

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΨΑΡΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΣΧΥΟΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Θεμελιώδεις έννοιαι. — Αρχαί συνταγματικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου. — Ἡ δημοσία οἰκονομική διοίκησις. — Ἡ θεωρία τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. — Ὁ Σχεδιασμός. — Ὁ Προγραμματισμός. — Ἡ Οἰκονομική Κυβέρνησις. — Ὁ Συντονισμός. — Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις. — Ἡ ὀφθμισις τοῦ νομίσματος, τῆς πίστεως καὶ τῶν Τραπεζῶν. — Αἱ παρεμβάσεις εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. — Ἡ ὀφθμισις τῆς βιομηχανίας. — Ἡ ὀφθμισις τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡ. ΕΙΣ.	73099
COMP.	
ΤΑΞΙΝ.	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

00173899

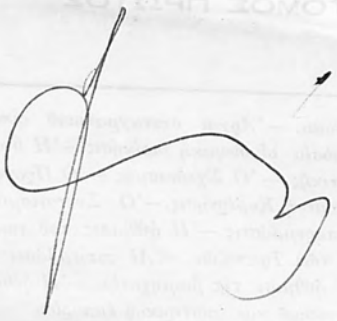
ΑΘΗΝΑΙ
1960

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΠΑΡΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
KATHINTOY TΩN ANOTHTΩN BIOYXANIKΩN EKΔOΣΩN

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΣΧΥΟΝΤΑ

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡ. ΒΙΒ.	53099
ΤΜΗΜ.	
ΚΑΤ.	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μὲ διαρκῶς ἐπιτεινομένας εἰς ἔντασιν καὶ ἔκτασιν ἐκδηλώσεις, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἐνεφανίσθησαν ἰδιόμορφα καὶ ἰδιότυπα νομικὰ γεγονότα, ἐντὸς τοῦ κόσμου τῆς παραδεδομένης ἐννόμου τάξεως, ἅτινα τελικῶς σήμερον ἠλλαξαν βαθῶς τὴν ὅλην ὕφην καὶ τὴν σκοπιμότητα τοῦ συστήματος τοῦ δικαίου. Τὰ νομικὰ ταῦτα γεγονότα εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν παρεμβάσεων τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἐντὸς τῆς ἐλευθέρως ζωῆς τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων, ἡ δι' αὐτῶν ἐπιβολὴ γενικῶν καὶ ἐιδικῶν κατευθύνσεων εἰς τὰς ομάδας καὶ τὰς δραστηριότητας τούτων, ὁ καθορισμὸς περιορισμῶν καὶ σκοπῶν ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν δικαιωμάτων καὶ τῇ ἱκανοποιήσει τῶν ἀτομικῶν ἐπιδιώξεων, σκοπῶν ἐκφραζόντων τὴν βούλησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν σχέσει πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ τοὺς τρόπους ἐξυπηρέτησεως τούτου· ἐτι γενικώτερον τοιαῦτα γεγονότα εἶναι σήμερον ἡ διαρρύθμισις τῆς οικονομικῆς λειτουργίας κατὰ τρόπον, ὥστε αὕτη ν' ἀποτελέσῃ τὸν θετικὸν καὶ γόνιμον συντελεστὴν τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῆς ὁλότητος καὶ ἡ διαρκῆς θέσπισις θεσμῶν δημοσίας διοικήσεως προωρισμένων νὰ καταστῶσιν οἱ φορεῖς τῶν ἐπιδιώξεων τούτων τοῦ κοινωνικοῦ καὶ οικονομικοῦ δικαίου.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν κανόνων τούτων, δι' ὧν διεποτίσθη ἐξ ὀλοκλήρου τό τε δημόσιον καὶ τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, κατέδειξεν εἰς τὴν ἐρημίαν τοῦ δημοσίου καὶ ἐιδικώτερον τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ὅτι εὐρίσκετο αὕτη πρὸ μορφῶν καὶ θεσμῶν δημοσίας διοικήσεως, οἵτινες ἠδύνατο καὶ εἶδει νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς ἰδίαν καθ' ἑαυτὴν συστηματικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἀνάλυσιν. Τοῦτο ὄχι μόνον διότι οἱ θεσμοὶ οὗτοι, ἀναφερόμενοι ἰδίᾳ εἰς τὸ αὐτὸ ἐιδικώτερον πεδίον τῶν οικονομικῶν λειτουργιῶν, διαρθρώσεων καὶ σχέσεων, διέπονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, δεδηλωμένως ἢ ἑσωτερικῶς ὑπὸ ἰδίας πρὸς ἀλλήλους ἀλληλουχίας καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐξαρτήσεως, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ θεσμοὶ οὗτοι, διαρκῶς ἀναπτυσσόμενοι καὶ βελτιούμενοι, ὑπὸ τὴν ἐμφύσησιν τοῦ συγχρόνου πνεύματος δημοκρατίας κοινωνικῶς δημοιοῦ καὶ ἱκανῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν αἰτημάτων ἢ διαφορῶν τοῦ συνόλου καὶ τῶν μαζῶν, ἀπετέλεσαν τελικῶς ἐν γενικώτερον καθ' ἑαυτὸ σύνολον ἐντὸς τοῦ ὅλου διοικητικοῦ δικαίου, διεπόμενον καὶ πλαισιούμενον ὑπὸ ἰδίων γενικωτέρων ἀρχῶν καὶ σκοπῶν ἀπορροεόντων ἐκ τῆς νεωτέρας κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς πολιτικῆς τοῦ συγχρόνου κράτους τοῦ δικαίου. Ἐμμέσως ἄλλωστε ἐδέχθη τοῦτο καὶ ἡ κλασσικὴ ἐρημίαι τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ἦτις, ἀπομονώσασα τοὺς θεσμοὺς τούτους ἐκτὸς τῶν πλαισίων τῆς συστηματικῆς αὐτῆς ἐρημίαις, ἀνεγνώρισεν οὕτω σιωπηρῶς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν ἰδίῳ κύκλῳ συστηματικῆς τούτων μελέτης, ἵνα οὕτως ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ ἔρευνα τῆς ἐννοιολογικῆς προσαρμογῆς τούτων πρὸς τὰς παραδεδομένας γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου.

Διαπιστοῦμεν οὕτω, ὅτι ἡ δρῶσις τοῦ κράτους τοῦ δικαίου, μέσῳ τῆς ἀσκήσεως ὑπὸ τῆς δημοκρατίας τῆς εὐρείας ταύτης καὶ πολυμῶρφου οικονομικῆς

Κυβερνήσεως καὶ Διοικήσεως, διηυρύνθη πολὺ πέραν τῆς κλασσικῆς περὶ τοῦτου ἐννοίας· ἢ κατ' ὀρθότερον προσδιορισμὸν αἱ μέχρι τοῦδε ἐννοιαὶ τοῦ κράτους τοῦ δικαίου ἀπέκτησαν νέον τι οὐσιαστικὸν περιεχόμενον οὕτως ὥστε ἔργον τῆς ἐρμηνείας τοῦ διοικητικοῦ δικαίου εἶναι καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν ὁρίων, τῶν μέσων, τῶν σκοπῶν, τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ οὐσιαστικοῦ τοῦτου συγχρόνου κράτους τοῦ δικαίου. Οὕτω κατὰ τὴν κλασσικὴν ἐρμηνείαν τὰ στοιχεῖα τοῦ κράτους τοῦ δικαίου εἶναι ἡ ὑποταγὴ τῆς διοικήσεως εἰς τὸν νόμον, ὑπερτάτου κανόνος ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν ἐπιταγῶν ὄντος τοῦ Συντάγματος, καὶ ἡ ἐγγύησις τοῦ δικαιοδοτικοῦ ἐλέγχου τῆς δράσεως τῆς διοικήσεως. Ἡ σύγχρονος ὅμως Δημοκρατία δὲν ἠρόκασθη εἰς τὴν τυπολογικὴν μόνον ἀντίληψιν τῶν ἀρχῶν τοῦ κράτους τοῦ δικαίου. Διεμόρφωσε καὶ τὸ κατ' οὐσίαν κράτος τοῦ δικαίου τὸ ἐλέγχον, ἐπιβοηθοῦν, διορθοῦν, συμπληροῦν καὶ ἰδρῶν τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν τάξιν. Οὐχὶ μόνον κράτος δικαίου, *Rechtsstaat*, ἀλλὰ οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν κράτος δικαίου, *Wirtschaftsrechtsstaat*, *Sozialrechtsstaat*. Τὸ θεμελιώδες οὕτω πρόβλημα τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομικὴν ζωὴν εἶναι ἡ διὰ τῆς συστηματικῆς αὐτῶν ἐρμηνείας ἐνταξίς τούτων εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κράτους τοῦ δικαίου καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν ἀλλοιώσεων ὡς αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δημοσίου δικαίου ἐπέστησαν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς δημοκρατίας. Πέραν δὲ τοῦτου ἐπιβάλλεται ἡ ἐπιστημονικὴ κατάταξις καὶ ἐρμηνεία τῶν θεσμῶν τοῦτου δικαίου συμφορῶς πρὸς τὴν μετὰ τούτων ἀλληλουχίαν καὶ τοὺς ἐπιδιωκόμενους περὶ αὐτῶν σκοπούς.

Τὸ διοικητικὸν οἰκονομικὸν δίκαιον, ὡς ἐρῶθως ὀνομάσθη οὕτω ὑπὸ τῆς γενικῆς ἐπιστήμης, ἀναφέρεται συνεπῶς εἰς μέγαν κύκλον θεσμῶν, οἵτινες συναποτελοῦν ἐν εἰδικότερον σύνολον ἐντὸς τοῦ ὅλου διοικητικοῦ δικαίου, τοῦ ὁποίου ὅμως αἱ πηγαὶ ἀπὸ ἀπόψεως αἰτίων καὶ σκοπῶν ἔχουν πολλάκις τὴν καταγωγὴν τινὴν εἰς ἄλλας συστηματικὰς γνωστικὰς κατατάξεις, ἄλλας κοινωνικὰς ἐπιστήμης, ὡς ἰδίᾳ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν, τὴν ἐφηρομένην οἰκονομικὴν, τὴν θεωρητικὴν κοινωνικὴν οἰκονομικὴν. Κριτήρια, σκοποὶ, λύσεις, μέθοδοι, ἀπορρέοντες ἐκ τῶν ἐπιστημῶν ἐκεῖνων διαπλάθονται εἰς θεσμοὺς καὶ κανόνας δικαίου τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς κυβερνήσεως καὶ διοικήσεως. Ἀρκεῖ νὰ ἐπονησθῇ ἡ τεραστία ἐπίδρασις ἣν ἤσκησεν ἡ οἰκονομικὴ ἐρμηνεία τοῦ οἰκονομολόγου Keynes, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ σοσιαλιστικαὶ θεωρίαι, ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν θεσμῶν τῆς συγχρόνου ἐν γένει Δημοκρατίας. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη ἐμφανίζει ἐναωγέστερον τὴν ὅλην στενὴν σχέσιν μετὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ δικαίον, ἣτις διέπει τὴν σύγχρονον ἐννομον τάξιν, σχέσιν ἣν κατ' ἐξοχὴν δεόν νὰ λαμβάνη σήμερον ἐπ' ὄψιν ὁ ἐρμηνευτὴς τῆς δημοσίας διοικήσεως τῆς δημοκρατίας.

Ἡ ἀλληλεξάρτησις αὕτη μετὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ νομικὴν δράσεως ὠδήγησε πολλοὺς ἐρμηνευτὰς εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἰδέας περὶ γενικωτέρας διακρίσεως εἰς ἐν σύνολον ὅλων τῶν κανόνων δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν ἀναφερομένων εἰδικῶς εἰς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις, πιστεύοντες εἰς τὴν ἕταρξιν «Οἰκονομικὸν Δίκαιον». Ἀλλ' ἡ ἀπόρριψις τυχόν τῆς εἰσέτι ἕκω ἀμφισβητούμενης ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐκδοχῆς ταύτης δὲν ἐπηρεάζει τὴν κατ' ἐαυτὴν ἐνότητα καὶ αὐτοτέλειαν τοῦ Διοικητικοῦ Οἰκονομικοῦ Δικαίου, ὡς εἰδικοῦ κλάδου ἐν τῇ συστηματικῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου, αὐτοτέλειαν καὶ ἐνότητα καθοριζομένης ἀπὸ τοὺς ἰδίους θεσμοὺς, διαδικασίας, μορφὰς διοικήσεως, σκοποὺς ταύτης, ἰδία ἀντικείμενα καὶ γενικωτέρας ἀρχὰς τοῦ δικαίου τοῦτου, ν. διεπομένης ἀπὸ τὴν *ratio* τῆς εἰδικωτέρας διὰ τῆς παρεμβάσεως τῆς δημοσίας διοικήσεως ρυθμίσεως τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων, λειτουργιῶν, μονάδων καὶ δυνάμεων.

Τὸ οὗτω δημιουργηθὲν ἔννομον καθεστῶς τῆς σχετικότητος τῶν ἐλευθεριῶν, καθοριζομένων καὶ περιοριζομένων ὑπὸ τῶν κρατικῶν ρυθμίσεων, διέπει πᾶσαν σχεδὸν ἀστικὴν δημοκρατίαν. Ἄλλ' ἡ ἔντασις καὶ ἡ ἔκτασις τῶν παρεμβάσεων διαφέρουν κατὰ πολλὰ καθ' ἑκάστην χώραν καὶ ἐπὶ περιεσσότερον ποικίλλει ἢ μεταβλητότης τῶν θεσμῶν τούτων καὶ ἡ συνέπεια τῶν λαμβανομένων μέτρων πρὸς τοὺς ἐπιδιωκομένους σκοπούς. Χαρακτηριστικὸν τῆς παρ' ἡμῖν παρεμβατικῆς νομοθεσίας καὶ τῆς βάσει ταύτης κινουμένης δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως καὶ κυβερνήσεως εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ λίαν ηὔξημένη δραστηριότης τῶν παρεμβάσεων καὶ ἡ δι' αὐτῶν διεισδύσεις εἰς τὸ σύνολον σχεδὸν τῆς οικονομικῆς ζωῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἔλλειψις πολλάκις σαφηνείας τῶν σκοπῶν καὶ συντονισμοῦ εἰς τὰς παρεμβάσεις ταύτας αἰτινες, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν οὐχὶ ἐπαρκῆ σταθερότητα τῶν σχετικῶν θεσμῶν, παρέχουσι τὴν ἐνδείξιν τῆς οὐχὶ πλήρους συνειδητοποιήσεως τῆς ἐπιδιωκομένης διαμορφώσεως τῆς κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς δημοκρατίας. Ἄλλ' ἀκριβῶς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα εἶναι ἐκεῖνα ἅτινα ἐπιπερισσότερον καθιστῶσιν ἐνδεδειγμένην τὴν συστηματικὴν ἐρημνείαν τῶν κανόνων τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος διοικητικοῦ οικονομικοῦ δικαίου ὥστε νὰ διαγνωσθῇ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, ἡ σκοπιμότης, ἡ ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας καὶ τύπου λειτουργία καὶ ὀργανώσεις καὶ ἡ ἀποτελεσματικότης τούτου.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας πρώτη ἐκδοσις τοῦ Α'. Τόμον τῶν Στοιχείων τοῦ Ἑλληνικοῦ Διοικητικοῦ Οἰκονομικοῦ Δικαίου ἀποβλέπει πρωτίτως νὰ παρασχῇ εἰς τοὺς φοιτητὰς καὶ γενικῶς τοὺς μελετητὰς τῶν νομικῶν, οικονομικῶν καὶ γενικώτερον πολιτικῶν ἐπιστημῶν συνοπτικὸν ἀλλ' ἐπαρκές βοήθημα πρὸς κατανόησιν τοῦ ἐιδικοῦ τούτου μέρους τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου καὶ διάνγνωσιν τῶν γενικωτέρων αὐτοῦ προβλημάτων ἅτινα συνάπτονται πρὸς τὴν ὅλην ζωὴν τῆς συγχρόνου δημοκρατίας καὶ τοῦ οικονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ αὐτῆς καθεστώτος. Τὰ Μαθήματα εἰς τὴν Ἀνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολὴν καὶ ἡ συναφῆς ἀνάγκη τῆς χορηγήσεως βοηθήματος, πρὸς παρακολούθησιν ἐπὶ τῶν σπουδαστῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ κλάδου τούτου τοῦ δικαίου, ἀπετέλεσαν τὸν πρῶτον πυρῆνα τῆς παρουσίας εὐρύτερας ἐπεξεργασίας. Καὶ μόνῃ ἡ ἔλλειψις παρ' ἡμῖν πάσης προγενεστερᾶς ἐρευνῆς ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου δικαιολογεῖ τὴν ἐπίκλησιν πάσης ἐπιχειρίας διὰ τὰ τεχρῶν ἀνασφαικῶς παρεμφερῶσαντα κενὰ ἢ καὶ σφάλματα ταῦτα ἐπὶ τοιαύτης τῷ πρῶτον διαμορφουμένης ἐρημνείας θέλουσι σὺν τῷ χρόνῳ καὶ εἰς μετογενεστέρως πληρεστέρας ἐκδόσεις διορθωθῆ, ἐφ' ὅσον ἡ προσπάθεια αὐτῆ τύχῃ καὶ τῆς παρακολούθησεως καὶ τῶν παρατηρήσεων ἐκ μέρους τῆς ἐπιστήμης παρ' ἡμῖν. Ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ κλάδος οὗτος τοῦ δικαίου ἐν Ἑλλάδι δὲν ἔχει τόχει μέχρι τοῦδε συστηματικῆς ἐπεξεργασίας, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἐδρας διδασχῆς, ἀλλὰ καὶ εἰδικαὶ μονογραφαὶ ἀναφερόμεναι εἰς αὐτὸν σχεδὸν παρτελῶς ἐλλείπουσι. Αἱ μεγάλαι συστηματικαὶ συγγραφαὶ τῶν καθηγητῶν κ.κ. Δ. Στεφανίδου, Δ. Καλλιτσονάκη καὶ Δ. Δελιβάνη, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς ἐφηρμοσμένης κοινωνικῆς οικονομικῆς, παρέχουσι πρωτίστως μὲν κ.θ' ἑαυτὰ σημασίας ἀλλὰ βοήθητικά στοιχεῖα διὰ τὴν μελέτην τοῦ Διοικητικοῦ Οἰκονομικοῦ Δικαίου καὶ τὴν κατανόησιν πολλῶν ἐκ τῶν σκοπῶν τῶν ἐπιδιωκομένων διὰ τῶν κανόνων τούτου. Ἀφ' ἑτέρου αἱ συστηματικαὶ ἐπὶ τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου ἐρημνεῖαι τῶν καθηγητῶν κ.κ. Μ. Δένδια, Μ. Στασινοπούλου, Γ. Κυριακοπούλου καὶ Γ. Παπαχατζῆ, δὲν ἐπεκτείνοντι εἰς τὴν ἔρευναν τῶν θεσμῶν τοῦ ἐιδικοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου, περιοριζόμεναι κυρίως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γενικῶν τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου ἀρχῶν. Πρὸς τοῦτοις σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἡ πληθύνσις τῶν θεσμῶν τούτων, ἡ ποικιλία τῶν σχετικῶν κανόνων τοῦ δικαίου καὶ ὁ συμφυρμὸς ἐν τῇ πράξει, ἀνευ ἐπιστημονικῆς διαφωτίσεως, τῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῶν ἐπιδιώξεων, διαρκῶς μεταβαλλομένων,

συγχρονόμενον καὶ ἐν π. λοιπῶν ἀγνώστων ἀποτελεσμάτων, κρατικῶν ρυθμίσεων, κατέστησαν δυσχερεστάτην τὴν ἐρμηνείαν ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐν γενικότητι κατανόησιν τῶν θεσπιζομένων μέτρων. Τέλος ἡ δυσχέρεια αὕτη ἐπαυξάνεται ἐκ τῆς ἀνάγκης ὅπως, ἡ διάγνωσις τῶν σκοπῶν καὶ αἰτίων τῶν κανόνων, ἔχει ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς ἐρμηνείας τὴν χρησιμοποίησιν βοηθητικῶν στοιχείων καὶ δεδομένων ἀνομοίων ἐκ τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων περὶ ὧν ἄνωτέρω ὁμιλήσαμεν.

Ἐν ὅψει τῶν δυσχερῶν τούτων προβλημάτων ἡ παροῦσα ἐργασία ἀπέβλεψε πρῶτον μὲν νὰ ἐρμηνεύσῃ τοὺς θεμελιωδεστέρους ἐκ τῶν θεσμῶν τοῦ δικαίου τούτου, χωρὶς νὰ παραβλεφθῇ τόσον ἡ παρακολούθησις τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τούτων ὅσον καὶ ἡ ἀνάγκη παραθέσεως βασικῶν τινῶν οικονομικῶν μεγεθῶν καὶ δεδομένων, ὡς ἐπεξηγηματικῶν καὶ πληροφοριακῶν στοιχείων τοῦ πεδίου δράσεως ὀρισμένων τῶν θεσμῶν τούτων. Δεύτερον δέ, μέσῳ τῆς ἐπιλογῆς πρὸς ἐρμηνείαν τῶν θεμελιωδεστέρων ἐκ τῶν κανόνων τούτων, νὰ διαγραφῇ τὸ ὅλον σχῆμα καὶ σύστημα τῆς κρατικῆς ρυθμίσεως τῆς οἰκονομίας καὶ αἱ γενικαὶ ὁρακαὶ τῶν τιθεμένων εἰς ἐφαρμογὴν μεθόδων καὶ μέσων διοικητικῆς δράσεως. Ἀναγκαίως τοῦτο ἐπιτελεῖται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ὄγκου τῶν σχετικῶν θεσμῶν, ἐπὶ οὐσίᾳ τῆς ἐρεῦνης πολλῶν εἰδικωτέρων ἐρμηνευτικῶν ζητημάτων καὶ διατάξεων, ἢ ἐξέτασις τῶν ὁποίων ἐπιφυλάσσεται διὰ μελλοντικὴν πληρεστέραν ἐρμηνείαν. Ἀντιθέτως εἰς τὰ πρῶτα εἰσαγωγικὰ κεφάλαια, ἀναφερόμενα εἰς τὰ γενικώτερα προβλήματα τοῦ δικαίου τούτου, ἐπεδιώχθη νὰ καταφανῇ ἡ ἐσωτερικὴ ἐνότης ἣτις διέπει τοὺς κανόνας τοῦ διοικητικοῦ οικονομικοῦ δικαίου καὶ νὰ διαγνωσθῇ ἡ ἐνδεδειγμένη μέθοδος τῆς συστηματικῆς τούτων ἐρμηνείας, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς τε θεωρίας τοῦ δικαίου, τῆς εὐχερεστερας τούτου ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς καὶ τῆς ἐξαγωγῆς συμπερασμάτων ἐπὶ τῶν ἐπιβαλλομένων βελτιώσεων τῶν θεσμῶν τούτων. Ἄφ' ἑτέρου αἱ παρατομπαὶ εἰς βοηθήματα καὶ γενικῶς τὴν βιβλιογραφίαν περιορίσθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον, κατὰ τὴν πρῶτην ἔκδοσιν, λόγῳ τοῦ κυρίου διδακτικοῦ ταύτης προορισμοῦ, λαμβανομένου ἄλλως τε ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ λίαν περιορισμένου τῶν ἐπὶ τῶν παρ' ἡμῶν ἰσχνόντων θεσμῶν ἐρμηνευτικῶν ἐργασιῶν.

Ἡ δὲ ἐπεβεβαιώθη καὶ παρ' ἡμῶν, ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ἔχει καταστῆ φανερὸν εἰς ὅλας τὰς ὀργανωμένας κοινωνίας : ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους ρύθμισις τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς δὲν ἀποτελεῖ μεταβατικὸν καὶ δευτερογενὲς φαινόμενον ἐν τῷ δικαίῳ. Ἀποτελεῖ σταθερὸν καὶ πρωταρχικὸν στοιχεῖον τοῦ πολιτευματος καὶ τοῦ ἐννόμου καθεστώτος, οὗ ἡ σημασία δὲν ἐπιηρεάζει ἀπλῶς τὴν πολιτικὴν ζωὴν, ἀλλὰ καθορίζει τὴν ὅλην δημοσίαν δραστηριότητα διὰ θεσμῶν οἷτινες, καλέπτοντες ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνικῆς δράσεως, δημιουργοῦν μίαν ἐνότητα, εἰς ἓν σῶμα, τὸ ὃ κράτος μετὰ τῆς οἰκονομίας, ἐνότητα διεπομένην ὑπὸ διαρκῶν καὶ βθεῶν ἀλληλεπιδράσεων μέσῳ τῶν πρὸς τοῦτο κανόνων. Ὅθεν καὶ παρ' ἡμῶν οἱ κανόνες οὗτοι δέον, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς ταύτης τῆς δημοκρατικῆς ἐξελίξεως, νὰ τύχωσιν ἐπιμεμελημένης καὶ κατὰ σύστημα ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας, ἥς ἡ παροῦσα ἐρμηνεία δὲν ἀποτελεῖ παρὰ τὴν πρῶτην περιορισμένην προσπάθειαν. Ἐφ' ὅσον ἄλλωστε ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν παρατάξεων καὶ τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων δηλοῦται, κατὰ τρόπον ἀνεπίδεκτον πάσης ἀμφισβήτησεως, ὅτι ὁ Σχεδιασμὸς ἐκ μέρους τοῦ κράτους τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ συνεπὴς καὶ κατὰ σύστημα ἐκ μέρους τούτου οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ δέον ν' ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν πάσης προσπάθειας ἀναπτύξεως καὶ προόδου παρ' ἡμῶν, πρέπει νὰ κατανοηθῇ ὅτι πραγματοποιήσις ἢ οἰαδήποτε ἐφαρμογὴ τῆς αὐτῆς πολιτικῆς εἶναι ἀνεφικτὸν ἀνευ πλήρους καὶ βαθείας γνώσεως τῶν θεσμῶν τῶν ἰσχνόντων τοῦ διοικητικοῦ οικονομικοῦ δι-

καίον, τῆς σημασίας των ἀπὸ νομικῆς καὶ οικονομικῆς ἀπόψεως, τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐφαρμογῆς ἢ μὴ ἐφαρμογῆς των καὶ τῶν ἐνδεικνυμένων μεταρρυθμίσεων, περιορισμῶν ἢ διευρύνσεων τούτων. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου τούτου πεδίου εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ παρ' ἡμῶν καθυστέρησις. Θὰ ἀπετέλει ὄθεν τὴν μεγίστην ἰκανοποίησιν διὰ τὴν παροῦσαν ἐργασίαν ἐὰν ἐκφραζομεθα ὅτι κατὰ τὸ δυνατόν συνέβαλεν ἢ ἔστω καὶ ἤνοιξε τὸν δρόμον πρὸς μίαν τοιαύτην ἐπίτευξιν τῆς ἐπιστήμης παρ' ἡμῶν.

Ἄθῆναι, Δεκέμβριος 1959.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

	Σελίς
—1. Κοινωνική ζωή και δίκαιον	17
2. Πηγή τῶν κανόνων τοῦ δικαίου	17
—3. Ἰδιωτικόν καὶ δημόσιον δίκαιον ✕	18
—4. Ὅρισμός τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ✕	18
—5. Ἐξέλιξις εἰς τὰς σχέσεις Ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου ✕	19
—6. Ἐλευθερία καὶ παρέμβασίς	19
7. Διακρίσεις τῶν παρεμβάσεων τῆς δημοσίας διοικήσεως ✕	20
—8. Φιλελευθερισμός καὶ σοσιαλισμός	21
—9. Πολιτική, παρεμβατική καὶ οἰκονομική καὶ κοινωνική Δημοκρατία ✕	21
—10. Θεμελιώδεις σκοποὶ τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας	22
—11. Τὸ οἰκονομικόν διοικητικόν δίκαιον ὡς ἴδιος κλάδος δικαίου	23
—12. Περιεχόμενον αὐτοῦ	24
13. Ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία τοῦ κλάδου τούτου τοῦ δικαίου	24
14. Ἡ μεταβλητότης τῶν θεσμῶν αὐτοῦ	25
15. Πηγαί τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΑΙ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

1. Τὸ ἴδιον δίκαιον τῆς οἰκονομίας	27
2. Ὅρισμός τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου	29
3. Διακρίσεις τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου	29
4. Τὸ οἰκονομικόν διοικητικόν δίκαιον	30
5. Γενικοὶ τύποι οἰκονομικῶν καθεστώτων καὶ οἰκονομικόν Σύνταγμα	31
6. Θεμελιώδεις διακρίσεις τῶν κανόνων τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου	31
7. Κανόνες ὀργανώσεως τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως	32
8. Οὐσιαστικοὶ κανόνες τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου	33
9. Ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ δικαίου	34
10. Βοηθητικαὶ ἐπιστήμαι: Θεωρητικὴ οἰκονομική, Ἐφρημοσμένη οἰκονομική, Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ	34
11. Διάγραμμα τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἑλληνικοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

1. Γενικαὶ ἐννοιαὶ περὶ ἐννόμου οἰκονομικοῦ καθεστώτος καὶ περὶ οἰκονομικοῦ συντάγματος	
—1. Οἰκονομικόν καθεστῶς καὶ οἰκονομικόν σύνταγμα	37
2. Οἰκονομικόν καθεστῶς	38
3. Οἰκονομικόν σύνταγμα	39
4. Οἰκονομικόν σύνταγμα ὑπὸ τυπικὴν καὶ οὐσιαστικὴν ἐννοίαν	39
5. Θεμελιώδεις τύποι οἰκονομικῶν καθεστώτων	40
6. Τὰ οἰκονομικὰ συντάγματα	42

7.	Παραδείγματα ώρισμένων οικονομικών συνταγμάτων	
II.	ΑΙ Γενικάί άρχαι του οικονομικού και κοινωνικού δικαίου εις τά συντάγματα των συγχρόνων δημοκρατιών και ή έρμηνεία τούτων	44
8.	Τά σύγχρονα δημοκρατικά συντάγματα.....	45
9.	Αί άτομικαί έλευθερίαί και τά άτομικά δικαιώματα.....	45
10.	Ύποχρέωσεις των πολιτών και του Κράτους.....	47
11.	Γενικάί διατάξεις κοινωνικού και οικονομικού δικαίου.....	47
12.	Ειδικώτεροι διατάξεις.....	49
13.	Έρμηνεία των διατάξεων τούτων	52
14.	Ή Διεθνής άναγνώρισις των δικαιωμάτων.....	
III.	Τό Έλληνικόν Σύνταγμα ώς οικονομικών συντάγμα.....	54
15.	Ίστορία και χαρακτήρ του έλληνικού συντάγματος.....	56
16.	Αί άτομικαί έλευθερίαί και τά άτομικά δικαιώματα κατά τό έλλ. σύνταγμα.....	
17.	Συνέπειαι τής μη άναθεώρησεως του συντάγματος τής πολιτικής δημοκρατίας παρ' ήμιν	60
18.	Ή άρχή τής οικονομικής έλευθερίας γενικώς.....	61
19.	Ή έλευθερία του συμβάλλεσθαι	65
20.	Ή έλευθερία του έπαγγέλλεσθαι	65
21.	Ή έλευθερία του έμπορίου και τής βιομηχανίας	66
22.	Ή έλευθερία τής έργασίας	67
23.	Αί οικονομικάί επιβαρύνσεις.....	68
24.	Ή έλευθερία του συνεταιρίζεσθαι	68
25.	Ή άρχή τής Ισότητος	73
26.	Αί ειδικαί διατάξεις οικονομικού δικαίου του έλλ. συντάγματος	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1.	Ή Ορισμός τής οικονομικής πολιτικής	75
2.	Μορφαί ένεργείας αútης	75
3.	Ή κλασσική οικονομική πολιτική	76
4.	Αί κυκλικαί κρίσεις	76
5.	Ή νέα οικονομική πολιτική.....	77
6.	Ή σχεδιασμένη οικονομία	77
7.	Ποσοτική και ποιοτική οικονομική πολιτική.....	77
8.	Οι σκοποι τής σχεδιαζομένης οικονομίας.....	78
9.	Ή Σχεδιασμός ώς ύπηρεσία προπαρασκευής τής κρατικής οικονομικής πολιτικής.....	78
10.	Σύγχρονοι μορφαί σχεδιασμού: Ήνωμένων Πολ. Ήμερικής, Ήγγλίας, Γαλλίας κλπ.	79
11.	Ειδικώτεροι μέθοδοι ένεργείας	83
12.	Ή έλληνική κρατική οικονομική πολιτική	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ

1.	Γενικάί έννοιαι.....	92
1.	Ή κλασσική δημοσία διοίκησις	93
2.	Νεωτέρα δημοσία διοίκησις	94
3.	Γενική σκοπιμότης τής δημοσίας οικονομικής διοικήσεως	94
4.	Ή εξέλιξις τής κλασσικής διοικήσεως προς την οικονομικήν διοίκησιν	96
5.	Δέν ύπάρχει οικονομική διοίκησις διακεχωρισμένη τής όλης διοικήσεως	97
6.	Αί τρεις περίοδοι των κρατικών παρεμβάσεων	97
7.	Αί μορφαί οργανώσεως τής δημοσίας οικονομικής διοικήσεως	98
8.	Τό πρόβλημα του προσωπικού.....	98
9.	Τό πρόβλημα των στοιχείων.....	98
10.	Τό πρόβλημα του σχεδίου	99

	Σελίς
II. Είσαγωγή εις τήν δημοσίαν οικονομικήν διοίκησιν παρ' ἡμῖν	
11. Ἡ Ἑλληνική οικονομική διοίκησις γενικῶς	99
12. Αἴτια τοῦ παρεμβατισμοῦ ἐν Ἑλλάδι	102
13. Γενικά ἐπιδῶξεις τῆς δημοσίας ἐλληνικῆς οικονομικῆς διοικήσεως	103
14. Ἡ ἐνότης τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων παρ' ἡμῖν	103
15. Ἀντικείμενα καί σκοποὶ τῶν παρεμβάσεων	106
16. Συνέπειαι τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ παρ' ἡμῖν	108
17. Εἰδικώτεραι διακρίσεις τῶν κανόνων τῆς οικονομικῆς διοικήσεως	110
18. Χαρακτηρισμὸς τῆς ἐλληνικῆς παρεμβατικῆς νομοθεσίας	111
III. Ἡ ἀλλοίωσις τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δημοσίου δικαίου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν κανόνων τοῦ οικονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου.	
19. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος	113
20. Ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος	114
21. Ἡ ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας	118
22. Ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν	118
23. Ἡ ὑπουργικὴ εὐθύνη	119
24. Ἡ ἔννοια τῆς νομικῆς προσωπικότητος	114
25. Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας	116
26. Αἱ ἀρχαὶ τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως καὶ ἱεραρχίας	120
27. Ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν αὐτοδιοικουμένων διοικήσεων	121
28. Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων	122
29. Ἡ συνεργασία μετὰ τῶν συμφερόντων	122
30. Ἡ εὐθύνη τοῦ Κράτους	123
31. Τὰ κεκτημένα δικαιώματα	123
32. Ἡ διεθνὴς συνεργασία	123

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΤΑ ὈΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Ἡ ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

1. Τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τῆς κυβερνήσεως τῆς οικονομίας	124
2. Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον	126
3. Ὁ θεσμὸς τοῦ Πρωθυπουργοῦ	128
4. Ὑπηρεσίαι παρὰ τῇ Προεδρίᾳ τῆς Κυβερνήσεως	129
5. Ὁ θεσμὸς τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως	130
6. Ὑπουργοὶ ἀνευ χαρτοφυλακίου καὶ Ὑφυπουργοὶ	131
7. Τὸ μικρὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον	132
8. Ὑπουργικαὶ κυβερνητικαὶ Ἐπιτροπαὶ	135
9. Σχέσεις ἀρμοδιοτήτων μεταξὺ τῶν Κυβερνητικῶν σχηματισμῶν	145
10. Διαδικασία προπαρασκευῆς τῶν νομοθετημάτων	149
11. Τὰ Οικονομικὰ Ὑπουργεῖα: Συντονισμοῦ, Οικονομικῶν, Βιομηχανίας, Ἐμπορίου, Γεωργίας, Ἔργασίας, Συγκοινωνιῶν-Δημοσίων Ἔργων, Κοινωνικῆς Προνοίας, Προεδρίας Κυβερνήσεως	149
12. Ἡ αὐτοδιοικουμένη δημοσία οικονομικὴ διοίκησις	151

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ὁ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1. Σχεδιασμὸς καὶ Προγραμματισμὸς	155
2. Τὰ παρ' ἡμῖν δεδομένα περὶ κρατικοῦ σχεδιασμοῦ	156
3. Ἡ Ἐκθέσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οικονομικῶν ἐπὶ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ	157
4. Ἀνάλυσις τῆς Ἐκθέσεως ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ	159
5. Αἱ κυβερνητικαὶ προγραμματικαὶ δηλώσεις	164
6. Τὰ Μακροχρόνια Προγράμματα	165
7. Ὑπηρεσίαι συγκεντρώσεως στοιχείων	167
8. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	168
9. Ἐπιτροπὴ Οικονομικοῦ Προγραμματισμοῦ	169
10. Ἐλλειψίς συντονισμοῦ εἰς τὰς κατευθύνσεις τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς	171
11. Αἱ γενικαὶ νομοθετικαὶ προβλέψεις περὶ οικονομικῆς πολιτικῆς	173

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1953

	Σελίς
I. Ἡ ὀργάνωσις τῶν φορέων	
1. Τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου	174
2. Αἷτια ἀδυναμίας καὶ ἀσταθείας τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν	176
3. Αἱ πρῶται μορφαὶ ὀργανώσεως κατὰ τὸ ἔτος 1945	177
4. Τὸ Ἀνάτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως	179
5. Τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ὡς ὄργανον προγραμματισμοῦ	181
II. Αἱ προϋποθέσεις τοῦ Προγραμματισμοῦ	
6. Ἡ προϋπόθεσις τῆς Ἀμερικανικῆς συνεργασίας	183
7. Οἰκονομικαὶ καὶ δημοσιονομικαὶ προϋποθέσεις	184
III. Λειτουργία καὶ περιεχόμενον τοῦ Προγραμματισμοῦ	
8. Τὸ μακροχρόνιον Πρόγραμμα	187
9. Ἡ διάρθρωσις τοῦ ἐτήσιου Προγραμματισμοῦ	187
10-11 Γενικὴ κατανομὴ τῶν πόρων. Διοχέτευσίς τῶν πόρων εἰς τοὺς σκοποὺς	189-190
12. Ἐπιτεύγματα τοῦ Προγραμματισμοῦ	192
13. Ὁ Προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων	194
14. Κρίσεις ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προγραμματισμοῦ	195
15. Διαχειρίσις ἐποδίων καὶ ἐκτέλεσις ἔργων	196

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ Ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

1. Ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ τοῦ συντονισμοῦ	198
2. Αἱ κατὰ νόμον ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ	202
3. Νομικὴ φύσις τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ	205
4. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ	207
5. Ἡ διαδικασία καταρτίσεως τοῦ προγραμματισμοῦ	211
6. Περιεχόμενον καὶ πόροι τοῦ προγραμματισμοῦ	215
7. Λειτουργία καὶ ἐπιτεύξεις τοῦ προγραμματισμοῦ	116
8. Τὸ πενταετὲς προσωρινὸν πρόγραμμα ἔτους 1959-1963	218
9. Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν	222
10. Ὁ Ὄργανισμὸς Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως	219
11. Ἔσοδα ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων	226
12. Πολιτικὴ ἀναδιανομῆς τοῦ ἔθνικου εἰσοδήματος	227
13. Ἡ πολιτικὴ δημιουργίας ἀγορᾶς κεφαλαίων	229
14. Ἡ ποιοτικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ	232

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

ΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

I. Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς	
1. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς Κατοχῆς (1827-1941)	235
2. Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον (1944-1959)	241
II. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ αἱ ἀρμοδιότη- τές του	
3. Ὄργάνωσις τοῦ Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν	249
4. Ὁ Δημόσιος προϋπολογισμὸς	253
5. Κατάρτισις καὶ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ	256
6. Ἀνάλυσις τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους	261
III. Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις	
7. Γενικῶς	266
8. Τὸ σύστημα τῶν παρεμβάσεων διὰ τὴν νομισματικὴν σταθερότητα	267
9. Ἡ παρέμβασις εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ συναλλάγματος	276
10. Ἡ παρέμβασις ἐπὶ τῆς πίστωσης	276
11. Ὁ δημόσιος δανεισμὸς	277

12. 'Η παρέμβασις διὰ τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν ἐπιχορηγήσεων	Σελίς
13. 'Η ἐπέμβασις διὰ τοῦ φόρου.....	273
14. 'Η ἐπέμβασις διὰ τοῦ δασμολογίου.....»	279
15. 'Η ρύθμισις τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν.....	286
	289

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ, ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

I. Δημοσία Διοίκησις τοῦ Νομίσματος	
1. Ἐννοια τοῦ Χρήματος	292
2. Ἰδιότης χρηματικῶν παροχῶν	294
3. Νομισματικὸν σύστημα	295
4. Ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα	296
5. Δίκαιον προστασίας τοῦ νομίσματος	297
6. Δίκαιον νομισματικῶν περιορισμῶν	298
7. Παρεμβατικὴ ρύθμισις νομίσματος καὶ συναλλάγματος	299
8. Ὑπηρεσία προστασίας ἐθνικοῦ νομίσματος	300
9. Ἡ νομισματικὴ ὑποτίμησις τοῦ ἔτους 1953.....	301
10. Ἀρμοδιότητες νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ νομίσματος καὶ συναλλάγματος	304
11. Τὸ θέμα τῆς κτητικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματος.....	309
12. Ἡ μεταρρεψιμότης.....	312
II. Ἡ δημοσία διοίκησις τῆς πίστεως	
13. Γενικοὶ κανόνες κρατικοῦ ἐλέγχου	313
14. Καθορισμὸς πιστοδοτήσεων	315
15. Ρύθμισις τοῦ τόκου	319
16. Ἐποπτεία τῆς Ν. Ε. καὶ κυρώσεις.....	324
III. Ὁ ἐλέγχος τῆς δημοσίας διοικήσεως ἐπὶ τῶν Τραπεζῶν	
17. Τὸ τραπεζικὸν σύστημα παρ' ἡμῖν	326
18. Τὸ σύστημα ἐλέγχου τῶν τραπεζῶν προπολεμικῶς	327
19. Τὸ ἰσχῦον σύστημα ἐλέγχου.....	328
20. Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ συστήματος ἐλέγχου	331
21. Ὁ θεσμὸς τῆς συγχευένσεως τῶν Τραπεζῶν	331
22. Τὰ τραπεζικὰ προνόμια	333
Υ. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως	
23. Ἱστορία τῆς ἀγροτικῆς πίστεως παρ' ἡμῖν	334
24. Ὀργάνωσις τῶν φορέων	335
25. Προνόμια τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς	337
26. Γενικαὶ ἀρχαὶ ἀγροτικῆς πίστεως	339
27-28-29. Τὸ γεωργικὸν πρόγραμμα.-Ἡ συνεταιριστικὴ πολιτικὴ	340-343
30. Κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς Α.Τ.Ε.	344
31. Ὁ τόκος τῶν χρηματοδοτήσεων	344
32. Αἱ μορφαὶ τῶν δανείων	347
Υ. Τὰ μέτρα διὰ τῶν ρευστοποιήσεων τῶν παγιοποιημένων πιστώσεων	
33. Αἷτια τούτων	352
34. Ἡ ὑπαγωγή τῶν ἐπιχειρήσεων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πιστωτῶν.....	354
ΥΙ. Πολιτικὴ προστασίας τῶν Κεφαλαίων	
35. Ἐξωτερικοῦ	355
36. Ἐσωτερικοῦ	357

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

ΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΩΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΝ

I. Αἱ παρεμβάσεις εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν	
1. Παρέμβασις εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα	358
2. Μορφαὶ παρεμβάσεων εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπιχειρήσεως.....	361

3. Παρέμβασις τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν ἐπιχείρησιν	364
4. Παρέμβασις εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως	366
5. Παρέμβασις εἰς τὰς διαρθρώσεις τῆς ἀγορᾶς	375
6. Παρέμβασις εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως	382
II. Ἡ δημοσία ἐπιχείρησις	384
7. Ἐννοία τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐν γένει	390
8. Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως	396
9. Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως	400
10. Ἡ δημοσία ἐπιχείρησις ἐν Ἑλλάδι	400

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ

I. Ἱστορία τῆς κρατικῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς παρ' ἡμῶν	415
1. Ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς κατοχῆς	418
2. Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον	418
II. Ὁργάνωσις καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας	424
3. Ἱστορία	426
4. Αἱ τεχνικαὶ ὑπηρεσίαι	427
5. Αἱ οικονομικαὶ διοικήσεις	427
III. Ρυθμίσεις καὶ ἐλεγχοὶ τῆς βιομηχανικῆς οικονομίας	429
6. Ἐλεγχος ἐπὶ τῆς ἰδρύσεως κλπ. βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν	433
7. Ὁ τεχνολογικὸς ἔλεγχος γενικῶς	435
8. Ἐλεγχος μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων	435
9. Ἐλεγχος ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων	435
10. Βιομηχανία τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας	438
11. Ἡ δημοσία Ἐπιχείρησις Ἠλεκτρισμοῦ	444
12. Δημοσιοποίησις ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων	446
13. Μέτρα προστασίας ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας	449
14. Εἰδικὴ μεταχειρίσις ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας	451
15. Ἀναγκαστικαὶ ἐνώσεις σταφιδεργοστασιαρχῶν	452
16. Εἰδικαὶ ρυθμίσεις κλάδων βιομηχανίας	454
17. Διοικήσις μεταλλείων καὶ ὀρυχείων	458
18. Κρατικὸς προγραμματισμὸς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως	462
19. Ἐκμετάλλευσις ἰχθυοτροφείων καὶ ρυθμίσις ἀλιείας	465
20. Ἐκμετάλλευσις Ἄλυκῶν	465
21. Ἑλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος	466
22. Συμπεράσματα	467
IV. Ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας	467
23. Γενικά	469
24. Σκοπὸς χρηματοδοτήσεως	470
25. Προβλήματα χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας παρ' ἡμῶν	472
26. Ἱστορία τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας παρ' ἡμῶν	474
27. Διαδικασία καὶ κανόνες χρηματοδοτήσεως	475
28. Τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τῆς χρηματοδοτήσεως	477
29. Ἡ εἰδικωτέρα ἐνίσχυσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων	477

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

I. Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς	480
1. Ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς Κατοχῆς	485
2. Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον	485
II. Ὁργάνωσις καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου	492
3. Ἱστορία	493
4. Οἰκονομικὴ διοίκησις ἐπὶ τοῦ ἔμπορίου	493

5.	Οικονομική διοίκησης επί των αγαθών	Σελος
III.	Ρύθμισεις του έξωτερικού εμπορίου	496
6.	Γενικοί κανόνες επί των εξαγωγών και εισαγωγών	
7.	Το σύστημα ρυθμίσεως των εισαγωγών μέχρι του έτους 1954	497
8.	Το ισχύον καθεστώς ρυθμίσεως εισαγωγών	501
9.	Ρυθμισεις των εξαγωγών κατά το ισχύον δίκαιον	505
IV.	Ρυθμίσεις του έσωτερικού εμπορίου	510
10.	Περιορισμός της ελευθερίας του εμπορίου γενικώς	
11.	Ρυθμισεις τιμών	517
12.	Ο αγορανομικός Κώδιξ, Ειδικά διατιμήσεις	518
13.	Ρυθμισεις εμπορίας γεωργικών προϊόντων	520
14.	Κρατικά διανομαί	535
15.	Ειδικώτερα ρυθμίσεις έσωτερικῦ εμπορίου	554
Y.	Ρυθμίσεις εμπορικῶν επαγγελμάτων	557
16.	Μεσίται αστικών συμβάσεων	
17.	Μεσίται έγχωρίων προϊόντων	561
18.	Οι αντιπρόσωποι εισαγωγών	563
19.	Οι εξαγωγείς έγχωρίων προϊόντων	564
20.	"Άλλα τινά επαγγέλματα	565
		565

μενα με δημοσίαν διοίκησιν, ὑπὸ ὠρισμένους κανόνας δημοσίου δικαίου ὡς ὁ Ο.Τ.Ε. ἢ ἡ Ἄγροτική Τράπεζα, II) Αἱ δημόσιαι σωματειακαὶ ὀργανώσεις ὡς τὰ Ἐπιμελητήρια ἢ οἱ δημόσιοι σύλλογοι ὠρισμένων κλάδων ἐπαγγελματιῶν. III) Ἰδιωτικαὶ ἀναγκαστικαὶ ἐπαγγελματικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἐνώσεις, ὡς ἐνώσεις ἐξαγωγέων, Ταμεία αὐτοκινητιστῶν κλπ. IV) Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἐντεταγμέναι ἢ μὴ, βιομηχανικῆς ἢ ἐμπορικῆς οἰκονομίας ὡς καὶ αἱ τοιαῦται μικτῆς οἰκονομίας, V) τὰ ἰδιωτικὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα, VI) Αἱ ἀγροαὶ καὶ τὰ χρηματιστήρια. VII) Αἱ ἀναγκαστικαὶ συνεταιριστικαὶ ὀργανώσεις, VIII) αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις ἰδία ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν. Τῶν κατηγοριῶν τούτων δὲν ὑφίσταται κατὰ τάξιν παρ' ἡμῖν, τῆς ἐρμηνεύσεως περιορισθείσης μέχρι τοῦδε ἀπὸ ἀπόψεως φύσεως καὶ ἀρμοδιότητων νὰ ἐξετάζη ἕαν οἱ αὐτοδιοικούμενοι οὗτοι ὀργανισμοὶ εἶναι δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου¹.

γ) κανόνες δι' ὧν καθορίζονται αἱ διαδικασίαι καθ' ἃς ἐνεργεῖται ἡ ἐκδοσις τῶν πράξεων τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διδικήσεως.

8. Οὐσιαστικοὶ κανόνες τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου: Οἱ οὐσιαστικοὶ κανόνες τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῆς ὀργανώσεως τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως. Οὗτοι ἔχουσι:

Α'. Τοὺς κανόνες τοῦ δικαίου τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους ἀσκουμένην δημοσίαν οἰκονομικὴν δραστηριότητα. Ἦτοι: α) κανόνας ἀσκήσεως ὑπὸ τοῦ κράτους οἰκονομικῶν μονοπωλίων ὡς εἰς αὐτὸ ἐντεταγμένων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὡς ἰδίᾳ τὰ λεγόμενα δημόσια νομήματα οἷα τὸ νόμισμα, τὰ ταχυδρομεῖα, τὰ κρατικά μονοπώλια ὠρισμένων ἀγαθῶν, ὡς ἄλατος, πυρείων, πετρελαίου κλπ. Ὡσαύτως κανόνας ἀσκήσεως εὐθὺς ὑπὸ τοῦ κράτους δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ὡς ἐργοστάσια ἀεροπλάνων καὶ πολεμικῶν βιομηχανιῶν, ἐκμεταλλεύσεως ἄλλκων καὶ ἰχθυοτροφείων κλπ. β) κανόνας ἀναφερομένης εἰς τὰς μικτὰς οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις ἢ τὰς κατ' ἐκχώρησιν κρατικῶν οἰκονομικῶν προνομίων ἀσκουμένας, ὡς ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν, μεταφορῶν, μεταλλείων κλπ. γ) κανόνας ρυθμίσεως τῶν αὐτοδιοικουμένων δημοτίων ἐπιχειρήσεων. δ) κανόνας δημοσίων ἔργων καὶ προμηθειῶν.

Β'. Τοὺς κανόνες τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους ρυθμιστικὴν ἐπέμβασιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ δραστηριότητα. Οἱ κανόνες οὗτοι διακρίνονται εἰς α) κανόνας ἀναφερομένους εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἐπαγγελματιῶν γενικῶς καὶ εἰδικῶς ὠρισμένων κατὰ κατηγορίας οἰκονομικῶν ἀπασχολήσεων, ὡς βιομηχανίας, ἐμπορίου, ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων, ἀσφαλιστικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιχειρήσεων, β) κανόνας ρυθμίσεως τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελματιῶν ὡς ἰατρῶν, φαρμακευτῶν, δικηγόρων κλπ., γ) κανόνας ἀναφερομένους εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν καὶ λειτουργιῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀγορᾶς ὡς τιμῶν, παραγωγῆς, πίστεως, κεφαλαίου, γεωργίας, νομίσματος κλπ. μετὰ τῶν σχετικῶν κανόνων λειτουργίας σχετικῶν θεσμῶν ὡς Χρηματιστηρίων, Ἀγορῶν κλπ., δ) κανόνας ἀναφερομένους εἰς τὴν ἐπέμβασιν καὶ ρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς ἰδιοκτησίας ὡς βιομηχ. ἰδιοκτησίας, εὐρεσιτεχνίας, ἀποθετηρίων, ἀπαλλοτριώσεων ἐν γένει κλπ., ε) κανόνας ἀναφερομένους εἰς τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐν γένει οἰκονομικῶν ὀργανώσεων, στ) κανόνας διοικητικῆς οἰκονομικῆς ἐρεύνης καὶ τεχνικῆς βοήθειας, ζ) κανόνας

1. Βλ. περὶ τούτων κατωτέρω Κεφάλαιον Ἐκτον, § 12.

κοινωνικοῦ δικαίου διέποντας τὸ καθεστῶς τῆς ἐπιχειρήσεως ἐν σχέσει ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ γενικώτερον τὰς σχέσεις κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, η) κανόνας περὶ τῶν ἐνώσεων τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν διαρθρώσεων τῶν οἰκονομικῶν μονάδων, θ) κανόνας δημοσιονομικῶν παρεμβάσεων.

Γ'. Κανόνας οὐσιαστικοῦ δικαίου ἀναφερομένους εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως ὑπὸ τῶν αὐτοδιοικουμένων ὀργανισμῶν ἐν γένει, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἄνωτέρω, ὡς καὶ κανόνας ἀναφερομένους εἰς τὸν ἐπ' αὐτῶν ἀσκούμενον ἔλεγχον σκοπιμότητος καὶ ἐποπτείας νομιμότητος ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Δ'. Κανόνας δημοσίας τάξεως ἀναφερομένους εἰς θεσμούς καθαρῶς ἢ κυρίως ἰδιωτικοῦ δικαίου, διέποντας τὰς σχέσεις τῆς οἰκονομίας κατὰ τρόπον ἐξαναγκαστικόν ἢ ρυθμιστικόν μετὰ παρεμβάσεως ἢ μὴ τῆς δημοσίας διοικήσεως ἢ κατὰ τύπους ἀπλοῦ ἔλεγχου ἢ καὶ παρακολουθήσεως, ὡς ἐπὶ ἀνωτύμων ἑταιρειῶν, χρηματιστηρίων, πλοίων, κ.λ.π.

9. Ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ δικαίου: Ἡ ἐρμηνεία τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου, χρησιμοποιεῖ βασικῶς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ γενικοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ἀφοῦ τὸ ἐρμηνευόμενον δίκαιον ἀποτελεῖ εἰδικὸν κλάδον τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Συνεπῶς πάντες οἱ γενικοὶ κανόνες καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ γενικοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἰσχύουν καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ἐφ' ὅσον δὲν τροποποιῶνται παρ' αὐτοῦ εἰδικῶς. Αἱ ἀρχαὶ τῆς νομιμότητος, αἱ ἀρχαὶ περὶ τῆς ἐκτελεστῆς διοικητικῆς πράξεως, οἱ κανόνες περὶ διοικητικῶν συμβάσεων, περὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, περὶ ἀκυρωτικῆς διαδικασίας ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κλπ. ἀποτελοῦν τὰς βάσεις καὶ τὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων κινεῖται ἡ ἐρμηνεία τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου¹.

10. Βοηθητικὰ Ἐπιστήματα: Ἡ ἐρμηνεία ὁμῶς τοῦ δικαίου τούτου χρησιμοποιεῖ καὶ ἄλλας βοηθητικὰς ἐπιστήμας πρὸς κατανόησιν τῶν κανόνων καὶ θεσμῶν αὐτοῦ. Αἱ ἐπιστήμαι αὗται εἶναι ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, ἡ ἐφηρμοσμένη κοινωνικὴ οἰκονομικὴ καὶ ἡ θεωρητικὴ κοινωνικὴ οἰκονομικὴ².

Οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἡ μελετῶσα τὸ σύνολον τῶν ἀποφάσεων καὶ ρυθμίσεων τοῦ κράτους, τῶν αὐτοδιοικουμένων ἐν γένει ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου, τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκονομικῶν μονάδων καὶ τῶν νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου κοινῆς ὠφελείας, αἵτινες λαμβάνονται πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον ἐπὶ τῆς δημοσίας

1. Καὶ οἱ κανόνες ἐρμηνείας τοῦ δικαίου ἐφαρμόζονται ὁμοίως ὡς εἶναι αὐτόνοητον καὶ ἐπὶ τῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου. Ἄλλ' ἰδιάζουσαν βαρύτητα ἔχει ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ταύτῃ ἡ σημασία ἣν ἐκάστοτε διὰ τῶν κανόνων τούτων ἀποδίδει ὁ νομοθέτης εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων πρὸς ἄλλα καὶ τούτων πρὸς τὸ γενικώτερον συμφέρον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ κανόνος διαφωτίζεται διὰ τῆς ἐρευνῆς τοῦ σκοποῦ τοῦ νόμου ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῆς ἐκτελεστῆς καὶ τῆς ἰσορροπήσεως τῶν ὑποκειμενικῶν συμφερόντων πρὸς τὸ σχετικῶς ἐπιδικώμενον γενικώτερον κοινωνικὸν συμφέρον. Βλ. Heck, *Gesetzesauslegung und Interesseejurisprudenz*, 1914 Βλ. ἀπόκρουσιν τῆς ἐρμηνείας ταύτης ἐν Κ. Τσάτσου, *Τὸ πρόβλημα τῆς ἐρμηνείας τοῦ Δικαίου* 1932 σελ. 113-114.

2. Περὶ τῶν σχέσεων πρὸς ἄλληλας τῶν ἐπιστημῶν τούτων βλ. Δημ. Στεφανίδην, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην κοινωνικὴν οἰκονομικὴν* 1952 σελ. 9-34. Γενικώτερον περὶ τῆς σχέσεως μετὰ τὴν διοικητικὴν πολιτικὴν καὶ διοικητικὸν δικαίου βλ. Γ. Παπαχατζῆ, *Σύστημα κ.λ.π.* 1952 σελ. 138 ἐπομ.

καί ιδιωτικῆς οικονομικῆς ζωῆς ἐν τῇ ἀναζητήσῃ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ οὐσιμότητος τοῦ συνόλου καί τῶν ομάδων ¹.

Ἐφηρμοσμένη κοινωνική οικονομική εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἡ μελετώσα τοὺς σκοποὺς οἷτινες δέον νὰ ἐπιδιώκωνται ἐν τῇ οικονομικῇ ζωῇ ὡς καί τὰ μέσα τῆς ἐπιδιώξεως καί ἐπιτεύξεως τούτων ².

Τέλος θεωρητική κοινωνική οικονομική εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἡ μελετώσα τὰς οικονομικὰς λειτουργίας τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ βιούντων ἀνθρώπων καί τοὺς σχετικούς πρὸς αὐτάς οικονομικοὺς νόμους, αἰτίας καί συνέπειας ³.

Οὕτω τὰ δεδομένα τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιδιώξεις τῶν δημοσίων διοικήσεων ἐν γένει ἐν τῇ οικονομικῇ ζωῇ, τὰ δεδομένα τῆς ἐφηρμοσμένης κοινωνικῆς οικονομικῆς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς δεοντολογίας ἐν τῇ οικονομικῇ ζωῇ καί τὰ δεδομένα τῆς θεωρητικῆς κοινωνικῆς οικονομικῆς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς νόμους τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἰκονομικῶν φαινομένων συμβάλλουν εἰς τὴν διαφώτισιν περὶ τῶν σκοπῶν καί τῆς σημασίας τῶν διατάξεων τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου ⁴.

11. Διάγραμμα τῆς ἐρμηνείας: Ἡ ἐρμηνεία ὁμως τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου, κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἔκδοσιν, θέλει ἀκολουθήσει τὸ ἐξῆς γενικὸν διάγραμμα, ὅπερ νομίζομεν ὅτι προσιδιάζει περισσότερο πρὸς τὸ ὅλον περιεχόμενον τῶν διατάξεων τοῦ δικαίου τούτου, κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα καί πρὸς τὴν ἀνάγκην ἐπαρκῶς εἰσεῖτι διερευνητικῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς ἐρμηνευτέας ὕλης πρὶν ἢ δώσωμεν τὴν ὀριστικὴν μορφήν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κατάταξιν καί τὴν συστηματικὴν διάρθρωσιν τῶν θεσμῶν καί διατάξεων αὐτοῦ. Οὕτω μετὰ τὰ δύο εἰσαγωγικὰ κεφάλαια εἰς τὸν κλάδον τούτου τοῦ δικαίου καί τὰς τούτου ἑννοίας, ἀκολουθεῖ ἡ ἐπεξεργασία τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ συνταγματικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν καί κατὰ τὸ συγκριτικὸν δίκαιον ἰσχύοντα. Ἐπονται δύο ἀκόμη Κεφάλαια ἀναφερόμενα εἰς γενικοὺς κανόνας καί προβλήματα τοῦ δικαίου τούτου. Τὸ ἐν τούτων ἀναφέρεται εἰς τοὺς εἰδικωτέρους ἀλλὰ γενικοὺς κανόνας, οἷτινες διέπουν τὴν δημοσίαν οικονομικὴν διοίκησιν ἐν γένει καί παρ' ἡμῖν. Τὸ ἕτερον ἀναφέρεται εἰς τὴν θεωρίαν καί πρᾶξιν τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς καί τοῦ σχεδιασμοῦ. Ὀλόκληρος ἡ περαιτέρω σειρά Κεφαλαίων ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐρμηνείαν, κατὰ τὰς κυρίας αὐτῶν διατάξεις τῶν θεμελιωδεστέρων θεσμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ διοικητικοῦ δικαίου διακρινομένων εἰς σύνολα ρυθμίσεων ἀναλόγως τῶν δι' αὐτῶν διεπομένων ἀντικειμένων καί λειτουργιῶν τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος Ἡτοι: ὁ Σχεδιασμός, ἡ κεντρικὴ οικονομικὴ Κυβέρνησις καί τὰ ὄργανα αὐτῆς, τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ καί ὁ προγραμματισμός, τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν καί αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις, ἡ νομισματικὴ ρύθμισις, ἡ ρύθμισις τῆς πίστεως καί τῶν τραπεζῶν, οἱ γενικοὶ περιορισμοὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ἡ ρύθμισις τῆς βιομηχανίας καί

1. Βλ. Meynaud, *Politique économique comparée*. Paris III, 1955. O. Fantini *Politica economica e finanziaria I*. 1953. J. Billy, *La politique économique* 1956.

2. Βλ. Δ. Στεφανίδου, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην κοινωνικὴν οικονομικὴν*. 1937 σελ. 25.

3. Β. Ε. Ζολῶτα *Θεωρητικὴ Οἰκονομική* 1956.

4. Σπουδαιοτάτην οὕτω συμβολὴν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν παρ' ἡμῖν κειμένων διατάξεων τοῦ Διοικητικοῦ Οἰκονομικοῦ δικαίου ἀνευρίσκομεν εἰς τὰς συγγραφὰς τῆς ἐφηρμοσμένης οικονομικῆς: Δ. Καλλιτσονάκη, *Ἐφηρμοσμένη πολιτικὴ οικονομία* 1957. Δ. Στεφανίδου, *Μαθήματα Ἄγροτικῆς πολιτικῆς* 1953. *Μαθήματα Ἐμπορικῆς πολιτικῆς* 1957. Δ. Δελιβάνη, *Παραδόσεις ἐφηρμοσμένης πολιτικῆς οικονομίας* 1954, καί β'. ἔκδ. 1960.

τὰ ὄργανα ταύτης, ἡ ρύθμισις τοῦ ἐμπορίου ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ καὶ τὰ ὄργανα ταύτης, ἡ ρύθμισις τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας ἐν γένει καὶ τὰ ὄργανα ἀσκήσεως ταύτης, ἡ ρύθμισις τῆς ἐμπορίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων, αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ ἡ δημοσία διοίκησις τῆς ἐργασίας, τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὰ ὄργανα ἐκτελέσεως τούτων, αἱ ρυθμίσεις συγκοινωνιῶν καὶ ἐπικοινωνιῶν, ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ λειτουργία τῆς προνοίας, ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελματιῶν, ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων (Ἐπιμελητήρια κ.λ.π.), αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἐν γένει καὶ παρ' ἡμῖν, ἄλλοι εἰδικώτεροι θεσμοὶ τοῦ δικαίου τούτου, ὡς προστασία κεφαλαίων, ἀναγκαστικὴ διαχείρισις ἐπιχειρήσεων, εἰδικοὶ ἔλεγχοι ἐταιριῶν, χρηματιστήρια, Γενικαὶ Ἀποθήκαι, κ.λ.π., αἱ μορφαὶ συνεργασίας δημοσίας διοικήσεως μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὀργανώσεων, οἱ περιορισμοὶ τῆς ἰδιοκτησίας (ἀναγκαστικαὶ ἀπαλλοτριώσεις, ρύθμισις ὑδάτων, ἐπιτάξεις, κ.λ.π.).

Ἄλλ' εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ἔστω καὶ ἐν γενικότητι ἐπισκόπησις τῆς ὑπερόγκου ταύτης ὕλης¹, ἐπέβαλλε τὴν ἀνάγκην τῆς κατανομῆς τῆς ἐρμηνείας εἰς δύο τόμους, ἐξ ὧν ὁ δεύτερος θέλει ἀμέσως ἀκολουθήσει τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος πρώτου τόμου.

1. Ὅρθως παρατηρήθη ὑπὸ τοῦ Γ. Παπαγατζῆ, Σύστημα κλπ. 1952 σελ. 143-144 ὅτι ἡ μέθοδος ἐρεῖνης ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου διὰ τῆς συναγωγῆς γενικῶν τούτου ἀρχῶν, παραμεριζομένων τῶν καθ' ἕκαστα διατάξεων εἶναι ἐνδεδειγμένον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου τοῦ δικαίου. Οὕτω καὶ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν κανόνων τοῦ εἰδικοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου, τοῦλάχιστον σήμερον, κυρίως μόνον γενικαὶ ἀρχαὶ καὶ κανόνες δύνανται νὰ συνταχθῶσιν καὶ συστηματικῶς νὰ ἐρμηνευθῶσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ι.—Γενικαί έννοιαι περί έννόμου οικονομικοῦ καθεστώτος καὶ οικονομικοῦ Συντάγματος. 1. Οικονομικὸν Καθεστῶς καὶ οικονομικὸν Σύνταγμα.—2. Οικονομικὸν Καθεστῶς.—3. Οικονομικὸν Σύνταγμα.—4. Οικονομικὸν Σύνταγμα ὑπὸ τυπικὴν καὶ οὐσιαστικὴν έννοιαν.—5. Θεμελιώδεις τύποι οικονομικῶν καθεστώτων.—6. Τὰ οικονομικὰ συντάγματα.—7. Παραδείγματα οικονομικῶν συνταγμάτων.

ΙΙ.—Αἱ ἀρχαὶ τοῦ οικονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου εἰς τοὺς συνταγματικούς χάους τῶν συγχρόνων δημοκρατιῶν καὶ ἡ σημασία τούτων.—8. Τὰ σύγχρονα δημοκρατικά συντάγματα.—9. Αἱ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα.—10. Ὑπὸ ἡρώσεις τῶν πολιτῶν καὶ τῶ κράτος.—11. Γενικαὶ ἀρχαὶ κοινωνικοῦ καὶ οικονομικοῦ δικαίου.—12. Εἰδικώτεροι διατάξεις κοινωνικοῦ καὶ οικονομικοῦ δικαίου.—13. Ἑρμηνεία τῶν διατάξεων τούτων.—14. Ἡ διεθνὴς ἀναγνώρισις τῶν δικαιωμάτων: Χάουτης Ἡν. Ἐθνῶν, Οἰκουμένης Λιακήρυξις, Διεθνὴς Σύμβασις Ρώμης.

ΙΙΙ.—Τὸ ἑλληνικὸν οικονομικὸν σύνταγμα.—15. Ἱστορία καὶ χαρακτηριστὴρ τοῦ ἑλληνικοῦ Συντάγματος.—16. Αἱ κατὰ τὸ ἑλλ. Σύνταγμα ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι ἢ ἀτομικὰ δικαιώματα γενικῶς.—17. Συνέπειαι τῆς μὴ ἀναθ. ἡσσεως τοῦ Συντάγματος παρ' ἡμῖν.—18. Ἡ ἀρχὴ τῆς οικονομικῆς ἐλευθερίας γενικῶς.—19. Ἡ ἐλευθερία τοῦ συμβάλλεσθαι.—20. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐπαγγέλλεσθαι.—21. Ἡ ἐλευθερία ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας.—22. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας.—23. Αἱ οικονομικαὶ ἐπιβαρύνσεις.—24. Ἡ ἐλευθερία τοῦ σπυεταυρίζεσθαι.—25. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος.—26. Εἰδικαὶ διατάξεις.

Γενικαὶ έννοιαι περί τοῦ έννόμου οικονομικοῦ καθεστώτος καὶ περί τοῦ οικονομικοῦ συντάγματος.

Ι. Οικονομικὸν καθεστῶς καὶ οικονομικὸν Σύνταγμα: Διακρίνομεν κατὰ κανόνα τὸ Σύνταγμα τοῦ έννόμου καθεστώτος. Ἐνομον καθεστῶς κατὰ τὰς γενικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς ὀνομάζομεν ὑπὸ πολιτικοκοινωνικὴν έννοιαν τὴν έννόμως ζῶσαν καὶ δρῶσαν συνολικὴν έννοιαν τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβιούντων ἀτόμων. Σύνταγμα ὑπὸ νομικὴν έννοιαν ὀνομάζομεν τὴν ὀργανικὴν καὶ λειτουργικὴν διαμόρφωσιν διὰ γενικῶν κανόνων καὶ κατευθυντηρίων ἀρχῶν τῆς έννόμου κοινωνικῆς τάξεως.

Τὴν αὐτὴν διάκρισιν δεχόμεθα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ εἰδικώτερον μεταξὺ οικονομικοῦ καθεστώτος καὶ οικονομικοῦ συντάγματος. Οἰκονομικὸν καθεστῶς

είναι, ὑπὸ πολιτικοκοινωνιολογικὴν ἔννοιαν, τὸ σύνολον τῆς ἐννόμου οἰκονομικῆς ζωῆς ἐν τῇ ἐμπράκτῳ δράσει αὐτῆς πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἐπιδιώξεων τῆς. Οἰκονομικὸν Σύνταγμα εἶναι ὑπὸ νομικὴν ἔννοιαν ἡ διὰ τῶν θεμελιωδῶν κανόνων δικαίων ρυθμιστὴς οἰκονομικοῦ συνόλου¹.

2. Τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς: Ἡ ἔννοια τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος εἶναι ἔννοια κοινωνιολογικὴ καὶ σημαίνει τὴν δρῶσαν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς τάξεως τοῦ ἐντὸς μιᾶς κρατικῶς ὀργανωμένης κοινωνικῆς ἐνώσεως ὑφισταμένου συνόλου τῶν σχέσεων ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, μονάδων καὶ λειτουργιῶν. Οἰκονομικὸν καθεστῶς δύναται οὕτως νὰ ὀνομασθῇ τὸ τοιοῦτον μιᾶς ὀρισμένης κοινωνίας ἢ οἰκονομικῆς ἱστορικῆς περιόδου, ὅπως ἐπίσης καὶ ὀρισμένης διεθνoῦς τάξεως ἢ ὁμοσπονδιακῆς ἢ ὑπερκρατικῆς ἐνώσεως.

Τὸ οἰκονομικὸν αὐτὸ καθεστῶς ἔχει δύο μορφάς. Μορφὰς πρακτικὰς καὶ μορφὰς θεωρητικὰς. Οὕτω ἡ μὲν πρακτικὴ μορφή τῶν οἰκονομικῶν καθεστῶτων σχηματίζεται καὶ δρᾷ μέσω τῆς οἰκονομικῆς διαδικασίας τῆς ἐλευθέρως ἐπιχειρήσεως καὶ πρωτοβουλίας· ἡ δὲ θεωρητικὴ μορφή ἀπορρέει ἐκ δογματικῶν πηγῶν διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κρατικοῦ κέντρου ἐξουσιαστικῶς διευθυνομένης οἰκονομίας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ κατανοήσωμεν τὰς μορφὰς ταύτας τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος ὡς ἀπολύτους, τοῦλάχιστον εἰς τὰ σύγχρονα ἔθνη, πλὴν ὀρισμένων σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, π.χ. Ρωσίας, καίτοι δι' αὐτὴν ἀκόμη σοβαρῶς ἀμφισβητεῖται² ἡ μονολιθικότης τοῦ ἐμφανιζομένου ὡς τοιοῦτου οἰκονομικοῦ καθεστῶτος ἢ τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος τοῦ 19ου αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν καθαρῶν ὑποδειγματικῶν μορφῶν ὑπάρχουσι ἐνδιάμεσοι, μικτοὶ τύποι οἰκονομικῶν καθεστῶτων λειτουργούντων διὰ συνδυασμοῦ, ἀποκλίνοντος πρὸς τὴν μὲν ἢ ἄλλην μορφήν. τῆς ἐλευθέρως δραστηριότητος καὶ τῆς κρατικῶς καθοριζομένης τοιαύτης. Αἱ διαμορφώσεις οὕτω τῶν τύπων τῶν οἰκονομικῶν καθεστῶτων ἐπιτυγχάνονται μέσω τῆς κανονιστικῆς δραστηριότητος καὶ ἐπεμβάσεως τῶν ἰδεατῶν δογματικῶν τύπων εἰς τοὺς πρακτικοὺς τύπους διὰ τῶν ἐξουσιαστικῶς ὑπὸ τῶν πρώτων διατυπουμένων κανόνων. Ἀμφότεραι οὕτω αἱ μορφαὶ συναμίγνυνται ἐν τῇ διαρκεῖ δράσει μὲ ἀποτέλεσμα ἕκαστον καθεστῶς ν' ἀποτελῇ μικτὴν μορφήν ἀποτελοῦμενον ἐκ κανόνων δράσεως ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἐπιβαλλομένης τοιαύτης. Ἐκεῖθεν τοὺς μὲν κανόνας τῶν πρακτικῶν τύπων διδάσκει κυρίως ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, τῶν δὲ θεωρητικῶν τύπων ἡ ἐφηρμοσμένη οἰκονομική, διὰ τῶν γνώσεων δὲ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν βοηθεῖται ἡ ἐρμηγεία τῶν διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος ἕκασταχοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος, φωτισζομένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ παρέμβασις τῶν ἰδεατῶν μορφῶν εἰς τοὺς πρακτικοὺς προϋποθέτει τὴν ἐνέργειαν τῶν πρώτων ἐπὶ τῶν δευτέρων διὰ κανόνων ἀναγκαστικῶν, συνέπεια εἶναι ὅτι οἱ τύποι τῶν οἰκονομικῶν καθεστῶτων καθορίζονται καὶ διαμορφοῦνται διὰ τῶν κανόνων ἰδίᾳ τοῦ συνταγματικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου δι' ὧν ρυθμίζονται τὰ γενικὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων δρᾷ τὸ οἰκονομικὸν σύνολον.

1. Ἐν τῇ γερμανικῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ διακρίνεται ὁ ὅρος *Verfassung* ὑπὸ πολιτικοκοινωνιολογικὴν ἀφ' ἑνὸς καὶ νομικὴν ἀφ' ἑτέρου ἔννοιαν. Τὴν αὐτὴν διάκρισιν διατυποῦμεν ἀνωτέρω ὑπὸ τοὺς ὅρους Καθεστῶς καὶ Σύνταγμα. Βλ. Huber, *op. cit.* I, *Grundfragen des Wirtschaftsverfassungsrecht* σελ. 20-46.

2. Περὶ τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γασμάτων καὶ ἀντιφάσεων τοῦ καθεστῶτος τοῦτου ἀτινὴ δικαιολογοῦν καὶ τὴν βίαν ἐφ' ἧς τοῦτο εἰρδεται βλ. M. Duverger, *Les regimes politiques*, 1948, σελ. 100-123.

3. **Τὸ Οἰκονομικὸν Σύνταγμα:** Οἰκονομικὸν σύνταγμα νοεῖται, ὑπὸ νομικὴν ἔννοιαν, τὸ σύνολον τῶν θεμελιωδῶν κανόνων τοῦ δικαίου μιᾶς κρατικῆς ὀργανωμένης κοινωνίας ὅπερ διέπει τὸ σύνολον τῶν σχέσεων ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, μονάδων καὶ λειτουργιῶν. Πρόκειται συνεπῶς μόνον περὶ τῶν κανόνων τοῦ δικαίου ἑκείνων οἵτινες θεμελιωδῶς, κατευθυντηρίως ἢ ἐξαναγκαστικῶς, διέπουν τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις. Σήμερον δὲν ὑπάρχει κοινωνία εἰς κράτος ὀργανωμένη μὴ διεπόμενη ὑπὸ οἰκονομικοῦ συντάγματος.

Τὸ οἰκονομικὸν σύνταγμα δὲν ἀποτελεῖται ἐκ διατάξεων ἀσυνδέτων πρὸς ἀλλήλας διὰ τυχαίως θεσπιζομένων βασικῶν κανόνων οἰκονομικοῦ δικαίου. Ἀποτελεῖ τοῦτο σύνολον διατάξεων θεμελιωδῶν ἐλλόγως συνηρμοσμένων πρὸς διαμόρφωσιν ἐννόμου οἰκονομικῆς, τάξεως διὰ κανόνων δικαίου ἐπιτακτικῶν ἢ κατευθυντηρίων μετὰ σχετικῶν ὀργάνων καὶ ἄλλων διαδικασιῶν ἐντὸς τοῦ ὅλου πολιτεύματος καὶ τῆς πολιτειακῆς τάξεως.

Οἱ κανόνες τοῦ Συνταγματικοῦ ὀικονομικοῦ δικαίου ἀνευρίσκονται εἴτε εἰς τὸ κείμενον τοῦ Συνταγματικοῦ Νόμου εἴτε καὶ εἰς ἄλλους θεμελιώδεις νόμους τῆς πολιτείας ἢ καὶ μόνον εἰς αὐτοὺς ἢ γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου.

Τὸ οἰκονομικὸν σύνταγμα ἀποτελεῖ οὕτω τὴν συνολικὴν ρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς ἐνότητος σκοποῦσαν ἐν τελικῇ ἀναλύσει τὸν συμβιβασμὸν μετὰ τῆς ἐλευθέρως καὶ τῆς κρατικῶς καθοριζομένης οἰκονομίας. Ἐντὸς δὲ τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου συντίθενται εἰς μίαν ἐνότητα ἕτερογενεῖς θεσμοὶ ἀτομικῆς ἢ συλλογικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἐξουσιαστικῶν ἐπιταγῶν. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ συντάγματος δύναται νὰ θεσπίζηται προτίμησις εἴτε πρὸς τὸ καθεστῶς τῆς ἐλευθέρως πρωτοβουλίας καὶ ἐπιχειρήσεως εἴτε πρὸς τὸ καθεστῶς τῆς κρατικῆς οἰκονομίας. Συνήθως οὕτω σήμερον ἰσχύουν μικτὰ μορφὰ οἰκονομικῶν θεμελιωδῶν διατάξεων διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται συμβιβασμὸς καὶ ἄριστος ἀντιθέσεων μετὰ τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, ὁμαδικῶν ἐπιδιώξεων καὶ κρατικῆς πολιτικῆς¹.

4. **Οἰκονομικὸν σύνταγμα ὑπὸ τυπικὴν καὶ οὐσιαστικὴν ἔννοιαν:** Τὸ σύστημα τῶν θεμελιωδῶν κανόνων ρυθμίσεως τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστώτος δὲν περιλαμβάνεται πάντοτε ἢ ἐν τῷ συνόλῳ εἰς ἴδιον συνταγματικὸν κείμενον παρέχον εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ κανόνας ἐπιτηξημένην τυπικὴν δύναμιν. Οἰκονομικὸν σύνταγμα ἔχουν καὶ τὰ κράτη ἄτιστα δὲν ἔχουν συνταγματικὸν νόμον ἐπιτηξημένης τυπικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἔχουν πάντως θεσπίσει τοὺς βασικοὺς κανόνας δικαίου τοὺς διέπουν τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔχομεν οὕτω σύνταγμα ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν θεμελιωδῶν κανόνων τοῦ δικαίου οἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν δικαιωμάτων, ὑποχρεώσεων καὶ ἐννόμων σχέσεων τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ κράτους ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιτηξημένης ἢ μὴ δυνάμεως αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως περιεχόμενον τοῦ οἰκονομικοῦ συντάγματος ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως εἶναι οἱ θεμελιώδεις κανόνες οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὴν ἀπαλλοτριώσιν ταύτης, τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ συνεταίριζεσθαι, τὴν διαχείρισιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, τὴν συγκέν-

1. Huber, I, cελ. 25 in fine

τρῶσιν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν προστασίαν τῆς ἐργασίας, τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν, τὴν οἰκονομικὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτημόνων καὶ ἀσθενεστέρων, τὸν οἰκονομικὸν προγραμματισμὸν, καὶ τὰς ἄλλας βεσικὰς ἐρχὰς τὰς διεπύουσας κατ' ἕνα τρόπον πάγιον τὴν γενικὴν τοῦ κράτους ἀπαστολήν.

Ἡ διάκρισις μεταξὺ κανόνων συνταγματικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου τυπικῶς ἐπιψηφισμένης ἢ μὴ δυνάμεως ἔχει βεβαίως θεμελιώδη σημασίαν ἀπὸ ἀπόψεως δυνατότητος μεταβολῆς τούτων ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. Ἐν τούτοις ὅταν εἰς κανὼν προσλαμβάνη ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου του πράγματι καταστατικὴν σημασίαν διὰ τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς, καθιστάμενος οὕτω κανὼν οὐσιαστικοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, ἐμμέσως συναρτᾶται πρὸς τὴν βούλησιν ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου καὶ ἡ κατάργησις αὐτοῦ καθίσταται ἀδύνατον. Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ συνταγματικὴν παρ' ἡμῖν τυχὸν κατάργησιν τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων;

5. **Θεμελιώδεις τύποι οἰκονομικῶν καθεστῶτων:**
 Διὰ τῶν θεμελιωδῶν κανόνων τοῦ οἰκονομικοῦ συντάγματος, ἀναλόγως τοιούτων τῆς ἐντάσεως καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν κανόνων καὶ τῶν ἐξουσιοδοτήσεων παρεμβάσεων δημιουργοῦνται αἱ ἐξῆς μορφαὶ ἐννόμων οἰκονομικῶν καθισταμένων:

α) **Τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς** εἶναι τὸ ἔννομον ἐκεῖνο οἰκονομικὸν σύστημα τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, μονάδων καὶ λειτουργιῶν κατὰ τὸ ὅποιον ἡ παραγωγή καὶ ἡ διανομὴ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν τελεῖται ἐν ὄλῳ ἢ κατὰ κύριον λόγον κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ἐλευθέρου αὐτορρυθμιζομένου ἀνταγωνισμοῦ. Καὶ τὸ οἰκονομικὸν τοῦτο καθεστῶς μολοντόι ἐπέβρευσεν κυρίως ἐκ πρακτικῶν οἰκονομικῆς δράσεως ἐν τούτοις ὅμως καταχωρήθη καὶ εἰδικώτερον ἀνεπτυχθῆ διὰ κανόνων ἐπιψηφισμένης τυπικῆς δυνάμεως. Αἱ ἡγγυημένα συνταγματικῶς ἀρχαὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας, ἀποτελοῦσι μὲν ἀρνητικὰς θέσεις πραγματοποιοῦν ὅμως ὀρισμένον οἰκονομικὸν καθεστῶς διὰ τῆς ἀσφαλείας ἣν παρέχουν εἰς τὴν ἀνέλγκτον ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν¹.

Ὁ τύπος τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου καθεστῶτος τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς διακρίνεται εἰδικώτερον εἰς τοὺς ἐξῆς τύπους: 1) Τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς τῆς καθαρῶς ἐλευθέρως ἀνταγωνιστικῆς οἰκονομίας. Εἰς τὸ καθεστῶς τοῦτο ἀποκλείεται κάθε μορφή παρεμβατισμοῦ καὶ ἡ ἔννομος ρύθμισις περιορίζεται μόνον εἰς τὸ νὰ ἐγγυηθῇ καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας καὶ τὴν μὴ ἐπέμβασιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Τοιοῦτον καθεστῶς πράγματι δὲν ὑφίσταται σήμερον, διότι γενικῶς εἴτε ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ αἱ μορφαὶ τῶν παρεμβάσεων εἴτε ἔχουν διαμορφωθῆ ἐντὸς τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς ἡμιμοπωλιακαὶ καταστάσεις. Πράγματι δύναται τις εἰπεῖν² ὅτι δὲν ὑπάρχει καθαρά καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἀγορὰ καὶ οἰκονομία ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀντιθέτως τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς εἶναι καθεστῶς ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ (*experience imparfaite*) καὶ συλλογικῶν

1. Πᾶν Σύνταγμα ἐκφράζει μίαν ὀρισμένην κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀντίληψιν: J. Rivero, *Constitution et structures sociales*, ἐν Coll. Droit Social, XXX, 1947, σελ. 1.—Διὰ τὰς ἀρχὰς τῆς κλασσικῆς δημοκρατίας καὶ τὴν τατ' αὐτὴν ἔννοιαν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων βλ. G. Vedel, *Manuel élémentaire de droit constitutionnel*, 1949 σελ. 177—189.

2. Chamberlin, *La théorie de la concurrence monopolistique* ἐκδ. 1955. J. Robinson, *Economics of imperfect competition* ἐκδ. 1956.

μορφῶν οικονομίας (‘οικονομία collective) κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς ἔχει κατὰ μέγα μέρος ἀλλοιωθῆ διὰ καταστάσεων ἡμιμονοπωλιακῶν, ἢ καταστάσεων ὀλιγοπωλιακῶν, ἢ καταστάσεων καθ’ ἃς οἱ πωληταὶ ἐφαρμόζουν διαφορικὰς τιμὰς εἰς τοὺς καταναλωτὰς τῶν ἢ ἐργάζονται συνεταιριστικῶς κ.λ.π. Ἐκεῖθεν δημιουργεῖται τεχνικὴ ὑψώσεις τιμῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸν τῆς προσφορᾶς καὶ συνεπῶς ἀλλοίωσιν τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, ὅστις χαρακτηρίζει τὸ καθεστῶς τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς, μὴ ἐπιτυγχανομένου οὕτω τοῦ οἰκονομικοῦ νόμου τῆς μεγίστης ἀποδόσεως¹. Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὰς μονοπωλιακὰς καταστάσεις ἀνεπιτύχθησαν καὶ αἱ παρεμβάσεις κατὰ μέγα μέρος πρὸς περιορισμὸν τῶν πρώτων ἢ καὶ ὑποκατάστασιν εἰς αὐτὰς τοῦ κράτους, δι’ ὧν ὡσαύτως βαθέως ἠλλοιώθη ἡ ἐλευθέρου οἰκονομικὴ ἀγορὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ.

Οὕτω ἔχομεν 2) τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς καθ’ ὃ ἡ παραγωγή καὶ ἡ διανομὴ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, μέσων κ.λ.π. ἐνεργεῖται μὲν ὑπὸ τὸ σύστημα τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. οὗ οἱ νόμοι ὅμως περιορίζονται καὶ ἀλλοιοῦνται μέσῳ ἐσωτερικῶν τῆς ἰδίας οικονομίας δεσμεύσεων καὶ ὀργανώσεων τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συλλογικῶν καὶ ἀντιστοιχῶν κρατικῶν ρυθμίσεων. 3) τὸ καθεστῶς τῆς κρατικῶς ἐλεγχομένης οικονομίας τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς κατὰ τὸ ὅποιον ἡ παραγωγή καὶ ἡ διανομὴ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν κ.λ.π. ἐνεργεῖται βάσει τῶν οἰκονομικῶν νόμων τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐν τῷ ὅποιῳ ὅμως τὸ κράτος διὰ λόγους δημοσίου συμφέροντος, μέσῳ κανονιστικῶν παρεμβάσεων καὶ ἐπὶ τῷ τέλει ὑποκατάστασεως, συμπληρώσεως ἢ διορθώσεως ρυθμίζει τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν.

β) Τὸ καθεστῶς τῆς ὑπὸ κοινωνικῶν προορισμῶν οικονομίας τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς καθ’ ὃ ἡ παραγωγή καὶ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν τελεῖται κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ ὑπόκειται ὅμως εἰς τὴν κρατικὴν ρυθμίσειν, ὡς ὑποχρέωσις τοῦ κράτους κατέναντι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν μαζῶν καὶ ἐπὶ σκοπῷ γενικωτέρας μεταβολῆς τῶν ταξικῶν ἀνισοτήτων καὶ τῶν δυσμενῶν κοινωνικῶν καταστάσεων. Ἐνταῦθα ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς ἀσκήεται ὡς ὑποχρεωτικὴ καὶ χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀποστολὴ τοῦ κράτους. ἐκδηλοῦται δὲ οὕτω ἐντόμως διὰ τῆς παρεμβατικῆς κοινωνικῆς δημοκρατίας ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο δημοκρατικῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος (socialsta tklaus 1).

γ) Τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς τῆς σχεδιασμένης οικονομίας, εἶναι τὸ καθεστῶς τῆς οικονομίας τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς ὅπου κανονίζεται ἐν τῷ συνόλῳ του διὰ κεντρικοῦ σχεδιασμοῦ καὶ κεντρικῆς οἰκονομικῆς κυβερνήσεως. Ὁ οἰκονομικὸς οὗτος σχεδιασμὸς δύναται νὰ καθίσταται ἐντονώτερος ἢ χαλαρώτερος μέσῳ νομοθετικῶν ἐξουσιοδοτήσεων, ὧν ἡ διαχειρίσις ἀνήκει εἰς τὴν δημοσίαν οἰκονομικὴν διοίκησιν. Ὁ σχεδιασμὸς δύναται νὰ περιλαμβάνη εἴτε τὸ ὅλον τῆς οικονομίας εἴτε ὠρισμένους γενικοὺς αὐτῆς τομεῖς. Αἱ διαφοραὶ αὗται τῆς ἐντάσεως καὶ ἐκτάσεως ἀναφέρονται κυρίως εἰς ποσοτικὰς ρυθμίσεις (οἰκονομικῶν μεγεθῶν) δύναται ὅμως ν’ ἀναφέρονται καὶ εἰς ποιοτικὰς (μορφαὶ ὀργανώσεως). Οὕτω ὁ παρεμβατισμὸς Int rven-lionismus καθίσταται διευθυντισμὸς (Dirigismus). Ὁ διεθυντισμὸς οὗτος ὡς μορφή τῆς σχεδιασμένης οικονομίας δύναται νὰ διακριθῆ εἰς 1) τὸ καθεστῶς τῆς σωματικῶς διεθυννομένης οικονομίας (Korpora-tiveLenkungswirtschaft) καὶ 2) τὸ καθεστῶς τῆς συλλογικῆς οικονομίας

1. J. Billy, La politique économique 1957.

(*gmeinwirtschaft*), μορφής σοσιαλιστικής οικονομίας και κοινωνικής δημοκρατίας. 3) Το καθεστώς του διά κρατικού σχεδιασμού, διά γραφειοκρατίας, εφαρμοζόμενου συστήματος διευθυνομένης οικονομίας (*Bürokratische Planwirtschaft*) ως εις τὰς γερμανικὰς *Länder* και παρ' ἡμῖν.

δ) Το οικονομικὸν καθεστὸς τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἴσται τῆς ἀμέσου, κρατικῆς οικονομίας. Κατ' αὐτὸ ἡ οικονομικὴ ἰδιοκτησία ἐν ὅλῳ ἢ κατὰ κλάδους εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κράτους ἢ κρατικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ πολιτικὴ τῆς σοσιαλιστικοποιήσεως ἢ ἐθνικοποιήσεως τῶν μέσων τῆς οικονομίας καὶ παραγωγῆς εἶναι εἰς ὅλας τὰς δημοκρατίας διαδεδομένη καὶ πολλάκις ἐτυχεν ἐφαρμογῆς, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὰς φιλελευθέρους δημοκρατίας μόνον μερικῶς καὶ λίαν περιορισμένως ἐθεσπίσθη ἢ ἐθνικοποιήσῃ ἢ κρατικοποιήσῃ τῶν μέσων τούτων π.χ. διὰ ὠρισμένας οικονομικὰς ὑπηρεσίας ἀπὸ παλαιοῦ (χαρτονόμισμα, ταχυδρομεία, μονοπώλια ὠρισμένων ἀγαθῶν) ἢ νεώτερον δι' οικονομικὰς κοινῆς ὠφελείας λειτουργίας ἢ ἐπιχειρήσεις (ἐθνικοποιημένας βιομηχανίας ἢ δημοσιοποιημένας ὡς π.χ. ἡ ΔΕΗ παρ' ἡμῖν). Ἡ κρατικὴ οικονομία ἢ κρατικὸς σοσιαλισμὸς περιλαμβάνει εἰς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν καὶ τὸν ἐκσοσιαλισμὸν τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἐργασίας εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ὃν καὶ διατάξεις συνταγμάτων τινῶν προβλέπουσιν.

Ὁ κρατικὸς σοσιαλισμὸς δύναται κατὰ συνέπειαν νὰ εἶναι εἴτε μερικὸς εἴτε γενικὸς, ὀλοκληρωτικὸς. Ἄλλ' ὀλοκληρωτικὸς ἀποκλείεται νὰ εἶναι κατὰ τὰ δημοκρατικὰ Συντάγματα, καθ' ἃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐλευθερίας μόνον μερικὴ κρατικοποίησις ὠρισμένων μέσων ἢ κλάδων ἐπιχειρήσεων δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Μόνον εἰς τὰς χώρας ὀλοκληρωτικοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἐπεκράτησε καθεστὸς πλήρως κρατικοποιημένης οικονομίας, ὅπου τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῶν μέσων τῆς οικονομίας καὶ παραγωγῆς δὲν ἀναγνωρίζονται¹.

Εἰς τὰς συγχρόνους ἀστικὰς δημοκρατίας οὐδεὶς ἐκ τῶν τύπων τούτων τῶν καθεστῶτων εὐρίσκεται ἀμιγῆς. Εἰς τὰ διάφορα οικονομικὰ καθεστῶτα συνυπάρχουσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐλευθέρου οικονομικῆς συναλλαγῆς ἢ συλλογικῆς ἢ σωματιακῆς τοιαύτης καὶ ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ μετὰ τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων, ἀρχῶν σχεδιασμοῦ καὶ μορφῶν προγραμματισμοῦ, ἐθνικοποιήσεων καὶ κρατικοποιήσεων. Παρ' ὅλα ταῦτα εἰς ὅλας τὰς δημοκρατίας διαγράφονται χαρακτηριστικαὶ βασικαὶ ἀποκλίσεις πρὸς τι τῶν ἀνω καθεστῶτων καὶ πολλάκις διαμορφοῦνται σταθεραὶ ἐξελίξεις ἐκ τῶν ὀλιγωτέρων πρὸς τὰ περισσότερο παρεμβατικὰ καθεστῶτα.

6. Τὰ οικονομικὰ Συντάγματα. Βάσει τῶν οὕτω θεσπιζομένων θεμελιωδῶν κανόνων ἴσται ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ ἐντάσεως τῶν προβλέψεων περὶ τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων τὰ οικονομικὰ συντάγματα διακρίνονται εἰς α) οικονομικὰ συντάγματα τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας, β) οικονομικὰ συντάγματα τῆς παρεμβατικῆς δημοκρατίας, γ) οικονομικὰ συντάγματα τῆς κοινωνικῆς δημοκρατίας, δ) τῆς διευθυνομένης ἢ σχεδιαζομένης οικονομίας, ε) τῆς κρατικοποιημένης οικονομίας².

1. Περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς σχεδιασμένης οικονομίας τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπὸ τὴν διευθυνομένην οικονομίαν τῶν φιλελευθέρων δημοκρατιῶν βλ. Γ. Δασκαλάκη, Κρατικὸν σχέδια καὶ ἀτομικὸς ἐλευθερίαι, 1950 σελ. 23-24.

2. Ὁ R. Pinto, *La reforme del' Etat*, ἐν R.D.P. 1950 No 1 σελ. 82 τονίζει τὴν καθυστέρησιν τῆς συγχρόνου ἀκέφειως νὰ λάβῃ ἐπίγνωσιν τῆς ἀναπτύξεως καὶ μεταμορφώσεως τοῦ κράτους κατὰ πλήρη κατάρρησιν τῆς κλασικῆς νεμικῆς ἐφημερίας. Περὶ τῆς συγχρόνου ἐξελίξεως τῆς δημοκρατίας διὰ τοῦ συνδιασμοῦ τῆς ἀπολιτικῆς δημοκρατίας μετὰ τῆς «κοινωνικῆς δημοκρατίας» βλ. M. Duverger, *Manuel de droit Constitutionnel et de science politique*, 1948 σελ. 40-41.

7. **Ἀνάλυσις ὠρισμένων Συνταγμάτων:** α) **Σύνταγμα τῆς Βαϊμάρης**¹. Διὰ τοῦ Συντάγματος αὐτοῦ ἐπεδιώκετο ἡ διαμόρφωσις θεμελιώδους τάξεως οἰκονομικῆς διὰ κανόνων συνταγματικῶν ἐπιζητημένης τυπικῆς δυνάμεως. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο διέτυπον μικτὸν οἰκονομικὸν σύνταγμα καὶ ἐδημιούργει ἔννομον οἰκονομικὸν καθεστῶς συμβιβασμοῦ (Wirtschaftsverfassungskompromiss). Ἐφ' ἐνὸς μὲν ἀναγνωρίζεται καὶ κατοχυροῦται ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία ἐν γένει καὶ εἰδικώτερον τοῦ ἐμπορίου, τοῦ ἐπαγγελίεσθαι, τῆς ἐπιχειρήσεως, ἢ ἐλευθερία τῆς ἰδιοκτησίας, τῆς συμβάσεως, τῶν σχέσεων τῆς ἐργασίας, τῆς ἐφευρέσεως κλπ. (ἄρθρ. 151, 152, 153, 158, 164) Ἄλλ' αἱ ἐγγυήσεις αὐταὶ νοοῦνται καὶ θεσπιζοῦνται ὡς σχετικαὶ δυνάμειν νὰ περιορισθῶσιν διὰ νόμου διὰ προσδόσεως αὐταῖς κοινωνικοῦ περιεχομένου καὶ σκοποῦ. Πρὸς τοῦτο προκηρύσσονται γενικοὶ κοινωνικο-οἰκονομικοὶ σκοποὶ τοῦ Κράτους ὡς ἡ «ἐξασφάλισις μιᾶς ἐξιοτρεποῦς ζωῆς δι' ὅλους», ἡ «ἐπέμβασις πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου», ἡ ἐφαρμογὴ προγράμματος μεταρρυθμίσεως τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας καὶ σοσιαλιστικοποιήσεως, ἡ ρυθμίσις τῆς ἐλευθερίας ἐνώψεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων, τὸ πρόγραμμα τῶν Συμβουλίων ἐργασίας καὶ οἰκονομίας μετὰ τοῦ κρατικοῦ οἰκονομικοῦ Συμβουλίου κλπ. Τὸ Σύνταγμα τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης εἶχεν οὕτω ἓνα προγραμματικὸν ὀργανωτικὸν χαρακτῆρα τῆς οἰκονομίας μέσῳ τοῦ κοινωνικοῦ κράτους, κατὰ συνδυασμὸν τῶν στοιχείων ἐλευθέρου οἰκονομίας, παρεμβατικῶν περιορισμῶν καὶ συλλογικῶν ὀργανώσεων.

β) **Σύνταγμα τῆς Βόννης**². Διὰ τοῦ Συντάγματος τούτου ἐπιδιώκεται ὁ καθορισμὸς κανόνων ρυθμίσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν ζητημάτων τῆς οἰκονομίας ὡς μισθῶν, ἀπεργίας, καθεστῶτος ἐπιχειρήσεων, τῶν συλλογικῶν σχέσεων, καὶ γενικῶς τοῦ συνόλου τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων. Ἄλλὰ καὶ τὸ Σύνταγμα τῆς Βόννης, ὅπως καὶ τῆς Βαϊμάρης, ὡς καὶ τῶν γερμανικῶν χωρῶν, δὲν καθορίζει μέχρι ποίας ἐκτάσεως εἶναι ἀνεκτή ἡ κρατικὴ ρύθμισις ἐν γένει τῆς οἰκονομίας διὰ διευθύνσεως καὶ σχεδιασμοῦ. Καὶ ἐδῶ δὲν δύναται νὰ διαγνωσθῇ κατ' ἀρχὴν κανὼν σχέσεως μεταξὺ ἐλευθερίας καὶ περιορισμοῦ διὰ ποσοτικῶν καὶ ποιοτικῶν παρεμβάσεων. Τὰ συντάγματα ταῦτα—ὅπως καὶ τὰ περισσότερα—ἀφίουν εἰς τὴν ἐκάστοτε ἰσορροπίαν τῶν ἐν τῇ κοινωνικῇ-οἰκονομικῇ δημοκρατίᾳ πολιτικῶν δυνάμεων νὰ καθορίσῃ τοῦτο μέσῳ τῶν σχετικῶν νομοθετικῶν ρυθμίσεων. Κατ' ἀρχὴν εἰδεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ ἰσορροπία αὐτῆ διὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας ὥστε αἱ παρεμβάσεις καὶ ρυθμίσεις μόνον κατὰ εἰδικὰ θέματα καὶ ζητήματα τῆς οἰκονομίας δύναται νὰ ἐνεργηθῶσι. Ἄλλ' ἡ ὀρθώτερα ἐρμηνεία εἶναι ὅτι τὸ καθεστῶς τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν γενικῶν περιορισμῶν καὶ τὴν προϋπόθεσιν τοῦ κοινωνικοῦ κράτους (socialstaatsklausel, βλ. ἄρθρ. 15, 28, 28). Κατὰ ταῦτα τὸ ἔννομον οἰκονομικὸν καθεστῶς, ὡς τοῦτο συνταγματικῶς καθορίζεται εἶναι μικτὸν, οὕτω δὲ ἀναλόγως τῶν δημιουργουμένων κοινωνικῶν αἰτημάτων καὶ τῶν τάξεων τὸ κράτος ἔχει τὴν συνταγματικὴν ἐντολὴν νὰ προχωρήσῃ εἰς βαθεῖας τροποποιήσεις ἢ ἄλλοιώσεις τοῦ καθεστῶτος τῆς ἐλευθερίας.

γ) **Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλβετίας**³. Καὶ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλβετίας διὰ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ ἐτους 1947, δι' ἧς προσετέθησαν αἱ νέαι διατάξεις κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ δικαίου, διευρῶσεν οἰκονομικὸν καθεστῶς συμβιβασμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας πρὸς τὸν κρατικὸν παρεμβατισμὸν. Ἄλλὰ εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦτο δὲν θεσπίζεται ἡ ρήτρα τοῦ κοινωνικοῦ κράτους, οὕτω ἀρχαί τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, οὐδὲ παρέχεται ἡ ἐξουσιοδότησις τῆς διὰ σχεδιασμῶν ρυθμίσεως τῆς ὅλης οἰκονομίας. Ἡ μεταρρυθμίσις ἔχει πολὺ περισσότερον περιορισμένην ἔκτασιν δημιουργοῦσα τὸν τύπον τοῦ ἀπλοῦ παρεμβατικοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος. Αἱ νέαι διατάξεις σκοποῦσι νὰ καθωρῶσιν τὰ πλάσια ἐντὸς τῶν ὁποίων δύναται νὰ κινηθῇ ἡ κρατικὴ παρέμβασις πρὸς περιορισμὸν τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τοὺς σκοποὺς, καθοριζομένους μᾶλλον συγκεκριμένως, οὗς ἔχει νὰ πραγματοποιήσῃ ἢ δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ. Προστασία ἐπαγγελματικῶν κλέδων, προστασία τοῦ γεωργοῦ, ἀνάπτυξις τῆς παραγωγικότητος, περιορισμὸς τῆς οἰκονομικῆς συγκεντρώσεως, ρύθμισις τοῦ καθεστῶτος τῶν τραπεζῶν, πρόληψις τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, προστασία τῶν ἐργαζομένων κατὰ τὰς γενικὰς μεθόδους κλπ. εἶναι οἱ γενικοὶ σκοποὶ οὗς καθορίζουν αἱ

1. H. Niepperdey, Die Grundrechte und grundpflichten des R. Verfassung. I-III 1930. E. Huber, Das Deutsche Reich als Wirtschaftsstaat 1931.

2. H. Niepperdey Die Grundprinzipien des Wirtschaftsverfassungsrechts im Deutsch x Rechts-Zeitschrift, 1950. W. Strauss, Wirtschaftsverfassung und Staatsverfassung 1952.

3. Δ. Κ. Ψαρῶ. Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἑλβετίας διὰ τῆς προσθήκης τῶν νέων ἄρθρων οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου 1950.

νέαι διατάξεις. Προϋποθέτει τὸ καθεστῶς τοῦτο πολὺ ὀλιγώτερον πολιτικὰς λύσεις καὶ πολὺ περισσότερον ἐπιστημονικὰς διὰ τοῦ νόμου συγκεκριμένας ἐφαρμογὰς τῶν οἰκονομικῶν παρεμβάσεων. Οἱ περιορισμοὶ οὕτω εἰς τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἐλευθερίας δέον νὰ κινηθοῦν ἐντὸς τῶν ἤδη προκαθορισμένων πλαισίων τοῦ ἐλευθέρου καθεστώτος ἀνευ γενικωτέρων μεταβολῶν εἰς τὰς διαρθρώσεις αὐτοῦ.

II

Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου εἰς τοὺς συγχρόνους συνταγματικούς χάρτας καὶ ἡ σημασία αὐτῶν διὰ τὸ δημοκρατικὸν κράτος δικαίου.

8) Τὰ σύγχρονα δημοκρατικὰ συντάγματα: Εἰς τοὺς πλείστους συνταγματικούς χάρτας τῶν νεωτέρων δημοκρατιῶν, ἀνευρίσκωμεν σειρὰν θεμελιωδῶν διατάξεων κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ δικαίου, τὸ πρῶτον ἰδίᾳ ἐμφανιζομένων ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Αἱ διατάξεις αὗται προβλέπουσι, παρέχουσαι τὰς πρὸς τοῦτο ἐξουσιοδοτήσεις, σοβαρότητας καὶ οὐσιαστικὰς ἐπεμβάσεις τοῦ νομοθέτου καὶ δι' αὐτοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Αἱ διατάξεις αὗται περιελήφθησαν εἰς τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα εἴτε διὰ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν παλαιῶν συνταγμάτων τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας εἴτε διὰ τῆς ψηφίσεως νέων δημοκρατικῶν συνταγμάτων¹.

Τὰ Συντάγματα ὅτινα διὰ ρητῶν διατάξεων ἀναγνωρίζουν θεμελιώδη κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ δίκαια εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἀντιστοιχοῦς ὑποχρεώσεις τοῦ κράτους ἔναντι αὐτῶν ἢ καθορίζουν κατευθυντήριους γραμμάς εἰς τὸν νομοθέτην σχετικῶς πρὸς τοιαύτας ἐπεμβάσεις καὶ συναφεῖς ἀσκήσιν οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς διακρίνονται εἰς δύο περιόδους. Τὰ μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, εἰς ἃ τὸ πρῶτον ἀναφαίνονται αἱ διατάξεις αὗται, καὶ τὰ μετὰ τὸν δευτέρου παγκόσμιου πολέμου, εἰς ἃ αἱ διατάξεις αὗται ὀλοκληροῦνται, λαμβάνουσαι τὴν μορφήν ἀληθοῦς διακηρύξεως ὁμαδικῶν δικαίων καὶ πραγματικοῦ προγράμματος περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν σκοπῶν τοῦ κράτους. Τοιαῦτα δημοκρατικὰ συντάγματα εἶναι κυρίως τὰ ἑξῆς:

Α) Τὰ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου Συντάγματα τὰ περιέχοντα διατάξεις οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων εἶναι τὰ κάτωθι: 1. Εὐρωπαϊκὰ Συντάγματα: α) Γερμανικὸν Σύνταγμα 1919, β) Γιουγκοσλαβικὸν Σύνταγμα 1921, γ) Ρουμανικὸν Σύνταγμα 1923, δ) Γιουγκοσλαβικὸν Σύνταγμα 1931, ε) Ἰσπανικὸν Σύνταγμα 1931, στ) Πορτογαλικὸν Σύνταγμα 1933, ζ) Αὐστριακὸν Σύνταγμα 1934, η) Σοβιετικὸν Σύνταγμα 1936 (ἀρχικὸν 1918), θ) Ἰσραηλιτικὸν Σύνταγμα 1937, ι) Σύνταγμα τῆς Ἑσθονίας τοῦ 1938 (ἀρχικὸν 1920-33), ια) Τουρκικὸν Σύνταγμα τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ 1937 ὅσον ἀφορᾷ ἰδίᾳ τὰς θεμελιώδεις

1. Γενικῶς Nipperdey, op. cit. I-III 1930. Σβόλου-Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος 1954 Α' σελ. 106 ἐπιμ. G. Burdeau, Manuel de droit public, Les libertés publiques, les droits sociaux 1948. Δ.Κ. Παροῦ, Δημόσιον Δίκαιον καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ 1951. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἑλβετίας 1950, F. Pergolesi, Orientamenti sociali delle costituzioni contemporanee (testi coordinati) 1950. F. Crosa κ.λ.π., La constitution italienne de 1948. 1950. J. Rivero-G. Vedel, Les problèmes économiques et sociaux et la Constitution du 27 Octobre 1946 1947. Τὰς διατάξεις οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου διαφόρων συνταγμάτων βλ. ἐν International Labour Office, Constitutional Provisions concerning social and economic policy 1944. Nations Unis, Annuaire des droits de l'homme 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956. Ἑλλ. Ἰνστ. Διεθνῶς καὶ Ἄλλοθι Δικαίου, τὰ Συντάγματα τῆς Γαλλίας, τῆς Ἱταλίας, καὶ τῆς Γερμανίας 1951.

διατάξεις του, β) Λιθουανικόν Σύνταγμα του 1938, γ) 'Ολλανδικόν Σύνταγμα διά τῆς Αναθεωρήσεως τοῦ 1938. 2. Ἀσιατικά Σύντάγματα: α) Τό Σύνταγμα τῆς Κινεζικῆς Δημοκρατίας (μὴ ἐφαρμοσθέν) τοῦ 1936. 3. Ἀμερικανικά Σύντάγματα: α) Ἰσπαιρικού τοῦ 1929, β) Ὀυζούρας 1924, γ) Χιλῆς τοῦ 1925, δ) Βραζιλίας τοῦ 1934—1937 ε) Οὐραγουάης τοῦ 1937, στ) Γουατεμάλλης τοῦ 1935, ζ) Περού τοῦ 1935, η) Βενεζουέλας τοῦ 1936, θ) Κολομβίας 1936, ι) Μεξικῶ 1937 (ἀναθεωρήσεις 1921—23—34).

Β) Τά μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον Σύντάγματα εἶναι: 1. Εὐρωπαϊκὰ Σύντάγματα: α) Τό Σύνταγμα τῆς Δ' Γαλλικῆς Δημοκρατίας τοῦ 1946, β) Τό Σύνταγμα τῆς Βραζιλίας τοῦ 1946, γ) τὸ Σύνταγμα τῆς Βαυαρίας τοῦ 1946, δ) τῆς Ἑσθίας τοῦ 1946, ε) τῆς Βυρτεμβέργης τοῦ 1946, στ) τῆς Ἑλβετίας (ἀναθεωρήσεις τοῦ 1947), ζ) τῆς Βενεζουέλας τοῦ 1947, η) τῆς Βρέμης τοῦ 1947, θ) τῆς Βάδης τοῦ 1947, ι) τῆς Σαξωνίας τοῦ 1947, ια) τὸ Σύνταγμα τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἰταλίας τοῦ 1948, ιβ) τὸ Σύνταγμα τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Δ. Γερμανίας τοῦ 1949. 2. Ἀσιατικά Σύντάγματα: α) τὸ Σύνταγμα τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἰνδίων τοῦ 1950, β) τὸ Σύνταγμα τῆς Ἰαπωνίας τοῦ 1946, γ) τὸ Σύνταγμα τοῦ Σιάμ τοῦ 1949 καὶ τινὰ ἄλλα. 3. Τὰ Σύντάγματα τῶν νέων σοσιαλιστικῶν δημοκρατιῶν εἶναι: α) Τό Γιουγκοσλαβικόν Σύνταγμα τοῦ 1946, β) Τό Βουλγαρικόν τοῦ 1947, γ) Τό Τσεχοσλοβακικόν τοῦ 1948, δ) τὸ Ρουμανικόν τοῦ 1948, ε) τὸ Πολωνικόν τοῦ 1948, ε) τὸ Οὐγγρικόν τοῦ 1949, ζ) τὸ Σύνταγμα τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Μαγγολίας τοῦ 1940—1944. Διὰ τὰς θεμελιώδεις νομοθετικὰς κατευθύνσεις τῆς νέας δημοκρατικῆς πολιτικῆς: α) Ἑνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς (Μήνυμα Ρούζβελτ 1941 καὶ 1944 καὶ Μήνυμα Τρούμαν τοῦ 1947). β) Ἀγγλίας Economic Survey 1947 καὶ 1948, γ) Αὐστραλίας, Βελγίου, Ὀλλανδίας, Σουηδίας, θεμελιώδεις ὀργανικὰς νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις.

9. Ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι καὶ ἀτομικὰ δικαιώματα: Αἱ περὶ ἐλευθεριῶν διατάξεις τῶν νέων Συνταγμάτων καὶ ἰδίᾳ τῶν μεταπολεμικῶν τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου δύνανται νὰ διακριθῶσιν:

α) Εἰς γενικὰς διατάξεις ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἀντιστοιχῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν (ἅτινα περιείχοντο κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς τὰ συντάγματα τῆς κλασσικῆς δημοκρατίας): ἐλευθερία προσωπικῆ· διαμονῆς καὶ μετακινήσεως· ἀλληλογραφίας καὶ πάσης μορφῆς ἐπικοινωνίας· ἐλευθερία οἰκογενειακῆ· ἐλευθερία ἠρησκευτικῆς λατρείας· τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνεταιρίζεσθαι· εἰδικώτεροι συνδικαλιστικαὶ ἐλευθερίαι· ἐλευθερία σκέψεως καὶ λόγου, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· οἰκονομικὴ ἐλευθερία συνισταμένη εἰς τὴν ἐλευθερίαν οἰκονομικῆς πρωτοβουλίας, κτήσεως καὶ συμβάλλεσθαι καὶ ἐπαγγεῖσθαι γενικῶς. Πολιτικὴ ἐλευθερία. Εἰς τὸν κατάλογον αὐτὸν ἐξαντλεῖται ἐν τῷ συνόλῳ ἡ ὅλη ἀτομικὴ ἐκάστοι πολίτου ἐλευθερία ἐννόμου δράσεως ἣτις ἐξαρτᾶται ἀπὸ μόνης τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ βουλήσεως. Θὰ ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι αἱ κατοχυρούμεναι αὐταὶ ἐλευθερίαι εἶναι ἀπεριόριστοι, περιοριζόμεναι μόνον ἀπὸ τὰς κλασσικὰς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου, αἵτινες πάντως ἐκ τοῦ συντάγματος ἐξπακούονται, τῆς δημοσίας τάξεως, τῆς συντηρήσεως τοῦ πολιτεύματος καὶ γενικώτερον τοῦ κράτους τοῦ δικαίου.

β) Εἰς εἰδικώτερον κατοχυρωμένα ἀτομικὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν ἀπορρέοντα ἐκ τῶν γενικῶν ὡς ἀνω ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν: δικαίωμα ὑπάρξεως, ὅπερ περιλαμβάνει δικαίωμα τῆς γεννήσεως καὶ δικαίωμα συντηρήσεως, δικαίωμα κατοικίας, διπλωματικῆς προστασίας, μετέχειν εἰς τὰ δημόσια ἀξιώματα, δικαίωμα ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς εἰς τὴν λαϊκὴν κυριαρχίαν, ἐισδοχῆς εἰς τὰ δημόσια ἀξιώματα, ἀναφορᾶς πρὸς τὰς ἀρχὰς ἢ τὴν Βουλὴν κ.λ.π.

10. Ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Κράτους: Τὰ Σύντάγματα ὅμως τῆς νεωτέρας δημοκρατίας δὲν ἀντιλαμβάνονται τὰς ἐλευθερίας ταύτας ὡς ἀπολύτους, ἀλλ' ὡς σχετικὰς, διότι παραλλήλως καὶ ὑπεράνω τούτων ἀνακηρύσσουν καὶ καθιεροῦν τὰς τῶν πολιτῶν

καὶ τὰς κρατικὰς ὑποχρεώσεις, ἐξυπηρετούσας ὁμαδικὰ δίκαια ἄτινα ὑπερ-
 κεινται τῶν ἀτομικῶν καὶ περιορίζουσι ταῦτα. Ὁ προσανατολισμὸς
 οὗτος τῶν συγχρόνων συνταγμάτων εἶναι γενικὸς καὶ οὐχὶ πλέον κατ'
 ἐξαιρέσειν ἢ περιπτώσιολογικῶς. Θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ ὅτι πρόκειται περὶ
 νέας διακηρύξεως δικαίων οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου πρὸς
 διαμόρφωσιν καὶ κατοχύρωσιν τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ παραλλή-
 λως συμφερόντων τοῦ συνόλου ἐντὸς μιάς γενικωτέρας ἀντιλήψεως περὶ
 τοῦ καθήκοντος: ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ περὶ τῆς ὑποχρεώσεως ἐξυπηρετή-
 σεως τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ γενικοῦ συμφέροντος¹.

α) Οὕτω διὰ τῶν νέων συνταγματικῶν διατάξεων θεσπίζονται νέοι
 κανόνες δι' ὧν ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς πολίτας ὠρισμένα καθήκοντα καὶ
 ὑποχρεώσεις: ὑποχρεώσεις πίστεως εἰς τὸ δημοκρατικὸν καθεστὸς, ὑπακοή
 εἰς τὰς ἀρχάς, καθήκον ὑπερασπίσεως τῆς πατρίδος, ὑποχρεώσεις ἐκπαί-
 δεύσεως, ὑποχρεώσεις ἐργασίας, καθήκον ἀμοιβαιότητος καὶ ἀλληλεγγύης
 μεταξύ τῶν πολιτῶν, ὑποχρεώσεις ἀσκήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος,
 ὑποχρεώσεις συμμετοχῆς εἰς τὰ οἰκονομικὰ βάρη τοῦ κράτους².

β) Διατάξεις δι' ὧν ἀναγνωρίζονται εἰδικώτεραι ὁμαδικαὶ ἐλευθερίαι
 καὶ δίκαια κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ, ἐναντι τῶν ὁποίων ἀντιστοιχοῦν ὑπο-
 χρεώσεις τοῦ κράτους πρὸς ἐπέμβασιν διὰ νομοθετικῆς δράσεως καὶ οἰκονο-
 μικῶν παροχῶν (ἐμμέσως ἐνίοτε ἀναγνωριζομένων ἀτομικῶν δικαιωμάτων
 εἰς τοὺς πολίτας ὡς μελῶν τάξεων, ὁμάδων ἢ τοῦ συνόλου)³: Ἐν τῇ κατη-
 γορίᾳ τῶν ἠθικοκοινωνικῶν σχέσεων ἀναγνωρίζονται εἰς τὴν οἰκογένειαν
 δικαιώματα ὡς εἰς «φυσικὴν κοινωνίαν», ἰδίᾳ διὰ τῆς ἠθικῆς καὶ νομικῆς ἰσό-
 τητος τῶν συζύγων καὶ τῆς ἐνότητος τῆς οἰκογενείας, ἥτις δέον νὰ βοηθεῖ-
 ται δι' οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων μέτρων προνοίας, ἢ τῶν σχηματισμῶν
 καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Εἰδικῆς προστασίας τυγχάνει ἡ μητρότης, ἡ
 ἀναπηρία καὶ ἡ νεότης. Ἡ δημοκρατία προβλέπει διὰ τὴν ὑγίειαν τῶν
 πολιτῶν καὶ προστατεύει τὴν ἐργασίαν, καθ' ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τὰς ἐφαρ-
 μογὰς αὐτῆς, ἐπιμελεῖται τῆς ἐπαγγελματικῆς διαμορφώσεως καὶ ἀναπτύ-
 ξεως τῶν ἐργαζομένων, ἐξασφαλίζει τὴν πλήρη κοινωνικὴν ἀσφάλειαν τῶν
 ἐργαζομένων. Οἱ ἔχοντες ἀνάγκην ἐπιβοηθήσεως οἰκονομικοὶ κλάδοι καὶ
 περιοχαὶ δέον νὰ τυγχάνουν εἰδικῆς οἰκονομικῆς βοηθείας ἐκ μέρους τοῦ
 κράτους. Εἰδικὴ πρόνοια συνήθως ἐπιβάλλεται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆ βιοτε-
 χνίας, τῆς συνεργατικῆς οἰκονομίας, τῶν αὐτονόμων ἐργατῶν, τῆς μικρᾶς
 ἰδιοκτησίας, τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως. Ἡ ἰδιοκτησία ἀναγνωρίζεται
 καὶ ἀσφαλιζεται, ἀλλ' ὡς κοινωνικὴ λειτουργία, ἥτοι ἐπὶ σκοπῶ ἀποδό-
 σεως πρὸς ὅλους. Ἡ δημοκρατία ἐλέγχει καὶ ρυθμίζει τὴν πίστιν, τὰς
 μονοπωλιακὰς οἰκονομικὰς καταστάσεις, τὴν συγκέντρωσιν τοῦ πλοῦτου,
 τὴν διαχείρισιν τῶν μεγάλων ἐνεργειακῶν δυνάμεων, τὴν μεγάλην ἰδιοκτη-
 σίαν τῆς γῆς. Δύναται τὸ κράτος νὰ ἐθνικοποιήσῃ οἰκονομικὰς λειτουρ-
 γίας ἢ νὰ δημιουργήσῃ κοινούς ἐπαγγελματικούς ὀργανισμούς διὰ τὴν
 διοίκησιν καὶ διαχείρισιν οἰκονομικῶν λειτουργιῶν⁴.

1. Περὶ τῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς
 ἐλευθερίας καὶ τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων βλ. H. Mangoldt-E. Klein, Das Bonner
 Grundgesetz. I. 1957 σελ. 71—76.

2. Περὶ τῶν grundpflichten βλ. αὐτόθι σελ. 76—78.

3. Βλ. G. Burdeau, Manuel de Droit Public. Les libertés publiques. Les Droits
 économiques et sociaux 1948 σελ. 287—344

4. Περὶ τῶν droits—créances τῶν πολιτῶν κατένεντι τοῦ Κράτους βλ. I. Rivero-G.
 Vedel, Les problèmes économiques des sociaux κ.λ.π. 1947 σελ. 57—58.

11. Γενικαὶ ἀρχαὶ κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ δικαίου: Τὸ περιεχόμενον τῶν συνταγματικῶν διατάξεων οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ρυθμίσεως δύναται νὰ περιληφθῇ εἰς τὰς ἐπομένους ἀρχὰς δι' ὧν ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸ Κράτος ἡ ἐπίδιωξις ὠρισμένων σκοπῶν καὶ ταύτοχρόνως παρέχεται ἐξουσία παρεμβάσεως καὶ ρυθμίσεως πρὸς πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν τούτων¹. Βασικῶς τὸ σύνολον τῶν διατάξεων τούτων διακρίνεται εἰς δύο κατηγορίας, τὰς διατάξεις κοινωνικοῦ δικαίου καὶ τὰς διατάξεις οἰκονομικοῦ δικαίου. Μεταξύ ὧν τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν τῆς συνταγματικῆς προβλέψεως ὑφίσταται ἀμεσος ἐξάρτησις καὶ ἐσωτερικὴ συσχέτισις, ἐν τῇ προσπάθειά τῆς ἐν συνδυασμῷ πραγματοώσεως τῶν δύο θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς δημοκρατίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος².

Διὰ μὲν τῶν διατάξεων τοῦ κοινωνικοῦ δικαίου ἀναγνωρίζονται συλλογικὰ δίκαια εἰς τὰς ἐξηρητημένας τάξεις, τοὺς ἐργαζομένους μισθωτικῶς, ἄλλας πασχούσας οἰκονομικῶς τάξεις, γενικῶς εἰς ἐκείνους ὧν τὸ εἰσόδημα ἢ ἐκλείπει ἐντελῶς ἢ εὐρίσκειται κάτω τοῦ ἐπιπέδου τῆς πλήρους κοινωνικῆς συντηρήσεως ἢ εἰς ἐκείνους οἵτινες τελοῦν ὑπὸ συνθηκῆς ζωῆς καὶ ἐργασίας ἀξιούσας ἰδιαιτέραν μεταχείρισιν καὶ προάσπισιν. Σκοπὸς εἶναι ἡ ἐξασφάλισις ἀξιοπρεπῶν ὄρων βίου, δυνατότητος ἐλευθερᾶς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀνταμοιβῆς καὶ ἀσφαλείας πλήρων καὶ σταθερῶν.

Διὰ δὲ τῶν διατάξεων οἰκονομικοῦ δικαίου καθορίζονται τὰ γενικώτερα δίκαια τοῦ συνόλου κατέναντι τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, κατέναντι τῶν συνεπειῶν τοῦ ἐλευθεροῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, κατέναντι τῶν καταστάσεων τῆς οἰκονομίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατανομήν τοῦ πλοῦτου, κατέναντι τῆς θέσεως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ὠρισμένων κατηγοριῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὑπηρεσιῶν, κατέναντι τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, κατέναντι τῶν μέσων λειτουργίας τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομίας. Καθορίζονται ὡσαύτως διὰ τῶν διατάξεων οἰκονομικοῦ δικαίου διάφοροι μορφαὶ ἐπεμβάσεως εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν αἵτινες ἀποτελοῦν τοὺς τρόπους ἐξασφαλίσεως τῶν συμφερόντων τοῦ συνόλου καὶ τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν τάξεων, ὁμάδων κ.λ.π. (ὡς ἐθνικοποιήσεις, ἀπαλλοτριώσεις, συνεταιρισμοί, συμβούλια, κ.λ.π.),

Μεταξύ τῶν δύο κατηγοριῶν τῶν διατάξεων τούτων εὐρίσκειται οὐσιώδης, ὡς ἐλέχθη, ἐσωτερικὴ σχέσις: αἱ διατάξεις αὐτὰ συνδύαζονται ἐν τῇ σκοπιμότητι τῆς ἐπιτευξέως καθεστῶτος οἰκονομικῆς ἰσορροπίας δι' οὗ θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ οἰκονομικὴ εὐημερία τοῦ συνόλου διὰ τῆς μείζονος συμμετοχῆς ὅλων εἰς τὴν οἰκονομικὴν προσπάθειαν καὶ τὸ οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα ὡς π.χ. διὰ τῆς ἐν ἰσότητι συνεργασίας κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ἐπὶ σκοπῷ αὐξήσεως τῆς ἀποδοτικότητος.

12. Εἰδικώτεροι διατάξεις κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ δικαίου: Πλέον συγκεκριμένους αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος διατάξεις ἀναφέρονται εἰς τὰ ἑξῆς ἀντικείμενα: α) Διατάξεις κοινωνικοῦ δικαίου: Ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν, ἀλλὰ καὶ δίκαιωμα προστατευόμενον ἐν τῇ ἐλευθερᾷ ἐνασκήσει του. Ἡ ἐργασία ἔχει δίκαιωμα πλήρους ἀνταμοιβῆς. Ὁ ἐργαζόμενος ἔχει δίκαιωμα ἀνταμοιβῆς ἀνάλογον

1. Βλ. Χρ. Σγουρίτσα, Ἐγχειρίδιον Συνταγματικοῦ δικαίου 1951. Τόμ. Α' σελ. 43-44. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ Σύνταγμα ἀπεικλήθη παρ' ἡμῖν τὸ Σχέδιον τῶν σχεδίων: Γ. Δασκαλάκης, Ἡ Ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος 1950.

2. Ὅτι ἡ ἰσότης ἀποτελεῖ ἐξ ὑποκειμένου δίκαιωμα βλ. Fr. Neumann—H. Niepperdey—U. Scheuner, Die Grundrechte, 1954. II σελ. 126 ἐπ.

πρός την ποσότητα και την ποιότητα της εργασίας του. Η ανταμοιβή του εργαζομένου πρέπει να είναι επαρκής διά την εξασφάλισιν εις αυτόν και την οικογένειάν του επαρκούς και αξιοπρεπούς κοινωνικής ζωής. Ο εργαζόμενος δικαιούται εις προστασίαν από της ανεργίας και πλήρους ασυτηρίας κοινωνικής ασφαλίσεως από πρωτασίαν από της συνεπειάς της εργασίας του. Η συνδικαλιστική ελευθερία αναγνωρίζεται εις όλες τὰς επαγγελματικές κατηγορίας των μισθωτικών εξηρητημένων. Το δικαίωμα της απεργίας άσασύτως. Ίδιαιτέρως προστατεύεται και αναπτύσσεται τὸ σύστημα της συλλογικῆς συμβάσεως εργασίας. Αναγνωρίζεται εις τὸν εργαζόμενον τὸ δικαίωμα της παραγωγῆς. Αναγνωρίζεται εις τὸν εργαζόμενον τὸ δικαίωμα της επαγγελματικῆς μορφώσεως. Οί όροι της εργασίας γενικῶς τῶν εργαζομένων πρέπει νά είναι δίκαιοι, ανθρώπινοι και αξιοπρεπεῖς. Ειδικῶς δεόν νά ρυθμίζεται ἡ εργασία γυναικῶν και ἀνηλίκων. Η άγροτική τάξις δεόν νά τυγχάνη Ίδιαιτέρως προστασίας. Όμοίως αἱ τάξεις της μικρῆς ιδιοκτησίας. Πρέπει νά προωθῆται ἡ συμμετοχή όλων τῶν εξηρητημένων εις τὴν πολιτικὴν, οικονομικὴν και κοινωνικὴν ὀργάνωσιν της χώρας. Ίδιαιτέρως προστασίας και περιβάλλεως δεόν νά τυγχάνωσι τὰ θέματα τοῦ πολέμου, τῶν οικονομικῶν κρίσεων και της ανεργίας, ἡ πάχουσα οἰκονομία, οἱ ἀκτήμονες ἔν γένει.

β) Διατάξεις οικονομικοῦ δικαίου: Βασικῶς αναγνωρίζεται εις τὸ σύνολον τὸ δικαίωμα ν' άπαιτῆ ὅπως τὸ οικονομικόν του καθεστῶς ἐρείδεται ἐπὶ ἀρχῶν κοινωνικῆς δικαιοσύνης, οικονομικῆς ἰσότητος, συμμετοχῆς ὅλων εις τὰ οικονομικά μέσα και τὰς ὑπηρεσίας. Όπως εξασφαλίζεται εις ὅλον τὸν πληθυσμόν ἐπίπεδον ζωῆς ἱκανοποιητικῆς. Η δημοκρατία ἐγγυάται τὰ δικαιώματα τοῦ επαγγελματιμένου πολίτου ὡς μέλους τῶν διαφορετικῶν ομάδων. Εξασφαλίζει τὴν τήρησιν της ἀρχῆς της οικονομικῆς και κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης. Τὸ Κράτος ὑποχρεούται νά ἐπιβαλῆν εις τὴν λύσιν τῶν ταξικῶν και τῶν οικονομικῶν διαφορῶν ἔν τῷ συνόλω, Ὑποχρεούται νά αἰρῆ τὰς αἰτίας ἀνισότητος και νά περιορίζη τὰ ἔμπόδια εις τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν. Η ἰδιοκτησία ἐκπληροῖ κοινωνικόν σκοπόν. Η ελευθερία τοῦ ἐμπορίου και της βιομηχανίας πρέπει νά περιορίζεται διά τὴν μείωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν επαγγελματικῶν κλάδων και τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ οικονομικοῦ συμφέροντος της ὁλότητος, ἔν τῷ ἑσωτερικῷ και ἔν τῷ ἑξωτερικῷ. Η ἰδιοκτησία ἐπὶ τοῦ πλούτου και τῶν οικονομικῶν μέσων δέν ἐπιτρέπεται νά καθίσταται μονοπῶλιον εις χεῖρας ὀλίγων εις βάρος της ὁλότητος. Πρέπει νά προωθῆται ἡ κατανομή τοῦ πλούτου εις χεῖρας τοῦ συνόλου διά καταλλήλων ἐπιμεβάσεων. Ίδιαιτέρως προστασίας πλοοῦται νά τυγχάνη ἡ συνεταιριστικὴ και συνεργατικὴ οἰκονομία. Η συνεργασία κεφαλαίου και εργασίας πρέπει ν' αναπτύσσεται χάριν της αὐξήσεως της ἀποδόσεως της παραγωγῆς διά τῶν καταλλήλων θεσμῶν. Αἱ ταξικαὶ διαφοραὶ νά λύωνται διά τῶν καταλλήλων διαιτητικῶν και συμβιβαστικῶν θεσμῶν ὡς και ἡ συνεργασία τῶσον εις τὰ ἐπαγγέλματα ὅσον και εις τὴν κρατικὴν διοίκησιν. Τὸ κράτος πρέπει νά ἐπιβαλῆν διά τὴν προστασίαν τῶν κινδυνευόντων ἐκ της κρίσεως οικονομικῶν κλάδων και γενικῶς τῶν πρόληψιν της κρίσεως και της ανεργίας. Ἐλεγχοὶ ἐπὶ της πείσεως, τῶν πρώτων ὑλῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων, της ἰδιοκτησίας, δύνανται νά ἐπιβάλλωνται πρὸς τὸ συμφέρον της οἰκονομίας και τοῦ ἐισοδήματος τοῦ συνόλου. Ἄνηκει εις τὸ κράτος τὸ δικαίωμα ὅπως χάριν τοῦ συνόλου προβαίην εις τὴν ρύθμισιν της ὅλης οικονομικῆς ζωῆς διά τὴν εὐημερίαν και τὴν πρόδου αὐτοῦ¹.

1. Γενικῶς τὰ Συντάγματα δέν κατά βάση νά ἐπιμεβῶνται ὑπὸ τὸ πνεῦμα ὅπως ἐδέχθη τὸ Συνταγματικὸν δημοσπονδιακὸν Δικαστήριον της Δυτικῆς Γερμανίας διά της ἀποφάσεως αὐτοῦ της 20-7-1954: α) τὸ Συντάγμα δέν παραμένει οὐδέτερον ἔναντι τοῦ νομιθέτου και της διοικήσεως β) ἡ οικονομικὴ πολιτικὴ δύναται νά μὴ ἀσκειται μόνον διά τῶν μέθοδων της ελευθερᾶς ἀγορᾶς: βλ. Sigl. Einfureung in das Wirtschaftsverwaltungsrecht. 1956 σελ. 30-31. Γενικῶς ἡ σύγχρονος συνταγματικὴ θέσις ἀνατρέπει τὴν διά τῶν Συνταγμάτων της πολιτικῆς δημοκρατίας ἐπιμεσῆς ἀναγνωριζομένην ἀρχὴν καθ' ἣν ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ βιούντων ἀτόμων παρέχει τὴν δικαίαν κρίσιν περὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν-βλ. περὶ της ἀρχῆς ταύτης ἐν M. Waline, L'individualisme et le droit, 1949 σελ. 174-176-βλ. M. Bridel, Sur les limites de libertés individuelles ἐν τόμῳ La liberté du citoyen en droit Suisse 1948, ἐνθα και ἀνάλοισι της νομολογίας τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Δικαστηρίου της Ἑλβετίας περὶ τῶν κριτηρίων ἀτίνα αὐτῆ χρησιμοποιεῖ διά τὴν διαμόρφωσιν κλίματος ὕγιους μεταῦ ἐλευθεριῶν και περιορισμῶν, σελ. 106 ἐπ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

1. Κοινωνική Ζωή καὶ Δίκαιον. 2. Πηγή τῶν κανόνων τοῦ Δικαίου.
 → 3. Ἰδιωτικῶν καὶ Δημόσιον Δίκαιον. → 4. Ομοίωμα τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου.
 → 5. Ἐξέλιξις εἰς τὰς σχέσεις ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου. → 6. Ἐλευθερία καὶ παρεμβάσεις. → 7. Διαφοραί τῶν παρεμβάσεων τῆς δημοσίας διοικήσεως.
 → 8. Φιλελευθερισμός καὶ σοσιαλισμός. → 9. Πολιτική, παρεμβατική καὶ οικονομική δημοκρατία. → 10. Θεμελιώδεις σκοποὶ τῆς διεπνευμένης οικονομίας.
 → 11. Τὸ οικονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον ὡς ἴδιος κλάδος δικαίου. → 12. Περιεχόμενον αὐτοῦ. → 13. Ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία τοῦ οικονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου. → 14. Ἡ μεταβλητότης τῶν θεσμῶν αὐτοῦ. → 15. Πηγαί τοῦ διοικητικοῦ οικονομικοῦ δικαίου.

① Κοινωνική Ζωή καὶ Δίκαιον: Ἡ κοινωνική ζωὴ δὲν ἀποτελεῖ συνύπαρξιν ἀνθρώπων συμβιούντων διὰ σχέσεων αὐτομάτων καὶ ἀναρχομένων, ἀνευ συνεπειῶν δημιουργουμένων καὶ μεταβαλλομένων. Ἡ κοινωνική συμβίωσις διέπεται ὑπὸ κανόνων, ποικίλου περιεχομένου, κανόνων ἠθικῶν, οικονομικῶν, κοινωνικῶν, συναλλακτικῶν, κ.λ.π. Ἐν μέρος τῶν κανόνων τούτων καθίστανται ἐν τῇ κοινωνίᾳ κανόνες δικαίου, ἧτοι κανόνες ὑποχρεωτικοί. Ἀποτελοῦσιν οὗτοι τὸ σύνολον τοῦ δικαίου τοῦ συνιστάοντος τὸ ἔννομον καθεστῶς ὠρισμένης κοινωνίας. Τοῦτο κατὰ τὰς κρατούσας ἐκάστοτε εἰς ἐκάστην κοινωνίαν ἀντιλήψεις διέπει καὶ ρυθμίζει ἐξαναγκαστικῶς τὰς κοινωνικὰς σχέσεις ὑπὸ τὴν γενικὴν σκοπιμότητα τῆς ἐξυπηρετήσεως τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως. Οὕτω εἰς τὸ δίκαιον ἐνυπάρχουν δύο θεμελιώδη στοιχεῖα: ἡ παρέμβασις εἰς τὰς ἐλευθέρους σχέσεις καὶ τὸ κοινωνικὸν συμφέρον!

2. Πηγὴ τῶν κανόνων τοῦ Δικαίου: Διὰ ποίας οὐσιαστικῶς δυνάμεως ὠρισμένοι τῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν καθίστανται ἐν αὐτῇ κανόνες δικαίου, εἶναι πρόβλημα ὅπερ δὲν ἔχει λυθῆ ἐν τῇ ἐπιστῇ. Οἱ κανόνες τοῦ δικαίου εἶναι φαινόμενον κοινωνικόν, μεταβλητόν, ἀναλόγως τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως καὶ τῶν κοινωνιῶν, διαμορφούμενον: ἕκαστος δὲ τῶν κανόνων τούτων ἐπιδιώκει τὴν πραγμάτων ὠρισμένων γενικῶν ἢ ἐδικῶν σκοπῶν. Διατὶ ὅμως ὠρισμένοι κανόνες εἰς ὠρισμένην κοινωνίαν κρατοῦσιν ὡς δίκαιον, ποία τοῦτέστιν ἡ οὐσιαστικὴ πηγὴ αὐτῶν δὲν ἔχει διαγνωσθῆ¹. Ἐκ τοῦ ὅτι τὸ σύγχρονον δίκαιον πηγάζει

1. J. Brothe de la Gressaye et Laborde Lacoste, Introduction générale à l'étude du Droit. 1947 σελ. 2-5

2. Κ. Ι. Δεσποτοπούλου. Ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, 1937, σελ. 12 ἐπ. Γ. Μαρτιάδου, Ἰδιωτικὸν Διεθνὲς Δίκαιον, 1950, σελ. 8 ἐπ.

τυπικῶς ἐκ τῆς βουλήσεως τῆς πολιτείας, ἥτις παρέχει εἰς τοὺς κανόνας αὐτοῦ τὴν δύναμιν τῆς ὑποχρεωτικότητος, δὲν λύει τὸ θέμα διότι τὸ ἐρώτημα μετατίθεται εἰς τὸ διατὶ ἡ πολιτεία θεσπίζει ὠρισμένους κανόνας ὡς δίκαιον καὶ ἐὰν τὸ τιθέμενον δίκαιον ἐκφράζη τὸ ἀληθῶς ὀρθὸν δίκαιον. Ὑπεστηρίχθη ὅτι οἱ κανόνες τοῦ δικαίου ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς κοινωνικῆς βουλήσεως, ἥτις χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ συνόλου ἐπιβάλλει ὠρισμένας ἐπιταγὰς, τὸ δὲ κράτος θεσπίζον τοὺς κανόνας τοῦ δικαίου ἐκφράζει τὴν κοινωνικὴν βούλησιν, δι' ἃ καὶ ὁ κανὼν τοῦ δικαίου παύει ὑπάρχων ὅταν ἀντίκειται εἰς τὴν κοινωνικὴν βούλησιν¹. Μολονότι πολλαχῶς ἡμφισβητήθη ἡ θεωρία αὕτη, ἐν τούτοις ἐν τελικῇ ἀναλύσει, προκειμένου τοῦλάχιστον περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, τῶν διεπουσῶν τὸ ἔννομον καθεστῶς ἐκάστης κοινωνίας, ἡ ὡς ἄνω ἐρμηνεῖα φαίνεται νὰ εἶναι ἡ περισσότερον προσεγγίζουσα τὴν πραγματικότητα καὶ δυναμένη νὰ ἐξηγήσῃ τὸ διαρκές γίγνεσθαι τοῦ δικαίου ἐντὸς ὠρισμένων ἀρχῶν γενικῶν, πρὸς ἃς τείνει πάντοτε νὰ προσαρμοσθῇ τὸ σύνολον ἐκάστου ἔθνους καθεστῶτος. Οὕτω αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ δικαίου, αἱ διεπουσαι τὸ ἔννομον καθεστῶς, προφανῶς ἐκφράζουσι τὴν κοινωνικὴν βούλησιν, μόνον δι' ἐπὶ ἀναγνωρίζονται παρ' αὐτῆς ἰσχύουσιν. Τὸ δίκαιον συνεπῶς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς διαρκοῦς ἀλληλεπηρεασμοῦ καὶ συγκρούσεων μεταξὺ κοινωνικῆς βουλήσεως καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας².

3. **Ἰδιωτικὸν καὶ Δημόσιον Δίκαιον**: Ἐρευνῶντες τὸ σύνολον τοῦτο τοῦ δικαίου τῶν συγχρόνων δημοκρατικῶν κοινωνιῶν - πλὴν τούτεστι τῶν διεπομένων ὑπὸ τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ - διαγιγνώσκωμεν εὐχερῶς βασικὴν διάκρισιν εἰς τοὺς κανόνας τοῦ δικαίου τούτου. Ἐν μέγα μέρος τούτων ἀναφέρεται εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβιούντων ἀτόμων, αἵτινες σχέσεις διέπονται ὑπὸ κανόνων καθοριζομένων βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος, τῶν κανόνων τούτων συναποθελούντων οὕτω τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, ἀποβλέπον εἰς τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον. Τὸ ἕτερον τμήμα τῶν κανόνων ἀναφέρεται εἰς τὸ κράτος καὶ ἄλλους ὀργανισμοὺς οἵτινες δυνάμει τῶν κανόνων τούτων εἶναι φορεῖς ἰδίᾳς ἐξουσίας ἐπιταγῆς, καθιστάσσης τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν νομικῶν τούτων προσώπων καὶ τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀτόμων σχέσεις διεπομένας ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνισότητος χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Οὕτω ἔχομεν τὴν διάκρισιν μεταξὺ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου³, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δὲ αὐτὴν ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ τῶν δύο τομέων τοῦ δικαίου ἐμφανίζεται ὡς ἀπόλυτος.

4. **Διοικητικὸν Δίκαιον**: Ὑπὸ τὴν διάκρισιν αὐτὴν διοικητικὸν δίκαιον ἀποτελοῦσιν οἱ κανόνες οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὰς κρατικὰς ἐπεμβάσεις διὰ τῆς δημοσίας ἐξουσίας, πρὸς ρύθμισιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβιούντων προσώπων κατέναντι τῆς πολιτείας ὡς μελῶν τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος καὶ ἐνότητος καὶ εἰς τὰ ὄργανα ἀσκήσεως τῶν ἐπεμβάσεων τούτων. Οὕτω εἰδικώτερον τὸ διοικητικὸν δίκαιον ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὴν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, ὡς δίκαιον εἰδικὸν ὑποκαθιστάμενον κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς ἐκεῖνο, ὡς

1. Βλ. L. Duguit, L'Etat, de droit objectif et la loi positive 1901 ἐνθα ἡ ἀνάλυσις καθ' ἣν τὸ κράτος περιορίζεται ὑπὸ ὑπερτέρου αὐτῶ κανόνος δικαίου. Τοῦ αὐτοῦ, Traité de droit constitutionnel, I σελ. 104, 642 κ.λ.π. Βλ. καὶ Waline, L'individualisme et le droit 1949 σελ. 405 in fine. P. Μαριδάκη, L. Duguit, Δικαιοσύνη, I.

2. βλ. G. Scelle, Le Droit Public et la Théorie de l'Etat, ἐν Introduction à l'étude du Droit., Tom. I, σελ. 11-12.

3. Ch. Eisenmann, Droit public et droit privé 1952

περιέχον κανόνες οίτινες είναι διάφοροι ἀναλόγων κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, διότι ἀπορρέουσιν ἐκ διαφόρου γενικῆς ἀρχῆς, ἐκείνης τῆς εἰδικωτέρας ἐξυτηρητέως τοῦ δημοσίου συμφέροντος¹.

5. Ἐξέλιξις εἰς τὰς σχέσεις ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου: Ἡ ἐξέλιξις ἐν τούτοις τῶν κοινωνιῶν τοῦ βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος, μετέβαλεν οὐσιωδῶς τὴν διάκρισιν ταύτην καὶ τὴν σχέσιν μεταξύ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου, καθ' ὃν ἀπόλυτον τρόπον ἐνεφανίσθη σχηματικῶς ἀνωτέρω. Αἱ ἐπελθοῦσάι οὐσιώδεις ἀλλοιώσεις ἐν τούτῳ προεκλήθησαν ἀπὸ δύο ἀντίθετα ρεύματα εἰς τὰς κοινωνίας αὐτάς, παραλλήλως δρῶντα, ἐξ ἀναλόγων αἰτίων κινουμένα καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα καταλήγοντα.

Τὰ ρεύματα ταῦτα ἦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀσκήσις τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου διὰ συλλογικῶν μορφῶν ὀργανώσεων καὶ θεσμῶν, οίτινες προσέδιδον εἰς τὰς σχέσεις ταύτας διαδικασίας λειτουργιῶν πρὸς ἐξυτηρέτησιν κοινῶν συμφερόντων· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ αὔξησις τῶν δημοσίων παρεμβάσεων ἐπι-σκοπῶ ἐπιβιοθητέως ἢ περιορισμοῦ τῶν ἰδιωτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν μὲ κριτήρια δημοσίου συμφέροντος καὶ διὰ μορφῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν κινουμένων ἐντὸς τῶν κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἡ μία κίνησις πηγάζουσα ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἔτεινε νὰ δημοσιοποιήσῃ τοῦτο καὶ ἡ ἕτέρα κίνησις ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ δημοσίου δικαίου ἔτεινε νὰ ὡσαύτως νὰ φέρῃ τοῦτο εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον². Καὶ οὕτω ἐνῶ ἄλλοτε ἡ δημοσία διαχειρίσις κατὰ τοὺς κανόνες τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀναφερομένη κυρίως εἰς τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν τοῦ δημοσίου εἶχε λίαν περιορισμένην σχέσιν πρὸς κρατικὰς παρεμβάσεις, σήμερον ἡ παρέμβασις ἀποτελεῖ αἰτίαν ἐκτεταμένων δημοσίων διαχειρίσεων ἐνεργουμένων εἴτε κατὰ τοὺς κανόνες τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, εἴτε ἐντὸς τῶν πλαισίων τούτων κατὰ τοὺς κανόνες τοῦ δημοσίου δικαίου. Οὕτω τὰ δύο δίκαια, ἰδιωτικὸν καὶ δημοσίον, βαίνουνσι παραλλήλως καὶ ἀλληλοσυμπληροῦνται, διέποντα ταύτοχρονως τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν δραστηριότητα τῶν προσώπων³.

6. Ἐλευθερία καὶ παρέμβασις: Αἱ κρατικαὶ παρεμβάσεις διαρκῶς ἐπληθύνοντο κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος καὶ κατέστησαν οὐσιώδεις καὶ εὐρύταται. Χαρακτηριστικὸν ὄμως τῶν ἐλευθέρων κοινωνιῶν εἶναι ὅτι ἡ παρέμβασις δὲν ἀπορροφᾷ τὴν ὅλην κοινωνικὴν δραστηριότητα. Θεμελιώδης ἀρχὴ πολιτικῆς καὶ δικαίου ἰσχύει καθ' ἣν ἡ δημοσία ἐξουσία δὲν εἶναι ὀλοκληρωτικὴ, ἤτοι ἡ δημοσία ὑπηρεσία δὲν συγκεντρώνει εἰς ἑαυτὴν μονοπωλιακῶς τὸ σύνολον τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς δραστηριότητος. Οὕτω ὑφίσταται πεδίων περιορισμῶν καὶ

1. Μ. Στασινόπουλος, *Μαθήματα Διοικητικοῦ Δικαίου*, 1954 σελ. 24-32.

2. Βλ. ἀνάγνωσιν τῆς ἐξελίξεως ταύτης ἐν Δ. Ψαρῶ, *Δημόσιον Δίκαιον καὶ Οἰκονομικὴ Ζωὴ* 1951. G. Ripert, *Le régime démocratique et le droit civil moderne* 1948. P. Roubier, *Théorie générale du Droit* 1951 σελ. 304 ἐπομ. : *Le droit mixte*.—Περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐπιρροῆς τῶν ὁμάδων καὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν κομμάτων βλ. P. Arrighi, *Le statut des partis politiques* 1948 σελ. 9 ἐπομ.

3. M. Dendias *Le renforcement des pouvoirs du chef de l'Etat dans les démocraties parlementaires* 1932. σελ. 123 ἐπομ. ἰδίᾳ Γ. Δασκαλάκη, Ἡ δημοσιοποίησις τοῦ Δικαίου καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς γεννώμενα προβλήματα. Θεμ. Ν.Α. σελ. 452 ἐπόμ. Γ. Μαντζούφα, Ἰδιωτικοῦ καὶ Δημοσίου Δικαίου Θεμ. Ν.Α. σελ. 335 ἐπομ. Π. Ζέπου, Ἡ Ἐλευθερία τῆς συμβάσεως ἐν τῷ συγχρόνῳ ἀστικῷ δικαίῳ. Ἄρχ. 18. Δικ. 2' σελ. 187 ἐπόμ. Χ. Φραγκίστα Ἐρμ. Α.Κ. Ἐνοχικὸν Δίκαιον, Γεν. μέρος σελ. 18 ἐπόμ. Ἡλ. Κυριακοπούλου Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δικ. Α' ἔκδ. β'. 1953 σελ. 18-25.

αναγκαστικῶν ρυθμίσεων καὶ πεδίου ἐλευθέρως ἐντελῶς κοινωνικῆς δράσεως ἢ ὀρθότερον εἰς ἐκάστην ἔννομον σχέσιν ὑπάρχει ἀφ' ἐνὸς περιεχόμενου ἐντελῶς ἐλευθέρως δράσεως ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν ἀτομικὴν καὶ συλλογικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἀφ' ἐτέρου περιεχόμενον διεπόμενον ὑπὸ τῶν κανόνων τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἢ ἐν ἀρχῇ τεθεῖσα διάκρισις μεταξὺ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου, διατηρεῖ τὴν σημασίαν αὐτῆς τροποποιουμένη ὁμως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι εἰς ἐκάστην σχέσιν καὶ εἰς ἕκαστον θεσμόν δημιουργεῖται συνήθως συνύπαρξις κανόνων δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ἀμοιβαῖος μεταξὺ τῶν κανόνων τούτων ἐπιρρασιμὸς.

7) Διάκρισις τῶν παρεμβάσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν: Αἱ μορφαὶ τῶν δημοσίων παρεμβάσεων ἐν σχέσει πρὸς τὸν βαθὸν τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐλευθεριῶν τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας κανόνων:

α) Κανόνες ρυθμίζοντες τὴν ἰδιωτικὴν δραστηριότητα καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἰδιωτῶν ἐπὶ σκοπῷ εὐχεράσεως τούτων ἢ ἐπιβολῆς ἐν αὐταῖς τῆς τάξεως, ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης, κανόνες οὐτέστιν δημοσίας τάξεως καὶ γενικοῦ συμφέροντος ἐν τῷ ἰδιωτικῷ δικαίῳ ἢ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι εἰδικώτεροι θεσμοὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

β) Κανόνες ἐπιβλέψεως τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος, ἰδίᾳ πρὸς τήρησιν τῶν ἐπιβεβλημένων κανόνων δημοσίας τάξεως, ὡς τῶν περιορισμῶν ἀσφαλείας, ὑγιεινῆς, δημοσιότητος κ.λ.π. καὶ κανόνες κυρώσεως κατὰ τῶν τοιούτων παραβάσεων.

γ) Κανόνες αὐστηρότεροι ρυθμίζοντες προληπτικῶς (ἀδείαι, ἔλεγχοι, ἀπαγορεύσεις ἢ ἐγκρίσεις) ἢ κατασταλτικῶς (ἀποζημιώσεις, ἀπαγορεύσεις, ἀκρότητες διὰ δημοσίου λόγου) τὴν ἰδιωτικὴν δραστηριότητα.

δ) Κανόνες ἐπι αὐστηρότεροι ρυθμίσεως εἰδικώτερον τὰ τῶν περιορισμῶν καὶ τῶν οικονομικῶν σχέσεων καὶ μεγεθῶν (ἀπαλλοτριώσεις, ἀναγκαστικαὶ μισθώσεις, ἐπιτάξεις, ρυθμίσεις νομίματος, ἀμοιβῶν καὶ ἀγαθῶν, διατιμήσεις, κ.λ.π.) ἢ τὰ τοῦ καθεστώτος τῆς ἐπιχειρήσεως.

ε) Κανόνες παρεμβάσεως δι' ἐνισχύσεως τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος (ἐπιχορηγήσεις, δανεισμὸς, τεχνικὴ βοήθεια, ὀργάνωσις, ἀσφάλεια, ἀγοραὶ κ.λ.π.). δι' ὧν ἐμμοιραῖται ἀναγκαστικὴ συνεργασία δημοσίας διοικήσεως καὶ συμφερόντων.

στ) Κανόνες σκοποῦντες τὴν ὑποκατάστασιν τῆς δημοσίας δραστηριότητος εἰς τὴν ἰδιωτικὴν τοιαύτην (δημόσια μονοπώλια, δημόσια ἐπιχειρήσεις, ἐθνικοποιήσεις κ.λ.π.)

ζ) Κανόνες σχεδιασμένης ρυθμίσεως τῆς ὅλης οἰκονομίας¹.

Αἱ κρατικαὶ παρεμβάσεις δύνανται οὕτω νὰ διακριθῶσιν ἀπὸ ἀπόψεως μεθόδων διοικητικῆς ἐνεργείας εἰς α) παρεμβάσεις ἀναλήψεως, β) παρεμβάσεις ἐξαναγκασμῶν πρὸς ἐνέργειαν ἢ ἀποχὴν ἢ ἀνοχὴν, γ) παρεμβάσεις περιορισμῶν, μετὰ ἐλέγχων ἢ μὴ στ) ἐποπτείας, ζ) συνεργασίας ἢ συμμετοχῆς, η) βοηθητικῆς καὶ συμβουλευτικῆς.

Ἀπὸ ἀπόψεως τέλους ἐρμηνείας αὐτῶν ἢ ἐξέτασις τῶν παρεμβάσεων δύναται ν' ἀναφέρηται α) εἰς ἐξέτασιν τούτων ὡς αὐταὶ εἶναι, β) ὡς δύναται νὰ εἶναι γ) ὡς πρέπει νὰ εἶναι.

1. Μ. Δένδια, Διοικητικὸν Δίκαιον 1957, Α' σελ. 79-88. Δ. Angelopoulos, Planisme, et progrès social 1953.

ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀπεριορίστου κατοχῆς καὶ διαχειρίσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ οἰκονομίας.

δ) Ἀνάληψις ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως οἰκονομικῶν σκοπῶν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῶν μειονεκτημάτων τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος.

ε) Δημοσιοποίησις ἢ ἐθνικοποίησις κλάδων τῆς βιομηχανίας ἢ τῆς οἰκονομίας καὶ ἀξιοποίησις ἐθνικῶν πηγῶν πλοῦτου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως.

στ) Συγκέντρωσις διὰ τοῦ φόρου μέρους τοῦ εἰσοδήματος ἐπὶ σκοπῶν ἑλλόγου τούτου χρησιμοποίησεως ὑπὲρ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας καὶ ἀποφυγῆς ἀποθησαυρισμοῦ καὶ ἀχρηστεύσεως τούτου.

ζ) Συστηματικὴ ρύθμισις τῶν σχέσεων τῶν ἐξωτερικῶν ἀσυναλλαγῶν τῆς χώρας καὶ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτωμένου συναλλάγματος διὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἰσορροπίαν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν.

η) Συστηματικὸς εἰδικώτερος προγραμματισμὸς τῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσιῶν ἐπενδύσεων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

θ) Κανονιστικαὶ ρυθμίσεις τοῦ τρόπου ἀσκήσεως τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς μείωσιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ καλυτέραν ἐξυπηρέτησιν τῆς οἰκονομίας.

ι) Ἐλεγχος καὶ καθορισμὸς τοῦ κέρδους, τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν ὑπηρεσιῶν ὥστε νὰ περιορίζηται ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ νὰ ἐμποδίζηται, ὁ καταχθόνιος κύκλος τοῦ πληθωρισμοῦ.

ια) Ρύθμισις τῶν σχέσεων κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ὥστε ν' ἀποκαθίσταται ἡ συνεργασία τούτων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει.

ιβ) Συστηματικὴ ἐνίσχυσις τῶν ἀσθενεστέρων οἰκονομικῶν τάξεων καὶ τῶν πασχόντων κλάδων τῆς οἰκονομίας.

ιγ) Ἐκτέλεσις μεγάλων δημοσιῶν καὶ κοινωφελῶν ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν ὑπὲρ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀπασχολήσεως¹.

11. Τὸ Οἰκονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον ὡς ἴδιος κλάδος τοῦ δικαίου: Ἐκ τῶν λεχθέντων καταφαίνεται ὅτι μέγα μέρος τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς συγχρόνου δημοσίας δραστηριότητος, μέγα καὶ οὐσιῶδες συνεισφέρει τμηματῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἀναφέρεται εἰς τὰς οἰκονομικὰς, ἐν τῇ κοινῇ σχέσει καὶ συναλλαγῆς τῶν προσώπων, καὶ τούτων πρὸς τὸ κράτος². Οὕτω ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐφαρμογὴ κανόνων ἀναφερομένων εἰς τὸ αὐτὸ περιεχόμενον, τῆς ρυθμίσεως τούτῃσι τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων βάσει τῶν σκοπῶν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ἐπέτρεψαν εἰς τὴν ἐπιστήμην νὰ προβῇ εἰς ἰδίαν συστηματικὴν κατάρταξιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν κανόνων τούτων διαμορφωθέντος οὕτω ἰδίου κλάδου δικαίου, τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου. Ὁ κλάδος οὗτος τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου διεγνώσθη καὶ ἔτυχε συστηματικῆς ἐπεξεργασίας ἰδίᾳ ὑπὸ τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλίᾳ, ἰδίᾳ μεταπολεμικῶς, ἐγένετο συστηματικὴ ἐπιστημονικὴ ἑρμηνεία καὶ ἐπεξεργασία τούτου. Εἰς τὴν ἀγγλοσαξωνικὴν ἐπιστήμην ἐπὶ μέρους μονογραφίαι ἐξετάζουσιν εἰς ἰδίᾳ ἀναλύσεις διαφόρους θεσμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου

1. Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Eisenmann ἐν Droit Public et droit privé, ὅτι αἱ παρεμβάσεις δὲν ἀποτελοῦσι μόνον περιορισμοὺς ἀλλὰ καὶ ἀποκατάστασιν ἐλευθεριῶν ἢ καὶ δημιουργίαν νέων δικαιωμάτων. Περὶ τούτου βλ. κατωτέρω, Κεφάλαιον Β' σελ. 33.

2. Περὶ τῶν συγχρόνων σχέσεων οἰκονομίας καὶ δικαίου βλ. A. Marchal, Les rapports du droit et de l' économie politique, ἐν Introduction à l' Etude du droit. Tom. II 1953, 202, ἐπ.

καί ἰδίᾳ τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις, τὸν σχεδιασμόν, τὰς οικονομικὰς συνεπειὰς τῶν ἐπιμεβάσεων τοῦ κράτους, τὴν ὀργάνωσιν τῆς συγχρόνου διοικήσεως ἀπὸ ἀπόψεως σχέσεων πρὸς τὴν οἰκονομίαν κλπ.¹.

12. Περιεχόμενον τοῦ Οἰκονομικοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου: Τὸ Διοικητικὸν Οἰκονομικὸν δίκαιον, ὅπως καὶ τὸ Ἐργατικόν, ἐκτείνεται ἐντὸς τῶν δύο περιοχῶν τοῦ δικαίου, τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ. Περιλαμβάνει ὄχι μόνον κανόνες συνδεομένους πρὸς τὴν παρέμβασιν τῆς δημοσίας ἐρχῆς ἀλλὰ καὶ κανόνες ρυθμίσεως τῶν ἰδιωτικῶν καὶ οἰκονομικῶν σχέσεων βάσει κριτηρίων γενικοῦ οἰκονομικοῦ συμφέροντος. Κυρίως ὅμως οἱ κανόνες τοῦ δικαίου τούτου κατὰ τὸ μέγιστον μέρος σχέσιν ἔχουν πρὸς κρατικὰς παρεμβάσεις καὶ ρυθμίσεις ἐφαρμοζόμενες μέσῳ τῆς δημοσίας διοικήσεως ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετ' αὐτῆς. δι' ἃ καὶ μελετᾶται πρωτίστως ὡς κλάδος τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου².

Ἡ μελέτη αὐτοῦ θέλει μᾶς ἐμφανίσει ὅλους ἐκείνους τοὺς δημοσίους θεσμοὺς οἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐπαγγελματιῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων, τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ὅ,τι ἦρε νήθη εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐφρημοσμένης οἰκονομικῆς θὰ τὸ μελετήσωμεν ἐδῶ εἰς διαμορφωμένους καὶ ἰσχύοντας θεσμοὺς νομικο-οἰκονομικοὺς. Θὰ ἐρμηνεύσωμεν, π.χ. τὸν παρ' ἡμῖν προγραμματισμὸν καὶ πῶς καὶ εἰς ποίους σκοποὺς διοχετεύονται μεγάλα κρατικὰ δαπάναι εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, ποῖα εἶναι αἱ ρυθμίσεις καὶ οἱ ἔλεγχοι τῆς βιομηχανίας καὶ πῶς ἐκ τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ αὐτῆς, ποῖα εἶναι αἱ ρυθμίσεις τῶν τιμῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ ποῖα ἡ σημασία αὐτῶν διὰ τὸ ἐμπόριον, ποῖοι κλάδοι τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος περιήλθον ὑπὸ τὴν ἀμεσοὺς διοίκησιν τοῦ κράτους καὶ ποῖοι οἱ σχετικοὶ ὀργανισμοί, ποῖοι οἱ δημοσίας φύσεως ἐπαγγελματικοὶ ὀργανισμοί, ποῖα ἡ ρύθμισις τῆς πίστωσης καὶ τοῦ νομισματοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ ποῖα ἡ σημασία αὐτῆς διὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

13. Ἡ Ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου: Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου δὲν ἔχει τυχὲ ἀκόμη τῆς αὐτῆς εὐρείας ἀναπτύξεως ὡς τὸ γενικὸν μέρος τοῦ διοικητικοῦ δικαίου³.

Ὡς εἶναι γνωστὸν αἱ μεγάλα συστηματικὰ ἐρμηνεῖαι τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ὡς τῶν Hanriot, Jeze, Walin, Lai ba ère, κλπ., ἐκ τῶν Γάλλων, τῶν J. Plinck, Fleiner, Merkl, Firsth f, κλπ. ἐκ τῶν Γερμανῶν, τῶν Δένδια, Στασινοπούλου, Κυριακοπούλου, Παπαχατζῆ, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν, ἀσχολοῦνται κυρίως μετὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ Δ. Δικαίου. Περιληπτικῶς ἀσχολοῦνται μετὰ τοὺς εἰδικούς θεσμοὺς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ὡς ἰδίᾳ ὁ Berthelmy καὶ ὁ Hanriot, οἵτινες συνέγραψαν καὶ εἰδικὸν διοικητικὸν δίκαιον. Πάντες ὅμως, ὅταν ἐξετάζωσι τοὺς εἰδικούς θεσμοὺς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ἀσχολοῦνται μετὰ ἐκείνους οἵτινες ἀναφέ-

1. E. Huber, Wirtschaftsverwaltungsrecht I-II. 1954. B. Chenol, L'organisation économique de l'Etat 1951. Robson, Public enterprises 1936 κ.λ.π. B. W. Lewis, British planning and Nationalisation 1952.

2. C. Collet Droit public et vie économique, 1948, σελ. 128 ἐπομ., σελ. 133-134.

3. Ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐρεῦνης ἐν τῇ συγχρόνῳ νομικῇ ἀλλὰ καὶ οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ ἡ ἀλληλεπίδρασις μετὰ τῶν οἰκονομικῶν καὶ νομικῶν φαινομένων. Τοιαύτην ἐρευνᾶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ φορολογικὸν δίκαιον βλ. Ἀθ. Σμπάρδνη, Φορολογικὸν Δίκαιον Γεν. Ἀρχαί. Πεύχ. Α' 1958 σελ. 86 ἐπομ. ἡ οἰκονομικὴ περὶ μακροπρόθεσμον ἰσχυροτέρα τῆς ἀσκημένης νομικῆς μορφή.

ρονται κυρίως εἰς τὴν δημοσίαν κτῆσιν, τὰς συμβάσεις δημοσίου δικαίου. τὰς κλασσικὰς παρεμβάσεις τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας, ὠρισμένας ἄλλας βασικὰς ὑπηρεσίας καὶ ἐλάχιστα συνήθως ἐξετάζουσι τοὺς θεσμοὺς οἵτινες θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν. Τοιουτοτρόπως, ἐφ' ὅσον οἱ παρεμβατικοὶ οἰκονομικοὶ θεσμοὶ τοῦ κράτους ἀνεπτύσσονται, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν, ἐτύγχανον ἐρεύνης καὶ ἐρμηνείας μόναν εἰς ἰδίᾳς μονογραφίας τινὲς τῶν θεσμῶν τούτων, ὡς αἱ ἐθνικοποιήσεις, τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τὰ δημόσια ἔργα, οἱ ἔλεγχοι τοῦ νομισματος ἢ τοῦ ἐμπορίου, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπόκεινται εἰς συνολικὴν, συστηματικὴν ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν. Παρ' ἧμιν μάλιστα οὐδὲ αὐταὶ αἱ εἰδικαὶ μονογραφαὶ ὑπάρχουν. Τινὲς δὲ τῶν θεσμῶν τούτων ἐξετάζονται συνοπτικῶς εἰς διαφόρους ἄλλους κλάδους τοῦ δικαίου ὡς τὸ ἐμπορικόν, τὸ ἐργατικόν, τὸ τραπεζικόν, τὸ ἀσφαλιστικόν, κλπ. δίκαιον.

Κυρίως οὕτω ἡ γερμανικὴ ἐπιστῆμη, ὡς ἐλέχθη, διεμόρφωσε τὸν κρατικὸν παρεμβατισμὸν εἰς ἴδιον κλάδον τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, μόλις δὲ μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἤρχισεν ἡ ἐπεξεργασία αὐτοῦ εἰς ἴδιον κλάδον, μάλιστα δὲ καὶ διὰ τῆς μεθόδου τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν θεσμῶν τούτων. Οὗτοι εἶναι οἱ λόγοι δι' οὓς ἡ μελέτη, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, τῶν θεσμῶν τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου εἶναι λιαν, δυσχερὴς καὶ ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικὴν προσπάθειαν ἐκ μέρους τοῦ μελετητοῦ καὶ ἐρμηνευτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ κλάδος οὗτος τοῦ δικαίου παρουσιάζει σήμερον ὅλως ἐξαιρετικὴν σημασίαν καὶ διὰ τὸν ἐπιστήμονα καὶ διὰ τὸν δημόσιον λειτουργὸν καὶ διὰ πάντα ἐπαγγελλόμενον καὶ διὰ πάντα ἀκόμη δημοσίον ἄνδρα ἀλλὰ καὶ πάντα πολίτην. Κατέστη οὕτω, μετὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ὁ πλέον σημαίνων κλάδος τοῦ δικαίου τούτου, ἀφοῦ ἐν αὐτῷ ἐξετάζονται καὶ παρακολουθοῦνται ἐν τῇ διαρκείᾳ ἀνελιξεῖ αὐτῶν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κανόνες τοῦ δικαίου καὶ οἱ θεσμοὶ οἵτινες ἐπηρεάζουν καὶ καθορίζουσιν ἀμέσως τὴν δραστηριότητα τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ τὴν ζωὴν τὴν οἰκονομικὴν παντὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀτόμου καὶ πάσης ἐν αὐτῇ ομάδος. Ἐφ' ἑτέρου οἱ θεσμοὶ οὗτοι ἀναφέρονται, ἐν τῇ πολιτικῇ τῶν σημασίᾳ, εἰς τὰ ὑψίστα θεωρητικὰ καὶ ἰδεολογικὰ προβλήματα περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ¹.

14. Ἡ μεταβλητότης τῶν θεσμῶν τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου: Ὅλοι οἱ κανόνες τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου τούτου, ἢτοι τῶν συνυφασμένων πρὸς τὴν θεμελιώδη ὀργανώσιν τῆς πολιτείας, παρουσιάζουσι μεγάλην μεταβλητότητα, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν. Αἱ διαρκεῖς νομοθετικαὶ καὶ γενικῶς κανονιστικαὶ τροποποιήσεις τῶν εἰδικῶν θεσμῶν τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καθιστῶσι πολλάκις λιαν δυσχερῆ τὴν ἐρμηνείαν τῶν θεσμῶν τούτων. Ἐν τούτοις κατὰ βάσιν οἱ περισσότεροι τῶν εἰδικῶν κανόνων καὶ θεσμῶν τούτων κατέστησαν ἀπὸ μακροῦ μόνιμοι ρυθμίσεις τοῦ παρ' ἡμῖν διοικητικοῦ δικαίου, οὕτως ὥστε ἡ ἐπεξεργασία αὐτῶν τόσον ἀπὸ ἱστορικῆς ἐξελίξεως ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχύοντος καθιστώτος αὐτῶν νὰ καθίσταται ἐπιστημονικῶς δυνατὴ καὶ ἐπιβεβλημένη.

1. Benda, Les épreuves de la démocratie.—M. Debré, Mort de l'Etat republicain 1946.—R. Dehem, L'efficacité sociale du système économique. Critériologie de la politique économique 1952.—P. Mendès-France et G. Ardand, La science économique et l'action. 1954.

Οὕτω προκειμένου περί τῶν κρατικῶν παρεμβατισμῶν εἰς τὴν οικονομικὴν ζωὴν ἐνώ κατ' ἀρχὰς ἐθεωροῦντο οὗτοι ὡς προσωρινοὶ καὶ μεταβατικοὶ θεσμοί, δικαιολογούμενοι ἐκ καταστάσεων κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς κρίσεως, εἴτε ἐκ τῶν ἀναγκῶν ἀντιμετωπίσεως τῶν πολεμικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν συνεπειῶν τούτων ὅμως, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου, κατεφάνη πλέον ὅτι αἱ κρατικαὶ ρυθμίσεις τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων ἀπετέλουν ἓν μέγα κανονιστικὸν σύνολον ἐκπορευόμενον ἐκ γενικωτέρων σκοπῶν πολιτικῆς τῆς συγχρόνου δημοκρατίας, ἀποτελοῦσαι τὴν ἔκφρασιν τῶν μεγάλων ἀπαιτήσεων τῆς συγχρόνου εἰρηνικῆς ἐπαναστατικῆς ἐξελίξεως ἣν κατὰ μέσον ὄρον πάντες οἱ λαοὶ διέρχονται, πορευόμενοι πρὸς καλῆτερον κόσμον καὶ εὐημεροῦσαν κοινωνίαν. Τὸ δίκαιον τῆς οικονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους συναποτελέσθη οὕτω ἐκ πολυμόρφων καὶ ποικίλων θεσμῶν, οἷτινες παρὰ τὴν μεταβλητότητα αὐτῶν, κατέστησαν σταθερὰ καὶ διαρκῆς δραστηριότης τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὅθεν ἡ ἐρμηνεία τῶν θεσμῶν τούτων, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ἐξελικτικῆς αὐτῶν διαμορφώσεως καὶ ἰσχύοντος δικαίου ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐνδεδειγμένης αὐτῶν *de lege ferenda* διαπλάσεως καθιστᾷ ἐφικτὴν τὴν κατανόησιν τῆς ὅλης ἀποστολῆς τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν τῷ συγχρόνῳ καθόλου δικαίῳ καθὼς καὶ τῶν σχέσεων τοῦ δημοσίου δικαίου πρὸς τὴν οικονομικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ ἐπιστήμην.

15. Πηγαί τοῦ διοικητικοῦ οικονομικοῦ δικαίου:
 Αἱ πηγαὶ τοῦ διοικητικοῦ οικονομικοῦ δικαίου εἶναι αἱ αὐταὶ οἷαι καὶ αἱ τοῦ διοικητικοῦ ἐν γένει δικαίου. Τὸ Σύνταγμα, οἱ νόμοι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὸ δημόσιον καὶ τὸ διοικητικὸν δίκαιον ἢ καὶ τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, τὰ κανονιστικὰ διατάγματα καὶ αἱ ὑπουργικαὶ καὶ ἄλλων διοικητικῶν ἀρχῶν κανονιστικαὶ ἀποφάσεις, αἱ κανονιστικαὶ πράξεις τῶν νομικῶν προσώπων, αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις καὶ αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου ἀποτελοῦσι τὰς πηγὰς τοῦ δικαίου τούτου. Ἐκ τῶν πηγῶν ὅμως τούτων, προκειμένου περί τοῦ οικονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου, μεγάλην σημασίαν προσλαμβάνουσι τὰ κανονιστικὰ διατάγματα ὅσον καὶ αἱ κανονιστικαὶ ὑπουργικαὶ ἀποφάσεις ἀλλὰ καὶ αἱ κανονιστικαὶ πράξεις τῶν αὐτοδιοικουμένων ν. πρ. δ. δ. τῶν ἀσκούντων οικονομικὴν διοίκησιν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἰδιωτικῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων ἢ οικονομικῶν ὀργανισμῶν. Ὡσαύτως δέ, μολοντί διὰ τῶν συμβάσεων δημοσίου δικαίου, δὲν θεσπίζονται κανόνες, ὅμως αὐταὶ ἔχουσιν ἰδιάζουσαν σημασίαν διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν ὠρισμένων παραχωρημένων δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀσχολουμένων μὲ οικονομικὰς λειτουργίας.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΑΙ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

1. Τὸ ἴδιον δίκαιον τῆς οἰκονομίας.—2. Ὅρισμός τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου.—3. Διακρίσεις τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου.—4. Τὸ Διοικητικὸν οἰκονομικὸν δίκαιον.—5. Γενικοὶ τύποι οἰκονομικῶν καθεστώτων καὶ οἰκονομικὸν σύνταγμα.—6. Θεμελιώδεις διακρίσεις τῶν κανόνων διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου.—7. Κανόνες ὀργανώσεως τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως.—8. Οὐσιαστικοὶ κανόνες οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου.—9. Ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ δικαίου.—10. Βοηθητικαὶ ἐπιστήμαι τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου: οἰκονομικὴ πολιτικὴ, ἐφηρμοσμένη οἰκονομικὴ, θεωρητικὴ οἰκονομικὴ.—11. Διάγραμμα τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἑλληνικοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου.

1. Τὸ ἴδιον δίκαιον τῆς οἰκονομίας: Ἡ ἐννοια τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου, ὡς ἴδιου συστήματος κανόνων δικαίου, διέποντος τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, δὲν ὑπάρχει ἄπὸ τὸ καθεστῶς καὶ τὴν οἰκονομικὴν θεωρίαν τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. Τὸ καθεστῶς τοῦτο θεμελιώθη ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς φιλελευθέρου πολιτικῆς δημοκρατίας κατόπιν τῆς μεγάλης γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ αὐτορρυθμισίς καὶ ὁ αὐτοέλεγχος μετὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας ἀπέκλειον τὴν δημιουργίαν ἴδιου τῆς οἰκονομίας δικαίου, διέποντος ρυθμιστικῶς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις καὶ θεσπίζοντος μορφὰς δημοσίας διοικήσεως τῆς οἰκονομίας.

Εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον περιέχονται βεβαίως πολυπληθεῖς κανόνες, ἐνίοτε ἀποτελοῦντες συστήματα ἰδίων κλάδων ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀναφερόμενοι εἰδικώτερον εἰς τὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον, τὸ ναυτικὸν δίκαιον, τὸ ἀσφαλιστικὸν δίκαιον, τὸ δίκαιον τῶν πιστωτικῶν τίτλων, τὸ χρηματιστικὸν δίκαιον, τὸ δίκαιον τῶν τραπεζῶν, εἶναι κλάδοι τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀναφερόμενοι εἰς δικαιώματα καὶ ἐνοχικὰς σχέσεις ὧν τὸ περιεχόμενον ἔχει κυρίως καὶ πρωτίστως οἰκονομικὸν καὶ κερδοσκοπικὸν χαρακτῆρα. Ἄνεξαρτήτως ὅμως τοῦ ὅτι μέγα μέρος τῶν κανόνων τούτων ἀνεπίτρυχτη ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀφ' ἧς ἤρχισε νὰ κάμπτεται ἡ ἄκρατος φιλελευθέρου θεωρία, πάντως δὲν δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν ἀκόμη περὶ ὑπάρξεως οἰκονομικοῦ δικαίου ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἐννοίαν τοῦ κλάδου τούτου, τοῦ δικαίου. Οἱ κανόνες οὗτοι εἶναι κυρίως ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ αὐδόλους περιεχοῦν ἢ καθ' ὠρισμένα μόνον σημεῖα περιεχοῦν καὶ πρὸς σκοπὸν ἐνίοτε ἐξασφαλιστικὸν ἢ διαπιστωτικὸν, τὴν συμμετοχὴν τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν¹. Οἱ κανόνες οὗτοι ἀφ' ἑτέρου ἀπέρρευσαν κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς ἐλευθέρου τῶν συμβάσεων καὶ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Ἡ δημοσία νομοθετικὴ πρωτοβουλία συνέβαλε εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ συμπλήρωσιν τούτων προσθέτουσα πολλάκις καὶ κανόνες δημοσίας τάξεως ἢ σπανιώτερον τοιοῦτους ἀποβλέποντας εἰς ἱκανοποίησιν δημοσίων ἐπιδιώξεων. Τὸ δίκαιον ὅμως τοῦτο, ἀναφερόμενον εἰδικώτερον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, καθωριζέτο κυρίως ἀπὸ τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον καὶ ἀπέβλεπε νὰ διασφαλίσῃ τὴν ἐλευθέρου οἰκονομικὴν συναλλαγὴν καὶ νὰ καταστήσῃ ταύτην σεβαστὴν καὶ ἀπρόσκοπτον, ἐνίοτε ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τῆς διοικήσεως, (δημοσίευσίς συστάσεως ἐταιρειῶν, μεταβιβάσεων πλοίων κλπ.). Τὸ δίκαιον τοῦτο ἀνήκεν εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀποβλέπον νὰ διευκολύνῃ καὶ νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἐννομον βούλησιν, ὅχι νὰ ἀλλοιώσῃ ταύτην ἢ νὰ τὴν ὑποκαταστήσῃ.

¹ Ἀπὸ τῶν μέσων ὅμως ἤδη τοῦ 19ου αἰῶνος παρουσιάζονται αἱ πρῶται ἐνδείξεις, διαρκῶς μετὰ ταῦτα ἐπιτεινόμεναι, ἐνὸς ἴδιου τῆς οἰκονομίας δικαίου, μετὰ κανόνων ἀνα-

1. Βλ. τοὺς κανόνες τούτους ἐν Π. Πέρδικα, Παραδόσεις Ἐμπορικοῦ δικαίου.

φερομένων εις ώρισμένας οικονομικας σχεσεις, ους ο νομοθέτης επέεργαζεται μετ' ιδιαιζουσης προσοχής η μετ' κανόνων αυστηροτέρων, επί σκοπῷ διασφαλισεως γενικωτέρων οικονομικῶν συμφερότων. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ώρισμένοι τῶν κανόνων τῶν αναφερομένων εις τοὺς θεσμοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, δι' ὧν ἐκδηλοῦνται αἱ κατευθύνσεις αὐται, ὡς ὀρισμένοι διατάξεις περὶ ἀνωμόνων ἐταιρειῶν, ὄσφαλιῶν, τραπεζῶν, ἀξιογράφων κλπ καθίστανται ὅλων εἰδικῶν κανόνων ἐντὸς τῆς οικονομίας, ἤδη ἡ πρώτη διαμορφωσις τοῦ βιομηχανικοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἐργατικοῦ δικαίου παρέχουν σαφεῖς τὰς ἐνδείξεις διαπλάσεως δικαίου ἀποβλέποντας, κατὰ τρόπον αυστηρόν καὶ δημοσιονογικόν καὶ διὰ σκοποῦς γενικωτέρους, εις ρύθμισιν εἰδικῶν ὀρισμένων τῶν ἐν τῇ οικονομίᾳ σχέσεων¹. Σημειοῦνται οὕτω αἱ πρώται ἐκδηλώσεις τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ οὗ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ παρέμειναν πάντοτε: α) ἀναγκαστικὸς κανὼν δι' οὗ περιορίζεται ἡ ἀποκαθίσταται ἡ ἐλευθέρη ἀσχέσις ἢ βούλησις δι' ἰδίους τοῦ δικαίου γενικωτέρους σκοποὺς καὶ β) συμμεταχὴ κατὰ τινὰ τρόπον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ἢ τὸν ἐλεγχον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τούτων τῆς δημοσίας διοικήσεως².

Περαιτέρω αἱ κρίσεις τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος καὶ τῆς ἐθνικῆς οικονομίας καὶ αἱ πιέσεις καὶ ἐπιδιώξεις τῶν κοινωνικῶν μαζῶν καὶ τάξεων, ἰδίᾳ ὑπὸ τῆν μορφήν καὶ τὰς ἰδεολογίας τῶν σοσιαλιστικῶν αἰτημάτων καὶ κατακτήσεων, ἀπέτελεσαν αἰτίας καὶ σκοποὺς διευρύνσεως τῶν διὰ τοῦ νόμου ρυθμίσεων τῶν οικονομικῶν σχέσεων καὶ δημοσιολογίας νέων θεσμῶν ἐν αὐταῖς.

Τέλος ὁ πρώτος παγκόσμιος πόλεμος ἀπέτελεσε τὴν αἰτίαν καθ' ὅλος τὰς ἐμπολιεμικὰς χώρας γεννήσεως ἐνὸς γενικοῦ συστήματος ἀναγκαστικῶν κανόνων δικαίου, διοικητικῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐλέγχου, ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ὁποῖου, ὑπῆρχθη ἡ ὅλη ἐθνικὴ οικονομικὴ ζωὴ. Κανονισμοὶ τιμῶν καὶ διανομῆς ἀγαθῶν καὶ πρώτων ὑλών, κανονισμοὶ παραγωγῆς καὶ ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας, κανονισμοὶ εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, ἐλεγχοὶ ἐπαγγελματικῆς ἐπιστάσεως ἐργασίας καὶ κεφαλαίων, ρυθμίσεις πιστώσεων καὶ καταθέσεων, τὰ πάντα σχεδὸν περιελήφθησαν ὑπὸ τὰ κριτήρια τοῦ δημοσίου συμφέροντος καὶ τὰς κυρώσεις τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Τὸ δίκαιον τοῦτο δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς μεταβατικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν θεσμῶν τοῦ δικαίου. Κατὰ ὀρισμένους κανόνους ἐφάνη ὡς συνέχεια καὶ ἐπιτάσις υφιστάμενων ἤδη ὡς ἐλέχθη ρυθμίσεων. Κατὰ ἄλλους δὲ κανόνους αὐτοῦ διετηρήθη καὶ μετὰ τὸν πόλεμον ὡς ἀνάγκη ρυθμίσεως τῶν συνεπειῶν τούτου. Γενικὸς δὲ τὸ πολεμικὸν αὐτὸ δίκαιον μᾶς ἔδωσε τὸ πρώτον τὴν ἔννοιαν οικονομικοῦ δικαίου ὡς ἰδίῳ ἐννοιολογικῶς καὶ πρακτικῶς συστήματος ἔχοντος ἰδίους σκοποὺς ἐπιδιωκομένους δι' ἰδίους μέσων³.

Μετὰ ταῦτα ὅμως, μετὰ τὸν πόλεμον, τὴν ἐννοιολογίαν καὶ τὰς σκοπιμότητας καὶ τὰς νομικὰς μεθόδους τοῦ οικονομικοῦ δικαίου ἐθεμελίωσαν ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλης προοπτικῆς αἱ μεταπολεμικαὶ σοσιαλιστικαὶ καὶ γενικώτερον δημοκρατικαὶ ἐπιδιώξεις, αἵτινες ἀπέβλεψαν διὰ τῆς συστηματικωτέρας ρυθμίσεως τῆς οικονομίας εἰς τὴν πραγματοποιήσειν γενικωτέρων κοινωνικῶν καὶ δημοσιῶν σκοπῶν. Παρὰλλήλως καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ οικονομικαὶ καὶ ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις κατέλαβον θέσιν ἀσκήσεως κατευθύνσεων καὶ κανονιστικῶν ρυθμίσεων τῆς οικονομικῆς ζωῆς καὶ συνεργασίας ἐπ' αὐτῆς μετὰ τοῦ Κράτους. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς οὕτω τοῦ μεσοπολέμου τὸ οικονομικὸν δίκαιον ἐφάνη καθιστάμενος ἴδιος κλάδος τοῦ δικαίου ὅστις δὲν ἀνήκει οὔτε εἰς τὸ καθαρῶς ἰδιωτικὸν οὔτε εἰς τὸ καθαρῶς δημόσιον δίκαιον⁴. Ἡ αὐτόνομος ὑπαρξις τοῦ κλάδου τούτου τοῦ δικαίου ἔπεινε νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἐτι περισσώτερον κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὸ β' παγκόσμιον πόλεμον. Μάλιστα δὲ βάσεις τοῦ οικονομικοῦ δικαίου ἀνευρίσκονται πλέον εἰς θεμελιώδεις κανόνους, ὀρίζοντας τὰ γενικὰ αὐτοῦ πλαίσια, εἰς αὐτὸν τοῦτον δηλαδὴ τὸν θεμελιώδη νόμον τοῦ ἐννόμου καθεστώτος, τὸ Σύνταγμα.

1. A. Marchal, Les rapports du droit et de l'économie politique ἐν Introduction à l'étude du droit II 1953 σελ. 204 ἐπιμ.: ὁ φιλελευθερισμὸς καὶ ὁ σοσιαλισμὸς παρὰ τὰς ἀντιθέσεις τῶν συμφερόντων ἐπιβεβαιοῦντες τὴν ἐπικράτησιν (préeminence) τῶν οικονομικῶν γεγονότων ἐπὶ τοῦ δικαίου.

2. A. Marchal, ὁρ. cit. σελ. 236 τὸ δίκαιον ἀναγκαστικῶς καθίσταται ἓνα μέσον διευρύνσεως τῆς οικονομίας.

3. Ἐν ταῦτοις ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρρισε νὰ διακρίνεται ἐννοιολογικῶς τὸ ἴδιον δίκαιον τῆς οικονομίας. Schroeder, Das Rech. der Wirtschaft, πρώτη ἐκδοσις 1895 καὶ Β' 1904.

4. G. Radbruch, Einführung in die rechtswissenschaft 1952, σελ. 115-116. Βλ. γενικώτερον Κ. Φουρκιόττη, Εἰσαγωγὴ εἰς τὸν οικονομικὸν δίκαιον 1956. Π. Ζήση, Οἰκονομικὸν δίκαιον. Δικαιολογία 1925 σελ. 120 ἐπιμ.: πρώτος παρ' ἑμὶν ἐπεξεργασθεὶς ἔχεται τὸ ἴδιον.

2. **Όρισμός του οικονομικού δικαίου:** Ούτω θεωρητικῶς ὡς οικονομικὸν δίκαιον νοεῖται τὸ σύνολον ἐκεῖνο τῶν κανόνων τοῦ δικαίου οἵτινες ἀναφέρονται εἰδικώτερον εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν οικονομικῶν σχέσεων, ἐπὶ τῇ βάσει οὐχὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος ἀλλὰ τοῦ γενικοῦ δημοσίου καὶ κοινωνικοῦ συμφέροντος. Τὸ κοινὸν γνώρισμα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην τῶν κανόνων τούτων τοῦ δικαίου εἶναι ὅτι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὰς σχέσεις συναλλαγῶν ἐπὶ οικονομικῶν ἀντικειμένων ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν οικονομικῶν σκοπῶν τῆς παραγωγῆς καὶ κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἐπὶ σκοπῷ ρυθμίσεως τούτων κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τοὺς γενικούς καὶ εἰδικούς δημοσίους σκοπούς. Περιέχονται οὕτω ἐν αὐτῷ κανόνι τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ὅλων τῶν κλάδων τοῦ δικαίου τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν ἐνοχῶν, τοῦ ἐργατικοῦ, βιομηχανικοῦ καὶ ἐπαγγελματικοῦ δικαίου, ὡς καὶ κανόνες τῶν διοικητικῶν ἀστυνομικῶν, τῶν δημοσίων ἔργων καὶ τῶν δημοσίων οικονομικῶν διοικητικῶν καὶ δημοσιονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἐν τούτοις κατὰ πλεόν περιορισμένην, καὶ συγκεκριμένην ἔννοιαν, ὡς οικονομικὸν δίκαιον νοεῖται τὸ σύστημα τῶν κανόνων τοῦ δικαίου ἐντὸς τῆς νεωτέρας οικονομίας, τὸ ἀποβλέπον εἰς ἀναγκαστικὴν ρύθμισιν τοῦ συγχρόνου βιομηχανικοῦ καὶ οικονομικοῦ καθεστώτος ἥτις τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος καὶ τῶν οικονομικῶν δυναμῶν, ὀργανώσεων καὶ σχέσεων ἐν αὐτῷ. Εὐρίσκειται οὕτω συναφῆς ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δικαίου τούτου πρὸς τὸν ἐξελιγμένον καπιταλισμὸν καὶ τὰ κοινωνικά τούτου προβλήματα, πρὸς τὸν ἐκβιομηχανισμὸν τῆς οικονομίας, τὰς οικονομικὰς κρίσεις καὶ τὰς ταξικὰς διαφεράς καὶ τὰς συγκρούσεις τῶν οικονομικῶν παραγόντων, τὴν τεχνολογικὴν καὶ ἔλλογον διαμόρφωσιν τῶν οικονομικῶν λειτουργιῶν, τὰ διάφορα μαζικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ αἰτήματα, τὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταμορφώσεις τοῦ συστήματος τῆς ἐλευθέρως ἰδιοκτησίας καὶ τὰς νέας οικονομικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν κρατῶν. Τὸ οικονομικὸν δίκαιον εἶναι τὸ δίκαιον τῆς οικονομικῆς ζωῆς ἥτις δὲν ἐρείδεται οὐδὲ δύναται νὰ ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως οικονομικῆς ἀγορᾶς ἀλλὰ ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς νεωτέρας οικονομίας ἥτις κινεῖται καὶ δρᾷ μεταξὺ τῆς ἐλευθέρως ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῶν μορφῶν τῆς συλλογικῆς καὶ κρατικῆς δράσεως. Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τὸ οικονομικὸν δίκαιον ἀποτελεῖ τὸν κλάδον ἐκεῖνον τοῦ δικαίου τὸν ἀσχολούμενον μὲ τοὺς κανόνες τοῦ κινουμένου ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς κυρίας ὀργανωμένης οικονομίας.

Δὲν εἶναι ὁμοῦ ὀρθὸν νὰ προσδιορίσωμεν τὸ οικονομικὸν δίκαιον, ὡς τινὲς πράττουσιν, ὡς τὸ δίκαιον τῆς κρατικῶς ὀργανωμένης οικονομίας, ὅστις σπουδαῖον μέρος τῶν θεσμῶν καὶ σχέσεων τοῦ οικονομικοῦ δικαίου εἶναι συλλογικῆς οικονομίας ἢ γενικῶς ρυθρίζει τὴν ἐκείνην χωρὶς νὰ παρεμβάλλεται ἀιέτως παντοτε ἡ κρατικὴ ὀργάνωσις, ἀλλὰ μόνον συνήθως τὸ στοιχεῖον τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου.

Δι' ὃ καὶ κατὰ τὸν ἔρισμόν τοῦ Huber², ὡς οικονομικὸν δίκαιον νοεῖται τὸ ἴδιον ἐκεῖνο δίκαιον ἐφ' ὅσον εἰς τὰς ἐξώσας οικονομικὰς δυνάμεις, ὡς ἴδια τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ καὶ τοῦ ἐργάτου, παρέχει τὴν κενωρισμένην ρύθμισιν τῆς οικονομικῆς τάξεως εἴτε διὰ τῶν ἄρχων τῆς ἐλευθερίας εἴτε διὰ τῶν περιορισμῶν ταύτης. Κατὰ τὴν ἐρμησίαν αὐτὴν, ἥτις προσεγγίζει περισσότερον πᾶσιν ἄλλης εἰς τὸν ὀρθὸν ἐπιστημονικὸν ὄρισμόν, τὸ κριτήριον γνώρισμα τοῦ οικονομικοῦ δικαίου εὐρίσκειται εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἀντιθέσεων ἐν τῇ οικονομίᾳ μεταξὺ ἀτομικῶν, συλλογικῶν καὶ συνολικῶν συμφερόντων. Ἡ ρύθμις αὕτη περιέχει συνήθως δύο στοιχεῖα: α) τὸν κανόνα τοῦ γενικοῦ συμφέροντος καὶ β) τὸν κρατικὸν ἢ συλλογικὸν παρεμβατισμόν. Εἶναι δίκαιον συμβιβαστικὸν τῶν ἀντιθέσεων δημιουργοῦν πρὸς τοῦτο ἰδίαν λειτουργίαν. Χαρακτηριστικά τοῦ δικαίου τούτου εἶναι ὅτι α) εἶναι δίκαιον ἐπιβάλλον ἄλλοιους ἐφαρμογὰς τῶν σκοπῶν του, β) ὅτι ἀποβλέπει εἰς συγκεκριμένα ἀποτελέσματα, γ) ὅτι ἐνεργεῖ πολλάκις δι' ἰδίαν ὀργάνων ἰδιωτικῶν, ἡμιδημοσίων ἢ δημοσίων.

Ἐν τούτοις πολλαχῶς ἡμφισβητήθη ἡ αὐτοτελής ὑπαρξίς μίᾶς τοιαύτης συνθέσεως συνόλου κανόνων δικαίου ἀπασφαιμένων ἐξ ὅλων τῶν κλάδων τοῦ δικαίου καὶ συναποτελούντων ἓνα νέον σύστημα δικαίου, τὸ οικονομικόν³. Δι' ὃ καὶ ὡς θέλωμεν κατωτέρω ἐξηγήσῃ τὴν αὐτοτελή ἐπεξεργασίαν τοῦ Διοικητικοῦ Δικονομικοῦ Δικαίου δὲν συνδέομεν πρὸς ἀποδοχὴν αὐτοτελοῦς ὑπάρξεως οικονομικοῦ δικαίου.

3. **Διακρίσεις τοῦ οικονομικοῦ δικαίου:** Οἱ κανόνες τοῦ οικονομικοῦ δικαίου διακρίνονται εἰς διαφόρους γενικὰς κατηγορίας ἐκάστη τῶν ὁποίων συνθέτει καὶ ἓνα εἰδικώτερον κλάδον τούτου. Οὕτω:

1. Z. Goldschmidt, Reichswirtschaftsrecht, 1928.

2. E. Huber, op. cit. I σελ. 10.

3. Περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ἀμφισβητήσεως βλ. Κ. Φουριώτη op. cit. σελ. 75 ἔσομ.

α) Τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον, κατὰ τὰς πρώτας αὐτοῦ μορφάς, ὡς αὐταὶ καὶ μεταγενεστέρως συνεπληρώθησαν, εἶναι ἰδιωτικὸν οἰκονομικὸν δίκαιον ρυθμιζόν εἰδικῶς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, τῆς ἐλευθερίας τῶν συμβάσεων, τῆς ἐλευθερίας τοῦ συναταιρίζεσθαι, τοῦ ἐλευθέρου ἐπιχειρηματικοῦ κερδοσκοπικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς σχέσεως τῆς μισθωτῆς ἐργασίας¹.

β) Τὸ ποινικὸν οἰκονομικὸν δίκαιον ἔχει ὡς περιεχόμενον τοὺς κανόνας ἐκείνους περὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰδικῶς εἰς τὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τούτων ποινικῶν κυρώσεων, δι' ὧν διασφαλίζεται ἡ τήρησις τῶν κανόνων τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου².

γ) Τὸ οἰκονομικὸν δικονομικὸν δίκαιον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κανόνων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς εἰδικὰς δικαιοδοσίας λύσεως τῶν ἀμφισβητήσεων οἰκονομικῶν σχέσεων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν οὐσιαστικῶν κανόνων τοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου (ἰδιωτικοῦ, ποινικοῦ καὶ διοικητικοῦ δικαίου).

δ) Τὸ οἰκονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον εἶναι τὸ σύνολον τῶν κανόνων τοῦ δικαίου διὰ τῶν ὁποίων ἡ δημοσία διοικήσῃ διὰ διοικητικῶν μέσων εἴτε ἐπιβαίνει εἰς τὴν κρατοῦσαν ἰδιωτικὴν οἰκονομικὴν τάξιν (ἰδιωτικὴ οἰκονομία διοικητικῶς ρυθμιζομένη), εἴτε ἡ ἴδια ἀσκεῖ οἰκονομικὰς λειτουργίας (δημοσία οἰκονομικὴ δραστηριότης).

ε) Αἱ θεμελιώδεις τέλος βάσεις τοῦ ὅλου οἰκονομικοῦ δικαίου μετὰ τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστώτος καὶ τῆς θέσεως τούτου ἐντὸς τῆς ὅλης πολιτειακῆς τάξεως ἀποτελοῦσι τὸ οἰκονομικὸν συνταγματικὸν δίκαιον.

4. Τὸ Διοικητικὸν οἰκονομικὸν δίκαιον: Ἡ ἐπιχειρουμένη ἐρμηνεῖα ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ ἀναφέρεται εἰς τὸ Διοικητικὸν Οἰκονομικὸν Δίκαιον εἰς τὸ ὅποιον, ὡς θέλει ἐκτεθεῖ περιλαμβάνεται τὸ μείζον μέρος τῶν εἰδικῶν ρυθμίσεων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τῶν συνυφασμένων μετὰ διοικητικῶν παρεμβάσεων καὶ ἐλέγχων. Τὸ οἰκονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον εἶναι οὕτω τὸ δίκαιον τῆς ρυθμίσεως εἰδικῶς τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν κριτηρίων δημοσίου συμφέροντος καὶ διὰ κανόνων παρεμβάσεως τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὴν ἰδιωτικὴν βούλησιν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν³. Διὰ τοῦ δικαίου τούτου ἐπιτυγχάνεται ὁ συμβιβασμὸς τῶν οἰκονομικῶν ἀντιθέσεων ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ καὶ γενικώτερον ἡ προώθησις τῆς ὅλης ἀναπτύξεως τῆς κοινωνικῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας κατὰ τρόπον ἁρμονικὸν ὑπὲρ τοῦ συνόλου. Τὸ οἰκονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον, ἀνεξαρτήτως οὕτω τῆς ὑπάρξεως οἰκονομικοῦ δικαίου, ἀποτελεῖ πάντως, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς διοικήσεως εἰδικῶς ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, μέρος τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ δὴ τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ εἰδικοῦ διοικητικοῦ δικαίου⁴. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην κινεῖται τὸ δίκαιον τοῦτο ἐντὸς τῶν ὅλων γενικῶν ἀρχῶν τοῦ διοικητικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου δικαίου, οἷτινες ὅμως πολλαχῶς δι' αὐτοῦ τροποποιεῦνται καὶ συμπληροῦνται⁵. Ἄλλ' ὅ,τι τὸ διακρίνει τῶν ἄλλων εἰδικῶν τμημάτων τοῦ Διοικητικοῦ δικαίου εἶναι ὅτι ἡ ἐρμηνεῖα τῶν κανόνων αὐτοῦ ἀνάγεται, πρὸς καθορισμὸν τῶν αἰτίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεων τούτων, εἰς τὴν γενικωτέραν οἰκονομικὴν καὶ

1. Βλ. Κ. Φουρκιώτη, *op. cit.* σελ. 97 ἐπομ.

2. Γ. Μαγκάκη, τὸ πρόβλημα τοῦ οἰκονομικοῦ ποινικοῦ δικαίου 1959.

3. Βλ. περὶ τούτου Πρόλογον.

4. Hedeman, *Deutsches Wirtschaftsrecht*, 1939. Huber, *Wirtschaftsverwaltungsrecht*. I—III 1953—1954 ἔνθα καὶ ὅλη ἡ γερμανικὴ βιβλιογραφία ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Sigl, *Einführung in der Wirtschaftsverwaltungsrecht* 1956. H. Laufenburger, *L'Intervention de l'Etat en matière économique* 1939. Ch. Celier, *Droit public et vie économique* 1948—B. Chenot, *L'organisation économique de l'Etat* 1951—M. Fainsor—L. Gordon, *Government and the American Economy* 1948. Τὴν Διεθνή βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου βλ. ἐν Unesco. *La science politique contemporaine* 1950.

5. Βλ. σχετικῶς κατωτέρω Κεφάλαιον πέμπτον, III.

κοινωνική πολιτική του Κράτους και τὰ σχετικά δεδομένα ἄτινα παρέχουσιν ἄλλαι ἐπιστῆμαι περὶ ὧν κατωτέρω.

5. Γενικοὶ τύποι οἰκονομικῶν καθεστῶτων καὶ οἰκονομικῶν συντάγματα: Ἡ ἑκτασις τῶν θεσμῶν τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου καὶ ἡ ἑντασις τῶν διὰ τῶν θεσμῶν τούτων κρατικῶν ἐπεμβάσεων διαμορφῶνουν διαφόρους τύπους οἰκονομικῶν καθεστῶτων. Οὕτω δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας κυρίως τύπους οἰκονομικῶν καθεστῶτων: Τὸ καθεστῶς τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς. Τὸ καθεστῶς τῆς ἐλεγχομένης οἰκονομίας. Τὸ καθεστῶς τῆς διευθυνομένης ἢ σχεδιαζομένης οἰκονομίας. Τὸ καθεστῶς τέλος τῆς κρατικοποιημένης οἰκονομίας. Σημειωτέον ὅτι οὐδεὶς τῶν τύπων τούτων τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος ἀνευρίσκεται συνήθως ἀμύγῃ, ἐκτὸς ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων χωρῶν ἀμιγῶς καθεστῶτος, ὡς τῆς πλήρως κρατικοποιημένης οἰκονομίας τῆς Ρωσσίας, μολοντί καὶ τοῦτο ἀμφισβητεῖται, ἢ τῶν φασιστικῶν καθεστῶτων ἢ τῶν ἀρχικῶν μορφῶν τῶν καθεστῶτων τοῦ 19ου αἰῶνος τῆς φιλελευθέρου πολιτικῆς δημοκρατίας. Δι' ὃ δέον καὶ διαχωρῖσωμεν, ἐντὸς τῶν τεσσάρων τούτων τάσεων τῶν καθεστῶτων, τὸν Ἰδανικόν, ἰδεατὸν αὐτῶν τύπον καὶ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν διαμόρφωσιν¹.

Ἡ ἑξέτασις τῶν τύπων τῶν οἰκονομικῶν καθεστῶτων, καθ' οὓς αἱ σύγχρονοι κοινωνίαι εἶναι διαμορφωμέναι συνάπτεται πρὸς τὴν ἔρευναν τῶν θεμελιωδῶν κανόνων δικαίου οἵτινες διέπουν τὰ καθεστῶτα αὐτά. Οἱ θεμελιώδεις οὔτοι κανόνες, οἱ διέποντες τὰ θεμέλια καὶ τὰ πλαίσια τοῦ ἑνώμου κοινωνικοῦ καθεστῶτος ἀνευρίσκονται εἴτε κυρίως εἰς τὸν συνταγματικὸν χάρτην ἐκάστου κράτους εἴτε εἰς ἄλλας θεμελιώδεις διατάξεις καὶ γενικὰς ἀρχὰς δικαίου διεποῦσας τὸ ἕνωμον καθεστῶς αὐτῶν.

Ἡ ἑξέτασις τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ οἰκονομικόν καθεστῶς συνταγματικῶν διατάξεων δέον ἰδίαν νὰ ἀπασχολῆσῃ τὴν ἐρμηνείαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς παρακολουθήσεως τῆς διὰ τῶν κανόνων τούτων ἐξελίξεως τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας εἰς παρεμβατικὴν καὶ οἰκονομικὴν δημοκρατίαν. Κατὰ τὴν μελέτην αὐτὴν τὰ συντάγματα κατατάσσονται εἰς τρεῖς μεγάλους κύκλους: τὰ συντάγματα τῶν κλασσικῶν πολιτικῶν δημοκρατιῶν τοῦ 19ου αἰῶνος, τὰ συντάγματα τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος μεταξύ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ τὰ συντάγματα τῶν μέσων τοῦ 20ου αἰῶνος μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον².

6. Θεμελιώδεις διακρίσεις τῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου: Ὅπως καὶ οἱ κανόνες τοῦ ὅλου διοικητικοῦ δικαίου οὕτω καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου, ὅπερ ἐν σχέσει πρὸς τὸ γενικὸν ἀποτελεῖ εἰδικὸν διοικητικὸν δίκαιον, διέπουνται ὑπὸ τῶν αὐτῶν θεμελιωδῶν διακρίσεων.

α) Οὕτω οἱ κανόνες τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου διακρίνονται εἰς κανόνας ὀργανώσεως τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ εἰς κανόνας κατ' οὐσίαν ἀρμοδιοτήτων ὑφ' ὧν διέπεται ἡ δημοσία δρᾶσις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας.

β) Ἀπὸ ἀπόψεως ὀργάνων ἀσκούντων τὴν δημοσίαν οἰκονομικὴν διοίκησιν οἱ κανόνες διακρίνονται εἰς τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰ ἔμμεσα ὄργανα τοῦ κράτους καὶ εἰς τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἢ κοινῆς ὠφελείας ἢ καὶ νομικὰ καὶ φυσικὰ πρόσωπα ἰδιω-

1. F. Huber. op. cit. I : Haupttypen der Wirtschaftsverfassung σελ. 31-46

2. Βλ. Κατωτέρω Κεφᾶλ. Τρίτον.

τικού δικαίου έπιφορτισμένα μέ διαχείρισιν δημοσίας οικονομικής ύπηρεσίας.

γ) Ἀπό ἀπόφωως νομικῶν ἀποτελεσμάτων οἱ κανόνες τοῦ οικονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου διακρίνονται εἰς κανόνες δι' ὧν ἀσκεῖται ἀποφασιστική ἐξουσία εἴτε διὰ τῆς ἰδίας τοῦ κράτους ἢ τῶν ν.πρ.δ.δ. δραστηριότητος εἴτε διὰ τῆς ἰδιωτικῆς οικονομικῆς δραστηριότητος καὶ κανόνες δι' ὧν ἀσκεῖται οικονομική διοίκησης ἐσωτερικῆς φύσεως συμβουλευτική, γνωμοδοτική ἢ προπαρασκευαστική.

δ) Ἀπό ἀπόφωως τῶν μέσων ἐνεργείας τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως αὕτη ἐνεργεῖ καὶ ἐν προκειμένῳ εἴτε διὰ διοικητικῶν ἐκτελεστῶν πράξεων εἴτε διὰ διοικητικῶν συμβάσεων.

ε) Αἱ οικονομικαὶ διοικητικαὶ πράξεις δύνανται νὰ εἶναι πράξεις κανονιστικά, ἀναφερόμεναι εἰς ὀργάνωσιν ἢ λειτουργίαν τῶν οικονομικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἢ δημοσίων οικονομικῶν ἰδρυμάτων ἢ δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ δημοσίων οικονομικῶν σωματείων ἢ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν θέσπισιν οὐσιαστικῶν κανόνων οικονομικοῦ δικαίου. Διὰ τῶν οικονομικῶν διοικητικῶν κανονιστικῶν πράξεων ἀσκούνται εἴτε τὰ δημόσια νομήματα τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ὡς π.χ. προνομία κλπ. τοῦ κράτους ἢ αἱ ἐκχωρήσεις ὑπὸ τοῦ κράτους τούτων εἴτε αἱ ρυθμίσεις οικονομικῶν ἀρμοδιοτήτων ὑπὲρ τῆς δημοσίας διοικήσεως π.χ. ὀργάνωσις ὄρισμένης ὑπηρεσίας, ρυθμίσεις οικονομικῶν μεγεθῶν, ἐλεγχος οικονομικῶν μονάδων κ.λ.π.

Ἐφ' ἑτέρου αἱ οικονομικαὶ διοικητικαὶ ἐκτελεσταὶ πράξεις δύνανται νὰ εἶναι ἀτομικοῦ περιεχομένου, ἀναφερόμεναι εἰς ἐξ ὑποκειμένου δημόσια δίκαια ἢ συμφέροντα τῶν πολιτῶν ὡς δημοσίῳ δικαίῳ παραχαί, ἀναγνωρίσεις, ἐπαγγελματικαὶ ἐγκρίσεις, ἀδειαι κλπ. ἢ εἰς ἐξ ὑποκειμένου ὑπαχρεώσεις τῶν πολιτῶν ὡς εἰσφοραὶ, δεσμεύσεις, ἀπαγορεύσεις κλπ.

στ) Αἱ οικονομικαὶ διοικητικαὶ πράξεις δύνανται νὰ εἶναι πράξεις δημοσίου δικαίου ἀσκήσεως ἐξουσίας ἢ πράξεις ἰδιωτικοῦ δικαίου, διεπόμεναι ὑπὸ τῶν κανόνων ἰδιωτικοῦ δικαίου.

ζ) Τέλος αἱ οικονομικαὶ διοικητικαὶ πράξεις εἶναι εἴτε πράξεις δεσμῶς νομικῶς ἐξουσίας εἴτε πράξεις ἀσκήσεως διακριτικῆς ἐξουσίας.

7. Γενικοὶ κανόνες ὀργανώσεως τῶν φορέων τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως: Οἱ κανόνες ὀργανώσεως τοῦ οικονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἀναφέρονται εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν μορφῶν καὶ φορέων διοικήσεως παρ' ὧν ἀσκεῖται ἡ δημοσία οικονομική διοίκησης. Οἱ κανόνες οὗτοι διακρίνονται εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας: α) κανόνες ὀργανώσεως τῶν κρατικῶν οικονομικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Αὗται διακρίνονται εἰς κεντρικὰς, περιφερειακὰς ἢ καὶ ἀπλῶς ἀποκεντρωμένας. Εἰς ἀσκούσας τὴν κυβέρνησιν τῆς οικονομίας, δι' ὧν καθορίζονται αἱ γενικώτεραι ἀποφάσεις ἐπὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς καὶ εἰς ἀρχὰς καὶ ὑπηρεσίας ἀσκούσας τὴν οικονομικὴν διοίκησιν.

β) Κανόνες ὀργανώσεως τῶν ἀρχῶν τῆς κατ' αὐτοδιοίκησιν μετὰ ἰδίας νομικῆς προσωπικότητος ἀσκήσεως δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως ἢ κατὰ πλήρη ἀποκέντρωσιν ἀνευ ἰδίας νομικῆς προσωπικότητος. Τοιαῦται αὐτοδιοικήσεις εἶναι παρ' ἡμῖν ἰδίᾳ 1) τὰ δημόσια ἐν γένει ἰδρύματα οικονομικοῦ δικαίου, ἔχοντα ἢ μὴ ἰδίαν προσωπικότητα ὡς π.χ. τὸ Ἴδρυμα Ραδιοφωνίας ἢ τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμειετήριον ἢ ὁ Ἐθνικὸς Ὄργανισμὸς Καπνοῦ. Τὰ ἰδρύματα δύνανται νὰ εἶναι καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀσχολού-

1. Περὶ τῶν διατάξεων τῶν κανόνων τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου βλ. Γ. Παπαχατζῆ, Σύστημα Διοικητικοῦ Δικαίου, 1953.

13. Ἐρμηνεία τῶν διατάξεων τούτων.¹: Εἶναι λίαν χαρακτηριστική καὶ ἐκδηλὸς ἡ οὐσιώδης διαφορὰ ἧτις ὑπάρχει μεταξὺ κλασσικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν νέων διατάξεων κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ δικαίου. α) Βασικῶς τὸ σύνολον τῶν νέων διατάξεων τίθεται διακεκριμένως τοῦ παλαιοῦ καταλόγου τῶν κλασσικῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν. Αἱ παλαιαὶ θεμελιώδεις ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι ἐπροστάτεον εὐθέως καὶ μόνον τὸ ἄτομον ἐν τῇ πρῶτοβουλίᾳ του καὶ τῷ δικαίωματί του, ἀνεξαρτήτως πάσης ὁμαδικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ἢ κρίσεως περὶ τοῦ ὁμαδικοῦ συμφέροντος ἢ ἀνάγκης. Ἐναντιῶντως συνεπῶς πρὸς τὰ παλαιὰ ἀτομικὰ δικαιώματα—ἰδιοκτησίας, συμβάλλεσθαι, λόγου, κατοικίας, ἐπικοινωνίας, ἐργασίας, συνεταιριζέσθαι κ.λ.π.—αἱ νέαι διατάξεις καθιερώουν νέα συλλογικὰ δίκαια. Δὲν ἀναγνωρίζονται ὅμως ταῦτα εὐθέως εἰς τὸ ἄτομον, δὲν δημιουργοῦσι πάντοτε τὰ συνήθη ἐξ ὑποκειμένων ἀτομικῶν δικαιώματα. Τὸ ἄτομον προστατεύεται καὶ ἐνισχύεται ὡς μέλος τῆς τάξεως ἢ τῆς ὁμάδος ἐκείνης ἣς τὸ ὁμαδικὸν συμφέρον προβλέπει καὶ προστατεύει ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης, παρέχων τὴν σχετικὴν πρὸς τὸν κοινὸν νομοθέτην ἐπιταγήν. Δικαίωμα εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν ἔχει οὐχὶ πᾶς πολίτης, ἀλλ' ὁ ἐργαζόμενος μισθωτικῶς, συνεπῶς, ὁ ἀνήκων εἰς ὠρισμένην ὁμαδικὴν καὶ ταξικὴν κατάστασιν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει διὰ τὸ δικαίωμα τοῦ συμμετέχειν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, τὸ δικαίωμα τοῦ πάσχοντος οἰκονομικῶς ἀτόμου, τὸ δικαίωμα εἰς ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν κ.λ.π. Κατὰ κύριον λόγον συνεπῶς ὁ πολίτης προστατεύεται ἢ ὠφελεῖται, διότι ἐν γενικῶν συμφέρον εἰς ὃ μετέχει ἐπιβάλλει τοῦτο. Τὰ παλαιὰ ἀτομικὰ δικαιώματα ἀνεγνωρίζοντο ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς αὐτῆς πάντοτε γενικῆς καταστάσεως τοῦ συνόλου.² Τὰ νέα ὁμαδικὰ δικαιώματα ἀναγνωρίζονται ἐν σχέσει πρὸς συγκεκριμένας καταστάσεις τῶν διαφόρων ὁμαδικῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ συνόλου καὶ τῶν ὁμάδων, ὅς πρόκειται νὰ ρυθμίση ὁ νομοθέτης, ἐξ οὗ ἐξαρτῶται ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἀναγνωριζομένου δικαίου. Ὁρθῶς παρετήρηθη ὅτι τὰ προστατευόμενα δίκαια ἀποκτῶσι λειτουργικὸν χαρακτήρα ὥστε καθίστανται διὰ τῆς πολιτειακῆς ρυθμίσεως τρόπον τινα ὑπηρεσίαι.³

β) Τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα, αἱ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι τῆς κλασσικῆς δημοκρατίας δὲν συνεπήγοντο ὑποχρεώσεις διὰ τὸ κράτος, ὑποχρεώσεις θεσπίσεως ἀντιστοίχων διατάξεων ἢ λήψεως γενικῶν μέτρων, προβλέψεως περὶ πόρων οἰκονομικῶν δι' αὐτὰ, φροντίδας διὰ τὰ κατὰλληλα μέσα καὶ ὑπηρεσίας πρὸς ὀργανώσιν των. Αἱ ἐλευθερίαι ἀνεγνωρίζοντο εἰς τὸν πολίτην ὅστις ἔδρα κατ' ἄρεσκειαν ἡ ἐφησυχάζε. Ἐναντιῶντως τὰ συλλογικὰ δίκαια ἐπιβάλλουσιν ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ περιεχομένου οὕτων ὑποχρεώσεις εἰς τὸ κράτος. Αἱ νέαι διατάξεις οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου καθορίζουν κοπευθύνσεις εἰς τὸ κράτος ἐν γένει, τοὺς σκοποὺς τῆς γενικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ καὶ ἀντιστοίχους θετικὰς ὑποχρεώσεις τοῦ νομοθέτου. Ἀπευθύνονται πρὸς τὸ κράτος ἐν τῷ συνόλῳ του, τὸν τε νομοθέτην καὶ τὸν ἐκτελεστήν τοῦ νόμου. Κοινωνικὴ ἀσφάλις, συνδικαλισμὸς, ἐθνικοποίησις, προστασία ἀκτημόνων, δικαίωμα εἰς πλήρη μισθόν, εἰς ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν κ.λ.π. σημαίνουσιν ὅτι τὸ κράτος θὰ παράσχη τὰ μέσα πρὸς τοιαύτας ἱκανοποιήσεις

1. Περὶ τῆς ἐρμηνείας βλ. Η. Κυριακοπούλου, Δύο νέα Συντάγματα, τὸ Γαλλικὸν καὶ τὸ Ἰταλικόν, 1950. Δ. Ἀποστολίδου, Ἡ ἐλαστικότης τῶν προγραμματικῶν διατάξεων τῶν νεωτέρων συνταγμάτων κ.λ.π. Θέμ. Ξ.Ε.σελ. 945 ἐπομ. καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν.

2. Δ. Ἀποστολίδου, ὁρ. cit. σελ. 949

3. Βλ. σχετικῶς G. Vedel, Manuel de Droit constitutionnel 1949 σελ. 183. G. Gurvitch, L'idée du droit social 1932.

και δια τῆς νομοθεσίας του θά καθορίσῃ τοὺς πόρους, τοὺς τρόπους, καὶ τὴν διαδικασίαν τῆς τοιαύτης ἱκανοποιήσεως¹.

γ) Εἰς τὰς νέας διατάξεις μετὰ δυσχερείας πολλάκις δύναται νὰ διαγνωσθῇ ἐὰν ἡ βούλησις τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου εἶναι νὰ κατευθύνῃ ἀπλῶς τὸν νομοθέτην ἢ νὰ τὸν ἐπιτάξῃ πρὸς ὠρισμένην συμμόρφωσιν, πρὸς ὠρισμένην ἱκανοποίησιν τοῦ ὁμαδικοῦ συμφέροντος. Ἡ διάταξις καθ' ἣν τὸ κράτος ἐξασφαλίζει τὴν τήρησιν τῆς κοινωνικῆς ἢ οἰκονομικῆς ἀλληλεγγύης εἶναι κατευθυντήριος². Ἄλλ' ὅταν ἐν Σύνταγμα λέγει ὅτι λαμβάνει τὸ κράτος μέριμναν ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν μισθωτικῶς ἐξηρητημένων ἢ διατάξις μετέχει κατευθύνσεως καὶ ἐπιταγῆς. Ὅταν τέλος ὀρίξῃ ὅτι τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ ρυθμίσῃ τὴν ἐργασίαν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ θίγεται ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἐργαζομένου ἢ διατάξις εἶναι ὑποχρεωτική. Ἄλλὰ ἡ διάκρισις εἶναι συνήθως δυσχεραστή. Κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ διατάξεις αὗται εἶναι κανόνες δικαίου ἀτελεῖς, ἀνευ κυρώσεως παρέχοντες οὐσιαστικῶς ἐξουσιοδοτήσεις πρὸς τὸν νομοθέτην, ὅπως ἐνεργήσῃ δι' ἐν ὁμαδικὸν συμφέρον ἐντὸς ὠρισμένων ὁρίων κατὰ μίαν ὠρισμένην κατεύθυνσιν, λύουσαι τὴν ἀμφισβήτησιν περὶ τῶν προστατευομένων καὶ τῶν ὑποχρέων³. Δὲν φαίνεται συνήθως ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης νὰ ἐπιμένῃ περισσότερον διότι ἡ συνταγματικὴ προαίρεσις ὅπως οὐδέποτε ἐκφραζομένη δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι σεβαστὴ εἰς τὴν δημοκρατίαν καὶ διότι δὲν δύναται πάντοτε νὰ προβλέψῃ τὰς εἰδικὰς ἐκάστοτε πραγματικὰς καταστάσεις ὥστε νὰ δεσμεύῃ περισσότερον τὸν νομοθέτην.

Τὸ ζήτημα ὅμως ἔχει καὶ περαιτέρω σημασίαν. Ἐὰν μίαν διάταξιν εἶναι ὑποχρεωτική, δύναται νὰ δημιουργῇ εὐθέως ἐξ ὑποκειμένου δικαίου διὰ τὸν πολίτην τὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν προβλεπομένην κατηγορίαν, ὅτε τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει αὐτῷ ἀνεξαρτήτως οἰασδήποτε νομοθετικῆς ρυθμίσεως⁴. Ὅταν τὸ σύνταγμα ὀρίξῃ π.χ. ὅτι ἡ ἀπεργία εἶναι δικαίωμα τῶν ἐργαζομένων, τότε δύναται οὗτοι νὰ ἐνεργήσωσιν ὁμαδικῶς ἀνευ ἄλλης εἰδικωτέρας ἀδείας τοῦ νόμου. Συνεπῶς πρᾶξις διοικητικῆ ἀπαγορεύουσα τὴν ἀπεργίαν ἢ τιμωροῦσα τοὺς ἀπεργούς θά ἦτο ἀντισυνταγματικὴ ἐκ τούτου καὶ μόνον. Ὅταν ὅμως τίθεται κανὼν δικαίου ἀνευ ἄλλης

1. Τὴν ἀκατάλληλότητα τῶν κλασικῶν νομικῶν μορφῶν καὶ τῆς ἀτομικῆς συμβάσεως τονίζει ὁ Ν. Δελοῦκας, Οἱ ἔροι τῶν γενικῶν συναλλαγῶν 1952 σελ. 2-4, μνημονεύων τὴν προφητείαν τοῦ Jhering περὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀτομικοῦ δικαίου. Τὴν ἀνεπάρκειαν αὐτὴν ἐδημιούργησεν ἡ νεωτέρα οἰκονομία ἐξ ἧς ἐπήγασεν τὸ αὐτόνομον δικαίον τῆς οἰκονομίας, τὸ σωματικὸν δικαίον καὶ τέλος τὸ διοικητικὸν οἰκονομικὸν δικαίον.

2. Μ. Στασινοπούλου, Ὁ ἐλεγχὸς τῆς δικριτικῆς ἐξουσίας τῆς διοικήσεως 1937, σελ. 29. Σβώλου - Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, Α' σελ. 95. Ἡ ὑπάρξις κυρώσεως τοῦ κανόνος δὲν ἀποτελεῖ στοιχεῖον τούτου. βλ. G. Vlachos, Quelques considerations κ.λ.π. ἐν Etudes Scelle, II.

3. Περὶ τῆς ἐνοίας τῶν συνταγματικῶν διατάξεων τῶν περιεχοσῶν κατευθυντήριους ἀρχὰς βλ. Γ. Παπαχατζῆς, Σύστημα Διοικητικοῦ Δικαίου Α' 1952 σελ. 92 ἐπομ. δεχομένου ὅτι πᾶσα συνταγματικὴ διάταξις θεσπίζει κανὼνα δικαίου καὶ ὅτι μόνον ζήτημα ἐρῶτητος τῶν τιθεμένων δι' ἐκάστης διατάξεως φραγμῶν δύναται νὰ γεννηθῇ. Βλ. καὶ Α. Λιτζερόπουλον, Ἡ νομολογία ὡς παράγων διαπλάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, 1932, σελ. 92 ἐπομ. περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐνοίᾳ τοῦ συντάγματος περιεχομένου γενικῶν ῥητρῶν, ἀρχῶν κ.λ.π. ὥστε διὰ τοῦ καταλλήλου χειρισμοῦ τούτων πάντοτε νὰ δύναται ὁ δικαστὴς ν' ἀντλή κανόνας διὰ τὸν ἐλεγχὸν τῶν νόμων. Βλ. ἐν τούτοις περὶ τῶν ἀόριστων συνταγματικῶν διατάξεων, G. Vedel, Op. cit. σελ. 326 ἐπομ.

4. Δὲν ἀπαιτεῖται τουτέστιν ἡ θέσπισις ὑπὸ τοῦ νομοθέτου διατάξεως ἵνα τύχῃ ἐφαρμογῆς ἢ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος θεσπιζομένη προστασία: Α. Π. σελ. 670/1953, Ἐπ. Ἐργ. Δικαίου, 1954, σελ. 62 καὶ τὰς ἐκεῖ παρατηρήσεις.

ἀπαγορευτικῆς ἐξαναγκαστικῆς ἐπιταγῆς τότε ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης δὲν δημιουργοῦνται δίκαια ἐξ ὑποκειμένου¹.

δ) Δύο εἶναι τὰ χαρακτηριστικά τῶν νέων διατάξεων ἀπὸ ἀπόψεως ἐρμηνείας αὐτῶν: ἡ ἐλαστικότητα τῶν καὶ ἡ σχετικότητα τῶν². Ἡ ἐλαστικότητα ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν φύσιν τῶν κανόνων τούτων, ὡς κανόνων περιοριστικῶν μὲν κατ' ἀρχὴν, παρεχόντων ὅμως τῇ νομοθετικῇ ἐξουσίᾳ εὐρυτάτην διακριτικὴν εὐχέρειαν κινήσεως καὶ ἐπιλογῆς. Ἡ σχετικότητα ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐπιτρεπομένην δι' αὐτῶν ρύθμισιν τῶν δικαιωμάτων ὥστε ταῦτα ἀπὸ ἀπόλυτα κατὰ τὴν παραδοξομένην κατ' ἀρχὴν ἔννοιαν νὰ καθίστανται σχετικά. Ἐπειδὴ δὲ αἱ συνταγματικαὶ διατάξεις οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου ἐκφράζονται πάντοτε ἐλαστικῶς, ἀναφέρονται δὲ συνήθως ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν ρύθμισιν δικαιωμάτων δι' αὐτὸ αἱ δύο ἔννοιαι συμπίπτουν καθ' ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἐλαστικότητος ἀποτελεῖ τὸν καθορισμὸν τῆς σχετικότητος. Ἄλλ' ἢ μὲν ἐλαστικότης ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν παρεχομένων ἐξουσιῶν ἢ δὲ σχετικότης εἰς τὸν τρόπον καὶ τὴν ἔννοιαν ρυθμίσεως τοῦ ἀντικειμένου δι' ὃ ἡ ἐξουσιοδότησις. Διάφορα δὲ εἶναι τὰ κριτήρια διὰ τὴν ἐρμηνείαν ἐκάστης τούτων, μολονότι τὰ μὲν συμπληροῦνται τὰ δέ.

Ἡ ἐλαστικότης ἐρμηνεύεται λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅλου τύπου τοῦ καθεστῶτος ὅπερ σκοπεῖ νὰ δημιουργήσῃ τὸ Σύνταγμα, τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῶν διὰ τοῦ Συντάγματος θεσπιζομένων, τῆς θέσεως τῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προβλήματος, κλπ. Ἡ σχετικότης θὰ ἐφαρμοσθῇ ἀναλόγως πρὸς τὰ ὅρια ἅτινα δι' ἐκάστης διατάξεως διαγράφει τὸ Σύνταγμα περὶ τῆς ἀνεκτῆς συμπίσεως τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων ὥστε ἡ ρύθμισις νὰ μὴ ἐξιχθῇ μέχρι πλήρους καταργήσεως τούτων.³ Ὄθεν ἀναγκαίως διὰ τὸν καθορισμὸν ἐρμηνευτικῆς τῆς ἐκτάσεως τῆς παρεχομένης ἐξουσίας εἰς τὸν νομοθέτην ἐν σχέσει πρὸς τὸν βαθμὸν περιορισμοῦ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ διὰ τοῦ συνόλου τῶν συνταγματικῶν διατάξεων τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου ἐπιδιωκόμενος νὰ διαμορφωθῇ τύπος οἰκονομικοῦ καθεστῶτος.

ε) Κοινὸν γνώρισμα ὅλων τῶν διατάξεων τούτων εἶναι ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προϋποθέτει ἐπεμβάσεις διὰ τῆς νομοθεσίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἄλλ' ἢ ἐπέμβρασις αὕτη ἔχει γενικῶς ἐν κοινῶν ἀποτέλεσμα: ἐπιφέρει τὴν ἀνύψωσιν τῆς δράσεως τῶν ὁμάδων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ζωτικότητος τῶν, τῆς συνειδητῆς τῶν ὑπάρξεως διὰ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν αἰτημάτων ἢ τῶν δικαίων τῶν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν προώθησιν τῆς ὀργανωμένης

1. Ὅτι κατ' ἀρχὴν ἡ ἀναγνώρισις τῶν δικαίων τούτων δὲν συνεπάγεται δημιουργίαν ἐξ ὑποκειμένου δικαιωμάτων βλ. Ν. Ν. Σαρπλόου, *Συνταγματικὸν Δίκαιον*, Γ', 1923, σελ. 34. Ἡ Κυριακοπούλου, *Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον*, Β', 1947, σελ. 203 ἐπομ.

2. Βλ. περὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν ἐνοιῶν τῆς ἐλαστικότητος καὶ τῆς σχετικότητος ἐν Δ. Ἀποστολίδῃ, ὀρ. σίφ. σελ. 952 ἐπομ.

3. Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὸν νὰ θιγῆται αὕτη αὕτη ἡ ὑπαρξίς τοῦ δικαιώματος: Χρ. Σγουρίτσας, *Ἡ Ἐλευθερία τῆς λατρείας καὶ οἱ συνταγματικοὶ περιορισμοὶ* Ε.Ε.Ν. τόμ. 24, σελ. 363. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δικαιωμάτων γεννᾶται τὸ ζήτημα ποῶν νοεῖται ὡς δικαιώματα προστατευόμενα κατὰ τὸ Σύνταγμα: π.χ. ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐπαγγέλλεσθαι γενικῶς ἢ τὸ δικαίωμα εἰς ἄσκησιν συγκεκριμένου ἐπαγγέλματος. Παρ' ἡμῖν ἡ νομολογία ἐδέχθη διαιρισμὸν ἐπάγγελμα δύναται νὰ καταστῇ κρατικὸν μονοπώλιον διὰ λόγους δημοσίου συμφέροντος (π.χ. ἐπιχειρήσις παραγωγῆς ηλεκτρικῆς ἐνεργείας) καὶ ἐπομένως ν' ἀπαγορευθῇ εἰς πάντα τοιαύτη ἄσκησις, καταργουμένου οὕτω ὁλοσχερῶς καὶ τοῦ ὑφισταμένου ἐν δράσει δικαιώματος.

των υπάρξεως. Εἴτε πρόκειται περὶ κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, εἴτε πρόκειται περὶ ἐνισχύσεως ὀρισμένων οικονομικῶν κλάδων, εἴτε πρόκειται περὶ συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν ἢ ἐθνικοποιήσεων ἢ περὶ καλύτερας κατανομῆς τῶν οικονομικῶν δυνάμεων, πᾶσαι αἱ ρυθμίσεις αὐταὶ ἀναγκαιῶς, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, προϋποθέτουν καὶ ἐπιβάλλουν τὴν ὀργάνωσιν των κατὰ συλλογικὴν τινα διαδικασίαν, δι' αὐτενεργείας ἢ ἐκπροσωπήσεων τῶν ὁμάδων ἢ μέσῳ τοῦ κράτους. Αἱ νέαι διατάξεις δὲν συνεπάγονται οὕτω μόνον τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν, ἀλλ' εὐθέως τὴν δημιουργίαν ὁμαδικῶν καταστάσεων, ὁμαδικῶν διαμορφώσεων, συλλογικῶν συμφερόντων καὶ συναφῶν πρὸς αὐτὰ διαδικασιῶν¹. Ὁ κρατισμὸς συνεπῶς ἰσορροπεῖται διὰ τῆς ἀφυπνίσσεως καὶ θέσεως ἐν δράσει ὁμαδικῶν ὀργανισμῶν ἢ ἐκπροσωπήσεων. Ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βᾶσις τῆς δημοκρατίας δὲν περιορίζεται, ἀλλ' εὐρύνεται δι' αὐτῶν, πραγματοποιουμένης τῆς ἐξελίξεως πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ οικονομικὴν δημοκρατίαν².

Τὸ γνῶρισμα τοῦτο τῶν νέων διατάξεων τῆς κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς δημοκρατίας δικαιολογεῖ οὕτω τὰς μεταβολὰς καὶ ἐξαναγκασμοὺς εἰς τὴν οικονομικὴν ζωὴν καὶ τὰς οικονομικὰς σχέσεις καὶ σκοπεῖ νὰ ἐπιφέρῃ εὐεργετικὴν μεταρρύθμισιν εἰς αὐτάς. Οὐδεμία τῶν συνταγματικῶν διατάξεων εἶναι ἀπηλλαγμένη τῆς συνεπειᾶς ταύτης ὅτι ἐπιφέρει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὸν διὰ τοῦ νόμου κατ' ἄλλον τρόπον κανονισμὸν τῶν οικονομικῶν συναλλαγῶν καὶ ἐξαρτήσεων ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἀδεσμεύτῳ καθεστῶτι ὑφισταμένων. Ἄλλὰ δικαιολογοῦνται, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ κριτήριον τῆς συνταγματικότητος, διὰ τῆς ρήτρας τοῦ συμφέροντος τοῦ συνόλου³.

14. Ἡ Οἰκουμενικὴ Διακήρυξις καὶ αἱ λοιπαὶ Διακηρύξεις⁴: Ἡ ἀντίληψις ὅτι τ' ἀνθρώπινα δικαιώματα, φυσικὰ καὶ ἀπαράγραπτα, δὲν εἶναι μόνον δίκαια τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκάστης χώρας δικαίου, ἀλλὰ καὶ δίκαια διεθνῶς δικαίου, ἤτοι διεθνῶς ἐγγυήσεως καὶ προστασίας, ἔχει ἀπὸ πολλοῦ ἐπικρατήσῃ εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον. Τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν βλέπομεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1929 ἐκφραζομένην εἰς τὴν Διακήρυξιν τῶν διεθνῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τὴν συνταχθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 1929 ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Διεθνούς Δικαίου. Ἐπίσημον κείμενον, εἰς ὃ τὸ πρῶτον, κατ' ἀποδοχὴν τούτου ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν, προεκηρύχθησαν διεθνῶς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ Χάρτης τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, οὗ εἶχον προηγηθῆ ἡ Διακήρυξις τοῦ *Rooney* τοῦ 1941 περὶ τῶν Τεσσάρων Ἐλευθεριῶν, ὁ Χάρτης τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τὸ Σχέδιον τοῦ *Dumbarton Oaks*.

1. Τοιαῦτα μορφαὶ δι' ὧν ἀνεπτύχθη τὸ νεώτερον δίκαιον τῶν συλλογικῶν σχέσεων εἶναι ἡ ὁμαδικὴ σύμβασις, αἱ ὁμαδικαὶ συναλλαγαί, αἱ γενικαὶ ἔροι συναλλαγῶν καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ διαίτησις, περὶ ὧν βλ. Γ. Οἰκονομοπούλου, Ἡ Διαίτησις κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον δίκαιον 1937 σελ. 257 ἐπ. καὶ 285 ἐπ.— Α. Τσιριντάνη, Ἡ ἀγοραπωλησιὰ ἐν τῷ Ὀλλανδσίῳ ἔμπορίῳ 1934 σελ. 14.—

2. Ὑπὸ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν νέων μεγαλυτέρων ὁμαδικῶν ἀναγκῶν μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον κατέστη μεγαλυτέρα καὶ ἡ πείσις τῶν μαζῶν διὰ τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς δημοκρατίας: G. Vedel, *Democratie politique, democratie économique, démocratie sociale* ἐν *Coll. Droit Social*, XXX σελ. 45.

3. Περὶ τῆς ἀξίας τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων μέσω τῶν κοινωνικο-οικονομικῶν θεσμῶν των. βλ. Η. Κυριακοπούλου, Τὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου 1930 σελ. 7 ἐπομ.

4. Γ. Δασκαλάκη, Ἡ Οἰκουμενικὴ διακήρυξις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, 1953, καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν.

Ὁ Χάρτης τῶν Ἦνωμ. Ἐθνῶν, ἐν τῷ προοίμῳ αὐτοῦ διακηρύσσει τὴν πίστιν τῶν λαῶν «εἰς τὰ θεμελιώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος κ.λ.π.» καὶ ἐν τῷ ἄρθρ. 1 τοῦ Χάρτου προκηρύσσεται μεταξύ τῶν σκοπῶν τῶν Ἦνωμένων Ἐθνῶν «ἡ πραγματοποίησης τῆς διεθνούς συνεργασίας πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν προβλημάτων τῆς οικονομικῆς, κοινωνικῆς, πνευματικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς τάξεως διὰ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν δι' ὅλους ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, γλώσσης ἢ θρησκείας».

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Χάρτου τούτου καὶ ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Ὁργανισμοῦ (ἄρθρ. 13) καὶ τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον τούτου (ἄρθρα 68 καὶ 67) ἔχουν μεταξύ τῶν ἄλλων ἀποστολὴν ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Συμβουλίου τούτου «συνιστώντος Ἐπιτροπὰς διὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα καὶ διὰ τὴν πρόοδον τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων». Καὶ τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 76 διεθνῆς καθεστῶς τῆς *lutelle* ἔχει σκοπὸν τὸν σεβασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὁ δὲ Χάρτης τῆς UNESKO περιέχει ἀναλόγους διακηρύξεις.

Τέλος ἡ Γεν. Συνέλευσις τῶν Η.Ε. κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τῆς 10 Δεκεμβρίου 1948 ἐψήφισε τὴν Παγκόσμιον Διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ἣν εἶχε προπαρασκευάσει τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον. Ἡ Διακήρυξις αὕτη περιλαμβάνει τὸ Προοίμιον, εἰς ὃ γίνεται ὑπόμνησις τῆς θεμελιώδους σημασίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἀκολουθεῖ δὲ εἰς 30 ἄρθρα ἡ διακήρυξις τούτων. Τὰ διακηρυσσόμενα δικαιώματα δύνανται νὰ καταταγῶσιν εἰς τέσσαρας κατηγορίας. Τὰ προσωπικὰ δικαιώματα, τὰ τῶν σχέσεων ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον, τὰ τῆς δημοσίας ἐλευθερίας καὶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ τέλος τὰ οἰκονομικὰ, κοινωνικὰ, καὶ πνευματικὰ δικαιώματα.

Εἰς τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα ἡ Διακήρυξις ἀφιερώνει ἑπτὰ μακρὰ ἄρθρα. Οὕτω τὸ ἄρθρ. 22 θεσπίζει τὴν ἀρχὴν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ γενικῶς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ πνευματικῶν δικαιωμάτων, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ διακήρυξις ἀναλυτικῶς ὅλων τῶν τοιοῦτων δικαιωμάτων ἀπὸ τῶν πλέον οἰκονομικῶν πρὸς τὰ πλέον πνευματικὰ. Τὸ δικαίωμα εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν νοεῖται εὐρύτατον ὡς εἶδος ἐγγυήσεως γενικῶς τῆς ὀλότητος πρὸς τὰ μέλη αὐτῆς περὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν νομίμων αὐτῶν ἀναγκῶν ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς τάξεως. Ἀκολουθεῖ ἀπαρίθμησις τοῦ δικαιώματος εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῆς ἐργασίας, εἰς τὰς ἀμειβομένας ἀδείας, εἰς τὴν προστασίαν ἀπὸ τῆς ἀνεργίας, εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ συνδικαλιζέσθαι, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν ἀναψυχὴν καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ὥρῶν ἐργασίας, εἰς τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν, εἰς τὴν ἀσφάλειαν ἀναπηρίας καὶ γήρατος, μητρότητος καὶ παιδικῆς ἡλικίας. Εἰδικώτερον ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως σημασίαν ἔχει ἡ διακήρυξις τοῦ δικαιώματος εἰς ἴσον μισθὸν δι' ἴσην ἐργασίαν, εἰς ἴσους ὅρους ἐργασίας, εἰς μισθὸν ἀνάλογον καὶ ἱκανοποιητικὸν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν εἰς τὸν ἐργαζόμενον καὶ τὴν οἰκογένειάν του ὑπάρξεως συμφάνου πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν, εἰς ἐπίπεδον πλήρους κοινωνικῆς ζωῆς. Μακρὰ εἶναι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν περιεχομένων τοῦ δικαιώματος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ὡς πλήρους ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐπὶ σκοπῶ ἔνισχύσεως τῆς κατανοήσεως καὶ τῆς φιλίας μεταξύ τῶν ἔθνῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς γενικεύσεως τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς προόδους.

Τὰ σπουδαία χαρακτηριστικά τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως εἶναι ἡ ἀναγνώρισις δικαιωμάτων εἰς τὰς ομάδας καὶ ἡ ἐπιβολὴ ὑποχρεώσεων εἰς τὰ κράτη, ἡ γενικωτέρα σύλληψις τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ προβλήματος καὶ τὰ ὑψηλὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἰδεώδη.

Διὰ τῆς Διακηρύξεως δὲν δημιουργεῖται σύμβασις μεταξύ τῶν ὑπογραψάντων τὴν διακήρυξιν Κρατῶν, οὔτε τίθενται κανόνες δικαίου ὑποχρεωτικοὶ διὰ τὰ κράτη ταῦτα. Ἀποτελοῦν ὅμως διεθνεῖς κανόνες δικαίου, οὓς ἕκαστον κράτος δεῖν νὰ ἀκολουθῇ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτοῦ τάξει καὶ ὀργανώσει, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀν ὑφίσταται ἐξαναγκασμὸς πρὸς τήρησιν τῶν διεθνῶν κανόνων, μολονότι ὁ Ὀργ. Ἦν. Ἐθνῶν δύναται, ἐὰν τὸ ἀποφασίσῃ, νὰ ἐπιβάλλῃ ἐμμέσους καὶ ἠθικοὺς ἐξαναγκασμούς. Προφανές, ἀφ' ἑτέρου εἶναι ὅτι οἱ πολῖται ἕκαστου κράτους δὲν ἔχουσιν ἐξ ὑποκειμένου δικαίωμα νὰ ζητήσουν τὴν ἱκανοποίησιν ἐνώπιον διεθνoῦς δικαιοδοσίας ἢ τῶν ἐσωτερικῶν ἑκάστης χώρας δικαιοδοσιῶν, τῶν διακηρυσσομένων δικαιωμάτων.

Δύναται ὅμως ἡ παγκόσμιος Διακήρυξις νὰ κυρωθῇ διὰ νόμου ἑκάστου κράτους, ὅτε καθίσταται ἐσωτερικὸν δίκαιον τούτου. Τοιαύτη κύρωσις δὲν ἐγένετο παρ' ἡμῖν.

Τὸ πνεῦμα τὸ ἐκπορευθὲν ἐκ τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως καθωδήγησε καὶ τὰ κράτη μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ἅτινα ὑπέγραψαν εἰς τὰς 4 Νοεμβρίου 1950 τὴν Συμφωνίαν τῆς Ρώμης περὶ Προστασίας τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῶν Θεμελιωδῶν Ἐλευθεριῶν. Ἐν τῇ Συμφωνίᾳ ταύτῃ διακηρύσσονται δικαιώματα ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ τῆς Οἰκουμένης Διακηρύξεως. Ἡ Συμφωνία ὅμως αὕτη κατέστη ἐσωτερικὸν ἡμῶν δίκαιον κατόπιν τῆς κυρώσεώς της διὰ τοῦ νόμου 2329/1953. Ἐν τούτοις δεῖν νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ Διακήρυξις αὕτη εἶναι λίαν περιορισμένη καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναγνώρισιν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δικαίων, ἀναφερομένη κυρίως ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου μόνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνεταιρίζεσθαι¹.

III

Τὸ ἑλληνικὸν οἰκονομικὸν σύνταγμα

15. Ἱστορία καὶ χαρακτῆρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος: α) Ἡ Ἑλλάς, μετὰ τὴν διὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀνεξαρτησίαν της, ἀπέκτησε μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1864 δημοκρατικὸν Σύνταγμα, τοὔτεστι θεμελιώδη καταστατικὸν Χάρτην ἀπορρέοντα ἐκ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Τὰ κατὰ τὰ ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως ψηφισθέντα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατικῶν Συνελεύσεων δημοκρατικὰ συντάγματα δὲν ἔτυχον πράγματι ἐφαρμογῆς, πάντως δέ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1827, ἔτους ἀναγνώρισεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, μέχρι τοῦ ἔτους 1843 τὸ πολίτευμα τῆς ἀνεξαρτήτου χώρας ἦτο ἀπολυταρχικόν, ὑπὸ δικτατορίαν κατ' ἀρχάς καὶ μονάρχην κατόπιν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1843 μέχρι τοῦ ἔτους 1863 τὸ πολίτευμα ἦτο μοναρχικὸν συνταγματικόν, ἦτοι διείπετο ὑπὸ συνταγματικῷ χάρτιν κατὰ παραχώρησιν τοῦ Μονάρχου².

1. R. Brunet, La garantie internationale des droits de l'homme 1947.—G. Vedel, La declaration universelle des Droits de l'Homme en Droit Social, 1949 σελ. 372 ἐπ.

2. Περὶ τῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν Συνταγμάτων βλ. Σβόλου—Βλάχου, Ἀ', σελ. 138 ἐπ.—

Τὸ πρῶτον δημοκρατικὸν Σύνταγμα, τοῦ ἔτους 1864, ἴσχυσε μέχρι τοῦ ἔτους 1911 ὅτε ἀνεθεωρήθη. Ἐπρόκειτο περὶ συντάγματος τοῦ τύπου τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας, δι' οὗ κατοχυροῦτο τὸ καθεστῶς τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν, συνεπῶς τοῦ ἀπεριορίστου οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τοῦ μὴ παρεμβατισμοῦ τοῦ κράτους. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο καταργηθὲν προσωρινῶς κατὰ τὰ ἔτη 1924—1935, ὅτε ἀπὸ τοῦ 1927 ἴσχυσε Σύνταγμα τῆς ἀβασιλεύτου Δημοκρατίας, τύπου ὡσαύτως κλασσικῆς δημοκρατίας, ἐπανεφέρθη ἐν ἰσχύϊ καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1935, κατόπιν τῆς παλινορθώσεως τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας. Τοῦτο ὑπέστη δευτέραν ἀναθεώρησιν, κατόπιν μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου διαδικασίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ 1944, τεθὲν ἐν ἰσχύϊ ὡς ἀνεθεωρήθη, κατὰ τὰς μὴ θεμελιώδεις διατάξεις αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1952. Καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦτο εἶναι τύπου πολιτικῆς ἀπλῶς δημοκρατίας. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἔχον ἐπηξηγημένην τυπικὴν δυνάμιν ἔναντι τοῦ κοινοῦ νόμου, δύναται νὰ ἀναθεωρηθῇ μόνον κατὰ τὰς μὴ θεμελιώδεις αὐτοῦ διατάξεις.

Πλὴν τοῦ Συνταγματικοῦ Νόμου κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν 1941 ἕως 1952, ἴσχυσαν καὶ Συντακτικαὶ Πράξεις καὶ Ψηφίσματα, ἔχοντα ὡσαύτως ἐπηξηγημένην τυπικὴν δυνάμιν, πλὴν μετὰ τὴν 1—1952, ἐφ' ὅσον τὰ νομοθετήματα ταῦτα δὲν κατηργήθησαν, διετήρησαν τὴν ἰσχὴν αὐτῶν μόνον ὡς ἀπλοὶ νόμοι. Οὕτω ἀπὸ τυπικῆς ἀπόψεως, ἦτοι ἐπηξηγημένης δυνάμεως, Σύνταγμα εἶναι παρ' ἡμῖν μόνον ὁ Συνταγματικὸς Νόμος¹.

Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος ἐλαχίστας τροποποιήσεις καὶ προσθήκας ἐπέφερεν εἰς τὸ συνταγματικὸν κείμενον τοῦ 1911, περιληφθειῶν καὶ ὀρισμένων διατάξεων ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927. Ὡς ἐλέχθη καὶ πάλιν ἀπέμεινε Σύνταγμα τοῦ κλασσικοῦ πολιτικοῦ τύπου τῶν δημοκρατιῶν τοῦ 19ου αἰῶνος. Δὲν ἐκδηλοῦται ἐν αὐτῷ οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἐπίδρασις τῆς μεγάλης συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως, τοῦ 20οῦ αἰῶνος, περὶ τῆς ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω².

Τοιοτοτρόπως τὸ διὰ τοῦ Συντάγματος διαμορφούμενον οἰκονομικὸν σύνταγμα εἶναι ἀρνητικόν, συνιστάμενον εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς μὴ παρεμβάσεως τοῦ κράτους καὶ εἰς τὴν μετ' ἰδιαζούσης ἐπιμελείας κατοχυρῶσιν τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων³.

β) Τὸ Σύνταγμα ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως. Ὡς ἐλέχθη ἡ διάκρισις μετὰ τὴν τυπικοῦ καὶ οὐσιαστικοῦ Συντάγματος, ἦτοι μετὰ τὴν συνταγματικῶν κανόνων ἐπηξηγημένης καὶ μὴ δυνάμεως, παρέχει τὴν ἔννοιαν καθ' ἣν Σύνταγμα ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως ἀποτελοῦσιν οἱ θεμελιώδεις κανόνες τοῦ δικαίου οἱ διέποντες καὶ διαρθροῦντες τὴν ἔννομον κοινωνικὴν τάξιν ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπηξηγημένης τυπικῆς δυνάμεως αὐτῶν⁴. Ὅθεν παρ' ἡμῖν

1. Βλ. Α. Μάνεση, Αἱ ἐγγυήσεις τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος, 1956, σελ. 132 ἐπ.

2. Βλ. Δ. Κ. Ψαρῶ, Ἡ Ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλβετίας, 1960, σελ. 119—125. Σβώλου—Βλάχου, Α' 1954, σελ. 23.

3. Ὁ Ἡλ. Κυριακόπουλος, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, 1932, σελ. 134—187, ἐρμηνεύει τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927, ἐδέχτο ὅτι ἀπὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δημοκρατίας ὡς τοῦτο προβάλλει ὁ σύγχρονος ἐκδημοκρατισμὸς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ λυθὲν παρὰ τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος. τὸ πολιτεύμα τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ κατὰ συνέχειαν παράδοσις τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ διὰ τοῦ ὁποίου ἔννοια τοῦ Συντάγματος εἶναι ἡ προστασία τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας».

4. Πλέον περιορισμένην ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ συντάγματος δίδει ὁ Α. Μάνεση, ὁρ. cit. σελ. 60. Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοὺς κανόνας τοῦ οὐσιαστικοῦ συντάγματος περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρμοδιότητας τῶν ὀργάνων τοῦ κράτους

ἐκτός τοῦ Συνταγματικοῦ κειμένου ὑπάρχουν τεθεσπισμένοι θεμελιώδεις τίνες κανόνες ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νομοθέτου, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ κοινωνικὸν καὶ οικονομικὸν δίκαιον, οἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συναποτελοῦντες παρ' ἡμῖν κανόνας οὐσιαστικοῦ συνταγματικοῦ δικαίου. Τοιοῦτοι καθ' ἡμᾶς εἶναι οἱ γενικοὶ κανόνες περὶ κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, προστασίας τῆς ἐργασίας, κοινωνικῆς προνοίας, ρυθμίσεως τῶν διαφορῶν κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, οικονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς παραγωγῆς, κρατικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ διαφορῶν οικονομικῶν μοιᾶδων καὶ λειτουργιῶν, ἐνισχύσεως τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, ἀναπτύξεως τῶν συνεταιρισμῶν, προστασίας τῆς μητρότητος καὶ οἰκογενείας, διεθνοῦς οικονομικῆς συνεργασίας καὶ τινες ἄλλοι. Οἱ θεμελιώδεις οὗτοι κανόνες ἐν τῷ συνόλῳ ἐξεταζόμενοι συναρθροῦσι τὸ καθεστῶς τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας τῆς κοινωνικῆς δημοκρατίας ἐν ἣ τὰ ὑπὸ τῶν συνταγματικῶν διατάξεων κατοχυρούμενα ἀτομικὰ δικαιώματα κατέστησαν σχετικὰ διὰ διατάξεων ἐλαστικῶν αἰτίνες ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν ὑπὸ τοῦ κράτους τοῦ κοινωνικοῦ καὶ οικονομικοῦ συμφέροντος τοῦ συνόλου κατὰ περιορισμὸν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν¹. Ἄλλ' ἡ διαπίστωσις περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ παρ' ἡμῖν τῶν θεμελιωδῶν τούτων κανόνων οὐσιαστικοῦ οικονομικοῦ συντάγματος γεννᾷ τρία ἐρμηνευτικὰ ζητήματα :

1) Διαγνώσεως καὶ καθορισμοῦ τῶν διατάξεων οὐσιαστικοῦ οικονομικοῦ συνταγματικοῦ δικαίου παρ' ἡμῖν.

2) Συμβιβασμοῦ τῶν διατάξεων τοῦ οὐσιαστικοῦ οικονομικοῦ συντάγματος πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ τυπικῶς ἐπηυξημένης δυνάμεως οικονομικοῦ συντάγματος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τοῦτο μὲν ἐκπροσωπεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀπεχούσης δημοκρατίας² ἐκεῖνο δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς παρεμβαιούσης δημοκρατίας.

3) Καθορισμοῦ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀναγνώσεως τῶν οὐσιαστικῶν τούτων διατάξεων οικονομικοῦ συντάγματος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν κοινὸν νομοθέτην.

Ἡ ἔρευνα τῶν ζητημάτων τούτων ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς προκειμένης ἐργασίας. Ἄλλ' ἡ περαιτέρω ἐρμηνεία τοῦ Συντάγματος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς διατάξεις αὐτοῦ περὶ οικονομικῶν, ἐπηυξημένης τυπικῆς ἰσχύος, ἐλευθεριῶν, θέτει ἀνὰ πᾶν βῆμα, ἐνώπιον τοῦ ἐρμηνευτοῦ τὰ προβλήματα ταῦτα, ἅτινα δι' ὀλίγων θίγονται κατωτέρω.

16. Αἱ ἀτομικὰ ἐλευθερία ἢ ἀτομικὰ δικαιώματα γενικῶς : α) Ἡ κλασικὴ ἐρμηνεία. Τὰ ἀπὸ ἀπόψεως οικονομικοῦ συντάγματος προκηρυσσόμενα διὰ τοῦ Συνταγματικοῦ Νόμου

προφανῶς εἰς τούτους περιλαμβάνονται καὶ οἱ θεμελιώδεις κανόνες δι' ὧν ρυθμίζονται ἀ ἀρμόδιαι τῆς τοῦ κράτους πρὸς ἀσκήσιν διὰ παρεμβάσεων τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς κατὰ τὰς θεμελιώδεις αὐτῆς ἀρχάς.

1. Ἡ ὑπέροχος καὶ ἀπερίριστος χρῆσις τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων ἐδημιούργησε τὸν κανόνα, ὃν καὶ ὁ Α.Κ. παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ άρθρου 281 καθιεροί, τῆς καταχρήσεως τοῦ δικαιώματος, ἀναλόγως πρὸς τὴν κατάχρησιν ἐξουσίας ἐν τῷ διοικητικῷ δικαίῳ. Ἀμφότερα αἱ ἔννοια ἀπορρέουν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ σκοποῦ τοῦ δικαιώματος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἐρμηνείαν αὐτοῦ : L. Josseland, De l'esprit des droits et de leur relativité 1938 σελ. 6.— Ἄλλ' ἀναγκαστικῶς τούτο φέρεται πρὸς τὴν ἀξιολόγησιν καὶ ἱεράρχησιν τῶν δικαιωμάτων : A. Coste-Floret, Les problèmes fondamentaux du droit, 1946 σελ. 168.

2. Α. Μάνεση, Αἱ ἐγγυήσεις τῆς ἐλευθερίας τοῦ Συντάγματος, 1956, σελ. 246, τονίζοντες τὸν φιλελεύθερον χαρακτῆρα τοῦ ἰσχυρότερου Συντάγματος.

3. Διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ φιλοσοφικῆν ἔννοιαν βλ. Κ. Τριανταφυλλόπουλον, Τὸ δίκαιωμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς γνῶσιν καὶ ἐλευθέρην χρῆσιν αὐτῆς 1954.

γ) Λόγω τῆς ἐλλείψεως τῶν διατάξεων οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου δὲν καθορίζονται ὑποχρεώσεις καὶ κατευθυντήριοι γραμμαὶ τοῦ κράτους, ὅπερ μένει οὕτω ἀνερμάτιστον ἔναντι τῶν λαϊκῶν αἰτημάτων καὶ τῶν ταξικῶν ἐπιδιώξεων καὶ δὲν δύναται συνεπῶς νὰ ἀσκήσῃ τὴν συμβιβαστικὴν καὶ διαιτητικὴν τοῦ παρέμβασιν.

δ) Δὲν παρέχεται οὕτω βᾶσις εἰς τὰς ομάδας καὶ τὰς ἀντιπολιτεύσεις ὅπως ἀξιώσωσιν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντάγματος καὶ τῶν λειτουργιῶν τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς δημοκρατίας.

ε) Δὲν ἀναγνωρίζονται δικαιώματα εἰς τοὺς πολίτας ὡς μέλη ομάδων καὶ τάξεων.

στ) Ὡρισμένα παρεμβάσεις, ὡς π.χ. αἱ ἐθνικοποιήσεις κλπ. δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν ὑπὸ Σύνταγμα, οἷον τὸ ἡμέτερον, νὰ ἐνεργηθῶσιν.

ζ) Ὑποστηρίζεται ὅτι αἱ γινόμεναι νομοθετικῶς θεμελιώδεις ρυθμίσεις δύναται νὰ καταργηθῶσιν, ἐφ' ὅσον συνταγματικὴ τις διάταξις δὲν τὰς προβλέπει οὐδὲ τὰς κατοχυρῶνει.

η) Εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν νόμων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν διὰ τῶν διοικητικῶν πράξεων ἐπικρατεῖ ἀναγκαιῶς πάντοτε ἡ ἐκδοχὴ καὶ τὸ τεκμήριον ὑπὲρ τῆς μὴ παρεμβάσεως καὶ τοῦ ἐξαιρετικοῦ τῆς παρεμβάσεως.

θ) Δυσχερῶς δύναται ἡ δημοκρατία νὰ προχωρήσῃ ἐκ τῆς διευθυνόμενης εἰς τὴν σχεδιασμένην οἰκονομίαν, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ μεταμορφώσεις, ὀργανικὰς, ἄς τὸ Σύνταγμα δὲν ἐπιτρέπει.,

ι) Ἀντιθέτως δύναται ὑπὸ τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀνοχὴν καὶ τὴν σύγχυσιν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐννοίας νὰ θεωρηθῶσι συνταγματικῶς ἐπιτρεπταὶ αἱ χεῖριστοι τῶν παρεμβάσεων.

ια) Ἡ οἰκονομικὴ παρέμβασις θεωρεῖται πάντοτε ὡς κάτι τὸ μεταβατικόν καὶ οὐχὶ ὡς ὀργανικὴ διαμόρφωσις τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, οὐδὲ ὡς χάραξις γραμμῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, ἄς ὑποχρεοῦνται ν' ἀκολουθῶσιν ὁ δικαστὴς καὶ ἡ διοίκησις'.

ιβ) Τέλος τὰ προβλήματα τῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς, τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος καὶ ἄλλων ἀρχῶν κρατικῆς πολιτικῆς παραμένουσιν ἄνευ πλαισίου καὶ ἄνευ τῶν ἀναγκαιῶν κατευθυντηριῶν ὑποδείξεων. Καὶ δὲν καθορίζονται οἱ εἰδικώτεροι σκοποὶ τῶν παρεμβάσεων, οὐδὲ τὰ μέσα ἐνεργείας τούτων.

(18) Ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας γενικῶς: Ὁς ἐλέχθη τὸ ἀρθρ. 4 τοῦ Συντάγματος ὀρίζει ὅτι «Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία εἶναι ἀπαραβίαστος. Οὐδεὶς καταδιώκεται, συλλαμβάνεται, φυλακίζεται ἢ ἄλλως πῶς περιορίζεται εἰμὴ ὅπταν καὶ ὅπως ὁ νόμος ὀρίξη». Ἡ διάταξις

τοῦ Κράτους ρύθμισιν. Quid ὅμως ἐάν τὸ οὕτω ρυθμιζόμενον ἐπάγγελμα ἦτο ἰδιωτικὸν λειτουργημα; Ἡ ἐγγενῆ σοβαροτάτη ἀμφιβολία ἐάν ἦτο συνταγματικὸς παρ' ἡμῖν ὁ ἐν Ἑλβετίᾳ π.χ. θεσπισθεὶς θεσμὸς καθ' ὃν ὀργανώθη ταμεῖον ἐπαγγελματικῆς ἀλλολοβοηθείας ὀρισμένου κλάδου λειτουργοῦν δι' εἰσφορὰς τῶν ἐπαγγελματιῶν ἐπὶ σκοπῷ ὅπως διὰ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀποζημιωνῶνται οἱ ἐπαγγελματικὴ τοῦ κλάδου οἱ στεροῦμενοι ἐργασίας (v. §. 23-6-1948 θεσπισθὲν κατόπι τῶν νέων ἀρθρῶν κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ δικαίου τοῦ Ἑλβετικοῦ Συντάγματος). Δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας ἢ ἀφαιρέσις τοῦ κέρρους ἐκ τοῦ πραγματοποιήσαντος τοῦτο πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀνέργων τοῦ αὐτοῦ κλάδου ἐπαγγελματιῶν, ἐάν δὲ ἡ εἰσφορὰ αὕτη ἀποτελεῖ μορφήν οἰκονομικῆς ἐπιβαρύνσεως δὲν ἀντίκειται εἰς τὰς ἀρχὰς περὶ γενικότητος καὶ σκοποῦ τοῦ δημοσίου βάρους:

1. Φ. Βεγλερτ, Ὁ δικαστικὸς ἐλεγχος τῆς διοικήσεως, 1946, σελ. 119-120 ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ὄφελειας.

2. Βλ. γενικῶς Σβώλου-Βλάχου, Α', σελ. 324 ἐπ. καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν.— Ἐν τῷ συνταγματικῷ κεμένῳ δὲν ἀνευρίσκονται, ὡς ἐλέχθη, κανόνες κατευθυντήριοι ἢ

αὕτη ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν προσωπικὴν σωματικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐλευθερίαν κινήσεως ἐν τῷ χώρῳ καὶ τὸν ἀποκλεισμόν ἐπιβολῆς εἰς ταύτην αὐθαίρετων κρατικῶν περιορισμῶν. Προστατεύει ὅμως καὶ πάσας τῆς εἰδικωτέρας ἐλευθερίας αἰτίνας ἱμπεριέχονται εἰς τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας, οἷα καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία. Οἱ κυριώτεροι δὲ τῶν συνταγματικῶς νομίμων, κατὰ τὴν κρατήσασαν ἐρμηνείαν, περιορισμῶν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, οἵτινες ἐπηρεάζουσι καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν, εἶναι α) ἡ ἐπιβολὴ μέτρων ἀσφαλείας πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου, β) ὑποχρέωσις τῆς μαρτυρίας, γ) προσωπικαὶ κρατήσεις διὰ παράβασιν ἀστυνομικῶν διατάξεων ἢ προφυλάκισις λόγῳ ποινικῆς κατηγορίας, δ) οἱ ἀστυνομικοὶ ἔλεγχοι ε) αἱ ἀστυνομικαὶ διατάξεις κοινῆς τάξεως στ) αἱ διοικητικαὶ¹ καὶ πειθαρχικαὶ ποιναὶ, ζ) ἡ διοικητικὴ ἀστυνομία κατὰ τὴν κλασσικὴν ἔννοιαν η) τὰ διοικητικὰ μέτρα χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος². Εἰδικώτερον οἱ δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος ἐπιτρεπτοὶ κατ' ἀρχὴν περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν εἶναι 1) περιορισμοὶ ὑγειονομικῆς φύσεως ὡς μέτρα προλήψεως νόσων, κάθαρσις ὑδάτων, χώρων καὶ ζώων, ἔλεγχοι καθαριότητος καὶ ποιότητος τροφίμων, μέτρα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς φρενοβλαβεῖς, εἰς τὴν νεότητα, τὸν ἐλεύθερον ἔρωτα τὰ ἤθη, τὰς λέσχας κλπ. 2) περιορισμοὶ ἐλευθέρας διαμοῦνης καὶ κινήσεως τῶν πολιτῶν ὡς μέτρα ἐκτοπίσεως ἐπικινδύνων ἢ ἀνωμάτων στοιχείων, εἰσόδου καὶ ἐξόδου εἰς τὴν χώραν κλπ.³

² Ἄλλ' ὡς προελέχθη ἡ περὶ ἐλευθερίας διάταξις τοῦ ἀρθρ. 4 τοῦ Συντάγματος ἐτέθη ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς κλασσικῆς φιλελευθέρας δημοκρατίας καὶ κατὰ συνέθειαν ἠρμηνεύθη καὶ παρ' ἡμῶν ὡς περιλαμβάνουσα καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν⁴. Ἡ προστασία τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας νοεῖται καθ' ὅλου τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἦτοι ὡς ἐλευθερία τοῦ συμβάλλεσθαι καὶ συναλλάσσεσθαι τοῦ ἐπαγγέλλεσθαι, τῆς ἐργασίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου κ.λ.π.⁵. Ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία προστατεύεται κατέναντι καὶ τοῦ νομοθέτου καὶ τῆς διοικήσεως, ἐν γένει ἀπὸ κρατικῶν νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν περιορισμῶν. Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ἐλευθερία ἀναγνωρίζεται διὰ τε τὰ νομικὰ καὶ τὰ φυσικὰ πρόσωπα. Διὰ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς ἐλευθερίας παρέχεται δημόσιον ἐξ ὑποκειμένου δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ πολίτου δυνάμενον νὰ ἀξιῶσθαι ἀποχὴν τοῦ κράτους ἀπὸ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

ἄλλοι καθορίζοντες τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας τοῦ νομοθέτου πρὸς ρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας. Ἐλλείπει τούτων ὁ νομοθέτης καὶ ὁ ἐφαρμόζων τὸν νόμον δικαστὴς δέον νὰ ἀναζητῇ εἰς τὰ ἄλλα σύγχρονα συντάγματα τοὺς κανόνας τούτους, ἐφ' ὅσον καὶ παρ' ἡμῶν τὸ κράτος ἀκολουθεῖ τὰς παντοῦ κρατούσας ἀρχὰς ὡς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν: σχεδιασμός, ἀνάπτυξις τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου καὶ τῆς παραγωγῆς πλήρης ἀπασχόλησις, ἐκμετάλλευσις πλουτοπαραγωγικῶν πόρων κλπ. βλ. Ν. Γαζῆ, Ἡ ἐξέτασις τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων ἐν Ἀμερικῇ 1952.— E. Forsthoft, Lehrbuch des Verwaltungsrechts, 1951, I σελ. 3 ἐπ.

¹ Περὶ τῶν διοικητικῶν ποινῶν βλ. Μ. Στασινόπουλον, Δ.Δ. Πράξεις 1951, σελ. 441 ἐπ.— J. Munch, La sanction administrative 1947, καὶ διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐξουσίαν G. Viché, La sanction professionnelle. 1948.—

² Εἰδικώτερον περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν πρὸς ἐπιβολὴν περιορισμῶν διὰ τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ τάξεως βλ. Κ. Γαργάκια, Ἐγγληματολογία, 1949, Τόμ. Β σελ. 93-120.

³ Βλ. Σβ.—Βλ. Α'. σελ. 314 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπὰς περὶ ὑγειονομικῆς φύσεως περιορισμῶν, ἀστυνομίας ἡθῶν, περιορισμῶν κινήσεως καὶ διαμονῆς κλπ.

⁴ Ἡλ. Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, Γ', 1948, σελ. 324, ἐνθα περὶ τῆς δράσεως καὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀστυνομίας παρ' ἡμῶν.

⁵ Βλ. Σ. Ε. 583/30, 617/33, 1072/48, 598/53 κλπ.

Αυτόνοητον είναι ὅτι ἡ προστασία παρέχεται ἔναντι τοῦ κράτους καὶ οὐχὶ ἔναντι τῶν ἄλλων πολιτῶν. Τὰ θέματα τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν πολιτῶν ρυθμίζονται ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἥτις ἐπιτρέζεται καὶ περιορίζεται μόνον ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν ἔναντι τοῦ νόμου.

Ἐν τούτοις αἱ ἀρχαὶ αὗται, αἱ ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἀρθροῦ 4 τοῦ Συντάγματος, βαθεῶς ἠλλοιώθησαν διὰ τῆς συγχρόνου, ὡς ἐλέχθη, ἐρμηνείας τούτου. Πράγματι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ ἐντεῦθεν, ἐθέσπιζε διαρκῶς καὶ γενικωτέρας καὶ βαθυτέρας παρεμβάσεις εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν. Ὅλαι σχεδὸν αἱ παρεμβάσεις αὗται οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου ἐκρίθησαν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων συνταγματικά. Ἡ παραδοχὴ αὐτῆ ἐστηρίχθη εἰς τὴν ἐρμηνείαν ὅτι κατὰ τὸ ἀρθρ. 4 καὶ τὴν ὅλην ἔννοιαν τοῦ Συντάγματος περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν δύναται νὰ ἐπιβληθῶσι χάριν τῶν γενικωτέρων κοινωνικῶν συμφερόντων, σκοπῶν καὶ μέτρων ὑπὲρ τοῦ συνόλου.

Παραδείγματα τοιούτων παρεμβάσεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν, αἵτινες ἐκρίθησαν ὑπὸ τῆς νομολογίας συνταγματικά, ἀναφέρονται: 1) τὴν ἀπαγόρευσιν ἰδρύσεως βιομηχανιῶν εἰς τὴν περιοχὴν νομοῦ Ἀττικῆς². 2) ἀπαγόρευσιν καλλιέργειας καπνοῦ εἰς ὠρισμένα ἐδάφη καὶ περιφερείας τῆς χώρας³. 3) ἀπαγόρευσιν ἰδρύσεως βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας ἄνευ προηγουμένης διοικητικῆς ἀδείας⁴. 4) ἀπαγόρευσιν εἰσαγωγῶν ἄνευ ἀδειῶν. 5) διατιμήσεις πωλήσεως ἀγαθῶν. 6) ἀπαγόρευσιν ἰδρύσεως τραπέζης ἢ ὑποκαταστημάτων αὐτῶν ἄνευ ἀδείας τῆς διοικήσεως. 7) ὑποχρέωσις προτιμησεως προϊόντων πρὸς ἐνίσχυσιν ὠρισμένων κλάδων παραγωγῶν⁵. 8) κανονισμὸν ἐπιτοκίου καταθέσεων παρὰ Τραπεζαίαι, κλπ. Ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν τοῦ Συνταγματικοῦ νόμου καὶ δὴ κατὰ τὰς θεμελιώδεις αὐτοῦ διατάξεις ἐγένετο δεκτὴ ἡ σχετικότητα τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας. Γενικώτεροι δὲ περιορισμοὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν οἵτινες ἐγένοντο παρ' ἡμῶν δεκτοὶ εἶναι οἱ τοῦ προγραμματισμοῦ, τοῦ ἐλέγχου τοῦ νομισματοῦ καὶ τῆς πίστεως, τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου κ λ.π. Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ὁμῶς ὅτι⁶:

α) Οἱ περιορισμοὶ δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ ἐπιβάλλονται μόνον διὰ νόμου⁷.

β) οἱ περιορισμοὶ ἐπιβάλλονται διὰ γενικοῦ κανόνος δικαίου καὶ κατὰ γενικὰ κριτήρια δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ συμφέροντος⁸.

1. Βλ. καὶ Σ. Ε. 94/48, 143/45, 1412/46, 1436/49, 2106/52, 2266/52 κλπ.

2. ν. 2176/1952, Σ. Ε. 1507/1953.

3. ν. 5112/1931, 5166/1931.

4. ν. δ. 15-1-1935. Παγία νομολογία τοῦ Σ. Ε.

5. ν. 5426/1932, ν. 1440/1950.

6. βλ. Σβώλου-Βλάχου, Α, σελ. 95-96.

7. Οἱ περιορισμοὶ εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἀγαθῶν μόνον διὰ νόμου ἐπιβάλλονται: Σ. Ε. 1764/1957 ἐπὶ περιπτώσεως ἀπαγορεύσεως ὑπὸ τῆς Διοικήσεως χορηγήσεως ἀδειῶν κυκλοφορίας εἰς ὠρισμένην κατηγορίαν αὐτοκινήτων. Σ. Ε. 272/1955, διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν, 943/1955, διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐργασίας. Δύναται ὁμῶς ὁ νόμος νὰ παράσχη συγκεκριμέναν ἐξουσιοδότησιν πρὸς τὴν Διοίκησιν περὶ ἐπιβολῆς περιορισμῶν.

8. Σ. Ε. 2216/1951, - 2240/1951, - Α. Π. 493/1951, - Σ. Ε. 318/1952, - Σ. Ε. 1831/1955, 3/1956, 378/1956. Δεδικαιολογημένος οὕτω ὁ περιορισμὸς ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀύτησιν τοῦ εισοδήματος τῶν ἐργαζομένων. Σ. Ε. 1137/1954: διὰ γενικῶν κανόνων καὶ ὄχι δι' ἀτομικῶν ρυθμίσεων.

γ) Οι περιορισμοί δὲν δύνανται νὰ καταλύσουν ἢ νὰ μεταβάλουν κατὰ τὸν οὐσιώδη χαρακτήρα αὐτῆς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν. Δὲν δύνανται συνεπῶς νὰ καταστή ἡ οἰκονομία ὀλοκληρωτικῶς κρατικὴ ¹.

δ) Διὰ περιορισμῶν δύνανται ὀλοσχερῶς νὰ καταλυθοῦν ὠρισμένα ἀτομικὰ δικαιώματα προκειμένου νὰ ἰκανοποιηθῇ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἢ τὸ γενικὸν συμφέρον τοῦ συνόλου. Οὕτω εἶναι συνταγματικὸς ὁ νόμος περὶ ἀναγκαστικῆς συγχωνεύσεως τραπεζῶν ², ἡ νομοθεσία περὶ ἀναγκαστικῆς διαχειρίσεως ἐπιχειρήσεων ³, περὶ μονοπωλιακῆς ἀσκήσεως τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν ⁴ κλπ.

¹ Ἐπιβάλλεται ὅθεν νὰ ἐξετάζεται ἐν ἐκάστη συγκεκριμένῃ περιπτώσει ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατὰ νόμον ἀρμοδιότητα τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Κατ' ἀρχὴν τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας μόνον ὁ νομοθέτης δύνανται νὰ περιορίσῃ, ἡ δὲ διοικήσις μόνον κατ' εἰδικὴν καὶ συγκεκριμένην ἐξουσιοδότησιν τούτου διὰ θεσπίσεως σχετικῶς κανόνων δικαίου. Πᾶς περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας διὰ διοικητικῆς πράξεως μὴ προβλεπόμενος ὑπὸ κανόνος δικαίου, κατὰ τὰ ἄνω τεθειμένους, εἶναι ἀντισυνταγματικὸς.

² Ὁ κανὼν οὕτω ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀπασχόλησις καὶ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἀρμοδιότητα, ὥστε πᾶσα ἀνάμιξις τῆς διοικήσεως εἰς τοιαύτην δραστηριότητα συνιστᾷ προσβολὴν εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀρχὴν. Κατὰ δύο μορφὰς ὅθεν δύνανται νὰ περιορισθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία: 1) διὰ τῆς ἐπιβολῆς διὰ γενικῶν κανόνων περιορισμῶν ἢ ἀπαγορεύσεων, ἐκ λόγου γενικοῦ οἰκονομικοῦ, κοινωνικοῦ ἢ δημοσίου, εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα ἢ πρωτοβουλίαν, 2) διὰ τῆς ἀναλήψεως ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως ὠρισμένης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, δι' ἧς καταλύεται ἡ ἄλλοιούται ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς.

³ Ἄλλ' οἰοσδήποτε τοιοῦτος κανὼν ἵνα ἔχη συνταγματικῶς δεῖον νὰ ἐξυπηρετῇ γενικὸν τι συμφέρον καὶ δὲν ἀρκεῖ ἡ δικαιολογία τῆς προαπίσεως ἰδιωτικῶν συμφερόντων. Ὁ δικαστὴς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ἐρευνᾷ τὸ διὰ τῆς διατάξεως ἐξυπηρετούμενον συμφέρον καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἔκτασιν τῆς παρεμβάσεως καὶ κρίνει ἐὰν ὁ δι' αὐτὸ περιορισμὸς ὑπερβαίη τ' ἀκρατὰ ὅρια τῆς συνταγματικῶς σεβαστῆς ἐλευθερίας, τὴν αὐτὴν δὲ νομικὴν κρίσιν ἐνεργεῖ καὶ ἐν τῇ συγκεκριμένῃ ἐφαρμογῇ τοῦ κανόνος διὰ τῆς διοικητικῆς πράξεως. Ἐνώπιον ὁμως τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν σκοπῶν τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς ἡ δυσχεραία τῆς δικαστικῆς κρίσεως ἐπαυξάνεται, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ ὑφίσταται κίνδυνος, λόγῳ τῆς τυχὸν ἀνοχῆς ἐκ μέρους τούτου τῶν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀποφασιζομένων παρεμβάσεων, νὰ καταλυθῇ ἐκεῖνος ὁ κανὼν, ὁ τῆς ἐλευθερίας, ὃν ὁ δικαστὴς καλεῖται ἀκριβῶς ὡς θεμελιώδη νὰ διατηρήσῃ ⁶. Δύο ἐν τούτῳ

1. Βλ. γενικῶς περὶ τῶν προϋποθέσεων περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας:

Σ.Ε. 85/1938.—841/1950.—1036/1950.—2216/1951.—606,777/1952.

² Ο Ν.Ν. Σαρίπολος, *Συνταγματικὸν Δίκαιον*, Γ' σελ. 50 ἐπ. ἑθεώρει ὅτι ἀπέτελει σοβαρὰν ἑλλειψιν προστασίας τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἢ μὴ θέσπισις ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ὁρίων εἰς τὸν νόμον εἰς ὃν ἀνεγνώριζε δικαίωμα ἀπεριορίστου περιορισμοῦ τῶν ἐλευθεριῶν. Πράγματι ἡ κατ' οὐσίαν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, κατ' ἴσχυρος τῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀπεριορίστου σχεδὸν ἐξουσίας τοῦ νομοθέτου, ὡδήγησε, ἐλλείψει διατάξεων συνταγματικῶν, οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου εἰς τὴν ἀνοχὴν τῶν χειριστῶν τῶν παρεμβάσεων.

2. Σ.Ε. 598/1953, ἀ. ν. 2262/1953.

3. Σ.Ε. 1461/1957

4. Σ.Ε. 5/1956

5. Τὸ τεκμήριον ὑπάρχει ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀπέναντι κρατικῆς παρεμβάσεως: Fleiner, *Institutiones der Verwaltungsrecht*, 1928 § 9.

κατευθύνσεις δύνανται νά ποδηγητήσουν τήν πορείαν τῆς νομολογίας :

1) ὅτι ἡ παρέμβασις ἔχει πάντως τήν μορφήν τῆς ἐξαιρετικότητος προκειμένης προσβολῆς βασικῶν ἐλευθεριῶν καί 2) ὅτι αὕτη δέον νά δικαιολογηται διὰ δεδηλωμένων καί σαφῶν γενικωτέρων σκοπῶν δημοσίου, οικονομικοῦ καί κοινωνικοῦ συμφέροντος. Ἡ ἐφαρμογή δέ τῶν κατευθύνσεων τούτων ἐπιβάλλεται νά εἶναι ἐπιτόμια ἀσύστητέρα προκειμένου ἐλέγχου τῆς διοικητικῆς πράξεως, τῆς περιοριστικῆς τῆς ἐλευθερίας, ἐν σχέσει πρὸς τὸν νόμον καί τὸ Σύνταγμα.

Ἡ οικονομικὴ ἐλευθερία περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς εἰδικωτέρας οικονομικὰς ἐλευθερίας (α) ἐλευθερίαν τοῦ συμβάλλεσθαι, (β) ἐλευθερίαν τοῦ ἐπαγγέλλεσθαι, (γ) ἐλευθερίαν ἐμπορίου καί βιομηχανίας, (δ) ἐλευθερίαν τῆς ἐργασίας, περιὼν ἀμέσως κατωτέρω.

19) Ἡ ἐλευθερία τοῦ συμβάλλεσθαι: Ἡ οικονομικὴ ἐλευθερία ἦν προστατεύει τὸ Σύνταγμα ἐν ἀρθρ. 4 περιλαμβάνει τήν ἐλευθερίαν τῆς ἐνόμου βουλήσεως ὅπως αὕτη ἐκδηλοῦται καί συναλλάσσεται διὰ συμβάσεων καί ἐν γένει δικαιοπραξιῶν καί οικονομικῶν πάσης φύσεως ἐνεργειῶν. Ἐν τούτοις ἡ ἐλευθερία αὕτη, κατ' ἐξοχήν ἐκδήλωσις τῆς ἀτομικῆς δραστηριότητος, ὑπήχθη εἰς περιορισμούς πρὸς ἐξυτηρήτησιν τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος τιθεμένου ὑπεράνω τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας¹. Τοιοῦτοι περιορισμοὶ εἶναι ποικίλοι, ὡς ὁ τῆς καταχρήσεως δικαιώματος, ὑπερβάλλοντος ἢ αἰσχροκερδοῦς τιμῆματος, τοκογλυφίας, ἀμοιβῆς μισθωτῆς ἐργασίας, ὑποχρεωτικῆς προσλήψεως ἐργατῶν ἢ ὑπαλλήλων, ὑποχρεωτικῆς ἀποζημιώσεως ἀνεξαρτήτως ὑπαιτιότητος, ὑποχρεωτικῆς παρατάσεως μισθώσεων, ἀναγκαστικῶν μισθώσεων ἀγροτικῶν ἀκινήτων, ὑποχρεωτικῆς διαθέσεως προϊόντων, καθορισμοῦ τιμολογίων ὑπηρεσιῶν καί γενικῶς πλεῖσται ὅσα ἀναγκαστικαί ρυθμίσεις τῆς ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν, ἀναφερόμενα εἴτε εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν, κατάργησιν ἢ προσδιορισμὸν ὄρισμένου ὄρου τῆς συμβάσεως ἢ τοῦ συνόλου αὐτῆς, εἴτε εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν σύναψιν συμβάσεως ἢ τὴν χρονικὴν ρύθμισιν αὐτῆς ἢ τὴν ἐπιβολὴν εἰδικῶν ὡς πρὸς αὐτὴν τύπων ἢ τὴν ὑπαγωγήν αὐτῆς ὑπὸ εἰδικῶν δημόσιον ἐλεγχῶν ὡς π.χ. τῆς ἀναστροφῆς ἀγοραπωλησιῶν ἀκινήτων, τῆν ρύθμισιν συμβατικῶν σχέσεων προκυπτουσῶν ἐκ πιστώσεων, καταθέσεων, χρεῶν ἐπιχειρήσεων, εἰσαγωγῶν καί ἐξαγωγῶν, μεταφορῶν, δανείων ὁμολογιακῶν σχέσεων ἑταιρικῶν κλπ.²

20) Ἐλευθερία τοῦ ἐπαγγέλλεσθαι: Καί ἡ ἐλευθερία τοῦ

1. Π. Ζέπου, Ἡ Κρίσις τοῦ δόγματος τῆς ἐλευθερίας τῆς συμβάσεως κλπ. ἐν Ἀρχ. Ἰδ. Δικ. 1910, σελ 141 ἐπ. βλ. καί Κ. Σούρλα, Ἀτομικαστικαὶ καί κοινωνικαστικαὶ ἀντιλήψεις κλπ. Δικαιοσύνη 1954.

2. Οὐσιώδη περιορισμὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συμβάσεων ἀποτελοῦσιν οἱ γενικοὶ ὅροι τῶν συναλλαγῶν περὶ ὧν βλ. Ν. Δελουκά. Οἱ γενικοὶ ὅροι τῶν συναλλαγῶν 1952, ἰδίᾳ σελ. 63-68 καί 295 ἐπ. ἔθθα καί ἡ ἐρμηνεία τῆς νομολογίας προσπαθοῦσης νά ἐφαρμώσῃ τοὺς γενικοὺς ὅρους κατὰ τρόπον προστατευόντα τὴν συμβατικὴν ἐλευθερίαν, τὸν ἀσθενέστερον, τὸν πελάτην κλπ. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ κράτους εἰς τὴν θέσπισιν γενικῶν ὄρων τῶν συναλλαγῶν ἐκδηλοῦται α) διὰ ἐγκρίσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους τῶν γενικῶν ὄρων λειτουργίας ὀρισμένων ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων π.χ. ἀσφαλιστικῶν, τραπεζικῶν, μεταφορικῶν ἐπιχειρήσεων ἢ ὄρων συμβάσεων συναπτομένων εἰς τὰ χρηματιστήρια, β) διὰ θεσπίσεως ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ κράτους κανονισμῶν ἐκμεταλλεύσεως διαφόρων κατηγοριῶν ἐπιχειρήσεων, γ) διὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τὴν σύναψιν τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας καί τὴν λύσιν τῶν ἐκ συλλογικῶν διαφορῶν γενομένων διαφορῶν. Ἀλλὰ καί ἐκτίς τοῦ κράτους οἱ κανονισμοὶ περιορίζοντες τὴν συμβατικὴν ἐλευθερίαν δύνανται νά θεσπισθῶσιν ὑπὸ ἐπαγγελματικῶν ὀργανισμῶν, ρυθμίζοντες τὰς μεταξὺ τῶν μελῶν συναλλαγὰς ἢ ὑπὸ ἐπιχειρηματικῶν διέποντες τὰς σχέσεις τούτου πρὸς τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ.

ἐπαγγέλλεσθαι ἀποτελεῖ μίαν εἰδικωτέραν μορφήν τῆς ὅλης οἰκονομικῆς ἐλευθερίας. Συνίσταται αὕτη εἰς τὸ δικαίωμα ἐκλογῆς τῆς οἰκονομικῆς ἀπασχολήσεως καὶ τῆς ἐνασκήσεως ἐλευθέρως ταύτης ἐν τῷ χώρῳ καὶ τῷ χρόνῳ, ἐπὶ σκοπῷ βιοπορισμοῦ, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀπὸ συστήματος ἢ μὴ ἐνασκήσεως αὐτῆς¹. Καὶ ἐδῶ ἐγένετο δεκτὴ ἡ σχετικότης τῆς ἐλευθερίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι περιορισμοὶ καὶ ἀπαγορεύσεις καὶ ὑποχρεώσεις καὶ προϋποθέσεις ἐνασκήσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος ἐκ λόγων² γενικωτέρου κοινωνικοῦ ἢ δημοσίου συμφέροντος³.

Οὕτω δύνανται α) νὰ θεσπισθῇ ἄδεια διοικητικὴ πρὸς ἄσκησιν ὠρισμένου ἐπαγγέλματος ὡς ηλεκτρολόγου, μηχανολόγου, πλοίαρχου κλπ. β) νὰ θεσπισθῶσιν ὠρισμένα προσόντα πρὸς ἄσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, ὡς ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων καὶ γενικῶς ἐπὶ ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπαγγελμάτων, γ) νὰ ἐπιβληθῶσιν ὠρισμένοι περιορισμοὶ ἢ δεοντολογία, ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος, ὡς φαρμακεμπόρων, φαρμακοποιῶν, ἰατρῶν κλπ. δ) νὰ ἐπιβληθῶσιν ὠρισμέναι προϋποθέσεις ἢ ἐγγυήσεις οἰκονομικαὶ ἢ ἄλλαι διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς δραστηριότητος, ὡς ἐπὶ ἀνωνύμων ἑταιριῶν, ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, τραπεζῶν, μεσιτῶν, χρηματιστῶν, ἐκτελωνιστῶν κλπ. ε) νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰδικοὶ ὅροι ἀσφαλείας καὶ ὑγιεινῆς, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐπαγγέλματος π.χ. ἐργοστασίων καὶ εἰδικώτεροι ἔλεγχοι εἰς ὠρισμένα ἐκ τούτων, ὡς ἀρτοποιείων, ξενοδοχείων κλπ. στ) νὰ ἀπαγορευθῶσιν ὅλοσχερῶς ὠρισμέναι ἐπαγγελματικαὶ ἐνασχολήσεις, ὡς διὰ τῆς μονοπωλήσεως τοῦ σκοποῦ εἰς χεῖρας τοῦ κράτους ἢ ἄλλους δημοσίους ὀργανισμοὺς π.χ. ἄσκησις ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν, ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς ηλεκτρικῆς ἐνεργείας, ζ) ν' ἀπαγορευθῇ ὅλοσχερῶς ἡ ἄσκησις ὠρισμένου ἐπαγγέλματος ἐκ λόγων δημοσίου συμφέροντος π.χ. εἰς ὠρισμένην περιοχὴν τῆς χώρας ἢ παραγωγῆς ἐκρηκτικῶν ὑλών κλπ. η) ν' ἀπαγορευθῇ κατασταλτικῶς ἡ ἄσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος λόγῳ μὴ τηρήσεως τῶν κανονιστικῶς ἐπιβεβλημένων ὄρων τῆς ἀσκήσεως, θ) νὰ περιορισθῇ κατ' ἐπάγγελμα ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς αὐτὸ ἀπασχολουμένων διὰ τῆς ἐπιβολῆς ὀρίων κορεσμοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος⁴ πρὸς κατοχύρωσιν τῶν ἐπαγγελλομένων καὶ πρόληψιν οὕτω τῶν συνεπειῶν τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ· αἱ συνέπειαι τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης, ἄγουσαι εἰς μονοπῶλιον τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς χεῖρας ὠρισμένων προσώπων, ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ταξικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ἀγώνων ὡς π.χ. αὐτοκινητιστῶν, βενζινοπωλῶν, φαρμακοποιῶν καὶ φαρμακεμπόρων, ἀλλὰ καὶ δικηγόρων, συμβολαιογράφων κλπ. ι) νὰ ἐπιβληθῶσιν ἀναγκαστικαὶ ἐνώσεις, οἰκονομικαὶ ἢ ἐπαγγελματικαὶ, ὡς εἰσαγωγέων, δικηγόρων, ἰατρῶν κλπ.⁵

21. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας: Καὶ ἡ ἐλευθερία αὕτη εἶναι εἰδικωτέρα οἰκονομικὴ ἐλευθερία συνισταμένη εἰς τὸ ἐξ ὑποκειμένου δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως κερδοσκοπίας κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Καὶ ἡ ἐλευθερία αὕτη

1. Βλ. Σ. Ε. 1375, 1458/1953.

2. Περὶ τῆς ἀστυνομίας ἐπαγγελλμάτων βλ. Κ. Γαρδίκας, 'Εγκληματολογία, Τομ. Β'. - Τεύχ. - Β'. 1949 σελ. 33-34.

3. Σ. Ε. 116/1937, 321/48, 841/50, 2216/51, 841, 1026/52, 606, 777/52, 598/53, 753, 1408/1954.

4. Χρ. Ἀγαλοπούλου, 'Ἡ ἐπαγγελματικὴ κατοχύρωσις 1950.

5. Βλ. περὶ τῶν περιορισμῶν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐλευθερίας ἀνωτέρω Κεφ. Γ' § 17 σμμ. 2.

περιορίζεται ώσαύτως διά κοινωνικούς σκοπούς. Καί ἐδῶ οἱ περιορισμοὶ εἶναι πολλοὶ παρ' ἡμῖν ὡς α) ἀπαγόρευσις ὀλοσχερῶς ἀσκήσεως ἐμπορίας ὠρισμένων ἀγαθῶν ὡς ναρκωτικῶν, β) ἀπαγόρευσις ἀσκήσεως ὠρισμένης βιομηχανίας ἢ ἐμπορίας μονοπωληθείσης ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς ἄλατος ἢ πυρρῶν κλπ. γ) περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἐμπορεύματος, ἴδιαι δὲ τῶν περιορισμῶν εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου ὁ) ἔλεγχοι καὶ ὑποχρεώσεις εἰδικοί, ὡς οἱ ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν ἀλευροβιομηχανίας, καπνοβιομηχανίας, ἀσφαλειῶν, τραπεζῶν, μεταλλείων κλπ. ε) ἀγορανομικοὶ ἔλεγχοι τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος, κοστολογήσεως κλπ. στ) ἀπαγόρευσις χρήσεως ἢ ἐπιβολὴ παρακρατημάτων ὠρισμένων ἀγαθῶν, ζ) ἢ ἐπιβολὴ μέτρων, κυρώσεων καὶ ἀπαγορεύσεων κατὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ μονοπωλήσεως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων ἢ τῆς οἰκονομικῆς ἀγορᾶς παρ' ἡμῖν δὲν ὑφίστανται ρυθμίσεις τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως¹.

22. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας: Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας περιλαμβάνεται καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ὅλην οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν, ὀρισμένη εἰδικώτερον ὡς ἐλευθερία τῆς ἐπ' ἀμοιβῇ ἢ μισθῷ διαθέσεως τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν ἱκανοτήτων μέσω τῆς προσωπικῆς ἐργασίας, διὰ τῆς παρ' ἄλλου ἐκμεταλλεύσεως ταύτης. Μίσω τῆς ἐλευθερίας ταύτης τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ νεωτέρου βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ κατέστη ἢ μισθωτικὴ ἐκμετάλλευσις τῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ ἐργοδότη, κατέχοντος τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ οἰκονομίας, τοῦ ἐργάτου οὐδὲν κατέχοντος πλὴν τῆς σωματικῆς του δυνάμεως. Καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπήχθη καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ρυθμίσεις διὰ λόγους κοινωνικοῦ συμφέροντος, οὕτω δέ, ὡς καὶ κατὰ τὰ νεώτερα συντάγματα ἡρμηνεύθη² καὶ διὰ τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας ἡμῶν ἐθεσπίσθη, κατέστη τοῦτο κοινωνικὸν δικαίωμα³. Ὡς τοιοῦτον δικαίωμα περιλαμβάνει α) τὸ δικαίωμα τοῦ συνδικαλιζέσθαι, β) τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας⁴, γ) τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας ἐν γένει ἐναντι τοῦ ἐργοδότη ὡς ἐκ τῆς δημιουργουμένης ἐξαρτήσεως διὰ τῆς ἐργασιακῆς συμβάσεως, δ) τὸ δικαίωμα τῆς συλλογικῆς συμβάσεως, ε) τὴν παροχὴν φροντίδι τοῦ Κράτους εἰς πάντας ἐργασίας πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ στοιχειώδους ἐλαχίστου ἀξιοπρεποῦς ζωῆς (πλήρης ἀπασχόλησις) κλπ.⁵ στ) τὰ δικαιώματα ἀδείας, προστασίας ἀπὸ αὐθαιρέτων ἀπολύσεων, προστασίας ἀπὸ τῆς ἀνεργίας, ὄρων ἐργασίας ἀνθρωπίνων, προστασίας ἐργασίας ἀηλικῶν καὶ γυναικῶν, δικαίου μισθοῦ, ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως κλπ. ζ) τὸ δικαίωμα κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως.

1. Σ.Ε. 532/36., 136/37, 796/39, 798/40, 714/41, 67/42, 406/44, 1315/47, 1345/47, 1345/49, 1830/50, 1818/52.

2. Σ.Ε. 1155/49, 1180/50, 959/39, 392/43, 1313, 1315, 1759/47, 510, 1807, 1975/50, 804/51, 275, 486, 2348/52.

3. Τὴν νομολογίαν τοῦ Conseil d'Etat τὴν ἀναφερομένην εἰς ἀκυρώσεις διοικητικῶν πράξεων ὡς ἀντικειμένων εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας βλ. ἐν G. Ripert, Les aspects juridiques du capitalisme moderne 1946 σελ. 213.

4. A. Svolos, Le travail dans les constitutions contemporaines 1939. P. Lavigne Le travail dans les Constitutions françaises 1948.

5. Σ.Β. 2240/1951.

6. Κατὰ τὸν X. Ἀγαλόπουλον εἰς τὸ ἀρθρ. 13 τοῦ ἰσχύοντος συντάγματος προστατεύοντας τὸν ἄνθρωπον ὡς ὃν καὶ ἀξίαν καὶ γενικῶς τὴν προσωπικότητα τοῦτου, ἀνευρίσκειται ἢ ἰδέα τοῦ ἐργατικοῦ δικαίου καὶ πλεῖσται ἀρχαὶ δι' αὐτοῦ θεθεμέναι: Χρ. Ἀγαλόπουλος, Εἰσαγωγή εἰς τὸ Ἐργατικὸν Δίκαιον 1958. σελ. 20 ἐπ.

7. Ὑποκείμενον εἰς περιορισμοὺς: Σ.Ε. 598, 1458/1953.

8. X. Σγουρίτσα, Σχέδιον ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος 1947 σελ. 142.

Πᾶσαι αἱ προβλέψεις αὐται, περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος τῆς ἐργασίας ὡς κοινωνικοῦ δικαιώματος, ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον ῥυθμίσεως ὑπὸ τῆς παρ' ἡμῖν ἐργατικῆς νομοθεσίας, λίαν προστατευτικῆς κατὰ πολλὰ. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τῶν κοινωνικῶν τούτων ρυθμίσεων τῆς σχέσεως τῆς ἐξηρητημένης ἐργασίας ἐπεβλήθησαν οὐσιώδεις περιορισμοί, ὑποχρεώσεις, οἰκονομικαὶ ἐπιβαρύνσεις καὶ ἐξαναγκασμοὶ ἐπὶ τῶν ἐργοδοτῶν. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας δὲν καθιστᾷ ἀνεπίτρεπτον τὴν ἐπιβολὴν περιορισμῶν εἰς τούτους χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος¹.

23. Οἰκονομικαὶ ἐπιβαρύνσεις²: Ἡ κατὰ τὸ Σύνταγμα ἔννοια τῆς ὑποχρεώσεως τῶν πολιτῶν ὅπως συνεισφέρουν εἰς τὰ δημόσια βάρη ἐρμηνεύεται πλὴν ὄχι κατὰ τὴν κλασσικὴν ἀντίληψιν τῆς συνεισφορᾶς εἰς τὰς δαπάνας τοῦ κράτους διὰ ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ ἀλλὰ κατὰ τὴν νεωτέραν ἀντίληψιν ὅτι ὁ φόρος ἀποτελεῖ μέσον τῆς ἐκπληρώσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ³. Ἄλλ' ἢ διὰ τοῦ φόρου συμμετοχῆ τῶν πολιτῶν εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἄνω ἔννοιαν δημόσια βάρη δέον κατὰ τὴν συνταγματικὴν ἐπιταγὴν νὰ εἶναι γενικὴ, πάντων ὑποχρεουμένων νὰ «συνεισφέρουν ἀδιακρίτως»⁴. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ἀπαγορεύονται αἱ ἀπαλλαγαὶ ἀπὸ τοῦ βάρους κατηγοριῶν προσώπων ἢ εἰσοδημάτων, διότι τοῦτο θ' ἀπέτελε ἀνισότητά⁵.

Καὶ ἐν τούτῳ ὅμως ἡ φορολογία ἐπηρεάσθη, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, οὕτως ὥστε ἔθεσπίσθησαν πλῆθος ἀπαλλαγῶν τόσοσιν προσωπικῶν αἰτίνας ἐπ' ἐσχάτων περιορίσθησαν ὅσον καὶ πραγματικῶν, ἐπὶ μεγάλων κατηγοριῶν εἰσοδημάτων, ὡς τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος, τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων, τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν κ.λ.π. Τοιοῦτοτρόπως οἰκονομικὰ κριτήρια ἐπηρεάζουσι μεγάλως σήμερον τὴν καθολικότητα τοῦ φόρου⁶.

Ἄφ' ἑτέρου ὡς ὀρθῶς ἐρμηνεύεται ἡ καθολικότης δὲν σημαίνει ὅτι πᾶς πολίτης δέον νὰ καταβάλλῃ ὁμοιομόρφως τὴν αὐτὴν εἰσφοράν. Ἐν τούτοις ἡ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀνάπτυξης τῶν εἰδικῶν οἰκονομικῶν βάρων, ἐπιβαλλομένων ἐπὶ ὀρισμένου κύκλου πολιτῶν καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν εἰδικῶν σκοπῶν, δι' οὓς πολλάκις οἱ εἰδι-

1. Σ.Ε. 311/1958: Ἐπιβολὴ περιορισμοῦ χάριν τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους, εἰς τὰς ἀεροπορικὰς ἐταιρείας ὅπως προσλαμβάνουν τοὺς ὑπαλλήλους τοὺς κρινόμενους προηγουμένως ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ὡς ἐθνικὸν φρόνα. Σ.Ε. 734/1954.

2. Γ. Κούλη, Κοινωνικὴ δικαιοσύνη τῆς φορολογίας Ε.Ο.Π.Ε. 1948.— Κ. Περιφάνης, Φορολογικὴ ἰσωνομία 1950—Π. Δερτιλιῆ, Ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης εἰς τὰ ἑλληνικὰ συντάγματα Ε.Ο.Π.Ε. 1951.

3. H. Laufenburger, Finances Comparées, 1951, καθ' ὃν ὁ φόρος ἀπὸ βοηθητικῶν μέσων τοῦ Κράτους ἐπιχρηστέθη καταστάς συντελεστῆς τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας. βλ. καὶ Α. Angelopoulos, Planisme et progrès social 1953 σελ. 277 ἑπ. Κριτικὴ τῆς θεωρίας περὶ οὐδετερότητας τοῦ φόρου βλ. ἐν Κ. Σάντη, Ἀρχ. Ο.Κ.Ε. 1953 σελ. 131.—

4. Βλ. περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πανδήμου τοῦ φόρου ἐν Σβόλου-Βλάχου, Α' σελ. 220 ἑπ.

5. Ἀντιθέτως ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ διπλῆς φορολογίας ἀποτελεῖ ἀρχὴν φορολογικῆς πολιτικῆς, ὅπως ἡ φορολογία συντονίζεται πρὸς τὴν ὀρθὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ οὐχὶ συνταγματικὸν κανόνα Σ. 933/1952.—

6. Πάντως ἀποκλείεται ἡ ἐν τούτῳ παρέμβασις τῆς διακριτικῆς εὐχερείας τῆς διοικήσεως, διότι ἡ φορολογικὴ ἐνοχὴ δέον νὰ καθορίζεται διὰ κριτηρίων ἀντικειμενικῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐρρυθμισμένων: Σ. 597/1951. Τοῦτο ἄλλωστε καὶ τὸ ἄρθρον 59 § 2 τοῦ Συντάγματος διακελεύει.

αί επενδύσεις. Προκειμένου δὲ διὰ τὸ σύνολον λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κυρίως τέσσαρες γενικαὶ ποσότητες: τὸ ἔθνικόν εισόδημα, τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν, τὸ ὕψος τῆς ἀπασχολήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὴν ἡγῆσιν τῶν επενδύσεων.

Ἡ μελέτη β' εἶναι δυσχερεστέρα διότι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἀπομόνωσιν τῶν καθοριστικῶν συντελεστῶν οἵτινες δύνανται ν' ἀσκήσωσιν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς πιθανῆς ἐξελίξεως τοῦ ὑπὸ σχεδιασμὸν ἔτους. Πρὸς τοῦτο ἀναλύονται τρεῖς σειραὶ δεδομένων: α) ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ ἐξέλιξις, β) ἡ ἔθνικη οἰκονομικὴ ἐξέλιξις ἣτις κυρίως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπιπέδου ἰσορροπίας 1) τιμῶν-μισθῶν, 2) δημοσίων ἐσόδων-δαπανῶν, 3) εἰσαγωγῶν—ἐξαγωγῶν καὶ 4) εισοδήματος—ἀποταμιεύσεως, γ) τὰ σχέδια επενδύσεως ἴδια τῶν παραγωγικῶν τομέων.

Ἡ μελέτη γ' εἶναι ἡ δυσχερεστάτη, διότι δι' αὐτῆς καταρτίζεται ὁ πῖναξ τῆς ἐνδεδιγμένης ἐξελίξεως κατὰ τὸ ὑπὸ σχεδιασμὸν ἔτος ἥτοι περιορισμὸς τῆς ἀνεργίας, ἀνάπτυξις τῆς καταναλώσεως, ὕψωσις τῶν επενδύσεων, περιορισμὸς τοῦ ἔλλειμματος τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν κ.λ.π.

Ἀνάλογοι δημόσιοι ὑπηρεσίας σχεδιασμοῦ ὑπάρχουν εἰς τὰς περίσσοτέρας τῶν συγχρόνων ἐξειληγμένων δημοκρατιῶν. Ἄρκει νὰ μνημονεύσωμεν:

α) Διὰ τὰς Η.Π.Α. τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Οἰκονομικῶν Συμβούλων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἀποτελοῦσας μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Προεδρίας, ἰδρυθείσας διὰ τοῦ *Employment act* τοῦ 1946. Ἡ Ἐπιτροπὴ καταρτίζει τὰς μελέτας ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομίας, ὧν τὰ τελικὰ συμπεράσματα βλέπομεν διατυπούμενα εἰς τὸ ἐτήσιον Μῆνυμα τοῦ Προέδρου πρὸς τὸ Κογκρέσσον, ὅπερ ἀποτελεῖ περίληψιν τοῦ ἐτήσιου σχεδιασμοῦ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Ὁμοσπονδίας.

β) Διὰ τὴν Ἀγγλίαν τὰ ἐτήσια *Economic Survey*, περιέχοντα θαυμαστὴν ἀνάλησιν τῶν δεδομένων, τῶν προβλέψεων καὶ τῶν κατευθύνσεων ἐπὶ τῆς οἰκονομίας.

γ) Διὰ τὴν Γαλλίαν αἱ ἐκθέσεις αἰτίας καταρτίζονται ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας τῶν οἰκονομικῶν καὶ δημοσιονομικῶν μελετῶν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Ὑπηρεσίας τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως.

Μολοῦντο βεβαίως αἱ ἐργασίαι αὐταὶ ἔχουσιν ἄνισον ἀξίαν, ἀνάλογως τῆς πληρότητος καὶ τῆς ἀκριβείας τῶν στοιχείων ἐν ἐκάστην χώρῳ, ἐν τούτοις ἐπιβεβαιοῦν αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ ὅτι αἱ σύγχρονοι δημοκρατίαι ἀκολουθοῦσι γενικώτερα οἰκονομικὴν πολιτικὴν διὰ διαρκεῶς κυβερνήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως, συναπτομένην ἀμέσως πρὸς ὀριστημένη μορφήν συστηματικῆς προβλέψεως καὶ σχεδιασμοῦ.

10. Σύγχρονοι μορφαὶ σχεδιασμοῦ: Ὁ σχεδιασμὸς ἀπὸ ἀπόψεως ἐντάσεως καὶ ἐκτάσεως αὐτοῦ δύναται νὰ διακριθῇ εἰς ὀρισμένας γενικώτερας κατηγορίας. Οὕτω:

Πρῶτον εἶναι ὁ ὀλοκληρωτικὸς σχεδιασμὸς, ὁ διέπων τὰς ὀλοκληρωτικὰς σοσιαλιστικὰς δημοκρατίας.

Δεύτερον εἶναι ὁ ἥπιος σχεδιασμὸς (*planification souple*) δι' οὗ δὲν ἐπέρχεται ὀλοσχερῆς ἐπέμβασις εἰς τὴν παραγωγὴν διὰ τῆς κρατικοποιήσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, καίτοι τοῦτο ἐν μέρει δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ὡς πρὸς ὀρισμένους τομεῖς αὐτῆς. Ἀλλὰ πάντως διὰ νὰ ὑπάρξῃ σχεδιασμὸς ἥπιος πρέπει νὰ ὑφίσταται συντονισμένη ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας καὶ τῶν συνολικῶν ποσῶν, διότι ἄλλως δὲν πρόκειται περὶ σχεδιασμένης ἀλλὰ περὶ μόνον ἐλεγχόμενης οἰκονομίας. Τὰ κύρια μεγέθη ἐφ' ὧν δέον νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἄτινα δέον νὰ συντονίσῃ ὁ σχεδιασμὸς εἶναι κατὰ μόνον ὄρον αἱ επενδύσεις, ἡ ἀποταμίεσις, αἱ τιμαὶ καὶ μισθοί, ἡ πίστις καὶ ἡ κατανομή τῶν κεφαλαίων καὶ τοῦ εισοδήματος, ἡ ρυθμίσις τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, ὁ ἐλεγχος νομίματος καὶ συναλλάγματος, ἡ κατανομή τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, αἱ δημόσιαι δαπάναι, αἱ μορφαὶ καὶ τὸ ὕψος τῶν ἐπιβαρύνσεων τοῦ εισοδήματος, οἱ σκοποὶ τῶν επενδύσεων καὶ τῶν δαπανῶν, ἡ χρησιμοποίησις καὶ ἡ μόρφωσις τῆς ἐργασίας, ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐξωτερικῶν οἰκονομικῶν σχέσεων, αἱ σχέσεις κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς, τὰ ἐπιτόκια καὶ ἡ τάσις πρὸς κατανάλωσιν.

Τρίτον ὁ σχεδιασμὸς ὁ μερικὸς, ὡς μόνον παραγωγικῶν κρατικῶν επενδύσεων, ὅτε ἔχουεν ἀπλῶς προγραμματισμὸν.

Ἀπὸ τοῦ 1939 καὶ ἐντεῦθεν τὸ πλεῖστον τῶν συγχρόνων κρατῶν κατήρτισαν καὶ ἐφήρμοσαν συστηματικὰ σχέδια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἄτινα ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς βελτιώσεως, τῆς κινητοποιήσεως μεγάλων ἔθνικων καὶ διεθνῶν πόρων, ἐπὶ τῶν νομισματικῶν ἐλέγχων καὶ τῆς ρυθμιστικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰς σχέσεις κεφαλαίου καὶ ἐργασίας. Κατ' ἀρχὰς προσωρίζοντο τὰ σχέδια ταῦτα διὰ τὴν ὀνομίαν τοῦ πολέμου, μετὰ τὴν λήξιν ὁμῶς τούτου διεμορφώθησαν ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου καὶ δημιουργίας νέων ἀγορῶν. Τὰ σχέδια ταῦτα ἐστηρίχθησαν ἐπὶ ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως τῆς ἔθνικῆς λογιστικῆς καὶ συγκεντρώσεως τῶν οὐσιαστικῶν στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων δεδομένων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἡ

Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι, αἱ Κάτω Χώραι, ἡ Γερμανία, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις, αἱ Λαϊκὰ Δημοκρατία κλπ. κυβερνῶνται ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ¹.

Εἰδικώτερον παρατηροῦμεν ὅτι :

α) Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς. Προκειμένου περὶ τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς φαίνεται ὡς ἓαν δύνανται τίς νὰ διηλιχθῇ περὶ ὑπάρξεως σχεδιασμένης οἰκονομίας. Ἡ ἐντύπωσις αὕτη εἶναι ἐν τούτοις πολὺ μακρὰν τῆς πραγματικότητος καὶ φερερῶναι μεγάλην ἀγνοίαν τοῦ τρόπου λειτουργίας τῆς μεγαλύτερας τῶν συγχρόνων δημοκρατιῶν. Πράγματι ἡ δημοκρατία αὕτη ἔχει πρὸ πολλοῦ παύσει νὰ λειτουργῇ ἐν ὅλῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς φιλελευθέρως δημοκρατίας. Δέν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσωμεν τὸν παρεμβατισμὸν τὸν πολύμορφον τοῦ Προέδρου Roosevelt διὰ τοῦ περὶ τῆς Προγράμματος 1932-1939 τοῦ New deal. Καὶ κατὰ τὴν χρονικὴν περίουδον ἀπὸ τοῦ 1939-1945 ὁ πόλεμος καὶ ἡ πολεμικὴ οἰκονομία ὠργανώθη καὶ κατηρθύνθη ὑπὸ τοῦ κράτους δι' αὐστηροῦ σχεδιασμοῦ καὶ ἐλέγχου, δι' ὧν ἰδίᾳ ἐπετεύχθη ἡ τεραστία μετατροπὴ τῶν ἐργοστασίων, ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς, ἡ κατανομὴ τῶν πρώτων ὕλων, ἐπενδύσεων κλπ. Μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα καὶ ἐπιτυχίαν ἐπετεύχθη καὶ ἡ μετὰ τὸν πόλεμον μετατροπὴ πάλιν τῶν βιομηχανιῶν διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς εἰρηνικῆς οἰκονομίας. Ἐκτοτε ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὀνομαζέται ὑπὲρ αὐτῶν τούτων τῶν ἀμερικανῶν ἐπιστημόνων mixed economy, ἐν τῇ ἐνοίᾳ ὅτι ἡ οἰκονομία διέπεται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν πρωτοβουλίαν καὶ τὰς δημοσίας ἢ συλλογικὰς ρυθμίσεις². Ὅπως ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ κράτους καθορίζεται ὑπὸ :

1. Τους γενικοὺς ὅρους τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ὡς σχέσεις ἐργατῶν-ἐργοδοτῶν, συγκέντρωσιν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, χρησιμοποίησιν πρώτων ὕλων, διανομήν ἀγροτικῶν προϊόντων, πώλησιν κινητῶν ἀξιών κλπ.
 2. Τὴν συμμετοχὴν τοῦ κράτους εὐθέως εἰς τὴν ἀσκήσιν παραγωγῆς, ὥστε νὰ υπολογίζεται σήμερον ὅτι τὸ 1/2 τῆς παραγωγῆς τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος ὀφείλεται εἰς δημοσίας ὁμοσπονδιακὰς ἐπιχειρήσεις, ὡς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἀτομικῆς ἐνεργείας, πολεμικῶν προμηθειῶν, ναυπηγείων, βενζίνης ὀκτανικῆς κλπ.
 3. Τὴν ἀνάπτυξιν πάσης φύσεως public utilities, ὡς διανομὴ ἀερίουφωτος, ἀεροπορικῆς ἐπιχειρήσεως, σιδηρόδρομοι κλπ. ὡς καὶ ἀμέσως οἰκονομικὸς ἐλεγχος καὶ συμμετοχὴ εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς οἰκονομίας ὡς χρηματιστήρια ἀξιών καὶ ἐμπορευμάτων, γεωργίαν οἰκονομικοὺς ὀργανισμοὺς κλπ.
 4. Εἰς πολλοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας τὰς τιμὰς.
 5. Ὅμοσπονδιακὰ προγράμματα ἐξασφαλίσεως ἐλαχίστου ὀρίου ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς πτωχότερας τάξεις.
 6. Τὴν ἀναδιανομὴν τμήματος τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος μὲσῶ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ.
 7. Τὴν γενικωτέραν ρύθμισιν τοῦ νομισματος καὶ τῆς πίστωσης.
 8. Προγράμματα εἰδικῆς ἐπιβοηθήσεως κλάδων τῆς οἰκονομίας, διὰ ἐπιχορηγήσεων, προστασίας ἀπὸ οἰκονομικῶν κινδύνων, δανεισμῶν, κλπ.
 9. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνησις ἐπιχορηγεῖ δι' οἰκονομικοὺς σκοποὺς τὰς ἄλλας Πολιτείας τῆς Ὁμοσπονδίας³.
- β) Καναδᾶς. Ἀνάλογος πρὸς τὴν διευθυνομένην οἰκονομίαν τῶν Η.Π.Α. εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Καναδᾶ ἀπὸ τοῦ 1945. Ἀποσκοπεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν ἀνευ πληθωρισμοῦ. Ὁ Σχεδιασμὸς εἰς τὸν Καναδᾶ διατηρεῖ τὸ τελειότερον σύστημα ἐθνικῶν λογαριασμῶν ὥστε ἀνὰ τρίμηνον γίνεται ὑπολογισμὸς τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος.
- γ) Γερμανία. Ὁ σχεδιασμὸς τῆς μεταπολεμικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ὅστις ἔδωκε τόσων θαυμαστὰ ἀποτελέσματα ἀποκαταστάσεως καὶ ἀθηρότητος τῆς οἰκονομίας τῆς δυτικῆς Γερμανίας, ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῶν διατυπωθει-

1. Διὰ τὴν προπολεμικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν βλ. H. Laufenburger—P. Pfimlin, La nouvelle structure économique du Reich 1938, Hedemann, Deutsches wirtschaftsstrecht 1939—A. Piatier, L'économie de guerre 1939.—A. Pietre, L'économie allemande contemporaine 1945.— Διὰ τὴν μεταπολεμικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν βλ. P. Delouvrier—R. Nathan, Politique économique de la France.—L—IV, 1954—1955.—L. Erhard, Le développement économique allemand 1953. Y. Saily, La politique économique de la Grande—Bretagne et du Common wealth. I—III, 1954—1955.—L. Frank, La politique économique des Etats—Unis, I—III, 1953—1954.

2. G. A. Steiner, Governments role in economic life. 1953. Ἰδίᾳ Κεφᾶλ. Ἐνακτον.

3. Βλ. Rapport du Comité des Conseillers économiques du Président des Etats—Unies de 1952, ἐν La documentation Française 1952.

σών εις τὸ Πρόγραμμα τοῦ Dusseldorf. Πρόκειται περὶ τῆς πολιτικῆς τῆς λεγομένης Soziale Markt wirtschaft, ἐπειδὴ ἐπιτρέπει τὸν ἀρχαῖον τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν κλπ. Ἄλλ' ἡ ὅλη διεύθυνσις τῆς οἰκονομίας εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τοῦ κράτους διὰ τῶν φόρων, τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, αἰτίνας καλύπτουσι τὰ 40-45 τοῦ συνόλου τῶν ἐπενδύσεων, τῆς ρυθμίσεως τῆς πίστεως, τοῦ περιορισμοῦ τῆς συγκειντώσεως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, τῆς ρυθμίσεως τῶν σχέσεων κεφαλαίων καὶ ἐργασίας, τῆς ρυθμίσεως τοῦ καθεστώτος τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργατικῶν ἐκπροσώπων κλπ.¹

δ) Ὀλλανδία. Ὁ σχεδιασμός ἐστὶν συστηματικώτερος, ὡς ἤρχισε διατυπούμενος κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ 1946, ὑπὸ τὴν μορφήν Πεντικῶ Οἰκονομικοῦ Σχεδίου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἔθνικου ἐισοδήματος. Χρησιμοποιεῖ ὁ σχεδιασμός οὗτος τὴν μέθοδον καταρτίσεως περὶ τῆς ὠμιλήσασεν ἀνωτέρω, ἀποβλέπει δὲ εἰς τὸ ν' ἀποτελέσῃ σὺνολον ἁρμονικῶν προβλέψεων καὶ κατευθύνσεων ἐνεργείας τοῦ κράτους.

ε) Ἀγγλία. Ἡ κατάρτισις τοῦ Σχεδιασμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξεδηλώθη κυρίως τὸ πρῶτον διὰ τῆς καταρτίσεως ἑτῆσιως τῆς Λευκῆς Βίβλου ἐπὶ τῆς πλήρους χρησιμοποίησεως καὶ τοῦ ἔθνικου ἐισοδήματος, περιοχούσης ἀνάλυσιν τῆς κατανομῆς τῶν συνολικῶν μεγεθῶν. Οὗτω εἰς τὸ Economic Survey διὰ τὸ ἔτος 1947 ἀντιμετωπίσθη γενικώτερον ὁ σχεδιασμός καὶ ἡ ἀνάλυσις καὶ κατάρτισις οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐπὶ σκοπῶν χρησιμοποίησεως τῶν ἔθνικων πόρων κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον ὑπὲρ τῶν ἔθνικων συμφερόντων. Ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς κατανέμεται οὕτω εἰς δύο εἰδικωτέρους τοιοῦτους.

Ἐνδείκνυται νὰ προβῶμεν εἰς σύντομον ἀνάλυσιν ἑνὸς τῶν νεωτέρων καὶ πληρεστέρων Economic Survey, ὡς π.χ. τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸ ἔτος 1953². Τὰ τρία πρῶτα Κεφάλαια τοῦ Σχεδιασμοῦ περιγράφουσι καὶ ἀναλύουσι τὴν κυρίως ἐξέλιξιν τοῦ ἠνωμένου Βασιλείου κατὰ τὸ ἔτος 1952. Τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον κεφάλαιον ἐκθέτει τὰ προβλήματα τὰ τίθημενα διὰ τὸ ἔτος 1953. Οὕτω:

Κεφάλ. Α'. Ἀνταλλαγὰι καὶ πληρωμαὶ ἐξωτερικοῦ διὰ τὸ ἔτος 1952: α) παγκόσμιος θέσις, β) θέσις τῆς λίρας: ἀποθέματα χρυσοῦ καὶ δολλαρίων, ἰσοζύγιον πληρωμῶν ζώνης λίρας, ἰσοζύγιον πληρωμῶν Ἡν. Βασιλείου, γ) ἐξέλιξις τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν δ) εἰδικῶς εἰσαγωγὰι καὶ ἐξαγωγὰι, ε) σκοποὶ ἐξαγωγῶν καὶ ἐπιανεξαγωγῶν, γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν ἐξαγωγῶν, στ) ἀθροιστὶ πόροι, ἐπενδύσεις καὶ χρηματοδοτήσεις τοῦ Ἡν. Βασιλείου, ζ) μεταβολαὶ τοῦ λογαριασμοῦ Κεφαλαίων.

Κεφάλ. Β'. Οἰκονομικαὶ μεταβολαὶ ἐσωτερικοῦ: α) παραγωγή, β) δημόσια ἐν γένει δαπάναι, γ) πραγματικὴ συνολικὴ προσφορά καὶ ζήτησις, ἐπενδύσεις κατὰ κατηγορίας, δ) κατανάλωσις τῶν φυσικῶν προσώπων, ε) ἐξέλιξις ἀποθεμάτων, στ) κατανάλωσις καὶ εἰσόδημα, ζ) τιμαὶ καὶ χρηματικὴ δαπάνη, η) μισθοὶ καὶ κέρδη, δαπάναι καὶ ἐπενδύσεις ἑταιρειῶν, θ) νομισματικὴ ἐξέλιξις, ἀποθέματα καὶ κληρικῆ, ι) ἔσοδα καὶ δαπάναι τοῦ κράτους κλπ.

Κεφάλ. Γ'. Παραγωγή καὶ χρησιμοποίησις κατὰ τὸ ἔτος 1952: α) μεταβολαὶ εἰς τὴν προσφορὰν καὶ ζήτησιν κατὰ κατηγορίας, β) καύσιμα καὶ ἐνέργεια, γ) μεταφοραὶ, δ) χάλυψ, ε) μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι, στ) οἰκισμός, ζ) ὑφαντουργία καὶ ἔνδυσις, η) γεωργία, θ) συνολικὴ παραγωγή καὶ πρῶται ὕλη, ι) κατανομή τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως κατὰ κατηγορίας ἀπασχολήσεων καὶ ἀνεργία.

Κεφάλ. Δ'. Προοπτικὰ διὰ τὸ 1953: σταθεροποίησις καὶ ἐνίσχυσις τοῦ νομισματοῦ, ὑγιῆς οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, ρυθμίσις πολυμερῶν ἐξωτερικῶν ἀνταλλαγῶν, νέα ἀγροτικὴ πολιτικὴ παραγωγῆς, δαπάναι ἐξοπλισμῶν καὶ λοιπαὶ δημόσιαι δαπάναι, ἀνάπτυξις ἐπενδύσεων κλπ.

Βάσει τοῦ ἡννευ τοῦ κράτος ἐν Ἀγγλίᾳ καταρτίζουσι ἴδιον προϋπολογισμὸν ἐπενδύσεων τροφοδοτουμένων ἐκ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ καὶ ἐξ ἄλλων πόρων.

στ) Νορβηγία. Πολὺ περισσώτερον προχωρημένος ἐστὶν ὁ σχεδιασμός εἰς τὴν Νορβηγίαν ἔσπου ὁ ἔθνικος οἰκονομικὸς Προϋπολογισμὸς ψηφίζεται διὰ νόμου παραλλήλως πρὸς τὸν δημοσίον προϋπολογισμὸν.

ζ) Γαλλία. Ἐνδιαφέρουσα ἐστὶν ἡ μορφή ἣν ἔλαβεν ὁ σχεδιασμός ἐν Γαλλίᾳ, ὡς εἰδικώτερος προγραμματισμὸς ἀνανεώσεως καὶ ἐξοπλισμοῦ τῆς παραγωγῆς ἐπὶ σκοπῶ ἀνυμώσεως τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου αὐτῆς (Plan de modernisation et d'équipement), γνωστὸς ὡς Plan Monnet, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τεθέντος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας³. Τὸ σχέδιον ἐκινήθη διὰ διοχετεύσεως εἰς αὐτὸ 138 δισεκ. φρ. τὸ 1947, 328

1. Βλ. A. Grosser, La démocratie de Bonn. 1958 181z σελ. 135-158.

2. B. L'économie Survey pour 1953 ἐν La documentation Française 1953.

3. Βλ. Rabier, Soudet, Rivero z.λ.π., Le plan Monnet, 1951 Edit. Droit Social. B. Chenot, Droit public économique, Cours 1957-1958, I, σελ. 87-105.

τὸ ἔτος 1948, 543 τὸ ἔτος 1949 κλπ. Τὸ κεφάλαιον τῆς χρηματοδοτήσεως ταύτης πρῶτον κατὰ 55 % σχεδὸν ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων, τούτων προερχομένων ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας καὶ πῶρον τοῦ κράτους, κατὰ 28 % ἐκ τραπέζιτικῶν ἐπενδύσεων ἢ ἐκδόσεων τίτλων ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ ἐξ αὐτοχρηματοδοτήσεως. Ἦδη τὸ Plan Monnet κατὰ τὸ ἔτος 1948-1949 ἐπέτυχε τοῦ πρώτου ἀντικειμενικοῦ του σκοποῦ συνισταμένου εἰς τὸ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἔθνικὴν παραγωγὴν εἰς τὸ ἀνώτερον ἐπίπεδον τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς. Ἐξαιρουμένων τῶν νομοθετικῶν μέτρων τῶν ἐθνικοποιήσεων, ὁ Προγραμματισμὸς οὗτος ἐστηρίχθη κυρίως ὄχι εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἐπιβολὴν ἀλλ' εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀποδοχὴν τούτου ἐκ μέρους τῆς παραγωγῆς μέσῳ τῶν κρατικῶν ὑποδείξεων καὶ τῆς μετὰ τοῦ κράτους συνεργασίας. Ἡ κατάρτισις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ Προγραμματισμοῦ, ἀνετέθη, μετὰ τινος διακυμάνσεως, εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτροπᾶτον τοῦ Προγράμματος (Δ. 3-1-1946 καὶ 16-1-1947), ἡ ὅλη ὑπηρεσία κατευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ σχεδίου, τελούντος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Jean Monnet. Παρὰ τῇ ὑπηρεσίᾳ συνεστήθησαν ἐπιτροπαὶ ἐκ ἰονίμων συνεργατῶν κατὰ κατηγορίας καὶ κλάδους τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς παραγωγῆς. Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται ἀπετελέσθησαν ἐξ ἐκπροσώπων τῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐργατῶν, μετὰ μελῶν τῶν δημοσίων διοικήσεων καὶ τεχνικῶν. Αὗται προβλέπουν, καταρτίζουν τὰ εἰδικότερα σχέδια, παρακολουθοῦν τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐλέγχουν γενικῶς τὰ ἀποτελέσματα. Ἀνώτατον ὄργανον τοῦ Commissariat εἶναι ὡς ἐλέγθη τὸ Συμβούλιον τοῦ προγραμματισμοῦ, τελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ὃ μετέχουν οἱ οικονομικοὶ Ὑπουργοὶ καὶ προσωπικότητες ἐκλεγόμεναι ἐκ τῶν αὐτῶν κατηγοριῶν ἐξ ὧν ἡ σύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ Συμβούλιον δίδει τὴν τελικὴν μορφήν εἰς τὸν Προγραμματισμόν. Περαιτέρω ὁ προγραμματισμὸς λειτουργεῖ διὰ μέσων συμβάσεων συναπτομένων μεταξὺ τοῦ Commissariat καὶ ἐκάστου τῶν χρηματοδοτουμένων φορέων τῆς παραγωγῆς.

Καίτοι ὅμως τὸ Πρόγραμμα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπίπεδου τῆς παραγωγῆς ἐν τούτοις ἐρευνᾷ γενικώτερον καὶ τὰς ἄλλας οὐσιώδεις πλευράς τῆς ἔθνικης οἰκονομίας, ὡς ἴδια τὴν νομισματικὴν σταθερότητα κλπ. αἵτινες καὶ ἀποτελοῦν τὰς προϋποθέσεις τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ Προγράμματος.

Ἄλλ' ἐκτός τοῦ Commissariat Général du Plan θεσπίσθησαν καὶ ἄλλαι γενικαὶ ὑπηρεσίαι συμβάλλουσαι εἰς τὸν γενικὸν σχεδιασμόν κατὰ διαφόρους τούτου τομεῖς. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται εἶναι ἡ Commission du Plan National, καταρτίζουσα τὸν προϋπολογισμόν τῆς ἔθνικης οἰκονομίας, τὸ Conseil National du Credit, ὅπερ καθορίζει τὴν πιστωτικὴν πολιτικὴν καὶ ἡ Commission d'Investissements, ἣτις καθορίζει τὴν πολιτικὴν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων.

η) Ρωσσία. Ὁ ρωσσικὸς σχεδιασμὸς ἐδραζόμενος ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ κρατικοῦ ὀλοκληρωτικοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶναι διάφορος βασικῶς τοῦ σχεδιασμοῦ τῶν ἀστικῶν δημοκρατιῶν. Εἶναι οὗτος ὀλοκληρωτικὸς, ἀναφερόμενος εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας, ἣτις εἶναι κρατικοποιημένη. Γενικῶς θεσπίζεται τὸ Σχέδιον διὰ μίαν ὀλόκληρον πενταετίαν καθορίζον τοὺς σκοποὺς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἔθνικης οἰκονομίας. Βάσει αὐτοῦ, ὅπερ ἄλλωστὲ ὑπόκειται ἀναλόγως τῶν ἐξελίξεων εἰς ἀναθεωρήσεις, καταρτίζεται τὸ ἐνιαύσιον σχέδιον. Τὸ πενταετὲς καὶ τὰ ἐτήσια σχέδια προσδιορίζουν τὰς ποσότητας, αἵτινες κατὰ κλάδους παραγωγῆς δεόν νὰ ἐπιτευχθοῦν, τὰς ἐπενδύσεις αἵτινες κατανέμονται ὡσαύτως κατὰ κλάδους, τὰς ποσότητας καὶ εἰδικότητας τῆς χρησιμοποίησιν ἐπιμενῆς ἐργασίας, τὴν κατανομήν τῆς παραγωγῆς μεταξὺ κεφαλαιουχικῶν καὶ καταναλωτικῶν εἰδῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεταφορῶν, πᾶσαν ἄλλην σκοπιμότητα οἰκονομικὴν ἢ κοινωνικὴν, ἣν δεόν νὰ ἐπιτύχουν ὅλαι αἱ οἰκονομικαὶ καὶ κοινωνικαὶ λειτουργαὶ καὶ δημόσια ὑπηρεσίαι.¹

Ἡ κατάρτισις, ἡ διέθυνσις καὶ ὁ ἐλέγχος τοῦ Σχεδίου ἀνήκει εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτροπᾶτον τοῦ Κρατικοῦ Σχεδιασμοῦ (Gossplan) οὗ τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐξ 11 μελῶν τεχνικῶν, οἰκονομολόγων, ἐργατῶν καὶ ὑπηρεσιακῶν προσώπων. Ἡ ὅλη Ὑπηρεσία εἶναι ὄργανομένη κατὰ διευθύνσεις, τομεῖς καὶ ὁμάδας.

Ἐν τούτοις ἡ ὅλη διαδικασία τῆς θεσπίσεως τοῦ Σχεδίου εἶναι πολὺ περισσότερον πολυπλοκός. Κατ' ἀρχὴν καθορίζονται πολιτικῶς οἱ γενικοὶ σκοποὶ τοῦ σχεδιασμοῦ. Ἐπακολουθεῖ ἡ κατάρτισις τοῦ Σχεδίου ὑπὸ τοῦ Gossplan, μεθ' ὃ τοῦτο μεταβιβάζεται εἰς τὴν κλίμακα τῶν κατωτέρων περιφερειακῶν ὀργάνων ὡστε νὰ ἐκφρασθῇ ἡ γνώμη ἐκείνων οἵτινες θὰ ἐκτελέσουν τὸ σχέδιον, ὡς ἴδια αἱ ἐθνικοποιημένα ἐπιχειρήσεις. Κατόπιν τῶν παρατηρήσεων τῶν ὀργάνων τούτων τὸ σχέδιον ἐπανέρχεται εἰς τὸ Gossplan

1. Βλ. Le plan Quinquenal Soviétique d'après guerre 1952. Le Budget d'Etat de l'U.R.S.S. pour 1952. ἐν La Documentation Française.

Ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν πάσης κρατικῆς παρεμβάσεως καὶ οικονομικῆς πολιτικῆς καὶ ἀπολύτως σχεδὸν ἀρνητικῆς στάσεως τοῦ κράτους, καθοριζομένου ὑπὸ μιᾶς ἀκράτου καὶ κατὰ πολλὰ παρεξηγημένης ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἄλλ' ἡ περίοδος αὕτη δύναται νὰ διακριθῆ εἰς δύο τμήματα, τὸ μέχρι τοῦ ἔτους 1884, καθ' ὃ ἐπικρατεῖ ἀπόλυτος ἀδράνεια καὶ τὸ ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης μέχρι τέλους τῆς ὅλης περιόδου καθ' ὃ τὸ κράτος συνάπτει σείραν μεγάλων εἰς χρυσὸν ἐξωτερικῶν δανείων δι' ὧν ἐνισχύεται ἐμμέσως ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξις.

Κυρίως οικονομικὴ πολιτικὴ εἶναι ἀνύπαρκτος, καθ' ὅλην τὴν περίοδον αὕτην. Μέτρα τινὰ ὅμως στοιχειώδη ἀνεφέροντο ἰδίᾳ εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἐμποροπανηγύρεων καὶ ἀγορῶν, μέτρων καὶ σταθμῶν, ἀγορανομικῶν τινων θεμάτων, ἰδίᾳ διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ἐξαγωγῆς ὠρισμένων εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, ἐσωτερικῆς παραγωγῆς, ὡς σίτου. Ἄλλα γενικώτερα μέτρα σημειοῦνται διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ ἔτος 1841 καὶ τῆς σχετικῆς ρυθμίσεως τοῦ νομίσματος, τοῦ νόμου περὶ μεταλλείων τοῦ 1861, τῆς συνομολογήσεως ὠρισμένων ἐμπορικῶν συμβάσεων καθὼς καὶ ὠρισμένων μέτρων ἀναφερομένων εἰς θεμελιώδη τινὰ βασικὰ δημόσια ἔργα, ὡς ὁδοποιίας (ν. ΣΣΤ/1852) ἀτμοπλοικῆς συγκοινωνίας (ν. ΣΠΑ/1855), ἐπικοινωνίας (ν. ΦΘ'/1859, ΦΙΔ'/1859, ΧΚΣΤ/1861, ΧΝΔ/1861). Τέλος διὰ τῆς συστάσεως ὠρισμένων διοικητικῶν ἐπιτροπῶν συμβουλευτικῶν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, αἵτινες ὅμως παρέμειναν ἀδρανεῖς. Εἰς ταῦτα δεόν νὰ προστεθῆ καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς διανομῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῶν δημοσίων ἀγροτικῶν ἐκτάσεων καθὼς καὶ πολλῶν ἀστικῶν τοιοῦτων, διανομῆς διεξαχθεῖσης ὑπὸ τοὺς χειροτέρους κομματικούς ὄρους.

Πολλὰ ὑπῆρξαν τὰ αἷτια τῆς καταστάσεως ταύτης, κυριώτερον τῶν ὁποίων ὅμως ὑπῆρξε τὸ κατώτατον ἐπίπεδον τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ πνευματικὴ καθυστέρησις τῆς ἡγέτιδος τάξεως μὴ κινουμένης ὑπὸ δραστηριότητος τινὸς ἐξ ἐκείνων αἰτινῶν καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα ἔθεσαν τὰς βάσεις διὰ τὰς συγχρόνους ἀνεπτυγμένας δημοκρατικὰς κοινωνίας τῆς ὀργανώσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας. Ἄφ' ἑτέρου ἡ ἐπιβολὴ κατ' ἀρχὰς πολιτεῦματος σκοτεινῆς ἀπολυταρχίας, καθοριζομένης ὑπὸ ξένων ἀνικάνων συμβούλων καὶ μετὰ ταῦτα ἡ εἰσαγωγὴ βασιλευομένης δημοκρατίας εὐρωπαϊκοῦ μὲν τύπου ἀλλ' ἀκράτου φιλελευθερισμοῦ καὶ κομματισμοῦ, συνέβαλον διὰ τῆς ἀρνητικῆς τῶν θέσεως εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ἔλλειψις παντὸς προστατευτισμοῦ κατέστησεν ἀδύνατον πᾶσαν πολιτικὴν βιομηχανικῆς θεμελιώσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ κατάστασις μιᾶς ὑποτυπώδους οἰκονομίας, στερουμένης παντὸς μέσου καὶ ὀργανώσεως, μορφῆς καθαρῶς γεωργικῆς, παρέμεινεν ἀδιατάρακτος ὑπὸ τὴν ἀναμονὴν τῆς δι' ἰδίων μέσων ἀφυπνίσεως τῆς ἐκ τοῦ ληθάργου ὄν εἶχε δημιουργήσει ἡ μακραίων δουλεία καὶ τυράννισις τοῦ ἔθνους. Ἡ δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1843 πτώχευσις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἐκλόνησε διὰ μακρῶν τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν πίστιν. τοῦτο δὲ ἀπέκλειε πᾶσαν καθ' οἰανδήποτε ὁδὸν εἰσοδὸν εἰς τὴν χώραν ξένων κεφαλαίων.

Ἐκ τῆς νάρκης αὐτῆς ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία ἀρχίζει νὰ συνέρχεται μόλις κυρίως ἀπὸ τοῦ 1880. Ἡ βραδεία ἐξ ἰδίων προσπάθεια καθ' ὅλας τὰς δεκαετηρίδας ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν οἰκονομικῆς τινος ζωῆς καὶ εἰσοδήματος δι' οὗ ἐκινήθησαν ἐντονώτερον τὰ συμφέροντα καὶ ἡ δραστηριότης. Τρία γεγονότα συμβάλλουν κατὰ τὴν περίοδον αὕτην

εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κράτους εὐνοϊκῶς ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Πρῶτον ἢ κατὰ τὸ ἔτος 1881 προσάρτισις τῆς Θεσσαλίας. Δεύτερον ἢ κατεύθυνσις τοῦ κράτους ὑπὸ τὸν Χαρ. Τρικούπτην, συνετὸν καὶ συγχρονισμένον πολιτικὸν ἡγέτην, ἐπαναφέροντα τὴν πίστιν τοῦ κράτους. Τρίτον συνεπιεῖς τούτου εἶναι. ἡ εἰσροὴ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μεγάλων ποσῶν κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μέσῳ σειρᾶς δανείων συναφθέντων ὑπὸ τοῦ κράτους. Ὡσαύτως κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀκολουθεῖται τὸ πρῶτον σοβαρὰ καὶ ἐπιστημονικὴ δασμολογικὴ πολιτικὴ, καθὼς καὶ κατάρτισις ἐμπορικῶν συμφωνιῶν μετὰ τῶν ἄλλων κρατῶν, παρέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, καθὼς καὶ τὸ ἀνάλογον τῶν οἴνων, πραγματοποίησις ὠρισμένων μεγάλων ἔργων κοινῆς ὠφελείας, ὡς ἰδίᾳ τῆς διώρυγος τοῦ Ἰσθμοῦ, τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Κωπαΐδος, ἔργων σιδηροδρομικῶν καὶ ὁδοποιίας, διανομὴ τῶν δημοσίων κτημάτων εἰς τοὺς ἀγρότας, τέλος δὲ ἀνάπτυξις διὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς συστηματικωτέρας καὶ εὐρύτερας πιστοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας.

Ἐν τούτοις ἡ αὐξησις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἐξαγωγῶν δὲν ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ δανεισμοῦ ἐπιβάρυνσιν τοῦ κράτους. ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου μέγα μέρος τῶν ἐκ τῶν δανείων πόρων—ὑπολογίζεται ὅτι κατὰ τὴν περίοδον 1879—1893 συνήφθησαν κρατικὰ δάνεια ἀξίας 530 ἐκ χρ. φρ.—ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς κάλυψιν δημοσίων δαπανῶν μὴ παραγωγικῶν, αὐτῶς ὥστε ἡ ὅλη δημοσιονομικὴ πολιτικὴ κατέληξεν εἰς τὴν πτώχευσιν τοῦ 1893 ἐπιδεινωθεῖσα διὰ τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου τοῦ 1897.

β') Περίοδος ἀπὸ τοῦ διακανονισμοῦ τῆς πτωχεύσεως 1898 μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως 1909. Ὁ διακανονισμὸς τῆς πτωχεύσεως ἀποτελεῖ θεμελιῶδες χρονικὸν σημεῖον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Διὰ τοῦ διακανονισμοῦ τούτου μετὰ τῶν ξένων πιστωτῶν, μέσῳ τῶν οἰκείων Κυβερνήσεων, ἐπεβλήθη δημοσιονομικὸς ἔλεγχος εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος συνιστάμενος ἰδίᾳ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ὑπαγωγὴν ὠρισμένων κρατικῶν ἐσόδων ὑπὸ ἐγγύησιν, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπηρεσίας τῶν τοκοχρεωλυσιῶν τῶν ἐξωτερικῶν δανείων καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ὑπαγωγὴν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς. Ἡ ἀκολουθηθεῖσα συνετὴ πολιτικὴ ἐν τῇ διαχειρίσει τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀδιατάρακτον συνέχισιν τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης. Ἡ περίοδος αὕτη προπαρασκευάζει τὴν ἐπανάστασιν τὴν ἐκδηλωθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 1909 διὰ τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀστικῆς τάξεως.

γ') Περίοδος 1909 μέχρι τοῦ τέλους διὰ τὴν Ἑλλάδα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου κατὰ τὸ ἔτος 1923. Ἡ ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως προελθούσα νέα πολιτικὴ ἡγεσία, ὑπὸ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ἦτο συνειδητὸς φορεὺς τῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἐπαναστατικῆς μεταβολῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρίως περιλαμβάνετο ἡ δημιουργία δημοκρατικοῦ κράτους δικαίου πρὸς συμπάραστασιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ὅθεν εἶναι ἡ πρῶτὴ περίοδος τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας καθ' ἣν ἐκδηλοῦται σοβαρὰ καὶ ζωογόνος ἐπαφὴ μεταξὺ δημοσίας ἐξουσίας καὶ ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἀφ' ἑτέρου γεγονότα μεγάλης ἱστορικῆς σπουδαιότητος τῆς περιόδου ταύτης, ὡς ἰδίᾳ οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι καὶ ἡ ἐκείθεν πρόσκτησις νέων μεγάλης οἰκονομικῆς σημασίας ἐδαφῶν, δι' ὧν ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν ἡ ἑκτασις τῆς ἐλευθέρου χώρας, περαιτέρω δὲ ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἐπέκτασις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν οἰκονομικῆς κρα-

τικῆς πολιτικῆς καὶ τὴν ἐκδηλώσιν γενικωτέρων παρεμβατικῶν μέτρων.

Ἡ περίοδος χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν εἰσορὴν ξένων κεφαλαίων, δι' ὧν ἐπεβοηθήθη σπουδαίως ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας, κεφαλαίων προερχομένων εἴτε ἐκ δημοσίων δανείων, ὡς τὰ συναφθέντα κατὰ τὴν περίοδον 1909—1914, εἴτε ἐκ συμμαχικῶν πιστώσεων, εἴτε ἐξ ἰδιωτικῶν καὶ προσφυγικῶν πηγῶν. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀναπτύσσεται ἐντονος ἡ κρατικὴ πολιτικὴ πρὸς διαφόρους τομεῖς, ὡς ἐπιμαρτυρεῖται ἐκ μόνῃς τῆς ἰδρύσεως τῶν Ὑπουργείων Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Γεωργίας, Συγκοινωνίας, Ἐπισιτισμοῦ καὶ Περιβάλλεως. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν προωθεῖται ἡ διάθεσις ὑλικῶν πόρων ἐκ μέρους τοῦ κράτους, ἡ ἐκτέλεσις δημοσίων ἔργων, ἡ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν νέων χωρῶν, ἡ ἔναρξις τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν, ἡ συνηθὴ διαχειρίσις τῶν δημοσιονομικῶν ζητημάτων, μολονότι αἱ πολεμικαὶ δαπάναι, ἰδίᾳ τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας, ἀπερρόφησαν μὴ παραγωγικῶς μέγα μέρος τῶν δημοσίων ἐσόδων. Ἡ περίοδος ὁμῶς αὐτὴ λήγει μὲ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἣτις προκαλεῖ καὶ γενικωτέραν δημοσιονομικὴν, οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν κρίσιν, ἰδίᾳ λόγῳ τοῦ προσφυγικοῦ προβλήματος.

δ') Περίοδος 1923—1939. Ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν αὐθόρυσαν ἐπίτασιν τῶν κρατικῶν παρεμβατισμῶν, δι' ὧν κατὰ τρόπον ἐπαρκῶς συνειδητὸν ἐπιδιώκεται ἡ προσαρμογὴ κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Οἱ παρεμβατισμοὶ οὗτοι καταλήγουσιν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς περιόδου ταύτης, καθ' ἃ τὸ πολίτευμα διέπεται ὑπὸ δικτατορικῆς κυβερνήσεως, νὰ λάβωσι γενικωτέραν ἔκτασιν, ἣτις προσέδωσε τὴν μορφήν τοῦ παρεμβατικοῦ κράτους εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Οἱ τομεῖς εἰς οὓς ἐκδηλοῦται ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς εἶναι κυρίως 1) εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἤδη ἰδρυθεισῶν κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον οἰκονομικῶν Ὑπουργείων καὶ τὴν ἰδρυσιν νέων τοιούτων ὡς τῶν Ὑπουργείων Σιδηροδρόμων καὶ Αὐτοκινήτων, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Τύπου καὶ Τουρισμοῦ καὶ Ἔργασίας. 2) εἰς τὴν ἰδρυσιν πολλῶν αὐτοδιοικουμένων οἰκονομικῶν διοικήσεων ὑπὸ τὴν μορφήν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτικῶν κοινῆς ὠφελείας, δι' ὧν πραγματοποιοῦνται ποικίλων σκοπῶν οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι. 3) εἰς τὴν παρέμβασιν πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ προσφυγικοῦ προβλήματος διὰ διαθέσεως πόρων μεγάλων ἐξ ἐξωτερικῶν δανείων, ἀλλὰ καὶ πόρων τοῦ ἰδίου τοῦ κράτους, καθὼς καὶ ἐφοδίων, ἑλικῶν καὶ ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν κτημάτων, 4) εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἀποκαταστάσεως ἀκτημόνων καλλιεργητῶν, προσφύγων καὶ μικρῶν κτηνοτρόφων διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν μεγάλων ἀγροκτημάτων, 5) εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς πίστεως διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος, Ἀγροτικῆς καὶ Κτηματικῆς, 6) εἰς τὴν προώθησιν συστηματικῆς πολιτικῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, διὰ θεσπίσεως πολλῶν μέτρων ἐνισχύσεως καὶ προστασίας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, 7) εἰς τὴν κατασκευὴν μεγάλων ἔργων ἀξιοποιήσεως τῆς γῆς ὡς καὶ ἔργων συγκοινωνιῶν κλπ. 8) εἰς τὴν κατὰ τὴν μεγάλην παγκόσμιον κρίσιν ρυθμίσιν τοῦ νομίσματος, τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τιμῶν, 9) εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐργατικῆς πολιτικῆς διὰ νομοθετημάτων εὐρυτάτης προστασίας τῆς ἐργασίας ὡς καὶ νομοθεσίας ὀργανώσεως καὶ ρυθμίσεως τῶν συλλογικῶν διαφορῶν μεταξύ ἐργασίας καὶ κεφαλαίου, 10) εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως διὰ τῆς δημιουργίας καθ' ὅλην τὴν χώραν συστήματος γεωργικῶν συνεταιρισμῶν πίστεως, 11) εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν ἐπαγγελματικῶν

συμφερόντων διὰ τῶν Ἐπιμελητηρίων, ὡς ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου. Ἄλλὰ καὶ ἡ περίοδος αὕτη λήγει μὲ τὴν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ φασισμού καὶ καταστροφὴν τῆς οἰκονομίας τῆς.

ε') Περίοδος ἀπὸ τοῦ 1945 καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ περίοδος αὕτη ἀρχεται μετὰ τὰ ἔτη τῆς κατοχῆς, διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἀναλήψεως καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας τῆς ἐλευθέρως δραστηριότητος ἐντὸς τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν. Ἄλλ' ἡ κατάστασις τῆς οἰκονομίας, τῆς ἀπελευθερωθείσης ἐκ τῆς κατακτῆσεως χώρας, ἦτο αὐτόχρημα τραγική. Ἡ καταστροφή καὶ ἡ δυστυχία ἦσαν ὀλοκληρωτικά καὶ τὰ πάντα ἐδεῖ νὰ γίνωσιν ἐξ ὑπαρχῆς. Τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ἀνέλαβεν ἡ ἔθνικὴ δραστηριότης ὑπὸ τὴν ἄμεσον ρύθμισιν, κατεύθυνσιν, ἐνίσχυσιν καὶ συστηματικὴν πρόβλεψιν τοῦ κράτους. Κατ' ἀρχὰς ἡ προσπάθεια αὕτη, ἀνοργάνωτος καὶ ἀνευ ἐπαρκοῦς προπαρασκευῆς τοῦ κράτους διὰ τὴν ἀνάπτυξιν διευθυνομένης οἰκονομίας, ὑπῆρξεν ἀνεπαρκῆς εἰς ἀποτελέσματα μάλιστα δὲ κατὰ πολλὰ συνετέλεσεν εἰς τὴν διασπάθισιν πόρων καὶ ἀπώλειαν πολυτίμου χρόνου.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους 1948 τὸ Κράτος ἀναλαμβάνει περισσότερον συνειδητῶς καὶ ἐλλόγως τὴν ὀργάνωσιν κρατικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ διευθυνομένης οἰκονομίας, ἣτις εὐρίσκεται ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 ἐν ἐξελίξει πρὸς σχεδιασμένην οἰκονομίαν καὶ πρὸς διαμόρφωσιν τῆς ὅλης κρατικῆς Κυβερνήσεως καὶ διοικήσεως εἰς δημοκρατίαν κοινωικὴν καὶ οἰκονομικὴν.

Οἱ σκοποὶ τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶναι :

α') Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας. Περιεχόμενον τῆς γενικῆς ταύτης ἐπιδιώξεως εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγικότητος εἰς τὰς βασικὰς βιομηχανίας, καὶ τὴν λοιπὴν κατὰ τὸ δυνατόν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς γῆς καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας καὶ τῶν δυνάμεων ἐνεργείας. Ἡ χρησιμοποίησις πρὸς τοῦτο πόρων ἐξωτερικῆς βοήθειας, δανεισμῶν κλπ. καὶ ἐσωτερικοῦ (ἀποταμιεύσεως), εἰς ἐπενδύσεις παγίων κεφαλαίων, ἀποτελεῖ τὸ μέσον τῆς ἄνω ἐπιτεύξεως, ἐξ οὗ κυρίως ἐξαρτᾶται ἡ αὐξησις τῆς ἀπασχολήσεως, ἡ αὐξησις τοῦ εἰσοδήματος καὶ συνεπῶς ἡ βελτίωσις τοῦ ὅλου βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, ὅπερ ἀκριβῶς σημαίνει τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν.

β') Ἡ οἰκονομικὴ σταθερότης. Περιεχόμενον τῆς ἐπιδιώξεως ταύτης, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, εἶναι ἡ ἐξασφάλισις τῆς σταθερότητος τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν καὶ ἡ ἀποφυγὴ πάσης αὐξητικῆς σχέσεως τιμῶν—μισθῶν, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν τοῦ νομισματικοῦ πληθωρισμοῦ καὶ συνεπῶς τὴν μείωσιν τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ σταθερὰ οὕτω σχέσις τιμῶν, μισθῶν, νομίματος καὶ ἐξωτερικῆς τούτου ἄξιας, ἡ διευρύνισις τῆς πίστεως ὡς καὶ ἡ ἰσορροπία τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

γ') Ἡ βελτίωσις τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Ἀντικείμενον τοῦ σκοποῦ τούτου εἶναι ἡ ἐπίτευξις καλύψεως τῶν συναλλαγματικῶν δαπανῶν δι' εἰσαγωγὰς διὰ συναλλαγματικῶν πόρων ἐξ ἐξαγωγῶν. Ἡ θεμελιώδης αὕτη ἐπιδιώξις μᾶς ἰσχυρᾶς καὶ ἐν ἀναπτύξει οἰκονομίας, ἐπιτυγχάνεται

1. Βλ. Σ. Παυλοπούλου, Ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, 1958, σελ. 2-4. Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ κατευθύνσεις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς κατὰ τὸ 1951-52 ἐν Ἐπιθ. Πολιτ. Ἐπιστημῶν 1952 σελ. 380-398.

κυρίως διὰ τῆς ἀναπτύξεως παραγωγῆς πρωτογενοῦς καὶ δευτερογενοῦς ἔξαγωγῆς καὶ παραλλήλως διὰ κατευθύνσεως ἢ περιοριστικῆς ρυθμίσεως τῶν εισαγωγῶν. Συναρτᾶται δὲ ἡ ἐπιδίωξις αὕτη τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς πρὸς τὴν ὄλην ρύθμισιν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν.

δ) Ἡ ἀναδιανομὴ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ὡσαύτως θεμελιῶδες μέσον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, συνίσταται εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς κυκλοφορίας τοῦ εἰσοδήματος, ὥστε νὰ μὴ περιέρχεται εἰς συγκεντρωμένους οἰκονομικὰς δυνάμεις καὶ νὰ ὑφίσταται ἀναλογία συμμετοχῆς εἰς τοῦτο τῶν παραγόντων τῆς ἐπιχειρήσεως, κεφαλαίων καὶ ἐργασίας καὶ γενικῶς τοῦ συνόλου τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ. Ἐκδηλοῦται οὕτω ἡ προσπάθεια μεταθέσεως τούτου, διὰ τῆς παραλλήλου διοχετεύσεως τῶν ἐπενδύσεων, προερχομένων ἐκ τῶν κρατικῶν ἐσόδων μέσω τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, πρὸς τὰς κυρίως παραγωγικὰς τάξεις. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐμφανίζεται ὀλιγώτερον συνειδητῶς καὶ προγραμματικῶς ἀκολουθουμένη παρ' ἡμῖν.

ε) Ἡ ἐξυγίανσις τῶν οἰκονομικῶν μονάδων καὶ τῆς διαρθρώσεως τῆς ἀγορᾶς. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν παρενεβάλοντο πάντοτε ὀρισμένα φαινόμενα ἐλαττωματικῆς λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὰ φαινόμενα αὗτα ἦσαν πλὴν τῆς πλημμελοῦς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως, τᾶσις ὑψώσεως τῶν τιμῶν καὶ διογκώσεως τοῦ παραγωγικοῦ κόστους, δημιουργία κατὰ τινὰς τομεῖς καὶ ἐπιχειρήσεις μεγάλων διαφορῶν κερδῶν ἔναντι ἄλλων τομέων κοινιοτοποιημένων ἐπιχειρήσεων βιουσσῶν ὑπὸ κατάστασιν ὀριακὴν καὶ ἐπαγγελματικῶν ἡμερομισθίων, διαφυγὴ μεγάλου μέρους τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ ἐξωτερικόν, φοροδιαφυγὴ τοῦ μεγάλου εἰσοδήματος, μεγάλη ἐξάρτησις τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκ τοῦ δανεισμοῦ, μὴ παραγωγικὴ τοποθέτησις μεγάλου τμήματος τοῦ εἰσοδήματος ἢ καὶ ἀποθησαύρισις τούτου, δημιουργία πολλῶν κλειστῶν ἐπαγγελμάτων καὶ ἄλλων μεσολαβητικῶν παρασιτικῶς παρεμβαλλομένων, ἀνοχὴ τεραστίων παγομένων πιστώσεων, δημιουργία καταστάσεων μονοπωλιακῶν καὶ ἡμιμονοπωλιακῶν εἰς πολλοὺς κλάδους, ἐπίτασις τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως ἐλαχίστων τραπεζιτικῶν ὀργανισμῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καὶ ἔλλειψις σχεδὸν ἐλευθέρως ἀγορᾶς χρήματος, ὑπέρμετρος ἐπιβάρυνσις τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ φορολογικῶν καὶ κοινωνικῶν δαπανῶν, ἔλλειψις ὀρθῆς καὶ ἀποδοτικῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος ἐν τῇ ἐπιχειρήσει. Εἰς τὸν τομέα τούτον ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ παρ' ἡμῖν ἀνευ συγκεκριμένων λύσεων προσπαθεῖ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰ βασικὰ ταῦτα μειονεκτήματα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς παρ' ἡμῖν¹.

1. Περὶ τῆς συγχρόνου θέσεως τῆς ἑλληνικῆς κρατικῆς πολιτικῆς βλ. Δ. Κ. Ψαρῶ, Ἡ Οἰκονομικὴ Διοίκησις τοῦ Κράτους, 1959 σελ. 238 ἐπ. Βλ. καὶ Π. Κανελλοπούλου, Στοιχεῖα ἑλληνικῆς οἰκονομίας, 1958 (ἐκδ. πολυγρ.).

ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ

1. Γενικαὶ ἔννοιαι περὶ τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως.—1. Κλαστικὴ δημοσία διοίκησις.—2. Νεωτέρου δημοσία διοικήσις.—3. Γενικὴ σκοπιμότης τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως.—4. Ἡ ἐξέλιξις ἐκ τῆς κλασσικῆς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν.—5. Δὲν ἐπάσχει διακεκριμένη οἰκονομικὴ διοίκησις.—6. Αἱ τρεῖς περιόδοι τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως.—7. Αἱ μισοὶ ὀργανώσεις τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως.—8. Τὸ πρόβλημα τοῦ προσποτικοῦ.—9. Τὸ πρόβλημα τῶν στοιχείων.—10. Τὸ πρόβλημα τοῦ σχεδίου.

11.—Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημοσίαν οἰκονομικὴν διοίκησιν.—11. Περὶ τῶν κανόνων ἐν γένει τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως.—12. Αἷτια τοῦ παρεμβατισμοῦ ἐν Ἑλλάδι.—13. Γενικαὶ ἐπιδιώξεις τῆς δημοσίας ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως.—14. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐνότης τῶν συγχρόνων παρεμβάσεων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως.—15. Ἄρτιζείμενα καὶ σκοποὶ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ.—16. Συνέπειαι τοῦ ἑλληνικοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ.—17. Εἰδικότεραι διαζοίσεις τῶν κανόνων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως.—18. Χαρακτηρισμὸς τῆς παρ' ἡμῖν παρεμβατικῆς νομοθεσίας.—

19.—Ἡ ἀλλοίωσις τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δημοσίου δικαίου ἐπὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν κανόνων τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ δικαίου.—19 Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος.—20 Ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος.—21. Ἡ λαϊκὴ κυριαρχία.—22. Ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν.—23. Ἡ ἔποικρική ἐθὼν.—24. Ἡ ἔννοια τοῦ νομικοῦ προσώπου.—25. Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ἐπηρεασίας.—26. Ἡ διοικητικὴ ἰεραρχία.—27. Ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν ἀποδιοικουμένων διοικήσεων.—28. Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων.—29. Ἡ συνεργασία μετὰ τῶν συμφερόντων.—30 Ἡ ἐθὼν τοῦ Κράτους.—31. Τὰ ζητημένα δικαιώματα.—32. Ἡ διεθνὴς συνεργασία.

I

Γενικαὶ ἔννοιαι περὶ τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως.

1. Ἡ κλασσικὴ δημοσία διοίκησις: Πᾶσα δρᾶσις τῆς δημοσίας διοικήσεως ἔχει σκοπὸν νὰ ἰκανοποιήσῃ ὠρισμένης ἀνάγκας τοῦ συνόλου, νὰ περιθάψῃ τοὔτέστιν ὠρισμένα κοινωνικὰ ἢ δημόσια συμφέροντα καὶ νὰ προστατεύσῃ ἢ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἐννόμους καταστάσεις τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως, ἀναφερομένης εἰς ἀτομικὰ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις δημο-

σίας, ν' άσκήση τήν διοίκησιν τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὰς δημοσίας ταύτας ὑπηρεσίας προσωπικοῦ. Ὁ κατάλογος τῶν ἐξυπηρετούμενων δημοσίων συμφερόντων καί κοινωνικῶν καταστάσεων ποικίλλει ἀναλόγως τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν, τῶν ἐθνῶν, τῆς συνθέσεως τῆς κοινωνίας τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστώτος, τῶν ἰδεολογικῶν κινήτρων καί γενικῶς τῶν ἐξελίξεων τοῦ πολιτισμοῦ. Βασικῶς ὁμως ὑπὸ τὸ γνωστὸν σχῆμα, ὡς κατὰ τὰ λεχθέντα διμορφώθη ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καί ἐντεύθεν, ἦτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ κρατικὴ διοίκησις, αὕτη ἐξυπηρετεῖ ὠρισμένους θεμελιώδεις καί παγίους δημοσίους σκοποὺς οἳοὶ ἡ δημοσία τάξις καί ἡ ἐσωτερικὴ ἢ ἐξωτερικὴ ἀσφάλεια, ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, ἡ δικαιοσύνη, τοὔτέστιν ἡ λύσις τῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν διαφορῶν, ἡ παροχὴ θεμελιωδῶν ὑπηρεσιῶν ἐπικοινωνίας καί δημοσίων ἔργων, ἡ διαχειρίσις δημοσίων πόρων εἰς χρήμα, ὑλικὸν καί κτήματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν σκοπῶν τούτων κ.λ.π. Κατὰ ταῦτα πᾶσα δημοσία διοίκησις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὅτι κατὰ ἓνα ὠρισμένον τρόπον καί μέχρις ὠρισμένων σημείων ἐπηρεάζει τήν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας καί ἀπὸ ὠρισμένων λειτουργιῶν συμμετέχει εἰς τήν οἰκονομικὴν δραστηριότητα τῶν πολιτῶν. Αἱ ἐπικοινωνίαι (ταχυδρομεῖα, τηλεγραφοί) παρέχουν τὰς προϋποθέσεις καί τὰ μέσα ἀναπτύξεως οἰκονομικῶν συναλλαγῶν, τὰ δημόσια ἔργα (λιμένες, σιδηρόδρομοι, ὁδοποιΐα) θέτουν τὰς βάσεις τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ἡ δικαιοσύνη λύει τὰς ἀμφισβητήσεις ἐπὶ τῶν οἰκονομικοῦ περιεχομένου δικαιωμάτων, ἡ ποικιλὴ δικαιοσύνη προστατεύει τήν κτήσιν καί ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ πάσης προσβολῆς, κ.ο.κ. Ἄλλ' ὅτι χαρακτηρίζει τήν κλασσικὴν δημοσίαν αὐτὴν διοίκησιν εἶναι τὸ θεμελιῶδες, γενικὸν καί ἀπολύτως ἀντικειμενικὸν τῶν λειτουργιῶν τῆς καί τὸ στοιχειῶδες τρόπον τινὰ αὐτῶν αἰτίαι, κατὰ ἔλλογον σκοπιμότητα, ἀποκλείουσι πᾶσαν ἄμεσον παρέμβασιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὅπῃ οὕτω παραμένει ἐλευθέρου καί συνεπέως βιούει κατὰ κανόνος δικαίου ἰδιωτικῷ καί κριτήρια συμφέροντος ἰδιωτικοῦ. Ὅθεν δύναται νὰ προσδιορισθῆ ἀρνητικῶς ὅτι ἡ κλασσικὴ κρατικὴ διοίκησις δὲν εἶναι ἐιδικῆς φύσεως οἰκονομικῆς καί δὲν ἐπιδιώκει νὰ εἶναι τοιαύτη. Κατευθύνεται ὅθεν ἀπὸ τήν κοινωνικὴν ἔρμηνειαν καί τήν ἰδεολογίαν ἐκείνην τὴν ὅποιαν ὠνόμασεν ἀνωτέρω φιλελευθερισμόν.

2. Ἡ νεωτέρα δημοσία διοίκησις¹. Ἀντιθέτως τὸ κράτος, ἐν τῇ άσκήσει τῆς δημοσίας διοικήσεως καί τῇ δι' αὐτῆς ἐξυπηρετήσει τῶν δημοσίων συμφερόντων καί κοινωνικῶν καταστάσεων ὠδηγήθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, πέραν τῶν κλασσικῶν δημοσίων υπηρεσιῶν, εἰς ἄμεσους ρυθμίσεις καί εὐθέως παρεμβάσεις εἰς τὴν ἐλευθερίαν καί τὴν ἰδιωτικὴν κοινωνικὴν καί ἐιδικώτερον οἰκονομικὴν ζωὴν. Αἱ ἀντιλήψεις τῶν Κυβερνήσεων ὅτι ἡ ἐλευθέρα κοινωνικὴ τάξις διασαλεύεται ἢ διακυβεύεται λόγω παρεκκλίσεων ἀπὸ τῆς νομιμότητος ἢ λόγω ἐλλείψεως ἐπαρκούς ἀσφαλείας καί σταθερότητος, αἱ κυκλικαὶ ἐμφανίσεις τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων περὶ ὧν ἀνωτέρω, οἱ ταξικαὶ ἀγῶνες καί οἱ πόλεμοι, αἱ ἰδεολογι-

1. Περὶ τῶν νεωτέρων μορφῶν οἰκονομικῆς δημοσίας διοικήσεως καί τῆς γενέσεως τούτων βλ. Fr. Floiner, *Διοικητικὸν Δίκαιον*. Ἔλλ. μετάφρ. 1932 σελ. 110 ὑπόσ. Γενικώτερον H. Berthelémy-W. Rivero, *Cinq ans de réformes administratives* (1933—1938) 1938. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ νεωτέρα δημοσιὰ οἰκονομικὴ διοίκησις ἔχει ἐν οὐσιαστικῶς διάφορον περιεχόμενον τῶν ἔργων τῆς κλασσικῆς δημοσίας διοικήσεως βλ. B. Chenot, *Orbit public économique*, 1957—1958, 1 σελ. 3. Περὶ τῆς διακυβεύσεως τῆς νεωτέρας διοικήσεως E. Forsthoff, *Lehrbuch*, 1958, σελ. 56—72.

καὶ καὶ κομματικαὶ ἐπιδιώξεις παρέχουν τὰς δικαιολογίας παρεμβάσεως εἰς τὴν ἐλευθέραν ζωὴν τῶν πολιτῶν. Οὕτω αἱ ἀντιλήψεις περὶ τῶν ἐλαττωμάτων, ἐλλείψεων καὶ μειονεκτημάτων τῆς ζωῆς τῶν ἐλευθέρων πρωτοβουλιῶν, τὰς ὁποίας οἱ κυβερνῶντες συνήθως πιστεύουν ὅτι κατὰ ἓνα ὠρισμένον τρόπον καὶ μέχρις ὠρισμένου σημείου δύνανται νὰ ποδηγητήσουν, παρέχουν τὰς δικαιολογίας ἐπεμβατικῶν ρυθμίσεων ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως τῆς ἐλευθέρης κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς ζωῆς καὶ τῶν μεταξύ τῶν πολιτῶν σχέσεων. Ὅθεν δύναται νὰ προσδιορισθῇ θετικῶς ὅτι ἡ νεωτέρα κρατικὴ διοίκησις κατέστη κατὰ μέγα μέρος καὶ ἐλλόγως φύσεως εἰδικῶς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς.

3. Γενικὴ σκοπιμότης τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως: Ὑπάρχει οὕτω μία γενικὴ σκοπιμότης τῆς νεωτέρας δημοσίας διοικήσεως, ἥτις εἶναι χαρακτηριστικῶς οικονομικὴ. Δυνάμεθα συνεπῶς νὰ ὀμιλῶμεν περὶ δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως. Ἡ σκοπιμότης αὕτη ἀποβλέπει νὰ κ α τ ε υ θ ὕ ν η, νὰ δ ι ο ρ ῶ σ η, νὰ μ ε τ α β ἄ λ η ἢ καὶ νὰ δ η μ ι ο υ ρ γ ῆ σ η τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς ἢ τὰς οἰκονομικὰς καταστάσεις ἐν αὐτῷ¹.

Πρὸς τοῦτο ἀκολουθεῖ τὸ κράτος ὠρισμένους γενικὰς ἢ εἰδικὰς μεθόδους δημοσίου δικαίου ἢ ὁδοὺς συνεργασίας μετὰ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Πρῶτον ἡ παλαιότερα ἐνότις τοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ διασπᾶται εἰς πλείονας δευτερογενεῖς δημοσίους ὀργανισμοὺς ἀναλαμβάνοντας εἰδικούς σκοποὺς δημοσίας οικονομικῆς φύσεως. Λειτουργία ἰδιωτικῆς οἰκονομίας ἀνάγονται ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς οἰκονομίας δημοσίας φύσεως καὶ σημασίας. Κατόπιν παραγωγή, κυκλοφορία, πίστις καὶ κατανάλωσις ὑφίστανται βασικούς γενικούς προσανατολισμούς. Αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν θεμελιωδῶν οἰκονομικῶν παραγόντων κεφαλαίου, ἐργασίας, φύσεως καὶ ἐπιστήμης, ὑπόκεινται εἰς οὐσιώδεις ἰσορροπητικὰς ἢ διαιτητικὰς ἢ συντονιστικὰς ρυθμίσεις. Ἡ ἰκανοποίησις μαζικῶν αἰτημάτων ὡς ἔργων κοινῆς ὠφελείας, προνοίας, ἀποκαταστάσεων, οἰκονομικῆς ἀσφαλείας, περιορισμοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἢ τῆς ἐκμεταλλεύσεως, καθιστῶσιν ἀναγκαίαις εἰδικὰς οἰκονομικὰς διοικήσεις ἀλλὰ καὶ ἄμεσον παρέμβασιν εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, οὗ μέρος μέγα καθίσταται δημόσιον ἔσοδον ἵνα ἐξυπηρετήσῃ τοὺς σκοποὺς τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως. Ἡ ἀνάληψις τῆς περαιτέρω εὐθύνης ἐκ μέρους τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς ἐκπληρώσεως οἰκονομικῶν λειτουργιῶν, παραγωγῆς ἢ ἐμπορίας, εἶναι συνέπεια τῆς ἀμέσου σχέσεως μεταξύ κράτους καὶ οἰκονομικοῦ καθεστώτος, τοῦ πρώτου συμπληροῦντος καὶ ὑποκαθιστῶντος τὸ δεύτερον. Οὕτω ἡ δημοσία διοίκησις ἀναπτύσσει τὰς προσπάθειάς αὐτῆς εἰς σκοποὺς διαφόρους, ἐπίπεδα διάφορα καὶ διὰ μέσων διαφόρων ἐκείνων ἅτινα παλαιότερον ἐχρησιμοποιοί. Καὶ ἡ πολιτικὴ ἰδεολογία δὲν ὀμιλεῖ πλέον περὶ κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας ἀλλὰ περὶ κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δημοκρατίας.

4. Ἡ ἐξέλιξις ἐκ τῆς κλασσικῆς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν δημοσίαν διοίκησιν². Ἡ μετάβασις αὕτη ἀπὸ τῆς κλασσικῆς

1. F. Forsthoff, Lehrbuch, 1958 σελ. 30, ἡ δημοσία διοίκησις ἐνεργεῖ *justitia distributiva καὶ commutativa*.

2. Βλ. περὶ τῆς ἐξελέξεως ταύτης γενικῶς ἐν H. Puget, *L'administration en matière économique. Rapport Général (dactyl) au IX Congrès International des sciences administratives (I. D.S.A.) 1953*. Περὶ τῆς ἐξελέξεως ταύτης ἐν Γαλλίᾳ βλ. B. Che- not, *Droit public économique*, I σελ. 23—36.

δημοσίας διοικήσεως εἰς τὴν οἰκονομικὴν δημοσίαν διοίκησιν δὲν ὑπῆρξεν οὔτε ἀπότομος οὔτε κατὰ τρόπον ὀργανικοῦ διαχωρισμοῦ τῶν ἀντικειμένων ἐν τῇ ὅλῃ δημοσίᾳ διοικήσει. Βραδέως καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διὰ ἐξελίξεως γενομένης κατὰ ὠρισμένας διαδοχικὰς ἱστορικὰς περιόδους, τὸ καθεστὸς τῆς κλασσικῆς διοικήσεως τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας μετεμορφώθη εἰς τὸ καθεστὸς τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς συγχρόνου δημοκρατίας.

Θὰ ἠδύνατο νὰ παρατηρηθῆ ὅτι ἤδη ἡ κλασσικὴ δημοσία διοίκισις δὲν ἠδιαφορεῖ ἀπολύτως πρὸς τὴν εἰδικωτέραν ἀντιμετώπισιν ζητημάτων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀγνωστοὶ αὐτῇ σοβαραὶ ἐπεμβάσεις εἰς τὴν ἐλευθέραν οἰκονομίαν, ἰδίᾳ μέσῳ νομισματικῶν ρυθμίσεων ἢ ἐκπληρώσεως εἰδικῶν οἰκονομικῶν ἐπιδιώξεων ὡς π.χ. κρατικῶν ἐργοστασίων, ἔργων, δημοσίων ἰδρυμάτων ἢ δημοσιονομικῶν μονοπωλίων. Μάλιστα πρὸς τὴν νεωτέραν δημοκρατίαν προσεγγίζει περισσότερον τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα παρά ἡ κλασσικὴ δημοκρατία, ὅσον καὶ ἂν τοῦτο φανῆ παράδοξον. Ἡ μοναρχία ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν ἐν σύστημα οἰκονομικῶν ρυθμίσεων, βεβαίως κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὲρ τῆς ὀλιγαρχίας ἢ καὶ ὑπὲρ ὠρισμένων μόνον τάξεων, δι' οὐ διετηρεῖτο ἡ ἔθνικὴ καὶ κοινωνικὴ συνοχή', Ἡ κλασσικὴ δημοκρατία κατέλυσε τὰς παρεμβάσεις ταύτας, ὡς ἀντικειμένας πρὸς τὴν δημοκρατικὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ἤδη ἡ σύγχρονος δημοκρατία ἀνοικοδομεῖ ἐν νέον σύστημα οἰκονομικῶν ρυθμίσεων, αὐτὴν τὴν φορὰν ὅχι ὑπὲρ ὠρισμένης τάξεως ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ συνόλου. Κύρια ὅμως χαρακτηριστικὰ καὶ τῆς κλασσικῆς οἰκονομικῆς δημοσίας διοικήσεως εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις δημοσίων κτημάτων καὶ μονοπωλίων, ἡ δημοσιονομικὴ ρύθμισις καὶ ἡ διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν διοικητικὴ ἀστυνομία. Ἡ διοικητικὴ ὁμως δρᾶσις τῶν τριῶν αὐτῶν ρυθμιστικῶν κατευθύνσεων ἐρείδεται κυρίως ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως τοῦ κανόνος τοῦ δικαίου, ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῶν στοιχειωδῶν ὑποχρεώσεων τῆς δημοσίας ἐξουσίας καὶ ἐπὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἀπλῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τῆς ἐξευρέσεως τῶν πόρων διὰ τὰ ὄργανα καὶ μέσα τῶν λειτουργιῶν τούτων τοῦ Κράτους.

Ἄλλ' ἤδη εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς ρυθμιστικὰς κρατικὰς λειτουργίας ἐμπεριέχεται τὸ σπέρμα τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ καὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως, σπέρμα ἐξ οὗ, ὑπὸ τὴν διευρυνσιν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων, ἡ δημοσία ἐξουσία ἀνεπτύχθη εἰς τὴν νεωτέραν κρατικὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν. Οὕτω ἐκ τῆς κλασσικῆς δημοσιονομικῆς λειτουργίας ἀπέρρευσεν ὅλη ἡ νεωτέρα χρησιμοποίησις τῶν ἔθνικῶν πόρων πρὸς δημοσίους σκοπούς, αἱ ἐπιχορηγήσεις καὶ αἱ νομισματικαὶ ρυθμίσεις· ἐκ τῆς κλασσικῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας ἀπέρρευσεν οἱ νεώτεροι ἔλεγχοι τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ ἐκ τῶν δημοσιονομικῶν μονοπωλίων ἡ ρύθμισις καὶ αἱ ἐπεμβάσεις εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τέλος ἐκ τοῦ προστατευτισμοῦ τὰ κυριώτερα συστήματα τῶν ρυθμίσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἡ ἱστορία τῶν περισσοτέρων διοικητικῶν θεσμῶν μαρτυρεῖ ἀψευδῶς περὶ τῆς καταγωγῆς ταύτης.

Τοιοιούτρόπως ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις ἀπέρρευσεν ἐκ τῶν διαρκῶν μεταμορφώσεων τῆς κλασσικῆς δημοσίας διοικήσεως, ἃς ἰδίᾳ ἐπέβαλον μεγάλα κοινωνικὰ γεγονότα κατὰ τὸ τέλος ἰδίᾳ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μεγάλα ἱστορικά καὶ κοινωνικὰ γεγονότα κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ 20ου αἰῶνος. Ἡ διαρκὴς διόγκωσις τῶν ρυθμιστικῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους ἐπέφερε

τελικῶς τὴν διάσπασιν τῶν παλαιῶν θεσμῶν καὶ τὴν δημιουργίαν νέων. Ὀλόκληρος οὕτω ἡ κλασσικὴ διοίκησις συνεχωνεύθη εἰς μίαν νέαν διοίκησιν, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ἔννοια, οἱ σκοποὶ καὶ ἡ ὅλη λειτουργία τοῦ κράτους.

5. Δὲν ὑπάρχει διακεκριμένη οἰκονομικὴ διοίκησις: Θὰ ἦτο συνεπῶς ἐπισημονικὴ πλάνη νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ὑπάρχει ἰδίᾳ δημοσία οἰκονομικὴ διοίκησις, διακεκριμένη ἐννοιολογικῶς καὶ ὀργανικῶς τῆς λοιπῆς δημοσίας διοικήσεως καὶ ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ σύγχρονου κράτους βαίνει πρὸς ἓνα τοιοῦτον διαχωρισμὸν.¹ Ἀντιθέτως συμβαίνει ὅτι ἡ ὅλη δημοσία διοίκησις εὐρίσκεται πρὸς μίαν διαρκῆ ἐξέλιξιν ἧς τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ οἰκονομικὸν περιεχόμενον καὶ αἱ σχέσεις τῆς ἐπιτασσούσης κρατικῆς βουλήσεως, ὡς γενικῆς βουλήσεως, πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ οἰκονομικὰς λειτουργίας, ὡς ἐκφράσεις καὶ δράσεις ἰδιωτικῶν ἢ συλλογικῶν βουλήσεων. Τοιοῦτοτρόπως τὴν φιλοσοφίαν τοῦ αὐστηροῦ φύλακος τῆς ἐλευθερίας, ἧτοι τῆς ἀρνητικῆς θέσεως τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἔναντι τῆς θετικῆς θέσεως τοῦ πολίτου, τὴν διεδέχθη ἡ διαλεκτικὴ τῆς δημιουργοῦ πάλης μεταξύ τῶν γενικῶν καὶ τῶν μερικωτέρων συμφερόντων. Καὶ ἀπὸ ἀπόψεως θεωρίας τῆς δημοκρατίας, τὴν ἀντίφασιν ἧς ὑπῆρχε εἰς τὰ θεμέλια τοῦ δημοσίου αὐτῆς δικαίου, μεταξύ ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, τὴν ὑπεκατέστησεν ἡ ἐλαστικὴ σχετικότης ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν ἀρχῶν τοῦ δημοσίου δικαίου² συνισταμένη εἰς ἀμοιβαῖον προσδιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ ἰσότητι καὶ τῆς ἰσότητος ὡς δημιουργοῦ τῆς ἐλευθερίας, εἰς συμβιβασμὸν ἐν ἄλλοις λόγοις μεταξύ ἀτόμου, ὁμάδων καὶ συνόλου. Κατὰ ταῦτα ἡ σύγχρονος οἰκονομικὴ διοίκησις λειτουργεῖ ἐντὸς τῶν κλασσικῶν ἀρχῶν, μορφῶν καὶ τύπων, τῆς δημοσίας διοικήσεως: ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος, ἡ ἀρχὴ τῆς ἱεραρχίας καὶ τοῦ ἐλέγχου, αἱ κατάσκευαί τῆς νομικῆς προσωπικότητος καὶ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, οἱ κανόνες τῶν ἀρμοδιοτήτων, οἱ κανόνες τῶν διοικητικῶν πράξεων, καὶ τῶν συμβάσεων καὶ οἱ θεσμοὶ τῶν δικαιοδοτικῶν ὀργάνων ἐπὶ τῶν διοικητικῶν ἀμφισβητήσεων. Πάντα ὁμῶς ταῦτα κινοῦνται μὲ ἓν νέον περιεχόμενον, μὲ διάφορον πνεῦμα, κατ' ἄλλους τρόπους καὶ πρὸς διάφορα ἀποτελέσματα καὶ σκοποῦς. Ἡ θέσπισις τῶν κανόνων τοῦ δικαίου περιῆλθε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν διοίκησιν, τὴν ἀπλὴν καὶ αὐστηρὰν ἀρχὴν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τὴν διεδέχθη ἡ σκοπιμότης τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἀποδόσεως, τὴν κλασσικὴν γραφειοκρατίαν τὴν διαδέχεται ἡ παραγωγικότης, τὴν κρατικὴν μόνωσιν τὴν διαδέχεται ἡ συνεργασία μετὰ τῶν συμφερόντων, τὰς δεσμίαις διατάξεις τὰς διαδέχονται εὐρύταται διακριτικαὶ εὐχέρεια, τὸν σεβασμὸν τῶν κειμένων καταστάσεων τὸν διαδέχεται ἡ σκόπιμος μεταβλητότης τούτων, τὴν κλασσικὴν νομικὴν μόρφωσιν τῶν κρατικῶν ὀργάνων τὴν ἀντικαθιστᾷ ἡ οἰκονομικὴ καὶ τεχνικὴ μόρφωσις αὐτῶν, τὴν κατασταλτικὴν ἐνέργειαν τὴν συμπληρῶνει ἡ κατὰ πρόβλεψιν δράσις, τὴν καθαρῶς νομικὴν γνωσεολογίαν τὴν συμπληρῶνει στατιστικὴ καὶ μαθηματικὴ καὶ οἰκονομικὴ προπαρασκευὴ, τὴν ἀσφάλειαν τῶν κρατικῶν ἐπεμβάσεων τὴν ἀντικαθιστᾷ ὁ κίνδυνος οὐ ἀναλασβάνει τὰς εὐθύναις ἢ παρεμβατικὴ ἐξουσία, τὴν ἀτεγκτον ἐπιταγὴν τῆς δημοσίας

1. Μολοντι πρῶγματι ἐμφανίζεται μίᾳ ἀμορφότητι μετὰ ἀρχῆς κλασσικῆς διοικήσεως καὶ ἀρχῶν τῆς νεωτέρου οἰκονομικῆς διοικήσεως ἐν τούτοις αἱ ἀρχαὶ τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας παραμένουν. βλ. B. Chenol. Droit public économique, σελ. 2.

114. βλ. ἄνωτέρω Κεφάλαιον Γ', §13.

έξουσίας την ύποκαθιστά κατά πολλά ή συμβιβαστική ενέργεια μεταξύ γενικού και άτομικού συμφέροντος κλπ.¹

Δέν ἔχομε συνεπῶς παράλληλον ὑπόρξιν κλασσικῆς καὶ οἰκονομικῆς διοικήσεως ἀλλὰ νέαν ἐν γένει δημοσίαν διοίκησιν ἐν τὸς τῆς ὁποίας κλασσικὰ καὶ νεώτερα στοιχεῖα συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν νέαν κρατικὴν δρᾶσιν ὀργανικῶς καὶ γειτουρικῶς². Τοῦτο βεβαίως δέν ἐμποδίζει νὰ μελετήσωμεν καὶ ν' ἀναλύσωμεν κεχωρισμένως τὰς κλασσικὰς ρυθμίσεις ἀπὸ τὰς νεωτέρας. Τοῦτο μάλιστα ἐπι ἄλλεται. Ἐν τῇ δρᾶσιν δημοσίᾳ διοικήσεως εἶναι μία, μὲ κυριώτερον σύγγρονον χαρακτηριστικὸν καὶ γενικὴν σκοπιμότητα τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα. Σημασίαν πλέον ἔχει εἰς ποίαν ἔκτασιν ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀσκήεται ἡ δραστηριότης αὕτη, σημασίαν ἔχει ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ οὐσιώδεις περιεχόμενον τῆς κρατικῆς δραστηριότητος καὶ ὅτι καθορίζει κατὰ μέγα μέρος τὴν νομοθετικὴν καὶ τὴν κυβερνητικὴν πρωτοβουλίαν.

6. Αἱ τρεῖς περίοδοι τῶν κρατικῶν ρυθμίσεων:³ Ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐξελιξομένη τῆς δημοσίας διοικήσεως δυνάμει νὰ διακρίνωμεν τρεῖς διαδοχικῶς μορφὰς παρεμβάσεων α) τὰς κλασσικὰς, β) τὰς νεωτέρας καὶ γ) τὰς συγχρόνους, Ἡδὴ ἐντὸς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ τῆς διοικητικῆς δράσεως καὶ αἱ τρεῖς κατηγορίαι τῶν παρεμβάσεων ἀποτελοῦν ἐν ὅλῳ καίτοι νομικῶς κατὰ θεμελιώδεις τινὰς διαχωριστικὰς γραμμάς διακρίνονται. Ἀπὸ ἀπόψεως οὕτω ἰδίᾳ ἱστορικῆς καταγωγῆς, ἐξελίξεως, θεσμῶν, σημασίας τούτων, ἐνστάσεως, ὀργανικῆς συνθέσεως, σκοπιμότητος, προσωπικοῦ καὶ μεθόδων ἐνεργείας διακρίνονται κατὰ πολλά.

Αἱ τρεῖς αὐταὶ μορφαὶ τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως κλασσικὴ, νεωτέρα, σύγχρονος ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰς τρεῖς ἱστορικὰς περιόδους. Ἡ κλασσικὴ περίοδος διήκει διὰ μέσου τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ νεωτέρα συμπίπτει πρὸς τὴν περίοδον τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος ἤτοι τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου καὶ μὲ ἀύξοντα ρυθμὸν καταλαμβάνει τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ α' καὶ β' παγκοσμίου πολέμου. Ἡ τρίτη περίοδος ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου καὶ ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ διαμορφουμένη. Ἐκάστη τῶν τριῶν τούτων περιόδων ἀντιπροσωπεύει καὶ ἐκφράζει ἓνα διάφορον περιεχόμενον τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως. Ἡ πρώτη εἶναι κυρίως ἀρνητικὴ οἰκονομικὴ διοίκησις καὶ ἡ δημοκρατία εἶναι πρωτίστως πολιτικὴ δημοκρατία. Ἡ δευτέρα περίοδος εἶναι δημοσία διοίκησις διὰ ἐπὶ μέρους παρεμβάσεων, ἐνεργοῦσα καὶ ἐκφράζουσα τὴν δημοκρατίαν μὲ παρεμβατικὴν ἢ ἐπὶ μέρους διευθυνομένην οἰκονομίαν. Ἡ τρίτη περίοδος εἶναι δημοσία διοίκησις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον σχεδιασμένης καὶ συνολικῶς διευθυνομένης οἰκονομίας διαμορφώνουσα δημοκρατίαν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν. Εὐρίσκόμεθα οὕτω εἰς τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς δημοσίας διοικήσεως καθ' ἣν ἀναπτύσσονται αἱ δημόσιαι οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν διαρθρώσεων ταύτης.

7. Αἱ νέα μορφὰ ὀργανώσεως τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως: Ἡ ἀσκήσις ὑπὸ τῶν δημοσίων διοική-

1. Βλ. περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τούτων κατωτέρω III.

2. Βλ. H. Puget, op. cit.

3. Περὶ τῶν ἐποχῶν τῆς νεωτέρας διοικήσεως βλ. E. Forsthoff, Lehrbuch der Verwaltungsrechts, 1958 σελ. 17—38.

σεών τῶν παρεμβάσεων ἐδημιούργησε τὸ ζήτημα τῶν ὀργάνων καὶ στελεχῶν τῆς ἀσκήσεως τούτων. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ διαμόρφωσις τῆς δημοσίας διοικήσεως εὐρίσκεται ἐν ἐξελίξει. Αἱ κυριώτεροι μορφαι τῆς ὀργανώσεως τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως εἶναι αἱ ἑξῆς :

- α) Εἰδικὰ κεντρικὰ ὄργανα οἰκονομικῆς κυβερνήσεως, ὡς εἰδικὰ Συμβούλια ἢ Ἐπιτροπαι ἢ ἄλλαι εἰδικαὶ συνθέσεις ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου.
- β) Εἰδικὰ οἰκονομικὰ ἢ προγραμματισμοῦ Ὑπουργεῖα.
- γ) Εἰδικαὶ οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι ἢ τεχνικαὶ τοιαῦται.
- δ) Ἴδια νομικὰ πρόσωπα δημοσίου ἢ ἡμιδημοσίου δικαίου καὶ ἐφαρμογαὶ συγκεντρώσεων, ἀποκεντρώσεων καὶ αὐτοδιοικήσεων τῶν ὑπηρεσιῶν.
- ε) Γνωμοδοτικὰ παρὰ τῇ οἰκονομικῇ διοικήσει τακτικὰ Συμβούλια ἢ Ἐπιτροπαι ἑκτακταί.
- στ) Εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι μελέτης καὶ στατιστικῆς.
- ζ) Διαιτητικὰ ὄργανα ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων.
- η) Ἐκπροσωπήσεις ἐπαγγελματικαὶ παρὰ τῇ δημοσίᾳ διοικήσει.
- θ) Μέθοδοι ἐπιθεωρήσεων καὶ παρακολουθήσεων.
- ι) Ἐφαρμογὴ μεθόδων συνεργασίας τριμερῶν (κράτους-τεχνικοῦ-ἐργασία) ἢ τετραμερῶν (κράτος-τεχνικοῦ-ἐργασία-κατανάλωσις).
- ια) Ἀνάπτυξις συστημάτων συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων ἀποτελουσῶν ἡμιδημοσίας οἰκονομικὰς δυνάμεις.
- ιβ) Ἀνάπτυξις συστημάτων ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων ἀποτελουσῶν ἡμιδημοσίας ταξικὰς δυνάμεις.
- ιγ) Ὀργανώσεις ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων κατὰ δημοσίους συλλογικοὺς ὀργανισμοὺς.
- ιδ) Μέθοδος διεθνούς συνεργασίας ἐντὸς τῆς κρατικῆς διοικήσεως.
- ιε) Δημοσία ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης.

8. Τὸ πρόβλημα τοῦ προσωπικοῦ: Ἡ σύγχρονος δημοσία οἰκονομικὴ διοίκησις ἔθεσε τὸ πρόβλημα τῆς καταρτίσεως προσωπικοῦ καταλλήλως παρεσκευασμένου διὰ τὴν ἀσκήσιν ταύτης¹.

Τὸ πρόβλημα τοῦ προσωπικοῦ τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως τίθεται ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων α) ἀνάγκη εἰδικοῦ προσωπικοῦ τεχνικοῦ, οἰκονομικοῦ ἀλλὰ καὶ διοικητικοῦ, β) πτόθεν ἢ πρόσληψις καὶ ποία ἡ μὀρφωσις αὐτοῦ, γ) ποία ἡ σχέσηις του πρὸς τὴν ὄλην διοίκησιν καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἱεράρχησις ἢ διάρθρωσις τούτου. Ἀλλὰ πέραν τούτων τίθεται ἐν δεύτερον σύμπλεγμα ἐρωτημάτων : α) ποία ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ ἀρμοδιότης ἐνεργείας ἦτοι ἡ ἑκτασις τῶν παρεχομένων αὐτῷ ἐξουσιοδοτήσεων, β) ποίος καὶ ὑπὸ ποίων ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ, γ) ποία ἡ σχέσηις του πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν².

9. Τὸ πρόβλημα τῶν στοιχείων. Ἐτερον οὐσιῶδες διὰ τὴν δημοσίαν διοίκησιν τῆς οἰκονομίας πρόβλημα εἶναι τὸ ζήτημα τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν στοιχείων καὶ δεδομένων διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν ἐκθέσεων καὶ μελετῶν ἐφ' ὧν θὰ στηριχθῇ ὁ σχεδιασμός, οἱ εἰδικώτεροι προγραμματισμοὶ τῆς οἰκονομίας, ὁ συντονισμός τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ ἡ λήψις τῶν γενικωτέρων ἐπ' αὐτῆς μέτρων. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ὑπάρχει εἰς πάντα τὰ κράτη καὶ παντοῦ καταβάλλεται προσπάθεια ὀργανώσεως σχετικῶν ὑπηρεσιῶν εἰδικῶς ἐπὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν στοιχείων τῶν λειτουργιῶν καὶ μεγεθῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονο-

1. G. Gregoire, La onction publique 1954 σελ. 95 ἐπομ. καὶ 181 ἐπομ.

2. Βλ. H. Puget, op. cit. Γ. Μπαρκελόπουλος, Μέθοδοι ἐπιλογῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ προσωπικοῦ σελ. 195 καὶ 196 ἐκδόσεως 1950.

μίας'. Παρ' ἡμῖν κατεβλήθη ὡσαύτως προσπάθεια πρὸς τοῦτο τόσον διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ τῆς παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίας τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν, ὅσον καὶ τῆς ἰδρύσεως τῶν εἰδικῶν προγραμματικῶν καὶ στατιστικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εὐρισκόμεθα πολὺ μακρὰν ἀπὸ τῆς διαθέσεως πλήρων καὶ ἀντικειμενικῶν οἰκονομικῶν δεδομένων. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν πολὺ συμβάλλει καὶ ὁ γνωστός εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα κυριαρχῶν ἀποκρυφισμὸς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς οἰκονομικὰς πράξεις καὶ τ' ἀποτελέσματα τούτων. Ἡ ἀπόκρυψις τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων ἀποτελεῖ καθ' ἡμᾶς μίαν τῶν ἐκδηλώσεων, τῆς ὅλης δημιουργηθείσης ἀπαραδέκτου εἰς ἕκτασιν παρ' ἡμῖν συναλλαγῆς μεταξὺ οἰκονομικῶν δυνάμεων καὶ κομματικῶν ὀργανώσεων, συναλλαγῆς ἥτις ἐπηρεάζουσα ὅλας τὰς κρατικὰς λειτουργίας καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἀντικειμενικὴν διακρίβωσιν τῶν ἐξελίξεων καὶ διαμορφώσεων τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων, τὴν λειτουργίαν τῶν ἐλέγχων καὶ κατὰ μέγα σημεῖον ἀκόμη καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, οὕτως ὥστε ὑπὸ τὴν ἀνοχὴν αὐτὴν πᾶσα οἰκονομικὴ ἐνέργεια ἀποτελεῖ προσωπικὸν καὶ ἀπόρρητον στοιχεῖον τοῦ ἐνεργοῦντος. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐνισχυμένη ἐκ τῶν ἄνω καὶ μεταδίδουσα περαιτέρω γενικῶς τὸν πανικὸν λόγῳ ἐνδεχομένων ἀγνωστων καὶ ἀπροσδοκῆτων μέτρων, ἢ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπιδιώξεως ἰδιαίτερων πολιτικῶν εὐνοιῶν, καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἀντικειμενικὴν διακρίβωσιν τῶν οἰκονομικῶν γεγονότων. Ἡ κατάστασις αὕτη χαρακτηρίζουσα ὅλας τὰς ὑποαναπτύκτους χώρας ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον πρόσκομμα εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιστημονικῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ συνεπῶς καὶ οἰκονομικῆς διοικήσεως.

10. Τὸ πρόβλημα τοῦ σχεδίου τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἔτερον τέλος θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς ὀργανώσεως τῶν κρατικῶν ρυθμίσεων εἶναι τὸ τοῦ φορέως καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ σχεδιασμοῦ ἢ προγραμματισμοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο ἐξετάζεται εἰδικώτερον κατωτέρω εἰς τὰ κεφάλαια Ζ' καὶ Η'.

II

Εἰσαγωγή εἰς τὴν παρ' ἡμῖν δημοσίαν οἰκονομικὴν διοίκησιν.

11. Περὶ τῶν κανόνων ἐν γένει τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς δημοσίας διοικήσεως: Ἐν τῇ παρ' ἡμῖν ἐρμηνείᾳ δὲν γίνεται χρῆσις τῶν ὄρων «οἰκονομικὴ διοίκησις» ἢ «δημοσία διοικήσις τῆς οἰκονομίας» ἵνα ὀρισθῇ ἡ λειτουργία ἐκείνη τῆς διοικήσεως ἥτις ἐν τῷ συγχρόνῳ διοικητικῷ δικαίῳ νοεῖται ὡς ἄσκησις τῶν πάσης φύσεως ρυθμιστικῶν παρεμβατικῶν ἐξουσιῶν τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Οἱ ὄροι «παρεμβατισμὸς» ἢ «κρατικὴ ρύθμισις» ἢ «διοικητικὸς ἐλεγχος», μολοντότι ὀλιγώτερον ἐπιστημονικῶς ἀκριβεῖς καὶ οὐχὶ ἐπαρκῶς σαφεῖς, εἶναι ἐν χρήσει καὶ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐρμηνείᾳ καὶ εἰς τὴν τρέχουσαν διοικητικὴν ὀρολογίαν. Πρὸς τοῦτοις δὲ αἱ διάφοροι μορφαὶ τῶν κρατικῶν ρυθμίσεων ἦτοι τὰ διάφορα καθ' ἕκαστον ἀντικείμενα τῆς δημοσίας διοικήσεως, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, ἐξετάζονται συνήθως οὐχὶ εἰς ἴδιον τμήμα τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ ὡς

119. Βλ. ἀνωτέρω, Κεφάλ. Δ' §§ 9 11.

συστηματική έρμηνεία του συνόλου των σχετικών κανόνων του δικαίου, άλλ' έπ' εύκαιρία και όλως παρεπιπτόντως, άνευ ειδικωτέρας ανάλυσεως και έρμηνείας των γενικών θεσμών της δημοσίας οικονομικής διοικήσεως εις ούς κατανέμεται τὸ σύνολον σχεδόν τῆς διοικητικῆς δράσεως. Έντεϋθεν μολονότι αἱ ρυθμίσεις του έλληνικού κράτους επί τῆς οικονομικῆς ζωῆς είναι και πολυπληθεῖς και ούσιώδεις και έδημιούργησαν μόνιμον καθεστὼς οικονομικῆς διοικήσεως ὅμως οὔτε ἐν τῇ θεωρίᾳ οὔτε ἐν τῇ πράξει ἔχει διαμορφωθῆ ἰδίᾳ συστηματικῆ έρμηνεία και σταθερά αντίληψις περί τῆς ὑφισταμένης ἐν τῇ χώρα «οικονομικῆς διοικήσεως» και γενικώτερον «περί του έλληνικού οικονομικού διοικητικού δικαίου»¹.

Ὡς ἐκ των πηγῶν των κανόνων τῆς ὅλης κρατικῆς δράσεως ἐπὶ τῆς οικονομικῆς ζωῆς ἢ «δημοσία οικονομική διοικήσις» δεόν νά νοηθῆ ὅτι περιλαμβάνει: α) τοὺς γενικούς και ειδικούς κανόνους τοὺς ἀναφερομένους εἰς τοὺς περιορισμούς ἢ ὑποχρεώσεις ἢ ἐξαναγκασμούς γενικῶς οὖς ἢ νομοθετικῆ ἐξουσία ἐπιβάλλει εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐνάσκησιν των ἀτομικῶν και συλλογικῶν δικαιωμάτων και ειδικώτερον εἰς τὴν ἐλευθέραν οικονομικὴν δραστηριότητα ὡς και εἰς τὰ οικονομικά βάρη ἅτινα σχετικῶς ἐπιβάλλονται ὑπὸ του κράτους ἐπὶ των πολιτῶν. β) τὰς διὰ τῆς διοικητικῆς ἐξουσίας κατ' ἐξουσιοδότησιν του νόμου ἀμέσους και ἐμέσους ειδικωτέρας ρυθμίσεις και ἐλέγχους των λειτουργιῶν τῆς ἰδιωτικῆς οικονομίας και τὴν ἐκεῖθεν δημιουργουμένην συνεργασίαν μεταξὺ δημοσίων ὑπηρεσιῶν και φορέων των λειτουργιῶν τῆς οικονομίας. γ) τοὺς κανόνους τοὺς τιθεμένους διὰ κανονιστικῶν πράξεων των ἀποκεντρωμένων δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἢ διὰ νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ἰδιωτικού δικαίου φύσεως βιομηχανικῆς και ἐμπορικῆς ἢ ὑπηρεσιῶν κοινῆς ὠφελείας.

Ἡ τριχοτόμησις αὕτη των κανόνων του δικαίου, των ἀναφερομένων εἰς τὴν οικονομικὴν διοίκησιν, ἀκολουθοῦσα τὴν ἐν γένει διάκρισιν των κανόνων του δημοσίου δικαίου, δέν δύναται βεβαίως παρὰ νά θεωρηθῆ ὡς ἀπλῶς τυπική διότι και αἱ τρεῖς αὗται κατηγορίαι συνυπάρχουσι πολυλάκις και ταῦτίζονται εἰς ἕκαστον θεσμόν. Εἰδικώτερον δέ αἱ κατηγορίαι α' και β' δέν δύναται παρὰ νά ἐρμηνευθῶσιν εἰς μίαν ὀργανικὴν ἐνότητα ἐνῶ ἢ γ' κατηγορία εἶναι καθ' ἑαυτὴν περισσότερον διακεκριμένη. Ἡ γενόμενη ὅμως διάκρισις εἰς τρεῖς κατηγορίας κανόνων δικαίου οικονομικῆς διοικήσεως εἶχε σκοπὸν νά τονίσῃ τὴν καταγωγὴν και ἱεραρχίαν των κανόνων τούτων: νομοθετικῆ λειτουργία, διοικητικῆ λειτουργία, αὐτονομία. Ἀληθές ὅμως τυγχάνει ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ μέθοδος τῆς ἰδίᾳ διὰ γενικῶν και ειδικῶν κανόνων ὑπὸ του κράτους ρυθμίσεως τῆς οικονομικῆς ζωῆς (α'—β' κατῆγ.) ἐχρησιμοποίηθη ὑπερβαλλόντως ἐνῶ ἡ θέσις κανόνων διὰ τῆς αὐτονομίας παρέμεινε μάλλον περιορισμένη.

Ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως οἱ κανόνες τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως διακρίνονται α) εἰς κανόνους οὐσιαστικούς ὑφ' ὧν προβλέπονται και διέπονται αἱ διάφοροι παρεμβάσεις και β) κανόνους δι' ὧν καθορίζονται τὰ ὄργανα δι' ὧν ἀσκεῖται ἡ οικονομικῆ διοίκησις, αἱ ἀρμοδιότητες αὐτῶν και ἡ διαδικασία κατὰ θεσμόν δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐφαρμογὴ και ἐκτέλεσις των ἐπεμβατικῶν ρυθμίσεων. Ἐπὶ τῆς δευτέρας κατηγορίας των

1. Περὶ των νεωτέρων μορφῶν ὀργανώσεως τῆς δημοσίας διοικήσεως παρ' ἡμῖν ἀλλὰ μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρησιμοποίησιν ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως των μέσων και τύπων του ἰδιωτικού δικαίου βλ. Η. Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, Β'. 1958 σελ. 130—150.

κανόνων δέον νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀσκησις ἐκ μέρους τῆς δημοσίας διοικήσεως τῶν παρεμβατικῶν ἐξουσιῶν δὲν ἐνεργεῖται μόνον διὰ τῶν συνήθων μεθόδων καὶ τῆς παραδεδομένης ὀργανώσεως τῆς κλασσικῆς διοικήσεως ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος καὶ δι' εἰδικῶν ὀργάνων, σχηματισμῶν, ὑπηρεσιῶν ἢ διαδικασιῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη.

Τέλος οἱ κανόνες οὔτοι διακρίνονται ἀναλόγως τῶν καθ' ἕκαστον θεσμῶν εἰς οὓς οὔτοι ἀναφέρονται, ὡς κανόνες ρυθμίσεως τοῦ νομίσματος, τῆς πίστεως, τῆς βιομηχανίας, συγκοινωνιῶν κ.λ.π. Ἡ κατάταξις αὕτη ἦτις καὶ βασικῶς ἀκολουθεῖται ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ εἶναι ἢ πλέον διὰ τὸ εἰδικὸν διοικητικὸν δίκαιον ἐνδεδειγμένη ἐπισημονικῶς καὶ ἢ περισσότερον κατάλληλος πρὸς σύνθεσιν τῆς ἐρμηνείας ἀφ' ἑνὸς καὶ κατανόησιν ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐπιδικωκομένης διὰ τοῦ θεσμοῦ οἰκονομικῆς πολιτικῆς¹.

Τέλος παρατηρητέον ὅτι, ὡς εἰς πᾶσαν νομοθεσίαν οἰκονομικῆς διοικήσεως οὕτω καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ νομοθεσίᾳ, εἰς πολὺ δὲ μεγαλύτερον βαθμὸν, ὑφίσταται ἀπόστασις οὐσιώδης μεταξὺ τῶν παρεχομένων διὰ τοῦ νόμου ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς ἐπιβολὴν διαφόρων μορφῶν ρυθμίσεων εἰς τὴν οἰκονομίαν ἢ τὰς συναλλακτικὰς σχέσεις καὶ τῶν πράγματι τυθεμένων ἐξ αὐτῶν εἰς ἐφαρμογὴν ἢ τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος σύμφωνα πρὸς τοὺς ὀριζομένους σκοποὺς διὰ τῶν ἐξουσιοδοτήσεων. Ἀκόμη καὶ ἐκ τῶν κατὰ νόμον ὑποχρεωτικῶν κανόνων δικαίου οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ τῶν διὰ κυρώσεων ἠγγυημένων πολλοὶ εἶναι οἱ μὴ τυγχάνοντες ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει ἐφαρμογῆς. Τοῦτο εἶναι μὲν συνήθως φαινόμενον εἰς νομοθεσίαν περιεχομένου οἰκονομικοῦ, ὀφειλάμενον εἰς τὴν φύσιν τῶν τοιοῦτων ρυθμίσεων, αἵτινες πολλάκις θεσπίζονται προληπτικῶς ἢ ὡς ἢ χρησιμοποιήσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐκάστοτε συμβηθῶν τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κρατικῆς πολιτικῆς. Ἐν τούτοις ἢ παρ' ἡμῶν θεσπίσις ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τόσοσιν ποικίλων καὶ εὐρυτάτων ἐξουσιοδοτήσεων, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νά παράσχωσι τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς τῶν περισσότερον ἐπεμβατικῶν νομοθεσιῶν, εἶναι κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὴ τῆς νεαρότητος τῆς νομοθεσίας ταύτης. Τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν προχειρότητα τῶν νομοθετικῶν προβλέψεων, τὸ ἀπαράσκευον τοῦ νομοθετικοῦ ὀργάνου ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης καὶ τὴν ἔλλειψιν θετικῆς καὶ σαφῶς διαμορφωμένης ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεσματικότητος ταύτης, ἣν τὸ Κράτος νομίζει ὅτι δύναται νά ὑποκαταστήσῃ διὰ ἐκτεταμένης καὶ αὐστηρᾶς νομοθεσίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ διοικητικὴ λειτουργία, εἰς ἣν εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων, ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω λόγων μετὰ μεγάλων παραλείψεων, δισταγμῶν, μεταπτώσεων καὶ βραδύτητος, προβαίνει εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν παρεχομένων αὐτῇ ἐξουσιῶν. Προσεπαθήσαμεν, κατὰ τὴν περαιτέρω ἀνάγκην, νά ἐμφανίσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὰς ρυθμίσεις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως, κατὰ τὴν κατάταξιν, ἐπισημονικὴν ἀνάλυσιν καὶ συστηματικὴν ἐρμηνείαν, βάσει ἐκείνων ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων αἵτινες πράγματι ἐφαρμόζονται ὑπὸ τῆς διοικητικῆς δράσεως ἐντὸς τοῦ εὐρυτάτου τούτου πεδίου τῶν σχέσεων μεταξὺ δημοσίου δικαίου καὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

1. Οἱ κανόνες τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως δύνανται νά ἐνεργῶν εἴτε διὰ ἀπαγορεύσεων καὶ ἐξαναγκασμῶν εἴτε διὰ χορηγήσεων καὶ ἀπαλλαγῶν. Συνεπῶς ἡ κανονιστικὴ ρύθμισις δύναται νά εἶναι εἴτε κυριαρχικὴ εἴτε ἡπία, καὶ αὕτη νά ἐνεργῆ εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως.

12. Αίτια τοῦ παρεμβατισμοῦ ἐν Ἑλλάδι: Αἱ παρ' ἡμῖν κρατικάι παρεμβάσεις εἰς τὴν οικονομικὴν ζωὴν δὲν ἀπέρρευσαν ἐκ διαμορφωμένης τινὸς ἰδεολογίας ἢ κομματικοῦ προγράμματος καὶ πολὺ περισσότερο ἐξ ἀνωτέρων τινῶν κατευθυντηρίων κανόνων δικαίου ἐπιτη- ξημένης τυπικῆς δυνάμεως. Τὸ Σύνταγμα, ὡς ἐπεξηγήθη, οὐδεμίαν διάτα- ξιν περιείχε κατευθύνουσαν ὅπωςδῆποτε τὰς πρωτοβουλίας τοῦ κρά- τους ἐν τῇ ρυθμίσει τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, καθορίζουσαν γενικὰ τινὰ διαχωριστικὰ ὅρια μεταξύ ἐλευθεριῶν καὶ παρεμβατικῶν ἐξαναγκασμῶν. Δυστυχῶς οὐδὲ τὸ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1952, τεθὲν ἐν ἰσχύι κατ' ἀναθεώρησιν Σύνταγμα, περιέλαβε διάταξιν τινὰ σχετικὴν πρὸς τὸ βασικὸν τοῦτο πρόβλημα τοῦ συγχρόνου δημοσίου δικαίου, μολονότι πάντα σχεδὸν τὰ σύγχρονα Συντάγματα ὄλων τῶν Δημοκρατιῶν θίγουσι τὰ θέματα ταῦτα καὶ καθορίζουσι κανόνας θεμελιώδεις περὶ τῆς οἰκο- νομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς τῆς δημοσίας ἐξουσίας· τοῦτο δὲ μολονότι, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἐν Ἑλλάδι πολλαχῶς ποικίλη ἐπεμβατικὴ νομο- θεσία εἶχε βαθέως διαβρώσει τὰς συνταγματικῶς καταχωρωμένας ἀρχὰς καὶ ἐλευθερίας τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας.

Ὑπὸ τὴν τοιαύτην γενικὴν προοπτικὴν καὶ συνταγματικὴν θέσιν ὁ παρεμβατισμὸς τῆς κρατικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν οικονομικὴν ζωὴν ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι ἀποτέλεσμα ἐξελικτικῆς ἀναπτύξεως, κάτω ἀπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς συνθήκας ὅφ' ἂς ἐπὶ μακρὸν εὐρέθη ἡ χώρα, διαφοροφύμενος διὰ διαρκῶν πειραματισμῶν καὶ προσαρμογῶν ἐκάστοτε τοῦ νόμου καὶ τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, πρὸς ἀντιμετώπισιν καταστάσεων γενικῆς σημασίας κινου- μένων ἐκ ποικίλων κοινωνικῶν αἰτίων καὶ αἰτιημάτων. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἐξέλιξις τῆς οικονομικῆς διοικήσεως ἄρχεται ἐν Ἑλλάδι κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ πρώτου παγ- κοσμίου πολέμου καὶ ἐφεξῆς. Ἡ παρέμβασις διαμορφοῦται, εὐρύνεται ἢ περιορίζεται ἀναλόγως τῆς ἐκάστοτε μορφῆς τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἰδίου τοῦ κράτους ἢ τῶν κοινωνικῶν πιέσεων τῶν μαζῶν ἢ τῶν συνεπειῶν τῶν διεθνῶν συγκρούσεων καὶ διεθνῶν κρίσεων ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οικονομίας, ἐξαιρετικῶς εὐπαθοῦς εἰς τὰς διεθνεῖς μεταβολάς. Ἀλλὰ καὶ αἱ καθ' ἑκάστον μορφαὶ τῶν ἐπεμβατικῶν ρυθμίσεων παρουσιάζουσι αἰσθητὴν μεταβλητότητα, ἀναλόγως τοῦ κυβερνητικοῦ σχήματος καὶ τῆς ἰσορροπίας ἣτις δημιουργεῖται ἐκάστοτε μεταξύ ἀφ' ἐνὸς τῶν οικονομικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν δυνάμεων ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Πάντως ὁ παρεμβατισμὸς ἐν Ἑλλάδι ἐπιτρεάσθη κυρίως ἐκ τῶν ἐξῆς τριῶν γενικῶν αἰτίων α) ἀρχικῶς τῆς ἀνάγκης ἀναπτύξεως καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ προστασίας καὶ ἀποκαταστάσεως ὁμαδικῶς μεγάλων πληθυσμῶν (περίοδος ἀμέσως μετὰ τὸν α' παγκόσμιον πόλε- μόν), β) τῆς προστασίας τῆς οικονομίας ἀπὸ τῆς κρίσεως (1929), προωθη- σεως τοῦ ἐκβιομηχανισμοῦ καὶ γενικῶς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς (πε- ρίοδος πρὸ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου), γ') τῆς γενικῆς ἀνάγκης τῆς χώ- ρας ἀνασυγκροτήσεως τῆς οικονομίας τῆς καὶ ἀναδιοργανώσεως τῶν παρα- γωγικῶν τῆς δυνάμεων, ἀξιοποιήσεως τῶν ἐθνικῶν πηγῶν πλοῦτου, ἀπο- καταστάσεως πληθυσμιακῶν μαζῶν καὶ εὐρείας κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ

1. Δ. Στεφανίδη, Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην κοινωνικὴν Οἰκονομικὴν 1952, σελ. 67—100, ἐνθα ἡ ἀνάλυσις τῶν σταδίων ἱστορικῶς δι' ὧν διήλθεν ἡ οικονομικὴ πολι- τικὴ τοῦ νεωτέρου ἐλληνικοῦ κράτους. Γενικωτέραν ἀνάλυσιν τῆς ἱστορίας παρ' ἡμῖν τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς βλ. Δ. Κ. Φαρῶ, Ἡ Οἰκονομικὴ Διοίκησις τοῦ Κράτους 1959, σελ. 115—243. Βλ. ἀνωτέρω Κεφάλ. Τέταρτον § 12.

γενικώς έπιτεύξεως τής οικονομικής αναπτύξεως πρὸς άποτροπήν τής οικονομικῆς χρεοκοπίας καί τής κρίσεως (περίοδος ἀπὸ τής άπελευθερώσεως καί έντεϋθεν) καί έκειθεν αναπτύξεως τής ήμιαναπτύκτου οικονομίας¹.

13. Γενικαί έπιδιώξεις τής δημοσίας έλληνικῆς οικονομικῆς διοικήσεως: Δυνάμεθα οὕτω νά διακρίνωμεν τὰς παρεμβάσεις χαρακτήρος κατὰ τὸ μάλλον καί ήττον άπλουστέρου ή επί μέρους ἀπὸ τὰς συγχρόνου παρεμβάσεις. Αί πρώται συμπίπτου πρὸς τὰς δύο πρώτας περιόδους τοῦ έλληνικοῦ παρεμβατισμοῦ καί τὰς συναντῶμεν καί σήμεραν ισχυούσας κατὰ τὸ πλείστον, ή ὑπὸ ανάλογους μορφάς ύφισταμένες κατὰ τὰς βασικάς αὐτῶν γραμμάς. Αί δεύτεραι συμπίπτου πρὸς τήν τρίτην περίοδον καί χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ διάφορον σχήμα των καθ' ὃ άποτελοῦσι τρόπον τινά σύνολον λειτουργιῶν καί μηχανισμῶν κυριαρχούντων έν τῇ οικονομικῇ ζωῇ καί κατὰ τρόπον συστηματικῶν εἰς γενικά πλαίσια διεπόντων τήν οικονομικήν ζωήν τής χώρας καί τὰς έξωτερικάς αὐτῆς οικονομικάς σχέσεις.

Κύριον χαρακτηριστικόν τής συγχρόνου περιόδου είναι ὅτι τὸ έλληνικόν κράτος προσαρμόζεται πρὸς τὰς γενικώτεράς άρχάς τοῦ συγχρόνου δημοσίου οικονομικοῦ δικαίου: 1) τής συστηματικῆς διεθνούς οικονομικῆς συνεργασίας δια τήν οικονομικήν άνάπτυξιν ἰδίᾳ δια τής χρησιμοποίησεως προγραμματικῶς τής έξωτερικῆς βοηθείας, 2) τής άναδιανομῆς τοῦ εισοδήματος μέσω τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δια τήν οικονομικήν άνάπτυξιν, 3) τής διατηρήσεως ἰσορροπίας μεταξύ τῶν οικονομικῶν μεγεθῶν δια τήν άποφυγήν δημουργίας πληθωριστικῆς καταστάσεως καί έμποδισμοῦ κυριαρχίας τοῦ «καταχθονίου κύκλου» επί τής οικονομίας, 4) τής εύρείας πολιτικῆς δημοσίων έργων, 5) τής προσπάθειάς διαμορφώσεως καί έφαρμογῆς προγραμματισμοῦ αναπτύξεως τής παραγωγῆς καί γενικώτερου σχεδιασμοῦ τής οικονομίας, 6) τής έπιτεύξεως τής πλήρους άπασχολήσεως καί τής προστασίας τῶν πτωχοτέρων οικονομικῶν τάξεων καί τῶν ειδικῶς πασχόντων ή κινδυνευόντων κλάδων τής οικονομίας².

14. Ἡ έσωτερική ένότης τῶν συγχρόνων παρεμβάσεων τής έλληνικῆς οικονομικῆς διοικήσεως: Ἐρωτᾶται ὅθεν, ἀπὸ άπόψεως τελεολογικῆς έρμηνείας τῶν κανόνων τούτων, ὑπάρχει συνάρτησις σκοπιμότητος μεταξύ τῶν διαφόρων κανόνων καί έσωτερική ένότης τῶν ρυθμίσεων πρὸς τὰ γενικῶς έπιδιωκόμενα άποτελέσματα; Τὸ ὅλον τοῦτο εύρύ καί ποικίλον περιεχόμενον τής οικονομικῆς διοικήσεως τοῦ έλληνικοῦ κράτους τής σήμεραν δύναται νά έρνηνευθῇ ὡς έν κατὰ τὸ μάλλον καί ήττον ένιαίον σύνολον κανόνων δικαίου δι' οὗ κατὰ ὠρισμένην σκοπιμότητα ρυθμίζονται, καθορίζονται ή έπηρέάζονται αἱ λειτουργίαι τής έθνικῆς οικονομίας; Ὡς θέλει περαιτέρω έξηγηθῇ σειρά πράξεων τής πολιτείας, νομοθετικῶν καί διοικητικῶν, άφορῶσῶν τήν οικονομικήν διοίκησιν καί σταθερῶς διεπουσῶν αὐτήν, έχει συνέπειαν νά έπιφέρη οὐσιώδεις συνολικάς μεταβολάς εἰς τὰς οικονομικάς σχέσεις καί λειτουργίας, οὕτως ὥστε δια τῶν πράξεων τής πολιτικῆς έξουσίας καθορίζεται ή έconoμική globale κατὰ τρόπον διάφορον έκείνου ὃν προσδίδει εἰς αὐτήν ή ἰδιωτική

1. Χαραριστικόν τής εξέλιξεως τῶν δημοσίων παρεμβάσεων είναι ή άνάπτυξις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί παραλλήλως πρὸς ταύτας τῶν διοικητικῶν Ἰστυνομιῶν. Βλ. π. χ. έν Κ. Γαρόδικα, Ἐγγληματολογία, Τομ. Β'. Τευχ. Β'. 1949, σελ. 64—81 τήν άνάπτυξιν τής οικονομικῆς ασφαλίας καί προστασίας μεταλλείων, λιμένων, άγρῶν, ὕδρων, δασῶν, σιδηροδρόμων, φορολογίας κ.λ.π.

2. Βλ. Κεφάλ. Δ'. § 12.

πρωτοβουλία, ή κινουμένη βάσει του ατομικού ανταγωνισμού και του φυσικού νόμου της προσφοράς και της ζήτησης¹. "Ητοι προσδίδονται και επιβάλλονται εις την οικονομίαν συνολικαί διαμορφώσεις και μεταρρυθμίσεις, καταστάσεις και αποτελέσματα. Πάντα ταύτα θά εδει νά λάβουν έκ μέρους του έρμηνευτού ώρισμένην από συνόλου έξήγησιν ίκανήν νά συνδέση πάσας τας μεταβολάς ταύτας εις γενικωτέρας τινάς αρχάς δυναμένας νά διαφωτίσουν την θεμελιώδη σχέσηιν και σκοπιμότητα ήτις υπάρχει μεταξύ βουλήσεως του κράτους και έλευθέρας οικονομικής δράσεως. Θά παρέλθη όμως ίσως μακρύν χρονικόν διάστημα άκόμη, αναγκαίον διά την εμβάθυνσιν εις την μελέτην των θεσμών του κρατικού παρεμβατισμού ως αντίστοιχως και διά την σταθεροποίησιν της οικονομικής πολιτικής, ίνα δοθῆ απάντησις εις τά θεμελιώδη ταύτα έρωτήματα, άτινα θέτει ή έρμηνεία του δημοσίου οικονομικού δικαίου. Προκειμένου ιδίς περί των έλληνικών παρεμβάσεων τουτο είναι δυσχερέστατον διότι τοιαύτη συνέπεια δέν υπάρχει παρ' ήμίν, ως άλλωστε πολλάκις ούδέ έν τη ξένη. Πάντως όμως διά νά επιτευχθῆ ή έρμηνεία αύτη επιβάλλεται νά καταταγώσιν αί παρεμβάσεις αύται, αναλόγως της σημασίας των δια τας βασικωτέρας λειτουργίας της ιδιωτικής οικονομίας. Προβαίνοντες βάσει της τοιαύτης κατατάξεως εις την έρμηνείαν των διαφόρων μορφών των παρεμβάσεων και ούτω ταυτόχρονως διαγιγνώσκοντες την άλληλεξάρτησιν και την άλληλεπίδρασιν μεταξύ αυτών, δύναμεθα ούτω και σαφώς μιάς έκάστης τούτων τον θεσμόν νά αναλύσωμεν και την όλην σκοπιμότητα της κρατικής βουλήσεως νά προσδιορίσωμεν κατά τό δυνατόν δέ υπέρανω της συνήθους μεταβλητότητας των επί μέρους διοικητικών εφαρμογών.

Από της απόψεως ταύτης ή εξέτασις των συγχρόνων παρεμβατισμών θά ήδύνατο ν' άρχιση από του Προγραμματισμού, έν τό σύγχρονον έλληνικόν κράτος εφαρμόζει έν μέρει έν σχέσει πρὸς την οικονομίαν. Διά του πλάνου ή έν όψει ένός βασικού σχεδιασμού συνήθως ή σύγχρονος δημοκρατία καθορίζει ή τείνει νά καθορίση τά βασικά πλαίσια των έπεμβάσεων της και γενικώς τους άντικειμενικούς σκοπούς ους ή πολιτική έξουσία επιδιώκει νά πραγματοποιήση έντός της οικονομίας έξ ών περαιτέρω καθορίζονται τά επί μέρους μέτρα και αί ειδικώτεροι ρυθμίσεις. Τουτο είναι κατ' άρχήν όρθόν και ίσχύει και διά τά παρ' ήμίν². Έν τούτοις όμως και παρ' ήμίν όπως και εις τας περισσοτέρας δημοκρατίας αί κρατικά παρεμβάσεις δέν έχουσι συστηματικώς και δεδηλωμένως προκαθορισμένην πηγήν τό Σχέδιον. Τό δέ Πρόγραμμα μολονότι πράξις της έπιστημονικής και τεχνικής διοικήσεως ούτε συνολικόν είναι πάντοτε ούτε συνολικώς εφαρμόζεται, ούτε υποχρεωτικόν είναι ούτε και άμεταβλήτου εφαρμογής ούτε και καθωρισμένης αποτελεσματικότητας. Πολλά μέτρα γενικά άπορρέουν έξ αυτού, άλλα τό υπερβάλλον, άλλα είναι άπρόοπτα, έξαρτώμενα έκ των αντιδράσεων της οικονομίας. Πέριξ του Προγράμματος και πρὸς έξυπηρέτησιν αυτού κινούνται βεβαίως γενικά ρυθμίσεις έκ των πλέον καθοριστικών της οικονομίας. Δι' ό καίτοι τό Σχέδιον είναι ή κυριώτερα των συγχρόνων παρεμβατικών πράξεων δέν δύναται νά μάς παράσχη τας γενικάς γραμμάς δι' ών δύναται νά έρμηνευθώσι πάσαι αί σκοπιμότητες του κράτους ως τουτο έκπληρωθῆ διά της οικονομικής διοικήσεως. Η βάση όμως των σκοπών και των κατευ-

1. Περί των σχέσεων μεταξύ της παρεμβάσεως και της economie globale Βλ. R. Maspetiol, Les techniques juridiques de l'economie globale. Archives de philosophie de droit. 1952 σελ. 123 έπομ.

2. Βλ. Κεφζλ. ΣΤ'.

θύνσεων τοῦ Προγράμματος παρακολούθησις τῶν γενικώτερων ἐπεμβατικῶν ρυθμίσεων τοῦ κράτους, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ αὐτῶν ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν, μᾶς παρέχει πράγματι ὑπαδείξεις ἐνὸς γενικοῦ μηχανισμοῦ οικονομικῆς κυβερνήσεως τοῦ ὁποίου αἱ διάφοροι κινήσεις ἀποκαλύπτουν ὅτι οὗτος ἐργάζεται διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὠρισμένων γενικῶν οικονομικοκοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων ἅτινα ἐπιδιώκει πράγματι τὸ κράτος. Οὕτω θὰ ἴδωμεν ὅτι ἢ κατὰ τὴν ἄνω μέθοδον ἀνάλυσις τῶν συγχρόνων παρεμβατικῶν ρυθμίσεων, ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ προγραμματισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, μᾶς παρέχει συμπεράσματα διαφωτίζοντα τὴν γενικὴν γραμμὴν ἣτις ἐσωτερικῶς συντονίζει τὰς ρυθμίσεις αὐτάς. Ἡ γραμμὴ αὕτη συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία κατὰ ἓνα μέσον ὄρον τείνει κατὰ πολλὰ νὰ διαμορφώσῃ ἓνα καθεστῶς κοινωνικῆς οικονομικῆς δημοκρατίας ἧς τὸ περιεχόμενον εἶναι: ἡ γενικὴ ἀνάπτυξις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ συνόλου διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, πρὸς τοῦτο δὲ διατήρησις τῆς οικονομικῆς ζωῆς καὶ τῶν παραγόντων αὐτῆς ἐν καταστάσει ἐξελικτικῆς σταθεροποιήσεως καὶ προπαρασκευῆ τῶν ὄρων γενικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ μέσῳ τῆς γενικώτερας ρυθμίσεως καὶ ἀνακατανομῆς τοῦ εισοδήματος. Σχετικαὶ πρὸς τοιαύτας ἐπιδιώξεις, περίξ τῶν ὁποίων συντονίζονται ἐκάστοτε τὰ διάφορα μέτρα, εἶναι ἡ βελτίωσις τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν τῆς χώρας, ἡ παραγωγικὴ ἀνάπτυξις τῶν κρατικῶν δαπανῶν καὶ ἡ ἐξυγιάνσις τῆς οικονομικῆς ζωῆς¹.

Ἡ προδιαληφθεῖσα σκοπιμότης τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς εἶναι ἐκείνη ἣτις συντονίζει ἢ τείνει νὰ συντονίσῃ εἰς μίαν ἀλληλεξάρτησιν τὰς βασικὰς παρεμβατικὰς λειτουργίας, αἵτινες πάντοτε πρέπει νὰ κριθῶσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαφορὰν τὴν μεγάλην ἣτις ὑπάρχει μεταξύ εὐρύτητος προβλέψεων καὶ στενότητος ἀποτελεσμάτων. Θὰ ἴδωμεν δὲ πρὸς τοῦτοις, ὅτι ἡ ἔκβασις καὶ ἡ αὐστηρότης τῶν ἐπεμβατικῶν λειτουργιῶν ἐξηρητήθη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς δημοσιονομικῆς δυνατότητος τοῦ κράτους καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῆς παρεχομένης ἐξωτερικῆς οικονομικῆς βοήθειας. Ἡ προσπάθεια δημιουργίας μιᾶς διαρκούς ἐπαναστροφῆς μεταξύ κρατικῶν ἐσόδων προερχομένων ἐκ τοῦ ἔθνικοῦ εισοδήματος ἢ τῆς ξένης βοήθειας καὶ ἐνισχύσεως δι' αὐτῶν τῆς οικονομίας ὥστε ν' αὐξάνῃ τὸ ἔθνικόν εισόδημα, ν' ἀναδιανεμέται τοῦτο πάλιν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, εἶναι ἡ χαρακτηριστικώτερα μέθοδος τῆς συγχρόνου οικονομικῆς διοικήσεως ἣν φαίνεται νὰ προσπαθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κράτος. Σχετικόν δὲ πρὸς τοῦτο βασικόν μέτρον εἶναι ἡ ρύθμισις τῶν ἐσωτερικῶν καταναλώσεων ἐπὶ σκοπῶν οικονομίας συναλλάγματος, εἰσαγωγῆς περισσοτέρων κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν διὰ τὴν αὐξησίν τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος τῆς χώρας καὶ γενικώτερον ἡ πολιτικὴ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος. Πέριξ δὲ ἀπὸ τοὺς βασικοὺς τούτους θεσμοὺς καὶ πλησίον τούτων κινεῖται πλῆθος ἄλλων βοηθητικῶν θεσμῶν τῆς οικονομικῆς διοικήσεως. Πέραν δὲ τούτων ὑπάρχει πλῆθος ἄλλων θεσμῶν ὅσπερ εὐρίσκειται εἰς ἕμμεσον σχέσιν πρὸς τὰ βασικὰ μέτρα ἢ καὶ συμπληρώνει τὸ ὅλον σύστημα τῆς οικονομικῆς διοικήσεως ἐκ διαφόρων εἰδικωτέρων λόγων.

1. Μίαν λίαν ἀξιόλογον προσπάθειαν, μιᾶς τοιαύτης ἀπὸ συνόλου καὶ βᾶσει γενικῶν γραμμῶν καὶ σκοπῶν οικονομικῆς πολιτικῆς, ἐμνησίεας τῶν παρεμβάσεων τοῦ κράτους παρ' ἡμῖν βλ. ἐν Στ. Πουλοπούλου, Ἡ νέα οικονομικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, 1958.

Πρέπει πάντως να τονισθῆ ὅτι διὰ τοῦ γενικοῦ τούτου συστήματος τῆς εὐρείας καὶ ἑλλόγου συγχρόνου ἐπεμβατικῆς πολιτικῆς τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἐγκατέλειπε πλέον τὴν περίοδον τῶν ἀπλῶν ρυθμιστικῶν ἐλέγχων, ὡς καὶ τὴν περίοδον τῆς ἀπλῶς διευθυνομένης οἰκονομίας καὶ εἰσήλθεν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν περίοδον τῆς κρατικῶς σχεδιαζομένης οἰκονομίας, μολονότι βεβαίως εἰς τὸ στάδιον τοῦτο εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ οὐχὶ εἰσέτι ἐπαρκῆ συνειδητοποίησιν καὶ ἐπαρκῆ συντονισμόν τοῦ συνολικοῦ περιοχόμενου τοῦ σχεδιασμοῦ. Ἐν τούτοις ἐπιβεβαιοῦται καθημερινῶς καὶ περισσότερο ὅτι, παρὰ τὰς προσπάθειας περιορισμοῦ ἐπεμβάσεων τινῶν καὶ ἀποκαταστάσεως εἰς τινὰς τομεῖς τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας, ὡς ἐν μέρει εἰς τὰς εἰσαγωγάς, τὸ κράτος σταθερῶς προβαίνει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν βασικῶν ρυθμίσεων εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ἐπιτείνει διαρκῶς τὴν προσπάθειαν διατυπώσεως καὶ πραγματοποιήσεως προγραμματισμοῦ, τὴν ὀργάνωσιν οἰκονομίας μακρᾶς πνοῆς καὶ ὑποταγῆς τῆς ὅλης οἰκονομικῆς ζωῆς εἰς τὸν ἔθνικόν σκοπόν.

15. Ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ: Τοιοῦτρόπως ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ διοίκησις ἐμφανίζει ἓνα σύνολον βασικῶν ἐπεμβατικῶν ρυθμίσεων τῆς οἰκονομίας πρὸς ἀλλήλας σχετιζομένων καὶ ἀμοιβαίως ἐν μέρει καθοριζομένων αἰτινες δύνανται νὰ καταταγῶσιν εἰς τὸν ἑξῆς κατάλογον:

α) Προγραμματισμὸς τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας: διάθεσις κεφαλαίων, βάσει τοῦ Προγραμματισμοῦ, ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας, τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὴν οἰκονομίαν, μέσῳ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν πιστοδοτήσεων τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας¹.

β) Ρύθμισις τοῦ εἰσοδήματος διὰ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, τῶν χρηματοδοτήσεων, τῆς κατανομῆς τῶν πιστώσεων καὶ τῆς συγκρατήσεως τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἀναπροσαρμογῶν τῶν μισθῶν.

γ) Πραγματοποιήσις δημοσίων ἔργων βασικῆς οἰκονομικῆς σημασίας.

δ) Παρεμβατικὴ ρύθμισις νομίματος καὶ συναλλάγματος².

ε) Παρεμβατικὴ ρύθμισις τῆς πίστewος³.

στ) Παρεμβατικὴ ρύθμισις τῶν Τραπεζῶν⁴.

1. Ὁ προγραμματισμὸς εὐρίσκεται εἰς συνάρτησιν πρὸς τὴν ρύθμισιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν ἐπιδίωξιν δημιουργίας ἐπαρκείας ἐσόδων τούτου. Περιορισμὸς τῶν καταναλωτικῶν δημοσίων δαπανῶν ὑπῆρξε τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτο μέτρον ὡς καὶ ἐπιβολὴ ἐκτάκτου εἰσφορᾶς ἰσοσκελισμοῦ τοῦ προϋπολογισμοῦ (ν. 2360/1953). Περαιτέρω ἡ αὐξήσις τῶν φορολογικῶν ἐσόδων διὰ περιορισμοῦ τῶν ἀπαλλαγῶν (ν. 2366/1953) καὶ διὰ ἀναπροσαρμογῆς τῶν φόρων καὶ δασμῶν (ν.δ. 2416/1953) κατόπιν τῆς συναλλαγματικῆς προσαρμογῆς ὑπῆρξαν τὰ περαιτέρω μέτρα δι' ὧν ἐδημιουργήθη ἐπαρκεία ἐσόδων εἰς τὴν τελικῶς συνέβαλεν ἡ διαρκὴς κατ' ἔτος ἀνάδοξ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος.

2. Οἷα ἡ διὰ τῆς νομισματικῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς 9 Ἀπριλίου 1953.

3. Οἷα ἡ διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 ἐπιβολῆς νέων αὐστηρῶν κριτηρίων βάσει ποιοτικοῦ ἐλέγχου τῶν πιστοδοτήσεων. Ὡσαύτως ἀντιμετώπισις τοῦ ἀποθησαυρισμοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ δανεισμοῦ μέσῳ τῆς ἐλευθέρου ἀναμολογήσεως τῆς ρήτηρας τοῦ χρυσοῦ (ὑπ' ἀριθ. 267/1953 πρᾶξ. τοῦ Ὑπ. Συμβουλίου) ἐπὶ δανείων φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου πλὴν τῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ταμείων.

4. Ὡς διὰ τῆς συγχρονιστικῆς τούτων (ν. 2291/1953), τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τῶν ἐλέγχων ἐπ' αὐτῶν, τοῦ διορισμοῦ προσωρινῶν κυβερνητικῶν ἐπιτρόπων καὶ ἄλλων κυρώσεων.

ζ) Παρεμβατική ρύθμιση του εξωτερικού εμπορίου.¹
 η) Παρεμβατική ρύθμιση του εσωτερικού εμπορίου.
 θ) Παρεμβατική ρύθμιση της βιομηχανίας εν γένει και ειδικότερον κλάδων αυτής.

ι) Παρεμβατική ρύθμιση μισθών, ήμερομισθίων εργασίας και σχέσεων κεφαλαίου της εργασίας.²

ια) Περιορισμοί Ιδιοκτησίας και χρησιμοποίησις ταύτης πρὸς δημοσίους σκοπούς (ἀπαλλοτριώσεις, ὕδατα).

ιβ) Προστασία κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ.

ιγ) Αὐτόνομοι ὀργανισμοὶ οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ δημοσίων ἐπιχειρήσεων.

ιδ) Ἐκχωρήσεις προνομιακῶν ἐκμεταλλεύσεων ἐκ μέρους τοῦ κράτους.

ιε) Ἐλεγχος καὶ κορεσμός ἐπαγγελμάτων.³

ιστ) Παρεμβατικὴ ρύθμιση τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας καὶ ἐνίσχυσις αὐτῆς καὶ τῆς ἐμπορίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων.

ιζ) Παρεμβατικὴ ρύθμιση συγκοινωνιῶν καὶ ἐπικοινωνιῶν.

Ἐκάστη κατηγορία τῶν παρεμβαστῶν τούτων καθορίζεται ἐξ ὀρισμένων βασικῶν σκοπῶν οὓς ἐν σχέσει πρὸς τὴν οἰκονομίαν ἐπιδιώκει τὸ κράτος. Οὕτω ἀντίστοιχος σκοπὸς ἐκάστης τῶν ὡς ἄνω παρεμβατικῶν ρυθμίσεων εἶναι :

α) ἀνάπτυξις τοῦ ἐπιπέδου τῆς παραγωγῆς τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐθνικῶν πηγῶν πλούτου.

β, δ καὶ ε) Σταθεροποίησις τοῦ νομισματός, περιορισμὸς τῆς τάσεως πρὸς τὸν πληθωρισμὸν, ἔλεγχος χρησιμοποίησεως τῶν μέσων τῆς οἰκονομίας καὶ αὐξήσις τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος.

γ) Ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν.

ε) κατανομή τῶν οἰκονομικῶν μέσων εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομίας.

στ) Εἰδικώτερος ἔλεγχος τῆς διαχειρίσεως τῶν πιστωτικῶν λειτουργιῶν σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἐλλόγου καὶ παραγωγικῆς καὶ οὐχὶ παρασιτικῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας.

ζ) Διατήρησις τῆς ἐπαρκούς τροφοδοτήσεως τῆς ἀγορᾶς διὰ ἐλλόγου κατανομῆς τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὰς ἀνάγκας ἀμέσου καταναλώσεως καὶ εἰς ἀγαθὰ παραγωγῆς καὶ αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν.

η) Ἐλεγχος τῶν τιμῶν καὶ τροφοδότησις τῆς ἀγορᾶς διὰ διανομῶν ὥστε νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ ὁ πληθωρισμὸς.

θ) Περιορισμὸς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ καθορισμὸς ἐπιλογῆς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀποδοτικωτέρων παραγωγικῶν κλάδων.

ι) Παρεμπόδισις τῆς δημιουργίας δι' ἀλληλεπιδράσεως κύκλου ὑψώσεως

1. Ὡς διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν κατὰ τὸ ἔτος 1953, τῶν ἐμπορευμάτων εἰσαγομένων ἐλευθέρως ἀνευ ποσοτικοῦ ἢ ποιοτικοῦ περιορισμοῦ. Ἡ διὰ τῆς ἐπιβολῆς ἐμίσσεων περιορισμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν ὡς ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1958 διὰ τοῦ χειρισμοῦ ὑπὸ τῆς Ν.Ε. τῆς πιστοδοτήσεως τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου. Ἐπίσης διὰ τῆς καταργήσεως τῶν εἰσφορῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῶν ἐπιδοτήσεων ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν μετὰ τὴν συναλλαγματικὴν ἀναπροσαρμογήν.

2. Οἶαι αἱ ρυθμίσεις καθορισμοῦ τιμῶν ἀσφαλείας τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων (οἴνου, σταφίδος, καπνοῦ), ἡ διαμόρφωσις κρατικῶν ἀποθεμάτων εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης πρὸς ρυθμιστικὴν παρέμβασιν εἰς τὴν ἀγοράν, ἡ λελογισμένη αὐξήσις τῶν ἐνοικίων, ὡς καὶ τῶν ἡμερομισθίων καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν μισθῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν συντάξεων.

3. Ὡς διὰ τοῦ ἀνοιγματος πολλῶν νέων κλειστῶν ἐπαγγελμάτων, ὡς τοῦ καπνεργατοῦ (ν. 2347/1953 κλπ.).

μισθῶν—τιμῶν ὀδηγοῦντος εἰς τὸν πληθωρισμὸν καὶ διατήρησις ἐπαρκοῦς βιοτικοῦ ἐπιπέδου εἰς τοὺς ἐργαζομένους καὶ προσπάθεια ἐξισορροπήσεως σχέσεων κεφαλαίου—ἐργασίας.

ια) Χρησιμοποίησις τῆς ἰδιοκτησίας διὰ κοινωνικοὺς σκοποὺς καὶ δημιουργίαν συλλογικῆς οἰκονομίας.

ιβ) Προσέλκυσις τῶν ξένων κεφαλαίων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Προγραμματισμοῦ.

ιγ) Ἀποκέντρωσις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν διοικήσεων καὶ ὑποκατάστασις αὐτῶν εἰς τὰς ἀδυναμίας καὶ ἀνεπαρκείας τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος. Συμμετοχὴ τοῦ κράτους εἰς τὴν μεγάλην ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν καὶ εἰδικὴ ρύθμισις αὐτῆς.

ιδ) περιορισμὸς ἀνταγωνισμοῦ, ἐπαγγελματικοῦ πληθωρισμοῦ ἢ ἐπαγγελματικῆς ἀνεπαρκείας.

ιστ) ἀνάπτυξις τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος καὶ προστασία τοῦ γεωργικοῦ προϊόντος εἰδικῶς.

16. Συνέπειαι τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ: Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ἐδῶ πόσον ἐκάστη τῶν παρεμβατικῶν τούτων ρυθμίσεων, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπιδιώκει εἶναι θεμελιώδους σημασίας διὰ τὴν ὅλην ἔθνικὴν οἰκονομίαν καὶ πόσον ἀλλοιώνει βαθέως τὴν ὅλην διάρθρωσιν, τὰς λειτουργίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, μεταμορφώνει τὰς σχέσεις τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἐπηρέαζει ἐκάστην ἐπιχείρησιν¹. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς παρεμβατικὰς ταύτας ρυθμίσεις ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας δυνάμεθα πλέον νὰ λέγωμεν, ὅτι διὰ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως ἡ ὅλη ἰδιωτικὴ οἰκονομία μεταμορφοῦται εἰς μίαν νέαν συλλογικὴν οἰκονομίαν κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ κράτους καὶ κατὰ μέγα μέρος ὑπάρχει διὰ τοῦ κράτους. Ἡ ὅλη οἰκονομία εὐρίσκειται τρόπον τινὰ εἰς ἓνα εἶδος καταστάσεως συνολικῆς ἐκ τοῦ κράτους κατευθύνσεως, λειτουργοῦσα κατὰ γενικοὺς σκοποὺς καὶ κριτήρια. Ὁ ἐκτεταμένος οὗτος παρεμβατισμὸς δὲν μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸ ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ὑπαρξίν μονοπωλιακῶν καταστάσεων παρ' ἡμῖν, οὔτε γενικῶς καὶ καταστάσεων οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνισότητος, αἰτίνας ὑπὸ τὴν διαρκῆ κρίσιν εἰς ἣν εὐρίσκειται ἡ οἰκονομία ἡμῶν ἔχουσι ἀναπτυχθῆ, οὐδὲ ἰδίᾳ τὴν γενικωτέραν ἐκείνην κατάστασιν τῆς ἡμιαναπτύξεως. Θέλομεν μόνον νὰ προσδιορίσωμεν τὴν διαμόρφωσιν ἣν τείνει νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις τοῦ κράτους, δημιουργοῦσα μίαν διαρκῆ κατάστασιν κατευθύνσεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως καὶ τῶν εἰσοδημάτων, θὰ ἐλέγαμε μίαν κατάστασιν συνολικῆς ἡμιδημοσιοποιήσεως.

Ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μορφῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν ὁδῶν διοχετεύσεως τῶν πόρων πρὸς τὴν οἰκονομίαν τὸ κράτος ἐξεβάσθη τὴν ὑπάρχουσαν διαμόρφωσιν, διάρθρωσιν καὶ ἱεραρχίαν τῶν ἐπιχειρήσεων, μὴ προβαίνοντες εἰς ἔθνικοποιήσεις, οὔτε εἰς ἀναλήψεις λειτουργιῶν βιομηχανικῆς φύσεως, οὔτε εἰς βασικὰς μετατροπὰς τῆς ἀτομικότητος καὶ τῶν διαστάσεων τῶν ἐπιχειρήσεων, Ἐξαιρετικά εἶναι αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς τὸ κράτος ἐπενέβη, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν μορφῶν τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς π.χ. ἐπὶ τῆς δημοσιοποιήσεως τῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων, περιελθουσῶν δι' ἀναγκαστικῆς ἐξαγορᾶς εἰς τὴν Δημοσίαν Ἐπιχείρησιν Ἠλεκτρισμοῦ. Ἀναγκάτως ὅθεν ἢ διὰ τῆς ὑπαρχούσης διαρθρώσεως διαβίβασις τῶν

1. Βλ. R. Savatier, Les metamorphoses économiques et sociales du droit civil d'aujourd'hui. 1948 ἰδίᾳ σελ. 73 ἐπομ. καὶ 206 ἐπομ.

πόρων εις τὴν οἰκονομίαν εἶχεν ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῆ εἰς πολλοὺς κλάδους βιομηχανίας σοβαρὰ ἀπόστασις μεταξύ ὀλίγων κυριαρχουσῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ πλήθους τῶν μικρῶν ὡς καὶ διαφοραὶ μεταξύ κλάδων τῆς οἰκονομίας. Τοιοῦτοτρόπως διετηρήθη κατάστασις ἀνίσου κατανομῆς τοῦ εισοδήματος ἣτις ὀφείλεται καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας αἰτίας ὡς α) ἔλλειψιν εἰδικῶν ἐλέγχου καὶ καθορισμοῦ τῶν εισοδημάτων. β) ἀνεπάρκειαν τῶν ὑπηρεσιῶν κοστολογήσεων, γ) φοροδιαφυγὴν τῶν μεγάλων εισοδημάτων καὶ ἐπιβάρυνσιν τοῦ λαϊκοῦ εισοδήματος διὰ τῶν ἐμμέσων φόρων, δ) ἀνεπάρκειαν περιορισμοῦ εισαγωγῶν πολυτελείας, ε) μεγάλα ἐμπορικά κέρδη, στ) ἀνεπάρκειαν πιστοδοτοτήσεως τῶν μικροτέρων ἐπιχειρήσεων κ.λ.π.

Εἰδικώτερον διὰ τὴν βαθεῖαν καθοριστικὴν σημασίαν ἣν ἀσκοῦν αἱ παρεμβατικαὶ αὐταὶ ρυθμίσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι :

α) ὁ βαθμὸς καὶ τὸ εἶδος τῶν διὰ τοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ πραγματοποιισμῶν δημοσίων καὶ κοινωφελῶν ἔργων καὶ γενικῶς δημοσίων ἐπενδύσεων ἀποτελοῦν τὴν προϋπόθεσιν τῆς δυνατοῦτος ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ συνεπῶς τῆς ἀπορροφήσεως τῆς ἀπασχολήσεως. β) Ὁ καθορισμὸς τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς κατανομῆς τῶν πιστοδοτήσεων πρὸς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομίας καθορίζει γενικῶς μὲν τοὺς ὅρους καὶ τὸν βαθμὸν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰδικώτερον δὲ τὴν πρόοδον ὀρισμένων κλάδων ἔναντι ἄλλων, ὀρισμένων ἐπιχειρήσεων ἔναντι ἄλλων καὶ συνεπῶς αὐτὴν ταύτην τὴν κατανομήν τοῦ εισοδήματος ἐν τῇ κοινῶν καὶ τὰ ὄρια τῶν κερδῶν. γ) ἡ καθοριζομένη ἐκάστοτε ἰσοτιμία τοῦ συναλλάγματος προσδιορίζει τὴν οἰκονομικὴν δυναμικότητα ἐκάστου καὶ ὁ βαθμὸς τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος τὴν ὅλην στενότητα τῶν συναλλαγῶν καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ εισοδήματος. δ) ἡ ρυθμίσις τῆς παραγωγῆς καθορίζει τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἡ ρυθμίσις τῆς ἐργασίας τὰς παραγωγικὰς δυνατότητας τοῦ κεφαλαίου. ε) ἡ ρυθμίσις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων τὴν κατανομήν τοῦ εισοδήματος καὶ τὸν περιορισμὸν τοῦ πληθωρισμοῦ. στ) ἡ ρυθμίσις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τὸν βαθμὸν τοῦ περιορισμοῦ τῶν καταναλωτικῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν εισαγωγὴν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ περαιτέρω τὸν βαθμὸν τῆς διὰ τῆς ἐξαγωγῆς δημιουργίας συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος ὅπερ πάλιν καθορίζει τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀπορροφήσεως τῆς ἀπασχολήσεως, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἐφ' ἑτέρου ἕκαστος κύκλος τῶν κατὰ τὰ ἀνω παρεμβατικῶν ρυθμίσεων δὲν ἔχει μόνον τὴν σκοπιμότητα ἐξ ἧς κυρίως ὡς ἐλέχθη ἀπορρέει ἀλλὰ ἔχει μίαν ἄμεσον ἀντανάκλασιν καὶ ἔμμεσον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ρυθμίσεων οὕτως ὥστε πολλαπλῆ εἶναι ἡ σημασία αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως διὰ μέσου τῶν παρεμβατικῶν ρυθμίσεων δημιουργοῦνται εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν βασικοὶ τινὲς κύκλοι ἀλληλεπιδράσεων καθορίζοντες τὴν ὅλην οἰκονομικὴν ζωὴν. Οὕτως ὁ καθορισμὸς τῆς ἰσοτιμίας τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος πρὸς τὸ ξένον συναλλάγμα π. χ. διὰ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος ἔναντι τοῦ συναλλάγματος (ὡς συνέβη ἐπ' ἐσχάτων) ἔχει μίαν σειρὰν συνεπειῶν εἰς τὰς ὁποίας ἀποβλέπει ἡ ρυθμίσις καὶ ἄλλας ἔμμεσους συνεπείας αἵτινες δὲν ἐπεδιώχθησαν. Διὰ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος δὲν ἐπέρχεται μόνον αὐξήσις τῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀξίας τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος ἔναντι τοῦ ἐσωτερικοῦ νομίσματος, οὐδὲ

ἡ αὐξησις τῶν ἐξαγωγῶν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, δυναμένων οὕτω ν' ἀνταγωνισθῶσι τὰς χαμηλοτέρας τιμὰς τῶν ξένων προϊόντων, ἐπερχομένης οὕτω αὐξήσεως τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος καὶ συνεπῶς δυνατότης οὕτω αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἀπορροφῆσεως μέρους τῆς ἀπασχολήσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ μὴ ἐπιδιωκομένη συνέπεια τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν καὶ ἐντεῦθεν ὁ κίνδυνος τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ τῆς ἀναστολῆς τῆς παραγωγῆς. Ὁ καθορισμός, διὰ τῆς ρυθμίσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν συνόλῳ διατεθησομένου συναλλάγματος διὰ τὰς εἰσαγωγὰς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν συνεπάγεται τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τοῦ διατεθησομένου διὰ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ καὶ οὕτω τοῦ βαθμοῦ τῆς παραγωγικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀντιστοίχως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀπασχολήσεως. Ἐπίσης καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν κρατικῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ δημιουργεῖ περίσσευμα διατεθησόμενον διὰ δαπάνας παραγωγικὰς εἰς ἔργα ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἀπορρόφησης ἀπασχολήσεων ἢ ἀντιθέτως ἡ ἰσοκλίσις τοῦ προϋπολογισμοῦ μείωσιν τῶν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων καὶ οὕτω περίσσευμα εἰσοδήματος εἰς χεῖρας τῆς οἰκονομίας δι' αὐξησιν ἀποταμιεύσεως καὶ διάθεσιν περισσότερῶν ἐπενδύσεων διὰ τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς καὶ ἀπορρόφησης τῆς ἀπασχολήσεως κ.λ.π.

17. Εἰδικότερα διακρίσεις εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐλληρικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως¹. — Ἐὰν ἠθέλωμεν νὰ δώσωμεν κατὰταξιν τῶν ρυθμιστικῶν τούτων παρεμβάσεων τοῦ κράτους ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς πρὸς ρύθμισιν ἢ ἐπιηρεασμὸν γενικῶν λειτουργιῶν τῆς οἰκονομίας θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτὰς εἰς τὰς ἐξῆς περίπου κατηγορίας: α) παρεμβάσεις ἐλέγχου τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος, β) παρεμβάσεις ἀναπτύξεως τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, γ) παρεμβάσεις ρυθμίσεως τῶν οἰκονομικῶν μονάδων καὶ ἀναλήψεως οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν, δ) παρεμβάσεις εἰδικῶν ἐλέγχων τῆς ἰδιωτικῆς ἐν γένει δραστηριότητος καὶ καταναλώσεως, ε) παρεμβάσεις ἐξυγιάνσεως τῆς οἰκονομίας².

Εἰδικότερον ἀπὸ ἀπόψεως νομικῶν μορφῶν τῶν παρεμβάσεων τούτων θὰ ἡδύνατο νὰ ἔχωμεν τὰς ἐξῆς διακρίσεις: α) Ἐλεγκοί, ἀστυνομικοὶ καὶ διοικητικοὶ περιορισμοὶ καταχρήσεων, παραβάσεων, ἀνταγωνισμοῦ, μαύρης ἀγορᾶς, δημοσίας ὑγείας, διαιτησίαι, χρησιμοποίησις ὑπηρεσιῶν καὶ ποινικαὶ αὐτῶν κυρώσεις. β) ἀξιολογήσεις καὶ πραγματοποιήσεις οἰκονομικῶν καὶ τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων π.χ. προγράμματα ἀνασυγκροτήσεως, ἀνοικοδομήσεως, λαϊκῆς κατοικίας ἢ ἐργατικῆς στέγης, ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἀξιοποιήσεων ἐδαφῶν κλπ. γ) δημοσιονομικὴ πολιτικὴ διὰ τῶν δανείων, τοῦ δασμολογίου, τῶν φόρων, τῶν εἰσφορῶν, τῶν ἐπιβαρύνσεων ὑπὲρ κοινωνικῶν σκοπῶν, τῆς συγκεντρώσεως συναλλάγματος, τῶν ἐπιχορηγήσεων. δ) νομισματικὰ μέτρα ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, καθορισμοῦ ὀρίων πιστοδοτήσεων τῆς οἰκονομίας, τρό-

1. Περὶ τῶν τρόπων καὶ μορφῶν τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Διοικήσεως εἰς τὴν ἰδιωτικὴν δραστηριότητα καὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς διοικητικῆς οἰκονομίας βλ. Στρ. Ἀνδρέαδης, Στοιχεῖα κλπ. 1956 σελ. 154-173.

2. Μίαν τοιαύτην κατὰταξιν βλ. ἐν Στ. Πουλοπούλου, Ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι, 1958, ἐνθα καταφαίνεται πόσον τὰ αὐτὰ μέτρα οἰκονομικῆς πολιτικῆς δύναται ν' ἀναφέρονται εἰς πολλοὺς τρυτοχρῶνας σκοποὺς καὶ συνεπῶς νὰ δύναται νὰ καταταγῶσιν εἰς πλείονας κατηγορίας.

που χρησιμοποιήσεως τῆς ἀποταμιεύσεως κλπ. ε) ρυθμίσεις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, διὰ εἰδικοῦ καθορισμοῦ χρηματοδοτήσεων, φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν, δασμολογικῶν διευκολύνσεων, ἐλέγχου κερδῶν, ρυθμίσεως καὶ ἐνισχύσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, κοστολογήσεως προϊόντων, κανονισμῶν ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου κλπ. στ) ἀνάληψις ὑπὸ τοῦ κράτους ἐπιχειρήσεων βιομηχανικῆς καὶ κοινῆς ὠφελείας ὑπηρεσιῶν, ἀνάληψις ἐμπορικῶν ὑπηρεσιῶν ὡς συγκεντρώσεις προϊόντων, διανομαί, ἀγορά εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν τιμῶν εἰς τὴν ἀγοράν, ζ) κανονισμὸς σχέσεων ἐργασίας καὶ κεφαλαίου, η) ἔλεγχος καὶ ἐνισχυσις τῆς συνεταιριστικῆς καὶ συλλογικῆς οἰκονομίας¹.

18. Χαρακτηρισμὸς τῆς ἐλληνικῆς παρεμβαστικῆς νομοθεσίας: α) Ἐν τῇ θεσπίσει τῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν δὲν ὑφίσταται διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ τῶν γενικωτέρων θεμάτων, ἐπιφυλλασομένων διὰ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν καὶ τῶν εἰδικωτέρων ρυθμιζομένων ἀπὸ τὴν διοικητικὴν κανονιστικὴν ἐξουσίαν. Κατ' ἀρχὴν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία προέβλεψε τὰς βασικὰς ρυθμιστικὰς ἐπεμβάσεις καὶ παρέσχε τὰς ἐξουσιοδοτήσεις πρὸς περαιτέρω διοικητικὴν δράσιν, ἀλλὰ πολλάκις αἱ ἐξουσιοδοτήσεις εἶναι τόσον εὐρεῖαι, ὥστε πράγματι ἡ κατ' ἀρχὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐπεμβάσεως καὶ ὁ τρόπος καὶ ἡ ἔκτασις αὐτῆς ν' ἀνήκη εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως. Τοῦτο ἰδίως συμβαίνει ἐπὶ τῶν θεμάτων ἐκείνων ἅτινα ἐξαρτῶνται ἐξ ἐπιστημονικοτεχνικῶν δεδομένων ἢ οἰκονομικῶν στοιχείων ἅτινα δεόν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ περιεχομένου τῆς ρυθμίσεως π. χ. προγραμματισμὸς, καθορισμὸς τοῦ προγράμματος τῶν δημοσίων ἔργων, καθορισμὸς τῆς κατανομῆς τῶν πιστώσεων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, καθορισμὸς τῶν πινάκων εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, ὄργανωσις δημοσίων ἐπιχειρήσεων, καθορισμὸς διατιμῆσεων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, νομισματικαὶ ρυθμίσεις κ.λ.π., β) Ἐντεῦθεν διωγκώθησαν ὑπερμέτρως αἱ ἀρμοδιότητες τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας αἵτινες κατὰ μέγα μέρος ἐνασκῶνται ὄχι μόνον διὰ κανονιστικῶν διαταγμάτων, ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἢ προτάσει ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ δι' ἀπλῶν κανονιστικῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων ἢ ἐνίοτε καὶ δι' ἀποφάσεων ἄλλων ὑποδεεστέρων διοικητικῶν ὀργάνων. Οὕτω γεννᾶται τὸ ζήτημα τῆς ὀργανώσεως καὶ διαρθρώσεως τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἀσκουσῶν τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν, τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τεχνικῆς στελεχώσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ συντονισμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν καὶ τέλος τῶν μορφῶν συνεργασίας μετὰ τῶν παραγόντων τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὀργανώσεων. γ) Ἡ μελέτη τῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως παρ' ἡμῖν ἰσχυουσῶν διατάξεων, αἵτινες ὡς ἐλέχθη συνεπληρώθησαν, ἀνεμορφώθησαν καὶ διηρυνήθησαν μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον, παρέχουν τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ ἐπεμβατικαὶ ρυθμίσεις ἐπεβλήθησαν ἐκ δύο γενικῶν αἰτίων: πρώτον τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐκτάκτων δυσχερειῶν εἰς ἃς μετὰ τὸν πόλεμον εὐρέθη ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία καὶ δεύτερον τῆς

1. Περὶ τῶν ἐπεμβάσεων τοῦ δημοσίου δικαίου εἰς τοὺς θεσμούς τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου βλ. Η. Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, Α' 1958 σελ. 18—24.

Διὰ τὰς ἐπεμβάσεις εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν βλ. κατωτέρω Κεφάλ. Δωδέκατον.

ἐπιτεύξεως ἀφ' ἑτέρου βαθυτέρας ἀναζωογονήσεως καὶ ἀνανεώσεως τῆς οἰκονομίας αὐτῆς. Ἀμφότεροι βεβαίως οἱ σκοποὶ οὗτοι προϋποθέτουν σταθερὰν πολιτικὴν γραμμὴν, ἔντονον ἀλλὰ καὶ συνεπεῆ παρεμβατισμὸν, γενικώτερον σχεδιασμὸν. Ἄλλ' ὁ δεύτερος σκοπὸς σημαίνει παραδοχὴν τοῦ παρεμβατισμοῦ καὶ τοῦ σχεδιασμοῦ ὡς μονίμου τρόπου ἐνεργείας τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς, ὡς διαμόρφωσις παγίας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Ὁ πρῶτος σκοπὸς ἀντιθέτως σημαίνει παραδοχὴν τοῦ παρεμβατισμοῦ ὡς προσωρινῆς καὶ μεταβατικῆς μεθόδου τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἵνα ἀντιμετωπίσῃ ὠρισμένης ἀνάγκας τοῦ συνόλου μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων θὰ ἐπανέλθῃ ὁ κανονικὸς ρυθμὸς τῆς ἑλευθέρου οἰκονομίας. Οὕτω γίνεται τρόπον τινὰ διαχωρισμὸς τῶν ρυθμίσεων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως ἐν Ἑλλάδι, οὕτως ὥστε διατιμήσεις, διανομαί, ἔλεγχοι πιστώσεων, περιορισμοὶ εἰσαγωγῶν κλπ. θεωροῦνται προσωρινὰ ἀντιπληθωριστικά, ἀνασταλτικά μέτρα. Ἄλλαι ρυθμίσεις ὡς προγραμματισμὸς, ἀξιοποιήσεις τῶν πηγῶν πλοῦτου τῆς χώρας, ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανικῆς, δραστηριότητος, δασμολογικῆς πολιτικῆς, συναλλαγματικῆς πολιτικῆς διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν θεωροῦνται μᾶλλον ὡς ἀναγκαῖαι διὰ μακρὰν εἰρηλικὴν περίοδον καὶ γίνεται πρὸς τοῦτο προσπάθεια μακροῦ προγράμματος ἐξωτερικῆς βοηθείας. Εἰς τὴν διάκρισιν αὐτὴν ὑπάρχει ἀναμφισβητήτως μεγάλη δόσις ἀντιφάσεως ὀφειλομένης εἰς τὴν ἔλλειψιν καθορισμοῦ τοῦ περιεχομένου τοῦ Σχεδιασμοῦ. Διότι εἶναι φανερόν ὅτι ὅσον αἱ δευτέραι πραγματοποιήσεις ἀπαίτουσιν μακρὰς πνοῆς προγραμματισμὸν ἀλλὰ καὶ παρεμβατισμὸν τόσον καὶ αἱ πρῶται ὡσαύτως πρέπει νὰ τύχουν μονίμου ρυθμίσεως καὶ συνεπῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσα οἰκονομικὴ διοίκησις εἶναι ζήτημα προσαρμογῆς τῆς πρὸς συστηματικὸν ὑπὲρ τοῦ συνόλου σχεδιασμὸν μετὰ ἀναλόγου διοικητικῆς αὐτοῦ ὀργανώσεως. Ἀντιθέτως ὅμως λίαν συχνὰ γίνεται λόγος περὶ ἀποπαρεμβατισμοῦ. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅθεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ διοίκησις εὐρίσκειται ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναζητήσεως προσανατολισμοῦ τῆς καὶ ἐξελιξέως τῆς ὡς πρὸς τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ὀργάνωσίν τῆς. Τὸ ὅλον πρόβλημα ἀναγκαιῶς οὕτω συναρτᾶται πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν μορφήν ἣν θὰ λάβῃ ἡ μεταβολὴ τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας εἰς κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν δημοκρατίαν καὶ ἡ συνειδητοποίησις τῆς μεταβολῆς αὐτῆς, γ) Ἀποτελέσμα αὐτῆς τῆς ἀβεβαιοτήτος, τοῦ διαρκοῦς πειραματισμοῦ καὶ τοῦ ἐμπειρισμοῦ, ὅστις χαρακτηρίζει τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν εἶναι ὠρισμένοι χαρακτηριστικαὶ βασικαὶ αὐτῆς μειονεκτικότητες αἵτινες εἶναι ἐνδεικτικαὶ τοῦ σταδίου τῆς ἐξελιξέως, εἰς ὃ ἀκόμη εὐρίσκειται οὕτω ἡ δημοσία οἰκονομικὴ διοίκησις παρ' ἡμῖν : 1) Δὲν ἐπέτυχε νὰ διαμορφώσῃ ἀκόμη σταθεροὺς καὶ ὑπευθύνους τρόπους συνεργασίας τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους μετὰ τῶν οἰκονομικῶν παραγόντων καὶ τάξεων ὅς κατευθύνει, τῆς τοιαύτης λειτουργίας εὐρισκομένης εἰς τὸ παλαιὸν στάδιον τῆς ἀνευθύνου καὶ πολλάκις κομματικῆς μόνον ἐπαφῆς. 2) Ἀπέδωκε πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν καὶ ἔντονον βαρύτητα εἰς τὰς διὰ γενικῶν καὶ ἀμέσων διοικητικῶν μέτρων ρυθμίσεις τῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ δὲν ἐπεδίωξε παραλλήλως ν' ἀναπτύξῃ τομέα οἰκονομίας τοῦ κράτους ἢ συλλογικῆς οἰκονομίας δι' ἀναλήψεως, ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο καταλλήλων ὀργανισμῶν, ὑπηρεσιῶν βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς φύσεως ἢ διὰ τῆς μεθόδου τῆς μικτῆς οἰκονομίας, ὥστε νὰ ἐλέγχῃ κατ' οὐσίαν ὠρισμένους οἰκονομικοὺς κλάδους γενικώτερας σημασίας τῆς χώρας καὶ γενικῶς δὲν

έπεμελήθη τῆς διαρθρώσεως τῶν μονάδων τῆς οἰκονομίας. 3) Δὲν ἀπέδωσε τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν μονοπωλιακῶν καὶ προνομιακῶν καταστάσεων οὐδὲ ἐξεύρε τρόπους πραγματικῶν ἐλέγχων τῶν κερδῶν καὶ διακριβώσεως τῶν εἰσοδημάτων, θεωρήσασα ὅτι πάντα ταῦτα δύνανται νὰ ἐπιτευχθῶσιν ἐμμέσως. 4) Ἐνεπιστεύη οὐχὶ δι' ἐπαρκῶν ἐλέγχων τὴν διαχείρισιν μεγάλου μέρους τοῦ προγραμματισμοῦ εἰς παράγοντας τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, καὶ εἰς τραπεζιτικούς ὀργανισμούς, ἐπιχειρήσεις οὐχὶ ὀρίμους πρὸς τοῦτο κ.λ.π., 5) Δὲν καθώρισε φανεράς καὶ προσιτὰς διαδικασίας ὀρισμένων βασικῶν παρεμβατισμῶν, θιγόντων καιρίως τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν δρᾶσιν, ὡς χορηγήσεις, ἀδείας, εἰσαγωγάς, δάνεια ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας κλπ. 6) Ἀπέδωσε πολὺ μεγαλύτεραν σημασίαν εἰς τὸν παράγοντα τῶν οἰκονομικῶν μέσων καὶ δὲν ἐπέδωξε ὅπως παραλλήλως πρὸς τὴν τροφοδότησιν τῶν ἔργων, τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ὀργανισμῶν θέσῃ τὴν ἐργασίαν εἰς κατάστασιν συνεργασίας μετὰ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς τὸν σκοπὸν συμμετοχῆς εἰς τὸν ἔργον τῆς ἀποδόσεως τῆς παραγωγῆς. 7) Εἶναι φανερὰ ἡ ἔλλειψις ἀπλουστεύσεων καὶ κωδικοποιήσεων τῶν διαδικασιῶν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ αἱ δυσχέρειαι ἀκόμη καὶ γνώσεως τῶν κανονιστικῶν ἀποφάσεων. 8) Παρημελήθη ἡ ὀργάνωσις στατιστικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ στοιχείων, ἀπαραιτήτου προϋποθέσεως πάσης οἰκονομικῆς διοικήσεως ἐπιστημονικῶς ἐνεργοῦσης. 9) Δὲν ἀνεμόρφωσε τὰς κρατικὰς διοικητικὰς ὀργανώσεις. 10) Ἀπέδωσε ἥσσονα σημασίαν εἰς τὸν παράγοντα τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας γενικῶς καὶ τῆς τεχνικῆς ταύτης καταρτίσεως. 11) Δὲν ἀνεμόρφωσε κατ' οὐσίαν τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν, ὃν κατέστησεν ἔτι περισσότερον ἐξάρτημα τῆς κομματικῆς πολιτικῆς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιστημονικοῦ σχεδιασμοῦ.

III

Ἡ ἀλλοίωσις τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ δημοσίου καὶ διοικητικοῦ δικαίου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου.

Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη τὸ οἰκονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον, ὡς δίκαιον διοικητικὸν εἶδος, πλαισιούται καὶ ἐρείδεται ἐπὶ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ δημοσίου καὶ διοικητικοῦ δικαίου. Ἐν τούτοις οἱ κανόνες οὗτοι, ἀκόμη μάλιστα καὶ τινες ἐξ αὐτῶν οἵτινες ἀπορρέουσιν εὐθέως ἐκ τοῦ συντάγματος, ὑπέστησαν βαθεῖας τροποποιήσεις καὶ ἀλλοιώσεις διὰ τῆς παρεμβατικῆς νομοθεσίας¹.

19. Αἱ Ἀρχαὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος:² Περὶ τῆς ἐννείας καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἀρχῶν τούτων ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικοῦ δικαίου ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ἀρχῶν τοῦ συνταγματικοῦ οἰκονομικοῦ δικαίου, εἶδομεν δὲ ἐκεῖ ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας, ὑπὸ τὴν ἀνάληψιν ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, κα-

1. Περὶ τῆς ἐξελέξεως τῆς κοινωνικοποιήσεως τοῦ κράτους κατὰ τὴν ἐπιχειρησὶν καὶ τὴν μορφήν βλ. Δ. Βεζανή, Γενικὴ Πολιτειολογία, Μέρος Α', 1951 σελ. 58 ἐπ. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἡ κοινωνικοποίησις μορφῆς καὶ περιεχομένου ἔρχονται πολλάκις εἰς σύγκρουσιν. Περὶ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ἀλλοιώσεων βλ. παρατηρήσεις ἐν Β. Chenot, Droit public économique I, σελ. 3 ἐπ.

2. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς συνταγματικῆς ἀλλοιώσεως βλ. Θ. Τσάτσου, Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου, 1959, σελ. 198. Κ. Ρακτιβάν, Δικαιολογία, II', Εἰσαγωγῆς ἐπὶ Σ. Ε. 495 [1930.

τέστη ελαστική, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, καταστάσα διὰ τῆς νεωτέρας ἔρμηνείας ὑποχρεωτικὸς κανὼν δικαίου χρησιμοποιεῖται διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ μέτρου καὶ τῶν σκοπῶν τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων¹.

20. Ἡ Ἀρχὴ τῆς νομιμότητος: Ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος, τούτῃστιν ἡ ὑποταγὴ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἰς τὸν κανόνα τοῦ δικαίου, ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Ὑπὸ τὴν ἀνάπτυξιν ὅμως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἥτις ἐπέβραλε τὴν παροχὴν ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν διὰ τὸν κανονισμὸν τῶν σχετικῶν παρεμβάσεων, ἐπετάθη ἡ προσήλωσις πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ δικαστοῦ πρὸς περιφρούρησιν τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν ἐντὸς τῶν αὐστηρῶν ὁρίων τοῦ νόμου καὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐκάμφθη μέσῳ τῆς δημιουργίας, δι' ἐξουσιοδοτήσεων τοῦ νόμου πρὸς τὴν διοίκησιν, εὐρυτάτων κύκλων διακριτικῆς εὐχερείας ἐντὸς τῶν ὁποίων αἱ ἐνέργειαι τῆς διοικήσεως παραμένουσιν κατὰ πολλὰ ἀνέλεγκτοι. Ἡ κάμψις αὕτη ὠδήγησε μέχρι τῆς δημιουργίας τῆς λεγομένης «κυβερνητικῆς λειτουργίας», ὡς γενικωτέρας μετὰ εὐρυτάτης πρωτοβουλίας λειτουργίας, ἀναφερομένης εἰς τὴν γενικωτέραν κρατικὴν πολιτικὴν. Ἐκάμφθη ὡσαύτως ἡ ἀρχὴ τῆς νομιμότητος καὶ διὰ τῆς μέσῳ τῶν ἐξουσιοδοτήσεων θεσπίσεως ὑπὸ τῆς διοικήσεως ποικίλων κανόνων δικαίου, εἰς οὓς πολλάκις δὲν ἀνευρίσκεται τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο τῆς γενικότητος ὅπερ παλαιότερον ἐχαρακτήριζε τὸν ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τιθέμενον κανόνα δικαίου. Τοῦτο ὑπῆρξε περαιτέρω αἰτία ὅπως τὰ ὅρια μεταξύ ἀτομικῶν καὶ κανονιστικῶν διοικητικῶν πράξεων συγχυθῶσιν², ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θέσπις ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τῶν κανόνων τούτων νὰ διαφεύγη πολλάκις προηγουμένης σοβαρᾶς ἐπεξεργασίας³.

21. Ἡ ἔννοια τῆς νομικῆς προσωπικότητος: Τὴν κατασκευὴν τῆς νομικῆς προσωπικότητος μετεχειρίσθη κατ' ἐξοχὴν τὸ οἰκονομικὸν διοικητικὸν δίκαιον προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὀργανώσιν καὶ τὴν λειτουργίαν παρεμβατικῶν οἴτινες εἰς χεῖρας τοῦ κράτους δυσχερῶς θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτευχθῶσιν. Δημόσια ἐπιχειρήσεις, κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, ἀναγκαστικαὶ ἐνώσεις ἐπαγγελματιῶν, δημόσια ἔργα, ρυθμίσεις τῆς ἐμπορίας τῶν ἀγαθῶν, ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις καὶ τόσοι ἄλλοι σκοποὶ τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ ἐξυπηρετήθησαν διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς αὐτονομίας τῆς νομικῆς προσωπικότητος μέσῳ δοτῆς αὐτῇ ἐξουσίας. Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει ἡ διάσπασις τῆς ἐνότητος τῆς νομικῆς προσωπικότητος τοῦ κράτους εἰς περισσότερας προσωπικότητας⁴.

1. Βλ. Κεφαλ. Γ'. Περὶ τῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων βλ. H. Mangoldt—E. Klein, Das Bonner grundgesetz, I, 1957 σελ. 74—76 καὶ περαιτέρω περὶ τῶν grundpflichten σελ. 76—78.

2. Κατὰ τὸν Θ. Τσαῦσον, Εἰσαγωγή εἰς τὸ πολιτικὸν δίκαιον, 1938, εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀνεύρεσις ἀμιγροῦς πράξεως τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας ὅσον καὶ ἀμιγροῦς πράξεως τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας. Βλ. τοῦ αὐτοῦ, Μελέται Διοικητικοῦ Δικαίου, 1958 σελ. 144.

3. Οὕτω παρ' ἡμῖν ὁ Προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων ψηφίζεται μὲν ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἄνευ μεταβολῆς τινός, περαιτέρω ὅμως ἢ ἐντὸς τῶν γενικωτάτων πλαισίων αὐτοῦ ἐκτέλεσις τοῦτου ἀνήκει εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν διοίκησιν.

4. Περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν σωματικῶν καὶ αὐτονομῶν ἐν γένει μορφῶν δημοσίας διοικήσεως, βλ. B. Chenot, Droit public économique, I, σελ. 4.

Ἡ φύσις τῆς νομικῆς προσωπικότητος, ὑπὸ τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν τείνει νὰ διαλευκανθῇ¹. Κατὰ βάσιν ἡ πραγματικότης εἶναι ὅτι ὑφίστανται συμφέροντὰ ἢ σκοποὶ κοινοὶ διὰ πολλὰ φυσικὰ πρόσωπα. Συνεπῶς αἱ ὁμάδες αὗται, ὡς κοινωνιολογικὰ φαινόμενα, διακρίνονται τῶν καθαρῶν ἀτομικῶν συμφερόντων. Ποία οὕτω ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ ἀτομικοῦ καὶ συλλογικοῦ συμφέροντος; Ὅτι τὸ πρῶτον εἶναι συνυφασμένον μὲ τὸν φυσικὸν φορέα του καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς φυσικῆς ζωῆς τούτου. Τὸ συλλογικὸν ὁμῶς συμφέρον δὲν πρέπει νὰ παρεμποδίζεται ἀπὸ τὴν βούλησιν ἐνός, οὐδὲ δύναται συνήθως νὰ ἐξαντληθῆται μὲ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς ὀρισμένων φυσικῶν προσώπων. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη, ἡ ὑπὸ τοῦ ἴδιου συλλογικοῦ συμφέροντος ἐπιβαλλομένη, ὅπως τοῦτο καίτοι ἀπορρῆει ἐκ βουλήσεων φυσικῶν προσώπων, ὁμῶς διότι ἀπορρῆει ἐκ βουλήσεων πολλῶν, ἀναζητήση ἴδιον ὑλικὸν φορέα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς κοινῆς βουλήσεως ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως. Οὕτω διὰ τῆς ἀποκτήσεως τοῦ φυσικοῦ φορέως τὸ συλλογικὸν συμφέρον ἀπελευθεροῦται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν φυσικῶν προσώπων καὶ καθίσταται σκοπὸς καθ' ἑαυτὸν ὡς τὸν ἠθέλησεν ἡ κοινὴ βούλησις. Δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα οὐδέν-νομικὸν πλάσμα ἀλλὰ μόνον κοινωνικὸν φαινόμενον ὅπερ ὁ νόμος τὸ ἀναγνωρίζει, τοῦ παρέχει τὴν νομικὴν βάσιν καὶ τὰ καθιστᾶ ἐνεργόν. Τοῦτο ἄλλωστε δὲν ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ ἐιδικῶς ἀλλὰ καὶ γενικῶς, ὡς συνήθως συμβαίνει διὰ γενικῆς διατάξεως νὰ ἐπιτρέπεται ἡ δημιουργία νομικῶν προσώπων πάσης φύσεως. Τὸ προκαλοῦν τὴν συζήτησιν ἐν προκειμένῳ εἶναι πῶς τὴν συλλογικὴν βούλησιν ἐκφράζουσι ὀρισμένα φυσικὰ πρόσωπα καὶ ἐκεῖθεν ἡ ἐρμηνεία περὶ πλάσματος. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ζήτημα διαμορφώσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς διαδικασίας, καθ' ἣν ἡ βούλησις τῶν πολλῶν μεταβιβάζεται καὶ πραγματοποιεῖται ὑπὸ προσμένων φυσικῶν προσώπων π. χ. τὰ διοικοῦντα φυσικὰ πρόσωπα ἐκπληροῦν τὰς ἀποφάσεις συνελεύσεως τῶν ἐνδιαφερομένων ἢ διαχειρίζονται ὀρισμένην περιουσίαν διὰ καθορισμένον διαρκῆ σκοπὸν, ἢ ἐκπληροῦσι ὀρισμένην ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τοῦ συνόλου ἢ ὑπὲρ ὁμαδικοῦ σκοποῦ, προσδίδοντες συγκεκριμένον περιεχόμενον εἰς ἐκεῖνο ὅπερ κατ' ἀρχὴν μία ὁμάς ἢ τὸ σύνολον ἠθέλησε. Κοινωνικῶς τὸ συμφέρον τῆς ὁμάδος ἀποτελεῖ τὸ συνηθέστερον φαινόμενον, ὅπερ τὸ δίκαιον, ἀπορρῆον ἐκ τῆς κοινωνικῆς βουλήσεως, ἀναγνωρίζει καὶ κατοχυρώνει. Τὴν ἐκπλήρωσιν ἄλλωστε τῆς βουλήσεως ἐνός προσώπου παρ' ἄλλου δὲν ἀγνοεῖ τὸ δίκαιον, προβλέπον ταύτην εἰς πολλοὺς θεσμοὺς αὐτοῦ, ὡς τῆς ἐντολῆς κ.λ.π. Κατὰ συνέπειαν διαχωρισμὸς μεταξὺ τῆς βουλήσεως τῶν πολλῶν καὶ τοῦ ἐκπροσώπου των δὲν ἀναιρεῖ τὴν ὑπαρξιν τῆς ὁμάδος καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς, διὰ τῶν ἐκάστοτε φυσικῶν προσώπων, προσπαθείας πραγματοποιήσεως τοῦ κοινοῦ σκοποῦ², τίθεται δὲ μόνον ζήτημα ἰκανότητος τῶν φυσικῶν φορέων νὰ πραγματοποιήσωσι τὸν σκοπὸν τῆς ὁμάδος.

Ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἔχει ἔτι εὐχερεστέραν τὴν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν ν. πρ. δ.δ. ἄτινα δὲν ἀποτελοῦν συνήθως τί ἄλλο εἰ μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς βουλήσεως τῆς πολιτείας, τοῦτέστι τοῦ συνόλου ἢ ἐκφράζει ὁ νομοθέτης, ὑπὸ ὀρισμένων φυσικῶν φορέων ταύτης πρὸς πραγμάτων διαφόρων τῶν πολιτῶν συμφερόντων. Οἱ φορεῖς οὗτοι εἶναι κατ' οὐσίαν, κατὰ μεταβίβασιν

1. B. Chenol, L'organisation économique de l'Etat. σελ. 74.

2. Α. Τσοῦτσος, Ἡ Διοικητικὴ Ἐποπτεία ἐπὶ τῶν αὐτοδιοικουμένων ὀργανισμῶν 1955, σελ. 51, ἐθα διατυπῶται ἡ ἐρμηνεία ὅτι ἡ νομικὴ προσωπικότης ἀνήκει εἰς τὴν τεχνικὴν τοῦ δικαίου, ἐκπληροῦσα τὴν πρακτικὴν χρησιμότητά τῆς ἐμφανίσεως τῆς ὁμάδος.

ἐκ μέρους τοῦ κράτους, ὄργανα τῆς κοινῆς βουλήσεως, ἀφοῦ καὶ τὸ κράτος ἀποτελεῖ τὸ συνολικὸν νομικὸν πρόσωπον τούτεστι τὴν κυρίαρχον βούλησιν τοῦ συνόλου, ἣν ἐκφράζουν καὶ πραγματοποιοῦν ὠρισμένα φυσικὰ πρόσωπα.

Ἐν τούτοις ἡ καταγωγή τῆς νομικῆς προσωπικότητος, ἐὰν αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς βουλήσεως ἢ ἐκ τῆς δημοσίας βουλήσεως, ἐδημιούργησε τὴν διάκρισιν μεταξύ νομικῶν προσώπων δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ περαιτέρω τὸ ζήτημα ἐὰν μεταξύ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ὑφίσταται καὶ τρίτη κατηγορία νομ. πρ. δημοσίου μὲν δικαίου ἀνευ ἀσκήσεως διοικήσεως¹. Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐγεννήθη ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν νομικῶν προσώπων τοῦ οικονομικοῦ δικαίου καὶ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας περὶ τῶν ἐφαρμοστέων ἐπ' αὐτῶν κανόνων δικαίου. Πράγματι ὅμως τὸ ζήτημα μόνον ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης πλευρᾶς τίθεται ἥτοι τοῦ ποῖος εἶναι, ἐπὶ ἐκάστης ἐνεργείας νομικοῦ προσώπου, ὁ ἐφαρμοστέος κανὼν δικαίου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς φύσεως τῆς νομικῆς προσωπικότητος ἢ φύσεως σκοποῦ ὡς μέχρι τούδε ἐτίθετο. Οἱ σκοποὶ εἶναι ἀπειροὶ καὶ ὁ νομοθέτης ἄλλους δύναται νὰ καταστήσῃ δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ ἄλλους οὐχὶ ἢ ἀπλῶς νὰ προσδώσῃ εἰς αὐτοὺς γενικώτερον κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον ἢ οικονομικὴν σημασίαν. Δὲν ὑπάρχουν συνεπῶς καθ' ἑαυτὰ κατηγορίαι νομικῶν προσώπων ἢ κατηγορίαι νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Ὑπάρχουν διακρίσεις κανόνων δικαίου, ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου. Δύναται οὕτω ἐν τῷ συνόλῳ ἢ ἐν μέρει ὡς πρὸς ὠρισμένης λειτουργίας ἢ πράξεις τὸ νομικὸν πρόσωπον νὰ ὑπῆχθη ὑπὸ κανόνας δημοσίου δικαίου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σύρονται ὅλαι αἱ συνέπειαι ἐκ τοῦ κανόνος τούτου, ὡς ἡ προσβολὴ τῆς πράξεως ἐνώπιον τοῦ Σ. Ε. κ.λ.π.². Ἐὰν ὁ νόμος δὲν ὑπήγαγεν ὠρισμένην πρᾶξιν τοῦ ν. πρ. ὑπὸ κανόνα δημοσίου δικαίου, ἀλλὰ ἰδιωτικοῦ, ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ κανόνος ὡς κοινῆς ὠφελείας δύναται νὰ συνεπάγεται ὠρισμένας μόνον συνεπείας ἀλλ' οὐχὶ τὰς αὐτὰς πρὸς τὰς τοῦ κανόνος δημοσίου δικαίου. Τὸ ζήτημα οὕτω περιορίζεται εἰς τὸ θέμα τῆς διακρίσεως μεταξύ κανόνων δημοσίου καὶ κανόνων ἰδιωτικοῦ δικαίου, κανόνων τούτεστι διεπομένων εἰ μὴ ὑπὸ τῶν ἐξαιρετικῶν μέσων τοῦ δημοσίου δικαίου³. Κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲ ὁ χαρακτηρισμὸς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐνός νομικοῦ προσώπου ὡς ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου ἀσκεῖ σημασίαν, ἐξεταζομένου μόνον τοῦ κανόνος τοῦ διέποντος ἐκάστην τούτου ἐνεργείαν, ἐὰν πρόκειται περὶ κανόνος ἐξαιρετικοῦ δικαίου ἢ οὐχί.

22. Ἡ ἐννοία τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας: Ἡ ἐννοία τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας συνεδέθη πρὸς τὴν διάκρισιν μεταξύ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τοῦ πρώτου διέποντος μόνον τὴν διαχείρισιν τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς ἣν ἀνήκουν αἱ προνομίαι τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Ἐφ' ὅσον συνεπῶς μία διοικητικὴ ἀρχὴ ἢ εἰς ὄργανισμὸς ἦσαν προικισμένοι διὰ τῶν προνομίων τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἢ παρ' αὐτῶν ἀσκου-

1. Μ. Στασινοπούλου, Δικαιὸν διοικητικῶν πράξεων 1951, σελ. 72 ἐπὶ μ., 82 ἐπομ. καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν.

2. Ἡ νομολογία τοῦ Σ. Ε. ἔχει πρὸ πολλοῦ ἀποδεχθῆ ὅτι νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου δύναται ὡς πρὸς ὠρισμένας αὐτοῦ λειτουργίας ν' ἀσκήσῃ δημοσίαν ἐξουσίαν τῶν σχετικῶν πρὸς ταύτην πράξεων αὐτοῦ ὑποκειμένων εἰς αἴτησιν ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Σ. Ε. 191[1931, 566]1934, 1149/1939.

3. Βλ. περὶ τοῦ ὅλου θέματος Β. Chenol, op. cit. σελ. 74 ἐπ. 215 ἐπ.

μένη λειτουργία ἀπετέλει δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἐκτοτε ὁμως κατεβλήθη προσπάθεια διακρίσεως τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας βάσει οὐσιαστικῶν κριτηρίων ἥτις ὁμως δὲν ἔχει καταλήξει εἰς θετικήν τινα λύσιν¹. Τὴν σύγχροσιν ἐπέτεινε καὶ ἐν τούτῳ ἡ διαρκῶς αὐξοῦσα ἀναγνώρισις ὑπὸ τῶν νόμων ὡς δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐνεργειῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν, αἵτινες ὁμως ἐλειτούργουν διὰ τῶν κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὡς καὶ ἡ ἀνάθεσις εἰς πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου τῆς ἀσκήσεως δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἐντεῦθεν ἀπέρρευσαν ἐπιστημονικαὶ συζητήσεις καὶ διαρκεῖς διακυμάνσεις τῆς νομολογίας².

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξελιξέως αὐτῆς, τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, εἶναι ἡ ἀλλοίωσις τῆς ἐννοίας τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας. Τὴν διοικητικὴν ἀστυνομίαν ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰσχροκερδεῖας τὴν διεδέχθη ἡ πολιτικὴ ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ αἱ ἀγορανομικαὶ ρυθμίσεις· τὸν ἔλεγχον τῶν μεταφορῶν ἡ δημοσιοποίησις τούτων καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ αὐτῶν ὀργάνωσις· τὸν ἔλεγχον τῆς λειτουργίας τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων ἡ μεγάλη κοινωνικὴ νομοθεσία καὶ οἱ κανονιστικαὶ ἔλεγχοι τῆς ἐργασίας· τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων ἡ ἀναγκαστικὴ τούτων ὀργάνωσις καὶ ἡ ἐπιβολὴ κανονισμῶν ἐπαγγελματικῆς δεοντολογίας, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τῆς ἐννοίας τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας ὑπῆρξε μίᾳ εἰδικωτέρᾳ ἐκδήλωσιν τῆς ὅλης ἀλλοιώσεως τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς οικονομικῆς διοικήσεως ἀναφερομένης εἰς τὴν ρύθμισιν νομίματος, πίστεως, ἐπιχειρήσεων, ἀνάληψιν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐκμεταλλεύσεων κ.λ.π.³.

Γενικώτερον οὕτω ἐπῆλθεν ἀλλοίωσις εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ὡς κρατικῆς δράσεως σεβομένης τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν. Ὁ φιλελευθερισμὸς, ὅστις διεῖπε τὴν κλασσικὴν δημοκρατίαν, ἐσήμεινε καπιταλιστικὴν ἐλευθερίαν προπαντὸς, ἀνεμπόδιστον κυριαρχίαν τοῦ νόμου τοῦ κέρδους, καθορίζοντος τὴν οικονομικὴν ζωὴν καὶ ἀπεριόριστον ἀνάπτυξιν τοῦ κεφαλαίου. Ἄλλ' ἤδη ἡ δημοσία ὑπηρεσία ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀγορᾶς, τῶν ἐπαγγελμάτων, τὴν ρύθμισιν σχέσεων κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, τὸν περιορισμὸν τῆς συγκεντρώσεως τῶν οικονομικῶν δυνάμεων, τὴν ρύθμισιν τῶν τιμῶν, τὴν συνεργασίαν τοῦ κράτους μετὰ τῶν ἐκπροσωπήσεων τῶν οικονομικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων κ.λ.π. Ἄπὸ εὐρύτερων δὲ ἀρχῶν κινουμένη ἡ σύγχρονος δημοσία οικονομικὴ διοίκησις ἀσκεῖ τὴν διεύθυνσιν τῆς οικονομίας (dirigisme) ὡς καὶ τὸν κατὰ τὸ δυνατόν σχεδιασμὸν ταύτης (planification)

1. R. Drago, La crise de la notion d'établissement public 1950.

2. Περὶ τοῦ ὅλου ζητήματος τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας βλ. Corail, La crise de la notion juridique de service public 1955. Βλ. ἀνάλυσιν τοῦ θέματος ἐν Μ. Δένδια, Ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐξελιξέως τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν Ε.Δ.Δ.Δ. 1957 σελ. 113 ἐπομ. ἔθθα διατυπῶνται ἡ ἀντίληψις περὶ τοῦ νέου περιεχομένου τοῦ διοικητικοῦ δικαίου κατόπιν τῆς συμπεριλήψεως ἐν αὐτῷ τῶν οικονομικῶν λειτουργιῶν.

3. Βλ. σχετικῶς B. Chenot, Droit public économique, 1957—1958, I σελ. 12—21. Διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ ἀτομισμού βλ. M. Waline, L'individualisme et le droit, 1946.—W. Roepke, Explication économique de monde moderne, 1946.—W. Lippman, La cité libre 1946. Βλ. ἐν τούτοις διὰ τὴν διαφορὰν τῆς περὶ ἀτόμου ἰδέας καὶ τοῦ ἀτόμου ὡς σχετικῆς καὶ ἱστορικῆς πραγματικότητος ἐν Π. Κανελλοπούλου, Ἡ κοινωνία τῆς ἐποχῆς μας. 1932 σελ. 90 ἐπ., 155—156.

δι' ὧν καθορίζονται ἐκ τῶν προτέρων σκοποὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν. Εἰς ταῦτα δὲ προστίθενται καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικοποιήσεως τομέων τῆς οἰκονομίας (nationalisations).

Οὕτω ἐπῆλθεν ἐκ βράσιμος τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτῆς οὐδὲν ἀπέμεινε πλέον. Ὅτι ἀπομένει εἶναι ἡ διακρίσις μόνον ἐὰν ὠρισμένοι γενικαὶ λειτουργίαι, ἀνατεθειμένοι εἰς τὴν διοίκησιν ἢ καὶ ἄλλα πρόσωπα, δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου ἀσκούνται κατὰ κανόνας δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου, κατὰ κανόνας διαφόρους ἐκείνων οἵτινες διέπουν τὸ ιδιωτικὸν δικαίον καὶ τὰς ιδιωτικὰς σχέσεις. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχει νὰ διαπιστώσῃ σήμερον εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ὁ ἐρμηνευτὴς καὶ ὁ δικαστὴς εἶναι ἐὰν ὠρισμένοι ἐνέργειαι ὑπῆχθησαν ὑπὸ κανόνας ἐξαιρετικοῦ δικαίου ἢ οὐχί. ἀνεξαρτήτως τὶς εἶναι ὁ φορεὺς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος. Ἡ ὅλη δυσχέρεια τῆς λύσεως εἶναι δυσχέρεια ἐρμηνευτικὴ περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου κανόνος δικαίου ἥτις θὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ θὰ λυθῇ εἰς ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν καὶ οὐχὶ διὰ ἐκ τῶν προτέρων ἐννοίας δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἄλλὰ διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς διακρίσεως μεταξὺ κανόνων δημοσίου καὶ ιδιωτικοῦ δικαίου δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ διαπίστωσις περὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ κανόνος ἐκ τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Ἡ χρησιμοποίησις ὑπὸ τοῦ κανόνος μέσων δημοσίου δικαίου εἶναι κατὰ κανόνα τὸ κύριον διακριτικὸν γνώρισμα.

23. Ἡ Ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας: Καὶ ἡ σύγχρονος δημοκρατία, οἷα καὶ ἡ ἡμετέρα, ἐρεῖδεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, λειτουργούσης διὰ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἐκεῖθεν ἀπορρέει καὶ ἡ θεμελιώδης συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ὀργανώσεως τοῦ κράτους καθ' ἣν ἡ νομοθετικὴ λειτουργία ἀσκήεται ὑπὸ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος, ἀνοχὴ δὲ μόνον ὑπάρχει ὅπως δυνάμει ἐιδικῆς καὶ συγκεκριμένης νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως τίθενται κανόνες δικαίου καὶ ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἄλλ' ἡ σύγχρονος δημοκρατία, ἐν τῇ ἀναζητήσει μορφῶν ὀργανώσεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, ἠναγκάσθη ν' ἀνεχθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν παροχὴν εὐρυτάτων ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς τὴν διοίκησιν ὥστε αὕτη κατέστη παραλλήλως πρὸς τὴν Βουλὴν νομοθετικὸν ὄργανον. Ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δημιουργήσῃ πλῆθος μορφῶν συλλογικῶν ὀργανισμῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ἐκπροσωπήσεων αἰτίνας μετέχουν εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν θέσπισιν τῶν κανονιστικῶν ρυθμίσεων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Οὕτω διασπάζεται ἡ βασικὴ, κατὰ τὴν ἐννοιαν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἰσότης τῶν πολιτῶν ἐν τῇ συμμετοχῇ διὰ τῆς ψήφου των εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας, ἀφοῦ χορηγείται συμμετοχὴ εἰς ταύτην συλλογικῶν ὀργανώσεων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνιαῖον τῆς εἰς χεῖρας τοῦ κράτους πολιτικῆς ἐξουσίας.

24. Ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν: Περαι-

1. Βλ. ἐιδικώτερον περὶ τοῦ προγραμματισμοῦ Κεφαλ. ΣΤ' § 1.

2. Ἀποτελεῖ ἐν νέον φαινόμενον ἡ πίεσις τῶν ἐκπροσωπήσεων συμφερότων ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διοικητικῆς ζωῆς, βλ. B. Chenot, Droit public économique, I, σελ. 5.

3. Κριτικὴν περὶ τῆς ἐννοίας τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὰς κοινωνικὰς δυνάμεις αἰτίνας κινουῦν τὰς βαθεῖας μεταμορφώσεως τοῦ συγχρόνου Κράτους, ἐξελισσομένου εἰς λαοκρατικὸν ὄργανισμὸν, περιορίζοντα τὰς παντοδυναμίας τῶν ἀρχουσῶν τάξεων διὰ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ βλ. Α. Σβώλου. Τὸ νέον Σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ Πολιτεύματος, 1928, σελ. 83 ἐπομ., 114 ἐπομ.

τέρω η δημοκρατία ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, ἥτις συνεπάγεται τὴν ἀσκησιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας μόνον ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας ἀπορρέοντος νομοθετικοῦ ὄργανου τοῦ ἐκφράζοντος ταύτην. Ἄλλ' ἡ ἀνάγκη ἀσκήσεως ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς θεσπίσεως τῶν παρεμβατικῶν κανόνων ἐπέφερον οὐσιώδη μετατόπισιν τῆς νομοθετικῆς ἀρμοδιότητος ἐκ τῶν νομοθετικῶν ὀργάνων πρὸς τὴν διοίκησιν, συνεργαζομένην στενῶς μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐκπροσωπήσεων καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν ἐιδικῶν καὶ τεχνικῶν Ἐπιτροπῶν¹. Ὑπὸ τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν ὁ κανὼν δικαίου κατὰ μέγα μέρος ἔπαυσε νὰ ἀπορρῆ ἐκ τοῦ νομοθετικοῦ ὄργανου καὶ οὕτω ἡ ἔκφρασις τῆς βουλῆσεως τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας ἐνεργεῖται δι' ἄλλων ὀργάνων καὶ οὐχὶ τῶν ἀπορρέοντων ἐκ τῆς λαϊκῆς ψήφου, πλησίον τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας τεθέντων πρὸς κατεύθυνσιν ταύτης.² Παρεμβάλλονται οὕτω ἐντὸς τῆς πολιτειακῆς λειτουργίας, ἄλλοι παράγοντες τῆς κοινωνικῆς καὶ δημοσίας ζωῆς, δι' ὧν γίνεται ἡ πραγμάτωσις τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Παραλλήλως δὲ πρέπει ν' ἀναγνωρισθῆ ὅτι καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία πρὸ τῆς συγχύσεως λειτουργιῶν, ἐλαστικότητος ἀρχῶν, σχετικότητος καταστάσεων, ἀμφιβολίας περὶ τὸ ὄρια τοῦ κανόνος καὶ εὐρυτάτης διοικητικῆς διακριτικῆς εὐχερείας ἠναγκάσθη ἐν τῇ ἐρμηνεύᾳ τοῦ ἐφαρμοστέου εἰς τὰς ὑπὸ λύσιν ἀμφισβητήσεις δικαίου ν' ἀνατρέχῃ διαρκῶς καὶ περισσότερο εἰς ἀγράφους ἀρχὰς δικαίου παρ' αὐτῆς μορφουμένης καὶ δι' ἀνωτέρας ἐρμηνεύσεως ἐκ τοῦ δικαίου ἀντλουμένης³.

25. Ἡ ὑποϋργικὴ εὐθύνη: Κατὰ τὰς κρατούσας ἀρχὰς τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου ἡ ὑποϋργικὴ εὐθύνη ὑπάρχει ἢ ἐν τῷ προσώπῳ ἀτομικῶς ἐκάστου τῶν Ὑπουργῶν διὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀρμοδιότητας ἢ τοῦ ὅλου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὡς συλλογικοῦ κυβερνητικοῦ ὄργανου. Ἐν τούτοις πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐνὸς ἐκάστου Ὑπουργείου, τούτεστι πρὸς ἀσκησιν τῆς ἀρμοδιότητος ἐνὸς ἐκάστου Ὑπουργοῦ, ἀπαιτεῖται ἡ προσαρμογὴ καὶ ὁ συνδυασμὸς ταύτης πρὸς τὰ γενικὰ μέτρα καὶ τὰς γενικὰς ἀποφάσεις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, καὶ πρὸς ἀποφάσεις ἄλλων οἰκονομικῶν Ὑπουργῶν οὕτω δὲ ἡ ὑποϋργικὴ ἀρμοδιότης ἐξαφανίζεται πρὸ τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ταύτην ὅμως ἀφ' ἑτέρου δὲν ἀναλαμβάνει οὐδὲ δύναται ν' ἀναλάβῃ τὸ Ὑποϋργικὸν Συμβούλιον ἀκριβῶς διότι εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος μόνον τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργῶν. Ἐκεῖθεν αἱ διέφοδοι εἴτε τῆς ἐνισχύσεως τῆς θέσεως τοῦ «πρώτου Ὑπουργοῦ» Πρωθυπουργοῦ ἢ τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ εἴτε τῆς δημιουργίας ἐιδικῶν συλλογικῶν κυβερνητικῶν ἐξ Ὑπουργῶν ὀργάνων ἄλλ' εἶναι λίαν ἀμφίβολος ἡ συνταγματικότης καὶ ἡ συνέπεια τῶν λύσεων τούτων δι' ὧν ἄλλωστε ἐκδηλοῦνται καὶ ἑτέρα ἀντίφασσις, μεταξύ τοῦ κλασσικοῦ σχήματος τῆς κυβερνήσεως τῆς πολι-

1. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ κανόνος τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ συστήματος τῶν πολιτικῶν κομμάτων βλ. M. Duverger, *Les partis politiques* 1951 σελ. 432 ἐπιμ.

2. Περὶ τῆς κανονιστικῆς ἐξουσίας ἐν Ἀμερικῇ καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν βλ. B. Schwartz, *Le droit administratif américain* 1952. Chap. III σελ. 51—80. Διὰ τὰ παρ' ἡμῶν βλ. Δ. Παπανικολάου, *Ἡ Κανονιστικὴ ἀρμοδιότης τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος* 1954 ἴδια σελ. 45 ἐπιμ.

3. Ὑπεστηρίχθη ἄλλωστε καὶ παρ' ἡμῶν, Ν. Μπουρόπουλος, *Ἡ ἔννοια τῆς δικαιοδοτικῆς λειτουργίας* 1951 σελ. 190 ὅτι δὲν ὑφίσταται κἂν διαφορὰ περιεχομένου μεταξύ τῶν κρατικῶν λειτουργιῶν καὶ ὅτι τὸ κράτος ἀποτελεῖ ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ τὸ Διοικητικὸν Κράτος.

τικῆς δημοκρατίας καὶ τῆς οικονομικῆς κυβερνήσεως τοῦ συγχρόνου κράτους, καθ' ἣν κατέστησαν οἱ Ὑπουργοὶ φορεῖς ἀποφάσεων μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀτομικῶς καθοριζομένων. Διεσπάσθη οὕτω ἡ κυβερνητικὴ ἐνότης τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ συνεσκοτίσθη ἡ ὑπουργικὴ εὐθύνη. Ἀφ' ἑτέρου ἡ κρατήσασα μέθοδος τῆς συνεργασίας δύο ἢ περισσοτέρων Ὑπουργῶν, ἐπὶ σκοπῶν λήψεως ἀποφάσεων ἐφαρμογῆς τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς, μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης ἀντικαταστάσεως τῶν κλασσικῶν ὀργανῶν κυβερνήσεως δι' ἄλλων ἐνῶ ἄφ' ἑτέρου ἐμφανίζει χαλαράν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐφ' ὅσον ἡ ἄρνησις τοῦ ἐνὸς τῶν Ὑπουργῶν καθίστα ἀδύνατον τὴν λήψιν τῆς ἀποφάσεως.

26. Αἱ ἀρχαὶ τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως, ἰεραρχίας, κ. λ. π.: Ἡ ὀργανώσις τῆς κρατικῆς διοικήσεως, ὡς αὕτη ἀπέρρευσε ἐκ τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας, εἰρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ ὑπουργεῖα, κεντρικῶς καὶ περιφερειακῶς, ὀργανώσεως τῶν κλάδων τῆς δημοσίας διοικήσεως. Ἐκαστον ὑπουργεῖον ἀποτελεῖ μίαν ἐνότητα ὑπηρεσιῶν, ὀργανωμένη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱεραρχίας, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἀποφάσεως καὶ ἐλέγχου τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἄλλ' ἡ ἀνάπτυξις τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως ἐπέφερε θεμελιώδεις διαταραχὰς εἰς τὰς βασικὰς ταύτας ἀρχὰς τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως.

Πρῶτον ἡ δημιουργία πλείστων ὁσων διοικητικῶν οικονομικῶν ὑπηρεσιῶν ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκην ὀργανώσεως αὐτῶν ἐκτὸς τῶν πλαισίων τῆς διοικητικῆς ἱεραρχίας καὶ τῆς ὑπουργικῆς διαρθρώσεως. Ἡ μέθοδος τῆς νομικῆς προσωπικότητος δημοσίου δικαίου ἠκολουθήθη μετὰ τοιαύτης ἀπεριορίστου σχεδὸν ἐκτάσεως ὥστε, ὄχι μόνον μέγα μέρος δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀσκοῦνται αὐτονόμως ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἐπῆλθε διάσπασις καὶ ἑτέρας θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς κρατικῆς ὀργανώσεως, ἣτις καὶ ἐκ τοῦ συντάγματος ἀπορρέει, τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνότητος τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Συνέπεια ἴδια τοῦ τελευταίου τούτου ἦτο ἡ θέσπισις ποικίλων φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων, ἐπιβαλλομένων οὐχὶ ἐπὶ τοῦ συνόλου ἀλλ' ἐπὶ ἐδικῶν κατηγοριῶν πολιτῶν, πρὸς σκοποὺς ὁμῶς οὐχὶ ἀπολύτως ἀνταποδοτικούς, οὐδὲ ἐξυπηρετούντας ἐπιδιώξεις ὠφελούσας ἀμέσως τοὺς βαρυνομένους, π.χ. ἐργοδοτικαὶ εἰσφοραὶ ὑπὲρ κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἐργαζομένων. Ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν ἀνεπτύχθη μία νέα μορφή οικονομικῶν ἐπιβαρύνσεων, σκοποῦσα οὐχὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν γενικῶν κρατικῶν σκοπῶν καὶ δημιουργοῦσα ἔσοδον τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλὰ τὴν περιθάλψιν ἐδικῶν συμφερόντων διαφόρων ὁμάδων καὶ τάξεων, ὡς κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐργοδοτῶν διὰ τοὺς ἐργάτας, τῶν κτηματιῶν διὰ τὰ ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα, τῶν εἰσαγωγέων διὰ τὴν ἐσωτερικὴν παραγωγὴν τῶν παρ' αὐτῶν εἰσαγομένων εἰδῶν, τῶν καταναλωτῶν διὰ τὴν ὀργανώσιν ἀγορᾶς τῶν προϊόντων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς¹.

Τοιοιτοτρόπως διεσπάσθησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς ὀργανικῆς ἐνότητος τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς ἱεραρχικῆς ὀργανώσεως τούτων οὕτω δὲ ὁ ἐλεγχος τοῦ Ὑπουργοῦ μετετράπη εἰς περιορισμένην ἐποπτείαν. Ἡ τελευταία αὕτη μεταβολὴ ἐσημειώθη καὶ ἐντὸς αὐτῶν τούτων τῶν πλαισίων τῆς ὑπουργικῆς ὀργανώσεως εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν μεταβιβάσεως εἰς ὄργανα τοῦ ὑπουργείου, συνήθως Γενικοῦς Διευθυντὰς καὶ Διευθυντὰς, ἰδίας ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας, ἐφ' ἧς ὁ Ὑπουργὸς μόνον ἔλεγχον νομιμότητος δύναται ν' ἀσκήσῃ, εἴτε διὰ τῆς δημιουργίας ἐντὸς τῆς ὀργανώσεως τοῦ Ὑπουργείου

τεχνικῶν καὶ ἐιδικῶν συλλογικῶν ὀργάνων, ὧν ἡ κρίσις ἀσκεῖ ἀποφασιστικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς Ὑπουργικῆς ἀρμοδιότητος

Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῆ ὅτι καὶ ὁ τρόπος προσλήψεως καὶ τὰ οὐσιαστικὰ προσόντα μεγάλου μέρους τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἔχουσι ριζικῶς μεταβληθῆ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν οικονομικῶν υπηρεσιῶν τοῦ Κράτους. Ἡ πρόσληψις προσώπων βάσει ἐιδικῶν ἢ προσωπικῶν προσόντων ἢ κατεχόντων ἐπιστημονικὰς καὶ οικονομικὰς γνώσεις, καὶ ἡ ἔνταξις αὐτῶν κατὰ διαφόρους νομικὰς σχέσεις πητείας, συμβάσεως ἰδιωτικοῦ δικαίου, προσωρινότητος, κατέστη σύνθητες φαινόμενον εἰς τὰς διοικητικὰς ὑπηρεσίας¹.

Τέλος καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ καὶ τοῦ τρόπου ἐκτελέσεως τῶν δημοσίων ἔργων ἔχουσι διασπαθῆ, διὰ θεσπίσεως βασικῶν παρεκκλίσεων, ἐπὶ πολλῶν ἀντικειμένων διαχειρίσεως τοῦ Κράτους.

Ἐν νέον δὲ φαινόμενον εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τῆς δημοσίας διοικήσεως κατὰ ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κρατικῆς οικονομικῆς πολιτικῆς εἶναι καὶ ἡ μεγάλη καὶ οὐσιώδης διέφυξις τοῦ τομέως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος τῆς δημοσίας διοικήσεως².

27. Ἡ ἔννοια τῆς ἐποπτείας³: Ἡ κλασσικὴ ἀντίληψις περὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῶν κατ' αὐτονομίαν διοικουμένων νομικῶν προσώπων ἦτο ἡ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ἀρχῆς περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας κατ' ἀρχὴν ἐκάστης προσωπικότητος. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη ἡμβλύνετο μόνον ἐκ τῆς ἐτέρας ἀρχῆς καθ' ἣν ἡ κρατικὴ ἐξουσία ἐπιβάλλεται νὰ παρακολουθῆ καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ κατευθύνῃ τὴν δραστηριότητα τῶν αὐτόνομων διοικήσεων. Ἐντεῦθεν ἡ σχέση μεταξὺ κράτους καὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καθορίζετο ἀπὸ τοὺς κανόνας τοῦ ἐλέγχου, περιοριζόμενον εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος καὶ τῆς ἐποπτείας, ἐκτεινομένης σπανιώτερον εἰς ἔλεγχον οὐσιαστικόν. Ἄλλ' ἡ ἐποπτεία περιωρίζετο εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐπὶ σποπῶ διατηρήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ὑπὸ ἔλεγχον νομικῆς προσωπικότητος. Ἄλλ' ἤδη ὑπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν αὐτόνομων οικονομικῶν διοικήσεων αἱ σχέσεις μεταξὺ κράτους καὶ αὐτόνομου διοικήσεως καθίστανται τόσον στεναὶ ὥστε πολλάκις νὰ εἶναι δυσχερὴς ὁ καθορισμὸς μέχρι ποίου σημείου ἐκτείνεται ἡ αὐτονομία τῆς ἐλεγχομένης προσωπικότητος ἢ ἐὰν πράγματι πρόκειται περὶ ἀληθοῦς αὐτονομίας. Καθορισμὸς ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν προσώπων ἄτινα διοικοῦσι τὴν νομικὴν προσωπικότητα, δυνατότης ἀντικαταστάσεως τούτων, ἐξάρτησις οικονομικῆς τῆς δράσεως τοῦ νομικοῦ προσώπου ἐκ τῆς χορηγήσεως τοῦ κράτους, ἐξάρτησις τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐγκρίσεως τῆς κρατικῆς ἀρχῆς, καθορισμὸς παρ' αὐτῆς τοῦ πλάνου δράσεως τοῦ νομικοῦ προσώπου, δυνατότης τέλος ἐπιβολῆς ὑποχρεωτικῶν ἐνεργειῶν ἐκ μέρους τοῦ κράτους εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον, τόσοι ἄλλοι συνδυασμοὶ ἐλέγχων καὶ ἐξαναγκασμῶν ἀμέσων καὶ ἐμμέσων καθιστῶσι λίαν ἀμφίβολον τὴν νομικὴν σημασίαν τῆς ἀναγνωριζομένης νομικῆς προσωπικότητος. Καθίσταται οὕτω ἤδη δευτερευούσης σημασίας ἡ χρησιμοποίησις τῆς κλασσικῆς νομικῆς κατασκευῆς τῆς νομικῆς προσωπικότητος

1. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς νεωτέρας γραφειοκρατίας βλ. E. Forsthoff, Lehrbuch, 1958 σελ. 24—25.

2. Βλ. B. Chenal, Droit public économique, 1957—1958, I, σελ. 5—6. Α. Δερτιλῆ, Ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης εἰς τὰ ἑλληνικὰ συντάγματα 1958.

3. Α. Τσουτσου, Ἡ Διοικητικὴ Ἐποπτεία ἐπὶ τῶν αὐτοδιοικουμένων Ὄργανων, 1955.

ἐναντι τῶν συγχρόνων μεθόδων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως δι' ἃς προέχει ὁ ἐπιδικώμενος σκοπὸς ὑπὸ τοῦ θεσπιζομένου θεσμοῦ ἀναλόγως τοῦ ὁποῦ δύνανται νὰ συγχωνευθῶσι διαδικασίαι δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ἀνευ ἀποδόσεως σημασίας εἰς τὰς κλασσικὰς ἐννοιολογικὰς διακρίσεις καὶ νομικὰς κατασκευάς.

28. Ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου: Τὰ λεχθέντα ἐπιβεβαιοῦνται καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν σχέσεων μεταξὺ κράτους καὶ ν. πρ. ἰδ. δικαίου. Κατὰ τὰς κρατούσας παλαιότερον ἀρχὰς τὰ νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου ἤσκουν ἐλευθέρως τὰς δραστηριότητας καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, τῆς κρατικῆς ἐποπτείας περιοριζομένης κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὸ ἐλάχιστον, κυρίως διὰ τοῦ ὑπὸ τῆς νομοθεσίας καθορισμοῦ τῶν γενικῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὸ καθεστῶς τῶν προσώπων τούτου. Ἄλλ' ἢ ἀνάπτυξις νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου οἰκονομικῶν σκοπῶν, τούτεστι δράσεως γενικωτέρας σημασίας, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐγεφύρωσε τὸ χάσμα τῆς παλαιᾶς διακρίσεως μεταξὺ νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου καὶ ἐντεῦθεν μετέβαλε τὴν σχέσιν τοῦ κράτους πρὸς τὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἐλεγχος καὶ ἐποπτεία, λαμβάνοντες πολλὰκις τὴν μορφήν συνεργασίας μεταξὺ κράτους καὶ νομικῶν προσώπων ἐπύκνωσαν τὰς σχέσεις μεταξὺ τούτων καὶ ἀντιστοίχως ἐμείωσαν τὴν παραδεδομένην ἀνεξαρτησίαν τῶν ἰδιωτικῶν προσώπων. Τοῦτο ἀπετέλεσε περαιτέρω βάσιν τῆς ἀναπτύξεως μιᾶς νέας ἀρχῆς ἐν τῇ κρατικῇ δράσει περὶ ἧς ἀμέσως κατωτέρω.

29. Ἡ συνεργασία τοῦ κράτους μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων: Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι ἡ συνεργασία τοῦ κράτους μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων ὡς ἐκπροσωπήσεων τῶν ὀργανωμένων συμφερόντων, οἰκονομικῶν καὶ ταξικῶν². Τὴν συνεργασίαν αὐτὴν ἐπέβαλεν αὐτῇ αὐτῇ ἢ πολιτικῇ τοῦ παρεμβατισμοῦ εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν, ἥτις ἀναγκαίως δημιουργεῖ ἐπαφὰς μεταξὺ δημοσίων ὀργανῶν καὶ ὀργανῶν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Αἱ ἐπαφαὶ αὗται εἶναι ἀναγκαῖαι ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν μελέτην αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἡ δημοσία διοίκησις παρεμβαίνουσα ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ καὶ ἐν ἑαυτῇ τὴν παρέμβασιν τοῦ ἰδιωτικοῦ παράγοντος³. Οὕτω ἡ διοικητικὴ δράσις διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος, οὗ εἶναι φορεὺς, ἀποδέχεται τὰ στοιχεῖα τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος ἢ καὶ ἀκόμη ἀναθέτει τὴν πραγματοποίησιν ἐν μέρει τοῦ δημοσίου συμφέροντος εἰς τὸν ἰδιωτικὸν φορέα. Ἄλλ' ἐδῶ ἀκριβῶς γεννᾶται ἕνα ἀκόμη πρόβλημα, τῆς ὀργανώσεως τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων ὅπερ ἀναλαμβάνη νὰ λύσῃ πολλὰκις τὸ κράτος ἐπιβάλλον τὴν ἀναγκαστικὴν ὀργάνωσιν τούτων. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἕνα περαιτέρω βῆμα εἰς τὴν προσέγγισιν μεταξὺ ὀργανῶν τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος καὶ εἰς κατόπτησιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἥτις ἀνοίγει νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν δημοκρατίαν⁴.

1. Βλ. Γ. Παπαχρήστου, Ἡ Ἐποπτεία τῆς Κρατικῆς Διοικήσεως ἐπὶ τῶν ἰδιοκτητικῶν ἰδιωτικοῦ δικαίου 1941 (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ἰδιωτικοῦ Δικαίου 1941).

2. Βλ. Α. Σβάλου, Τὰ προβλήματα τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, 1931 σελ.

20. Ἡ Κυριακοπούλου, Τὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, 1931 σελ. 57 ἐπομ.—Β.Ι.Τ., Méthodes de collaboration κ.λ.π. 1940.

3. Η. Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, 1947 Β' σελ. 44—45.

4. Αἰτὴν ἐνδιαφέροντας ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, εἶναι οἱ ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ Βελγίῳ θεσπισθέντες θεσμοὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανισμῶν κατὰ κλάδους ὀργανωμένοι,

30. Ἡ εὐθύνη τοῦ κράτους: Δὲν εἶναι ἀνάγκη τέλος νὰ ὑπομνησθῇ ἡ διεύρυνσις τῆς ἀρχῆς τῆς εὐθύνης τοῦ κράτους, ἀκόμη καὶ ἄνευ πταίσματος τῶν ὀργάνων αὐτοῦ. Ἐγένετο οὕτω δεκτὴ, ὄχι ὅμως παρ' ἡμῖν ἀκόμη, ἡ εὐθύνη τοῦ κράτους διὰ νέα παρ' αὐτοῦ λαμβανόμενα μέτρα προκαλέσαντα εἰδικὴν καὶ ἐξαιρετικὴν ζημίαν. Ἡ θεμελίωσις τῆς εὐθύνης ταύτης ἔρειδεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν, ὡς συνεισφερόντων εἰς τὰ δημόσια βάρη, ὥστε κατὰ συνεκδοχὴν νὰ μὴ εἶναι νοητὸν ὅτι τὸ κράτος διὰ τοῦ παρεμβατισμοῦ εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ ἐπιφέρῃ ἐξαιρετικὴν ζημίαν εἰς τινὰ μόνον ἄτομα κατ' ἐξαιρέσειν τῶν λοιπῶν¹.

31. Τὰ κεκτῆ μένα δικαιώματα: Μία ἀκόμη συνέπεια τῆς ἀναπτύξεως τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τοῦ συγχρόνου κράτους εἶναι καὶ ἡ μεγαλύτερα εὐχέρεια τῆς ἀνατροπῆς καὶ μεταβολῆς τῶν κεκτῶν δικαιωμάτων καὶ ἐννόμων καταστάσεων² καὶ ἡ ἀντίστοιχος πληθώρασις τῶν ἀναδρομικῶν νόμων.

32. Ἡ Διεθνὴς συνεργασία: Μία ἀκόμη μεταβολὴ εἰς τὰς παραδεγεγμένας ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου εἶναι ἡ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας τῆς πολιτείας εἰς τὰς διεθνεῖς-σχέσεις. Καὶ ἐδῶ οὕτω ἀνεπτύχθησαν μορφαὶ οικονομικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν κρατῶν μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον αἵτινες κατέδειξαν ὅτι ἡ θεωρία τῆς κρατικῆς διεθνῶς κυριαρχίας εἶναι ψευδής καὶ ὅτι αἱ πολιτεαὶ ὑπόκεινται διαρκῶς καὶ περισσώτερον εἰς ἓνα ὑπέρτερον τούτων κανόνα δικαίου³.

ἐξ ἐκπροσώπων ἐργαδοτῶν καὶ ἐργατῶν, αἵτινες ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ κράτους, ρυθμίζουσιν ἀνάγκαστικῶς πλείστα θέματα τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος τοῦ Κράτους. Βλ. σχετικῶς R. de Vleeschauwer, L'organisation professionnelle en Belgique 1950.

1. Βλ. Φ. Βεγλερῆ, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς νομολογίας περὶ τὸ Δημόσιον Δίκαιον 1955, σελ. 299—307, ἅπου καὶ ἀνάλυσις ἀποφάσεων τοῦ Conseil d'Etat ἀνατερομένων εἰς κρατικὸν παρεμβατισμὸν εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα.

2. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ νομοθετικὴ πολιτικὴ (gesetzgebungspolitik) δὲν περιορίζεται ὑπὸ οὐδενὸς νομικοῦ κανόνος περὶ σεβασμοῦ τῶν κεκτῶν δικαιωμάτων, πλὴν προκειμένου περὶ τῆς ἐμπραγμάτου ἰδιοκτησίας βλ. Ν. Ν. Σαρπίλος, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον Τόμ. Γ', 1918 σελ. 172 ἔσομ.

3. G. Scelle, Cours de Droit international public 1948 σελ. 94—104. Περὶ τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων οικονομικῆς συνεργασίας βλ. J. H. L' Huillier, Théorie et pratique de la cooperation économique internationale 1957. Ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἐξελίξεως διὰ dépassement de l'idée de la nation βλ. B. Chenot, Droit public économique, I, σελ. 3—4. Τὸ πρόβλημα συνδέεται πρὸς τὸ θέμα τῆς κυριαρχίας τῆς πολιτείας περὶ οὗ βλ. Σ. Καλογεροπούλου—Στρατῆ, Διεθνὲς Δημόσιον Δίκαιον, 1946 σελ. 102. Περὶ τῆς συνεργασίας τῶν συγχρόνων Κρατῶν βλ. Β. Δαμαλῆ, Αἱ σύγχρονοι τάσεις συνεργασίας Ἑυρωπαϊκῶν Κρατῶν.

ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΓΕΝΙΚΗ
ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

1. Ἡ Κυβέρνησις καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τῆς κυβερνήσεως τῆς οἰκονομίας.—2. Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.—3. Ὁ Θεσμὸς τοῦ Πρωθυπουργοῦ.—4. Ὑπηρεσίαι παρὰ τῇ Προεδρίᾳ τῆς Κυβερνήσεως.—5. Ὁ Θεσμὸς τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως.—6. Ὑπουργοὶ ἄνευ ζωτοφυλακίου καὶ Ὑφυπουργοί.—7. Τὸ μικρὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ ἡ συνταγματικότης του.—8. Ὑπουργικαὶ κυβερνητικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας.—9. Αἱ σχέσεις ἀμοιδιότητων μεταξὺ τῶν κυβερνητικῶν συλλογικῶν ὄργανων.—10. Διαδικασία προπαρασκευῆς τῶν νομοθετημάτων.—11. Τὰ Οἰκονομικὰ Ὑπουργεῖα: Συνταγματῶν, Οἰκονομικῶν, Βιομηχανίας, Ἐμπορίου, Γεωργίας, Ἐργασίας, Σχολικῶν καὶ Δημοσίων Ἐργῶν, Κοινωνικῆς Προνοίας, Προεδρίας Κυβερνήσεως.—12. Ἡ αὐτοδιοικουμένη δημοσία οἰκονομικὴ διοίκησις.

1. Ἡ Κυβέρνησις καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τῆς ἀσκήσεως τῆς κυβερνητικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς: Ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ κατὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἐρμηνείαν τοῦ δημοσίου δικαίου αἱ λειτουργίαι ἐν τῷ κράτει εἶναι τρεῖς: ἡ νομοθετικὴ, ἡ διοικητικὴ καὶ ἡ δικαστικὴ. Ἡ διοικητικὴ λειτουργία, ὡς λειτουργία ἐκτελέσεως καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νομιμότητος καὶ περιορίζεται ὑπ' αὐτῆς. Ὑπὸ τὸ κλασσικὸν τοῦτο σχῆμα, ὑπὸ τὸ ὅποιον ἐζησεν ἡ πολιτικὴ δημοκρατία τοῦ 19ου αἰῶνος, ἡ κυβέρνησις, τούτεστι τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν, τῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κλάδων τῆς διοικήσεως, ἀπετέλει τὸ ἀνώτατον ὑπεύθυνον ὄργανον τῆς διοικητικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν νόμων. Ἡ ἔννοια καὶ τὸ περιεχόμενον ἰδίας κυβερνητικῆς λειτουργίας δὲν εἶχεν οὕτω ἀναπτυσθῆ. Ἡ μὲν κυβερνητικὴ πρωτοβουλία ἐν τῇ νομοθετικῇ δὲν εἶχε τόσον μεγάλην σημασίαν, διότι οἱ νόμοι ἦσαν ὀλίγοι καὶ διότι τὸ κοινοβούλιον διετήρει τὴν ἐλευθέραν του κρίσιν καὶ δὲν ἀπέτελει, ὡς σήμερον, ὄργανον τῶν κυβερνήσεων, αἵτινες ὡς κρατικὰ ἐπιτελεῖα καθορίζουν τὴν βούλησιν του. Ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ πρωτοβουλία τῆς κυβερνήσεως εἶχε γενικωτέραν σημασίαν κατὰ τὰς σπανίας μάλλον περιπτώσεις τῶν ἐκτάκτων κρατικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν συνθηκῶν, πολέμου καὶ ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὅτε ὅμως ἡ πρωτοβουλία αὕτη ἀνεφέρετο κυρίως εἰς λήψιν μέτρων τάξεως ἢ πολέμου ἢ ἐκτάκτων δημοσιονομικῶν μέτρων.

Ἄλλ' ἡ ἀνάπτυξις τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς

καὶ τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως ἠλλόιωσε καὶ ἐν τούτῳ τὰς παραδεδομένας ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου. Οὐχὶ μόνον, ὡς ἐλέχθη, μέρος τῆς λειτουργίας τῆς θέσεως τῶν κανόνων τοῦ δικαίου περιήλθεν εἰς τὴν κυβέρνησιν, τούτέστιν εἰς τοὺς Ὑπουργούς, εἴτε μόνους εἴτε ἐν συμβουλίοις, ἀλλὰ καὶ οἱ τυπικοὶ νόμοι κατέστησαν κυρίως θεοπτίσεις κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας, αἵτινες ἐπιβάλλονται εἰς τὰς Βουλὰς περιοριζομένας κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν. Τὸ τεχνικόν, οἰκονομικόν καὶ γενικώτερον ἐπιστημονικόν περιεχόμενον τοῦ συγχρόνου κανόνος τοῦ δικαίου, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν πολιτικὴν, καθιστᾷ ἀδύνατον ἐν πολλοῖς τὴν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν καὶ κρίσιν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, τοῦ νόμου εἰσαγομένου ἐνώπιον αὐτοῦ προπαρασκευασμένου ὑπὸ τῶν οἰκονομικῶν διοικήσεων τοῦ κράτους. Ἄφ' ἑτέρου αἱ ἐξουσιοδοτήσεις εἶναι τόσο εὐρύταται, ὥστε νὰ παρέχῃσι δυνατότητας εἰς τὴν κυβέρνησιν ριζικῶν καὶ οὐσιωδῶστων μεταβολῶν εἰς τὰς ἐλευθέρως κοινωνικὰς σχέσεις καὶ τὰ μεγέθη τῆς οἰκονομίας, οὕτω δὲ εὐλόγως ἐρωτᾶται ἐὰν ἡ ἀσκῆσις τῶν ἐξουσιῶν καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν ἀποτελῇ πράγματι διοικήσιν ἢ μίαν ἰδιαζούσης μορφῆς λειτουργίαν, εὐρισκομένην μεταξὺ διοικήσεως καὶ νομοθεσίας, ἥτις ὀνομάσθη κυβερνητικὴ λειτουργία¹.

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο θέτει ἐν περιλήψει τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου κράτους τὰ γενόμενα ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς—κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἅτινα βαίνουσι, ὡς ἐλέχθη, πολὺ πέραν τοῦ ἕματος τῆς κυβερνητικῆς λειτουργίας, θίγοντα αὐτάς τὰς πρωταρχικὰς ἐννοίας καὶ ἀρχὰς τῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ κράτους τοῦ δικαίου. Δὲν τίθεται τούτέστιν ἐν ἀμφιβολᾷ μόνον ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, ἀλλὰ τίθεται ὑπὸ συζήτησιν ἐὰν ὁ νόμος, ὁ κανὼν τοῦ δικαίου, ὡς ἡ ὀρθοτέρα κανονιστικὴ βούλησις τῆς ὁλότητος, ἀπορρῆει ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῶν πολιτῶν ἢ ἀπορρῆει ἐκ τῆς πεφωτισμένης εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς γνώσεις ἐν γένει βουλήσεως τῶν ἐξ αὐτῶν, προφανῶς μιᾶς μειοψηφίας, ἐκάστοτε ἐντεταγμένης εἰς τὰ ἡγετικά στελέχη τῆς δημοσίας ζωῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως, τούτεστι τῆς διοικήσεως, τῶν κομμάτων καὶ τῶν ὀργανωμένων συμφερόντων, ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ἐπιβαλοῦσης τὴν θέλησιν αὐτῆς, διὰ τῆς παρ' αὐτῆς διαμορφώσεως τοῦ ἰσχύοντος νόμου. Τὸ ἐρώτημα τοῦτο συνάπτεται πρὸς τὸ ὅλον ζήτημα τῆς ἐξελίξεως τῆς συγχρόνου δημοκρατίας καὶ τῶν ἐνδεχομένων μορφῶν ἃς δύναται νὰ λάβῃ τὸ κράτος ὑπὸ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆν, ἐν σχέσει ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἐρώτημα οὗ ἡ ἐξέτασις ἀνήκει εἰς τὴν πολιτειολογίαν καὶ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας². Ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρει μόνον νὰ καθορισθῶσιν αἱ μεταμορφώσεις

1. Περὶ τῆς κυβερνητικῆς λειτουργίας, ὡς ἰδίως ἐνεργείας ἀποτελοῦσης περὶ τὴν περιοχὴν κρατικῆς δραστηριότητος, ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας, μὴ ἀποτελοῦσης ὅμως ἀπλῆν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, ἐν ἣ ἡ κυριαρχία ἀνευρίσκει τὴν ἐνόητότητα καὶ διατρεπὶ τὸ κέντρον αὐτῆς βλ. Μ. Δένδια, *Διοικητικὸν Δίκαιον*, Α' 1957 σελ. 137—138. Ἡ κυβέρνησις ἀποτελεῖ ὁ προσωποποιήσιμος τῆς πολιτικῆς κρατικῆς δράσεως πρὸς ὡριμμένην κατεύθυνσιν ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν ἀρχῶν καθοριζομένων ἐν τῷ Συντάγματι βλ. κριτικῆ σελ. 33, 93, 98, 99, 100, 139—140 καὶ τοῦ αὐτοῦ, *La fonction gouvernementale et les actes de son exercice*, 1936. βλ. καὶ Θ. Τσάτσου, *Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου*, 1959 σελ. 153 καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν.

2. Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ εἰ μὴ προέκταση τοῦ θεμελιώδους προβλήματος τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας ἐπειδημένης ἐπὶ τοῦ νομικοῦ πλάσματος τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος καὶ ὃ ὁ νόμος εἶναι ἀπόρροια τῆς γενικῆς βουλήσεως. Περὶ τοῦ προβλήματος τούτου καὶ τοῦ ὅτι πράγματι τὸ πλάσμα τοῦτο καλύπτει τὴν κοινοβουλευτικὴν κυριαρχίαν

αίτινες ἐπῆλθον εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διάρθρωσιν τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ κράτους¹.

Πράγματι ἐπεβεβαιώθη γενικῶς ὅτι ἡ διεύρυνσις τῆς κρατικῆς πολιτικῆς εἰς κυβερνήσιν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν κατέστησεν ἀνεπαρκῆς τὸ κατὰ τὴν κλασσικὴν δημοκρατίαν κυβερνητικὸν ὄργανον ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ἀναζητοῦνται περισσότερον ἐξειδικευμένα κυβερνητικὰ ὄργανα πρὸς ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Διότι λόγῳ τῆς ἐκπληρώσεως ὑπὸ τοῦ κράτους πολιτικῆς εἰδικωτέρας ρυθμίσεως τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων καὶ λόγῳ τῆς παραχωρήσεως ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εὐρυτάτων ἀρμοδιοτήτων δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως ἐπεβάλλετο κατάλληλος προσαρμογὴ τῶν ὀργάνων τῶν ἀσκούντων τὴν κυβερνήσιν πρὸς τὴν τοιοῦτου περιεχομένου δράσιν τοῦ κράτους. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐξεδηλώθη ὄχι μόνον εἰς τὰς καθαρῶς διοικητικὰς βαθμίδας τῆς ἱεραρχίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κυβερνητικὰς τοιαύτας ὑπουργικῶς ἐπιπέδου. Ἀναγκαιῶς ἐπὶ τῆς πρωτοβουλίας τῶν μέτρων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃσι γνώμην οἱ μὴ οἰκονομικοὶ Ὑπουργοί, οὐδὲ ἦτο δυνατόν αἱ ἀποφάσεις νὰ λαμβάνωνται ὑπὸ τοῦ ἀσκούντος τὴν κυβερνήσιν συλλογικοῦ ὄργανου, τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, βάσει πλειοψηφίας σχηματισμένης διὰ τῶν μὴ οἰκονομικῶν Ὑπουργῶν. Ἄφ' ἑτέρου ἡ ἐξειδίκευσις αὕτη τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων ἠκολουθεῖτο καὶ ἀπὸ τὴν ἄνοδον ἀνωτάτων καὶ ἐξειδικευμένων δημοσίων λειτουργῶν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων. Ἀπητήθη οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κυβερνητικοῦ ἐπιπέδου διάσπασις τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνότητος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ κατ' οὐσίαν περιορισμὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτου. Τὰς ἐξελίξεις ταύτας εἰς τὸ παρ' ἡμῖν δημόσιον δίκαιον θὰ ἐξετάσωμεν κυρίως κατωτέρω ἐρμηνεύοντες τὴν σύνθεσιν καὶ τὰς ἀρμοδιότητας τῶν ἐπὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς κυβερνήσεως τῆς οἰκονομίας τεταγμένων ὀργάνων.

 2. Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.—Ὁ θεσμὸς τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου προβλέπεται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 76 τοῦ Συντάγματος «τὴν Κυβέρνησιν ἀποτελεῖ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τῶν Ὑπουργῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ». Περαιτέρω τὸ Σύνταγμα θεσπίζει καὶ ἄλλας εἰδικωτέρας διατάξεις σχετικὰς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐν δὲ ἄρθρῳ 78 ὀρίζει ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἥτοι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, πρέπει ν' ἀπολαύη τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς. Ἐκ τῶν διατάξεων τούτων, συνυφασμένον πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, ἦν οὕτω ρητῶς τὸ Σύνταγμα θεσπίζει ἐν τῷ προμνησθέντι ἄρθρῳ 78, προκύπτει ὅτι: α) θεσπίζεται ὑπὸ ὀργανικὴν ἔννοιαν ὁ θεσμὸς τῆς Κυβερνήσεως, ἥτοι ἀνωτάτου συλλογικοῦ ὄργανου τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀπορρέοντος ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς καὶ κατὰ κανόνα συντεθειμένου ἐκ βουλευτῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑπουργείων, ὅπερ ἀσκεῖ τὴν κυβερνητικὴν λειτουργίαν, β) οὕτω ἐρμηνευτικῶς ἐξάγεται ὅτι ὡς κυβερνητικὴ λειτουργία ὑπὸ οὐσιαστικὴν ἔννοιαν νοεῖται οὐχὶ ἀπλῶς ἡ ἐκδοσις τῶν λεγομένων κυβερνητικῶν πράξεων ἀλλὰ ἡ ἀσκήσις τῆς ἐνιαίας προγραμματικῆς δράσεως τοῦ κράτους καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν γενικῶν γραμμῶν

χίαν βλ. τὴν Θεωμασίαν κρατικῆν ἀνάγνωσιν τοῦ R. Capitant, Cours de principes du droit public, 1953-1954 σελ. 96-103.

1. Χρ. Σγουρίτσας. Ἡ ὀργάνωσις τῆς Κυβερνήσεως, 1931, σελ. 48 ἐπ.

ἔργων ἐφ' ὧν προηγουμένως γνωματεύει τὸ παρὰ τῶ Ὑπουργεῖῳ Γεωργίας Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐγγειοβελτιωτικῶν Ἔργων.

Θ) Κυβερνητικὴ Νομοπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ. Αὕτη συνεστήθη παρὰ τῶ Πρωθυπουργῶ διὰ τοῦ ν. 3076/1954 ἀρ. 4. Συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης ὡς Προέδρου καὶ δύο ἕως τεσσάρων Ὑπουργῶν ἢ Ὑφυπουργῶν ὀριζομένων ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ἀρμοδιότης τῆς Ἐπιτροπῆς ὀρίζεται ἡ γνωμοδότησις ἐπὶ τῶν καταρτιζομένων σχεδίων νόμων καὶ νομοθετικῶν διαταγμάτων, ἅτινα πρὸ τῆς καταθέσεώς των εἰς τὴν Βουλὴν ἢ τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως παραπέμπονται ὑποχρεωτικῶς εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν Ὑπουργείων. Ἡ γνωμοδότησις ἀναφέρεται εἰς τὴν νομοτεχνικὴν ὀρθιότητά τοῦ σχεδίου. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπικουρεῖται ὑπὸ Γραμματείας ἀποτελουμένης ἐκ δημοσίων λειτουργῶν ἀποσπωμένων παρ' αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη περιέπεσεν εἰς ἀδράνειαν καὶ ἀντ' αὐτῆς ἰδιούθη Ἐπιτροπὴ ἐπιξεργασίας νομοσχεδίων ἐξ ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν περὶ ἧς κατωτέρω § 10.

9. Σχέσεις τῶν ἀρμοδιοτήτων μεταξὺ τῶν κυβερνητικῶν σχηματισμῶν: Ὡς ἐλέχθη ἡ διάσπασις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου εἰς περισσότερα συλλογικὰ κυβερνητικὰ ὄργανα καὶ ἡ κατανομὴ τῶν γενικῶν ἀρμοδιοτήτων τούτου εἰς τὰ ὄργανα ταῦτα προέκυψεν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως ἰδίᾳ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Δι' ὅ καὶ αἱ ἀρμοδιότητες τῶν ὀργάνων τούτων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ὡς τοιαῦτα δὲ ἀρμοδιότητες νοοῦνται ὄχι μόνον ἡ ἐκπλήρωσις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ὑπὸ τῶν νόμων παρεχομένων εὐρυτάτων ἐξουσιοδοτήσεων ἐπὶ θεμάτων γενικῶς τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ ἰδίᾳ τόσον ἡ ἀπόφασις περὶ τῆς εἰσαγωγῆς πρὸς ψήφισιν ὑπὸ τῆς Βουλῆς νομοθετικῶν μέτρων ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων ὅσον καὶ ἡ ἄνευ νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως λήψις τοιούτων μέτρων ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῆς μεταγενεστέρως νομοθετικῆς κυρώσεώς των. Ἐξεταστέον ὅθεν τυγχάνει ποῖα εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν ὀργάνων τούτων κατανομὴ τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ ποῖα αἱ σχέσεις πρὸς ἀλλήλας τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν.

Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη τὰ σήμερον ἐν λειτουργίᾳ κυβερνητικὰ ὄργανα εἶναι πλὴν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἡ ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ὠρισμένα ἰδικαί ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπαί, ὁ Πρωθυπουργὸς ἐνδεχομένως ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὑ.Σ. ὁ προβαλίζων τῶν ἄλλων ὑπουργῶν Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ¹, οἱ Ὑπουργοὶ καὶ ὠρισμένα ἀνώτατα συλλογικὰ ὄργανα. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι δύο ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων συλλογικῶν κυβερνητικῶν σχηματισμῶν, περὶ ὧν προβλέπει ὁ ν. 3076/1954, δὲν εὐρίσκονται ἐν λειτουργίᾳ. Τὸ Κ.Σ.Σ. σιωπηρῶς καθηργήθη, τὸ δὲ Κ.Ο.Σ. ἀντικατεστάθη, δυνάμει ἀποφάσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ, διὰ τῆς ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Προφανῶς αἰτία τῆς καταργήσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ὑπερβολικὴ διάσπασις τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ κυρίου κυβερνητικοῦ συλλογικοῦ ὄργανου εἰς πολλοὺς συλλογικοὺς σχηματισμοὺς καὶ ἡ ἀοριστία τῶν διατάξεων τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὰς ἀρμοδιότητας τῶν σχηματισμῶν τούτων καὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἀφ' ἑτέρου ἀναθέτων ὁ ν. 3076/1954 τὴν προεδρίαν τοῦ Κ.Ο.Σ.

1. Τὴν μὴ ἰσοτιμίαν μεταξὺ τῶν Ὑπουργῶν ἐθεώρη ἀντισυνταγματικὴν ὁ Χρ. Σγουρίτσας. Ἡ Ὁργάνωσις τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ κοινοβουλευτικὴ εὐθύνη τῶν Ὑπουργῶν 1931, σελ. 90.

εις τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ καθίστα δυσχερῆ τὴν θέσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἀρμοδίου ἐπὶ τοῦ συντονισμοῦ τῆς ὅλης κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Αἱ συνήθεις ἀοριστίαι καὶ ἀντιφάσεις τῆς παρ' ἡμῖν διαρκῶς μεταβαλλομένης διοικητικῆς νομοθεσίας καὶ τὸ κακόζηλον τῆς διατυπώσεως αὐτῆς ἐξεδηλώθη εἰς ὄλην του τὴν ἑκτασὶν ἀκριβῶς εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν θεσμῶν ἐκείνων οἵτινες, ὡς θεμελιώδεις διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους καὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς κυβερνητικῆς λειτουργίας, ἔδει μετὰ σαφηνείας καὶ ἀκριβείας νὰ καθορίζωνται.

Ἡ περὶ τῶν θεσμῶν τούτων ἐρμηνεία δέον κατὰ βᾶσιν νὰ ἐρεισθῆ ἐπὶ τῶν ἐπηξηγημένης τυπικῆς δυνάμεως διατάξεων αἰτινες ρυθμίζουσι τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Τὸ Σύνταγμα ὡς ἐλέχθη εἰς ἔν μόνον ὄργανον ἀναθέτει τὴν ἀσκήσιν τῆς κυβερνητικῆς λειτουργίας ἤτοι τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῶ τὴν μὴ γενικὴν πολιτικὴν ἀναθέτει εἰς ἕκαστον τῶν κατὰ νόμον ἀρμοδίων Ὑπουργῶν. Τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἀπλῆς καὶ σαφοῦς διαμορφώσεως τῶν ὀργάνων τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας, ἀνταποκρίνεται τόσον πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ὅσον καὶ πρὸς τὸ ἐν γένει σχῆμα τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας. Συλλογικὴ ἀπόφασις καὶ εὐθύνη τοῦ ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς ἀπορρέοντος Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τῆς Κυβερνήσεως, διὰ γενικά πολιτικὰ θέματα, εἰδικὴ εὐθύνη καὶ ἀπόφασις ἐκάστου Ὑπουργοῦ διὰ τὸν ὑπ' αὐτὸν κατὰ νόμον κλάδον τῆς διοικήσεως. Ἄλλ' ἢ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ δημοκρατία ἀσκοῦσα τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἀνέπηρεσε τὰς ἀπλᾶς αὐτὰς ἀρχὰς αἰτινες ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκεῖς νὰ τὴν ἐξυπηρετήσουν. Ἡ ἀρμοδιότης ἐκάστου Ὑπουργοῦ συνάπτεται πρὸς ἀρμοδιότητος ἄλλων καὶ αἱ ἀρμοδιότητες ἀπὸ κοινοῦ τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργῶν εἶναι κεχωρισμένοι τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν μὴ οἰκονομικῶν Ὑπουργῶν καὶ περαιτέρω κατανεμημένοι κατὰ εἰδικωτέρας ὑπουργικὰς συνθέσεις.

Θὰ ἡδύνατο οὕτω οἱ νέοι συλλογικοὶ κυβερνητικοὶ σχηματισμοὶ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀντισυνταγματικοί, ἐὰν ἤδη ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ δημοσίου ἡμῶν βίου δὲν ἐθεωροῦντο ὡς ἀναγκαῖοι καὶ δὲν εἶχον οὕτω νομιμοποιηθῆ καὶ διὰ σχετικῶς μακροχρονίου καὶ σταθεροῦς νομοθετικῆς ἀναγνωρίσεως. Εἴτε ἐρμηνεύσομεν ὡς ἐκ συνταγματικοῦ ἐπίμου ἀπορρέουσαν τὴν νομιμοποίησιν τούτων εἴτε δεχθῶμεν, ὡς καθ' ἡμᾶς ὀρθότερον, τὴν δημιουργίαν νέων συνταγματικῶν θεσμῶν διὰ τῆς ἐξελίξεως ἢ ἀναπτύξεως τοῦ συντάγματος ἢ πάντως οἱ θεσμοὶ οὗτοι δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συνταγματικῶς ἔχοντες.

1. Βλ. Γ. Δασκαλάκη, *Συνταγματικὸν Δίκαιον*, 1953, σελ. 27. Βλ. ἰδίᾳ τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος καὶ τὸ νόημα τοῦ συντακτικοῦ ἔργου, 1950 σελ. 99-101. Ἀντιθέτως ὁ Δ. Ἀποστολίδης, Ἡ θεωρία τῆς κυβερνητικῆς νομοθεσίας, 1953 σελ. 192-195, θεωρεῖ τὰς περιορισμένας ὑπουργικὰς συνθέσεις ὡς ἀντισυνταγματικάς. Ὁ Η. Κυριακόπουλος, *Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον*, 1957 (παραδόσεις πολυγραφ.) ἐπόμενος τῆς ἐρμηνείας καθ' ἣν διὰ τοῦ Συντάγματος δὲν καθορίζεται ἡ Κυβέρνησις ὑπὸ ἑνωικῶν οὐσιαστικῆν, λειτουργικῆν, ἀλλ' ὀργανικῆν καὶ καθ' ἣν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον εἶναι «διασχετικὸν σῶμα» καὶ δὲν ἐκφράζει βούλησιν τῆς πολιτείας ὡς ὄργανον ταύτης δέχεται ἄνευ ἄλλης ἐρευνῆς τὴν συνταγματικότητα τῶν περιορισμένων σχηματισμῶν τοῦ Ὑ.Σ. ὡς τοῦ Συντ. Κυβ. Συμβουλίου καὶ τοῦ Κυβ. Οἰκ. Συμβουλίου. Ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι καὶ διὰ τὸ ἀνώτατον τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας διασχεπτόμενον ἔμμεσον ὄργανον τοῦ Κράτους, προπαρασκευάζον ἀποφάσεις τῶν ἄλλων ἁμέσων καὶ ἐμμέσων ὀργάνων τοῦ Κράτους, ὡς νόμων, ὑπουργικῶν ἀποφάσεων κλπ., δύναται τὴν οὐσίαν ταύτην ἀρμοδιότητά του νὰ τὴν μεταβιβάσῃ ὁ ὁμοιος, ἄνευ μάλιστα περιορισμοῦ τίνος, εἰς τινὰ μόνον ὑπουργοῦς—

Τουτοτρόπως περί τῆς γενικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους καὶ δὴ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς καὶ περί τῆς λήψεως τῶν σχετικῶν μέτρων ἀποφασίζει ἡ ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικῆ Ἐπιτροπῆ καὶ οὐχὶ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Τοῦτο ὅμως παραμένει κατ' ἀρχὴν ἀρμόδιον ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς κειμένους νόμους ὑπαγομένων εἰς αὐτὸ θεμάτων καὶ ἐπὶ παντός θεμάτων ὅπου ὁ Πρωθυπουργὸς ἢ οἱ Ὑπουργοί, ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀρμοδιοτήτων, ἤθελον κρίνει ἀναγκαῖον νὰ εἰσαγάγουν πρὸς ἀπόφασιν¹. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ὁ περιορισμένος σχηματισμὸς τοῦ Ὑπ. Συμβουλίου δὲν ἐκδίδει ἀποφάσεις ἐφ' ὧν ὑπάρχει ἀρμοδιότης τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Δύναται ὅμως τὸ Ὑπ. Συμβούλιον δι' ἀποφάσεώς του νὰ μεταβιβάσῃ ἐκάστοτε πρὸς περιορισμένους ἐξ Ὑπουργῶν σχηματισμοὺς ὅσας ἐκ τῶν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἀρμοδιοτήτων αὐτοῦ κρίνει δευτερεύοντος καὶ ὑπηρεσιακοῦ χαρακτήρος. Ἐν τῇ πράξει ὅμως ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ εἰς τὰ γενικὰ θέματα τῆς οικονομικῆς ἰδίᾳ πολιτικῆς ἔχει ὑποκατασταθῆ διὰ τῶν περιορισμένων συνθέσεων τούτου, περί ὧν ὠμιλήσαμεν ἤδη. Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον συνέρχεται οὕτω ἀραιότατα εἴτε πρὸς ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν ἐδικῶν ὑπὸ τῶν νόμων προβλεπομένων ἀρμοδιοτήτων του εἴτε σπανιώτερον πρὸς ἀπόφασιν ἐπὶ εἰσαγομένων ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ εἰς αὐτὸ γενικωτέρας πολιτικῆς σημασίας θεμάτων. Ταῦτα δὲ παρ' ὅλου ὅτι καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀκόμη ὁ νομοθέτης¹ προέβλεψεν ὅτι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καθορίζει τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀποφασίζει ἐπὶ πολιτικῶν θεμάτων γενικωτέρας σημασίας. Διὰ τὴν ἐτι δὲ ἐντονωτέραν ἐκδήλωσιν τῆς ὅλης συγχύσεως ἀρμοδιοτήτων καὶ τῶν ἐξουσιῶν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον χρησιμοποιεῖται κατὰ παράβασιν τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων διὰ τὴν «παραγωγὴν» ἀθρόως νομοθετημάτων ὑπὸ τὴν μορφήν πράξεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου αἰτίνας λίαν ἄμελῶς εἰσαγονται πρὸς κύρωσιν εἰς τὴν Βουλὴν ἀκόμη καὶ μετὰ πάροδον ἐτῶν. Τουτοτρόπως τὸ συλλογικὸν τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας ὄργανον καθίσταται πολλάκις ὄργανον πρὸς διατύπωσιν εἰς κανόνας δικαίου τῶν ἀποφασιζομένων ὑπὸ τῆς περιορισμένης ὑπουργικῆς συνθέσεως ἐπὶ τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς².

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀρμοδιότητας ταύτας ὑφίστανται ὡς ἐλέχθη καὶ εἰδικοί συλλογικοὶ σχηματισμοὶ ἐξ Ὑπουργῶν ἀρμόδιοι ἐπὶ ὀρισμένων μόνον θεμάτων τῆς γενικῆς πολιτικῆς: τιμῶν, ἐμπορίου κλπ. Εἶναι λίαν ἀμφίβολον ὅμως ἂν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου θεσπίζεται κατ' ἀρχὴν ἀποκλειστικῆ ἀρμοδιότης τῶν ὀργάνων τούτων ἐπὶ τῶν θεμάτων

ἐρμηνεῖα λίαν ἀμφίβολος διότι δὲν ἐπεξηγεῖ ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ Συντάγματος προβλέποντος τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. — πάντως δέον νὰ ληθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι σήμερον τὸ Ὑπ. Συμβούλιον ἀσχεῖ ἐκ τοῦ νόμου εἰδικῆς ἀρμοδιότητος ἀποφασιστικῆς ἐπὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς αἰτίνας «προαποφασίζονται» εἰς τὰς περιορισμένας συνθέσεις τῆς ὑπουργικῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Βλ. σχετικῶς Δ. Ἀποστολίδη, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 192—194 τὰς ἰδέαις παρατηρήσεις σχετικῶς πρὸς τὰς ἀνωμαλίας ταύτας ὡς καὶ περὶ τῆς ἐνοίας τοῦ συνταγματικοῦ ὄργανου. Ὁ Θ. Τσάτσος, Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ πολιτευτικοῦ δικαίου, 1959 σελ. 156 δέχεται μὲν ὅτι εἶναι δυσχερὴς ἡ προσαρμογὴ τῶν περιορισμένων κυβερνητικῶν συνθέσεων πρὸς τὰ Συντάγματα τὰ καθορίζοντα τὴν συλλογικὴν εὐθύνην τῆς κυβερνήσεως, ὑπεκφεύγει ὅμως ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν ὅτι τὰ δεδομένα τοῦ θεματός εἶναι περισσύτερον πραγματικὰ παρὰ νομικὰ.

1. Ν. 3076/1954 ἀρθρ. 1 § 2.

2. Ν. 3076/1954 ἀρθρ. 1 § 1α.

3. Βλ. περὶ τῶν πράξεων νομοθετικοῦ περιεχομένου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Δ. Ἀποστολίδη, Ἡ θεωρία τῆς Κυβερνητικῆς νομοθεσίας, 1953 σελ. §§ 48—60.

εκείνων, τούτέστι κατ' αποκλεισμόν τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τελικῶς τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ὀρθότερον εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἀρμοδιότης τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς παραμένει ἀκεραία τούτο δὲ καὶ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμόζεται, τῶν εἰδικῶν σχηματισμῶν περιοριζομένων ὑπὸ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐξ Υ. Ο. Ε. Ἀντιθέτως ὀρισμένα εἰδικὰ συλλογικὰ Κυβερνητικὰ ὄργανα, ὡς ἴδια νῦν ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ἢ ἡ Κυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ Καπνοῦ, ἀσκῶσι τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῶν κατ' αποκλεισμόν παντὸς ἐτέρου ὄργανου κυβερνητικοῦ, τούτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀρμοδιότης αὐτῶν ρυθμίζεται κατὰ τρόπον ἀποκλειστικόν ὑπὸ τοῦ νόμου.

Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅμως ὅτι αἱ λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν ἐν τῇ Ν.Ε. ἢ τῇ Κ.Ε.Κ. ἢ τῷ Σ.Ε.Ε. ἀποφάσεις, τουλάχιστον κατὰ τὰς γενικὰς αὐτῶν γραμμὰς, ἔχουν ἤδη καθορισθῆ ἐν τῷ Ὑπ. Συμβουλίῳ ἢ ἐν τῇ Οἰκονομικῇ Ἐπιτροπῇ ἢ ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ὁ ρόλος τοῦ τελευταίου τούτου εἶναι λίαν οὐσιώδης ἐν τῇ ρυθμίσει τῆς γενικῆς πολιτικῆς καὶ κατὰ πολλὰ μεταβάλλει τὰς προδιαληφθεῖσας σχέσεις. Ἡ διάταξις τοῦ ἀρθρ. 6 παραγ. 1 τοῦ ν. 3076 1954 καθ' ἣν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καθορίζει ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, συντονίζει τὰς ἐνεργείας ἀπάντων τῶν Ὑπουργῶν, αἴρων ἀνακυπτούσας διαφωνίας καὶ παρέχει πρὸς αὐτοὺς ὁδηγίας, μολοντί κατὰ πολλὰ ἐμφανίζεται ἀντίθετος πρὸς τὰς ἄλλας περὶ κατανομῆς τῶν κυβερνητικῶν ἀρμοδιοτήτων διατάξεις, ἐκφράζει ὅμως τὸ κατὰ πλεῖστον ἐν τῇ πράξει συμβαῖον. Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη ἡ προσωπικότης συνήθως τοῦ Πρωθυπουργοῦ συγκεντροῖ καὶ ἐκφράζει τὰς κατευθύνσεις καὶ γραμμὰς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ διατηρεῖ τὴν συνοχὴν ταύτης. Ἐνῶ οὕτω πολλοὶ πρωτοβουλία καὶ διαχειρίσεις τῶν ἐπὶ γενικῆς πολιτικῆς ἐξουσιοδοτήσεων ἀνήκουσι κατὰ νόμον εἰς τοὺς καθ' ἕκαστον Ὑπουργοὺς ἢ εἰς ομάδας τούτων, πράγματι ὅμως αἱ κατὰ νόμον ἀρμοδιότητες αὐτῶν ἀσκοῦνται παρ' αὐτῶν μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν καὶ ἔγκρισιν καὶ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἀντιθέτως δὲ πάλιν θέματα εἰσαγόμενα εἰς τοὺς συλλογικοὺς σχηματισμοὺς εἴτε ἔχουσιν ἤδη κατ' ἀρχὴν προαποφασισθῆ συνεννοήσει μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ ἡ συζήτησις ἀναφέρεται εἰς τὴν διαμόρφωσίν των εἴτε τῇ συγκατανεύσει τούτου εἰσάγονται πρὸς τελικὴν ἀπόφασιν. Πάντως ὅμως ἰσχυροὶ καὶ ἐπιτυχοῦς πρωτοβουλίας Ὑπουργοὶ κατὰ πολλὰ περιορίζουν τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Κυβερνήσεως ἢ καθιστοῦν περιττὴν τὴν διαρκὴ τούτου ἐπέμβασιν.

Ἐν συμπεράσματι δύναται τις εἰπεῖν ὅτι καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας αἰτίνας ἀντίθενται ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὸ Ὑπ. Συμβούλιον ἢ τὰς ἐξ Ὑπουργῶν εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, αὐταὶ κατὰ μέγα μέρος τύποις μόνον ἀσκοῦνται ὑπὸ τῶν ὀργάνων τούτων. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς διασκεπτικὰς ἀρμοδιότητας αἱ σχέσεις πρὸς ἄλληλα τῶν ἀσκούντων τὴν κυβερνητικὴν λειτουργίαν ὀργάνων καὶ τὰ ὅρια τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν, ὑπὸ τὴν σύγχρονον ὀργάνωσιν τοῦ κράτους καὶ τὴν προχειρότητα των περὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς διατάξεων εἶναι λίαν ρευστὰ καὶ κυμαινόμενα. Ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ἡ νομικῶς τυπικὴ ἱεραρχία Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου-Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς (τέως Κ.Σ.Σ.—Κ.Ο.Σ.) ὑποκατεστάθη κατὰ μέγα μέρος διὰ τῆς ἀντιστρόφου ἱεραρχίας, τῆς γενικῆς

χώρας και τῶν ἐνεργειακῶν αὐτῆς δυνάμεων καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ τεχνικῆς ἐκπαίδευσως. Αἱ περιφερειακὰ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου τούτου εἶναι περιορισμένοι. Συνίστανται κυρίως εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐλέγχου ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων Ἀθηνῶν καὶ τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐλέγχου μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων Ἀθηνῶν ὡς καὶ τὰς Ἡλεκτρομηχανολογικὰς ὑπηρεσίας (3), Ἐπιθεωρήσεις Μεταλλείων, (2), Ἰχθυοσκάλας (3), Ὑπηρεσίας ἀλυκῶν (21), Ἐποπτείας ἀλιείας (2) καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀμυριδωρυχείων Νάξου.

ε) Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου. Ἐχει κατὰ νόμον ἀρμοδιότητα τὴν προαγωγὴν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐμπορίας ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, τὴν παρακολούθησιν καὶ ρυθμισὴν τῶν σχέσεων παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως ὡς καὶ τοῦ κόστους καὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν τῆς χώρας διὰ τῶν ἀναγκαίων βασικῶν ἀγαθῶν. Αἱ περιφερειακὰ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου τούτου εἶναι Ἐποπτεία Ἐμπορίου παρὰ ταῖς Νομαρχίας (47), Ὑπηρεσία ἐμπορίου (4) (εἰς τὰς μεγαλύτερας πόλεις τῆς Ἑλλάδος) καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν Γραφεῖα Ἐμπορικὰ παρὰ Πρεσβείαις (19).

στ) Ὑπουργεῖον Συγκοινωνιῶν καὶ Δημοσίων Ἔργων. Ἐχει κατὰ νόμον ἀρμοδιότητας τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξυπηρέτησιν τῶν συγκοινωνιῶν τῆς χώρας διὰ σιδηροδρόμων, τροχιοδρόμων, αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπορικῶν μέσων ὡς καὶ τῶν τηλεπικοινωνιῶν διὰ ταχυδρομείων, τηλεγράφων, τηλεφῶνων, ἀσυρμάτων καὶ ραδιοσταθμῶν. Ἐπίσης ἔχει ἀρμοδιότητα τὴν κατασκευὴν καὶ συντήρησιν τῶν πάσης φύσεως δημοσίων ἔργων καὶ κοινῆς ὠφελείας τοιοῦτων, τῶν κατασκευαζομένων ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς καὶ τὴν ὅλην πολεοδομικὴν ὑπηρεσίαν. Αἱ περιφερειακὰ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου τούτου εἶναι Μηχανολογικὰ Γραφεῖα (9), Ταχυδρομικὰ Διευθύνσεις (8) καὶ Κατώτερα (42), Γραφεῖα Ταμιευτηρίων Ταχυδρομικῶν (13), Ἀερολιμένας (18), Περιφερειακὰ Διευθύνσεις Δημοσίων Ἔργων (13) μετὰ ἀναλόγων Γραφείων, Εἰδικὰ ὑπηρεσία Ὑδραυλικῶν Ἔργων (6) κ.λ.π.

ζ) Ὑπουργεῖον Ἐργασίας. Ἐχει κατὰ νόμον ἀρμοδιότητας τὴν ἐφαρμογὴν ἐν γένει τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, τὴν προστασίαν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ἐργαζομένων, τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείσεως καὶ τὴν ρύθμισιν τῶν συλλογικῶν σχέσεων. Αἱ περιφερειακὰ του ὑπηρεσία ἀποτελοῦνται ἐκ Γραφείων Ἐργασίας Λιμένων (11), ὑπηρεσιῶν Διαιτησίας (6), Ἐπιθεωρήσεων Ἐργασίας (4) μετὰ Γραφείων Ἐπιθεωρήσεων ἐργασίας (42) καὶ Γραφείων Εὐρέσεως ἐργασίας (46).

13. Ἡ αὐτοδιοικουμένη δημοσία οἰκονομικὴ διοίκησις: Ὡς ἔλεχθη ἡ ἀνάπτυξις τῆς γενικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους ἔχεν ὡς συνέπειαν τὴν δημιουργίαν πολλῶν ὑπηρεσιῶν, ἰδίᾳ οἰκονομικῆς διοικήσεως, ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτοδιοικουμένων δημοσίων νομικῶν προσώπων. Οὕτω σήμερον ὑπολογίζεται ὅτι ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τούτων προσεγγίζει τὰς 40 χιλιάδας¹. Ἀφαιραμμένων τῶν αὐτοδιοικουμένων ἐκείνων διοικήσεων αἵτινες δὲν ἀναφέρονται εἰς κυρίως ἢ μόνον οἰκονο-

1. Εἶναι ταῦτα οἱ Ὀργανισμοὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως (περίπου 5.800), αἱ Σχολικὰ Ἐφορεῖαι (περίπου 10.000), Σχολικὰ Ταμεία, Γεωργικὰ καὶ Ἐμπορικὰ Σχολαῖα κ.λπ. (περίπου 11.400), Ἐκκλησιαστικὰ Ἰδρύματα καὶ Ἐνοριακὰ Ἐπιτροπὰι (περίπου 7.200), τὰ Κρατικὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα (περίπου 100), τῶν ὑπολοίπων ἀναφερομένων εἰς ποικίλας κατηγορίας αὐτοδιοικουμένων οἰκονομικῶν διοικήσεων ἐξ ἧν τὰς κυριότατας ἀναφέρωμεν περὶτέρω ἐν τῷ κειμένῳ.

μικὴν διοίκησιν¹, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν βάσει τοῦ σκοποῦ αὐτῶν εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας τὰς αὐτονόμους οἰκονομικὰς διοικήσεις :

1. Ἀποκεντρωμένα ἀπλῶς κρατικά ὀικονομικά ὑπηρεσία : Τὰ ταχυδρομικά Ταμειντήρια, τὸ κρατικὸν Ἐνεχυροδανειστήριον, τὸ Νομισματοκοπιεῖον, τὸ Καπνοκοπτήριον, τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον, τὸ Ἐργοστάσιον Ἀεροπλάνων, ἡ Ἐκμετάλλευσις τῆς ναξίας σμύριδος, οἱ Σιδηρόδρομοι Πελοποννήσου.

2. Αὐτοδιοικούμενοι ὀργανισμοὶ δημοσίου δικαίου παρέχοντες ὑπηρεσίας κατὰ παράδοσιν ἀνηκούσας εἰς τὸ δημόσιον: τὸ Ταμεινὸν Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων καὶ τὰ Μετοχικὰ Ταμεία Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων, Στρατοῦ, Ναυτικοῦ.

3. Αὐτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἀσκοῦντα ὑπηρεσίας δημοσίων ἔργων :

- α) Λιμενικά Ταμεία διὰ τὰ λιμενικά ἔργα (144).
- β) Ὑδραυλικά Ταμεία κατασκευῆς ὑδραυλικῶν ἔργων (156).
- γ) Ταμεία ἀνεγέρσεως διδακτηρίων (107).
- δ) Ταμεία ἀνεγέρσεως δικαστικῶν μεγάρων (54).
- ε) Εἰδικὰ Ταμεία Ἐπαρχιακῆς Ὀδοποιίας (54).
- στ) Ταμεία Μονίμων ὁδοστρωμάτων (21).
- ζ) Νομαρχιακὰ Ταμεία Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν Ἔργων (50).
- η) Ὁ Ὄργανισμὸς Δημοσίων Μηχανημάτων.
- θ) Εἰδικὸν Ταμεινὸν Μηχανημάτων Λιμενικῶν Ἔργων.
- ι) Ὁ Ὄργανισμὸς Ἀποχετεύσεως Πρωτευούσης.
- ια) Γενικοὶ καὶ τοπικοὶ ὀργανισμοὶ ἐγγείων βελτιώσεων.

4. Αὐτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἀσκοῦντα ὑπηρεσίας τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας :

- α) Κεντρικὸν Ταμεινὸν Γεωργίας—Κτηνοτροφίας καὶ Δασῶν.
- β) Ταμεία Γεωργίας—Κτηνοτροφίας καὶ Δασῶν (51).
- γ) Γεωργικὰ Ἰδρύματα πάσης φύσεως (ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι μέγας καθ' ὅλην τὴν χώραν).

5. Νομικά πρόσωπα δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀσκοῦντα δημοσίας ὑπηρεσίας φύσεως βιομηχανικῆς, ἐμπορικῆς, γεωργικῆς, μεταφορῶν, τηλεπικοινωνιῶν (δημόσια ἐπιχειρήσεις).

- α) Οἱ Σιδηρόδρομοι Ἑλληνικοῦ Κράτους
- β) Ἡ Δημοσία Ἐπιχείρησις Ἡλεκτρισμοῦ.
- γ) Ὁ Ὄργανισμὸς Κωπαΐδος.
- δ) Ὁ Ὄργανισμὸς Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος.
- ε) Ὁ Ὄργανισμὸς Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.
- στ) Ὁ Ὄργανισμὸς Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.

6. Νομικά πρόσωπα δημοσίου ἢ ἡμιδημοσίου δικαίου ἀσκοῦντα ὑπηρεσίας δημοσίας ὠφελείας μετεχούσας καὶ μορφῶν οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως :

- α) Ὁ ἑλληνικὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ.
- β) Ὁ Ὄργανισμὸς Λιμένος Πειραιῶς.
- γ) Ὁ Ὄργανισμὸς Λιμένος Θεσσαλονίκης.
- δ) Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας.
- ε) Ὁ Ὄργανισμὸς Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων.
- στ) Ὁ Ὄργανισμὸς Διαχειρίσεως Συμμαχικοῦ Ὑλικοῦ.

1. Ἡλ. Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, Γ', 1948 σελ. 194 ἐνθα οἱ γενικοὶ κανόνες περὶ δημοσίων ἰδρυμάτων. Ὡσαύτως ἀναλυτικώτερον Γ. Παπαχατζῆ Σύστημα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Διοικητικοῦ Δικαίου 1952 σελ. 392 ἐπομ.

- ζ) 'Ο 'Οργανισμός 'Ανεκλύσεως Ναυαγίων.
- η) 'Ο 'Οργανισμός Διοικήσεως 'Εκκλησιαστ. Περιουσίας
- θ) 'Ο 'Οργανισμός διοικήσεως Μοναστηριακής περιουσίας
- ι) 'Ο 'Οργανισμός Δημοσίας Περιουσίας Αδωδεκανήσου
- ια) 'Ο 'Οργανισμός 'Αεροδρομίου Σάμου.
- ιβ) 'Η 'Εκθεσις Θεσσαλονίκης.

7. Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἢ ἡμιδημοσίου παρέχοντα πνευματικὰς ἢ τεχνικὰς ὑπηρεσίας :

- α) Τὸ 'Εθνικὸν Θέατρον.
- β) 'Η 'Εθνικὴ Λυρική Σκηνή.
- γ) Κρατικὸν Θέατρον Θεσσαλονίκης.
- δ) Κρατικὸν 'Ωδεῖον Θεσσαλονίκης.
- ε) Ταμεία Κρατικῶν Συναυλιῶν
- στ) 'Η Κρατικὴ 'Ορχήστρα.
- ζ) 'Η 'Εθνικὴ Πινακοθήκη.
- η) Τὸ 'Ίδρυμα Κρατικῶν 'Υποτροφιῶν.
- θ) 'Ελληνικὸν Κέντρον παραγωγικότητος.
- ι) Τὸ 'Εθνικὸν 'Ίδρυμα.

8. Νομικά Πρόσωπα δημοσίου δικαίου σωματειακῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπρωσωπότησεως :

- α) Τὰ 'Εμπορικὰ καὶ Βιομηχανικὰ 'Επιμελητήρια (38).
- β) Τὰ 'Επαγγελματικὰ καὶ Βιοτεχνικὰ 'Επιμελητήρια (21).
- γ) Τὸ Τεχνικὸν 'Επιμελητήριον 'Ελλάδος.
- δ) Τὸ Ναυτικὸν 'Επιμελητήριον 'Ελλάδος.
- ε) Τὸ Ξενοδοχειακὸν 'Επιμελητήριον.
- στ) Τὸ 'Επιμελητήριον Τουριστικῶν κέντρων.
- ζ) Τὸ Καλλιτεχνικὸν 'Επαγγελματικὸν 'Επιμελητήριον.
- η) Οἱ Δικηγορικοὶ Σύλλογοι.
- θ) Οἱ 'Ιατρικοὶ Σύλλογοι.
- ι) Οἱ Συμβολαιογραφικοὶ Σύλλογοι.
- ια) Οἱ Φαρμακευτικοὶ Σύλλογοι.

9. Νομικά πρόσωπα ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου ἀσκοῦντα παρεμβατικὰς οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας καὶ ἐκμεταλλεύσεις κοινῆς ὠφελείας :

- α) 'Ο Αὐτόνομος Σταφιδικός 'Οργανισμός.
- β) 'Ο 'Οργανισμός Βάμβακος.
- γ) 'Η Κεντρικὴ 'Υπηρεσία Διαχειρίσεως 'Εγχωρίων Προϊόντων.
- δ) 'Ο Ταπητουργικός 'Οργανισμός.
- ε) 'Ο 'Εθνικός 'Οργανισμός Καπνοῦ.
- στ) 'Ο 'Οργανισμός Ξενοδοχειακῆς πίστεως.
- ζ) 'Ο 'Εθνικός 'Οργανισμός 'Ελληνικῆς Χειροτεχνίας.
- η) Τὰ Χρηματιστήρια (ἀξιών, ἐμπορευμάτων).

10. 'Αναγκαστικαὶ Συνεταιριστικαὶ 'Οργανώσεις ἀσκοῦσαι παρεμβατικὰς οἰκονομικὰς λειτουργίας κοινῆς ὠφελείας :

- α) 'Η Κοινοπραξία Συνεταιριστικῶν 'Οργανώσεων Σουλτανίνας.
- β) 'Η 'Ενωσις Οἰνοποιητικῶν Συν)σμῶν Σάμου.
- γ) 'Η 'Ενωσις Συν)σμῶν Θηραϊκῶν προϊόντων.
- δ) 'Η 'Ενωσις Συν)σμῶν 'Αμπελουργῶν 'Αττικῆς.
- ε) 'Η 'Ενωσις Κιτροπαραγωγῶν Κρήτης.
- στ) 'Η 'Ενωσις Μαστιχοπαραγωγῶν Χίου.
- ζ) 'Η Γενικὴ Συνομοσπονδία Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν.

- η) 'Η Συνεταιριστική "Ενωσις Καπνοπαραγωγῶν Ἑλλάδος.
 θ) 'Η Ἐλαιουργική
 ι) 'Η Συκική
 11. Ἀναγκαστικοὶ συνεταιρισμοὶ ἢ ὀργανισμοὶ κοινωφελῶν ἔργων :
 α) Οἱ Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Ἑγγείων Βελτιώσεων.
 γ) Εἰδικὰ Ταμεῖα ἔργων κοινῆς ὠφελείας Δερβενίου-Κορίνθου (3) καὶ πλείστα ὅσα ἀνάλογα Ταμεῖα καθ' ὅλην τὴν χώραν.
 δ) Οἱ Γενικοὶ καὶ Τοπικοὶ Ὀργανισμοὶ Ἑγγείων Βελτιώσεων.
 12. Νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀποτελοῦντα ἀναγκαστικὰς ἐνώσεις ἐπαγγελματιῶν :
 α) Αἱ Ἐνώσεις Εἰσαγωγῶν (καταργηθεῖσαι).
 β) Τὰ Κοινὰ Ταμεῖα Εἰσπράξεως Λεωφορείων (ΚΤΕΛ) ἀστικῶν καὶ ὑπεραστικῶν συγκοινωνιῶν.
 γ) Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Σταφιδοπαραγωγῶν.
 δ) Ὁ Ὀργανισμὸς Ἀστικῶν Συγκοινωνιῶν Θεσσαλονίκης.
 13. Νομικὰ πρόσωπα Δημοσίου δικαίου ἀσκοῦντα κοινωνικὴν ἀσφάλισιν¹ :
 α) Τὸ Ἴδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων.
 β) Ὁ Ὀργανισμὸς Ἀσφαλίσεως Ἀνεργίας καὶ Ἀποσχολήσεως.
 γ) Πλῆθος τοιοῦτων ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν καθ' ὅλην τὴν χώραν.
 14. Μικτῆς οἰκονομίας ἐπιχειρήσεις :
 α) Ἐταιρεία Διαχειρίσεως Ὑπεγγύων Προσόδων.
 β) Ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος.
 γ) Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα.
 δ) Ἡ Προνομιούχος Ἐταιρεία Γενικῶν Ἀποθηκῶν.
 ε) Ἡ Ἐταιρεία Ὑδάτων Ἀθηνῶν.
 στ) Ὁ Ὀργανισμὸς Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως (ιδιότυπος ἀνῶν ἑταιρία).
 15. Ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀσκοῦσαι κατ' ἐκχώρησιν δημοσίας ὑπηρεσίας² :
 α) Ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.
 β) Ἐπιχειρήσεις ἠλεκτρικῶν σιδηροδρόμων-τροχιοδρόμων.
 γ) Ἀεροπορικαὶ Συγκοινωνίαι.
 δ) Τὰ Ναυπηγεῖα.
 ε) Τὰ Μεταλλεῖα Πτολεμαίδος.
 στ) Τὸ Διϋλιστήριον κ.λ.π.
 16. Δημόσιοι ἢ ἡμιδημόσιοι Ὀργανισμοὶ (Ἰνστιτοῦτα) ἐπιστημῶν καὶ ἔρευνῶν :
 α) Βασιλικὸν Ἰνστιτοῦτον Γεωπονικῶν Ἐπιστημῶν.
 β) Μπενάκειον Φυτοπαθολογικὸν Ἰνστιτοῦτον.
 γ) Ἰνστιτοῦτον Παστέρ.
 δ) Γεωλογικὸν Ἰνστιτοῦτον.
 ε) Ἀντικαρκινικὸν Ἰνστιτοῦτον κ.λ.π.
 στ) Τὸ Βασιλικὸν Ἴδρυμα Ἐρευνῶν.

1. Χρ. Ἀγαλόπουλος, Αἱ Κοινωνικαὶ Ἀσφαλίσεις, 1955.

2. Ἡλ. Κυριακοπούλου, Ἑλλ. Δ. Δίκαιον, Γ', 1948 σελ. 312-321, περὶ γενικῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἐκχωρήσεως δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1.—Σχεδιασμός και Προγραμματισμός.—2. Τὰ παρ' ἡμῖν δεδομένα περὶ σχεδιασμοῦ.—3. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.—4. Ἀνάπτυξις τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.—5. Αἱ κυβερνητικαὶ προγραμματικαὶ ἀηλώσεις.—6. Μακροχρόνια Προγράμματα.—7. Ὑπηρεσίαι συγγεντώσεως στοιχείων τῆς οἰκονομίας.—8. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.—9. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐρεῶν καὶ Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ.—10. Ἡ ἔλλειψις συντονισμοῦ τῶν ὀργάνων τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.—11. Γενικαὶ διατάξεις περὶ κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

✓ 1. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: Διὰ τὸ πλεῖστον τῶν χωρῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, οὔτινες δὲν εὐρίσκονται ὑπὸ ὀλοκληρωτικῶν σοσιαλιστικῶν καθεστῶς, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ Σχεδιασμοῦ καὶ Προγραμματισμοῦ¹. Σχεδιασμὸν ἀποτελεῖ ἡ κατάρτισις τῶν λογαριασμῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ συνόλου τῆς ἑθνικῆς οἰκονομίας καὶ ὁ βάσει τούτου καθορισμὸς τῆς ὅλης ἀκολουθητέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐκ μέρους τοῦ κράτους πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας καὶ προόδου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ συνόλου. Προγραμματισμὸς εἶναι ὁ πλέον συγκεκριμένους καθορισμὸς ὠρισμένων γενικῶν προγραμμάτων, ρυθμίσεων καὶ ἐπεμβάσεων εἰς τὴν οἰκονομίαν πρὸς ἐπίτευξιν ὠρισμένων γενικῶν ἢ εἰδικῶν σκοπῶν. Οὕτω ἔχομεν παρ' ἡμῖν τὸν Προγραμματισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἢ ἐν Γαλλίᾳ τὸν Προγραμματισμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς ἢ καὶ ἄλλους εἰδικωτέρους προγραμματισμούς ὡς Πρόγραμμα Οἰκισμοῦ ἢ Τουρισμοῦ κ.λ.π. Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι δὲν ὑφίσταται σήμερον γενικὴ τις ὑπηρεσία κρατικὴ: οἰκισμὸς, ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα, κοινωνικὴ πρόνοια, δημόσια ἐπιχειρήσεις, σιδηρόδρομοι, τοπικὴ αὐτοδιοίκησις, ἤτις νὰ μὴ διαβέη εἰς τὴν κορυφὴν ἐπιτελικῶν ὀργανῶν δι' οὐ νὰ προγραμματίζεται ἢ δρᾷσις ἐκάστης τῶν διοικήσεων τούτων.

1. Καὶ ὁ Β. Δαμαλάς, ὁ Προγραμματισμὸς τῆς Παραγωγῆς, «Σπουδαί», 1957—1958 τεύχος 2—3 σελ. 48, διακρίνει βασικῶς μεταξὺ Σχεδιασμοῦ καὶ Προγραμματισμοῦ. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς σχεδιασμὸν ὀνομάζει μόνον τὸν τῶν σοβιετικῶν καθεστῶτων, προγραμματισμὸν δὲ τὸν τῶν ἐλευθέρων δημοκρατιῶν. Ἐν τούτοις πλείστοι τῶν τελευταίων τούτων δημοκρατιῶν πραγματοποιοῦν τὸν λεγόμενον ἡπιον σχεδιασμὸν (planification souple) ἐπειδὴ μὴ πάντως ἐπὶ συνολικῆς συλλήψεως τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος καὶ κατεπιθέσεως τῆς οἰκονομίας ὅν οὕτω δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τῶν μερικωτέρων προγραμματισμῶν, ὡς ὁ προγραμματισμὸς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς ἢ ὁ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, τῶν μὴ ἐπειδὴ μὴ ἐπὶ τῆς τοιαύτης γενικῆς συλλήψεως. Τὴν διάρκειαν ταύτην δεχόμεθα ὡς ἄρθητότερην.

Σχεδιασμόν ἀποτελεῖ οὕτω ἡ γενικὴ κρατικὴ πρόβλεψις ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας καὶ ὁ καθορισμὸς ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν σκοπῶν τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ὁ Σχεδιασμὸς προκειμένου μὲν περὶ τῶν κρατῶν τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ὀλοκληρωτικός, προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἀστικῶν δημοκρατιῶν εἶναι ἡπιος (surle), ἄλλως δημοκρατικὸς σχεδιασμὸς¹.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διακρίσεως αὐτῆς θέλομεν ἐξετάσει ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ τὸ θέμα τοῦ ἑλληνικοῦ κρατικοῦ σχεδιασμοῦ, ἐπιφυλάσσοντες τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἑλληνικοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ εἰς τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον. Οὕτω ἐρμηνεύοντες τοὺς σχετικῶς παρ' ἡμῖν ὑφισταμένους θεσμοὺς θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ μὲν σχεδιασμὸς ἐλάχιστα ἔχει διαμορφωθῆ εἰς θεσμόν δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως, ἐνῶ ὁ προγραμματισμὸς ἀποτελεῖ σχετικῶς περισσότερον διαμορφωμένον θεσμόν τοῦ οἰκονομικοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Διαπιστοῦται ὅθεν ἡ ἀνακολουθία παρ' ἡμῖν καθ' ἣν προχωροῦμεν εἰς τὴν κατάρτισιν προγραμματισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, ὡς καὶ εἰδικώτερον προγραμματισμῶν οἰκισμοῦ, τουρισμοῦ, ἔργων κοινῆς ὠφελείας, χωρὶς προηγουμένως νὰ κατέχη ἡ διοίκησις καὶ νὰ παρακολουθῆ, τούλάχιστον κατὰ τρόπον συστηματικόν καὶ συνεπῆ, τὰ στοιχεῖα ἐνὸς γενικοῦ Σχεδιασμοῦ.

2. Τὰ παρ' ἡμῖν δεδομένα περὶ Σχεδιασμοῦ: Ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν διοικητικῶν δεδομένων δὲν προκύπτει ὅτι ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἡ καταρτίζεται ἐτησίᾳ ἢ διὰ περισσότερα ἔτη ἔκθεσις ἢ ἄλλαι τις μελέτῃ ἢ πῖναξ σχεδιασμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἐνῶ ὡς εἶδομεν εἰς τὰ Κεφάλαια Πέμπτον καὶ Ἑκτον τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἀσκέι πράγματι κυβέρνησιν τῆς οἰκονομίας ἢτοι οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἀκολουθεῖ τούτέστι πολιτικὴν προϋποθέτουσαν συνολικὴν σχεδιαστικὴν ἔρευναν, σκέψιν καὶ σύλληψιν, ἐν τούτοις δημοσίως σχεδιασὸς δὲν ὑφίσταται. Ὑφίστανται ὁμως δεδομένα τινὰ, ἅτινα θέλομεν μελετήσῃ ἀμέσως κατωτέρω, ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι ἡ δημοσία ἑλληνικὴ διοίκησις ἤρχισε νὰ προσεγγίξῃ πρὸς τὴν διαμόρφωσιν ὀρισμένων κανόνων ἢ κατευθύνσεων σχεδιασμοῦ, ἀορίστων ὁμως ἀκόμη, ἔλλειπῶν καὶ ἀνευ τῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο ὀργάνων. Τὰ δεδομένα ταῦτα εἶναι: α) Ἡ ἐτησίᾳ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐκθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν β) αἱ προγραμματικαὶ δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἰδίᾳ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, γ) ὀρισμένα μακροχρόνια Προγράμματα, καταρτισθέντα ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ συντονισμοῦ δημοσίας διοικήσεως, δ) αἱ ἐκδόσεις ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων ὀρισμένων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ε) ἡ ἐτησίᾳ ἔκθεσις πρὸς τοὺς μετόχους τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, διαχειριζομένης τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον, στ) ἡ ἐπ' ἐσχάτων συσταθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἔρευνας ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ².

Τὰ δεδομένα ταῦτα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐπὶ μέρους μόνον καὶ ἀσυντονίστους πρὸς ἀλλήλας ἐκδηλώσεις καὶ προϋποθέσεις διαμορφώσεως σχεδιαστικῆς ἢτοι συνολικῆς σκέψεως καὶ κατευθύνσεως ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι, πολὺ μακρὰν ὁμως εἰσέτι εὐρισκομένης τῶν σχε-

1. Ἡλ. περὶ τοῦ Σχεδιασμοῦ ἀνωτέρω Κεφαλ. Δ'.

2. Μεταξὺ τῶν στοιχείων, συστηματικῆς ἔρευνας ἐνὸς σχεδιασμοῦ παρ' ἡμῖν, ἐρεῖδόμενου ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως ὅλων τῶν ποσοτικῶν καὶ ποιοτικῶν δεδομένων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πραγματικότητος, οὗ ἡ σημασία δέον νὰ ἐξαρθῆ ὡς ἰδιαιτέρως, εἶναι ἡ μελέτ. Κ. Βαρβαρέσσου. Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος 1952.

διασμῶν τῶν διαμεμορφωμένων εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν συγχρόνων δημοκρατιῶν.

3. Ἡ Ἐκθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν: Ἡ κατάρτισις τοῦ δημοσίου Προϋπολογισμοῦ ἀποτελεῖ σήμερον μίαν τῶν σοβαρωτέρων καὶ συνθετοτέρων ἐνεργειῶν τοῦ κράτους, ἥς ἡ σημασία εἶναι γενικὴ δι' ὅλην τὴν δημοσίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἐντεῦθεν ἡ δυσχέρεια τῆς καταρτίσεως τούτου, ἥτις ἐπιτηδεύθη μεγάλως ἀφ' ἧς τὸ κράτος ἀνέλαβε τὴν ἀσκήσιν γενικωτέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω¹. Τοῦτο δὲ διότι ἡ ἀσκῆσις οἰκονομικῆς πολιτικῆς προϋποθέτει, ὡς ἐλέχθη, ὄχι μόνον δαπάνας διοικητικὰς, πρὸς ὄργανωσιν ὑπηρεσιῶν ρυθμιστικῶν τῆς οἰκονομίας μέσῳ ἐφαρμογῆς ἐλέγχων κλπ., ἀλλὰ καὶ δαπάνας πολυμῶρφων ἐπιχορηγήσεων, ἐκτελέσεως ἔργων, παροχῶν προνοίας, ἐνεργείας δανεισμοῦ, ἀναλήψεως, βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, δι' ἃς τ' ἀναγκαῖα ἔσοδα δύνανται νὰ καλυφθοῦν κυρίως διὰ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ σπουδαιότης τοῦ συγχρόνου δημοσίου προϋπολογισμοῦ, ὅστις ἄλλωστε ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν δὲν εἶναι μόνον ὁ τοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου δι' ὧν ἀσκεῖται ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ὡς ἴδια τῶν πολυμῶρφων ὀργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως, Δημοσίων Ἐπιχειρήσεων, Δημοσίων Ἐργων, τῶν δημοσίων πιστωτικῶν Ἰδρυμάτων κ.λ.π. Κατὰ συνέπειαν ὁ σύγχρονος προϋπολογισμὸς ἀποτελεῖ ἐνέργειαν τῆς δημοσίας διοικήσεως ἐν γένει δι' ἧς μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος συγκεντρῶνται εἰς χεῖρας τῶν κρατικῶν καὶ αὐτονόμων διοικήσεων, ἀφαιρούμενον ἐκ τῆς οἰκονομίας, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως διὰ τῶν δαπανῶν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ ἀναδιανεμηθῇ πάλιν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τὴν μορφήν κοινωφελῶν καὶ ἄλλων χρησίων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ δύο σκέλη τοῦ προϋπολογισμοῦ εὐρίσκονται εἰς ἀμειψον ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, ὡς καὶ ἀντιστοίχως αὕτη ἐκ τῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν τούτου, οὕτως ὥστε ἐθνικὸν εἰσόδημα καὶ προϋπολογισμὸς ἀλληλοεπηρεάζονται ἀμέσως καὶ καθορίζονται ἀμοιβαίως². Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα καθορίζεται ἐξ ὅλων τῶν συνολικῶν ποσοτήτων τῆς οἰκονομίας,—κατανομῆς εἰσοδήματος, καταναλώσεως, παραγωγῆς, μορφῶν ἐπενδύσεων, ἀποταμιεύσεως, ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ἰσοτιμίας νομίσματος—φανερὸν εἶναι ὅτι ἡ κατάρτισις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ πρωτίστως ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὀργανισμῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω, προϋποθέτει συνάρτησιν τούτου πρὸς ὅλας τὰς συνολικὰς οἰκονομικὰς ποσότητας καὶ τὰς σχετικὰς πρὸς ταύτας διαρθρώσεις τῆς οἰκονομίας. Πῶς θὰ ἦτο συνεπῶς δυνατὸν τὸ κράτος νὰ καταρτίσῃ τὸν σύγχρονον δημοσίον προϋπολογισμὸν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς δημοκρατίας χωρὶς νὰ διαθέτῃ θεμελιώδη τινὰ συνθετικὴν γνῶσιν καὶ πρόβλεψιν σχεδιασμοῦ, ἀναφερομένης εἰς τὴν συνολικὴν κατανόησιν, τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἐκάστοτε συνολικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας, τῶν ἐξελίξεων τούτων καὶ τῶν κρατικῶν παρεμβατικῶν ἐπιδιώξεων;

Τοῦτο, ἀληθὲς διὰ πᾶσαν σύγχρονον δημοκρατίαν, ἰσχύει καὶ διὰ τὸ

1. A. Angelopoulos, *Planisme et progrès social* 1953 σελ. 123—141.

2. A. Michelson et M. Masoin, *Le budget dans le cadre de l'économie nationale. L'évolution de la structure et de la technique budgétaires dans les différents pays.* (Travaux de l'Institut International de finances publiques). 1950.

ἑλληνικὸν κράτος. Οὕτω ἡ παρέμβασις τοῦ κράτους παρ' ἡμῖν ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς ἤγαγεν εἰς τὴν δημιουργίαν κρατικῶν πόρων διατιθεμένων εἰς μεγάλας ἀμέσως καὶ ἐμμέσως παραγωγικὰς ἐπενδύσεις τοῦτο δὲ εἶχε συνέπειαν τὴν διάσπασιν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ εἰς δύο κυρίους προϋπολογισμούς, τὸν τακτικὸν δημοσίῳ Προϋπολογισμόν καὶ τὸν Προϋπολογισμόν δημοσίῳ ἐπενδύσεων. Εἰς τοὺς δύο τούτους προϋπολογισμούς κατανέμονται πόροι προερχόμενοι ἐκ πολλῶν πηγῶν ἤτοι τῶν ἐσόδων ἐκ τῶν ἐν γένει φορολογιῶν, τῶν ἐκ κρατικῶν προμηθειῶν ἐσόδων, τῶν ἐκ τῶν κεφαλαίων τῆς βοήθειας τοῦ ἐξωτερικοῦ, τῶν ἐκ δημοσίων δανείων, τῶν ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, τῶν ἐκ τῶν ἰδίων κεφαλαίων μεγάλων αὐτοδιοικουμένων δημοσίων διοικήσεων. Ἀντιστοιχῶς δὲ εἰς τοὺς δύο τούτους κρατικὸς προϋπολογισμοὺς κατανέμονται δαπάναι πρὸς ποικίλους τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ὡς τὰ δημόσια κυρίως ἔργα, τὰ κοινωφελῆ ἔργα ἀξιοποίησεως, μεγάλα ἔργα βιομηχανικά, δαπάναι διὰ κοινωφελῆς ὑπηρεσίας σχετικὰς πρὸς τοὺς περισσοτέρους τομεῖς τῆς οἰκονομίας, ἐπιχειρηγήσεις καὶ δανεισμοὺς τῆς ἰδιωτικῆς παραγωγῆς κλπ. Ὑπὸ τὴν σύνθεσιν αὐτὴν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, ὡς πρὸς τε τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀσφαλὴς ἔστω πρόβλεψις περὶ τοῦ δυνατοῦ τοῦ ἐσόδου καὶ τοῦ ἐπιμελετοῦ τῆς δαπάνης. Ἀπαιτεῖται πρῶτον ἡ ἐπιλογή καὶ ἡ προσόστωσις τούτων ἀλλὰ πρῶτίστως ἀπαιτεῖται ἡ γνῶσις τῶν οἰκονομικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἐσόδου καὶ ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς δαπάνης, ἀνευ δὲ τῆς γνώσεως ταύτης τὸ ἔσοδον δύναται ν' ἀποβῆ καταστρεπτικὸν διὰ τὸ εἰσόδημα καὶ ἡ δαπάνη ν' ἀποδειχθῆ ἀνωφελὴς ἢ σπάταλος. Ὅθεν ἡ γνῶσις αὕτη δύναται ν' ἀντληθῆ μόνον ἐκ τῆς καταστρώσεως στοιχειωδῶν τινῶν ἀρχικῶν σχεδιασμοῦ καὶ συντονισμοῦ, ἐπιδικωμένων διὰ τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ καθορισμοῦ τῶν ἐπιδράσεων τούτων ἐπὶ τῆς ὅλης ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς τε ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας.

Ἡ τοιαύτη σύλληψις στοιχειώδους τινὸς σχεδιασμοῦ δὲν φαίνεται ὅτι ἐλλείπει ὀλοσχερῶς ἐκ τῶν γενικῶν γραμμῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων κινεῖται ὁ ἑλληνικὸς κρατικὸς προϋπολογισμὸς, δὲν εἶναι ὅμως ὁ σχεδιασμὸς οὗτος σαφῶς ἐκπερασμένος οὔτε ἐν αὐτῷ τούτῳ προϋπολογισμῷ οὔτε εἰς ἄλλην τινὰ σχετικὴν πρὸς αὐτὸν διοικητικὴν πράξιν ἢ νομοθετικὸν κείμενον. Ἀνευρίσκειται ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀφ' ἧς τείνει πρὸς σχετικὴν σταθερότητα ἡ δημοσία οἰκονομικὴ πολιτικὴ, εἰς τὴν ἐτησίαν Ἐκθέσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἥτις συνοδεύει τὸν Προϋπολογισμόν κατὰ τὴν κατάθεσιν του εἰς τὴν Βουλὴν. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ διαφαίνονται κατὰ κύρια τινὰ σημεῖα αἱ κατευθύνσεις τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς παράγοντας καὶ τὰ δεδομένα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἡ Ἐκθεσις αὕτη μετὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀποτελεῖ ἀντικείμενον συζητήσεων ἐν τῇ Βουλῇ οὕτως ὥστε, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς πρὸς τὸ νομοθετικὸν Σῶμα Εἰσηγήσεις τῶν βουλευτῶν γενικῶν εἰσηγητῶν τῆς πλειοψηφίας καὶ μειοψηφίας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, νὰ ἔχωμεν διαφῶτισιν τινὰ περὶ τῆς ἐκάστοτε βασικῆς σχεδιαστικῆς θέσεως τοῦ κράτους¹.

1. Κ. Παπακωνσταντίνου, Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ οἴκου. ἔτος 1959, ἀποτελοῦσαν ὀγκώδη τόμον ἐκ 267 σελίδων περιλαμβάνοντα εἰς συστηματικὴν ἀνάλυσιν τὰς οἰκονομικὰς ἐξελίξεις τῶν μεγεθῶν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, τὴν γενικὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν, τὴν ἀνάλυσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς κατὰ τὸ τρέχον ἔτος καὶ πλῆθος σχετικῶν στατιστικῶν πινάκων

4. Ἀνάλυσις τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν: Ὅλαι αἱ ἐκθέσεις τῶν Ὑπουργῶν τῶν Οἰκονομικῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν παρουσιάζουν τὴν κρατικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν κατευθυνομένην πρὸς τρεῖς κυρίως σκοποὺς α) τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ συνόλου διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ β) πρὸς τοῦτο τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος καὶ πλησίον ταύτης τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως οὕτω δὲ γ) διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δύο τούτων κλάδων βελτίωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου δι' αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν καὶ μειώσεως τῶν εἰσαγωγῶν¹. Ἄφ' ἑτέρου ἢ ἐκπλήρωσις τῶν σκοπῶν αὐτῶν ἐπιδιώκεται πρωτίστως διὰ τῆς καταλλήλου διαθέσεως δημοσίων πόρων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς ἐν γένει², ἀντλουμένων ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τῆς ἐξωτερικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας ἢ τοῦ δανεισμοῦ.

Οὕτως ὅμως σκοποὶ καὶ μέσα πραγματοποιήσεως τούτων τίθενται ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῆς αἰρησιᾶς βάσεως ὅτι ἀρκεῖ ὁ διὰ τῆς τοιαύτης κρατικῆς ἐπεμβάσεως εἰς ὠρισμένα τῶν συνολικῶν μεγεθῶν (ὑψος παραγωγῆς κυρίως) τῆς οἰκονομίας, ἀνευ ἄλλης γενικωτέρας ἢ ἐιδικωτέρας ποιοτικῆς ἐπεμβάσεως εἰς αὐτήν, εὐνοϊκὸς ἐπιρροασμὸς τούτων, ὥστε διὰ τοῦ μέσου τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων νὰ ἐπέλθουν τὰ ἐπιδιωκόμενα γενικώτερα ἀποτελέσματα. Χωρὶς ν' ἀποκλειέται ἡ θέσις αὕτη νὰ εἶναι κατ' ἀρχὴν ὀρθή, πάντως ἐρεῖδεται ἐπὶ μονομεροῦς ἐρεύνης τῶν βάσεων τοῦ σχεδιασμοῦ, ὅστις κατὰ τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην προϋποθέτει ἐξέτασιν καὶ διηγενητικὴν καὶ συντονισμένην ὄλων τῶν ποσοτήτων καὶ συνδευασμένην ἐπ' αὐτῶν ἐπενέργειαν, ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως ποιοτικὴν παρέμβασιν ἥτοι ἐπὶ τῶν διαρθρώσεων καὶ τῶν φορέων τῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Οὕτω μόνον ἐπιτυγχάνεται ὁ ἀναγκαῖος συντονισμὸς μεταξὺ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, καθ' ὃν ἡ ἐπιδιωκόμενη αὐξησης τῆς παραγωγῆς θ' ἀντιστοιχῆσιν πρὸς αὐξησην τοῦ εἰσοδήματος τοῦ συνόλου, καθ' ὅσον ἄλλως, ἐὰν ἡ κατανομή τοῦ εἰσοδήματος δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν αὐξησην του, τότε τοῦτο θὰ σημάνῃ δυσανάλογον συγκέντρωσιν οἰκονομικῆς δυνάμεως εἰς χεῖρας ὠρισμένων τάξεων ἢ μονάδων ἢ ἄλλας πάσης φύσεως διαφυγᾶς, ἀποθησαυρίσεις κ.λ.π. τοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ δύναται νὰ συνεπάγεται ἰδίᾳ εἰς τὰς ἡμῶν ἀπύκτους χώρας περαιτέρω δημιουργίαν γενικωτέρας οἰκονομικῆς κρίσεως καὶ τελικῶς ὀπισθοδρομήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἄλλὰ καὶ πέραν τούτου, σοβαρὰ πρόβληψις τοῦ εἰσοδήματος προϋποθέτει ὀργανῶσιν νέων μεγάλων βασικῶν βιομηχανιῶν διὰ μεγάλων δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦτο δὲ πάλιν ἐπιβάλλει οὐσιώδεις ἐπεμβάσεις τοῦ Κράτους εἰς τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας καὶ δημιουργίαν νέων δημοσίων ἢ μικτῆς οἰκονομίας παραγωγικῶν ἢ καὶ ἐμπορικῶν μονάδων.

Ὑπὸ τὴν βασικὴν αὐτὴν μειονεκτικότητα τῆς περὶ τοῦ σχεδιασμοῦ ἀντιλήψεως παρ' ἡμῖν, ἐρευνητέα περαιτέρω ποῖα αἱ βασικὰ αὐτοῦ θέσεις ὡς αὐτὰ ἐξάγονται ἐκ τῆς Ἐκθέσεως.

Ἡ Ἐκθεσις λαμβάνει ὑπ' ὄψιν βασικὰ καὶ συνοπτικὰ δεδομένα ἀναφερόμενα εἰς ὠρισμένα μεγέθη τῆς οἰκονομίας, οἷα ἰδίως ἡ συνολικὴ ἐξέλιξις τῆς

1. Βλ. Χρ. Θηβαίου, Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔτους 1957* σελ. 115.

2. Χρ. Θηβαίου, *αὐτόθι*, σελ. 115. ἐπ.

αύξησως του ἔθνικου εισοδήματος¹ και ἡ σχέσις ταύτης πρὸς τὴν αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ² ὡς και ἡ κατὰ κεφαλὴν ἀναλογία τούτου³, ἡ ἀπασχόλησις⁴, ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀποταμιεύσεως⁵, ἡ ἐξέλιξις τῆς συνολικῆς χρηματοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας⁶. Ἐπακολουθεῖ ὑπολογισμὸς, κατὰ τομεῖς τῆς οἰκονομίας, τῆς προελεύσεως τοῦ ἔθνικου εισοδήματος⁷. και εἰδικωτέρα ἐξέτασις τοῦ γεωργικοῦ, μεταλλευτικοῦ⁸ και βιομηχανικοῦ-βιοτεχνικοῦ εισοδήματος⁹. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μεγεθῶν τούτων λαμβάνεται πρὸς τούτους ὑπ' ὄψιν δι' ἑκάστον τομέα τὸ ὕψος τῶν ἐπενδύσεων, τὸ ὕψος τῶν ἐξαγωγῶν και τὸ ὕψος τῶν ἡμερομισθίων¹⁰. Τέλος ἐξετάζεται περαιτέρω τὸ ἰσοζύγιον τῶν ἐξωτερικῶν πληρωμῶν και ἡ ἐξέλιξις τούτου¹¹ καθὼς και ἡ νομισματικὴ κατάσταση¹².

1. Μέση ἔτησίαι αὐξήσις 5,55% προσεγγίζουσα αὐτὸ τὴν κατὰ 6% ἔτησίαι αὐξήσιν κατὰ μέσον ὄρον τοῦ εισοδήματος τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

2. Αὕτη βαίνει φθίνουσα ἐξ 1,25% κατὰ τὸ 1951 εἰς 0,88% κατὰ τὸ 1956.

3. Κατὰ κεφαλὴν κατὰ τὸ ἔτος 1951 ἦτο \$ 182, τὸ χαμηλότερον ἐν Εὐρώπῃ και ἐν τῶν χαμηλότερον παγκοσμίως. Αὐξήσις ὅμως τούτου ἀπὸ 2.915 δρχ. τὸ 1948 εἰς 4.341 τὸ 1955 αὐτὸ δὲ αὐξήσις 49%.

4. Ἐνεργῶν ποσοστὸν πληθυσμοῦ δυναμένου νὰ ἐργασθῇ 48,8% τοῦ συνόλου. Διάφορα μεταξὺ ἀνέργου πληθυσμοῦ και ἀπασχολουμένου εἰς 9% ἔναντι 3% τῆς κανονικῆς. Δὲν λαμβάνεται ὅμως ἡ ἡμιπασχόλησις εὐρυτάτῃ ἐν Ἑλλάδι. Αὐξήσιν μεταναστεύσεως ἀπὸ 8.182 τὸ 1952 εἰς 34.000 τὸ 1956.

5. Αὐξήσις κατὰ τὸ ἔτος 1956 παρὰ Τραπεζίκοις ἐξ 175.000 ἔναντι 95.000 τοῦ 1951.

6. Ἡ χρηματοδοτήσις αὕτη, μέσω τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατανέμεται εἰς τοὺς ἐξῆς τομεῖς τῆς οἰκονομίας: Γεωργία, Βιομηχανία, Ἐμπόριον, Καπνεμπόριον, Κτηματικὴ πίστις, Διάφορα. Ἡ κατάταξις αὕτη ἀναποικρινεῖται εἰς τὴν ποσῶσιν τῆς κατανομητῶν πιστώσεων ἧτις κατὰ τὸ ἔτος 1956 εἶναι Γεωργία 37,23%, Βιομηχανία 22,47%, Ἐμπόριον 14,17%, Καπνεμπόριον 14,45%, Κτηματικὴ πίστις 4,06% και Διάφορα 7,61%. Ἡ βασικὴ αὕτη κατάταξις παραμένει σχεδὸν σταθερὰ ἀπὸ τοῦ 1947 μέχρι σημερον. Διακυμάνσεις μόνον τῶν ποσοστῶν σημειοῦται.

7. Κατὰ τὸ ἔτος 1955 ἐκ τῆς φυσικῆς παραγωγῆς 37,6% τοῦ συνόλου, ἐκ τῆς μεταποτήσεως 26,25%, ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν (ἐμπόριον, μεταφορὰ) 35,86% τοῦ συνόλου.

8. Αὕτη παρουσιάζει οὐσιώδεις αὐξήσεις κατὰ σύγκρισιν 1938 πρὸς 1955 ὡς δια τοὺς Βωξίτας 178%, Μαργάνιον 248%, Λιγνίτην 762%, Γῦψον 103%, Μάρμαρα 596% Κίσαρρον 131%, Μόλυβδον 57%, Ψευδάργυρον 59%.

9-10. Παρατηρεῖται ὅτι ἐνῶ τὸ γεωργικὸν εισόδημα αὐξάνεται ἔναντι ἐνείκον τοῦ ἔτους 1938, μειοῦται ὅμως ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸ ὅλον εισόδημα λόγω τῆς μείξεως αὐξήσεως τῆς συμμετοχῆς τοῦ βιομηχανικοῦ εισοδήματος ὅπερ ἀπὸ μετοχῆν 18,8% μετέχει κατὰ τὸ 1955 κατὰ 26,3%. Γενικῶς ὁ ὅγκος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ὑπερέβη τὸ ἐπίπεδον τοῦ 1938 ἀπὸ 20% μέχρι και 205% ἀναλόγως τοῦ προϊόντος. Σχετικὴ εἶναι και ἡ αὐξήσις τῆς στρεμματικῆς ἀποδόσεως. Αἱ πιστοδοτήσεις πρὸς τὴν γεωργίαν μεταξὺ 1954 και 1956 διπλασιάζονται (τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς). Ὁ δεικτὴς τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἶναι κατὰ τὸ 1955 139 με βάσιν 100 τὸ 1951. Ἡ πιστοδοτήσις τῆς βιομηχανίας, μεταξὺ 1951 εἰς 1956 τριπλασιάζεται. Αἱ ἐξαγωγὰ τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων μεταξὺ 1952-1956 αὐξάνονται κατὰ 71,2%. Τὰς ἐξαγωγὰς ἐκδιπλετε κατὰ 42,9%, ὁ καπνὸς ὅστις ἤδη καλύπτει μόνον τὸ 35%. Τὰ γεωργικὰ προϊόντα καλύπτουν τὰ 73% τῶν ἐξαγωγῶν. Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία καταστραφεῖσα κατὰ τὴν πόλεμον ἀνέρχεται κατὰ τὴν 31-12-1956, εἰς 1.424.000 τόνους ἔναντι 1.837.000 τοῦ 1939. Ἄλλὰ τὸ σύνολον τῶν εἰς χεῖρας ἑλλήνων πλοιοκτητῶν ὑπὸ ἑλληνικὴν και ξένην σημαίαν τόνων ὑπερβαίνει τὰ 12 ἐκατ. δίδον τὴν τρίτην παγκοσμίως θέσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν. Τὰ ναυτιλιακὰ ἐμβάσματα ἀνήλθον εἰς 50 ἐκ. \$ κατὰ τὸ 1950. Τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσάχθη ἀπὸ τοῦ 1953 ἰδιωτικὰ πρὸς ἐπενδύσεις κεφάλαια ἀνέρχονται εἰς 10 ἐκ. \$ περίου. Τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα ἀνήλθον κατὰ τὸ 1956, εἰς 60 ἐκ. \$. Τὸ εἰσαχθὲν τουριστικὸν συνάλλαγμα κατὰ τὸ 1956 εἰς 31 ἐκ. \$.

11. Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον μεταξὺ 1953-1956 παρουσιάζει αὐξήσιν ἐλλείμματος ἀπὸ 118 ἐκ. \$ εἰς 272. Τὸ ἰσοζύγιον ἀδήλων συναλλαγῶν παρουσιάζει ἀπὸ 1953-1956 θετικὴν αὐξήσιν ἀπὸ 89 ἐκ. \$ εἰς 163. Τὸ γενικὸν ἐλλείμμα του ἰσοζυγίου πληρωμῶν αὐξάνει κατὰ τὴν αὐτὴν περίδον (ἰσοζυγίων τρεχουσῶν συναλλαγῶν) ἀπὸ 29,2 ἐκ. εἰς 109,6. Οὗτω παρατηρεῖται αὐξήσις μὲν τῶν εἰσπράξεων κατὰ 66% ἐν σχέσει πρὸς τὸ 1953 ἄλλὰ

Ἡ ἐν τῇ Ἐκθέσει συνοπτικὴ αὐτὴ ἐπισκόπησις τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν μεγεθῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας παρέχει τὴν βῆσιν πρὸς ἐξαγωγὴν ὀρισμένων γενικῶν συμπερασμάτων ἐφ' ὧν θὰ ἐρείσθῃ ἰδίᾳ ἡ κατανομὴ τῶν ἐσόδων καὶ τῶν δαπανῶν τῶν δημοσίων προϋπολογισμῶν καὶ περαιτέρω ἡ γενικωτέρα οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους. Τὰ συμπεράσματα ταῦτα εἶναι: α) ἡ αὐξησης τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς γενομένας ἐπενδύσεις κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν χρηματοδοτηθείσας ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας. β) ἡ ἀνοδικὴ αὐξησης τοῦ εἰσοδήματος θέλει συνεχισθῇ ἐφ' ὅσον συνεχισθῇ ὁ ρυθμὸς τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν φορέων τῆς παραγωγῆς. γ) ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ πλήρη ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐθνικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν ὅσον καὶ τὴν μὴ πλήρη ἀπασχόλησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἥτις θέλει ἐξουδετερωθῇ διὰ τῆς κατὰ τὸ ἔδαφ. β' ἐνεργείας. δ) εἰδικώτερον ἡ ἀνάπτυξις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς μηχανικῆς καλλιέργειας, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, τὴν χρησιμοποίησιν περισσοτέρων λιπασμάτων καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν καλλιεργητικῶν μεθόδων, ἄτινα μέτρα συνεχιζόμενα θέλουσιν ἐπιφέρει ἔτι περαιτέρω αὐξησην τῶν στρεμματικῶν ἀποδόσεων. ε) ἀναλόγως ἐπιδιώκεται καὶ ἡ ἐπαύξησης περαιτέρω τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, στ) ἡ ἐπαύξησης τῆς ἰδιωτικῆς ἀποταμιεύσεως ἐπέτρεψε τὴν ἐπαύξησην τῆς πιστοδοτήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπὶ μειώσει τῆς ἐπαχθοῦς δρασέως τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς τοῦ χρήματος, ζ) πρωταρχικὴν σημασίαν διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ἔχει ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐξαγωγῶν καὶ δι' τῶν γεωργικῶν προϊόντων μέσω χρηματοδοτήσεως εὐρέως τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τοῦ ποιοτικοῦ ἐλέγχου τούτων, η) ἐνίσχυσις τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συναλλάγματος διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ τουρισμοῦ καὶ γενικῶς τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας θ) ἡ διατήρησις τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν μὲ ἕλλογον χρησιμοποίησιν τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος¹.

καὶ αὐξησης τῶν δαπανῶν κατὰ 87,9 %¹, ὀφειλομένη ἡ τελευταία αὐτὴ εἰς τὴν αὐξησην τῶν εἰσαγωγῶν πρὸς κάλυψιν καταναλωτικῶν ἀλλὰ καὶ εἰς κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ ἀναγῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ. Τὸ ἔλλειμμα ἐκλήθηθη κυρίως ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας, ἥτις τὸ 1956 ἐκάλυψε 82,6 ἐκ. \$ καὶ πρὸς τούτων ἐκ τοῦ ἀποθέματος τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος καὶ κατὰ τι ἐκ τῶν ἐπανορθώσεων.

Τὸ συναλλαγματικὸν ἀπόθεμα τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος ἀνῆρχετο κατὰ τὴν 31-12-1956 εἰς 206,5 ἐκ. \$ ἐξ ὧν 9 ἐκ. εἰς χρυσὸν καὶ 197,1 εἰς συνάλλαγμα. Ὁ τιμᾶριθμὸς ἐντὸς τοῦ 1955 ἠρέθη κατὰ 5,9 % ἀριβείας, 8,0 % χονδρικός καὶ 6,4 % λιανικός. Ἐντὸς τοῦ 1956 ἠρέθη ἀντιστοίχως κατὰ 1,3 %¹, 4,7 %¹ καὶ 2,4 %¹. Ἡ ἔκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος ἠρέθη ὡσαύτως αἰσθητῶς, οὐχ ὅμως ἀντιστοίχως πρὸς τὴν αὐξησην τοῦ τιμαρίθμου, ἀλλὰ πρὸς χρηματοδότησιν τῆς οἰκονομίας. Ἐν τούτοις ἡ νομισματικὴ σταθερότης διετηρήθη ἀνετάρακτος. Διὰ τὴν σημασίαν τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου ἐπὶ τῶν πληρωμῶν καὶ ἐκείθεν ἐπὶ τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος ἄς σημειωθῇ ὅτι ἡ σχέση τῶν ἐξαγωγῶν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν εἰσαγωγῶν εἶναι 9,6 %¹ διὰ τὸ 1953, 9,9 %¹ διὰ τὸ 1954, 7,4 %¹ διὰ τὸ 1955 καὶ 10 %¹ διὰ τὸ 1956.

1. Τὸ πρόβλημα ὅπερ ἀντιμετωπίζει ἡ κρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἶναι τὸ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἡμιαναπτύκτου οἰκονομίας τῆς χώρας. Τὸ θέμα γενικῶς τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῶν καθυστερημένων χωρῶν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον εὐρυτάτης ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς. Βλ. σχετικῶς Α. Hazlewood, *The economics of under developed areas 1955*.—Α. Lewis, *The theory of economic growth 1955*.—Ἄγγλ. Ἀγγελόπουλου, *Οἰκονομικῆς ἀπόψεως, 1946-1958*. Διὰ τὴν σημερινὴν θέσιν τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας βλ. Κ. Παπακωνσταντίνου, *Ἐκθέσεις ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔτους 1959*.—Α. Νικολαΐδης, *Τὸ ἐλληνικὸν πρόβλημα ἀνασυγκρατήσεως καὶ ἡ πρόβληξίς του εἰς τὸ ἐξωτερικόν, Σπουδαί, 1953-1954*, σελ. 257

Ἐκ τῆς συνολικῆς ταύτης σχεδιαστικῆς ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς σκέψεως, ἥτις ἐκφράζεται ἐν τῇ Ἐκθέσει, δύναται νὰ συναχθῆ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μὲν διερεύνησις καὶ ἀνάλυσις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν καὶ λοιπῶν οἰκονομικῶν δεδομένων εἶναι λίαν συνοπτικὴ, κατὰ πολλὰ ἑλλειπτής, ἀνευ ἰδίως ἀναλόγου ἐπεξεργασίας τῶν κατὰ τὰ προηγουμένα ἔτη ἐξελίξων καὶ γενικῶς ἀνεπαρκῆς διὰ νὰ παράσχη τὰς βάσεις ἐνὸς σχεδιασμοῦ συνεποῦς καὶ ἀσφαλοῦς προβλέψεω;. Πρὸς τούτοις ὁ τρόπος τοῦ χειρισμοῦ τῶν δεδομένων τούτων παρέχει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀναλύεται εἰς τὸ ἀπλούστατον σχῆμα: ἐξεύρεσις πόρων πρὸς διάθεσιν ἐπενδύσεων διὰ τὴν ἐπαύξησιν τῆς παραγωγῆς καὶ ἐκείθεν αὐξήσιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ μείωσιν τῶν εἰσαγωγῶν ὥστε ἡ αὐξήσις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ εἰσαγομένου συναλλάγματος νὰ κλείσῃ τὸν ὅλον οἰκονομικὸν κύκλον, διὰ τῆς οὕτω δὲ δημιουργουμένης νομοματικῆς σταθερότητος καὶ ἐντὸς τῆς διαρκῶς ἐπαναλαμβανομένης ἐνεργείας ταύτης νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις καὶ ἡ ἀνοδος τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου¹. Τοιοῦτοτρόπως ἀντὶ σχεδιασμοῦ καταλήγει νὰ ἔχωμεν μόνον περιορισμένον προγραμματισμὸν εἰς ὃν περιορίζεται ἡ κρατικὴ πολιτικὴ. Ὁ σχεδιασμός εἶναι οὕτω τὸσον βασικῶς ἑλλειπτής ὥστε νὰ θέτῃ ὑπὸ διαρκῆ κίνδυνον καὶ αὐτὸν τὸν περιορισμένον προγραμματισμὸν, ὅστις καὶ πράγματι βραδύτατα καὶ μετὰ διακυμάνσεων προχωρεῖ.

Τὸ ἑλλειπές τοῦτο θὰ καταφανῆ ἔαν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σχεδιασμός οὔτως δὲν ἐξετάζει, ὡς εἶπει, ἄλλα φαινόμενα ἐρχόμενα εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰς γενομένας διαπιστώσεις. Εἶναι δὲ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἡ σταθερὰ χαμηλότης τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ βραδυτάτη ἀνοδος τούτου, ἡ ὡσαύτως χα-

ἐπ. — Σ. Πουλοπούλου, Ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, 1958, σελ. 299—304 Βλ. καὶ Τραπέζης Ἑλλάδος, Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία κατὰ τὰ ἔτη 1954, 1955—1956.—

1. Ἡ ἀπλούστευσις αὕτη τοῦ σχήματος τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς παρ' ἡμῖν ἀποτελεῖ σταθερὰν θέσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους διατυπωμένην εἰς ὅλας τὰς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη Ἐκθέσεις τῶν Ὑπουργῶν τῶν Οἰκονομικῶν. Δύναται τις οὕτω εἰπεῖν ὅτι ἀπὸ τῆς βασικῆς αὐτῆς ἀπόψεως δὲν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφωνία μεταξὺ τῶν Κοινοτήτων Βλ. Ἐκθεσὶν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Χρ. Εὐελπίδου ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔτους 1952 Ὅμοιος Ὑπ. Οἶκ. Γ. Παπαγιάννη ἔτους 1953—1954 καὶ 1954—1955 Ὅμοιος Ὑπ. Οἶκ. Α. Ἀποστολίδου ἔτους 1955—1956. Χρ. Θεβαζίου, ἔτους 1958. Κ. Παπαμιωνταντίου ἔτους 1959. σελ. 6—15 Ἡ ἀναγωγή τοῦ ὅλου προβλήματος τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἰς τὸ προδιαληφθὲν σχῆμα ἐπιθυμῆται, ὑπὸ ἄλλῃν βεβαίως μορφήν, τὴν μερικαντιλιστικὴν μονομέρειαν καὶ ἢν ὁ ἄριστος ἀπετέλει τὴν λύσιν τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος. Ἀναλόγως καὶ τὸ προδιαληφθὲν σχῆμα κινεῖται περὶ τῆς βασικῆς ἰδέας ὅτι ἡ προϋπόθεσις τῆς, διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς, ἐπαρκειᾶς συναλλαγματικῶν πόρων καὶ ἡ δι' αὐτῆς αὐξήσις πάλιν τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἐπιθεὴν διαρκῆς ἐπανάληψις τοῦ κυκλώματος τούτου λύει συγχρόνως ἐπιστημονικῆς ἀρμονίας περὶ τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν συνολικῶν μεγεθῶν καὶ τῆς ἀρχῆς περὶ παραλλήλου ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐπὶ τῆς κατανόμησός του, ὡς καὶ περὶ τοῦ συνδυασμοῦ ποιοτικῆς καὶ ποσοτικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ὅτι ἡ βασικὴ αὕτη περὶ σχεδιασμοῦ καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀντίληψις διέπει τὸ κράτος ἐν γένει βλ. καὶ Γ. Μζόρου, Ἐκθέσεις ἐπὶ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους ἔτους 1957. Π. Τζαυετάνη, Γενικὴ Εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ χρήσεως 1957. Μολονότι εἰς τὰς Ἐκθέσεις ταύτας λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ τινὰ εὐρύτερα καὶ εἰδικώτερα στοιχεῖα ἐπὶ τῶν μεγεθῶν, ἐξετάζεται περισσύτερον ἡ σχέσις μεταξὺ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἐφιστάται ἡ προσοχὴ ἐπὶ τῶν δυσμενῶν φαινόμενων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ διατυπώνεται παρατηρήσεις ἐπὶ ζητημάτων διαρθρωτικῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν φορέων τοῦ προγραμματισμοῦ ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης δικαιορροφῆς ἐπιστημονικοῦ σχεδιασμοῦ ἐν τούτοις ἡ βασικὴ περὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς θέσις δὲν ἀπομακρύνεται τοῦ σχήματος ὡς βασικῶς διατυπώθη καὶ εἰς τὴν ἐκθεσὶν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

μηλότις τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἐργασίας ἐν γένει καὶ ἡ ἐτι βραδυτέρα ἀνοδος τούτου, ἡ ὑπαρξις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀδήλων κερδῶν καὶ ἠϋξημένων τοιούτων μεσολαβητικῶν, ἡ διατήρησις ἐντόνου ἀποθησαυρισμοῦ καὶ μὴ παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, ἡ ἀδυναμία τεχνικῆς καὶ ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς βιομηχανίας, ἡ ἀδυναμία ἐκμεταλλεύσεως ἐθνικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, ἡ ἐκδήλως ἀνισος κατανομή τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ ἔντονος ὑπαρξις ἡμιμονοπωλιακῶν καταστάσεων καὶ συγκεντρώσεων οἰκονομικῶν δυνάμεων, ἡ διατήρησις ὑψηλοῦ τιμαρίθμου καὶ ἡ συνέχισις τῆς ἀνόδου πάντοτε τούτου ἔστω καὶ βραδέως, ἡ διατήρησις τεραστίας ἐκτάσεως ὑποαπασχολήσεως¹, ἡ δυσαναλογία τοῦ ὕψους τῆς οἰκονομικῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ κράτους καὶ τῶν λοιπῶν ὀργανισμῶν ἐν ἀναλογία τῆς κρατικῆς ἀποδόσεως, ἡ ἐπιβαρύνσις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας διὰ μὴ παραγωγικῶν δαπανῶν καὶ ἡ δυσχέρεια χρησιμοποίησεως ὡς πόρων τοῦ προγραμματισμοῦ τῶν κρατικῶν ὑπερεσόδων καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀποταμιεύσεως, ἡ βραδύτης τῆς προόδου τοῦ Προγραμματισμοῦ καὶ ἡ ἀδυναμία δημιουργίας αὐτοδυνάμου βιομηχανίας, ἡ διαρκῆς αὐξησης τοῦ ἀνοίγματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ἡ πάντοτε ἀπειλή τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων καὶ ἡ πάντοτε δυσπιστία τῆς διεθνούς οἰκονομίας πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ γενικώτερον ἡ ἐξάρτησις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐκ βιομηχανίας ἐρειδομένης ἐπὶ ἰσχυροῦ προστατευτισμοῦ, δημιουργουμένων οὕτω ἐπιβεβλημένων ἐπιπέδων τιμῶν ὑποχειρίων δὲ εἰς τὰς διακυμάνσεις καὶ κρίσεις τῆς διεθνούς οἰκονομίας.

Εἶναι φανερόν ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὗται ὀδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι μόνον εἶναι βασικῶς ἑλλειπῆς τὸ ἐκτεθὲν σχῆμα τοῦ σχεδιασμοῦ, παραλείπον νὰ ἐξετάσῃ τόσοσιν τὰς σχέσεις καὶ τὰς ἐξελίξεις τῶν βασικῶν μεγεθῶν καὶ τὴν διαρθρωτικὴν πλευρὰν τῆς οἰκονομίας ὡς καὶ τὴν σχέσιν τῆς οἰκονομικῆς πρὸς τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ προγραμματισμός, ὡς εἰδικώτερον εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον θέλει ἐξηγηθῆ, εὐρίσκειται κενὸς ἐπαρκῶν βάσεων καὶ προϋποθέσεων.

Τέλος ἡ Ἔκθεσις, ἐκκινουσα ἐκ τῆς προδιαληφθείσης βασικῆς θέσεως προβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν βασικῶν γραμμῶν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ ἀνευ συσχετίσεως τινὸς πρὸς τὸν ὅλον προϋπολογισμόν τῶν αὐτόνομων δημοσίων διοικήσεων παρ' ἡμῖν, οἷα ἰδίως εἶναι οἱ ἀσφαλιστικοὶ ὀργανισμοί, δημόσια ἐπιχειρήσεις, νομ. πρ. δ. δικαίου, ὀργανισμοὶ ἔργων κοινῆς ὠφελείας, ὀργανισμοὶ τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως κλπ. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν προγραμματισμὸν τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προϋποθέσεων τούτων ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς διακρίνεται εἰς δύο τοιούτους, τὸν τακτικὸν κρατικὸν Προϋπολογισμόν καὶ τὸν Προϋπολογισμόν τῶν Δημοσίων Ἐπενδύσεων. Ἡ διάκρισις αὕτη ἔχει θεμελιώδη σημασίαν διότι ὁ μὲν τακτικὸς προϋπολογισμὸς τροφοδοτεῖται ἐκ τῶν ἰδίων κρατικῶν πόρων (φορολογικῶν ἐσόδων κλπ.) ὁ δὲ προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων ἐν μέρει μόνον τροφοδοτεῖται ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης κατὰ τὸ ὑπόλοιπον χρηματοδοτούμενος ἐκ τῆς ξένης βοήθειας, καὶ ἄλλων εἰδικῶν δημοσίων πόρων ὡς πιστώσεων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ κεφαλαίων ΔΕΗ καὶ ΟΧΟΑ. Κατὰ

1. Πλὴν τῶν κυρίως ἀνεργῶν τῶν πύλων, ἀνεργῶν ἐν εἰς 150.000 περίπου ὑπολογίζονται καὶ ἡμιπασχολούμενοι, ἤτοι πραγματοποιῶντες ὀλιγώτερα τῶν 170 ἡμερομισθίων ἐτησίως, εἰς 1.200.000. Τὸ ἴπ. Προνοίας θυμὸς ἀνεβίβασε τοὺς ἀπόρους εἰς 2.980.000 μὲ ἡμερήσιον εἰσόδημα κάτω τῶν 8 δρχ.

συνέπειαν καταβάλλεται προσπάθεια συμπίεσως τῆς δαπάνης τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ ἵνα ἐξευρεθοῦν πόροι διὰ τὸν πρ. δ. ἐπενδύσεων, ὅστις πάντως δὲν εἶναι αὐτάρκης. Ἄλλ' ἢ συμπίεσις τῶν δαπανῶν τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν καθίσταται ἐφικτή, τοῦτον ἔχοντος χαρακτηριστῆρα ἐκδήλως καταναλωτικόν. Χαρακτηριστικὸν μάλιστα εἶναι ὅτι οἱ προϋπολογισμοὶ μέχρι καὶ τοῦ 1955-56 ἐνεφάνιζον ἔλλειμμα ἦτοι αἱ τακτικαὶ δαπάναι δὲν ἐκάλυπτοντο διὰ τῶν τακτικῶν ἐσόδων καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια ἐκάλυπτε τὰς ἐπενδύσεις ἐν τῷ συνόλῳ τῶν καὶ μέρος τῶν τακτικῶν δαπανῶν¹. Ὁ τακτικὸς προϋπολογισμὸς τοῦ 1957 ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις παρουσίασε πλεόνασμα, καὶ δὴ ἐκ 1.400 ἐκ δρχ. διατεθέν ὀλόκληρον διὰ τὸν πρ. δημ. ἐπενδύσεων οὗ τὸ συνολικὸν ὕψος προϋπολογίσθη εἰς 1.900 ἐκ δρχ. Τοιοῦτοτρόπως εἰς μὲν τὸν τακτικὸν προϋπολογισμὸν τὸ ποσοστὸν τῶν δαπανῶν δι' ἔργα καὶ κοινωφελεῖς ὑπηρεσίας εἶναι ἐλάχιστον ἀνερχόμενον εἰς τὸ ἐλάχιστον περίπτου ποσοστὸν τῶν 15%². Εἰς δὲ τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἐμφανίζονται αἱ κρατικαὶ δαπάναι εἰς δημόσια ἔργα καὶ κοινωφελεῖς ὑπηρεσίας. Ὁρθῶς οὕτω παρετηρήθη ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος δὲν ἀποτελεῖ κατὰ κυριολεξίαν προϋπολογισμὸν δαπανῶν διὰ παραγωγικὰς ἐπενδύσεις εἰς τὴν κυρίως βιομηχανικὴν δραστηριότητα καὶ τὰ ἄλλα ἔργα κοινῆς ὠφελείας ἀλλὰ δαπανῶν συνήθους κρατικῆς ἀρμοδιότητος, ὑπὸ τὴν σύγχρονον διεύρυνσιν τῶν κρατικῶν οἰκονομικῶν λειτουργιῶν, αἰτίνας ἔχουσιν τὴν θέσιν τῶν εἰς τὸν τακτικὸν προϋπολογισμὸν. Οὕτω εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1957 ὁ τομεὺς τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ἀπορροφᾷ 532 ἐκ δρχ. καὶ ὁ τομεὺς τουρισμοῦ καὶ συγκοινωνιῶν ἕτερα 515 ἐκ δρχ. ὥστε πλεόν τοῦ ἡμίσεος τῶν δαπανῶν τούτου διετίθενται οὐχὶ διὰ τὴν ἄμεσον παραγωγὴν, δι' ἣν διατίθενται μόνον 415 ἐκ δρχ. εἰς τὸν τομέα βιομηχανίας-ἐνεργείας. Μὲ τοὺς τρεῖς δὲ τούτους τομεῖς καλύπτεται τὸ 80% τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ τούτου. Τὸ ὑπόλοιπον ἐκ 418 ἐκ δρχ. διατίθεται καὶ τοῦτο εἰς σχολεῖα, δημόσια κτίρια, δημοσίαν ὑγείαν, οἰκισμὸν, ὑδρεύσεις ἦτοι οὐχὶ εἰς τὴν ἄμεσον παραγωγὴν. Τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ συνόλου δαπανῶν 11.850 τακτικοῦ πρ. καὶ 1.900 πρ. ἐπενδύσεων μόλις 415 ἐκ δρχ. διατίθενται διὰ τὴν δευτερογενῆ παραγωγὴν. Ἡ δυσαναλογία βεβαίως αὕτη ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὰς ἠϋξημένας ἀνάγκας εἰς μὴ ἄμεσως παραγωγικὰς ἐπενδύσεις καὶ ἐφ' ἑτέρου εἰς τὸ χαμηλὸν τῶν δημοσίων ἐσόδων. Τοῦτο ὅμως ἀκριβῶς ἐπιβάλλει ἔτι περισσότερον τὴν ὀργάνωσιν τοῦ σχεδιασμοῦ.

Ἄλλη τέλος συνέπεια τῆς ἐλλείψεως σχεδιασμοῦ εἶναι ἡ ἐλλείψις μελέτης καὶ δικαιολογήσεως τοῦ τρόπου κατανομῆς κατὰ τομεῖς καὶ σκοποὺς τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Κατὰ συνέπειαν μόνην μορφήν προγραμματισμοῦ ἔχομεν παρ' ἡμῖν περιωρισμένον μάλιστα τὴν ἀναφερομένην εἰς τὰς δημοσίας ἐπενδύσεις:

5. Αἱ κυβερνητικαὶ προγραμματικαὶ δηλώσεις: Στοιχεῖα γενικῶν κατευθύνσεων καὶ σκοπῶν τῆς ἐκάστοτε οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους δύναται τις ν' ἀνεύρη εἰς τὰς ἐπισήμους κυβερνητικὰς Δηλώσεις, εἰς ἃς συνήθως προβαίνει, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἢ καὶ ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ, εἴτε ἐν τῇ Βουλῇ εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτῆς πρὸς τὸν

1. Βλ. Ἐκθεσιν Ὑπ. Οἰκονομικῶν Χρ. Θηβζίου 1957 σελ. 44.

2. Εἰς τὸν τακτικὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1957 προβλέπονται δαπάναι: α) νοσηλείας ἀπώρων 290 ἐκ. β) προνοίας καὶ ὑγείας 234 ἐκ. γ) γεωργίας 152. 2) δημ. ἔργων 210 ε) σεισμοπλήκτων 245, στ) σιδηροδρόμων 333, ζ) ἀπαλλοτριώσεων 78 ἐκ. δρ. ἦτοι ἐν συνόλῳ 1.542 ἐκ. δρχ. ἐπὶ συνόλου δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς 11.850 ἐκ. δρχ.

Τύπον ¹. Εἰς τὰς δηλώσεις αὐτὰς δύναται τις ν' ἀνέυρη γενικωτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ὡς καὶ τῶν σχέσεων ταύτης πρὸς τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν καὶ μάλιστα ἐν συνδυασμῷ πρὸς διακρῦξεις μεταβολῶν ἐν τῇ διαρθρώσει τῶν δημοσίων διοικησέων ἢ τῶν οικονομικῶν ὀργανισμῶν. Ἄλλ' αἱ δηλώσεις αὐταὶ ἀνεξαρτήτως τῆς συνήθους γενικότητος αὐτῶν καὶ τοῦ καθαρῶς πολιτικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, πολὺ ὀλίγον συνδέονται πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν προγραμματισμὸν καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν ἔρευναν ἐπὶ τῶν συνολικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐκ τοιούτων προϋποθέσεων σφύρονται, ὡς συνέπειαι, αἱ γραμμαὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Ἀνάλογα συμπεράσματα δύναται τις νὰ διατυπώσῃ τόσον διὰ τὰς ἐν τῇ Βουλῇ συζητήσεις ἐπὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ὅσον, πολὺ περισσώτερον, διὰ τὰ προγράμματα τῶν ἑλληνικῶν πολιτικῶν κομμάτων ².

6. Τὰ Μακροχρόνια Προγράμματα: ³ Ὡς θέλει ἐκτεθῆ εἰδικώτερον εἰς τὸ περὶ Προγραμματισμοῦ ἀμέσως ἐπόμενον Κεφάλαιον ἡ ἑλληνικὴ δημοσία οἰκονομικὴ διοίκησις κατήρτισε ὠρισμένα μακροχρόνια Προγράμματα ἅτινα ἐν προκειμένῳ θὰ ἐξετάσωμεν μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς σημασίας τῶν διὰ τὸν γενικώτερον Σχεδιασμὸν.

α) Τὸ Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως τῆς Χώρας ἔτους 1947 ἢ ἄλλως Σχέδιον Ἀνασυγκροτήσεως τῶν τεχνικῶν βάσεων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἀνασυγκροτήσεως ⁴. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη συστηματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια ἀντιμετωπίσεως παρ' ἡμῖν τοῦ ζητήματος τοῦ Σχεδιασμοῦ. Ὁ κύριος ὅμως σκοπὸς τοῦ προγράμματος, σύμφωνα πρὸς τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως ἐντολήν, ἦτο πλεόν περιορισμένος τοὔτεστιν, ὁ καθορισμὸς τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν τεχνικῶν βάσεων τῆς οἰκονομίας. Ὡς πρόγραμμα ὅμως ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας ὄλων τῶν τομέων τῆς παραγωγῆς καὶ δι' ὄλων τῶν πρὸς τὴν παραγωγὴν ἀμέσως καὶ ἐμμέσως συναπτομένων ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν, ἦτο τὸ εὐρύτατον ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ καταρτισθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὸν γενικὸν τοῦτον στόχον, ἐκτεινόμενον δὲ χρονικῶς εἰς ὀλόκληρον πενταετίαν ⁵. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ἦτο πρόγραμμα οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ. Οὔτε τότε ἡ κατάστασις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, πρὸ τῆς στοιχειώδους ἀνασυγκροτήσεώς της, ἐπέτρεπε τὴν διαμόρφωσιν γενικωτέρου οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ, οὔτε καὶ ἡ πλήρης ἐξάρτησις ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας, ἐπέτρεπε προβλέψεις βάσει τῶν ἰδίων δεδομένων τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας. Ἡ εὐρύτης ὅμως τοῦ προγράμματος τούτου, ἀναφερομένου ὡς ἐλέχθη εἰς τὸ σύνολον τῶν τομέων τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος ⁶, ἀναγκαίως ἐπέβαλε τὴν συναρμογὴν τούτου

1. Βλ. π. χ. Δηλώσεις τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ ραδιοφώνου τῆς 27-4-1959 ἐν αἷς διὰ μακρῶν ἀναλύεται τὸ πενταετὲς πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

2. Βλ. σχετικῶς Γ. Δασκαλάκη, Ἄρθρα εἰς ἐφημερίδα «Βῆμα» 12—18 Φεβρουαρίου 1954.

3. Βλ. ἐν Γ. Παμπούκα, Εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ Προβπολογισμοῦ τοῦ Κράτους 1953—1954, ἐξετάσιν τῶν προγραμμάτων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀπὸ τοῦ 1947 καὶ ἐντεῦθεν.

4. Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ τότε Ὄργανισμοῦ Ἀνασυγκροτήσεως ὑπὸ τὸν τίτλον Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας εἰς τόμον ἐκ 293 σελίδων ἔτους 1947.

5. Διὰ τὴν πρώτην πενταετίαν τὸ Πρόγραμμα προέβλεπε συνολικὴν δαπάνην ἐκ § 2.469.932.100 καὶ διὰ τὴν ὅλην περιόδον τοῦ Προγράμματος ποσὴν ἐκ § 5.704.000.000.

6. Τὸ Πρόγραμμα ἀνετίθετο εἰς τὴν ἀνασυγκροτήσιν τοῦ ὀδικοῦ δικτύου, τῶν σιδηροδρόμων, τῶν λιμένων—διωρύγων, τῶν αὐτοκινήτων, τῶν θαλασσίων καὶ ἐναερίων

πρὸς βασικὰς προβλέψεις ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας. Ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ πρόγραμμα ἐξετάζει ἀναλυτικῶς τὰ προπολεμικὰ δεδομένα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, εἶναι πτωχὸν ὅμως εἰς προβλέψεις περὶ τῶν ἐξελίξεων τῆς οἰκονομίας ἐν ὄψει τῆς προγραμματιζομένης ἀνασυγκροτήσεως. Ὅπως οὐδέποτε ὅμως τὸ Μακροχρόνιον Πρόγραμμα θέτει βασικὰς τινὰς προϋποθέσεις καὶ ἀρχὰς αἰτίνας δέον ν' ἀποτελέσωσι διδάγμα διὰ πάντα μελλοντικὸν οἰκονομικὸν σχεδιασμὸν παρ' ἡμῖν.

Αὗται εἶναι: 1) τὸ πρόβλημα τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας δὲν εἶναι ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ ἐπίπεδον τῆς προπολεμικῆς καταστάσεως καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐπιδιώκῃ ἀνοδικὴν ἐξέλιξιν διότι τοῦτο κατ' οὐδὲν λύει τὸ θεμελιῶδες δημογραφικὸν ἐλληνικὸν πρόβλημα. Ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία ἔχει ἀνάγκην θεμελιώδους καὶ ἐξ ὑπαρχῆς συνολικῆς ἀνασυγκροτήσεως¹. 2) τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνασυγκροτήσεως δέον νὰ στηριχθῇ ἐπὶ συνόλου οἰκονομικοκοινωνικῆς πολιτικῆς². 3) τὸ πρόγραμμα πρέπει νὰ εἶναι γενικὸν διότι οὕτω μόνον δύναται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ κεφαλαίων εὐθηνῶν δι' ὧν καὶ μόνον δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ³. 4) ἐπιβάλλεται ὀργάνωσις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας διὰ ἐπαγγελματικῆς μετεκπαιδεύσεως κλπ. 5) ἐπιβάλλεται πλήρης ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία σχεδιασμοῦ⁴. 6) παραλλήλως πρέπει νὰ συντονισθοῦν καὶ ἄλλα γενικώτερα ζητήματα δημοσιονομικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου καθὼς καὶ διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς ὀργανώσεως καὶ ἀναδιάρθρωσεως.

β) Τὸ Ἐπιχειρηθὲν προσωρινὸν μακροπρόθεσμον Πρόγραμμα ἔτους 1948. Τὸ πρόγραμμα τοῦ 1947 παρουσίαζε, ὡς εἶναι εὐχέρης νὰ ἐννοηθῇ, δυσαναλογίαν μεγάλην μεταξὺ ἀπαιτουμένων δαπανῶν καὶ ἰδίων τῆς χώρας δυνατοτήτων, μεταξὺ μεγέθους ἀξιώσεων καὶ δυνατοτήτων ἐγγυήσεων καὶ προβλέψεων. Αἱ Η.Π.Α. ἐξ ὧν ἐξηρτᾶτο κυρίως ἡ πραγματοποίησις τοῦ Προγράμματος τούτου ἐζήτησαν τὴν πληρεστέραν καὶ γενικώτεραν μελέτην του καὶ οὕτω ἐξεπονήθη τὸ Μακροπρόθεσμον Πρόγραμμα τοῦ 1948 ὑποβληθὲν εἰς τὸν Ο.Ε.Ο.Σ.⁵ Τὸ Πρόγραμμα τοῦτο προσεγγίζει περισσότερον πρὸς ἓνα σχεδιασμὸν λόγῳ τῶν γενικωτέρων προβλέψεων ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν. Ἐν τούτοις καὶ πάλιν παρουσίαζε ἀπὸ πολλῶν ἀποψεῶν μονομερῆ ἔρευναν καὶ ἀμφιβόλου ἀντικειμενικότητος προβλέψεις, μὴ προσηρμοσμένον ἄλλωστε πρὸς κατ' ἔτος ἀναθεώρησιν καὶ παρακολούθησιν τούτου. Ἐξ ἑτέρου ἡ πολιτικὴ ἀστάθεια καὶ τὸ ἀπαράσκευον τῶν πολιτικῶν κομμάτων δὲν ἐδημιουργοῦν τὸ γενικώτερον κλίμα τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐπιτυχίας τοιούτων προγραμμάτων.

Αἱ Η.Π.Α. δὲν ἠθέλησαν, προκειμένῳ ἐξαιρετικῶς περὶ τῆς Ἑλλάδος, ν' ἀπομακρυνθοῦν τῶν πλαισίων τοῦ Σχεδίου Marshal καὶ περιορίσθωσαν εἰς τὴν κατ' ἔτος βοήθειαν βάσει τῆς πλέον περιορισμένης προοπτικῆς, τῆς ὀλίγου κατ' ὀλίγον ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, ρυθμιζοντες ἀναλόγως τὸ ὕψος τῆς ἐτήσιας βοηθείας προσαρμοζομένης πρὸς κατ' ἔτος περιορισμένον προγραμματισμὸν δημοσίων ἐπενδύσεων.

μεταφορῶν, τῶν προμηθευμάτων, τῆς τηλεπικοινωνίας, τῆς δασικῆς οἰκονομίας, τοῦ οἰκισμοῦ, τοῦ τουρισμοῦ, τῆς ἐνεργειακῆς οἰκονομίας, τῆς γεωργίας—κτηνοτροφίας—ἀλιείας, τῆς βιομηχανίας.

1. Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως 1947 σελ. 47.

2. Αὐτοῦ, σελ. 54.

3. Αὐτοῦ, σελ. 54.

4. Αὐτοῦ, σελ. 200.

5. Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως, Προσωρινὸν Μακροχρόνιον Πρόγραμμα Οἰκονομικῆς Ἀνορθώσεως τῆς Ἑλλάδος 1948.

γ) Τα έτησια Προγράμματα. Τοιουτοτρόπως ό σχεδιασμός έγκατελείφθη υπό τών έλληνικών κυβερνήσεων και ή προσπάθεια περιορίσθη εις τήν συνταξιν έτησιών προγραμμάτων μόνον. Σκοπός τούτων κυρίως ήτο ή άπορρόφησης τής άμερικανικής οικονομικής βοήθειας, μέσωσ προβλέψεως έργων και υπηρεσιών, ήτις άλλωστε έν μέρει μόνον έπραγματοποιείτο. Εις τά έτησια όμως ταύτα Προγράμματα αντιμετώπιζετο συνοπτικώς και τό σύνολον του οικονομικού προλήματος τής χώρας και άνελύοντο έκάστοτε τά βασικά οικονομικά και δημοσιονομικά δεδομένα τούτου¹. Έν τούτοις τά έτησια ταύτα προγράμματα δέν καθίστανται πάντοτε έν τω συνόλω των γνωστά και δέν άπετέλουν τήν βάση έκκινήσεως τών άλλων μέτρων τής οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Μάλιστα κατά τό 1956 συνετάγη νέον πενταετές πρόγραμμα έργων και μετά ταύτα τούτο άνθεωρήθη προς ύποβολήν εις τό έξωτερικών χωρίς και τούτο νά άχθή εις δημοσιότητα. Εις τά άλλα έμπόδια τής πραγματοποιήσεως του Σχεδιασμού παρ' ήμιν προσετέθη και ή τροχοπέδη του διοικητικού άπορρήτου, μολοντί έν τή ξένη τά προγράμματα ταύτα καθίστανται γνωστά και άποτελούν θέμα εύρείας έπιστημονικής συζητήσεως.

Στοιχεία τέλους σχεδιασμού τής οικονομικής πολιτικής θά ήδύνατο ν' άνευρη τις και εις πολλας και ποικίλας έκθέσεις αίτινες συνετάγησαν υπό τής έν Ελλάδαδι Άμερικανικής Άποστολής, αλλά και αίται κατά τό πλείστον άπετέλεσαν έμπιστευτικά στοιχεία τών άνωτέρων κλιμακίων τής οικονομικής διοικήσεως και τής κυβερνήσεως.

¹ Επ' έσχάτων κατηρήσθη επί σκοπώ ύποβολής εις τόν Ο.Η.Ε., πενταετές Πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξεως².

7. **Υπηρεσίαι συγκεντρώσεως στοιχείων:** Αί παρά τήν δημοσία οικονομική διοικήσει υπηρεσίαι συγκεντρώσεως στοιχείων δέν είναι υπηρεσίαι σχεδιασμού. Αί υπηρεσίαι τών Έθνικών Λογαριασμών και τής Δ/σεως Προγραμματισμού του Υπουργείου Συντονισμού, ή Γενική Στατιστική Υπηρεσία τής Ελλάδος και αί ειδικά στατιστικά υπηρεσίαι τών διαφόρων οικονομικών Υπουργείων, ως ίδία τών Υπουργείων Έμπορίου και Βιομηχανίας, έχουν περιορισμένην άρμοδιότητα ήτοι τήν άπλήν συγκέντρωσιν και κατάταξιν στατιστικών οικονομικών στοιχείων. Μάλιστα δέ και τά στοιχεία ταύτα είναι λίαν περιορισμένα. Η χρησιμωτέρα πάντως, διά τήν οικονομικήν πολιτικήν, τών υπηρεσιών τούτων είναι ή τών Έθνικών Λογαριασμών³.

1. Α.Σ.Α., Άναθεωρημένον Πρόγραμμα Οικονομικής Άνορθώσεως Ελλάδος 1940-1950 Α.Σ.Α., Υπόμνημα προς τόν Ο.Ε.Ο.Σ. επί τών προγραμμάτων 1950-51 και 1951-52.

2. Το κατάρτισεν υπό τής έλληνικής Κυβερνήσεως πενταετές πρόγραμμα κατά τό έτος 1957 αναφέρεται εις τήν περίοδον 1958-1962, υπεβλήθη δέ εις τόν Οργανισμόν Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας μετά τών έμπειρογνομόνων του ήτοιου συζητείται άκόμη. Προβλέπει συνολικήν δαπάνην 2.9 έν. δολλ. ή 87 δισεκατ. δρχ. καλυφθησέμενην κατά 175 έν. δολ. έν τής Άμερικανικής βοήθειας, 100 έν. δολ. έν τής Διεθνούς Τραπεζής 300 έν. δολ. έν του Ταμείου Άναπτύξεως, και έν του Ιάσρωπαϊκού Οργανισμού Έπενδύσεως και 300 έν. δολ. έν τής επενδύσεως ιδιωτικών κεφαλαίων άλλοδαπής. Το ποσόν τούτο περιού 840 έν. δολ. θέλει καλύψη τās δημοσίας επενδύσεις τής πενταετίας εις έργα ύποδομής, βασικάς βιομηχανίας και άλλας δαπάνας. Το υπόλοιπον έν 2 περίπου δισεκ. δολλαρ. θέλει διατελή δι' επενδύσεις εις τόν ιδιωτικόν τομέα. Προβλέπεται επίσης ότι τό έθνικόν εισόδημα (όά έχη μέσση έτησίαν αύξησην κατά 5 1/2%) ώστε τό ακαθάριστον προϊόν από 72.600 έν. δρχ. τό 1958 ο' άνέλθη εις 92.600 τό έτος 1962 βλ. σχετικώς Α. Κομινού, Η. Βοήθεια τών άνεπτυγμένων χωρών, έν Παραγωγικότης, 1955 σελ. 25-38.—

3. Βλ. έκδοσιν Έθνικοί Λογαριασμοί τής Ελλάδος 1953-1958. Η κατάστρωσις των στοιχείων τών Έθνικών ή Κοινωνικών Λογαριασμών ήρξατο παρ' ήμιν από τό έτος 1947

8. Ἡ Ἔκθεσις τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος: Δὲν θὰ ἦτο πλήρης ἡ μελέτη τῶν κειμένων, ἀτινα ἀναφέρονται ἀμέσως εἰς τὴν ρύθμισιν καὶ πρόβλεψιν τῆς γενικῆς δημοσίας οικονομικῆς πολιτικῆς, ἐὰν δι' ἐλαχίστων δὲν ἐμνημονεύαμεν καὶ τὴν ἐτησίαν Ἔκθεσιν πρὸς τοὺς μετόχους τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ὄργανισμοῦ ἡμιδημοσίου, διαχειριζομένου τὸ κρατικὸν ἐκδοτικὸν προνόμιον καὶ τὸ συναλλαγματικὸν μονοπώλιον. Σκοπὸς κυρίως τῆς ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς παρ' ἡμῖν δὲν εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου πρὸς δημιουργίαν κερδῶν ἀλλὰ ἡ ἀσκήσις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συναφασμένων λειτουργιῶν μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν εὐθνητέρον τραπεζιτικὸν καὶ κοινωνικὸν κόστος. Ἀναλόγως ὡσαύτως ἡ διάθεσις τοῦ συναλλάγματος γίνεται πρὸς σκοποὺς ἐξυτηρητέσεως τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς οικονομίας¹. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐκδοτικὴ Τράπεζα διοικοῦσα τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον καὶ τὸ συνάλλαγμα ἐπιπράζει τὸ σύνολον τῆς οικονομίας ἀμέσως καὶ ἐμμέσως. Ἡ ἔλλογος παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἀσκήσις τῆς οικονομικῆς αὐτῆς διοικήσεως, ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους καθοριζομένων πλαισίων, ἀναγκαίως ἐρείδεται ἐπὶ γενικωτέρου προγράμματος οικονομικῆς πολιτικῆς τὸ ὁποῖον τὸ βλέπομεν ἐκφραζόμενον εἰς τὴν ἐτησίαν Ἔκθεσιν τοῦ Διοικητοῦ αὐτῆς καὶ τὸ ὁποῖον τελεῖ ἐκάστοτε ἐν συναρμογῇ πρὸς τὴν κυβερνητικὴν οικονομικὴν πολιτικὴν. Βεβαίως ἡ Ἔκθεσις ἀναφέρεται εἰς τὰ πεπραγμένα τοῦ παρελθόντος ἐτους, ἀναφέρεται ἕως καὶ εἰς προβλέψεις καὶ κατευθυντήριους γραμμὰς διὰ τὸ ἐπόμενον, καὶ παρουσιάζει ἑναργῆ εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῶν οικονομικῶν μεγεθῶν.

Ἡ διοίκησις τοῦ χρήματος, ὡς μέσου πιστοδοτήσεως τῆς ὅλης οικονομίας ἐρείδεται ἀναγκαίως ἐπὶ τῶν δεδομένων καὶ τῆς μελέτης ὅλων τῶν μεγεθῶν τῆς ἐθνικῆς οικονομίας. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν

κατ' ἀρχὰς κατὰ ὑποτυπώδη μορφήν, βραδύτερον ὅμως ἢ κατὰστρωσις ἤρχισε νὰ γίνεται βάσει μετρήσεων, ἐκτιμιζόμενον κατ' ἔτος τεύχος ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν, ἐμφαίνοντες τὰ δεδομένα τῶν παρελθόντων ἐτῶν καὶ τὰς ἐκτιμήσεις διὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη. Τοιοῦτοτρόπως παρέχονται χρήσιμα δεδομένα διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς μέσω τῆς ἐμφανίσεως τῶν μεταβολῶν τῶν οικονομικῶν μεγεθῶν τοῦ συνόλου καὶ κατὰ τομεις εἰσοδήματος, συνολικῆς ἀκαθάριστου δαπάνης, συνολικῶν διαθεσίμων πόρων, ἀκαθάριστου ἐπενδύσεων δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς καταναλώσεως ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας, κλπ.—

Ἐν τούτοις ἡ παρ' ἡμῖν κατὰστρωσις τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν εὐρίσκειται μακρὰν ἀκόμη ἀναλόγων ἐπιτεύξεων εἰς ἄλλας χώρας. Σκοπὸς τῆς κατὰστρωσεως τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν εἶναι ἐν τελικῇ ἀναλύσει ὁ καθορισμὸς τοῦ βαθμοῦ τῆς πραγματοποιήσεως ὑπὸ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τῶν ἐπιδιωκόμενων ὑπ' αὐτῆς σκοπῶν, ὁ καθορισμὸς τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀποδόσεως τῶν μέτρων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν οικονομικῶν ρευμάτων τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν ἐμμέσων ἀποτελεσμάτων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν διαφόρων ρευμάτων τῆς οικονομίας. Ὁβθε ἡ τήρησις τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν παρ' ἡμῖν εὐρίσκειται εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπιτεύξεως μόνον τοῦ πρώτου σκοποῦ συνιστομένου εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐξελίξεων τῶν διαφόρων μεγεθῶν τῆς οικονομίας. Ὁβθε καθυστερεῖ ἀκόμη ἡ ἐπίτευξις τῆς ὀργανικῆς συνδέσεως τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς πρὸς τὰ δεδομένα τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ παρακολούθησις τῶν ἐξελίξεων τῶν μεγεθῶν δὲν ἐπιτυγχάνεται κατὰ συντόμου διαρκείας χρονικὰ διαστήματα, ὡς τούτο ἀπαιτεῖ ὑπεύθυνος ἀσκήσις τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς. Βλ. "Εκδοθῶν Income and Wealth, Series V, London 1955, Bowes καὶ τὰς ἐν αὐτῇ μελέτας τοῦ D. Schouten καὶ J. Lips.

1. Βλ. Ἐκθεσιν Διοικητοῦ Τρ. Ἑλλάδος 1955. Τὸ ἐπίπεδον τῶν διαφορῶν χορηγήσεων τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὴν οικονομίαν ἀνῆλθεν κατὰ μέσον ὄρον εἰς 3,54 % κατὰ τὸ 1953 καὶ 3,31 ο)ο κατὰ τὸ 1954. Βλ. ὡσαύτως τὴν λίαν ἐμπρηστατωμένην Ἐκθεσιν ἐτους 1958 ἐνθα γενικωτέρᾳ ἀναλύσει τῆς κρατικῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν οικονομίαν.

ξεετάζονται αί διεθνείς και έθνικαί γενικάί οικονομικάί εξελίξεις, ή νομισματική ίσοτιμία, ή σταθερότης και ή συναλλαγματική κατάστασις, ή ταχύτης και τό ύψος τής κυκλοφορίας, τό ίσοζύγιον πληρωμών, ή χρησιμοποίησις τής εξωτερικής βοήθειας, τά δημόσια οικονομικά, ή χρηματοδότησις έν γένει, ή αγορά κεφαλαίου, τά έπιτόκια, αί καταθέσεις και ή χρησιμοποίησις τούτων κ.λπ.

Αναλόγου πρός τούτοις σημασίας είναι και ή έτησια "Εκθέσις τού Διοικητού τής Έθνικής Τραπεζής Ελλάδος και Άθηνών, οργανισμού πιστωτικού δι' ού κυρίως ένεργείται ή χρηματοδότησις τής έθνικής οικονομίας.

9. Έπιτροπή Έρεύνης και Οικονομικού Προγραμματισμού: Η έλλειψις Σχεδιασμού, ώς γενικής μελέτης και προβλέψεως επί τής έθνικής οικονομίας παρ' ήμίν, κατέστη επ' εσχάτων λιαν αίσθητή. Έφ' όσον μεταπολεμικώς ή χώρα εύρίσκετο ακόμη εις τό στάδιον τής άποκαταστάσεως τής οικονομίας της εκ τών καταστροφών έθεωρείτο ότι ο προγραμματισμός τών έργων υπό τήν καταυθύνουσαν τεχνικήν και οργανωτικήν βοήθειαν τής Αμερικανικής Αποστολής ήτο έπάρκεις διά νά άντιμετωπίση τήν οικονομικήν ανάπτυξιν. Περί τών συνεπειών τής άντιλήψεως αυτής ώμιλήσαμεν άνωτέρω. Ταυτοχρόνως έτρεφετο ίσως σφαλερά έλπις ότι έπάνοδος τής οικονομίας εις κατάστασιν ειρήνης και σταθερότητος θά έσημαινε μείωσιν τής ανάγκης δημοσίας οικονομικής πολιτικής. Τούτο όμως έσημαινε έλλειψιν προσαρμογής πρός τήν σύγχρονον δημοκρατικήν και διεθνώς οικονομικήν ανάπτυξιν. Πράγματι δε άκριβώς ή έπάνοδος εις σχετικώς φυσιολογικήν οικονομικήν κατάστασιν και δημιουργίαν σχετικώς ίδίων οικονομικών πόρων, αλλά και ή εισροή ξένων τοιούτων, κατέστησε έπι περισσότερον εκδηλον τήν ανάγκην οικονομικού σχεδιασμού και τής δι' αυτού άντιμετωπίσεως τής καταστάσεως ήμιαναπτύξεως τής χώρας.

Ούτω δυνάμει τού άρθρου 5 τού ν. 3076/1954 περί 'Υπουργικού Συμβουλίου συνεστήθη διά τής υπ' αριθ. 44941 από 2-8-1957 άποφάσεως τού Προέδρου τής Κυβερνήσεως, έγκριθείσης διά τής από 3-8-1957 άποφάσεως τής έξ 'Υπουργών Οικονομικής Έπιτροπής, Έπιτροπή Έρεύνης και Οικονομικού Προγραμματισμού. Σκοπός τού νέου τούτου όργάνου τής δημοσίας οικονομικής διοικήσεως είναι ή ειδικωτέρα έρευνα τών διαφόρων τομέων και επί μέρους κλάδων τής έλληνικής οικονομίας επί τώ τέλει συστηματικής οργανώσεως τού οικονομικού προγραμματισμού τής Χώρας. Έκ τής διατυπώσεως ούτω, τής ιδρυτικής τής υπηρεσίας ταύτης άποφάσεως, προκύπτει ότι ή άρμοδιότης αυτής δέν είναι μιν περιορισμένη εις τόν προγραμματισμόν τής αναπτύξεως τής παραγωγής και τής εκτελέσεως έργων αλλά εις τόν όλον οικονομικόν σχεδιασμόν. Έν τούτοις ή Έπιτροπή αυτή έχει άρμοδιότητα νά καταρτίζη ούχι τόν οικονομικόν Σχεδιασμόν και δη κατά τρόπον διαρκή, αλλά μόνον νά συγκεντρώση και νά κατατάξη συστηματικώς κατά τομείς και άντικείμενα τά στοιχεα τ' αναγκαία διά τήν κατάρτισιν τού Σχεδιασμού και νά εξαγάγη έξ αυτών συμπεράσματα. Ότι προπαρασκευαστικήν μόνον άρμοδιότητα έχει προκύπτει εκ διατάξεως αυτής ταύτης τής ιδρυτικής άποφάσεως όριζούσης ότι: «Αί Έκθέσεις τής Έπιτροπής ταύτης, περιέχουσαι τά πορίσματα τής έρεύνης και τās ύποδείξεις αυτής θέλουσι χρησιμοποιηθί διά τήν κατάρτισιν τού Κρατικού Προγράμματος αναπτύξεως τής οικονομίας τής χώρας, άφού άκουσθούν προηγουμένως και αί άπόψεις τών παρα-

γωγικῶν τάξεων». Κατὰ συνέπειαν παραμένει καὶ πάλιν ὄργανον τῆς κατὰ τὸ δυνατόν καταρτίσεως τοῦ οικονομικοῦ σχεδιασμοῦ, τὸ κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ. Κατ' οὐσίαν συνεπῶς, ὑπὸ τὴν παρούσαν ἀρμοδιότητά του, τὸ νέον ὄργανον εἶναι ἀπλή ὑπηρεσία ἐρεύνης. Ἀποτελεῖ ὁμως καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην μίαν πρόσδον πρὸς τὴν καλύτερον ὀργανώσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Σχεδιασμοῦ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἐννεαμελής καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἰδρυομένης ὑπηρεσίας, δύο οἰκονομολόγων, ὀριζομένων δ' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ τῶν Προέδρων τῶν τεσσάρων βασικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν συνιστωμένων παρὰ τῇ νέᾳ ὑπηρεσίᾳ τελοῦσαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἐπιτροπῆς συνιστῶνται παρ' αὐτῇ διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως Γενικὴ Γραμματεία καὶ τέσσαρες βασικαὶ Ἐπιτροπαί, ἔχουσαι ἀρμοδιότητα μελέτης τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς, τῆς δευτερογενοῦς παραγωγῆς, τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν δημοσιονομικῶν θεμάτων, ἀγορᾶς χρήματος καὶ κεφαλαίων. Ἡ σύνθεσις τῶν τεσσάρων Ἐπιτροπῶν ὀρίζεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, καθωρισθῆ δὲ αὕτη διὰ συμμετοχῆς προσωπικοτήτων λαμβανομένων ἐκ τῆς τάξεως τῶν τεχνικῶν (κυρίως καθηγητῶν τῶν Ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων), ἐκ τῶν ἀνωτάτων δημοσίων διοικητικῶν λειτουργῶν καὶ τινων ἐπαγγελματιῶν καὶ τούτων ἐπιλεγέντων οὐχὶ ὡς ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων ἀλλὰ λόγῳ τῆς προσωπικότητός των, συμπεριλαμβανομένων ἐπίσης καὶ τινων οἰκονομολόγων¹. Ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων καταφαίνεται ὅτι αὐταὶ δὲν θὰ δύνανται νὰ ἐκτελοῦν εὐθέως τὴν πρώτην ἐργασίαν συγκεντρώσεως καὶ ἐπεξεργασίας τῶν στοιχείων. Δι' ὃ προβλέπεται ἡ παρὰ ταῖς Ἐπιτροπαῖς ταύταις ἰδρυσις Εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ Ὁμάδων Ἐργασίας τοιαῦται δὲ ἰδρύθησαν ἤδη πλείσταί ὄσαι.

Θὰ ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν καθοριζόμενον κύκλον μελετῶν ἐλλείπει ἡ εἰδικὴ ἐξέτασις τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προβλημάτων τῆς διαρθρώσεως τῶν δημοσίων κρατικῶν καὶ αὐτονόμων ὑπηρεσιῶν ὅσον καὶ τῶν πάσης φύσεως οἰκονομικῶν μονάδων, ἐπιχειρήσεων καὶ οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν προβλημάτων τῆς συγκεντρώσεως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, τῆς κατανομῆς καὶ τῶν σκοπῶν διαθέσεως τοῦ εἰσοδήματος, ὡς καὶ ἄλλων σχετικῶν ζητημάτων μορφωτικῶν, ἐργατικῶν, πληθυσμιακῶν ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ.

Καθ' ἃ τέλος καταφαίνεται ἐκ τῶν προδιαληφθεισῶν ἀποφάσεων, τὸ σύνολον τῆς μελέτης τῆς Ἐπιτροπῆς θέλει εἰσάγεται εἰς τὸ Συμβούλιον Παραγωγικῶν Τάξεων ὅπερ θέλει ἐξετάσει τὸ Σχῆδιον, ἐφ' οὗ τελικῶς θ' ἀποφαίνεται ἡ Κυβέρνησις, ὃ θεσμὸς ὁμως οὗτος ἔχει περιπέσει πρὸ πολλοῦ εἰς ἀχρησίαν.

Ἀντὶ τούτου δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως συνεστήθη παρ' αὐτῷ Ἐπιτροπὴ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς σκοπὸν

1. Βλ. ὑπ' ἀριθ. 39084|12-9-1957, 38930-12-9-1957 καὶ 38931|12-9-57 ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.

ἔχουσα νὰ παρέχῃ τὰς γνώμας αὐτῆς ἐπὶ τῆς γενικωτέρας ἐξελίξεως τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς χώρας. Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην μετέχουσιν οἱ Ὑπουργοὶ τῶν σπουδαιότερων οἰκονομικῶν Ὑπουργείων, οἱ Διοικηταὶ τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος καὶ Ἐθνικῆς καὶ ὠρισμένα ἐιδικῆς ἐμπειρίας ἀνωτέρας ἐπιστημονικῆς ἀξίας πρόσωπα ὡς καὶ οἱ ἠγούμενοι τῶν κυρίων ὀργανισμῶν τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων ἢ τοὶ Πρόεδροι τῶν Ἐπιμελητηρίων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ Πρόεδροι τῶν Ἐμπορικῶν Συλλόγων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνέρχεται ἐκτάκτως ὡςάκις ἤθελε κληθῆ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκτὸς τούτου ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως προκαλεῖ ἐνίοτε συσκέψεις παρ' αὐτῶ, ἀναλόγους πρὸς τὰς ἀνω συνθέσεις, πρὸς ἐξέτασιν γενικωτέρων ζητημάτων τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ὡς ἐπ' ἐσχάτων (20-4-1959) πρὸς ἐξέτασιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑπὸ κατάρτισιν προσωρινοῦ πενταετοῦς Προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐρεῦνης καὶ Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ, ἐργασθεῖσα ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ περίπου ἔτος, κατήρτισε ἐκθέσεις ἐπὶ πλείστον τομέων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, αἵτινες δὲν ἔτυχον εἰσέτι δημοσιότητος, ἥδη δὲ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέρμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Ἐπ' ἐσχάτων ἐξεδηλώθη καὶ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία πρὸς συμβολὴν εἰς τὸν ἔργον τῆς καταρτίσεως εἰς τὴν χώραν μας οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ, ἰδρυθείσης, ὑπὸ ἐπιλέκτων καθηγητῶν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων, τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Προγραμματισμοῦ, τελοῦσης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καθηγητοῦ Ἀγγ. Ἀγγελουπόλου. Αὕτη προέβη ἤδη εἰς ἔκδοσιν συνοπτικοῦ σχεδίου Ἀνασυγκροτήσεως, ἐν ᾧ διατυπῶνται αἱ γενικαὶ κατευθύνσεις ἐνὸς σχεδιασμοῦ, εἰς τὴν ἀναλυτικὴν διατύπωσιν τοῦ ὁποιοῦ ἡ Ἐταιρία θέλει προβῆ ἐν συνεχείᾳ.

Ἡδὴ καθ' ἃ προκύπτει ἐκ κυβερνητικῶν ἀνακοινώσεων τὸ κράτος, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν προπαρασκευαζομένην ἀναδιοργανώσιν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, μελετᾶ καὶ πάλιν τὸ θέμα τῆς θεσπίσεως ὀργανοῦ καταρτίσεως τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διαρκοῦς παρακολουθήσεως τῶν ἐξελίξεων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν μεγεθῶν ταύτης. Ἡ θέσπισις αὕτη κατέστη ἀπαραίτητος ἰδίᾳ μετὰ τὴν παροχὴν τῶν γερμανικῶν πιστώσεων καὶ τὴν προσαρθίαν παροχῆς τοιούτων ἐξ ἄλλων διεθνῶν ὀργανισμῶν, ἡ ἀξιοποίησις τῶν ὁποίων προϋποθέτει συστηματικὴν προσαρμογὴν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν πρόβλεψιν τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν οἰκονομικῶν μονάδων.

10. Ἡ ἔλλειψις συντονισμοῦ εἰς τὰς βασικὰς κατευθύνσεις καὶ ὀργανὰ τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς: Τὸ τελευταῖον μέτρον τῆς συστάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐρεῦνης καὶ Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ δεικνύει, ἂν μὴ τί ἄλλο, τὴν ἀπόφασιν τοῦ κράτους νὰ εἰσέλθῃ ὀριστικῶς εἰς τὸ στάδιον τῆς σχεδιασμένης δημοκρατίας, τοῦ γενικωτέρου οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ, ὅστις κατενοήθη ὡς ἀνυπέρβλητος ἀνάγκη τῆς συγχρόνου κρατικῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας. Ἄλλ' αἱ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην θεσπίσεις προχωροῦν βραδέως ὥστε νὰ ἀφίνουν ἀνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀντιμετωπίσεως, τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τῶν ἁρμοδιοτήτων τῶν ὀργάνων τῆς οἰκονομικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν βασικῶν λειτουργιῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Πράγματι δὲ ἡ διαρκὴς σύγκρουσις ἁρμοδιοτήτων, ἡ ἔλλειψις

συντονισμού και ἐκείθεν τὸ ἀπρογραμματίστον καὶ ἡ προχειρότης τῶν λύσεων, ἀποτελεῖ μίαν τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν πλημμελειῶν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως παρ' ἡμῖν καὶ ἀνυπολογίστου σημασίας τροχοπέδη εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα ταύτης. Ἴδια δὲ τὰ θέματα τῶν κατανομῶν καὶ διαθέσεων δημοσίων πόρων, χορηγήσεων καὶ πιστώσεων, ἀφίνονται πάντοτε ἐγκαταλελειμμένα εἰς τὸν δυναμισμόν τῶν κομματικῶν καὶ ὑπουργικῶν συνεννοήσεων, πρὸ τῶν ὁποίων πᾶσα ἀρχὴ ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας ἀνατρέπεται μὲ ἀπίστευτον εὐχέρειαν καὶ ἀνοχήν.

Τοιουτοτρόπως δὲν ὑπάρχει σαφὴς καὶ ἔλλογος συντονισμὸς μεταξὺ δημοσίων ἐπενδύσεων ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐπενδύσεων ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας καὶ πιστώσεων ἐκ ταύτης, τοποθετήσεων τοῦ ΟΧΟΑ, διαχειρίσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ λειτουργίας τῆς πίστεως ἐκ μέρους τῶν Τραπεζῶν, φορολογικῶν πόρων χορηγουμένων νομοθετικῶς πρὸς πολυτοικίλους ὀργανισμοὺς καὶ ἰδιωτικῶν ἀποταμιεύσεων καὶ ἐπενδύσεων ἀφ' ἑτέρου. Συντονιστικὸν ὄργανον πασῶν τῶν λειτουργιῶν τούτων φαίνεται κατὰ τινα σημεῖα ὅτι εἶναι ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀλλ' ἡ ἀποτελεσματικότης αὐτῆς εἶναι λίαν περιορισμένη, πλὴν ἐκείνης ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὴν ρύθμισιν ὀρισμένων γενικῶν νομισματικῶν μεγεθῶν, ὁ συντονισμὸς δὲ πάλιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἶναι λίαν ἀμφίβηλος.

Δὲν ὑπάρχει ὡσαύτως ἐπαρκὴς συντονισμὸς μεταξὺ ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν καὶ ἐπιβαρύνσεως τούτου ὑπὸ ἐκάστου τῶν διαφόρων Ὑπουργείων μέσῳ τῆς ἐξ αὐτῶν ἀπορροῦσης νομοθεσίας.

Δὲν ὑπάρχει ὁμοίως πλήρης συντονισμὸς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ μὲ τὰ ἄλλα Ὑπουργεῖα ὡς πρὸς τὰς προτάσεις καὶ τοὺς ἐλέγχους ἐπὶ τοῦ Προγραμματισμοῦ καὶ γενικῶς ἐπὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν.

Δὲν ὑπάρχει τέλος ἐπαρκὴς συντονισμὸς μεταξὺ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν διαφόρων Ὑπουργείων αἰτινες ἀσκοῦν ἀρμοδιότητος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Ὑπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὄχι μόνον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις κατὰ τρόπον δημοκρατικόν, ἦτοι ἀποσυγκεντρωτικόν καὶ περαιτέρω ἀποκεντρωτικόν, ἀλλ' οὐδὲ δύναται ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ νὰ πλαισιωθῇ ἐντὸς δημοκρατικοῦ Σχεδιασμοῦ καὶ περαιτέρω οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν δύναται ν' ἀντιμετωπισθῇ τὸ ζήτημα τῶν ἀναγκαίων μεταρρυθμίσεων εἰς τὰς διαρθρώσεις τῶν μονάδων.

Ὑπὸ τὴν κατάστασιν πρὸς τούτους αὐτὴν τῆς ἐλλείψεως κρατικοῦ σχεδιασμοῦ παρ' ἡμῖν τὸ χεῖριστον τῶν ἀποτελεσμάτων ὅπερ ἐπῆλθεν ὑπῆρξεν ὅτι τὰ θεμελιώδη μέτρα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς δὲν διέπονται ἢ ἐλάχιστα διέπονται ὑπὸ κανόνων δικαίου, ἐντὸς δὲ τῶν οὕτω χειριζομένων εὐρυτάτας ἐξουσιοδοτήσεις διοικήσεων οἱ σκοποὶ καὶ αἱ κατευθύνσεις τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς παραμένουσι διάχυτοι καὶ ἀδιακρίβωτοι. Εἰς τὴν κατανοήσιν αὐτῶν δὲν δύναται εὐχερῶς νὰ προσεγγίσῃ οὔτε ἡ οἰκονομικὴ ἔρευνα οὔτε ὁ πολιτικὸς ἐλεγχος οὔτε ἡ νομικὴ ἔρμηνεα. Ἀναγκαίως ὁ καιροσκοπισμὸς ἀρχει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν παρ' ἡμῖν δημοσίαν οἰκονομικὴν διοίκησιν, ὅστις διὰ ἀορίστων κατευθύνσεων διαβιβρῶσκει καὶ τὰ εἰδικώτερα μέτρα καὶ τοὺς χειρισμοὺς τῶν διακριτικῶν εὐχερειῶν, καθιστᾷ δὲ ἀδύνατον τὴν πρόβλεψιν.

Ἄλλα καὶ ἔτι πλέον τούτων ἡ κυριαρχία τοῦ καιροσκοπισμοῦ ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς διετήρησε καὶ τώρα ἀκόμη τὴν σφαλερὰν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἀποκατάστασις ὁμαλοῦ οἰκονομικοῦ βίου—ὑπὸ τὴν μορφήν ἐλλείψεως ἰσχυρῶν καὶ ἐκδήλων ἀσταθειῶν τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστώτος— ἐσήμαινε χαλάρωσιν τῆς παρεμβατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἐφαρμογὴ ἀποπαρεμβατικῶν μέτρων ἀνευ προσαρμογῆς καὶ συντονισμοῦ πρὸς τὴν ὅλην ἰσχύουσαν οἰκονομικὴν τάξιν, ὥστε ἐνίοτε νὰ τίθεται τὸ ἐρώτημα ἐὰν δὲν διακυβεύεται ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἡ ἀσκουμένη ρυθμιστικὴ ἐνέργεια τοῦ κράτους.

11. Αἱ νομοθετικαὶ διατάξεις περὶ Σχεδιασμοῦ: Ὁ νομοθέτης δὲν παρέλειψε νὰ θεσπίσῃ παρ' ἡμῖν κανόνας καὶ προβλέψεις περὶ οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ καὶ νὰ παράσῃ πρὸς τὴν κυβέρνησιν σχετικὰς εὐρυτάτας ἐξουσιοδοτήσεις.

Βασικαὶ διατάξεις εἶναι ἡ τοῦ ἀρθρ. 1 τοῦ ν. 395/1945, προβλέψασα τὴν ἀνάγκην ἐνότητος εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν πολιτικὴν, ἥτις δέον πάντοτε νὰ ἐξασφαλίζεται δι' ἐναρμονίσεως τῶν κρατικῶν λειτουργιῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἔθνικὴν καὶ δημοσίαν οἰκονομίαν. Μετὰ ταῦτα τὸ ν. δ. 675/1948, δι' οὗ ἰδρύθη τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως, προέβλεψε περὶ ἐπεξεργασίας τῆς συνθέσεως προγραμμάτων ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων αὐτῆς. Ὁ ἄ. ν. 761/1948 ἐρύθμισε τὰ ὄργανα τοῦ ὅλου συντονισμοῦ τῶν σχεδίων ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας. Βραδύτερον διὰ τοῦ ν. 1439/1950 ἀνετέθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ ἐναρμονισμοῦ τῶν λειτουργιῶν τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἔθνικὴν καὶ τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν, ὁ καθορισμὸς τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους καὶ ἡ κατάρτισις τῶν προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως. Τέλος οἱ ν. 1671/1951 καὶ 3076/1954 ἀνέθεσαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸν καθορισμὸν τῆς γενικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, προέβλεψαν δὲ καὶ περὶ τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων ἀτινα ἔχουν ὡς ἀρμοδιότητα τὴν ἀπὸ γενικοῦ προγράμματος ρύθμισιν τῆς ὅλης οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς¹.

1. Βλ. καὶ ἀρθρ. 6 § 1 ν. 3076/1954: Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καθορίζει ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπουργῶν τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως. Ἀρθ. 1 §1 ἰδ. β': Τὸ Ὑπουργεῖον Συμβούλιον α) καθορίζει τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως. Ἀρθρ. 1 § 2 περὶ ἀρμοδιότητος τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου καὶ Κυβερνητικοῦ οἰκονομικοῦ Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1953

I.— *Ἡ ὀργάνωσις τῶν φορέων τοῦ προγραμματισμοῦ.*— 1. Τὸ πρόβλημα τοῦ ὀργάνου.—2. Αἷτια ἀσταθείας καὶ ἀδυναμίας τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν.—3. Αἱ πρώται μορφαὶ ὀργανώσεως τοῦ προγραμματισμοῦ.—4. Τὸ Ἐθνότατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως.—5. Τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ.
II.—*Αἱ προϋποθέσεις τοῦ Προγραμματισμοῦ.*—6. Ἡ προϋπόθεσις τῆς Ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας.—7. Αἱ οἰκονομικαὶ καὶ δημοσιονομικαὶ προϋποθέσεις.
III.—*Λειτουργία καὶ περιεχόμενον τοῦ προγραμματισμοῦ.* 8.—Τὸ μακροχρόνιον πρόγραμμα καὶ ἡ ἀδυναμία πραγματοποιήσεως του.—9. Ἡ διάρθρωσις τοῦ ἔτησιον προγραμματισμοῦ.—10. Γενικὴ κατανομὴ τῶν πόρων τοῦ προγραμματισμοῦ.—11. Διοχέτευσις τῶν πόρων εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ προγραμματισμοῦ.—12. Ἐπιτεύγματα τοῦ προγραμματισμοῦ.—13. Ὁ πρώτος προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων.—14. Κοίσεις ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ προγραμματισμοῦ.—15. Διαχείρισις ἐφοδίων καὶ ἐπιτέλεισις ἔργων.

I

Ἡ ὀργάνωσις τῶν φορέων τοῦ Προγραμματισμοῦ.

1. Τὸ πρόβλημα τοῦ Ὄργανου: Ὁ Προγραμματισμὸς, ὡς ἐλέχθη, ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν γενικῶν θεσμῶν τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως, ἀναπτυχθεὶς κυρίως κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον καθ' ἣν διὰ τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ, διαμορφοῦται κράτος δικαίου κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δημοκρατίας. Προγραμματισμὸν ἀποτελεῖ ἢ κατὰ πρόβλεψιν ὀργάνωσις συστηματικῆς παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς ὠρισμένους τομεῖς τῆς οἰκονομίας πρὸς πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τούτου· συνήθως δὲ ἀνεφέρεται ὁ προγραμματισμὸς πρωτίστως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, διὰ διαθέσεως πρὸς τοῦτο δημοσίων ἢ καὶ ἰδιωτικῶν πόρων. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου του, εἴτε δηλαδὴ ὁ προγραμματισμὸς ἀναφέρεται εἰς ὠρισμένους εἰδικούς κλάδους τῆς οἰκονομίας, ὡς τὴν ἀνοικοδόμησιν, τὸν τουρισμὸν κ.λ.π. εἴτε εἰς γενικώτερον τομέα αὐτῆς, ὡς τὴν βιομηχανικὴν ἀνασυγκρότησιν ἢ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὅλης παραγωγῆς, πάντως συναρτάται πρὸς σύνολον κρατικῶν παρεμβατισμῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς βασικὰς συνολικὰς ποσότητες τῆς οἰκονομίας—νόμισμα—πίστιν—ἐπενδύσεις—καταθέσεις, εἰσόδημα—κατανάλωσιν κλπ. Οὕτω ἢ κατάρτισις καὶ ὁ ἔλεγχ-

χος αὐτοῦ, εἴτε ὁ προγραμματισμὸς ἐρείδεται ἐπὶ μορφῆς τινὸς σχεδιασμοῦ εἴτε καὶ οὐχί, ἀποτελοῦν κυρίως κυβερνητικὸν ἔργον, προϋποθέτον δημιουργίαν κεντρικοῦ ὄργανου κυβερνητικῆς ἀρμοδιότητος ὅπερ νὰ καταστή ὁ φορεὺς τῆς καταρτίσεως, ἐκτελέσεως καὶ ἐλέγχου αὐτοῦ. Ὅθεν τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ ἀποτελεῖ ἐν τῶν δυσχερεστέρων προβλημάτων τῆς συγχρόνου δημοσίας διοικήσεως, συναρτώμενον πρὸς τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς οἰκονομικῆς-κοινωνικῆς δημοκρατίας, ὡς πολιτεύματος, περὶ οὗ ἀνωτέρω¹.

Παρ' ἡμῖν τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπασχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τὸν νομοθέτην χωρὶς νὰ εὐρεθῇ ἡ ὀριστικὴ τούτου λύσις, ἡ ἀδυναμία δὲ αὕτη ἐπήρεσσε μεγάλως καὶ τὴν κατ' οὐσίαν κατάρτισιν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ προγραμματισμοῦ. Μολοντί δὲ εἰς τὸν σημερινὸν πυρῆνα τῆς ὑπηρεσίας τοῦ προγραμματισμοῦ, ἦτοι τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, ὑφίστανται ἤδη δεδοκιμασμένα αἱ προϋποθέσεις τῆς πλήρους ὀργανώσεως τοῦ φορέως, ἐν τούτοις ὁ Ἕλλην νομοθέτης, πάντοτε διστακτικὸς, δὲν ἀποφασίζει νὰ δώσῃ τὴν ὀριστικὴν καὶ πλήρη λύσιν τοῦ προβλήματος.

Ἡ κατάρτισις καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἑνὸς προγραμματισμοῦ, οἷος ἰδίᾳ συγκεκριμένως ὁ Ἕλληνικὸς προγραμματισμὸς, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν κοινοφελῶν ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν προϋποθέτει κυρίως τὸν συντονισμὸν τῶν κυρίων λειτουργιῶν τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως. Ἄπαιτεῖ συνεπῶς α) ὄργανον εἰδικὸν προπαρασκευῆς, καθορισμοῦ καὶ ἐλέγχου τοῦ προγραμματισμοῦ, β) καθορισμὸν σχέσεως τούτου πρὸς τὰ ἀνώτατα κυβερνητικὰ ὄργανα ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τὸ νομοθετικὸν ὄργανον γ) καθορισμὸν τῆς σχέσεως τούτου, ὡς συντονιστικοῦ καὶ ἐλεγκτικοῦ ὄργανου, πρὸς τὰ ἄλλα οἰκονομικὰ Ὑπουργεῖα καὶ τὰς οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας. δ) καθορισμὸν τῶν φορέων τῶν ἔργων τοῦ προγραμματισμοῦ. Τὰ βασικὰ ταῦτα προβλήματα τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως φαίνεται ὅτι ὀλιγώτερον πάσης ἄλλης νομοθεσίας ἠδυνήθη ν' ἀντιμετωπίσῃ καὶ νὰ λύσῃ ἡ Ἕλληνικὴ νομοθεσία καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ λειτουργία, ὁ δὲ ἐπιδειχθεὶς ἐν τούτῳ ἐμπειρισμὸς κατέληξεν εἰς τὴν ἀνοχὴν τῆς ταυτοχρόνου καὶ παραλλήλου λειτουργίας τριπλῆς ἀλύσεως σχετικῶν θεσμῶν: τῶν μὲν ἐπιφορτισμένων μὲ τὸν προγραμματισμὸν (Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ καὶ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι) τῶν δὲ μὲ τὴν διοίκησιν τῆς οἰκονομίας (οἰκονομικὰ Ὑπουργεῖα) καὶ τέλος πολυπληθῶν φορέων ἐπιφορτισμένων μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων (ἀποκεντρωμένα κεντρικὰ διοικήσεις, δημόσιοι καὶ ἡμιδημόσιοι ὀργανισμοί, ἐργολάβοι, ἐπιχειρήσεις ἰδιωτικοῦ δικαίου), ὧν αἱ καθ' ἄρμοδιότητος σχέσεις πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν κυβερνήσιν παρέμειναν πάντοτε ἀκαθόριστοι καὶ συγκεχυμένοι ἐπὶ θυσίᾳ τῆς ὑπάρξεως ἀληθοῦς προγραμματισμοῦ².

Ἐντεῦθεν ἀόριστος καὶ ἀμφίβολος ὁ καθορισμὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ ὄργανου τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ περαιτέρω συνέπειαι: πρῶτον μὲν ἀδυναμία πειστικότητος τῶν ἀποφάσεων του καὶ ἔλλειψις δυνάμεως πρὸς ἐπιβολὴν τούτου, δεῦτερον δὲ ἐπιφύλαξις τῶν σπουδαιότερων βασικῶν ἀρχῶν τοῦ Προγραμματισμοῦ, ὡς ἰδίᾳ περὶ τῆς ἐπιλογῆς, τῆς προτεραιότητος, τῆς συγκεκριμένης ἐκτάσεως καὶ τοῦ χρόνου ἐκτελέσεως τῶν ἔργων καὶ τῶν σκο-

1. Τὸ ζήτημα συναρτᾶται πρὸς τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ὀργανώσεως τοῦ κράτους οὗ ἡ διάθροσις ἀποτελεῖ σήμερον σύστημα ἀντιφάσεων καὶ συγκρούσεων: βλ. Δ. Βεζανῆ, Γενικὴ Πολιτεολογία, Μέρους Γ' Θεωρία τοῦ Κράτους τεύχ. Δ' 1957 σελ. 140—141.

2. Διὰ ἀνάλογα φαινόμενα ἐν Γαλλίᾳ βλ. B. Chenot. op. cit. σελ. 120 ἐπομ.

πῶν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας – τῆς Κυβερνήσεως – ἐνεργούσης οὕτω ἄνευ τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων, ἐφ' ὧν καὶ μόνον ὁμως δύναται νὰ ἐρεισθῆ καὶ ἐπιτύχη ὁ προγραμματισμός.

Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη ὁ Προγραμματισμός ἀποτελεῖ θεσμόν διάφορον τοῦ σχεδιασμοῦ. Ὁ σχεδιασμός ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τοῦ προγραμματισμοῦ, ἥτις ὁμως δύνατον καὶ νὰ μὴ ὑφίσταται. Οὕτω σχεδόν συμβαίνει παρ' ἡμῖν ὡς εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἐξηγήθη. Ἀναγκαίως ὁμως ἡ ἔλλειψις δημοκρατικοῦ ἠπίου σχεδιασμοῦ ἐπηρεάζει καὶ τὴν καλὴν ὀργανώσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ περιορίζει τὴν ἔκτασιν τούτου. Παρ' ἡμῖν ἔχομεν προγραμματισμόν οὐ ἀντικείμενον εἶναι μόνον ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν κοινωφελῶν οικονομικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἔργων διὰ δημοσίων ἐπενδύσεων, οὐ ὁμως ἡ κατ' ἀρχὴν παρ' ἡμῖν θέσπισις ἐγέννησε τέσσαρα κύρια προβλήματα α) τὸ ὄργανον καταρτίσεως καὶ ἐλέγχου αὐτοῦ, β) τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἔκτασιν τούτου. γ) τὴν μέθοδον πραγματοποιήσεώς του δ) τὸν συντονισμόν του πρὸς τὴν ὅλην οικονομικὴν πολιτικὴν, ὧν προβλημάτων ἡ ἀντιμετώπισις ἐγένετο ὅλως ἐμπειρικῶς.

Ὁ Προγραμματισμός μέχρι τοῦ ἔτους 1953 δὲν ἀπετέλεσε πρᾶξιν νομοθετικὴν τοῦ κράτους, μὴ ψηφιζόμενος ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ μόνον πρᾶξιν διοικητικὴν καὶ δὴ ἀπλῶς συμβουλευτικὴν διὰ τὴν Κυβέρνησιν. Ἐπιπροσθέτως τὰ κοινῶν αὐτοῦ, προερχόμενα κυρίως ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας δὲν καθίσταντο κρατικὰ ἔσοδα, διατιθέμενα ὑπὸ τῆς Βουλῆς, μέσω τοῦ ψηφιζομένου κατ' ἔτος προϋπολογισμοῦ, ἀλλ' ὑπέκριντο μόνον εἰς διαχείρισιν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς¹.

2. Αἷτια ἀσταθείας καὶ ἀδυναμίας τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν: Δύο εἶναι αἱ συνήθεις θεμελιώδεις μορφαὶ ὅς δύναται νὰ λάβῃ τὸ ὄργανον τοῦ προγραμματισμοῦ. Εἴτε τοῦτο ἀποτελεῖ ἴδιαν, πλήρως ἀποκεντρωμένην ὑπηρεσίαν ἀπὸ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως, ἔχουσαν ἀρμοδιότητα μόνον τὴν κατάρτισιν τοῦ Προγράμματος καὶ τὸν ἐλεγχον τῆς πραγματοποιήσεως τούτου, ὑπαγομένη εὐθέως εἰς τὴν κυβέρνησιν. Εἴτε τοῦτο διαμορφοῦται εἰς ἴδιον Ὑπουργεῖον, ἔχον ἀρμοδιότητα τὸν προγραμματισμόν, οὐ ὁ προϊστάμενος Ὑπουργός ἔχει συνήθως θέσιν προβαδίσματος ἐναντι τῶν ἄλλων Ὑπουργῶν. Ἡ πρώτη λύσις προσδίδει περισσότερον τεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα εἰς τὸ ὄργανον, ἀλλὰ τὸ ἐξαρτᾷ ἀμέσως ἐκ τῆς Κυβερνήσεως λόγω τῆς ἐλλείψεως ἰδίας ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ἀρμοδιότης αὐτοῦ καθίσταται οὕτω περιορισμένη. Ἡ δευτέρα λύσις φαίνεται νὰ προσδίδῃ εἰς τὸ ὄργανον γενικωτέραν ἐπιβολὴν καὶ ἀποτελεσματικότητα, μέσω τοῦ κύρους τοῦ Ὑπουργοῦ, τοῦ ἀποτελοῦντος τὸν συνδετικὸν κρίκον πρὸς τὴν ὅλην διοίκησιν καὶ κυβέρνησιν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἀφ' ἑτέρου, ἀλλ' ὁμως τὸ ὅλον ὄργανον ἔχει περισσότερον πολιτικὴν καὶ γραφειοκρατικὴν διαμόρφωσιν καὶ σύνθεσιν καὶ ἡ οὐσιαστικὴ του ἀποτελεσματικότης ἐξαρτᾷται ἐκ τῶν ἱκανοτήτων τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἀμφοτέρας τὰς λύσεις ἐπέδιωξε νὰ διαμορφώσῃ παρ' ἡμῖν ὁ νομοθέτης χωρὶς ὁμως οὐδεμίαν ἐκ τούτων νὰ ὀλοκληρώσῃ. Τοῦτο ὑπῆρξε μίᾳ πρώτῃ ἀδυναμίᾳ τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν.

1. Περὶ τῶν σχέσεων προγραμματισμοῦ καὶ νομοθετικῆς λειτουργίας βλ. B. Chénouf, *Droit publique économique*, 1958 σελ. 97 ἐπ.

Αλλ' εκτός τῶν διακυμάνσεων τούτων ὁ Προγραμματισμὸς ἐστηρίχθη καὶ ἐπὶ τῶν ἐξῆς ἀστάθων προϋποθέσεων: α) ὁ ἑλληνικὸς προγραμματισμὸς δὲν ἔλαβεν οὐδέποτε τὴν μορφήν ἐνὸς γενικοῦ προγράμματος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς παραγωγικῆς ζωῆς, μολοντὶ εἰς τὰ μεγάλα μακροχρόνια προγράμματα—ἀπομεινάντα ὁμῶς ἀνεκτέλεστα—ἐφιλοδόγησε τοῦτο β) ὄχι μόνον οἱ μακροχρόνιοι ἀλλὰ καὶ οἱ ἐτήσιοι προγραμματισμοὶ οὐδέποτε ἀπέτελεσαν πράξιν δεσμευτικὴν διὰ τὴν Κυβέρνησιν ἀκόμη καὶ ὅταν, ὡς ἀπὸ τοῦ 1953, ὁ προγραμματισμὸς διεμορφώθη εἰς Προϋπολογισμὸν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ καθίσταται κατ' ἔτος νόμος τοῦ κράτους, γ) ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγραμματισμοῦ, ἤτοι νῦν τοῦ Προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων, ἐξηρτήθη ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς οικονομικῆς βοήθειας καὶ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ σκέλους τοῦ προϋπολογισμοῦ, δ) ἐξηρτήθη ὡσαύτως ἐκ τῆς ἰκανότητος ἀπορροφήσεως τῶν ἐπενδύσεων ὑπὸ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν διοικήσεων, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ πραγματοποίηση τῶν ἔργων τοῦ προγραμματισμοῦ, ε) καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ὀργανώσεως τῶν μονάδων τῆς ἰδιωτικῆς οικονομίας ἣτις περιώρισε τὸν προγραμματισμὸν κυρίως εἰς ἐλάχιστα μεγάλα ἔργα, στ) ὡσαύτως ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκoῦς συντονισμοῦ τῶν δημοσίων πρὸς τοὺς ἰδιωτικούς πόρους εἴτινες θὰ ἤδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶσι δια τὰς διὰ τοῦ Προγραμματισμοῦ ἐπενδύσεις, ζ) ἑτέρα δυσμενὴς προϋπόθεσις διὰ τὸν προγραμματισμὸν ὑπῆρξεν ἡ πολιτικὴ ἀστάθεια καὶ ἡ ἔλλειψις συνεχείας μεταξὺ τῶν διαδεχομένων ἀλλήλων κυβερνήσεων, ἐκάστη τῶν ὁποίων δίδει ἰδίως κατευθύνσεις εἰς τὸν προγραμματισμὸν, η) ἐπίσης ἡ ἔλλειψις συστηματικῶς ὀργανωμένων ἐλέγχων περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων του καὶ συνεπῶς ἡ ἔλλειψις γνώσεως περὶ τῶν ἐλαττωμάτων του, θ) ὁμοίως ἡ διαρκὴς μεταβολὴ ὡς πρὸς τὰ ὄργανα προπαρασκευῆς τούτου σπουδαίως συνέβαλεν εἰς τὴν ἀδυναμίαν ὀργανώσεως τούτου, ι) τέλος ἡ πολιτικὴ ἐξάρτησις τῶν ὀργάνων τούτων ἐκ τῆς τελικῆς θελήσεως τῶν κυβερνώντων.

3. Αἱ πρῶται μορφαὶ ὀργανώσεως τοῦ προγραμματισμοῦ: Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῶν ἀνεφέρτε εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου ἐρειπωθεισῶν πόλεων καὶ χωρίων καὶ τὴν ἐν γένει ἀποκατάστασιν τῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου ἀπωλεσθέντων ἀγαθῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ¹. Οὕτω ὁ πρῶτος προγραμματισμὸς ἔχει μὲν περιορισμένον ἀντικείμενον, ἀποβλέπει ὁμῶς καὶ γενικώτερον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ συνόλου τῶν μέσων τῆς οικονομίας. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ συνιστᾶται Ἐπιτροπὴ Ἀνασυγκροτήσεως. Τὸ Ἐπιτροπὴν αὐτὴν ὑπὸ τῆς ἐν Καίρῳ Κυβερνήσεως δὲν ἐλειτούργησεν, ἢ δὲ πρῶτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν Κυβέρνησις ἐγκαταλείπει τὴν μέθοδον τοῦ Ἐπιτροπείου, ὡς ὄργανον τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ ἀκολουθεῖ τὴν μέθοδον τῆς ἰδρύσεως ἰδίου ὀργάνου ὑπὸ τὴν μορφήν Ἐπιτροπῶν ἐπὶ Κυβερνητικῷ ἐπιπέδῳ². Οὕτω ἰδρύεται ἡ Ἀνωτάτη Ἐπιτροπὴ Ἀνασυγκροτήσεως, συντεθειμένη ἐκ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐπιτροπικοῦ Συμβουλίου, ὡς Προέδρου, καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν Οἰκονομικῶν, Ἐθνικ. Οἰκονομίας, Ἐφοδιασμοῦ, Γεωργίας, Κ. Προνόσιας, Ἐργασίας, Ὑγιεινῆς καὶ Ἐξωτερικῶν ὡς μελῶν Πλησίου τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης συνιστᾶται Ἐπιτροπὴ Μελετῶν, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀρμόδιων διὰ τὰ καθ' ἕκαστον θέματα Ἐπιτροπῶν. Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην μετέχουν δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ ἰδιῶται ὀριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἐπιτροπικοῦ Συμβουλίου. Τέλος συνιστῶνται ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑποεπιτροπῆ ἀποτελούμεναι μόνον ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἰδιωτῶν διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν τῶν ὑπὸ τῆς Α.Ε.Α. ἀποφασισμένων μέτρων³ ἀφ' ἑτέρου δὲ προβλέπεται ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπιτροπικοῦ Συμβουλίου σύστασις Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικῆς Ἀνασυγκροτήσεως ἐκ δημοσίων καὶ μὴ ὑπαλλήλων. Ἐκ τῶν πρώτων τούτων ὀργάνων τοῦ προγραμματισμοῦ ὀλίγα συνεκρτήθησαν καὶ ἐλάχιστα ἐλειτούργησαν. Ἐξ ἀρχῆς οὕτω ὁ ἑλλην νομοθέτης εὐρέθῃ πρὸ δύο βασι-

1. ἀν. ν. 3267/5—7—1944.

2. ἀν. ν. 151/22—24/2/1945.

κῶν προβλημάτων ἄτινα καθιερῶς ἠδυνήθη ὡς ἀντιμετωπίσει. Πρῶτον μὲν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν δὲν καθορίζει ἐπαρκῶς τὴν ἑκτασίαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ δευτέρον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρμοδιότητα, ἐν σχέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, δὲν δύναται νὰ συντονίσῃ τὸν τεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν παράγοντα πρὸς τὸν πολιτικὸν ἐν τῇ Προγραμματισμῷ. Οὕτω εἰς μὲν τὴν Α.Ε.Α. παρέχει ὡς ἀρμοδιότητα «τὸν συντονισμόν τῆς ἐργασίας τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργείων διὰ τὴν συστηματικώτερον ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφασιστέων κυβερνητικῶν μέτρων». Εἰς τὴν Ἐπιτρ. Μελετῶν παρέχει ὡς ἀρμοδιότητα «τὴν μελέτην καὶ κατάρτισιν προγραμμάτων οικονομικῶν ἀνασυγκροτήσεως καὶ τῶν μέσων ἐφαρμογῆς τούτων». Εἰς τὰς Ὑποεπιτροπὰς τὴν «ἐπεξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν τῶν ἀποφασιστέων ὑπὸ τῆς Α.Ε.Α. μέτρων». Τέλος τῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῆς Ἀνασυγκροτήσεως τὰς ἀρμοδιότητας ἐμελε νὰ καθορίσῃ Ὑπουργικὴ Ἀπόφασις. Ἐς ἀρχῆς αὐτῶ ἐκδηλοῦται, ἡ καὶ μέχρι σήμερον κρατήσασα ἐν τῇ διοικήσει τοῦ προγραμματισμοῦ σύγχυσις, μετὰ τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Προγραμματισμοῦ καὶ τῆς προπαρασκευῆς τούτου, τοῦ ἐλέγχου τῆς ἐφαρμογῆς τούτου καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ὀργάνων ἐφαρμογῆς του. Ἐκτοτε κυριαρχεῖ ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ προγραμματισμὸς ἀποτελεῖ κυρίως θέμα ἀπλῆς μελέτης καὶ συμβουλευτικῆς καταρτίσεως προγραμμάτων, ἰδίᾳ δὲ μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χρησιμοποίησεως τῶν δημοσίων πόρων—κυρίως δὲ μόνον τῆς βοήθειαι—καὶ ὅτι ἐπὶ πάντων τῶν θεμάτων τούτων ἡ πρωτοβουλία καὶ ἀπόφασις ἀνήκει εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Κατὰ συνέπειαν αὐτῶ ἀνακόλουθον, μὴ ὑπάρχοντος καθ' οὐσίαν προγραμματισμοῦ, γεννᾶται κυρίως ζήτημα συντονισμοῦ, δι' οὗ ἀναζητεῖται τὸ κατάλληλον ὄργανον συρραφῆς καὶ ἄρσεως τῶν ἀντιφάσεων μετὰ τῶν διασπαρμένους λαμβανόμενων μέτρων οικονομικῆς πολιτικῆς καὶ δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ἔργων. Ἡ τοιαύτη βασικὴ σύγχυσις καὶ ἀντίφασις τῆς παρ' ἡμῶν οικονομικῆς διοικήσεως καθίσταται ἡ αἰτία ὄλων τῶν ἀδυναμιῶν αὐτῆς. Ἐκείνην ἡ κυριαρχία ἀπεριορίστων τῶν πολιτικῶν κριτηρίων εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων βασικῶν μέτρων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς. Ἡ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου δὲ παραχώρησις ἀπεριορίστων σχεδὸν διακριτικῶν εὐχερειῶν εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν βασικῶν τούτων θεμάτων εἶχε συνέπειαν ὄχι μόνον τὴν ἀπεμπόλησιν ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τῶν κατὰ τὸ σύνταγμα, ἀρμοδιοτήτων του, ἰδίᾳ μάλιστα καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τῶν δημοσίων πόρων ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνελεγκτὸν δικαιοδοτικῶς τῶν σχετικῶν κυβερνητικῶν καὶ διοικητικῶν ἀποφάσεων.

Συνεπεία τῆς ἀσαφούς ταύτης θέσεως τοῦ νομοθέτου εἶναι καὶ ἡ διστακτικότης τούτου περὶ τὴν διάπλασιν τῶν ὀργανικῶν σχηματισμῶν τῶν φορέων τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων. Καὶ ἐδῶ παρατηρεῖται ἀντίθεσις μετὰ τῶν ἀνωτάτων ὀργάνων καὶ βοηθητικῶν, μὲ κατισχύουσαν τάσιν τῆς διαφυλάξεως πάσης ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας εἰς ὄργανα πολιτικά ἢτοι ἐκ μελῶν τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ λοιπὰ ὑποδεέστερα συλλογικὰ ὄργανα εἶναι ὄργανα ἀπλῶς βοηθητικά, ἐπιφορτισμένα μὲ ὀριστούς ἀρμοδιότητας προπαρασκευῆς καὶ μελέτης.

Τέλος ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ὀργανοῦσις τοῦ προγραμματισμοῦ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ Ὑπουργείου καὶ δημιουργεῖ μορφὰς ὀργάνων ἀνεφαρτήτων, τὸ θέμα τῆς σχέσεως τῶν ὀργάνων τούτων πρὸς τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα λυεῖται ἀνεπαρκῶς μὲ ἀποτέλεσμα τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν τελικὴν κρίσιν συλλογικῶν ὑπουργικῶν ὀργάνων, ἄτινα βάσει προχείρων σκέψεων καὶ πολιτικῶν συμβιβασμῶν ἀποφασίζουσιν.

Εὐθὺς μετ' ὀλίγον, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ἔτους 1945 ἐκδηλοῦται ἡ σοβαρότης καὶ ἡ ἑκτασις τοῦ περιοχόμενου τῶν κρατικῶν παρεμβατισμῶν εἰς τὴν οικονομίαν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐν προγράμματι συγκεντρώσεως, συνθέσεως καὶ προβλέψεως ὄλων τῶν βασικῶν μέτρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν κρατικὸν παρεμβατισμὸν πρὸς ἀνασυγκροτήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς οικονομίας γενικώτερον. Οὕτω ὁ νομοθέτης προβλέπει ἡ μὲν καθ' ἀρχὴν τὸ περιοχόμενον ἐκείνου τῆς ὅλης παρεμβάσεως διὰ τὴν ἀνασυγκροτήσιν, ὅπερ περιλαμβάνει πράγματι κατὰ τὸν νόμον τούτου ὅλας τὰς βασικὰς γενικὰς ρυθμίσεις, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οικονομίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῶ τοῦ περιοχόμενου τοῦ Προγράμματος ὁ νομοθέτης τῆμιεν καθ' ἀρχὴν τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ὀρίζων ὅτι τὸ σύνολον τῶν μέτρων τῶν ἀναφερομένων εἰς ὅλας τὰς λειτουργίας καὶ τοὺς συνολικοὺς παράγοντας τῆς ἐκνομίαις globale δεῖν ἐν τῷ προγράμματι νὰ ἀποτελέσουν μίαν σύνθεσιν κατὰ ἔλλογον πρόβλεψιν, διέπουσιν τὴν ἐν γένει ρύθμισιν τῆς ὑπὸ ἀνασυγκροτήσιν οικονομίας καὶ τῆς παραγωγῆς. Ὁ νομοθέτης ρητῶς ἐν ἀρθρῷ 1 ὀρίζει τοῦτο, ἐπιτάσσων ὅτι «πρὸς ἐξασφάλισιν ἐνότητος εἰς τὴν οικονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους ἀνατίθεται ἡ ἐναρμόνισις τῶν κρατικῶν λειτουργιῶν τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ δημοσίαν οικονομίαν».

1. ἀν. ν. 395/11—6—1945.

2. Βλ. τὰς διατάξεις ταύτας ἀνωτέρω Κεφαλ. Ζ'.

Ἄλλ' ἢ οὕτω ὑπὸ τοῦ νομοθέτου θεσπισθεῖσα ἀρχὴ οὔτε ἐφηρμοσθῆ οὔτε καὶ μεταγενεστέρως ἐτονόθη ὑπὸ αὐτοῦ διὰ λεπτομερεστέρων καὶ ὀργανικῶν διατάξεων. Ὁ νομοθέτης τοῦ ν. 395)1945 πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ οὕτω παρ' αὐτοῦ καθορισθέντος σκοποῦ τῆς ἐνότητος τῆς ἀκολουθουμένης οικονομικῆς πολιτικῆς ἰδρύει μὲν τὸ πρὸς τοῦτο ὄργανον, ἐντὸς ὅμως τοῦ σχήματος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τὰ Κυβερνητικὰ Οἰκονομικὰ Συμβούλια. Ἄλλ' εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦτο δὲν ἀνατίθεται ὁ Προγραμματισμός. Διὰ τοῦ νόμου εἰς τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ἀνατίθεται ἡ ἐναρμόνισις τῶν κρατικῶν λειτουργιῶν τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἔθνικὴν καὶ δημοσίαν οικονομίαν καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀπόφασιν αὐτῶν ἐπιτίθενται τὰ προδιαληφθέντα γενικὰ μέτρα. Παρὰ τῷ Ἀντιπροέδρῳ συνιστᾶται Εἰδικὴ Οἰκονομικὴ Ὑπηρεσία. Ὁ νόμος οὕτω εἶναι ἀσαφὴς καὶ ἀτελέστατος περὶ τὴν ρύθμισιν τῶν ὀργάνων καὶ ἀρμοδιοτήτων τοῦ οικονομικοῦ παρεμβαισμοῦ. Περὶ τῆς κρατοῦσης συγχύσεως ἐνδεικτικὸν εἶναι ὅτι διὰ τοῦ ἀν. ν. 711)1945 ἰδρύεται Ὑπουργεῖον Πολιτικοῦ Συντονισμοῦ παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ ἀρμοδιότης τοῦ ὁποῖου τάσσειται ὑπὸ τοῦ νόμου «ὁ συντονισμὸς τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου καὶ ἡ ὀργανώσις τῆς νομοθετικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως».

4. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως ὀργάνων προγραμματισμοῦ: Λήγαντος τοῦ ἔτους 1945 κρείσσει ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως διοικητικοῦ ὄργανου σοβαρῶς, εἰδικῶς καὶ συστηματικῶς διηρθρωμένου ἐπὶ σκοπῷ ἀσκήσεως ἀρμοδιοτήτων ἐπιστημονικῶν καὶ γνωμοδοτικῶν ἐπὶ τῶν μέτρον τῆς οικονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν ληπτέων ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Πρὸς τοῦτο ἰδρύθη τὸ Ὑπ. Συντονισμοῦ διὰ τοῦ ἀν. ν. 718/1945, κατ' ἐρχὰς προσωρινῶς δι' ἓν ἔτος, ὅπερ μετὰ ταῦτα κατέστη τακτικὴ δημοσία ὑπηρεσία διὰ τοῦ ν. 129 1946¹. Ὁ νομοθέτης ἐπιένερχεται εἰς τὴν λύσιν τῆς ἀναθέσεως τοῦ προγράμματος εἰς εἰδικὸν Ὑπουργεῖον οὗ οὕτω ὁ προϊστάμενος Ὑπουργὸς καθίσταται ὁ κυριώτερος μετὰ τῶν συναδέλφων του. Εἰς αὐτὸν μεταβιβάζονται πᾶσαι αἱ κατὰ τὸν ἀν. ν. 395/1945 προδιαληφθεῖσαι ἀρμοδιότητες τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ αἱ κατὰ τὸν ἀν. ν. 718/45 τοιαῦται καθὼς καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ ἀν. ν. 428/45 ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπ. Ἐφοδιασμοῦ. Διὰ δὲ τοῦ ν.δ. 364/1946 ἰδρύεται ὁ θεσμὸς τοῦ Ὑφυπουργοῦ Συντονισμοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Συντονισμοῦ. Ἡ ὀργανώσις τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ὑπουργείου τούτου γίνεταί διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς 11/12-12-1946 ὅπερ ἀπέτελεσε τὴν καταστατικὴν ρύθμισιν τοῦ Ὑπουργείου μέχρι τῆς διὰ τοῦ ν. 1439/1950 καὶ τοῦ Β. Δ. 4/6-10-1950 νέας ὀργανώσεως τοῦ Ὑπουργείου.

Ἡ ἰδρυσις ἐν τούτοις τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ ὄχι μόνον δὲν ἱκανοποιεῖ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ κατὰ συντονισμὸν προγραμματισμοῦ, ἀλλ' ἀντιθέτως δι' ἄλλων παραλλήλων μέτρων ὁ νομοθέτης ἀπεμακρύνει ἐνὸς τοιοῦτου θεμοῦ. Οὕτω διὰ τοῦ ν.δ. 480/31-10-1947 συνιστᾶται παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθν. Οἰκονομίας ἢ Διοικήσεως Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου εἰς τὴν ἀνετίθη ἡ ἀρμοδιότης προγραμματισμοῦ τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς. Διὰ δὲ τοῦ ν.δ. 666/1948 ἰδρύθη τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν, τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ στερηθέντος τῶν τοιοῦτων ἀρμοδιοτήτων.

Ἐν τούτοις ἡ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1948 συστηματικοποίησις τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Δόγματος Τρουμαν καὶ αἱ συνετεταγμέναι αὐτῶν συμφωνίαι τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς περὶ τῆς καθιδρύσεως εἰς τὴν χώραν Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς ἐπὶ τῆς παρεχομένης βοήθειας, ἐπέβαλον τὴν κατὰ τρόπον συστηματικῶν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τοῦ προγραμματισμοῦ, περὶ οὗ ἄλλωστε σαφῶς ὁμίλωνται αἱ προδιαληφθεῖσαι συμφωνίαι.

Παραδόξως ὅμως τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἐκρίθη οὐχὶ κατάλληλον πρὸς τοῦτο καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τοῦ προγράμματος ἐτίθετο ἐκ νέου. Ἐπεδιώκετο τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς κεντρικῆς οικονομικῆς διοικήσεως νὰ συγκεντρώσῃ α) κατὰ τὸ δυνατόν ἰνεξαρτησίαν ἀπὸ πολιτικῶν ἐπιπρασμῶν β) τεχνικὴν κατάρτισιν ἀπηλλαγμένην γραφειοκρατικῶν συνθηκῶν καὶ διαδικασιῶν, γ) συμμετοχὴν μὴ διοικητικῶν παραγόντων, δ) χαρὴν τῆς ἀποφάσεως καὶ ἐφαρμογῶν. Προφανῆς ἦτο ὅτι ὁ διοικητικὸς μηχανισμὸς ἐνὸς Ὑπουργείου δὲν ἐκρίθη κατάλληλος διὰ τοιοῦτους σκοποῦς δι' ἣ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1946 ἐπαυετᾶσθη ἡ λύσις τῆς ἰδρυσεως ὄργανου ἐκτὸς Ὑπουργείου, ἀνεῦ ὅμως καταργήσεως ἢ μειώσεως τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ. Οὕτω διὰ τοῦ ν. 5 ἀπὸ 22-6-1946 ἰδρύθη ὁ Ὄργανισμὸς Ἀνασυγκροτήσεως, ὡς ὄργανον γνωμοδοτικῶν ἐπὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως ἐξ οὗ ἐξηρτῶντο τὰ Γραφεῖα Ἀνασυγκροτήσεως παρ' ἐκάστῳ Ὑπουργεῖῳ. Ὁ Ὄργανισμὸς Ἀνασυγκροτήσεως γνωμοδοτεῖ δι' ἐκθέσεων ὑποβαλλομένων πρὸς τὸ Κυβερν. Οἰκ. Συμβούλιον μέσῳ τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ. Ὁ Ὄργα-

1. Βλ. ζων. δ. 9/1946 καὶ ν. 12/1946.

νισμος ουτος δεν απειθωσε και δια του ν.δ. 675 5-5-1948 αντικαθίσταται δια το
 'Ανωτάτου Συμβουλίου 'Ανασυγκροτήσεως'.

Ούτω η Ειδική 'Επιτροπή Προγράμματος, ο 'Όργανισμος 'Ανασυγκροτήσεως και το
 προϋριστάμενον προπολεμικόν 'Ανώτατον Οικονομικόν Συμβούλιον συνεχωνεύθησαν δια
 του ν.δ. 675/48 εις μίαν άποκεντρωμένην διοικητικήν ύπηρεσίαν το 'Ανωτάτον Συμβού-
 λιον 'Ανασυγκροτήσεως συντεθειμένον εκ δημοσίων ύπαλλήλων, τεχνικόν και οικονομολό-
 γων με κυρίαν άποστολήν την κατάρτισιν του 'Ελληνικού Προγράμματος οικονομικής
 ανασυγκροτήσεως. Διά δε την παρακολούθησιν της εφαρμογής του Σχεδίου ίδρύθη δια
 του ν. 761/48 η 'Υπηρεσία Συντονισμού 'Εκτελέσεως Σχεδίου 'Ανασυγκροτήσεως. Τών
 Συνεδριάσεων του Α.Σ.Α. δύνανται να μετέχουν οι 'Υπουργοι Συντονισμού, Οικονομικών
 και 'Εθνικής Οικονομίας. Του Α.Σ.Α. προϊστάτο έννεαμελής 'Ανωτάτη 'Επιτροπή εκ-
 μελών αυτού, όριζομένων υπό του 'Υπουργού Συντονισμού, του όλου δε Συμβουλίου
 άνωτάτη άρχη ήτο ο Πρόεδρος και οι 'Αντιπρόεδροι αυτού. Κατενόμετο εις Τμήματα,
 'Επιτροπές και 'Υποεπιτροπές. 'Ηδύναντο να προσληφθώσιν συνεργάται ήμεδαποί
 και άλλοδαποί. Τα μέλη αυτού ήσαν πολλά κατά κλάδους οικονομίας. Διά την προπαρα-
 σκευαστικήν έργασίαν ώργανώθη παρ' αυτώ ειδική ύπηρεσία. Την τελικήν έγκρισιν του
 Προγράμματος, ως γνωμοδοτικής πράξεως δια το 'Υπουργικόν Συμβούλιον, ειχεν ο 'Υπουρ-
 γός Συντονισμού παρ' ου συνεστήθη τριμελής Γνωμοδοτική 'Επιτροπή εκ του Συντονισ-
 στού 'Εκτελέσεως και των δύο 'Αντιπροέδρων του Α.Σ.Α. Κατά την αυτήν διαδικασίαν
 καθορίζονται τα επί μέρους εκτελεστέα τμήματα του προγράμματος, κατά την διάρκειαν
 του έτους και πάντα τα συναφή θέματα. Η παρά τω 'Υπουργείω Συντονισμού 'Υπηρεσία
 Συντονισμού 'Εκτελέσεως Σχεδίου 'Ανασυγκροτήσεως, ης προϊστάτο Συντονιστής εκτε-
 λέσεως του Σχεδίου με βαθμόν Προέδρου 'Υπουργού, ειχεν άρμοδιότητα την παρακολού-
 θησιν και εκτέλεσιν των επί μέρους πιστώσεων δια την κατάλληλον χρησιμοποίησιν των.
 Η 'Υπηρεσία Συντονισμού άπετελείτο εξ ύπαλλήλων του κράτους ή νομικών προσώπων
 και εξ εκτάκτων ύπαλλήλων. Τα όργανα εκτελέσεως των έργων του προγράμματος ώρι-
 ζοντο δι' άποφάσεως του 'Υπουργού Συντονισμού, ότινα ήσαν τα άρμόδια 'Υπουργεία,
 'Όργανισμοί ή άλλοι φορείς έργων δημοσίου δικαίου, επιτρεπόμενου όμως υπό του νό-
 μου όπως ουσταθώσι και νέα 'Υπηρεσία ή 'Όργανισμοί. Ωςούτως έπέτρεπετο ή
 συγκρότησις εκ τούτων νέας ύπηρεσίας ένιαίας. Διά την χρησιμοδότησιν και εκτέλεσιν
 των έργων υπεγράφοντο ειδικά εκάστοτε συμβάσεις μετά της 'Αμερικανικής 'Αποστολής
 του 'Υπουργού Συντονισμού και του άρμόδιου 'Υπουργού, ότε έτίθετο εις διάθεσιν της
 ύπηρεσίας της αναλαμβανούσης το έργον, ή αντίστοιχος πίστωση. Η άπορροφήσις της
 πιστώσεως έδει να είναι ταχεία και έντός του καθορισθέντος χρόνου εκτελέσεως του
 έργου, εν περιπτώσει δε βραδύτητας της άπορροφήσεως της πιστώσεως ο 'Υπουργός
 Συντονισμού έδικαιούτο να διατάσση την δέουσαν μεταβολήν των τμημάτων εκτελέ-
 σεως και την άνακατανομήν των πιστώσεων. Παρά τή εκτελούση το έργον ύπηρεσία
 έτοποθετείτο ειδικός ύπάλληλος της ύπηρεσίας Συντονισμού 'Εκτελέσεως, ως σύνδεσμος
 ταύτης δια τον έλεγχον της εκτελέσεως. Τα όργανα της εκτελέσεως άπηλλάγησαν
 της ύποχρεώσεως προς τήρησιν των εκ των κειμένων περι εκτελέσεως των δημο-
 σίων έργων και περι δημοσίου λογιστικού διατάξεων διατυπώσεων ή περιορισμών.
 Περαιτέρω τα έργα άνετίθεντο υπό της άρμοδίας κατά τα άνω προς εκτέλεσιν ύπηρε-
 σίας, έφ' όσον δεν κατεσκευάζετο δι' αύτεπιστασίας, εις ίδίωτας έργολάβους δημο-
 σίων έργων προς κατασκευήν (φυσικά πρόσωπα ή εταιρείας) όπειτανομένων ειδικών
 πτυχίων έργολαβίας δι' έργα άξίας άνω του δισεκατομμυρίου άπαιτούντα ειδικήν ήμπε-
 ρίαν και έξοπλισμόν. Αφ' έτέρου ή διαχειρίσις των δια την άνασυγκρότησιν διατιθεμένων
 πόρων άπετελει ειδικόν τμήμα εν τή όλη δημοσιονομική διαχειρίσει, ή έτησία κινήσις του
 οποίου έμφανίζεται δι' ιδιαιτέρου προϋπολογισμού, άπολογισμού και ίσολογισμού κατά
 τα δι' άποφάσεων του 'Υπουργού Οικονομικών ειδικότερον όριζόμενα και μέσφ λο-
 γαρισμίων θηρουμένων παρά της Γραπής της 'Ελλάδος. Τέλος αι προμήθειαι των εισα-
 γομένων έφοδίων δια τα έργα άνασυγκροτήσεως ήγηρούντο δι' 'Επιτροπών Προμηθειών
 'Ανασυγκροτήσεως παρ' εκάστον 'Υπουργείω εις ός συμμετείχε και εκπρόσωπος της έν
 'Ελλάδι 'Αμερικανικής 'Αποστολής. Αι δια του νόμου γενόμεναι αύται βασικαί ρυθμίσεις
 του τρόπου λειτουργίας του Προγραμματισμού έπεβεβαιώθησαν δια της από 30 Σε-
 πτεμβρίου 1948 Κοινης Δηλώσεως του 'Υπουργού Συντονισμού και του 'Αρχηγού της έν
 'Ελλάδι Δ.Ο.Σ. Κατά ταύτα η 'Αμερικανική 'Αποστολή συμμετείχεν εις την ελληνικήν οίκο-
 νομικήν διοίκησιν του Προγραμματισμού κατά τους έξής κυρίους τρόπους, εκτός της άνω-
 τέρω μνημονευθείσης συνεργασίας εις την κατάρτισιν και έγκρισιν του προγράμματος,
 α) δια την εκτέλεσιν παντός επί μέρους τμήματος ή έργου του προγράμματος έφ' όσου

1. Σχετικά νομοθέματα ο έν. ν. 966/1949, ο έν. 1147/1949, έν. ν. 1336/49,
 2. 'Αν. 761/1948.

εξοχιστά επιτεύχεται εκ τῆς βοήθειας, συνάφης συμβάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου δια τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς δυνάμει τῆς ὁποίας γίνεται καὶ ἡ χρηματοδότησις β) συνεργασία τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς μετὰ τῆς Ὑ.Σ.Ε.Σ. Ἀνασυγκροτήσεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐπὶ μεθυστικῶν τμημάτων τοῦ Προγράμματος γ) τὰ προγράμματα ταῦτα ἀφεῶρον τὸν καθορισμὸν τῶν παρεχομένων συναλλάγματος, τῶν ποσῶν δραχμῶν τῶν πηγαζόντων ἐξ ἐφοδίων καὶ ὑπηρεσιῶν παρεχομένων ἐκ τῆς βοήθειας καὶ τέλος τὸν καθορισμὸν τῶν δραχμῶν τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. δ) ἡ Ἀποστολὴ παρακολουθεῖ τὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ τῶν ἐκαστοτε ἐγκριθέντων προγραμμάτων καὶ ποσῶν. ε) ἡ Ὑ.Σ.Ε.Σ.Α. ἐξασφαλίζει τὸν διαρκῆ συνδέσμῳ μετὰ τῆς Ἀποστολῆς καὶ Κυβερνήσεως, στ) συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων τῆς Ἀποστολῆς ἐν τῇ Νομισματικῇ Ἐπιτροπῇ, τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Δανείων, τὴν Διοκσίην Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καὶ ἄλλας τεχνικὰς ὑπηρεσίας τῆς Ὑ.Σ.Ε.Σ.Α. συνεστήθησαν παρὰ τῶν Ὑπουργείων Συντονισμοῦ εἰδικαὶ ὑπηρεσίαι Ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἀλιείας, Τηλεπικοινωνιῶν, Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσεως, Ὑγείας, Προνοίας κλπ. Ἡ ὑπηρεσία αὐταὶ διοκοῦντο ὑπὸ Συντονιστικῶν Συμβουλιῶν ἀποτελουμένων ἐξ ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τῶν Ὑπουργείων καὶ ἐκπροσώπων ἐνδιαφερομένων δημοσίων καὶ κοινοφελῶν ὀργανισμῶν. Βραδύτερον συνεστήθησαν καὶ Συμβούλια Ἐπενδύσεως, Ἐγχειροβελτιωτικῶν Ἔργων, Βιομηχανίας, Τουρισμοῦ, Σπογγαλιείας, Κασσίμων, Ὑδρευσεως, Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Τεχνικῆς Βοήθειας, Παραγωγικότητος. Πάντα ταῦτα τὰ συλλογικὰ ὄργανα τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ συμμετεῖχον γνωμοδοτικῶς εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ Προγραμματισμοῦ. Ἡ τελικὴ ἐπὶ τοῦ Προγραμματισμοῦ ἀποφασιστικὴ ἐξουσία παραμῆνι εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ταυτοχρόνως τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ παρέμενον ὄργανον κυρίως ἐλέγχου καὶ παρακολουθήσεως τοῦ τρέχοντος Προγράμματος. Ὑπὸ τὴν ἀνω διαρῆρσιν τῶν ὀργανῶν τοῦ Ἀ.Σ. Ἀνασυγκροτήσεως καθήκοντος τελικῶς τὸ ὄνομασθῆναι «Προσωρινὸν Μακροπρόθεσον Πρόγραμμα Οἰκονομικῆς Ἀνορθώσεως» διὰ τὴν τετραετίαν 1948—1952 ὑποβλήθη ἐἰς τὸ Ο.Ε.Σ.Σ. κατὰ Νοέμβριον 1948.

Κατὰ ταῦτα ὁ προγραμματισμὸς ἐλειτουργεῖ μέσῳ τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς, τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ ὑπὸ τὸν Ὑπουργὸν καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν Συντονισμοῦ, μετὰ τῶν παρ' αὐτοῖς Γ.Ε.Σ.Ε., τῆς Ὑ.Σ.Ε.Σ.Α. καὶ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἀνασυγκροτήσεως, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν κατὰ Ὑπουργεῖα καὶ Ὑπηρεσίας πορῶν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως καὶ τέλος ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς. Ἡ τῆσιν πληθύνσις τῶν ὀργανῶν τοῦ προγραμματισμοῦ ἀντὶ τὴν λύσιν κατέστησε περισσώτερον περίπλοκον τὸ πρόβλημα καὶ ἐδημιούργησε μεγάλην σύγχυσιν ἀρμοδιότητων. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐπιβραδύνσις τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ἡ διαφυγὴ καὶ στασιάζη πόρων, ἡ δυσχερεία τῆς ἀπορροφήσεως τῶν πόρων, ἡ πρόοδος ἀνευ προγραμματισμοῦ. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῶσι δύο ἀκόμη ὄργανα ἀμέσως σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ τὸν προγραμματισμὸν. Πρῶτον ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, συσταθεῖσα διὰ τὸ ἀν. ν. 1015/27—2—1946, ἀποφασιστικὸν ὄργανον ἐπὶ τῆς νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς πολιτικῆς. Τὸ ὄργανον τοῦτο καθίσταται ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἡ κλεῖς τῆς ἀνασυγκροτήσεως διότι ἐξ αὐτοῦ ἐξηρτάτο ἡ διάθεσις καὶ ἡ κατανομή τῶν πιστώσεων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προγρ. ἀνασυγκροτήσεως. Ἀπετέλει ὅθεν, ὡς ὄργανον κυβερνητικῶν ρυθμίσεως τοῦ νομισματοῦ, ἀνασταλτικὸν τῶν ἀποφάσεων ἐκεῖνων αἰτίας ἤδη διὰ τοῦ προγράμματος ἐλήφθησαν, ἀποφασίζον δὲ πολλὰκις κατὰ πολιτικὰ κριτήρια τὴν προτεραιότητα τῶν δαπανῶν. Δεύτερον ἡ Μόνιμος Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεία παρὰ τῶν Ὄργανισμῶν Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας, συσταθεῖσα διὰ τὸ ἀν. ν. 877/1949 καὶ τὸ Οἰκονομικὸν Γραφεῖον παρὰ τῇ Πρεσβ. τῆς Οὐασίγκτον, συσταθὲν διὰ τοῦ ἀν. ν. 1334/1949, ἀμφότεραι ὑπηρεσίαι συνδέσμου τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς διοικητικῆς μετὰ τῶν ξένων ὑπηρεσιῶν προγραμματισμοῦ καὶ χορηγήσεως τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας.

5. Τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ὡς ὄργανον τοῦ Προγραμματισμοῦ. Ἡ σύγχυσις ἡ δημιουργηθεῖσα εἰς τὴν ἀσκήσιν ὑπὸ τῆς κεντρικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ προγραμματισμοῦ ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκην περιορισμῶν καὶ συγχωνύσεων. Τοῦτο ἐπραγματοποίησεν ὁ ν. 1439 τῆς 17—6—1950 διὰ τοῦ ὁποίου ὁ νομοθέτης ἐπανέρχεται εἰς τὴν λύσιν τῆς χρησιμοποίησεως ὡς ὀργανοῦ προγραμματισμοῦ ἐνὸς Ὑπουργείου ἀσκόλουτος ἀρμοδιότητα γενικοῦ συντονισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργείων, βάσει παρακολουθήσεως συστηματικῶς τῶν γραμμῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, εἰς ὧν τὴν χάραξιν προπαρασκευαστικῶς θὰ συνέβαλεν. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου συγχωνεύονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ τὸ πλεῖστον τῶν μέχρι τοῦ

1. Βλ. τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις ἰδρύσεως τούτων ἐν Νομισματικῇ ἀνασυγκροτήσεως, ἐκδ. Ἐπ. Συντονισμοῦ, τευχ. 4, 1948.

δε λειτουργούσαν αυτόνομοι υπηρεσιών ήτοι τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως, ἡ Ὑπηρεσία Συντονισμοῦ Ἐκτελέσεως Σχεδίου Ἀνασυγκροτήσεως, ἡ Μόνιμος Ἑλλ. Ἀντιπροσωπεία παρὰ τῶ Ὀρ. Ἐὐρ. Συνεργασίας, τὸ Οἰκονομικὸν Γραφεῖον Ἀνασυγκροτήσεως, τὸ Γραφεῖον Βρυξελλῶν ὡς καὶ ἄλλαι αἰ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐξαρτῶμεναι ἐκ τοῦ Ὑπουργείου ἢ ὑπὸ τῆν ἐποπτεῖαν αὐτοῦ ὑφιστάμεναι ὕπηρεσιαι. Διατηρεῖται οὕτω μόνον ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ὡς ἴδιον ὄργανον, ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸν Ὑπουργὸν τὸν ἀρμοδίον ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν νομισματικὴν, πιστωτικὴν καὶ ἐπενδυσιακὴν πολιτικὴν, καθορίζουσα ὅμως πάντοτε ὡς ἐλέχθη ἐμμέσως τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως.

Διὰ τοῦ ν. 1439/1950 ἀκολουθοῦνται οὕτως αἱ ἐξῆς γενικαὶ ἀρχαὶ ὀργανώσεως τοῦ προγραμματισμοῦ: α) ἡ συγχώνευσις ὄλων τῶν ὑπηρεσιῶν, β) διατήρησις παρὰ τῶ Ὑπουργεῖῳ Συντονισμοῦ θέσεως Συντονιστοῦ ἐκτελέσεως σχεδίου Ἀνασυγκροτήσεως ἐπὶ βαθμῶν καὶ ἀποδοχαῖς Προσέδρου Ὑπουργοῦ. Διὰ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Γενικοῦ Συντονιστοῦ ἐκτελέσεως Σχεδίου Ἀνασυγκροτήσεως ἐπεδιώκετο ἡ κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ συγκεντρωτικὸν ἐπιταχύνσις τοῦ Προγραμματισμοῦ. γ) σύστασις ἐπταμελοῦς γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, δ) σύστασις Συμβουλίου παραγωγικῶν τάξεων ὅπερ γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τοῦ Προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως καὶ ε) ὀργανώσις καὶ πάλιν τοῦ Κυβερνητικοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου. Τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ὀργανώθη διὰ τοῦ ἐπακολουθήσαντος Β. Διατάγματος τῆς 4/6-10-1950 περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ τοῦ Β. Δ τῆς 10-2-1951 περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργ. Συντονισμοῦ¹.

Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἀνατίθενται ὑπὸ τοῦ νόμου αἱ ἐξῆς ἀρμοδιότητες:

α) καθορισμὸς τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς ὅλης οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας.

β) διατύπωσις τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας.

γ) παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος.

δ) συντονισμὸς τῆς σχετικῆς δράσεως ἐπὶ τῶν γενικῶν γραμμῶν καὶ τοῦ προγράμματος τῶν καθ' ἕκαστον ἀρμοδίων ὑπουργείων καὶ ὑπηρεσιῶν.

Διὰ τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων ὁ νομοθέτης δὲν ἠθέλησε νὰ τροποποιήσῃ ἢ περιορίσῃ τὰς κατὰ τὰς κείμενας διατάξεις ἀρμοδιότητος τῶν καθ' ἕκαστα Ὑπουργείων καὶ Ὑπηρεσιῶν αἰτίαις παραμένον ὡς ἔχουσιν. Οὕτω ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ δὲν ἔχει γενικὰς ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας, πλὴν ἐκείνων αἰτίαις ἐιδικῶς καὶ διὰ ρητῶν διατάξεων ἀναγορίζονται αὐτῶ, ἃς ἄσκει εἴτε μόνος εἴτε ἐν συμπράξει μετὰ τῶν ἄλλων Ὑπουργῶν. Ἡ ἀρμοδιότης οὕτω τοῦ Ὑπουργείου παραμένει κυρίως προπαρασκευαστικὴ, γνωμοδοτικὴ, μελέτη καὶ παρακολούθησις, σχεδιασμὸς καὶ προγραμματισμὸς καὶ ἐποπτεῖαις. Τὰ ἀποφασίζοντα ὄργανα ἀπομένον αἱ Ὑπουργοὶ, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ Ὑπ. Συντονισμοῦ, τὸ Κυβερνητικὸν Συμβούλιον, καὶ τὸ Ὑπουργ. Συμβούλιον.

Οὕτω, ὁ ἀν. ν. 1506/1950, συμπληρῶν τὸν νόμον 1435/50 περὶ ὀργανώσεως τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ, ὀρίζει ἐν ἀρθρῷ 1 ὅτι «ἐν περιπτώσει διαφωνίας μεταξὺ τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν ἐπὶ θεμάτων ἀφορῶν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος νόμου ὡς καὶ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης παραγράφου ἀναφερομένων τοιούτων, αὕτη ἐπιλύεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως». Ἡ διάταξις αὕτη ἦτο θεμελιώδης καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀρμοδιότητας ἐνασκήσεως τῆς κυβερνητικῆς λειτουργίας παρ' ἑμῖν. Βεβαίως ἕκαστος Ὑπουργὸς ἔχει κατὰ νόμον τὰς ἀρμοδιότητας αὐτοῦ, ἐφ' ὧν αὐτὸς μόνος ἀποφασίζει. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον αἱ ἀρμοδιότητες αὗται συναρτῶνται πρὸς γενικώτερα θέματα ἀρμοδιότητος καὶ ἄλλων Ὑπουργείων ἢ γενικωτέρων γραμμῶν πολιτικῆς ἢ ἐπ' αὐτῶν ἀπόφασις περιέρχεται ἀναγκαιῶς εἰς τὸν Πρωθυπουργόν.

Ἐκτοτε ὄργανον προετοιμασίας τοῦ Προγραμματισμοῦ παρέμεινε τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ περὶ τῶν ἰσχυρῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ λειτουργιῶν τοῦ ὁποίου θὰ ὀμιλήσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1948 ἤρξατο λειτουργοῦσα ἡ βάση τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ τετραετῆς βοήθεια καὶ τὸ ἐλληνικὸν κράτος, διὰ τῆς συμφωνίας τῆς 2 Ἰουλίου 1948, εἰσήλθεν εἰς τὸ Ἑὐρωπαϊκὸν Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως (Ε.Π.Α.), ἡ δὲ συμφωνία αὕτη ἐκυρώθη διὰ τοῦ Ν. 722/48. Ἡ Κυβέρνησις καθήρτισε καὶ ὑπέβαλε εἰς τὸν Ο.Ε.Ο.Σ. κατὰ Ἰούνιον 1948 ἀναθεωρημένον Πρόγραμμα διὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βοήθειας Ἀπρίλιον 1948-Ἰούνιον 1949. Τὸ σχέδιον ὅμως τοῦτο ὑπέστη ἀναθεώρησιν ὑπὸ τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. καὶ περαιτέρω ἔτερον τοιοῦτην μέχρι τοῦ τελικοῦ καθορισμοῦ τούτου, ὑπὸ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὡς καὶ τοῦ ἴσου τῆς βοήθειας διὰ τὸ πρῶτον ἔτος. Ἐκτοτε κατ' ἔτος ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ὑπουργ. Συντονισμοῦ, καταρτίζει Προγράμματα προσηρμοσμένα πρὸς τὴν πρόβλεψιν περὶ τῆς ἐτήσιας Ἀμερικανικῆς βοήθειας, ὑποκείμενα εἰς τὴν ἀναθεώ-

1. Τὸ β. δ. 1950 ἐκυρώθη διὰ τοῦ ἀν. ν. 1506/1950 τούτου κυρωθέντος διὰ τοῦ ἀν. ν. 1634/1951 δυνάμει ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη τὸ β. δ. 1951.

ρητικήν διαδικασίαν και τὰς ἐν τῇ ἐκτελεσει τῶν προσαρμογῶν περὶ ὧν ἀνωτέρω. Τοιοῦτοτρόπως τὸ Πρόγραμμα μέχρι τοῦ ἔτους 1953 οὐδέποτε ἐν Ἑλλάδι ἔλαβε ἐπι-
κώρωσιν τινὰ νομοθετικῶν, οὔτε κατέστη ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ὑποχρεωτικὴ διοικητικὴ
πράξις, οὔτε ἐβέβαιον κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν πέραν τῶν ἐκάστοτε ἐν σχέσει πρὸς
αὐτὸ ἀποφραζομένων τῶν τὰ ἄνω διὰ συμβάσεων μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστο-
λῆς. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἀπὸ πάσης
ἀπόψεως ἦσαν τεράστιαι καὶ ὅτι τὸ ποσὸν τῆς παρεχόμενης βοήθειας ἦτο δυσαναλό-
γως μικρὸν καὶ ἀποτελέσμα ἐκάστοτε δεινῶν διπλωματικῶν προσπαθειῶν, δύναται νὰ
ἐννοηθῇ ὅτι τὸ πρόγραμμα ἐξεπρωτῶπει τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῆς ἀντιμετωπίσεως ἐκ
μέρους τοῦ κράτους τῶν παρεμβατικῶν τῶν ἀναγκῶν.

Αἱ προϋποθέσεις τοῦ Προγραμματισμοῦ¹.

6. Ἡ προϋπόθεσις τῆς Ἀμερικανικῆς συνεργασίας: Ὁ Ἑλλη-
νικὸς προγραμματισμὸς δὲν ἔλαβε τὴν ἑκτασιν γενικοῦ σχεδιασμοῦ. Ὑπῆρξε καὶ παρέμεινε
μεγάλον εἰδικὸς προγραμματισμὸς, ἀλλ' ἐπὶ θεμελιώδους οἰκονομικοῦ τομέως, τοῦ τῆς
ἀνασυγκροτήσεως τῆς παραγωγῆς ἐν τῇ εὐρείᾳ ἑννοίᾳ αὐτῆς. Σκοπὸς τοῦ ὑπῆρξεν ἡ
μελέτη, ὁ καθορισμὸς καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς διοικητικῆς οἰκονομικῶν μέσων καὶ ἐφο-
δίων εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς παραγωγῆς καὶ ἐν γένει τοὺς τομεῖς ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν
κοινῆς ὠφελείας. Τοῦτο ὅμως ἀπῆλθε διαρκῆ ρύθμισιν οἰκονομικῶν μεγεθῶν. Διὰ νὰ κατανοη-
θῇ ἡ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τοῦ προγραμματισμοῦ τούτου δέον νὰ ληθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οὗτος
ἐγεννήθη καὶ ἔτυχεν ἐπὶ μακρὸν ἐφαρμογῆς μόνον ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις καὶ τὰς οἰκονομικὰς
δυσκολότητας τὰς δημιουργηθείσας ἐκ τῆς διὰ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ παρασχεθείσης ὑπὸ τῆς
Ἀμερικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας. Πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύ-
ξεως τῆς παραγωγῆς δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐφ' ὅσον πόρῃ ἑλληνικὴ δὲν ὑπῆρχον
δι' ἑνα τοιοῦτον σκοπὸν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν εὐκαιρίαν ἐστὼς τῆς ξένης βοήθειας δέον νὰ
μὴ λησμονηθῇ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἰκοὶ ζήτημα ἐὰν θὰ ἦδύνατο ἀσυνεχῶς ἐξ αὐτῆς νὰ ὠφεληθῇ,
ἐφ' ὅσον ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια πρὸς ἀνθρώπων τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Σχεδίου
Μάρσαλ, ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὰς ἑνωμένους ἑλβετικὰς εὐρωπαϊκὰς συμ-
μετείχον τοῦ Σχεδίου, βιωσίμους μέχρι τοῦ ἔτους 1952-1953 ἀνευ ἄλλης περαιτέρω ἐκτάκτου
οἰκονομικῆς τούτων βοήθειας. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς, λόγω τοῦ μεγέθους τῶν ἐκ τοῦ
πολέμου καταστροφῶν τῆς, τῆς πάντοτε καθυστερημένης οἰκονομίας τῆς καὶ τῆς
στενότητος τῶν πηγῶν τῆς εἰς πρώτους ὕλας, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν
ἀνασυγκροτήσιν τῆς, εὐδὲ ὑπὸ τοὺς ἄρους ὑφ' οὓς αἱ ἄλλαι χώραι θὰ ἐβοη-
θοῦντο ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ². Ἐπρεπε δηλαδὴ πρῶτον μὲν ὀλοκλήρως ἡ
οἰκονομικὴ βοήθεια νὰ παρασχεθῇ πρὸς τὴν Ἑλλάδα δωρεάν καὶ δευτέρου νὰ ὑπολογισθῇ
αὕτη κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸν χρόνον ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐπιτεύξιν τῶν ἑλληνι-
κῶν σκοπῶν, ἀνευ ἀντιστοίχου ἐπαρκῶς συμμετοχῆς ἐγχωρίων πόρων, πλὴν τῶν πε-
ριωρίσμων δυνατοτήτων τοῦ ἐλευθέρου ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου. Ὑπὸ τοὺς ἄρους αὐτοὺς
ὁ ἑλληνικὸς προγραμματισμὸς τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς παραγωγῆς θὰ ἐξυπηρε-
τεῖτο ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν διὰ τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς τοὺς ὄθεν καὶ
ἡ ὀργάνωσις τοῦ ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῶν μετὰ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς
Συμβάσεων περὶ τῶν ὄρων τῆς παροχῆς τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας μεταξύ τῶν ὁποίων
περιλαμβάνετο καὶ ὁ ὅρος τοῦ Προγραμματισμοῦ καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς τοῦτο ἐγκατα-
στάσεως εἰς τὴν χώραν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας,
γνωμοδοτικῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, κατευθυνούσης καὶ ἐλεγχούσης τῶν ὄλων προγραμ-
ματισμῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀσκούσης τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν τῆς κατὰ δόσεις χορηγῆ-
σεως τῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Η.Π.Α. ἐγκρινόμενης κατ' ἄρχην κατ' ἔτος βοήθειας.
Αἱ συμβάσεις αὗται ἐκυρώθησαν διὰ νόμου καὶ κατέστησαν ἐσωτερικὸν δικαίον τῆς χώρας³.
Βάσει δὲ τῶν συμφωνιῶν τούτων ὁ Ἑλληνικὸς Προγραμματισμὸς ἠκολούθησε τὴν ἐξῆς δια-
δικασίαν καθαρτίσεως: α) προσχεδίασις τούτου ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν συντονιστικῶν ὑπηρε-
σιῶν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως. β) συνεργασία τῆς ἑλληνικῆς Διοικήσεως μετὰ τῆς
Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, γ) διαμόρφωσις τελικῆ καὶ ἐγκρίσις αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς

1. Βλ. σχετικῶς Σ.Ι. Ἀγαπητῆ, Τὸ Σχέδιον Μάρσαλ καὶ τὸ ἑλληνικὸν πρόγραμμα
οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως, 1950, Σ. Στεφανοπούλου, Ὁ Προγραμματισμὸς, εἰς
Ἐγκυκλοπαίδειαν Ἠλίου, τόμος Ἑλλάς.

2. Βλ. ν. 75/22-5-1947 περὶ παρσχῆς βοήθειας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν
καὶ ν. 472/1948 περὶ ἐξωτερικῆς βοήθειας, ἐν Ἠ νομοθεσίᾳ Ἀμερικανικῆς βοήθειας ἐκδ.
Ἰν. Συντονισμοῦ 1948 Ἀρ. Τεύχ. 2.

3. Συμφωνία τῆ 20 Ἰουνίου 1947 κυρωθεῖσα διὰ ν. 763/1948 καὶ συμφωνία τῆς 8
Ἰουλίου 1947 κυρωθεῖσα διὰ τοῦ ν. 722/1948 καὶ ν. 8. 694/1948.

Κυβερνήσεως, β) υποβολή εις τον 'Όργανισμό Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (Ο.Ε.Ο.Σ.) δια την τελικὴν αναθεώρησιν καὶ ἐγκρίσιν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Οικονομικῆς Συνεργασίας (Δ.Ο.Σ.), ε) τμηματικὴ ἐφαρμογὴ ἐν τῇ χώρᾳ προσηρμοσμένη πάλιν πρὸς τὴν ἐξίλιξιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως ὑπὸ τὴν παρακολούθησιν τῆς 'Αμερικανικῆς Ἀποστολῆς.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἑλληνικὸς προγραμματισμὸς δὲν ὑπῆρξεν αὐτοδύναμος αὐτὲ πρὸ τοῦ 1948, ἔτους ἐναρξέσεως τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, αὐτὲ μετὰ τὴν λήξιν αὐτοῦ κατὰ τὸν Ἰούνιον 1952. Διότι καὶ μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην ὁ ἑλληνικὸς προγραμματισμὸς βασιζέται πάλιν εἰς τὴν παροχὴν βοήθειας διὰ τοῦ νέου συστήματος τῆς 'Αμερικανικῆς Βοήθειας μέσῳ τοῦ 'Όργανισμοῦ Κοινῆς Ἀσφαλείας (Ο.Κ.Α.) λειτουργήσας κατ' ἀνάλογον μέθωδον πρὸς τὸν προηγουμένον καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐν 'Ελλάδι 'Αμερικανικῆς Ἀποστολῆς. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, τῆς πολυπλοκότητος τῆς διαδικασίας ἀφ' ἑνός, τῆς μονομερείας τῶν πόρων ἀφ' ἑτέρου καὶ τῆς ἐν διαρκεί κρίσει καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας τέλος, ἡ κατάρτισις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Προγραμματισμοῦ ὑπῆρξεν περισσότερο ἔργον διαρκῶν πολιτικῶν συμβιβασμῶν, ὑπὸ τὰς δυσμενεστάτας καταστάσεις τῆς οἰκονομίας, ἐλάχιστα δὲ ἔργον συστηματικοῦ καὶ κατὰ πρόβλεψιν προγραμματισμοῦ. Ἀπέτελε πρῶτον ἔργον διαρκῶν προσεγγίσεων ἑλληνικῆς Διοικήσεως—'Αμερικανικῆς Ἀποστολῆς—'Αμερικανικῆς Πρεσβείας—Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, χωρὶς νὰ δύναται νὰ καθορισθῆ ποῖος ἐπὶ ἐκάστης περιπτώσεως εἶχε τὴν τελευταίαν λέξιν. Παρὰλλήλως ἡ τελικὴ διαμόρφωσις τοῦ Προγράμματος ἦτο ἔργον ἑτέρων διαπραγματεύσεων οἰκονομικῶ-διπλωματικῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας παρὰ τῷ Ο.Ε.Ο.Σ. καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῆς Δ.Ο.Σ. καὶ τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. καὶ τῶν ἐκεῖ ἀποστελλομένων ἀντιπροσώπων τῆς ἐν 'Ελλάδι Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, εἰς ἃς διαπραγματεύσεις πολλάκις τὴν τελικὴν λέξιν εἶχεν ἡ Οὐάσιγκτων. Τὰ αὐτῶ τέλος ἐπανερχόμενον τελικῶς ἀναθεωρημένον ἑτήσιον Πρόγραμμα ὑπέκειτο ἐν τῇ ἐφαρμογῇ του εἰς διαρκεῖς ἀναπροσαρμογὰς, κατόπιν συνεννοήσεων τῶν αὐτῶν ὡς ἀνω παραγόντων, ἀναλόγως τῶν διακυμάνσεων καὶ τῶν ἐμφανιζομένων ἀπροβλεπτῶν καταστάσεων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς ζωῆς.

7. Αἰτιολογικὰ καὶ δημοσιονομικὰ πρῶτοθέσεις τοῦ Προγραμματισμοῦ. — Διὰ νὰ καθορισθῶν τὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκινήθη ὁ Προγραμματισμὸς 1948—1952 δέον νὰ ληθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ ἱστορία τῶν παρεμβολτικῶν μέτρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεύθεν. Διότι ὅταν ἡ χώρα ἀπληθυνερώθη τῆς κατακτήσεως τοῦ φασιστικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ εὐρέθῃ αὐτὴ εἰς καταστάσιν πλήρους γυμνότητος. (Ἦτοι 1) παραγωγή ἀνύπαρκτος, 2) μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς ὀλοσχερῶς σχεδὸν κατεστραμμένος, 3) ὁ πληθωρισμὸς εἶχε πολλαπλασιασθῆ τὴν νομισματικὴν κυκλοφορίαν κατὰ 5.000.000 φορές, 4) ἡ τιμὴ τῆς λίρας εἶχεν αὐξηθῆ κατὰ 1326 φορές καὶ τοῦ δολλαρίου κατὰ 2366, 5) πᾶν εἰς χρυσὸν ἀπόθεμα εἶχε διαρραγῆ ὑπὸ τῶν κατακτητῶν στ) ἀποταμίσεις δὲν ὑπῆρχεν, 7) τὸ φορολογικὸν σύστημα εἶχε τελείως ἐξορθρωθῆ, 8) αἱ εἰσαγωγαὶ ἐξωτερικῶ ἀνύπαρκτοι. Ἐντεύθεν ὁ Προγραμματισμὸς ἀνασυγκροτήσεως τῆς παραγωγῆς ἐπέβαλεν ἄλλα γενικώτερα μέτρα οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

α) Ἡ πρώτη παρέμβωσις τοῦ κράτους ὑπῆρξεν ἡ διὰ νόμου σταθεροποίησις τῆς δραχμῆς¹. Συνέπειαι τῆς νομισματικῆς ρυθμίσεως ὑπῆρξεν ἡ κατάργησις παντὸς ὑφισταμένου χρέους καὶ πάσης ὑπαρχούσης καταθέσεως εἰς τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα. Ἡ σταθεροποίησις αὕτη ἦτο φανερὸν ὅτι ἦτο ἐντελὸς προσωρινὴ καὶ ἐπιφανειακὴ ἐφ' ὅσον ἡ οἰκονομία ἐν γένει ἦτο κατεστραμμένη δι' ὃ καὶ μετ' ὀλίγου ἐξεδηλώθη διαρκὴς ὕψισις τῶν τιμῶν, πτώσις τοῦ νομίσματος καὶ κυριαρχία τοῦ ξένου χρυσοῦ νομίσματος ὡς ρυθμιστηρίου μέσου τῆς διὰ τῆς μαύρης ἀγορᾶς συναλλαγῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 1945 ἡ λίρα ἀνήρχετο εἰς τὰς 20 χιλιάδας δρχ. καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ χαρτονομίσματος ἔφθανε τὰ 25 δισεκατομμύρια, τὰ δὲ ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκάλυπτον μόνον τὰ 22% τῶν δαπανῶν αὐτοῦ.

Οὕτω κατὰ Ἰούνιον 1945 διὰ νόμου ἐπιβάλλεται δευτέρα σταθεροποίησις. Ἡ νέα σταθεροποίησις ἐστηρίχθη ἐπὶ τριῶν κυρίως ἐπιμεβολικῶν μέτρων, 1) ἐπιβολῆς βαρυτέρας φορολογίας, ἰδίαι ἐπὶ τῶν ἰσχυροτέρων τάξεων, ὥστε ταυτοχρόνως ν' ἀφαιρεθῆ ἡ πλεονάζουσα ἀγοραστικὴ δύναμις εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ νὰ ἐπέλθῃ περιορισμὸς τῆς ἀνωμόλου καταναλώσεως καὶ συνεπῶς συμπίεσις τῶν τιμῶν. 2) ἐπιβολῆς συστήματος διατιμῆσεων καὶ ἀγορανομικῶν ἐλέγχων. 3) ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ βάσει τῶν ἐκ τῶν νέων φόρων ἐσόδων ἐπὶ σκοπῶ ἀπελευθερώσεως τοῦ νομίσματος ἀπὸ τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων τῶν κρατικῶν δαπανῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ σταθεροποίησις ἐρεῖδeto ἐπὶ ἀνεπαρκῶς βάσεως διότι ἡ φορολογία ὑπὸ τὴν κατάστασιν τῆς οἰκονομίας ἔν ἧτο δυνατόν ν' ἀποδώσῃ

1 Ἦν ἱστορίαν καὶ τὴν σημασίαν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τοῦ 1946 καὶ ἐντεύθεν βλ. ἐν Δ.Γ. Δελτιόμην, Πηγαῖοις ἐνημερωμένῃς πολιτικῆς οἰκονομικῆς 1954 σελ. 194 ἐπειρ.

αναμενόμενα έσοδα και αι δαπάναι του προϋπολογισμού εκαλύπτοντο μόνον κατά τὰ 58%, εξ' ιδίων πόρων κατά την περίοδον 1945-1946. Τοιουτοτρόπως η οικονομική και βάσει αυτής η δημοσιονομική κατάσταση εβασίζετο πρωτίστως επί της έκ της εξωτερικού βοήθειας των Συμμάχων και ιδίως των 'Ηνωμένων Πολιτειών της 'Αμερικής και κατά δεύτερον λόγον της Μεγάλης Βρετανίας. Η 'Ελλάς ούτω έλαβε κατά την περίοδον 1944-1947 εν συνόλω βοήθειαν, εις συνάλλαγμα και εις εφόδια προς διανομήν εις τόν πληθυσμόν, εις εφόδια κεφαλαιουχικά, στρατιωτικά εφόδια και πρώτος ύλας κλπ. ανέλθοσαν εις τό ποσόν 700 περίπου εκατομμυρίων δολλαρίων. Τό κράτος ήρξεν ενρύττατην πολιτικήν διανομῶν διά βελτίου ειδῶν πρώτης ανάγκης εις τόν πληθυσμόν, εκ τῶν αποστειλλομένων εφοδίων υπό τῶν συμμάχων (κυρίως τράφιμα και ρουχισμός) άνευ τῶν ὁποίων η χώρα ασφαλῶς θά υπέκυπτεν. Επίσης ήρξεν η χορηγησης ὠρισμένων πρώτων ὑλών και κεφαλαιουχικῶν αγαθῶν πρώτης ανάγκης εις τήν παραγωγήν ὡστε νά κινηθῆ η εξυπηρέτησις τῶν βασικῶν ἀναγκῶν.

β) 'Αλλά και υπό τῶν ἐισοχυσιν αὐτὴν ἡ οικονομικὴ καὶ δημοσιονομικὴ κατάσταση ἦτο τόσο βραεία ὡστε κατὰ τὸ 1946 τρίτη νομισματικὴ σταθεροποίησις ἐστηρίχθη ἐπὶ ἀτόκου δανείου 10 εκατομμυρίων λίρῶν χορηγηθέντος εἰδικῶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κάλυμμα ἀρ' ἑνὸς τοῦ χαρτονομίσματος καὶ ἀρ' ἑτέρου ὡς μέσον, διὰ τῆς πώλησεως ὑπὸ τῆς 'Εκδοτικῆς Τραπεζῆς χρυσαῶν λίρῶν εἰς τὴν ἀγοράν, συγκρατήσεως τῆς τιμῆς τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἐνῶ ἕνα μέρος τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος θά ἐχρησιμοποιεῖται διὰ τὴν αὔξησιν τῶν εἰσαγωγῶν. Τοιουτοτρόπως ἤρχισαν βραδεύσθαι ἐπέρχεται σχετικὴ βελτίωσις τῆς οικονομικῆς καταστάσεως. 'Αλλ' ἡ τιμὴ τῆς χρυσῆς λίρας κατὰ τὸ 1946 ἦτο εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγοράν 135.000 δρχ. ἐνῶ ἡ ἐπίσημος διατίμησις τὴν διετῆρει εἰς τὰς 20.000 δρχ. καὶ τὸ δολλ. εἰς τὰς 5.000 δρχ. Διὰ τῆς μεθοδου αὐτῆς τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ τὸ νόμισμα κατεβάλλετο προσπάθειαν συγκρατήσεως τῆς τιμῆς τοῦ νομίσματος, ταυτόχρονας ὅμως κατὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμβάσματα ἐξωφλοῦντο εἰς τὸ ἐσωτερικόν εἰς δραχμὰς εἰς τὴν ἐπίσημον διατίμησιν καὶ τοιουτοτρόπως ὁ κύριος οὗτος πῶρος δι' οὐ προπολεμικῶς ἐκαλύπτετο κατὰ μέγα μέρος τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου παρέμεινεν εἰς πολὺ χρημλὸν ἐπίπεδον λόγῳ ἄλλωστε καὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸν περιορισμοῦ τῶν ἐμβασμάτων.

'Υπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς τῆς ἐλλειψέως ἐπαρκούς παραγωγῆς, τῶν μειωμένων εἰσαγωγῶν καὶ τοῦ ἡμιπληθωρισμοῦ ἢ στενότης τῆς κυκλοφορίας τῶν αγαθῶν πτο μεγάλῃ, αἱ μισοὶ καὶ τὰ ἡμερησίου ἀνεπιτέον δι' ἀμέσῳ κρατικῆς παρεμβάσεως εἰς τὰ κατώτατα ὅρια τοῦ βιοτικῆς ἐπίπεδου, αἱ μισαὶ δὲν ἤδυναντο νὰ συγκρατηθῶσιν, τοῦ τιμωρίθμου ἀνερχομένου διαρκῶς καὶ ἡ οικονομικὴ ἀνάρρωσις ἐνεπνεύζετο βραδυτάτῃ ἐν μὴ οὐσιαστικῶς ἀδύνατος. Κατὰ τὸ 1946 διετέθησαν δι' εἰσαγωγὰς 300 ἐκατομμύρια δολλαρίων ἐξ ὧν μόνον 96 εκατομμύρια δολ. ἦτο τὸ 1,3 ἐκαλύφθησαν ἐκ τῶν συναλλαγματικῶν πόρων τῆς χώρας, τὰ δὲ 210 ἐκατομμύρια δολλάρια προήλθον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας. Διὰ μέσου ὅμως τῆς διὰ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀναγκῶν τῶν εἰσαγωγῶν τὸ κράτος ἀναλαμβάνει πλέον πρωτεύοντα ἐπεμβατικόν ρόλον εἰς τὸν ὅλον καθορισμόν καὶ τὴν ρύθμισιν τῆς οικονομικῆς ζωῆς. Πρὸς τοῦτο τὸ κράτος προθεῖ παράλληλως τὴν αὔξησιν τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας, ἥτις μέχρι Δεκεμβρίου 1946 ἀνέρχεται εἰς 537 δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἐνῶ ὁ τιμάρθμος κυμαίνεται περὶ τὰ 146 με βάσιν τὸ 1939 καὶ ἡ χρυσὴ λίρα τὰς 140.000 δρχ. Τό κράτος ἀρχίζει κατὰ τρόπον σταθερῶν νὰ διαγράφῃ ἐνὸ συντονισμένον σύνολον ρυθμίσεων: ἰσοσκελίσις προϋπολογισμοῦ-ἐξυπηρέτησις καὶ καθορισμός τῶν εἰσαγωγῶν διὰ τῆς ξένης βοήθειας-συγκράτησις μισθῶν καὶ τιμῶν-συγκράτησις τιμῆς τοῦ συναλλαγματικοῦ-βραδεῖα αὔξησις τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος με παράλληλον πιστοδοτήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐμπορίου διὰ τὴν ἀναπτύξιν αὐτῶν-εἰσαγωγὴ ὡσούτως διὰ τῆς ξένης βοήθειας, κεφαλαιουχικῶν αγαθῶν-χρησιμοποίησις πόρων ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν δωρεῶν εἰσαγομένων ἐφοδίων-τῆς ξένης βοήθειας διὰ τὴν κάλυψιν ἀναγκῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ. Οἱ δείκται τῆς παραγωγῆς ἤρχισαν βελτιούμενοι ἀνελθόντες οὕτω ἀπὸ 51 τὸ 1945 (βάσις 100 τοῦ 1939) εἰς 73,3 τὸ 1946 τῆς γενικῆς παραγωγῆς καὶ ἀπὸ 33 τὸ 1945 εἰς 53 τὸ 1946 τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Ἐλπιδες ἤρχισαν νὰ διαγράφονται ὅτι ἡ κρατικὴ ρύθμισις θά ἐπετύγχανε τελικῶς τὴν ἀνάρρωσιν τῆς οικονομίας ὅτε δύο γεγονότα συνετέλεσαν εἰς τὴν ὀπισθοδρόμησιν πάλιν τῆς οικονομίας ὁ ἐσωτερικὸς ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μείωσις τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος χρησιμοποιουμένου διὰ τὴν συγκράτησιν τῆς σταθεροποίησεως. Κατὰ Δεκέμβριον 1946 τὸ συναλλαγματικόν ἀπόθεμα ἐμειώθη εἰς τὰ 69 ἐκατομμύρια δολ. ἐναντι τῶν 191 ἐκατομμυρίων δολ. τοῦ προηγούμενου ἔτους. Τοιουτοτρόπως καὶ πάλιν ἡ ἑλληνικὴ οικονομία θά υπέκυπτεν ἐάν βάσει τοῦ Δόγματος Τρούμαν τὸ 'Ελληνικὸν Κράτος δὲν ἐλάμβανε κατὰ τὸ ἔτος 1947 οικονομικὴν βοήθειαν ἐκ τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν ἀνερχομένην εἰς τό ποσόν τῶν 300 ἐκατομμυρίων δολλαρίων. Ἡ βοήθεια αὕτη ἐπιτρέπει τὴν αὔξησιν τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος ἐνῶ ἡ τιμὴ τῆς χρυσῆς λί-

ρας φθάσει τὰς 230.000 δρχ. καὶ ὁ τιμαριθμὸς διαρκῶς ἀνέρχεται. Ἐν τούτοις βελτιοῦνται οἱ δείκται τῆς παραγωγῆς καὶ ἀνέρχονται αἱ παρά Τραπεζαῖαι ἀποταμιεύσεως. Ὁ Προϋπολογισμὸς φθάσει τὰ 3.971 δισεκατομμύρια δρχ. μὲ ἔλλειμμα μόνον 174 δισ. καὶ μὲ κάλυμμα διὰ στρατιωτικῆς δαπάνης ἐκ τῆς βοήθειας δρχ. 185 δισ. Τὸ ἅλον σύστημα τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ παραμένει κατὰ βᾶσιν τὸ αὐτὸ ὡς ἀνωτέρω καθωρίσθη, ἀλλὰ περισσότερο ἀσυστηματικῶς.

γ) Τὸ ἔτος 1947 ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ὃ ἐκδηλοῦται προσπάθεια διαμορφώσεως Προγραμματισμοῦ, κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν περὶ βᾶσει σχεδίου χρηρηγήσεως οἰκονομικῆς βοήθειας, εἰς τὰς χώρας αἰτίνες εἶχον ἀνάγκην, διὰ συγκριμένους σκοποὺς ἀνορθώσεως τῆς οἰκονομίας των. Ἡ κατάρτις τοῦ Προγράμματος ἀνεκῦφεν ὡς ἀμεσὸς ἀνάγκη διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς βοήθειας. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ἐδόθη εὐθύς ἀμέσως γενικότερα κατευθύνσεις ἐπὶ σκοπῶ ὅπως ὁ προγραμματισμὸς ἀποβλήσῃ εἰς τὴν γενικότεραν ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας διὰ ἀξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας. Τὸ πρῶτον ὁμῶς ἐκπονήθη ἰδίως ἐκρίθη ὡς ἀνεπαρκῆς, δι' ὃ ὁ Ὅργανισμὸς Ἀνασυγκροτήσεως ἐξέπησεν τὸ τετραετὲς μακροχρόνιον Πρόγραμμα ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς τὴν Οὐάσιγκτων ἀλλ' ὅπερ οὐδέποτε ἐτύχε πρακτικῆς τινὸς ἐφαρμογῆς¹. Οὕτω καὶ τὸ ἔτος 1947 παρήλθε διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῶν ἐπιμεταβλητικῶν ρυθμίσεων, περὶ ὧν ὁμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ἀνευ θετικοῦ τινὸς προγραμματισμοῦ.

δ) Τὸ ἔτος 1948, παρά τὴν ἐμφανιζομένην βελτίωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παραγωγῆς, ἦτο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἔτος μεγαλυτέρας οἰκονομικῆς κρίσεως. Ἡ τιμὴ τοῦ ἐλευθέρου συναλλάγματος ἀνέρχεται πρὸς τὰς 250.000 δρχ. ἐνῶ σημεῖοται ραγδαία ὕψωσις τοῦ τιμαριθμοῦ καὶ ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία φθάσει τὰ 1018 δισ. ἑκατομ. Ὁ Προϋπολογισμὸς ἔχει ὕψος 4.387 δισ, λίαν βεβαρυμένους μὲ στρατιωτικῆς δαπάνης, ἡ φορολογία ἐπιτίθειται πρὸς κάλυψιν τῶν ἠξουσίων τούτων ἀναγκῶν. Ἐν ὅψει αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἡ ἐπιχειρηθῆ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια διὰ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ ἔδει νὰ λάβῃ γενικότεραν καὶ συστηματικώτεραν μορφήν, ἔστω καὶ ἂν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐσωτερικοὶ οἰκονομικοὶ παράγοντες ἦσαν λίαν δυσμενεῖς διὰ τὴν ἀνάληψιν ἐνὸς τοιοῦτου ἔργου.

ε) Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὰς γενικὰς προϋποθέσεις ἐξ ὧν ἐξηρτηθῆ ἡ πραγματοποίησις τοῦ προγραμματισμοῦ. Αὗται ἦσαν 1) αἱ ἐξελίξεις ὡς ἐλάμβανον τὰ οἰκονομικὰ μεγέθη, ἐξαρτώμενα κατὰ μῆκος μέρος ἐξ ἀσταθμήτων παραγόντων, ὡς εἶδος βαθμοῦ πάσεως ἀποθησαυρισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ, βαθμοῦ συμμετοχῆς τῶν ἰδιοκτητῶν κεφαλαίων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, σταθεροποιήσεως καὶ ἰσορροπίας τῶν βασικῶν παραγόντων τῆς οἰκονομίας, δυνατότητος συμπίεσεως τῆς ἀνωμαλοῦ καταναλωτέως καὶ τῶν τιμῶν, δυνατότητος ταχείας καὶ κανονικῆς ἀπορροφήσεως ἐπενδύσεων ὑπὸ τῆς ἰδιοκτητικῆς οἰκονομίας, πολιτικῆς σταθερότητος καὶ συνεργασίας κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, ἀνατότητος προωθήσεως τῶν ἐξαγωγῶν εἰς τὰς ξένας ἀγοράς, 2) ἐκτὸς τούτου ἡ καλὴ ἐφαρμογὴ καὶ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς σταθερῆς συνεργασίας ἑλληνικῆς διοικήσεως καὶ Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, τῆς ἐλλείψεως παρεμβολῶν πολιτικοῦ συμφέροντος εἰς τὴν κατανομήν τῶν κονδυλίων τῆς βοήθειας, πρὸ παντὸς δὲ ἐκ τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ὀριμότητος τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας διὰ τὸν κατάλληλον συντονισμὸν καὶ ἀπλοῦστευσιν τῶν ὀργανισμῶν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως κλπ. 3) ἐν ὅψει τῆς πάντοτε ρευστῆς καὶ πάντοτε ἀνωμαλοῦ ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ ὑπὸ τὸν περιορισμὸν τῆς παρεχομένης βοήθειας ὁ προγραμματισμὸς ἔδει ὑποχρεωτικῶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχικὴν πρόβλεψιν τῆς εὐρυτέρας ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, πλὴν τῶν ἔργων τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ καὶ τούτων ἐν μέρει. Ἐν τούτοις παρ' ὅλον τούτο ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπόψεως τὰ ἀρχικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα ὑπῆρξε τὸ κατευθύνον τὸν προγραμματισμὸν.

Αἱ εἰδικώτερα οὕτω προϋποθέσεις, οἰκονομικαὶ καὶ δημοσιονομικαί, ὑφ' ὧς ἐλειτούργησε περαιτέρω ὁ καθ' ἔτος προγραμματισμὸς, καὶ εἴ αἱ δημόσιαι ἐπενδύσεις εἰς ἔργα καὶ κοιτῆς ὠφελείας ὑπηρεσίας, καίτοι βραδείας, καθίσταντο ὀλιγώτερον δυσμενεῖς ἐν ὅψει τῆς βραδείας ὡσαύτως ἀλλὰ σταθερᾶς αὐξήσεως καθ' ἔτος τοῦ εισοδήματος. Τα ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ αὐξάνονται καὶ μειοῦται ἡ ἀνισοκῆλια αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ ἀνοίγμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, διατίθεται ὀλιγώτερον ἀμερικανικὴ βοήθεια πρὸς κάλυψιν τῶν ἀνοιγμάτων τούτων καὶ περισσότερον πόρου πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προγραμματισμοῦ, ἐνῶ ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότης αὐξάνει καὶ ἀναλόγως ἡ συγκέντρωσις τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὰ πιστωτικὰ ἱδρύματα. Ἰδία ἀπὸ τοῦ 1953 διὰ τῆς ἀναπροσαρμογῆς τοῦ νομισματος, ἐπέρχεται οὐσιαστικὴ ἐξυγίανσις εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν ζωὴν.

Γενικώτερον ἔκτοτε ἡ πληθωριστικὴ κατάστασις μειοῦται, ἀνέρχεται τὸ συναλλαγμα-

1. Βλ. ἀνωτέρω κεφάλαιον Ζ'.

τικόν απόθεμα, ή έκδοσις του χαρτονομίσματος απορροφάται κανονικώτερον υπό της οικονομίας, εις ήν έπασθεν ή μεγάλη στενότης των μέσων και ή προϋπολογισμός ίσοσκελίζεται, άριών περαιτέρω περίσσειμα, ενώ τέλος σχεδόν εκλείπει ή μεγάλη ύψωσις του τιμαριθμού. Ούτω ή πρόσδος του προγραμματισμού, παρά την έν τώ μεταξύ ουσιώδη μείωσιν της άμερικανικής οικονομικής βοήθειας, συνεχίζεται και αύξάνει διά της περαιώσεως μεγάλων έργων και της ενάρξεως νέων τοιούτων.

III

Λειτουργία και περιεχόμενον του Προγραμματισμού.

8. Το μακροχρόνιον Πρόγραμμα και ή αδυναμία πραγματοποίησώς του: Ός καταφαίνεται σαφώς εκ του προλογούντος τό Πρόγραμμα τοϋτο έγγραφου του Ύπουργού Συντονισμού τό μακροχρόνιον πρόγραμμα καθιέρωθη έν συνεργασία μετά της έν Αθήναις Αμερικανικής Αποστολής άλλ' αί γενικά κατευθύνσεις επί τη βάσει των όποιων συνετάγη τοϋτο εχαράχθησαν υπό της Έλληνικής Κυβερνήσεως. Αί κατευθυντήριαι άρχαι άντιπροσώσεως και ανάπτυξεως των πλουτοπαραγωγικών πόρων της χώρας και ούχι άπλή επανόρθωσις των ζημιών της Έλληνικής οικονομίας όπως επανέλθη εις τό προπολεμικόν επίπεδον, 2) μεταθέσις του κυρίου βάρους της παραγωγικής του έθνους προσπάθειας από της γεωργίας εις την βιομηχανίαν διά της συγκεντρώσεως της βοήθειας ίδίως εις τους βασικούς τομείς της περαιτέρω βιομηχανικής ανάπτυξεως και επιστημονικής εκμεταλλεύσεως των πλουτοπαραγωγικών πόρων. 3) κατανομή των προβλεπόμενων υπό του Προγράμματος επενδύσεων κατά 40 % των εκ του έξωτερικού και 30 % του συνόλου δαπανών εις την βιομηχανίαν έν γένει, ενώ τά 25% παρέχονται εις την γεωργίαν, άλιείαν και συναφείς γεωργικές βιομηχανίας, τά 20% τας συγκοινωνίας και αναλόγως εις οικισμόν, κοινωνικήν πρόνοιαν και ύγείαν, 4) τό ύψος των άπαιτουμένων επενδύσεων υπελογισθη εις 1.186 έκαστομ. δολάρια έξ ών 572 έκαστομ. έξ έξωτερικής βοήθειας και 613 έκαστομ. εκ του έσωτερικού. Διά την δευτέραν κατηγορίαν των δαπανών υπελογισθη ότι θα προέλθη εκ των Ίταλικών και Γερμανικών επανορθώσεων, έξ αποταμιεύσεως χρυσού έν τώ έσωτερικώ, από επενδύσεις ξένων κεφαλαίων και από επαναπατρισμόν και είσοδην Έλληνικών κεφαλαίων πρós επένδυσιν, 5) τό πρόγραμμα πρós επίτευξιν της άνασυγκροτήσεως αυτής της παραγωγής προβλέπει την λήψιν όλων των αναγκαίων κατά συνάρτησιν παρεμβατικών ρυθμίσεων του κράτους ήτοι δημοσιονομικών, πιστωτικών και νομισματικών ρυθμίσεων, ρύθμισιν έξωτερικού έμπορίου, μέτρα πρós εξασφάλισιν έσωτερικών επενδύσεων, εργατικήν πολιτικήν διά την άπορρόφησιν της άπασχολήσεως κλπ.

Τό πρόγραμμα ήχη εις συζήτησιν ενώπιον του Όργ. Εύρ. Οίκον. Συνεργασίας κατά την συνεδρίασιν της 11 Δεκεμβρίου 1948. Αί ως πρós αυτό δε παρατηρήσεις των μελών ήσαν: 1) ταυτοχρόνως άντιμετώπισις όλων των τομέων της παραγωγής κατ' άρχήν αδύνατος 2) τό ήμισυ των δαπανών έξ έξωτερικών πόρων ύσάντος άπιδόλου πραγματοποιήσεως, 3) ειδικώς τό γεωργικόν πρόγραμμα θα έδει ν' άποβλήη κυρίως εις ανάπτυξιν προϊόντων μεγάλης παραγωγής και εύκόλου εξαγωγής ως ή κορινθιακή σταφίς, 4) ό εξηλεκτρισμός καθυστερεί πολυ και πέραν του 1952, 5) σοβαράτατα άμφιβολiai περί της δυνατότητας ξευρέσεως άγορών διά πολλά μεταλλευτικά και γεωργικά προϊόντα, ών προβλέπεται ή αύξησις της παραγωγής, 6) άνεπάρκεια του έσοδήματος ώστε να κατανεμηθί μεταξύ καταναλώσεως—δημοσίων δαπανών—επενδύσεων, 7) έλλειψις εκ μέρους του κράτους έλέγχου επί των κερδών των Έλλήνων έφορλιστών. Ήτο φανερόν ότι τό μακροπρόθεσμον πρόγραμμα δεν ήτο πραγματοποιήσιμον και πράγματι ούδέποτε έπραγματοποιήθη.

9. Η διάρθρωσις του έτησίου προγραμματισμού: Η άνάλυσις του έτησίου προγραμματισμού έμφανίζει τό έξής περιεχόμενον καθ' ό τοϋτο έξάγεται έν λάβωμεν ύπ' όψιν έν των έτησίων προγραμμάτων π.χ. τό αναθεωρηθέν και έγκριθέν πρόγραμμα έτους 1949—1950. Τό πρόγραμμα παρουσιάζει πρώτον τόν ύπολογισμόν του έθνικού έσοδήματος (Κεφαλ. 1ον) και τό επίπεδον της οικονομικής δραστηριότητος (Κεφάλαιον 2ον). Μετά τους δύο γενικούς αυτούς προεσαγωγικούς ύπολογισμούς προβαίνει εις τόν καθορισμόν του προγράμματος άνασυγ-

κροτήσεως (Κεφάλ. 3ον) ήτοι καθορίζει τας προτεινομένους δαπανάς δια την παραγωγήν, τας μεταφοράς και τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον, κατανοημένας κατὰ κλάδους δ' ἕκαστον τῶν τριῶν τοιμῶν. Περαιτέρω ὑπολογίζεται τὸ ἐπίπεδον καταναλώσεως (Κεφάλ. 4ον), ήτοι ὁ βαθμὸς τῆς ικανοποιήσεως τῶν καταναλωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ και αἱ ἀπαιτούμεναι δαπάναι δι' εἰσαγωγὴν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν. Ὑπολογίζεται ὡσαύτως ἡ κατάστασις τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως και αἱ μελλοντικαί τῆς τάσεις (Κεφάλ. 5ον) ὡστε νὰ καθορισθῆ πόση ἀπασχόλησις θ' ἀπορροφηθῆ διὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Τέλος καθορίζεται τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν (Κεφάλ. 6ον), δηλαδὴ καθορίζεται γενικὸν ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου μετὰ τὰς ἐξαγωγὰς και τοὺς ἀδήλους πόρους και τὸ ποσὸν ὅπερ ἀπαιτεῖται ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας διὰ τὴν κάλυψιν εἰς εἰσακτέα ἀγαθὰ ἀνασυγκροτήσεως και εἰσακτέα ἀγαθὰ καταναλωτικά. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Προγράμματος περιλαμβάνονται ἀναλυτικῶς οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν διαφόρων τοιμῶν τῆς ἀνασυγκροτήσεως σύμφωνα με τὸν γενικὸν ὑπολογισμὸν τοῦ πρώτου μέρους.

Τὸ σύστημα τοῦ παρεμβατισμοῦ ὅπερ καθιερώνει ὁ προγραμματισμὸς αὗτος εἶναι ἀρκετὰ σαφές. Λαμβάνει ὡς βάσιν τὰ δεδομένα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως και τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τοῦ προηγούμενου ἔτους και ἐπ' αὐτῶν ὑπολογίζει βασικῶς ἐν ποσοστῶν αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς διὰ διαθέσεως σχετικῶς δαπανῶν εἰς τοὺς διαφόρους τοιμῆς ὡστε ν' ἀπορροφηθῆ ἕνα ποσὸν ἀπασχολήσεως, ν' ἀνέλθῃ ἀναλόγως τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα και νὰ βελτιωθῆ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον. Τὸ ποσοστὸν αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπόλυτον ἀλλὰ σχετικόν, δὲν ἀποβλέπει ἀναγκαιῶς, λόγω τῆς στενότητος τῆς παρεχομένης βοήθειας, εἰς εὐρείαν ἀνάπτυξιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ἀλλ' εἰς μόνον ἔστω τὴν προώθησιν τοῦ συνήθους ἐπιπέδου παραγωγῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὅλου τούτου λογιζομένου ὑπολογίζει τὸ πρόγραμμα τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην, ήτις θὰ καλυφθῆ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας και περαιτέρω τὸ ἔλλειμμα, ὅπερ δέον νὰ καλυφθῆ ἐπίσης διὰ τῆς βοήθειας εἰς καταναλωτικά ἀγαθὰ, ἀφοῦ καθορισθῆ τὸ ὄριον τῆς ἀπαιτήτου καταναλώσεως ἰδίᾳ εἰς θερμίδας. Οὕτω ἐξάγεται τὸ σύνολον τῆς ἀπαιτουμένης βοήθειας κατ' ἐλάχιστον ὄριον. Νοεῖται ὅτι εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ δυνατότητες τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς ἐξαγωγὰς, εἰσαγωγὰς, ἐπενδύσεις, ὧν τὰ κενὰ καλύπτει ἡ βοήθεια. Τὸ οὕτω λογιζόμενον ἀποτέλεσμα θεωρεῖται διὰ τὸ πρόγραμμα τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς ἀναγκαίας ἀνασυγκροτήσεως δι' ὃ και δὲν λαμβάνει τοῦτο ὑπ' ὄψιν οὔτε τὸ ποσὸν τῆς βοήθειας ὅπερ εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας, οὔτε τὸ τυχὸν ἀπαιτηθὸς ποσὸν διὰ κάλυψιν εὐθέως ἔλλειμμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Καὶ ἐν τούτοις οἱ δύο αὗτοι παράγοντες ἤσκησαν μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν τελικὴν κατ' ἔτος πραγματοποιήσιν τοῦ προγράμματος, διότι ἐν ὄψει ἀναποτρέπτου ἀναγκῶν στρατιωτικῶν και προϋπολογισμοῦ και ἐν ὄψει τῆς μὴ αὐξανόμενης Ἀμερικανικῆς βοήθειας, ἀφιερῶτο κατ' ἔτος ἐκ τῆς ἀνασυγκροτήσεως και ἐχρησιμοποιοεῖτο διὰ τὰς ὡς ἄνω ἐκτάκτους ἀνάγκας οὐσιῶδες μέρος αὐτῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ πολλὰκις ἰσχυρίσθη ὅτι αἰτία τῆς καθυστερήσεως τῆς ἀνασυγκροτήσεως ὑπῆρξεν ἡ μὴ λήψις ὑποσχεθέντων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρεμβατικῶν μέτρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνεμύνητο ἡ αὐξήσις ἢ ἡ καλύτερα χρησιμοποίησις τῶν ἐξωτερικῶν πόρων και ἡ βελτίωσις τῶν σχέσεων τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομίας. Εἶναι ἐκ τούτων σαφές ὅτι τέσσαρες εἶναι οἱ βασικοὶ λογιζομὸι ἐφ' ὧν

στηρίζεται τὸ πρόγραμμα: 1) σχέσις κατανομῆς τῆς βοήθειας μεταξύ ἐπενδύσεων ἀνασυγκροτήσεως καὶ δαπανῶν εἰσαγωγῆς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, 2) σχέσις κατανομῆς ἐπενδύσεων ἀνασυγκροτήσεως εἰς ἀνάπτυξιν δημοσίων καὶ κοινωφελῶν ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν ἢ ἀνάπτυξιν ἰδιωτικῆς παραγωγῆς, 3) σχέσις κατανομῆς ἐπενδύσεων εἰς ἰδιωτικὴν παραγωγὴν μεταξύ ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, ἐπὶ σκοπῷ μειώσεως ἑξαγομένου συναλλάγματος ἢ πιστοδοτήσεως εἰς τρεχούσας ἀνάγκας τῆς παραγωγῆς, 4) σχέσις τῆς κατανομῆς τῶν ἐπενδύσεων ἀνασυγκροτήσεως εἰς δαπάνας ἀναπτύξεως παραγωγῆς τῆς γεωργίας ἢ δαπάνας ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

10. Γενικὴ κατανομή τῶν πόρων τοῦ προγραμματισμοῦ: Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν ἡ ὅλη βοήθεια κατανέμεται εἰς τρία μέρη 1) συνάλλαγμα δι' εἰσαγωγὰς ἐφοδίων τοῦ κράτους ἀπ' εὐθείας, 2) συνάλλαγμα δι' εἰσαγωγὰς ἰδιωτικὰς εἰς καταναλωτικὰ καὶ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ μέσω πιστοδοτήσεως ἢ ἀνευ, 3) δραχμὰς αἰτινες πηγάζουν ἐκ τοῦ πωλουμένου ὑπὸ τοῦ κράτους συναλλάγματος τῆς βοήθειας διὰ τὰς ἰδιωτικὰς εἰσαγωγὰς ἢ ἐκ τῶν εἰσαγομένων ὑπὸ τοῦ κράτους ἐφοδίων ἅτινα διατίθενται ἀποδίδοντα ἀντίστοιχον ἔσοδον. Αἱ δραχμαὶ αὗται συγκεντρῶνται εἰς τὸν λογαριασμὸν ἀνασυγκροτήσεως εἰς δραχμὰς παρὰ τῆ Τραπεζῇ Ἑλλάδος, δι' οὗ πάλιν κατανέμεται εἰς πιστοδοτήσεις πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς δαπάνας ἀνασυγκροτήσεως διὰ τοῦ κράτους.

Κατ' οὐσίαν οὕτω ὁ προγραμματισμὸς λειτουργεῖ διὰ δύο τομῶν τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ, φορεῖς δὲ συνειπῶς τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως εἶναι ἀφ' ἐνὸς μὲν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, αἱ δημοσίαι ὑπηρεσίαι ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ πιστοδοτούμεναι ἐκ τῆς βοήθειας ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις. Ἄλλ' εἰ δύο τομεῖς εὐρίσκονται εἰς ἄμμεσον ἀλληλεξάρτησιν καὶ ἀμοιβαῖον καθορισμόν. Διότι ὁ μὲν δημόσιος τομεὺς, δηλαδή τὸ κράτος καὶ τὰ νομικὰ πρόσωπα δ. δ. δὲν χρησιμοποιοῦν εὐθέως ὅλα τὰ παρ' αὐτῶν εἰσαγόμενα ἐφόδια διὰ τὰ δημοσία καὶ κοινῆς ὠφελείας ἔργα, ἀλλὰ μέγα μέρος τούτων διαθέτουν κατὰ τὰ προλεχθέντα εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, παραγωγὴν καὶ ἐμπόριον, ἐνισχύοντα οὕτω ταύτην καὶ ταυτοχρόνως εἰσπράττουσι ἔσοδον ὅπερ τροφοδοτεῖ τὸν Λογαριασμὸν Ἀνασυγκροτήσεως ὅστις πάλιν ἀνήκων εἰς τὸν δημοσίον τομέα τροφοδοτεῖ δι' ἐπενδύσεων τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἰδιωτικὸς τομεὺς διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν πιστοδοτήσεων εἰς συνάλλαγμα καὶ δραχμὰς ἀναπτύσσει τὴν παραγωγὴν συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως, ὠφελοῦμενος ταυτοχρόνως ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου τομέως πραγματοποιουμένων κοινωφελῶν καὶ δημοσίων ἔργων καὶ παρέχων νέους πόρους εἰς τὸν δημοσίον τομέα διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ.

Κατωτέρω ἡ παραθέτομεν τοὺς γενικοὺς ἀριθμοὺς δι' ὧν ἐμφανίζεται κατὰ τὸ δυνατὸν ἡ ὅλη εἰκὼν τῆς λειτουργίας τοῦ προγράμματος κατὰ τὴν τετραετίαν Ἀπρίλιος 1948—Ἰούνιος 1952. Τὰ δεδομένα αὐτὰ μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἐν ὄψει τῆς στενότητος τῆς βοήθειας καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀναγκῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἡ δοθεῖσα κατεθυσίαι εἰς τὸν προγραμματισμόν, τῇ ἐπιρροῇ καὶ τῇ Ἀμερικανικῇ Ἀποστολῇ, ὑπῆρξε διάφορος ἀπὸ τὴν γραμμὴν ἣν ἐπεθύμησε νὰ χαράξῃ τὸ μακροπρόθεσμον πρόγραμμα τῆς ἑλληνικῆς Διοικήσεως. Οὕτω κατὰ σειρὰν μεγέθους διαθέσεων

ἐκ τῆς βοηθείας, 1) ἐκαλύφθη τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου διὰ τὴν διατήρησιν τῆς στάθμης τῆς καταναλώσεως καὶ τὴν συγκράτησιν τοῦ τιμαρίθμου μέσῳ εἰσαγωγῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἰδιωτικῶν καὶ τοῦ κράτους, 2) ἐξυπηρετήθησαν δημόσια κοινωφελῆ ἔργα καὶ ὑπηρεσίαι ἐνισχύσεως τῆς γεωργίας καὶ τῆς παραγωγῆς πρώτης ἀνάγκης, 3) ἐνισχύθη ἡ βιομηχανία, 4) ἐπετεύχθη κάλυψις ἑλλειμμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἡ γραμμὴ ἦτο ἡ μόνη δυνατὴ ἐντὸς τῶν ὑφισταμένων πλαισίων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς χώρας καὶ ἐφ' ὅσον μέγα μέρος τῆς περιορισμένης βοηθείας ἀπερροφάτο ὑπὸ στρατιωτικῶν καὶ ἄλλων καταναλωτικῶν δαπανῶν.

Δέον πρὸς τοῦτοις νὰ σημειωθῆ ὅτι α) ἓνα τμῆμα τῆς βοηθείας, ἄρκετὰ δὲ σημαντικόν, παραμένει κατ' ἔτος ὑπόλοιπον ἀδιόθετον ἐκ διαφόρων λόγων καὶ ἰδίᾳ τῆς δυσχερείας ἀπορροφητικότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ὅπερ ἐκπίπτεται ἐκ τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῆς διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος καθοριζομένης βοηθείας καὶ οὕτω φαίνεται ὡς προσάυξησις ταύτης. β) ἓνα μέρος τῶν χορηγούμενων πιστοδοτήσεων πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν δὲν ἐπιστρέφεται, παρὰ τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας τῆς παροχῆς καὶ οὕτω ἐδημιουργήθη τὸ ζήτημα τῶν «παγωμένων πιστώσεων».

11. Διοχέτευσις τῶν πόρων εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Προγραμματισμοῦ: Ἴδου τώρα αἱ μέθοδοι καθ' ἃ εἰδικώτερον ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ διοίκησις ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ ἐπετύγχανε τὴν ὅλην διοχέτευσιν τῆς βοηθείας. Τὸ συνολικὸν ποσὸν τῆς ἀμέσου εἰς δολλάρια οἰκονομικῆς βοηθείας, ὅπερ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὀλίγον κατ' ὀλίγον βάσει τῶν ἐντολῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς χορηγεῖται, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ διατιθεμένου διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας, κατανέμεται εἰς τὰ ἑξῆς μέρη: 1) ἓνα μέρος διατίθεται διὰ πωλήσεως ὑπὸ τοῦ κράτους μέσῳ Τραπεζῶν εἰς τὴν ἐπίσημον τιμὴν διὰ εἰσαγωγὰς ὑπὸ ἐμπόρων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν. Ἡ διάθεσις αὕτη γίνεται βάσει τοῦ εἰδικοῦ προγράμματος εἰσαγωγῶν καὶ δυνάμει τῶν βάσει τοῦ προγράμματος τούτου ἀδειῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἀδειῶν συναλλάγματος. 2) ἕτερον μέρος διατίθεται εἰς πιστοδοτήσεις εἰς δολλάρια τῆς παραγωγῆς, ἰδίᾳ βιομηχανιῶν, ἀλλὰ καὶ κοινωφελῶν ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτῶν, βάσει τοῦ Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως μέσῳ εἰσαγωγῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν. Ἡ κατανομή γίνεται βάσει ἀποφάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εἰδικῶν ἀδειῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Δανείων μέσῳ τῶν πρὸς τοῦτο εἰδικῶς ἐξουσιοδοτουμένων Τραπεζῶν. Καὶ τὸ συνάλλαγμα τοῦτο πωλεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἐπίσημον τιμὴν. 3) ἕτερον τέλος μέρος τοῦ συναλλάγματος τῆς βοηθείας χρησιμοποιεῖται εὐθέως ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ δύο σκοποὺς: 1) εἰσαγωγῆν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν καὶ ἄλλων ἐφοδίων χρησίμων διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους ἐκτέλεσιν δημοσίων καὶ κοινωφελῶν ἔργων κατὰ τὸ πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως. 2) εἰσαγωγῆν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ ἄλλων ἐφοδίων ὡς γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐργαλείων κλπ. καὶ πρώτων ὑλῶν διανεμομένων ἢ πωλουμένων ὑπὸ τοῦ κράτους. Αἱ εἰσαγωγαὶ αὗται ἐνεργοῦνται βάσει εἰδικοῦ προγράμματος καταρτιζομένου ὑπὸ τῶν Ὑπουργείων Ἐμπορίου, Βιομηχανίας, Γεωργίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν ὑπολογισμῶν τοῦ ἔτησιον προγράμματος. Διατίθενται δὲ τὰ ἐφόδια εἴτε εὐθέως ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ διανομῶν ἢ πωλήσεων εἰς τοὺς ἐμπόρους εἴτε διὰ πωλήσεων ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, εἰς ἣν ἔξει ἀνατεθῆ ἡ ὅλη διαχειρίσις τῶν ἐφοδίων τοῦ Κράτους.

Συμφώνως πρὸς τὰς μεταξύ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως συμφωνίας περὶ τῆς χορηγήσεως τῆς Βοήθειας ἢ ἑλληνικῆ Κυβερνήσεως ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ εἰς λογαριασμὸν τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως τὸσον ποσὸν δραχμῶν ὅσον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ ποσὸν τῆς εἰς δολλάρια παρεχομένης βοήθειας ἧτις εἰσάγεται εἰς τὴν χώραν ὑπὸ μορφὴν πάσης φύσεως ἐφοδίων ἢ συναλλάγματος πρὸς χορήγησιν δανείων. Σημειωτέον ὅμως ὅτι πραγματικὰς δραχμὰς ἀποφέρουσι μόνον τὸ συνάλλαγμα τὸ πωλούμενον διὰ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ πωλούμενα ὑπὸ τοῦ κράτους ἐφόδια. Αἱ ἄλλαι δραχμαὶ ἐμφανίζονται μὲν εἰς Λογαριασμὸν Ἀνασυγκροτήσεως ἀλλ' εἶναι «παγωμέναι». Οὕτω τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς διαθέσεως μέρους τοῦ συναλλάγματος, κατὰ τὴν περίπτωσιν 1 ἀνωτέρω καὶ τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς διαθέσεως ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν ἐφοδίων κατὰ τὴν 3 II περίπτωσιν, συναποτελοῦσιν ἕνα λογαριασμὸν, τὸν Λογαριασμὸν Ἀνασυγκροτήσεως εἰς δραχμὰς κινούμενον διὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος¹.

Ὁ λογαριασμὸς ἀνασυγκροτήσεως εἰς δραχμὰς χρησιμοποιεῖται α) δι' ἐκτέλεσιν ὑπὸ τοῦ κράτους δημοσίων καὶ κοινωφελῶν ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν κατὰ τὸ Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως, β) διὰ χρηματοδότησιν Ἀγροτικῆς, Κτηματικῆς Τραπεζῆς κλπ. διὰ ἔργα κοινῆς ὠφελείας καὶ πιστοδοτήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, γ) διὰ πιστοδοτήσεις τῆς οικονομίας τῆς χώρας εἰς δραχμὰς κατὰ τὸ πρόγραμμα μετὰ ἔγκρισιν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατανομῆν ὑπὸ τῆς Κ.Ε.Δ. δ) διὰ κάλυψιν ἐκτάκτων ἀναγκῶν τοῦ δημοσίου Προϋπολογισμοῦ.

Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Δανείων, περὶ τῆς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπετέλει συλλογικὸν ὄργανον τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως καὶ ἰδρῦθη δυνάμει συμβάσεως μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς παρεχοῦσης τὸν οικονομικὴν βοήθειαν Κυβερνήσεως τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἧτις σύμβασις ἐκυρώθη διὰ νόμου². Αἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης περιῆλθον βραδύτερον, ταύτης καταργηθείσης, εἰς τὸν Ὄργανισμὸν Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως περὶ οὗ βλ. εἰς Κεφάλαιον Ἐνατον.

Αἱ ἐκ τῆς βοήθειας δαπάναι τοῦ κράτους εἰς συνάλλαγμα καὶ δραχμὰς διὰ τὴν ἀνασυκρότησιν ἐνεργοῦντο μέχρι τοῦ 1952 δυνάμει τοῦ Ν. 694/48 βάσει ἐδικῶν ἐκάστοτε συμβάσεων μεταξύ Κράτους καὶ Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαληφθεῖσαν διαδικασίαν, χωρὶς ὁ ὅλος αὐτὸς λογαριασμὸς νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸν δημόσιον προϋπολογισμὸν οὔτε νὰ ψηφίζεται μετ' αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ νόμου ὁμοῦ 2212/1952 αἱ δαπάναι τοῦ Κράτους βάσει τοῦ Προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως ἐνεργοῦνται διὰ ἐδικοῦ Προϋπολογισμοῦ Δημοσίων Ἐπενδύσεων κινουμένου διὰ κοινῶν ἀποφάσεων Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου διὰ τὸ ἔργον Ὑπουργοῦ καὶ κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀποτελεῖ δὲ ὁ Προϋπολογισμὸς οὗτος ἴδιον τμήμα τοῦ δημοσίου Προϋπολογισμοῦ ψηφιζόμενον μετ' αὐτοῦ. Περὶ τούτου ὁ λόγος εἰς τὸ Κεφάλαιον Ἐνατον.

Τέλος δεῖον νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια κατανέμεται εἰς ἄμεσον καὶ ἔμμεσον βοήθειαν ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συμφωνίας μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Η.Π.Α., ἐνῶ ἡ δευτέρα εἶναι δεσμευμένη ἐξαρ-

1. Σύμβασις τῆς 31-1-1949.

2. Σύμβασις 31-1-1949. ν. 1038/1949. ν. 1198/1949. Βλ. περὶ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης Κεφ. ΣΤ' § 8.

τωμένη εκ των εξαγωγών ἄς ἡ χώρα πραγματοποιεῖ μετα τῶν ἄλλων Ἐυρωπαϊκῶν Κρατῶν. Ἡ Ἑλλάς συμμετέσχεν εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1948, δι' ἧς ὀργανώθη ἡ οικονομικὴ συνεργασία τῶν συμμετεχουσῶν χωρῶν εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως. Κατὰ τὴν συμφωνίαν αὐτὴν ἡ χώρα ἐκ τῶν συμμετεχουσῶν, ἡ ἔχουσα ἔλλειμμα εἰς τὸς συναλλαγὰς αὐτῆς μετὰ ἄλλης τινὸς χώρας τῶν συμμετεχουσῶν, ἔχει δικαίωμα εἰσαγωγῶν ἴσων πρὸς τὸ ἔλλειμμα τοῦτο ἔναντι τῆς ἄλλης χώρας, τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται διότι ἡ ἔχουσα τὸ ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον χώρα ἔχει καλυφθῆ διὰ δολλαρίων εἰς ἀμερικανικὰ ἐφόδια ἔναντι τῶν ὁποίων ὑποχρεῦται νὰ χορηγήσῃ ἐκ τούτου δι' εἰσαγωγὰς εἰς τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλλειμματικὸν ὑπόλοιπον χώραν. Ἡ τοιαύτη συμφωνία ἐκυρώθη διὰ νόμου¹ καὶ βάσει αὐτῆς, ἕνα μέρος τοῦ ἐτησίου καθοριζομένου συνολικοῦ ὕψους τῆς βοήθειας, βάσει τοῦ Προγράμματος, κατελογίζετο εἰς βοήθειαν ἔμμεσον ἤτοι εἰσαγωγῶν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς συμφωνίας αἵτινες εἶχον ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον ἔναντι τῆς Ἑλλάδος. Μάλιστα ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν σχετικῶν ἀριθμῶν κατεβάλλετο προσπάθεια ὅπως καθ' ἕκαστον ἔτος μειοῦται ἡ ἄμεσος βοήθεια καὶ αὐξάνεται ἡ ἔμμεσος. Αἱ συμφωνίαι περὶ τῆς ἔμμεσου βοήθειας εἶναι εἰδικὰ ἐμπορικὰ συμφωνία μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἑκάστης τῶν χωρῶν τούτων βάσει τῶν κατευθύνσεων τῶν διδομένων ἐκ τοῦ Ὄργανισμοῦ Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας διὰ τὸν προγραμματισμὸν.

Τέλος δὲν θὰ εἶχομεν πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ τρόπου τῆς ἐξυπηρητήσεως τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως ἐὰν δὲν εἰλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὅτι ὑπάρχουν δύο πηγαὶ ἀκόμη ἐνισχύσεως αὐτοῦ ἐξ ἐσωτερικῶν πόρων. Πρῶτον ἡ διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ χαρτονομίσματος πρὸς πιστοδότησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐμπορίου. Δεύτερον ἡ ἐκ τῶν διαθεσίμων τῆς παρὰ ταῖς Τραπεζίαις ἀποταμιεύσεως πιστοδοτήρις ὡσαύτως τῆς οἰκονομίας. Ἀμφότεραι αἱ πηγαὶ ὑπόκεινται ὡσαύτως εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ κράτους διὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος². Πρὸς τούτοις δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ πιστοδότησις τῶν ἰδιωτικῶν βιομηχανιῶν ἐγένετο οὐχὶ ἐξαναστασιακῶς ἀλλὰ βάσει τῆς ὑποβαλλομένης παρ' αὐτῆς αἰτήσεως καὶ ἐφ' ὅσον αὕτη ἐκρίνετο βάσιμος. Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι σχεδὸν πάντες ἐζήτουν χορηγήσιν ἐπενδύσεων ὥστε ἡ ἐπιλογή τῆς Διοικήσεως ἦρκει μὴ ὑφισταμένης περιπτώσεως πρὸς ἀναγκαστικὴν ἐπιβολὴν ἐπενδύσεων.

12. Ἐπιτεύγματα τοῦ Προγραμματισμοῦ. Δὲν θὰ ἔθεωρούσαμε πλήρη τὴν κατατόπισιν ἐπὶ τῆς θεμελιώδους διὰ τοῦ Προγραμματισμοῦ παρεμβατικῆς ρυθμίσεως ἐὰν δὲν ἐξετιθετο εἰς συνοπτικοὺς ἀριθμοὺς τ' ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν τοῦ προγραμματισμοῦ τούτου³ κατὰ τὴν τετραετίαν 1948-1952. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1952 ἡ ἐξωτερικὴ βοήθεια συνεχίζεται διὰ μέσου τοῦ Ὄργανισμοῦ Κοινῆς Ἀσφαλείας, ἀλλ' ἡ ὅλη μορφή τῆς ἐν Ἑλλάδι οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ προγραμματισμοῦ παρέμεινε κατὰ βάσιν ἡ αὐτή, οἷα διεγράφη ἀνωτέρω, πλὴν ὠρισμένων τροποποιήσεων ὡς ἡ τοῦ προϋπολογισμοῦ Δημοσίου Ἐπενδύσεων, περὶ ὧν εἰς τὸ Κεφάλαιον Θ'

Τὸ σύνολον τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας ὅπερ ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1952 εἶναι περίπου τὸ ἑξῆς:

1. Ν. 523/1949.

2. Βλ. Κεφάλαιον ΙΑ'

3. Οἱ σχετικὲς ἀριθμοὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἐτησίων Ἀπολογισμῶν τοῦ Ἐπιχειρήματος Συντονισμοῦ τῆς τετραετίας τοῦ Σχεδίου Marshal. Ἀπρίλιος 1948-Ἰούνιος 1952.

	Είς ἑκατομ. Δολ.
α) 1944—1947 Σύνολον Βοηθείας	332
β) 1947—1948 » »	180
Σύνολον (εἰς ἑφοδ. στρ. εἶδη κλπ.)	512
γ) 1948—1952 Σύνολον Βοηθείας *Ἄμεσος	492
» » » » *Ἐμμεσός	401
	893
1944—1952, Σύνολον Οἰκον. Βοηθ.	1.405
δ) 1944—1952 *Ἀμερικανική Στρ. Βοήθεια	559
Σύνολον Ἀμερ. Βοηθ.	1.964
1944—1948 Βοήθεια Συμμάχων	212
στρ. Βρετανική Βοήθεια	152
Σύνολον Βοηθείας Συμμάχων	364
Γενικόν σύνολον Βοηθείας περίπου. ~	2.328

Ἡ ἀνάλυσις ἥτις κυρίως ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς διοικήσεως μὲς ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας τῶν ἐτῶν τοῦ προγραμματισμοῦ 1948—1952 ἥτις, ἀνήλθε περίπου εἰς 893 ἑκατομ. δολλάρ. Οἱ παρατιθέμενοι ἀριθμοὶ ἀναγράφονται κατὰ προσέγγισιν καὶ στρογγυλευμένοι :

1. Δανεισμός πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν : Δολλάρια 50.694.657 καὶ εἰς δραχμὰς 320.280.000.000.

Εἶναι καταδήλως μικρόν τὸ ποσὸν τὸ κατὰ τὴν τετραετίαν διατεθὲν ἐκ τῆς βοήθειας διὰ τὴν ἐπίσχυσιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἰδιωτικῆς παραγωγῆς. Ἡ κατανομή τῶν δανείων τούτων κατὰ κλάδους παραγωγῆς ἔχει οὕτω :

α) Βιομηχανία	Δολλ.	23.397.000	Δρχ.	204.922.700.000
β) Γεωργία	»	3.466.000	»	62.638.000.000
γ) Μεταλλεία	»	9.144.000	»	15.420.000.000
δ) Κοινων.	»	9.060.000	»	7.295.000.000
ε) Συγκοινωνίας	»	4.190.000	»	1.800.000.000
στ) Τουριστικά	»	375.000	»	15.034.000.000
ζ) Ἀλιευτικά	»	1.059.000	»	13.816.000.000
2. Δημόσια ἐπενδύσεις δι' Ἀνασυγκρότησιν : Αὗται κατὰ ἔτη καταμένονται οὕτω :			Δρχ.	651.280.000.000
α) 1948—1949			»	832.900.000.000
β) 1949—1950			»	1.394.580.000.000
γ) 1950—1951			»	586.900.000.000
δ) 1951—1952				

Σύνολον 1948—52 3.465.660.000.000

Τὸ ποσὸν τοῦτο κατανέμεται οὕτω κατὰ κλάδους δημοσίων καὶ κοινοφελῶν ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν :

α) Πρωτογενὴς Παραγωγή :		
(Γεωργία, Κτηνοτροφία, Δάση, Ἀλιεία, Ἐγγειοβελ. Ἔργα)	694.528.000.000	
β) Δευτερογενὴς Παραγωγή :		
(Ἡλεκτρ. Ἐνέργεια, Λιγνιτωρυχεῖα, Μεταλλεία, Οἰκοτεχνία)	251.609.000.000	
γ) Κυκλοφορία :		
(Σιδηρόδρομοι, Λιμένες, Ὁδοί, Πολ. Ἀεροπορία, Τηλεπικοινωνία, Τουρισμός)	870.911.000.000	
δ) Διαβίωσις :		
(Οἰκισμοί, Ὑγεία, Παιδεία, Ἐπαγγέλμ. Ἐκπαίδευσις)	1.033.303.000.000	
ε) Διάφορα :		
(Μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς δαπάναι πιστώσεων, τεχνικαὶ μελέται, κοινοτικά ἔργα δάνεια τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας κλπ.)	496.000.009.000	
στ) Τεχνικὴ βοήθεια	250.205.000.000	
Σύνολον Δημ. Ἐπενδ.	3.490.000.000.000	

3. Λοιπὰ κρατικά δαπάναι καλυφθεῖσαι ἐκ τῆς βοήθειας ἀνερχοῦνται εἰς τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 2.112.198.000.000 ἐξ ὧν τὸ 1 τρισεκατομ. εἶναι κάλυμμα ἐλλείμματος προϋπολογισμοῦ 1948—1949 καὶ 1949—1950, διὰ τὴν ἑλληνικὴν πολιτικὴν περιθάλψιν Ὑπ. Οἰκονομικῶν 250 εἰς, διὰ βοήθειαν Ὑπ. Ὑγιεινῆς καὶ Προνοίας 150 εἰς, διὰ διοικητικὰς δαπάνας Ἀποστολῆς 600 εἰς κλπ.

4. Συνεπῶς ἐκ τοῦ συνόλου τῆς τετραετοῦς βοήθειας 895 ἑκατομ. δολλ. ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς ποσὸν δρχ. 12 τρισεκατ. δρχ. ἀνελήθη ποσὸν ἐν συνόλῳ ἄνω τῶν 5 1/2 τρισεκατ. καὶ παρέμειναν δραχμαὶ παρὰ τῷ Λογαριασμῷ (Τραπεζ., Ἑλλ.) Ἀνασυγκροτήσεως περίπου 6 1/2 τρισεκατομμυρίων ἐξ ὧν μέγα μέρος ἦσαν πλαιοματικά.

5. Ἀπὸ ἀτόμους κατανομῆς τῆς βοήθειας μεταξύ εἰσαγωγῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν καὶ εἰσαγωγῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου παρατηροῦμεν ὅτι διὰ μὲν καταναλωτικὰ ἀγαθὰ διετέθησαν μόνον 118 ἑκατομ. δολλάρια, ἐνῶ διὰ εἰσαγωγῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν διετέθησαν μόνον 118 περίπου ἑκατομ. δολλάρια (παρέμεινον εἰσέτι ἀνεκπλήρωτα 84 ἑκατομ.) Ἄλλ' ἐκ τοῦ Λογαριαμοῦ Ἀνασυγκροτήσεως εἰς δραχμὰς διετέθησαν ὡς ἐλέγη διὰ τὴν ἀνασυγκροτήσιν πλέον τοῦ 1/2 τοῦ δαπανηθέντος συνολικοῦ ποσοῦ ἐκ τοῦ λογαριαμοῦ τούτου.

6. Ἀπὸ τῆς ἀτόμους τῆς ἐκτάσεως ἦν προσέλαβεν ἡ κρατικὴ παρέμβασις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον διὰ τῆς διαθέσεως εἰς τὴν ἀγορὰν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἁμέσως ὑπὸ τῆς διοικήσεως (διανομὰ καὶ πωλήσεις) παρατηροῦμεν ὅτι διετίθεντο κατ' ἔτος ἐφόδια εἰς δημητριακὰ, ἀλευρα, ζάχαρarin, ὄρυζαν, γάλα, κακάο, κατεψυγμένον κρέας, ζυμαρικά, πετρελαιοειδή, γαϊουθρακας, σπορέλαια, ὀρυκτέλαια, σάκκους, σοπρία, λίπη, ἐφόδια εἰδικῆς χρησιμότητος, τρόφιμα μὴ εἰδικῶς κατανοιαζόμενα. Ἡ ἀξία αὐτῶν ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1949—1950 εἰς 3.378 δισεκατομμύρια δραχμῶν καὶ τὸ ἔτος 1950—1951 εἰς 3.100 δισεκατομμύρια δρχ. Τὰ ἐφόδια αὐτὰ εἰσήγοντο κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τῆς ξένης βοήθειας καὶ ἀπέδιδον διατιθέμενα ἴσον ποσὸν ἐσόδων εἰς δραχμὰς. Ὁ Λογαριαμὸς οὗτος διαχειρίσεως ἐφοδίων ἀποτελεῖ οὕτω συνάρτησιν οὐχὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀλλὰ τοῦ Λογαριαμοῦ Ἀνασυγκροτήσεως.

13. Ὁ πρῶτος Προϋπολογισμὸς Δημοσίων Ἐπενδύσεων: Ἐξεταστέον ἤδη τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων διὰ τὸ ἔτος 1952—1953 ἦτοι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Ὡς ἐλέχθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ προϋπολογισμὸς τῶν δημοσίων Ἐπενδύσεων ἐτροφοδοτήθη ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοήθειας μέσω τοῦ Ὄργανισμοῦ Κοινῆς Ἀσφαλείας μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν πρόγραμμα τῶν Η. Π. Α. περὶ τῆς ἐξωτερικῆς Βοήθειας ἦτο μικρότερα αἰσθητῶς τοῦ προηγουμένου ἔτους 1951—1952. Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος, ὡς ἄνωτέρω ἐλέχθη, δὲν ἐκινήθη πλέον μέσω συμβάσεων ὑπογεγραμμένων μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, ἀλλὰ εἰς κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν εἶτε εἰς ἐκπλήρωσιν ἤδη ὑπογεγραμμένων συμβάσεων, εἶτε νέων ἔργων κατόπιν νοεῖται συνεινότησεως μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς. Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος ἀπετέλεσεν οὕτω διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως εἰδικὸν αὐτοτελὲς τμήμα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἄλλ' ὅμως ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1952—1953 δὲν ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς δι' ὃ καὶ τὰ εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ἀναγεγραμμένα κουνδύλια δημοσίων ἐπενδύσεων κατέστησαν ὑποχρεωτικὰ καὶ ἐπραγματοποιούντο ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεων τῶν Ὑπ. Οἰκονομικῶν—Συντονισμοῦ κατὰ παρέκκλισιν τῶν διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ προϋπολογισθέντων. Οὕτω ἐν τῇ ἐκτελέσει ἐπῆλθον οὐσιώδεις μεταβολαὶ καὶ μετατροπαὶ αἵτινες ὅμως δὲν εἶναι εὐκόλουν νὰ καθορισθῶσι κατὰ περιεχόμενον. Ἐκθέτομεν ὅθεν τὸν προϋπολογισμὸν ὡς κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν διότι πάντως παρέχει σαφῆ εἰκόνα τῶν πλαιοσίων ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκινήθησαν αἱ δημόσιαι ἐπενδύσεις κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς δαπάνας ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐν συνόλῳ :

1. Βιομηχανία: περιλαμβάνει κυρίως ἐπενδύσεις διὰ τὸν ἐξηλεκτρισμὸν καὶ μικρὰ κουνδύλια διὰ ἰχθυόσκαλες, ἀλυκάς, ἐπαγγελματικὰς σχολὰς κ.λ.π. 664.418.000.000

2. Δημόσια Έργα, περιλαμβάνει κυρίως έργα μεγάλα έγγειοβελτιωτικά, κατασκευής οδών κ.λ.π. ...	264.318.000.000
3. Γεωργίας, περιλαμβάνει κυρίως έργα έγγειοβελτιωτικά, δασικά και τινά διάφορα μικρά κοινούλια ...	95.379.000.000
4. Κοινωνικής Προνοίας, κυρίως έργα υγείας, σπεργάσεις συμμοριοπλήκτων	45.044.000.000
5. Έμπορικῆς Ναυτιλίας, κυρίως δαπάναι διά τῆς ναυπήγησιν ἀκτοπλοϊκῶν σκαφῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τῶς ἐπανορθώσεις	49.502.000.000
6. Συγκοινωνιῶν, κυρίως αἱ δαπάναι διά σιδηροδρόμους, πολιτικὴν ἀεροπορίαν	70.829.000.000
7. Συντονισμοῦ, διά δάνεια εἰς ἰδιωτικὸς ἐπιχειρήσεις μέσῳ Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Δανείων (64 δις) καὶ τεχνικὴν βοήθειαν	88.322.000.000
8. Παιδείας, διά σχολικὰ κτίρια, μουσεῖα κ.λ.π. ...	18.000.000.000
9. Ἐσωτερικῶν.	8.000.000.000
10. Ἐμπορίου	3.000.000.000
11. Δικαιοσύνης	2.000.000.000
12. Οἰκονομικῶν	2.000.000.000
Σύνολον Ἐπενδύσεων	1.311.328.300.000

Τέλος ὁ Λογαριασμός τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους διατιθεμένων ἐφοδίων εἰς καταναλωτικά ἀγαθὰ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ποσόν τῶν 3.398.510.900.000 δραχμῶν διατεθέντων κυρίως σιτηρῶν ἀλεύρων, ζαχαρώς, ὀρύζης, γάλακτος, κατεψυγμένου κρέατος, γαιανθράκων, ἐλαίου, ὑγρῶν καυσίμων, καφφέ ἀντιστοίχου ἀξίας.

14. Κρίσεις ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προγραμματισμοῦ μέχρι τοῦ ἔτους 1953: Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἐδώσαμεν διά τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων ὀλίγων βασικῶν ἀριθμῶν εἶναι νομίζομεν χαρακτηριστική: ὁ κρατικὸς ἑλληνικὸς Προγραμματισμὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν τῆς χώρας πηγῶν διότι προεῖχεν ἡ πραγματοποιήσις ἐπείγοντων δημοσίων ἔργων, ἡ κάλυψις ἄλλων δημοσιονομικῶν ἀναγκῶν καὶ πρωτίστως διά τὴν χώραν, ἡ κάλυψις τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου εἰς καταναλωτικά ἀγαθὰ. Ἐντὸς τῆς γενικῆς αὐτῆς γραμμῆς αἱ ἐπιτεύξεις τοῦ ἑλληνικοῦ προγραμματισμοῦ ὑπῆρξαν λίαν σοβαραὶ: 1) ἀποκατέστησαν τὴν παραγωγὴν τῆς χώρας εἰς τὸ ἐπίπεδον τὸ προπολεμικόν (1939) διά τὴν γεωργίαν καὶ εἰς 25% ἄνω τοῦ ἐπιπέδου τούτου διά τὴν βιομηχανίαν, 2) ἀποκατέστησε μέγα μέρος τῶν εἰς δημόσια ἔργα καταστροφῶν τῆς χώρας καὶ πολλὰ νέα κατεσκεύασεν, 3) ἐπραγματίσθη ἕνα μέγα μέρος τοῦ προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ 4) ἐπέτυχε νὰ καλύψῃ τὸ ἐλλειμματικὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον τῆς χώρας καὶ οὕτω νὰ διατηρήσῃ ἐπίπεδον οἰκονομικῆς σταθεροποιήσεως ἐφ' οὗ νὰ στηριχθῇ ὁ προγραμματισμὸς. Ἀντιθέτως δὲν ἐπέτυχε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἀπὸ τῆς κρίσιν τοῦ ὑψηλοῦ τιμαριθμοῦ καὶ τὴν ἐξάρτησίν τῆς ἀπὸ τὴν ξένην οἰκονομικὴν βοήθειαν. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ἐὰν ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγραμματισμοῦ ἐρρυθμιζέτο κατ' ἄλλο ὀργανικὸν σύστημα περισσότερον ἑνιαῖον, ἀπλούστερον, συντονισμένον δι' ἀμέσων ἐλέγχων καὶ μὲ μεγαλυτέραν συνειδητὴν συνεργασίαν τάξεων καὶ ὀργανισμῶν, τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ γενικῶς θὰ ἦσαν πολὺ οὐ-

σιαστικώτερα και ευνοικώτερα, ιδία από τῆς ἀπόψεως τῆς ἀπορροφήσεως τῶν κατ' ἔτος ἀπομενόντων ὑπολοίπων τῆς βοήθειας και τῆς περιστολῆς τῶν διαφυγῶν. Ἀπό τῆς ἀπόψεως ταύτης θέμα ειδικῆς μελέτης θ' ἀπετέλη ἡ σύγκρισις τῶν ὑπὸ τῆς Ἀποστολῆς (δι' Ἀνακοινώσεων) προτεινομένων ἐκάστοτε παρεμβατικῶν μέτρων πρὸς τὰς λύσεις ἃς ἐκάστοτε ἔδιδεν ἡ Κυβέρνησις¹.

Ἀπὸ ἀπόψεως ὅθεν μεθόδων ὀργανώσεως και λειτουργίας τῆς οικονομικῆς αὐτῆς διοικήσεως παρατηρητέον ὅτι: α) τὸ ὅλον σύστημα εἶναι πολύπλοκον και δυσχερῶς δύναται νὰ εἰσαχθῆ εἰς ἓνα γενικὸν συστηματικὸν και συγχρονισμένον συντονισμόν και σχεδιασμόν: κατανομή εἰς ἄμεσον και ἔμμεσον βοήθειαν και ταυτοχρόνως ἐξυπηρέτησις δι' αὐτῶν παραλλήλως ἀνασυγκροτήσεως και καταναλώσεως, τροφοδότησις παραλλήλως και τῶν δύο τομέων, ἰδιωτικοῦ και δημοσίου ἐκ διαφόρων λογαριασμῶν εἰς δολλάρια και δραχμάς, β) ὁ ἔλεγχος τῶν πραγματοποιήσεων ἦτο διασπασμένος οὐσιαστικῶς κατά Ὑπουργεία, και ἔλλειπής γ) οὐσιαστικῶς ἡ ρύθμισις τοῦ προγραμματισμοῦ ἐξέφυγε κατά μέγα μέρος ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Κυβερνήσεως και περιῆλθεν εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς και ἰδίᾳ τῆς Κ.Ε.Δ., ἐφ' ὅσον αἱ διοικήσεις αὐτὰι καθώριζον τὰ γενικὰ ποσὰ τοῦ κινουμένου χαρτονομίσματος και τὰ ὄρια πιστοδοτήσεων τῆς οικονομίας, δ) μεγάλη δυσχέρεια ἐδημιουργήθη ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν διαφόρων τεχνικῶν διοικήσεων, Ὑπ. Συντονισμοῦ, Κυβερνήσεως, Ἀποστολῆς, Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, Βουλῆς, Οὐάσιγκτων².

15. Διαχείρισις ἐφοδίων και ἐκτέλεσις ἔργων: Πολύπλοκον ἦτο τὸ σύστημα τῆς διαχείρισεως τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰσαγομένων ἐφοδίων. Γενικῶς ἡ διαχείρισις τῶν ἐφοδίων ἦτο ἀνατεθειμένη διὰ συμβάσεων εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου και ἐνηργεῖτο αὐτὴ συμφώνως πρὸς τοὺς προγραμματισμούς. Ἡ προμήθεια και ἡ κοστολόγησις τῶν ἐφοδίων ἀνασυγκροτήσεως ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῶν παρ' ἐκάστῳ Ὑπουργείῳ Ἐπιτροπῶν προμηθειῶν και Ὑποεπιτροπῶν κοστολογήσεως, ἀποτελουμένων ἐξ ὑπαλλήλων τῶν Ὑπουργείων (β. Δ. 31-3-3-1950). Ἡ τελικὴ διάθεσις και κοστολόγησις τῶν ἐφοδίων ἐγένετο διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου και τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ. Εἰς τὰς αὐτάς Ἐπιτροπὰς προμηθειῶν ἀνήκεν ἡ ἀρμοδιότης τῆς διενεργείας τῶν διαγωνισμῶν δημοπρασιῶν, βάσει τῶν τεχνικῶν προδιαγραφῶν και ἡ ἔγκρισις αὐτῶν διὰ τὸς προμηθείας ἀνασυγκροτήσεως (Ν. 1561/1950).

Ζήτημα πολύπλοκον κατέστη ὡσαύτως ὁ τρόπος ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως. Ἐνα μέρος τῶν ἔργων αὐτῶν (λιμενικὰ ἔργα, ὁδοποιίας ἐν μέρει) ἀνετέθησαν και ἐξετελέσθησαν ὑπὸ Ἀμερικανικῶν Ἐταιρειῶν. Ἐτερον μέρος τῶν δημοσίων αὐτῶν ἔργων ἀνετέθησαν δι' εἰδικῶν συμβάσεων εἰς ἑλληνικὰς τεχνικὰς ἑταιρείας και ἐργολάβους. Ἡ πρώτη κατηγορία ἦτο μικροτέρα, ἡ δευτέρα ἡ μεγαλυτέρα. Τὰ ἔργα ἀνασυγκροτήσεως ἐκτελοῦνται βάσει τῶν ὄρων τῶν τιθεμένων εἰς τὸς περὶ τούτου συμβάσεις και κατὰ παρέκκλισιν τῶν περὶ δημοσίων ἔργων κειμένων διατάξεων. Ὁ δὲ ἔλεγχος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ

1. Ἀνάλυσιν τῶν αἰτίων τῆς ἀδυναμίας τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν βλ. ἐν Σ. Πουλαπούλου, ὀρ. σελ. 119 ἐπομ. Κατωτέρω κεφάλ. Θ'. § 8.

2. Βλ. σχετικῶς πρὸς τὴν καλὴν ὀργάνωσιν και λειτουργίαν τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν Ε. Τσουτρέλη. Ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας, 1958.

περιφερειακῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν. Ὁ δὲ διὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας εἰσαχθεὶς μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς τοῦ κράτους, ἐξεμισθώθη κατὰ ἓνα μέρος εἰς δύο βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τοῦ Κράτους (Ἐταιρείας Ἴωαν. Γκλαβάνης καὶ «ΒΙΟ») διὰ συμβάσεως κυρωθείσης διὰ νόμου¹, ἐπὶ τῶ σκοπῶ ἐκτελέσεως διαφόρων ἔργων καὶ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον εἰδικοῦ Συμβουλίου Μηχανικοῦ Ἐξοπλισμοῦ παρὰ τῶ Ὑπουργ. Συντονισμοῦ. Τὰ σχετικὰ ἔργα ἐξετελοῦντο δι' ὑπεργολαβιῶν παραχωρουμένων ὑπὸ τῶν δύο Ἐταιρειῶν. Ἡ σύμβασις αὕτη μετὰ λογοδοσίαν τῶν δύο ἑταιρειῶν κατηργήθη διὰ τοῦ Ν. 2022/1952. Κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ὁ μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς παρεχωρήθη εἰς διαφόρους δημοσίας τεχνικὰς ὑπηρεσίας, ἰδίᾳ Ὑπουργείου Γεωργίας καὶ Δημοσίων Ἔργων. Εἰδικὴ ρύθμισις ἐγένετο διὰ τὰ χαρακτηρισθέντα ὡς ἐπείγοντα ἔργα Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἅτινα ὅμως μετέχουν καὶ οἰκονομικῆς σημασίας, ὡς ὁδοποιίας κλπ. (ν. 1933/52).

Ὡς ἐλέχθη ἡ κατάρτισις καὶ ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγραμματισμοῦ ἀνήκει μόνον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ (ν. 1439/1950). Ἄλλ' ὁ ἔλεγχος οὗτος δὲν διεξάγεται μέσῳ ὀργάνων τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ τοποθετημένων παρὰ τὰς ὑπηρεσίας αἵτινες εἶναι οἱ φορεῖς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος, ἀλλὰ μέσῳ διοικητικῆς ἀλληλογραφίας διὰ τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

1.—*Ἡ Διοικητικὴ ἀρχὴ τοῦ συντονισμοῦ.*—2. *Αἱ κατὰ νόμον ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.*—3. *Ἡ νομικὴ φύσις τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.*—4. *Ὁργάνωσις τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ.*—5. *Ἡ Διαδικασία καταρτίσεως τοῦ Προγραμματισμοῦ.*—6. *Περιεχόμενον καὶ πόροι τοῦ Προγραμματισμοῦ.*—7. *Λειτουργία καὶ ἐπιτεύξεις τοῦ Προγραμματισμοῦ.*—8. *Τὸ πενταετὲς πρῶτον ἐπὶ πρόγραμμα.*—9. *Ὁ Ὁργανισμὸς Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.*—10. *Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν θεσμῶν τοῦ Προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῶν.*—11. *Ἔσοδα ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων.*—12. *Ἡ πολιτικὴ ἡ ἀδιαιρέτως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.*—13. *Ἡ πολιτικὴ πρὸς δημοσίαν ἀγορὰν κεφαλαίων.*—14. *Ἡ συντακτικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ.*

1. Ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ τοῦ συντονισμοῦ: α) Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ καὶ προγραμματισμοῦ, κατεφάνη ὅτι ἡ ἀσκῆσις ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν παρεμβατισμῶν εἰς τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς γενικὰς σχέσεις καὶ ἡ ἐπίδιωξις καὶ ἐπίτευξις ὑπὸ τούτου τῶν σκοπῶν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς ἀπαιτεῖ τὴν ἀπὸ γενικωτέρας οἰκονομικῆς προβλέψεως καὶ διὰ συστηματικῶν κατευθύνσεων δράσιν τῆς κυβερνητικῆς λειτουργίας καὶ τῆς ὅλης δημοσίας διοικήσεως. Ὅθεν ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ σχεδιασμοῦ ἐν γένει ἢ καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ ἐιδικώτερον τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐνυπάρχει ἡ ἀρχὴ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ὀργάνων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν τούτων, ὡς ἀπαραιτήτου ὅρου καὶ προϋποθέσεως τῆς οἰκονομικῆς ρυθμίσεως. Ἐφ' ὅσον τὰ ἐπὶ μέρους ἀντικείμενα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς εἶναι κατανεμημένα εἰς πλείστας διαφόρους λειτουργίας καὶ ὄργανα, οἱ δὲ σκοποὶ καὶ τ' ἀποτελέσματα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐξαρτῶνται καὶ καθορίζονται κατ' οὐσίαν ἐκ τῆς ἐπιτελεσιᾶς καὶ τῆς συσχετίσεως ὅλων ἢ τινῶν τῶν λειτουργιῶν καὶ παραγόντων τούτων, ἀναγκαίως ὁ ἀπὸ ὀργανικῆς ἀπόψεως συντονισμὸς ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς υπάρξεως καὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἀφ' ἑτέρου ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ σημαίνει, ὡς ἐλέχθη, τὴν ὑποκατάστασιν, εἰς τὴν ἀνέλεγκτον καὶ ἀναρχομένην ζωὴν τῶν λειτουργιῶν καὶ μονάδων τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας καὶ εἰς τὴν ἀνώμαλον ἐξέλιξιν τῶν μεγεθῶν αὐτῆς, τοῦ ἐλλόγου καὶ ἀπὸ προβλέψεως καθορισμοῦ τούτων ὅπερ σημαίνει ὅτι ἐν τῇ οὕτω διεθυνομένη κρατικῇ οἰκονομίᾳ συντονίζονται καὶ ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως αἱ διάφοροι αὐτῆς δράσεις καὶ κατευθύνσεις. Ἀντίστοιχον ὀργανικὸν καὶ λειτουργικόν

κόν συντονισμόν συνεπῶς ἀπαιτεῖ καὶ ἡ δρᾶσις τῶν οικονομικῶν διοικήσεων, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται μὲ μίαν μορφήν ἢ κατηγορίαν οικονομικῆς δραστηριότητος. Τοιοῦτοτρόπως, ἐνῶ οὐδεὶς κατ' ἀρχὴν λόγος διοικητικῆς ὀργανώσεως ὑφίσταται ἐπιβάλλον τὸν συντονισμόν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ὡς Δικαιοσύνης καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, πλὴν ἴσως εἰς ὠρισμένα δευτερεύοντα θέματα, ὑφίστανται, ὅμως θεμελιώδεις λόγοι συντονισμοῦ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ὡς τῶν Ὑπουργείων Βιομηχανίας καὶ Ἐμπορίου, ἀνευ δὲ τούτου ἕκαστον τῶν Ὑπουργείων τούτων λειτουργεῖ πλημμελῶς κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἡ ἀρχὴ ἔθεν τοῦ συντονισμοῦ τῶν ὀργάνων τῆς διοικήσεως εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ τηρῆται κυρίως ἐπὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως. Ἐτι δὲ περισσότερον ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐν τῇ κατανομῇ τῶν συγχρόνων ἐν γένει κρατικῶν δαπανῶν, αἵτινες ἀναφερόμεναι κατὰ τὸ μέγα μέρος εἰς δαπάνας ἐπενδύσεων ἐνδιαφερούσας τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν ὅσον καὶ τὰ ἐξυπηρετοῦντα ταύτην ἔργα καὶ ὑπηρεσίας, ἐπηρεάζουσι τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν Ὑπουργείων¹.

β) Ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῶν διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς γενικῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐφαρμογὴν τοῦ προγραμματισμοῦ, προέκυψε ὅτι ὁ νομοθέτης ἠννόησε πράγματι τὴν ἀρχὴν τοῦ συντονισμοῦ ὡς τὴν μέθοδον ἐφ' ἧς θὰ ἐρεῖδeto ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς². Πρὸς τοῦτο δὲ ἐπανειλημμένως, ὡς ἴδομεν, προσεπάθησεν ὁ νόμος νὰ διαμορφωθῇ τὰ κατ' ἄλληλα κεντρικὰ καὶ ἐπιτελικὰ ἐπὶ τῆς οικονομικῆς διοικήσεως ὄργανα³. Ἐσημειώθησαν δὲ οἱ λόγοι τῆς κατὰ μέγα μέρος ἀποτυχίας ἐν τούτῳ τῶν προσπαθειῶν τοῦ νομοθέτου, ἧτις εἶχεν ἀπήχησιν ἐπὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ὅλης οικονομικῆς πολιτικῆς παρ' ἡμῖν. Μάλιστα δὲ θὰ ἦδύνατο νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἀκριβῶς λόγῳ τῆς μὴ ἐπιτεύξεως τῆς συναρθρώσεως σχεδιασμοῦ ἐπὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ὁ νομοθέτης ἀπέδωκε μείζονα ἐπισημασίαν εἰς τὴν ὑπαρξίν ὀργάνου ὅπερ θὰ ἦδύνατο, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ παράσχη στοιχεῖα καὶ ὑπηρεσίας συντονισμοῦ τῶν διαφόρων ἐπὶ τῆς οικονομικῆς διοικήσεως ὑπηρεσιῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐξωτερικῆς οικονομικῆς βοηθείας καὶ γενικώτερον τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων. Ἐν ὄψει μάλιστα τοῦ διοικητικοῦ ἀτομικισμοῦ, ὅστις διέπει παρ' ἡμῖν τὴν ἀσκήσιν τῶν ἀρμοδιοτήτων, τῆς προσωπικῆς κυριαρχίας, ἣν εἰς ἕκαστον Ὑπουργεῖον ἀσκεῖ ὁ ἐπ' αὐτοῦ Ὑπουργὸς καὶ τῶν δυσχερειῶν ἃς προκαλεῖ ἡ γραφειοκρατικὴ διαμόρφωσις τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς μετὰξυ τούτων ἑπαφὰς καὶ συνεργασίας, καθίσταται πρόδηλος ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπαρξεως ἀναπόττου ἐπιτελικοῦ διοικητικοῦ ὀργάνου ἐπὶ τοῦ συντονισμοῦ τῆς ὅλης δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως, ἀναλόγως δὲ καὶ εἰς ἕκαστον Ὑπουργεῖον, ὄργανου ἀρμοδίου τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς συναρμογῆς τῶν γενικωτέρων ἐπιδιώξεων καὶ μέτρων τῆς δράσεως τῶν εἰς αὐτὸ ὑπανομένων δημοσίων οικονομικῶν διοικήσεων. Τὴν ἀνάγκην αὐτὴν ἀπεσκόπησε νὰ πληρῶσῃ ὁ νομοθέτης διὰ τῆς θεσπίσεως τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ὡς Ὑπουργείου κυρίως συν-

1. Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ συντονισμοῦ ὡς συναρτασμένης πρὸς τὴν σύγχρονον ὀργανώσιν τῆς δημοσίας διοικήσεως βλ. Γ. Δρακίλλειν. Ὁργάνωσις καὶ Συντονισμὸς 1950 καὶ τὴν ἐκεῖ πλουσίαν βιβλιογραφίαν. Βλ. καὶ L. White, Introduction to the study of public administration 1947.

2. Βλ. Κεφάλαιον Ἐνδύσεων καὶ Κεφάλαιον Ὁργάνων § 1-5.

3. Βλ. ἀνωτέρω Κεφάλαιον Ὁργάνων § 1-5 καὶ Κεφάλαιον Ἐκτον § 7-9.

τονιστικού κατά τās γενικās γραμμές τών οικονομικών διοικήσεων. Τοιουτοτρόπως παρ' ἡμῖν, αἱ ἐν τῇ οὐσίᾳ τών συνυφασμένοι ἐννοιαὶ καὶ ἀρχαὶ τοῦ σχεδιασμοῦ καὶ συντονισμοῦ διεχωρίσθησαν καὶ ὁ μὲν σχεδιασμός δὲν ἔτυχε πραγματοποιήσεως, ἡ τοιαύτη δὲ ἔλλειψις κατέστησε περισσότερον ἐκδηλον καὶ ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τοῦ συντονισμοῦ. Ἄλλ' ἀκριβὸς ἡ ἔλλειψις σχεδιασμοῦ καὶ ὁ ἐκάστοτε ἐκ πολιτικῶν κριτηρίων καθορισμός τών κρατικῶν παρεμβάσεων κατέστησαν δυσχερέστατον τὸν συντονισμόν καὶ τὴν ἁρμονίαν τών διοικητικῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τὸν συσχετισμὸν τών παρ' αὐτῶν ἀκολουθουμένων σκοπῶν. Ἡ ἐνίοτε ἐκδηλωθεῖσα ἀμφιβολία περίξ ἀπὸ τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς παρ' ἡμῖν συντονιστικῆς ὑπηρεσίας, δὲν ὀφείλεται τόσον εἰς ὀργανικὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, ὅσον εἰς τὴν ἔλλειψιν κατ' οὐσίαν ὀργανωμένου σχεδιασμοῦ καὶ ἀρχῶν σαφῶς διαγεγραμμένων οικονομικῆς πολιτικῆς. Ἄλλ' ἐν τούτῳ πταίει ἡ ἔλλειψις ἐπαρκούς πολιτικῆς συνειδητοποίησης τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς δημοκρατίας καὶ ἡ ἐκ τούτου ἔλλειψις ὑποταγῆς τοῦ πολιτικοῦ παράγοντος εἰς κριτήρια καὶ ἀρχὰς ἀντικειμενικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς. Ἐλλείπει τούτου καταβάλλεται ἐκάστοτε προσπάθεια τρόπον τινὰ διαδικαστικῶν καὶ συμβιβαστικῶν συντονισμοῦ ὅστις ἀναγκαιῶς καὶ ἀνεπαρκῆς εἶναι καὶ περιπίπτει ἐπὶ περισσότερον εἰς πολιτικῶν καὶ προσωπικῶν δυναμισμούς. Οὕτω κατ' οὐσίαν ἐν τῇ πράξει τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, παρὰ τās χορηγούμενας αὐτῷ εὐρυτάτας ἀρμοδιοτήτας συντονισμοῦ, ἐνίοτε δὲ συντρεχούσας μετὰ τῶν σχετικῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν συλλογικῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, κατὰ τὸ ἔργον του κυρίως περιορίσθη εἰς τὸν Προγραμματισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ τῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς. Πάντως ὅμως δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἀποτελεῖ σήμερον τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ τὴν βασικὴν ἀπὸ ἀπόψεως κρατικῶν λειτουργιῶν δημοσίαν ὑπηρεσίαν προβλέψεως καὶ μελέτης ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ πρόοδος τῆς ὅλης ἐθνικῆς οικονομίας.

γ) Τοιουτοτρόπως ἡ συντονιστικὴ ὑπηρεσία τῆς δημοσίας οικονομικῆς διοικήσεως ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως διοίκησιν τῶν οικονομικῶν ὑποθέσεων αἰτία τῆς ἀνάγκης τοῦ συντονισμοῦ τούτων καὶ μέσῳ τοῦ συντονισμοῦ αὐτῶν. Πράγματι ἡ διοίκησις τῶν οικονομικῶν ὑποθέσεων θέτει βασικῶς δύο μεγάλα προβλήματα ἅτινα δέον νὰ ἐξετασθῶσι κεχωρισμένως. Τὸ ἐν εἶναι πρόβλημα πολιτικῶν καὶ τὸ ἕτερον πρόβλημα τεχνικῶν.

Τὸ πολιτικὸν πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν γενικωτέρων ἐκείνων ζητημάτων ἅτινα μονίμως ἢ προσκαιρῶς κυριαρχοῦν τῆς οικονομικῆς ζωῆς ἢ τὸ κράτος ρυθμίζει π. χ. περιορισμός ἢ ἀνάπτυξις τῆς καταναλώσεως, περιορισμός ἢ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς καὶ εἰς ποῖον ἐκάστοτε βαθμὸν, πτώσις τοῦ κόστους ζωῆς κ.λ.π. Τὰ γενικώτερα ταῦτα προβλήματα ἀπαιτοῦν προπαρασκευήν, κατευθύνσεις καὶ πραγματοποιήσεις, χάραξιν γραμμῶν καὶ συντονισμόν, ἅτινα θέτουν οὕτω διοικητικὸν καὶ πολιτικὸν ζήτημα διὰ τὴν ἐπιτυχῆ κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς οικονομίας.

Τὸ τεχνικὸν πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως ὀρισμένα θέματα πέραν ἀπὸ τὴν ἀντιμετώπισιν ἢν λαμβάνουν κατ' ἴδιαν ὑπὸ ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ὑπουργείων τύχουν καὶ γενικωτέρας ἐνιαίας ρυθμίσεως ἢτις δὲν ἀνήκει εἰς οὐδὲνα πράγματι τῶν Ὑπουργείων καὶ ἢτις ἔχει ἀνάγκην συντονιστικῆς λύσεως. Τοιαῦτα περιπτώσεις εἶναι τὰ θέματα τοῦ

κρατικού τεχνικού εξοπλισμού, τών έξωτερικῶν οικονομικῶν σχέσεων, τῆς ρυθμίσεως τῶν τιμῶν, τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ ἄλλα.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο τοῦ συντονισμοῦ δὲν εἶναι νέον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ¹. Εἰς τὰ ἀπολυταρχικά καὶ μοναρχικά καθεστῶτα ἢ συγκέντρωσις τῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας ἐνὸς προσώπου καὶ ἢ παρ' αὐτῷ δημιουργία διοικητικοῦ μηχανισμοῦ ἔλυε τὰ γενικά προβλήματα τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ρυθμίσεως τῆς οικονομίας ἤτις τότε ὑπῆρξε λίαν ἔντονος. Μετὰ ταῦτα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φιλελευθέρου πολιτικῆς δημοκρατίας μέχρι τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, ἡ χαλάρωσις τῆς κρατικῆς παρεμβάσεως εἶχε τὴν συνέπειαν τῆς ἐπαρκείας τῶν κατ' ἴδιαν Ὑπουργείων καὶ ὑπηρεσιῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν θεμάτων τῶν ἐιδικῶν ρυθμίσεων καὶ ἐνισχύσεων τῆς οικονομίας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ α' μέχρι τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου τὸ ζήτημα τῶν γενικῶν θεμάτων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς ἐπανεμφανίζεται ἀπαιτητικὸν καὶ ἀπειλητικόν, οὕτως ὥστε εἰς ἄλλας χώρας, ὡς ἐν Γαλλίᾳ παρατηροῦμεν τὴν δημιουργίαν τῶν πρώτων συντονιστικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ἢ ἐπιτακτικότης τῆς ἀνάγκης τοῦ συντονισμοῦ, ὡς παρ' ἡμῖν, ὁδηγεῖ τελικῶς εἰς πολιτειακὰς μεταβολὰς διὰ τῆς ἐπικρατήσεως δικτατορίας σκοπούσης νὰ ἐπιβάλῃ γενικωτέραν συντονιστένην κρατικὴν οικονομικὴν πολιτικὴν. Τέλος μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον, ἡ ἀνάπτυξις τῆς κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς δημοκρατίας καὶ ἐπομένως τῆς κατὰ σύστημα καὶ πρόβλεψιν ὑπὸ τοῦ κράτους διευθυνομένης οικονομίας, ἔθεσε ὡς θεμελιῶδες τὸ πρόβλημα τοῦ συντονισμοῦ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς οικονομικῆς διοικήσεως. Ἐκαστὸν κράτος διαφόρως προσεπάθησε νὰ προσεγγίσῃ πρὸς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Ἐν Γαλλίᾳ, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἡ προσπάθεια ἐξεδηλώθη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν δημιουργίας Ὑπουργείου με ἀνωτέραν συντονιστικὴν ἀποστολήν ². Ἡ μορφή αὕτη ὁργανώσεως ἀπήτει ὄχι μόνον διοικητικὴν ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν μεταρρυθμίσιν διότι ἐν τοιοῦτον Ὑπουργεῖον ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν τόσον πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα ἐκάστου τῶν οικονομικῶν Ὑπουργείων ὅσον καὶ πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν. Δι' ὃ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο μετὰ πολλὰς διακυμάνσεις καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας οὐδέποτε ἀπέκτησεν εὐρείας ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας.

Τοιοῦτοτρόπως παρ' ἡμῖν ἡ λύσις ἤτις κατίσχυσεν εἶναι: 1) διατήρησις τῶν ἀποφασιστικῶν ἀρμοδιοτήτων ἐπὶ τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς εἰς τὰ κατ' ἴδιαν οικονομικά καὶ τεχνικά Ὑπουργεῖα. 2) ἀνάθεσις τῆς γενικωτέρας ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς εἰς ἕξ ὑπουργῶν συλλογικά κυβερνητικά ὄργανα ὑπὸ τὸν συντονισμόν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ³. 3) διατήρησις τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ὡς ὑπηρεσίας μελέτης, προπαρασκευῆς καὶ εἰσηγήσεως εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ τῆς γενικῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, παρακολουθοῦντος οὕτω καὶ κατευθύνοντος τὰ ἄλλα Ὑπουργεῖα. 4) παροχὴ εἰς τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ οὐσιώδους ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγραμματισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ταυτοχρόνως συμμετοχῇ τούτου εἰς τὰ σπουδαιότερα τῶν κατὰ Ὑπουργεῖα

1. B. Chemot, Droit public économique, 1958 σελ. 61 ἔσομ.

2. B. Chemot, op. cit. σελ. 67 ἔσομ.

3. Ὁμιλήσαμεν περὶ τούτου ἀνωτέρω εἰς Κεφάλαιον Ἐκτον § 7-9.

συλλογικών οργάνων άσκήσεως τής οικονομικής πολιτικής ώστε ούτω να επιτυγχάνεται ο συντονισμός ταύτης.

Κατά ταύτα ή λειτουργία του συντονισμού περιλαμβάνει 1) υπηρεσίαν πληροφοριών και στοιχείων. 2) υπηρεσίαν γενικών κατευθύνσεων και γνωμών. 3) υπηρεσίαν ειδικώτερον οικονομικού συντονισμού διά προπαρασκευής και εισηγήσεων. 4) υπηρεσίαν παρακολούθησεως και μελέτης προγραμματισμών. 5) υπηρεσίαν κανονιστικήν καθ' ή θέματα παρέχεται έποφασιστική έξουσία.

2. Αί κατά τόν νόμον άρμοδιότητες του 'Υπουργείου Συντονισμού: Είναι αύται αί έξής:

α) Έναρμονίζει τās κρατικές λειτουργίας τās άναγομένες εις τήν έθνικήν οικονομίαν και τήν δημοσίαν οικονομίαν και άσκει τήν γενικήν έποπτείαν επί τής διαχειρίσεως τών οικονομικών και δημοσιονομικών υποθέσεων τής χώρας επί σκοπῷ έξασφαλίσεως τής ενότητος τής πολιτικής του κράτους¹.

β) Καθορίζει τήν γενικήν οικονομικήν και κοινωνικήν πολιτικήν του κράτους και καταρτίζει τὸ πρόγραμμα άνασυγκροτήσεως, επιδιωκομένου τής προσαρμογής εις τούτο τών εθνικών πόρων και του κρατικού προϋπολογισμού².

γ) Έπιδιώκει τήν έναρμόνισιν τών τεχνικών και κοινωνικοοικονομικών ζητημάτων, ίδια καθ' όσον άφορά τόν προγραμματισμόν, συντρεχούσης άρμοδιότητος πλειόνων 'Υπουργείων ή άλλων υπηρεσιών³.

δ) Καθορίζει δι' αποφάσεων του 'Υπουργού Συντονισμού τās υπηρεσίας διά τήν εκτέλεσιν τών επί μέρους τμημάτων του Προγράμματος κατά παρέκκλισιν τών διατάξεων περί εκτελέσεως δημοσίων έργων και δημοσίου λογιστικού⁴.

ε) Μελετᾷ και υποδεικνύει τὰ γενικά μέτρα διά τήν προσφορωτέραν οργάνωσιν και λειτουργίαν τών δημοσίων υπηρεσιών⁵.

στ) Συγκεντρώνει και έναρμονίζει όλα τὰ στατιστικά δεδομένα και σχετικά οικονομικά κλπ. στοιχεία και έχει τήν μέριμναν διά τήν οργάνωσιν τής τεχνικής και βιομηχανικής έρεύνης⁶.

ζ) Συντάσσει ανά τρίμηνον και υποβάλλει εις τήν Βουλήν εκθέσιν περι του Προγράμματος και τής προόδου εκτελέσεως τούτου.

Πλήν όμως τών γενικών τούτων άρμοδιοτήτων, τών ανατεθειμένων εις τὸ 'Υπουργεῖον Συντονισμού, υπάρχουν και πλῆθος άλλων άρμοδιοτήτων, αίτινες διά νόμου ανατίθενται εϋθέως εις τόν 'Υπουργόν Συντονισμού και δε άνασκει ούτος βοηθούμενος υπό τών υπηρεσιών του 'Υπουργείου Συντονισμού. Αί άρμοδιότητες αύται άσκούνται είτε υπό μόνον του 'Υπουργού Συντονισμού είτε εν συμπράξει μετά τινος ή άλλων 'Υπουργών είτε διά συμμετοχής εις τι έκ τών σπουδαιοτέρων συλλογικών οργάνων τής διοικήσεως. Θα περιορισθώμεν ν' αναφέρωμεν τās κυριωτέρας έκ τούτων⁷.

1. Άν. ν. 395/1945.- ν. 14/1946.- άν. ν. 1617/1951, άρθρ. 14, § 8.

2. Ν. 1439/1950.- άν. ν. 1506/1950.- ν. 1634/1951.- άν. ν. 1671/1951 άρθρ. 14 § 8

3. Βλ. ως άνω σημ. 1-2.

4. Ν.Δ. 1125/1949 κλπ. ως άνω σημ. 1-2.

5. Όμοίως ως άνω.

6. Όμοίως ως άνω.

7. Πλήρη επισκόπησιν τών άρμοδιοτήτων τούτων βλ. εν Δτμ. Συνοδίου, 'Άρμοδιότητες 'Υπουργού Συντονισμού (έκδ. πολυγραφημένη 'Υπουργείου Συντονισμού).

α'. Ο Υπουργός Συντονισμού είναι ο Πρόεδρος τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς¹.

β'. Προεδρεύει τοῦ Κυβερνητικοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου καὶ μετέχει τοῦ Κυβ. Συντ. Συμβουλίου², τούτου δὲ μὴ λειτουργοῦντος μετέχει τῆς ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς.

γ'. Προεδρεύει τοῦ Συμβουλίου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου³ καὶ τῆς Κυβ. Ἐπ. Καπνοῦ.

δ'. Συμπράττει μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ καθ' ὕλην ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ πρὸς καθορισμὸν διὰ κοινῶν ἀποφάσεων ἐκάστοτε τῶν ἐκτελεστέων ἔργων ἐκ τοῦ Προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τούτου. Ὡσαύτως διὰ τῶν αὐτῶν ἀποφάσεων καὶ πληρωμῆς τῶν σχετικῶν δαπανῶν⁴.

ε'. Συμπράττει ὡσαύτως μετὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἀνω Ὑπουργῶν διὰ τὴν ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων πρὸς ἔγκρισιν ἐγγραφῆς εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν Δημοσίων Ἐπενδύσεων πιστώσεων διὰ τὴν πληρωμὴν πραγματοποιηθεισῶν δαπανῶν ἐκτελέσεως ἔργων ἀνασυγκροτήσεως προβλεπομένων ὑπὸ Συμβάσεων Δ.Ο.Σ. ἢ Ο.Κ.Α.⁵.

στ'. Συμπράττει ὡσαύτως μετὰ τῶν αὐτῶν Ὑπουργῶν πρὸς ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων διὰ τὴν ἀνάθεσιν μελετῶν ἐπείγουσας φύσεως τεχνικῶν ἢ οἰκονομικῶν ἔργων, χρηματοδοτηθησομένων ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Δημοσίων Ἐπενδύσεων⁶.

ζ'. Συμπράττει μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων πρὸς ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ περιεχομένου τῶν παρεκκλίσεων ἀπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ν.δ. 2386/1953 περὶ ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων, προκειμένου περὶ ἔργων ἐκτελουμένων διὰ πιστώσεων ἐξ ἐπενδύσεων⁷.

η'. Συμπράττει μετὰ τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Βιομηχανίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως ἔργου Πτολεμαΐδος, διὰ τὴν ρύθμισιν παντὸς ζητήματος σχετικοῦ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν γαλλικῶν πιστώσεων διὰ τὸν ἐξηλεκτρισμὸν τῆς χώρας, διὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς παρὰ τῆς Δ.Ε.Η. προμηθείας μηχανημάτων κλπ., διὰ τὴν ἀνάθεσιν ἐκπονήσεως μελετῶν ἔργων ἐξηλεκτρισμοῦ κλπ.⁸.

θ'. Συμπράττει μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας πρὸς λήψιν ἀποφάσεων σχετικῶς πρὸς τὸ Διύλιστήριον Πετρελαίου⁹.

ι'. Συμπράττει μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου καθ' ὕλην Ὑπουργοῦ πρὸς ἔκδοσιν Β. Διαταγμάτων διὰ τὴν κατάργησιν, μείωσιν καὶ ρύθμισιν πάσης φύσεως φόρων, τελῶν, δικαιωμάτων, εἰσφορῶν καὶ λοιπῶν κοινωνικῶν πόρων ὑπὲρ νομικῶν προσώπων, ἰδρυμάτων, εἰδικῶν ταμείων ἢ ὑπηρεσιῶν κλπ. ἐπιβαλλομένων¹⁰.

1. Ἄν. ν. 718/1945. ν.δ. 9/1946, - ν. 12/1946, ἄν. ν. 1015/1946.

2. Βλ. περὶ τῶν Κυβερνητικῶν τούτων ὀργάνων, προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ ν. 3076/1954 ἀνωτέρω Κεφάλαιον Ἐκτον.

3. Βλ. περὶ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἀνωτέρω Κεφάλαιον Ἐκτον. ν. 480/1947.

4. Ν. 2212/1952 ἀρθρ. 2.

5. ν. δ. 2957/1954.

6. ν. δ. 1125/1949 ἀρθρ. 1 § 1-2.

7. ν. δ. 2386/1953 ἀρθρ. 11 § 2.

8. Βλ. Ν. 3304/1955, Ν. 3307/1955, Ν. 3485/1955.

9. ν. 3216/1955. ν. 3253/1955 κλπ.

10. Ν. 1619/1951. Ἡ ἐξουσιοδότησις αὕτη κατέστη κατὰ τὸ πλεῖστον μὴ ἐφαρμοστέα κατόπιν τοῦ ἀρθρ. 59 § 2 τοῦ Συντάγματος 1952.

ια'. Συμπράττει μετά τῶν αὐτῶν Ὑπουργῶν πρὸς ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων διὰ τὴν ἀναπαραγωγήν τῶν συντάξεων, ἐπιδομάτων καὶ ἀποζημιώσεων ὑπὸ τῶν ἀσφαλιστικῶν Ὄργανισμῶν¹.

ιβ'. Συμπράττει μετά τῶν Ὑπουργῶν Βιομηχανίας καὶ Ἐργασίας πρὸς ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων πρὸς μείωσιν τῶν εἰς τὸ Ι.Κ.Α. καὶ τοὺς Ὄργανισμοὺς Ἐπικουρικής Ἀσφαλίσεως εἰσφορῶν ἐργοδοτῶν ἢ ἡσφαλισμένων².

ιγ'. Συμπράττει μετά τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐργασίας πρὸς ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων διὰ τὴν μὴ ἔγκρισιν ἢ τροποποιήσιν συλλογικῆς συμβάσεως ἔργασίας ἢ ἀποφάσεως διαιτησίας ὡς ἀντιτιθεμένων εἰς τὴν γενικὴν ἢ εἰδικὴν οἰκονομικὴν ἢ κοινωνικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως³.

ιδ'. Συμπράττει μετά τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ διὰ τὴν σύστασιν συγχώνευσιν ἢ κατάργησιν ὑπηρεσιῶν πρὸς συντονισμόν τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως⁴.

ιε'. Συμπράττει διὰ τὴν ἔκδοσιν Β. Διαταγμάτων πρὸς ἀναδιάρθρωσιν τῶν Κεντρικῶν καὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν ἐκάστου Ὑπουργείου καὶ κατανομήν θέσεων καὶ ἀρμοδιοτήτων⁵.

ιστ'. Συμπράττει μετά τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ καθ' ὕλην ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ πρὸς ἔκδοσιν Β. Διαταγμάτων καὶ ἀποφάσεων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποκεντρώσεως⁶.

ιζ'. Ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἀσκεῖ ἐπιτηδεῖαν ἐπὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Βιολογίας⁷, τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος⁸, τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας⁹.

ιη'. Συμπράττει μετά τῶν Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου ἐκάστοτε Ὑπουργοῦ πρὸς ἔκδοσιν Β. Διαταγμάτων δι' ὧν ρυθμίζονται τὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἀναληφθεισῶν διὰ τῆς Συνθήκης Β. Ἀτλαντικοῦ¹⁰.

ιθ'. Ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου παντὸς σχεδίου νόμου ἐνδιαφέροντος τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν πολιτικὴν πρὸ τῆς καταθέσεώς του ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Βουλὴν¹¹.

Ἐκ τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ μετέχει εἰς τὴν λήσιν ὅλων τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ καὶ τῶν σπουδαιωτέρων ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς κεντρικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως. Ἡ τοιαύτη συμμετοχὴ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἶναι εὐεξήγητος, τοῦ νόμου ἀποβλέποντος ὅπως, διὰ τῆς τοιαύτης συμμετοχῆς ἐπιτύχη, μέσῳ τῆς ψήφου καὶ τῆς κατευθύνσεως

1. Ἀπόφασις Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς 918/3-5-1955. Καὶ ἡ ἀρμοδιότης αὕτη εἶναι ἀμφιβόλου συνταγματικότητος.

2. Ν. 3213/1955. Εἰδικώτερον Ν. 2861/1954.

3. Ν. 3239/1955.

4. ἀν. ν. 428 1945, ν. 718/1945 ἀρθρ. 2, ν. 8. 9/46 καὶ 12/1946.

5. ν. 3200/1953 καὶ ν. 2767/1954. Ν. 1671/1951 ἀρθρ. 17 § 1.

6. Ν. 3200/1955.

7. Ν. 2046/1952.

8. ν. 8. 2473/1953 καὶ Β. Δ. 31/-1-1955.

9. Ν. 3277/1955.

10. ἀν. ν. 1989/1952 καὶ ἀν. ν. 2412/19653.

11. ν. 3076 1954 ἀρθρ. 4. Ἡ γνωμοδότησις ἀπαιτεῖται διὰ τὰ νομοσχέδια ἀρμοδιότητος Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἧτοι οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῶν νομοσχεδίων σχετίζεται πρὸς τοιαῦτα θέματα. Ἐν τῇ πράξει δυσμενῆς γνώμη τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου συνεπάγεται τὴν μὴ κατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὸ τοῦ προτεινόμενου ὕπουργοῦ ἐκτός ἂν τὸ θέμα ἐγκρίσει τὸ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως εἰσαχθῆ πρὸς ἀπόφασιν εἰς τὴν ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπῆν.

ἀς ἐκφράζει ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ, τὸν συντονισμόν τῶν μέτρων καὶ ρυθμίσεων τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους. Μολονότι εἶναι λίαν ἀμφίβολος εἰς ποῖαν ἔκτασιν καὶ εἰς ποίας περιπτώσεις ἐπιτυγχάνεται ὁ συντονισμὸς οὗτος, δεδομένου ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ εἰς τὰς συμπράξεις ταύτας ἔχει τὴν δύναμιν μίᾳς μόνον ψήφου, ἐν ταύτοις πάντως τὸ προσωπικὸν κύρος καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ γνώσις καὶ παρακολούθησις τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, τέλος δὲ καὶ ἡ προέχουσα θέσις αὐτοῦ ἐν τῇ Κυβερνήσει, καθιστῶσι δυνατὴν τὴν ἐπιβολὴν τῆς γνώμης τούτου ἐπὶ τῶν ἄλλων Ὑπουργῶν. Ὁ νόμος ἄλλωστε προσδίδει εἰς τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ θέσιν ὑπεροχῆς ἐντὸς τῆς Κυβερνήσεως, ὀρίζων ὅτι τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, κωλυομένου τοῦ Ἀντιπροέδρου ἢ τούτου μὴ ὑπάρχοντος, ἀναπληροῖ ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ, ὅστις προβαδίζει τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν¹.

3. Νομικὴ φύσις τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ: Εἶδομεν ὅτι αἱ ἀρμοδιότητες ἐν γένει τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ δύνανται νὰ καταταγῶσιν εἰς δύο κυρίως κατηγορίας. Τὰς γενικὰς ἀρμοδιότητας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ τὰς εἰδικωτέρας αἰτίνας ἀνατίθενται εἰς αὐτὸν μόνον ἢ ἐν συμπράξει. Ζήτημα, ὅθεν γεννᾶται ποῖα ἢ νομικὴ φύσις τῶν γενικῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων, ἐὰν ἀποτελοῦσιν ἀσκησὶν ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἄλλων Ὑπουργῶν ἢ πρόκειται περὶ ἀσκήσεως γνωμοδοτικῶν, συμβουλευτικῶν καὶ προπαρασκευαστικῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

Πράγματι ἐκεῖνο ὅπερ προέχει εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἄλλα Ὑπουργεῖα, εἶναι τὸ ἐπιτελικὸν προπαρασκευαστικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ. Ὡς θέλομεν κατωτέρω ἶδει, αἱ δύο κύρια Γενικὰ Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου τούτου, ἀσχολοῦνται μὲ τὸν καθορισμὸν τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τὴν παρακολούθησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς πορείας τούτου. Ἄλλ' ἢ μὲν συνολικὴ διαμόρφωσις τοῦ προγράμματος τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἀνήκει, ὡς γνωστόν, εἰσηγούμενου τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ περαιτέρω τὴν Βουλὴν, ἥτις διὰ τοῦ νόμου τοῦ Προϋπολογισμοῦ ψηφίζει τελικῶς τούτον. Ἡ δὲ ἐκτέλεσις καὶ ὁ προληπτικὸς ἢ κατασταλτικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῶν βάσει τοῦ προγραμματισμοῦ ἐκτελουμένων ἔργων ἀνήκει εἰς τοὺς κατ' ἴδιον, κατὰ Ὑπουργεῖα ἢ κατὰ Ὑπηρεσίας ἢ αὐτοδιοικουμένας Διοικήσεις κ.λ.π. φορεῖς, εἰς οὓς ἀνατίθενται τὰ ἔργα. Κατὰ συνέπειαν καὶ κατὰ τὰς δύο αὐτοῦ κυρίας γενικὰς ὑπηρεσίας τὸ ἔργον τοῦ Ὑπουργείου εἶναι ἔργον συγκεντρώσεως, μελέτης, ἑναρμονισμοῦ καὶ ἐπεξεργασίας γενικῶς οἰκονομικῶν στοιχείων καὶ διοικητικῶν δεδομένων ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ἐκτελέσεως τούτου καὶ ἡ σύνταξις σχετικῶν ἐκθέσεων καὶ εἰσηγήσεων πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ, ὡς καὶ προγραμμάτων καὶ μελετῶν καὶ διατύπωσις συμπερασμάτων ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων καὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς βάσει τῶν ὁποίων ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἀσκεῖ τὸ ἐν τῇ Κυβερνήσει καὶ τῇ λοιπῇ διοικήσει ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἡ συντονιστικὴ ἀρμοδιότης, ἥτις ἀνατίθεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, κατὰ κανὸνα δὲν ἐνεργεῖται δι' ἀσκήσεως ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας, τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ μὴ ἔχοντος κατὰ νόμον γενικωτέραν ἀρμοδιότητα, ὅπως δι' ἰδίων ἐκτελεστικῶν διοικητικῶν πράξεων συντο-

1. Ἀρθρ. 4 § 1 καὶ 5 ἀν. ν. 1671/1951.

νίξη τὰς ἐνεργείας καὶ ἀρμοδιότητος τῶν ἄλλων Ὑπουργείων, μὴ δίδων ἰδίαν λύσεις εἰς τ' ἀντικείμενα ἀρμοδιότητος τῶν ἄλλων Ὑπουργῶν, οὐδὲ ὑποκαθιστάμενος εἰς αὐτάς. Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν παρέχει εἰς τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ ὁ νόμος τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω ἐν § 2 ἐδ. α' - ζ' γενικὰς ἀρμοδιότητας. Ἡ συντονιστικὴ ἔθεν ἀρμοδιότης τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἶναι προπαρασκευαστικὴ καὶ συμβουλευτικὴ ἢ κατευθυντήριος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐνδεικνυομένην συναρμογὴν τῶν ἀποφάσεων τῶν κατ' ἰδίαν οικονομικῶν Ὑπουργῶν πρὸς τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Πρὸς τούτοις ἔθεν τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ καὶ δι' αὐτοῦ ὁ Ὑπουργὸς ὑποχρεοῦται νὰ παρέχη εἰς τὰς λοιπὰς διοικήσεις τὰς γνώμας καὶ ὑποδείξεις αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐνδεδειγμένου συντονισμοῦ, ἀυτεπαγγέλτως γνωρίζων τὰς ἀντιφάσεις καὶ τ' ἀναγκαῖα μέτρα, κατευθύνων ἐν τούτῳ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας, καλούμενος δὲ τυχὸν πρὸς ὑπόδειξιν τῶν ἐνδεδειγμένων λύσεων, ὑποχρεοῦται ὅπως καθορίσῃ ταύτας. Οὕτω δὲ πᾶσα διοίκησις ἀσκοῦσα τὰς ἀρμοδιότητας αὐτῆς βάσει ἀποδοχῆς τῶν περὶ τοῦ ἐνδεδειγμένου συντονισμοῦ ὑποδείξεων τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ νομίμως πράττει καὶ δὲν προβαίνει εἰς ἀνεπίτρεπτον περιορισμὸν τῶν ἰδίων τῆς ἀρμοδιότητων. Ἀπαγορεύεται ἕως, ἐκτὸς ἐὰν ὁ νόμος εἰδικῶς προβλέψῃ τούτο, ἡ ὑποκατάστασις τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἰς τὰς ἀρμοδιότητας καὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας ἄλλων Ὑπουργῶν ἢ Ἀρχῶν. Ἄλλ' ἐν τῇ πράξει πλείστοι τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ἔχουσι ἀποφασιστικὴν σημασίαν λόγῳ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐπιβολῆς τούτου ἐν τῇ Κυβερνήσει ὡς ἐλέγχοντος τὴν ὅλην οικονομικὴν πολιτικὴν.

Ἄλλ' ὡς ἴδομεν ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἀσκεῖ ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν διὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ, ὡς μέλος κυβερνητικῶν οικονομικῶν ὀργάνων καὶ ὡς συμπράττων μετὰ ἄλλων Ὑπουργῶν εἰς ἔκδοσιν κοινῶν ἀποφάσεων, ἀναφερομένων εἰς βασικὰ ἀντικείμενα τῆς οικονομικῆς διοικήσεως καὶ ἰδίᾳ τ' ἀναφερόμενα εἰς τὴν κατάρτισιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ Προγραμματισμοῦ. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἡ γνώμη τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ἀσκεῖ, ὡς ἐλέχθη, ἀρχουσαν ἐπιρροήν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Κυβερνήσει, ἀνεῦ δὲ τῆς ψήφου αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατος ἡ ἔκδοσις τῶν ἀποφάσεων τούτων, διότι ἀπαιτεῖται κοινὴ σύμπραξις καὶ οὐχὶ πλειοψηφία. Τέλος ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἀσκεῖ μόνος ἰδίαν ἀποφασιστικὴν ἀρμοδιότητα ἐπὶ πολλῶν θεμάτων τῆς οικονομικῆς διοικήσεως.

Εἰς πᾶσας τὰς περιπτώσεις ταύτας ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἀσκεῖ τὰς ἀρμοδιότητάς του ταύτας βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ παρ' οὗ μελετῶνται καὶ προπαρασκευάζονται αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις καὶ εἰσηγήσεις.

Δὲν πρέπει τέλος νὰ λησμονῆται, προκειμένου περὶ τῆς συντονιστικῆς ἐν γένει ἀρμοδιότητος, ὅτι αὕτη, κατὰ τὰς εἰς τὸ Κεφάλαιον Ζ' ἐρμηνευθείσας διατάξεις, ἀνήκει κατὰ τελευταίαν βαθμίδα εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄνω τούτου εἰς τὴν ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τελικῶς εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Εἶπομεν ὅτι ἐν τούτῳ, ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐν γένει Κυβερνήσει καὶ παρ' ἡμῖν, αἱ σχέσεις τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων εἶναι λίαν ρευσταί, ἐξαρτώμεναι ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκτάσεως τῶν λαμβανομένων μέτρων, τῆς προσωπικότητος τῶν Ὑπουργῶν καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, τῆς ἐν γένει κυβερνητικῆς ἐνόητος καὶ τῆς σαφοῦς διατυπώσεως οικονομικοῦ προγράμματος μάλιστα δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐκτάσεως τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου. Οὕτω ἐὰν βάσει τῶν κειμένων διατάξεων ἀσκηθῇ ὁρ-

θώς ὁ συντονισμός, ἐπιβάλλεται, πρὸ τῆς ἀσκήσεως ἐκ μέρους ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ὑπουργῶν, εἰς οὓς περιλαμβάνεται καὶ ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ, τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρμοδιότητος ἐπὶ ἀντικειμένου ὠρισμένης οἰκονομικῆς διοικήσεως γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος ἢ συνδεομένου πρὸς θέμα ἄλλου οἰκονομικοῦ Ὑπουργείου, ἢ εἰσαγωγή τοῦ θέματος ὄλου εἰς τὴν συντονιστικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως. Τοῦτο βεβαίως δὲν συμβαίνει πάντοτε, ἐκάστου τῶν Ὑπουργῶν τείνοντος, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρμοδιότητος. Διότι ἀναμφιβόλως ὁ κανὼν καὶ ἡ λειτουργία τοῦ συντονισμοῦ, ὡς θεσπίζον κατ' ἀρχὴν αἱ προδιαληφθεῖσαι γενικαὶ διατάξεις, ἀλλοιοῦσιν ἐν μέρει κατ' οὐσίαν πολλὰς ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς ἕκαστον τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργῶν, ἀφοῦ ὁσάκις ταύτας πρὸ τῆς ἀσκήσεως τῶν, φέρει ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς εἰς τὴν συντονιστικὴν διαδικασίαν, ἢ μετὰ ταῦτα ἀσκήσῃ τῆς ἰδίας ἀρμοδιότητος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τούτου κατ' ἐπίφρασιν εἶναι τοιαυτὴ ἀφοῦ πράγματι ἡ ἀρμοδιότης ἀσκεῖται βάσει τῶν ἐν τῇ συντονιστικῇ διαδικασίᾳ ἀποφασισθέντων. Ταῦτα δὲ ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι πλείονται τῶν ὑπουργικῶν ἀρμοδιοτήτων ἀφαιρεθεῖσαι πλέον ἐκ μόνης τῆς ἰδίας ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ὑπουργῶν ἀρμοδιότητος, ἀσχοῦνται διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῇ συμμετοχῇ καὶ ἄλλων Ὑπουργῶν. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἐπὶ τῶν σπουδαιωτέρων καὶ γενικωτέρων ἀντικειμένων οἰκονομικῆς διοικήσεως ὑπουργικαὶ ἀρμοδιότητες ἀσχοῦνται ὑπὸ τὴν δυνατότητα διόδου ἐκ τριῶν ἐκθεμάτων συντονισμοῦ: τῆς τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ μικροῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀρμοδίου εἰδικῶς ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

4. Ἡ Ὄργανωσις τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ: Κατὰ τὰς ὀργανικὰς διατάξεις¹ περὶ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου τούτου κατανέμονται εἰς τρεῖς Γενικὰς Διευθύνσεις. Πλὴν ὅμως τοῦ κυρίου τούτου στελέχους τοῦ Ὑπουργείου ὑπάρχουσι ὠρισμένα ὑπηρεσίαι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καὶ ὠρισμένα ὑπηρεσίαι ἀποκεντρωμένα ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου τούτου².

α) Ὁ Ὑπουργὸς πλαισιοῦται εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὑπὸ τεσσάρων παρὰ τῶ Ὑπουργεῖω Συντονισμοῦ βασικῶν συμβουλίων. Ταῦτα εἰσὶν τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον, τὸ Συμβούλιον τῶν Παραγωγικῶν Τάξεων, ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ Συμβούλιον δημοσίων ἐπενδύσεων.

1. Τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον προβλέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου³ ὡς ὄργανον συμβουλευτικόν, ἐπικουροῦν τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν ἐν γένει ἀρμοδιοτήτων αὐτοῦ. Ἡ σύνθεσις δὲ αὐτοῦ ὀρίζεται ἐπταμελής. Ὁ νόμος παρέχει περαιτέρω ἐξουσιοδότησιν εἰς τὸν Ὑπουργὸν

1. Ν. 1439/1950, Β. Δ. 6-10-1950, ἀν. ν. 1506/1050. Ν. 1634/1951, Β. Δ. 10-2-1951 ἀπερὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, τροποποιηθὲν διὰ τοῦ Β. Δ. 30-3-1951.

2. Καθ' ὃν χρόνον ἐκτελοῦται τὸ ἔργον τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ εὐρίσκειται πάλιν ὑπὸ ἀναδιωργάνωσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως τοῦτο καταστή τὸ κατάλληλον ὄργανον τοῦ μακροπρόθεσμου προγραμματισμοῦ 1959-1963. Προβλέπεται κατὰ τὸ σχετικὸν ἐν σχεδίᾳ Διάταγμα ἢ κατανομή τῶν ὑπηρεσιῶν του εἰς τέσσαρας γενικὰς Διευθύνσεις (Προγράμματος, Ἐπενδύσεων, Ὄργανώσεως καὶ Στατιστικῆς) κατανομημένων εἰς Δ' αἰεῖς. Εἰδικὴ πρόνοια ὅμως λαμβάνεται διὰ τὴν ἐπ' ἀνδρῶν τούτου διὰ ἐπιστημονικῶν στελεχῶν προβλεπομένης καὶ τῆς προσκλήσεως ξένων ἐμπειρογνομόνων.

3. Ἀρθρ. 3 Ν. 1439/1950.

Συντονισμού όπως δι' αποφάσεων αυτού καθορίση τὰ τῆς συνθέσεως καὶ τῶν προσόντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, τὰ τῆς λειτουργίας του κλπ. Τὸ Συμβούλιον προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ὡσάκις δὲ παρίσταται ἀνάγκη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Μέλη τοῦ Συμβουλίου ὠρίσθησαν ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος, καθηγηταὶ τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων καὶ ἀνώτατοι τεχνικοὶ κρατικοὶ λειτουργοὶ¹. Ἡ ἡμερησία διάταξις τοῦ Συμβουλίου καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ. Τὸ Συμβούλιον γνωμοδοτεῖ ἐπὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τὸν σχετικὸν πρὸς ταύτας προγραμματισμόν. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ χρόνου δὲν συνέρχεται.

2. Τὸ Συμβούλιον Κοινωνικῶν καὶ Παραγωγικῶν τάξεων προβλέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου² ὡς ἀνώτατον συλλογικὸν ὄργανον γνωμοτεύσεως ἐπὶ τοῦ Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως ἐν τῷ συνόλῳ του, μετὰ τὴν κατάρτισίν του ὑπὸ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο κατὰ νόμον συγκροτεῖται διὰ Β. Διατάγματος ἐκδιδόμενου ἐφ' ἅπασι προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ, ἐξ ἀρμοδίας ἐξουσιοδοτημένων ἐκπροσώπων, ἐν ὅλῳ 21, τῶν κοινωνικῶν καὶ παραγωγικῶν τάξεων (ἐργατικῶν, ἀγροτικῶν, ἐργοδοτικῶν), οὗ προεδρεύει ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ. Ἐνδιαφέρει νὰ ἐξετασθῇ ἡ σύνθεσις τοῦ Συμβουλίου τούτου, ἢ καθορισθεῖσα διοικητικῶς³. Ὡς τάξεις δικαιούμεναι συμμετοχῆς δι' ἐκπροσωπήσεως εἰς τὸ Συμβούλιον ὠρίσθησαν αἱ τῶν Ἐμπόρων, Βιομηχάνων, Ἐπαγγελματιῶν, Γεωργῶν, Τεχνικῶν, Ἐργατῶν, Ἐφοπλιστῶν, Μεταφορέων, Ἀλιέων, Μεταλλευτῶν. Ἀντιστοιχῶς δὲ ὠρίσθη ὅτι οἱ παρά τῷ Συμβουλίῳ ἐκπρόσωποι τῶν τάξεων τούτων ὀρίζονται ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως Ἐμπορικῶν Συλλόγων Ἑλλάδος καὶ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἐξαγωγῶν (3), τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων (2), τῶν Ἐπαγγελματικῶν Ἐπιμελητηρίων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς (1), τῶν Βιοτεχνικῶν Ἐπιμελητηρίων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς (1), τῆς Συνομοσπονδίας Ἐνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν (3), τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος (2), τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργατῶν Ἑλλάδος (4), τῆς Ἐνώσεως Ἑλλήνων Ἐφοπλιστῶν (1) τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Αὐτοκινητιστῶν Ἑλλάδος καὶ τῆς Πανελληνίου Συνομοσπονδίας Σιδηροδρομικῶν Ἑλλάδος (2), τῆς Συνομοσπονδίας Ἀλιευτικῶν Συνεταιρισμῶν (1), τῶν Ἐνώσεων Μεταλλευτικῶν καὶ Μεταλλουργικῶν Ἐπιχειρήσεων, Ἐνώσεων Λιγνιτοπαραγωγῶν καὶ Πανελληνίου Ἐνώσεως Μεταλλειοκτητῶν (1).

Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀνανεοῦνται κατ' ἔτος, τοῦτο δὲ συνέρχεται κατὰ δίμηνον συγκαλούμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου.

Τὸ Συμβούλιον τοῦτο οὐδέποτε ἐλειτούργησε, ἐπ' ἐσχάτων ὅμως ἡ Κυβέρνησις ἐξεδήλωσε τὴν πρόθεσιν ὅπως θέσῃ τοῦτο ἐν λειτουργίᾳ, ἀναδιοργανώουσα ὅμως τοῦτο, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως ἐπεξεργάζεται τὸν προπαρασκευαζόμενον ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Προγράμματος Σχεδιασμῶν. Σημειωτέον ὅτι ἐκπρόσωποι ὠρισμένων παραγωγικῶν τάξεων, ἰδίᾳ βιομηχάνων, ἐμπόρων καὶ ἐπαγγελματιῶν καλοῦνται παρὰ τῷ Προέδρῳ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ἐκτάκτους ὑπουργικὰς συσκέψεις ἐπὶ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ.

1. Ὑπ. ἀριθ. 9856/1950 Ἀπόφαισις τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ.

2. Ἀριθ. 6 ν. 1439/1950.

3. Β.Δ. 20/20-1-1950.

Υπό την προεδρίαν του Υπουργού Συντονισμού τελεί και η Επιτροπή Οικονομικού Προγραμματισμού περί ης ώμιλήσαμεν εις τὸ Κεφάλαιον Ζ', οὔσα καὶ αὐτὴ ἐντεταγμένη ὑπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, ἥς ὁμοῦ τὸ ἔργον εἶναι περιορισμένης χρονικῆς διαρκείας.

3. Ὡσαύτως ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ τελεί ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπή, περί ης εἰς τὸ Κεφάλαιον Ζ', ἀποτελοῦσα ἀνεξάρτητον κυβερνητικὴν Ὑπηρεσίαν.

4. Τὸ Συμβούλιον δημοσίων ἐπενδύσεων συνθεθειμένον ἐξ ἀνωτέρων λειτουργῶν τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ ἐπεξεργάζεται τὸ πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων καθ' ἃ κατωτέρω ἀναπτύσσεται.

Τέλος παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Συντονισμοῦ προβλέπονται καὶ θέσεις Συμβούλων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμοῦ ἐλάχιστοι σήμερον εἶναι πεπληρωμένοι.

β) Ἀποκεντρωμένοι δὲ ὑπηρεσίαι ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ εἶναι ἡ Ἀντιπροσωπεία παρὰ τῷ Ο.Ε.Ο.Σ., τὸ Οἰκονομικὸν Γραφεῖον παρὰ τῇ Πρεσβείᾳ τῆς Οὐασιγκτῶνος, καὶ ἡ καταργηθεῖσα Ὑπηρεσία ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας Βρυξελλῶν, ἥτις ἦτο ἐπιφορτισμένη μετὰ τὴν παρακωλύθησιν τῶν ζητημάτων τῶν γερμανικῶν ἐπανορθώσεων.

Ἔτεροι ἀποκεντρωμένοι ὑπηρεσίαι εἶναι ἡ Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ἰνστιτούτον Γεωλογίας καὶ Ἐρευνῶν Ὑπεδάφους, τὸ Κέντρον Παραγωγικότητος, ὡσαύτως δὲ αἱ ὑπηρεσίαι πολιτικῆς Κινητοποιήσεως καὶ τὸ Γραφεῖον NATO, ὑπαγόμεναι πᾶσαι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.

γ) Τὸ κύριον στέλεχος τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ ἀποτελοῦσιν αἱ τρεῖς Γενικαὶ Διευθύνσεις ὠργανωμένα κατὰ τὴν συνήθη διοικητικὴν ἱεραρχικὴν ὀργάνωσιν τῶν Ὑπουργείων καὶ τὴν κατανομήν κατὰ διευθύνσεις, τμήματα κλπ. Χαρακτηριστικὴ ὁμοῦ ἦτο ἡ πληθῶρσις παρὰ ταῖς ὑπηρεσίαις ταύταις τῶν συμβουλίων καὶ ἐπιτροπῶν, μονίμων ἢ προσκαίρων, ἰδρυομένων κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ. Τελευταίως ὁμοῦ ὁ ἀριθμὸς τούτων ἔχει κατὰ πολὺ περιορισθῆ. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ὑπουργεῖου τούτου, διέπεται ἐν γένει ὑπὸ τῶν κοινῶν περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων διατάξεων, ἢ σύνθεσις ὁμοῦ τούτου σύγκειται ἐκ τεχνικῶν διαφόρων κλάδων, οἰκονομολόγων, ἄλλων ἐπιστημόνων καὶ διοικητικῶν.

1. Ἡ Α'. Γενικὴ Διεύθυνσις εἶναι ἡ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ προγράμματος. Μελετᾷ τὰ προβλήματα τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ καταρτίζει τὸ Πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ἄλλα γενικώτερα προγράμματα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἐπισηομένη καὶ τὰ σχετικῶς ἀναγκαῖα οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ μέτρα.

Παρὰ τῇ Γενικῇ Διεύθυνσει λειτουργεῖ τὸ Συντονιστικὸν Συμβούλιον Δημοσίων Ἐπενδύσεων, ἀποτελούμενον ἐξ ὀκτῶ μελῶν ἐξ ὧν ὁ Γ. Διευθυντῆς τῆς Α'. Γ.Δ., ὁ Γ. Διευθυντῆς τῆς Β'. Γ.Δ., εἰς ἐκπρόσωπος τῆς Γ.Δ. Δ.Λ. καὶ πέντε πρόσωπα ἀνεγνωρισμένης ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως. Δύναται νὰ μετέχη καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ.

1. Ἄν. Ν. 877/1950.

2. Ἄν. Ν. 1334/1949.

3. Ἄν. Ν. 837/1948.

4. ν. δ. 2516/1953 ν. 2801/1954.

5. ν. 2046/1952.

6. ν. δ. 2473/1953, Β.Δ. 31-1-1955.

7. ν. δ. 2957/1954 ἄρθρ. 6. Ἀπόφ. Ὑπουργ. Συντον. Ἐφ. Κ. 22/1955 (Β').

Ἡ Γενική Διεύθυνσις αὕτη εἶναι κατανεμημένη εἰς τέσσαρας Διευθύνσεις καὶ δύο εἰδικὰς ὑπηρεσίας ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ παρακολούθησις τοῦ συνόλου τῶν ζητημάτων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς: Δ/νσις πιστωτικῶν καὶ δημοσιονομικῶν ζητημάτων, Δ/νσις ἐξωτερικῶν πληρωμῶν καὶ ἐμπορίου, Δ/νσις κοινωνικῆς καὶ ἐργατικῆς πολιτικῆς, Δ/νσις ἐπεξεργασίας προγράμματος, Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, Ὑπηρεσία προσελκύσεως ξένων κεφαλαίων. Εἰδικώτερα τέλος βοηθητικὰ συλλογικὰ ὄργανα παρὰ ταῖς Διευθύνσεις ταύταις εἶναι ἡ Ἐπιτροπὴ Εὐρωπαϊκῆς Ζώνης Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπενδύσεως καὶ προστασίας κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ¹ κλπ.

Ἡ Διεύθυνσις προγράμματος ὑποδιαιρεῖται εἰς τὸ Τμήμα ἐπεξεργασίας προγράμματος, Τμήμα ἐπιπέδων καταναλώσεως καὶ Τμήμα παρακολούθησεως πρώτων ὑλών.

2. Ἡ Β'. Γενικὴ Διεύθυνσις εἶναι ἡ τῆς παρακολούθησεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Μελετᾷ τὰς ἀνάγκας συντονισμοῦ τοῦ Προγράμματος ἐπενδύσεων, παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν παρ' αὐτοῦ προβλεπομένων ἔργων καὶ προωθεῖ τὴν διάθεσιν τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν εἰσαγομένων ἐφοδίων. Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις κατανέμεται εἰς τὴν Διεύθυνσιν Γεωργίας, Διεύθυνσιν Ἐγγείων Βελτιώσεων, Διεύθυνσιν Βιομηχανίας, Διεύθυνσιν Κυκλοφορίας, Διεύθυνσιν Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ὑπηρεσίαν Προϋπολογισμοῦ Ἐπενδύσεων.

Παρὰ τῇ Διεύθυνσει ταύτῃ λειτουργοῦσι διάφορα εἰδικὰ γνημοδοτικὰ Συμβούλια καὶ ὑπηρεσίαι. Τοιαῦτα Συμβούλια εἶναι ἡ Ἐπιτροπὴ Κλωστοῦφαντουργίας, Ἐπιτροπὴ Ἀξιοποιήσεως Λιγνιτῶν Πτολεμαίδος, Συμβούλιον Καταστάσεως Ἔργων Ἡπείρου, Συμβούλιον Μεταναστεύσεως, Συμβούλιον Χρυσουπόλεως, Ἐπιτροπὴ ἐρεῦνης προσφορῶν διὰ τὴν κατασκευὴν μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων ὡς ζακχάρως, ἀζωτούχων λιπασμάτων κλπ. Εἰδικαὶ Ὑπηρεσίαι εἶναι αἱ διὰ Διατάγματος συνιστώμεναι ἐπὶ σκοπῶν εἰδικῆς παρακολούθησεως τῆς ἐκτελέσεως τῶν μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων ὡς Ἐξηλεκτρισμοῦ, Πτολεμαίδος, Διυλιστηρίου κ.λ.π.

3. Τέλος ἡ Γ'. Γενικὴ Διεύθυνσις ἔχει ἀρμοδιότητα τὴν μελέτην καὶ ὑπόδειξιν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικωτέρων μέτρων διὰ τὴν πλέον κατάλληλον καὶ ἀποδοτικὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου κλπ. ὡς καὶ τῶν ἀναγκαίων μέτρων διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τοῦ προσωπικοῦ.

4. Εἰς τὰς ὑπηρεσίας ταύτας προστίθενται καὶ ἡ Ἀνωτάτη Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ Διακινήσεως Ἐφοδίων καὶ ἡ ὑπηρεσία Τεχνικῆς Βοηθείας. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπηρεσίαν ἀνήκει ἰδίᾳ ἡ χρησιμοποίησις τῆς ὑπὸ τῶν Η.Π.Α. παρεχομένης ἐτησίως οἰκονομικῆς τεχνικῆς βοήθειας πρὸς ὀργάνωσιν ἀποστολῶν μετεκπαίδευσεως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κ.λ.π.

Ἡ συμβολὴ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἔθνικης παραγωγῆς ὑπῆρξε σπουδαία μέσω ἰδίᾳ τῆς καταρτίσεως καὶ παρακολούθησεως τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐτησίων προγραμμάτων². Ἰδίᾳ ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως καθ' ὅλην τὴν χρονικὴν περίοδον μέχρι τοῦ ἔτους 1953

1. ν. δ. 2677/1953 ἀρθρ. 3: ἐξ ἀντιπροσώπων Ὑπουργείου καὶ δύο ἐπιστημόνων.

2. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ὑπουργείου σήμερον ἀποτελεῖται ἐκ 211 ἐν συνόλῳ ὑπαλλήλων. ἐξ ὧν οἱ 148 ἐπὶ συμβάσει. Ἐκ τούτων οἱ Γ. Δ/νταὶ εἶναι 8, Δ/νταὶ 10 καὶ Τμηματάρχαι 24.

ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων τοῦ Ἐξηλεκτρισμοῦ, τῆς Πτολεμαΐδος, τοῦ Διῦλιστηρίου πετρελαίου, τῶν Ναυπηγείων, τῶν Μεταλλείων, τοῦ Ἐργοστασίου Πυρείων, τῶν μεγάλων Ἑργεσιβελτιωτικῶν Ἔργων κλπ. ὑπῆρξεν ἀποτελεσματικὴ. Τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἠδυνήθη νὰ συμβάλῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν φορέων τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγραμματισμοῦ ἀπορρόφῃσιν τῶν διαρκῶς αὐξανομένων δημοσίων ἐπενδύσεων.

✓ 5. Ἡ διαδικασία καταρτίσεως τοῦ Προγραμματισμοῦ: α) Ἡ κυριωτέρα τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ εἶναι ἡ κατάρτις τοῦ προγραμματισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, τῶν κοινωφελῶν ἔργων καὶ τῶν σχετικῶν ὑπηρεσιῶν. Ὁ προγραμματισμὸς διακρίνεται εἰς τὸν ἐτήσιον προγραμματισμὸν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ εἰς τὸν μακροχρόνιον, ὅστις ἔχει κατευθυντήριον μᾶλλον χαρακτῆρα, περιέχων ἐπίστευσι προτάσεις πρὸς τοὺς διεθνεῖς Ὄργανισμούς, συνταγῆς μέχρι τοῦδε δις, τὰ ἔτη 1948 καὶ τὸ 1957. Κατὰ τὰ ἔτος 1959 ἀνεκοινώθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τὸ πενταετὲς πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων περὶ οὗ θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω εἰδικῶς. Ἔργον ὡσαύτως τοῦ Ὑπουργείου εἶναι καὶ ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καταρτιζομένου ἐτήσιου Προγραμματισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων¹.

Ὡς εἰς τὸ προηγούμενον Κεφάλαιον Η'. ἐλέχθη, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953 ἡ ἀμερικανικὴ βοήθεια ἔπαυσε πλέον νὰ χορηγῆται μῆσω εἰδικῶν συμβάσεων συναποτομῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ Ἀμερικανικῆς, τῆς τελευταίας ταύτης περιορισθείσης εἰς τὴν ἔγκρισιν ἐκάστοτε ἀποδεσμεύσεως ποσῶν διὰ τὰς δαπάνας ἐκτελέσεως ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων ἐκ τοῦ εἰς δραχμὰς λογαριασμοῦ Ἀνασυγκροτήσεως τοῦ τήρουμένου ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος². Οὕτω δὲ ὁ προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων, τροφοδοτεῖται μὲν κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας, ἀλλὰ πραγματοποιεῖται διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως κατὰ τὴν κάτωθι διαδικασίαν³.

β) Καθ' ἑκάστον οἰκονομικὸν ἔτος τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα διαβιβάζουσι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἔγκαιρας τὸ πρόγραμμα αὐτῶν περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος ἐκτελεστέων ἔργων καὶ ὑπηρεσιῶν τῆς ἰδίας ἐκάστοτε ἀρμοδιότητος. Τὰ προγράμματα ταῦτα μελετῶνται καὶ συντίθενται εἰς τὸ διὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ὑπὸ τῆς ἀρμοδιᾶς Γενικῆς Διευθύνσεως μετὰ γνώμην τοῦ Συμβουλίου δημοσίων ἐπενδύσεων λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν α) τοῦ ὕψους τῶν δημοσίων ἐσόδων, τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας καὶ τῶν διαθεσίμων ἐξ ἄλλων πηγῶν ὡς εἰσφορῶν ἐκ τῶν ὠφελουμένων, διαθεσίμων ὠρισμένων Ὄργανισμῶν κ.λ.π. β) τῆς κατανομῆς τῶν ἐσόδων τούτων μεταξὺ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ

1. β. Σωτηρίου, *Δημόσιαι Ἐπενδύσεις καὶ ἡ δὲ αὐτὰς εἰδικὰς προϋπολογισμὸς τῆς Ἑλλάδος*, εἰς *Νομικὸν Δελτίον Τραπεζῆς Ἑλλάδος*, ἔτος 1957, σελ. 174 ἔσομ.

2. ν. 2212/1952.

3. Αἱ *δημόσιαι ἐπενδύσεις* διέπονται ὑπὸ τοῦ ν. 2212/1952 καὶ ν. 2957/1956. Εἰς τὰς δημοσίας ἐπενδύσεις ἀναφέρονται καὶ διατάξεις τοῦ ν.δ. 2386/1953 καὶ τοῦ Β.Δ. 17/10—19 11—1954 περὶ προγράμματος μικρῶν κοινωφελῶν ἔργων. Διατάξεις τοῦ ν.δ. 2535/1953, 2709/1953 καὶ 2721/1953 περιέχουσι προβλέψεις δι' ἃν ρυθμίζονται τὰ τῶν εἰσφορῶν ἐκ τῶν ἔργων δημοσίων ἐπενδύσεων. Εἰς ἐπενδύσεις ὑπὸ ἀερίτερον ἔσοτον ἀναφέρεται καὶ τὸ ν.δ. 2687/1953 περὶ προστασίας ξένων κεφαλαίων.

τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων, γ) τῆς σπουδαιότητος καὶ προτεραιότητος τῶν ἔργων κατὰ τομεῖς, δ) τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν διὰ τὰ ἤδη ἀρξάμενα ἔργα κ.λ.π. Εἰς τὴν κατάστροφωσιν ταύτην τὸν τελικὸν βεβαίως λόγον ἔχει ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὑπὸ τὴν διδομένην ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κατεύθυνσιν. Ὁ οὕτω καταρτισθεὶς προγραμματισμὸς εἰσάγεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἰς τὴν ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικῆν Ἐπιτροπὴν ἣτις καὶ τελικῶς ἐγκρίνει τὸ πρόγραμμα δυναμένη καὶ νὰ τροποποιήσῃ τοῦτο. Τὸ οὕτω ἐγκριθὲν πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων καθίσταται ὁ προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων, ἀφοῦ ὁμοῦ μετὰ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ κατατεθῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ψηφισθῆ διὰ τοῦ περὶ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ νόμου.

Ὁ προϋπολογισμὸς τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων συντάσσεται ὡσαύτως ὡς καὶ ὁ τακτικὸς προϋπολογισμὸς, ἤτοι κατὰ Ὑπουργεῖα, κεφάλαια καὶ ἄρθρα. Ἄλλ' εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦτον, ὡς καὶ εἰς τὸν τακτικὸν δὲν ἐμφαίνονται εἰδικῶς αἱ πηγαὶ τῆς καλύψεως τῶν δαπανῶν, ἀντλούμεναι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων ἅτινα προβλέπονται ὑπὸ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἀφ' ἐτέρου ἢ κατ' ἄρθρα κατάταξις τῶν προβλεπομένων ἐπενδύσεων ἀποτελεῖ κατὰ εἰδικὰς μὲν κατηγορίας ἔργων κατανομήν τῶν δαπανῶν ἀνευ ὅμως εἰδικωτέρου προσδιορισμοῦ ἐκάστου ἔργου.

Κατ' ἀκολουθίαν ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, μετὰ τὴν ψηφίσιν του ἐξαρτᾶται κατὰ τὴν ἐκτέλεσίν του ἐκ τῆς εἰδικωτέρας κατὰ ἔργον καθορισθησομένης προτεραιότητος καὶ ἐκ τῆς ἐπαρκειᾶς τῶν δημοσίων πόρων καὶ τῆς ἰκανότητος ἀπορροφήσεως τούτων ὑπὸ τῶν φορέων τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Πρὸς τοῦτο ἕκαστον Ὑπουργεῖον ὑποβάλλει δι' ἕκαστον περιληφθὲν εἰς τὸ Πρ. Δ. Ἐπ. ἔργον ἀναλυτικὴν μελέτην περὶ τοῦ ἔργου. Τὰς μελέτας ταύτας ἐπεξεργάζεται τὸ Συμβούλιον δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ μετὰ γνωμοδότησιν τούτου ἐγκρίνεται τελικῶς ἡ ἐκτέλεσις ἐκάστου ἔργου διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ. Δι' ἄλλων περαιτέρω ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν καθορίζονται ὁ τρόπος πραγματοποιήσεως, δικαιολογήσεως καὶ πληρωμῆς τῶν σχετικῶν δαπανῶν. Τοιοιουτρόπως κατὰ τὴν διαδικασίαν αὐτὴν δὲν παρεμβάλλεται πλέον ἢ Ἀμερικανικὴ Ἀποστολή, ὡς πρότερον, διὰ τὰ ἔργα τὰ ἐκτελούμενα ἐκ τῶν πόρων τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας, ἐκτὸς ἐὰν διὰ εἰδικῆς συμβάσεως μετὰξὺ Ἀμ. Ἀπ. καὶ Κυβερνήσεως προεβλέφθη ἡ ἐκτέλεσις ὠρισμένων ἔργων, ὅτε τηροῦνται οἱ ὅροι τῆς συμβάσεως ταύτης. Ἐπίσης τὰ βᾶσει τοιούτων συμβάσεων μὴ ἀποπερατωθέντα ἔργα συνεχίζονται ἐκτελούμενα συμφῶνως πρὸς ταύτας.

γ) Ὡς ἐπενδύσεις αἰτινες δύνανται νὰ περιλαμβάνωνται εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων νοοῦνται κατὰ νόμον αἱ δαπάναι αἱ πραγματοποιούμεναι εἴτε ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, εἴτε ὑπὸ Νομ. Πρ. Δημοσίου Δικαίου, εἴτε Δημοσίων Ὄργανισμῶν καὶ Ἐπιχειρήσεων εἴτε Ὄργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, ἐφ' ὅσον αὗται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀναφέρονται εἰς ὠρισμένης κατηγορίας σκοπῶν ὑπὸ τοῦ νόμου περιοριστικῶς προβλεπομένων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἀποφασίζονται κατὰ τὴν διαδικασίαν τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην¹. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν δαπανῶν δημοσίων ἐπενδύσεων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ὑπὸ τύπον δανείου διατιθέ-

μένα κεφάλαια ὑπὸ τῶν προδιαληφθέντων προσώπων ἴτοι κράτους κ.λ.π., πρὸς ἄλλα νομικά ἢ φυσικά πρόσωπα δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ἐμπύπτοντα εἰς τοὺς κατὰ τὰ προδιαληφθέντα σκοπούς. Δύναται τέλος διὰ Β. Διαταγμάτων νὰ καθορισθῶσι καὶ ἕτεροι περιπτώσεις δημοσίων ἐπενδύσεων¹.

Ἐπενδύσεις νοοῦνται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δαπάναι αἵτινες ἀναφέρονται εἰς ἔργα καὶ κατασκευὰς μονίμων ἐγκαταστάσεων ἢ προμηθείας διὰ τοιαῦτα ἔργα ἢ μόνιμα ἐξοπλιστικά μέσα, ὡς καὶ αἱ ἀναγκαῖαι μελέται διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς προμηθείας ταύτας. Ὑπὸ τοιαύτῃν ἔννοιαν οἱ σκοποὶ δι' οὓς καὶ μόνον δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσι δαπάναι δημοσίων ἐπενδύσεων ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου, 1) κατασκευαὶ μονίμων ἢ ἡμιμονίμων ἐγκαταστάσεων ἢ ἔργων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἔργων στεγάζσεως, 2) προμήθειαι μονίμων ἐξοπλιστικῶν μέσων ἢ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τεχνικοῦ ἢ ἀναδιοργανώσεως ὑπηρεσιῶν, 3) προμήθειαι κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν διὰ τὰ ἔργα, 4) ἔρευναι καὶ μελέται διὰ πάσας τὰς ἄνω περιπτώσεις τῆς κατηγορίας 1) ὡς ἄνω, 5) μελέται, ἔρευναι, ἐφαρμογαὶ μεθόδων καὶ συνθηκῶν παραγωγῆς, κυκλοφορίας καὶ διαδόσεως ἀγαθῶν, 6) πάσης φύσεως διοικητικὰ ἐξοδα διὰ τὰς περιπτώσεις 1—3 7) δαπάναι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τεχνικῆς βοηθείας. Ἐν τούτοις ἐν τῷ προϋπολογισμῷ δημοσίων ἐπενδύσεων περιλαμβάνονται καὶ ἔργα μὴ ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, ὡς συντήρησις δημοσίων κτιρίων καὶ ἄλλα.

Διαδικασία προβλέψεως δαπάνης δημοσίων ἐπενδύσεων ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου κοινῇ ἀπόφασιν τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἄρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργοῦ, ἐκδιδομένη κατόπιν γνώμης τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου Δημοσίων Ἐπενδύσεων παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Συντονισμοῦ. Πᾶσα χρηματοδότησις ἐκ τοῦ Προγράμματος Δημοσίων Ἐπενδύσεων προϋποθέτει τὴν ἐκδοσιν τῆς κοινῆς ταύτης ἀποφάσεως, οὐδὲ ἀνοίγματα πιστώσεων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ διὰ προμήθειαν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν καὶ πληρωμῆν ὑπηρεσιῶν ἐπιτρέπονται πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς κοινῆς ἀποφάσεως².

Αἱ ἀποφάσεις αὗται δεῶν νὰ περιέχουσιν εἰδικῶς τὰ κάτωθι στοιχεῖα δι' ὧν ταῦτα ἐγκρίνονται, 1) ἐνταξιν ἐκάστου ἐγκρινομένου ἔργου δημοσίων ἐπενδύσεων εἰς τὸ Πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων, διὰ καθορισμοῦ εἰδους καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἔργου 2) πρόβλεψιν περὶ τῆς ὀλικῆς τοῦ ἔργου δαπάνης, 3) διάθεσιν, εἰς βᾶρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καθ' ὃ τὸ ἔργον ἐντάσσεται εἰς τὸ Πρόγραμμα, τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν πραγματοποίησιν πιστώσεων. Ἐὰν τὸ ἔργον προγραμματίζεται διὰ περιόδον περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς ἔτους διάθεσιν τῶν πιστώσεων καὶ εἰς βᾶρος τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐπιόμενων ἐτῶν. Πᾶσα μεταβολὴ εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς κοινῆς ἀποφάσεως, ὡς ταῦτα ἀνωτέρω ὠρίσθησαν, ἴτοι σκοπὸν ἔργου, αὔξισιν προϋπολογισμοῦ, μεταβολὰς εἰς τὸ ἔργον καὶ αὔξισιν τῆς πιστώσεως, δεῶν νὰ ἐνερ-

1. Συνέπεια τῆς ἐντάξεως ἔργου τινὸς εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἐπιγιγνῆται ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν δαπανῶν τούτου ἀπὸ πάσης κρατήσεως, αἵτινες κρατήσεις ἐξικονοῦνται μέχρι 8% τοῦ ἔργου. Ἡ ἀπαλλαγὴ ἐθεσπίσθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 43115/1952 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ—Οἰκονομικῶν κυρωθεῖσα διὰ τοῦ ἀρ. 4 ν. δ. 2957/1954.

2. Ἀπόφ. Ὑπ. Συντονισμοῦ—Οἰκονομικῶν ὑπ' ἀριθ. 39410/1953 περὶ τρόπου ἐμφανίσεως εἰς τὴν κρατικὴν Προϋπολογισμὸν τῶν Δημοσίων Ἐπενδύσεων τῶν δαπανῶν ἐξωτερικοῦ.

γηθή κατά την αὐτὴν διαδικασίαν καθ' ἣν καὶ ἡ ἀρχικὴ ἀπόφασις. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὡσαύτως διαδικασίαν ἐνεργεῖται καὶ πᾶσα ἀναστολὴ τῶν κατὰ τὰ προηγούμενα ἐγκεκριμένων ἔργων ἢ μείωσις ἐγκεκριμένων πιστώσεων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια δὲν εἶναι διαθέσιμα ἢ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ ἔργου δὲν εἶναι ἐφικτὴ ἡ πραγματοποίησις τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Ἡ ἐκτέλεσις ἐκάστου ἔργου ἢ τῆς χρησιμοποίησις τῶν δαπανῶν, δι' ἐκάστην προβλεπομένην ὑπηρεσίαν, ἀνατίθεται εἰς ἕνα ἐκ τῶν φορέων περιῶν ἀνωτέρω.

γ) Ὁ ἔλεγχος τῆς διαχειρίσεως τοῦ προγραμματισμοῦ ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ρυθμίσεως διὰ τοῦ Β.Δ. 27 3-9 4-1954. Διὰ τοῦ νομοθετήματος τούτου, ἐκδοθέντος κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ ν. 2132 1952 περὶ χρηματοδοτήσεως τοῦ Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως ὠρίσθη ὁ τρόπος ἐγκρίσεως, ἐκκαθαρίσεως, ἀπολογιστικῆς ἐμφανίσεως καὶ δικαστικοῦ ἐλέγχου τῶν, εἰς βάρος τῶν Κεφαλαίων τῶν παρὰ τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος ἐιδικῶν Λογαριασμῶν προγράμματος βοήθειας, δαπανῶν μέχρι τέλους Ἰουνίου 1952, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βοήθειας. Ὁ ἔλεγχος οὗτος ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰς δαπάνας μέχρι τέλους Ἰουνίου 1952 καθ' ὅσον αὐταὶ δὲν ἐνεφανίζοντο ὡς ἔσοδα ἢ ἐξόδα τοῦ κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δι' ὃ προβλέπεται περαιτέρω ὑπὸ τοῦ προδιαληφθέντος διατάγματος ἡ κατάρτισις ἀπολογισμοῦ καὶ ἰσολογισμοῦ διαχειρίσεως τῶν κεφαλαίων τούτων ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βοήθειας καὶ ἡ ἔνταξις τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν Λογαριασμῶν εἰς τὸν γενικὸν ἰσολογισμὸν τοῦ κράτους.

Παρ' ἐκάστῳ Ὑπουργείῳ, ἐξ ἐκείνων ἅτινα εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Προγράμματος βοήθειας ὠρίσθησαν φορεῖς τῶν ὑπὸ ἐιδικῶν συμβάσεων ἔργων ΔΟΣ ἢ ΟΚΑ προβλεπομένων ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, συνιστῶνται δι' ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν μία ἢ πλείονες ἐιδικαὶ Ἐξελεγκτικαὶ Ἐπιτροπαί. Αὐταὶ ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνὸς μέλους τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ προϊσταμένου τῆς ὑπηρεσίας ἐντελλομένου ἐξόδων καὶ ἐνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ οἴκειου Ὑπουργείου. Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὐταὶ ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν. Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὐταὶ ἔχουσι τὰς ἀρμοδιότητας τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ τῆς Γεν. Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ διὰ τὴν ἐγκρίσιν, ἐκκαθάρισιν καὶ ἔλεγχον τῶν κρατικῶν δαπανῶν ὡς καὶ τὴν ἐκδόσιν καταλογιστικῶν πράξεων κατὰ τῶν διαχειριστῶν δημοσίων χρημάτων. Ἡ ἀρμοδιότης αὐτῶν συνίσταται εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως καὶ τοῦ ἀναλωσίμου ἢ μὴ ὕλικου κεχωρισμένως δι' ἐκάστην σύμβασιν. Ὁ ἔλεγχος οὗτος, ὡς κατασταλτικὸς ἀποβλέπει εἰς τὴν βεβαίωσιν τοῦ νομίμου καὶ ἐγκύρου τῶν ὑπὸ τῶν διαχειριστῶν τῶν Συμβάσεων γενομένων πληρωμῶν, ἐπιτρεπομένης καὶ τῆς ἐρεῦνης τοῦ οὐσιαστικοῦ μέρους ἐκάστης διαχειριστικῆς πράξεως. Αἱ γενομένης δαπάναι δέον κατ' ἀρχὴν νὰ προβλέπωνται ὑπὸ τῶν οἰκείων Συμβάσεων ἔργων, νὰ ἐτηρήθησαν κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν αἱ διατάξεις περὶ ἐκτέλεσεως ἔργων ἀνασυγκροτήσεως καὶ τῶν συμβάσεων καὶ νὰ ἐτηρήθησαν δι' αὐτὰς πλήρη καὶ νομίμως συντεταγμένα δικαιολογητικά. Ὁ ἔλεγχος θέλει ἐνεργεῖται ἐν συσχετισμῷ πρὸς τοὺς Λογαριασμοὺς κινήσεως τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως παρὰ τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος. Αἱ ἐκδιδόμεναι πράξεις ἐλέγχου τῶν Ἐξελεγκτικῶν Ἐπιτροπῶν ὑπόκεινται εἰς ἀναθεώρησιν ἀκουμένην ἐκ μέρους τοῦ ἐνδιαφερομένου ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

‘Αφ’ ης αὶ δαπάναι τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας ἐνετάγησαν εἰς τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν συμφώνως τῷ ν. 2112/1952 αἱ δαπάναι αὗται ἐνεργοῦνται κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ καὶ δὲν ἀπαιτεῖται πλέον εἰδικὸς ἐλεγχὸς τούτων.

Αἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμηθεῖαι ἐφοδίων Δημοσίων Ἐπενδύσεων ἐνεργοῦνται κατὰ τρόπον ἐνιαῖον ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐξ ἀνωτέρων διοικητικῶν ὑπαλλήλων τῶν οικονομικῶν Ὑπουργείων¹. Ἡ Ἐπιτροπὴ διενεργεῖ τὰς προμηθεῖας κατόπιν διεθνῶν διαγωνισμῶν πλὴν εἰδικῶν ἐξαιρέσεων.

χ 6. Περιεχόμενον τοῦ Προγράμματος Δημοσίων Ἐπενδύσεων καὶ πόροι τούτου: α) Ὁ ἐτήσιος προγραμματισμὸς τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἀποβλέπει κυρίως νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν ἓν μέρος ἐκ τῶν διὰ τοῦ μακροχρονίου Προγραμματισμοῦ προβλεφθέντων μεγάλων βασικῶν ἔργων ἐκμεταλλεύσεως πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας καὶ ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς. Τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτελεσθέντα ἔργα εἶναι πολλὰ, ὡς μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα Μακεδονίας, ἔργα ἐξηλεκτρισμοῦ, τὸ διυλιστήριον πετρελαίου καὶ ἄλλα. Οὕτω κατ’ ἔτος συνεχίζεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων ἔργων ἀξιοποιήσεως τῆς ὑπαίθρου, ἡ πρόοδος νέων μεγάλων ἔργων ἀξιοποιήσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ μεταλλευτικοῦ πλούτου, εὐρίσκονται δὲ ὑπὸ ἐκτέλεσιν μεγάλα ἔργα ὡς τῆς Πτολεμαίδος. Ἡδὴ ἐδημοπρατήθη τὸ ἐργοστάσιον ἀζωτούχων λιπασμάτων. Προγραμματίζονται τὰ ἔργα βιομηχανίας ζαχαρέως, κυτταρίνης ἐκ ξύλου τῶν ἑλληνικῶν δασῶν, ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀλουμίνης κ.λ.π. Μελετᾶται εἰδικὸς ἄλλὰ καθ’ ὅλην τὴν χώραν προγραμματισμὸς τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας. Ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν τὸ εἰδικὸν Πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς Ἡπείρου.

Ἐν τούτοις, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, αἱ κατευθύνσεις αὗται τοῦ προγραμματισμοῦ περιορίζονται λόγῳ τῆς συμπεριλήψεως εἰς τοῦτον δαπανῶν ἐκπληρώσεως ἢ ἀναπτύξεως δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἢ συνήθων κοινωφελῶν, αἵτινες μὴ συμβάλλουσαι ἀμέσως εἰς τὴν παραγωγὴν, κανονικῶς ἀνήκουσιν εἰς τὸν τακτικὸν προϋπολογισμόν κατὰ μέγα μέρος.

β) Οἱ πόροι τοῦ προγραμματισμοῦ προέρχονται ἐκ πολλῶν πηγῶν ἦτοι: 1) ἐκ τῆς βοήθειας, 2) τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, 3) ἔσοδα ἐκ τῶν ἔργων καὶ εἰσφοραὶ ὠφελουμένων, 4) δημόσια δάνεια ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ, 5) ἀποταμίευσις, 6) εὐρωπαϊκὰ κεφάλαια ὑποδομῆς, 7) ἰδιωτικοὶ δανεισμοί, 8) πολεμικαὶ ἐπανορθώσεις, 9) παράλληλοι ἐπενδύσεις ὀργανισμῶν.

Ἐπὶ τούτου ὁ κράτος συμβάλλει καὶ διὰ σχετικῶν συμβάσεων ἢ παραχωρήσεων προνομίων ἐπὶ τὴν τοποθέτησιν ξένων ἢ ἑλληνικῶν ἰδιωτικῶν κεφαλαίων εἰς βασικὰ ἔργα ἐκμεταλλεύσεως πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ἢ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως.

γ) Ἡ κατανομὴ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων γίνεται βάσει κατατάξεως τούτων κατὰ βασικοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας, ἦτοι τὰ ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα, τὸν ἐξηλεκτρισμὸν, τὸν τουρισμὸν, τὰς συγκοινωνίας, τὴν βιομηχανίαν, τὴν δημοσίαν ὑγίειαν, τὴν ἐκπαίδευσιν, τὰ δημόσια κτίρια².

1. Ἀπόφ. Ὑπ. Συνταξιομ.-Οἰκονομικῶν ὑπ’ ἀριθ. 5744/1954.

2. Βλ. Κεφᾶλ. ΣΤ’.

3. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ Δημ. Ἐπενδύσεων ἐρρυθμίσθη διὰ τῶν ὑπ’

Οὕτω εξετάζοντας τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ προγραμματισμοῦ τοῦ 18μήνου Ἰουνίου 1955 μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1956 ἀνευρίσκομεν ἀπὸ ἀπόψεως πηγῆς ἐσοδῶν τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα: Σύνολον ἐπενδύσεων 2.899 ἐκ. ἐξ ὧν κρατικά 1.824 ἐκ., Δ.Ε.Η. 376 ἐκ., Ο.Χ.Ο.Α. 472 ἐκ., πιστώσεις ἐξωτερικοῦ 184 ἐκ., συνεισφοραὶ τρίτων 43 ἐκ.

Ἐκτὸς τούτων ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ἐπενδύσεις ξένων καὶ ἐλληνικῶν ἰδιωτικῶν κεφαλαίων ἐξ 135,6 ἐκ. δολλαρίων οὕτω: Διύλιστήριον 19,9, Μόγδοβας 18,9, Λιγνίται Πτολ. 20,9, Θερμοπλ. 15, Ἀμίαντος Κοζ. 8,3, Ἀεροσυγκοινωνία 15, Ναυπηγεῖα 8,6, Λιπάσματα 30.

Ὁ Προϋπολογισμὸς ἐπενδύσεων ἔτους 1957 προβλέπει κατανομὴν δημοσίων ἐπενδύσεων ἐκ δραχ. 1.900 ἐκ.:

1. Ἑγγειοβελτιωτικὰ Ἔργα	552	ἐκ. δρχ.
2. Βιομηχανία—Ἐνέργεια (διύλιστήριον, ἐνεργειακὰ καὶ μεταλλευτικὰ ἔργα, βιομηχανία ἀζώτου)	415	» »
3. Τουρισμὸς	95	» »
4. Συγκοινωνία	420	» »
5. Οἰκισμὸς, Δημοσία ὑγεία, Σχολεῖα, Δημοσία κτίρια ...	418	» »

Εἰς τὰς δημοσίας ταύτας ἐπενδύσεις δὲν περιλαμβάνονται αἱ λεγόμεναι παράλληλοι ἐπενδύσεις, ἐπενδύσεις Δ.Ε.Η., Ο.Χ.Ο.Α. καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ τοιαῦται.

Τὰ κυρίως δημοσία κεφάλαια τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων προέρχονται συνεπῶς, μέχρι τοῦ ἔτους 1957, κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας.

δ) Τὰ Μικρὰ κοινωφελῆ ἔργα, ἐκτελούμενα εἰς ἕκαστον Νομὸν διέπονται ὑπὸ εἰδικῷ προγραμματισμοῦ, τροφοδοτουμένου ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ἄλλων πόρων, ὡς τῶν Ὁργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, προαιρετικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων κ.λ.π.¹ Μέρος τῶν πόρων δίδεται καὶ ὑπὸ μορφήν δωρεᾶς, τὸ ὑπόλοιπον δὲ ὑπὸ δανεισμῶν. Φορεῖς τῶν ἔργων δύνανται νὰ εἶναι Ὁργανισμοὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, Γεωργικοὶ Συνεταιρισμοὶ κ.λ.π.

7. Τ' ἀποτελέσματα τοῦ προγραμματισμοῦ. Αἱ δι' αὐτοῦ πραγματοποιηθεῖσαι ἐπιτεύξεις, τούστιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953 καὶ ἐντεῦθεν, δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰ ἑξῆς:

Ἐκτὸς τοῦ ἔτους 1953 ἀρχίζουν νὰ βελτιοῦνται αἰσθητῶς τὰ μέσα τῶν χρηματοδοτήσεων καὶ τῶν ἐπενδύσεων τῆς οἰκονομίας, παρὰ τὴν προοίουσαν μείωσιν τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας. Οὕτω παρατηρεῖται:

1) Αὐξήσις τῶν εἰς τὰς Τραπεζὰς καταθέσεων, αἰτινες κατὰ τὰ στοιχεῖα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐμφανίζουσι τὴν ἑξῆς ἐξέλιξιν εἰς ἑκατ. δραχ. νέας ἐκδόσεις: 1938 23,5 1946 151,5, 1952 2.196,1 καὶ 1955 4.779,6.

Ὁ προγραμματισμὸς διὰ τῆς σταθεροποιήσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς μέσῳ τῶν ἔργων καὶ τῶν ἄλλων κοινωφελῶν ὑπηρεσιῶν συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ὄρων καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης διὰ τὴν διαρκῆ αὐξήσιν τῆς ὀποσιμείωσης εἰς τὰ πιστωτικὰ ἱδρύματα καὶ συνεπῶς ὑπαγωγὴν μέρους τοῦ ἰδιωτικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸν προγραμματισμὸν.

2) Ἡ αὐξήσις αὕτη ἐπέτρεψεν οὕτω τὴν αὐξουσαν συμμετοχὴν τῶν Τραπεζῶν εἰς τὴν χρηματοδότησιν ἐξ ἰδίων διαθεσίμων, ἥτις σχεδὸν προσήγγισε τὴν χρηματοδότησιν

ἀριθ. 21356/1953 καὶ 32965/1953 ἀποφάσεων Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν. Τὰ ἔργα κατατάσσονται εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας τὰ ὑπὸ Δημοσίου ἐκτελούμενα καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Νομικῶν Προσώπων καὶ ὀργανισμῶν ἢ ἐπιχειρήσεων δημοσίου δικαίου ἐκτελούμενα. Τὰ ἔργα τῆς δευτέρας κατηγορίας ἐξυπηρετοῦνται διὰ τῆς μεταφορᾶς κεφαλαίων ἥτις ἐντολῆ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐνεργεῖται ὑπὲρ τοῦ Νομ. Προσώπου κ.λ.

1. Ἀπόφ. Ὑπ. Συντονισμοῦ—Οἰκονομικῶν—Ἐσωτερικῶν ὑπ' ἀριθ. 18398/1954. Ὁμοίως 43168/1954. Ὁμοίως 2539/1955.

ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καθ' ἃ ἐμφαίνεται ὡσαύτως ἐκ τῶν στοιχείων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος εἰς ἑκάτ. δραχ. νέας ἐκδόσεις. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1947 ἐπὶ συνόλου χρηματοδοτήσεως 2.538,4 ἢ Τράπεζα Ἑλλάδος παρείχε τὰ 2.186,5 καὶ τὰ διαθέσιμα ἐξ ἰδίων τῶν Τραπεζῶν παρείχον τὰ 351,9. Ἀντιστοίχως τὸ 1952 ἔχομεν 5.428,1 ἐξ ὧν 3.600,6 καὶ 1.827,5 καὶ τὸ 1955 ἔχομεν 8.433,3 ἐξ ὧν 4.833,6 καὶ 3.609,7.

3) Ἡ αὐξήσις τῶν ἀκαθαρίστων ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων μαρτυρεῖ ὡσαύτως τὴν αὐξουσαν συμμετοχὴν τῆς ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως εἰς τὴν ἐπένδυσιν εἰς πάγιον κεφάλαιον ὡς ἐξῆς ἐπὶ ἑκάτ. δραχ. νέας ἐκδόσεις :

1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
2.014	2.033	3.207	2.985	2.829	3.375	4.461	5.232

4) Ἀντιθέτως ἡ ἐν γένει χορηγηθεῖσα ἀμερικανικὴ βοήθεια βαίνει διαρκῶς μειουμένη εἰς ἑκάτ. δολλάρ. :

Ἔτη	Χορηγηθεῖσα	Ἀναλωθεῖσα
1948-49	271,8	261,0
1949-50	282,4	248,0
1950-51	282,1	280,1
1951-52	178,8	183,2
1952-53	80,0	63,1
1953-54	80,1	37,4
1954-55	34,2	61,9

5) Αἱ πραγματοποιηθεῖσαι δαπάναι δημοσίων ἐπενδύσεων εἶχον τὴν ἐξῆς ἐξέλιξιν εἰς ἑκάτ. ν. δραχ. καὶ ἐκ. δολλ. :

Ἔτη	Δαπάναι	Δαπάναι
1948-49	651	38
1949-50	1.176	67
1950-51	1.235	62
1951-52	945	36
1952-53	633	16
1953-54	850	22
1954-55	998	12
1955-56	1.542	5

6) Ἀσ' ἑτέρου ἢ ἐπένδυσιν διὰ παγίων κεφαλαίων προωθήθη καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν ἦτοι α) διὰ πιστώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τὸ πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων κατόπιν συμφωνιῶν τοῦ κράτους μετὰ τῆς Γερμανίας διὰ 50 ἐκ. δολλ., τῆς Ἰταλίας διὰ 25 καὶ τῆς Γαλλίας διὰ 15. β) διὰ εἰσαγωγῆς κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βάσει τοῦ ν. δ. 2689/1953 περὶ προστασίας κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ, εἰσαχθέντων ὑπὲρ τῶν 10 ἐκ. δολλ. διὰ μακροπροθέσμου ἐπενδύσεις, γ) ἐκ πιστώσεων ἐξωτερικοῦ δι' εἰσαγωγῆς ἐπὶ προθεσμιακῶν διακανονισμῶ, αἰτήσεις κατὰ τὴν 31112-1955 ἀνῆρχοντο εἰς 41 ἑκάτ. δραχ. ἐξ ὧν 10 ἑκάτ. δολλ. δι' εἰσαγωγῆς κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, δ) ἄλλαι ἐπὶ πιστώσει εἰσαγωγῆς διὰ δημοσίας ἐπενδύσεις (ὡς Διύλιστήριον, ἐξηλεκτρισμοῦ) καὶ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεις (λιπαμάτων καὶ κλωστοῦφαντουργίας).

Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἀπέδωκεν εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν μεγάλων τομέων τῆς οἰκονομίας : α) τὴν δημιουργίαν βασικῶν βιομηχανιῶν, ἐνεργειακῶν καὶ μεταλλευτικῶν (βλ. Κεφαλ. ΙΓ'. παρ. 18), β) τὴν γεωργίαν διὰ τῶν μεγάλων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ὡς ἴδια τὰ φράγματα τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ, Ἀλιάνικου καὶ Ἀχελώου, γ) τουριστικὰ ἔργα μεγάλης ἀνοπτύξεως.

7) Ἴνα κάτανοηθῆ ἡ ἑκτασίς τῆς προσπάθειας τοῦ συνόλου κρατικῶν καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων φερέων (Δ.Ε.Η., Ο.Χ.Ο.Α. κ.λ.π.) εἰς δημοσίας ἐπενδύσεις παραθέτομεν κατωτέρω στοιχεῖα περὶ τῶν πραγματοποιηθειῶν δημοσίων ἐν γένει ἐπενδύσεων :

1953-1954	1.378 ἐκ. δραχ.
1954-1955	1.495 » »
1955-1956 (18μηνου)	2.899 » »
1957	2.470 » »

Ἐάν εἰς τὰς ἐπενδύσεις ταύτας περιλάβομεν τὸ σύνολον τῶν λεγομένων παραλλήλων ἐπενδύσεων ἦτοι πλὴν Ο.Χ.Ο.Α., Δ.Ε.Η. καὶ Ο.Τ.Ε. καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἔχομεν τὰ ἐξῆς δεδομένα ἐπὶ τῶν ἐπενδύσεων :

Ἔτος	Σύνολον	Κρατικαὶ Ἐπενδ.	Παράλληλοι Ἐπενδ.
1955	1.466	901	565
1956	2.453	1.266	1.187
1957	3.205	1.885	1.320
1958	4.510	2.640	1.870

Αί παραλλήλοι επενδύσεις του έτους 1958 αναλύονται ούτω :

Δ.Ε.Η.	672	έκ. δραχ.
Ο.Χ.Ο.Α.	309	» »
Ο.Τ.Ε.	189	» »
Άγροτ. Τράπεζ.	700	» % (μεσοπρόθεσμα δαν.)

8) Είς τήν ανάλυσιν ταύτην δέν θά έπρεπε νά παραγνωρισθῆ ἡ σημασία διαφόρων ειδικῶν προγραμμάτων ἄμεσα κατά πολύ συνέβαλον εἰς τήν ἐκτέλεσιν πολλῶν μέσων καί ἰδία μικρῶν κοινοφελῶν ἔργων. Τά προγράμματα ταῦτα εἶναι :

I) Τό πρόγραμμα ἔργων τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως (Δήμων, Κοινοτήτων καί Συνδέσμων τούτων) τροφοδοτούμενον κυρίως διά τῶν διαθεσίμων τῶν Ὀργανισμῶν καί τῆς δανειοδοτήσεως τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καί Δανείων.

II) Τό Πρόγραμμα Μικρῶν Κοινοφελῶν Ἔργων περί οὗ ἄνωτέρω.

III) Τό Πρόγραμμα τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος.

IV) Ἄλλα εἰδικώτερα προγράμματα ὡς Ἐράνου Συμμοριασπλήκτων Ἀγροτικῆς Κινητοποιήσεως, Ἐπανεποικισμού παραμεθορίων περιοχῶν.

V) Τό μελετηθῆν ἄλλα μή εἰσῆτι ἐφαρμοσθέν πρόγραμμα περιοχῆς Ἠπειροῦ.

VI) Τό πρόγραμμα ἐργατικῆς κατοικίας.

VII) Τό πρόγραμμα τουριστικῶν ἔργων. X

8. Τό πενταετές προσωρινόν πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων ἔτους 1959 (1959-1963). Ἄξιον συνοπτικῆς ἀναλύσεως εἶναι τό πενταετές πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων 1959-1963 καταρτισθῆν ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καί ἀναγγελθῆν ὑπό τῆς Κυβερνήσεως τῆ 30 Ἀπριλίου 1959. Τό πρόγραμμα τοῦτο ἐπὶ ἐπισημονικῆς ἀπόψεως εἶναι τό θετικώτερον καί ἀντικειμενικώτερον τῶν προηγουμένων μακροχρονίων προγραμμάτων, ἐξειδόμενον ἐπὶ περισσώτερον ἑπαρκῶν καί συστηματικῶν ἀναλύσεων τῶν οικονομικῶν μεγεθῶν καί στοιχείων καί τῆς μελέτης τῶν ἐξελίξεων τούτων, ὥστε νά μή στερηθῆται τῶν ἀναγκαίων βάσεων σχεδιασμοῦ. Τό περιεχόμενον τούτου δύναται νά συνοψισθῆ οὕτω :

Εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι τό κράτος διά τοῦ προγράμματος τούτου διά πρώτην φοράν προκέρσσει τήν ἀρχήν, ἐν ὅψει οικονομίας εἰρήνης καί σταθερότητας, ὅτι προϋπόθεσις τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ μεγίστου δυνατοῦ ἀποτελέσματος τῶν προσπαθειῶν δια τήν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας εἶναι ἡ κατάρτισις καί ἐφαρμογή μακροχρονίων προγραμματισμοῦ. Τό ἑλληνικόν κράτος φαίνεται οὕτω ὀριστικῶς ἐγκαταλείπει τὰ ἀρχαί του φιλελευθερισμοῦ καί ἀποδεχόμενον τὰς ἀρχάς τῆς διευθυνομένης οικονομικῆς δημοκρατίας. Προκηρύσσεται ὡσαύτως, κατά τρόπον σαφεῖ, αἱ ἀρχαί τοῦ δημοκρατικοῦ οικονομικοῦ σχεδιασμοῦ, ἡτοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐπιδιώξεων ἐν συνδυασμῶ πρὸς τήν ἀνάλυσιν κατὰ τομεῖς τῆς οικονομίας καί τήν παρακολούθησιν τῶν ἐξελίξεων τῶν μεγεθῶν καί τήν κατάλληλον διά μόρφωσιν τῶν ὀργάνων καί φορέων κατάρτισεως καί ἐκτελέσεως τοῦ προγραμματισμοῦ. Ταῦτα, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν τὰ προβλεπόμενα μέτρα πρὸς ἐπιτευξιν τῶν βασικῶν τούτων κρατικῶν θέσεων πολὺ ἀκόμη ἀπέχουν ἀπὸ τῶ ἐνδεικνυόμενων ἀναπληρωθῆν. Πάντως τίθεται ἡ ἀρχὴ τῆς βάσει γνώμονος κατευθύνσεως τῆς δραστηριότητος τοῦ κράτους καί προβλέψεως τῶν ἐξελίξεων διά τήν ἀσκήσιν τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς τῆς ἀναπτύξεως. Χαρακτηριστικόν ἐπίσης εἶναι ὅτι τονίζονται ὀρισμέναι ἐκ τῶν βασικῶν μειονεκτικότητων τῆς οικονομίας, μελινότι κατὰ πολλὰ διογκοῦνται αἱ μέχρι σήμερος ἐπιτεύξεις τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς.

Εἰς τό Κεφάλαιον Α' τοῦ προγράμματος ἐρευνῶνται αἱ ἐπιπτώσεις καί τὰ βασικά προβλήματα τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, τῶν ἐπενδύσεων καί τῆς καταναλώσεως. Παρατηροῦνται δὲ ἡ περιορισμένη ἀναλογία τῶν ἐπενδύσεων καί ἡ κατεύθυνσις τούτων οὐχί εἰς ἀμέσως παραγωγικούς σκοπούς, ἡ κατὰ κεφαλὴν χαμηλὴ καταναλώσις βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς καί αἱ νηξήμενοι εἰσαγωγαί εἰδῶν πολυτελείας, ἡ σοβαρὰ ὑποαπασχολήσις ἰδία εἰς τὸν γεωργικόν τομέα καί ἡ στενότης τῆς καλλιεργησίου ἐκτάσεως, ἡ ἔλλειψις ὀργανωμένης χρηματοαγορᾶς καί ἔργων ὑποδομῆς, ἡ κοινορτοποίησις τῶν ἐπιχειρήσεων μεταποίησεως, ἡ ἀύξησις τῆς μεταναστεύσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, καί ἡ ἀδυναμίς ἀπαρροφήσεως τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἡ δυσχέρεια προωθήσεως τῆς ἐξαγωγῆς καί ἡ ἀνελαστικότης τῶν εἰσαγωγῶν, ὧν μέγα μέρος ἀνήκει εἰς τρόφιμα καί πρώτας ὕλας κ.λ.π.

Ἐν ὅψει τῆς ἀναλύσεως ταύτης καθορίζονται οἱ στόχοι πρὸς ἐπιδίωξιν ἐκ μερῶν τοῦ πενταετοῦς προγράμματος, ἐπὶ σκοπῶ ἐπιτεύξεως αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος κατ' ἔτος εἰς 6 %. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται α) ἔργα οικονομικῆς ὑποδομῆς ἡτοῦ ἐγγείων βελτιώσεων, βαρεῖς βιομηχανίας, ἐξηλεκτρισμοῦ, συγκοινωνιῶν, μέσα τῆς ὀργανώσεως τῶν ἀναγκαίων μονάδων καί φορέων β) ἐκσυγχρονισμοῦ καί αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς οικονομίας, γ) παρασκευῆ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, δ) βελτιώσεως τῆς διαθρῶσεως τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ε) πρόσφυγι εἰς τό ξένον κεφάλαιον διά τήν κάλυψιν τῶν

ανάγκων χρηματοδότησεως, στ) περιορισμός της ιδιωτικής πολυτελούς καταναλώσεως και της δημοσίας καταναλώσεως.

Είς τὸ Κεφάλαιον Β' ἐξετάζονται αἱ ἐξελίξεις τῶν βασικῶν οικονομικῶν μεγεθῶν κατὰ τὴν πενταετή περίοδον, ἐν συνδυασμῷ καὶ ἐνταῦθα πρὸς τοὺς προβλεπομένους ἀναγκαίους παρεμβάσεις διὰ τοῦ προγράμματος, ὡς διὰ διαθέσεως ἐπενδύσεων ὕψους 103,6 δισεκ. δραχ. ἔξ ὧν 35% εἰς ἔργα ὑποδομῆς δημοσίου τομέως.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον Γ' ἐρευνῶνται αἱ ἐξελίξεις τῶν βασικῶν τομέων τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν πενταετίαν ἐν συνδυασμῷ καὶ ἐνταῦθα πρὸς τοὺς εἰδικωτέρους στόχους κατὰ τομείς τοῦ προγράμματος, ὡς αὐξήσις παραγωγῆς κτηνοτροφικῶν προϊόντων, αὐξήσις ἐξαγωγῆς βάμβακος, αὐξήσις εἰσοδήματος ἐκ τῆς ἀλιείας, ἀναδιάρθρωσις καλλιέργειων καὶ αὐξήσις συμμετοχῆς μέσων παραγωγῆς. Εἰδικῶς διὰ τὴν βιομηχανίαν προβλέπονται βασικαὶ ἀναπροσαρμογαὶ αὐτῆς εἰς τὰς νέας συνθήκας, κατόπιν τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῆς ποιοτικῆς συνθέσεως τῆς καταναλώσεως, συνιστάμεναι ἰδίᾳ εἰς τὴν μικρότεραν ἐξάρτησιν ἐκ τῶν διακυμάνσεων τοῦ γεωργικοῦ προϊόντος, εἰς τὴν μεγαλύτεραν τὴν ἀνταγωνιστικότητά κ.λ.π.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον Δ' ἐξετάζονται αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς πολιτικῆς τῶν ἐπενδύσεων ἐν ὧν εἶπε ὅτι ἡ οἰκονομία παραμένει κατὰ βῆσιν φιλελεύθερα. Οὕτω, παρὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ κρατικοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων, τὰ 70% τῶν ὑπολογιζομένων ὡς ἀναγκαίων ἐπενδύσεων κατὰ τὴν πενταετίαν προβλέπεται ὅτι θὰ προέλθουν ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως. Αἱ ἐπενδύσεις αὗται θὰ ἐπιτευχθῶσι μέσῳ κινήτρων ἅτινα θὰ δημιουργηθῶσι πρὸς ἑλκυσμὸν τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, συνιστάμενα κυρίως εἰς φορολογικὴν μεταρρύθμισιν, ἀναδιοργάνωσιν τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος, ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἐπιχειρηματικῶν μονάδων καὶ ἰσάροτρον διοχέτησιν τῶν ἀποταμιεύσεων εἰς τοὺς κυρίους παραγωγικοὺς τομείς.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον Ε' ἐξετάζεται ἡ χρηματοδότησις τῆς ἐπενδύσεως ὕψους ὡς ἐλέχθη 103,6 δισεκ. δραχ. διὰ τὴν πενταετίαν. Ἐκ τούτων τὰς 80,5 δισεκ. δραχ. θέλει καλύψει ὁ τομεὺς ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας ἀποταμιεύσεως. Τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν ἐκ δραχ. 23,1 δισεκ. δραχ., ἀντιπροσωπεύουν καὶ τὸ ὑπολογιζόμενον ἔλλειμμα ἐκ τρεχοσῶν συναλλαγῶν τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν προβλέπεται νὰ καλυφθῆ ἔξ ἐξωτερικῶν πηγῶν ἢ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας, δανείων καὶ πιστώσεων Γερμανίας, Τομεῖο Ἀναπτύξεως, ἐυρωπαϊκῶν κεφαλαίων ὑποδομῆς καὶ εἰσόδου ἰδιωτικῶν κεφαλαίων. Ἐκ τοῦ συνόλου πάλιν τούτου τὸ πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων (Κράτους καὶ δημοσίων ἐπιχειρήσεων) καλύπτει 36,3 δισεκ. δραχ.

Τέλος εἰς τὸ Κεφάλαιον ΣΤ' γίνεται διὰ μακρῶν ἀνάλλυσις τῶν ἔργων τοῦ προσωρινοῦ πενταετοῦς προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, ἅτινα κατατάσσονται οὕτω. Α' Γεωργία: 1, ἔγγειοβελτιωτικὰ ἔργα πάσης φύσεως 3,6 δισεκ.- 2, ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας - βασικῆς καὶ νησιωτικῆς οἰκονομίας 1,4 δισεκ.- 3, μικρὰ ἔγγειοβελτιωτικὰ, κτηνοτροφία καὶ λοιπὰ γεωργικὰ προγράμματα εἰς ἃ περιλαμβάνεται καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἀξιοποίηση τῶν γεωργικῶν προϊόντων.- 4, ἀλιείας, διὰ τοὺς δύο τούτους τομείς 3,1 δισεκ. Β' Βασικαὶ βιομηχανίαι: 1, συμπλήρωσις διύλισητριου, 2, ἐργοστάσιον ἀζωτοῦχων λιπασμάτων. 3, σακχαροβιομηχανία. 4, ἐπέκτασις λιγνιτωρυχείων Πτολεμαίδος. 5, ὕδρευσις Πτολεμαίδος. 6, ἀνάπτυξις λιγνιτωρυχείου Μεγαλοπόλεως. 7, βιομηχανία παραγωγῆς σιδήρου καὶ χάλυβος ἔξ ἑγχωρίων μεταλλευμάτων. 8, βιομηχανία σιδήρου. 9, μεταλλουργία σιδηροκραμάτων. 10, βιομηχανία κυτταρίνης. 11, ἐργοστάσιον ὑπερφωσφορικῶν λιπασμάτων. 12, βιομηχανία ἀλουμινίου. 13, βιομηχανία ξύλου. σύνολον 5 δισεκ.- 14, μέγα πρόγραμμα ἐξηλεκτρισμοῦ 2.107 ἑκατ. δολλ. καὶ 4,3 δισεκ. δραχ.- Γ' Πρόγραμμα τουριστικῶν ἔργων 1,5 δισεκ.- Δ' Συγκοινωνίαι 1, ὁδοποιία, 4,8 δισεκ.- 2, Ἀεροδρόμια - λιμένες 550 ἑκατ.- 3, σιδηρόδρομοι, 570 ἑκατ.- 4, τηλεπικοινωνίαι.- Ε' Ἐκπαίδευσις 1,4 δισεκ.- ΣΤ' Κοινωνικὰ προγράμματα, 1, ὑγεία - πρόνοια 420 ἑκατ.- 2, σκικισμὸς 780 ἑκατ.- 3, δημόσια κτίρια 600 ἑκατ. ὕδρευσις - ἀποχέτευσις 370 ἑκατ.

Χ 9. Ὁ Ὄργανισμὸς Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως: α) Ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ προγραμματισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων δεόν νὰ ἐξετασθῆ καὶ ὁ Ὄργανισμὸς αὗτος, σκοπῶν τὴν διάθεσιν δημοσίων πόρων μὲ κριτήρια δημοσίου προγραμματισμοῦ διὰ τὴν παραγωγικὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ τῆς βιομηχανίας. Τὸ πρόβλημα τῆς ὀργανώσεως τῆς βιομηχανικῆς πίστεως καὶ διαμορφώσεως ἰδίου ταύτης φορέως κατέστη παρ' ἡμῶν μεταπολεμικῶς ὀξύτερον, κατόπιν τῶν δημιουργηθεισῶν ἀναγκῶν ἀνασυγκροτήσεως τῆς βιομηχανίας, ταχείας ἀναπτύξεως τοῦ ἐκβιομηχανισμοῦ καὶ δημιουργίας μεγάλων μονάδων βιομη-

χανικής έκμεταλλεύσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας¹. Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν ἐλύθη, τῆς βιομηχανικῆς πίστεως ἀσκουμένης πάντοτε διὰ τῶν μεγάλων Τραπεζῶν, μὴ εἰδικευμένων εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς πιστοδοτήσεως, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ν.Ε. Τὸ κράτος ὁμῶς ἐχρησιμοποίησε μέρος τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, διὰ τὴν πιστοδοτήσιν τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας. Μέγα τμήμα ὁμῶς τῶν δανείων τούτων ἀπέμεινεν ὑπόλοιπον πρὸς ἐπιστροφήν εἰς τὸ κράτος. Ἐγενήθη ὅθεν τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου χρησιμοποίησεως τῶν κεφαλαίων τούτων, δι' ἃ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ ἤξιον ν' ἀπομείνωσι πρὸς διάθεσιν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, εἰς ὃν ἐξ ὑπαρχῆς προωρίσθησαν, τὴν πιστοδοτήσιν τουτέστι τῆς βιομηχανίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο ἰδρυθῆ ἰδικὸς ὄργανισμὸς ἀσκῶν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, τραπεζικτικῆς φύσεως, ὑπὸ ἄμεσον κρατικὸν ἔλεγχον, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ διαχείρισις τῶν κεφαλαίων τούτων ἐπὶ σκοπῷ πιστοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας καθὼς καὶ ἄλλων παραγωγικῶν ἔργων^{2,3}.

Ἰδρυτικὸν κεφάλαιον τοῦ Ὄργανισμοῦ ἀπέτελεσαν οὕτω αἱ λεγόμεναι παγωμέναι πιστώσεις, ἦτοι τὰ πρὸς τὸ κράτος ὀφειλόμενα πρὸς αὐτὸ ὑπόλοιπα ἐκ χορηγηθέντων δανείων ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας⁴.

β) Σκοπὸς τοῦ Ὄργανισμοῦ. Γενικῶς σκοποὶ τοῦ Ὄργανισμοῦ εἶναι ἡ ἐπιμέλεια τῆς εἰσπράξεως καὶ διαχειρίσεως τῶν μεταβιβασθέντων εἰς αὐτὸν δανείων καὶ ἡ διὰ τῶν ἐσόδων τούτων ὡς καὶ δι' ἄλλων κεφαλαίων τιθεμένων εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, ὡς κατωτέρω, δαειοδότησις μεσοπροθέσμως ἢ μακροπροθέσμως ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων βιομηχανικῶν, μεταλλευτικῶν καὶ ἄλλων κοινῆς ὠφελείας. Σκοπὸς οὕτω εἶναι ἡ δημιουργία ἐνὸς πραγματικοῦ δημοσίας ὠφελείας ὀργάνου δανειομοῦ, δι' οὗ θέλει ἐπιτευχθῆ ἡ ἐνοποιήσις καὶ ρυθμίσις τῶν παλαιῶν χρεῶν καὶ ἡ χορήγησις νέων δα-

1. Περὶ τῆς βιομηχανικῆς πίστεως βλ. Κεφάλαιον Δέκατον Ἰρίτον. Βλ. ὁσαύτως Ἐμπορικὸν καὶ Βιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον Ἀθηνῶν, Ἔρευνα ἐπὶ τοῦ πιστωτικοῦ προβλήματος, 1959 Γ. Χαλκιοπούλου, Βιομηχανικὴ πίστις καὶ ὀργάνωσις τοῦ φορέως τῆς, 1955.

2. Τὰ θέματα ταῦτα ἐρρυθμίσθησαν διὰ εἰδικῆς συμφωνίας μεταξὺ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως-Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀποστολῆς Προγραμμάτων τῶν Η.Π.Α. ὑπογραφεύσης τῆ 29-7-1954 καὶ κυρωθείσης διὰ τοῦ ν. δ. 2970/1954. Ὁ νόμος οὗτος συμπληρώθη διὰ τῆς ἀπὸ 17-5-1957 συμβάσεως κυρωθείσης διὰ τοῦ ν. δ. 3733/1957 καὶ τοῦ Ν.Δ. 3445/1955. Εἰς τὸν οὗτω ἰδρυθέντα Ὄργανισμὸν Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως (Ο.Χ.Ο.Α.) μετεβιβάσθησαν πάντα τὰ δυνάμει τῆς ἀπὸ 15-4-1949 μεταξὺ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ Η.Π.Α. συμβάσεως (ν. δ. 1038/1949), χορηγηθέντα ὑπὸ τῆς Κ.Β.Δ. ἐκ κεφαλαίων τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας δάνεια εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ὃν τὰ ὑπόλοιπα ἀνῆρχοντο κατὰ 31-7-1954 εἰς τὸ ποσὸν τῶν 78,5 ἐκ. δολ.

3. Διὰ τὸ θέμα τοῦ σκοπῆμου ἀπὸ ἀπόψεως φορέως ἰδρύσεως τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. βλ. Σύλλογος Ὑπαλλήλων Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Τὸ τραπεζικτικὸν πρόβλημα καὶ ὁ Ο.Χ.Ο.Α., 1957 ἐθν. καὶ ἐν τῇ Βουλῇ ἀγορεύσεις τοῦ Δ. Χέλη, Ὑπ. Συντονισμοῦ τότε, Π. Κανελλοπούλου κ.λ.π. καὶ ὑπόμνημα τοῦ τότε Διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Β. Κυριακοπούλου.

4. α)	Βιομηχανία	Ταμείων	Δολλ.	6.021.482.96
β)	»	Χημ. Λιπασμάτων	»	12.459.218.30
γ)	»	Γεωργικαί	»	9.732.793.34
δ)	»	λοιπαί	»	21.478.430.98
ε)	Ἡλεκτρ.	Ἐτ. Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	»	8.484.300.43
στ)	Ἐπιχειρήσεις κοιν. ὠφελείας		»	1.227.582.66
ζ)	Συγκοινωνία		»	4.282.299.99
η)	Μεταλλεία		»	11.234.182.13
θ)	Ἀλιεία		»	2.041.774.66
ι)	Τουρισμὸς		»	1.515.291.91

Σύνολον ὑπολοίπων » 78.477.357.36

νείων ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεγνωρισμένων τραπεζιτικῶν ἀρχῶν καὶ διαδικασίας, ἀνευ κερδοσκοπίας, ἤτοι διὰ τοῦ χαμηλοτέρου δυνατοῦ τόκου.

γ) Ἐπιδιώξεις εἰδικώτερον τοῦ Ὄργανισμοῦ. Τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὡς ἄνω σκοπῶν, τοὔτεστι τὴν δανειοδότησιν τῆς βιομηχανικῆς, μεταλλευτικῆς καὶ κοινῆς ὠφελείας οἰκονομίας τῆς χώρας, δύναται νὰ ἐπιτυγχάνῃ ὁ Ὄργανισμὸς διὰ τῶν κάτωθι λειτουργιῶν. Δανεισμὸς μέσης ἢ μακρᾶς προθεσμίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, δυναμένων ν' αὐτοεξυπηρετηθῶσιν ὁ δανεισμὸς γίνεται ἢ ἀπ' εὐθείας ἢ μέσῳ ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν καὶ τῇ ἐγγυήσει τούτων¹. Συμμετοχῆς εἰς τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἄλλων ν. πρ. δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, συμβαλλόντων εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἢ συμμετοχῇ γίνεται μέσῳ προνομιοῦχων μετοχῶν². Εἰδικώτερον τὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ὄργανισμοῦ εἰς κεφάλαια ἀνωνύμων ἐταιρειῶν καὶ ἐταιρειῶν περιορισμένης εὐθύνης, καθὼς καὶ τῶν ἐκείθεν ἐπερχομένων συνεπειῶν καὶ περιορισμῶν εἰς τὰς ἐταιρείας ταύτας καὶ τὰ δικαιώματα παρεμβατισμοῦ εἰς αὐτάς τοῦ Ὄργανισμοῦ, ἐρρυθμίσθησαν διὰ τῆς ἀπὸ 12-7-1955 Συμφωνίας μεταξὺ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καὶ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς. Ἐνισχύσεως εἰδικῶν προγραμμάτων διὰ χορηγήσεως κεφαλαίων, ἢ ἐκτέλεισις τῶν ὁποίων ἀνατίθεται εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν ἢ τὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν. Περὶ τῆς ἐκτάσεως τέλους τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ὄργανισμοῦ συνήφθη καὶ συμπληρωματικὴ Σύμβασις ἀπὸ 9-12-1955 δι' ἧς διηυρύνθησαν αἰσθητῶς αὐταί. Ἐπετράπη οὕτω ἡ παροχὴ ἐγγυήσεων ὑπὲρ παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ἀξίαν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν εἰσαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἢ ἀνάληψις ἀντιπροσωπεύσεως ἀλλοδαπῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν κ.λ.π.

δ) Κεφάλαια τοῦ ὀργανισμοῦ. Τὰ κεφάλαια τοῦ Ὄργανισμοῦ ὠρίσθησαν ὡς ἄνωτέρω, ἐπετράπη ὅμως δυνάμει καὶ τῆς προδιαληφθείσης δευτέρας ὡς ἄνω συμβάσεως, ὁ πορισμὸς κεφαλαίων διὰ δανεισμῶν ἢ χορηγήσεων ἐκ τοῦ Δημοσίου, ἐκ τοῦ Λογαριασμοῦ Δημοσίων Ἐπενδύσεων, ἐκ τῶν ἀποθεματικῶν τῶν ν.πρ.δ.δ., ἐκ καταθέσεων παρὰ τῷ Ὄργανισμῷ ἐπὶ προθεσμίᾳ τοῦλάχιστον τριῶν ἐτῶν, τέλος δὲ καὶ διὰ δανεισμῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ.

ε) Νομικὴ φύσις τοῦ Ὄργανισμοῦ. Ὁ Ὄργανισμὸς ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀπολαῶν διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτοτελείας. Δὲν ὑπάγεται τοῦτο εἰς ὠρίσμένην ἐκ τῶν γνωστῶν κατηγοριῶν ἐταιρειῶν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου καὶ συνεπῶς δὲν διέπεται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτάς π.χ. ἀνωνύμων ἐταιρειῶν κ.λ.π. Κατὰ συνέπειαν ὁ Ὄργανισμὸς διέπεται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν περὶ αὐτοῦ διατάξεων τοῦ νόμου καὶ τῶν βάσει τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τούτου θεσπιζομένων κανονισμῶν λειτουργίας καὶ ὀργανώσεως αὐτοῦ ὡς καὶ τῶν διατάξεων ἐν γένει τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Εἶναι ὅμως ὀργανισμὸς ἐκπληρῶν, διὰ μεθόδων τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, δημοσίαν ὑπηρεσίαν διὰ δημοσίων κεφαλαίων κατ' ἐκχώρησιν τοῦ κράτους, ἀσκῶν δημοσίαν τραπεζιτικὴν φύσεως ἐπιχείρησιν. Ὁ Ο.Χ.Ο.Α. ἀπολαύει πάντων τῶν προνομίων καὶ τῶν φορολογικῶν ἀτελειῶν τοῦ Δημοσίου κέκτηται δὲ καὶ τὰ δικαστικὰ προνόμια τούτου. Δὲν ἀποτελεῖ δὲ μέλος τοῦ Ἐμπορικοῦ-Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. συν-

1. ν. δ. 3254/1955.

2. ν. δ. 3445/1955.

δέεται διὰ σχέσεως ιδιωτικού δικαίου υπαγόμενον εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ν. 2112/1920.

στ) Διοικήσις τοῦ Ὄργανισμοῦ. Τὴν διοίκησιν τοῦ Ὄργανισμοῦ ἀποτελοῦσι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὁ Γενικὸς Διευθυντής, τὸ Ἐμποτικὸν Συμβούλιον καὶ οἱ Ἐλεγκταί. Τὸ Διοικ. Συμβούλιον εἶναι ἐξαμελές, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐκπροσώπου τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ὀριζομένου ὑπὸ τούτου, τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς ἢ ἐκπροσώπου τούτου, τῶν Διοικητῶν δύο ἐκ τῶν ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν καὶ τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. Πρόεδρος τοῦ Δ. Σ. ὀρίζεται ὁ Διοικητὴς τῆς Τ. Ε., ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ Γενικὸς Διευθυντής, ὅστις εἰσηγείται εἰς τὸ Συμβούλιον. Τὸ Συμβούλιον εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων τεσσάρων τῶν μελῶν αὐτοῦ, αἱ δὲ ἀποφάσεις του λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν. Τὸ Δ. Σ. εἶναι ἀρμόδιον γενικῶς ὅπως ἀποφασίζῃ ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως καὶ τῆς ὅλης λειτουργίας τοῦ Ὄργανισμοῦ. Γενικὸς Διευθυντὴς ὀρίζεται ἐπὶ πενταετεί θητεία διὰ Β. Διατάγματος, ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ, πρόσωπον κεκτημένον ἀνωτέραν οικονομικὴν μόρφωσιν καὶ τραπεζιτικὴν πείραν πρὸς τούτοις δὲ κοινῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς. Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς ἐκπρωσώπει τὸν Ο.Χ.Ο.Α. καὶ διευθύνει τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διοικ. Συμβουλίου.

ζ) Ἐποπτεία καὶ Ἐλεγχος. Τὸ Ἐμποτικὸν Συμβούλιον, τελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας, εἶναι ἐπταμελές, ἐγκρίνει τὸν ἀπολογισμὸν καὶ ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ πάσης εὐθύνης τοῦ Δ. Συμβουλίου καὶ τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ. Ἐπίσης ἐντέλλεται τὴν ὑπὸ τῶν ἐλεγκτῶν ἐνεργεῖαν κατασταλτικῶν ἐλέγχων ἐπὶ τῆς νομιμότητος τῆς διαχειρίσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ οικονομικοῦ ἔτους ἢ ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ. Οἱ ἐλεγκταὶ τέλος ἐνεργοῦντες κατ' ἐντολήν τοῦ Ἐμποτικοῦ Συμβουλίου συντάσσουν κατὰ ἐξάμηνον ἔκθεσιν ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ, ἐπίσης δὲ ἐνεργοῦν τὸν κατασταλτικὸν ἐλεγχον νομιμότητος. Τὸ Δ. Σ. ἀπὸ κοινου μετὰ τοῦ Ἐπ. Σ. ἀποφασίζει περὶ ἀπολύσεως τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ.

η) Κατὰ τὴν ἑναρξιν ἐκάστου ἡμερολογιακοῦ ἐξαμήνου ἐνεργεῖται ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἢ ἔγκρισις τῆς κατανομῆς τῶν κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἐξάμηνον προβλεπομένων χρηματικῶν διαθεσίμων τοῦ Ὄργανισμοῦ. Ἡ κατανομή αὕτη γίνεται εἰς τὰς κάτωθι κατηγορίας διαθέσεων: 1) δάνεια μέσης ἢ μακρᾶς διάρκειας, 2) δάνεια πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, 3) Δάνεια πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν, 4) συμμετοχαὶ εἰς τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων κοινῆς ὠφελείας ἢ ιδιωτικῶν 5) δάνεια εἰς νομικὰ πρόσωπα ιδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου, ὅτινα ἐγκρίνονται εἰδικῶς ὑπὸ τῆς νομισματικῆς ἐπιτροπῆς. 6) ἔντοκα ταμειακὰ γραμμάτια τοῦ δημοσίου.

θ) Οἰκονομικὴ λειτουργία τοῦ Ὄργανισμοῦ. Ὁ Ὄργανισμὸς οὗτος λειτουργεῖ μὲν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τραπεζιτικῆς ἐπιχειρήσεως ἀλλὰ ὑπὸ περιορισμοῦς καὶ κριτήρια δημοσίου συμφέροντος. Οὕτω ὁ δανεισμὸς γίνεται μὲ χαμηλὸν τόκον καὶ αἱ πρόσοδοι ἐκ τοῦ δανεισμοῦ χρησιμοποιοῦνται πάλιν πρὸς αὐξησιν τῶν κεφαλαίων τῆς δανειοδοτήσεως. Υ

10. Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προγράμ-

ματισμοῦ παρ' ἡμῖν¹: Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς μέχρι σήμερον ἐξελίξεως, ὅτε ἡ χώρα ἀρχίζει νὰ διαθέτῃ καὶ σοβαροὺς ἐσωτερικοὺς πόρους ἵνα συντηρήσῃ κατ' ἔτος Πρόγραμμα Δημοσίων Ἐπενδύσεων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐξωτερικῆς οικονομικῆς βοήθειάς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ δανεισμοῦ, προκύπτει ὅτι ὁ Προγραμματισμὸς παρ' ἡμῖν προσέκρουσεν εἰς βασικά τινὰ σημεῖα, ἅτινα δὲν ἤδυνήθη οὐσιαστικῶς οὗτος ν' ἀντιμετωπίσῃ καὶ μέχρι τοῦδε κατὰ συνέπειαν νὰ ὑπερπηδήσῃ. Τὰ προβλήματα τοῦ Προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Δὲν ἐλύθη τὸ πρόβλημα τῆς κατάρτισεως καὶ τοῦ φορέως τοῦ Σχεδιασμοῦ, βασικὸν ζήτημα διὰ τὴν ὑπαρξίν προγραμματισμοῦ. Ἡ προσπάθεια συνδυασμοῦ τῶν διοικητικῶν, τεχνικῶν καὶ ταξικῶν παραγόντων, μετέλικήν κρίσιν πολιτικὴν, παρέμεινεν ἄνευ τινὸς συγκεκριμένου σχήματος καὶ κανόνος καὶ συνεπέφερε τὴν ἀνυπαρξίαν σχεδὸν ὄργανου ἱκανοῦ νὰ μελετήσῃ, προβλέψῃ, σχεδιάσῃ καὶ ἐλέγξῃ τὸ ὅλον σχέδιον οικονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ κατευθύνσεως. Ἀντιθέτως μάλιστα, ὑπὸ τὰς ἀμφιβολίας, τὴν σύγχυσιν καὶ τὰς συγκρούσεις τῶν ὑπηρεσιακῶν καὶ τῶν ἐξωὑπηρεσιακῶν παραγόντων ἐπὶ τῶν μέτρων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς, προέκυψε μόνον ἡ ἐμφανιζομένη ὡς ἀναπόφευκτος συγκέντρωσις εἰς χεῖρας τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων τῆς ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ, ἀνελέγκτου δὲ σχεδὸν ἐκ μέρους τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας, ἥτις τὸν μὲν Δημοσίον Προϋπολογισμὸν τυπικῶς ψηφίζει, τοῦ δὲ Προγραμματισμοῦ ἐπιλαμβάνεται σποραδικῶς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ νομοθετημάτων περὶ ἔργων τινῶν, ἄνευ δυνατοτήτων παρακολουθήσεως τῆς γενικωτέρας τούτου γραμμῆς².

β) Ἄδυναμία λύσεως τοῦ προβλήματος τῶν ὀργάνων ἀπορροφήσεως τῶν πόρων καὶ μέσων τοῦ Προγραμματισμοῦ. Μὲ ἐπάρκειαν ἀποταμιεύσεως ἰδιωτικῆς δι' ἐπενδύσεις, με ἐπάρκειαν δημοσίων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, με σοβαρὸν συναλλαγματικὸν ἀπόθεμα καὶ με σοβαρὰς δυνατότητας πιστοδοτήσεων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ εἰσόδου ξένων κεφαλαίων ἀδυνατοῦμεν ἐν τούτοις νὰ κινήσωμεν δημιουργικῶς τοὺς ἔθνικους πόρους καὶ καθυστεροῦμεν ἐκδήλωσις εἰς τὸν δυνατόν ρυθμὸν ἀναπτύξεως ἔργων, ἰδίᾳ λόγῳ ἐλλείψεως καταλλήλων φορέων³.

γ) Δὲν ἐλύθη τὸ πρόβλημα τῆς προβλέψεως, θεμελιώδους προϋποθέσεως πάσης κρατικῆς πολιτικῆς, διὰ τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν ἀναγκαίων στοιχείων ἐπὶ τῶν οικονομικῶν μεγεθῶν, οικονομικῶν τομέων, ἔθνικων πόρων, οικονομικῶν δυνάμεων, κατανομήτῃ τούτων, μορφῶν τούτων, ἀποδόσεως τούτων, κ.λ.π. Χαρακτηριστικὸν ὅτι μέχρι καὶ ἐπ' ἐσχάτων τὸ τροπάριον τῆς πτωχείας τῆς χώρας εἰς πρώτας ὕλας ἀπετέλει τὸ προπέτασμα καπνοῦ πάσης ἀποτυχίας, ὀπισθοδρομικότητος καὶ συγκεντρωτικῆς μονοπωλήσεως. Σήμερον ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι αὐτάρκης εἰς πρώτας ὕλας, μέσα ἐνεργείας, σίδηρον ἄρα καὶ χάλυβα, ἀλουμίνιον κ.λ.π. καὶ ἐπομένως ἔχει τὰς βασικὰς προϋποθέσεις βαρείας βιομηχανίας.

1. Διὰ τὸν τρόπον κατάρτισεως καὶ λειτουργίας καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ συγγράμμου προγραμματισμοῦ βλ. τοῦ Central Planning Bureau τῆς Ὀλλανδίας τὴν ἔκδοσιν Scope and methods of the central planning Bureau, 1956.

2. Διὰ τὸ θέμα τοῦ φορέως τοῦ προγραμματισμοῦ βλ. I Ζιγῆδ, Ὁργανωτικὰ προβλήματα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ θέμα τῶν φορέων, 1959.

3. Γενικῆς Συννομοσπονδίας Ἑργατῶν Ἑλλάδος, Ὁ ἑλληνικὸς συνδικαλισμὸς καὶ τὰ προβλήματα τῶν ἐργαζομένων, 1956. Α. Γαργαρογιάννη, Ἀυτοτελεῖς οικονομικοὶ ὀργανισμοὶ φορέεῖς ἐπὶ οικονομικῆς ἀναπτύξεως, Οἰκ. Ταχ. 1956.

δ) Δέν αντιμετώπισθη ἡ ἐξέτασις τοῦ βαθμοῦ τῆς συγκεντρώσεως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων καὶ τῆς μονοπωλήσεως τῆς ἀγορᾶς παρ' ἡμῖν καὶ τῆς σημασίας αὐτῆς διὰ τὴν πορείαν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ὡς καὶ ἀντιθέτως τὸ ζήτημα τῆς κοινορποποιήσεως μεγάλου μέρους τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Τὸ θέμα τοῦτο ἀποτελεῖ βασικὸν ζήτημα πάσης δημοσίας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καθὼς καὶ γενικώτερον τῆς διαρθρώσεως τῶν οἰκονομικῶν μονάδων ¹.

ε) Δέν αντιμετώπισθη κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ συστηματικόν τὸ ζήτημα τῶν ἐπενδύσεων ἐν τῇ οἰκονομίᾳ. Ὅθεν σκοποὶ καὶ ὄργανα διοχετεύσεως καὶ ρυθμίσεως τούτων, σχέσις ἐσωτερικῶν πρὸς ἐξωτερικὰς ἐπενδύσεις, ὄροι καὶ ἐγγυήσεις αὐτῶν παραμένουσιν ἀσυντόνιστοι ².

στ) Τὸ ζήτημα τῆς παραγωγικότητος παραμένει παρ' ἡμῖν ἐν τῶν περισσότερων ἀγνοουμένων καὶ τὸ ἐρώτημα περὶ τῶν αἰτίων τοῦ ὑψηλοῦ κόστους παραγωγῆς παρ' ἡμῖν παραμένει ἄνευ ἀπαντήσεως. Εἶναι ἡ ἄλλειψις τεχνικῆς ἀναεώσεως, ἡ ἄλλειψις ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὑψηλὸν κόστος τοῦ χρήματος, ἡ ἀτάσθαλος διοίκησις τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὸ ἀνοργάνωτον αὐτῶν, ἡ μεγάλη ἐπιβάρυνσις τοῦ κόστους διὰ φορολογικῶν καὶ κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων, ἡ δημιουργία διὰ τῆς δασμολογικῆς προστασίας παρασιτικῶν ὀργανισμῶν ἢ ἡ ἀπόκρυψις τοῦ ἐισοδήματος ἐκ μέρους τῶν ἐπιχειρήσεων ἢ ὁ ὀξύς αὐτῶν ἀνταγωνισμὸς ἐντὸς ἀγορᾶς πτωχείας καὶ στέρησεων, ἢ ἡ τάσις τῶν μονοπωλιακῶν ἐπιχειρήσεων νὰ ἐπιτυγχάνωσι τὰ μεγάλα τῶν κέρδη εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον παραγωγῆς, εἶναι πάντα ταῦτα ἢ τινὰ ἐξ αὐτῶν καὶ ποῖα αἰ αἰτίαι τῆς ἀναρχίας σχεδὸν τῆς παραγωγῆς παρ' ἡμῖν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς ³.

ζ) Γενικώτερον εἶναι ἡ ὀρθὴ ἢ πολιτικὴ τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως καὶ εἰς ποῖαν ἔκτασιν; Τὸ θεμελιώδες τοῦτο ζήτημα τοῦ προγραμματισμοῦ παραμένει ἄλυτον, ὅπως ἄνευ κατατοπισμοῦ παραμένει καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἀγορῶν, τῆς σταθερᾶς τουτέστι τοποθετήσεως τῶν παραγομένων ἢ παραχθησομένων ἐξαγωγίμων προϊόντων καὶ γενικώτερον τῆς ἐξωτερικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Καὶ γενικώτερον ἀκολουθοῦμεν πολιτικὴν αὐταρκειᾶς, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν παύοντες νὰ εἰσάγουμεν ξένα προϊόντα θὰ βλάψωμεν τὰς εἰδικὰς μας ἐξαγωγὰς ἢ πολιτικὴν ἐναρμονισμοῦ τῆς οἰκονομίας μας πρὸς τὸν διεθνή καταμερισμὸν τῶν ἀνταλλαγῶν; Τὸ τελευταῖον τοῦτο θέμα καθίσταται ὀξύτερον σήμερον κατόπιν τῆς κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς ⁴.

η) Καθυστεροῦμεν καὶ πάλιν, ὅπως εἰς τὰς προηγουμένας βιομηχανικὰς ἐπαναστάσεις, εἰς τὴν προσαρμογὴν μας εἰς τὴν εἰρηρικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας καὶ μετ' ὀλίγον θὰ εὐρεθῶμεν καὶ πάλιν ἀσθμαίνοντες ⁵.

1. Βλ. περὶ τούτου J. Meade, *Economie politique et politique économique* 1939. Ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσιν μονοπωλιακὰ καὶ ἡμιμονοπωλιακὰ ἐπιχειρήσεις καὶ καταστάσεις ἐν τῇ ἀγορᾷ βλ. Κ. Βαρβαρέσσου, Ἐκθέσις κ.λ.π. 1951. Α. Μπερνάρη, Προτάσεις οἰκονομικῆς πολιτικῆς, 1949, σελ. 6-14, ἐνθα λίαν ἐνδιαφέρουσα ἀνάλυσις τοῦ τρόπου λειτουργίας τοῦ μονοπωλιακοῦ οἰκονομικοῦ κέντρου ἐν Ἑλλάδι.

2. Π. Νικολαΐδη, Τὸ ἐλληνικὸν πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἡ προβολὴ του εἰς τὸ ἐξωτερικόν, Σπουδαί, 1953-1954, σελ. 257 ἑπ.

3. Ν. Μουφιεράτου, Οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς καὶ ἐλληνικὴ οἰκονομία, 1957.

4. Χ. Γρηγορογιάννη, Γενικὴ προβληματικὴ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, Οἶκ. Ταχυδρόμος 1957 Ἐπίσημος Ἀναστάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς, Ἡ Εὐρωπαϊκὴ οἰκονομικὴ Κοινότης, 1957.

5. Κατὰ τὸν Δ. Στεφανίδην, Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην κοινωνικὴν οἰκονο-

θ) Το πρόβλημα του προγραμματισμού συνδέεται αναγκαίως προς την όλην οργάνωσιν τῶν κρατικῶν καὶ παρακρατικῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἡ οργάνωσις αὕτη εὐρίσκεται εἰς καταφανῶς καθυστερημένην κατάστασιν παρ' ἡμῖν, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως μεθόδων διοικήσεως ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως καταρτίσεως στελεχῶν, τὰ πλείστα τῶν ὁποίων, ἐξωπλισμένα μόνον με γραφειακὴν νομικὴν τινα κατάρτισιν, εὐρίσκονται κατὰ πολλὰ ἀπροσάρμοστα πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς παρ' αὐτῶν ἀσκουμένης ὑπηρεσίας.

ι) Τὸ πρόβλημα τῆς καταρτίσεως τῶν νόμων παρ' ἡμῖν καθίσταται μίᾳ ἀκόμη αἰτία ἀδυναμίας λειτουργίας Προγραμματισμοῦ. Εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν νόμους, ἰδίως τοὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, μίαν μόνον γραμμὴν δύναται τις νὰ διακρίνῃ, τὸν ἀκατάσχετον συναγωνισμόν πρὸς τὴν χορηγήσιν ἐπὶ παντὸς θέματος διαρκῶν καὶ εὐρυτάτων ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς τὴν διοίκησιν. Ἡ δὲ διοίκησις ὅσον περισσότερον ἐξωπλίζεται διὰ ἐξουσιῶν τόσον περισσότερον ἐφησυχάζει ἐπὶ τῶν παρ' αὐτῆς κατεχομένων. Ἡ θέσπισις ὅθεν Κωδικοποιήσεων ἐπὶ τῶν διαφόρων διοικητικῶν θεσμῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς κατ' οὐσίαν ἔρευναν τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς διοικήσεως ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον ὄρον τῆς ὑπάρξεως κράτους δικαίου καὶ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις παρ' ἡμῖν ἀποδίδει τὴν καθυστέρησιν τοῦ προγραμματισμοῦ εἰς τὰς ἑξῆς αἰτίας¹. 1) ἔλλειψις ὀργανώσεως εἰς τὸν τομέα τῆς ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας. 2) μειονεκτικότης περὶ τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν μεγάλων παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων. 3) καθυστέρησις οὐσιώδους εἰς τὰς τεχνικὰς καὶ οἰκονομικὰς γνώσεις. 4) ἔλλειψις ἐπαρκοῦς ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως. 5) ἀδυναμία συμπίεσεως τῶν δαπανῶν καταναλώσεως τόσον εἰς τὸν δημόσιον ὅσον καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα. 6) διασπορὰ τῶν κεφαλαίων ἐπενδύσεως εἰς δευτερευούσης σημασίας σκοποὺς. 7) ἔλλειψις ἀγορᾶς κεφαλαίων. 8) χαμηλὴ οἰκονομικὴ ἀπόδοσις ὠρισμένων ἔργων ὡς κοινῆς ὠφελείας. 9) ἀβεβαιότης περὶ τῆς σταθερότητος καὶ τῶν ἐξελίξεων τῆς οἰκονομίας ἡμῶν ἐντὸς τῆς διεθνούς οἰκονομίας. 10) ἐνίοτε ὀξύς ἀνταγωνισμὸς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν. 11) αἱ ἐσωτερικὰ πολιτικὰ ἀνωμαλίας. 12) ἡ προκατάληψις περὶ τοῦ δήθεν ἐκ τῶν ἐπενδύσεων κινδύνου πληθωρισμοῦ.

Δὲν ἐπιδέχονται βεβαίως ἀμφισβήτησιν αἱ παρατηρήσεις αὗται. Ἐν τούτοις προκειμένου περὶ τῆς κρίσεως ἐπὶ τῶν αἰτίων καθυστερήσεως τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας, τούτέστι τῶν θεσμῶν ἐπὶ τῆς ἐλλόγου προβλέψεως, ὀργανώσεως καὶ ἐφαρμογῆς, ὡς ἰδίως ὁ τοῦ προγραμματισμοῦ, ἡ ἀνάλυσις δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὴν ἀναζήτησιν ἐκείνων τῶν μειονεκτημάτων τῆς ὑπὸ προγραμματισμὸν ἔθνικῆς οἰκονομίας ὅτινα ἀκριβῶς ὁ προγραμματισμὸς σκοπεῖ νὰ ὑπερκεράσῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ κατὰ τὸ δυνατόν. Τὰ αἰτία δὲν νὰ ἀναζητηθῶσι πρῶτον εἰς τὰς πλημμελείας αὐτοῦ τούτου τοῦ θεσμοῦ, ὅστις δὲν ἠδυνήθη καὶ πραγματοποιήσῃ ἐκείνους τοὺς σκοποὺς οὓς ἐπρογραμμάτισε ἢ ἔδει νὰ προγραμματίσῃ ὡς δυνατοὺς καὶ ἐπιτευξίμους.

μικὴν 1952, σελ. 99 ἢ ἐμβιομηχανίσις τῆς Ἑλλάδος προσέκρουσεν εἰς τὴν «ἐκδηλον ἀντίδρασιν τῶν μετεγουσῶν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν οἰκονομικὴν συνεργασίαν παλαιῶν βιομηχανικῶν χωρῶν». Βλ. ἀναλόγους παρατηρήσεις ἐν Σ. Πουλοπούλου, ὀρ. εἰλ. σελ. 200-203.

1. Βλ. ἀνάπτυξιν τούτων ἐν Σ. Πουλοπούλου, ὀρ. εἰλ. σελ. 191-211. Δ. Γρσούγκου, Οἱ φορεῖς τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἡ πολιτικὴ ἐπενδύσεων. Ἐν Νέφ. Οἰκονομία, 1959 σελ. 332 ἐπομ.

Ούτω κυρίως τὰ σημειωθέντα ανωτέρω μειονεκτήματα τοῦ προγραμματισμοῦ εἶναι ἐκεῖνα ἅτινα δέον νὰ ἐπισύρῳσι τὴν προσοχὴν τῆς ἐρμηνεύας τῶν θεσμῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους παρ' ἡμῖν, διότι τὰ μειονεκτήματα ταῦτα ἐπισημαίνουν τὰς ἐνδογενεῖς τοῦ θεσμοῦ αἰτίας ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἑλλειπῆς καὶ ἐλαττωματικῆς.

Συνοψίζοντες τὰς ανωτέρω παρατηρήσεις συμπεραίνομεν ὅτι ὁ ὅλος προγραμματισμὸς ἐστηρίχθη καὶ στηρίζεται ἐπὶ λίαν ἑλλειπῶν καὶ ἀσταθῶν βάσεων καὶ εἶναι λίαν μονόπλευρος ὡς πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις του. Ἐν τούτῳ νοεῖται ὅτι α) στηρίζεται ἐπὶ λίαν ἀνεπαρκῶν στοιχείων, δεδομένων καὶ γνώσεων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητος καὶ ἀνεπαρκoῦς διερευνήσεως καὶ γνώσεως τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ πρόκειται νὰ δράσῃ β) ὅτι δὲν ἀντιμετώπισεν ὀλοσχερῶς σχεδὸν τὸ πρόβλημα τῆς συγκεντρώσεως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξαρτήσεως ἐξ αὐτῶν τῆς ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας δραστηριότητος, γ) ὅτι δὲν ἀντιμετώπισεν ὀλοσχερῶς τὸ πρόβλημα τῆς ἀναδιαρθρώσεως τῶν σχέσεων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὴν ἐργασίαν, δ) ὅτι δὲν ἐστηρίχθη ἐπὶ ἐπαρκoῦς προσαρμογῆς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας πρὸς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ οἰκονομικῆς ἐθνικῆς δυνάμεις καὶ ε) ὅτι δὲν συνεδυάσθη οὐδέποτε ὁ προγραμματισμὸς πρὸς ἐλέγχους τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας καὶ ἔγκυρον καὶ συστηματικὴν συνεργασίαν μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων καὶ δυνάμεων. Ὑπὸ τὰς ἑλλείψεις αὐτὰς τὰ ἀποτελέσματα ἐνὸς προγραμματισμοῦ εἶναι ἀναγκαιῶς λίαν περιορισμένα, βραδέα καὶ ἀμφίβολα.

Θὰ ἡδύνατο ἐν κατακλείδι ν' ἀξιοθῆ ἐκ μέρους τῶν ὑπευθύνων καὶ μελετητῶν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς περισσότερον ἀντικειμενικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος τοῦ προγραμματισμοῦ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀναγνωρίσεως ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ πολλῶν ἐκ τῶν ἀναγκαίων μέτρων θὰ ἐσήμαινε τὴν συμπίεσιν πολλῶν ἰσχυρῶν συμφερόντων· δημιουργία πολλῶν βιομηχανιῶν ἐσωτερικῶν ἀναγκῶν θὰ ἐσήμαινε ζημίαν διὰ μεγάλα ἐμπορικὰ εἰσαγωγικὰ συμφέροντα· ἐξυγίανσις τῆς βιομηχανίας θὰ ἐσήμαινε ἐξάφανισιν πολλῶν ἰσχυρῶν φαινομενικῶς ἐπιχειρήσεων ἐναντι ἐπικρατήσεως ἄλλων καλυτέρας ὀργανώσεως καὶ ἀποδοτικότητος, κ.λ.π.

11. Ἐσοδα ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων ν. Ἡ Ἴδρυσις τοῦ Ο. Χ. Ο. Α. πλὴν τῶν ἄλλων εὐεργετικῶν ἀποτελεσμάτων εἶχε καὶ τὴν συνέπειαν ὅτι τὸ ἀρχικῶς διατεθὲν κεφάλαιον δημοσίων ἐπενδύσεων διὰ δανεισμὸν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἀνάπτυσιν τούτων κατέστη ἀνακυκλούμενον κεφάλαιον (revolving fund) προοριζόμενον πάντοτε πρὸς περαιτέρω χρηματοδότησιν τῆς οἰκονομίας, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων (Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε. κλπ.). Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι γενικώτερον διὰ τὸν προϋπολογισμὸν δημοσίων ἐπενδύσεων, καθ' ὃ μέρος δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦνται ἐπενδύσεις δι' ἐπιχορηγήσεων πρὸς διαφόρους ὀργανισμούς, νομ. πρ. δ. δικαίου κλπ. Ἡ διάθεσις πολλῶν τῶν κεφαλαίων τούτων ἐνεργεῖται ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἐπιστροφῆς, ταύτης καθοριζομένης εἰδικώτερον εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ἐπὶ ἐκάστου ὀργανισμοῦ καὶ ἔργου¹. Εἶναι ἐν τούτοις λίαν ἀμφίβολος ἡ τήρησις τῶν κανόνων τούτων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὄρων ἐπιστροφῆς τῶν συμφωνηθέντων διὰ τῆς ἐπιχορηγήσεως. Σημειοῦμεν ὅμως ὅτι εἰς τινὰς περιπτώσεις ὁ νομοθέτης προέβλεψεν εἰδικῶς, τὴν διάθεσιν ὀρισμένου ποσοστοῦ

1. Ἀπόφ. Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν 47143/1952.

ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἐπιχορηγηθέντων ὀργανισμῶν ἐπὶ σκοπῶ ἑξοφλήσεως τμηματικῶς τῶν χορηγηθέντων δανείων ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων¹. Ἐφ' ἑτέρου ὁμως δὲν ἐθεσπίσθη ὅπως αἱ ἐπιστρεφόμεναι χρηματοδοτήσεις τοῦ κράτους προορίζονται πάλιν δι' ἐπενδύσεις.

Ἐτερος πῶρος ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων, πλὴν τῶν ἐπιστρεφομένων ἐπιχορηγήσεων, εἶναι αἱ ἐπιβαλλόμεναι εἰσφοραὶ ἐπὶ τῶν ὠφελουμένων ἐκ τῶν ἔργων ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων, εἴτε ταῦτα ἐκτελοῦνται εὐθέως ὑπὸ τοῦ κράτους εἴτε ὑπὸ ἐπιχορηγομένων παρ' αὐτοῦ Ὀργανισμῶν. Ἡ εἰσφορὰ αὕτη ἀποτελεῖ τὴν δικαιωτέραν ἴσως τῶν δημοσίων ἐπιβαρύνσεων. Τοιαῦται εἰσφοραὶ εἶναι αἱ ἐπὶ τῶν ἀποστραγγισθεισῶν γαιῶν², ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας ἀκινήτων λόγῳ τῆς ἐκτελέσεως ἔργων³, κ.λ.π. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπιβολὴ καὶ εἰσπραξις τῶν ἐσόδων τούτων ἐνεργοῦνται μετὰ τοσαύτης χαλαρότητος ὥστε εἶναι ἀμφίβολος ἡ σημασία τοῦ ἐσόδου τούτου ὅπερ ἄλλως ἔδει νὰ ἦτο σοβαρὸν.

Ἐτερος ἐπίσης πῶρος εἶναι ὁ ἐκ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς ἐκχωρηθείσας ἐπιχειρήσεις, ὡς ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Διύλιστηρίου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει πάντα τὰ ὡς ἄνω ἔσοδα ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων—ἐπιστροφὰι κεφαλαίων, τόκοι καὶ εἰσφοραὶ—ἐμφανίζονται εἰς τὴν Κατηγορίαν IV τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους ἥτιο εἰσέρχονται εἰς τὸν γενικὸν προϋπολογισμὸν καὶ δὲν καθίστανται εἰδικὸν ἔσοδον τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων, ὥστε νὰ καταστῶσιν ἀνακυκλούμενον κεφάλαιον. Ἄλλωστε ὡς ἐλέχθη ὁ τελευταῖος οὗτος προϋπολογισμὸς περιλαμβάνει ψήφισιν μόνον τῶν δαπανῶν αὐτοῦ οὐχὶ δὲ εἰδικῶς καὶ τῶν ἐσόδων αὐτοῦ ἕτινα ἐνεργοῦνται ὡς ἐλέχθη ἐκ τῶν διαθεσίμων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ ἐκτὸς αὐτοῦ χορηγήσεων κ.λ.π.

χ 12. Ἡ πολιτικὴ ἀναδιανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος: Ἡ πολιτικὴ ἐπὶ τῆς ἀναδιανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὑπῆρξεν ἀσθενῆς, μολοντί πολλά ἐκ τῶν ληφθέντων δι' ἄλλους λόγους μέτρων εἶχον σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος εἴτε πρὸς τὸ σύνολον εἴτε καὶ ἀντιστρόφως πρὸς τὰς οικονομικῶς ἰσχυροτέρας τάξεις.

α) Ἡ νομισματικὴ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ ἔτους 1953 εἶχε σοβαρὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Πρῶτον μὲν διότι αὕτη προκάλεσε, καίτοι συγκεκριμένην, ὑψωσιν τῶν τιμῶν ἣτις ἐβάρυνε διὰ τῆς μειώσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματος τὰς πληθθεστέρας τάξεις. Δεύτερον διότι οἱ ἐξαγωγεῖς καὶ λοιποὶ ἔχοντες ἀπαιτήσεις εἰς συνάλλαγμα (ἐμβάσματα κ.λ.π.) ἀπέκτησαν διπλάσιας ἐσωτερικῆς ἀξίας νόμισμα. Τρίτον διότι γενικώτερον ἡ νομισματικὴ σταθερότης, ἡ οὕτω δημιουργηθεῖσα διὰ τῆς ἀναπροσαρμογῆς, συνέβαλεν οὐσιωδῶς εἰς τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν ὑπὲρ τοῦ συνόλου.

β) Ἡ πολιτικὴ τῆς προστασίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων, διὰ τοῦ καθορισμοῦ τιμῶν ἀσφαλείας τούτων καὶ συγκεντρώσεως μεγάλου μέρους τῆς παραγωγῆς τούτων ὑπὸ τοῦ κράτους, ἀποτελεῖ καὶ μέτρον ἀναδιανομῆς τοῦ εἰσοδήματος δι' οὗ ἐξασφαλίζεται εἰς τοὺς ἀγρότας παραγω-

1. ν. δ. 2721/1953 ἀριθρ. 1 περὶ λυμενικῶν Ταμείων. Ὁσαύτως Ἄποφ. Ἐπουρ. Συντονισμοῦ ὑπ' ἀριθ. 2539/1955 περὶ μικρῶν κοινοφελῶν ἔργων δι' ὧν ἐπιχορηγοῦνται Ὀργανισμοὶ Τοπικοί.

2. ν. δ. 2535/1953. Ἐπ. Ἄποφ. 137650/1954.

3. ν. δ. 2709/1953. Β. Δ. 8-4-1954 καὶ 24-4-1954.

γούς διά θυσίας τοῦ συνόλου ἐν ὠρισμένον ἐπαρκές ὕψος γεωργικοῦ εἰσοδήματος¹. Ἡ προστασία τῶν σπουδαιότερων γεωργικῶν προϊόντων (σίτος, καπνός, σταφίς, σῦκα, κ.λ.π.) ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διάθεσιν τούτων εἰς τιμὰς ἱκανοποιούσας οὐσιώδη διαφορὰν ἀνω τοῦ κόστους παραγωγῆς αὐτῶν. Παραλλήλως ὠρισμένα τῶν γεωργικῶν προϊόντων ὡς ὁ σίτος, ὁ βάμβαξ, προστατεύονται καὶ διὰ εἰσαγωγικῶν δασμῶν. Τέλος ἡ παραγωγή ὠρισμένων γεωργικῶν προϊόντων ἐνισχύεται καὶ διὰ τῆς πιστοδοτήσεως τούτων, δι' ἧς παρέχεται εὐχέρεια εἰς τὸν παραγωγὸν ὅπως ἀναμείνῃ τὴν κατάλληλον τιμὴν διαθέσεως τοῦ προϊόντος του. Ἡ πολιτικὴ αὕτη συνέβαλε εἰς τὸ ν' αὐξηθῇ ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῆς ἀγροτικῆς τάξεως κατὰ τὴν περίοδον 1952-1957 κατὰ ρυθμὸν ταχύτερον τῆς αὐξήσεως τοῦ πραγματικοῦ γεωργικοῦ προϊόντος².

γ) Ἡ θεσπισθεῖσα ἐλευθερία τῆς εἰσαγωγῆς συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσοδημάτων τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου ἀλλὰ καὶ περαιτέρω καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοιοῦτου καὶ γενικῶς τῶν μεσολαβητικῶν ἐπαγγελμάτων.

δ) Ἡ διὰ τοῦ Κράτους κατεύθυνσις τῆς πιστοδοτήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων συμβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἀναδιανομὴν τοῦ εἰσοδήματος διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἀποταμιεύσεως ὑπὸ εὐρύτερων τάξεων ἐπιχειρηματιῶν ὡς μέσου χρηματοδοτήσεως.

ε) Ὅμοίως καὶ ἡ προγραμματισμένη κατεύθυνσις τῆς χορηγήσεως τοῦ συναλλάγματος, συμφώνως πρὸς τὰς σοβαρωτέρας καὶ πλέον διὰ τὸ σύνολον ὠφελίμους ἀνάγκας τῆς οἰκονομίας, συμβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἀναδιανομὴν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου εἰσοδήματος καὶ τὴν κατανομὴν τούτου.

στ) Ἡ πολιτικὴ τῆς διατιμῆσεως τῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς κοστολογήσεως τούτων ἢ καθορισμοῦ ἀνωτάτων ὀρίων θεμιτοῦ κέρδους συμβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος, καθ' ὅσον ἡ συγκράτησις τῆς ἀνόδου τῶν τιμῶν ἀποτελεῖ περιορισμὸν τῶν κερδῶν τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ περιορισμὸν τῆς δαπάνης τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων καὶ γενικώτερον διατήρησιν ἀμειώτου τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ εἰσοδήματος τοῦ καταναλωτοῦ.

ζ) Ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους ἀνάπτυξις πολιτικῆς δημοσίων ἐπενδύσεων διὰ τῆς συγκεντρώσεως μέρους τοῦ εἰσοδήματος, ἀναδιανεμομένου εἰς τὸ σύνολον διὰ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων εἰς παραγωγικὰ ἔργα καὶ ἔργα κοινῆς ὠφελείας, ἀποτελεῖ μέσον ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ἀναδιανομὴ αὕτη πραγματοποιεῖται παρ' ἡμῖν τόσον διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ τῶν ἄλλων κρατικῶν κοινωνικῶν δαπανῶν ὅσον καὶ διὰ τῶν προϋπολογισμῶν πολλῶν ἄλλων δημοσίων καὶ ἡμιδημοσίων ὀργανισμῶν.

η) Πολλὰ φορολογικὰ μέτρα, ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ ὕψους τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ὅπερ συμβάλλει εἰς τὰς κατὰ τὰ προλεχθέντα δημοσίας ἐπενδύσεις, εἰδικώτερον ἐπηρεάζουν τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος. Τοιαῦτα εἶναι ἰδίως ὠρισμένοι γενικαὶ φορολογικαὶ εὐνοϊκαὶ μεταχειρίσεις ὅπως τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος, ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς φορολογίας τῶν καταθέσεων, ἡ μεταχειρίσεις τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν καὶ βιο-

1. Βλ. Περὶ τῆς προστασίας ταύτης Κεφ. ΙΔ'.

2. Τραπεζικὴ Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία κατὰ τὸ 1957. Ε. Ζολώτα, Νομισματικὴ σταθερότης καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, 1958, σελ. 28-30.

τεχνιῶν, ὥρισμένοι ἀπαλλαγὰι τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων κ.λ.π.

θ) Ἡ κρατικὴ πολιτικὴ ἐπὶ τῶν μισθῶν διεμορφώθη σταθερῶς πρὸς τὴν προσαρμογὴν τούτων εἰς τὰς ἐκάστοτε μεταβολὰς τῆς νομισματικῆς ἰσοτιμίας καὶ τοῦ τιμαρίθμου.

Οἱ μισθοὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ὑπαλλήλων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἀναπροσηρμόσθησαν ἐπανειλημμένως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953¹. Νεαὶ αὐξήσεις ἐχορηγήθησαν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1956², ὑπολογιζόμεναι ἐν συνόλῳ, εἰς ἐπιβάρυνσιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ 500 ἑκατ. δραχ. ἑτησίως. Νεαὶ αὐξήσεις παρεσχέθησαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1957³. Τέλος ἐχορηγήθη αὐξήσις οὐσιώδης καὶ ἀπὸ 1-10-1959⁴.

Τὰ ἡμερομίσθια καὶ οἱ μισθοὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν ὑπέστησαν ὡσαύτως ἀνοδικὴν προώθησιν ἀπὸ τοῦ 1953⁵. Περαιτέρω αἱ αὐξήσεις τῶν ἀμοιβῶν τούτων ἐπετεύχθησαν διὰ μέσου τῆς διαδικασίας τῆς ρυθμίσεως τῶν σπλογοικῶν σχέσεων ἐργασίας⁶. Οὕτω δι' ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου ηὔξηθησαν αἱ ἀμοιβαὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἔτος 1956⁷.

Ἡ αὐτὴ πολιτικὴ λελογισμένης αὐξήσεως δι' ἀναπροσαρμογῆς ἠκολουθήθη καὶ εἰς τὰς συντάξεις τῶν τε δημοσίων λειτουργῶν⁸ καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων⁹.

Παρ' ὅλον δὲ ὅτι αἱ αὐξήσεις αὐτὰ τῶν ἀποδοχῶν τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν ἐγένοντο κυρίως ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀνακτήσεως τῆς ἀπωλεσθείσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως, κατόπιν τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος καὶ δὲν ἀπετέλεσαν οὐσιώδεις αὐξήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀμοιβῆς τούτων κατὰ τὸ ἔτος 1953, πάντως ὅμως τὰ μέτρα αὐτὰ συνέβαλον εἰς τὴν κατόπιν τῆς νομισματικῆς μεταβολῆς ἀνακατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος.

ι) Ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῶν συμφώνως πρὸς τὸ ἐνοικιοστάσιον καταβαλλομένων μισθωμάτων διὰ τὰ ἀστικὰ ἀκίνητα ἀπετέλεσεν ὡσαύτως μέτρον ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος ὑπὲρ μεγάλου τμήματος τῆς ἀστικῆς ἰδιοκτησίας ὅπερ εἶχε περιπέσει εἰς οἰκονομικὴν ἀδράνειαν¹⁰.

ια) Τέλος τὰ προγράμματα ἐργατικῆς κατοικίας καὶ ἄλλων μισθωτῶν ἀπετέλεσαν καὶ αὐτὰ μέσον ἀναδιανομῆς τοῦ εἰσοδήματος¹¹.

† 13. Ἡ Κρατικὴ παρέμβασις πρὸς δημιουργίαν ἀγορᾶς κεφαλαίου: α) Εἰς τὰ παρεμβατικὰ μέτρα τ' ἀναφερόμενα εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπενδύσεων δέον νὰ περιληφθῶσι καὶ αἱ ρυθμίσεις τῆς κρατικῆς πολιτικῆς τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν δημιουργίαν

1. Πρᾶξ. Ἰπ. Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ. 344/3-3-1954 ν.δ. 3379/1955 διὰ τοὺς ἐμπαι-
δευτικούς.

2. Πρᾶξ. Ἰπ. Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ. 71/1956 Ν.Δ. 3605/1956.

3. Πρᾶξ. Ἰπ. Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ. 1326/1957 καὶ 1419/1957.

4. Πρᾶξ. Ἰπ. Συμβ. ὑπ' ἀριθ. 1020/1958.

5. Ἀπόφ. Ἰπ. Ἔργων Φ. 28050/3-1-1955.

6. ν.δ. 3086/1954 καὶ 3329/1955. Ὡσαύτως 3198/1955.

7. Ἀπόφ. Δ.Δ. ἀπὸ 1-2-1956 Κ. ν.δ. 3755/1957.

8. ν.δ. 3771/1957 ν.δ. 3768/1956.

9. ν. 964/1954, ν. 3252/1955.

10. β.δ. 28-2-1955 καὶ ν.δ. 16-8-1955.

11. 2963/1954 περὶ αὐτονόμου Ὄργανισμοῦ Ἐργατικῆς Κατοικίας, — ν. 2906/1954 περὶ Ἀυτονόμου Οἰκοδομικοῦ Ὄργανισμοῦ Ἀξιωματικῶν.

ἀγορᾶς κεφαλαίου. Ἡ ὑπαρξις ἀγορᾶς κεφαλαίου, ἱκανοποιητικῶς λειτουργούσης ἐντὸς τῆς ἐλευθέρως οἰκονομίας, ἀποτελεῖ πρωτίστην ἀνάγκην παρ' ἡμῖν καὶ λόγῳ τῆς στενότητος τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν περιορισμένων ἐπενδύσεων καὶ λόγῳ τῆς ἀνάγκης ἀναπτύξεως (βραχυχρονίως) καὶ περαιτέρω αὐξήσεως (μακροχρονίως) τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος¹.

Προπολεμικῶς ἡ χρηματαγορά κεφαλαίων παρ' ἡμῖν ἐλειτουργεῖ σχετικῶς ἱκανοποιητικῶς μὲν εἰς βραχυχρονίους καὶ μεσοπροθέσμους τοποθετήσεις, ἐλλειπῶς δὲ εἰς μακροχρονίους τοιαύτας. Σημειώτεον ὅτι εἰς τοὺς παραγωγικούς τομεῖς τῆς οἰκονομίας, ὡς γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν, εἰδικοί τραπεζιτικοὶ ὀργανισμοί—Ἄγροτική Τράπεζα, Hellenik Trust Corporation—συνέβαλλον κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν τροφοδότησιν εἰς κεφάλαια ἐπενδύσεων. Μεταπολεμικῶς ὑπὸ τοὺς γνωστούς ὅρους τῆς δημοσιονομικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως ἡ χρηματαγορά κεφαλαίων κατέστη λίαν περιορισμένη, λειτουργοῦσα ὑπὸ βαρυτάτους ὅρους δανεισμοῦ.

Τὸ κράτος ἀντέδρασε κατ' ἀρχάς εἰς τὴν ἔλλειψιν ταύτην πρῶτον μὲν διὰ τῆς τροφοδοτήσεως τῶν Τραπεζῶν ἐκ τῶν διαθεσίμων τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, τοὔτεσι τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου καὶ δεύτερον, ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ προγραμματισμοῦ ἀνασυγκροτήσεως, διὰ τῆς διαθέσεως σοβαρῶν ποσῶν ἐκ τῆς οἰκονομικῆς βοήθειάς πρὸς τροφοδότησιν δανειακῶς τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως τῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ τῆς βιομηχανίας. Ἡ πρώτη αὕτη περίοδος τῆς ἐνίσχυσεως τῆς οἰκονομίας διὰ κεφαλαίων δημοσίας προελεύσεως ἐλειτουργήσῃ κατὰ μέγα μέρος διὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Δανείων περὶ τῆς ὠμιλήσασιν ἀνωτέρω².

β) Ἡ ὀργανικὴ ἀδυναμία τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὅπως καταστή μόνιμον ὄργανον τῆς διοχετεύσεως δημοσίων κεφαλαίων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, ἤγαγεν εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ὄργανισμοῦ Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως, ἡ δρᾶσις τοῦ ὁποίου χαρακτηρίζῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954 τὴν προσπάθειαν τοῦ κράτους διοχετεύσεως κεφαλαίων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν³. Οὕτω ἡ ἐπίδιωξις τοῦ δημοσίου τούτου τραπεζικοῦ ὀργανισμοῦ συνίσταται εἰς τὴν χορήγησιν δανείων μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰ κεφάλαια ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Πρὸς μεγαλυτέραν διασφάλισιν τῶν δανειακῶν τούτων ὑποχρεώσεων καὶ τῶν σχετικῶς συνομολογουμένων ἐγγυήσεων, ἡ Ν. Ε. δύναται ν' ἀποφασίῃ περὶ συνάψεως τοῦ δανείου μὲ τὴν ρήτηραν τοῦ δολλαρίου καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστροφὴν τούτου ὡς ἐπίσης καὶ τὴν καταβολὴν τῶν τόκων. Ὡσαύτως αἱ ἐξουσιοδοτημένοι Τράπεζαι θὰ παρέχουν ὑποχρεωτικῶς τὴν ἐγγυήσιν των ἐπὶ προμηθεῖα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὄρων τοῦ δανείου. Τὰ ἠγγυημένα ταῦτα δάνεια δύναται νὰ συνομολογῶνται καὶ ὑπὸ μορφήν ὡσαύτως ἠγγυημένων ὁμολογιῶν εἰσαγομένων εἰς τὸ χρηματιστήριον. Τέλος ὁ Ὄργανισμὸς οὗτος δύναται νὰ χρηματοδοτῇ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ μορφήν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ἢ τοιοῦτων περιορισμένης εὐθύνης διὰ συμμετοχῆς εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτῶν μέσῳ ἐκδόσεως νέων μετοχῶν. Εἰς τοιαύτας μετοχὰς αὐξήσεως τοῦ κεφαλαίου δύναται νὰ μετατρέπων-

1. Βλ. σχετικῶς Σ. Πουλοπούλου, *op. cit.* σελ. 69 ἑπ. ἐνθα καὶ ἐμπεριστατωμένη ἀνάλυσις περὶ τῆς ἐλληνικῆς χρηματαγορᾶς μετὰ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας.

2. Κεφαλ. ΣΤ' § 8.

3. Κεφαλ. Θ' § 7.

ται απαιτήσεις ἐκ δανείων ἢ τόκων τοῦ Ὄργανισμοῦ. Πᾶσαι αἱ εὐχέρειαι αὗται συμβάλλωσι σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίων μέσω δημοσίων χορηγήσεων.

Αἱ προσπάθειαι αὗται διὰ τὴν δημιουργίαν ὠργανωμένης ἀγορᾶς κεφαλαίου μέσω τῶν δημοσίων πόρων ἐνισχύθη περαιτέρω δι' ἀναθέσεως εἰς τὸν Ο.Χ.Ο.Α. εὐρύτερων σκοπῶν καὶ μέσων ἐνεργείας¹. Οὕτω ἐπετράπη ὅπως ὁ Ο.Χ.Ο.Α. προσπορίζεται κεφάλαια διὰ δανεισμοῦ ἢ ἀναλήψεως διαχειρίσεως δημοσίων κεφαλαίων ἢ κεφαλαίων νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἢ κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Ν. Ε. διὰ δανεισμοῦ τοκοχρεωλυτικῶς εἴτε εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὡς δι' ἐκδόσεως τοκοφόρων ὁμολογιῶν, εἴτε καὶ διὰ δανεισμοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ².

Ἀπὸ ἀπόψεως μεθόδων ἐνεργείας ἐπετράπη εἰς τὸν Ο.Χ.Ο.Α. ὅπως παρέχη ἐγγύησιν ὑπὲρ παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν ἐπὶ πιστώσει ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ὅπως ἀναλαμβάνη τὴν ἐν Ἑλλάδι πρακτόρευσιν ἄλλοδαπῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν. Δύναται νὰ δανείζη ἀπ' εὐθείας, ἄνευ τῆς παρεμβολῆς ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν, κεφάλαια προερχόμενα ἐκ τῶν ἄνω πηγῶν. Ἐπί πασῶν τῶν περιπτώσεων τούτων δύναται νὰ συνομολογῆται ἡ ρῆτρα δολλαρίου καὶ παντὸς ἄλλου ξένου νομίσματος.

Διὰ τῆς διευρύνσεως ταύτης τῶν σκοπῶν καὶ οἰκονομικῶν μέσων τοῦ Ὄργανισμοῦ καθίσταται οὗτος ὑπηρεσία μακροπροθέμου καὶ μεσοπροθέμου πίστεως, ἰδίᾳ βιομηχανικῆς, ἐνεργουμένης ὄχι μόνον διὰ δημοσίων ἀλλὰ καὶ δι' ἰδιωτικῶν κεφαλαίων³.

γ) Εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίων ἀπέβλεψε τὸ μέτρον τῆς θεσπίσεως ἐντόκων γραμματίων τοῦ Δημοσίου⁴. Δι' αὐτῶν σκοπεῖται βραχυπρόθεσμος δανεισμός τοῦ κράτους ἐπὶ σκοπῶ διαθέσεως τῶν οὕτω συγκεντρουμένων κεφαλαίων εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις. Τὰ ἔντοκα ταῦτα γραμμάτια εἶναι κατ' ἀνώτατον ὄριον δωδεκαμήνου διαρκείας, δύναται νὰ ἐκδοθῶσιν ἐν συνόλῳ μέχρι 750 ἐκ. δραχ., ἐκδίδονται εἰς τὸν κομιστὴν, εἶναι προικισμένα μὲ εἰδικὰ φορολογικὰς εὐνοίας καὶ χρησιμοποιοῦνται δι' ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν πρὸς τὸ Δημόσιον καὶ τὰ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα δ. δ.

δ) Παραλλήλως πρὸς τὴν προσπάθειαν δημιουργίας ὠργανωμένης ἀγορᾶς κεφαλαίων κατεβλήθη καὶ προσπάθεια ἀναπτύξεως ἐλευθέρως ἀγορᾶς κεφαλαίων. Εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην καταλέγεται ἰδίᾳ ὁ θεσμὸς τῶν προνομιακῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν προνομιούχων μετοχῶν τῶν κατωχρωμένων δι' ἀσφαλιστικῶν ρητρῶν καὶ προικισμένων διὰ φορολογικῶν προνομίων⁵.

ε) Μεγαλύτεραν ἐν τούτοις σημασίαν ἀπὸ τὰς προσπάθειαις ταύταις⁶

1. Σύμβασις 12—12—1955.

2. Ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τούτων οἱ ἄπο τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. καταβαλλόμενοι τόκοι ἀπαλλάσσονται τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος.

3. Ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐξελέξεως τῆς βιομηχανικῆς πίστεως παρ' ἡμῖν βλ. Γ. Χαλκιοπούλου, Ἡ Βιομηχανικὴ πίστις, Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος τῆς 22—12—1955.

4. ν. δ. 3745/1957.

5. ν. δ. 3746/1957. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τούτου βλ. Κεφαλ. ΣΤ' § 297. Ξ. Ζολώτα, Παραγωγικαὶ ἐπενδύσεις καὶ ἀσφαλιστικαὶ ρῆτραι ἐν Δελτίῳ Ἑμπ. καὶ Βιομ. Ἐπιμελητηρίου, 1957 σελ. 3—9.

6. Οἱ θεσμοὶ ἐντόκων γραμματίων καὶ τῶν προνομιακῶν ὁμολογιακῶν δανείων δὲν εἶχον σοβαρὰν τινὰ ἐφαρμογὴν μέχρι ἐπ' ἐσχάτων πλὴν τῶν δύο δανείων. Βλ. περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν καὶ τῶν προσδοκωμένων ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσμάτων Σ. Πουλοπούλου, ο.π. σελ. 344—348 καὶ 401—411.

διά τὴν ἀνάπτυξιν χρηματαγορᾶς παρ' ἡμῖν, εἶχε καὶ πάλιν, ὡς καὶ προπολεμικῶς, ἡ ἀνάπτυξις τῆς τραπεζιτικῆς ἀγορᾶς κεφαλαίων, ἣτις ὑπεβοηθήθη ὑπὸ τοῦ κράτους. Οὕτω ἡ αὔξησις τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων ἀπὸ τῆς νομισματικῆς ἀναπροσαρμογῆς τοῦ 1953 ἐπεταχύνθη ἔτι περισσότερο διά τῆς ὑψώσεως ὑπὸ τῆς Ν. Ε. τοῦ τόκου τῶν καταθέσεων κατὰ τὸ ἔτος 1956. Ἡ δυνατότης τροφοδοτήσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκονομίας διά τῶν ἰδίων τῶν Τραπεζῶν ἐκ τῶν διαθεσίμων τῶν, ἐπέτρεψε περαιτέρω εἰς τὴν Ν.Ε. ὅπως κατευθύνῃ τὴν πίστιν πρὸς τὰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις. Οὕτω δι' ἀποφάσεών της¹ ὠρίσθη ὅτι 30% τῶν ἐφεξῆς σχηματιζομένων καταθέσεων τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν διατίθενται ὑποχρεωτικῶς εἰς βιομηχανικὰ δάνεια μέσης προθεσμίας. Παρὰλλήλως δὲ ἀπεφασίσθη ὅπως μέρος τοῦ σχηματισθέντος συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος διατίθεται δι' εἰσαγωγὰς κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ κυρίως δημοσίων ὑπηρεσιῶν (ὡς Διύλισητριου, Νομαρχιακῶν Ταμείων, ὁδοποιίας κ.λ.π.) ἢ μεγάλων ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων μέσω τοῦ Ο.Χ.Ο.Α.

στ) Τέλος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπενδύσεων συνέβαλον, καίτοι οὐχὶ σπουδαίως τὰ εἰδικὰ μέτρα φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν καὶ σχετικῶν εὐνοικῶν μεταχειρίσεων ἰδιωτικῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων².

14. Ἡ ποιοτικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ: Ἡ ποιοτικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν παρέμβασιν τοῦ κράτους εἰς τὰς μονάδας καὶ τοὺς φορεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ εἰς τὴν διάρθρωσιν ἐν γένει τῆς ἀγορᾶς. Εἰς τὴν πολιτικὴν ὅμως ταύτην περιλαμβάνεται καὶ ἡ διαμόρφωσις ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν καταλλήλων φορέων ἀσκήσεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ καὶ ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀναδιοργάνωσις τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν ἢ καὶ ὀργανώσις νέων μονάδων ἀσκήσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης ἀπόψεως ἡ ποιοτικὴ πολιτικὴ παρ' ἡμῖν ἀσημάντους ὄλους παρουσιάζει ἐξελίξεις καὶ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι εἰς τὸν βασικὸν τοῦτον τομέα αὐτῆς ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ παρ' ἡμῖν παρουσιάζει τὴν πλέον χαρακτηριστικὴν καθυστέρησιν. Ἀπὸ τῆς δευτέρας ἀπόψεως αἱ προσπάθειαι τῆς παρ' ἡμῖν οἰκονομικῆς πολιτικῆς εἶναι περισσότερον ἔντονοι ἀλλὰ καὶ αὐταὶ οὐχὶ γενικωτέρας καὶ οὐσιώδους σημασίας.

α) Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς παρεμβάσεως εἰς τοὺς φορεῖς τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας δύο μόνον κυρίως παρεμβάσεις διὰ μεταβολῆς φορέων εἶναι ἀξιαὶ σημειώσεως. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ συγχώνευσις τῶν δύο μεγάλων ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν, Ἐθνικῆς καὶ Ἀθηνῶν, σκοποῦσα τὴν καλυτέραν ὀργανώσιν τοῦ φορέων τῆς πίστεως³. Ἡ μεταβολὴ αὕτη, ἐντελῶς περιωρισμένη εἰς τὸν τομέα τοῦτον δὲν εἶχε γενικωτέραν τινὰ σημασίαν ἢ συνέχειαν. Ἡ δευτέρα τῶν μεταβολῶν εἶναι ἡ δημοσιοποίησις τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας⁴. Ἄλλ' ἡ μεταρρυθμίσις αὕτη, δι' ἧς τὸ πρῶτον ἐπραγματοποιήθη παρ' ἡμῖν μεταβίβασις ἐπιχειρήσεων ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως εἰς τὸν δημόσιον, ὑπῆρξε συνέχεια τῆς ὅλης πολιτικῆς ἀπὸ τοῦ 1951 ἐνοποιήσεως τῆς βιομηχανίας τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς ἓνα φορέα, τὴν Δ.Ε.Η., καὶ συνεπῶς εἶναι αὕτη περιωρισμένη εἰς μόνον τὸν περιωρισμένον τομέα τοῦτον.

1. Ν. Ε. Ἀποφ. τῆς 8-4-1956 καὶ 23-6-1957.

2. Βλ. σχετικῶς Κεφαλ. I § 13.

3. Βλ. περὶ τούτου Κεφαλ. IΑ'.

4. Βλ. περὶ τούτου Κεφαλ. II'.

Δέον πρὸς τούτοις νὰ ὑπομνησθῇ ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς δημοσιοποιήσεως τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων ἐν τῇ χώρᾳ, λόγω οἰκονομικῆς ἀδυναμίας τῶν μέχρι τοῦδε ὑπολειφθεισῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Τέλος θὰ ἠδύνατο νὰ περιληφθῇ εἰς τὰς μεταβολὰς ταύτας καὶ ἡ ἐκχώρησις ἐκ μέρους τοῦ κράτους εἰς ἰδιωτικούς φορεῖς ὀρισμένων προνομιακῶν ἐκμεταλλεύσεων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων καὶ γενικῆς ὠφελείας ἐπιχειρήσεων ὡς ἰδίᾳ τῶν λιγνιτωρυχείων Πτολεμαίδος, τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν, τῶν ναυπηγείων, τῆς παραγωγῆς πυρῆων, ὀρισμένων ἄλλων μεταλλείων, τοῦ διύλιστηρίου κ.λ.π. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τῶν φορέων ἢ ἡ δημιουργία νέων, περιωρισμένοι εἰς ὅλως ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις καὶ ἐξ εἰδικῶν λόγων θεσπισθεῖσαι, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ἔχουν γενικωτέραν σημασίαν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαμόρφωσιν τῶν διαρθρώσεων καὶ τῶν φορέων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν.

β) Ὡσαύτως εἰς τὸν τομέα τῆς ἀναλήψεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐλάχιστα ἔχουν νὰ σημειωθῶσι. Ἡ διατήρησις καὶ ἐνίσχυσις ὀρισμένων δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ὡς Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε., Ε.Ο.Τ., Σ.Ε.Κ. ἀπετέλεσε τὴν μόνην χαρακτηριστικὴν ἐκδήλωσιν εἰς τὸν τομέα τοῦτον. Ὡσαύτως τὸ κράτος ἵδρυσεν μίαν νέαν δημοσίαν ἐπιχείρησιν, εἰδικῶς εἰς τὴν γεωργικὴν ἐκμετάλλευσιν, τὸν Ὄργανισμὸν Κωπαΐδος καὶ μίαν ἄλλην εἰς τὸν τομέα τῆς πίστεως, τὸν ΟΧΟΑ. Πέραν ὅμως τούτου ἡ κρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, δὲν ἐφάνη ἐπεκτείνουσα τὸν κύκλον τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων οὐδὲ ἀποδίδουσα ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν θεσμόν τοῦτον δι' εὐρυτέρας ἐπιτεύξεις. Οὕτω τόσον τὴν Πτολεμαίδα ὡς καὶ τὸ Διύλιστήριον τὸ κράτος ἐξεμίσθωσεν εἰς τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον. Τὴν δὲ πρόβλεψιν τοῦ νόμου περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς Κωπαΐδος καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς δὲν ἐπραγματοποίησεν.

γ) Τέλος μεταβολὴ τις οὐσιώδης εἰς τὸ καθεστῶς τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως παρ' ἡμῖν ἢ εἰς τὰς σχέσεις ἐν αὐτῇ τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὴν ἐργασίαν δὲν ἐπῆλθεν οὔτε πρωτοβουλίᾳ τοῦ Κράτους οὔτε πρωτοβουλίᾳ τῶν ἐργοδοτῶν.

δ) Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν μεταβολῶν εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας τὰς ἐπιφορτισμένας μὲ τὴν ἄσκησιν τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως παρατηροῦμεν ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ὑπῆρξαν οὐσιωδέστεραι καὶ γενικώτεραι, μολονότι βεβαίως περιωρισμένοι ἐντὸς τῶν ἤδη διαμορφωμένων πλαισίων καὶ ἀρχῶν τῶν δημοσίων διοικήσεων. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ὀρισμένα ὄργανα, εἰδικῶς ἐπιφορτισμένα μὲ μεγάλους τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως, ὅπως τὸ Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ, διετηρήθησαν καὶ ἀναδιοργανώθησαν ὥστε νὰ καταστῶσι βασικοὶ φορεῖς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀνευ ὅμως οὐσιωδῶν μεταβολῶν.

Νέον δημοσίον ὄργανισμὸν, πρὸς ἄσκησιν δημοσίας πίστεως ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας ἀποτελεῖ ὁ Ὄργανισμὸς Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.

Περαιτέρω ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος, καθ' οὐσίαν δημόσιος οἰκονομικὸς ὄργανισμὸς, διαχειριζόμενος τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον, κατέστη περισσότερον ἀνεξάρτητος τῶν ἐπιταγῶν τῆς Ν. Ε. καίτοι ἐντὸς τῶν ὑπ' αὐτῆς καθοριζομένων πλαισίων δρῶν, ἐπὶ σκοπῶ ἀποκαταστάσεως τῆς πρωτοβουλίας αὐτῆς ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς ἀσκήσεως τῆς πίστεως¹.

1. Ε. Ζολώτα, Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ν.Ε. ἐπὶ τῆς ἐνδεικνυομένης οἰκονομικῆς πολιτικῆς 1956.

Τέλος συνεστήθη ἡ Ἐπιτροπὴ Ἑρεῦνης καὶ Ὁργανώσεως Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ ἣτις ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον θεσμόν παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικῆς καὶ συστηματικῆς προπαρασκευῆς μακροπύου οἰκονομικοῦ σχεδιασμοῦ¹. Εἰς ταῦτα δεόν νά προστεθῶσι καὶ πλείσται παρὰ τῆ Κυβερνήσει συσταθεῖσαι Ἐπιτροπαί, ἐξ ἀνωτάτων κρατικῶν λειτουργῶν καὶ ἐπιστημόνων, σκοποῦσαι νά συμβάλωσιν εἴτε μονίμως εἴτε προσκαιρῶς εἰς τὴν καλυτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ Κυβερνητικοῦ ἔργου, ὡς ἡ μόνιμος Ἐπιτροπὴ ἐπεξεργασίας νομοθετημάτων², ἡ Ἐπιτροπὴ τιμῶν καὶ τιμαριθμῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναδιοργανώσεως τῆς διοικήσεως, αἱ Ἐπιτροπαὶ κωδικοποιήσεως τῆς νομοθεσίας παρὰ διαφόροις Ὑπουργείοις, ἡ Ἐπιτροπὴ οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς. Οὐσιώδης ἐπίσης μεταβολὴ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς διοικήσεως ἐπῆλθε διὰ τῆς εἰς μείζονα βαθμὸν ἐφαρμογῆς τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, δι' ἧς περιωρίσθησαν οὐσιωδῶς αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ κέντρου καὶ ηὔξηθησαν αἱ ἀρμοδιότητες τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν αἵτινες συνετονίσθησαν περίξ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Νομάρχου³, Ἐν συσχετίσει πρὸς τὴν ἀποκέντρωσιν εὐρίσκεται ἡ σύστασις τῶν Νομαρχιακῶν Συμβουλίων καὶ τῶν Νομαρχιακῶν Ταμείων ἐκτελέσεως ἔργων τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἡ γενικωτέρα τόνωσις τῶν Ὁργανισμῶν τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Πρὸς τούτοις νέοι δημόσιοι ὀργανισμοὶ ἰδρύθησαν εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ ἀσκῆσις δημοσίων ὑπηρεσιῶν οἰκονομικῆς φύσεως ὡς ὁ Ἐθνικὸς Ὁργανισμὸς Καπνοῦ, ὁ Ὁργανισμὸς Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας κ.λ.π. Πρὸς τούτοις ἀναδιοργανώθησαν ἐξ ὑπαρχῆς αἱ ὑπηρεσίαι ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων καὶ ἐθεσπίσθη ἡ ἴδρυσις περιφερειακῶν Ὁργανισμῶν διαχειρίσεως τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τῆ συμμετοχῇ τῶν ἐνδιαφερομένων καλλιεργητῶν.

Γενικώτερον δύναται τις εἰπεῖν ὅτι πᾶσαι αἱ κυριώτεραι διοικήσεις, ὡς Ὑπουργείου Γεωργίας, Δημοσίων Ἔργων κ.λ.π., αἱ ἐπιφορτισμέναι μὲ οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας, ἐτονώθησαν ὀργανωτικῶς εἰς ἐξοπλισμὸν καὶ στέλχη καὶ ἐτροφοδοτήθησαν διὰ περισσοτέρων πόρων πρὸς ἐκπλήρωσιν εὐρύτερον τῶν σκοπῶν αὐτῶν.

1. Βλ. σχετικῶς Κεφαλ. Ζ'.

2. Βλ. σχετικῶς Κεφαλ. ΣΤ'.

3. ν. δ. 3200/1954 Κων. 3620/1956.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

I. Ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.—1. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς κατοχῆς (1827—1941).—2. Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον (1944—1958).—

II. Τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν καὶ αἱ ἀρμοδιότητες αὐτοῦ.—3. Ἡ Ὁργάνωσις τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.—4. Ὁ Δημόσιος Προϋπολογισμός.—5. Ἡ κατάσταση καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ.—6. Ἀνάγκαι τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

III. Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις.—7. Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις γενικῶς.—8. Δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις διὰ τὴν σταθερότητα τοῦ νομίσματος.—9. Ἡ παρέμβασις διὰ ἐπενδύσεων καὶ ἐπιχορηγήσεων.—10. Ἡ δημοσιονομικὴ παρέμβασις διὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς διατιμῆσεως τοῦ νομίσματος.—11. Δημοσιονομικὴ παρέμβασις ἐπὶ τῆς πίστ. ως.—12. Ὁ δημόσιος δανεισμός.—13. Ἡ δημοσιονομικὴ παρέμβασις διὰ τοῦ φόρου.—14. Ἡ ἐπέμβασις διὰ τοῦ δασμολογίου.—15. Ρυθμίσεις εἰς τὸν τομέα τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν.

I.

Ἡ Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

1. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς Κατοχῆς (1827—1941).

A. Ἡ Ἐθνικὴ Ἀνεξαρτησία, πραγματοποιηθεῖσα τὸ ἔτος 1827, μετὰ ἐπιτακτῆ ἐξαντλητικὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα, παρέδωσε τὴν χώραν εἰς τὸ νέον ἐλεύθερον καθεστῶς εἰς κατάστασιν τελείας ἀπογυμνώσεως καὶ στερήσεως τῶν πόντων. Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ νέου κράτους ὑπῆρξαν ἔτη δυστυχίας, ἐξωτερικοῦ δανεισμοῦ διὰ τὴν συντήρησιν στοιχειωδῶν τινῶν ὑπηρεσιῶν, πλήρους οικονομικῆς ὑποαναπτύξεως, χαρακτηριζομένης ἀπὸ ἀκρατον οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν ἀτομικισμόν. Πρόγραμμά τι οἰκονομικῆς πολιτικῆς δὲν διεμορφώθη. Τὸ πρῶτον νόμισμα ἐκόπη δυνάμει τοῦ Ψηφίσματος τῆς 20-7-1828, ἐπωνομάσθη δὲ «Φοῖνιξ». Τὴν νομισματικὴν διαχείρισιν ἀνέλαβεν ἡ πρό ὀλίγου διὰ τοῦ Ψηφίσματος τῆς 2-2-1828 συσταθεῖσα Χρηματιστικὴ Τράπεζα, ἥτις μετὰ τριετίαν ἀπέκτησε τὴν προνομίαν τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος. Τὸ ἐκδοθὲν χαρτονομισμα ἀξίας 3 ἐκ. φοινίκων ἐπεβλήθη δι' ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας (Ψήφισμα 4-1-1832).

Καταργηθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ νομίσματος τούτου, εἰσήχθη διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 8-2-1833 ἡ πρώτη Δραχμὴ, χρυσῆ καὶ ἀργυρᾶ, ἀξίας 0,895 τοῦ Γαλ. Φράγκου. Μετ' ὀλίγον ἡ Τράπεζα διελύθη καὶ διὰ κεφαλαίων ξένων καὶ ἐγχωρίων ἰδρῦθη διὰ τοῦ ν. τῆς 30-3-1841 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν Τράπεζαν ταύτην ἐχορηγήθη τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, οὐχὶ ὁμως προνομιακῶς. Καὶ ἄλλαι Τράπεζαι, ὡς ἡ Ἴονικὴ καὶ κατόπιον τὸ 1880 ἡ Τράπεζα Ἡπειροθεσσαλίας ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων ἐν συνδυασμῷ πρὸς δάνεια παραχωρούμενα εἰς τὸ Κράτος.

Ἡ ἐκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος ἐστηρίζετο εἰς μεταλλικὸν κάλυμμα, δι' ὃ καὶ ἤρθη

ἡ ἀναγκαστική κυκλοφορία. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1841 ἡ κυκλοφορία τῶν τραπεζογραμματίων ἀνείρχετο εἰς 307 ἑκ. δρχ. ἐναντι καλύμματος 445 ἑκ. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1867 καθορίζεται νέα νομισματικὴ μονάς, ἡ Δραχμὴ, ἴση κατ' ἀξίαν πρὸς τὸ χρυσοῦν γαλλικὸν φράγκον, εἰσαχθέντος τοῦ διμεταλλικοῦ συστήματος, συμφωνῶν πρὸς τὰς συμφωνίας τῆς Λατινικῆς Ἐνώσεως εἰς τὴν προσεχώρησεν ἡ Ἑλλάς τὸ 1868¹. Ἡ οικονομικὴ αὕτη ἐξυγίανσις ἦτο φαινομενικὴ καὶ προσωρινή. Ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία ἦτο ὀλοσχερῶς ἀνάπτικτος καὶ τὸ μεταλλικὸν ἀπόθεμα αὐξάνον κατ' ἀρχάς, ἤρχισε μετ' ὀλίγου διαρρέον. Ἀφ' ἑτέρου πλὴν τῶν ἀναγκῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῶν κρατικῶν ἐξοπλισμῶν καὶ ἡ ἱκανοποίησις ἐσωτερικῶν ἀναγκῶν ἐπέβαλε δαπάνας τοῦ προϋπολογισμοῦ αἰτινες δὲν ἐκαλύπτοντο δι' ἐπαρκῶν ἐσοδῶν λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ τοῦ ἔθνικοῦ ἐισοδήματος. Τὸ κράτος, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, ἐλλεῖψαι ἄλλης δημιουργικῆς πολιτικῆς, κατατρύχοντο ὑπὸ τοῦ κομματισμοῦ, ἠναγκάσθη νὰ καταφυγῇ εἰς τὴν μέθοδον τοῦ δανεισμοῦ ἐκ τῶν Τραπεζῶν. Τὴν μέθοδον ταύτην ἐχειρίσθησαν αἱ ἐκάστοτε Κυβερνήσεις ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1885 πολλάκις διὰ κομματικούς σκοπούς, δανειζόμενοι ἀπὸ τὰς διαφόρους Τραπεζὰς χαρτονομίσματα διὰ νὰ καλύψουν τὰς πραγματικὰς ἢ κομματικὰς ἀνάγκας τοῦ προϋπολογισμοῦ, παραχωροῦσαι δὲ ἀντιστοίχως ὑπὸ ὀρισμένους ὅρους τὸ δικαίωμα ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, πότε οὕτω ἐπιβάλλουσαι τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν καὶ πότε αἰρούσαι ταύτην. Ἡ δημοσιονομικὴ αὕτη πολιτικὴ ἔχεν ἄμεσον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν τιμῶν τοῦ ἔθνου συναλλάγματος μὲ ἀντίστοιχον πτώσιν τῆς ἐξωτερικῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ἥτις τὸ 1895 ἰσοῦται πρὸς 1,80 τοῦ γαλλ. φράγκου.

Ἡ ὅλη δημοσιονομικὴ καὶ οἰκονομικὴ δυσπραγία ἐπιτεθή διὰ τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ ἔτους 1885 προκαλεσάσης ἀθρόαν τὴν ἀνάληψιν τοῦ μεταλλικοῦ ἀποθέματος καὶ τὴν ἐπιβολὴν ὀριστικῆς τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

Β'. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ εἰσέρχεται εἰς μίαν δευτέραν περίοδον ἥτις χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν προσφυγὴν τοῦ Κράτους εἰς ἐντατικὸν ἐξωτερικὸν δανεισμόν πρὸς ἐξέυρεσιν τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν μέσων. Τὰ μεγάλα εἰς χρυσὸν δάνεια τῶν ἐτῶν 1884, 1887, 1889, 1890 καὶ τὸ τελικὸν τῆς περιόδου ταύτης τοῦ ἔτους 1897 εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εἰσοδὴν εἰς τὴν χώραν οἰκονομικῶν μέσων δι' ὧν ὑπερβηθῆθη σπουδαίως ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἔθνικης οἰκονομίας καὶ ἡ ἐκτέλεσις μεγάλων ἐργῶν δημοσίων καὶ κοινῆς ὠφελείας. Ὑπολογίζεται ὅτι εἰσέρρευσαν εἰς τὴν χώραν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν μέχρι τοῦ 1890 τουλάχιστον 430 ἑκ. γαλλ. φράγκων χρυσοῦν, παραλλήλως δὲ καὶ ἡ σύναψις ἐπωφελῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων καὶ ἡ θεσπίσις ἐπιστημονικότερου δασμολογίου συνέβαλον πολὺ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ἔθνικης οἰκονομίας καὶ τὴν σχετικὴν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν.

Ἡ βελτίωσις ὅμως αὕτη τῆς δημοσιονομικῆς καταστάσεως καὶ πάλιν ἦτο φαινομενικὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἐστηρίζετο εἰς τὸν δανεισμόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι νέα πολεμικὰ γεγονότα ἤλθον νὰ κλονίσουν τὴν ἀσταθὴ ἰσορροπίαν τῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς καταστάσεως. Τὸ κρητικὸν ζήτημα, ὄξυνθέν, ἐδημιούργησεν ἐσωτερικοὺς κομματικούς ἀνταγωνισμούς καὶ διαμαρῶς αἰτινες ἐπηρέαζον τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν καὶ ἡμιπόδιζον νέον δανεισμόν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, τοῦ κράτους ἄλλωστε ὄντος λίαν βεβαρημένου διὰ τοκοχρεωλυσίαν. Ἡ κρίσις ἐξέσπασε τελικῶς διὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1893 ἣν ἀνήγγειλε ὁ ἴδιος ὁ Πρωθυπουργὸς Χ. Τρικοῦπης ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, προτιμήσας ταύτην, ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴν τῶν προτεινομένων ὑπὸ τῶν ξένων δανειστῶν ἐπαχθεστάτων ὄρων συμβιβασμοῦ. Ἡ ὑπηρεσία τῶν ἐξωτερικῶν δανείων ἀνεστῆλη, ἡ δραχμὴ ἔπεσεν εἰς τὸ 1,80 τοῦ γαλλ. φράγκου καὶ αἱ περιουσίαι τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, αἱ ἐπενδεδυμένα εἰς τὰ εἰς χρυσὸν δάνεια, ἐξημειώθησαν. Αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ξένους δανειστές ἐχρῶντο, ἐν μέσῳ δὲ αὐτῆς τῆς δημοσιονομικῆς καταστάσεως ἐπεχειρήθη κατὰ τὸ ἔτος 1897 ἄφρων πόλεμος καταλήξας εἰς ἥτταν καὶ νέαν ἐπιβάρυνσιν τῆς χώρας πρὸς πληρωμὴν κρατικῆς ἀποζημιώσεως ἑξ 100 ἑκ. γαλλ. χρυσοῦν φράγκων.

Γ'. Ὑπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἠναγκάσθη ν' ἀποδεχθῆ οὐσιώδη περιορισμὸν εἰς τὴν δημοσιονομικὴν αὐτοῦ αὐτοτέλειαν διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἐπὶ τῆς χώρας Διεθνoῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου. Ὁ Διεθνῆς Οἰκονομικὸς Ἐλεγχὸς ὑπῆρξε δημοσιονομικὸς θεσμὸς ἐπιβληθεὶς ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐπὶ σκοπῶ ὅπως προστατεύσωσι τὰ συμφέροντα τῶν ὑπῆκόων αὐτῶν οἷτινες εἶχον τοποθετησῆ μεγάλα κεφάλαια εἰς τὰ ἔθνικὰ δάνεια ὧν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν τοκοχρεωλυσίαν ἀνεστέλλετο λόγω ἀδυναμίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ἀπαιτούμενας πρὸς τοῦτο δαπάνας. Ὁ Διεθνῆς Οἰκονομικὸς Ἐλεγχὸς ἐπιβλήθη τότε καὶ θεσπισθεὶς διὰ ἐσωτερικοῦ νόμου διετηρήθη ἕκτοτε οὐσία μὲν μέχρι καὶ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου. Τύποις ὅμως

1. ν. ΣΔ/1867 καὶ ν. ΣΠ/1868. Εἰς τὴν Λατινικὴν Ἐνωσιν ἀνήκουν ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ἑλβετικὴ καὶ ἡ Ἑλλάς καθορισάσαι διὰ συμβάσεως τὸ αὐτὸ βῆρος, τίτλον, σχῆμα καὶ κυκλοφορίαν ἀργυρῶν καὶ χρυσοῦν νομισμάτων.

ύψισταται ακόμη, παρ' όλον ότι η Έλλάς από τῆς Ἀπελευθέρωσης τοῦ 1944 ἔπαυσε πλέον νὰ ἐξυπηρετῆ τὰ τοκοχρεωλύσια τῶν δημοσίων δανείων διὰ τῶν ὑπεγγύων δημοσίων ἐσόδων, ὅλων τῶν δημοσίων πόρων περιερχομένων εἰς τὸν δημόσιον Προϋπολογισμόν.

Τὸν Διεθνή Οἰκονομικὸν Ἐλεγχὸν ἀπεδέχθη ἡ Έλλάς διὰ Συμβάσεως μετὰ τῶν ἐνδιαφερομένων Μεγάλων Δυνάμεων, ἐκπρόσωποι τῶν ὁποίων (Γερμανίας, Αὐστρίας, Ρωσίας, Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας) ἀπέτελεσαν τὴν Διεθνή Οἰκονομικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὴν τὸ Κράτος ἐξεχώρησεν ὠρισμένος προσόδους αὐτοῦ, ἐπὶ σκοπῶ ὅπως χρησιμεύουν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν τοκοχρεωλυσίων τῶν δημοσίων δανείων, αἰτίνες κατέστησαν οὕτω δυνάμει τοῦ νόμου ὑπέγγυοι εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον¹.

Ὁ διακανονισμὸς οὗτος τοῦ ἔτους 1898 ἀφ' ἑνὸς ἐπέτρεψε τὴν συναψιν ἐνὸς ἀκόμῃ δανείου ἐξωτερικοῦ, δι' οὗ ἀντεπεκρίθη ἡ χώρα εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς πληρωμῆς τῆς βαρυντάτης πολεμικῆς ἀποζημιώσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ δι' αὐτοῦ ἐπέτευχθη σταθεροποίησις τοῦ νομίσματος ὅπερ κατὰ τὸ 1898 ὑπεχώρησεν εἰς Δραχ. 1,47 τοῦ γαλλ. φράγκου ἑναντι 1,80 τὸ 1895. Τὸ Κράτος παραλλήλως ἠκολούθησε ἀντιπληθωριστικὴν πολιτικὴν, συμφώνως πρὸς τὰς κατευθύνσεις ὅς ἐχάραξε ὁ νόμος ΒΦΜΑ, ἀναλαβὸν τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ περιορισμοῦ τῆς κυκλοφορίας τῶν τραπεζογραμματίων, τὴν καὶ περιώρισεν κατὰ 50 %. Τοιοῦτοτρόπως ἐπῆλθε γενικωτέρα ἐξυγίανσις τῶν δημοσιονομικῶν μας πραγμάτων καὶ τοῦ νομίσματος, ἐπιτευχθεῖσα ὅμως διὰ τῆς θυσίας τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Δ.Ο.Ε. Τοῦτο συνέτελεσε πολὺ εἰς τὸ νὰ θεωρηθῆ ἕκτοτε τὸ ἑλληνικὸν κράτος ὡς μὴ δυνάμενον μόνον ν' ἀνταπεξέληθῃ εἰς τὸν προορισμὸν του, ἢ ἐντύπωσις δὲ αὐτῆ ἐπηρεάσει σπουδαίως καὶ τὴν πίστιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἥτις, παρὰ τὰς βελτιώσεις αὐτῆς, μέχρι τοῦ 1912 παρέμεινεν ὑποανάπτυκτος λίαν χαρακτηριστικῶς. Συμφώνως πρὸς τὸν διακανονισμὸν τοῦ Δ.Ο.Ε., αἱ κορηγηθεῖσαι εἰς αὐτὸν ὑπέγγυοι προσόδοι περιήλθον εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς πρὸς τοῦτο συσταθείσης ἑλληνικῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας, τῆς Ἑταιρείας Διαχειρίσεως Ὑπεγγύων Προσόδων². Αὕτη μετὰ τὸ ἔτος 1944 διαχειρίζεται τὰς προσόδους ταύτας διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Τοιοῦτοτρόπως ἡ σχετικὴ αὐτῆ ἐξυγίανσις συνέτεινεν εἰς τὴν βραδείαν μὲν ἀλλὰ σταθερωτέραν ἕκτοτε βελτίωσιν καὶ τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, μολοντὶ αὕτη κατετρέχετο ὑπὸ δύο μόνιμων οἰκονομικῶν προβλημάτων, τοῦ σταφιδικοῦ καὶ τοῦ οἴνου, λόγω τοῦ ἐπηρεασμοῦ ὃν ἤσκουν ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν δύο τούτων ἰσχυρίμων προϊόντων καὶ ἐπὶ τῆς διαθέσεως αὐτῶν αἱ ἐξωτερικαὶ ἀγοραὶ. Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῶσι καὶ ὅσα ἐθνικὰ ζητήματα, τὸ κρητικὸν καὶ τὸ μακεδονικόν, ἅτινα ἀπέτελουν αἰτίας τῶσον ἐπιβαρύνσεως τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ διὰ μεγάλων στρατιωτικῶν δαπανῶν ὅσον καὶ διαρικών κομματικῶν διαμαχῶν, ἐξ ὧν δὲν ἔπαυε νὰ κατατρίβεται ὁ δημοσῖος βίος, χαρακτηρισθεὶς ἕκτοτε ὡς φαυλοκρατικός. Πάντως ὅμως ἡ γενικωτέρα καὶ βαθυτέρα αἰτία τῆς δημοσιονομικῆς δυσχερείας ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ὑποαναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἥτις δὲν ἀντιμετωπιζέτο δι' οὐδενὸς γενικωτέρου οἰκονομικοῦ σχεδίου ἢ παραγωγικῆς πολιτικῆς. Ἡ δυσχέρεια εἰσόδου εἰς τὴν χώραν κεφαλαίων, ἔτρεπεν ἐκάστοτε τὸ κράτος εἰς τὸν ἐξωτερικὸν δανεισμόν, οὕτως ὥστε τὰ ἐξ αὐτοῦ ὄφελῃ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦσαν βραδείας ἀποδόσεως καὶ ἐπιτυγχάνοντο ὑπὸ βραεῖς ὄρους ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκινδύνευον ἐκάστοτε ν' ἀνατραπῶσιν ἐκ τῶν ἐκ τοῦ δανεισμοῦ προκαλουμένων δημοσιονομικῶν ἐπιβαρύνσεων. Οὕτω ἐξ καὶ αἱ ἐκάστοτε ἐπιτυγχανόμεναι προσεγγίσεις πρὸς ἰσοσκελίσιν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ ἢ τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου (ὡς π. χ. τὸ 1910) δὲν ἐπέτελουν καὶ ἐνδείξεις γενικωτέρας καὶ οὐσιαστικῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας καὶ ἀνάδοου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Δ'. Παρὰ ταῦτα, μολοντὶ ὑπὸ κατάστασιν γενικῆς ὑποαναπτύξεως, ἡ εἰσόδος τοῦ 20οῦ αἰῶνος εὐρίσκει τὴν χώραν εἰς οἰκονομίαν βραδέως βελτιουμένην, ἀντιστοίχως δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ ἡ δημοσιονομικὴ κατάσταση εἶβαιε μετὰ μεγάλων δυσχερειῶν βελτιουμένην. Καὶ ναὶ μὲν ἡ περίοδος 1900—1910 χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐνδεικτικὴν αὐξησιν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν καὶ μείωσιν τοῦ ἀνοήγματος τοῦ ἰσοζυγίου ἐμπορίου³. Ἀλλὰ ἡ οἰκονομικὴ καὶ δημοσιονομικὴ αὕτη ἰσορροπία δὲν ἐσθμάνει καὶ οὐσιώδη ὡς ἐλέχ-

1. ν. ΒΦ10/1898. Ἡ δὴ ἡ Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται νῦν ἐκ δύο μελῶν ἥτοι τῶν ἐκπροσώπων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἀλλ' ἔχει περιπέσει εἰς πλήρη ἀδράνειαν ἐλλείψει ὑπεγγύων προσόδων.

2. ν. ΒΦ10/1898. Ἡ μετ' αὐτῆς σύμβασις ἐληξεν ἐπ' ἑσάτων, παραταθεῖσα προσωρινῶς ἐπὶ μίαν διετίαν καὶ ἤδη ὀριστικῶς διὰ μίαν δεκαετίαν.

3. Ἔτη	Εἰσαγ.	Ἐξαγ.	Ἄνοημα Ἴσοζ.	Συνάλλαγμα
1901	140.506	93.994	— 46.512 = 70 %	1,64
1906	144.636	123.526	— 21.110 = 85 %	1,10
1910	160.536	144.571	— 15.965 = 90 %	0,99

θη πρόοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀνοδοῦ τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου. Ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν ἀναπτύξεως, ἴδια τὸ ἐμπόριον, ἀντιμετωπίσθη, ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀνορθωτικοῦ Κινήματος, οὐ φορεὺς εἶχε καταστῆ τὸ νεοπαγῆς τότε Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ὑπὸ τὸν Ἑλ. Βενιζέλου, δι' ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, ἀδείας βεβαίως τοῦ Δ.Ο.Ε. Κατὰ τὸν τότε ψηφισθέντα ν. ΤΧΜΒ/1910 παρεσχέθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τὸ δικαίωμα, ὅπως ἐκάστοτε, κατόπιν συμφωνίας μετὰ τοῦ κράτους, ἐκδίη αὐτὴ χαρτονομίσματα χρησιμοποιοῦμενον πρὸς ἀγορὰν χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος μέχρι τοῦ ἄρτιου. Ἀντιστοιχῶς ἡ Τράπεζα ὑπεχρεοῦτο νὰ διαθέτῃ ὀλόκληρον τὸ ἀγοραζόμενον συναλλάγμα διὰ τὰς ἀνάγκας κυρίως τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου—μὴ ὑπάρχοντος τότε προγράμματος βιομηχανικῆς ἢ γεωργικῆς ἀναπτύξεως—καὶ διὰ εἰς τιμὴν μὲν 100,50 τὸ συναλλάγμα Παρισίων, τὸ δὲ χρυσὸν εἰς τὸ ἄρτιον πλῆον 10%. Τὸ μέτρον ὑπῆρξεν ὑπὸ τὰς συνθήκας ἐκείνης λαν ἐπιτυχῆς, ἐναντι τῆς πρότερον ἀκολουθημένης ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς καὶ ἐκείθεν στενότητος τῶν χρηματικῶν μέσων, ἐδημιουργήθη δὲ οὕτω ἐπάρκεια συναλλάγματος, ἠυξήθησαν αἱ εἰσαγωγαί, ἀντιμετωπίσθησαν αἱ ἀνάγκαι πολεμικῶν προμηθειῶν, διεμορφώθησαν ἀποθέματα χρυσοῦ καὶ διὰ πρῶτην φοράν ἀληθῶς ἐπετεύχθη ἐλευθέρᾳ ἰσοτιμίᾳ τοῦ νομισματος πρὸς τὸ συνάλλαγμα καὶ ἡ οἰκονομικὴ πίστις ἀποκατεστάθη διεθνῶς. Βάσει τοῦ νόμου τούτου τὸ ἔτος 1910 ἐξεδόθησαν 25 ἐκ. δρχ. χαρτονομίσμα, τὸ 1911 ἔτερα 10 ἐκ. δρχ., τὸ 1912 καὶ 1913 ἠκολούθησαν ἕτεραί ἐκδόσεις φθάσασαι μέχρι 140 ἐκ. δρχ. με διατήρησιν σταθεροῦ τοῦ νομισματος εἰς τὸ ἄρτιον. Τέλος οἱ εὐτυχεῖς ἐθνικοὶ πόλεμοι καθιστῶσι ἐτι περισσότερο ἀσφαλῆ τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν βελτίωσιν, αἵτινες ἐξασφαλίζονται πάντοτε ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὸν ἐλεγχον τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας διὰ τοῦ Δ.Ο.Ε., ἐπιπέψαντος ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὸ ἔτος 1907 τὴν συναμνιν ἐξωτερικοῦ δανείου 20 ἐκ. φρ. χρυσῶν καὶ ἑτέρου δανείου ἐκ 110 ἐκ. φρ. τὸ ἔτος 1910, ἐνῶ ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς ὡς καὶ τὰ ἔσοδα εἰς χεῖρας τοῦ Δ.Ο.Ε. παρουσιάζον περισεύματα.

Ε'. Παρὰ τοὺς δύο Βαλκανικοὺς πολέμους ἡ οἰκονομία ἢ ἰδιωτικὴ ἢ κρατικὴ εὐρίσκονται ἐξυγιασμένοι. Βεβαίως ἡ πρόσκησις νέων ἐπαρχιῶν δημιουργεῖ προσθέτους ἀνάγκας εἰσαγωγῶν, ἐντεῦθεν δὲ διαταράσσεται ἐκ νέου ἡ πρὸ τῶν δύο πολέμων ἐπιτυχεῖσα ἰσορροπία τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Τοῦτο παρουσιάζει εἰσαγωγὰς 318 ἐκ. καὶ ἐξαγωγὰς 178 ἐκ. Ἡ εἰκὼν ὁμῶς αὐτὴ φέρει τὸ εὐόαιον σημεῖον ὅτι αἱ ἐξαγωγαὶ ἀπὸ 140 ἐκ. τὸ 1911, 136 ἐκ. τὸ 1912 καὶ 149 ἐκ. τὸ 1913 φθάνουν τὰ 178 ἐκ. τὸ 1914. Ἡ ἰκανοποιητικὴ αὐτὴ πρόοδος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐπιτρέπει τὴν συναμνιν μεγάλου ἐξωτερικοῦ δανείου 500 ἐκ. φρ. ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας καὶ στρατιωτικοῦ αὐτῆς ἀνεφοδισμού.

Ἄμα τῇ κηρύξει τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου λαμβάνονται τὰ ἀναγκαῖα ρυθμιστικὰ μέτρα ἐπὶ τοῦ νομισματος. Ἀπαγορεύεται πᾶσα ἐξαγωγή χρυσοῦ καὶ ἡ διάθεσις ἐκ μέρους τῶν Τραπεζῶν μεταλλικοῦ νομισματος καὶ πολυτίμων μετάλλων. Ἐπιβάλλεται ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία, πᾶσης εἰς χρυσὸν ὑποχρεώσεως ἐξοφλουμένης εἰς χαρτονομίσματα καὶ ἀπαλλάσσονται αἱ Τράπεζαι τῆς ὑποχρεώσεως ἀποδόσεως τῶν παρ' αὐταῖς καταθέσεων. Ἄλλ' ἡ οἰκονομία διατηρεῖ τὴν ἰσορροπίαν αὐτῆς, αἱ Τράπεζαι, συνεχίζουσι τὴν καταβολὴν τῶν ζητουμένων καταθέσεων καὶ τὴν ἀγορὰν χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος καὶ τὸ χαρτονομίσμα καλύπτεται πλήρως σχεδὸν διὰ μεταλλικοῦ, ὥστε καὶ νέα ἐκδόσις χαρτονομίσματος ἐνεργεῖται ἐξ 25 ἐκ. δρχ. Ἡ δημοσιονομικὴ κατάστασις εἶναι σταθερὰ: κυκλοφορία τραπεζογραμμάτων δρχ. 242 ἐκ., κἄλυμμα τούτων εἰς χρυσὸν καὶ διαθέσιμα 212 ἐκ. ἤτοι τὰ 84,10 % τῆς κυκλοφορίας. Ἐκ τούτων διαθέσιμα ἐν Ἑλλάδι 75 ἐκ. καὶ ἐν τῷ ἑξωτερικῷ 173 ἐκ. Τὰ δὲ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα ἀνέρχονται ἀπὸ 960 ἐκ. τὸ ἔτος 1910 εἰς 1.690 ἐκ. τὸ ἔτος 1914. Ἡ δραχμὴ ἰσοῦται πρὸς 0,99 τοῦ φράγκου, τὸ δὲ ἔτος 1915 φθάνει, τὸ 0,87 τοῦ φράγκου αὐξανόμενου τοῦ εἰς χρυσὸν ἀποθέματος.

ΣΤ'. Τὸ ἔτος 1914 εὐρίσκει τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν κατάστασιν τῆς χώρας εἰς τὴν εὐόαιον αὐτὴν θέσιν ἣτις ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῆται παρὰ τὴν ἐκρήσιν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαι συνεχίζονται ἀναπτυσσόμεναι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἑξωτερικῷ. Ἡ αὐξήσις αὐτῆ καὶ ἡ παροχὴ μεγάλων ὑπὸ τῶν συμμάχων πιστώσεων καθ' ἑαυτὴν τὴν τετραετίαν μέχρι τοῦ 1917 παρέχουσι τὴν βάσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν εὐρωστίαν τῆς χώρας. Κατ' ἐπανάληψιν γίνεται χρήσις τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος ἀλλὰ τὸ κυκλοφοροῦν χαρτονομίσμα παραμένει καλυπτόμενον, μάλιστα δὲ τὸ κἄλυμμα ὑπερβαίνει τὴν κυκλοφορίαν. Ἐναντι συνολικῆς κυκλοφορίας 848 ἐκ. δρχ. ἀντιστοιχεῖ κἄλυμμα εἰς συναλλάγμα καὶ χρυσὸν 961 ἐκ. ἤτοι 113,26 %, τὸ δὲ συνάλλαγμα ἐπὶ Γαλλίας κυμαίνεται μεταξὺ 0,88-0,90. Τελικῶς τὸ ἀπόθεμα εἰς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα ἀνέρχεται εἰς 1,720 ἐκ. φρ. ἐναντι κυκλοφορίας 1.258 ἐκ. δρχ. ἤτοι κἄλυμμα 136,77 %.

Ἄλλ' ἡ εὐόαιος αὐτὴ θέσις τῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς καταστάσεως ἤρχισε

νά κάμπτεται ἐκ πολλῶν λόγων ἀπὸ τοῦ 1918. Ἄδυναμία περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξαγωγῶν καὶ ἀσυγκράτητος αὐξησῆς τῶν εἰσαγωγῶν δημιουργεῖ τεράστιον ἀνοιγμα εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα κυρίως τῆς ἐκ τῆς προσηκτικῆς τῶν νέων χωρῶν ἀνάγκης ἠξυμμένων εἰσαγωγῶν, αἵτινες δὲν ἀντιμετωπίζονται δι' ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς¹.

Τὸ ἀνοιγμα τοῦτο συνεχίζεται διευρυνόμενον τὸ ἔτος 1919 εἰς 787 ἐκ. καὶ τὸ 1920 εἰς 1.491.219 ἐκ. Σὺν τούτοις ἡ ἀπόκρυψις τοῦ συναλλάγματος ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἐπέφερε τὴν μείωσιν τοῦ καλύμματος ἐπιτεινούμενη καὶ ἐκ τῶν δαπανῶν τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου, οὕτως ὥστε μέγα μέρος τοῦ ὑπολειφθέντος καλύμματος νὰ μὴ εἶναι πραγματικῶν ἀλλὰ νὰ ἐκπροσωπῇ πιστώσεις συμμαχικῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ἡ συνακολουθήσασα πτώσις τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ἤγαγεν εἰς τὴν ἐπιβολὴν κατὰ τὸ ἔτος 1921 μονοπωλίου συναλλάγματος ἀσκουμένου ὑπὸ τοῦ θεσπισθέντος Συνδικάτου τῶν Τραπεζῶν ἀποτελεσθέντος ἐξ 25 Τραπεζῶν μὲ κεφάλαιον 3 ἐκ. ληρῶν. Τὰ παρεμβατικά ὅμως ταῦτα μέτρα ἀλήφθησαν ὀλιγον ἄργα, ἐνῶ ἐὰν ἐπεβάλλοντο αὐστηροὶ περιορισμοὶ καὶ ἔλεγχοι εἰς τὸ συναλλάγμα ἀπὸ τοῦ 1918 ἡ κατάστασις θὰ ἦτο διάφορος. Ἀλλὰ καὶ τὸ Συνδικατὸν τοῦτο διαλύεται κατὰ Σεπτέμβριον 1922 μὲ τὴν πολεμικὴν καταστροφὴν.

Ζ'. Τὸ 1922 ὑπῆρξεν ἔτος πολεμικῆς, οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς καταστροφῆς, διότι τὴν πολεμικὴν καταστροφὴν ἠκολούθησεν ἡ εἰσροὴ εἰς τὴν χώραν πληθυσμοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος σχεδὸν ἑκατομμυρίου, πενθμένου καὶ ἔχοντος ἀνάγκην πάσης περιθάλψεως. Σχετικῆ τῆς σταθερότητος ἤρχισε βεβαίως ἐπανερχομένη μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1923 σύναψιν τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας Συνθήκης τῆς Λωζάνης, πλην ὅμως τὰ προβλήματα ἦσαν τεράστια ὡς καὶ αἱ γενικώτεροι ἀνάγκαι. Πανταχόθεν ἐπεβάλλετο εἰς τὸ κράτος ὁ παρεμβατισμὸς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν γεννηθέντων προσφυγικῶν καὶ γενικωτέρων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἡ Ἑλλάς καὶ πρότερον εἶχεν ἀντιμετωπίσει ὁμαδικὰ εἰσροὰς ὁμογενῶν εἰς τὴν χώραν ὡς τὸ προσφυγικὸν κύμα τοῦ ἔτους 1914, ἀνερχόμενον εἰς 100.000 ψυχῶν, ἡ προσφυγικὴ παλινόσθησις ὁμογενῶν ἐκ Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας τοῦ ἔτους 1907, ὡς καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1913 ἄνω τῶν 10.000 ἐκ Βουλγαρίας, ὁμοίως δὲ κατὰ τὸ 1918 ἄνω τῶν 20.000, ἐκ Ρωσίας κατὰ τὸ ἔτος 1917 ἄνω τῶν 60.000 ἑλλήνων καὶ ἐκ Βουλγαρίας πάλιν τὸ 1919 περίπου 40.000. Ἄλλ' ἤδη τὸ ζήτημα ἦτο γενικώτερος σημασίας, διότι εἶχε συμφωνηθῆ διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάνης ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν ἑλληνοτουρκικῶν πληθυσμῶν, προστεθέντων οὕτω εἰς τοὺς πρόσφυγας ἀνερχομένους περίπου εἰς 1 ἐκ. 200 χιλιάδας καὶ ἑτέρον 200.000, λόγω ὑποχρεωτικῆς ἀνταλλαγῆς. Ὑπελογίσθη ὅτι μέχρι τοῦ 1922 διὰ τὰς ὁμαδικὰς ἐκείνας παλαιότερας περιθάλψεις καὶ ἀποκαταστάσεις εἶχον δαπανηθῆ ἄνω τῶν 300 ἐκ. χρ. δρχ.

Τὸ προσφυγικὸν ζήτημα ἀντιμετωπίσθη τῇ βοθηαίᾳ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν μέσω τῆς ὁποίας ἐχορηγήθησαν δάνεια ἐν συνόλῳ 13 ἐκ. ληρ. στέρλ. ὠν τὴν διαχείρισιν ἀνέλαβεν ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων. Εἰς ταύτην διετέθησαν ἐπίσης καὶ 8 1/2 ἐκ. στρεμμ. πρὸς γεωργικὴν ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων. Τὸ κράτος συνεισέφερεν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς 700 ἐκ. δρχ. Ἡ ἀστικὴ ἀποκατάστασις ἀπερρόφησεν 700 χιλ. ἐκ τῶν προσφύγων δι' οὓς παρεχωρήθησαν γαῖαι ἄνω τῶν 30 ἐκ. τετρ. πήχεων. Γενικώτερον τὸ σύνολον τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ μέχρι τοῦ 1933 ὑπερέβη τὰ 3 καὶ 1/2 δισεκ. δρχ. σταθερῶν καὶ τὸ σύνολον τῶν συναφθέντων δανείων τὰ 15 ἐκ. ληρ. στέρλ.

Ἀπὸ ἀπόψεως δημοσιονομικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τοῦ 1922, πλην τῶν δανεισμῶν, λαμβάνονται καὶ παρεμβατικὰ μέτρα τοῦ κράτους ρυθμίσεως τοῦ συναλλάγματος. Ἐπεβλήθη οὕτω μερικὴ, κατὰ ὄρισμένον ποσοστὸν, δέσμευσις τοῦ συναλλάγματος μετὰ διατιμήσεως τούτου, ὡσαύτως δὲ αὐστηροὶ περιορισμοὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ συναλλάγματος καὶ περιορισμοὶ εἰς τὰς εἰσαγωγὰς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑψώθη ἡ τιμὴ τοῦ συναλλάγματος (1923 δρχ. 438 ἡ λίρα) μετ' ὀλίγον ὅμως ὑποχώρει (1924 δρχ. 247), ἀποκαθισταμένης τῆς σταθεροποιήσεως τῶν τιμῶν, τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Ἄλλ' ἡ ἀποκατάστασις αὕτη ἦτο προσωρινή, μολοντὶ μεγάλα παραγωγικὰ ἔργα τῆ συμβολῆ καὶ τοῦ ξένου κεφαλαίου ἤρχισαν ἐκτελούμενα. Τὰ βάρη τοῦ Δημοσίου πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν αὐξάνονται καὶ τὸ χαρτονομίσμα διχοτομεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1925, τοῦ ἡμίσεος καθισταμένου δανείου εἰκοσαετοῦς διαρκείας πρὸς 6% (1.250 ἐκ. δρχ.).

Ἡ κυκλοφορία ἦτο τότε 1.185 ἐκ. δρχ. μὲ κάλυμμα 3 ἐκ. ληρῶν, τὸ δὲ συναλλάγμα εἶχε τιμὴν δρχ. 312 καὶ τὸ 1926 δρχ. 386. Τὸ ἐμπόριον παρουσιάζει γενικώτερον κρίσιν. Ἐν τούτοις ἀπὸ τοῦ 1926 ἐκδηλοῦται ἀντίδρασις τῆς οἰκονομίας καὶ βελτίωσις ταύτης

1. Οὕτω ἐνῶ τὸ 1917 εἶναι Εἰσ. 233.075—Ἐξαγ. 412.826 ἔλλειμμα 110.449 ἐκ τὸ 1918 » » 733.907— » 296.860 » 437.047 »

αυξανόμενων των έμβασμάτων και του καλύμματος. Η δημοσιονομική κατάσταση βελτιούται ώσπου κατά το έτος 1927, ρυθμιζόμενων των πολεμικών χρεών προς την 'Αγγλίαν. Ίδρύεται η Κτηματική Τράπεζα 'Ελλάδος και η Έκδοτική Τράπεζα 'Ελλάδος, προς ην μεταβιβάζεται το έκδοτικόν προνόμιον του κράτους. Έδραιωθείσης της έξωτερικής πίστωσης συνάπτεται νέον έξωτερικόν δάνειον 4 εκ. λιρ. εν 'Αγγλία και έτέρων 17 εκ. δολ. εν 'Αμερική. Τά εις χρυσόν και συνάλλαγμα διαθέσιμα ανέρχονται εις 10 εκ λιρ.

Ότω δια του Β. Διατάγματος της 12-5-1928 ήδυνήθη το κράτος να έπανοφέρη την σταθεροποίησιν της δραχμής επί τη βάσει ελευθέρου συναλλάγματος, της τιμής της λίρας όρισθείσης εις δρχ. 375. Οι δημόσιοι προϋπολογισμοί παρουσιάζουσι πλέον περισσεύματα: 600 εκ. κατά το 1927-1928, 545 εκ. δρχ. κατά το 1928-1929 και 272 εκ. δρχ. κατά το 1929-1930. Κατά το 1929 η έθνική οικονομία παρουσίαζε πλέον υγιά και σχετικώς ταχεία ανάπτυξιν οτε εξέσπασεν η μεγάλη παγκόσμιος οικονομική κρίσις.

Η. Από του έτους 1923 η 'Ελληνική οικονομία ήρχισε να επίδεικη συστηματικήν πολιτικήν βιομηχανικής αναπτύξεως, μεγάλων παραγωγικών έργων αξιοποιήσεως της γης και έξεγαγωγής των ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Εις το σημειον τούτου ακριβώς της αναπτύξεως η παγκόσμιος κρίσις ήρχετο ν' άναστέλλη την εξέλιξιν. Η κρίσις όμως δεν έκλόνησεν ευθύς άμέσως την έθνικην οικονομίαν σοβαράς. Το κάλυμμα όμως πίπτει κατά το τέλος του 1929 από 74% δια το σύνολον της κυκλοφορίας και 54% δια το σύνολον των υποχρεώσεων εις 67% και 40% αντίστοιχως. Αι τιμαί συνεχίζουσι την πτώσιν των και η κρίσις επιτείνεται κατά το 1930 δια χρονιζούσας καχεξίας, ενώ τα τραπεζικά και δημόσια διαθέσιμα ανέρχονται εις 5 εκ λιρ. περίπου. Ο δημόσιος προϋπολογισμός εν τούτοις κλείει άνευ έλλείμματος και το έτος 1931 έξακολουθεί η Ικανοποιητική σχετικώς άνοχη της έθνικής οικονομίας εις την κρίσιν.

Άλλά το έτος 1932 έπέρχεται γεγονός όπερ έμελλε να έπιηρέαση βαθέως την ελληνικήν οικονομίαν, ήτο δε τούτο η έγκατάλειψις εκ μέρους της 'Αγγλίας του χρυσού κανόνος. Συνέπεια τούτου ύπηρξεν ότι η Χώρα άπόλεσε τας πιστωτικές αυτής διευκολύνσεις, άς εύρισκεν εις την άγοράν της 'Αγγλίας. Η 'Ελλάς πρό του σάλου τούτου ήναγκάσθη να έγκαταλείψη την χρυσήν λίραν, ως βάση της σταθεροποιήσεως και άντ' αυτής να θέση ως βάση το δολλάριον προς δρχ. 77,05, μετ' όλίγων δε να έγκαταλείψη και αυτήν την χρυσήν βάση. Παραλλήλως έθεσπίζετο η απαγόρευσις της έξεγαγωγής συναλλάγματος και άντιέτιο η μονοπωλιακή πώλησις αυτού εις την Τράπεζαν της 'Ελλάδος¹. Ταυτοχρόνως ό προεξοφλητικός τόκος νύχθη από 9% εις 12%. Τα βασικά αυτά νομισματικά μέτρα εχον συνέπειαν 1) την έπιβολήν περιορισμών εις τας εισαγωγάς των έμπορευμάτων κατατασσόμενων εις τρεις κατηγορίας των ελευθέρων, των ύπο περιορισμούς εισαγομένων και έκείνων ών άπαιροετό η εισαγωγή, 2) την σύστασιν 'Ενώσεως Εισαγωγέων, 3) τον περιορισμόν των έξεγαγωγών δυνάμενον να έπιβληθή δια ύπουργικών άποφάσεων, 4) το έμπορικόν χρεωστάσιον, ήτοι τον διακανονισμόν των ιδιωτικών έξωτερικών χρεών έξ έμπορικόν όφειλών δια τμηματικών καταβολών, 5) τας έμπορικές συμφωνίας άπ' ευθείας άνταλλαγών και συμφηρισμών.

Τέλος η συνέχισις της παγκοσμίου κρίσεως κατά το 1932 και η κατ' άκολουθίαν και της κρίσεως της ελληνικής οικονομίας, συνεχιζόμενη ύποτίμησις του νομίσματος εις 147 δρχ. το δολλάριον ως και το ύψος των εις συνάλλαγμα υποχρεώσεων, έπέβαλον την λήψιν του μέτρου της μετατροπής των εις ξένον νόμισμα η συνάλλαγμα όφειλών εις δραχμάς επί τιμή του δολλαρίου προς 100 δρχ.².

Πάντα τά ως άνω μέτρα συνέβαλον εις την κάμψιν της κρίσεως από του έτους 1933 και τον περιορισμόν του πληθωρισμού, την μείωσιν του άνοήματος του δημοσίου προϋπολογισμού και την αύξησιν του καλύμματος εις 83% από 40% όπου ειχεν υποχωρήσει κατά το προηγούμενον έτος. Παραλλήλως έμειώθη το άνοιγμα του έμπορικού ίσοζυγίου και σχεδόν ίσοσκελισθή το ίσοζύγιον πληρωμών. Η βελτίωσις της καταστάσεως έπέτρεψε και την σύναψιν συμφωνίας μετά των όμολογούχων περι μερικής έξυπηρετήσεως του έξωτερικού δημοσίου χρέους, κατόπιν άπιστολής ειδικής Έπιτροπής της Κ.Τ.Ε. προς εξέτασιν των δημοσιονομικών μας πραγμάτων.

Θ'. Από του έτους 1934 η έθνική οικονομία εισέρχεται πάλιν εις άνοδικήν εξέλιξιν, ώστε το έτος 1939 να περιορισθή το εις δραχμάς έλλειμμα του έμπορικού ίσοζυγίου εις 14,5% μολοντί το σύνολον εις άξίαν του ίσοζυγίου αυξάνει.

Το έτος 1934 το κάλυμμα είναι 73% και το εις χρυσόν άπόθεμα σημειοί αύξησιν, με καθαρόν άπόθεμα, μετ' άφαίρεσιν των υποχρεώσεων, άπαιτοχούεν εις 4 δισ. δρχ. (εις χρυσόν και συνάλλαγμα). Άντιστοιχώς αυξάνουσι αι παρά Τραπεζείας καταθέσεις και η παρ' αυτών πιστοδότησις ενώ ό τιμάρημος παρουσιάζει ύποχώρησιν. Διά νόμου

1. ν. 5422 /1932. ν. 5406/1932.

2. Β. Δ. 29-7-1932 περί δραχμοποιήσεως.

καθορίζεται όριον κυκλοφορίας τραπεζογραμμάτων πέραν του όποιου ήρχιζεν ή συμμετοχή του κράτους εις τή κέρδη τής Τραπεζής. Καί τό έτος 1935 ανάλογον οικονομικήν καί δημοσιονομικήν εικόνα παρουσιάζει, χωρίς όμως νά εμφανίση προοπτικήν εύρύτερας καί ταχύτερας οικονομικής αναπτύξεως.

Κατά τό έτος 1936 σημειούται ή πολιτική μεταβολή τής καταλύσεως του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος καί τής αναλήψεως τής εξουσίας υπό τής Δικτατορίας τής 4-8-1936. Αύτη έλαβεν ουσιάδη τινά μέτρα, ως Ισοζυγίσεως προϋπολογισμού, καλύτερας λειτουργίας των κοινωνικών ασφαλίσεων, προγράμματος αναπτύξεως καί όργανώσεως τής γεωργίας καί βιομηχανίας, ρυθμίσεως των σχέσεων εργασίας-κεφαλαίου διά συλλογικών συμβάσεων, τακτοποιήσεως καί καλύτερας εξυπηρησεως του δημοσίου χρέους, όπιν άνύψωσε τήν έν τώ έξωτερικώ πίστιν καί τέλος σταθεροποιήσεως τής δραχμής βάσει τής Άγγλικής λίρας, τής ή Ισοτιμία καθωρίσθη εις δρχ. 540. Έπεβλήθησαν ώσαύτως μέτρα έλέγχου συναλλάγματος κατά πάσης διαφυγής τούτου εις τό έξωτερικόν, άπαγορεύσεις κατοχής χρυσού καί συναλλάγματος κλπ. Τό κάλυμμα αύξάνει καί αναλόγως άνέρχεται ή κυκλοφορία. Έν τούτοις ό τιμώριμος κατά τό έτος 1937 άνέρχεται, λόγω κυρίως του μη περιορισμού τής εκμεταλλεύσεως έν τώ έσωτερικώ. Άντιθέτως κατά τό έτος 1938 εμφανίζεται μείωσις του κόστους τής ζωής. Η γενική εξέλιξις τής έθνικής οικονομίας είναι άνοδική άνεν όμως εξαιρετικών τινών μεταβολών. Άλλά κατά Σεπτέμβριον 1939 κηρύσσεται ό β' παγκόσμιος πόλεμος.

Κατά τήν λήξιν τής περιόδου αύτής ή χώρα από τής Άνεξαρτησίας συνήσαν έσωτερικά δάνεια συνολικής αξίας 863 εκ. χρ. φρ., έξωτερικά δέ 2.880 εκ φρ. χρ. Η σχήσις δαπανών εξυπηρησεως του δημοσίου χρέους προς τά τακτικά δημόσια έσοδα εμφανίζεται λίαν ύψηλή: 1882-49,1%, 1893-29,4%, 1910-25,7%, 1922-26,2%, 1932-35,3%. Μετά τήν άπελευθέρωσιν αι τιμαί των τίτλων άπάλλεσαν τας 99,6% αύτών. Τό συν όνομαστικόν κεφάλαιον του όλου δημοσίου χρέους άνέρχεται εις 22.045 εκ. δρχ. νέον ήτοι περίπου τά 46% του έθνικού εισοδήματος έτους 1954¹.

2. Άπό τής Άπελευθερώσεως μέχρι σήμερον (1944-1958).

Α'. Η Έλλάς όλοσχερώς κατεστράφη από τον πόλεμον καί τήν κατοχήν. Η έλλειψις πάσης πολιτικής καί ό πληθωρισμός όλοκλήρωσαν τήν καταστροφήν. Η άθλιότης καί ή πείνα έπεκράτηον όταν κατά τό 1946 εξεδηλώθησαν ταραχαί αι όποια ταχέως εξουλιώθησαν εις έμφύλιον πόλεμον. Μόνον κατά τό 1949 κατέστη δυνατόν ν' άντιμετωπισθή, έπανελεύσθη τής ειρήνης καί έν τώ πλαίσιω του προγράμματος άνασυγκροτήσεως, ή έφαρμογή σχεδίου άνεφοδιασμού εις κεφαλαιουχικά άγαθά καί μόνον κατά τό 1953 έσημειώθη προσπάθεια σταθερός άποκαταστάσεως των δημοσίων οικονομικών καί τής οικονομίας. Κατά τήν έποχήν του έτους 1953 ή παραγωγή γεωργικών προϊόντων είχε βελτιωθή μέχρι του σημείου νά εξασφαλισθή ό έπιστιμός τής χώρας χωρίς νά ύφίσταται ανάγκη προσφυγής εις μαζικός εισαγωγάς ειδών διατροφής καί ή βιομηχανία έπαυσατο μέρος τής δραστηριότητός τής. Αι δημοσιονομικά δυσκολία: έξηκολούθουν έν τούτοις ν' άποτελούν τήν κυρίαν πηγήν άνησυχιών.

Έν τούτοις ή Έλλάς δέν στερείται πλουτοπαραγωγικών πηγών. Έπρεπεν όμως ν' άντιμετωπισθή ή σπάνις τής ένεργείας διά του έξηλεκτρισμού, ν' αξιοποιηθούν τά κοιτάσματα των μεταλλευμάτων καί νά γίνουιν έγγειοβελτιωτικά έργα εις τά έδάφη των όποιων ή διάβρωσις καί αιώνας δουλείας έμίωσαν τήν άποδοτικότητα. Προς τον σκοπόν αυτών άπαιτούνται σημαντικά κεφάλαια τά όποια ή οικονομία δέν είναι εις θέσιν νά προμηθεύση. Πολύ περισσότερο πρέπει νά ζητηθή ή βοήθεια ξένων κεφαλαίων διά τήν εισαγωγήν στοιχείων άνεφοδιασμού των όποιων ό ύποσιτισμένος πληθυσμός καί ή βιομηχανία έχουν άπόλυτον ανάγκην. Έπρεπεν επομένως ν' αύξηση ή παραγωγή διά νά εισάγουνται όλιγώτεροι ποσότητες ειδών διατροφής καί καταναλώσεως ούτως ώστε μεγαλύτερον ποσοστόν του έθνικού εισοδήματος νά διατίθεται εις τας επενδύσεις. Έξεταζόμενον υπό τό δημοσιονομικόν πρίσμα τό πρόβλημα συνίσταται εις τό νά εύρεθή τό σημειον Ισορροπίας μεταξύ επενδύσεων καί εισαγωγών λαμβανομένου ύπ' όψιν ότι άμφότερα ύπάρχει κίνδυνος νά έπιτείνουιν, εις ύποανάπτικτον χώραν, τήν ύποτίμησιν του νομισματος καί τήν τάσιν προς τον πληθωρισμόν. Υπό τας συνθήκας ταύτας ή Κυβέρνησις πρέπει ν' άσκή αύστηροτάτην πιστωτικήν πολιτικήν καί αύστηρόν έλεγchon επί του συναλλάγματος καί των εισαγωγών.

Κατά τήν πρώτην τετραετίαν μεταξύ του 1949 καί του 1952 ό άνεφοδιασμός τής χώρας εις κεφαλαιουχικά άγαθά σχεδόν έθυσιάσθη χάριν τής Ισοσκελίσεως του προϋπολογισμού καί τής Ισορροπίας του Ισοζυγίου πληρωμών. Άπό τό 1953 λόγω του ότι ή παραγωγή υπερέβη τό προπολεμικόν επίπεδον τό κράτος ήδυνήθη, έπαφελόμενον τής ύποτιμήσεως τής δραχμής, ν' αύξηση τό ποσοστόν των επενδύσεων, χωρίς νά θιγή

σοβαρώς ή ίσσορροπία τών δημοσίων οικονομικών, άλλ' ή κατάσταση ήτο πάντοτε ήμισφαλής. Ταιουτοτρόπως ή κατάπιν τής 'Απελευθερώσεως ανάγκη ανασυγκροτήσεως τής όλης έθνικής οικονομίας έβησε όξύτατο τό όλο πρόβλημα τής ελληνικής οικονομίας όπερ καθ' όλον τόν 19ον και τό πρώτον ήμισυ του 20ου αιώνας παρέμεινε άλυτον άποτελουόν πάντοτε τήν βαθύτεραν αίτιαν τής όλης όπισθοδρομικότητας τής ελληνικής κοινωνίας και τής άνεπάρκειας του έθνικού εισοδήματος. Τό πρόβλημα τουτο συνίστατο εις τόν φαύλον κύκλον καθ' όν ή οικονομική ύποανάπτυξις ήνάγκαζε τήν ελληνικήν πολιτικήν να καταφεύγη εις δημοσιονομικά μέτρα διά τήν προώθησιν τής οικονομικής ανάπτυξεως, άλλά τά δημοσιονομικά μέτρα καθ' έαυτά άνεπαρκή, άπέτέλουσαν εκάστοτε αίτίας νέων δυσχερειών διά τήν έθνικήν οικονομίαν και έξαρτήσεων αυτής εκ του έξωτερικού. 'Η έξοδος εκ του φαύλου τουτου κύκλου, καταστάσα πλέον έπιτακτική μεσοúντος σχεδόν του 20ου αιώνας και έν όψει τής έπιβαλλομένης διεθνούς οικονομικής συνεργασίας, θά ήδύνατο μόνον να έπιτευχθῆ διά τής έξυερέσεως άφθόνων και ευθηνών κεφαλαίων διά τήν εκ βάθρων αναμόρφωσιν τής όλης έθνικής οικονομίας. 'Αντιθέτως όμως και μεταπολεμικός ή όλη οικονομική και δημοσιονομική πολιτική του κράτους καθωρίσθη εκ τών οικονομικών δυνατοτήτων τής χώρας, δι' ό έπιβάλλεται συνοπτική έξέτασις τουτων ίνα κατανοηθῆ ή περαιτέρω έκτοτε τεθείσα εις έφαρμογήν δημοσιονομική πολιτική.

Β'. Αί δυνατότητες τής ελληνικής οικονομίας είναι σήμεραν έπαρκώς εκικαθαρισμένοι. 'Η κατάσταση τής οικονομίας πρέπει να εκτιμηθῆ βάσει τεσσάρων θεμελιωδών δεδομένων¹.

α) 'Η ελληνική οικονομία είναι κατά κύριον λόγον γεωργική. Εις χώραν πτωχίην, εις τήν όποίαν τό έθνικόν εισόδημα άνήρχετο προπολεμικώς εις 80 ελλάρια κατά κάτοικον—ή καλλιέργεια του κάπνου άντιπροσώπευε τά 20%, του έθνικού εισοδήματος—τό 60% του εργαζομένου πληθυσμού ήσυχολείτο με τήν γην. Οι περισσότεροι εκ τών καλλιεργητών προσπαθούν να ζήσουν, οι ίσιοι και οι οικογένειά των, καλλιεργούτες κλήρον γεωργικών πολύ μικρότερον έν συγκρίσει προς τόν άναλογούντα εις τους άλλους εύρωπαιούς χωρικούς, τόν παρέχοντα άποδόσεις εκ τών μετρίων. Κατά τό μεταξύ του 1925 και του 1939 χρονικών διάστημα τό έμπεδέν των καλλιεργουμένων γαιών άνήλθεν από 1 1/2 εκατομμύρια εκτάρια εις 2 1/2. 'Αλλά καλύτερα άρξενσι έδάφους τό όποιον φθείρει ή διάβρωσις θά ήδύνατο να έπιτρέψη νέα επέκτασιν τών καλλιεργουμένων γαιών.

'Η γεωργική παραγωγή καθυποθήθη προς τήν έξαγωγήν ειδών γεωργικών καταναλώσεως ως ό καπνός, ή σταφίς και τά έσπεριδοειδή. Παρά τό γεγονός όμως ότι ή παραγωγή προϊόντων του φυτικού βασιλείου ηξήθη λίαν σημαντικός κατά τό μεταξύ του 1927 και του 1938 χρονικών διάστημα και ή άπόδοσις και ή άσπορει είσοδου διπλασιασθη, ή 'Ελλάς έπρεπε να άγοράζῃ από τό έξωτερικόν συμπληρωματικός ποσότητες ειδών διατροφής.

β) Προϋπόθεσις τής βιομηχανικής ανάπτυξεως είναι ή άξιοποίησις του υδροηλεκτρικού δυναμικού. 'Η 'Ελλάς έξαρτάται σχεδόν έξ όλοκληρου από τό έξωτερικόν τό όποιον προμηθεύει εις αυτήν τόν γαιάνθρακα και τό πετρέλαιον.

Βιομηχανίαί τινές ως ή του βάμβρακος, τυγχάνουσαι κρατικής προστασίας είχε σημειώσει άξιοσημείωτον πρόοδον. 'Αντιθέτως τά κοιτάσματα των μετάλλων δέν ήξιοποιούντο όσον θά έπρεπε λόγω τής έλλείψεως έργων ύποδομής εις τήν χώραν και άλλων λόγων τεχνικής οργάνωσης και πρωτοβουλίας έπιχειρηματικής.

γ) 'Η ελληνική οικονομία είναι ιδιαιτέρως ευαίσθητος εις τās διακυμάνσεις των έπικρατουσών διεθνών συνθηκών. Πρέπει να ζητη ή υπό όμαλος συνθήκας τό τέταρτον των άπραιαίτητων δι' αυτήν άγαθών από τās ξένας χώρας. Προσφέρει εις αυτός εις άντάλλαγμα γεωργικά προϊόντα πολυτελείας, ύποκειμένα εις τās διακυμάνσεις των έσοδίων, και των όποιων οι διεξόδοι τελούν έν συναρτήσει προς τήν ευημερίαν ή τήν οικονομικήν έξασθένησιν των χωρών οι όποιαί τά εισάγουσι. 'Ο καπνός, ή σταφίς, ό έλαιόκαρπος και τό έλαιόλαδον, οι νωπάί όπωράι άντιπροσωπεύουν προπολεμικώς τά τρία τέταρτα των ελληνικών έξαγωγών από άπόψεως άξίας. Αι έξαγωγαι αύται μόνον τά 60-65% των εισαγωγών εκάλυπτον.

δ) Τό ύψος του έθνικού εισοδήματος είναι χαμηλόν ώστε δέν έπιτρέπει τήν ανάπτυξιν μεγάλου και δημογυργικού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και ιδιωτικών τοιούτων, του δημοσίου προϋπολογισμού έξυπηρετουúντος κυρίως, υπό τό ούτω καθοριζόμενον ύψος των έσόδων του, τās καταναλωτικές άνάγκας του κράτους. 'Αφ' έτέρου τά εκ του έξωτερικού έμβάσματα δέν δύνανται να συντηρήσουν σοβαρόν προϋπολογισμόν δημοσίων επενδύσεων, καλύπτοντα κυρίως έν μέρει μόνον τό άνοιγμα του έμπορικού ίσοζυγίου.

Γ'. Διά του πρώτου μετά τήν 'Απελευθέρωσιν από 11 Νοεμβρίου 1944 νομισμα

1. Βλ. Γ. Καρχβίδα, 'Η 'Ελληνική Οικονομία 1946. Α. Π. Κανελλοπούλου Στοιχεία οικονομίας. 1958 (πολυγραφημένη έκδοσις).

τικού νόμου ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν νέα δραχμὴ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς 50 ἑκατομύρια παλαιῶν δραχμῶν καὶ συνδεσμένη πρὸς τὴν χρυσὴν λίραν βάσει τῆς ἀναλογίας 600 δραχμῶν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς μίαν λίραν καὶ 150 δραχμῶν πρὸς ἓν δολλάριον. Ἐπρόκειτο περὶ ἰσοτιμίας ὑπὲρ τὸ δέον ὑψηλῆς. Ἐδέσθη οὕτως ἔν ὑποτιμήσεων. Ἡδὴ τὸν Μάϊον τοῦ 1945 ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῆς δραχμῆς εἶχε περιορισθῆ εἰς τὸ τρίτον τῆς ἀρχικῆς τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως. Βάσει δευτέρου νομισματικοῦ νόμου ἐκδοθέντος τὴν 4ην Ἰουνίου 1945 ἡ τιμὴ τῆς λίρας ὥρισθη εἰς 2.000 δρχ. καὶ ἡ τοῦ δολλαρίου εἰς 500 δραχμάς. Ἡ πολιτικὴ τὸ κατηχητῶν Βαρβαρέσσου περιελάμβανε σειρὰν μέτρων ἀποβλεπόντων εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν ἡμερομισθίων, εἰς τὸν κρατικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς παραγωγῆς καὶ εἰς τὴν κατανομὴν καὶ τὴν ἀπορρόφωσιν τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως. Ἄλλ' ἡ Κυβέρνησις ἐξέσπε τελικῶς νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τὴν ἐπιβάλλουσαν τὴν ἀσκήσιν πολιτικῆς ἐπιτροπείας τὴν ἐλευθέραν πώλησιν πρὸς τὸ κοινὸν χρυσῶν λιρῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ κατάσταση εἰς αὐτὴν τῶν πραγμάτων ἐπέτρεψε τὴν ἐν τινι μέτρῳ πραγματικὴν σταθεροποίησιν τῆς δραχμῆς, ἀλλ' ἡ οὕτω ἀποθησαυρισθεῖσα ποσότης χρυσοῦ εἶχεν ἀξίαν 10-15 ἑκατομμυρίων χρυσῶν λιρῶν. Τρίτῃ ὑποτίμησις ἐπὶ τὴν 25ην Ἰανουαρίου 1946 καθορισθεῖσθαι δι' αὐτῆς ἰσοτιμίας δραχμῶν 20.000 πρὸς τὴν λίραν καὶ 5.000 πρὸς τὸ δολλάριον. Κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας μῆνας ἐσημειώθη βελτίωσις. Διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ ὑπερῶκου ἀνοίγματος τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν ἐβουλεύθη μέρος τοῦ εἰς χρυσὸν καὶ εἰς συνάλλαγμα ἀποθέματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1945 εἰς 193 ἑκατομύρια δολλαρίων καὶ τὸ ὅποιον ἀποτελεῖτο ἀπὸ 28 ἑκατομμύρια περίπου χρυσῶν λιρῶν ἀπὸ 42 ἑκατομμύρια δολλαρίων καὶ ἀπὸ 122 ἑκατομμύρια λιρῶν. Ἡ αὐξήσις δὲ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἡ ὁποία ἐφάσθη τὰ 75%, τοῦ ἐπιπέδου τοῦ 1939 ἐπέτρεψαν τὸν περιορισμὸν τοῦ ὄγκου τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν περιφρούρησιν τῆς ἀγοραστικῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς. Τὸ πιστωτικὸν ὅμως σύστημα εἶχε, ὡς ἤδη ἐλέχθη, τελείως ἐξερρωθῆ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ Τράπεζαι δὲν διέθετον τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα ἐχρηματοδότησε διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομίας. Αἱ οὕτω χορηγηθεῖσαι πιστώσεις ὑπολογιζόμεναι εἰς προπολεμικὰς δραχμάς δὲν ὑπερέβησαν συμφωνῶς πρὸς τὰς ἐκθέσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τὸ ἐν πέμπτῳ τῶν πιστώσεων αἱ ὁποῖαι ἐχορηγοῦντο ὑπὸ ὁμαλῶς συνθήκας.

Οὐσιαστικῶς, τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν μονίμων τάσεων τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐνεῦθεν, τὸ ἥμισυ τῶν πιστώσεων καὶ ἰσως καὶ ἀνώτερον ποσοστὸν ἀπερροφήθη ἀπὸ τὴν γεωργίαν. Μολοντί τὰ γεωργικὰ δάνεια εἶναι ἀμφίβολου ρευστότητος ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν ὑπ' ὄμην ὅτι ἡ αὐτοχρηματοδότησις τῆς γεωργίας ἦτο ἀπόλυτος ἀδύνατος. Διάκρισις δὲ ὡς πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἐπιτοκίου μεταξὺ 3% διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τῶν ὀργανισμῶν τοὺς ἀποβλέποντας εἰς σκοποὺς μὴ κερδοσκοπικοὺς καὶ 10%, διὰ τὴν βιομηχανίαν, κατέστη ἀναγκαῖα.

Δ'. Ἄπαντα τὰ μέτρα ταῦτα ἐλήφθησαν ἐν τῷ πλαίσίῳ τῆς Συμφωνίας τοῦ Λονδίνου τοῦ Ἰανουαρίου 1946 ἡ ὁποία προέβλεπε δάνειον 10 ἑκατομμ. λιρῶν διὰ τὴν σταθεροποίησιν τῆς δραχμῆς καὶ ἤνοιγε πιστώσεις διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν εἰς ὑφαντουργικὰ ὄπλα, εἰς γεωργικὰς μηχανὰς καὶ εἰς λιμενικὰς ἐγκαταστάσεις. Διὰ τῆς αὐτῆς συμβάσεως ἡ Μεγάλη Βρετανία παρητήτο τῆς ἀξιώσεως τῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῶν 46 ἑκατομμ. λιρῶν τῶν χορηγηθεισῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1940-41 πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν πολεμικῶν τῆς ἑσπανῶν.

Χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὸ βῆρος τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν καὶ εἰς τὰ κεφάλαια τῆς Οὐνρα (210 ἑκατομμ. δολλαρίων), τὰ ὁποῖα ἐπέτρεψαν νὰ καλυφθῆ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, τὸ ἔτος 1946 ὑπῆρξε σχετικῶς καλύτερον. Αἱ ἐξαγωγαί, ἀσημαντοὶ κατὰ τὸ 1945, ἀνῆλθον εἰς ποσὸν ὑπερβαίνον τὰ 40 ἑκατομμ. δολλαρίων ἀλλ' οὐτε τὰ 20% τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀγορῶν ἐκάλυπτον.

Διαπιστοῦται ἀθρόα αὐξήσις τῆς κυκλοφορίας. Φθάει αὐτὴ ἀπὸ 104 δισεκατομμ. δραχμῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1945 εἰς 538 δισεκατομμ. κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1946. Ὁ δείκτης τοῦ τιμαρίθμου ὁ ὁποῖος τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1946 ἦτο 155 φορὰς ἀνώτερος τοῦ τιμαρίθμου τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1939, ἐφθασεν εἰς τὰ 250 τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1947 καὶ ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῶν ἐργαζομένων ἐξηκολούθει ὑπολειπομένη τῆς προπολεμικῆς. Ἄλλ' ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς πρὸς τὸ συνάλλαγμα δὲν ἐμειώθη.

Ἡ κατάσταση ἀπέβη καὶ πάλιν κρίσιμος κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1947. Ἐσημειοῦτο ἔντασις τοῦ ἀνταρτοπολέμου, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ δρᾶσις τῆς ΟΥΝΡΑ ἔβαινε πρὸς τὸ τέλος τῆς καὶ ἡ Μεγάλη Βρετανία προέβαινε εἰς τὴν δὴλωσιν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συνεχίσῃ τὴν στρατιωτικὴν τῆς βοήθειαν. Τότε ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις προέβη εἰς τὴν ἐκκλήσιν τῆς 3 Μαρτίου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῶν Η.Π.Α. Τρούμαν καὶ τὸν Στρατηγόν

Μάρσαλ, Υπουργόν των Ξεωτερικών. Ἦδη τὴν 12ην Μαρτίου ὁ Πρόεδρος ἐζήτησε ἀπὸ τὸ Κογκρέσσον νὰ ψηφίσῃ πιστώσεις 400 ἑκατομμυρίων δολλαρίων διὰ τὴν παρασχὴν οικονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς βοήθειας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν. Τὸ Κογκρέσσον παρέσχεν τὴν ἔγκρισίν του τὴν 22αν Μαΐου. Ποσὸν οὕτω 300 ἑκατομμυρίων δολλ. ἐχορηγείτο εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἥμισυ τοῦ ὁποίου διὰ τὴν στρατιωτικὴν προσπάθειαν.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἔτος 1947 τὰ πάντα ὀδηγοῦν εἰς τὸν πληθωρισμὸν: ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις, μίᾳ κακῇ ἔσοδεῖα ἢ ὅποια κατέστησεν ἀναγκαίως ἐκτάκτους εἰσαγωγὰς δημητριακῶν, ἡ ἀπάθεια τῆς βιομηχανίας, ἡ ὅποια ἐκδηλῶνει τὴν τάσιν νὰ παραγῇ εἶδη τρεχούσης καταναλώσεως, ταχέως κατασκευαζόμενα καὶ πωλούμενα εἰς χαμηλὰς τιμὰς, τέλος ὁ βραδύς καὶ ἀκανόνιστος ρυθμὸς τῶν εἰσαγωγῶν.

Ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῆς δραχμῆς μειοῦται καὶ πάλιν ἰδίως κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ἔτους τούτου. Ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία αὐξάνει κατὰ 81% κατ' ὄγκον μετὰ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1946 καὶ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1947 (573 δισεκατομμύρια δρχ.). Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὁ τιμὰριθμὸς λιονικῆς πωλήσεως ἔχει τριακοσιαιπτασθῆ περίπτωσιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν τοῦ 1939. Ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα ἐξηκολούθη ἀντιμετωπιζούσα ἔργον δυσκολώτατον διότι τὸ πρόβλημα συνίσταται εἰς τὸ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄφιν ἀφ' ἑνὸς ἡ νομισματικὴ κατάστασις, ἡ ἀπαιτοῦσα τὸν περιορισμὸν τῶν πιστώσεων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ οικονομικὴ κατάστασις ἢ ἐπιβάλλουσα τὴν χορήγησιν πιστώσεων εἰς τοὺς παραγωγούς. Ἡ σπάνις ἰδιωτικῶν κεφαλαίων, ἡ ἔλλειψις ρευστότητος συνίβαλον εἰς τὸ νὰ καταστῇ περισσότερον αἰσθητὸν τὸ κακὸν τῆς ἀποθησαυρίσεως.

Κατὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ΑΜΑΓΚ (Ἀμερικανικῆς Ἐπιτροπῆς Βοηθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα) εἶχε γίνῃ πρόβλεψις διὰ τὴν παρασχὴν 300 ἑκατομμυρίων δολλαρίων κατανεμητέων ἐξ ἴσου μετὰ τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν καὶ τῆς οικονομικῆς βοηθείας. Ἄλλ' ἤδη ἡ σοβαρότης τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως, καὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ προσφυγικοῦ πληθυσμοῦ ἀπήτουν μεταβολὴν τοῦ προγράμματος. Τὰ 58% τῶν καταβαλλομένων ποσῶν διειστένο διὰ τὴν ἔθνικὴν ἄμυναν, 24% διὰ τὰ εἶδη διατροφῆς καὶ 16% μόνον διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν εἰς κεφαλαιουχικά ἀγαθὰ καὶ διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν. Ἐν συνόλῳ ἡ Ἑλλὰς ἔλαβε κατὰ τὸ μετὰ τοῦ 1945 καὶ τοῦ τέλους τοῦ 1947 χρονικὸν διάστημα 700 περίπου ἑκατομμ. δολλάρια διὰ νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ οἰκονομία τῆς ἐκ τῶν ὁποίων 420 ἑκατομμ. προήλθον ἀπὸ τὴν ΟΥΝΡΑ καὶ 140 ἀπὸ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Ἡ φορολογικὴ μεταρρυθμίσις δὲν εἶχε ἀχθῆ εἰς ἀσιτον πέρασ καὶ ὁ προϋπολογισμὸς τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίῳν δικαίων ἀπέτελε διὰ τὰ δημόσια οἰκονομικά πρόθετον ἐπιβάρυνσιν. Κατὰ τὸ 1947-1948 τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκαλύφθη ἐν μέρει χάρις εἰς καλύτεραν διαχείρισιν ἢ ὅποια εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν διπλασιασμὸν τῶν ἐκ τῆς φορολογίας ἐσόδων, ἀλλ' ἡ ΑΜΑΓΚ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνη τὴν οἰκονομικὴν ἀνάρθρωσιν καὶ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἔμπορικοῦ ἰσοζυγίου τῆς Ἑλλάδος. Ἐνεκα τούτου ἡ Ἑλλὰς ἐνετάγη εἰς τὸ σχέδιον Μάρσαλ καὶ εἰς τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς συνεργασίας. Τὴν 16ην Ἀπριλίου 1948 ὑπεγράφη ἡ συμφωνία διὰ τὴν οἰκονομικὴν συνεργασίαν καὶ τὴν 16ην Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ συμφωνία διὰ τὰς πληρωμὰς καὶ τὰς εἰσαγωγὰς μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἡ Ἑλλὰς ἐτύγχανε τότε τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας ὑπὸ τρεῖς μορφαί: τὴν τεχνικὴν, τὴν ἄμεσον (ὑπὸ τὴν μορφήν προμηθείας ἔμπορευμάτων καὶ παραχθῆς ὑπηρεσιῶν) καὶ τὴν ἔμμεσον (ὑπὸ τὴν μορφήν πιστώσεων ὡς συνάλλαγμα καὶ δικαιωμάτων ἀπολήψεως).

Ε'. Ὁ προϋπολογισμός.—Κυρία προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας ἦτο τὸ σταθερὸν καὶ ἰσχυρὸν νόμισμα. Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν κυριωτέραν δυσκολίαν διὰ χώραν ὑποανάπτικτον ὡς ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν ὅποια αἱ δυνατότητες βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως εἶναι σχετικῶς περιορισμένα καὶ τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομία τελεῖ ἐν στενῇ ἐξαρτήσει πρὸς τὸν ὄγκον τῶν εἰσαγωγῶν πρώτων ὑλῶν καὶ παραγομένων ἀγαθῶν. Ἡ δημοσιονομικὴ ἱστορία τῶν 10 μεταπολεμικῶν ἐτῶν συνίσταται ὀλόκληρος εἰς τὴν πείσιν τὴν ὅποιαν ἀσκούσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ συνεπῶς ἐπὶ τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου, αἱ ἀπαραίτητοι ἐπενδύσεις καὶ τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν.

Ἄν περιορισθῶμεν εἰς μόνον τὸν τακτικὸν κρατικὸν προϋπολογισμὸν τὰ ἐκ τῆς φορολογίας ἔσοδα εἶναι ὀλίγα, ὡς εἶναι φυσικόν, ἐκτὸς δὲ τούτου τὰ ἔσοδα τοῦ ἐπιβαρύνονται ἀπὸ τὰς δαπάνας τὰς ἀπαιτούμενας διὰ τὴν μισθοδότησιν προσωπικοῦ δημοσίων ὑπαλλήλων. Οὕτω τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ συμβάλλει εἰς τὴν δημοσιονομικὴν ἀνισορροπίαν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1947 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1952 τὸ χρέος τοῦ Δημοσίου πρὸς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἀνήλθεν ἀπὸ 800 δισεκατομμύρια εἰς 6.057 δισεκατομμ. δραχμῶν. Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπερέβη τὰ 3.000 δισεκατομμ. Μόνη ἡ ξένη βοήθεια ἐπέτρεπε τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς πληθωριστικῆς πιέ-

σεως διότι κατά τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τὰ ποσὰ τὰ προελθόντα ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πωληθείσας τῶν δολλαρίων τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας ἔφθασαν τὰ 7.446 δισεκατομμ. δραχμῶν. Ἡ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ προελθούσα βοήθεια, τὸσον ἡ βρετανικὴ ὅσον καὶ ἡ ἀμερικανικὴ, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεύθεν, ὑπελογίσθη ὅτι ἀνῆλθεν εἰς ποσὸν ὑπερβαίνον τὰ 2.500 ἑκατομμ. δολλάρια, μὲγα μέρος τῆς ὁποίας ἐδαπανήθη κατὰ τὸν ἀνταρτοπόλεμον διὰ σκοποῦς στρατιωτικῶς ἢ κοινωνικῶς (παροχὴ βοήθειας εἰς τοὺς πρόσφυγας). Πράκειται περὶ ποσοῦ τριπλασίου τοῦ κατὰ τὸ μεταξὺ τοῦ 1921 καὶ τοῦ 1939 διαστήματος συνσφζέντος δημοσίου χρέους.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ προκύπτει σταθερὸν ἔλλειμμα μεταξὺ τοῦ 1948 καὶ τοῦ 1951 ἀνελθὸν εἰς 1.216 δισεκατ. δρχ. κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1948 (τὸ ὅποιον ἔκλεισε τὴν 30ὴν Ἰουνίου), εἰς 2.267 δισ. κατὰ τὸ 1949, εἰς 3.287 δισ. κατὰ τὸ 1950 καὶ εἰς 3.500 κατὰ τὸ 1951. Ἀκολουθεῖ περίοδος πτώσεως κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σημειωθὲν κατὰ τὸ 1953 ἔλλειμμα ἀνῆλθε μόνον εἰς 1.873 ρισ. Ἐπιβάλλεται νὰ τονισθῇ τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν τὸ ὅποιον οὐδέποτε ὑπῆρξε κατώτερον τῶν 33%, καὶ τὸ ὅποιον μάλιστα ἔφθασεν εἰς τὰ 43,5% κατὰ τὸ 1950-51 (3.000 δισ. δραχμῶν περίπου). Εἶναι πρόδηλον ὅτι πρόκειται περὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἐπαγχοῦς διὰ τὴν ἑλληνικὴν δημοσίαν οἰκονομίαν ἐπιβαρύνσεως ἔστω καὶ ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἔξωτερικὴ βοήθεια.

Τὰ ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων ἔσοδα εἶναι ὀλίγα. Ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος μόνον 247 δισ. δραχμῶν ἀπέδωκε κατὰ τὸ 1948. Ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἐμμέσων φόρων ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε ἀναμιφθῆτης. Ἀποτελοῦν τὰ 75% καὶ ἄνω τῶν ἐκ τῆς φορολογίας ἔσόδων. Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐμμέσου αὐτῆς φορολογίας εἶναι ἀσφαλεστέρα, ἀλλὰ πλήττονται ὑπ' αὐτῆς αἱ πτωχότεραι τάξεις ἀντιπροσωπεύουσαι τὴν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔχει ὡς συνέπεια νὰ περιορίσῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν κατανάλωσιν καὶ τὴν ὀψοταμίειαν. Ἡ φοροδιαφυγὴ ἐφ' ἑτέρου δὲν ἀποτελεῖ μόνον δημοσιονομικὸν πρόβλημα ἔχει καὶ μεγάλην κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν σπουδαιότητα. Εἰς περιόδους τοιαύτης σχηματίζονται σκανδαλώδεις περιουσίαι καὶ προσλαμβάνει διαστάσεις ἡ φοροδιαφυγὴ τῶν κεφαλαίων καὶ τοῦ χρυσοῦ. Ὁ καθηγητὴς Βαρβαρέσσος ὑπελόγιζεν ἀκριβῶς κατὰ τὸ 1951 ὅτι τὸ εἰσόδημα τῶν βιομηχανῶν καὶ τῶν ἐμπόρων εἶχε διπλασιασθῆ συγκρινόμενον πρὸς τὸ τοῦ 1939 ἄλλ' ὅτι ὁ καταβαλλόμενος ὑπ' αὐτῶν φόρος εἶχε μειωθῆ κατὰ ἡμίον'. Ὡς ἐκ τούτου ὑπελόγιζεν ὅτι ἂν τὸ Δημόσιον εἰσέπραττεν ἅπαντα τὰ ὀφειλόμενα εἰς αὐτὸ διὰ φόρους ποσὰ καὶ ἂν, ἐφ' ἑτέρου, οἱ σύμμαχοι ἀνελάμβανον τὸ ἡμίον τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν, ὁ προϋπολογισμὸς θὰ ἰσοσκελιζέτο. Θὰ ἐρμηνευθῇ ὡς οἰστος οἰωνὸς τὸ γεγονός ὅτι τὰ εἰσπραχθέντα διὰ φόρους ἐπὶ τῶν προσόδων ποσὰ ἀνῆλθον ἀπὸ 332 δισ. κατὰ τὸ 1948 εἰς 843 κατὰ τὸ 1951 καὶ εἰς 1375 δισ. κατὰ τὸ 1953. Κατὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος καὶ Ἀθηνῶν τὸ ποσὸν τῶν ἀμέσων φόρων κατ' ἄτομον εἰς χιλιάδας δρχ. τοῦ 1952 ἀνῆλθον ἀπὸ 226 κατὰ τὸ 1949 εἰς 385 κατὰ τὸ 1952.

Ὅσασδήποτε ὁμως προσπάθειαι καὶ ἂν κατέβαλε τὸ κράτος πρὸς ἰσοσκελίσειν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀπεκλείετο ἡ ἔλιψις νὰ φθάσῃ εἰς θετικὸν ἀποτέλεσμα ἄνευ τῆς ἔξωτερικῆς βοήθειας. Τὰ ἔκτακτα ταῦτα ἔσοδα προῆλθον πρῶτον ἀπὸ τὴν ΟΥΝΡΑ, κατόπιν ἀπὸ τὴν Ἀμερικανικὴν Βοήθειαν καὶ τέλος ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν δολλαρίων τῆς ΕΚΑ.

ΣΤ'. Ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ.—Ἀντιμετωπίζουσα τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ μίαν πληθωριστικὴν κατῶστασιν ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα ἔδωκε ὄχι μόνον νὰ ἐπιβάλλῃ ἔλεγχον εἰς τὰς χορηγουμένας πρὸς τὴν οἰκονομίαν πιστώσεις ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἡ ἴδια μέχρι τοῦ 1949 τὴν χορηγήσειν τοῦ μεγαλύτερου μέρους αὐτῶν. Ἡ χρηματοδότησις προσέλαβε μεγάλους διαστάσεις κατὰ τὸ 1948, τὰ δάνεια ἀνῆλθον εἰς 2.074 δισ. δραχμῶν ἐπῆλθε δηλ. αὐξήσις κατὰ 35%. Γεγονὸς ἀξίον νὰ σημειωθῇ εἶναι ὅτι τὰ δάνεια τῶν ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν εἶχον σχεδὸν διπλασιασθῇ (620 δισ. δραχμῶν).

Ἡ γεωργία καὶ τὸ καπιεμπόριον ἤρχοντο πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς, ἀλλ' αἱ πιστώσεις πρὸς τὴν βιομηχανίαν εἶχον αἰσθητῶς αὐξηθῆ, ἀκολουθοῦσαι ἐν τούτῳ τὴν παραγωγὴν. Νέα μέτρα διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν πιστώσεων ἐθεσπίσθησαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ρευστοποιήσεως καὶ καθορισμὸν τῆς συνεργασίας μεταξὺ ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἐπιτόκιον ἦτο ὑψηλὸν ἂν καὶ κατώτερον τοῦ εἰς τὴν ἐλευθερὰν ἀγορὰν ἰσχύοντος τὸ ὅποιον ἦτο τοκογλυφικόν. Καὶ εἰς τὸν τομέα τούτου εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἡ κερδοσκοπία καὶ αἱ χορηγούμεναι πιστώσεις δὲν ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὰς πραγματικὰς δυνατότητας τῆς οἰκονομίας.

Ἐπῆλθε σαφὴς βελτίωσις τῆς καταστάσεως κατὰ τὸ 1949 καὶ κατὰ τὸ 1950. Τὰ καθαρὸν ἔθνικον εἰσόδημα βάσει τοῦ κόστους τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ἀνῆλθεν ἀπὸ 21.447 δισ. δρχ. κατὰ τὸ 1948 εἰς 26.320 (1949) καὶ εἰς 27.000 κατὰ τὸ 1951 (ὑπολογιζόμενον εἰς σταθερὸν νόμισμα τοῦ 1951). Ὁ δείκτης τῆς ἐξελίξεως τῶν ἔθνικῶν πλουτο-

παραγωγικών πόρων (μέ δείκτην 100 διά τό 1938) ἀνήλθε διά τά αὐτά ἔτη εἰς 88,105 καί 100 διά τό 1950. Ἡ ποσότης τοῦ κυκλοφοροῦντος χαρτονομίσματος, ἡ ὅποια εἶχε ἀξηθῆ κατά 656 δισ. δραχμῶν κατά τήν περίοδον 1948-1949, παραμένει περίπου σταθερά (1859 δισ. κατά τό 1949-1887 δισ. κατά τό 1950) καί ἀνταποκρίνεται πρὸς ἔντονα-τεράν οικονομικήν δραστηριότητα, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν πιστώσεων τῶν χορηγηθειῶν εἰς τήν γεωργίαν, εἰς τό ἐμπόριον καί εἰς τήν βιομηχανίαν: 2.704 δισ. δραχμῶν κατά τό 1948, 3387 κατά τό 1949, 4560 κατά τό 1950.

Αἱ ἰδιωτικά Τράπεζαι λαμβάνουν μέρος εἰς τήν χορήγησιν αὐτῶν κατά ποσοτῶν ὁσημέραι μεγαλύτερον. Ἐν τούτοις τό συνολικόν ὕψος τῶν πιστώσεων φθίνει μόλις τά 50% τοῦ προπολεμικοῦ.

Σημειοῦται ἀφ' ἑτέρου ἀναζωογόνησις τῆς ἀποταμιεύσεως, ἀποδοτέα εἰς μικράν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καί ἰδίως εἰς εὐνοϊκοῦς ψυχολογικοῦς παράγοντας. Ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τήν δραχμὴν ἐπιανέρχεται καί ἡ νομισματικὴ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1949, συνέπεια τῆς ὑποτιμῆσεως τῆς λίρας, δέν περικολεῖ τήν κερδοσκοπίαν τῶν ὁσίων θά ἠδύνατο τις νά φοβηθῆ. Ἡ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πώλησις χρυσῶν λιρῶν πρὸς τό κοινὸν κάμπτεται. Τό σύνολον ὁμῶς τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων (ἐξαιρέσει τῶν παρὰ τῆ Τραπεζῆ τῆς Ἑλλάδος) ἀνέρχεται ἀπὸ 657 δισ. δρχ. κατά τό 1948 εἰς 1153 κατά τό 1949 κατόπιν δέ εἰς 1540 κατά τό 1950, ποσά ὁμῶς πολὺ μικρά ἀκόμη ἐν συγκρίσει πρὸς τήν νομισματικὴν κυκλοφορίαν καί τήν δραστηριότητα τῆς ἀγορᾶς τοῦ χρυσοῦ. Ἀπὸ τό 1945 ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε διά τὰς ἰδιωτικάς Τραπεζάς ἡ κυρία πηγή πιστώσεων καί ἡ ἐλέγχουσα τὰς πιστώσεις Νομισματικῆ Ἐπιτροπῆ ἤλπιζε νά ὀδηγήσῃ τοὺς ἐμπόρους καί τοὺς βιομηχάνους νά περιορίσων, διά τῆς ἀγορᾶς συναλλαγμάτων, τὰ πλεονάσματα τραπεζικῶν πιστώσεων τὰ ὅποια διέθετον καί νά δείξουν αὐτὰ καί πάλιν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν δραχμὴν, ἀλλ' αἱ ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ἀγορασθεῖσαι χρυσαὶ λίραι δέν ἐπανῆλθον εἰς τὴν κυκλοφορίαν. Τὰ γεγονότα ἐπέπρωτο ἄλλωστε νά διαφεύσουν τὰ εὐνοϊκά προγνωστικά.

Ζ'. Ἡ ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ.— Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τοῦ 1950 ἐξερράγη ὁ πόλεμος τῆς Κορέας καί τό ἐξωτερικόν αὐτό γεγονός δέν ἀργεῖ νά ἐχῆ μεγάλας συνεπείας διά τήν Εὐρώπην καί εἰδικῶς διά τήν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν.

Ἡ ὕψωσις τῶν διεθνῶν τιμῶν ἔχει τὸν ἀντίκτυπον τῆς ἐπὶ τῶν ὄρων τῶν συναλλαγῶν εἰς χώραν εἰσάγουσαν πρώτος ὕλας καί προϊόντα παραγωγῆς. Τὰ μέγεθος τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας θά μειωθῆ καί θά ἐξαρτηθῆ ἀπὸ ὄρους αὐστηροτέρους. Αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι θά αὐξηθῶν καί πάλιν. Ἀφίνοντες δέ κατὰ μέρος τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἡ διεθνὴς κρίσις ἐδημιούργησε διά τό ἐξωτερικόν ἐμπόριον, θά ὑπενθυμισωμεν τήν ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐπιβληθεῖσαν ἐπιβάρυνσιν, τῆς ὁποίας τό ποσοστὸν ἐν σχέσει πρὸς τό ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν εἶναι ἀνώτερον πρὸς τό ἀναλογοῦν εἰς τήν Ἀγγλίαν καί εἰς τήν Γαλλίαν.

Ἄλλ' ἡ μείωσις τῆς οικονομικῆς βοήθειας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἀπέτελεσε γεγονός σοβαρότερον, διότι παρὰ τὴν σχετικῶς περιορισμένην ἔκτασιν τῆς, ἔθιγε αὐτὴν ταύτην τὴν ὕψην τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ἡ μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί τῆς ΕΚΑ (Ὅργανισμοῦ Εὐρωπαϊκῆς Οἰκ. Συνεργασίας) ἀναφεῖσα διαφωνία ἐπήγαγεν ἀπὸ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τῆς ἀνασυγκροτήσεως ὡς ἐκ τοῦ ὅτι δέν εἶχον ληφθῆ τὰ προσήκοντα μέτρα. Ὁ δέ προϋπολογισμὸς ἦτο βάρανθρον καταβροχθίζον τὰ δολλάρια. Ἀσφαλῶς τὰ ἀπὸ τὸν Ο.Ε.Ο.Σ. ἀντλούμενα ποσά ἦσαν ἀνεπαρκῆ διά τετραετῆς σχέδιον, ἴσως ὑπὲρ τό δέον φιλόδοξον μολονότι ἀναγκαῖον. Δέν ἦτο ἀφ' ἑτέρου δυνατόν ν' ἀποδευσευθῆ σημαντικόν μέρος τῶν δραχμῶν αἱ ὁποιαὶ προσήλθον ἀπὸ τῆν πώλησιν δολλαρίων τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. χωρὶς νά ἐπιταχυνθῆ ὁ πληθωρισμὸς.

Τό ποσοστὸν οὕτω τῶν κερδῶν τὰ ὅποια θά παρείχων αἱ ἐπενδύσεις ἦτο ὑπὲρ τό δέον χαμηλόν ὥστε νά ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καί συνεπῶς τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Διαπιστοῦται δέ βάσει τοῦ πίνακος τῶν ἐθνικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ὅτι τό καθαρόν ἐθνικόν εἰσόδημα ἀνέρχεται βραδέως μεταξὺ τοῦ 1949 καί τοῦ 1952. Ἡ ὁσίστις τῶν Ἀμερικανῶν καθίσταται ἀκαμπτὸς καί αἱ δικαιολογημένα παρατηρήσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δέν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Αἱ ἐπιτήσιμα παρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. χορηγήσεις κατέρχονται ἀπὸ 279 ἑκατομ. δολλαρίων κατά τό 1949-50 εἰς 207 διά τό οικονομικὸν ἔτος 1950-51 καί εἰς 182 ἑκατομ. διά τό 1951-52. Τό πρόγραμμα τῆς ἀνασυγκροτήσεως, τὸ ὅποιον εἶχε ἦδη ἀναθεωρηθῆ κατά τό 1950 καί περιορισθῆ ἀπὸ 592 ἑκατομ. δολλαρίων εἰς 375, ἐγένετο ἅπασι ἐπὶ τό ἀντικείμενον νέας ἐξετάσεως.

Κατὰ τό φθινώπορον τοῦ 1952 καθ' ἂν χρόνον τὸν Ο.Ε.Ο.Σ. ὑπεκαθίστα ἡ ΜΞΑ (Ὅργανισμὸς Ἀμοιβαίας Ἀσφαλείας) καί ὁ Γ'ΟΑ (Ὅργανισμὸς Οἰκονομικῆς Δράσεως εἰς τό Ἐξωτερικόν) αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι αἱ χορηγήσουν διά τό ἐπόμενον ἔτος 80

έκατομμ. δολλαρίων. Κατά την εποχήν εκείνην, Νοέμβριον τοῦ 1952, ἡ ἐκλογικὴ νίκη τοῦ Κόμματος τοῦ Συναγερμοῦ ἐπρόκειτο νὰ μεταβάλλῃ οὐσιωδῶς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν.

Ἡ κατάστασις δὲν εἶχε παύσει χειροτερεύουσα καὶ ἡ σχετικὴ ἐσωτερικὴ σταθερότης τοῦ 1952 ἐπετεύχθη εἰς βάρος τῶν ἐπενδύσεων. Αἱ ἐσοδαί ἦσαν ἐξαιρετικοὶ ἀλλ' εἶχε σημειωθῆ ὑποχώρησις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Ἡ ἀνεργία ἤρξε. Αἱ τιμαὶ χονδρικῆς πωλήσεως καὶ ὁ τιμὰριθμὸς λιανικῆς πωλήσεως ὅτι ὀποῖα μεταξὺ τοῦ πρώτου ἔξαμήνου τοῦ 1950 καὶ τοῦ πρώτου τριμήνου τοῦ 1952 εἶχον ὑποβῆ ἀντιστοίχως κατὰ 30% καὶ κατὰ 24% κατήρχοντο ἐλαφρῶς ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου.

Ἡ τιμὴ τοῦ δολλαρίου εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν ἀρχίζει σχετικῶς νὰ πλησιάζῃ τὴν ἐπίσημον ἰσοτιμίαν καὶ ἡ τιμὴ τῆς χρυσοῦς λίρας ὑποχωρεῖ καὶ αὕτη. Αἱ πιστώσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐξακολουθοῦν οὐχ' ἦττον ν' αὐξάνονται εἰς ὄγκον.

Ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1952 ἀσκηθεῖσα ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ συνίσταται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἰς τὰ ἀκόλουθα σημεία: Μείωσις τοῦ ἐλλείμματος τοῦ προϋπολογισμοῦ, συμπύκνσις τῶν ἐπενδύσεων. Τὰ κρατικὰ ἐξοδα τὰ χρηματοδοτούμενα ἀπὸ ποσὰ προερχόμενα ἐκ τῆς πωλήσεως δολλαρίων τῆς βοήθειας ἔχουν σαφῶς μειωθῆ. Ἐπιβολὴ περιορισμῶν εἰς τὰς τραπεζιτικὰς πιστώσεις.

Τ' ἀντιπληθωριστικὰ μέτρα τὰ ληφθέντα εἰς τὸ πεδίον τῶν πιστοδοτήσεων ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ ὄγκου τῶν πιστώσεων καὶ τῆς κατανομῆς των. Οὐσιαστικῶς αἱ πρὸς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον πιστοδοτήσεις ἐβλήθησαν περιοσώτερον. Αἱ πιστοδοτήσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν βίους δύο αὐτοῦς τομεῖς ἐμειώθησαν κατὰ τὸ ἥμισυ ἐντὸς τοῦ ἔτους 1952: 205. δισ. διὰ τὴν βιομηχανίαν τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1952 ἐναντὶ τῶν 470 τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ 230 δισ. διὰ τὸ ἐμπόριον ἐναντὶ τῶν 418 τοῦ 1951.

Ἡ χρηματοδότησις τῆς γεωργίας προσέκρουεν ἄλλωστε εἰς μίαν δυσκολίαν. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ τοιαύτη πιστοδότησις, ἡ ὁποία συνεπάγεται ἀκίνητοποιήσιν σημαντικοῦ μέρους τῶν κεφαλαίων, ὑπήγχο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἡ ὁποία ἐπρεπε νὰ ἐφοδιασθῆ μὲ ἐιδικὰς πηγὰς ἐσόδων.

Πλὴν ὅμως κατὰ τὸ 1950 ἐπὶ τῶν 1.280 ἑκατ. τῶν πρὸς τὴν γεωργίαν πιστώσεων ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εἶχε χορηγήσει τὰ 1.210 δηλαδὴ σχεδὸν τὸ σύνολον αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ καθόρισεν ἀνώτατα ὅρια διὰ τὰς βραχυπρόθεσμοις, τὰς μεσοπρόθεσμοις καὶ τὰς μακροπρόθεσμοις πιστώσεις. Τ' ἀνώτατα αὐτὰ ὅρια ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἀνώτατα ὅρια τῆς χρηματοδοτήσεως εἰς τὴν ὅποιαν ἡδύνατο νὰ προβῆ ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' αὕτη χρηματοδοτεῖ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἢ διὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανισμῶν τῆν ἀγροτικὴν ὑπαίθρον (ἐσοτικῆς Τραπεζῆς ἢ διὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανισμῶν καὶ διανομῆς). Εἰς τὸ τέλος τοῦ 1954 τὸ δέαις, σχηματισμοῦ γεωργικῶν ἀποθεμάτων καὶ διανομῆς). Εἰς τὸ τέλος τοῦ 1954 τὸ σύνολον τῶν πιστώσεων αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 604 δισ. ἑκατ. δρχ. ἀνεαρτήτως τῶν 2.193 δισ. μὲ τὰ ὅποια ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐχρηματοδότησε τὸν γεωργικὸν τομεῖ. Ἐπιβάλλεται νὰ προστεθοῖν καὶ αἱ σημαντικαὶ πιστώσεις αἱ χορηγηθεῖσαι διὰ τὸ καπνεμπόριον. Ἡ γεωργία ἐλάμβανεν οὕτω σχεδὸν σταθερῶς τὰ 60% τῶν πιστώσεων. Ἡ συμβολὴ τῆς εἰς τὸ καθαρὸν ἐσωτερικὸν προϊόν βάσει τοῦ κόστους τῶν συντελεστῶν εἶναι 42%.

Ἄλλ' ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν δραχμὴν καθιστᾷ περιζήτητον τὴν λίραν Ἀγγλίας καὶ περιορίζει εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς τραπεζιτικὰς καταθέσεις. Ὑπολογιζόμεναι εἰς δραχμὰς αἱ καταθέσεις τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὰς ἐμπορικὰς Τραπεζὰς κατὰ τὸ 1951 τὸ ἑβδομῶνον μόνον τῶν προπολεμικῶν καταθέσεων ἀντιπροσωπεύουν. Ἡ ἔλλειψις ρευστοῦ χρήματος ἔχει ὡς ἐπακόλουθον τὴν αὐξησιν τοῦ ἐπιτοκίου καὶ ἐμμέσως τὴν αὐξησιν τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς τοῦ τιμὰριθμοῦ.

Κατὰ τῆς κλασσικῆς ἐμπνεύσεως πολιτικῆς αὐτῆς τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ ἐστράφη ὁ καθηγητὴς Βαρβαρέσσος. Κατὰ τὴν γνώμην του ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ δυνηθῆ νὰ ἰσοσκελισθῇ τὰς μὴ στρατιωτικὰς τῆς δαπάνας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἰσολογίου τῶν πληρωμῶν τῆς χωρὶς ἐξωτερικὴν βοήθειαν, διὰ τῆς διαρρυθμίσεως τῆς φορολογίας, διὰ μεταρρυθμίσεων εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας, διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῶν μονοπωλίων καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως ἐλέγχου ἐπὶ τῶν εἰσεργῶν. Κατὰ τὴν γνώμην του ἡ λύσις τοῦ προβλήματος δὲν ἐγκεῖται εἰς τὴν ἐκβιομηχανοποίησιν ἀλλ' εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου τῶν πτωχοτέρων τάξεων διὰ τῆς κατασκευῆς κατοικιῶν καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

Η) Ἡ ὑποτίμησις τῆς δραχμῆς. Μία ἐκ τῶν πρώτων πράξεων τῆς Κυβερνήσεως τῶν ἐκλογῶν τοῦ Νοεμβρίου 1952, ὑπῆρξεν ἡ ἐπελθοῦσα τὴν 9ην Ἀπριλίου ὑποτίμησις τῆς δραχμῆς τῆς ὁποίας ἡ ἐπίσημος τιμὴ ἀπὸ 1:15.000 ὥρισθη εἰς τὴν ἰσοτιμίαν 1:30.000 ἐν σχέσει πρὸς τὸ δολλᾶριον καὶ 1:300.000 πρὸς τὴν χρυσοῦν λίραν. Ἡ ὑποτίμησις αὕτη, ἡ ὁποία ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ὑπαρξιν μίας τεχνικῆς τιμῆς διὰ τὰς

συναλλαγής εξετέλεσθη επίτυχως. Προηγότη ταύτης και την προετοίμασε σειρά προληπτικών μέτρων αποβλεπόντων εις την εξουδετέρωσιν υπερβολικής ύψώσεως τού τιμαρίμου. Ούτω λ.χ. η Κυβέρνησις εισήγαγε πρό της ύποτιμησις άποθιματά ειδών διατροφής. Η ύποτιμησις αύτη δέν ητο ειμή εν έκ των μέσων των αποβλεπόντων εις την ανόρθωσιν τής οικονομίας.

Την συνεπλήρωσεν η κατάργησις του συστήματος των ποιοτικών περιορισμών, των προσοτώσεων, εις τους όποιους υπεβάλλοντο αι εισαγωγαι, αι προερχόμεναι εκ των χωρών τής ευρωπαϊκής ένωσης πληρωμών και εκ τής ζώνης του δολλαρίου, εξσιρουμένων των ειδών πολυτελείας και η κατάργησις των φόρων επί των εισαγωγών και των πριμοδοτήσεων των εξαγωγών. Εις νέος σταθμός έσημειώθη τήν 1 Μαΐου 1954 όταν η Τράπεζα τής Έλλάδος έθεσεν εις κυκλοφορίαν τήν νέαν δραχμήν ίσοδυναμούσαν προς 1.000 παλαιάς. Έπιβάλλεται η διευκρίνισις ότι αι νέαι δραχμαι αι όποσαι έτέθησαν εις κυκλοφορίαν δέν είχαν ως αποτέλεσμα να μεταβληθί η έξωτερική άξια του νομίσματος τούτου και ότι το μέτρον απέβλεπεν άπλως εις το να διευκολύνη τās έσωτερικās ανταλλαγās.

Η κυβέρνησις κατέβαλεν επίσης προσπάθειās δια τήν ίσοκάλεισιν των κρατικών έξόδων δια τής βελτιώσεως του φορολογικού καθεστώτος, από άπόψεως βεβαιώσεως των φόρων και αποδόσεως αυτών.

Τά αποτελέσματα τής πολιτικής ταύτης ύπήρξαν άναμφισβήτητα, όχι μόνον από άπόψεως των δημοσίων οικονομικών αλλά και επί τής παραγωγής, των πιστώσεων και του ίσοζυγίου των πληρωμών. Το έλλειμμα του προϋπολογισμού είναι πάντοτε σημαντικόν αλλά δέν φαίνεται να υπερβαίνει τα 2000 δισ. δραχμών. Το ποσοστόν των στρατιωτικών δαπανών σημειώνει τάσεις άνόδου αλλά και το ποσοστόν των δημοσίων έπενδύσεων άνήλθε μετά τήν κάμψιν του 1952.

Άτυχώς ο τραγικός σεισμός των Ιονίων Νήσων τον Αύγουστον του 1953, ο όποιος κατέστρεψε 20.000 οικίας και έπέφερε τον θάνατον πολλών προσώπων, κατέστησε άστέγους περισσότερους των 10.0000 έλλήνων. Πρόκειται περι νέος δικημοσίας δια το έθνος και περι προσέβου έπιβαρύνσεως δια τήν έλληνικήν οικονομίαν.

Ο γενικός δείκτης τής βιομηχανικής παραγωγής άνέρχεται εις 172 κατά το τρίτον τρίμηνον του 1954. Τα ποσα των καταθέσεων εις τās Τραπεζίκās άνέρχοντο από 2100 δισ. δραχμών κατά μέσον όρον—ποσόν το όποιον παραμένει σχεδόν σταθερόν κατά το μεταξύ του 1951 και του Μαρτίου του 1953 χρονικόν διάστημα—εις 4000 δισ. κατά το τέλος του 1954. Αι τραπεζικαι πιστοδοτήσεις ηνέησαν σημαντικώς κατά το 1954. Τέλος το έλλειμμα του ίσοζυγίου των πληρωμών περιορίσθη.

Η ύποτιμησις τής δραχμής αν δέν έπέφερεν άμέσως αντίδράσεις είχαν εν τούτοις λίαν αισθητόν αντίκτυπον επί των τιμών και του τιμορίθμου. Άπό του Μαΐου του 1953 και μέχρι του Οκτωβρίου είναι σαφής η ύψωσις των τιμών χονδρικής πώλησεως. Η ύψωτική αύτη τάσις εξεδηλώθη εκ νέου κατά το τέλος του έτους 1954, αλλά με ρυθμόν βραδύτερον. Ο τιμαρίθμος ηκολούθησε, με ώρισμένην καθυστέρησιν, τήν ύψωσιν των τιμών χονδρικής πώλησεως και ο δείκτης ανήλθεν από 101 τον Άπριλίου του 1953 εις 128 τον Δεκέμβριον του 1954. Η γενική αύξησις των μισθών και των ημερομισθίων (25% δια τους κατωτέρους) δέν εκάλυψε πλήρως τήν μείωσιν τής άγοραστικής δυνάμεως και η κατανάλωσις δέν επανήλθεν άκόμη εις το προπολεμικόν τής έπίπεδον ενώ το έθνικόν εισόδημα κατά κεφαλήν κατοίκου υπερέβη κατά 8%, το προπολεμικόν. Η πληθωριστική τάσις επέτεινε τήν άνισότητά των εισοδημάτων και οι βιομήχανοι, οι έμποροι και τα έλευθέρια επαγγέλματα κατανέμονται τα 33% περίπου του έθνικου εισοδήματος, ενώ οι πραγματικοί μισθοί και τα ημερομισθια των εργαζομένων υπολείπονται των προπολεμικών. Είναι άληθές ότι τήν κατάστασην ταύτην άντισταθμίζει η αύξησις του γεωργικου εισοδήματος, άλλ' έπιτρέπεται να διερωτηθώμεν κατά πόσον τα άναμφισβήτητα πλεονεκτήματα τα προελθόντα από τήν αναπροσαρμογήν τής δραχμής θά είναι μόνιμα και κατά πόσον δέν θά μειούνται βαθμύδεν έφ' όσον θά αναπροσαρμόζεται το ηδη ύψηλόν και άνεπίδεκτον ως φαίνεται συμπίεσεως κόστος τής παραγωγής.

Έπανερχόμενα ούτω εις το θεμελιώδες πρόβλημα τής ελληνικής οικονομίας, το των έπενδύσεων. Μόνον δια τής αύξησεως του δυναμικου τής γεωργίας και τής βιομηχανίας δύναται να ύπενρικηθί άνισορροπία άπορρέουσα όχι από τās έπικρατούσας συνθήκας άλλ' από αύτην ταύτην τήν ύψην τής οικονομίας. Άλλ' η εκτέλεσις προγράμματος ανάπτυξεως έχει ως προϋπόθεσιν τήν εξασφάλισιν τής βοηθείας, τής άποταμιεύσεως και ίδιως των ξένων κεφαλαίων. Υπάρχει όμως κίνδυνος, αν εφαρμοσθί άμέσως το πρόγραμμα, ν' αύξήσθ η πληθωριστική πίεσις.

Θ) Η κατάσταση από το τέλος 1955 μέχρι των άρχών 1958.—Άπό του τέλους του 1955 η ελληνική δημοσία και ιδιωτική οικονομία εισέρχεται εις κατάστασιν γενικωτέρας άνορθώσεως. Η άνάρρωσις αύτη σημαίνει σχετικήν σταθερότητα ίσορροπίας των οικονομικών λειτουργιών μετά συνεχίσεως κατασκευής ώρισμένων μεγάλων παραγωγικών

έργων και προετοιμασίας άλλων· άλλ' ή σταθερότης αυτή δέν σημαίνει ούτε λύσιν του βασικού προβλήματος τής εθνικής οικονομίας, ως τούτο εξετέθη άνωτέρω, ούτε καν ταχεία ανάπτυξιν τής παραγωγής ή άνοδον του βιοτικού επιπέδου ουσιώδη. Αντιθέτως μάλιστα νέα σοβαρά ζητήματα τίθενται, έξ ών τά σπουδαιότερα είναι τό τής κατανομής του βραδείως αύξανόμενου εισοδήματος και του σχεδιασμού διά τήν χρησιμοποίησιν του εισοδήματος τούτου.

Οί παράγοντες τής νέας Ισορροπίας συνίστανται α) εις τήν σταθερότητα τής εξωτερικής αξίας τής δραχμής ως αυτή νομοθετικώς καθωρίσθη πρὸς δρχ. 30 τό δολλάριον και 300 δραχ. τήν λίραν, β) εις τήν Ισοσκέλισιν του δημοσίου προϋπολογισμού και μάλιστα εις τήν δημιουργίαν σοβαρών υπερβάσεων των εσόδων, έναντι των προϋπολογισθέντων κατά τήν χρῆσιν 1957, κατά 1.900 εκ., δραχ. δημιουργουμένων ούτω και περισσευμάτων, γ) Είναι άληθές ότι δαπάναι του προϋπολογισμού επενδύσεων εκάλυφθησαν εκ τής άμερικανικής βοήθειας, αλλά αυτή κατ' έτος μειούται διαρκώς και περισσότερο ένδύ τό κράτος τείνει νά άντεπεξέλθῃ μόνον εις τήν διατήρησιν προγράμματος δημοσίων επενδύσεων εκ των ίδιων πόρων τής εθνικής οικονομίας, δ) τό γενικόν Ισοζύγιον πληρωμών, εμφανίζεται έλλειμματικόν κατά 45 εκ. δολλ. τό 1954, 37 τό 1955 και 49 τό έτος 1956, έν τούτοις όμως τό Ισοζύγιον των τρεχουσών συναλλαγών έχει μεγαλύτερον άνοιγμα κατά 74 εκ. δολλ. τό 1954, 63,2 τό 1955 και 115 τό έτος 1956. Τέλος τό έλλειμμα του έμπορικου Ισοζυγίου αύξάνει κατ' έτος από 169 εκ. δολλ. τό 1954 εις 181,1 τό 1955 και 258,2 τό 1956. Η δυσμενής διόγκωσις του έλλείμματος τούτου όφείλεται εις τήν αύξησιν των εισαγωγών, δι' ης άποτρέπεται ή ύψωσις του τιμαριθμου και ή ανάπτυξις του πληθωρισμού, μαρτυρεί όμως τήν ύπαρξιν πάντοτε του θεμελιώδους προβλήματος τής ελληνικής οικονομίας τής άνεπαρκείας τής αναπτύξεως τής παραγωγής, ε) τήν διαφοράν μεταξύ έμπορικου Ισοζυγίου και Ισοζυγίου πληρωμών καλύπτει ή αύξησις των άδηλών πόρων οίτινες από 95,5 εκ. δολλ. τό 1954 άνέρχονται εις 117,9 τό 1955 και εις 143,2 τό 1956. Άλλ' ή εθνική οικονομία έρείδεται ούτω επί παράγοντος εύχερώς μεταβαλλόμενου και άβεβαίου μελλοντικώς. Αντιθέτως αι έξαγωγαι παρουσιάζουσι από του 1955 βραδείαν άνοδον, στ) ή ύψωσις του τιμαριθμου μειούται από έτους εις έτος ίνα όλοσχερώς σχεδόν εκλείψῃ κατά τό έτος 1957. ζ) αι καταθέσεις αύξάνονται άλματωδώς από έτους εις έτος, τούτο δε επέτρεψε τήν διεύρυσιν τής χρηματοδοτήσεως εκ των διαθέσιμων των Τραπεζών, η) τό έθνικόν εισόδημα παρουσιάζει αύξησιν από έτους εις έτος, ήτοι κατά 7,1% κατά τό έτος 1955 και 5,3% τό 1956. Περισσότερον όμως συνέβαλον εις τήν αύξησιν ταύτην ούχι ή γεωργία, κτηνοτροφία και τά μεταλλεία και ή μεταποίησις, αλλά οι δευτερευόντες παράγοντες τής οικονομίας, θ) καθ' όσον άφορά τήν άπασχολουμένων και σταθερά ή μάζα των άνέργων παρά τήν αύξησιν τής παραγωγής και του εισοδήματος. Τούτο όφείλεται εις τήν επίτευξιν υψηλότερας παραγωγικότητος και αύξησιν των ώρων έργασίας ως και τήν αύξησιν των εξαγοζόμενων γυναικών και τήν συνέχισιν τής άστυφιλίας.

Κατά συνέπειαν ή ελληνική οικονομία εύρίσκεται εις κατάστασιν σχετικής Ισορροπίας και σταθερότητος, ης ή περαιτέρω εξέλιξις εξαρτάται εκ τής αναπτύξεως παραγωγικού γενικώτερου σχεδιασμού, έν τή δημοσίαι και τή ιδιωτική οικονομία, διότι άλλως ύφίσταται κίνδυνος να περιέλθῃ ή οικονομία εις κατάστασιν στασιμότητος, μέ όλας τάς συνέπειας έξ αυτής, έν όψει του όξέως δημογραφικού προβλήματος και τής αύξησεως τής ζήτησεως έν τή έσωτερική άγορά. Η δημιουργία γενικώτερου και σταθερού σχεδιασμού τής οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής μέλλει τά μέγιστα να συμβάλλῃ εις τήν δημιουργίαν του άναγκαίου θετικού κλίματος εμπιστοσύνης τώσων των μεγάλων διεθνών οργανισμών χρηματοδοτήσεως όσων και του ξένου κεφαλαίου.

II

Τό 'Υπουργείον των Οικονομικών και αι άρμοδιότητες αυτου.

3. Η όργάνωσις του 'Υπουργείου Οικονομικών:
Τό 'Υπουργείον των Οικονομικών άποτελεί, μετά του 'Υπουργείου Συντονισμού, τήν έτέραν των δύο βασικών διοικήσεων έφ' ών έρείδεται ή

1. Η νομοθεσία του 'Υπουργείου Οικονομικών διήλθε διά πολλών μεταβολών: Τά κύρια στάδια αυτής είναι: ν. 505/1914, Δ. 19-7-1930, Β.Δ. 24-6-1935 και 27-7-1935. Βλ. και Ν. 38/1936. Ν.Δ. 30-4-1936. Ν. 4796/1930. Β.Δ. 4-12-1936. Ν. ΣΠ/1852.

άσκησις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἄλλ' ἐνῶ τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἔχει, ὡς ἐλέχθη, κυρίως ἐπιτελικὰς καὶ γνωμοδοτικὰς ἀρμοδιότητας, τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν ἔχει, πλὴν τῶν ἐπιτελικῶν, κυρίως εὐρυτάτας ἀποφασιστικὰς ἀρμοδιότητας, ἀναφερομένης ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῶν δημοσίων φόρων καὶ εἰσπραξίν τούτων καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν δημοσίων δαπανῶν διὰ τῆς συντάξεως τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Οὕτω αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν εἶναι: α) ἡ μελέτη καὶ προπαρασκευὴ τῶν νομοθετικῶν μέτρων δι' ὧν θὰ καθορισθῶσιν αἱ μορφαὶ καὶ τὸ ὕψος τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως, β) ἡ ἐπὶ τῶν φορολογουμένων ἐπιβολὴ τῶν φόρων καὶ ἡ παρ' αὐτῶν εἰσπραξίς τούτων, γ) ἡ σύνταξις τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ κατὰ τε τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, δ) ἡ διάθεσις τῶν οἰκονομικῶν πόρων πρὸς τοὺς διαφόρους φορεῖς τῶν δαπανῶν, ε) ἡ φύλαξις καὶ ἡ διαχείρισις τῆς δημοσίας περιουσίας.

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν κατανέμονται κυρίως εἰς δύο Γενικὰς Διευθύνσεις, τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τῆς Φορολογίας, ἀρμοδίαν ἐπὶ τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ ἀρμοδίαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν δημοσίων δαπανῶν.

α) Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Φορολογίας. Αὕτη κατανέμεται εἰς τὰς ἑξῆς Διευθύνσεις¹ :

Τὴν Διεύθυνσιν Φορολογίας Προσόδων, ἣτις ἐφαρμόζει τὴν νομοθεσίαν περὶ φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος τῶν φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων.

Τὴν Διεύθυνσιν Φορολογίας Κεφαλαίων, ἣτις ἐφαρμόζει τὴν νομοθεσίαν φορολογίας μεταβιβάσεως ἀκινήτων, κληρονομιῶν, δωρεῶν, προικῶν, καὶ λαχειῶν, ὠφελείας ἐκ νομισματικῶν πληθωρισμῶν, πιστώσεων κλπ., ὡς καὶ τὴν περὶ τελῶν χαρτοσήμου νομοθεσίαν, (ὡς καὶ τελῶν δικαστικῶν, συμβατικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, προξενικῶν κλπ.)

Τὴν Διεύθυνσιν Μονοπωλίων καὶ Φόρων Καταναλώσεως, ἣτις ἐφαρμόζει τὴν νομοθεσίαν περὶ κρατικῶν μονοπωλίων (ἄλατος, πετρελαίου, πυρείων, παιγνιοχάρτων καὶ σακχαρίνης), περὶ διώξεως λαθρεμπορίου τῶν ὡς ἄνω μονοπωλιακῶν ἀγαθῶν, περὶ φορολογίας ἀγαθῶν καταναλώσεως καὶ παροχῶν ψυχαγωγίας, ὡς καὶ περὶ φόρου κύκλου ἐργασιῶν καὶ πολυτελείας.

Τὴν Διεύθυνσιν Φορολογικῶν Στοιχείων, ἣτις παρακολουθεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων περὶ τηρήσεως λογιστικῶν βιβλίων καὶ τῶν ἄλλων κατὰ νόμον ὀριζομένων στοιχείων, ὑπὸ τῶν ἐπιτηδευματιῶν ὡς καὶ περὶ συγκεντρώσεως φορολογικῶν στοιχείων.

Τὴν Διεύθυνσιν Ἐπιθεωρήσεως Οἰκονομικῶν Ἐφοριῶν, ἣτις παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει τὸ ἔργον τῶν Ἐπιθεωρητῶν Οἰκονομικῶν Ἐφοριῶν καὶ ἐφαρμόζει τὰς κειμένας διατάξεις περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐφοριῶν.

Τὴν Διεύθυνσιν Φορολογίας Καπνοῦ, ἣτις ἀσκεῖ ἔλεγχον τῆς γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς παραγωγῆς τῶν καπνῶν καὶ ἐφαρμόζει τὴν νομοθεσίαν περὶ ἐγγείου φορολογίας τοῦ παραγομένου καπνοῦ καὶ περὶ φορολογίας καταναλώσεως τοῦ καπνοῦ.

Τὴν Τελωνειακὴν Διεύθυνσιν ἣτις ἐφαρμόζει τὸν τελωνειακὸν κώδικα, τὴν νομοθεσίαν διώξεως λαθρεμπορίου καὶ παρακολουθήσεως τῶν παραβάσεων κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν, μεταφορὰν καὶ ἀποθεματοποίησιν τῶν ἐμπορευμάτων.

Τὴν Δασμολογικὴν Διεύθυνσιν ἥτις ἐφαρμόζει τὸ δασμολόγιον, τὴν δασμολογικὴν νομοθεσίαν ὡς καὶ τὴν νομοθεσίαν περὶ ἐλευθέρων ζωνῶν καὶ συγκροτημάτων καὶ τὰς μετὰ ξένων χωρῶν ἐμπορικὰς συμβάσεις ὅσον ἀφορᾷ τὸ δασμολόγιον.

Τὴν Διεύθυνσιν Ἐπιθεωρήσεως Τελωνείων, ἥτις παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει τὸ ἔργον τῶν Ἐπιθεωρητῶν Τελωνείων καὶ ἐφαρμόζει τὰς κειμένας διατάξεις περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Τελωνείων.

Τὴν Διεύθυνσιν Φόρων ὑπὲρ Τρίτων, ἥτις παρακολουθεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς νομοθεσίας περὶ ἐπιβολῆς εἰσφορῶν, δικαιωμάτων, τελῶν καὶ ἐν γένει ἐπιβαρύνσεων ὑπὲρ κοινωφελῶν σκοπῶν, ἀσφαλιστικῶν ταμείων καὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου γενικῶς, πλὴν τοῦ κράτους.

Τὴν Διεύθυνσιν Δημοσίων Κτημάτων, ἥτις ἐφαρμόζει τὴν νομοθεσίαν περὶ ὀργανώσεως τῆς διαχειρίσεως τῶν κτημάτων τοῦ κράτους, ὡς καὶ περὶ προστασίας, ἐκμεταλλεύσεως, ἐκποιήσεως καὶ διαθέσεως αὐτῶν.

Τὴν Διεύθυνσιν Ἀπαλλοτριώσεων, ἥτις ἐφαρμόζει τὴν νομοθεσίαν περὶ ἀναγκαστικῶν ἀπαλλοτριώσεων.

Τὴν Διεύθυνσιν Ἐθνικῶν Κληροδοτημάτων, διαχειριζομένην τὰς σχολαζούσας κληρονομίας, ἐκκαθαρίζουσαν κληροδοτήματα ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ καὶ ἀσκοῦσαν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν κοινωφελῶν ἰδρυμάτων.

Τὴν Διεύθυνσιν Μελετῶν, ἀρμοδίαν διὰ τὴν μελέτην φορολογικῶν ζητημάτων καὶ γενικώτερον δημοσιονομικῶν καὶ οἰκονομικῶν τοιοῦτων.

Τὴν Διεύθυνσιν Στατιστικῆς, ἀρμοδίαν διὰ τὴν συγκέντρωσιν, κατάταξιν κλπ. στοιχείων ἐπὶ τῆς ἀμέσου καὶ ἐμμέσου φορολογίας, τῆς κρατικῆς περικοπῆς κλπ.

β) Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Δημοσίου Λογιστικοῦ¹. Εἰς αὐτὴν ὑπάγονται αἱ ἑξῆς Διευθύνσεις :

Ἡ Διεύθυνσις Προϋπολογισμοῦ, ἥτις ἐπιμελεῖται τῆς καταρτίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς σχετικῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως πρὸς τὴν Βουλὴν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Παρακολουθεῖ δὲ καὶ ἐλέγχει προληπτικῶς τὰς ἀποφάσεις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ προβλεπομένων δαπανῶν.

Ἡ Διεύθυνσις Εἰσπράξεως Δημοσίων Ἐσόδων, ἥτις ἐπιμελεῖται τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς παρακολουθήσεως τοῦ ἔργου τῶν Δημοσίων Ταμείων.

Ἡ Διεύθυνσις Γενικοῦ Λογιστηρίου, ἥτις τηρεῖ ἅπαντα τὰ λογιστικὰ βιβλία τοῦ Κράτους, ὡς πρὸς τὴν ταμειακὴν κίνησιν κ.λ.π. καὶ συντάσσει εἰς τὸ τέλος ἐκάστου οἰκονομικοῦ ἔτους τοὺς οἰκείους ἰσολογισμοὺς καὶ ἀπολογισμοὺς.

Ἡ Διεύθυνσις Συντάξεων, ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου περὶ ἀπονομῆς πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν συντάξεων καὶ κανονίζει τὰς συντάξεις ἀναπήρων καὶ θυμάτων πολέμου, ὡς καὶ τὰς προσωπικὰς τοιαύτας.

Ἡ Διεύθυνσις Δημοσίου Χρέους, ἥτις εἶναι ἀρμοδίαι ἐπὶ παντὸς θέματος σχετικοῦ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν δημόσιον χρέος ἢ σχετικὸν πρὸς τὰ χορηγούμενα ὑπὸ τοῦ κράτους πρὸς τρίτους δάνεια καὶ ἐγγυήσεις συνάψεως δανείων.

Ἡ Διεύθυνσις Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, ἥτις ἐποπτεύει καὶ ἐλέγχει τὴν διαχείρισιν τῶν ν.π.δ.δ., τηροῦσα πρὸς τοῦτο ἰδίους

1. Β. Δ. 4-12-1936.

λογαριασμούς και στοιχεία. Τῆς τοιαύτης ὁμως ἐποπτείας ἐξαιροῦνται πλείστα ν.π.δ.δ. βάσει ἐιδικῶν διατάξεων.

Ἡ Διεύθυνσις Γενικῆς Κινήσεως Κεφαλαίων, ἣτις ἀσχολεῖται μὲ τὰ νομισματικά καὶ συναλλαγματικά ζητήματα τοῦ κράτους, παρακολουθεῖ καὶ ρυθμίζει τὴν κίνησιν κεφαλαίων τῶν δημοσίων ταμείων, τῶν τραπεζικῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν ἐνδιαφερόντων τὴν δημοσίαν πίστιν Ν.Π.Δ.Δ., παρακολουθεῖ ἐπίσης τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος καὶ εἶναι τέλος ἀρμοδία ἐπὶ τῶν πολεμικῶν ἐπανορθώσεων καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους καταβαλλομένων ἀποζημιώσεων.

Ἡ Διεύθυνσις Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως, ἣτις ἐποπτεῖ καὶ ἐλέγχει τοὺς ὑπολόγους κρατικῆς διαχειρίσεως καὶ παρακολουθεῖ τὸ ἔργον τῶν Ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοσίων τούτων ὑπολόγων.

Ἡ Ὑπηρεσία Ἐπεξεργασίας Νόμων καὶ Διαταγμάτων, ὡς καὶ πράξεων σχετιζομένων πρὸς τὰ δημόσια οἰκονομικά. Αὕτη ἐπίσης ἐπιλαμβάνεται τῆς διοικητικῆς ἐρμηνείας τῶν κειμένων διατάξεων περὶ κρατικῶν δαπανῶν.

Ἡ Ὑπηρεσία Δημοσίων Ἐπενδύσεων, ἣτις παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων καὶ γενικῶς ἐπενδύσεων, βάσει τοῦ οἰκείου προϋπολογισμοῦ.

Ἡ Ὑπηρεσία Διαχειρίσεως Ἀνταλλαξίμων Μουσουλμανικῶν Κτημάτων, ἣτις ἐπιμελεῖται καὶ τῆς ρευστοποιήσεως αὐτῶν, πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῆς στεγαστικῆς καὶ ἀγροτικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων τοῦ 1922, τῶν κοινοτήτων κλπ.

Ἡ Ὑπηρεσία Διαχειρίσεως Ἐχθρικῶν Περιουσιῶν, ἐφαρμόζουσα τὰς διατάξεις περὶ διαχειρίσεως αὐτῶν, τῇ ἐγγυήσει τοῦ κράτους, ὡς καὶ τὰς τῶν συνθηκῶν εἰρήνης.

Ἡ Ὑπηρεσία Ὁργανώσεως καὶ Ἐλέγχου Δημοσίου Ὑλικοῦ, τοῦ ἀνηκτοῦ εἰς τὴν ἀρμοδιότητα ἀπάντων τῶν πολιτικῶν Ὑπουργείων.

Ἡ Ὑπηρεσία Πολιτικῆς Κινητοποιήσεως, ἣτις καθορίζει τὴν ἔκτασιν τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν κινήσιν τῆς χώρας.

Ἡ Ὑπηρεσία Κρατικῶν Προμηθειῶν, δι' ἀπάσας τὰς πολιτικὰς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους καὶ ἐνίοτε καὶ τὰς στρατιωτικὰς.

Αἱ Ὑπηρεσίαι Ἐντελλομένων Ἐξόδων, εἰς ἅπαντα τὰ πολιτικὰ Ὑπουργεῖα, πλὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, καὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Βορείου Ἑλλάδος. Αἱ Ὑπηρεσίαι αὗται ἐπιμελοῦνται τῆς ἐγκρίσεως τῶν δαπανῶν τοῦ παρ' ᾧ ἐδρεύουν Ὑπουργείου, ἐλέγχουν καὶ ἐκκαθαρίζουν ἀκολούθως τὰς δαπάνας ταύτας καὶ τελικῶς ἐκδίδουν τὰς χρηματικὰς ἐντολάς καὶ τὰ χρηματικὰ ἐντάλματα. Ἐπὶ πλέον τηροῦν τὰ οἰκεία λογιστικὰ βιβλία καὶ βοηθοῦν εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ παρ' αὐταῖς Ὑπουργείου.

Τὰ Εἰδικὰ Λογιστήρια, δαπανῶν τῶν Ὑπουργείων Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐξωτερικῶν καὶ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, αἵτινα ἔχουν τὰς αὐτὰς ἀρμοδιότητας μὲ τὰς Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐξόδων, πλὴν τῆς ἐκδόσεως τῶν χρηματικῶν ἐντολῶν.

Αἱ Ὑπηρεσίαι Δημοσίου Λογιστικοῦ ἀπασῶν τῶν Νομαρχιῶν τῆς χώρας, αἵτινες ἔχουν τὰς προμηθεύσας ἀρμοδιότητας τῶν ὑπηρεσιῶν ἐντελλομένων ἐξόδων διὰ τὴν Νομαρχίαν εἰς ἣν ἐδρεύουν.

γ) Ἐκτὸς τῶν δύο ὡς ἄνω Γενικῶν Διευθύνσεων, εἰς τὴν ἀρμοδιότητα

του Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ὑπάγονται ἐπίσης καὶ αἱ ἐξῆς ἀποκεντρωμένα κεντρικὰ ὑπηρεσίαι :

1. Τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτυποῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς, ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως καὶ πάντα τὰ ἔντυπα τοῦ κράτους, ὡς καὶ διάφορα βιβλία, περιοδικὰ κλπ. κρατικοῦ κυρίως ἢ γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος ἰδιωτῶν συγγραφέων.

2. Ἡ Οἰκονομικὴ Ἀστυνομία κατὰ θάλασσαν, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ δίωξις τοῦ λαθρεμπορίου κατὰ θάλασσαν, τῆς λαθραλιείας, τῆς λαθραμμοληψίας κλπ.

3. Ἡ Διεύθυνσις Κρατικῶν Λαχείων, ἣτις ἐπιμελεῖται τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν κρατικῶν ἢ ἐθνικῶν λαχείων, πρὸς ὄφελος τοῦ τε κράτους καὶ διαφόρων ἀσφαλιστικῶν, φιλανθρωπικῶν, νοσηλευτικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.

4. Ἡ Ἑταιρεία Διαχειρίσεως Ὑπεγγύων Προσόδων, ἣτις συγκεντρώνει τὰ ὑπέγγρα. εἰς τοὺς ὁμολογιούχους τῶν προπολεμικῶν ἐξωτερικῶν δημοσίων δανείων, κρατικὰ ἔσοδα, κατόπιν τοῦ ἀπὸ τοῦ 1898 ἀσκουμένου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον Διεθνoῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου.

5. Ὑπάρχουσι ἐπίσης εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν αἱ ἐξῆς αὐτοδιοικοῦμεναι ὑπηρεσίαι : Ὁ Ὅργανισμὸς Διαχειρίσεως Συμμαχικοῦ Ὑλικοῦ, τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων, τὸ Ταμεῖον Προνοίας Δημοσίων Ὑπαλλήλων καὶ τὸ Ταμεῖον Ἀρωγῆς καὶ Ὑγείας Οἰκονομικῶν Ὑπαλλήλων.

4. Ὁ Δημόσιος Προϋπολογισμὸς : Περί τῆς ἀποστολῆς τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν κρατικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διάκρισιν τούτου εἰς δύο προϋπολογισμοὺς τὸν τακτικὸν καὶ τὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω¹ ἔνθα καθωρίσθη ἡ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως σημασία τούτου. Ἀφ' ἑτέρου αἱ ἀρχαὶ αἵτινες διέπουν τὴν κατάρτισιν τοῦ δημοσίου Προϋπολογισμοῦ οἷσι αἱ τῆς δημοσιότητος, τῆς καθολικότητος, πληρότητος, ειδικεύσεως, ἀκριβείας κλπ. διδάσκονται εἰδικῶς ὑπὸ τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν θὰ ἐξετασθῶσιν ἐδῶ².

Δέον ὁμῶς νὰ ἐξετάσωμεν ὠρισμένας ἀρχὰς διεπούσας τὴν κατάρτισιν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, αἵτινες ἔχουσι εἰδικωτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἀσκήσιν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Α'. Κατὰ τὴν κρατήσασαν κλασσικὴν θεωρίαν ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς δέον νὰ εἶναι κατ' ἔτος ἰσοσκελισμένος, ἥτοι αἱ προβλεπόμεναι δαπάναι νὰ μὴ ὑπερβαίνουν τὸ ὕψος τῶν προβλεπόμενων καὶ ἀσφαλῶς πραγματοποιηθησομένων ἐσόδων. Διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιδιώκεται κυρίως νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ μὴ διόγκωσις τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ πέραν τῶν δυνατοτήτων αὐτοῦ, ἰδίᾳ διὰ τῶν κομματικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιδιώξεων τῶν κυβερνήσεων, συνεπαγομένων τὸ μὴ ὑγιές τῆς δημοσιονομικῆς καταστάσεως καὶ τὴν ἐκεῖθεν εἴτε χρέωσιν τοῦ κράτους πρὸς κάλυψιν τῶν ἐλλειμμάτων εἴτε ἐπιβάρυνσιν ὑπερμέτρως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μέσω φορολογιῶν.

Ἡ κλασσικὴ θεωρία τῆς ἰσοσκελίσεως συμπληροῦται οὕτω διὰ τῆς θεωρίας περὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν ἐλαφροτέρας ἐπιβαρύνσεως τοῦ ἐθνικοῦ

1. Βλ. Κεφάλαιον Ζ'.

2. Βλ. Π. Δερτιλιῆ, Σύστημα δημοσίας οἰκονομικῆς, Τ' μ. Β' τευχ. Ε'. 1947.

εισοδήματος διά δημοσίων βαρῶν, ὥστε νά παραμένῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο μέρος τούτου εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα.

Αἱ κλασσικαὶ αὐτὰ ἀντιλήψεις ὑπῆρξαν ἐκείναι αἰτίνας καθώρισαν καὶ παρ' ἡμῶν τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, μολονὶ τὸν πολὺ ὀλίγον ἐπετεύχθη νὰ ἐφαρμοσθῶσιν, διότι αἱ κρατικαὶ ἀνάγκαι ἀναπτύξεως ἐπέβαλον ἀνεκαθεν τὴν διαμόρφωσιν ἑλλειμματικῶν προϋπολογισμῶν, καλυπτομένων, ὡς ἐλέχθη, διά μεγάλων ἐξωτερικῶν δανείων ἀλλὰ καὶ βαρεῖας φορολογίας.

Ἐναντιθέτως πρὸς τὰς κλασσικὰς θεωρίας, ἀφ' ἧς ὁ προϋπολογισμὸς συνεδέθη πρὸς ἀσκησιν οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς ἐκ μέρους τοῦ κράτους, πρὸς χρησιμοποίησιν δηλονότι πόρων διά σκοποῦς ἐπιβοηθήσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἤρχισε νὰ ἐπικρατῆ ἡ θεωρία τῶν κυκλικῶν προϋπολογισμῶν. Διὰ τῶν κυκλικῶν προϋπολογισμῶν σκοπεῖται ἡ κατάρτισις οὐχὶ ἐνιαυσίως ἰσοσκελισμένων προϋπολογισμῶν ἀλλὰ τοιούτων δυναμένων κατὰ σειρὰν μὲν ἐτῶν νὰ ἔχωσιν ἑλλειμμα, κατὰ τὴν περίοδον τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως, καλυπτομένων ὅμως κατὰ πρόβλεψιν διά τῆς ἐπερχομένης περιόδου τῆς οἰκονομικῆς ἀνόδου. Κατὰ ταῦτα ἰσορροπήσεις ἢ ἀνισσοκέλια, παθητικὴ ἢ ἐνεργητικὴ θέσις τοῦ προϋπολογισμοῦ, δύνανται καὶ πρέπει νὰ κυμαίνωνται ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς συγκυρίας καὶ πρὸς ρύθμισιν ταύτης¹.

Πέραν τῆς θεωρίας αὐτῆς, ἣτις ἐν τῇ πράξει ἔλαβεν ποικίλας ἐφαρμογὰς, ὑπεστηρίχθη καὶ ἐφηρμόσθη γενικωτέρα ἀρχή, πηγάσασα ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ Keynes, ἡ τοῦ συστηματικοῦ ἢ ὀργανικοῦ ἑλλείμματος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐπὶ σκοπῶν ὑποκινήσεως πρὸς τὴν δαπάνην, ὡς μέσον ἐξόδου ἐκ τῆς κρίσεως ἢ προωθήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Πρὸς τοῦτο ὑποδεικνύεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν δημοσίων δαπανῶν διά φορολογίας ἢ διά δανείων τοποθετουμένων εἰς δημοσίας ἐπενδύσεις ἢ διά χειρισμοῦ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου².

Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι πρὸς τὰς νεωτέρας ταύτας ἀντιλήψεις περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ συναρτᾶται καὶ ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς ἀξήσεως τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος διά τὴν πραγματοποίησιν προγραμμάτων δημοσίων ἐπενδύσεων ἐπιβοηθητικῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μετὰ περιορισμοῦ τῶν καταναλωτικῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν νεωτέρων συστημάτων, βάσει τῆς διεθνούς οἰκονομικῆς συνεργασίας, δημοσίου δανεισμοῦ ἐξ ἐξωτερικῶν πηγῶν³.

Πρὸς τὴν πολιτικὴν ταύτην προσανατολίζεται καὶ ἡ σύγχρονος δημοσιονομικὴ πολιτικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους κατὰ τὰς ἐξῆς κατευθύνσεις :

α) διατήρησις ὑψηλῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους πρὸς δημιουργίαν προϋπολογισμοῦ ἐπενδύσεων ἐπιβοηθητικῶν τῆς οἰκονομίας, β) ἡ ἀνεπάρκεια περαιτέρω τῶν ἐσωτερικῶν πόρων, δι' ἀνάπτυξιν μακροχρόνιου προγράμματος μεγάλων ἔργων παραγωγικῶν καὶ ἐκμεταλλεύσεως πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, προσαρμῶζει πάντοτε τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν καὶ τῆς ἐξωτερικῆς οἰκονομικῆς βοηθείας, οὕτως ὥστε διά τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ νὰ καθορίζεται κατὰ

1. Baudhuin, Les theories modernes en matiere de finances publiques 1944. M. Masoin, Theorie generale de finances publiques 1946.

2. Ὡς γνωστὸν ὁ Keynes ὁμίλησε καὶ περὶ ἀναλήψεως ὑπὸ τοῦ κράτους κατασκευῆς ἀκόμη καὶ ἀγρήστων ἔργων (πυραμίδων !) διά τὴν δημιουργίαν ἀπασχολήσεως.

3. Η. Δερτιλῆς, Αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις τῶν ἑλληνικῶν Συνταγμάτων, 1952, ἰδίχ σελ. 50 ἔπει.

πολλά ἐμέσως ἢ ὅλη κρατική οἰκονομική πολιτική, γ) ὁ αὐτὸς λόγος προσανατολίζει καὶ πάλιν τὸ κράτος πρὸς πολιτικὴν δανεισμοῦ, ὅστις ὅμως ὑπὸ τὰς συγχρόνους συνθήκας δυσχερέστερον δύναται νὰ ἱκανοποιηθῆ ἔσωτερικῶς, ἐνῶ ὁ ἐξωτερικὸς ἔχει καταστῆ εὐχερέστερος μέσῳ διαφόρων διεθνῶν ὀργανισμῶν καὶ προγραμμάτων, δ) διάθεσις δημοσίων πόρων πρὸς δημιουργίαν ἐιδικῶν κεφαλαίων χρηματοδοτήσεως τῆς παραγωγῆς, ὡς διὰ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α., ε) ἐν συναρμογῇ πρὸς τὸν δημοσίον προϋπολογισμόν χρησιμοποίησις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου πρὸς χρηματοδότησιν τῆς παραγωγῆς ὡς ἰδίᾳ διὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, στ) παροχὴ κρατικῶν ἐγγυήσεων ἢ ἐιδικῶν μεταχειρίσεων φορολογικῶν πρὸς εἰσαγωγὴν ξένων κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν εἴτε πιστωτικῶς εἴτε κατὰ τοποθέτησιν εἰς ἐκμεταλλεύσεις, ὡς διὰ τοῦ νόμου περὶ προστασίας ξένων κεφαλαίων.

Β'. Πρὸς τούτοις θὰ ἔδει νὰ παρατηρηθῆ ἔδῳ ἐιδικώτερον, διότι τοῦτο εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ἀνώμαλον κατὰ πολλὰ ἐνέργειαν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ὑπὸ τοῦ κράτους, ὅτι παρ' ἡμῖν αἱ ἀρχαὶ αἱ διέπουσαι τὴν κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, τηροῦνται ἑλλειπῶς καὶ μετὰ οὐσιαστικῶν παρεκκλίσεων ἀπὸ τῆς νομιμότητος¹ Οὕτω,

α) Σύνθεσις εἶναι ὁ προϋπολογισμὸς νὰ μὴ κατατίθεται εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν ἐντὸς τῶν συνταγματικῶν προθεσμιῶν καὶ οὕτω τὸ οἰκονομικὸν ἔτος νὰ ἀρχεταί ἄνευ ἐγκεκριμένου δι' αὐτὸ προϋπολογισμοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ νόμου προβλέπεται ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους γίνεται προσωρινῶς βάσει τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη δύναται νὰ παρατείνεται ἐπὶ πολλοὺς μῆνας, δοθέντος ὅτι ἀπαιτεῖται σοβαρὸν χρονικὸν διάστημα διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, εἰς ἣν κατατίθεται καθυστερημένως. Οὕτω ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830 ἐπὶ συνόλου 125 προϋπολογισμῶν μόνον οἱ 17 ἐψηφίσθησαν κανονικῶς, ἐνίοτε μάλιστα καὶ Προϋπολογισμοὶ κατατεθέντες δὲν ἐψηφίσθησαν².

β) Πρὸς κάλυψιν τοῦ κενοῦ, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐγκεκριμένου διὰ νόμου προϋπολογισμοῦ, προεβλέφθη διὰ τοῦ ν. 1555/1918 ἡ δυνατότης τῆς ἐἰ' ἐιδικοῦ ἐκάστοτε νόμου προσωρινῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους ἐντὸς περιόδου καὶ ὁρίων καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ ἐιδικοῦ τούτου νόμου³. Οὕτω δυνάμει τοῦ ἀνω νόμου περὶ προσωρινῆς ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅπως διὰ Β. Διατάγματος εἰσπράττη τὰ ἔσοδα συμφώνως πρὸς τὰς κεῖμεναι διατάξεις καὶ πληρῶνῃ τὰ ἔξοδα βάσει τῶν κατὰ τὴν προηγουμένην χρῆσιν ἐγκεκριμένων πιστώσεων. Πᾶσαι ὅμως αἱ διατάξεις αὗται εἶναι ἀντισυνταγματικαί, τοῦ ἀρθρ. 60 τοῦ Συντάγματος μὴ ἐπιτρέποντος οὐδεμίαν παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθ' ἣν ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνῶδῳ αὐτῆς ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὸν διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος προϋπολογισμόν ὅστις εἰσάγεται δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους⁴.

γ) Πλὴν τῶν μεθόδων τούτων ἀκολουθεῖται συνήθως καὶ ἑτέρα βασικωτέρα παρέκκλισις καθ' ἣν πολλακίς δι' ὑπουργικῶν ἀποφάσεων ἐνεργοῦνται

1. Βλ. γενικῶς Π. Δερτιλῆ, ὁρ. cit.

2. Βλ. Κλ. Μπανταλούκα, Διοικητικὴ διάρθρωσις κλπ. τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν 1957.

3. Βλ. π. χ. ν. 3650/1957 περὶ προσωρινῆς διοικήσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους καὶ τῶν ἐιδικῶν ταμείων καὶ ἐιδικῶν ὑπηρεσιῶν κατὰ τὸ ἔτος 1957.

4. Βλ. Π. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομίας, τόμ. Β', τευχ. Ε' 1947, σελ. 389 ἐπομ.

δαπάναι καθ' ὑπέρβασιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου, αἰτινες ἐγκρίνονται διὰ νόμου μεταγενεστέρως, πολλάκις καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς χρήσεως. Ὑπάρχει οὕτω συνήθως διαφορὰ καθ' ἔτος μεταξύ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ διὰ τοῦ περὶ προϋπολογισμοῦ νόμου καθοριζόμενα ὄρια καὶ σκοποὺς δαπανῶν.

δ) Ἐτέρα σχετική παρέκκλισις, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ, διὰ τοῦ περὶ προϋπολογισμοῦ νόμου, καθορισμοῦ τῶν δημοσίων δαπανῶν κατὰ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ειδικότητος, εἶναι ἡ εὐχέρεια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ παροχῆς, λόγω ἀνεπαρκείας τῶν ἐψηφισμένων πιστώσεων, ἐπιπροσθέτων τοιούτων. Πρὸς τοῦτο τὸ ἄρθρον 21 τοῦ ν. 1555/1918 προβλέπει ὅτι ἀναγράφεται εἰς τὸν εἰδικὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν πιστώσεις πρὸς ἀναπλήρωσιν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν διαφόρων Ὑπουργείων, αἰτινες ἤθελον εὐρεθῆ ἔν ἀνεπαρκείᾳ ὡς καὶ πίστωσης δι' ἐκτάκτους καὶ ἐπείγουσας ἀνάγκας. Ἡ μεταφορὰ τῶν πιστώσεων τούτων γίνεται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

ε) Παρέκλισιν ὡσαύτως ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, μεταφορὰ πιστώσεως ἀπὸ μιᾶς ἐγγραφῆς, εἰς ἄλλαν.

στ) Ἄλλὰ καὶ ἡ γενικωτέρα ἀρχὴ τῆς ἐνότητος τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, ἔχει κατὰ μέγα μέρος καταλυθῆ ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, διὰ τῆς ἰδρύσεως αὐτοδιοικουμένων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὑπὸ μορφὴν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ κοινωφελοῦς χαρακτῆρος, ἐξυπηρετουμένων διὰ εἰδικῶν πόρων ἐπιβαλλομένων εἴτε ἐπὶ τοῦ συνόλου εἴτε ἐπὶ ὠρισμένων κατηγοριῶν προσώπων. Ἡ ἐντεῦθεν ἀυξήσις τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος, διὰ εἰδικῶν σκοποῦς, μὴ κυρίως ἀναπαποδοτικῶς καὶ μὴ ἐμφανιζομένους εἰς τὸν δημοσίον προϋπολογισμὸν εἶναι τεραστία, μὴ δυναμένη εὐχερῶς νὰ ὑπολογισθῆ¹.

5. Ἡ κατάρτισις καὶ ἐκτέλεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ: Α'. Ἡ κατάρτισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ. α) Ἡ κατάρτισις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν καταγραφὴν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Κατ' ἀρχὴν πᾶν ἔσοδον καὶ πᾶσα δαπάνη προβλέπεται ὑπὸ τῶν κειμένων νόμων καὶ κατὰ συνέπειαν ἄνευ τοιαύτης προβλέψεως δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐγγραφὴ δαπάνης ἢ ἐσόδου ἐν τῷ προϋπολογισμῷ. Ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὰς δαπάνας ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ πρόβλεψις τοῦ νόμου δὲν γίνεται κατὰ ποσὰ ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ διὰ τῆς προβλέψεως τοῦ νόμου καθορισμὸς τῶν σκοπῶν γίνεται συνήθως κατὰ γενικοὺς προσδιορισμοὺς, ἥτοι ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς ὠρισμένην χρῆσιν καὶ ἄνευ πολλάκις ἐπιμελοῦς ἐξειδικεύσεως τῶν σκοπῶν. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τοῦ νόμου περὶ προϋπολογισμοῦ καθορίζεται καθ' ἔτος τὸ ὕψος τῶν διατιθεμένων δαπανῶν διὰ τοὺς ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καθοριζομένους σκοποὺς καὶ ἡ εἰδικωτέρα ἐξειδίκευσις τούτων. Ἀντιθέτως ἡ κειμένη νομοθεσία προβλέπει λεπτομερῶς τὰ κρατικὰ ἔσοδα—ἴδια καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων ὅτινα εἶναι τὰ ἐκ φόρων, τελῶν κ.λ.π.—συνεπῶς δὲ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ γίνεται ἐγγραφὴ τῶν ἐσόδων τούτων βάσει τῶν

1. Βλ. Laferrière et Waline, *Traité élémentaire de science et de législation financières*, 1952, σελ. 25. Ὁμοίως Μ. Στασινοπούλου, *Μαθήματα Δημοσιονομικοῦ Δικαίου καὶ Δημοσίου Λογιστικοῦ*, 1956 σελ. 140-141.

προβλέψεων του Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν περί τῆς καθ' ἑκάστον ἔτος ἀποδόσεως τούτων μέσῳ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κειμένων διατάξεων.

Ἡ δυσχερεστέρα ὄθεν ἐνέργεια ἐν τῷ προϋπολογισμῷ εἶναι ἡ ἐγγραφή τῶν δαπανῶν, συναρτωμένη οὕτω πρὸς τὴν ὅλην κυβερνητικὴν πολιτικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν οἰκονομικὴν τοιαύτην, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν κατανομήν τῶν δημοσίων ἐσόδων μεταξύ καταναλωτικῶν καὶ παραγωγικῶν δαπανῶν καὶ μεταξύ τῶν διαφόρων τομέων τῶν καταναλωτικῶν καὶ παραγωγικῶν δαπανῶν. Ἡ διαδικασία τῆς καταρτίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δαπανῶν εἶναι οὕτω ζήτημα συνειδητοῦ καὶ συμφωνίας ἐνὸς ἐκάστου ἀρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργοῦ μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀντιθέτως ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων εἶναι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἔργον τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἀρμοδίου ὡς γνωστὸν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων περί δημοσίων ἐσόδων, πλὴν ἐλαχίστων καὶ ὅλων δευτερευουσῶν ἐξαιρέσεων. Κατὰ ταῦτα προηγεῖται ἡ σύνταξις ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν τοῦ σχεδίου προϋπολογισμοῦ ἐσόδων, διότι ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῶν θέλει καθορισθῆ τὸ ὕψος τῶν δαπανῶν καὶ συνεπῶς καὶ ἡ κατανομή τούτων. Δὲν ἀποκλείεται ὁμως τὸ ὕψος τῶν ἐσόδων νὰ καθορισθῆ βάσει τῶν προβλέψεων εἰς δαπάνας, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς κρατικῆς πολιτικῆς, ὅτε τὰ ἔσοδα τῆς ἐπομένης χρήσεως καθορίζονται οὐχὶ μόνον βάσει τῶν ἐπιβεβλημένων οἰκονομικῶν ἐπιβαρύνσεων ἀλλὰ καὶ βάσει προβλέψεων ἐσόδων ἐξ ἐπιβληθησομένων νομοθετικῶς ἐπιβαρύνσεων.

β) Ἡ διαδικασία καθορισμοῦ τῶν δαπανῶν ἄρχεται διὰ καταρτίσεως ὑπὸ ἐκάστου Ὑπουργείου σχεδίου τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δαπανῶν αὐτοῦ, πρὸς ἄσκησιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων αὐτοῦ, βάσει τῶν κειμένων διατάξεων. Τὰ σχέδια ταῦτα διαβιβάζονται πρὸς ἐπεξεργασίαν εἰς τὴν ἀρμοδίαν ὑπηρεσίαν τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ, μέσῳ τῆς παρ' ἐκάστῳ Ὑπουργεῖῳ Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐσόδων. Ἡ Γ.Δ.Δ.Λ. ἐπεξεργάζεται πάντα τὰ σχέδια ταῦτα ἀπὸ ἀπόψεως νομιμότητος, σκοπιμότητος καὶ ἀντικειμενικότητος τῶν ἐν αὐτοῖς προβλεπομένων δαπανῶν, εἰσηγουμένη σχετικῶς εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις ἀποφασίζει τελικῶς ἐπὶ τῶν παρασχεθησομένων διὰ τὰς δαπάνας πιστώσεων, ἐγγραφομένων κατὰ Ὑπουργεῖα, κεφάλαια καὶ ἄρθρα ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Αὐτονόητον εἶναι ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν λαμβάνεται κατόπιν συνειδητοῦ τούτου μεθ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ὑπουργῶν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς δαπάνας τοῦ Ὑπουργείου του. Ὑφίσταται οὕτω τάσις ἐκάστου μὲν τῶν Ὑπουργῶν νὰ ἀναζητῆ μεγαλυτέρας πιστώσεις, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου του καὶ τάσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν νὰ περιστέλῃ ταύτας ἐπὶ σκοπῷ συντονισμοῦ τῶν δαπανῶν ὅλων τῶν Ὑπουργείων ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν δημοσίων ἐσόδων. Ὁ συντονισμὸς οὗτος προφανῆς εἶναι ὅτι, ὑπὸ τὴν σύγχρονον ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀποτελεῖ ἔργον γενικωτέρας κυβερνητικῆς λειτουργίας, ἰδίᾳ ἐν περιπτώσει ἐμμονῆς ἐκάστου Ὑπουργοῦ εἰς τὰς προτάσεις αὐτοῦ, ὅτε τὸ θέμα περιέρχεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ ἢ καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν παρέχοντας τὰς τελικὰς κατευθύνσεις καὶ λύσεις ἐπὶ τούτου.

γ) Τὸ Σχῆδιον τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων ἐγκρίνεται τελικῶς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν συντάσσοντος τὴν ἐπ' αὐτοῦ Ἐκθεσίαν του ἐν ἣ ἀναπτύσσεται ἡ ὅλη δημοσιονομικὴ καὶ γενικω-

τέρα οικονομική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως¹. Ὁ προϋπολογισμός μετὰ τῆς Ἐκθέσεως κατατίθεται εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς συνταγματικὰς διατάξεις. Διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τίθεται ὑπὸ κοινοβουλευτικῶν πολιτικῶν ἔλεγχον ἡ ὅλη πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως καὶ προκαλεῖ ἡ ψήφισις τοῦτου εὐρυτάτας ἐν τῇ Βουλῇ συζητήσεις καὶ μακρὰς καὶ ἐμπεριστατωμένας Εἰσηγήσεις ἐκ μέρους τῶν Εἰσηγητῶν τῆς πλειοψηφίας καὶ μειοψηφίας. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἔχουσα τὴν πλειοψηφίαν Κυβέρνησις κατὰ κανόνα δὲν ἀνέχεται μεταβολὰς εἰς τὸν Προϋπολογισμόν, δι' ὃ καὶ οὗτος ψηφίζεται πάντοτε ὡς κατατίθεται.

δ) Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύστημα καταρτίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦτο εἶναι τὸ λεγόμενον ταμειακὸν ἀπλογραφικόν, καθ' ὃ ἐγγράφονται καὶ ἀμφαίνονται μόνον αἱ εἰσπράξεις καὶ αἱ πληρωμαί. Οὕτω ἐν τῷ προϋπολογισμῷ δὲν ἐμφαίνεται οὔτε ἡ πραγματικὴ κατάστασις τῆς δημοσίας περιουσίας, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν μεταβολῶν καὶ μετατροπῶν αὐτῆς καὶ τῶν παγίων τοῦ κράτους κεφαλαίων, οὔτε πᾶσαι αἱ διαχειριστικαὶ πράξεις.

Μειονέκτημα γενικώτερον τοῦ κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ εἶναι ὅτι ἐν αὐτῷ δὲν ἐμφανίζεται ἡ ὅλη κατάστασις καὶ πορεία τῶν δημοσίων οικονομικῶν, ἀφοῦ δὲν περιλαμβάνονται ἐν αὐτῷ τὰ ἔσοδα καὶ αἱ δαπάναι τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Ταῦτα ὑπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας οικονομικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς παραλλήλου ἀποκεντρώσεως τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν ἀποτελοῦσι σοβαρώτατον μῆμα τῆς ὅλης δημοσιονομικῆς δραστηριότητος, ἧς ἡ παρακολούθησις εἶναι ἀδύνατος ὡς καὶ ὁ συντονισμός ταύτης πρὸς τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν.

β'. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ. α) Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀναφέρεται ὡσαύτως εἰς τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα.

Τὰ ἔσοδα βεβαιοῦνται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἧτοι τῶν Οἰκονομικῶν Ἐφοριῶν καὶ τῶν Τελωνείων ἢ ἄλλων εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ὑπηρεσιῶν, εἰσπράττονται δ' ἐπιμελείᾳ τῶν Δημοσίων Ταμείων. Βεβαίωσις καὶ εἰσπράξις ἐνεργοῦνται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν Γενικῶν Διευθύνσεων Φορολογίας καὶ Δημοσίου Λογιστικοῦ.

Ἡ διάθεσις τῶν δαπανῶν βάσει τῶν ἀναγεγραμμένων πρὸς τοῦτο ἐν τῷ προϋπολογισμῷ πιστώσεων ἐνεργεῖται βάσει ἐγκρίσεως, κατόπιν ἀναλήψεως τῶν οἰκείων πιστώσεων, ὑπὸ τῶν κατὰ Ὑπουργεῖα Ὑπηρεσιῶν Ἐντελλομένων Ἐξόδων ἢ Εἰδικῶν Λογιστηρίων, κατὰ τὰς ἐντολὰς τῆς Γ.Δ.Δ.Λ. Ἀλλ' ὃ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν διατηρεῖ τὸ δικαίωμα ὅπως ἀναστείλῃ τὴν ἐκτέλεσιν πάσης δαπάνης, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν του δὲν ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ δημοσιονομικὴ κατάστασις². Ἡ παρέκκλισις αὕτη, ἧς ὅμως ἐπ' ἐσχάτων σπανίως γίνεται χρῆσις, ἐθεσπίσθη ἐπὶ σκοπῷ ἀπροβλέπτων ἐξελίξεων τῆς νομισματικῆς καὶ δημοσιονομικῆς καταστάσεως, αἵτινες τυχόν θὰ ἐπέβαλον τὸν περιορισμὸν τῶν κρατικῶν δαπανῶν, ἐξ ἐκείνων ἰδίᾳ αἵτινες θὰ ἠδύναντο ν' ἀναβληθῶσιν.

1. Πλ. ἀνωτέρω Κεφάλαιον Ζ'.

2. Ψήφισμα τῆς 7 Ἰουνίου 1927. Τοῦτο ἐκρίθη ὅτι ἔχει συντακτικὸν περιεχόμενον ἐπιρρημένης τυπικῆς δυνάμεως καὶ διατηρήθη ἐν ἰσχύϊ, Σ.Ἐ. 2009/1949 καὶ 1049/1952. Περὶ τῆς διὰ τοῦ Ψηφίσματος τούτου παρεχομένης εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν παντοδυναμίας, κατὰ παρέκκλισιν τῶν συνταγματικῶν διατάξεων καὶ περὶ τῆς μετὰ τὸ Σ. τοῦ 1952 ἰσχύος τοῦ Ψηφίσματος τούτου βλ. Μ. Στασινοπούλου, Μαθήματα δημοσιονομικοῦ δικαίου 1957 σελ. 197-200.

Μετά την ανάληψιν τῶν πιστώσεων, αἱ αὐταὶ ὑπηρεσίαι ἐντελλομένων ἐξόδων καὶ εἰδικῶν λογιστηρίων προβαίνουν εἰς ἔκδοσιν χρηματικῶν ἐντολῶν πληρωμῶν ἢ προπληρωμῶν μετὰ ἔλεγχον τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν. Αἱ ἐντολαὶ αὐταὶ ὑπόκεινται εἰς τὸν προληπτικὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος αὐτῶν ἐκ μέρους τοῦ ἀρμοδίου Παρέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, μετὰ δὲ τὴν θεώρησιν αὐτῶν ἐκδίδονται δυνάμει τούτων τὰ οἰκεία χρηματικὰ ἐντάλματα ἀποστέλλόμενα πρὸς ἐξόφλησιν εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα.

β) Οἰκονομικὸν ἔτος ὀνομάζεται τὸ χρονικὸν διάστημα εἰς ὃ ἀναφέρεται ὁ προϋπολογισμὸς, εἶναι δὲ τοῦτο δωδεκάμηνον, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἡμερολογιακὸν ἔτος. Οἰκονομικὴ χρῆσις δὲ ὀνομάζεται τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ τὰ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ προβλεπόμενα ἔσοδα καὶ ἐξοδα πραγματοποιοῦνται, ὅπερ ἀναγκαίως εἶναι διάφορον τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Παρ' ἡμῖν ἰσχύει ἀπὸ τοῦ 1946 τὸ σύστημα τὸ ἀγγλοσαξωνικόν, καθ' ὃ ἡ οἰκονομικὴ διαχειρίσις ἀντιστοιχεῖ πλήρως πρὸς τὸ οἰκονομικὸν ἔτος, ἥτοι ἐγγράφονται μόνον αἱ εἰσπράξεις ἢ πληρωμαὶ αἱ πραγματοποιηθεῖσαι ἐντὸς τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου διευκολύνεται ἡ κατάρτισις τοῦ προσωρινοῦ Ἀπολογισμοῦ.

Ὁ προσωρινὸς οὗτος ἀπολογισμὸς συντάσσεται ἐπὶ τῇ βάσει μηνιαίων καταστάσεων εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν τῶν δημοσίων Ταμείων. Ὁ δὲ ὀριστικὸς ἀπολογισμὸς καταρτίζεται, μετὰ τὸν κατασταλτικὸν ἔλεγχον τῶν ἐνταλμάτων εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν τῶν δημοσίων ταμείων, ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ὁ προσωρινὸς ἀπολογισμὸς ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὃ δὲ ὀριστικὸς, μετὰ τὴν ἔγκρισίν του ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν, ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν ψηφίσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς οἷαν καὶ ὁ Προϋπολογισμὸς. Ἄλλ' οἱ μὲν προσωρινοὶ ἀπολογισμοὶ δημοσιεύονται λίαν καθυστερημένως, οἱ δὲ ὀριστικοὶ δὲν φθάνουν συνήθως μέχρι τῆς καταρτίσεώς των.

γ) Ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ διαφύλαξις τῶν δημοσίων εἰσπράξεων ἐνεργεῖτο ὑπὸ τῶν δημοσίων Ταμείων καὶ τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου τοῦ Κράτους, ἥτοι δημοσίως ὑπηρεσίῳν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἰσχυσε μέχρι τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1928 ἰδρύσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ν. 3352/1923, δι' οὗ ἀνετέθη αὐτῇ ἡ συγκέντρωσις τῶν εἰσπράξεων ὡς καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν πληρωμῶν τοῦ Κράτους. Αὐταὶ ἐνεργοῦνται διὰ τῶν κατὰ τόπους Ὑποκαταστημάτων τῆς Τραπεζῆς ἢ τῶν παρὰ τοῖς δημοσίοις Ταμείοις διαχειριστῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ αὐτοὶ κανόνες ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίων δικαίου. Οὗτω ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος κατέστη ὁ Ταμίας τοῦ Κράτους, ὅλων τῶν εἰσπράξεων συγκεντρουμένων εἰς τὸ Κεντρικὸν Κατάστημα τῆς Τραπεζῆς, μὴ παραμένοντος ρευστοῦ χρήματος εἰς τὰ δημόσια Ταμεῖα. Σκοπὸς τοῦ νέου συστήματος εἶναι ἡ παρακολούθησις καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς ὅλης κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος καὶ ἡ σκόπιμος ἀσκησις τῆς πιστωτικῆς καὶ νομισματικῆς πολιτικῆς. Ταῦτοχρόνως, καθισταμένη ἡ Τράπεζα ὁ διαχειριστὴς τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν τοῦ κράτους, ἥτοι τοῦ συνόλου τῶν λογαριασμῶν αὐτοῦ, καθίσταται κατ' οὐσίαν ἡ πηγὴ τῶν διαθεσίμων αὐτοῦ καὶ τοιοῦτοτρόπως δύναται τοῦτο ν' ἀντλή κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ ρευστὸν χρῆμα ἐκ τῆς Τραπεζῆς, πρὸς ἐκπλήρωσιν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ ἀσχέτως τῆς ὑπάρξεως πραγματικῶν διαθεσίμων ἐκ κρατικῶν εἰσπράξεων εἰς χεῖρας τῆς Τραπεζῆς. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Τράπεζα καθίσταται δανειστὴς τοῦ κράτους. Ἡ μέθοδος ὅμως αὕτη συνεπάγεται τὴν ἀνάμιξιν τῆς κρατικῆς διαχειρίσεως πρὸς τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον, ὅπερ οὕτω χρησιμοποιοῦται.

εἶται πρὸς κάλυψιν ἀναγκῶν τοῦ κράτους καὶ συνεπῶς δημιουργεῖται οὕτω κίνδυνος διὰ τὴν ὅλην σταθερότητα τοῦ νομίσματος καὶ δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἡ μέθοδος αὕτη σοβαρὰν αἰτίαν πληθωριστικῆς πιέσεως. Πράγματι δέ, ὑπὸ τὴν δημοσιονομικὴν κατάστασιν τῶν μεταπολεμικῶν ἐτῶν, ἐδημιουργήθησαν μεγάλαι ἐκάστοτε διαφοραὶ εἰς τοὺς παρὰ τῆ Ἑκδ. Τραπεζῆς κρατικούς λογαριασμούς, αἵτινες ἀπετέλουν κατ' οὐσίαν ἐσωτερικὰ δάνεια τοῦ Κράτους, μὴ ἐμφανιζόμενα ὅμως εἰς τοὺς δημοσίους προϋπολογισμούς. Πρὸς τοῦτο διὰ νόμου¹ διεκανονίσθησαν οἱ χρεωστικοὶ καὶ πιστωτικοὶ λογαριασμοὶ τοῦ δημοσίου παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κλεισθέντων τῆ 30-11-1955. Δι' ἐτέρου τέλους νόμου² καθωρίσθησαν τ' ἀνώτατα ὅρια τῶν ἐπιτρεπομένων προκαταβολῶν ἐπὶ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, ὅς ἡ Τράπεζα δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸ Κράτος κατὰ τὸ ἄρθρον 55 παρ. 6 καὶ 11 τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς, τοῦ νόμου τούτου ἐπικυρώσαντος σχετικὴν σύμβασιν μεταξὺ Κράτους καὶ Τραπεζῆς. Ὡς ἀνώτατον ὄριον προκαταβολῆς ἐν συνόλῳ ὠρίσθη τὸ 1/10 τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ἐκάστοτε τρεχούσης χρήσεως. Αἱ προκαταβολαὶ αὗται εἶναι ἔντοκοι πέραν τοῦ ποσοῦ τῶν 100 ἑκ. δραχ.

δ) Ἡ ταμιακὴ διαχείρισις τοῦ δημοσίου ἐμφανίζεται εἰς ἴδιον Λογαριασμόν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὀνομαζόμενον «Λογαριασμός συγκεντρώσεως ἐσόδων καὶ πληρωμῶν τοῦ Δημοσίου».

Τοιουτοτρόπως οἱ λογαριασμοὶ τῆς διαχείρισεως τοῦ Δημοσίου παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἡ καὶ παρ' ἄλλαις Τραπεzaῖς δὲν ἐμφανίζονται εἰς τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ὅμως λογαριασμοὶ μὴ ἐμφανιζόμενοι, ὡς οἱ λογαριασμοὶ τῶν ταχυδρομικῶν ἐπιταγῶν, τῶν διαχειρίσεων ἢ μετατροπῶν τῆς περιουσίας τοῦ δημοσίου, τῶν τοποθετήσεων τῶν δημοσίων κεφαλαίων, τηρούμενοι ὑπὸ τῶν κατ' ἕκαστον ὑπηρεσιῶν. Ὑπάρχουν τέλος καὶ ὠρισμένοι λογαριασμοὶ, ἐμφανιζόμενοι κωχωρισμένως τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς Παραρτήματα τούτου. Τοιοῦτοι λογαριασμοὶ εἶναι : ὁ Προϋπολογισμὸς τῆς Δωδεκανήσου. Ὁ Προϋπολογισμὸς τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου, ἐν ᾧ ἐμφανίζονται τὰ ἔξοδα καὶ τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους ποικίλων καταναλωτικῶν εἰδῶν, χρησιμοποιουμένων ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Κράτους, εἴτε κυρίως πρὸς παρεμβατικὴν ρύθμισιν τῆς ἀγορᾶς, εἴτε πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς καταναλωτὰς ἢ ἄλλους εἰδικούς σκοποὺς κοινωφελεῖς ἢ τὰς ἐνόπλους δυνάμεις³. Παραρτήματα τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι : Ὁ προϋπολογισμὸς τῶν Ἐθνικῶν Κληροδοτημάτων τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν⁴, ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Ταμείου Λαχείου Ἐθνικοῦ Στόλου, ὁ τῆς Ὑπηρεσίας Δια-

1. ν. δ. 3610/1956 (Α/247).

2. ν. δ. 3608/1956 (Α/247).

3. Ὁ Προϋπολογισμὸς οὗτος κατὰ τὸ 18μηνον 1955/1956 ἐνεφάνισεν ὕψος ἐξόδων 4.433 ἑκ. δραχ. καὶ ἐσόδων 3.734 ἑκ. δραχ. ἤτοι ἔλλειμμα 698 ἑκ. δραχ., ἀνεφέρτερο δὲ εἰς πλεῖστα ὄσα, εἶδη ἰδίᾳ πρώτης ἀνάγκης, ὡς ἀλεύρων, σακχάρους, ὀρυζῆς, ἐλαίου, κρέατος, στερεῶν καυσίμων, σπορελαίου, βαμβάκωσπύρου κλπ. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸν Λογαριασμόν τούτον περιλαμβάνονται καὶ αἱ δαπάναι διὰ τὴν ἀσκίαν τῆς πολιτικῆς τῆς ἐξαγορᾶς καὶ συγκεντρώσεως καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἐσωτερικοῦ, ὡς ἰδίᾳ τοῦ σίτου καὶ δημητριακῶν. Πολλὰκις οὕτω ἡ ἐμφάνισις τοῦ τακτικοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ὡς ἰσοσκελισμένου, δὲν εἶναι ἀληθῆς, ἐφ' ὅσον τυχόν, ὡς συμβαίνει, ὁ κωχωρισμένος λογαριασμὸς τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν εἶναι ἔλλειμματικός, κατὰ ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων.

4. Κατὰ τὸ 1955-1956 σύνολον ἐσόδων 4.123.590 δραχ. καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος τὰ ἔξοδα.

χειρίσεως Ἀνταλλαξίμων Κτημάτων, ὁ Λογαριασμός Ἀγροφυλακῆς, ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ὁδοποιίας, τοῦ Εἰδικοῦ Ταμείου Ἐποικισμοῦ, τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τοῦ Ταμείου Ἐθνικοῦ Στόλου.

ε) Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους θὰ ἡδύνατο νὰ διατυπωθῶσιν αἱ ἐξῆς παρατηρήσεις. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν δαπανῶν βασικὴ εἶναι ἡ παρατήρησις περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν, ἐξετάζοντες τὸν Σχεδιασμόν, καθ' ἣν μὲγα μέρος τῶν κανονικῶν δαπανῶν παντὸς συγχρόνου δημοσίου προϋπολογισμοῦ εἰς κοινωφελεῖς ὑπηρεσίας μεταφέρεται παρ' ἡμῖν εἰς τὸν Προϋπολογισμόν τῶν Δημοσίων Ἐπενδύσεων. Τοιοῦτοτρόπως ἀφ' ἐνὸς μὲν δημιουργεῖται προϋπολογισμὸς δημοσίου ἐπενδύσεων διὰ μὴ παραγωγικὰς δαπάνας καὶ οὕτω ἀλλοιοῦται ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπαλλάσσεται ὁ τακτικὸς προϋπολογισμὸς ἐνὸς μεγάλου μέρους τῶν κανονικῶν αὐτοῦ δαπανῶν καὶ οὕτω ἐμφανίζεται ἰσοσκελισμένος ἐνῶς πράγματι δὲν εἶναι τοιοῦτος, ἀφοῦ αἱ εἰς τὸν προϋπολογισμόν δημοσίων ἐπενδύσεων μεταφερόμεναι δαπάναι του καλύπτονται ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς Βοηθείας.

Ὡς πρὸς τὰς ἐν τῷ τακτικῷ Προϋπολογισμῷ ἐμφανιζομένας δαπάνας παρατηρεῖται ὅτι αὐταὶ εἶναι κυρίως μόνον καταναλωτικαί, τοῦ 80%, ἴσως καὶ πλεον τούτου, ἀναφερομένου εἰς τὰς δαπάνας διοικήσεως καὶ τὰς τοῦ προσωπικοῦ. Αἱ τελευταῖαι αὐταὶ καλύπτουσι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ 50—40% τοῦ προϋπολογισμοῦ. Οὕτω ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν δαπανῶν ὁ ἑλληνικὸς προϋπολογισμὸς εἶναι ἐκ τῶν πλέον ἀσυγχρονίστων. Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς χαμηλότητος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἥτις ἐμποδίζει τὴν μεγαλυτέραν ἐπιβάρυνσιν πρὸς δημοθυγίαν περιθωρίων ἀναπτύξεως προϋπολογισμοῦ ὑπηρεσιῶν καὶ περαιτέρω ἐπενδύσεων παραγωγικῶν.

6. Ἀνάλυσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους καὶ τῆς δι' αὐτοῦ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς: Πρὸς πληρεστέραν κατατόπισιν ἐπὶ τῆς συγχρόνου δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους παρ' ἡμῖν ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάλυσις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, λαμβάνοντες πρὸς τοῦτο ἕνα ἐκ τῶν τελευταίων ἐτῶν προϋπολογισμῶν, τὸν τοῦ ἔτους 1959¹.

1. Ἔσοδα. α) Τὸ κύριον ἔσοδον τοῦ κράτους ἀποτελεῖ πάντοτε, ὡς ἄλλωστε εἰς πάντα τὰ κράτη, τὸ ἐκ τῆς φορολογίας. Ὅθεν ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους κατευθύνεται ἀπὸ ὀρισμένας ἀρχάς. Βασικὴ ἀρχὴ εἶναι ἐκείνη καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς, ὡς χώρα εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας της, ὑποχρεοῦται νὰ χρησιμοποιοῖ τὴν φορολογίαν ὡς ὄργανον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ πραγματοποίησις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται τόσον διὰ τῆς ἀπορροφῆσεως μέρους τοῦ εἰσοδήματος, ὥστε νὰ δημιουργητῆι ἡ ἀναγκαία ἰσορροπία μεταξὺ τῶν διαφόρων συντελεστῶν τῆς οἰκονομίας, ἥτις οὕτω ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς φορολογίας εἰσοδημάτων τοποθετουμένων εἰς ἰδιωτικὰς ἐπενδύσεις. Ἀφ' ἑτέρου ἀρχὴ κρατοῦσα εἰς τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν παρ' ἡμῖν, λόγῳ τοῦ ἡμιαναπτύκτου τῆς οἰκονομίας, εἶναι ὅτι

1. Βιοληγετικὴ Ἐκθέσις ἐπὶ τοῦ κατεστῆτος εἰς τὴν Βουλὴν προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους 1959 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν Κ. Παπακωνσταντίου καὶ κείμενον τοῦ προϋπολογισμοῦ.

οί δημόσιοι πόροι άντλώνται κατά τὸ πλεϊστον ἐκ τῶν ἐμμέσων φόρων καὶ οὐχὶ τῶν ἀμέσων, ἵνα οὕτω ἐπιβοηθηθῆται ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μὲν ἐμμεσοσ φορολογία διατηρεῖται ἀμετάβλητος, ἡ δὲ ἀμεσοσ μεταρρυθμίζεται διὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν τόνωσιν τῆσ παραγωγικῆσ χρησιμοποιήσεωσ τῶν εἰσοδημάτων. Οὕτω, ἀποικλειομένησ τῆσ ἐπιβολῆσ νέων φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων ἢ τῆσ αὐξήσεωσ τῶν ἤδη ἐπιβεβλημένων συντελεστώων, ἡ αὐξήσισ τῶν ἐσόδων ἱκανοποιεῖται διὰ τῆσ μέσῳ τῆσ δημοσιονομικῆσ πολιτικῆσ τοῦ κράτουσ αὐξήσεωσ τοῦ εἰσοδήματοσ καὶ διὰ τῆσ καλύτερασ ἐφαρμογῆσ τοῦ ἰσχύοντουσ φορολογικοῦ συστήματοσ καὶ τοῦ ἐκείθεν περιορισμοῦ τῆσ φοροδιαφυγῆσ.

β) Εἰδικώτερα ἐπιδιώξεις τῆσ φορολογικῆσ πολιτικῆσ εἶναι 1) ἡ θέσπισισ εἰδικῶν μέτρωων διὰ τὴν σύλληψιν τῆσ φορολογητέασ ὕλησ καὶ ἡ θέσπισισ ἐγγυήσεωων ὑπὲρ τῶν φορολογουμένων κατέναντι τῆσ ἐλεγκτικῆσ ἐξουσιασ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου¹. 2) ἡ ἐμπέδωσισ τῆσ φορολογικῆσ δικαιοσύνησ διὰ τῆσ ἰδρῦσεωσ μονίμων καὶ ἀνεξαρτήτων φορολογικῶν δικαστηρίων². 3) ἐπὶ τῆσ ἀμέσου φορολογίασ ἀκολουθεῖται ἡ πολιτικὴ τῆσ μειώσεωσ τῆσ ἐπιβαρύνσεωσ τῶν μικρῶν καὶ μέσων εἰσοδημάτων, ὥστε νὰ ὑπολογίζεται ὅτι ἡ ἀπόδοσισ διὰ τῶν μεταρρυθμίσεωων τούτων ἐμειώθη κατὰ 500 ἑκατ. δρχ. Οὕτω ἐμειώθη ἡ κλίμαξ τῶν φορολογικῶν συντελεστώων φόρου εἰσοδήματοσ καὶ κληρονομίωων³, ἠυξήθησαν τ' ἀφορολόγητα ὅρια καὶ τὸ ἐλάχιστον ὄριον συντηρήσεωσ καὶ ἐτωνώθησαν τὰ οἰκονομικὰ κίνητρα, ἀνεμορφώθη καὶ ἐμειώθη ἡ φορολογία τῶν ἀνωλύμων ἐταιρειῶων καὶ λοιπῶων νομικῶων προσώπων⁴, περιορίσθη ἡ λεγομένη προεἰσπραξισ⁵ κ.λ.π. 4) ἐπὶ τῆσ ἐμμέσου φορολογίασ ἐπιδιώκονται μεταρρυθμίσεισ ταύτησ διὰ λόγουσ οὐχὶ κυρίωσ ταμειυτικοῦσ, πάντωσ ὁμωσ ἡ φορολογία αὐτὴ τείνει πρὸσ αὐξήσιν ἥτισ ἀπὸ τοῦ ἔτουσ 1956 ἀνέρχεται εἰσ 280 ἑκατ. δρχ. ἐν συνόλω. Αἱ μεταρρυθμίσεισ τῆσ ἐμμέσου φορολογίασ ἀναφέρονται εἰσ τὸν περιορισμὸν τῆσ καταναλώσεωσ εἰδῶων πολυτελείασ καὶ τὴν προστασίαν τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματοσ⁶, ἐνῶ ἄλλαι τινέσ αὐξήσεισ ἐπεβλήθησαν διὰ λόγουσ ταμειυτικοῦσ πρὸσ κάλυψιν ὠρισμένων εἰδικῶων κρατικῶων δαπανῶων⁷, 5) ἡ δασμολογικὴ πολιτικὴ παραμένει σταθερά, συσισταμένη εἰσ τὴν δασμολογικὴν προστασίαν παραγωγικῶων κλάδων βιωσίμων καὶ ἀνταγωνιστικῶων, μείωσιν δασμῶων ἐπὶ πρώτων ὕλων καὶ μηχανημάτων, εἰσαγομένων διὰ τὴν βιομηχανίαν ἢ αὐξήσιν ἐπὶ ἄλλων, πρὸσ περιορισμὸν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀτελῆ εἰσαγωγῆν τῶν διὰ τὴν γεωργίαν ἀναγκαίωων λιπασμάτων, φαρμάκων κ.λ.π., περιορισμὸν τῶν δασμῶων ἐπὶ εἰδῶων πρώτησ ἀνάγκησ.

γ) Τὰ ἔσοδα ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ διαμορφῶνται οὕτω: ἐξ ἀμέσων φόρων 2.768 ἑκατ. καὶ ἐξ ἐμμέσων 10.455 ἑκατ., τῶν λοιπῶων ἀνερχομένων εἰσ 1.487 ἑκατ., οὕτωσ ὥστε τὰ ἔσοδα ἐξ ἀμέσων φόρων καλύπτουσι μόνου 18,82% τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων καὶ τὰ ἐξ ἐμμέσων φόρων τὸ 71,07%⁸ Ἡ μειωμένη αὐτὴ ἀναλογία τῶν ἐξ ἀμέσων φόρων ἐσόδων⁸ ὀφείλεται

1. ν.δ. 3848/1958.

2. ν. 3845/1958.

3. ν.δ. 3765/1957 καὶ ν.δ. 3842/1958.

4. ν.δ. 3543/1958.

5. ν.δ. 3846/1958.

6. ν.δ. 3829/1958 καὶ ν.δ. 3839/1958.

7. ν.δ. 3559/1956.—ν.δ. 3570/1956.—ν.δ. 3553/1956.—ν.δ. 3883/1958.

8. Τὸ ἔτοσ 1954—1955 ἡ ἀναλογία ἀνέρχεται ἀντιστοίχωσ εἰσ 20,78 α) καὶ 69,06 β) α.

τόσον εις τὴν μείωσιν τῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν ἀμέσων φόρων ὅσον καὶ εις αὐξησιν τῶν ἐσόδων ἐκ τῶν ἐμμέσων λόγω κυρίως τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν.

δ) Τὰ λοιπὰ ἔσοδα ὕψους δρχ. 1857 ἑκατ. καλύπτονται μόνον τὸ 10,11% τῶν ἐξ ἑλληνικῶν πηγῶν ἐσόδων κατανέμονται εἰς τακτικά, 1030 ἑκ. δρχ. καὶ ἑκτακτα 457 ἑκατ. Τὰ τακτικά εἶναι ἐκ ταχυδρομείων καὶ τηλεπικοινωνιῶν (310 ἑκατ.), συμμετοχῆς εἰς ἐπιχειρήσεις (57 ἑκατ.), ἄλλα διάφορα (434 ἑκατ.) παρελθόντων ἐτῶν κ.λ.π. Τὰ ἑκτακτα εἶναι ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ διύλιστηρίου (112 ἑκατ.) κυκλοφορίας κερμάτων (115 ἑκατ.) καὶ ἄλλας ἐκτάκτους πηγὰς.

ε) Εἰς τὰ ἔσοδα ἐξ ἑλληνικῶν πηγῶν δεόν νὰ προστεθῶσι καὶ εἰδικὰ ἔσοδα ἐξ ἐπενδύσεων (350 ἑκατ. δρχ.) προερχόμενα ἐκ τῶν ἐκτελεσθέντων ἔργων (200 ἑκατ.) ἐκ τοῦ διύλιστηρίου, πλέον τῶν ἀνωτέρω, (110 ἑκατ.) κ.λ.π.

στ) Οὕτω κατὰ τὸν προϋπολογισμόν τοῦ 1959 ἐπὶ συνόλου ἐσόδων 17.850 ἑκατ. δρχ. τὰ 15.060 ἑκατ. προέρχονται ἐξ ἑλληνικῶν πηγῶν. Ἡ διαφορά ἐξ 1.875 δρχ. καλύπτεται ἐκ δανείων καὶ ἐκ τῆς βοήθειας ἥτοι ἐξ ἐσωτερικῶν δανείων 520 ἑκατ. δρχ., ἐξ ἐξωτερικῶν δανείων (170 ἑκατ. δρχ. γερμανικῶν καὶ 225 ἑκατ. δρχ. τοῦ Ταμείου Ἀναπτύξεως διὰ τὸ ἄζωτον) καὶ ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας 995 ἑκατ. δρχ. καὶ 825 ἑκατ. δρχ. ἐκ τοῦ NATO.

II. Ἐξοδα: Αἱ δαπάναι τοῦ προϋπολογισμοῦ καθορίζονται κατὰ κανόνα βάσει τῆς τελικῆς διαμορφώσεως τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ προηγουμένου ἔτους, ἐπιφερομένων τῶν ἀναγκαίων προσαρμογῶν. Ἡ κατανομή τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ ποσὰ καὶ ποσοστὰ ἐμφανίζεται αὕτη, κατὰ τὸν προϋπολογισμόν 1959, ἐπὶ συνόλου δαπανῶν ἐξ ἑλληνικῶν πηγῶν ἐκ δρχ. 14.455 (πλὴν NATO) ὡς ἑξῆς:

Κατηγορία Δαπανῶν	Δαπάναι		
	Προσωπικοῦ	Λοιπὰ	Ποσοστὰ
1. Ἐθνικὴ Ἀσφάλεια καὶ Ἀμυνα	2.247,7	2006,7	29,43 %
2. Κοινωνικαὶ	2.234,9	828,8	21,19 %
3. Διοικήσεις	1.156,9	829,8	13,74 %
4. Παιδεία	1.070,9	207,6	8,85 %
5. Ἐθνικὴ Οἰκονομία	219,0	975,9	8,27 %
6. Ἀποθεματικά	—	900,—	6,23 %
7. Ἐπιδοτήσεις (μεταφορῶν, καταναλώσεως)	417,—	215,—	4,37 %
8. Δημόσιον χρέος	—	339,1	2,35 %
9. Αὐτοδιοίκησις	—	321,6	2,22 %
10. Δικαιοσύνης	219,—	631,—	1,96 %
11. Συνταγματικά βάρη	19,4	67,7	0,60 %
12. Πολεμικαὶ ὑποχρεώσεις	—	60,—	0,41 %
13. Ἐκκλησία	54,0	0,5	0,38 %
Σύνολον	14.455,1	100,—	%

Ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τούτου τῶν δαπανῶν καταφαίνεται ὅτι αἱ δαπάναι ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας συμμετέχουν κατὰ τὸ μεγαλύτερον συγκριτικῶς πρὸς τὰς λοιπὰς δαπάνας ποσοστὸν εἰς τὸν προϋπολογισμόν. Εἰδικῶ-

τερον προκειμένου περί εκάστης τῶν κατηγοριῶν τούτων δαπανῶν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

1. Αἱ δαπάναι ἀμύνης καὶ ἀσφαλείας. Αἱ δαπάναι αὗται κατανέμονται εἰς 3.036 ἑκατ. δρχ. διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀμυναν καὶ 1,150 διὰ τὴν ἀσφάλειαν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας ἀκολουθεῖται ἡ πολιτικὴ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν μειώσεως αὐτῶν, μολοντότι ἡ μείωσις αὕτη ἐν σχέσει πρὸς τὸ προηγούμενον ἔτος 1958 ἀνήλθε μόνον εἰς τὸ ποσοῦν τῶν 173 ἑκατ. δρχ. Εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ὅμως τοῦτον περιελήφθη καὶ δαπάνη 150 ἑκατ. δρχ. διὰ τὴν κατασκευὴν ἔργων κοινῆς ὠφελείας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ἐφ' ἑτέρου ὅμως ἐὰν προσθεῶσι καὶ διάφοροι ἄλλαι δαπάναι, ὡς δι' ἀπαλλοτριώσεις, δι' ἔργα ἀμύνης, διὰ πολεμικὰς συντάξεις κ.λ.π., τὸ ποσοστὸν τῆς συμμετοχῆς τῶν δαπανῶν τούτων εἰς τὸ σύνολον τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξόδων ἀνέρχεται εἰς 38,19%¹.

2. Αἱ Κοινωνικαὶ δαπάναι. Αὗται περιλαμβάνουν πιστώσεις τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας (889 ἑκατ. δρχ.) καὶ ἄλλας σχετικὰς δαπάνας ἄλλων ὑπουργείων (208 ἑκατ. δρχ.), δαπάνας ἀποκαταστάσεως προσφύγων (17,8 ἑκατ. δρχ.) καὶ δαπάνας ἀποκαταστάσεως σεισμοπλήκτων (104,6 ἑκατ. δρχ.). Ὁρισμέναι κατηγορίαι τῶν δαπανῶν τούτων περιλαμβάνονται εἰς τὰς ἐπομένους κατηγορίας.

3. Δαπάναι γεωργίας. Περιλαμβάνουν πιστώσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας (460 ἑκατ. δρχ.) καὶ πιστώσεις σχετικὰς ἄλλων Ὑπουργείων (270 ἑκατ. δρχ. διὰ συγκέντρωσιν καπνῶν, δι' ἀπαλλοτριώσεις, δι' ἀγροφυλακὴν κ.λ.π.). Εἰς τὰς δαπάνας ταύτας δὲν περιλαμβάνονται αἱ διὰ τὴν γεωργίαν δαπάναι τοῦ Κ.Τ.Κ.Κ.Δ. ἀνερχόμεναι εἰς δρχ. 335 ἑκατ.

4. Δαπάναι τεχνικῶν ἔργων. Αὗται συνίστανται εἰς δαπάνας: α) διὰ δημόσια τεχνικὰ ἔργα ἐν γένει (297,3 ἑκατ. δρχ. περιλαμβανομένης καὶ τῆς δαπάνης ἀποζημιώσεων δι' ἀπαλλοτριώσεις), β) διὰ κτιριακὰ ἔργα (27 ἑκατ. δρχ.), γ) δι' ἔργα Ν.Α.Τ. (108,2 ἑκατ. δρχ.). Αἱ δαπάναι αὗται προέρχονται ἐξ ἑλληνικῶν πηγῶν, ἀλλ' ἐκτὸς τούτων προβλέπονται, καὶ ἔργα χρηματοδοτούμενα ὑπὸ τῶν κρατῶν μελῶν τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. (825 ἑκατ. δρχ.). Περιλαμβανομένων δὲ καὶ ἄλλων σχετικῶν δαπανῶν τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων τῆς κατηγορίας ταύτης ἀνέρχεται εἰς 1.515 ἑκατ. δρχ.

5. Δαπάναι δι' ἐμπορικὰς ἐκθέσεις καὶ προώθησιν ἐξαγωγῆς ἑλληνικῶν προϊόντων (22 ἑκατ. δρχ.)

6. Δαπάναι διὰ τουρισμὸν (25 ἑκατ. δρχ. ὡς τακτικὴ ἐπιχορήγησις τοῦ Ε.Ο.Τ.)

7. Δαπάναι διὰ στατιστικὰς ἐρεῦνας κ.λ.π. (33 ἑκατ. δρχ.)

8. Δαπάναι διὰ τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν (13,9 ἑκατ. δρχ.)

9. Δαπάναι διὰ τὴν μετανάστευσιν (27 ἑκατ. δρχ.)

10. Ἐπιδοτήσεις. Αὗται ἐνεργοῦνται εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν ἀμέσων ἐπιχορηγήσεων, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν καλύψεως ἐλλειμμάτων διαχειρίσεων εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν ἐπιδοτήσεων πρὸς τὴν γεωργίαν. Ἄμεσοι ἐπιχορηγήσεις εἶναι αἱ δαπάναι συγκεντρώσεως σίτου καὶ ἄλλων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν (200 ἑκατ. δρχ.). Κάλυψιν ἐλλειμμάτων ἀποτελοῦν ἡ ἐπιχορήγησις πρὸς τοὺς Σ.Ε.Κ. (417 ἑκατ. δρχ.), ἡ δαπάνη ἀγροφυλακῆς (25 ἑκατ. δρχ.), ἡ μισθοδοσία τοῦ κλήρου (54 ἑκατ. δρχ.). Ἐπιδοτήσεις τῆς γεωργίας ἀποτελοῦν αἱ ἐπιδοτήσεις λιπασμάτων (50 ἑκατ. δρχ.), τοῦ ταμείου

1. Κ. Πικραωνσκεινίου Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση Προϋπολογισμοῦ 1959, σελ. 149.

προστασίας ελαιοπαραγωγής (50 εκατ. δρχ.), συγκεντρώσεως καπνού (115 εκατ. δρχ.).

Ἐκ τῶν κονδυλίων τούτων τὸ ἐκ 200 εκατ. δρχ. ἀποτελεῖ κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ λογαριασμοῦ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ὅπερ δὲν ἐκαλύφθη ἐκ τῶν ἐσόδων τῆς διαθέσεως τῶν ἐφοδίων, ὀφείλεται δὲ κυρίως εἰς τὴν ἐπιδότησιν τοῦ καπνοῦ (150 εκατ. δρχ.) καὶ τὰς δαπάνας διαχειρίσεως (38 εκατ. δρχ.). Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὑφίσταται ἔλλειμμα παρελθουσῶν χρήσεων ἐκ δρχ. 471 εκατ. δρχ. ὡς χρεωστικὸν ὑπόλοιπον εἰς βάρους τοῦ Λογαριασμοῦ παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἑλλάδος.

11. Δαπάναι διαχειρίσεως μονοπωλίων (σιγαροχάρτου, παιγνιοχάρτων, πυρείων, πετρελαίων, σακχαρίνης, ναρκωτικῶν, κινίνης, σμύριδος, ἄλατος) 174 εκατ. δρχ.

12. Διὰ λοιπὰς καταναλωτικὰς δαπάνας τῆς διοικήσεως ἐν γένει 1.527 εκατ. δρχ.

13. Δαπάναι Ὑπουργείου Παιδείας, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν 1.227 εκατ. δρχ. διὰ δὲ τὰς λοιπὰς δαπάνας ποσὸν 143 εκατ. δρχ.

14. Διὰ τὸ δημόσιον χρέος 339 εκατ. δρχ.

15. Ἐπιχορηγήσεις πρὸς τὴν τοπικὴν Αὐτοδιοίκησιν 300 εκατ. δρχ.

16. Ἀποθεματικὸν 900 εκατ. δρχ.

III. Γενικὴ κατανομή δαπανῶν. Τὸ σύνολον τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ δύναται νὰ κατανεμηθῇ εἰς δαπάνας προσωπικοῦ καὶ λοιπὰς δαπάνας. Αἱ δαπάναι προσωπικοῦ ἀνέρχονται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7639 εκατ. δρχ. ἦτοι:

Μισθολόγιον πολιτικῶν Ὑπουργείων	δρχ. 2.814	ἐκατ.
Μισθολόγιον Ὑπουργείου Ἐθνικ. Ἀμύνης	δρχ. 1.277	»
Μισθολόγιον Σωμάτων Ἀσφαλείας	δρχ. 970	»
Συντάξεις πολεμικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ	δρχ. 1.163	»
Συντάξεις πολεμικαὶ	δρχ. 702	»

Σύνολον

Δρχ. 6.916 »

Συμβολὴ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς δαπάνας προσωπικοῦ ἄλλων ὀργανισμῶν (νοσοκομείων, σιδηροδρόμων, ἀσφαλίσεως ἀγροτῶν, ἀγροτοφυλακῆς)

Δρχ. 723

ἐκατ.

Γενικὸν Σύνολον

Δρχ. 7.639

ἐκατ.

Οὕτω τὸ σύνολον τῶν δαπανῶν προσωπικοῦ καλύπτει τὰ 52% τῶν ὅλων δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἐὰν εἰς τὰς δαπάνας προσωπικοῦ προσθέσωμεν καὶ 339 εκατ. δρχ. διὰ τὸ δημόσιον χρέος, 320 εκατ. δρχ. διὰ τὴν Τοπικὴν Αὐτοδιοίκησιν καὶ 900 ἐκ. δραχ. ἀποθεματικόν, ἔχομεν σύνολον μὴ παραγωγικῶν δαπανῶν 9.198 εκατ. δρχ. Οὕτω τὸ ὑπόλοιπον τῶν δαπανῶν ἐνέρχεται μόνον εἰς 5.357 εκατ. δρχ.

IV. Εἰδικὸς προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων. Τὸ γενικὸν σύνολον τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ προβλέπει ὕψος δαπανῶν 13.555 εκατ. δρχ. εἰς ὃ προστιθεμένης καὶ τῆς προβλέψεως 900 εκατ. δρχ. ἔχομεν 14.455 εκατ. δρχ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ ὁ εἰδικὸς προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων προβλέπει δαπάνας προγράμματος 3.580 εκατ. δρχ. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἑτέρας δαπάνας 825 εκατ. δρχ. οὕτως ὥστε τὸ σύνολον

λον και τῶν δύο προϋπολογισμῶν προβλέπει ὕψος δαπανῶν 18.860 ἑκατ. δρχ. Ὁ ὅλος ὁμως εἰδικὸς προϋπολογισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων προβλέπει τὰς ἐξῆς κατηγορίας ἐσόδων:

Κρατικαὶ πιστώσεις διὰ τῶν Ὑπουργείων καὶ τῶν Ταμείων ἔργων	Δρχ.	3.300	ἑκατ.
Συνεισφορὰν ἐνδιαφερομένων	»	130	»
Ἔργα διὰ στρατιωτικῶν μονάδων	»	150	»
παράλληλοι ἐπένδυσεις (Α.Τ.Ε. Δ.Ε.Η., Ο.Χ.Ο.Α., ΟΤΕ	»	2.250	»
Γενικὸν Σύνολον	»	5.866	»
Αἱ κρατικαὶ πιστώσεις κατανομονται οὕτω:			
Γεωργία—Ἐγχειροβελτιωτικὰ ἔργα καὶ μικρὰ κοινωφελῆ ἔργα, 34,6%	Δρχ.	1.238	ἑκατ.
Συγκοινωνία—Τουρισμὸς, 37,2%	»	1.332	»
Βιομηχανία—Ἐνέργεια, 16,2%	»	579	»
Ἄλλοι τομεῖς, 8,3%	»	299	»
Διάφορα, 3,7%	»	132	»

Ἀφ' ἑτέρου ἡ συμβολὴ τῶν ἑλληνικῶν πόρων εἰς τὸν προϋπολογισμὸν δημοσίων ἐπενδύσεων ἦτο 9% τὸ 1957, 41% τὸ 1958 καὶ 25% τὸ 1959 ἦτοι διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος 925 ἑκατ. δρχ. Τὸ προβλεπόμενον ὑπόλοιπον τῶν κρατικῶν πιστώσεων θέλει καλυφθῆ ἔκ δανείων, ἔκ τῆς βοήθειας κ.λ.π.,

Υ. Ἡ Ἔκθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1959 ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνοδικὴν πορείαν τῶν βασικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας. Οὕτω ἡ αὔξησις τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι μεταξύ 1956—1957 9,1%, μεταξύ 1957—1958 5% καὶ μεταξύ 1958—1959 εἰς 6%. Αἱ ἰδιωτικαὶ καταθέσεις ἔναντι 7.676 ἑκατ. δρχ. τὸ 1957 ἀνῆλθον ὡς 10.095 ἑκατ. δρχ. κατὰ τὸ 1958. Ἡ συνολικὴ χρηματοδότησις τῆς οἰκονομίας ἀνῆλθεν ἔναντι 18.936 ἑκατ. δρχ. τὸ ἔτος 1957 εἰς 22.302 ἑκατ. δρχ. τὸ 1958. Ἡ κυκλοφορία τοῦ χαρτονομίσματος ἀπὸ 7.313 ἑκατ. δρχ. τὸν 31-12-1957 ἀνῆλθεν εἰς 7.982 ἑκατ. δρχ. τὴν 31-12-1958. Ἡ συνολικὴ προσφορὰ χρήματος (κυκλοφορία καὶ καταθέσεις ὀψεως) ἔναντι 10.844 ἑκατ. δρχ. τὸ τέλος 1957 ἀνῆλθεν εἰς 11.813 τὸ τέλος 1958. Ὁ τιμάρθμος χονδρικής μὲν πωλήσεως ἐσημείωσε κάμψιν κατὰ τὸ ἔτος 1958 2,4%, τὸ δὲ κόστος ζωῆς μικρὰν ἄνοδον 1,4%. Ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου παρουσιάζουν αὔξησιν κατὰ 20% τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἡ Ἀμερικανικὴ βοήθεια περιορίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1958 εἰς τὸ ἐλάχιστον ποσὸν τῶν 12,9 ἑκατ. δολλ. ἐξ ὧν μόνον 8,6 δωρεάν. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1958 εἰς 46 ἑκατ. δολ. καλυπτόμενον κατὰ 23 ἑκατ. δρχ. ἔκ τῆς βοήθειας καὶ τῆς τριγωνικῆς βοήθειας καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον ἔκ τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος.

III

Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις.

7. Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις γενικῶς: Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις ἀναλόγως τοῦ εἰδικωτέρου μέσου καθ' ὃ αὐταὶ ἑνασκοῦνται διακρίνονται εἰς α) διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν πρὸς

αὐτὸν συναρτωμένων ἐπενδύσεων καὶ ἐπιχορηγήσεων, β) διὰ τῆς φορολογίας, τῆς παρεμβάσεως ταύτης εὐρισκομένης ἐπίσης εἰς ἀμέσων σχέσιν πρὸς τὴν παρέμβασιν διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ, γ) διὰ τοῦ ἐλέγχου τοῦ νομίματος καὶ τοῦ συναλλάγματος, δ) διὰ τοῦ δασμολογίου ε) διὰ τοῦ δανεισμοῦ. Θὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω ἐκάστην τῶν κυρίων τούτων δημοσιονομικῶν παρεμβάσεων καὶ δὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν σημασίαν αὐτῆς διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν.

Αἱ παρεμβάσεις αὗται ἀνήκουν εἰς τὴν γενικωτέραν κατηγορίαν τῶν ἀμέσων παρεμβάσεων. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων ἀσκούνται καὶ ἔμμεσοι δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις, ὡς συνέπειαι ἐπερχόμεναι διὰ τῆς ἀσκήσεως ἄλλων ἐλέγχων ὡς τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν, τῶν τιμῶν, τῶν εἰσοδημάτων, τῆς ἀποταμιεύσεως, τῆς πίστεως. Ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις κυρίως ὡς σκοπὸν ἐπιδιώκουσι τὴν διὰ διαφορῶν μεθόδων: ρύθμισιν ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν τοῦ χρήματος. Ὑψος κυκλοφορίας, κατανομή καὶ κατευθύνσεις τούτου, διατίμησις τούτου, συγκέντρωσις καὶ ἀναδιανομή, σταθεροποιήσις καὶ γενικῶς χρησιμοποίησις τοῦ χρήματος διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, εἶναι οἱ διάφοροι σκοποὶ τῶν δημοσιονομικῶν παρεμβάσεων. Ἄφ' ἑτέρου αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις δύνανται εἶτε νὰ εἶναι περιορισμέναι εἰς ἐλέγχους εἶτε νὰ ἐπιδιώκουν ἐπιβολὴν κατευθύνσεων καὶ τέλος εἶτε ἐκάστη τούτων νὰ εἶναι αὐτοτελεῖς εἶτε νὰ εἶναι αὗται συντονισμέναι πρὸς κυκλικὴν διεύθυνσιν τῆς οἰκονομίας. Γενικώτερον δύναται τις εἰπεῖν ὅτι αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις κινουνται πέραν ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε ἰσορροπίαν πληθωρισμοῦ ἢ ἀντιπληθωρισμοῦ ἢ ἐπιδιώκει ἢ κρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ.

Ἄφ' ἧς δηλαδὴ ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν κλασσικὸν σκοπὸν τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν στοιχειωδῶν κρατικῶν δαπανῶν καὶ κατέστη ὁ προϋπολογισμὸς τῆς εὐρυτέρας κρατικῆς πολιτικῆς ἢ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς καὶ αἱ παρ' αὐτῆς καθοριζόμεναι δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις ἐν τελικῇ ἀναλύσει καθορίζονται ἀπὸ τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ κράτους ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυκλοφορίαν, κατανομήν καὶ χρησιμοποίησιν τοῦ νομίματος.

8. Τὸ σύστημα τῶν παρεμβάσεων διὰ τὴν ἔξασφάλισιν τῆς νομισματικῆς σταθερότητος: Ἡ νομισματικὴ σταθερότης καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία καὶ πρόδος ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς συνδεδεασμένης ρυθμίσεως ὠρισμένων παραγόντων καθοριστικῶν τοῦ νομίματος καὶ τῆς κυκλοφορίας τούτου: α) τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς δημιουργίας περισσευμάτων ἐκ τούτου, β) τῆς τοποθετήσεως δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ τῆς κατευθύνσεως τῆς πίστεως εἰς παραγωγικὰς δαπάνας, γ) τῆς ρυθμίσεως τῶν εἰσαγωγῶν πρὸς διακύβηξιν τῶν συναλλαγματικῶν ἀποθεμάτων, δ) τῆς καταλλήλου χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ε) τῶν φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων πρὸς δημοσίαν ἐσόδων ἀλλὰ καὶ πρὸς κατάλληλον ρύθμισιν τοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ νομισματικὴ σταθερότης συναρτᾶται μὲν οὕτω πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ νομισματικοῦ πληθωρισμοῦ, ἀλλὰ νομισματικὴ σταθερότης δὲν σημαίνει ἔλλειψιν πληθωρισμοῦ, οὐδὲ νομισματικὴ ἀστάθεια πληθωρισμόν. Ἄφ' ἑτέρου ὁ ἐπιστημονικὸς ὀρισμὸς τοῦ πληθωρισμοῦ δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ δοθῆ, οὐδὲ νὰ καθορισθῆ πάντοτε πότε ὑπάρχει πληθωρισμός¹. Ἡ λόγῳ

1. Σ. νῆλως πληθωρισμὸς νοεῖται ἡ γενικὴ οὐσιώδης μεταβολὴ τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν. Βλ. σχετικῶς Σ. Παυλόπουλον, ορ εἰλ σελ. 157.

τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν καὶ τῆς διατηρήσεως αὐτῶν εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον, ἐκ διαφόρων λόγων, μείωσις τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην τῆς αὐξήσεως τῆς ἐκδόσεως τούτου¹. Ἡ ἀνάγκη ὁμως αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸ χρῆμα νὰ εἶναι ἀνεπαρκὲς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ ταυτοχρόνως κατὰ μείζονα βαθμὸν ἀνίσωτα κατανεμημένον, χρησιμοποιοῦμενον δὲ κατὰ οὐσιώδεις μέρους πρὸς ἀποθησαυρισμὸν. Συνέπεια τῶν φαινομένων τούτων εἶναι ὅτι ἡ οἰκονομία εὐρίσκεται ὑπὸ κατὰστασιν πληθωριστικῶν πιέσεων. Τὰ φαινόμενα ταῦτα χαρακτηρίζουν ἰδίως ἡμιαναπτύκτους οἰκονομίας οἷα καὶ ἡ ἑλληνική. Αὕτη ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως ὑποφέρει πάντοτε καὶ ἐμφανίζει αὖξουσαν ἢ συγκεκρατημένην κατὰστασιν πληθωριστικὴν, ἥτοι ἀποτόμου ἢ βραδείας ὑψώσεως τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν, ἥτις συνεπιφέρει τὴν ἠϋξημένην ζήτησιν χρήματος. Οὕτω καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχωμεν κατὰστασιν νομισματικῆς σταθερότητος αὕτη εὐρίσκεται ὑπὸ πληθωριστικὴν πίεσιν καὶ ἡ διατήρησις τῆς σταθερότητος ταύτης προϋποθέτει συνεχῆ ἔλεγχον τῶν μεγεθῶν ἅτινα ἐπηρεάζουν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ νομίσματος.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν πολλοὶ εἶναι αἱ αἰτίαι τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἢ τῆς τάσεως πρὸς ὕψωσιν τούτων: α) μεγάλη ζήτησις καταναλωτικῶν ἀγαθῶν λόγω τῆς ἀπογυμνώσεως ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ πολιτισμοῦ, β) ἀνεπάρκεια τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς, γ) μονοπωλιακαὶ καταστάσεις ἐν αὐτῇ, δ) τεχνητῶς ἠϋξημένον κόστος ταύτης, ε) περιορισμοὶ εἰσαγωγῶν, δασμολογικαὶ ἐπιβαρύνσεις τούτων καὶ περιορισμοὶ χορηγήσεων συναλλάγματος καὶ πιστοδοτήσεων εἰσαγωγῶν. στ) ἀνεπαρκὲς χρησιμοποίησις ἐπενδύσεων δι' ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, ζ) γενικὸν πνεῦμα κερδοσκοπίας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ ἄλλοι ψυχολογικοὶ παράγοντες λόγω τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ εὐπαθοῦς τῆς οἰκονομίας. Εἰς τὰς βασικὰς ταύτας αἰτίας τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων, κατὰ τὸ δυνατὸν, ἀντέδρασε μέχρι τοῦδε ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους καὶ ἐμμέσως προσεπάθησε νὰ ἐπιφέρῃ συγκράτησιν τῶν τιμῶν, ἰδίᾳ διὰ τῶν μέτρων τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν εἰς ὃ καὶ κυρίως ὀφείλεται ἡ νομισματικὴ σταθερότης. Ὅμως λίαν πλημμελῶς λειτουργεῖ ἡ ἀγορανομικὴ ὑπηρεσία καὶ αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι κοστολογήσεως μετὰ χαλαρότητος συμβάλλουν εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν τιμῶν.

Γενικῶς ὁμως ἡ κρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ πρὸς διατήρησιν τῆς σταθερότητος τοῦ νομίσματος ἀπέβλεψε καὶ σχετικῶς ἐπέτυχε νὰ θέσῃ ὑπὸ διαρκῆ καὶ συστηματικὸν ἔλεγχον τὰ βασικὰ οἰκονομικὰ μεγέθη τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως καὶ προσφορᾶς².

Καὶ ὁ μὲν ἔλεγχος τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως, δηλαδὴ τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς δαπάνης, ἀναφέρεται εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν δαπανῶν ἐν γένει τοῦ κράτους καὶ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, τῶν αὐξήσεων μισθῶν, ἡμερομισθίων, συντάξεων, ἐνοικίων κ.λ.π. τὰς τιμὰς τῶν γεωργικῶν προϊόντων, τὴν προσέλκυσιν τῶν ἐμβασμάτων ἐξωτερικοῦ, τοὺς σκοποὺς τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἀποταμιεύσεως, τούτεστιν ὅλων ἐκείνων τῶν εἰσοδημάτων ἅτινα ὑπόκεινται εἰς τὸν κρατικὸν καθορισμὸν ἢ ἐπηρεασμὸν. Ὁ δὲ ἔλεγχος τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ προσφορᾶς, δηλαδὴ τῶν ἐθνικῶν πόρων, ἐπεδιώχθη διὰ τῆς κατευθύνσεως τῶν πιστώσεων, τῆς συνθέσεως τῶν εἰσαγωγῶν, τῆς τεχνικῆς ἐπιβοηθήσεως τῆς παραγωγῆς ὡς

1. M. Flammant, *Théorie de l'inflation*, 1952.

2. Πολ. Σ. Παλοπούλου, *op cit* σελ. 156.

Ιδίᾳ τῆς γεωργίας, τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐνεργειακῶν δυνάμεων κ.λ.π.

Εἶναι ἀμφίβολον ὅμως κατὰ πόσον τὸν ἔλεγχον τοῦτον ἡδυνήθη νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος καὶ εἰς τὸ ἐπιχειρηματικὸν κέρδος, ὅπερ, ὡς ὀρθῶς παρετηρήθη, ἀποτελεῖ, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, ἕνα αὐτοτελῆ λόγον ὑψώσεως τῶν τιμῶν διὰ τῆς αὐτονόμου αὐξήσεως τούτου ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου¹.

Γενικῶς τὰ μέτρα τῆς νομισματικῆς καὶ οἰκονομικῆς σταθεροποιήσεως ἀπέβλεψαν ἀμέσως ἢ συνέβαλον ἐμμέσως εἰς τὸν περιορισμὸν ὠρισμένων ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀνωμαλῶν καταστάσεων καὶ ἐκδηλώσεων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς παρ' ἡμῖν, οἵα ἰδίᾳ ἡ ἔλλειψις συνθηκῶν ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, ἡ διαμόρφωσις μονοπωλιακῶν καταστάσεων, ἡ δημιουργία μεγάλων παρασιτικῶν κερδῶν ὀπισθεν τῶν ἀπαγορεύσεων εἰσαγωγῆς καὶ τῶν τεχνητῶν τιμῶν τῶν μεγάλων πόλεων, ἡ φορολογικὴ ἀσυνδοσία, ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς τραπεζιτικῆς πιστοδοτήσεως ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἀπόκρυψις τοῦ εἰσοδήματος, ὁ ὑπολογισμὸς ἐπὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ νομίσματος. Ἐν τούτοις τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα διέπουν κατὰ πολλὰ καὶ σήμερον τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν, ἡ θεραπεία τῶν ὀπιοῦν, δι' ἄλλης βαθυτέρας ποιοτικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν μονάδων καὶ τῶν διαρθρώσεων καὶ σχετικῶν ἐλέγχων, θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιδιωχθῆ. Ἄλλ' ὅμως ὡς ἐλέχθη ἡ νομισματικὴ σταθερότης καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία συνετέλεσαν εἰς τὸν περιορισμὸν τούτων.

Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰς παρεμβάσεις εἰδικώτερον διὰ τὴν νομισματικὴν σταθεροποίησιν.

α) Ἡ ἰσοσκέλισις τοῦ προϋπολογισμοῦ. Αὕτη ἀπετέλεσε μίαν τῶν πρωτίστων φροντίδων τῆς δημοσιονομικῆς μας πολιτικῆς ἀπὸ τοῦ 1953 καὶ ἡ κυριωτέρα προϋπόθεσις τῆς νομισματικῆς μας σταθερότητος. Ἡ ἀνισσοκῆλια τῶν προϋπολογισμῶν δὲν ὀφείλετο ὡς γνωστὸν εἰς ἐνέργειαν ἡϋξημένων παραγωγικῶν ἐπενδύσεων ἀλλ' εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ἐσόδων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους νὰ καλύψουν διαρκῶς αὐξούσας καὶ συνήθως δεδικαιολογημένας ἀνάγκας τῆς κρατικῆς δραστηριότητος. Συνεπῶς ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἔδει νὰ κατευθύνεται εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τὸν περιορισμὸν κατὰ τὸ δυνατόν τῶν κρατικῶν δαπανῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν καταναλωτικῶν τοιοῦτων. Τὸ κράτος παρ' ἡμῖν δὲν ἡδύνατο συνεχῶς ν' ἀκολουθήσῃ πολιτικὴν ἀνισσοκελῶν προϋπολογισμῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας, διότι ἡ οἰκονομία ἡμῖν δὲν παρουσιάζει προβλήματα καὶ δὴ ἀσφαλῆς μεγάλων αὐξήσεων εἰσοδήματος, ὥστε νὰ καλυφθοῦν εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον δι' ἡϋξημένων ἐσόδων μεγάλᾳ ἀνοίγματα τοῦ προϋπολογισμοῦ, οὐδὲ εἶναι εὐχερῆς διὰ τὸ κράτος ὁ δανεισμὸς, οὐδὲ πάντοτε σκόπιμος, ὥστε νὰ καλυφθῶσι τοιαῦτα ἀνοίγματα. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐξεδηλώθη ἔτι ἐναργέστερον ὅταν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καὶ ἐνεῦθεν ἤρχισε νὰ ἐμφανίζονται περισσεύματα σταθερῶς εἰς τὸν κρατικὸν προϋπολογισμὸν, ὀφειλόμενα εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων, κυρίως λόγω τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν. Ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἠκολούθησε τὴν γραμμὴν νὰ διατηρήσῃ τὸ ὕψος τῆς συνολικῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος ἀμείωτον καὶ ταυτοχρόνως νὰ συγκρατήσῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὰς δαπάνας

1. Πόλ. Ξ. Ζολώτα, Αἱ πληθωριστικαὶ πιέσεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οἰκονομίαν 1951. Κ. Λοιλοπούλου, Μισθωτὸς καὶ πληθωρισμὸς, ζήτησις, κόστος, κέρδη, ἐν Οἰκονομικῷ Ταχυδρόμῳ, φ. 26-1-1956. Σ. Πουλοπούλου, ὁρ. cit. σελ. 179-181.

τοῦ προϋπολογισμοῦ ὥστε οὗτος νὰ εἶναι ἰσοσκελισμένος. Συνεπῶς ἐκ τῆς συμπίεσεως τῶν ἄλλων δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς δυνατῆς καλυτέρας εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων δημιουργοῦνται κεφάλαια διὰ τὸ πρόγραμμα ἐπενδύσεων. Οὕτω τὸ λεγόμενον περίσσευμα εἶναι φαινομενικόν, πρῶτον μὲν διότι περιορίζεται ἡ ἱκανοποίησις πρωτίστων κρατικῶν ἀναγκῶν (π.χ. ἀμοιβὴ δημοσίων λειτουργῶν, ἀνάγκαι ἐκπαιδεύσεων, ἀνάγκαι τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἀνάγκαι δημοσίας ὑγείας καὶ περιθάλψεως, ἀνάγκαι τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ κράτους κ.λ.π.), δεύτερον δὲ διότι τὸ λεγόμενον περίσσευμα δὲν ἐξαρκεῖ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν οὐδὲ λίαν περιωρισμένου προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων.

Κατ'οὐσίαν συνεπῶς καὶ σήμερον ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς ἀπέχει τῆς κατ'οὐσίαν ἰσοσκελίσεως, τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ μίαν οὐσιώδη μὴ ἐμφανῆ αἰτίαν κινδύνου τῆς νομισματικῆς σταθεροποιήσεως. Μάλιστα ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως ἡ νομισματικὴ σταθερότης συναρτᾶται πρὸς τὴν ὅλην σχέσιν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος πρὸς τὰς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν καὶ τὸ ἐσωτερικόν ὑποχρεώσεις τῆς οικονομίας καὶ τοῦ κράτους. Ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης δεόν νὰ ληφθῇ ὑπ'ὄψιν ὅτι: α) τὸ κράτος ἔχει ἤδη δημιουργήσει νέον δανεισμὸν μεταπολεμικῶς, πέραν τῶν παλαιῶν του ὑποχρεώσεων ὧν ἡ ἐξυπηρέτησις ἔχει ἀνασταλεῖ, β) ὅτι τὸ κράτος ἔχει συμβάλει διὰ τῆς μεσολαβήσεώς του καὶ τῶν ἐγγυήσεων του εἰς τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς ἰδιωτικῆς οικονομίας διὰ πιστώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ, αἵτινες ὀφείζονται οὐσιωδῶς διὰ τῶν νέων γερμανικῶν συμφωνιῶν, γ) ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τιμῆματος τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος δι' εἰσαγωγῆν κεφαλαυχικῶν ἀγαθῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν συμβάλλουν εἰς τὴν μείωσιν τούτου. δ) ὅτι νέος κρατικὸς δανεισμὸς ἐκ τοῦ γερμανικοῦ κράτους μέλλει ν' αὐξήσῃ οὐσιωδῶς τὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. ε) τέλος καὶ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οικονομίας μέσῳ τῆς πίστεως, ἀποτελεῖ κατ'οὐσίαν δαπάνην τοῦ κράτους ἢ τοῦ ἀποτελεῖ λόγον περιορισμοῦ τῶν κρατικῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Συνεπεία τούτων ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἀκολουθῆ παρ' ἡμῖν τὴν ἀρχὴν τῆς τροφοδοτήσεως τῶν κρατικῶν δαπανῶν ἐκ πάρων προερχομένων κυρίως ἐκ παραχθέντος ἤδη ἐν τῇ οἰκονομίᾳ εἰσοδήματος καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως νέων μέσων πληρωμῆς. Σχετικὸς πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶναι καὶ ὁ καθορισμὸς ἀνωτάτου ὀρίου προκαταβολῆς τῆς Τ.Ε. πρὸς τὸ Δημόσιον μέχρι δρχ. 500 ἑκατ. διότι τὸ ἄνοιγμα τοῦτο ἀποτελεῖ μέσον τροφοδοτήσεως κρατικῶν δαπανῶν ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Βάσει τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἥτις κατὰ τὸ δυνατόν ἐτηρήθη ἀδιαλείπτως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐπεδιώχθη ἡ μὴ δημιουργία νέων δαπανῶν, ἡ αὐξήσις τῶν ἐσόδων καὶ χρησιμοποίησις τῶν οὕτω δημιουργουμένων περισσευμάτων τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων.

Οὕτω ὁ προϋπολογισμὸς 1953—1954 ἄφισε τελικῶς περίσσευμα 300 ἑκατ. δρχ. Ὁ προϋπολογισμὸς 1954—1945 ἄφισε ἀναλόγου ὕψους περίσσευμα. Ὁ προϋπολογισμὸς 1955—1956 ἄφισε περίσσευμα ἐκ δρχ. 1.748 ἑκατ., ὁ προϋπολογισμὸς 1957 ἐκ δρχ. 1.153 ἑκατ. καὶ ὁ προϋπολογισμὸς 1958 περίσσευμα ἀνώτερον τοῦ προηγουμένου ἔτους. Τὰ περισσεύματα ταῦτα ἐπέτρεψαν τὴν διαρκῶς καὶ κατὰ μείζον ποσοστὸν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔ-

τος κάλυψιν τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἔναντι τῆς μειουμένης ἑξωτερικῆς βοήθειας¹.

β) Ἡὕξημένη τοποθέτησις δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ πιστοδοτήσεων εἰς παραγωγικὰς δαπάναις. Ἡ νομισματικὴ σταθερότης καθορίζεται ἐκ τῆς ἑπαρκείας τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ζητήσεως, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ τῆς συμβολῆς τοῦ κράτους διὰ τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη.

Ὁ αὐτὸς σκοπὸς ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ τῆς ἐκ μέρους τοῦ κράτους κατευθύνσεως τῆς πίστεως πρὸς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις καὶ γενικῶς διὰ τῆς καταλλήλου κατευθύνσεως τῆς ἀναδιανομῆς τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης διὰ τῆς Ν.Ε. ἀσκεῖται ποσοτικὸς καὶ ποιοτικὸς ἔλεγχος τῶν ἐκ μέρους τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων χορηγήσεων καὶ πιστώσεων, περὶ ἧς ὀμιλοῦμεν εἰδικώτερον εἰς τὸ Κεφ. ΙΑ'. Ἡ διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀποταμιεύσεως αὐξήσις τῆς πιστοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας συνέβαλεν ἀφ' ἑτέρου κατὰ πολὺ εἰς τὴν συμπίεσιν τοῦ τόκου τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς καὶ συνετέλεσεν οὕτω εἰς τὴν οἰκονομικὴν σταθερότητα διὰ τῆς εὐχερεστερας τροφοδοτήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων δι' ἐκ τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς χρημάτων.

γ) Ρυθμίσις τῶν εἰσαγωγῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν νομισματικὴν σταθεροποίησιν. Ὡς ἐλέχθη τὸ χαρακτηριστικὸν εἰς τὸν τομέα τούτον τῆς κρατικῆς πολιτικῆς, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς νομισματικῆς σταθερότητος, ὑπῆρξεν ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν, δι' ἧς περιωρίσθη, διὰ τῆς ἑπαρκείας τῆς ἀγορᾶς, ἡ μεγάλη ὑψοσις τοῦ τιμαρίθμου καὶ συνεπῶς ὁ νομισματικὸς πληθωρισμὸς. Ἀφ' ἑτέρου ἡ διαρκὴς αὐξήσις τοῦ σκέλους τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἡ ἐντεῦθεν δημιουργία νομισματικῶν κινδύνων, ἐκ τῆς μειώσεως τοῦ συναλλαγματικῆς ἀποθέματος, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐμμέσου περιορισμοῦ εἰς τὰς εἰσαγωγὰς διὰ εἰδικῶν δασμολογικῶν ἐπιβαρύνσεων καὶ διὰ τοῦ ἐλέγχου τῶν χρηματοδοτήσεων². Διὰ τοῦ ἐμμέσου τούτου ἐλέγχου κατηυθύνθησαν αἱ εἰσαγωγαὶ πρὸς περιορισμὸν τῶν πολυτελῶν προϊόντων καὶ εἰσαγωγῆν πρώτων ὑλῶν καὶ εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης. Ἀπὸ ἄλλων ὁμως ἀπόψεων ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν εἰσαγωγῶν ἠσκησε δυσμενῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς νομισματικῆς καὶ τῆς ὅλης οἰκονομικῆς σταθεροποιήσεως, πρώτον μὲν διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος ὀρισμένων κλάδων τῆς βιομηχανίας καὶ δευτέρου διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν εἰδῶν πολυτελείας κατὰ ρυθμὸν ταχύτερον τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος³. Ἡ τάσις αὕτη ὠδήγησεν εἰς τὴν θέσπισιν νέων μέτρων ἐμμέσου περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν, μέτρων περὶ φορολογίας αὐτοκινήτων⁴ καὶ περὶ ἐπιβολῆς εἰδικοῦ φόρου καταναλώσεως ἐπὶ εἰδῶν τινῶν πολυτελείας⁵.

δ) Ἐνίσχυσις τῆς οἰκονομίας διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τοῦ μέσου τούτου, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς ἡ ἐξασφάλισις τῆς νομισματικῆς σταθεροποιήσεως, ἐγένετο λίαν ἑλογομένη χρῆσις.

1. Ὁἷτοι τὸ περίσσευμα ἔτους 1955-1956 ἐχρησίμισε πρὸς κάλυψιν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων ἐκ δρχ. 1095 ἐκ. καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰσομολογικῶν ἐκ δρχ. 620 ἐκ. Τὸ δὲ περίσσευμα τοῦ ἔτους 1957 πρὸς κάλυψιν τῶν αὐτῶν ἐπενδύσεων ἐκ δρχ. 888 ἐκ. δρχ. καὶ 257 ἐκ. δρχ. ἀντιστοίχως.

2. Ν.Ε. Ἄποφ. 906/1955.- 6550/1955 καὶ 6560/1955.

3. Πολ. σχετικῶς πινάκας ἐν Σ. Πουλοπούλου, ὄρ εἰς σελ. 256.

4. ν.δ. 3839/1958.

5. ν.δ. 3829/1958.

ε) Φορολογικαί μεταρρυθμίσεις. Αί φορολογικαί μεταρρυθμίσεις, είτε πρὸς αὐξησιν τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ είτε πρὸς ἐλάφρυνσιν τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν τιμῶν, ἀσκοῦν βασικὴν σημασίαν διὰ τὴν οικονομικὴν καὶ νομισματικὴν σταθερότητα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης αἱ φορολογικαί μεταρρυθμίσεις παρ' ἡμῖν ἠκολούθησαν τὰς δύο ὡς ἄνω κατευθύνσεις.

Πρῶτον ἐπεδιώχθη αὐξησις τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τροποποιήσεως τῆς φορολογίας καθαρῶν προσόδων¹, διὰ δασμολογικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν προστασίαν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας² καὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς εἰδικῶν καὶ προσωρινῶν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων πρὸς κάλυψιν ἐκτάκτων ἀναγκῶν τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ³. Τέλος ἡ ἀντικατάστασις τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων διὰ τῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος συνετέλεσεν ὄχι μόνον εἰς αὐξησιν τῶν ἐσόδων ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δικαιότεραν κατανομήν τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως⁴.

Ἄφ' ἑτέρου ἐπῆλθον οὐσιώδεις μειώσεις ὠρισμένων φόρων καὶ δασμῶν, ἰδίᾳ ἐπὶ ὠρισμένων εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, ὠρισμένων κατηγοριῶν μικροεἰσοδηματιῶν ὡς καὶ τῆς φορολογίας κληρονομιῶν, προικῶν καὶ δωρεῶν⁵ καὶ τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος⁶, κ.λ.π.

στ) Διάφοροι δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις πρὸς διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν κ.λ.π. Ὡς ἐλέχθη ἡ νομισματικὴ σταθερότης ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ πάσης ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἥτις ἐπερχομένη δημιουργεῖ κατάστασιν πληθωριστικὴν. Οὕτω αἱ δημοσιονομικαὶ ρυθμίσεις ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων συμβάλουν ἀμέσως καὶ ἐμμέσως εἰς τὴν διατήρησιν σταθεροῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν. Αἱ τοιαῦται παρεμβάσεις εἶναι ἔτι περισσότερο ἐνδεδειγμένα παρ' ἡμῖν ὅσον ἡ νομισματικὴ προσαρμογὴ τοῦ 1953 ἀπετέλει αἰτίαν ὑψώσεως τῶν τιμῶν. Εἰς τοῦτο ἀντέδρασεν ἡ κρατικὴ πολιτικὴ διὰ ἀπελευθερώσεως τῶν ἐισαγωγῶν ὡς ἐλέχθη, συνέβαλε δὲ καὶ ἡ οὐσιώδης αὐξησις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Οὕτω σύγκρισις τῆς ἀνόδου τοῦ τιμαριθμοῦ ἀκριβείας μεταξὺ τῶν δύο περιόδων 1946—1951 καὶ 1952—1955 δεικνύει ὅτι κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον ἡ ἀνοδος εἶναι 120% κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον ἡ ἀνοδος εἶναι 34%. Ἐκτοτε ἡ αὐξησις τοῦ τιμαριθμοῦ εἶναι ἀκόμη μικροτέρα. Προφανῶς εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο συνέβαλλον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀνωτέρω ἐρμηνευθέντα μέτρα τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ πιστώσεων πρὸς αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος, τοῦ τρόπου χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, τῆς φορολογικῆς μεταχειρίσεως τοῦ εἰσοδήματος, τῆς μειώσεως τοῦ τραπεζικοῦ τόκου τῶν πιστοδοτήσεων⁷, τῆς ρυθμίσεως τῶν ἐπιτοκίων τῶν καταθέσεων καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐπελθούσης αὐξήσεως τῶν καταθέσεων ὥστε ν' αὐξηθοῦν αἱ πιστοδοτήσεις εἰς τὴν οἰκονομίαν⁸.

Ἡ ἐλάττωσις τῆς τιμῆς τοῦ ἄρτου ὑπῆρξε καὶ αὕτη μέτρον συνετέλεσεν

1. ν.δ. 2901/1954.—ν. 3287/1955.

2. ν. 2816/1954.—ν.δ. 2945/1954.— ν.δ. 3092/1954.— ν.δ. 2775/1954.

3. ν. 3278/1955.

4. ν. 3323/1955.

5. ν.δ. 3842/1958.

6. ν.δ. 3765/1957.

7. Ν. Ε. Ἄποφ. 767/1953.— 899/1955.

8. Ν. Ε. Ἄποφ. 844/1954.

εις τὴν συγκράτησιν τῶν τιμῶν, ἣτις ἐπετεύχθη διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ὑποχρεώσεως ἀποδόσεως τοῦ ἀρτεργάτου κατὰ 30%¹.

Τὴν συγκράτησιν τῶν τιμῶν ἐπηρέασαν καὶ ἄλλα μέτρα ἀναφερόμενα εἰς τὰς τιμὰς τῶν μεταφορῶν· τὰ μέτρα ταῦτα ἦσαν τ' ἀναφερόμενα εἰς τὰς τιμὰς τῶν ναυτιλιακῶν μεταφορῶν² πρὸς μείωσιν τούτων καὶ τὰ μέτρα ἐπὶ τῶν χερσαίων μεταφορῶν διὰ τῆς καταργήσεως τῶν κοινῶν ταμείων φρτηγῶν αὐτοκινήτων πρὸς σκοπὸν ὡσαύτως μείωσεως τοῦ κόστους μεταφορᾶς διὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ³.

Εἰς τὰ μέτρα ἐπὶ τῶν τιμῶν δέον νὰ μνημονευθῇ καὶ ἡ σταδιακὴ ἀποκατάστασις τῶν ἐνοικίων⁴.

Μέτρον ὡσαύτως ἀποβλέψαν εἰς τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἰς τ' ἀστικά κέντρα διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῆς παρεμβολῆς τῶν μεσαζόντων οἵτινες παρασιτικῶς ὑψώνουν τὰς τιμὰς τούτων ἀνευ ὠφελείας τοῦ παραγωγοῦ ὑπῆρξεν ἡ πρόβλεψις περὶ δημιουργίας κεντρικῶν καὶ τοπικῶν ἀγορῶν τῶν νωπῶν γεωργικῶν προϊόντων⁵.

ζ) Τέλος δέον νὰ υπομνήσωμεν καὶ ἄλλα τινὰ εἰδικώτερα μέτρα ἅτινα ἀπέβλεπον εἰς τὴν νομισματικὴν καὶ οἰκονομικὴν σταθερότητα. Μεταξύ τῶν σπουδαιότερων ἐκ τῶν τοιούτων ρυθμίσεων δέον νὰ μνημονευθῶσι:

1) Ἡ ἐπίτρεψις τῆς ρήτηρας δολλαρίου "κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ τῶν συνολογούμενων μεταξὺ φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἐξαιρουμένων τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν Ταμείων Κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, δανείων", δεύτερον δὲ ἐπὶ τῶν εἰς τὰς Τραπεζὰς καταθέσεων ἐπὶ προθεσίμια καὶ ἐπὶ παντὸς ληξিপροθέσμου πρὸς τὰς Τραπεζὰς χρέους⁶.

2) Ἡ κατάργησις τῆς ὀνομαστικοποιήσεως τῶν μετοχῶν, ἣτις εἶχε θεσπισθῆ κατὰ τὸ ἔτος 1950⁷. Ἐπιβληθεῖσα ἡ ὀνομαστικοποίησις διὰ λόγους περιορισμοῦ τῆς φοροδιαφυγῆς, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας, οὕτως ὥστε ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ κατάργησις ταύτης πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

3) Ἡ διευκόλυνσις τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου πρὸς ἐξόφλησιν τῶν ὀφειλῶν, αὐτῶν συνέβαλεν ὡσαύτως εἰς τὴν αὐξησιν τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ⁸.

9. Παρεμβάσεις διὰ τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν ἐπιχορηγήσεων: Ἡ κυριώτερα δημοσιονομικὴ παρέμβασις εἶναι ἡ διὰ τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπὶ σκοπῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων. Διὰ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ εἶδους τῶν δαπανῶν τούτων ἐπηρεάζεται ἡ διαμόρφωσις καὶ ἡ κατανομή τοῦ ἰδιωτικοῦ εἰσοδήματος καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ κατανομή καὶ ἡ ταχύτης κυκλοφορίας τοῦ χρήματος. Σύμπτυξις οὕτω ἡ

1. Πρ. Γ. Συμβ. 1021/1953 ἐρισθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐγκαθάρσεως τοῦ ἀρτεργατικῶ ἐπαγγέλματος.

2. Βλ. "Ἐκθεσίαι. Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ναυτιλίας ἐν Ναυτεμπορικῇ 16-18 Αὐγούστου 1954. - ν. 2876/1954 ἀρθρ. 9. - ν. 3110/1954 καὶ ἄλλα σχετικὰ μέτρα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐλευθέραν μεταφορὰν μεταξὺ λιμένων ἐσωτερικοῦ, κ.λ.π.

3. ν.δ. 2512/1953.

4. Β.Δ. 27/27-5-1957 καὶ ν.δ. 3985/1959 ἀρ. 2.

5. ν. 3475/1955.

6. Γ. Χαλκιοπούλου. Ἡ ρήτηρα δολλαρίου, εἰς Ε.Ο.Π.Ε. 1950.

7. ν. 2415/1953.

8. ν. 3169/1955.

9. ν. 1327/1950 καταργηθεῖς διὰ τοῦ ν.δ. 3330/1955.

10. ν. 2858/1954.

ανάπτυξιν τῶν δημοσίων δαπανῶν καθορίζει τὸν περιορισμὸν ἢ αὐξήσιν τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ τὴν ὅλην ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἐπίσης διὰ τῆς δημιουργίας πλεονασμάτων καὶ ἀποθεμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀναλόγως τοῦ ὄγκου αὐτῶν καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν σκοπῶν τῆς χρησιμοποίησός των, ἀσκεῖται ἄμεσος ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τῆς ζητήσεως. Σημασίαν ἐπίσης ἔχει τόσον ἡ πηγὴ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πλεονασμάτων, ἥτοι ἂν ταῦτα προέρχονται ἐκ δανεισμοῦ ἢ ἐκ φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων ὅσον καὶ ἡ δι' αὐτὰ ἐπιβάρυνσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἐν τῇ μακροοικονομικῇ ἀναλύσει ἡ ἐπένδυσις καθορίζει τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ συνεπῶς καθίσταται τὸ κυριώτερον τῶν στοιχείων τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς. Δι' ὃ καὶ ὁ σχεδιασμὸς συνήθως καὶ διὰ εἰς τὰς ἡμιαναπτύκτους χώρας τείνει νὰ περιορίσῃ τὴν κατανάλωσιν χάριν τῶν ἐπενδύσεων. Ὡς ἐκ τούτου ἡ οικονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους ἐπεκτείνει τὸν ἔλεγχον αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων. Οὕτω ἡ ἐπένδυσις καθίσταται «στρατηγικὸν μέγεθος τῆς ἀντικυκλικῆς πολιτικῆς». Τοιοῦτότρόπως κατὰ μὲν τὴν περίοδον τῆς ὑφέσεως ἡ ἐπένδυσις ἐνισχύεται δι' ἔλλειμματικοῦ προϋπολογισμοῦ, φορολογικῶν ἐλαφρύνσεων καταλλήλων, ἐνισχύσεως ἀγορᾶς εὐθηνοῦ χρήματος, προγραμμάτων δημοσίων ἔργων. Κατὰ δὲ τὴν περίοδον τῆς ἀνάου ἡ ἐπένδυσις ἀποδυναμοῦται διὰ περιορισμῶν τῆς πίστεως καὶ τῶν δημοσίων δαπανῶν. Αἱ ἐπενδύσεις ἀναφέρονται εἰς μεγάλα παραγωγικὰ ἔργα ἢ μεγάλα καὶ μεσαῖα κοινῆς ὠφελείας καὶ σχετικᾶς ὑπηρεσίας, περὶ ὧν ὠμίλησαμεν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον.

Ἀπὸ τῆς ἐπενδύσεως δέον νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐπιχορηγήσεις. Ὡς ἐπιχορηγήσεις νοεῖται πᾶσα βοήθεια οἰκονομικὴ ἢ τὸ κράτος ἢ ἄλλο νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου χορηγεῖ εἰς ἕνα ἄλλο πρόσωπον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Τοιοῦτότρόπως ἔχομεν ἐπιχορηγήσεις ἐκμεταλλεύσεως, λόγῳ ἐκτάκτων ὑποχρεώσεων ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ ἀνεπαρκείας τιμῶν πωλήσεως ἐπιχορηγήσεις πρὸς κάλυψιν ἔλλειμμάτων, ἰδίᾳ δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν δημοσίων ὀργανισμῶν ἐπιχορηγήσεις ἐξοπλισμοῦ ἢ ἐγκαταστάσεως¹. Ἄφ' ἑτέρου αἱ ἐπιχορηγήσεις κινουῦνται ἐξ αἰτίων πολιτικῶν, λόγῳ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, ὡς ἐνίσχυσις ἰδρυμάτων, ἀποστολαὶ κ.λ.π. ἢ αἰτίων οἰκονομικῶν, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, ὡς τὴν συντήρησιν μεταφορῶν, ἀντιμετώπισιν τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, μείωσιν τοῦ κόστους τῆς ζωῆς, π.χ. ἐνίσχυσις τῆς παραγωγῆς γεωργικοῦ προϊόντος δι' ἐπιχορηγήσεων, μείωσις τῆς τιμῆς ὠρισμένου εἶδους πρώτης ἀνάγκης, ἐπιδότησις ἐξαγομμένων προϊόντων, ἐξυγιάνσις βιομηχανικῶν κλάδων, κ.λ.π. Ἡ πολιτικὴ τῶν ἐπιχορηγήσεων πολλαχῶς ἀμφισβητεῖται, εἶναι λίαν ἀκανόνιστος καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς θετικὰ κατευθύνσεις, κυρίως δὲ θεωρεῖται ὡς παρέκκλισις, ἐπιβαλλομένη εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις. Τοιαῦτα ἰδίᾳ εἶναι αἱ ἐκ λόγων κοινωνικῶν καὶ δι' ἔλλείμματα τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείσεως, αἰτινες εἶναι κατ' ἐξοχὴν μὴ παραγωγικαὶ ἐπιχορηγήσεις, διότι αἱ ἐπιχορηγήσεις αὐταὶ προκαλοῦν ἠύξημένην ζήτησιν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν.

Διὰ τῶν ἐπιχορηγήσεων ἀσκεῖται ἄμεσος ἐπηρεασμὸς τῶν τιμῶν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων πρὸς τὰ ἄνω. Σημασία διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητά των ἐπιχορηγήσεων ἔχει ἡ ἐπιλογή των ἐπιχορηγου-

1. Περὶ τῶν ἐπιχορηγήσεων κατὰ τὸν ἑλληνικὸν κρατικὸν προϋπολογισμὸν βλ. ἀνωτέ-
ρω § 6.

μένων κλάδων και υπηρεσιών, ιδίως από της απόψεως του επιχειρηματικού κόστους αυτών και της ορθολογιστικής των οργανώσεως. Η πολιτική των επιχορηγήσεων απαιτεί μακρόν και ὀρθῶς μελετημένον προγραμματισμόν και συστηματικὴν δι' αὐτοῦ ἀσκησιν τῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν προσαρμογὴν τούτων εἰς τὸ ὕψος τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος και τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος διὰ τῶν κρατικῶν ἐσόδων. Αἱ ἐπιχορηγήσεις δύνανται νὰ εἶναι και ἔμμεσοι ὑπὸ τὴν μορφήν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν ἢ ἐιδικῶν μεταχειρίσεων.

Αἱ ἐπιχορηγήσεις δύνανται τέλος νὰ λάβουν τὴν μορφήν μακροπροθέσμου δανεισμοῦ πρὸς τὴν οἰκονομίαν, ὑπὸ εὐνοϊκοῦ ὅρου, μέσῳ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τοῦ εὐχειριζομένου ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης. Ἀλλὰ και ὑπὸ τοῦ Κράτους εὐθέως ἐνεργούμεναι ἐπιχορηγήσεις δύνανται νὰ λάβουν τὴν μορφήν οὐχὶ δωρεὰν ἐνισχύσεως ἀλλὰ δανεισμοῦ ὑπὸ ἐιδικῶν εὐνοϊκῶν ὅρου, ὡς τοῦτο γίνεται παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. διὰ τὴν βιομηχανίαν και ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν γεωργίαν. Τέλος δύνανται μὲν αἱ ἐπιχορηγήσεις νὰ παρέχωνται ὑπὸ μορφήν ἔμμεσον, ἥτοι δι' ἐπενδύσεων ἐκτελέσεως ὑπὸ τοῦ κράτους μεγάλων κοινωφελῶν ἔργων οἰκονομικῆς σημασίας· πολλὰκις ὁμως τὸ κράτος ἀναλομβάνει ἐν μέρος τῆς δι' αὐτῶν ἐπελθούσης αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος μέσῳ ἐπιβαλλομένων παρ' αὐτοῦ εἰσφορῶν ἐπὶ τῶν ὠφελουμένων, ὡς παρ' ἡμῖν ἐθεσπίσθη εἰσφορά ἐπὶ τῶν ὠφελουμένων ἐκ τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων και τῶν ἔργων τῆς τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Ἐν τούτοις ἡ παρέμβασις διὰ τῶν ἐπενδύσεων και ἐπιχορηγήσεων ἀποτελεῖ πολλάκις ἐν ὄλον ὅπερ συναρτᾶται πρὸς διαφόρους μορφὰς ἀνακατανομῆς τῶν δημοσίων ἐσόδων ἢ και τῶν ἰδιωτικῶν πόρων, ἀναλόγως και τοῦ τῶν δύο προϋπολογισμῶν, τακτικοῦ και ἐπενδύσεων και χρηματοδοτήσεως ἐξ ἐιδικῶν δημοσίων κεφαλαίων ἀφιερωμένων εἰς τὸν σκοπὸν τούτου (Ο.Χ.Ο.Α) και ἔτι ἐιδικώτερον δημοσίων κεφαλαίων ἀφιερωμένων εἰς ὄρισμένον τομέα τῆς οἰκονομίας (Δ.Ε.Η.). Ἐχομεν πρὸς τούτοις χρηματοδότησιν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ χαρτονομίσματος και χρηματοδότησιν ἐκ τραπεζιτικῶν κεφαλαίων κατευθυνομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ παρεχομένων ἐγγυήσει τούτου. Ἐχομεν χρηματοδοτήσεις διὰ κεφαλαίων αὐτοδιοικουμένων δημοσίων υπηρεσιῶν (Δῆμοι και Κοινότητες) και χρηματοδοτήσεις ἐξ ἐιδικῶς προικισμένων διὰ προνομίων αὐτοδιοικουμένων οἰκονομικῶν διοικήσεων (Α.Σ.Ο., Ε.Ο.Κ., κ.λ.π.). Χρηματοδοτήσεις τέλος ἐκ κεφαλαίων εἰσαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἴτε διὰ διεθνῶς οἰκονομικῆς βοήθειας, εἴτε διὰ δανεισμοῦ διεθνῶν ὀργανισμῶν, εἴτε διὰ εἰσαγωγῆς κεφαλαίων ὑπὸ ἐιδικῶν ὅρου παρεχομένων ὑπὸ τοῦ κράτους εἴτε διὰ πιστώσεων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς τὴν οἰκονομίαν ἐπὶ ἐγγυήσει τοῦ κράτους, εἴτε διὰ συνεργασίας τῶν Τραπεζῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς Τραπεζὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἴτε διὰ τῆς χορηγήσεως πιστώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὴν οἰκονομίαν πρὸς εἰσαγωγὴν ἀγαθῶν και ἰδίως κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν. Πᾶσαι αἱ μορφαὶ τῶν χρηματοδοτήσεων τούτων ἀσκοῦνται και παρ' ἡμῖν. Τοιοῦτοτρόπως ἐν τῇ πράξει εἶναι δυσχερῆς ἢ διάκρισις μεταξὺ ἐπιχορηγήσεως και ἐπενδύσεως, πολλῶν χρηματοδοτήσεων ἔχουσῶν διπλοῦν χαρακτῆρα.

Ἡ δημοσιονομικὴ παρέμβασις διὰ τῶν μεθόδων τῶν χρηματοδοτήσεων δύνανται διευρυνομένη νὰ ἀγάγη εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ δημοσιονομικοῦ

χρήματος¹. Τοῦτο σημαίνει χρησιμοποίησιν ὑπὸ τοῦ κράτους εὐρύτερον εἴτε τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου εἴτε ἄλλων μέσων πληρωμῆς, ὡς διαφόρων κρατικῶν τίτλων, πρὸς ἐπαύξησιν τῶν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ κυκλοφορούντων μέσων πληρωμῆς. Ἡ πολιτικὴ τοῦ δημοσιονομικοῦ χρήματος συνήθως συνδέεται πρὸς πληθωριστικὴν πολιτικὴν καὶ νομισματικὴν ὑποτίμησιν, ἥτις ἐπιδιώκεται ἐν μέτρῳ, ἐπὶ σκοπῷ ἀναπτύξεως, ἐκ τῆς λελογισμένης ὑποτιμήσεως, τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, συμβαλλούσης καὶ τῆς ἐπέρχομένης ὑψώσεως τῶν τιμῶν. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει ἡ πολιτικὴ τοῦ δημοσιονομικοῦ χρήματος συνδυάζεται πρὸς ἄλλα μέτρα ἀντιπληθωριστικὰ ὡς αὐξήσιν φορολογίας, δημόσιον δανεισμόν, ἔλλογον κατεύθυνσιν τῶν δημοσίων ἐπιχορηγήσεων κ.λ.π.

Διὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ δημοσιονομικοῦ χρήματος, τῆς πληθωριστικῆς τοὔτεστι πολιτικῆς, λόγῳ τῆς ἐπέρχομένης ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος, ἐπέρχεται αὐξήσις τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ συναλλάγματος καὶ ἐκείθεν ἀντίστοιχον ἔσοδον τοῦ κράτους ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν εἰς ὑπεραξίαν διαφοράν τοῦ καλύμματος ὅπερ ἀνετιμήθη. Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐπιτυγχάνεται οὕτω ὑπεραξία ἐν γένει διὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν συναλλαγματικὰ ἀποθέματα².

10. Ἡ δημοσιονομικὴ παρέμβασις διὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς κυκλοφορίας τοῦ νομίσματος καὶ τῆς διατιμήσεως τούτου ἐν σχέσει πρὸς τὸ συναλλάγμα: Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς ἐξετέθησαν αἱ διάφοροι παρεμβάσεις καθ' ἃς τὸ Κράτος ἐρύθμιζε ἀναγκαστικῶς τὴν τιμὴν τοῦ νομίσματος ἐν σχέσει πρὸς τὸ συναλλάγμα καὶ τὸ ποσὸν τοῦ κυκλοφορούντος χαρτονομίσματος. Βεβαίως αἱ παρεμβάσεις αὗται ἔχουν σημασίαν μεγαλυτέραν ὅταν συνδυάζονται πρὸς τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, ὡς τοῦτο ἰσχύει ἀπὸ μακροῦ παρ' ἡμῖν. Ἄλλὰ καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία, τὸ κράτος ἄσκει ἄμεσον καὶ ἔμμεσον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας διὰ τοῦ περιορισμοῦ ἢ αὐξήσεως τοῦ κυκλοφορούντος χαρτονομίσματος καὶ τῶν πιστώσεων καὶ διὰ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ σκοποῦ χρησιμοποίησεως τῶν εἰς χρυσὸν ἀποθεμάτων του. Οἱ περιορισμοὶ τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος εἶναι ποικίλοι, ὡς ἰδίᾳ ὁ περιορισμὸς τῶν δημοσίων δαπανῶν, ὁ περιορισμὸς τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος, οἱ περιορισμοὶ τῶν πιστώσεων, οἱ περιορισμοὶ τῆς χρηματοδοτήσεως καὶ δὴ τῶν διαφόρων αὐτοδιοικουμένων δημοσίων διοικήσεων καὶ οἱ περιορισμοὶ εἰς τὰς δαπάνας αὐτῶν, ἡ ὑψώσις τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν τραπεζικῶν προεξοφλήσεων, ἡ αὐξήσις τοῦ τόκου τῶν καταθέσεων, ἥτις ἀποτελεῖ κίνητρον μείζονος ἀποταμιεύσεως, ἡ ἐκδοσις δημοσίων ἐσωτερικῶν δανείων, ἐνίοτε λήψις ἐδικῶν φορολογικῶν μέτρων. Ἀντιθέτως δι' ἀντιστοίχων μεθόδων δύναται νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ αὐξήσις τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος, ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ § 9 ἀνεπτύχθη.

¹ Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος δὲν ἄσκειται ὑπὸ τοῦ κράτους μόνον

1. H. Köppe, Finanzwissenschaft, 1923. Σελ. 351 ἐπομ.

2. Βλ. ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων, Γ. Κανῶ, Ἐλεγχόμενος πληθωρισμός, 1957.

3. Περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ μέσου τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος πρὸς δημοσιονομικὴν ἐξόδων καὶ συναλλαγματικῶν ἀποθεμάτων εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν χωρῶν βλ. Γ. Κανῶ, Ἐλεγχόμενος πληθωρισμός καὶ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ, 1957 σελ. 266 ἐπομ. Περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ὑποτιμήσεως τῆς 9-4-1953 βλ. Παπαγιάννη, Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ 1953-1954. Περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1944 καὶ ἐντεύθεν δημιουργηθειῶν ὑπὲρ τοῦ Κράτους ὑπεραξιών τοῦ καλύμματος βλ. Κανῶ, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 269-271.

διὰ τῆς διατιμῆσεως τοῦ ἔθνικοῦ νομίσματος. Ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία συνεπάγεται συνήθως τὴν δημιουργίαν εἰς χεῖρας τοῦ κράτους μονοπωλίου τοῦ συναλλάγματος, μόνου τούτου ἔχοντες δικαίωμα ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως συναλλάγματος καὶ μέσω αὐτοῦ ἐνεργουμένης πάσης μεταβιβάσεως συναλλάγματος. Οὕτω τὸ κράτος καθορίζει τοὺς σκοποὺς διαθέσεως τοῦ συναλλάγματος καὶ τὸ ὕψος διαθέσεως τούτου, ἐπηρεάζον οὕτω τὴν ὅλην ζωὴν τῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλαγᾶς. Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος εἶναι αὐστηρότερος ὅταν συνδυάζεται πρὸς περιορισμοὺς τῶν εισαγωγῶν. Διὰ τῆς παρέμβασεως εἰς τὸ συνάλλαγμα παρέπονται ἄλλα ρυθμίσεις, ὡς ἰδίᾳ τῶν πιστώσεων εισαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων καὶ τῶν συμβάσεων ἀνταλλαγῶν καὶ συμφηρισμῶν κ.λ.π.¹.

11. Ἡ δημοσιονομικὴ παρέμβασις ἐπὶ τῆς πίστεως: Ἡ δημοσιονομικὴ αὕτη παρέμβασις συναρτᾶται ἰδίᾳ πρὸς τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν ἐπὶ τοῦ χαρτονομίσματος, τῶν χρηματοδοτήσεων, τοῦ συναλλάγματος καὶ γενικῶς τῆς προγραμματικῆς καὶ πληθωριστικῆς ἢ μὴ πολιτικῆς τοῦ κράτους. Σκοπὸς οὕτω τῆς δημοσιονομικῆς παρεμβάσεως εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς πίστεως εἶναι ἡ ἐνταξίς ταύτης εἰς τὸν ὅλον προγραμματισμὸν τῆς νομοιατικῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς διὰ τῆς κατευθύνσεως τοῦ χρήματος ὑπὸ τοῦ κράτους. Ποιοτικὴ πολιτικὴ ἐπὶ τῶν πιστώσεων, ποσόστωσις τούτων, ὕψος ἐπιτοκίων, ἔλεγχος τούτων καὶ τῶν πιστοδοτουμένων, ταχύτης ἐπιστροφῆς τούτων, πηγαὶ τούτων, κατανομή τούτων εἰς τὴν οἰκονομίαν, ὑπόκεινται εἰς τὸν κρατικὸν καθορισμὸν διὰ γενικῶν ἢ καὶ ἐιδικωτέρων κατευθύνσεων παρεχομένων πρὸς τοὺς φορεῖς τῆς πίστεως, ὑποκειμένων πρὸς τοῦτο εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ κράτους.

Πρὸς τὸν ἔλεγχον τῆς πίστεως συναρτᾶται ἡ λεγομένη πολιτικὴ τοῦ εὐθηνοῦ χρήματος ἥτοι ἡ χορηγήσις πιστώσεων μὲ χαμηλὸν κόστος χρήματος ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τῶν ἐπενδύσεων. Τὸ εὐθηνὸν χρῆμα προέρχεται εἴτε ἐκ δημοσίων κεφαλαίων εἴτε ἐκ τραπεζικῶν κεφαλαίων, π.χ. παρ' ἡμῖν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ κράτους. Ἐπὶ τῶν χορηγούμενων τούτων ὁ τόκος τοῦ χρήματος εἶναι κατώτερος τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρατούσης καὶ ἀποτελεῖ αἰτίαν πτώσεως τούτου, ἥτις δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἐνίοτε καὶ εἰς πληθωριστικὰ καταστάσεις, Ἀντιθέτως ἐπίτασις τῆς ἀντιπληθωριστικῆς πολιτικῆς δύναται νὰ δημιουργήσῃ κατὰστασιν ἀκριβοῦς χρήματος².

12. Παρέμβασις διὰ τοῦ δημοσίου δανεισμοῦ³: Ἐθίζαμεν ἀνωτέρω κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἱστορίας τῶν διαφόρων δημοσιονομικῶν

1. Διὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν παρέμβασιν ταύτην βλ. κατωτέρω Κεφάλαιον Ἐνδέκατον.

2. Διὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα βλ. κατωτέρω Κεφάλαιον Ἐνδέκατον.

3. Ἡ νομοθεσία ἢ ἀναφερομένη εἰς τὰ δημόσια δάνεια καὶ τὰ παραστατικά τούτων δημόσια χρεώγραφα εἶναι: α) ἀρθρα 890-894 Α.Κ. περὶ ἀνομήμων χρεωγράφων. β) ἀρθρα 895-899 Α.Κ. περὶ ἀπολείψις ἀνομήμων χρεωγράφων. γ) ν. 5456/1932, ν. 1586/1950 περὶ ἀναστολῆς ἐξυπηρετήσεως δανειακῶν ὑποχρεώσεων καὶ ν.δ. 2204/1952, περὶ διακανονισμοῦ ἰδιωτικῶν εἰς χρῆσιν καὶ εἰς ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα δανείων. δ) ἀ.ν. 747/1945 περὶ παραχῆς ἐγγυήσεως τοῦ Κράτους πρὸς χορηγήσιν δανείων καὶ πιστώσεων, ἀ.ν. 850/1946 περὶ συνομολογήσεως δανείων καὶ πιστώσεων εἰς ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα. Ἄφ' ἑτέρου δὲν δύναται νὰ περιληφθῇ ὁ μακρὸς κατάλογος τῶν νομοθετημάτων δι' ἃν ἐκάστοτε ἐκυρούτο ἢ συμβῆκασις τοῦ κράτους περὶ συνομολογήσεως ἐνὸς ἐκάστου δανείου ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1946 ἐξαιρησάντων 40 νομοθετήματα δανείων εἰς ξένον νόμισμα καὶ 46 νομοθετήματα δανείων εἰς δραχμὰς.

παρεμβάσεων παρ' ἡμῖν τὰς αἰτίας καὶ τὴν σημασίαν ἣν εἶχεν ἡ παρ' ἡμῖν δημοσιονομικὴ παρέμβασις διὰ τοῦ δανεισμοῦ. Κύριος ὅμως σκοπὸς αὐτῆς δύναται νὰ εἶναι διὰ τῆς ἐξευρέσεως χρήματος εἴτε ἡ κάλυψις τῶν ἐλλειμμάτων τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ εἴτε ὁ προγραμματισμὸς δημοσίων ἐπενδύσεων ἀναγκαίων διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ Ἑλλάς, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης δημοσιονομικῆς ἱστορίας της, κατέφυγε ὑπερβαλλόντως εἰς τὸν δανεισμὸν, ἰδίᾳ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ ὑπερπηδῆσῃ μεγάλας ἀντιξοότητας καὶ ἀδυναμίας τῆς κρατικῆς καὶ οἰκονομικῆς τῆς ἐξελίξεως. Ἡ ἐξυπηρέτησις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ δημοσίου χρέους τῆς χώρας ἀνεστῶλη ἀπὸ τοῦ β. παγκοσμίου πολέμου, ἔκτοτε δὲ συνεχίζεται ἡ ἀναστολὴ αὐτῆ ἀνευ ἐτέρας τινὸς ρυθμίσεως. Ὑπολογίζεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1931 εἰσῆχθησαν διὰ τοῦ δημοσίου δανεισμοῦ κεφάλαια ἀνερχόμενα εἰς τὸ ποσὸν τῶν 60 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν. Καὶ πλεόν συγκεκριμένως κατὰ τὴν περίσδον 1923—1932 τὸ σύνολον τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν συναφθέντων δανείων ἀνῆλθεν εἰς τὸ ποσὸν τῶν 1.564 ἑκατομμυρίων χρυσῶν δραχμῶν, ἔξ ὧν 604,7 ἑκ. ἰδιωτικὰ δάνεια ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ κράτους κατὰ τὸ πλεῖστον. Γενικῶς ἡ ἀξία τοῦ συνόλου τοῦ δημοσίου χρέους τῆς ἑκατονταετίας δὲν ὑπερβαίνει τὰ 500 ἑκατομμύρια δολλάρια, ἥτοι ἓν δισεκατομμύριον σημερινῶν δολλαρίων. Ὁ δημοσίος προϋπολογισμὸς ἐπεβαρύνθη σημαντικῶς μετὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου χρέους καὶ ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα, ἔξ οὗ διετέθη μέρος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ ἐπιβάρυνσις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἦτο κατὰ μέσον ὄρον 26% τοῦ δὲ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος 4—5%¹.

Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν τὰς εἰς ἐξωτερικὸν δανεισμὸν ἀνάγκας ἐκάλυψεν ὡς ἐλέχθη ἡ Ἀμερικανικὴ Βοήθεια καὶ οὕτω δὲν συνήφθησαν μεγάλα ἐξωτερικὰ οὐδὲ ἐσωτερικὰ δάνεια. Ἐν τούτοις αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς κεφάλαια ἰδίᾳ εἰς χρυσὸν εἶναι μέγιστα καὶ ἀναγκαίως τὸ κράτος δέον ν' ἀποβλέπῃ πλεόν πρὸς ἓνα προγραμματισμένον καὶ ὑπὸ καλοῦς ὄρους δανεισμὸν.

Ἐν τούτοις ἡ ξένη οἰκονομικὴ βοήθεια, συγκεκριμένως ἡ Ἀμερικανικὴ, δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν κατ' ἔτος δωρεὰν παρεχομένην βοήθειαν. Μέρους αὐτῆς παρέχεται καὶ δανειακῶς οὕτω δὲ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, μετὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν σχετικῶς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, εἰσῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς συνάψεως δανείων, ὡς καὶ προπολεμικῶς, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι νῦν ὁ δανεισμὸς εἶναι λίαν περιωρισμένος καὶ ὅτι τὰ ἐκ δανείων ἔσοδα χρησιμοποιῶνται κυρίως διὰ σκοποῦς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας καὶ ὅχι δι' ἀντιμεταπίσιν ἀναγκῶν τοῦ κυρίως δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Τοιαῦτα δάνεια εἶναι :

- 1) Δάνειον 10 ἑκ. λιρ. ἔτους 1946 χορηγηθὲν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.
- 2) Δάνειον 80 ἑκ. δολ. δι' ἀγορὰν πολεμικοῦ ὕλικου καὶ 29 ἑκ. δολ. ὡς βοήθεια δανειακῶς (μέχρι 31—12—1955) καὶ 14 ἑκ. δολ. τῆς Τραπεζῆς Ἐξαγωγῶν Εἰσαγωγῶν.
- 3) Δάνειον δολλ. 18.000.000 συναφθὲν μετὰ τῆς Τραπεζῆς Ἐξαγωγῶν—Εἰσαγωγῶν Η.Π.Α. ἐξοφλητέον τουλάχιστον εἰς 40 ἔτη πρὸς τόκον κατ' ἀνώτατον ὄριον 3%, καταβληθὲν δὲ εἰς ἀμερικανικὰ γεωργικὰ προϊόντα (Ὑπουργ. Συμβούλιον Πραξ. 934/1957).
- 4) Ὅμοιον δάνειον ἑκ δολλ. 10.000.000 κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὄρους ἀλλὰ μὴ καταβληθὲν εἰς γεωργικὰ προϊόντα (Ὑπ. Συμβούλιον Πραξ. 933/1957).
- 5) Δάνειον ὑπὸ μορφήν πιστώσεως τῆς Τραπεζῆς Εἰσαγωγῶν—Ἐξαγωγῶν ἑκ 10 ἑκ. δολλ.

1. Περὶ τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου χρέους μέχρι καὶ τοῦ 1956 βλ. Γ. Κούλη, *Ἡ δημοσιὰ πίστις* 1956, σελ. 211 ἐπομ.

πρὸς ἀπόκτησιν ἀγαθῶν καὶ παροχὴν ὑπηρεσιῶν (ν. 3160/1955 καὶ Β.Δ. 28-1-1956). 6) *Ευτοκὸν δάνειον τῆς Τραπεζῆς Εἰσαγωγῶν-Ἐξαγωγῶν μὲ ἐπιτόκιον οὐχὶ ἄνω τοῦ 4% ἐτησίως καὶ χρόνον ἐξοφλήσεως 40 ἐτῶν (ν. 3479/1955) καὶ ἄλλα τινά. 7) Τέλος τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος συνήψε καὶ δάνειον μετὰ τοῦ γερμανικοῦ κράτους, οὗ θέλει γίνεαι χρῆσις ἀνάλογος πρὸς τὴν ἱκανότητα ἀπορροφήσεως τούτου διὰ παραγωγικὰς ἐπενδύσεις.

Τὸ ἑλληνικὸν κράτος συνήψεν ἐσωτερικὸν λαχειοφόρον ὁμολογιακὸν δάνειον κατὰ τὸ ἔτος 1954¹. Τὸ δάνειον ἐξεδόθη διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς καὶ εἰς ποσὸν 300 ἐκ. ν. δραχμῶν (δολλ. 10 ἐκ.). Τὸ δάνειον τοῦτο ὠνομάσθη «ἐθνικὸν παραγωγικόν» διότι σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο ἡ ἐξεύρεσις πόρων πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ἀπετέλει ἔσοδον τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα, ἄνευ εἰδικοῦ ἀφορισμοῦ. Τὸ δάνειον ὠρίσθη τοκοχρεωλυτικόν, λαχειοφόρον, κατανεμόμενον εἰς τίτλους ἀπὸ ἀπλῶν μέχρι ἑκατονταπλῶν. Ἡ ἀπλῆ ὁμολογία ὠρίσθη εἰς 150 Δρχ. Ἐκαστος τῶν τίτλων φέρει προσηρμοσμένα 7 τοκομερίδια ἀπὸ 1-7-1955 ἕως 1-7-1961, τόκος δὲ τοῦ δανείου ὠρίσθη 5% ἐτησίως. Τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ ἐξοφλῇ τὰς εἰς τὸ ἄρτιον κληρουμένας ὁμολογίας, τὰ ληξιπρόθεσμα τοκομερίδια καὶ τὰ κέρδη ἐκ λαχνῶν, εἴτε εἰς δραχμὰς εἴτε εἰς δολλάρια κατ' ἐπιλογὴν τοῦ κοινοῦ. Τὸ δάνειον εἶναι ἐξοφλητέον διὰ κληρώσεων ἐντὸς 7 ἐτῶν.

Ἐπ' ἐσχάτων, μετὰ τὴν σχετικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τὸ κράτος ἐξεδήλωσε προσπάθειαν προσφυγῆς καὶ συστηματικώτερον εἰς τὸν ἐσωτερικὸν δανεισμόν. Πρὸς τοῦτο ἐπετρέπη εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν ὅπως συνάπτῃ δάνεια δι' ἐκδόσεως ἐντόκων γραμματίων ὑπὸ ὄρους καὶ προϋποθέσεις καθοριζόμενους δι' ἀποφάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς². Σκοπὸς τοῦ τοιούτου δανεισμοῦ ἀποκλειστικὸς, ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου, ἡ κάλυψις δαπανῶν τῶν παραγωγικῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, μόνον δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δύναται νὰ διατεθῶσιν ὑπὸ τοῦ κράτους τὰ ἐκ τῶν δανείων τούτων ἔσοδα. Τὰ ἐκάστοτε ἐν κυκλοφορίᾳ ἔντοκα γραμμάτια δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 750 ἑκατομ. ἐπιτρεπομένης ὁμῶς τῆς ὑπερβάσεως τοῦ ὅριου τούτου κατόπιν εἰδικῆς συμφωνίας Κράτους καὶ Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος μετ' ἀπόφασιν τῆς Ν.Ε. Τὰ ἔντοκα γραμμάτια δύναται νὰ εἶναι κατ' ἀνώτατον ὄριον δωδεκαμήνου χρονικῆς διάρκειας, ἐκδίδονται εἰς τὸν κοινοτῆν, ἐπὶ τῇ λήξει των ἐξοφλοῦνται ἢ ἀνανεοῦνται, τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπιτρέπονται αἰ εἰς αὐτὰ ἐπενδύσεις διαθεσίμων νομικῶν πρ.δ.δ. ἐν γένει. Ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία καὶ τὸ ἐπιτόκιον αὐτῶν ὡς καὶ αἱ προθεσμιαὶ ἐξοφλήσεως καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ν.Ε.

Εἰς τὰ δημόσια δάνεια δεῖον νὰ περιλάβωμεν καὶ τὰ ἐκδιδόμενα ὑπὸ ὀργανισμῶν ἀσκούντων δημοσίας ὑπηρεσίας, τὸ προῖον τῶν ὁποίων θέλει ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης. Τοιοῦτον δάνειον εἶναι καὶ τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Η. ὁμολογιακὸν δάνειον ἐκ 300 ἐκ. δρχ. καλυφθὲν ἀμέσως ὀλόκληρον καθὼς καὶ δευτέρον ὁμοίον δάνειον τῆς Δ.Ε.Η. ἐκ δρχ. 210 ἐκ.

13. Ἡ διὰ τῆς ἐπιβολῆς οἰκονομικῶν βαρῶν δημοσιονομικὴ παρέμβασις: α) Ἡ ἐπιβολὴ οἰκονομικῶν βαρῶν ἐπὶ τῶν

1. ν. 2854/1954

2. ν. 8. 3745/1957.

πολιτῶν καταγωγὴν ἔχει τὴν ἀρχὴν καθ' ἣν αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἐξυπηρετοῦσαι τὸ σύνολον, δέον κατὰ τὰς δαπάνας αὐτῶν νὰ συντηρῶνται διὰ συνεισφορᾶς τοῦ συνόλου. Ἐντεῦθεν κατὰ τὴν κλασσικὴν ἀντίληψιν, ὡς πρὸς τὰ οικονομικὰ βάρη ἅτινα τὸ κράτος ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ ἐπὶ τῶν πολιτῶν, ἐκράτει ἡ ἀρχὴ ὅτι ταῦτα ἔδει νὰ ἐπιβαρύνουν τὴν ἐθνικὴν οικονομίαν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον, ὡς ὀλίγα ἔδει νὰ ἦσαν καὶ αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι, ὥστε: ὅσον τὸ δυνατόν ἐλαφρότερος νὰ εἶναι ὁ ἐπιβραβεῖος ἐπὶ τῆς ἐλευθέρας οικονομικῆς δραστηριότητος. Οὕτω ὁ διὰ τοῦ φόρου κρατικὸς παρεμβασμὸς περιωρίζετο, γενικῶς, κατὰ τὴν φιλελευθέραν περὶ κράτους ἀντίληψιν, εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατόν ὄριον. Ἄλλ' ὑπὸ τὴν σύγχρονον δημοκρατικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ κράτους καὶ τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς τούτου πολιτικῆς, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω, μετεβλήθη καὶ ἡ περὶ φορολογίας ἀντίληψις, προσαρμοσθεῖσα πρὸς τὴν ὅλην σκοπιμότητα τῆς κρατικῆς πολιτικῆς καὶ τὸν δι' αὐτῆς σχεδιασμὸν ἢ προγραμματισμὸν τῆς οικονομίας¹.

Εἰς τὴν σύγχρονον δημοσιονομικὴν πολιτικὴν τὸ δημόσιον βᾶρος ἐξετάζεται ἰδίᾳ ἀπὸ τεσσάρων ἀπόψεων: 1) ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κοινωνικῆς σημασίας αὐτοῦ ἦτοι τῶν δι' αὐτοῦ ἐπερχομένων μεταβολῶν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου διὰ τῆς ἄρσεως ἢ περιορισμοῦ κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν ἀνισοτήτων, διὰ τῆς δικαιότερας κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, διὰ τῆς ἐξυπηρητέσεως ὠρισμένων πασχουσῶν κοινωνικῶν τάξεων² 2) ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οικονομικῆς σημασίας τοῦ βάρους ἦτοι τῶν εἰδικωτέρων συνεπειῶν καὶ ἐπιρροῶν ὅς δύναται νὰ ἔχη ὁ φόρος ἐπὶ τῆς οικονομίας, ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν οικονομικῶν κλάδων, ἐπὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἀποταμιεύσεως ἢ τῆς καταναλώσεως, ἐπὶ τῆς εἰδικῆς μεταχειρίσεως δι' ἐπενδύσεων βιομηχανιῶν, ἐπὶ τῆς προσελκύνσεως ξένων κεφαλαίων κλπ. ³ 3) ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κρατικῆς οικονομικῆς πολιτικῆς σκοπούσης διὰ τῶν δημοσίων ἐσόδων ν' ἀντιμετωπίσῃ προγράμματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ κοινωφελῶν ἔργων. ⁴ Πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην συνδυάζεται τὸ ὕψος τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ σχέση τῶν φόρου πρὸς τὴν νομισματικὴν πολιτικὴν. Συγκεκριμένην φορολογίαν ἀποτελεῖ ὁ διὰ τῆς ὑποτιμήσεως ὑπὸ τοῦ κράτους τοῦ νομίματος δημιουργουμένου πληθωρισμὸς, ἐνῶ αἱ ἀπαλλαγαὶ ὑπὲρ κλάδων τῆς οικονομίας ἀποτελοῦσι συγκεκριμένους ἐπιχορηγήσεις. Καὶ ἡ φορολογία ἐπὶ τῶν πιστώσεων δὲν κατευθύνεται σήμερον ἐκ ταμειυτικῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ λόγων κυρίως νομισματικῶν ἦτοι ἐπὶ σκοπῷ ἐλέγχου τῆς κυκλοφορίας τοῦ μέσου πληρωμῆς καὶ τοῦ πληθωρισμοῦ, ἢ ἐκ λόγων οικονομικῆς ἀναπτύξεως, ἐπὶ σκοπῷ αὐξήσεως τῶν καταθέσεων καὶ ἐπενδύσεων. Φορολογία τέλος ἡ ὁποία ἀσκεῖ ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἐπὶ τῶν οικονομικῶν συναλλαγῶν, καθορίζεται ὁμως

1. Βλ. περὶ τούτων ἀνωτέρω Κεφάλαιον Ζ'. § 1-4. Κεφάλαιον Θ'. § 6.

2. Φορολογία πλουτησάντων (Ἑλλάς, Γαλλία), φόρος κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης (Γαλλία), ἀνασυγκρατήσεως (Γερμανία), σεισμοπλήκτων (Ἑλλάς).

3. Ἀπαλλαγαὶ ἀπὸ τῆς φορολογίας τῆς ἀποταμιεύσεως, εἰδικὴ φορολογικὴ μεταχείρισις τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας, εἰδικὰ ἐκπτώσεις καὶ ἀφορόγητον ὄριον τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, εἰδικὴ φορολογία τῶν ἀνώνυμων ἐταιρειῶν, εἰδικαὶ ἀπαλλαγαὶ τῶν εἰσπραγμένων κεφαλαίων ἢ τῶν ἐπενδύσεων, ὡς δάνεια ἐπενδύσεων κλπ., φορολογία πωλυτελείας.

4. Εἰς τοῦτο ἀναφέρεται ἰδίᾳ τὸ ὕψος τῶν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων καὶ τὰ φορολογικὰ κίνητρα. Περὶ τῶν τελευταίων τούτων βλ. Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικοῦ Προγράμματος, Φορολογικὰ Κίνητρα, ἐνθ' ἢ Ἐκθέσις τῆς Ἐπιτροπῆς συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Γ. Κούλη.

ἐκ σκοπῶν ἀσχετῶν πρὸς αὐτήν, ἤτοι κυρίως ταμειυτικῶν, εἶναι παρ' ἡμῖν ἡ φορολογία τοῦ χαρτοσήμου. 4) ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ εἰδικοῦ προορισμοῦ τῶν ἐκ τῶν δημοσίων βαρῶν ἐσόδων, ὅτε δημιουργεῖται εἰδικωτέρα σχέσις μεταξὺ φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως καὶ ἐπανόδου τοῦ ἐξ αὐτῆς εὐεργετήματος εἰς τὴν οἰκονομίαν ἢ τὴν κοινωνίαν γενικώτερον¹.

β) Γενικώτεροι κανόνες διέποντες τὴν ἐπιβολὴν τῶν δημοσίων βαρῶν καὶ ἔχοντες ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους καὶ τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα εἶναι 1) ὁ κανὼν τῆς ἰσότητος τοῦ βάρους². Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην πάντες οἱ πολῖται ὑπὸ ὁμοίους ὄρους καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας ὀφείλουσι νὰ καταβάλωσιν τὸν αὐτὸν φόρον. π.χ. οὐχὶ διάφορος συντελεστὴς κατὰ κατηγορίας προσώπων διὰ τὸν αὐτὸν φόρον. Ἄλλ' ἡ ἰσότης δὲν νοεῖται ὡς ἰσότης μαθηματικὴ ἀλλ' ὡς ἰσότης ἐν τῇ ἀναλογίᾳ, δι' ὃ τὸ Σύνταγμα ὀρίζει ὅτι ἡ συνεισφορά εἶναι ἀνάλογος τῆς δυνάμεως ἐκάστου πολίτου. 2) ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἰσότητος περιλαμβάνεται καὶ ἡ καθολικότης τοῦ βάρους διότι ἐξαιρέσεις ἀπὸ τούτου σημαίνει ἀνισότητα ἐπιβολῆς τούτου. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅμως τῆς ἀναλόγως τῆς δυνάμεως συνεισφορᾶς καὶ τοῦ γενικωτέρου κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ σκοποῦ τοῦ βάρους δὲν ἀποκλείονται δεδικαιολογημένα ἀπαλλαγὰ καὶ ἐξαιρέσεις, μὴ προσκρούουσαι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς τὴν ἰσότητα, 3) ἐν τῇ ἐννοίᾳ τέλος τῆς κατ' ἀναλογίαν ἰσότητος περιέχεται ἡ ἀρχὴ τῆς προοδευτικότητος τοῦ φόρου, ὡς δικαιότερας τῆς ἀπλῆς ἀναλογικότητος, καθ' ἣν προοδευτικότητα ὅσον αὐξάνεται τὸ εἰσόδημα τόσον περισσότερον αὐξάνει ἡ φορολογία αὐτοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὕτη οἰκονομικῶς ἐρεῖδεται τόσον ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἡ οἰκονομικὴ δυναμικότης δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀνάλογος πρὸς τὸ ποσὸν τῆς περιουσίας ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἀφαιρέσεως τῆς πλεοναζούσης οἰκονομικῆς δυνάμεως, ἣτις πέραν ἐνὸς ἀνωτάτου ὀρίου καταναλωτικῶν δαπανῶν καθίσταται, αὐξανομένη, καὶ περισσότερον περιττῆ. 4) τὸ οἰκονομικὸν βᾶρος δέον νὰ πληττήν περισσότερον τὸ εἰσόδημα καὶ ν' ἀποφευγεται κατὰ τὸ δυνατόν νὰ πληττήται τὸ κεφάλαιον. Ἡ ἀρχὴ αὕτη σκοπεῖ εἰς τὴν προστασίαν τῆς οἰκονομίας διὰ τῆς διαφυλάξεως τῶν διαμορφωμένων κεφαλαίων καὶ τῶν παραγωγικῶν σκοπῶν καὶ δικαιότεραν οἰκονομικῶς ἐπιβαρύνειν διὰ τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος ἣτις καθίσταται οὕτω ἀνάλογος πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἤτοι πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα οὐχὶ μόνον τοῦ κεφαλαίου οὐδὲ μόνον πρὸς τὸ ποσὸν τούτου ἀλλὰ καὶ τῆς ἐργασίας. Πολλάκις ὅμως ἐνδείκνυται ἡ φορολογία τοῦ κεφαλαίου, ὡς ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ ἐξ ἀθεμίτων κερδῶν κεφαλαίων ἢ τῶν πολὺ μεγάλων κεφαλαίων, ὅπερ ἐπέρχεται ἐμμέσως διὰ τῶν πολὺ ὑψηλῶν συντελεστῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου εἰσοδήματος. 5) τὸ οἰκονομικὸν βᾶρος δέον νὰ ἐπιβάλληται ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς καταναλώσεως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πληττήται ἐμμέσως ἐξ ἴσου τὸ μικρὸν εἰσόδημα πρὸς τὸ μεγαλύτερον καὶ οὕτω ἡ φορολογία διὰ κατανομῆς ἐπιρριπτεται ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πνευσετέρων τάξεων ἐνῶ αἱ τάξεις τῶν εἰσοδηματιῶν ἀπαλλάσσονται. Μορφήν ἐμμέσων φόρων ἀποτελοῦσι καὶ οἱ φόροι ἐκεῖνοι οἵτινες ἐπι-

1. Κοινωνικὰ εἰσφορὰ, ὡς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, δι' ἧν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐμμέσως αὐξήσις τῆς ἐργατικῆς ἀμοιβῆς, εἰσφορὰ διὰ κοινωφελῆ ἔργα, πολυάρθρια ἀναπαυτικὰ τέλη, ἐπιχορηγήσεις ὑπὸ τοῦ κράτους πολυκρηθίμων κ. π. δ. δ. καὶ κοινωφελῶν ἰδρυμάτων κ. λ. π.

2. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 3 τοῦ Συντάγματος οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν.

βάλλονται μὲν ἐπὶ τοῦ εἰσοδηματίου παρέχεται ὅμως εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα ὅπως ἐπιρρίψῃ τοὺς ἐπὶ τῆς καταναλώσεως μέσῃ αὐξήσεως τῆς τιμῆς τοῦ διατιθεμένου προϊόντος¹. Ἄλλ' ἡ ἐπιρρίψις δύναται νὰ εἶναι καὶ ἔμμεσος διὰ τοῦ ὑποβιβασμοῦ τῆς ποιότητος τοῦ προϊόντος, οὕτως ὥστε καὶ ἐκείνων τῶν φόρων, ὡς ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος, ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ἐπιρρίψις διὰ τῶν ἀγορανομικῶν διατάξεων, δι' ὧν δὲν συνυπολογίζεται εἰς τὸ κόστος ὁ φόρος, δύναται νὰ γίνῃ ἔμμεσος ἐπιρρίψις. Ἐν τούτοις εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις καὶ οἱ φόροι ἐπὶ τῆς δαπάνης εἶναι ἐνδεδειγμένοι, ὡς οἱ φόροι καὶ δασμοὶ οἱ ἀποβλέποντες εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς καταναλώσεως εἰδῶν πολυτελείας. Παρὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ εἰς ἄλλας χώρας, τὸ φορολογικὸν σύστημα ἐρείδεται κυρίως ἐπὶ τῶν φόρων καταναλώσεως. 6) τὸ οικονομικὸν βᾶρος δέον νὰ εἶναι ἀνάλογον τῆς φορολογικῆς ἰκανότητος τῆς οἰκονομίας. Ὑπέρμετρος ἐπιβάρυνσις τοῦ εἰσοδήματος δύναται νὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα εἴτε τὴν μείωσιν τῆς καταναλώσεως, ἥτις μειοῦσα τὴν ζήτησιν προκαλεῖ κρίσιν ὑπερπαραγωγῆς, εἴτε τὴν μείωσιν εὐθέως τῆς παραγωγῆς καὶ κατ' ἀκολουθίαν μείωσιν τῶν εἰσοδημάτων εἴτε τέλος τὴν μείωσιν τῶν ἐπενδύσεων καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος. Ἄλλ' ἡ ἔκτασις τῆς φορολογικῆς ἰκανότητος τῆς οἰκονομίας ἐξετάζεται ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς φοροδοτικῆς ἰκανότητος τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν, διότι ἡ ὑπέρμετρος ἐπιβάρυνσις δύναται νὰ προκαλέσῃ αὐξησιν τῶν τιμῶν καὶ ἐκείθεν πληθωριστικὰς καταστάσεις. Αὐξήσις ὅμως ἀνεκτὴ τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος πρὸς κάλυψιν τῆς ἐκ τοῦ φόρου ἐπερχομένης μειώσεως τοῦ εἰσοδήματος 7) τέλος ὁ φόρος δέον νὰ εἶναι ἐλαστικὸς ἐπὶ σκοπῶν προσαρμογῆς ἐκάστοτε πρὸς τὸ μεταβαλλόμενον ἐπίπεδον τῶν τιμῶν, μισθῶν καὶ κερδῶν. Ἄλλ' ἡ ἐλαστικότης τῶν φόρων προϋποθέτει μεταβαλλομένους ἐκάστοτε συντελεστὰς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ εἶναι δυσχερές².

γ) Διὰ τὰ παρ' ἡμῖν κρατοῦντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν διὰ τῶν οἰκονομικῶν βαρῶν ἐπέμβασις τοῦ κράτους καὶ τὴν σημασίαν ταύτης ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας παρατηρητέα τὰ ἑξῆς:

Ἡ παρ' ἡμῖν ἐν γένει οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν δύναται νὰ καταταγῇ εἰς τὰ ἑξῆς μεγάλα συστήματα:

1) Ἡ ἄμεσος φορολογία ἢτοι ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος, ἡ φορολογία τοῦ κεφαλαίου (κληρονομιῶν, προικῶν, δωρεῶν, λαχείων) ἡ φορολογία μεταβιβάσεων καὶ ἡ εἰδικὴ φορολογία τῶν πλοίων καὶ ἄλλων συναλλαγῶν, ὡς πιστώσεων κλπ.

2) Ἡ ἔμμεσος φορολογία, ἥτις πλὴν τοῦ δασμολογίου, εἶναι ἡ φορολογία καπνοῦ, οἰνοπνεύματος, κύκλου ἐργασιῶν, πολυτελείας, δημοσίων θεαμάτων καὶ τελῶν ψυχαγωγίας.

3) Οἱ τελωνειακοὶ δασμοὶ κυρίως ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν.

4) Τὰ ἐκ μονοπωλίων ἔσοδα.

5) Ἡ φορολογία τῶν τελῶν χαρτοσήμου.

6) Εἰδικὰ φορολογία καὶ τέλη δι' ὠρισμένας κρατικὰς ὑπηρεσίας ἢ περιοριστικὰ ἀντικείμενα ἢ εἰσοδήματα ὡς φορολογία μεταλλείων, δασῶν κλπ.

1. Φόροι κύκλου ἐργασιῶν, πολυτελείας κ.λ.π.

2. Τοῦτο ἐφαρμόζεται ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου καθ' ἕναστον ἔτος καθορίζονται οἱ συντελεστὰς τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος ἑμοῦ μετὰ πρᾶξιμοῦ.

7) Ἡ φορολογία ὑπὲρ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

8) Ἡ φορολογία ὑπὲρ τρίτων ἢ ἄλλαι ὑποχρεωτικαὶ εἰσφοραὶ ὡς ἀσφαλιστικά, συνεταιριστικά, σωματειακά, ἐπαγγελματικά.

9) Ἐκτακτοὶ φόροι, ἐκ διαφόρων λόγων ἐκάστοτε ἐπιβαλλόμενοι, ὡς πλουτησάντων, εὐπόρων, ἰσοσκελίσεως προϋπολογισμοῦ, εἰσφοραὶ σεισμοπλήκτων, ἐκτάκτων κερδῶν, πολεμικαὶ εἰσφοραὶ.

10) Εἰσφοραὶ ἐπὶ τῶν ἐκ δημοσίων ἔργων ὠφελουμένων.

11) Εἰσφοραὶ ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἀγορανομικῆς φύσεως.

12) Ἐπιβαρύνσεις κρατικά διὰ χορηγήσεις παρ' αὐτοῦ (δάνεια, ἐφόδια κλπ.).

13) Ἀναποδοτικά τέλη καὶ τέλη διὰ ἐξυπηρετήσεις διὰ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

Βασικαὶ παρατηρήσεις, προκύπτουσαι εὐθύς ἀμέσως ἐκ τῆς ἀνωτέρω εἰκόνης τῆς οἰκονομικῆς ἐπιβαρύνσεως εἶναι 1) διασπᾶται ἡ ἐνότης τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ οὕτω εἶναι ἀδύνατος ὁ ὑπολογισμὸς τῆς πραγματικῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ εἰσοδήματος ἐν τῷ συνόλῳ του ἢ τοῦ πολίτου κατὰ κεφαλὴν. Τοῦτο ἔχει βασικὴν σημασίαν ἐπὶ τῆς μελέτης τῆς πορείας τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἐπιρροῶν ὅς ἀσκοῦσιν αἱ διάφορα φορολογικὰ ἐπιβαρύνσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, καθίσταται δὲ οὕτω ἀδύνατος ὁ καθορισμὸς τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς, 2) εἰδικώτερον ἡ ἐπιχείρησις πλησσοῦται ταυτοχρόνως ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἢτοι ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, τοῦ κεφαλαίου της, τῶν πωλήσεων, τῶν δικαιοπραξιῶν της, τῶν εἰσαγωγῶν της, δι' εἰσφορῶν διαφόρων τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων, ὑπὲρ τρίτων καὶ παντοιοτρόπως περιορίζεται εἰς τὰς συναλλαγὰς της γ) καταλύεται κατὰ πολλὰ ὁ κανὼν τῆς μὴ διπλῆς φορολογίας διότι κατ' οὐσίαν τὰ αὐτὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα πλησσοῦνται διὰ πολλαπλῶν φόρων, 4) πολλακίς διὰ κατηγορίας φορολογουμένων ἡ ἐπιχειρήσεων ἡ φορολογία καθίσταται τόσον βαρεῖα ὥστε νὰ ἀποτελῇ σοβαρωτάτην αἰτίαν τόσον ἀποκρύψεως τοῦ εἰσοδήματος, εἰς βλάβην τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, ὅσον καὶ ἐπιρρίψεως τῆς φορολογίας ἐμέσως ἐπὶ τῆς καταναλώσεως διὰ τῶν τιμῶν ἢτοι δημιουργίας ὑψωμένου κόστους παραγωγῆς καὶ τιμῶν καὶ ἐκείθεν καταστάσεως πληθωρισμοῦ, 5) δημιουργεῖ τὸ σύστημα τοῦτο μίαν γενικωτέραν διάσπασιν τῆς ἀναγκαίας σήμερον συνεργασίας μεταξὺ κράτους καὶ οἰκονομίας ὡς καὶ τῶν πολιτῶν καὶ ἐχθρότητα μεταξὺ τούτων στ) τέλος κατακερματίζεται ἓνα μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μέσῳ τῶν τοιούτων μεθόδων πολλαπλῶν ἐπιβαρύνσεων εἰς πλῆθος μικροπαρασχῶν καὶ μικροῦπηρεσιῶν καὶ γραφειοκρατικῶν λειτουργιῶν εἰς βλάβην τῆς παραγωγικότητος τοῦ εἰσοδήματος τούτου.

δ) Εἰδικώτερον ἐν σχέσει πρὸς τὰς διαφόρους μορφὰς τῶν ἰσχυουσῶν φορολογιῶν παρατηρητέον τὰ ἑξῆς :

1) Χαρακτηριστικὴν σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα καὶ διὰ τὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος ἀσκεῖ ἡ δυσαναλογία παρ' ἡμῖν μεταξὺ ἀμέσων καὶ ἐμέσων φόρων τῶν δευτέρων καλυπτόντων περὶ τὰ 80% τῶν ἐκ φορολογίας ἐσόδων ἐν γένει τοῦ κράτους. Τὸ μέγιστον οὕτω μέρος τῶν κρατικῶν ἐσόδων πηγάζει ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων, λαϊκῶν καὶ μέσων τάξεων, ἐνῶ παραλλήλως ἡ πολύμορφος φορολογικὴ δίωξις τοῦ εἰσοδήματος προκαλεῖ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκ μέρους αὐτοῦ με-

θόδων διαφυγής ήτις κατά μέγα μέρος έπιτυγχανομένη έπαυξάνει τήν φορολογικήν άνισότητα.

2) Προκειμένου περι τής άμέσου φορολογίας του εισοδήματος, έπ' έσχάτων εισήχθη ουσιώδης μεταρρύθμισις άντικατασταθέντος του συστήματος τής φορολογίας των άναλυτικών κατηγοριών των καθαρών κερδών και τής συνολικής τοιαύτης διά του ένιαίου φόρου. Διά τής μεταρρυθμίσεως ταύτης εισήχθη πράγματι φοροτεχνικός άπλούστερον, φορολογικός δικαιότερον και οικονομικός όρθότερον σύστημα φορολογίας του εισοδήματος¹. 'Αλλ' όμως ή εισαγωγή τής φορολογίας ταύτης ύπήρξε πρόωρος παρ' ήμιν διότι έδημιούργησεν έπαύξησιν τής φορολογίας των συντελεστών των μεσαίων εισοδημάτων λόγω τής άπαλλαγής των πολλών μικρών εισοδημάτων και τής έλλείψεως μεγάλων εισοδημάτων ώστε ν' αναπτυχθῆ προς αυτά ή φορολογία.

3) Γενικότερον μειονέκτημα τής παρ' ήμιν φορολογικής νομοθεσίας είναι ότι αυτή χαρακτηρίζεται από τό πλήθος των πολλάκις άδικαιολογήτων άπαλλαγών. Σοβαρά προσπάθεια κατεβλήθη μεταπολεμικώς διά τον περιορισμόν των άπαλλαγών τούτων διά του ν. 2366/1953 «περί καταργήσεως φορολογικών άπαλλαγών και έξαιρέσεων». Διά του νόμου τούτου κατηργήθησαν σωρεία άπαλλαγών, παρ' ταύτα όμως ύφίστανται εισέτι πολλά και ποικίλα και μάλιστα εις αυτήν ταύτην τήν φορολογίαν του εισοδήματος, του φόρου κύκλου εργασιών, πολυτελείας κλπ. Ούτω εις τήν φορολογίαν του εισοδήματος έξαιρείται σχεδόν έξ όλοκλήρου τό γεωργικόν εισόδημα, αί έπαρχιακά βιομηχανία και βιοτεχνία και αί καταθέσεις εις τας Τραπεζάς. Έτέρα μορφή άπαλλαγής ήτις άποτελεί μορφήν έμμέσου έπιχορηγήσεως, είναι ή άπαλλαγή πάσης φορολογίας των έσόδων δημοσίων έπιχειρήσεων και άλλων δημοσίων οργανισμών πάσης φύσεως. 'Ο φόρος κύκλου εργασιών λειτουργεί δι' όλοκλήρου συστήματος άπαλλαγών 133 κατηγοριών έπιχειρήσεων. Τέλος υπό μορφήν ρυθμίσεως διά του φόρου των οικονομικών κινήτρων, παρέχονται ουσιώδεις μειώσεις φόρων, άνευ πολλάκις σοβαρού άποτελέσματος διά τον έπιδιωκόμενον σκοπόν (ν. 3765/1957)². 'Αλλά και ό χειρισμός του δασμολογίου διά ειδικών άπαλλαγών έπιτείνει τήν γενικήν εικόνα τής άνωμαλίας των οικονομικών βαρών παρ' ήμιν.

4) 'Η παρέμβασις του κράτους επί των εισοδημάτων διά τής φορολογικής πολιτικής έκδηλοῦται και διά τής διακρίσεως μεταξύ φορολογίας εισοδημάτων φυσικών και νομικών προσώπων.

Ίδιόζουσαν σημασίαν έχει ή ρύθμισις τής φορολογίας των άνωνύμων έταιρειών, αίτινες άποτελοῦσι τήν μορφήν οργανώσεως τής μεγάλης οικονομικής δραστηριότητος και ίδίως τής παραγωγικής τοιαύτης. Ούτω ή διάκρισις εις τήν φορολογίαν των κερδών των άνωνύμων έταιρειών μεταξύ διανεμομένων και μη διανεμομένων κερδών, των πρώτων φορολογουμένων δ' άπλου άναλογικού συντελεστοῦ, των δέ δευτέρων φορολογουμένων διά προσδευτικού συντελεστοῦ, όμοῦ μετά των λοιπών προσόδων του μετόχου, συντελεῖ σπουδαίως εις τήν ανάπτυξιν τής οικονομικής δραστηριότητος των οργανισμών τούτων. 'Αντιθέτως τό σύστημα, όπερ εφαρμόζεται εις

1. Βλ. Ι. Κούλη, 'Ο φόρος του εισοδήματος ως παράγων ανάπτυξεως τής ελληνικής οικονομίας 1953. Του αὐτοῦ. 'Η επίδρασις τής φορολογίας επί του κεφαλαιουχικοῦ εφοδισμοῦ τής χώρας 1943.—Ε. Ζολώτα, Φορολογία, άποταμίεσις και επένδυσις, 1939.—Ειδικώς διά τον δ. 3323/1955 βλ. Γ. Νέζη, 'Ο ένιαίος φόρος εισοδήματος, 1955.

2. Διά τήν εισαχθεῖσαν παρ' ήμιν φορολογίαν του οικογενειακού εισοδήματος βλ. Α. Ρουσσόπουλου, εις Οίκον. Ταχυδρόμον, 1960, αρ. 303, 310.

πλείστας χώρας, τῆς διπλῆς φορολογίας τοῦ κέρδους τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας ἦτοι τὸ μὲν τοῦ συνόλου αὐτῶν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἐταιρείας τὸ δὲ τῶν διανεμομένων ἐν τῷ προσώπῳ τῶν μετόχων, σκοπὸν ἔχει τὸν περιορισμὸν τῆς δημιουργίας εἰς χεῖρας τῶν ἰσχυρῶν τούτων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν μεγάλων κερδῶν.

στ) Φορολογικὰ μέτρα πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων γενικώτερον. Ἡ κρατικὴ παρέμβασις παρ' ἡμῖν πρὸς προώθησιν τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων ἐν γένει¹ ἐξεδηλώθη ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἐφαρμογῆς κρατικῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας καὶ εἰδικώτερον τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1922². Ἡ ρύθμισις ἀπὸ ἀπόψεως δημοσιονομικῆς ἀνεφέρετο κυρίως εἰς θεσπίσεις φορολογικῶν ἀνακουφίσεων ἢ ἀπαλλαγῶν ἢ δασμολογικῶν ἀτελειῶν διὰ τὴν προώθησιν ἰδίᾳ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐκτὸς τοῦ κέντρου βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων. Περὶ τούτων ὁμιλοῦμεν εἰς τὸ Κεφάλαιον 14ον, ἀναλύοντες τὰ σχετικὰ γενικὰ καὶ εἰδικὰ, ὑπὲρ τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας, φορολογικὰ καὶ λοιπὰ μέτρα. Ἐκεῖ ὡσαύτως, ἐξετάζονται καὶ αἱ σήμερον ἰσχύουσαι σχετικαὶ διατάξεις. Ἐτεροι εἰδικαὶ μεταχειρίσεις εἶναι ἡ διὰ τοῦ ν.δ. 2687/1953 περὶ προστασίας ξένων κεφαλαίων, ἡ ἀναβολὴ τῆς φορολογίας τῆς ὑπεραξίας τῆς προκυπτούσης ἐκ τῆς πωλήσεως βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων κ.λ.π.

Δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ φορολογικὰ ταῦτα μέτρα εἶναι οὐσιώδη καὶ γενικωτέρας σημασίας διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἐπενδύσεων εἰς τοὺς παραγωγικοὺς κλάδους τῆς οἰκονομίας. Συνιστάμενα κυρίως εἰς φορολογικὰς μειώσεις ἐκείνων τῶν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων αἰτίνας ἐπιβεβλημέναι ὑπὸ τοῦ κράτους παρ' ἡμῖν εἶναι δυσβάστακτοι διὰ τὴν μικρῶν περιθωρίων κέρδους ἐπιχείρησιν, ἀναγκαίως δὲν δημιουργοῦν κίνητρα διαθέσεων σοβαρῶν περισευμάτων εἰς τοποθετήσεις ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς ἀφοῦ ἤδη τὰ παρῖσεύματα ταῦτα εἶναι λίαν περιορισμένα³. Δέον μάλιστα νὰ παρατηρηθῇ ὅτι αἱ φορολογικαὶ αὗται εὐνοιαὶ πρὸς τὰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις εἶναι πολὺ περισσότερο σήμερον περιορισμέναι ἐκείνων αἰτίνας ἰσχυρὸν προπολεμικῶς⁴.

Οὐσιαστικώτεροι ἐκ τούτων εἶναι αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, αἰτίνας κυρίως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιβίωσιν τούτων.

¹ Ἄξια μνείας εἶναι ἡ παρασχεθεῖσα διευκόλυνσις διὰ τὴν ὑπὸ ἰδιωτῶν ἀνοικοδόμησιν⁵. Κατ' αὐτὴν ἀπηλλάγησαν τοῦ φόρου οἰκοδομῶν καὶ παντὸς ἄλλου προσθέτου φόρου ἢ τέλους αἱ μέχρι τῆς 31-3-1955 ἀνεγερθεῖσαι οἰκοδομαί. Ἡ αὕτη ἀπαλλαγὴ παρέχεται ἐν μέρει διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1955 καὶ

1. Π. Ζακίπουλος, *Φορολογικὰ μέτρα ἀναξωρογόνσεως τῆς ἰδιωτικῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ἐπενδύσεως*, 1954. Σ. Ζολότα, *Φορολογία, ἀποταμιεύσεις, ἐπένδυσις* 1939. ἐν *Etudes à la mémoire d'A. Androuadès*.-Ι. Κούλη, *Ἡ ἐπίδρασις τῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ κεφαλαιολογικοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς οἰκονομίας*, ἐν *Ἐπιθ. Κοιν. καὶ Δημ. Οἰκονομικῆς* 1943 σελ. 37 ἐπιμ., Σ. Πουλοπούλου, *Ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα 1958* σελ. 17-38.

2. ν. 2948/1922.-ν. 4151/1229.-ν. 4536/1930.-ν.δ. 2-6-1935.-α. ν. 1028/1938.-836/1937.-ν.δ. 657/1948.

3. Βλ. Δ. Τσίγκρη-Γ. Γαβαλά, *Ἔρευνα περὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποτελεσμάτων ἐν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν περὶ φορολογικῶν κινήτρων διατάξεων*, ἐν *Ἐπιτροπῆς Οἰκονομικοῦ Προγράμματισμοῦ*, Τομ. V, *Φορολογικὰ Κίνητρα*, 1959.

4. Βλ. π.χ. ν. 2948/1922.

5. Ψήφισμα ΚΗ/1947.-Β.Δ. 22/10/1947.

έφεξής άνεγειρομένης και μέχρι τής 31-3-1960 οίκοδομάς¹. Αί άπαλλαγαι αύται συνετέλεσαν τόσον εις τήν ανάπτυξιν τής οίκοδομικής δραστηριότητος όσον και κατά συνέπειαν εις τήν δραστηριότητα των έπιχειρήσεων οίκοδομικών ύλικών, δέν άποτελοϋσιν όμως ένίσχυσιν κυρίως παραγωγικών έπενδύσεων.

Έτεραι ειδικαι φορολογικαι μεταχειρίσεις προς ανάπτυξιν των έπιχειρήσεων είναι ή ειδική φορολογία των πλοίων κατά τον ν. 1880/1951, φορολογικαι διατάξεις διευκολύνουσαι τήν δημιουργίαν ισχυρών οικονομικών όργανισμών κατά τόν ν.δ. 3765/1957, ν. 2292/1953, 2246/1952 και άλλαι τινές μεταχειρίσεις.

14. Η δια τού δασμοϋ παρέμβασις: 1. Η δασμολογική παρέμβασις τού κράτους δείται ειδικωτέρας έξετάσεως διότι συνίσταται εις τήν έπιβολήν φορολογίας (δασμοϋ) επί των έκ τού έξωτερικού εισαγομένων εις τήν χώραν προϊόντων ή έξαγομένων έξ αυτής τοιούτων. Τοιουτοτρόπως ή δασμολογική έπιβάρυσις διακρίνεται εις τοιαύτην επί των εισαγομένων και τοιαύτην επί των έξαγομένων, διότι έκάστη τούτων διέπεται υπό διαφόρων άρχών. Οϋτω τά μέν έξαγομένα προϊόντα κατ' άρχήν δέν υπόκεινται εις φορολογίαν, πλην άν δι' ειδικού νόμου έπιβληθή φορολόγησις τούτων, όπερ συμβαίνει εις έξαιρετικας περιπτώσεις, ώς τά δέρματα, παλαιά μετάλλα και έρια, άτινα είναι προϊόντα χρησιμότατα εις τήν έθνικήν οικονομίαν. Η άρχή αύτη κρατεί διότι φορολόγησις των έξαγομένων έγχωρίων προϊόντων περιορίζει δια τής ύψώσεως τής τιμής των τήν έξαγωγήν τούτων οϋτω δέ τας διεθνείς άνταλλαγάς τής χώρας. Η αντίθετος κρατεί άρχή επί των εισαγομένων προϊόντων, άτινα υπάγονται πάντοτε εις δασμολόγησιν άκόμη και άν δέν κατονομάζονται ειδικώς έν τῷ δασμολογίω, διά κατ' έκτίμησιν τής αξίας δασμολογήσεως, έκτός άν παρέχεται υπό τού νόμου άτέλεια.

Η φορολογική έπιβάρυσις των εισαγομένων προϊόντων άπέρευσε και παρ' ήμιν ώς και εις άλλας χώρας έκ δύο κυρίως λόγων. Έκ σκοπών ταμειντικών και έκ σκοπών προστασίας τής έγχωρίου παραγωγής. Παρ' ήμιν άποβλέπει εις τήν ίκανοποίησιν και των δύο τούτων σκοπών, άποτελεί δέ τόν κυριώτερον έσοδον τού κρατικού προϋπολογισμού. Η δασμολογική έπιβάρυσις έχει όλα τά μειονεκτήματα τής έμμέσου φορολογίας, σүн τῇ προσθήκῃ ότι συνεπάγεται και τήν υπερέτιμησιν των εισαγομένων προϊόντων και συνεπώς και των έγχωρίων, δημιουργουμένων, οϋτω άθεμίτων κερδών. Αφ' έτέρου ό σκοπός τής αναπτύξεως τής έγχωρίας παραγωγής πολλάκις έν μέρει μόνον και κατά πολλά εις βάρος τής έθνικής οικονομίας πραγματοποιοίεται, διότι δημιουργείται τεχνητόν κλίμα ανάπτυξεως τής βιομηχανίας ήτις δια τής προστασίας πολλάκις φυτοζωεί, άνευ πραγματικής ύγιους σταθερότητος. με άποτέλεσμα τήν δημιουργίαν κερδών πολλάκις υπέρ ώρισμένων προσώπων συνεπιφέρουσαν οϋτω τόν έμποδισμόν τής έλευθέρας ανάπτυξεως τής οικονομικής δραστηριότητος.

Ίνα κατανοηθῇ ή βαρύτης πολλάκις τής δασμολογικής έπιβαρύνσεως άρκει νά ύπομνησθῇ ότι επί των κατ' αξίαν δασμολογουμένων έμπορευμάτων, λόγω μη κατονομασίας των, ό δασμός άνέρχεται εις 30% δυναμένων ν' αύξηθῇ μέχρι 75% τής αξίας.

Τήν έπιδιωκομένην δασμολογικώς προστασίαν δύναται ν' άντικαταστήσουν ή περιορισμοί επί των εισαγωγών, οίτινες ίσχυον παρ' ήμιν

1. Βλ. Β.Δ. 30/3/1951 περί περιορισμού των άπαλλαγών τούτων.

ἀπό τοῦ 1932 μέχρι τοῦ 1953, ὅτε ἡ σημασία τοῦ δασμολογίου μειοῦται αἰσθητῶς καί ἀπό ταμειυτικῆς ἀπόψεως. Ἀπό τῆς ἐπανόδου εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν κατὰ τὸ ἔτος 1953 ἡ σημασία τοῦ δασμολογίου κατέστη καί πάλιν βασική διὰ τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν, οὗ τὰ ἔσοδα ἠξήθησαν αἰσθητῶς λόγω τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκ τῶν δασμῶν ἐσόδων.

2. Δύο κύρια χαρακτηριστικά τοῦ ἰσχύοντος δασμολογίου εἶναι: α) Ὅτι ὁ δασμὸς ὑπολογίζεται εἰς μεταλλικὰς δραχμὰς ἤτοι μὲ βάσιν τὴν σχέσιν τῆς χαρτίνης δραχμῆς πρὸς τὴν χρυσὴν τοιαύτην, ἵνα ὁ δασμὸς παρακολουθῇ τὴν πτώσιν τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ἀναπροσαρμοζομένης ἐκάστοτε τῆς τιμῆς τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς. Ἄλλ' ὁ συντελεστὴς δὲν εἶναι ἐνιαῖος, καθοριζομένου κλιμακίου συντελεστῶν, ἀναλόγως τῆς σημασίας τοῦ εἴδους διὰ τὴν ἐγχώριον ἀγοράν. β) Ὅτι ὁ δασμὸς ἐπιβάλλεται κατὰ προϊόν ἢ κατηγορίαν προϊόντων ἀναλόγως τῆς ἀξίας τούτου καὶ τῆς σημασίας τοῦ εἴδους διὰ τὴν ἐσωτερικὴν παραγωγὴν.

3. Οἱ δασμοὶ χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς μέσον ἀναπτύξεως καὶ διαμορφώσεως τῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν, διότι μέσῳ αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ σὺναψις εἰδικῶν δασμολογικῶν καὶ ἐμπορικῶν συμφωνιῶν. Ἐν τῇ θεσπίσει πάντως τῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων εἰσαγομένων εἰδῶν ἀκολουθεῖται πολιτικὴ διακρίσεως ὥστε κυρίως νὰ ἐπιβάλλωνται οὗτοι ἐπὶ εἰδῶν μεγάλης καταναλώσεως. Παρ' ἡμῖν τὰ ἐκ δασμῶν ἔσοδα πηγὴν ἔχουσι τὴν βαρεῖαν ἐπιβολὴν δασμοῦ ἐπὶ τῆς ζακχάρεως, τῶν πετρελαιοειδῶν, τοῦ καφῆ καὶ τοῦ σίτου, δηλαδὴ ἐπὶ εἰδῶν λαϊκῆς καταναλώσεως.

4. Οἱ δασμοὶ διακρίνονται εἰς δασμοὺς κατ' ἀξίαν καὶ δασμοὺς κατ' εἶδος. Δασμὸς ἐπὶ τοῦ εἴδους ἀποτελεῖ φορολόγησιν ὠρισμένου ἐμπορεύματος κατὰ μονάδα βάρους ἢ τεμαχίου κ.λ.π. ἀνεξαρτήτως τῆς ἀξίας αὐτοῦ· δασμὸς ἐπὶ τῆς ἀξίας εἶναι ὑπολογισμὸς τοῦ φόρου εἰς ποσοστὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας τούτου. Κατὰ τὸ ἑλληνικὸν δασμολόγιον οἱ δασμοὶ ἐπιβάλλονται κυρίως κατ' εἶδος πλὴν ὠρισμένων ἐμπορευμάτων (271 περιπτώσεις) καθ' ἃς ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῆς ἀξίας καὶ ἄλλων περιπτώσεων καθ' ἃς ὁ δασμὸς ἐπιβάλλεται διαζευκτικῶς (189 περιπτώσεις), ἤτοι κατὰ τὰ 3/4 (συνόλου κλάσεων 1903) ὁ δασμὸς ἐπιβάλλεται κατ' εἶδος.

Ἐπὶ τῶν δασμῶν κατ' ἀξίαν γεννᾶται τὸ ζήτημα τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος. Παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦ 1931 ἰσχύεν ἡ μέθοδος τῆς ἐξευρέσεως τῆς ἀξίας βάσει τῆς τιμῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐσωτερικοῦ, ἀφαιρουμένων τῶν δασμῶν. Διὰ τοῦ νόμου 5200/1931 ἔθεσπίσθη σύστημα προσδιορισμοῦ τῆς ἀξίας ὀρθότερον, καθ' ὃ ὡς βάσις λαμβάνεται ἡ τιμὴ τοῦ ἐμπορεύματος ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ ἐξωτερικοῦ, προσηυξημένη κατὰ τὰς δαπάνας μεταφορᾶς, ἀσφαλίστρων, συσκευασίας κλπ. Διὰ τῶν νόμων δὲ 1923/1951 καὶ ν. δ. 2541/1953 εἰσήχθη παρ' ἡμῖν ἡ μέθοδος τῶν διεθνῶς ἐπισήμων κατὰ διαστήματα καθοριζομένων τιμῶν τῶν προϊόντων, ἥτις ἔθεσπίσθη διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν προδιαληφθέντων νόμων, τῆς διεθνούς Γενικῆς Συμφωνίας Δασμῶν καὶ Ἐμπορίου (GATT) ἣν μετὰ 12 ἄλλων κρατῶν συνυπέγραψε καὶ ἡ Ἑλλάς. Αἱ τιμαὶ καθορίζονται ἐκάστοτε διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀξίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Τελωνειακῆς Συνεργασίας.

5. Τέλος οἱ δασμοὶ καθορίζονται ὑπὸ τοῦ περὶ δασμολογίου νόμου ὡς ἀνώτατοι, διὰ τὰ ἐμπορεύματα προελεύσεως ἐξ ἐχθρικῶν κρατῶν (μόνον Ἀλβανίας σήμερον), ὡς κατώτατοι, διὰ τὰ ἐμπορεύματα ὄλων τῶν χωρῶν,

ώς συμβατικοί, ἐφ' ὅσον οἱ δασμοὶ καθωρίσθησαν διὰ συμβάσεως μετὰ ὠρισμένης ξένης χώρας. Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ δασμοῦ γίνεται βάσει τῆς ἐν τῷ δασμολογίῳ ἀναγραφῆς τοῦ ἐμπορεύματος. Ἐφ' ὅσον τὸ εἰσαγόμενον προϊόν δὲν ἀναγράφεται ρητῶς ἢ δασμολόγησις γίνεται διὰ κατ' ἀναλογίαν ὑπαγωγῆς εἰς μίαν τῶν προβλεπόμενων κλάσεων. Ἐὰν δὲ δὲν εἶναι δυνατὴ ἢ κατ' ἀναλογίαν δασμολόγησις τούτου τότε ὑποβάλλεται εἰς τὴν κατ' ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας του δασμολόγησιν.

6. Τὸ ζήτημα τῆς κατατάξεως τῶν προϊόντων εἰς τὸν δασμολογικὸν πίνακα, τοὔτεστι τὸ λεγόμενον ζήτημα τῆς ὀνοματολογίας, ἀποτελεῖ ἐν τῶν δυσχερεστέρων τῆς δασμολογικῆς νομοθεσίας. Ἡ Ἑλλάς προσχωρήσασα ὡς ἐλέχθη εἰς τὴν Γενικὴν Συμφωνίαν Δασμῶν καὶ Ἐμπορίου (Gall) κυρωθεῖσαν διὰ τοῦ ἀναγκ. νόμ. 1923/1951 ἀπέδεδεχθῆ τὴν ὀνοματολογίαν τὴν συνταγείσαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Τελωνειακῆς Συνεργασίας. Ἀλλὰ παρὰ τὴν διὰ νόμου κῶρυσιν τὸ ἑλληνικὸν δασμολόγιον δὲν προσηρμόσθη εἰσέτι πρὸς τὴν διεθνῆ ὀνοματολογίαν. Ἡ κατάταξις τῶν ἐμπορευμάτων, ἥτις κυρίως εἶναι ἀναγκαία ἐπὶ τῆς δασμολογήσεως κατ' εἶδος, οἷα ἡ κρατοῦσα κυρίως παρ' ἡμῖν, γίνεται εἰς τὰ διάφορα δασμολόγια κατὰ διαφόρους τρόπους. Κατὰ τὸ ἑλληνικὸν δασμολόγιον τὰ εἶδη κατατάσσονται εἰς 24 γενικὰς κατηγορίας, ἐκάστη κατηγορία ὑποδιαιρεῖται εἰς κλάσεις (ἐν συνόλῳ 294) καὶ ἐκάστη κλάσις εἰς ἐδάφια καὶ ὑπεδάφια (ἐν συνόλῳ 1903 δασμολογικαὶ ὀνοματολογίαι).

7. Ἡ σύγχρονος ἐξέλιξις τῶν δασμολογιῶν τείνει, ἀπὸ ἀπόψεως τῶν δύο σοβαρωτέρων ζητημάτων τῆς δασμολογικῆς νομοθεσίας, καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν μορφήν τοῦ δασμοῦ εἰς τὴν γενίκευσιν τῶν κατ' ἀξίαν δασμῶν καὶ συνεπῶς ἀπὸ ἀπόψεως ὀνοματολογίας νὰ μὴ ὑφίσταται ἀνάγκη ταύτης, καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δασμολογικὸν βᾶρος εἰς τὸν βάσει τῆς ρήτρας τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου κράτους καθορισμὸν τούτου.

Πλήθος τέλος νόμων προβλέπουσι δασμολογικὰς ἀτελεῖας αἵτινες σήμερον ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς 413, κυρίως ἀτέλειαι προσωπικαὶ ἐνίοτε δὲ καὶ πραγματικά.

8. Ἐπιτόχων ἢ προστασία τῶν προϊόντων τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἀπὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ὁμοίων προϊόντων τῆς ἀλλοδαπῆς, ἀπέβλεψεν καὶ εἰς τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ διὰ τιμῶν *Dumping*. Πρὸς τοῦτο ὠρίσθησαν δασμοὶ ἀντιντάμπινγκ καὶ ἀντισταθμικοὶ τοιοῦτοι. Ὑφίσταται περίπτωσις ἐπιβολῆς δασμῶν ἀντιντάμπινγκ ὁσάκις ἐνεργεῖται ντάμπινγκ εἰς βᾶρος προϊόντος τινὸς κλάδου τινὸς τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς δι' εἰσαγωγῆς ὁμοίου ἢ ὁμοειδοῦς προϊόντος εἰς τιμὴν κατωτέρα τῆς κανονικῆς τιμῆς αὐτοῦ. Ὁ τοιοῦτος δασμὸς ἐπιβάλλεται ἐφ' ὅσον ἤθελε διαπιστωθῆ, κατόπιν γνωμοδοτήσεως παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐξ ἐκπροσώπων Ὑπουργείων καὶ Ἐπαγγελματικῶν Ὄργανώσεων, ὅτι συντρέχουσι δι' ὠρισμένον εἰσαγόμενον προϊόν δύο ὄροι ἥτοι ὅτι ἡ τιμὴ εἶναι πράγματι κατωτέρα τῆς κανονικῆς καὶ ὅτι ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς προκαλεῖται σοβαρὰ ζημίαι εἰς τὴν ὑφισταμένην ἐν τῇ χώρᾳ παραγωγὴν ἢ ἐπιβράδυνσις εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν ταύτης. Ὁ δασμὸς ἀντιντάμπινγκ δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀνώτερος τοῦ περιθωρίου τοῦ ἀσκομένου ἐπὶ τοῦ προϊόντος ντάμπινγκ, ἥτοι τῆς διαφορᾶς τῆς τιμῆς μεταξὺ κανονικῆς καὶ τιμῆς ντάμπινγκ¹.

Δασμὸς ἀντισταθμιστικὸς νοεῖται ὁ ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ εἰσαγομένου προῖ-

1. v. 2775]1954.

όντος δι' ὃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐξαγωγῆς παρέχεται καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πριμοδοτήσεις ἢ ἐπιχορήγησις εἰς τὴν παραγωγὴν ἢ ἐξαγωγὴν καὶ ἐφ' ὅσον καὶ ἐν προκειμένῳ ἀπειλεῖται ἐκ τούτου σοβαρὰ ζημία εἰς τὴν ὑφισταμένην παραγωγὴν ἢ παρεμποδίζεται αἰσθητῶς ἡ δημιουργία ἐθνικῆς παραγωγῆς. Περὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ὄρων τούτων γνωματεύει ἡ προδιαληφθεῖσα Ἐπιτροπὴ. Καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ δασμὸς δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὸ ποσὸν εἰς ὃ ἀνέρχονται αἱ πριμοδοτήσεις ἢ ἐπιχορηγήσεις¹.

Αἱ διατάξεις αὗται ἐφαρμόζονται κατὰ τὸν νόμον καὶ ἐπὶ κεκαλυμμένου ντάμπινγκ ἢ τοι πωλήσεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ εἰσαγομένου προϊόντος εἰς τιμὴν κατωτέραν τῆς τιμῆς τοῦ τιμολογίου τοῦ ἐξαγωγέως.

15. Αἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις εἰς τὸν τομέα τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν τῆς χώρας: Ἄυται ἀποβλέπουν εἰς αὐξήσιν τοῦ εἰσαγομένου συναλλάγματος διὰ τῆς καταλλήλου ρυθμίσεως τῶν ἐμπορικῶν ἐξαγωγῶν, διὰ τῆς προσελκύσεως τῆς εἰσαγωγῆς ἐμβασμάτων καὶ ξένων κεφαλαίων καὶ διὰ τῆς ὑπαγωγῆς ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν πλοίων ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν. Παραλλήλως ἐνεργεῖται καὶ ἡ εἰς ἄλλους τομεῖς κρατικὴ πολιτικὴ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ, ἐλέγχου τῶν ἐξαγωγῶν κ.λ.π. περὶ ὧν εἰδικώτερον κατωτέρω. Συνέπεια τῆς ἐπιτεύξεως τῶν διαφόρων μέτρων ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν ἐπιδιώκεται νὰ εἶναι ὥστε ἡ ἰσοζύγισις τῶν πληρωμῶν νὰ ἐπέρχεται οὐχὶ διὰ τῆς συμβολῆς ἐκτάκτων συναλλαγματικῶν πόρων ἐξωγενῶν, ὡς συμβαίνει σήμερον διὰ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, κρατικῶν δανεισμῶν κ.λ.π. ἀλλὰ διὰ τῶν συναλλαγματικῶν πόρων τῆς ἰδίας ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Εἰδικώτερον αἱ ρυθμίσεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς ἐξωτερικὰς συναλλαγὰς εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Τὸ κυριώτερον τῶν μέτρων ὑπῆρξεν ἡ συναλλαγματικὴ ὑποτίμησις ἥτις προεκάλεσεν αὐξήσιν τοῦ ἐκ τῶν ἐμβασμάτων καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐξαγωγῶν εἰσαγομένου συναλλάγματος. Περὶ ταύτης ὠμιλήσαμεν εἰδικώτερον ἀνωτέρω.

β) Τὰ μέτρα πρὸς ὑπαγωγὴν ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν πλοίων πλοιοκτησίας ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν, συνιστάμενα κυρίως εἰς τὴν εἰδικὴν φορολογικὴν μεταχείρισιν τοῦ εισοδήματος ἐκ τῶν πλοίων² καὶ τὴν ὑπαγωγὴν τῶν αὐτῶν πλοίων ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν διὰ τῆς εἰδικῆς μεταχείρισεως βάσει τοῦ νόμου περὶ προστασίας τῶν εἰς τὴν χώραν ἐπενδυομένων ξένων κεφαλαίων, ἥτις εἰδικὴ μεταχείρισις περιλαμβάνει καὶ τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ πλοίου ἀντιτίμου³.

γ) αἱ διευκολύνσεις καὶ οἱ ἐλέγχοι τῶν ἐξαγομῶν ἑλληνικῶν προϊόντων⁴.

δ) οἱ κατὰ τὸ δυνατόν περιορισμοὶ καὶ ἔμμεσοι ἐλέγχοι τῶν εἰσαγωγῶν.

ε) τὰ μέτρα καταλλήλου ἐξυπηρητήσεως τῆς μεταναστεύσεως⁵.

στ) αἱ συνάψεις τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν.

ζ) τὰ μέτρα ἀναπτύξεως τοῦ τουρισμοῦ.

2. Θέμα ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰς ἐξωτερικὰς συναλλαγὰς τῆς χώρας εἶναι ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ζώνην Ἐλευθέρων Συν-

1. ν. 2775/1954.

2. ν. 1880/1951.—ν. 2246/1952.—ν.δ. 3415/1955.

3. ν.δ. 2687/1953.

4. δ. ν. 1848/1951.—ν. 2861/1954.

5. ν. 2658/1953.—2859/1954.

αλλαγών (Ε.Ζ.Ε.Σ.) ὅπερ εὑρίσκεται ὑπὸ μελέτην ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἡ δημιουργία τῆς Ζώνης ταύτης ἀνάγεται καὶ αὕτη εἰς τὴν ὅλην μετὰ τὸν δευτέρου παγκόσμιου, πόλεμον ἐξέλιξιν τῶν διαφόρων ἐθνικῶν οικονομικῶν ἀποβήπουσων εἰς ἀπό κοινοῦ διαμορφωσιν οικονομικῶν χώρων μεγάλης ὑπερθετικής ἐκτάσεως, ἥτις τάσις εἶχε καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεσοπολέμου ἐκδηλωθῆ¹. Ἡδὴ ὁμως ἡ προσπάθεια τῆς δημιουργίας τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ζώνης ἔχει μίαν εἰδικωτέραν ἱστορίαν. Ἐξεκίνησεν αὕτη ἀπὸ τὴν ἑυρωπαϊκὴν Κοινοπραξίαν ἄνθρακος καὶ χάλυβος², καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν διὰ τῆς Συμφωνίας τῆς 25-3-1956 συσταθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἑξ χωρῶν (Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Βελγίου, Ὁλλανδίας καὶ Λουξεμβούργου) Κοινὴν Ἀγοράν³. Ἀλλὰ διὰ τῆς ζώνης Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν σκοπεῖται ἡ κατάργησις τοῦ δασμολογικῶν περιορισμῶν καὶ τῶν ἀπαγορεύσεων ἢ περιορισμῶν τῶν εἰσαγωγῶν μεταξύ τῶν συμμετεχουσῶν εἰς τὴν Ζώνην χωρῶν, ἐκάστης ὁμως, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κρατούντα ἐπὶ τελωνειακῶν ἐνώσεων, διατηρῶσης τὸ δικαίωμα ὅπως θεσπίζη ἴδιον δασμολόγιον καὶ καθεστῶς εἰσαγωγῶν ἔναντι ἐκάστης τῶν μὴ συμμετεχουσῶν εἰς τὴν Ζώνην χωρῶν. Εἰς τὴν ζώνην ἐπιδιώκεται νὰ μετάσχουν πᾶσαι αἱ χώραι αἱ ἑυρωπαϊκαὶ αἱ μετέχουσαι τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. Ὅθεν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἔχουσαν οἰκονομίαν μὴ βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένην καὶ τείνουσαν πρὸς τοιαύτην ἐκβιομηχανοποίησιν, γεννᾶται ζήτημα ἐὰν εἶναι δι' αὐτὴν συμφέρουσα μία τοιαύτη συμμετοχή, πάντως δὲ ὑπὸ ποίους ὅρους εἶναι δυνατὴ μία τοιαύτη σύμπραξις, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς πρὸς προστασίαν τόσοσιν τῆς ὑπὸ ἐξέλιξιν βιομηχανίας της ὅσον καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν γεωργικῶν τῆς προϊόντων.

Πρὸς μελέτην τοῦ θέματος συνεστήθησαν παρὰ τῆ δημοσίᾳ διοικήσει εἰδικαὶ Ἐπιτροπαὶ⁴ καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἔργου τούτων συνεστήθη μόνιμος Ἐπιτροπὴ μετὰ παρ' αὐτῆ εἰδικῆς ὑπηρεσίας, τεθεῖσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν εἰδικοῦ ἐμπειρογνώμονος ἐπιφορτισμένου μὲ τὸ ὅλον θέμα τῆς Ε.Ζ.Ε.Σ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεδέχθη κατ' ἀρχὴν ὡς δυνατὴν τὴν συμμετοχὴν τῆς χώρας εἰς τὴν ζώνην ὑπὸ ὠρισμένους προϋποθέσεις, συνισταμένας κυρίως εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς οικονομικῆς καὶ ἰδίᾳ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἡμιαναπτύκτου χώρας, τῆς ἐπιτεύξεως ἐν αὐτῇ τῆς ἀπασχολήσεως, τῆς δικαίας κατανομῆς μεταξύ ὅλων τῶν χωρῶν τῶν ὠφελημάτων καὶ τῶν βαρῶν, τῆς συμπεριλήψεως τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἰς τὴν ζώνην, τῆς βαθμιαίας ἐλαττώσεως τῶν δασμῶν καὶ τῆς δημιουργίας εἰδικοῦ Ὄργανισμοῦ οικονομικῆς βοηθείας⁵.

Παρὰ ταῦτα διευτρώθησαν σοβαραὶ ἀμφιβολίαι περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς χώρας ὅπως μετάσχη εἰς τὴν ζώνην ταύτην, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν

1. Fr. Lescoffier, L'économie de grande espace 1956.

2. P. Reuter, La communauté européenne de charbon et de l'acier, 1953.

3. R. Du Page κ.λ.π., Le marché commun, 1957.

4. Ἀποφ. Ἐπιτ. Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ. 13055/1957 καὶ 14895/1957.

5. Α. Β. Σ., Ἡ Ἑυρωπαϊκὴ οικονομικὴ Κοινότης 1957. Ἑλληνικὸν Ἐγπώνημα καὶ ἀπόφρασις Συμβουλίου Ο.Ε.Ο.Σ., ἐν Οἰκονομ. Ταχυδρόμῳ τῆς 24/10/1957.—Ὁμοίως σχετικὰ στοιχεῖα μετὰ τῶν λόγων τοῦ Ἐπιτ. Συντονισμοῦ Δ. Χέλμη ἐνώπιον τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. βλ. ἐν Οἰκονομ. Ταχυδρόμῳ 14/11/1957 καὶ 13/1/1958 καὶ ἐν Ναυτεμπορικῇ 18 καὶ 23/11/1957.—Βλ. ἀνέπτυξιν τῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ε.Ζ.Ε.Σ. ἐν Βλ. Παυλοπούλου, ὀρι. εἰλ., σελ. 391 ἐπ. I. Πεσματζόγλου, Ἑλλάς καὶ Ε.Ζ.Ε.Σ., ἐν Οἰκ. Ταχ. 30/1 καὶ 6/2/1958.

ὅτι ὑπὸ οἰασδήποτε ἐγγυήσεις ἀναγκαίως, ὡς ἐκ τῆς διαρθρώσεως τῆς ἡμιαναπτύκτου οἰκονομίας μας, αὕτη θ' ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὰς οἰκονομίας τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν χωρῶν, ἀφοῦ ἡ ἐκβιομηχάνισίς μας θὰ καταστῆ ἀδύνατος¹. Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα εἶναι ἄκρως σοβαρά.

1. Δ. Στεφανίδης, 'Ἡ κοινὴ ἀγορὰ καὶ ἡ Ἑλλάς ἐν ἐφημ.'. Ἐλευθερία τῆς 17/18/19/7/1957 Ν. Μομφεράτου, Δὲν συμφέρει ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ε.Ζ.Ε.Σ., ἐν Οἰκ. Ταχ. τῆς 12/12/1957. Δ. Βεζανῆ, 'Ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία καὶ ἡ Ε.Ζ.Ε.Σ.', 1957. 'Αχ. Γρηγορογιάννη, 'Ἡ Γενικὴ προβληματικὴ τῆς κοινῆς ἀγορᾶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, εἰς Οἶκον. Ταχυδρόμου τῆς 6/6/1957. Ι. Φράγκου, 'Ἡ εὐρωπαϊκὴ οἰκονομικὴ συνεργασία. Τελωνειακὴ Ἔνωσις καὶ ζώνη ἐλευθέρων συναλλαγῶν, εἰς Δελτίον Διευθύνσεως Τελωνείων, ἀρ. 32/1957.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ,
ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

I. Ἡ δημοσία διοίκησις τοῦ νομίσματος.—1. Ἐννοια τοῦ χρήματος.—2. Ἰδιότητες χρηματικῶν παροχῶν.—3. Νομισματικὸν σύστημα.—4. Ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα.—5. Δίκαιον προστάσις τοῦ νομίσματος.—6. Αἵκαιον τῶν νομισματικῶν περιορισμῶν.—7. Ὑπερτασία προστάσις τοῦ νομίσματος.—8. Παρεμβατικὴ ρέθμισις τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ συναλλάγματος γενικῶς.—9. Ἡ ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος ἔτους 1953.—10. Αἱ εἰδικότεραι ἀνομιότητες τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ συναλλάγματος.—11. Τὰ προφύλακτα τῆς ἐπιτομήσεως.—12. Ἡ μεταπεψυμότης τοῦ νομίσματος.

II. Ἡ δημοσία διοίκησις τῆς πίστεως.—13. Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῇ ζήτησει τῆς πιστωτικῆς λειτουργίας.—14. Καθορισμὸς τῶν πιστωτικῶν.—15. Ρέθμισις τῶν ἐπιτοκίων καὶ προμηθειῶν.—16. Κεφάλαια ἐλέγχου καὶ ἀνομιῶν.

III. Ὁ εἰδικώτερος ἔλεγχος ἐπὶ τῶν Τραπεζῶν.—17. Τὸ τραπεζικὸν σύστημα παρ' ἡμῖν.—18. Τὸ προπολεμικὸν σύστημα ἐλέγχου τῶν Τραπεζῶν.—19. Τὸ ἰσχυρὸν σύστημα ἐλέγχου τῶν Τραπεζῶν.—20. Προσκηρήσεις ἐπὶ τοῦ συστήματος ἐλέγχου τῶν Τραπεζῶν.—21. Ὁ θεμελιῶν τῆς ἀσφαλείσεως τῶν Τραπεζῶν.—22. Τὰ τραπεζικὰ προνόμια.

IV. Ἡ ἀσκήσις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος.—23. Ἐννοια καὶ ἱστορία παρ' ἡμῖν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως.—24. Ὁργάνωσις τῶν φορέων τῆς ἀγροτικῆς πίστεως.—25. Αἱ προνομίαι τῆς Α.Τ.Ε.—26. Γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως.—27. Τὸ γεωργικὸν πρόγραμμα.—28. Τὰ μέσα καὶ αἱ μέθοδοι ἐνεργείας τῆς Α.Τ.Ε.—29. Ἡ συνεταιριστικὴ πολιτικὴ τῆς Α.Τ.Ε.—30. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς Α.Τ.Ε.—31. Ὁ τόκος τῶν χρηματοδοτήσεων τῆς Α.Τ.Ε.—32. Αἱ μορφαὶ τῶν δανείων.

V. Ἡ ὑπερτοπιήσις τῶν παροχῶν πιστώσεων.—33. Τὰ αἴτια τούτων.—34. Ἡ ἐξαγωγή τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τὴν διοίκησιν τῶν πιστώσεων.

VI. Ἡ πολιτικὴ προστάσις τῶν κεφαλαίων.—35. Κεφάλαια ἐξωτερικοῦ.—36. Κεφάλαια ἐσωτερικοῦ.

I.

Ἡ δημοσία διοίκησις ἐπὶ τοῦ νομίσματος.

1. Ἐννοια χρήματος: α) Αἱ διατάξεις τοῦ κειμένου παρ' ἡμῖν δικαίου περὶ τοῦ νομίσματος καὶ τῆς εἰς χρῆμα παροχῆς δὲν ἀνευρίσκονται εἰς τὸν Ἀστικὸν Κώδικα. Ἡ διαρκὴς μεταβλητότης τῆς νομοθεσίας ὡς πρὸς

τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὀφειλομένη εἰς τὰς διακυμάνσεις τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως καὶ ἐκέθην εἰς τὸν ἐκάστοτε παρεμβατισμὸν τοῦ κράτους διὰ μέτρων ρυθμίσεως τῶν περὶ νομίματος κανόνων, ἀπέκλειον τὴν κατὰ τρόπον συστηματικὸν καὶ πάγιον πρόβλεψιν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου περὶ τῶν εἰς χρῆμα ἐνοχῶν. Ὑπάρχουσι μόνον ἐν τῷ Α.Κ. διάφοροι εἰδικαὶ διατάξεις, ρυθμίζουσαι θέματα εἰς χρῆμα παροχῶν¹, ὡς π.χ. αἱ τῶν ἀρθρῶν 291 καὶ 292 αἰτινες ἀναφέρονται εἰς χρηματικὰς παροχὰς εἰς ἀλλοδαπὸν νόμισμα, δι' ὧν θεσπίζονται κανόνες καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰς ἐγχώριον νόμισμα πληρωμὴν τούτων καὶ τὴν ὑπερμερίαν τοῦ ὀφειλέτου. Σημειωτέον ὅμως ὅτι, καθ' ὃ μέρος δὲν ἔχουσι θεσπισθῆ εἰδικαὶ διατάξεις διέπουσαι τὴν εἰς χρῆμα παροχὴν, διέπεται καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν γενικῶν περὶ ἐνοχῶν κανόνων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

β) Χρῆμα ἀπὸ τε οἰκονομικῆς καὶ νομικῆς ἀπόψεως ἀποτελοῦσι τ' ἀντικαταστατὰ πράγματα ἅτινα χρησιμοποιούμενα εἰς τὰς συναλλαγὰς ὡς μέσον ἀνταλλαγῶν καθίστανται καὶ μέτρον ἀξιών. Ἄλλ' ὅτι χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς συναλλαγὰς ὡς χρῆμα, ἤτοι ὡς μέσον ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγαθῶν, δὲν εἶναι καὶ νόμισμα. Νόμισμα εἶναι τὸ χρῆμα ὅπερ θεσπίζεται ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς ὑποχρεωτικὸν μέσον πληρωμῆς εἰς τὰς συναλλαγὰς. Οὕτω ἔν τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπεμβατικῶν μέτρων τοῦ κράτους εἰς τὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς εἶναι καὶ ἡ θέσπισις τοῦ νομίματος, ὅπερ ἔχει ὑποχρεωτικὴν κυκλοφορίαν καὶ γίνεται ὑποχρεωτικῶς δεκτὸν ὡς μέσον ἐξοφλήσεως τῶν ὑποχρεώσεων.

Κατ' ἀρχὴν τὸ χρῆμα, ἵνα καταστῆ νόμισμα, πρέπει νὰ ἔχη ἤδη λάβει μορφήν χρήματος ἐν τῇ συναλλαγῇ, ἤτοι τὸ κράτος καθιστᾷ μέσον ὑποχρεωτικὸν ἐξοφλήσεως ἐν ταῖς συναλλαγαῖς ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν ὅπερ ἤδη ἔχει ἐπικρατήσει ὡς χρῆμα ἐν τῇ ἀγορᾷ. Οὕτως ὅμως τὸ νόμισμα δεόν νὰ ἔχη ἀξίαν ὡς μέτρον ἀξιών καὶ ὄργανον διατηρήσεως τῶν ἀξιών. Ἀγαθὸν συνεπῶς ἄνευ χρηματικῆς ἀξίας κατ' ἀρχὴν δὲν καθίσταται ὑπὸ τοῦ κράτους νόμισμα. Καὶ ἀντιθέτως πᾶν τυχόν ἄλλο χρῆμα πλὴν τοῦ νομίματος παραμένει ἀπλῶς προαιρετικὸν μέσον ἀνταλλαγῆς.

Τὰ κράτη καθιστοῦν νόμισμα τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μέταλλα, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ἅτινα ὡς ἐκ τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων ἔχουσι ἐπικρατήσει ὡς χρῆμα. εἶναι τοῦτέστι φορεῖς ἀξίας, λόγῳ τοῦ ὅτι ἔχουν ὡς ἐκ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν κυριαρχήσει ὡς μέσα ἀνταλλαγῆς καὶ μέτρα ἀξιών². Τοῦτο ἰσχύει κατ' ἀρχὴν. Ἐν τούτοις ἡ πολιτεία πολλάκις ἐπιβάλλει ὑποχρεωτικῶς ὡς χρῆμα καὶ μέσον ἀνταλλαγῆς ἄνευ ἐσωτερικῆς ἀξίας, ὡς τὸ χαρτονόμισμα ἢ ἠλαττωμένης τοιαύτης, ὡς μεταλλικὰ νομίσματα ἠλαττωμένης εἰς περιεχόμενον ἀξίας. Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ χαρτονομίσματος ἔχομεν ἀναγκαστικῶς κυκλοφοροῦν νόμισμα ὅπερ ἀποτελεῖ πιστωτικὸν νόμισμα.

γ) Εἰς τί οὕτω δύναται νὰ συνίσταται ἡ χρηματικὴ ὀφειλὴ; Εἶναι αὕτη ἡ ἔχουσα ὡς ἐντικείμενον παροχὴν **1)** ἡμεδαπὸν νόμισμα, **2)** ἀλλοδαπὸν νόμισμα (ἀρθρ. 291—292 Α.Κ.) **3)** συνάλλαγμα ἤτοι ἀπαίτησιν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς ξένον νόμισμα, **4)** χρυσὸν αὐτούσιον ἢ χρυσᾶ νομίσματα καὶ **5)** ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας χαρτονόμισμα.

Ἡ ἀξία ἀφ' ἑτέρου τοῦ χρήματος δύναται νὰ εἶναι: **1)** ἡ μεταλλικὴ ἣν ἔχει ὡς μέταλλον, **2)** ἡ ὀνομαστικὴ, ἣτις εἶναι ἡ ἀξία ἢ καθοριζομένη

1. Α.Κ. ἀρθρ. 297, 299, 321, 345, 346, 356, 427, 809, 876, 891, 1039, 1110, 1175, 1180, 1253, 1269, 1511, 1639, 1640, 1646, 1918, 1988, 1999.

2. J. Marchal: Cours d'économie politique. 1950. σελ. 782—785.

ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ἀναγραφομένη ἐπ' αὐτοῦ κατὰ νομισματικὰς μονάδας, 3) ἡ ἐξωτερικὴ ἀξία ἥτις εἶναι ἡ ἐν σχέσει πρὸς τὰς τιμὰς τῶν ξένων νομισμάτων καὶ 4) ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία ἐν σχέσει πρὸς τὰς τιμὰς τῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ χώρᾳ.

2. Ἰδιότητες χρηματικῶν παροχῶν: α) Τὸ κύριον γνώρισμα τῆς χρηματικῆς παροχῆς εἶναι ὅτι αὕτη δὲν κατευθύνεται εἰς τὴν παροχὴν ὀρισμένων χρημάτων ὡς πραγμάτων, ἀλλ' εἰς τὴν παροχὴν τῆς ἀξίας τῆς περιεχομένης εἰς τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῆς ὀφειλῆς. Πρόκειται τοῦτέστι περὶ χρέους οὐχὶ ἀπλῶς νομισματικῆς ἀλλὰ οἰκονομικῆς ἀξίας¹.

Ἡ ἰδιότης αὕτη τῆς χρηματικῆς παροχῆς ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν ἐπὶ τῆς ἐξοφλήσεως τῆς παροχῆς ταύτης, εἰς περίπτωσιν τοῦτέστι καθ' ἣν κατὰ τὸν χρόνον τῆς πληρωμῆς τὸ νόμισμα ἔχει ὑποτιμηθῆ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπεστηρίχθη ἡ ἔρμηνεία τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας, συμφώνως πρὸς τὴν νομιναλιστικὴν θεωρίαν, καθ' ἣν πᾶσα μόνος τοῦ ἰσχύοντος νομίσματος ἰσοῦται πρὸς τὴν αὐτὴν μονάδα τοῦ αὐτοῦ νομίσματος, ἀνεξαρτήτως χρόνου καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν (1 δρχ. = 1 δρχ.). Ἀντιθέτως, κατὰ τὴν ἔρμηνείαν τῶν χρηματικῶν παροχῶν ὡς χρέους ἀξίας, ὀφείλονται νομίσματα τῆς αὐτῆς κτητικῆς δυνάμεως κατὰ τὸν χρόνον τῆς πληρωμῆς πρὸς τὰ συμφωνηθέντα κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνάψεως τῆς ὑποχρέωσεως. Ἐν τοῦτοις παρ' ἡμῖν ἐπεκράτησε πάντοτε ἡ νομιναλιστικὴ ἔρμηνεία, ἣν ὁ νόμος μέχρι σήμερον ἐθέσπισε² καὶ ἡ νομολογία ἀπέδεχθη³.

Εἰς τὸν κανόνα ὁμοῦς τοῦτον, κατὰ τὴν περαιτέρω νομολογιακὴν διάπλασιν, ὑπάγονται μόνον τὰ χρέη ὀρισμένης ποσότητος νομίσματος, οὐχὶ ὁμοῦς καὶ αἱ ὑποχρέωσεις εἰς ἀποκατάστασιν ὀρισμένης ἀξίας, δι' ἣν τὸ νόμισμα χρησιμεύει ὡς μέσον ἐκπληρώσεως αὐτῆς. μέσον τοῦτέστι μετρήσεως τῆς ἀξίας. Οὕτω δὲν ἐπηρεάζονται ἐκ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος: 1) αἱ ὑποχρέωσεις ἀποζημιώσεως ἢ ἀποκαταστάσεως ζημιῶν, ὑπολογιζόμεναι ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον τῆς πληρωμῆς ἢ καταψηφίσεως ζημίας⁴, 2) αἱ ἀπαιτήσεις ἐξ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ ὁμοίως ὑπολογιζόμεναι⁵, 3) αἱ περιοδικαὶ παροχαὶ⁶, 4) τὰ κληροδοτήματα ρητῆς χρηματικῆς ποσότητος, 5) πᾶσα ἀπαιτησις ἀορίστου ποσοῦ.

Ἐκ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος δὲν θίγονται ὡσαύτως τὰ εἰς ἀλλοδαπὸν νόμισμα χρέη, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ἐγκύρως κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν δίκαιον συνάπτονται εἰς ἀλλοδαπὸν νόμισμα.

Ζήτημα γεννᾶται, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμφοτεροβαρεῖς συμβάσεις ἐὰν ἀντίκειται εἰς τὴν καλὴν πίστιν ἢ ἐκπλήρωσις παροχῆς τῆς ὁποίας ἡ ἀντιπαροχὴ εἰς χρῆμα ἔχει ἐκμηδενισθῆ λόγω ὑποτιμήσεως. Ἡ λύσις ἀνεურίσκεται εἰς δύο ἀρχὰς καθιερουμένας ὑπὸ τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος: 1) ἡ ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος δύναται νὰ ὑπαχθῆ εἰς τὸ ἀρθρ. 388 Α.Κ., χαρακτηριζομένη ὡς ἀπρόοπτος μεταβολὴ τῶν συνθηκῶν, συνεπαγομένη κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου τὴν ἀνατίμησιν τῆς χρηματικῆς παροχῆς ἢ τὴν λύ-

1. Βλ. Ε.Ρ.Μ. Α. Κ., 11, Α. σελ. 52. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν παρ' ἡμῖν νομολογιακῶς τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπροβλέπτου μεταβολῆς τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν βλ. Α. Λιτζεροπούλου, Ἡ νομολογία ὡς παράγων διαπλάσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, 1932, σελ. 237, ἐπομ.

2. ν. ΑΣΟΓ/1885, ν. 5422/1932, Ν. 362/1945, Ὁμοίως ὁ Α.Κ. μὴ θεσπίζων τὸ ἀντίθετον. ν. 18/1944, ν. 1073/1946.

3. Α.Π. 9/1936, Θεμ. ΛΣΤ' σελ. 657. χλπ

4. Ἐφ. Α0. 15/1946, Θεμ. ΝΖ' σελ. 193.

5. Πρ. Α0. 1224/1945, Θεμ. ΝΣΤ' σελ. 160.

6. ν. 6439/1934. Α.Π. 221/1943, Θεμ. ΝΕ' σελ. 15.

σιν τῆς συμβάσεως, β) δύναται ὡσαύτως νὰ ὑπαχθῆ εἰς τὸ ἄρθρ. 288 Α.Κ., θεσπίζοντος τὴν ἀρχὴν τῆς καλῆς πίστεως πρὸς ἣν ἀντίκειται ἡ ἐκπλήρωσις παροχῆς ἣς τὸ ἀντάλλαγμα ἐξεμηδένισθη¹. Ἄλλως ὁμως ἔχει ἐὰν τὸ τίμημα ἐπιστώθῃ. Ἐπὶ χρηματικῶν ἀντιπαροχῶν τοῦ δημοσίου ἀντίκειται ἡ εἰς ὑποτιμημένον νόμισμα ἐκπλήρωσις εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς χρηστῆς διοικητικῆς, ὡς προκειμένου περὶ τῆς καταβολῆς τῆς ἀποζημιώσεως λόγῳ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως εἰς ὑποτιμημένας δραχμάς².

Τέλος ἡ ἀποτίμησις τῆς εἰς χρῆμα παροχῆς ἐφαρμόζεται εἰς ὅς εἰδικὰς περιπτώσεις ρητῶς περὶ τούτου προέβλεψεν ὁ νόμος.

Συνέπεια τῆς ἐφαρμογῆς τῆς νομιναλιστικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῶν χρηματικῶν παροχῶν ὠρισμένης ποσότητος εἶναι ὅτι καὶ αἱ ἀσφαλιστικαὶ ρῆτραι, αἱ τιθέμεναι εἰς τὰς τοιαύτας συμφωνίας, δι' ὧν ἐπιδιώκεται νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς παροχῆς εἰς νόμισμα ἀνεπηρέαστον ἀπὸ κινδύνων ὑποτιμήσεως τούτου, εἶναι ἀκυροί, μὴ ἰσχύουσαι συμφώνως πρὸς τὸ παρ' ἡμῶν ἰσχύον δίκαιον³. Τοιαῦται ρῆτραι εἶναι αἱ εἰς χρυσόν, εἰς ἄλλοδαπὸν νόμισμα ἢ συνάλλαγμα, εἰς ἀξίαν εἶδους καὶ τέλος ἡ τιμαριθμηκὴ ρῆτρα⁴.

β) Ἐπὶ χρηματικῆς παροχῆς δὲν δύναται ν' ἀντιπαχθῆ ἀδυναμία παροχῆς, ἡ δὲ ἔλλειψις χρημάτων δὲν ἀπαλλάσσει τὸν ὀφειλέτην διότι πάντοτε ὑπάρχει ἐν τῇ ἀγορᾷ νόμισμα εἰς ὃ δύναται νὰ ἐκπληρωθῆ ἡ παροχῆ.

γ) ἐπὶ χρηματικῆς παροχῆς ὀφείλονται κατὰ κανόνα τόκοι.

δ) ἐπὶ τοιαύτης παροχῆς τὸ χρέος εἶναι κομίσιμον.

ε) Ὁ καλῆς πίστεως δανειστὴς καθίσταται κύριος καὶ ἐπὶ μεταβιβάσεως αὐτῶ παρὰ τοῦ ὀφειλέτου χρημάτων ὧν οὗτος δὲν εἶναι κύριος, ὡς κλοπιμαίων (ἄρθρ. 1039 Α.Κ.).

στ) ἐπὶ χρηματικῆς ὀφειλῆς ἀντὶ χρημάτων δύναται νὰ ἐκδοθῶσι συναλλαγματικά, γραμματῖα εἰς διαταγὴν καὶ ἐπιταγαί.

3. Νομισματικὸν σύστημα: Νομισματικὸν σύστημα ἀποτελεῖ τὸ θεσπιζόμενον ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τοῦ κράτους νόμισμα βάσει ὠρισμένης νομισματικῆς μονάδος. Τὸ νομισματικὸν σύστημα ἀναφέρεται οὕτω α) εἰς τὸ εἶδος ἢ τὰ εἶδη τοῦ καθορισθέντος ὡς νομίσματος χρήματος π.χ. χρυσός, ἄργυρος, χαρτονόμισμα β) εἰς τὴν βάσει τῆς νομισματικῆς μονάδος κατανομήν διὰ τῶν παραστατικῶν σημείων τοῦ νομίσματος γ) εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἢ μὴ τούτου κυκλοφορίαν⁵.

Τὸ ἰσχύον παρ' ἡμῶν νομισματικὸν σύστημα διήλθε διὰ τριῶν περιόδων: 1) περίοδος 1867 μέχρι τοῦ 1928 καθ' ἣν ὑπὸ διαδοχικὰς μεταπτώσεις, ἀπὸ τῆς ἐλευθέρως εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, νομισματικὸν σύστημα ἦτο τὸ διμεταλλικὸν (χρυσοῦ καὶ ἀργύρου) μὲ νομισματικὴν μονάδα τὴν δραχμὴν, τῶν νομισμάτων κατανεμομένων κατὰ τὸ δεκαδικὸν σύστημα, μὲ ἰσοτιμίαν πρὸς τὸ ξένον νόμισμα, βάσει τῆς εἰς μέταλλον περιεκτικότητος καὶ μὲ ἔκδοσιν παραλλήλως χαρτονομίσματος. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὴν περί-

1. Ἐρ. Πατρ. 253/1947, Ε.Ε.Ν. σελ. 99. Γ. Μπαλῆ, Ἐνοχικόν, 1954, σελ. 24 ἐπ., ὅστις δέχεται τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐφαρμοζομένας καὶ ἐπὶ ἑτεροβαρῶν συμβάσεως.

2. Σ.Ε. 1074/1946 κλπ.

3. Βλ. κατωτέρω § 6, Δίκαιον νομισματικῶν περιορισμῶν.

4. Γενικῶς βλ. Α. Γαζῆ, Ἀπολογισμὸς καὶ κατευθύνσεις τῆς ἐπὶ τοῦ νομίσματος νομολογίας, 1954.

5. Τὴν ἱστορίαν τοῦ νομίσματος παρ' ἡμῶν βλ. ἀνωτέρω εἰς Κεφάλαιον Ἐνακτον, Ι. Βλ. καὶ Σαράτσογλου—Δημάκου, Νόμισμα—Συνάλλαγμα 1934. Β. Δαμιλῆ, Σύντομος ἱστορία τῆς δραχμῆς 1959.

οδον αὐτὴν τὸ νόμισμα ἦτο ἀμέσως συνδεδεμένον πρὸς τὰ πολύτιμα μέταλλα ἤτοι πρὸς μεταλλικὸν χρῆμα. 2) περίοδος ἀπὸ τοῦ 1928, χρόνου ἰδρύσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τῆς Κατοχῆς ¹. Νόμισμα κατὰ νόμον ἦσαν τὰ τραπεζογραμμῆματα ἐκδιδόμενα, βάσει καλύμματος εἰς χρυσόν, ὑπὸ τῆς Ἐκδ. Τραπεζῆς καὶ τὰ ἐκδιδόμενα ὑπὸ τοῦ Κράτους κέρματα μέχρις ὠρισμένου ποσοῦ. Τὰ τραπεζογραμμῆματα ἦσαν μὲν κατ' ἀρχὴν ἐξαργυρώσιμα διὰ συναλλάγματος εἰς χρυσόν, ἀπὸ τοῦ 1932 ὁμῶς ἐπεβλήθη καὶ πάλιν ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία ². Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ νόμισμα εὐρίσκεται μόνον εἰς ἔμμεσον σχέσιν πρὸς τὰ πολύτιμα μέταλλα καὶ τὰ ξένα νομίσματα. 3) περίοδος ἀπὸ τοῦ 1944 μέχρι σήμερον, καθ' ἣν ἐθεσπίσθη καθαρῶς διευθυνόμενον νομισματικὸν σύστημα ὡς καθαρὸν θέσπισμα τοῦ Κράτους ³. Τὸ νομισματικὸν τοῦτο σύστημα εἰσήχθη διὰ τοῦ νόμου 362/1945 ⁴ καθ' ὃ : 1) νομισματικὴ μονὰς ὠρίσθη ἡ δραχμὴ, 2) νόμισμα ἀποτελοῦσι τὰ τραπεζογραμμῆματα τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ κρατικὰ κέρματα ἀνευ σχέσεως πρὸς μεταλλικὸν κάλυμμα, 3) διὰ νόμον καθορίζεται ἐκάστοτε ἡ ἰσοτιμία τῆς δραχμῆς ταύτης πρὸς τὸν χρυσόν, τὸ δολλᾶριον καὶ τὴν λίραν ⁵. Τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εὐρίσκεται εἰς οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ πολύτιμα μέταλλα ἢ τὰ ξένα νομίσματα, λαμβάνει δὲ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς δυνάμεως ἐπιβολῆς τοῦ κράτους καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ ἐμπιστοσύνης, δι' ἣ καὶ ἡ σταθερότης αὐτοῦ διασφαλίζεται διὰ ρυθμιστικῶν μέτρων προστασίας τούτου ⁶.

4. Ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος : Ἡ ἐκδοτικὴ Τράπεζα εἶναι τραπεζικὸς ὀργανισμὸς ἰδιωτικοῦ δικαίου κατὰ τὸν νόμον, λειτουργοῦσα ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἀνωνόμου ἐταιρείας. Παρὰ τοῦτο εἶναι κατ' οὐσίαν ὀργανισμὸς ἐπιχειρηματικῶς διφυῆς, κατὰ μέρος μὲν τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ ἀσκῶν τραπεζικὰς ἐργασίας, κατὰ μέρος δὲ ἀσκῶν δημοσίας ὑπηρεσίας πιστωτικῆς καὶ δημοσιονομικῆς φύσεως. Ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπιχείρησις μικτῆς οἰκονομίας, διότι διαχειρίζεται καὶ ἐκμεταλλεύεται κεφάλαια κρατικά, τοῦτέστι τὸ ἐκδοτικὸν πρόνομιον κατ' ἐκχώρησιν τοῦ κράτους, τὸ δὲ τελευταῖον τοῦτο συμμετέχει κατὰ ὠρισμένον ποσοστὸν εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἔχει ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ τὴν Τράπεζαν. Αἱ λειτουργίαι τῆς Τραπεζῆς αἰτίνας ἀναφέρονται εἰς τὸ νόμισμα εἶναι αἱ ἑξῆς :

① Ἀσκεῖ κατ' ἐκχώρησιν τοῦ κράτους τὸ προνόμιον τούτου πρὸς ἐκδοσιν τοῦ νομίσματος, ἤτοι τοῦ εἰς τραπεζογραμμῆματα χαρτονομίσματος, ὅπερ κατὰ τὰ προλεχθέντα ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἐν τῇ χώρᾳ νόμισμα, πλὴν τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ κράτους κερμάτων.

② Ἀγοράζει καὶ πωλεῖ χρυσόν ἐπὶ τῇ ὀριζομένη παρ' αὐτῆς τιμῇ ⁸. Μόνον ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος ἔχει κατ' ἀρχὴν δικαίωμα τοιούτων ἀγοραπωλησιῶν.

1. Ν. 3428/1928.

2. Ν. 5422/1932.

3. Βλ. ΕΡΜ.Α.Κ., Π. Α, Ραζῆ, Χρηματικὴ παροχὴ σελ. 51.

4. Βλ. καὶ νόμον 18/1943.

5. Τοιοῦτος καθορισμὸς ἐγένετο διὰ τῶν ἀν. ν. 879/1946, τοῦ ν.δ. 481/1947 καὶ διὰ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος κατὰ τὴν 9-4-1953.

6. Βλ. Γνωμοδ. Εἰσαγγελέως Α.Π. 21/1948, Ε.Ε.Ν. ιε' σελ. 460.

7. ν.δ. 10-11-1927 κωροθὲν διὰ ν. 3424/1927 (Α/295). Διὰ τοῦ νομοθετήματος τούτου ἐνωρώθη τὸ Καταστατικὸν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀποκτῆσαν οὕτω ἰσχύον νόμου.

8. ν. 944/1946.

③ Ἀγοράζει καὶ πωλεῖ συνάλλαγμα μονοπωλιακῶς καὶ διαθέτει τοῦτο εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Πᾶσαι αἱ Τράπεζαι ὑποχρεοῦνται νὰ μεταβιβάζωσιν εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσπράξεις αὐτῶν εἰς συνάλλαγμα. Τοιοῦτοτρόπως τὸ κράτος διὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος διατηρεῖ τὸ μονοπώλιον τῆς κατοχῆς τοῦ συναλλάγματος καὶ τῆς διαθέσεως τούτου. Ἀγοραπωλησίας ἐν τούτοις συναλλάγματος δύνανται νὰ ἐνεργῶσι καὶ αἱ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐξουσιοδοτούμεναι Τράπεζαι.

Αἱ λειτουργαὶ αὗται τῆς Τραπεζῆς καὶ ἰδίᾳ ἡ ἔκδοσις τοῦ νομίσματος καὶ ἡ πώλησις τοῦ συναλλάγματος ἐνεργοῦνται ὑπὸ τὴν ἄμεσον κατεύθυνσιν καὶ ἔλεγχον τοῦ κράτους, ἀσκούμενον διὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ὧν κατωτέρω.

5. Ἡ ἀπαγόρευσις τῶν εἰς χρυσὸν συμφωνιῶν καὶ συναλλαγῶν (Δίκαιον προστασίας τοῦ νομίσματος): Οἱ περιορισμοὶ τῆς συνομολογήσεως τῆς ρήτηρας τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν συναλλαγῶν εἰς ξένον νόμισμα ἢ συνάλλαγμα συναρτῶνται πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ὑπὸ τοῦ κράτους τοῦ χαρτονομίσματος ὡς ὑποχρεωτικῶς κυκλοφοροῦντος νομίσματος, μετὰ ἄρσεως τῆς ὑποχρεώσεως τῆς ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς πρὸς ἐξαργύρωσιν αὐτοῦ εἰς χρυσὸν ἢ συνάλλαγμα. Ἐφ' ὅσον τούτῃσι λόγῳ κυρίως τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶς συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος καὶ τῆς πτώσεως τῆς ἐξωτερικῆς ἀξίας τοῦ ἐσωτερικοῦ νομίσματος ἐναντι τῶν ξένων νομισμάτων, τὸ κράτος παρεμβαίνει καὶ ἐπιβάλλει τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, ἀναγκαῖα τούτου συνέπεια εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις τῶν συμφωνιῶν εἰς ξένον νόμισμα, αἵτινες θὰ καθίστων περιζήτητον τοῦτο καὶ ἐπομένως αἰτίαν διαρκῶς ὑποτιμῆσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ νομίσματος ἀλλὰ καὶ διαφυγῆς τοῦ εἰς χεῖρας τοῦ κράτους καλύμματος, ἀναγκαίου πρωτίστως διὰ τὰς κατὰ τὸ συμφέρον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐξωτερικὰς συναλλαγὰς¹.

Οὕτω οἱ πρῶτοι περιορισμοὶ εἰς τὰς συναλλαγὰς εἰς χρυσὸν ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1885 εἰσαχθείσης ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας². Ἄλλ' ἡ αὐστηρότης τοῦ περιορισμοῦ τούτου ἐξαρτᾶται βεβαίως ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῶν εἰς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα ἀποθεμάτων ἐν τῇ χώρᾳ δι' ἃ, καθ' ἃ ἐπεξηγεῖται κατωτέρω, ὁ περιορισμὸς οὕτως πολλαχῶς ἡμβλύνηθη, νῦν δὲ ὑποστηρίζεται ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ὀλοσχερῆς ἄρσις τῶν ἰσχυόντων παρ' ἡμῖν περιορισμῶν ὡς πρὸς τὴν ρήτηραν τοῦ χρυσοῦ. Οὕτω οἱ περιορισμοὶ κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1932 δὲν ἦσαν ἀπόλυτοι, κατὰ περιόδους δέ, ἐξυγιάνσεως τοῦ νομίσματος καὶ ἐπανόδου εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξαργύρωσιν τοῦ χαρτονομίσματος, ὡς κατὰ τὸ ἔτος 1910, ἦσαν ὀλοσχερῶς οὗτοι.

Κατὰ τὸ ἔτος 1922 κατόπιν τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ἐθεσπίσθη ἡ ἔκτοτε ἰσχύουσα ἀπαγόρευσις συνομολογήσεως ὑποχρεώσεων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ εἰς ξένον νόμισμα ἢ συνάλλαγμα διὰ δανειακῶν ἢ ἄλλων πόσης φύσεως συμβάσεων, ἀπαγορευθείσης οὕτω πάσης δικαιοπραξίας εἰς ξένον νόμισμα ἢ συνάλλαγμα καθὼς καὶ ἡ ἐν δικαιοπραξίᾳ συμφωνία ρήτηρας εἰς χρυσὸν, ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα ἢ ἀξίαν τούτων³. Εἰς τὰς ἀπαγορεύσεις ταύτας προσετέθη καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς συνομολογήσεως

1. v. ΛΣΟΤ/1885.

2. Βλ. Α. Τσαμικάλη, Τὸ Δίκαιον τῶν νομισματικῶν περιορισμῶν 1946.

3. v. 5406/1932, v.δ. 14-7-1932 ἄρθρ. 3. Αἱ διατάξεις αὗται ὀρίσθη ἐπι ἰσχύοντι διὰ τοῦ v. 18/1944, 362/1945, 879/1946, 944/1946, 481/1947, ταύτας δὲ δὲν κατήργησεν ὁ Α.Κ.

τῆς τιμαριθμικῆς ρήτηρας ¹. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς προστασίας τοῦ νομίσματος παρ' ἡμῖν, ἀφορᾷ δὲ τὴν τε διεθνή καὶ τὴν ἐσωτερικὴν συναλλαγὴν καὶ ἔχει ὡς ἀντικείμενον πᾶν μέσον διεθνoῦς πληρωμῆς ἢτοι χρυσόν, χρυσᾶ νομίσματα, ξένον νόμισμα καὶ συνάλλαγμα. Εἶναι ἀδιάφορος ὁ τόπος τῆς καταρτίσεως τῆς συμφωνίας ἀρκεῖ αὕτη νὰ ἐκτελεῖται ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ἢ νὰ ἐκτελεῖται ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ δι' ἀντιπαροχὴν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ.

Μεταπελευθερωτικῶς ὅμως καὶ ἐφ' ὅσον ἐβλινεν ἀποκαθισταμένη ἡ νομισματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐν γένει σταθερότης ἤρχισε νὰ διασπᾶται ἡ ἀπαγόρευσις διὰ διαφόρων ἐξαιρέσεων. Αἱ συμφωνίαι δι' ἃς ἐπετράπη ἡ συνομολόγησις τῆς ρήτηρας, εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. Ἡ κατάθεσις εἰς συνάλλαγμα παρὰ Τραπεζῆν, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ὅτι ἀποδεδειγμένως εἰσῆχθη ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὸ συνάλλαγμα τοῦτο δὲν εἶναι ἐκ τῶν ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος ἐκχωρητέων ².

2. Ἡ μεταβίβασις συναλλάγματος πρὸς πληρωμὴν εἰσαγομένων ἀγαθῶν, διατεθέντος ἐπὶ σκοπῷ χρησιμοποίησεως πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν ³.

3. Ἡ ἀγορὰ καὶ πώλησις τοῖς μετρητοῖς χρυσοῦ καὶ χρυσῶν νομισμάτων εἰς τὸ χρηματιστήριον Ἀθηνῶν ⁴.

4. Ἡ συνομολόγησις τῆς ρήτηρας εἰς ἀξίαν δολλαρίων εἰς τὰ δάνεια τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας ⁵.

5. Ἡ συνομολόγησις μεταξὺ φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου, πλὴν τῶν Τραπεζῶν, δανείων μὲ ρήτηραν δολλαρίου ἢ ξένου νομίσματος πλὴν χρυσῶν νομισμάτων ⁶.

6. Ἡ μετατροπὴ εἰς δολλάρια τῶν πρὸς Τραπεζῆς εἰς δραχμὰς ὀφειλῶν ⁷.

7. Ἡ εἰσαγωγὴ ἐλευθέρως χρυσοῦ καὶ χρυσῶν νομισμάτων ⁸.

Συνέπειαι τῆς παραβάσεως τῆς ἀπαγορευσεως εἶναι ἐπὶ μὲν ἀμφοτεροβαρῶν συμβάσεων ἡ ἀκυρότης μόνον τῆς ρήτηρας ⁹, ἐπὶ δὲ ἑτεροβαρῶν συμβάσεων ἡ ἀκυρότης τῆς ὅλης ἐνοχῆς.

Πλὴν τῶν κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἀκυροτήτων καὶ συνεπειῶν αἱ παραβάσεις συνεπάγονται καὶ ποινικὰς κυρώσεις λίαν αὐστηράς.

6. Τὸ μονοπωλίον ἐπὶ τῶν μέσων ἐξωτερικῶν πληρωμῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (Δίκαιον νομισματικῶν περισρισμῶν) : Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη ὁ νόμος ἀναθέτει εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος τὴν μονοπωλιακὴν διαχείρισιν τῆς ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως χρυσοῦ, χρυσῶν νομισμάτων, ξένων νομισμάτων καὶ συναλλάγματος ¹⁰. Κατὰ συνέπειαν πᾶσα μεταβίβασις συναλλάγματος μόνον μὲσω τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἢ τῶν ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν δύναται νὰ ἐνεργηθῇ, ὡς ἀγοραστρίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ὡς πωλητρίας ἀφ' ἑτέρου, ἀπαγορευομένης τῆς τοιαύτης μεταβίβασεως ἀπ' εὐθείας μεταξὺ οἰωνδήποτε ἄλλων προσώπων. Ἐξαιρέσις μόνον ἐθεσπίσθη περὶ ἧς ἀνωτέρω παρ. 5 ἐδαφ. 2.

Καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἀγορὰν, αὕτη εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν

1. ν. 362/1945 ἀρ. 4.

2. ν. 879/1946.

3. ἀν. ν. 879/1946.

4. ἀν. ν. 944/1946.

5. ν. 765/1948, ν. 1198/1949.

6. ν. 8. 2415/1953.

7. ν. 3169/1955.

8. ν. 8. 3517/1956.

9. ἀν. ν. 362/1945.

10. ἀν. ν. 944/1946 καὶ 879/1946.

Τράπεζαν ἀναξαρτήτως ποσοῦ, παντός προσφερομένου μέσου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν, ἐπὶ τιμῇ ὅμως ἦν ἡ Τράπεζα καθορίζει.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν πώλησιν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς αὕτη δὲν εἶναι ὑποχρεωτική, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἐκάστοτε νομισματικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ζητήσεως τῶν μέσων ἐξωτερικῶν πληρωμῶν, καθοριζομένη δὲ ἐπὶ τῇ βάσει ὄρων, προϋποθέσεων καὶ γενικῶν κανόνων, οὓς προσδιορίζει ἐκάστοτε ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πώλησις ἐνεργεῖται κατόπιν εἰδικῆς ἐκάστοτε ἀδείας τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ χορήγησις τοῦ συναλλάγματος γίνεται βάσει γενικῶν κυρίως κριτηρίων, ἀναφερομένων εἰς τὴν δημοσίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, ἅτινα καθορίζει ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ συμφώνως πρὸς τὴν ἐκάστοτε οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως. Οὕτω προέχει ἡ χορήγησις συναλλάγματος διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τοῦ κράτους, τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων κλπ., διὰ τὰς εἰσαγωγὰς κεφαλαιουχικῶν ἢ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, βάσει εἰδικωτέρων κανόνων καὶ προτεραιότητος, διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀναχωρούντων, σπουδαζόντων κ.λ.π., διὰ τὴν καταβολὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ὀφειλῶν ἐξ ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, διὰ τὰς εἰσαγωγὰς ἀγαθῶν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας κ.λ.π.

Ἡ ἐκ μέρους τῶν κτωμένων συνάλλαγμα πώλησις τούτου εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος εἶναι καθ' ἀρχὴν ὑποχρεωτική, πλὴν ὠρισμένων ἐξαιρέσεων, συμφώνως πρὸς τὸν γενικὸν κανόνα καθ' ὃν ἡ Τράπεζα ἔχει τὸ μονοπώλιον τῆς διαχειρίσεως τοῦ συναλλάγματος. Οὕτω εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ πώλησις εἰς αὐτὴν τοῦ ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν ἐμπορευμάτων συναλλάγματος, ἐξ ὑπηρεσιῶν καὶ παροχῶν ἐκτελεσθεισῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐκ τῶν εἰσαγομένων ἐμβασμάτων ἐξ ἀδήλων πόρων.

Συνέπεια τοῦ ἀνωτέρω θεσπιζομένου μονοπωλίου εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις ὠρισμένων πράξεων ἐπὶ τῶν μέσων ἐξωτερικῶν πληρωμῶν, ἀπαγόρευσις βαίνουσα παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεισαν ἀπαγόρευσιν ὠρισμένων δικαιπραξιῶν. Οὕτω ἀπαγορεύεται ἡ ἐξαγωγή ἐν γένει ἐκ τῆς χώρας παντός μέσου διεθνῶν πληρωμῶν ἢ τοῦ χρυσοῦ, χρυσοῦν νομισμάτων, ξένων νομισμάτων, συναλλάγματος, δραχμῶν καὶ ἐγγράφων παραστατικῶν ἀπαιτήσεων εἰς δραχμὰς ὡς καὶ ἀνωνύμων τίτλων. Ἐπιτρέπεται ὅμως ἡ ἐξαγωγή χρυσοῦ εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος¹. Ἐπιτρέπεται ὡσαύτως καὶ ἡ ἐξαγωγή συναλλάγματος δυνάμει τῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς ἐκδιδομένων κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀδειῶν.

7. Ἐπιτηρεσία προστασίας ἐθνικοῦ νομίσματος: Ἐπὶ σκοπῷ ἐπιτηρήσεως, ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου περὶ προστασίας τοῦ νομίσματος καὶ διώξεως τῶν παραβατῶν, ἰδρύθη εἰδικὴ Ἐπιτηρεσία ἐξ ὀργάνων τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων². Παρὰ τῇ Ἐπιτηρείᾳ ταύτῃ τοποθετοῦνται καὶ ὑπάλληλοι τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἐπιτηρεσία αὕτη τελεῖ ὑπὸ τὸν Ἐπιτηρητὴν Ἐσωτερικῶν³. Ἡ Ἐπιτηρεσία ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ λαμβάνῃ πᾶν ἀναγκαῖον μέτρον πρὸς πρόληψιν ἐξαγωγῆς συναλλάγματος καὶ διώξιν τῶν παραβατῶν⁴. Ἄσκει ἔλεγχον καὶ ἐπιποτεῖαν ἐπὶ τῶν σιδηροδρόμων, ἀτμοπλοίων, ἀεροπλάνων

1. ν. 3424/1932 ἀρ. 17.

2. α. ν. 33/1936.

3. α. ε. 677/1945.

4. α. ν. 1704/1939 - α. ν. 710/1945.

καὶ παντὸς συγκοινωνιακοῦ μέσου, ἐνεργοῦσα ἐρεύνας ἐπὶ τῶν ἐπιβατῶν ἢ εἰς γραφεῖα ἢ κατοικίας, ἢ προσώπων ἀσχολουμένων με ἀγοραπωλησίας συναλλάγματος, διεξάγει ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ταχυδρομικῶν δεμάτων, τηλεγραφημάτων, τηλεφωνημάτων κ.λπ. Κατὰ τὰς ἐξουσιοδοτήσεις τὰς παρεχομένης ὑπὸ τῆς νομοθεσίας περὶ Ὑπηρεσίας προστασίας ἔθνικοῦ νομίσματος ἐρρυθμίσθησαν ἐιδικῶς δι' ἀστυνομικῆς Διατάξεως τὰ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἀσχολουμένων με τὴν ἀγοραπωλησίαν κοσμημάτων, κομμωτηχημάτων, χρυσοχόων, ὠρολογιοποιῶν¹. Οἱ τοὶ ὑποχρεοῦνται εἰς τήρησιν ὀρισμένων βιβλίων, ἐν οἷς καταγράφονται αἱ ἀγοραὶ καὶ πωλῆσεις τῶν ἐκ χρυσοῦ εἰδῶν, τηρήσεως τῆς ταυτότητος τῶν πελατῶν αὐτῶν κ.λπ.

8. Παρεμβατικὴ ρύθμισις νομίσματος καὶ συναλλάγματος: Ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ ρύθμισις τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ συναλλάγματος ἀποτελεῖ, ὑπὸ τὸ σύγχρονον καθεστῶς τῆς οικονομικῆς διοικήσεως ἐν Ἑλλάδι, οὐχὶ ἀπλῶς μέτρον καθ' ἑαυτὸ, ὡς ἦτο κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον, ὅτε ἐσκόπει τὴν ρύθμισιν ἐκάστοτε τῆς νομισματικῆς καταστάσεως, ἀναλόγως τῆς οικονομικῆς κρίσεως ἢ τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν τοῦ κράτους, ἀλλ' ἤδη κατέστη ἄμεσος συνάρτησις τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ ἡ βασικώτερα ἐπιμεταβλητικὴ λειτουργία ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς σταθεροποιήσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως γενικώτερον αὐτῆς καὶ τέλος τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεώς της. Διὰ τῆς ρυθμιστικῆς αὐτῆς παρεμβάσεως σκοπεῖται ἡ διαρκὴς παρακολούθησις τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν συνολικῶν ποσῶν τῆς κυκλοφορίας εἴτε διὰ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς ἐντὸς ἐνὸς ἀνώτατου ὄριου, ὥστε οὕτω νὰ ἐμποδίζονται αἱ πληθωριστικαὶ ἀνέπειαι ταύτης ἐπὶ τῶν τιμῶν, περιοριζομένης ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν φυσιολογικῶν ἐκάστοτε συναλλακτικῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς πιστωτικῆς οἰκονομίας, ἣν ἐπίσης καθορίζει παραλλήλως τὸ κράτος· εἴτε διὰ τῆς ἐνδεδειγμένης αὐξήσεως τῆς ἐκδόσεως ἐπὶ σκοπῷ ἀναπτύξεως τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος. Ἡ παρεμβατικὴ αὕτη ρύθμισις εἶναι ἐκ τῶν σοβαρωτέρων ὄχι μόνον διότι ἐπηρεάζει τὴν ὅλην δυνατότητα τῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν ἀλλὰ καὶ καθορίζει τὴν παραγωγικὴν ἰκανότητα, τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τῶν μισθῶν κ.λπ.².

Τὸ ὄργανον δι' οὗ ἀσκεῖται ἡ παρεμβατικὴ ρύθμισις ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ἐπὶ τοῦ νομίσματος, τοῦ συναλλάγματος, τῆς πίστεως, τῶν Τραπεζῶν, τῶν κεφαλαίων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ τῶν κρατικῶν κεφαλαίων ἐπενδύσεων εἶναι ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ³. Ἡ ἐκδοτικὴ Τράπεζα Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ διαχειρίζεται τὸ διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῆς νόμου μεταβιβασθὲν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐκδοτικὸν προνόμιον παρὰ μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ κράτους, παρεχομένης ὑπὸ τοῦ συλλογικοῦ τούτου κυβερνητικοῦ ὄργανου. Τοῦτο καθορίζει διαρκῶς τὰ ἀνώτατα ὅρια τῆς ἐκάστοτε κυκλοφορίας καὶ οὕτω διὰ τῆς τοιαύτης αὐξομειώσεως, ἀντιστοιχοῦσης κατὰ κύριον λόγον εἰς αὐξομειώσιν τῶν πιστώσεων, ἐπέρχεται ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, ὅτε ἡ πίστις ἀπο-

1. Ἄστυν. Διατάξις ὑπ' ἀριθ. 43/1951.

2. Περὶ τῶν παραγόντων, τριῶν κυρίως—πιστωτικῆς ρυθμίσεως, δημοσυνομικῆς ρυθμίσεως, εἰσδηματίας—οἵτινες ἐπηρεάζουν τὴν νομισματικὴν σταθερότητα βλ. Ε. Ζολώτα Ἡ νομισματικὴ σταθερότης κ.λπ. Λόγος ἐν Θεσσαλονίκῃ 1958.

3. Ἡ ἰσχύουσα σύνθεσις αὐτῆς ὄρισθη διὰ τοῦ Β.Δ. τῆς 29-9-1956 (Α' 212). Βλ. περὶ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς γενικῶς ἐν Κεφαλαίῳ Ἐβδόμῳ.

τραπεζογραμμάτια ταῦτα ὠνομάσθησαν νέας ἐκδόσεως, κυκλοφοροῦντα παραλλήλως πρὸς τὰ παλαιά, ἢ μεταξύ δὲ αὐτῶν ἀντιστοιχία καθωρίσθη ὑπὸ τοῦ νόμου. Ταῦτοχρόνως δυνάμει τοῦ νόμου ἐξεδόθησαν καὶ μεταλλικὰ κέρματα μέχρι πέντε δραχμῶν, ἀντικαταστήσαντα τὰ ἀντιστοίχου ἀξίας τραπεζογραμμάτια. Τέλος πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ μέτρου ὠρίσθη διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου ὅτι πᾶσα ὑφισταμένη οἰκονομικὴ σχέσις εἰς δραχμάς, πάντες οἱ ὑφιστάμενοι λογαριασμοὶ καθὼς καὶ αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκφράζονται εἰς δραχμάς νέας ἐκδόσεως. Ὅμοίως ἐξοφλοῦνται καὶ ὀφειλαὶ πάσης φύσεως γεννηθεῖσαι ἐν τῷ παρελθόντι. Κατ' ἀντιστοιχίαν ὠρίσθη εἰς δραχμῶν καὶ ἡ τιμὴ τοῦ συναλλάγματος. Κατόπιν τέλος τῆς ἐκδόσεως ὑπὸ τοῦ κράτους κερμάτων μέχρι 5 δραχ. ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος παρητήθη τοῦ δικαιώματος ἐκδόσεως ἀντιστοίχου ἀξίας τραπεζογραμμάτων¹.

Τὸ μέτρον τῆς ὑποτιμῆσεως ἀπεδείχθη κατὰ πολλὰ ὠφέλιμον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν οἰκονομίας, κατὰ τινα ὅμως σημεῖα ὑπῆρξε δυσμενὲς δι' αὐτήν. Τὸ κύριον εὐεργετικὸν αὐτοῦ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ αὐξησις τοῦ εἰσαγομένου εἰς τὴν χώραν συναλλάγματος, τόσον ἐξ ἐξαγωγῶν ἐγχωρίων προϊόντων, ὡν αἰσθητῶς ἠϋξήθη ἡ ἐξαγωγή, ὅσον καὶ ἐξ ἐμβασμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Οὕτω διὰ πρώτην φοράν μεταπελευθερωτικῶς ἠδυνήθη ἡ χώρα νὰ σχηματίσῃ σταθερὸν συναλλαγματικὸν ἀποθέμα καὶ νὰ ἐπιτραπῇ οὕτω ν' ἀκολουθηθῇ φιλελευθέρᾳ πολιτικῇ εἰσαγωγῶν, αὐξανομένων οὕτω διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τμήματος τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἰκανοποιηθοῦν αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς καὶ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ τάσις πρὸς εἰσαγωγὴν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν. Ἡ δημιουργία συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος καὶ ἡ ὑγιᾶς σχέσις μεταξύ ἐσωτερικοῦ νομίσματος καὶ τιμῆς ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος συνετέλεσαν εἰς τὴν σταθεροποίησιν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος καὶ τὴν δημιουργίαν ἐμπιστοσύνης εἰς αὐτό. Περαιτέρω συνέπειαι τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος ἦτο ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀποθησαυρισμοῦ τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ διὰ τῆς τεραστίας αὐξήσεως τῶν παρὰ Τραπεζαῖς καταθέσεων, ἡγγυημένων πλέον ἀπὸ νομισματικῶν διακυμάνσεων καὶ ἀνωμόλων κρατικῶν παρεμβατισμῶν. Ἡ αὐξησις τῶν καταθέσεων ἐκίνησαν τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα καὶ ἡ αὐξησις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν δυνατότητα ἀπορροφήσεως ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας μεγάλων ποσῶν χαρτονομίσματος διὰ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, ἀνευ δημιουργίας πληθωριστικῶν καταστάσεων καὶ ἐπιρροασμῶν ἐπὶ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος.

Ἀντιθέτως ἡ ἀναπροσαρμογὴ δὲν ἠνύνησε τὴν δικαίαν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος, εἰς ἣν ἡ σύγχρονος οἰκονομικὴ πολιτικὴ ὡσαύτως ἀποβλέπει, ἵνα ἀντιμετωπίσῃ κατὰ τρόπον μακρόπνοον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ὁ τιμάρημος, κατὰ τὰ πρῶτα ἰδίᾳ ἔτη τῆς ἀναπροσαρμογῆς καὶ μέχρις ἐπ' ἐσχάτων ἀκόμη, βραδέως μὲν ἀλλὰ σταθερῶς, ἀνυψοῦτο, ἀφαιρῶν ἕνα οὐσιῶδες τμήμα τῆς εἰς χεῖρας τῶν ἐργαζομένων τάξεων καὶ γενικῶς τῶν δραχμοβιοῦντων ἀγοραστικῆς δυνάμεως ἐκ τῶν ἀμοιβῶν των καὶ τοῦ εἰσοδήματός των, ἦν ἐν μέρει μόνον ἀποκαθίστα ἡ αἰσθητῶς χαμηλότερα ὑψωσις τῶν ἀμοιβῶν. Ἐκ τούτου ἐπῆλθεν αἰσθητὴ μετατόπισις τοῦ εἰσοδήματος ἐκ τῶν τάξεων τῆς πλειοψηφίας πρὸς τὰς τάξεις τῆς μειοψηφίας, ἦν ταῦτοχρόνως ἐπέτεινεν ὁ διπλασιασμὸς τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως ἐκείνων οἴτινες κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναπροσαρμογῆς εὐρέθησαν κάτοχοι ἄλ-

1. Μαρ. Γουδῆ. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος, 1953.— Α. Κουκλέλη, Τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ὑποτίμησις τῆς δραχμῆς, 1953.

λοδαποῦ νομίσματος. Ἐτέρου ὅμως ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν ἦτο ἀναγκαστικῶς τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς νέας ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος, οὐ ἡ σταθερότης δὲν ἦτο ἐφικτὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ ἄνευ ἐμποδισμοῦ πᾶσης ὑψώσεως τῶν τιμῶν, ἥτις προϋπέθετε ἐπάρκειαν ἀγαθῶν, ἣν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐσωτερικὴ παραγωγή. Ἄλλ' ἐντεῦθεν ἡ διάθεσις δι' αὐτῆς μεγάλου μέρους τοῦ συναλλαγματικῆ ἀποθέματος διὰ τὰς εἰσαγωγὰς ἐδημιούργησε μεγάλας διαφορὰς ὑπὲρ ὠρισμένης μόνον τάξεως. Ἡ ἐλευθερία δὲ αὕτη τῶν εἰσαγωγῶν, ἐπηρέασεν οὐσιωδῶς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἥτις κατὰ τινὰς κλάδους ἐμειώθη καὶ ὑπέστη κρίσιν, κατὰ ἄλλους παρέμεινε στάσιμος καὶ γενικῶς δὲν ἐπηρέασθη εὐνοϊκῶς εἰς ἀνάπτυξιν διὰ τῆς ὑποτιμῆσεως παρά τὴν βελτίωσιν τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐτέρου ὅμως ἡ ἀναπροσαρμογὴ καὶ τὰ σχετικὰ διασφαλιστικὰ μέτρα ὑπεβοήθησαν τὴν σοβαρὰν ἀνάπτυξιν εἰσόδου ξένων κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν εἴτε μέσῳ πιστώσεων εἴτε μέσῳ ἐπενδύσεων, δὲν ὑπῆρξεν ἐν τούτοις μεγάλη ἡ τελικὴ αὐτῶν σημασία καὶ ἐπιρροὴ ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ πρωτοβουλίας τοῦ ἐγχωρίου κεφαλαίου. Τέλος καὶ ἀπὸ ἀπόψεως προγραμματισμοῦ καὶ ἐκτελέσεως δημοσίων καὶ κοινωφελῶν ἔργων καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν πηγῶν ἐθνικοῦ πλοῦτου δὲν φαίνεται ὅτι τὸ κράτος ἠδυνήθη οὐσιωδῶς νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς σχετικῆς ἐπάρκειας κατόπιν τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν εἰς συνάλλαγμα καὶ δραχμὰς πῶρων, πλὴν τῆς πραγματοποιήσεως βασικῶν τινῶν ἔργων. Γενικῶς δὲ ἠξήθη ἡ καταναλωτικὴ ζήτησις εἰς ἀγαθὰ πολυτελείας παρά εἰς ἀγαθὰ κοινῆς χρήσεως, ὡς ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος ὠρισμένων μόνον τάξεων, ἐντεῦθεν δὲ ἓνα μέρος τῶν εἰσαγωγῶν ἐκπροσωποῦν τὴν αὐξησιν ταύτην.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἄγουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀναπροσαρμογὴ δι' ὑποτιμῆσεως ὑπεβοήθησε μὲν εἰς τὴν ἔξοδον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ὀξείας κρίσεως εἰς ἣν εὐρίσκετο, δὲν ἔλυσε ὅμως, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸ χρόνιον πρόβλημα τῆς καταστάσεως τῆς ἡμιαναπτύξεως καὶ δυσπραγίας τοῦ ἐθνικοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἰδίᾳ δὲ τῆς χαμηλότητος τοῦ εἰσοδήματος τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ¹.

10. Αἱ εἰδικώτεροι ἄρμοδιότητες τῆς Ν. Ε. ἐπὶ τῆς ρυθμίσεως τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ συναλλάγματος: Κατὰ τὸ ἄρθρ. 41 τοῦ Συντάγματος «ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κόπητ' νομίσματα κατὰ τὸν νόμον». Οὕτω τὸ δικαίωμα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ νομίσματος καὶ τῆς ἐκδόσεως τούτου ἀνήκει κατὰ μονοπώλιον εἰς τὸ κράτος ὡς νόημα τούτου (re a iure) καὶ ἀποτελεῖ ἀναφαίρετον κατὰ τὸ Σύνταγμα προνόμιον τούτου. Ὑπὸ τὸ ἰσχύον νομισματικὸν σύστημα τὴν ἐξουσίαν τῆς κοπῆς τοῦ νομίσματος, δηλαδὴ τῆς ἐκδόσεως τοῦ χαρτονομίσματος—πλὴν τῆς κοπῆς τῶν κερμάτων—τὸ Κράτος ἐξεχώρησε, ὡς ἐλέχθη εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος². Ἄλλ' οἱ νόμοι περὶ ἄρμοδιοτήτων τῆς Ν. Ε. περιορίζουσι τὰ ἐπὶ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐκχωρηθέντος προνομίου δικαίωματα

1. Αἱ ἐπιρρίσεις κατὰ τῆς ἀναπροσαρμογῆς ἀναφέρονται εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα: α') ἡ ἀναπροσαρμογὴ ἐπιβαλλομένη ἄνευ προηγουμένης ἀντιμετωπίσεως τῶν ὀργανικῶν ἀδυναμιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς διαρθρώσεως τῆς οἰκονομίας παρ' ἣνιν προοικροῦει εἰς ταύτας καὶ ἐπαυξάνει τινὰς ἐκ τούτων. β') συμβάλλει εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, γ') εἰς οἶον ὕψος ἐγένετο ἀποτελεῖ τροχιοπέδην εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς.

² Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς βαρῦτητος τῶν παρατηρήσεων τούτων δὲν νὰ τανισθῇ ὅτι αἱ ἀναπροσαρμογαὶ τῶν νομισμάτων δὲν λύουσι τὰ θέματα τῆς διαφορᾶς τῶν δύο ἀγοραστικῶν δυνάμεων τοῦ νομίσματος καὶ τῆς δυνατότητος ἐπιμελεῖς χρησιμοποίησεως τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος.

2. ν. 3424/1927, ἀ. ν. 362/1945, ἀ. ν. 879/1946, ν.δ. 2415/1953, ν.δ. 2824/1954.

μετάλλευσι των φυσικῶν πόρων· ὁ ἐξοπλισμὸς διὰ τῶν καταλλήλων μέσων καλλιέργειας τῶν γενικῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ κράτους καὶ τῶν σκοπῶν δι' οὓς παρέχονται ὑπ' αὐτοῦ, μέσῳ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, αἱ χρηματοδοτήσεις, διαμορφοῦνται καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Α.Τ.Ε. περὶ τῆς ἀσκήσεως παρ' αὐτῆς τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Τὸ πρόγραμμα διακρίνεται εἰς τὸ ἀναφερόμενον εἰς ἑκάστην καλλιεργητικὴν περίοδον, περιλαμβάνον τὴν βραχυπρόθεσμον πιστοδότησιν τῆς τρεχούσης καλλιέργειας, ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς καλλιέργειας μέχρι τῆς διαθέσεως τοῦ προϊόντος, τὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω καὶ τὴν κατανομήν μεταξὺ πιστοδοτήσεων συνεταιρισμῶν καὶ ἀτόμων· καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν πιστοδότησιν δι' ἐξοπλισμὸν, ἐγκαταστάσεις, ἐφόδια, ἔργα γῆς, βιοτεχνίας κλπ., ὅπερ δύνανται νὰ περιλαμβάνῃ βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους ἢ μακροπρόθεσμους χρηματοδοτήσεις.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Α.Τ.Ε. ὑποβάλλεται πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν, ἀσκοῦσαν ὡς γνωστὸν τὴν ρύθμισιν τῆς νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς πολιτικῆς ἰ.

Ἡ κρίσις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπηρεάζεται ἐκ πολλῶν παραγόντων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀγροτικὴν πίστιν, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῶν προβλέψεων ρευστοποιήσεως τῶν ἤδη διατεθέντων κεφαλαίων, ἐκ τῆς ὀρθῆς κατανομῆς τῶν πιστώσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων καὶ σκοπῶν τῆς

1. Παραθέτομεν κατωτέρω τὸ πρόγραμμα ἔτους 1957-1958 διὰ τὴν ἀσκήσιν ὑπὸ τῆς Α.Τ.Ε. τῆς μεσομακροπρόθεσμου πίστεως. Κατὰ τοῦτο θέλουσι τεθῆ ὑπὸ τοῦ κράτους, εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς τὰ ποσὰ ὡς ἀναγράφονται, ἤτοι 700.000.000 καὶ 134.750.000 δρχ. ὡς ἑξῆς:

Α'. Μεσοπρόθεσμα δάνεια:		
Α'. Δι' ἀγορὰν ζώων παραγωγικῶν καὶ ἐργασίας	100.000.000	
Β'. Δι' ἀρδευτικὰς ἐν γένει βελτιώσεις	200.000.000	
Γ'. Γεωβελτιώσεις — Ἐγγειοβελτιώσεις (ἐγκερσώσεις, ἐκθαμνώσεις ἰσοπεδώσεις κ.λπ.)	30.000.000	
Δ'. Γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἐφόδια μηχανήματα	70.000.000	
Ε'. Γεωργικὰ κτίσματα	70.000.000	
ΣΤ'. Ἀμπέλουργικαὶ βελτιώσεις	22.000.000	
Ζ'. Δενδροκομικαὶ βελτιώσεις	35.000.000	
Η'. Διὰ τὴν ἐλάσγισιν δασικῶν ἐκμεταλλεύσεων	15.000.000	
Θ'. Ἀλιεΐα	10.000.000	
Γ'. Λοιπὰ βελτιώσεις	34.000.000	
	Σύνολον	586.000.000
Β'. Μακροπρόθεσμα:		
Α' Γεωργικὰ Βιομηχανία καὶ γεωργικὰ ἐγκαταστάσεις (συμπληρώσεις καὶ βελτιώσεις ὑφισταμένων ἢ ἱδρύσεις νέων)	114.000.080	
	Γενικὸν Σύνολον	700.000.000
Γ'. Εἰδικὸν πρόγραμμα διὰ τὴν προστασίαν τῆς ὑπεροπαραγωγῆς:		
Α'. Κέντρον συσκευασίας νωπῶν ὕπων	8.950.000	
Β'. Σταθμὸς προψύξεως καὶ ψυγεῖα	43.000.000	
Γ'. Ξηραντήρια ὕπων	7.000.000	
Δ'. Κονσερβοποιεῖα χυμῶν	16.500.000	
ΣΤ'. Ἴδρυσις ἐργαστασίου κίτρων	2.000.000	
Ζ'. Ἴδρυσις ἐργαστασίου ἀποπρασινισμοῦ κίτρων καὶ λεμονίων	800.000	
Η'. Βιγόνια-ψυγεῖα	40.000.000	
Θ'. Δενδροκομικὰ ψεκαστήρες	13.000.000	
	Σύνολον	131.000.000

ἀγροτικής οικονομίας, ἐκ τῶν ἀναγκῶν συγκεντρώσεως τῶν διαφόρων προϊόντων μεγάλης καλλιέργειας ἐπὶ σκοπῷ προλήψεως τῆς κρίσεως αὐτῶν, ἐκ τοῦ ποσοστοῦ εἰς μακροπρόθεσμους πιστώσεις δι' ἔργα ἀγροτικῆς οἰκονομίας μεγάλης πνοῆς κλπ.

28. Μέσα καὶ μέθοδοι ἐνεργείας τῆς Α.Τ.Ε.: α) Τὰ οικονομικὰ μέσα ἀσκήσεως τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς ἀγροτικῆς οικονομίας, ἢ Ἀγροτικὴ Τράπεζα δὲν τὰ ἀντλεῖ κυρίως ἐξ ἰδίων τῆς κεφαλαίων, ὡς τοῦτο συνέβαινε προπολεμικῶς. Τοῦτο δὲ διότι δὲν διαθέτει πλέον ἐπαρκεῖς καταθέσεις, ὡς ἄλλοτε, ἄς ἐχρησιμοποίει εἰς τοποθετήσεις εἰς τὴν γεωργίαν, τῶν παρ' αὐτῇ καταθέσεων περιορισθεισῶν εἰς μικρὰ ποσά. Ὅθεν ἡ χρηματοδότησις τοῦ κράτους καὶ τὰ τοκοχρεωλύσια τὰ εἰσπραττόμενα ἐκ τῶν τοποθετήσεων τῶν χρηματοδοτήσεων τούτων ἀποτελοῦν τὰ κεφάλαια ἀσκήσεως τῆς πίστεως ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς. Εἰδικώτερον τὰ κεφάλαια ταῦτα εἶναι :

1) Αἱ πραγματοποιούμεναι εἰσπράξεις τῶν τοκοχρεωλυτικῶν δόσεων τῶν χορηγημένων δανείων.

2) Τὰ ἐφόδια ἐξωτερικοῦ, ἅτινα χορηγηθέντα ὑπὸ τοῦ κράτους μέσῳ τῆς Α.Τ.Ε. πρὸς γεωργούς, κτηνοτρόφους, ἄλιεις κλπ. ὡς μεσοπρόθεσμα δάνεια, ρευστοποιοῦνται παρ' αὐτῆς.

3) Τὰ μηχανήματα καὶ ἐργαλεῖα ἅτινα ὡσαύτως ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς μεσοπρόθεσμα δάνεια καὶ ρευστοποιοῦνται ὑπὸ τῆς Α.Τ.Ε.

4) Διάφορα κονδύλια ἐκ πιστώσεων τῆς ΑΜΑΓΚ καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας, χορηγηθέντα συνήθως διὰ εἰδικῶν συμβάσεων μεταξὺ Κράτους, Τραπεζῆς καὶ Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς κατὰ εἰδικούς ὄρους.

5) Κονδύλια κατὰ καιροῦς χορηγούμενα ἐκ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. ἢ τῆς Ε.Σ.Α. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

6) Εἰδικαὶ πιστώσεις τοῦ κράτους χορηγούμεναι δι' εἰδικὰς χρηματοδοτήσεις, ὡς συγκέντρωσις προϊόντων γεωργικῶν, ἢ δι' ἄλλας ἐργασίας ἐνεργουμένας ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς ἐντολῇ καὶ ἐγγυήσει τοῦ κράτους, ὡς διὰ δακοκτοῦναι, ἐξυπηρέτησις ὀργανισμῶν προστασίας γεωργικῶν προϊόντων κλπ.

7) Χρηματοδοτήσεις κατ' ἔτος ἐκ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐντολῇ τοῦ κράτους, ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς πραγματοποιηθησομένου πιστοδοτικοῦ προγράμματος.

β) Προπολεμικῶς ἐπεκράτει εἰς τὴν Α.Τ.Ε. συγκεντρωτικὸν σύστημα. Ἐκ τοῦ κέντρου καθυρίζοντο αἱ πιστοδοτήσεις καὶ ἡ παρακολούθησις τῆς οικονομίας τῶν πιστοδοτουμένων. Ἡ τάσις ὅμως πρὸς τὴν ἀποκέντρωσιν ἐξεδηλώθη καὶ ἐν προκειμένῳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς παρασχόντος ἐξουσίαν εἰς τὰς περιφερειακὰς ὑπηρεσίας ἀποφάσεως ἐπὶ πιστοδοτήσεων ὡς ἑξῆς :

1) Νὰ δύνανται ἀσχέτως τῶν αἰτουμένων ὑπὸ τῶν παραγωγῶν ποσῶν, νὰ ἀποφασίζον τὴν ἔγκρισιν καὶ χορήγησιν ἀπ' εὐθείας δανείων μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας ἐκ κεφαλαίων Α.Τ.Ε., κατ' ἀνώτατον ὄριον κατὰ δανειζόμενον φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον μέχρι ποσοῦ 50.000 δραχμῶν.

2) Νὰ δύνανται ἐπίσης προκειμένου περὶ χορηγήσεως δανείων ἐκ κεφαλαίων ΔΟΣ Συμβάσεως 477, νὰ ἐγκρίνουν καὶ χορηγοῦν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 30.000 δραχμῶν κατὰ δανειζόμενον, συμφωνῶν τῇ ἐν λόγῳ συμβάσει.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ὅρια θὰ συνυπολογίζονται τὰ τυχόν χορηγηθέντα καὶ ὀφειλόμενα δάνεια τῆς αὐτῆς κατηγορίας.

3) Νὰ δύνανται τὰ Ὑποκαταστήματα νὰ ἐγκρίνουν καὶ χορηγοῦν ἀπ'

εὐθείας βραχυπρόθεσμα δάνεια κατὰ φυσικὸν καὶ νομικὸν πρόσωπον μέχρι ποσοῦ 50.000 δραχμῶν.

4) Καθ' ὑπέρβασιν τοῦ ὅριου τούτου νὰ δύνανται νὰ χορηγοῦν τὰ Ὑποκαταστήματα τὰ ἀναγκαιοῦντα λιπάσματα καὶ φάρμακα. Ἐπίσης νὰ χορηγοῦν τὰ δάνεια διὰ θερισμὸν καὶ τρυγητὸν καὶ διὰ συλλεκτικὰ ἔργα ἐν γένει, λόγω τοῦ ἐπείγοντος τῶν χορηγήσεων τούτων καὶ βάσει ἐννοεῖται, τῶν καθοριζομένων ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Πιστώσεων ὄρων καὶ προϋποθέσεων, καὶ

5) Νὰ δύνανται ἐπίσης τὰ Ὑποκαταστήματα νὰ ἐγκρίνουν ἀπ' εὐθείας καὶ χορηγοῦν βραχυπρόθεσμα δάνεια πρὸς τὸ νομικὸν πρόσωπον τῶν Ἐνωσεων Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 100.000 δραχμῶν καὶ πρὸς τὸ νομικὸν πρόσωπον τοῦ Συνεταιρισμοῦ μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν 50.000.

Πάντως τὰ ἀνωτέρω εὐρύτερα δικαιώματα τῶν περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν δὲν παρεχωρήθησαν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς ἅπαντα τὰ Ὑποκαταστήματα, ἰδίᾳ λόγω τοῦ μεγάλου διαφορισμοῦ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν των.

29. Ἡ συνεταιριστικὴ πολιτικὴ τῆς Τραπεζῆς ἀποβλέπει εἰς τὸ σύνολον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἥτοι περίπου εἰς ἓν ἑκατομύριον οἰκογενειῶν κατοικοῦσῶν εἰς δέκα χιλιάδας οἰκισμούς. Ἡ Τράπεζα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ γεωργικοῦ τούτου κόσμου καὶ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῶν ἀπροόπτως πολλακίς ἐμφανιζομένων ἀναγκῶν τῶν γεωργῶν ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν 150 περίπου Ὑποκαταστήματα καὶ Συνεργεῖα. Προφανῶς ὅμως θὰ ἦσαν ἀνεπαρκεῖς αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ ἐὰν ἡ Α.Τ.Ε. δὲν ἐχρησιμοποιοῖ τοὺς Γεωργικοὺς Συνεταιρισμοὺς ὡς ὄργανα, ἵνα ἐπιτυγχάνῃ τὴν ταχύτητα τῆς παροχῆς τῆς πίστεως ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὸ εὐθὴν τῆς πρὸς τοῦτο ὑπηρεσίας. Ἡ μεσολάβησις τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν συνίσταται ἰδίᾳ εἰς τὴν κατάρτισιν ἐκ μέρους τούτων τῶν πινάκων τῶν χορηγητέων πρὸς τὰ μέλη των βραχυπρόθεσμων πιστώσεων, εἰς τὴν ἐγγύησιν πρὸς τὴν Τράπεζαν διὰ τὰ δάνεια τῶν μελῶν των, τὴν μεσολάβησιν ἐν γένει διὰ τὴν σύναψιν τούτων καὶ χορήγησιν τούτων, τὴν ἐνέργειαν τῶν εἰσπράξεων τῶν χρεῶν τούτων κλπ. Ὡσαύτως οἱ Συνεταιρισμοὶ ἐγγυῶνται διὰ τὴν χορήγησιν εἰς τὰ μέλη των μέσων καὶ μακροπρόθεσμων δανείων, διαχειρίζονται πιστώσεις τῆς Α.Τ.Ε. διὰ προκαταβολὰς πρὸς τὰ μέλη των πρὸς διαφόρους σκοπούς, ὡς συγκέντρωσιν προϊόντων, χορήγησιν ἐφοδίων κλπ. Ἡ σχέσις ὁμως αὕτη μεταξύ Τραπεζῆς καὶ Συνεταιρισμῶν περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν παρεμβολὴν των μεταξύ πιστοδοτουμένων ἀγροτῶν καὶ Τραπεζῆς διὰ τὴν διοχέτευσιν τῶν παρ' αὐτῆς ἐγκρινομένων πιστώσεων, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν χορήγησιν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς πρὸς τοὺς συνεταιρισμοὺς χρηματοδοτήσεων ἐπὶ σκοπῶ ὅπως κατ' οἰκείαν κρίσιν ἀσκήσωσιν οὗτοι ἀπ' εὐθείας ὑπεύθυνον γεωργικὴν πίστιν. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ τῆς Τραπεζῆς ἐμφανίζεται λίαν διστακτικὴ.

Ἀφ' ἑτέρου εἰς ἐκ τῶν θεμελιωδῶν σκοπῶν τῆς Τραπεζῆς κατὰ νόμον εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῶν Συνεταιρισμῶν καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς συνεταιριστικῆς δράσεως εἴτε διὰ τῆς ἰδρύσεως νέων συνεταιρισμῶν εἴτε διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς δράσεως τῶν ὑφισταμένων. Κατὰ τὸν νόμον ἔργον τῆς Τραπεζῆς εἶναι ἡ τὼνωσις τοῦ συνεργατικοῦ πνεύματος διὰ προπαγάνδας καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν καὶ ἡ ἐποπτεία καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν δὲ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀναπτύξεως τῶν Συνεταιρισμῶν ὁ νόμος παρέχει πρὸς τὴν Τράπεζαν τὴν ἐξουσίαν τῆς

ειδικωτέρας διὰ πάσης φύσεως δανείων ἐνισχύσεως τῶν Συνεταιρισμῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ὁ νομοθέτης οὕτω μετεβίβασεν εἰς τὴν Α.Τ.Ε. τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὰς δημοσίας ἀρχὰς ἐξουσίαν ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν Συνεταιρισμῶν, ἢ ἡ Τράπεζα ἕνασκεῖ δι' εἰδικοῦ πρὸς τοῦτο προσωποῦ. Τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἔργων τούτων ἰδιαζόντως τονίζει καὶ ἀναλύει κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ὁ Κανονισμὸς Ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς. Ἐν τῇ ἀσκήσει οὕτω τῆς συνεταιριστικῆς πολιτικῆς ἡ Α.Τ.Ε. ἀκολουθεῖ τοὺς κάτωθι κανόνες. 1) Μεταχειρίζεται προνομιακῶς τοὺς συνεταιρισμένους ἀγρότας καὶ τὰς ὀργανώσεις τούτων ἔναντι τῶν μεμονωμένων ἀγροτῶν. Ἡ μεταχείρισις αὕτη συνίσταται ἰδίᾳ εἰς τὴν σειρὰν προτιμήσεως, εἰς τὸ ποσὸν τοῦ δανεισμοῦ, καὶ εἰς τοὺς εὐνοϊκωτέρους ὅρους. 2) Τὰ τακτικά ἀποθεματικά κεφάλαια τῶν Συνεταιρισμῶν, ἅτινα κατὰ νόμον κατατίθενται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν Τράπεζαν, τηροῦνται εἰς ἴδιον λογαριασμόν καταθέσεων μὴ ὑποκείμενον εἰς δεσμεύσεις ἢ συμψηφισμούς. 3) Τὰ εἰσπραττόμενα ἐκ τῆς ρευστοποιήσεως τῶν ἀπαιτήσεων τῶν συνεταιρικῶν ὀργανώσεων ποσὰ κανονικῶς ἀποδίδονται εἰς τὰς δικαιούχους Ὀργανώσεις καὶ μόνον ἐξαιρετικῶς γίνεται δέσμευσις ἢ συμψηφισμὸς ὅταν πρόκειται περὶ ἀπαιτήσεως τῆς Τραπεζῆς κατὰ τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἐφ' ὅσον βασίμως δὲν προβλέπεται ὅτι θὰ ἐξοφληθῇ συντόμως. 4) Ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς δέον νὰ καταβάλληται πᾶσα προσπάθεια διὰ τὴν ρευστοποίησιν τῶν συνεταιρικῶν ἀπαιτήσεων αἵτινες κατὰ νόμον ἀνατίθενται εἰς τὴν Τράπεζαν πρὸς εἰσπραξιν.

Διὰ τὴν καλύτεραν λειτουργίαν τῶν ὑπαρχόντων συνεταιρισμῶν ἀσκεῖται λεπτομερῆς διοικητικὸς, οἰκονομικὸς καὶ διαχειριστικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τούτων, ὑπὸ εἰδικοῦ σώματος ἐποπτῶν, ἐξαρτωμένου ἐκ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ὅλαι αἱ Ἐνώσεις, αἱ Κεντρικαὶ Ἐνώσεις καὶ αἱ Κοινοπραξίαι συνεταιρισμῶν ἐλέγχονται κατ' ἔτος, ὅλοι δὲ οἱ συνεταιρισμοί, τούλάχιστον, ἅπασι ἀνά διετίαν. Οἱ τυχόν ἀδρανεῦντες πλέον τῆς διετίας συνεταιρισμοὶ προτείνονται πρὸς διάλυσιν εἰς τὰ ἀρμόδια δικαστήρια. Οὕτω διελύθησαν κατὰ τὸ 1953 ἐν ὄλῳ 142 συνεταιρισμοὶ καὶ κατὰ τὸ 1954 ἐν ὄλῳ 194 τοιοῦτοι. Οἱ συνεταιρισμοὶ ἐπιδιώκουν οὕτω διαφόρους σκοποὺς καὶ ἐκτελοῦν ποικίλας ἐργασίας διὰ λογαριασμόν τῶν μελῶν των μέσῳ τῶν πιστώσεων τῆς Α.Τ.Ε.'

30. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς Α.Τ.Ε.: Ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πιστωτικῆς αὐτῆς λειτουργίας ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα δὲν ἀκολουθεῖ μόνον καθαρῶς οἰκονομικὰς ἐπιδιώξεις, ἀλλὰ συνδυάζει εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν τὸν σκοπὸν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπὲρ ὅλων τῶν καλλιεργητῶν ἀναπτύξεως τούτου. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν παροχὴν τῶν πιστώσεων δίδεται προτεραιότης κατ' ἀρχὴν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μικρῶν καλλιεργητῶν καὶ γίνεται περιορισμὸς εἰς τὰς χορηγήσεις πρὸς τοὺς μεγάλους καλλιεργητὰς ἐν ὄψει τῆς στενότητος τῶν μέσων χρηματοδοτήσεως.

Τοιουτοτρόπως ἡ Τράπεζα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀρνεῖται τὴν πιστοδοτήσιν ὅπου κατ' ἀρχὴν εἶναι ἄλλως δυνατὴ ἢ αὐτοχρηματοδοτήσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν τοποθετεῖ τὰ κεφάλαιά της εἰς ξένας πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς Τραπεζῆς ἐπιχειρήσεις, εἰς κερδοσκοπικὰς τοποθετήσεις καὶ γενικῶς εἰς ἐπαχθεῖς πιστοδοτήσεις. Ἀποκλείει ὡσαύτως τὸν δανεισμόν μεσολαβήσει ἄλλων προσώπων πλὴν τῶν συνεταιρισμῶν.

31. Ὁ τόκος τῶν χρηματοδοτήσεων τῆς Α.Τ.Ε.:

A. Κατὰ τὸν καταστατικὸν νόμον τῆς Α.Τ.Ε. τὸν τόκον τῶν διαφορῶν

1. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συνεταιρισμῶν παρ' ἡμῶν βλ. S. Someritis, La coopération en Grèce, *Annales de l'Econ. Collective*, 1957, σελ. 411.

κατηγοριῶν δανείων τῆς καθορίζει τὸ Δ.Σ. αὐτῆς, ἀπητῆτο ὅμως καὶ ἔγκρισις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (ἄρθρον 7ον, ἐδάφιον 3).

Τὸ Δ.Σ. τῆς Α.Τ.Ε. ἠδύνατο νὰ μειώσῃ τὸν τόκον τῶν δανείων κάτω τοῦ ἀνωτάτου τούτου ὀρίου. Ἀπητῆτο ὅμως ἔγκρισις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διὰ πᾶσαν αὐξησιν τοῦ τόκου (ἄρθρον 7ον ἐδάφιον 3, προσθήκη τοῦ ἀν. ν. 19.11.1935).

Τὰ προπολεμικὰ ἐπιτόκια χορηγήσεων τῆς Α.Τ.Ε. ἦσαν ἀρχικῶς τὰ ἑξῆς :

Διὰ καλλιεργητικὰ δάνεια πρὸς μεμονωμένους καὶ συνεταιρισμένους παραγωγούς καὶ συνεταιρισμούς 9 $\frac{1}{2}$ %.

Διὰ καλλιεργητικὰ δάνεια πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 8 1/2%.

Διὰ δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας πρὸς μεμονωμένους παραγωγούς 8 1/2%.

Διὰ δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας πρὸς συνεταιρισμένους παραγωγούς 8%.

Διὰ δάνεια μέσης προθεσμίας πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 7 1/2%.

Διὰ δάνεια μακρᾶς προθεσμίας πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 8%.

Διὰ τὰς νέας χώρας ἴσχυον τὰ ἐπιτόκια ταῦτα ἡλαττωμένα κατὰ 2%.

Διὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω πρὸς μεμονωμένους παραγωγούς 10 1/2%.

Διὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω πρὸς συνεταιρισμένους παραγωγούς 9 1/2%.

Διὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 9 1/2%.

Πλέον προμηθείας 1/2% κατὰ τριμηνίαν δι' ὅλας τὰς περιπτώσεις τῶν δανείων ἐπ' ἐνεχύρω.

Τὰ ἐπιτόκια τῶν δανείων ἐπ' ἐνεχύρω ἦσαν τὰ αὐτὰ δι' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰ διαθέσιμα τῆς Α.Τ.Ε. κατέλαβον σὺν τῷ χρόνῳ αἱ παρ' αὐτῇ καταθέσεις τῆς λαϊκῆς καὶ ἀγροτικῆς οἰκονομίας, αἵτινες τὸ 1930 ἐκάλυπτον τὰ 16% τῶν διαθεσίμων τῆς Τραπεζῆς, τὸ 1934 τὰ 37% καὶ τὸ 1939 σχεδὸν τὰ 55%. Μολοντί δὲ ἡ Α.Τ.Ε. κατέβαλε τὰ ἱκανοποιητικώτερα διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπιτόκια εἰς τὰς παρ' αὐτῇ καταθέσεις, ἠδυνήθη, νὰ ὑποβιβάσῃ σημαντικῶς τὰ ἐπιτόκια τῶν βραχυπροθέσμων χορηγήσεων τῆς (καλλιεργητικῶν καὶ ἐπ' ἐνεχύρω) τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς εἶχον καθορισθῆ εἰς τὰ ὑψηλότερα ἐπίπεδα. Τὸ 1936 τὰ καλλιεργητικὰ εἶχον κατέλθει εἰς 5% καὶ τὰ ἐπ' ἐνεχύρω εἰς 7%. Τὸ 1949 ἐμφανίζονται ἠϋξημένα τὰ μὲν καλλιεργητικὰ 7% τὰ δὲ ἐπ' ἐνεχύρω 7 1/2% (διὰ τοὺς μὴ συνεταιρισμένους 9% καὶ 10 1/2%).

Τὰ δάνεια πρὸς τοὺς συνεταιρισμένους ἀγρότας, δύνανται κατὰ τὸν περὶ συνεταιρισμῶν νόμον (ἄρθρον 48), νὰ ἐπιβαρυνθοῦν μέχρι 1% εἰσέτι ὑπὲρ τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ 1% ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἐφ' ὅσον συνάπτονται μέσῳ αὐτῶν.

Τὸ ποσοστὸν τοῦτο εἰσπράττεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν δικαιούχων Ὁργανώσεων.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω καθωρίσθησαν καὶ τὰ ἐπιτόκια τῶν πρὸς τοὺς συνεταιρισμούς καὶ ἐνώσεις τῶν συνεταιρισμῶν, δι' ἀνάγκας καὶ ἐργασίας αὐτῶν, χορηγήσεων.

Τέλος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1272/30.10.1953 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ ἐπιτόκια τῶν χορηγήσεων τῆς Α.Τ.Ε. καθωρίσθησαν ὡς ἀκολούθως, διὰ τὰ ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1954 παρεχόμενα δάνεια :

1. Διὰ τὰ βραχυπρόθεσμα (καλλιεργητικὰ) δάνεια καὶ τὰς βραχυπρο-

θέσμοις χρηματοδοτήσεις Γεωργικῶν Ὄργανισμῶν καὶ Ὄργανώσεων :

α) Πρὸς μεμονωμένους ἀγρότας 7⁰/₁₀.

β) Πρὸς συνεταιρισμούς 6 1/4⁰/₁₀.

γ) Πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 6⁰/₁₀.

II. Διὰ τὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω καὶ τὰς χρηματοδοτήσεις ἐπ' ἐνεχύρω γεωργικῶν ὀργανισμῶν καὶ ὀργανώσεων :

α) Πρὸς μεμονωμένους ἀγρότας 8 1/2⁰/₁₀.

β) Πρὸς συνεταιρισμούς 7 1/2⁰/₁₀.

γ) Πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 7⁰/₁₀.

Τὰ ἄνω ἐπιτόκια (I καὶ II) δύνανται νὰ προσαυξάνωνται ὑπὸ τῶν μεσο-λαβουσῶν συνεταιρικῶν ὀργανώσεων, χωρὶς ὁμως τὸ σύνολον τῆς ἐκ τῆς προσαυξήσεως ταύτης τελικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν παραγωγῶν συνεταιρίων νὰ ὑπερβαίνει τὸ 7⁰/₁₀ προκειμένου περὶ τῶν βραχυπρόθεσμων δανείων ἐπ' ἐνεχύρω.

III. Διὰ τὰ δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας :

α) Πρὸς μεμονωμένους ἀγρότας 7⁰/₁₀.

β) Πρὸς συνεταιρισμούς 6 1/4⁰/₁₀.

γ) Πρὸς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν 6⁰/₁₀.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω καθ' ἕκαστα ἐπιτοκίων ἐπιτρέπεται ὅπως εἰσπράτ-
τεται ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς :

α) Ἐπὶ τῶν πρὸς μεμονωμένους ἀγρότας βραχυπρόθεσμων (καλλιεργητικῶν) δανείων προμήθεια 1/2⁰/₁₀ ἐφ' ἀπαξ.

β) Ἐπὶ τῶν μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας δανείων θὰ εἰσπράττωνται τὰ ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καταβαλλόμενα ἔξοδα τῆς μελέτης καὶ παρακολουθήσεως τῶν σχετικῶν ἔργων, τοῦ ἐλέγχου τῶν τίτλων κλπ.

γ) Ἐπὶ τῶν βραχυπρόθεσμων (καλλιεργητικῶν) δανείων, καὶ ὁσάκις ταῦτα παρέχονται ὑπὸ μορφήν ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ, δανείων, ἐπιτόκιον ἐν ἐπι-
τοῖς ἑκατὸν (1⁰/₁₀) ἀνώτερον τῶν ὡς ἀνω ὀριζομένων.

Περαιτέρω καθωρίσθη ὅτι τὰ δάνεια πάσης φύσεως πρὸς λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα θὰ βαρύνωνται μὲ τὸ ὑψηλότερον ἐπιτόκιον ἐκάστης κατηγορίας δανείων ἤτοι διὰ βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικὰ πρὸς 7⁰/₁₀, διὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω πρὸς 8 1/2⁰/₁₀ καὶ διὰ δάνεια μακροπρόθεσμα καὶ μεσοπρόθεσμα πρὸς 7⁰/₁₀.

Εἰδικῶς τὰ δάνεια μακροπρόθεσμα καὶ μεσοπρόθεσμα πρὸς Κοινοτήτας καὶ Συνδέσμους Κοινοτήτων θὰ χορηγῶνται ἐπὶ τῶ ἐπιτοκίῳ τῶ καθορισθέντι διὰ τοὺς μεμονωμένους ἀγρότας ἤτοι 7⁰/₁₀.

Ἐπίσης καθωρίσθη, ὅτι ἐὰν συνεταιρισμένος ἀγρότης συνάπτῃ οἰονδήποτε δανειὸν του (καλλιεργητικόν, ἐπ' ἐνεχύρω, μεσοπρόθεσμον καὶ ἄλλα), δι' οἰονδήποτε λόγον ἀπ' εὐθείας καὶ οὐχὶ μέσῳ τῶν ὀργανώσεων εἰς ἃς ἀνήκει, ὑπόκειται εἰς τὸ διὰ τοὺς μεμονωμένους παραγωγούς καθωρισμένον ἐπιτόκιον καὶ προμήθειαν διὰ τὰ βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικὰ.

Ὡς νοεῖται, πλέον τῶν ἀνωτέρω, ἐπὶ τῶν χορηγουμένων πρὸς συνεταιρισμένους παραγωγούς μέσῳ συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων δανείων (βραχυπρόθεσμων καλλιεργητικῶν, ἐπ' ἐνεχύρω, προκαταβολῶν ἐκ χρηματοδοτήσεων κ.λ.π.) εἰσπράττεται τὸ διὰ τοῦ Διατάγματος 13/15.11.1926 ἐπιβληθέν, πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων τῆς Ἐποπτείας Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν, τέλος 1/4⁰/₁₀ τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ νόμου 5082/26.6.1931 ἀπεδόθη τῇ Α.Τ.Ε.

Τὰ ἀνωτέρω ἀφοροῦν εἰς τὰ διὰ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε. χορηγούμενα δάνεια. Διὰ τὰ δάνεια τὰ χορηγούμενα ἐκ πιστώσεων Ἀνασυγκροτήσεως

καί ἐκ κεφαλαίων Δημοσίων Ἐπενδύσεων καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τῆς Α.Τ.Ε. ἄλλα ἐπιτόκια καὶ προμήθειαι, κατὰ κανόνα μικρότερα, ἀναλόγως τοῦ κόστους προελεύσεώς των.

Β'. Ὁ τόκος ὑπερμερίας τῶν ἐν καθυστερήσει χορηγήσεων τῆς Α.Τ.Ε. καθωρίζεται προπολεμικῶς ἐν ἀρχῇ μὲν (1930) εἰς 2 ἢ 3% πλέον τοῦ τόκου τῆς ἀντιστοιχοῦ χορηγήσεως, βραδύτερον δὲ (ἀπὸ τοῦ 1933) εἰς οὐχὶ πλέον τοῦ 9% καὶ τέλος (ἀπὸ τοῦ 1935), διὰ λόγους πρακτικῆς σκοπιμότητος καὶ διευκολύνσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Α.Τ.Ε., εἰς σταθερὸν ποσὸν διαφοριζόμενον ἐνίοτε μόνον κατὰ τὴν ιδιότητα τοῦ δανειζομένου (π.χ. 9% διὰ τοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ 10% διὰ τοὺς μεμονωμένους). Τὸ ὕψος τοῦ τόκου ὑπερμερίας, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του καὶ τῆς σκοπιμότητος δι' ἣν ἐπιβάλλεται, ὅπερ ἐφθανε ἐνίοτε μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ὀριακοῦ (νομίμου) τόκου, παρουσίᾳ κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν σοβαρῶς διακυμάνσεις ἀναλόγως τοῦ περιθωρίου ὅπερ ὑφίσταται μεταξύ τοῦ συμβατικοῦ τόκου καὶ τοῦ ἀνωτάτου ἐπιτρεπτοῦ τοιούτου. Οὕτω ἐὰν τὸ περιθώριον ἦτο ἐπαρκές, ἐξηντλείτο ὁλόκληρος ἢ κατὰ 2% αὐξήσις τοῦ συμβατικοῦ διὰ τὴν σχηματισθῆ ὁ τόκος ὑπερμερίας. Ἐὰν ὅμως τὸ περιθώριον ἦτο ἀνεπαρκές ὁ τόκος ὑπερμερίας διέφερε τοῦ συμβατικοῦ ὀλιγώτερον τοῦ 2% ἢ καὶ καθόλου.

Μεταπελευθερωτικῶς (ἀπὸ 22.5.1945) ὁ τόκος ὑπερμερίας καθωρίσθη διὰ πάσας τὰς κατηγορίας τῶν δανείων τῆς Α.Τ.Ε. εἰς 2% ἄνω τῶν συμβατικῶν ἐπιτοκίων καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ οὕτω καθοριζόμενος τόκος ὑπερμερίας δὲν θὰ ὑπερβαίῃ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπόμενον ὄριον (τὸ ὄριον τοῦτο ἦτο ἀπὸ 10.12.1945 καὶ ἐφεξῆς 10%). Ἀπὸ τῆς 1.1.1949 ἦρθη ὁ ἀνωτέρω περιορισμὸς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης καθωρίσθη εἰς 2% ἐπὶ πλέον τοῦ συμβατικοῦ καὶ ἀφεώρα εἰς ἀπάσας τὰς χορηγήσεις τῆς Α.Τ.Ε. ἧτοι τὸσον τὰς πρὸ τῆς 31.12.1948 ὅσον καὶ τὰς μετὰ τὴν 1.1.1949 γενομένας.

Τελικῶς δι' ἀποφάσεως τῆς Ν.Ε. καὶ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, προτάσει τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς ὁ τόκος ὑπερμερίας τῶν ἀπὸ 1.1.1954 χορηγουμένων ὑπὸ τῆς Α.Τ.Ε. πάσης φύσεως δανείων, καθωρίσθη ἐνιασίως, ἴσος πρὸς τὸν νόμιμον τόκον ὑπερμερίας, ἧτοι 12% ἐτήσιως.

Ὁ νέος οὗτος τόκος ὑπερμερίας 12% θὰ καταλογίζεται ἐπὶ πασῶν τῶν ἀπὸ 1.1.1954 ἐνεργηθειῶν καὶ ἐνεργουμένων ἐφεξῆς χορηγήσεων τῆς Α.Τ.Ε., ἐκ τοῦ γενικοῦ προγράμματος πιστοδοτήσεων ἧτοι: α) Ἐπὶ τῶν βραχυπρόθεσμων καλλιεργητικῶν χορηγήσεων πάσης κατηγορίας (εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδος), β) ἐπὶ πάντων τῶν δανείων ἐπ' ἐνεχύρω, γ) ἐπὶ πασῶν τῶν χρηματοδοτήσεων τῶν ὀργανισμῶν καὶ ὀργανώσεων παντὸς βαθμοῦ, ἐξαιρέσει τῶν ὑπὸ εἰδικούς οικονομικοὺς ὄρους τυχόν χορηγηθησομένων ἐγκρίσει τῆς Ν.Ε. πιστώσεων καὶ δ) ἐπὶ τῶν δανείων μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας τῶν χορηγουμένων ἐκ κεφαλαίων Α.Τ.Ε.

Ὅθεν ὁ νέος οὗτος τόκος ὑπερμερίας δὲν ἀφορᾷ τὰ μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας δάνεια βάσει συμβάσεων μετὰ τοῦ Δημοσίου καὶ τὰς εἰδικὰς χρηματοδοτήσεις.

32. Αἱ μορφαὶ τῶν δανείων: 1) Αἱ προβλέψει τοῦ καταστατικοῦ νόμου τῆς Α.Τ.Ε. διὰ τὰ εἶδη τῶν δανείων εἶναι αἱ ἐξῆς:

α) Χορηγήσεις δανείων ἢ πιστώσεων διὰ τὴν τρέχουσαν καλλιέργειαν ἢ ἐπ' ἐνεχύρω γεωργικῶν προϊόντων ἢ γεωργικῶν εἰδῶν, μηχανημάτων κλπ. (βραχυπρόθεσμοι).

β) Χορηγήσεις δανείων ἢ πιστώσεων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐφοδίων

τῆς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως ἢ πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς (μεσοπρόθεσμοι).

γ) Χορηγήσεις δανείων ἢ πιστώσεων διὰ πρόσκτησιν ἀγροτικῶν κτημάτων ἢ διὰ μόνιμους ἐγκαταστάσεις (μακροπρόθεσμοι).

δ) Χορηγήσεις δανείων ἢ πιστώσεων διὰ τὴν ἐξόφλησιν χρεῶν πρὸς τρίτους, προερχομένων ἐξ ἀγορᾶς ἀγροτικῶν κτημάτων κλπ. (διάταξις ἀπὸ μακροῦ ἀτονήσασα).

ε) Χορηγήσεις δανείων ἢ πιστώσεων πρὸς συνεταιρισμοὺς ἢ ἄλλους ὀργανισμοὺς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων κοινῆς ὠφελείας ἐξυπηρετούντων τοὺς γεωργοὺς καὶ τὴν γεωργίαν ἐν γένει, καὶ

στ) Χορηγήσεις ἐν γένει ἐντὸς τῶν ὄρων καὶ περιπτώσεων τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης.

Ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου «καλλιέργεια» διευκρινίζεται εἰς τὸ ἄρθρον 34, ἐδάφιον 7, ὡς ἐξῆς : ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς καλλιέργειας περιλαμβάνεται πᾶσα πρᾶξις ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς καλλιέργειας, συγκομιδῆς καὶ ἀποθηκείσεως τοῦ προϊόντος.

II) Διακρίσεις τῶν δανείων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς διαφόρους περὶ αὐτῶν ὄρους.

Α'. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς διάρκειας αὐτῶν :

α) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις βραχυπρόθεσμοι (διάρκειας τὸ πολὺ μέχρι 1 ἐτους).

β) Εἰς δάνεια μεσοπρόθεσμα (διάρκειας μέχρι 5 ἐτῶν).

γ) Εἰς δάνεια μακροπρόθεσμα (διάρκειας ἀπὸ 6 - 20 ἐτῶν).

Β'. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἰδιότητος τῶν δανειζομένων :

α) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις πρὸς μεμονωμένους παραγωγούς.

β) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις πρὸς συνεταιρισμένους παραγωγούς, καὶ

γ) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις πρὸς νομικὰ πρόσωπα ἐν γένει (συνεταιριστικὰς ὀργανώσεις παντὸς βαθμοῦ, ἄλλους γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς, Δήμους, Κοινότητας κλπ).

Γ'. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἀσφαλειῶν τῶν δανείων :

α) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις ἐπὶ προσωπικῇ ἀσφαλείᾳ.

β) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις ἐπ' ἐνεχύρω (γεωργικῶν προϊόντων καὶ εἰδῶν), καὶ

γ) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις ἐπὶ ὑποθήκῃ.

Δ'. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ τρόπου ἀναλήψεως πιστώσεων :

α) Εἰς ἀπλᾶ δάνεια καὶ πιστώσεις.

β) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις ἐπ' ἀνοικτῶ λογαριασμῶ, καὶ

γ) Εἰς τοκοχρεωλυτικὰ δάνεια.

Ε'. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ εἶδους τοῦ δανειστικοῦ τίτλου :

α) Εἰς δάνεια διὰ γραμματίων.

β) Εἰς δάνεια καὶ πιστώσεις διὰ συμβάσεων ἀπλῶν ἢ συμβολαιογραφικῶν.

ΣΤ'. Τέλος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς προελεύσεως τῶν κεφαλαίων :

α) Εἰς δάνεια ἐκ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε. (κυρίως ἐκ τοῦ προγράμματος πιστοδοτήσεως τῆς).

β) Εἰς δάνεια ἐξ εἰδικῶν πιστώσεων (ἐκτὸς τοῦ κανονικοῦ προγράμματος πιστοδοτήσεως τῆς Α.Τ.Ε.), καὶ

γ) Εἰς δάνεια ἐκ κεφαλαίων καὶ πιστώσεων ΑΜΑΚ, ΕΣΑ, Ἀμερικανικῆς Βοηθείας κλπ.

III) Συσχετίσεις τῶν κριτηρίων μὲ τὰς διαφοροῦς κατηγορίας δανείων.

"Απασαί ἢ ὠρισμέναι μόνον ἐκ τῶν ἀνωτέρω διακρίσεων καὶ ὑποδιακρίσεων ἀνταποκρίνονται εἰς ὠρισμένον εἶδος δανείων. Οὕτω :

1) Τὰ δάνεια διὰ τὴν τρέχουσαν καλλιέργειαν χορηγοῦνται :

α) Ὡς βραχυπρόθεσμα.

β) Εἰς μεμονωμένους καὶ συνεταιρισμένους παραγωγούς καὶ εἰς νομικά πρόσωπα.

γ) Ὡς δάνεια ἐπὶ προσωπικῇ ἀσφαλείᾳ καὶ ὡς δάνεια ἠσφαλισμένα δι' ὑποθήκης.

δ) Ὡς ἀπλᾶ δάνεια καὶ ὡς δάνεια ἢ πιστώσεις ἐπ' ἀνοικτῶ λογαριασμῶ.

ε) Ὡς δάνεια διὰ γραμματίων καὶ δάνεια διὰ συμβάσεων, καὶ

στ) Ἐκ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε.

2) Τὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ γεωργικῶν προϊόντων, εἰδῶν, ἐφοδίων κ.λ.π. χορηγοῦνται :

α) Ὡς βραχυπρόθεσμα.

β) Εἰς μεμονωμένους καὶ συνεταιρισμένους παραγωγούς καὶ εἰς νομικά πρόσωπα.

γ) Ὡς δάνεια ἐπὶ ἐμπραγμάτῳ ἀσφαλείᾳ (εἶναι ἐκ τῆς φύσεώς των τοιαῦτα).

δ) Ὡς δάνεια ἀπλᾶ ἢ ὑπὸ τύπον πιστώσεων ἐπ' ἀνοικτῶ λογαριασμῶ.

ε) Διὰ συμβάσεων, καὶ

στ) Ἐκ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε.

3) Αἱ χρηματοδοτήσεις γεωργικῶν ὀργανώσεων καὶ ὀργανισμῶν χορηγοῦνται :

α) Ὡς βραχυπρόθεσμοι.

β) Εἰς συνεταιρικές ὀργανώσεις παντὸς βαθμοῦ καὶ λοιπὰ νομικά πρόσωπα.

γ) Ἐπὶ προσωπικῇ ἀσφαλείᾳ ἢ ἐπ' ἐνεχύρῳ.

δ) Ὡς πιστώσεις ἀπλᾶ καὶ ὡς τοιαῦται ἐπ' ἀνοικτῶ λογαριασμῶ.

ε) Διὰ γραμματίων καὶ διὰ συμβάσεων, καὶ

στ) Ἐκ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε. ἢ ἐξ εἰδικῶν πιστώσεων τοῦ προγράμματος τῆς πιστοδοτήσεώς της.

4) Τὰ μεσοπρόθεσμα χορηγοῦνται :

α) Εἰς μεμονωμένους καὶ συνεταιρισμένους παραγωγούς καὶ εἰς νομικά πρόσωπα.

β) Ἐπὶ προσωπικῇ ἀσφαλείᾳ ἢ ἐπὶ ἐμπραγμάτῳ τοιαύτῃ (ὑποθήκη).

γ) Ὡς τοκοχρεωλυτικά.

δ) Διὰ συμβάσεων, καὶ

ε) Ἐκ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε. ἢ ἐκ πιστώσεως ΑΜΑΚ Ἀμερικανικῆς Βοηθείας κ.λ.π.

5) Τὰ μακροπρόθεσμα ἐπειδὴ ἀφοροῦν συνήθως εἰς μεγάλα ἔργα, χορηγοῦνται :

α) Εἰς νομικά πρόσωπα, χωρὶς ν' ἀποκλείηται χορήγησις τοιούτων καὶ εἰς φυσικά πρόσωπα ἢ ὁμάδας φυσικῶν προσώπων.

β) Ἐπὶ ἐμπραγμάτῳ ἀσφαλείᾳ (ὑποθήκη).

γ) Ὡς τοκοχρεωλυτικά.

δ) Διὰ συμβάσεων (ἀπλῶν ἢ καὶ συμβολαιογραφικῶν), καὶ

ε) Ἐκ κεφαλαίων τῆς Α.Τ.Ε. ἢ ἐκ πιστώσεως ΑΜΑΚ, ΕΣΑ κλπ.

ΙΥ. Διακρίσεις βάσει του σκοπού εις ὃν ἀποβλέπουν τὰ δάνεια.

Ἐχει ἀναπτυχθῆ ἀνωτέρω ὅτι τὰ δάνεια καί αἱ πιστώσεις τῆς Α.Τ.Ε. ἀποβλέπουν εἰς δύο βασικούς σκοπούς, ἥτοι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καὶ τὴν προστασίαν τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτῶν. Τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐξυπηρετοῦν κυρίως τὰ βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικὰ δάνεια καὶ τὰ μεσομακροπρόθεσμα. Ἡ ἐξυπηρέτησις τοῦ δευτέρου σκοποῦ ἐπιδιώκεται διὰ τῶν δανείων ἐπ' ἐνεχύρω καὶ τῶν εἰδικῶν χρηματοδοτήσεων. Τὰ ὅρια τῶν κατὰ τ' ἀνωτέρω διακρίσεων δὲν εἶναι αὐστηρά.

Οὕτω μεσομακροπρόθεσμα δάνεια χορηγοῦνται καὶ διὰ τὴν ἴδρυσιν γεωργικῶν βιομηχανιῶν, δι' ὧν προστατεύεται καὶ ἀξιοποιεῖται τὸ ἀγροτικὸν εἰσόδημα. Ἐπίσης χρηματοδοτήσεις χορηγοῦνται διὰ τὴν παραγωγὴν (συνεταιριστικὴ καλλιέργεια κτημάτων, ἐκμετάλλευσις γεωργικῶν μηχανημάτων, παραγωγή δασικῶν, βιοτεχνικῶν, ἀλιευτικῶν προϊόντων κλπ). Ἐπομένως αἱ διακρίσεις αὗται, βάσει τῶν σκοπῶν εἶναι ἐνδεικτικαὶ καὶ χρησιμοποιοῦνται διὰ νὰ διευκολυνθῆ ἡ περαιτέρω ἐφαρμογὴ τῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς.

Τὰ βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικὰ. Βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικὰ δάνεια χορηγεῖ ἡ Α.Τ.Ε.

Α'. Πρὸς γεωργικὰς ἐκμεταλλεύσεις καὶ δὴ, ἐν ἀναλύσει κατὰ κλάδον παραγωγῆς :

α) Δάνεια διὰ τὴν ἀροτραίαν καλλιέργειαν, ἥτοι διὰ πρῶιμα καὶ ὄψιμα δημητριακὰ, ὄσπρια, ψυχανθῆ, ἀραχίδα, σήσαμον κλπ.

β) Διὰ τὴν καλλιέργειαν βιομηχανικῶν φυτῶν ἥτοι καπνοῦ, βάμβακος καννάβεως κλπ.

γ) Δάνεια διὰ τὴν ὀρυζοκαλλιέργειαν.

δ) Διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπελοφυτειῶν γενικῶς, ἥτοι τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς σταφιδάμπέλου (κορινθιακῆς, σουλτανίνας).

ε) Διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας διὰ παραγωγὴν ἐλαίου καὶ βρωσίμων ἐλαίων.

στ) Διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἐσπεριδοειδῶν.

ζ) Δάνεια διὰ τὴν καλλιέργειαν γεωμήλων, κηπευτικῶν γενικῶς καὶ μποστανοειδῶν.

η) Διὰ τὴν καλλιέργειαν κτηνοτροφικῶν φυτῶν ἥτοι χόρτου, μηδικῆς κ.λ.π.

Β'. Πρὸς κτηνοτροφικὰς καὶ ἄλλας συναφεῖς ἐκμεταλλεύσεις.

Τὰ πρὸς ταύτας δάνεια διακρίνονται κατὰ κλάδους παραγωγῆς καὶ σκοποῦς ὡς ἑξῆς :

α) Εἰς κτηνοτροφικὰ δάνεια διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἀγελαδοτροφίας, αἰγοπροβατοτροφίας, χοιροτροφίας κ.λ.π.

β) Εἰς κτηνοτροφικὰ δάνεια διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ὀρνιθοτροφίας, ἰνδιανοτροφίας κ.λ.π.

γ) Εἰς μελισσοκομικὰ δάνεια διὰ τὴν συντήρησιν, μεταφορὰν κ.λ.π. τῶν σιμνῶν.

δ) Εἰς σηροτροφικὰ δάνεια διὰ τὴν ἐκτροφήν τῶν μεταξοσκωλήκων.

Γ'. Πρὸς δασικὰς ἐκμεταλλεύσεις διὰ τὴν παραγωγὴν, ἐπεξεργασίαν, μεταφορὰν καὶ διάθεσιν ξυλείας καὶ καυσοξύλων, ρητίνης καὶ δεψικῶν, διὰ τὴν ἀνθρακοποιίαν καὶ ἀββεστοποιίαν κλπ.

Δ'. Πρὸς ἀλιευτικὰς ἐκμεταλλεύσεις διὰ τὴν ἀλιεῖαν ἰχθύων, σπόγγων κ.λ.π.

Ε'. Πρὸς βιοτεχνικὰς ἐκμεταλλεύσεις διὰ τὴν παραγωγὴν ἀγροτικῶν οἰκοτεχνικῶν προϊόντων (ὑφάσματα ξυλόγλυπτα, εἶδη σαγῆς, δερμάτινα κ.λ.π.).

Υ. Τὰ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω.

Ταῦτα δύνανται νὰ διατεθῶσιν ὡς :

Α'. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω ἐξαγωγίμων καὶ βιομηχανικῶν γεωργικῶν προϊόντων, ἥτοι καπνοῦ, βάμβακος, σταφίδων, μαστίχης, ἐξαγωγίμων οἴνων, σησαμίου, καννάβεως, κουκουλίων κ.λ.π.

Β'. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω γεωργικῶν προϊόντων ἐσωτερικῆς καταναλώσεως ἥτοι σιτηρῶν, ὄσπριων, ὀρύζης, ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν, οἴνων, μέλιτος, γεωμήλων, ὄπωρῶν, ἀραχίδος κ.λ.π.

Γ'. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἥτοι τυροῦ, βουτύρου ἔριου κ.λ.π.

Δ'. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω δασικῶν προϊόντων ἥτοι ξυλείας, ξυλαυθράκων, καυσοξύλων, ρητίνης, βαλανιδίων κ.λ.π.

Ε'. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω βιοτεχνικῶν προϊόντων χωρικῆς οἰκοτεχνίας.

ΣΤ'. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω ἀλιευτικῶν προϊόντων, σπόγγων, ἀλιπάστων κ.λ.π., καὶ

Ζ. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω γεωργικῶν μηχανημάτων ἥτοι ἀλωναριστικῶν συγκροτημάτων, ἔλκυστήρων, θερμιστικῶν μηχανῶν κ.λ.π.

ΥΙ. Δάνεια ἀποσκοποῦντα τὴν προστασίαν τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος.

Α'. Χρηματοδοτήσεις διὰ τὴν συγκέντρωσιν προϊόντων τῆς παραγωγῆς τῶν μελῶν συνεταιρισμοῦ πρὸς ἀπὸ κοινοῦ διάθεσιν λογαριασμῶν τῶν παραγωγῶν. Ἡ πιστοδότησις αὕτη δύναται ν' ἀφορᾷ εἰς πᾶν προϊόν τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς (γεωργικόν, κτηνοτροφικόν, δασικόν, βιοτεχνικόν, ἀλιευτικόν κ.λ.π.) καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν, τυποποίησιν, εἰδοποίησιν, συσκευασίαν κλπ. τοῦ προϊόντος πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαθέσεώς του.

Ἀνωτέρω ἐλέχθη ὅτι διὰ τῶν δανείων ἐπ' ἐνεχύρω ἀποσκοπεῖται ἡ ἀβίαστος προσφορὰ τῶν παραγομένων προϊόντων καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν παραγωγῶν ἐκ μέρους τῶν κερδοσκόπων. Πολλάκις ὁμως ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ χορήγησις τῶν δανείων τούτων δὲν εἶναι ἐπαρκῆς διὰ τὴν προστασίαν τῶν προϊόντων καὶ ὅτι ἀπαιτοῦνται δραστηκώτερα μέτρα καὶ διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ προϊόντος, κοινὴ ἀναποθήκευσις, ἐπεξεργασία τούτου διὰ νὰ καταστή ἔμπορεύσιμον καὶ ἀπὸ κοινοῦ πώλησις, διὰ τῆς ἀναζητήσεως ἀγορῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν ἢ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὴν προστατευτικὴν ταύτην τῶν προϊόντων ἐργασίαν, ἀναλαμβάνομένην ὑπὸ τῶν γεωργικῶν συνεταιρικῶν ὀργανώσεων, χρηματοδοτεῖ ἡ Α.Τ.Ε., ἐξυπηρετοῦσα δύο θεμελιώδεις σκοπούς της, ἥτοι τὴν προστασίαν τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν παραγωγὴν τῆς συνεταιριστικῆς ὀργανώσεως τῶν ἀγροτῶν.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν παρομοίων ἐργασιῶν ἡ Α.Τ.Ε. προβαίνει εἰς τὴν χρηματοδότησιν καὶ ἄλλων γεωργικῶν ὀργανισμῶν καὶ ὀργανώσεων (Α.Γ. Ρ.Ε.Ξ., Σ.Ε.Κ.Ε. κλπ) εἰς ἐκτέλεσιν ρητῆς διατάξεως τοῦ καταστατικοῦ νόμου.

Β'. Χρηματοδοτήσεις διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ προμήθειαν εἰδῶν χρησίμων εἰς τοὺς ἀγρότας μέλη τῶν συνεταιρικῶν ὀργανώσεων πρὸς διάθεσιν εἰς τούτους. Ἡ ἀπὸ κοινοῦ προμήθεια δύναται ν' ἀφορᾷ εἰς πάντα τὰ εἶδη γεωργικῆς χρήσεως καὶ οἰκιακῆς ἀνάγκης, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν οἱ

ἀγρόται διὰ τὴν κίνησιν ἢ τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν (γεωργικά ἐφόδια, ἐργαλεῖα, ἀνταλλακτικὰ λιπάσματα, φάρμακα κ.λ.π.) διὰ τὴν συντήρησιν καὶ διατροφήν τῆς οἰκογενείας τῶν καὶ τοῦ ζωικοῦ τῶν κεφαλαίου (εἶδη ἐνδύσεως, ὑποδήσεως, διατροφῆς, κατοικίας, νομαὶ κλπ.).

Ὁ κλάδος οὗτος τῶν ἐργασιῶν τῶν γεωργικῶν συνεταιρικῶν ὀργανώσεων ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ προσατεύσῃ τὸ εἰσόδημα τοῦ παραγωγοῦ ὡς καταναλωτοῦ ἀπὸ τὴν κερδοσκοπίαν ἣτις ἐπωφελεῖται συνήθως ἀπὸ ὅλας τὰς δυσχερείας τῶν συνηθῶν καὶ τῶν περιστάσεων σπάνεως ἀγαθῶν, κακῶν συγκοινωνιῶν κλπ. διὰ νὰ προκαλέσῃ ἀδικαιολόγητον ὑψωσιν τῶν τιμῶν.

ΥΙΙ. Τὰ δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας.

Ταῦτα διακρίνονται βασικῶς ὡς ἑξῆς:

Α'. Δάνεια διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐφοδίων καὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἥτοι διὰ τὴν ἀγορὰν ἀροτριῶντων καὶ μεταγωγικῶν ζῶων, ἐργαλείων, μικρῶν μηχανημάτων καὶ λοιπῶν γεωργικῶν ἐφοδίων, ἀνέγερσιν σταύλων καὶ ἀποθηκῶν καὶ λοιπῶν γεωργικῶν οἰκοδομῶν, ἀπόκτησιν καὶ ἐγκατάστασιν ἀντλητικῶν συγκροτημάτων, ξηραντηρίων, κλιβάνων, μικρῶν ἀγροτικῶν βιοτεχνημάτων καὶ βιομηχανιῶν, ἀπόκτησιν γεωργικῶν μηχανημάτων (ἀλυσιστικῶν μηχανῶν, ἑλκυστήρων κλπ.).

Β'. Δάνεια δι' ἐπέκτασιν μικρῶν ἐκμεταλλεύσεων ἢ τὴν δημιουργίαν νέων, ἥτοι δι' ἀγορὰν κτημάτων καὶ γαιῶν, παραγωγικῶν ζῶων, νεοσσῶν κουκουλοσπόρου καὶ σμηνῶν, ἀνέγερσιν καὶ ἐπέκτασιν ἐγκαταστάσεων, φύτευσιν ὀπωροφόρων, δημιουργίαν φυτειῶν μηδικῆς κ.λ.π.

Γ'. Δάνεια δι' ἐγγείους βελτιώσεις ἀτομικὰς ἢ ὁμαδικὰς, ἥτοι δι' ἀρδευτικὰς βελτιώσεις, ἀποθραμνώσεις, ἐκχερσώσεις καὶ ἰσοπεδώσεις, ἀποστραγγίσεις καὶ ἀποξηράνσεις, ἐγκαταστάσεις τεχνικῆς βροχῆς, ἀνανεώσεις καὶ ἀντικαταστάσεις δενδροειδῶν καλλιεργείων, ἀναμιπελώσεις πληγυσιῶν φυτειῶν, βαθείας ἀρόσεις κ.λ.π.

Δ'. Δάνεια δι' ἴδρυσιν γεωργικῶν βιομηχανιῶν καὶ ἐγκαταστάσεων ἐπεξεργασίας καὶ ἀξιοποιήσεως τῶν προϊόντων, ἥτοι ἐλαιουργείων, σπορελαιουργείων, πυρηνελαιουργείων, ἐλαιοδεξαμενῶν, οἰνοποιείων, σταφιδεργαστασιῶν, κονσερβοποιείων, ἐκκοκκιστηρίων βάμβακος, ἀποφλοιωτηρίων, ὀρύζης, κανναβουργείων, τυρογαλακτοκομείων, ἐργοστασιῶν παρασκευῆς χυμῶν, πριστηρίων ξυλείας, ἀναπημιστηρίων κουκουλιῶν, στριπττηρίων μετάξης κ.λ.π.

V

Τὰ μέτρα διὰ τὴν ρευστοποίησιν τῶν παγωμένων πιστώσεων.

33. Αἱ παγωμέναι πιστώσεις καὶ τὰ αἴτια τούτων:

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν μέρος ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας ἐχρησιμοποίηθη πρὸς χορήγησιν δανείων, εἰς συνάλλαγμα ἢ ἐφόδια ἢ καὶ δραχμὰς εἰς ἐπιχειρήσεις ἰδίως βιομηχανικῆς παραγωγῆς ἐπὶ σκοπῷ ἀνασυγκροτήσεως κατ' ἀρχὰς καὶ περαιτέρω ἀναπτύξεως αὐτῶν. Τὰ δάνεια ταῦτα ἐχορηγήθησαν κατὰ μέρος μέσῳ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Δανείων ἢ

1. Βλ. ἀνωτέρω Κεφάλαιον ἕνατον § 9.

τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὑπὸ συνθήκας ἀτελοῦς ὀργανώσεως τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ ἑλλείψεως σοβαρῶν ἐλέγχων καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ πιστοδοτούμενα πρόσωπα καὶ τὸν τρόπον χρησιμοποίησεως τῶν δανείων ὡς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποτελέσματα. Περαιτέρω ἀνοχή ἐκ πολιτικῶν πολλὰς λόγων ἢ καὶ αἰτία πραγματικῆς ἀδυναμίας πολλῶν ὀφειλετῶν, ἐπέφερε τὴν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου σώρευσιν τῶν ἀνεξοφλήτων τοκοχρεωλυτικῶν δόσεων τῶν δανείων τούτων, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ τὸ μέγα πρόβλημα τῶν παγωμένων πιστώσεων.

Ἄλλ' εἰς τὰς ὀφειλάς ταύτας προσετέθησαν καὶ δάνεια χορηγηθέντα ἐκ τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν, τῶν διαθεσίμων τῶν Νομ. Πρ. Δημ. Δικαίου καὶ τέλος καὶ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. Τὸ σύνολον οὕτω τῶν ἐκ δανείων ὀφειλῶν τούτων ἀνέρχονται εἰς ἓν καὶ ἡμισίον δισεκατομμύριον δραχμῶν¹, πλὴν τῶν τοῦ Ι.Κ.Α. ἐξ ἀναβολῆς καταβολῆς ἐργοδοτικῶν εισφορῶν.

Διὰ τῆς καθυστερήσεως ταύτης τῆς καταβολῆς τῶν ληξιπροθέσμων δόσεων καὶ τῆς μετατροπῆς οὕτω τῶν δανείων τούτων εἰς μακροπρόθεσμα, ἐπῆλθεν ὠφέλεια μεγάλη τῶν ὀφειλετῶν λόγω τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος καὶ ζημία ἀντιστοίχως τῶν πιστωτῶν ἧτοι ἐν προκειμένῳ τοῦ Δημ. Δικαίου καὶ συνεπῶς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Προσπάθεια ἐπιταχύνσεως τῆς εἰσπράξεως τῶν καθυστερουμένων πρὸς τὴν Κ.Ε.Δ. ὀφειλῶν κατεβλήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1954, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν συνεπειῶν ἃς εἶχεν ἡ νομισματικὴ προσαρμογὴ ἐπὶ ὠρισμένων ὀφειλετριῶν ἐπιχειρήσεων². Πρὸς τοῦτο ἐγένετο εἰδικὴ ἔρευνα ἐπὶ τῶν συνθηκῶν λειτουργίας ἐκάστης δανειοδοτηθείσης ἐπιχειρήσεως, βάσει δὲ τῶν συμπερασμάτων ταύτης ἐγένετο εἰδικὴ ἐπαναρύθμισις τῶν ὄρων τῶν δανείων δι' ἐκάστην ἐπιχείρησιν. Γενικὸς ὅμως ὄρος ἐτέθη διὰ πάσας τὰς ἐπιχειρήσεις καταβολῆς τοῦ 40% τοῦ δανείου, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν δὲ ταύτην παρείχοντο οὐσιώδεις διευκολύνσεις, ὡς ἀπαλλαγὰὶ τόκων ὑπερμερείας, ἀναστολαὶ καταβολῆς χρεωλυσιῶν, ἐπιμήκυνσις χρόνου καταβολῆς τούτων, μειώσεις ἐπιτοκίων, κεφαλαιοποιήσις τοκοχρεωλυσιῶν κ.λ.π. Διὰ τῶν συμβιβασμῶν τούτων ἐπετεύχθη μὲν αὐξήσις καὶ τῶν εἰσπράξεων ἀλλ' ὁ μέγας ὄγκος τῶν ὀφειλῶν ἀπέμεινε ἀνεξοφλήτος.

Μετὰ μακρὰν ἀναμονὴν τὸ κράτος ἀπεφάσισε τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ρευστοποιήσεως τῶν πιστώσεων τούτων, ἕνα μέγα μέρος τῶν ὁποίων ἀπέτελεσαν, ὡς γνωστὸν τὸ ἰδρυτικὸν κεφάλαιον τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ ἐξέτασις τῶν δυνατῶν λύσεων ἃς ἐνεφάνιζε τὸ πρόβλημα τοῦτο καὶ ποία ἐκ τούτων θὰ ἦτο πλέον ἐνδεδειγμένη. Πάντως τὸ κράτος προέκρινε τὴν λύσιν τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῶν ὀφειλετριῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς πληρωμὴν, διότι ἐν ἀδυναμίᾳ τούτου ἐθέσπισε τὸν θεσμόν τῆς ἀναγκαστικῆς διαχειρίσεως ὑπὸ τῶν πιστωτῶν, ἢ ἀκόμη καὶ τῆς εἰδικῆς ἐκκαθαρίσεως³.

Σημειωτέον ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς ἀναγκαστικῆς διαχειρίσεως τῶν ὀφειλετριῶν ἐπιχειρήσεων ὑπὸ τῶν πιστωτῶν εἶχεν ἤδη εἰσαχθῆ παρ' ἡμῖν ἐπ' ἐσχάτων⁴. Πέραν ὅθεν τούτου θεσπίζεται οὕτω, παραλλήλως καὶ τὸ μέτρον τῆς ὑπα-

1. Αὗται εἶναι: Κ.Ε.Δ. Δρχ. 660 ἑκατ., Ἐθνικὴ Τράπεζα 546, Κτηματικὴ Τράπεζα 87, Τράπεζα Ἑλλάδος 230, Ι.Κ.Α. 350 ἑκατ. Δρχ. = 1.891.

2. Βλ. καὶ ν. 2941/1954.

3. Βλ. Πέτρ. Γουναράκη, "Ἄρθρα εἰς «Βῆμα» 31]7 καὶ 1]8 1954, ὑποστηρίζοντες τὴν κατάργησιν τῆς ῥήτρας δολλαρίου, τὴν γενικὴν μείωσιν τῶν ἐπιτοκίων κ.λ.π. βλ. σχετικῶς Σ. Πουλοπούλου, ὀρ. εἰλ. 74-76.

4. Ν. 2810/1954, ν. 2858/1954, ν.δ. 3336/1955, ν.ν.δ. 34440/1955, ν.δ. 3557/56, ν.δ. 3562/1956, ν. 3645/1956.

γωγῆς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πιστωτῶν, ὅπερ εἶναι μέτρον βαρύτερον. Σκοπὸς τοῦ θεσπιζομένου μέτρου εἶναι ἡ ταχεῖα ἴκανοποίησις τῶν δανειστῶν χωρὶς ὅμως κατὰ τὸ δυνατόν νὰ θιγῆ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπὶ σκοπῶ ἀποτροπῆς τῆς διαλύσεως αὐτῆς.

Τοιοῦτοτρόπως ἐν προκειμένῳ τὸ κράτος ἐπὶ σκοπῶ ἐξυπηρετήσεως γενικωτέρων δημοσίων καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων μετεχειρίσθη μέσα καὶ μεθόδους καθαρῶς ἰδιωτικοῦ δικαίου, πρὸς προστασίαν τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ἀσκηθείσης δημοσίας πιστώσεως τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Ὅλον συνεπῶς τὸ πρόβλημα τὸ δημιουργηθὲν ἐκ τοῦ θεσμοῦ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τῶν πιστωτῶν, ἐνέκειτο ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐὰν τὸ κράτος, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, ἦτο παρεσκευασμένον ἵνα ἐκμεταλλευθῆ ἀποτελεσματικῶς ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καθαρῶς βιομηχανικὰς ἃς ὑπήγαγεν ὑπὸ τὴν διοίκησιν του ὡς πιστωτοῦ. Ἄμφιβολος ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ ἔκτασις τῆς εφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ.

Ἐπ' ἐσχάτων νέον νομοθέτημα, ὁ νόμος 3956)1959 πειράται καὶ πάλιν νὰ δώσῃ λύσιν εἰς τὸ θέμα τῶν πιστώσεων τούτων. Πρὸς τοῦτο ἰδρύεται Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐξ ἐκπροσώπων τῶν κυρίων μεγάλων πιστωτῶν, Δημοσίου, Τ.Ε., Ο.Χ.Ο.Α., Ε.Τ.Ε. καὶ Ι.Κ.Α., εἰς ὃ ἀνατίθεται ὁ συμβιβαστικὸς μετὰ τῶν ὀφειλετῶν διακανονισμὸς τῶν ὀφειλῶν, ἄνευ ὅμως μειώσεως τῶν βασικῶν κεφαλαίων τῶν χρεῶν. Ἄλλὰ καὶ ἡ νέα ρύθμισις ἀφίνει ἄλυτον τὸ ἐξ ὑπαρχῆς ζήτημα ἐὰν τὸ κράτος δύναται ἐξυπηρετοῦν τὸ συμφέρον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας νὰ προβῆ εἰς τὴν ἀσκήσιν ἢ διάλυσιν τῶν ἐπιχειρήσεων αἰτινες καὶ πάλιν ἠθελον ἀρνηθῆ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν συμφωνηθέντων.

34. Ὁ θεσμὸς τῆς ὑπαγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πιστωτῶν¹.

Ἡ εἰδικὴ ρύθμισις ὑπὸ τοῦ νόμου ἀνεφέρετο μόνον εἰς ἀνωνόμους ἐταιρείας αἰτινες, παύουσαι τὰς πληρωμάς, δύνανται νὰ μὴ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς πτωχέσεως ἀλλ' εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένης δύο μορφὰς εἰδικῆς καταστάσεως: τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν πιστωτῶν ἢ τὴν εἰδικὴν ἐκκαθάρισιν. Προκαταρκτικὸν στάδιον τῆς ὑπαγωγῆς εἰς μίαν τῶν δύο τούτων καταστάσεων εἶναι ἡ ὑπαγωγή ὑπὸ προσωρινὴν διαχείρισιν δι' ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου. Διὰ τὴν τοιαύτην ὑπαγωγήν δέον νὰ συντρέξῃ ἡ προϋπόθεσις τῆς περὶ τούτου συγκαταθέσεως Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστωμένης παρὰ τῆ Τραπεζῆ Ἑλλάδος καὶ ἀποτελουμένης ἐκ προσώπων ἀνεγνωρισμένου κύρους καὶ εἰδικῶν περὶ τὰ οἰκονομικὰ ὡς καὶ ἐκπροσώπων τῶν βιομηχάνων. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, ὡς ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ Σ.Ε. ἀποτελεῖ ὄργανον τῆς δημοσίας διοικήσεως². Ἐτέρα προϋπόθεσις τῆς τοιαύτης ὑπαγωγῆς εἶναι ἡ αἴτησις τῶν πιστωτῶν. Τὸ δικαστήριον καθορίζει τὸν προσωρινὸν διαχειριστὴν ὅστις ἐντὸς τοῦ πολὺ ἐξαμήνου προβαίνει εἰς σύνταξιν ἀπογραφῆς καὶ ἰσολογισμοῦ κ.λ.π. καὶ εἰς πᾶσαν ἐνδεδειγμένην ἐνέργειαν διὰ τὴν συντήρησιν τῆς περιουσίας ἢ καὶ τὴν συνέχισιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ διαχειριστὴς καλεῖ μετὰ ταῦτα τὴν συνέλευσιν τῶν πιστωτῶν καὶ τὴν συνέλευσιν τῶν μετόχων ἵνα ἀποφανθῶσι περὶ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τὴν διαχείρισιν τῶν πιστωτῶν. Ἐὰν ἡ συνέλευσις τῶν πιστωτῶν ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν τότε ἐπανέρχεται ἡ ἐπιχείρησις εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Ἐὰν ἡ συνέλευσις τῶν μετόχων διαφωνήσῃ πρὸς τὴν

1. ν.δ. 3562/56, ν. 3645/1956, β.δ. 28-12-1956 (Α/303), ν. 3697/1957.

2. Σ.Ε. 1461/1957.

καταφατικήν απόφασιν τῆς συνελεύσεως τῶν πιστωτῶν τότε ἡ ἔταιρεία δύναται νὰ τεθῆ ὑπὸ εἰδικὴν ἑκκαθάρισιν, ἄλλως ἐπανέρχεται εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Ἐάν ἀποφασισθῆ ὑπὸ τῶν δύο συνελεύσεων ἡ θέσις τῆς ἔταιρείας ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν πιστωτῶν περιέρχονται εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων περιέρχονται εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν πιστωτῶν. Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῶν πιστώσεων χορηγοῦνται εἰς τοὺς πιστωτὰς ὀνομαστικοὶ τίτλοι τῆς ἀν. ἔταιρείας, ἴσης ὀνομαστικῆς ἀξίας πρὸς τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως ἑκάστου, παρέχοντες δικαιώματα προνομιακῆς ἀπολήψεως μερίσματος. Περαιτέρω ἡ ἔταιρεία δύναται νὰ ἐξαγοράσῃ τοὺς τίτλους αὐτούς, μετὰ δὲ τὴν πλήρη ἐξαγορὰν αὐτῶν αὕτη ἐπανέρχεται εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν μετόχων. Δύνανται ὁμως οἱ πιστωταί, μετὰ τριετίαν ἀπὸ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς ἔταιρείας εἰς τὴν διοίκησιν των, νὰ ἀποφασίσουν περὶ διαλύσεως αὐτῆς ἢ περὶ ὑπαγωγῆς τῆς ὑπὸ τὴν εἰδικὴν ἑκκαθάρισιν.

Ἄθροισμα οὗτος εἰσαχθεὶς κατ' ἀρχὰς ὡς ἐλέχθη μόνον διὰ τὰς ἀνωτέρω ἔταιρείας ἐπεξετάθη κατόπιν καὶ εἰς τὰς ὁμορρυθμοὺς καὶ ἑτερορρυθμοὺς ἔταιρείας¹.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὅλου θεσμοῦ συνεστήθη παρὰ τῷ Ὑπ. Οἰκονομικῶν (Γ.Δ.Δ.Λ.) Συμβούλιον ἐξ ἐκπροσώπων τοῦ Δημοσίου, Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Ο.Χ.Ο.Α. καὶ τοῦ Ι.Κ.Α. ἢτοι τῶν πιστωτῶν. Τὸ Συμβούλιον ἠδύνατο ν' ἀποφαίνεται καὶ περὶ συμβιβασμοῦ μετὰ τοῦ ὀφειλέτου, τῆς συμφωνοῦ ταύτης γνῶμης ὑποκειμένης εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Ἦδη διὰ τοῦ προδιαληφθέντος νόμου 3956/1959 ὁ συμβιβασμὸς κατέστη ἡ κυρία διαδικασία ρυθμίσεως τῶν παγωμένων πιστώσεων.

VI

Πολιτικὴ προστασίας τῶν κεφαλαίων.

35. Κεφάλαια ἐξωτερικοῦ: α) Εἰς τὰ μέτρα τῶν ὑπὲρ τῶν ἐπενδύσεων παρεμβάσεων πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰς εἰδικὰς ρυθμίσεις πρὸς προστασίαν τῶν εἰσαγομένων ἐκ τῆς ἄλλοδαπῆς κεφαλαίων καὶ προσέλκυσιν τούτων.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τὸ κράτος ἔλαβεν εἰδικὴν νομοθετικὴν πρόνοιαν περὶ προστασίας τῶν ἐπαναπατριζομένων κεφαλαίων² καὶ ἐπετράπη ἡ ἐντὸς ὀρισμένης προθεσμίας ἐπανεισαγωγή εἰς τὴν χώραν διὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κεφαλαίων εἰς ξένον νόμισμα ἢ συνάλλαγμα ἐξαχθέντων εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν κατὰ παράβασιν τοῦ νόμου περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίματος, ὅτε οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν ἀπαλλάσσονται πάσης ποινικῆς εὐθύνης διὰ τὴν παράβασιν ταύτην.

Περαιτέρω διὰ τοῦ νόμου³ ὑπεχρέωθησαν πάντα τὰ φυσικὰ πρόσωπα ἑλληνικῆς ἰθαγενείας, τὰ ἔχοντα τὴν κατοικίαν των ἢ διαμένοντα εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν ὡς καὶ τὰ ἔχοντα τὴν κατοικίαν των ἢ τὴν ἔδραν των ἐν Ἑλλάδι, φυσικὰ καὶ νομικὰ, πρόσωπα ὅπως δηλώσωσιν εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος πάσας τὰς εἰς τὰς Η.Π.Α. περιουσιακὰς αὐτῶν κτήσεις. Ἡ δὲ ἔλλοσις αὕτη κρατεῖται ἀπόρητος. Κατὰ τὸν νόμον θὰ ρυθμίζωνται διοι-

1. Β.Δ. 22/28-12-1956.

2. ν.1364/1949. ν. 1539/1950.

3. ν. 860/1949.

κητικῶς τὰ ποσοστά, οἱ τρόποι καὶ οἱ χρονικοὶ καὶ ἄλλοι ὅροι καθ' οὓς τὰ δηλούμενα περιουσιακὰ στοιχεῖα θέλουσι συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας δι' εἰσαγωγῆς αὐτῶν αὐτουσίων ἢ ὡς κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν κ.λ.π.

β) Τὰ μέτρα ταῦτα δὲν εἶχον τὴν ἀναμενομένην ἀποτελεσματικότητά οὐδὲ καὶ ἔτυχον σοβαρᾶς τινὸς ἐφαρμογῆς, τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κεφαλαίῳ μετὰ δυσπιστίας πάντοτε ἀποβλεπόντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν, λόγῳ τῆς καθυστερημένης αὐτῆς καταστάσεως. Τὸ μετ' ἀναθεώρησιν ὁμως Σύνταγμα, τὸ θεθὲν ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, περιέλαβεν εἰδικὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 112 αὐτοῦ, παρέχουσαν ἐξουσιοδότησιν εἰς τὸν νομοθέτην ὅπως δι' ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένου νόμου λάβῃ εἰδικὴν πρόνοιαν περὶ προστασίας τῶν ἐν τῇ χώρᾳ εἰσαγομένων πρὸς τοποθέτησιν ξένων κεφαλαίων. Προϋπόθεσις συνεπῶς τῆς προστασίας εἶναι οὐχὶ ἀπλῶς ἡ εἰσαγωγή ἀλλ' ἡ τοποθέτησις ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ξένου κεφαλαίου'. Ἐν ὄψει τῆς διατάξεως ταύτης ἐθεσπίσθη ἤδη τὸ ν.δ. 2657/53 περὶ προστασίας ξένων κεφαλαίων, δι' οὗ τὸ Κράτος ρυθμίζει τὸν τρόπον τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς λειτουργίας τῶν κεφαλαίων τούτων ἐπὶ σκοπῷ ὅπως δημιουργηθῶσιν εὐνοϊκοὶ καὶ σταθεροὶ ὅροι τοποθετήσεώς των, ὥστε νὰ ἔλκυσθῶσι δι' ἐπενδύσεις εἰς τὴν χώραν. Ὁ νόμος οὗτος δὲν δύναται πλέον νὰ καταργηθῇ. Τὰ σχετικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενα μέτρα εἶναι τὰ ἑξῆς κατὰ τὰς κυρίας αὐτῶν γραμμάς. α) Ἡ προστασία παρέχεται εἰς πᾶν κεφάλαιον τοῦ ἐξωτερικοῦ τοποθετούμενον εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις αἰτίτινες συμβάλλουν εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον τῆς χώρας. β) Ἡ εἰσαγωγή τῶν τοιούτων κεφαλαίων ἐπιτρέπεται κατόπιν ἐγκρίσεως παρεχομένης διὰ Β. Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν, δι' οὗ καθορίζονται καὶ οἱ ὅροι τῆς εἰσαγωγῆς, ἐκδιδόμενου δὲ κατόπιν γνώμης εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὰ σχετικὰ διατάγματα ἐκδίδονται ἐφ' ἅπαξ καὶ εἶναι ἐπιτρεπτὴ ἢ τροποποιήσις τούτων μόνον ἐὰν εἰς τὴν τροποποίησιν των συναίνῃ ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ εἰσαχθέντος κεφαλαίου. γ) Διὰ τῆς συμβάσεως μεταξὺ κράτους καὶ ἰδιοκτῆτου τοῦ εἰσαγομένου κεφαλαίου καθορίζονται οἱ ὅροι τῆς ἐπιστροφῆς, ἐξυπηρετήσεως κ.λ.π. δ) Ἡ ἐξαγωγή συναλλάγματος διὰ μὲν τὴν ἐπιστροφήν κεφαλαίου δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὰ 10% ἐτησίως τοῦ εἰσαχθέντος κεφαλαίου, τὰ 12% τοῦ κεφαλαίου προκειμένου περὶ κερδῶν καὶ τὰ 10% προκειμένου περὶ τόκων. Δημιουργοῦνται δὲ εἰδικοί λογαριασμοὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ παρακρατήσεως συναλλάγματος ὡς ἐγγυήσις διὰ τὴν κατὰ ἀνω ἐξαγωγήν. ε) Ἀπαγόρευσις ἐξαγωγῆς προϊόντων τῶν οὕτω ἰδρυμένων ἐπιχειρήσεων ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιβληθῇ μόνον ἐφ' ὅσον αἱ ἀνάγκαι τῆς χώρας κατὰ τὰ προϊόντα ταῦτα δὲν καλύπτονται διὰ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς. στ) Παρέχεται εἰδικὴ φορολογικὴ μεταχείρισις. Βάσει τοῦ νομοθετήματος τούτου πολλὰ διατάγματα ἐξεδόθησαν δι' ὧν ἐρρυθμίσθησαν οἱ ὅροι τῆς οἰκονομικῆς λειτουργίας ἐν τῇ χώρᾳ εἰς ξένον νόμισμα κεφαλαίων. Οὕτω διὰ τοῦ Β. Δ. τῆς 9/11-5-1957 ἐρρυθμίσθη εἰσαγωγή κεφαλαίων εἰς δολλάρια (μέχρι 375.000) ὑπὸ τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἐταιρείας. Ἐπίσης πολλὰ διατάγματα ἀναφέρονται εἰς τὴν νηολόγησιν πλοίων ἑλλήνων πλοιοκτητῶν ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν.

Εἰς τὰ μέτρα προσελκύσεως τῶν ξένων κεφαλαίων πρὸς ἐπένδυσιν των εἰς τὴν χώραν δέον νὰ καταλέγωμεν καὶ τὸ μέτρον τῆς μετατρεψιμότητος τῆς δραχμῆς περὶ οὗ ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω.

1. Βλ. Ἄγγ. Ταισευλιῆ, Ἡ προστασία τῶν ξένων κεφαλαίων, 1957.

35. Κεφάλαια έσωτερικού: α) Είς τὰ μέτρα αναπτύξεως τῶν ἐπενδύσεων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν εἰδικὴν εὐνοικὴν μεταχείρισιν φορολογικῶς τῶν κερδῶν τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, περὶ ὧν εἰδικῶς προέβλεψαν τελευταίως τροποποιήσεις τῆς νομοθεσίας τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος¹. Τὰ μέτρα ταῦτα εἶναι 1) ἔκπτωσης μέχρι 1% ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν αὐτῶν τῶν ἐπιχειρήσεων αἰτίνας ἐνεργοῦσιν ἐξαγωγὰς τῶν προϊόντων αὐτῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν. 2) τὰ ἀνώτατα ὅρια ἀποσβέσεων τῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς αὐξάνονται κατὰ 50% διὰ τὴν ἀπόσβεσιν κτισμάτων, μηχανημάτων καὶ ἐν γένει ἐγκαταστάσεων αὐτῶν. 3) ἐπὶ μετατροπῆς προσωπικῆς ἢ ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ἀνώνυμον ἢ προκύπτουσα ὑπεραξία τῶν μετοχῶν ἢ τοῦ κεφαλαίου δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος κ.λ.π.

Νέα τοιαῦτα μέτρα προέβλεφθῶσαν καὶ διὰ τελευταίως θεσπισθέντος νομοθετήματος, ἀναφερόμενα εἰς τὴν διευκόλυνσιν τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ². Διὰ τούτων παρέχεται εἰς τὰς ἡμεδαπὰς βιομηχανικὰς καὶ βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις, αἰτίνας ἤθελον προβῆ ἔντος τοῦ 1960—1964 εἰς νέας παραγωγικὰς ἐν τῇ χώρᾳ ἐπενδύσεις, τὸ δικαίωμα ὅπως ἐκπέσωσιν ὑπὸ ὠρισμένης προϋποθέσεως τὰς γενομένας δαπάνας ἐκ τῶν εἰς τὸν φόρον εἰσοδήματος ὑπαγομένων κερδῶν.

β) Τέλος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπενδύσεων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ εἰς τὴν παραγωγὴν, θεσπίσθησαν εἰδικαὶ διατάξεις περὶ ἀσφαλιστικῶν ρητῶν, φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν καὶ ἄλλων διευκολύνσεων εἰς ὁμολογιακὰ δάνεια ἢ προνομίουχους μετοχὰς ἐκδιδομένας διὰ παραγωγικοὺς σκοποὺς³. *

1. ν.δ. 3765/1957.

2. δ. 4002/1959.

3. ν.δ. 3746/1957. Βλ. σχετικῶς «Κεφ. II», § 29.

* Εὑρίσκεται ἤδη ὑπὸ ἐκτύπωσιν τὸ παρὸν ἔργον ὡς μίαν σειράν ἀποφάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς μετερρίθμισε τὸσον τὰ τῆς χρηματοδοτήσεως, διὰ διευρύνσεως ταύτης ὠρισμένων κλάδων τῆς οἰκονομίας, ὅσον καὶ τὰ τοῦ ὕψους τῶν διαφορῶν κατηγοριῶν τῶν ἐπιτοκίων. Χάριν τῆς ἐνημερότητος παραθέτουμεν κατωτέρω τὰς ἀποφάσεις ταύτας.

α) Ν.Ε. ὑπ' ἀριθ. 1079/1959 περὶ χρηματοδοτήσεως τῆς βιοτεχνίας διὰ κεφαλαίων κινήσεως κ.λ.π.— 1109/1959 περὶ χρηματοδοτήσεως τῆς βιοτεχνίας.— 1053/1959 περὶ χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας διὰ κεφαλαίων κινήσεως.— 586/1959 περὶ συμπληρώσεως ἀποφάσεως 1109.— 1121/1959 περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τραπεζῶν χρηματοδοτήσεως τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξαγομένων εἰδῶν.— 1127/1959 περὶ χρηματοδοτήσεως γονδρεμπορίου ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν.— 1127/1959 περὶ χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας διὰ κεφαλαίων κινήσεως ἰδίᾳ ἀρμοδιότητι τῶν Τραπεζῶν.

β) Ν.Ε. ὑπ' ἀριθ. 1116/1959, περὶ ἐπιτοκίου γαρηγομένου ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Ἑλληνικῆς ἐπὶ τῶν παρ' αὐτῇ καταθέσεων τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν. 113/1959, περὶ καθορισμοῦ νέου ἀνωτάτου ὁρίου ἐπιτοκίων καὶ προμηθειῶν ἐνίων ἐκ τῶν τραπεζικῶν πιστώσεων. 1135/1960, περὶ καθορισμοῦ ἐπιτοκίων τῶν παρὰ Τραπεζαίαις καταθέσεων.—δπ' ἀριθ. 29 καὶ 30/1960 ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

ΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΩΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΝ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ

1. Αι παρεμβάσεις εις τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν. 1. Ἡ παρέμβασις τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα γενικῶς.—2. Παρεμβάσεις εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπιχειρήσεως.—3. Παρεμβάσεις εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῶν ἐργαζομένων.—4. Παρεμβάσεις τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως.—5. Παρεμβάσεις τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὰς διαρθρώσεις τῆς ἀγορᾶς.—6. Παρεμβάσεις τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

II. Ἡ δημοσία ἐπιχείρησις.—7. Ἐννοία τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως.—8. Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως.—9 Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως.—10. Αἱ Δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἐν Ἑλλάδι.

I.

Αἱ παρεμβάσεις εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

I. Ἡ παρέμβασις τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα γενικῶς: Α'. Τὸ οικονομικὸν καὶ νομικὸν ἐκεῖνο φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν συνήθως δημοσίαν ἐπιχείρησιν, κατ' ἀντιδιαστολὴν ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν συνήθως ἐπιχείρησιν ἰδιωτικὴν, οὔτε σαφῶς διακεκριμένον εἶναι τῆς ὅλης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος οὔτε καὶ ἐνιαῖα χαρακτηριστικὰ καὶ τύπους διαμορφώσεως παρουσιάζει. Ἀντιθέτως μάλιστα ἀποτελεῖ μέρος τῆς γενικωτάτης καὶ διασπάρτου καταστάσεως τῆς δημοσιοποιήσεως τῆς οἰκονομίας, ἣτις ἐκδηλοῦται εἰς τὸ σύγχρονον οἰκονομικὸν καθεστῶς πάσης κοινωνίας, οὕτως ὥστε καὶ ἡ δημοσιοποίησις τῆς ἐπιχειρήσεως νὰ εἴναι στενῶς συνυφασμένη μετ' ἐκεῖνο ποῦ ὀνομάζομεν καθεστῶς τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ νὰ παρουσιάσῃ μίαν μεγάλην κλίμακα διαμορφώσεων καὶ σχέσεων ἣτις ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἀπλῶν παρεμβάσεων τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἀπορρόφησιν ὑπὸ τῆς δημοσίας ἐξουσίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἰς ὅλην τὴν κλίμακα καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν σχέσεων αὐτῶν, μεταξύ δημοσίας ἐξουσίας καὶ ἐπιχειρήσεως, ἐνυπάρχει μία κοινὴ σκοπιμότης τοῦ δημοσίου δικαίου: νὰ ὑποτάξῃ τὴν οἰκονομικὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ὠρισμένους ὅρους, δεσμεύσεις ἢ προορισμοὺς γενικωτέρου συμφέροντος¹. Κατὰ συνέπειαν ἡ μελέτη τοῦ καθεστώτος τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπιβάλλει ὅπως ἐξετασθῶσιν ὅλαι αἱ μορφαὶ ἃς λαμβάνουν αἱ ἐπεμβάσεις εἰς τὴν ἐλευθέρ-

1.—Δ. Στεφανίδη, Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐφαρμοσμένην κοινωνικὴν οἰκονομίαν, 1952, σελ. 61: ἐπιδικεῖται ὅπως αἱ αὐτόματοι ἐκδηλώσεις τῶν παραγωγικῶν προσπαθειῶν, παύσαν βλαβερῶς νὰ κεντυθῶσιν τὴν οἰκονομίαν. Γενικώτερον βλ. αὐτόθι σελ. 61—67.

ραν επιχειρηματικήν δραστηριότητα τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἀπὸ ἀπόψεως εἶδους καὶ ἐντάσεως αὐτῶν, μέχρι τῆς τελικῆς μορφῆς αὐτῶν ἧτις εἶναι πλήρης ἀλλαγὴ τοῦ φορέως τῆς ἐπιχειρήσεως¹.

Β'. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἐλευθέρως οἰκονομικῆς δραστηριότητος δέον νὰ διαλευκανθοῦν προκαταβολικῶς ὡρισμένα σημεῖα. Ἐσυνηθίσαμεν ἐκ παραδόσεως καὶ ἐκ ψυχολογικῆς ἐπιρροῆς ὡρισμένων νομικῶν σχημάτων καὶ τύπων, οὓς μᾶς παρέδωσε τὸ κλασσικὸν ἰδιωτικὸν δίκαιον, νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὑφίσταται πράγματι ἐλευθέρως οἰκονομικὴ πρωτοβουλία καὶ δραστηριότης ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ὁ ἰδιώτης ἐπιχειρηματίας δύναται κατ' αὐτόνομον βούλησιν νὰ ρυθμίξῃ τὴν πορείαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μείζονος κέρδους ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ κοινοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι κατὰ βάσιν ἐσφαλμένη καὶ ἀποτελεῖ μίαν ἐκτὸς πραγματικότητος μεταφορὰν τῆς φιλελευθέρως οὐτοπίας καθ' ἣν ὁ νόμος τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ δημιουργεῖ αὐτομάτως τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην. Ἀντιθέτως ἡ σύγχρονος οἰκονομικὴ ἀνάλυσις ἀπέδειξε καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μέχρι ποίου σημείου δὲν ὑφίσταται ἐλευθέρως ἀγορὰ ἀνταγωνισμοῦ, ἀλλ' εἰς ἡμιμονοπωλιακὴν κατάστασιν, οὕτως ὥστε ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ δραστηριότης νὰ καθορίζεται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν ἰδίων της νόμων καὶ καταστάσεων, οὓς δημιουργοῦσιν αἱ ἡμιμονοπωλιακαὶ καταστάσεις ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν οἰκονομικῶν μονάδων. Ἀφ' ἑτέρου τὸ ἰδιωτικὸν καὶ ἐμπορικὸν δίκαιον, ὡς διεμορφώθη ἤδη κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ἰδίᾳ διὰ τῶν θεσμῶν τῶν ἀνωνύμων καὶ λοιπῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν, περιέβαλε τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα διὰ πλείστων ὅσων περιορισμῶν, δεσμεύσεων, προϋποθέσεων δράσεως, ἐλέγχων καὶ τύπων ἐνεργείας, οἵτινες ἐθεωρήθησαν, παραδόξως ἀπὸ πολλοῦ, ὡς φυσικὸν καὶ αὐτονόητον παρακολούθημα τῆς λεγομένης ἐλευθέρως δραστηριότητος. Τέλος ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐπαγγελματικῶν ὁργανώσεων καὶ τῶν γενικωτέρων δι' αὐτῶν ὁργανωμένων ταξικῶν σχημάτων, ἐπέβαλε, μέσῳ τῆς ἰδίας τούτων ἐπαγγελματικῆς συλλογικῆς διοικήσεως, νέους θεσμούς, προσανατολισμούς καὶ βάρη εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα. Ὅθεν ἡ καταγωγὴ τοῦ παρεμβατισμοῦ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὸ ἤδη ὑπὸ τὸ φιλελευθέρων καθεστῶς δημιουργηθὲν κλίμα τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, καθ' ὃ αὕτη ἦτο ἤδη πολλᾶκις δεσμία ἐκ γενικωτέρων κανόνων καὶ ἐξερτημένη ἐκ συλλογικῶν καταστάσεων.

Γ'. Εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν τρία εἶναι τὰ βασικὰ στοιχεῖα τὰ συνυφασμένα πρὸς τὴν φύσιν αὐτῆς : α) ἡ νομικὴ ἐγγύησις περὶ τῆς ἀπεριορίστου κατ' ἀρχὴν ἰδιοποιήσεως τῶν ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως πηγαζόντων ἀγαθῶν καὶ τῆς κατὰ βούλησιν χρήσεως τούτων, β) ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτονομίας τοῦ ἰδιοκτῆτου τῆς ἐπιχειρήσεως ἐν τῇ διοικήσει αὐτῆς καὶ γ) τὸ βασικὸν κίνητρον τοῦ μεγαλύτερου δυνατοῦ κέρδους ὅπερ καθορίζει τὴν δραστηριότητα τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἀποτέλεσμα τῆς συνδρομῆς τῶν τριῶν τούτων οἰκονομικο-νομικῶν ὄρων εἶναι ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας παρ' ὅτι φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ τὸν ἀντίθετον κανόνα, προσπαθεῖ πράγματι νὰ διασπάσῃ τὴν σχέσιν ἐξαρτήσεως ἧτις ὑπάρχει μεταξύ τοῦ κόστους τῶν συντελεστῶν τῆς

1. Διὰ τὸ γενικὸν ζήτημα τῆς κρίσεως τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν παρεμβάσεων τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα ἐν γένει βλ. Β. V. Damalas, *La crise du capitalisme et le problème de l'économie dirigée 1946* σ.λ., 288 ἐπ. Α. Angelopoulos, *planisme et progrès social*, 1953.

παραγωγής και τῆς τιμῆς τῶν ἀγαθῶν ἢ τῶν ὑπηρεσιῶν ἄς οὗτος προσφέρει, διὰ τῆς τάσεως ὑψώσεως τῆς τιμῆς τῶν προϊόντων του ¹. Καί ἐάν μὲν λειτουργήσῃ ὁ νόμος τῆς προσφοράς και τῆς ζήτησεως πρέπει εἰς τὸ ἀνοιγμα παντὸς κέρδους ἐν τῇ ἀγορᾷ νὰ σπεύσουν νὰ εἰσέλθουν νέαι ἐπιχειρήσεις, ν'αὐξήσῃ ἡ προσφορά και οὕτω νὰ ἐπανέλθῃ ἡ τιμὴ εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ πραγματικοῦ κόστους. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει ἢ ἐν μέρει συμβαίνει και οἱ ὑφιστάμενοι ἐκάστοτε ἐπιχειρηματῖαι ἔχουν πάντα λόγον νὰ καταβάλουν πᾶσαν τέχνην νὰ ἐμποδίσουν τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου ἐκείνου, ἵνα ἀκριβῶς ἐπιτύχουν τὴν ἀνεξαρτοποίησιν τοῦ κέρδους ἀπὸ τὸ κόστος παραγωγῆς.

Ὅθεν ἐνῶ ὁ ἐπιχειρηματίας ἐκπροσωπεῖ τὸ συμφέρον τοῦ μείζονος κέρδους ἀνεξαρτήτως κόστους, ἡ δημοσία ἐξουσία ἐκπροσωπεῖ ἀντιθέτως τὸ μείζον συνολικὸν ὠφελος μὲ τὸ ἐλάχιστον κατὰ τὸ δυνατόν ἀτομικὸν κέρδος, δηλαδὴ τὴν ἀντίθετον θέσιν. Οὕτω ἐκ τῆς ἀντιθέσεως αὐτῆς προκύπτει ἡ κρατικὴ παρέμβασις και σχηματίζεται ἡ ἔννοια περαιτέρω τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, σκοπούσης νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος μὲ τὸ ἐλάχιστον, πάντως τὸ ἀληθές, παραγωγικὸν κόστος, ἐπὶ περιορισμῶ τῆς παρεμβολῆς τῆς ἱκανοποιήσεως ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως οὕτω τῆς ἀντιθέσεως, μεταξύ ἰδιωτικοῦ και δημοσίου συμφέροντος, ἐπήγαγεν ὁ πρῶτος μέγας κύκλος τῶν παρεμβάσεων τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν, ὃν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἐπέμβασιν εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. ²

Κατὰ ταῦτα ἡ ἀρχὴ τῆς παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν, μὲ κριτήρια δημοσίου συμφέροντος, εἰσάγει ἕνα νέον παράγοντα εἰς τὴν οἰκονομικὴν λειτουργίαν, καθ' ὃν τὸ ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως κέρδος δὲν προσδιορίζεται μόνον ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων ἀλλὰ και ἐκ τῶν κριτηρίων τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

Δ'. Περαιτέρω ὁμως εἶναι φανερόν, ὅλη δὲ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις ἐπιβεβαιώνει τοῦτο, ὅτι ὁ συνδυασμὸς τῶν τριῶν στοιχείων τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπὶ σκοπῶ ἐπιτεύξεως τοῦ μείζονος κέρδους, ἔχει ἄμεσον ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως, ἧς ἡ ἀνάπτυξις δίδει εἰς τὸ κέρδος σταθερόν και αὐξόν περιεχόμενον ³. Κατὰ συνέπειαν ἱκανοποίησις διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς τοῦ κέρδους σημαίνει και πάλιν δυνατότητα διασπάσεως τῆς σχέσεως κόστους και κέρδους, τοῦτο δὲ προκαλεῖ ἕτερον μεγάλην σειρὰν ἐπεμβάσεων τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, αἰτίνας ἐποτελοῦσι τὸν κύκλον τῶν λεγομένων παρεμβάσεων εἰς τὸ μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεων. Πρὸς τὸν κύκλον δὲ αὐτὸν συναρτᾶται κατὰ κάποιον τρόπον και ὁ ἕτερος κύκλος τῶν παρεμβάσεων, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ε'. Ὑπὸ τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν ὁ τελευταῖος κύκλος τῶν παρεμβάσεων, συναρτᾶται πρὸς τὴν βασικὴν ἀλλαγὴν τοῦ κινήτρου τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ τῆς ὑποκαταστάσεως πλήρως τοῦ δημοσίου συμφέροντος εἰς τὸ ἰδιω-

1. J. Meynaud, *Politique économique comparée*, Cours 1954-1955, σελ. 604.- G. L. Campion, *Traité des entreprises privées*, 1948, II, σελ. 327.

2. R. E. Lue, *The regulation of businessmen, social conditions of government, economic control*, 1932. Διὰ τὴν μελέτην ἐιδικώτερον τῶν πολλαπλῶν παρεμβάσεων τοῦ κράτους εἰς H. H. A. εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν βλ. M. Anshen - F. D. Wornuth, *Private enterprise and public policy*, 1954.

3. G. L. Campion, *op. cit.* 1945, I, σελ. 119 ἐπομ. και A. Mural, *Economie privée des entreprises*, 1952, σελ. 217 ἐπομ.

τικόν τοιοῦτον εἶτε εἰς ὑφισταμένας ἤδη ἐπιχειρήσεις εἶτε διὰ τῆς ἀναλή-
φews νέων τούτων.

Βεβαίως μεταξύ τοῦ τελευταίου τούτου κύκλου τῶν παρεμβάσεων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν κυρίως κρατικὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα καὶ τῶν ἄλλων κύκλων τῶν παρεμβάσεων, δὲν ὑπάρχει συνήθως ἀμεσος σχέσις καὶ συνέχεια, καίτοι δύναται ἐν τῇ γενικῇ πολιτικῇ τοῦ κράτους νὰ συνδέωνται. Ὑπάρχει ὅμως ἡ αὐτὴ σκοπιμότης μὲ διαφορὰν μόνον ἐντάσεως καὶ ἐκτάσεως τῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὴν διάρθρωσίν τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶ-
τος¹.

Ὅσον λοιπὸν καὶ ἂν θέλωμεν νὰ τὸ ἀμελήσωμεν ὅλα αὐτὰ τὰ συ-
στήματα τῶν παρεμβάσεων δημιουργοῦν ἤδη μίαν γενικὴν κατάστασιν εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἕνα κλίμα κατευθυνομένης οἰκονομικῆς δρα-
στηριότητος, ὅπερ προσδίδει κατὰ βάθος εἰς τὴν ὅλην οἰκονομίαν μορφὴν καθεστῶτος καὶ γενικοὺς ὅρους δημοσιοποιήσεως ἢ ἐθνικοποιή-
σεως, τουτέστιν οἰκονομικοῦ συνόλου προοριζόμενου διὰ γενικὰ πρωτί-
στως συμφέροντα.

2. Παρεμβάσεις τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὴν
αὐτονομίαν τῆς ἐπιχειρήσεως: Α'. Αἱ ἐπεμβάσεις αὗται ἀνα-
φέρονται εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ κράτους νὰ ἐλέγξη, κανονίσῃ, περιορί-
σῃ καὶ κατευθύνῃ τὴν αὐτονομίαν τοῦ διοικοῦντος τὴν ἐπιχείρησιν διὰ
λόγους γενικωτέρων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συμφερόντων. Παρα-
μένει οὕτω ὁ κανὼν ὅτι τὸ δικαίωμα διοικήσεως τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ δὲν
καταλύεται.

Αἱ παρεμβάσεις αὗται ἀπὸ ἀπόψεως μορφῶν, δηλαδὴ ὀργάνων ἀσκήσεως
τούτων, δύναται νὰ εἶναι τριῶν εἰδῶν. Εἶτε ἀσκοῦνται ὑπὸ τῶν ὀργάνων
τῆς δημοσίας διοικήσεως, οὕτως ὥστε κατ' οὐσίαν ἕνας νέος ἄλλ' ἔξω-
τερικὸς παράγων προστίθεται εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῆς. Εἶτε ἀσκοῦνται ὑπὸ τῶν
ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἐργαζομένων, οὕτως ὥστε ὑπάρχων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει
παράγων προσλαμβάνει διάφορον παρὰ τῇ διοικήσει αὐτῆς σημασίαν.
Εἶτε ἀσκοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κλάδου διὰ τοῦ συλλογικοῦ
ὀργάνου τοῦ ἐπαγγέλματος.

Β'. Ὁλόκληρος ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους καὶ αἱ πάσης φύσεως
παρεμβάσεις αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ἐπηρεάζουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως
τὴν ἐπιχείρησιν: κοινωνικὴ πολιτικὴ, ἐργατικὴ πολιτικὴ, φορολογικὴ
πολιτικὴ, πολιτικὴ διανομῆς ἀγαθῶν καὶ πρώτων ὑλῶν, πολιτικὴ τιμῶν,
πολιτικὴ ἐπενδύσεων κ.λ.π. τὰ πάντα ἐν τελικῇ ἀναλύσει καταλήγουν νὰ
καθορίσουν ἕνα παράγοντα δεσμεύοντα ἢ ἐπηρεάζοντα τὴν ζωὴν τῆς ἐπι-
χειρήσεως². Ἄλλ' ἐν προκειμένῳ θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν εἰδικῶν καὶ συγ-
κεκριμένων ἐκείνων παρεμβάσεων τῶν εὐθέως ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς ἐπι-

1. Παρέχεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι πρό-
βλημα ἀνήκον πρὸς μελέτην καὶ λύσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς ὀργανωτικῆς καὶ τῆς ἐφηρ-
μοσμένης οἰκονομικῆς, αἵτινες παρέχουν τὰς ζητούμενας λύσεις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομέ-
νων τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος. Ἐν τούτοις πό-
σον ἐπηρεάζει καὶ καθορίζει τὴν ὀργανώσιν τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως ἀμέσως καὶ
ἐμμέσως ἡ κρατικὴ παρέμβασις βλ. I. Χρυσόπου, Ὁργανώσις καὶ Διοίκησις τῶν ἐπιχει-
ρήσεων 1958 σελ. 189, 66, 58, 55, κλπ. Διὰ τὴν σημασίαν τῆς παρεμβάσεως εἰς τὸν
τομέα τῆς πιστοδοτήσεως βλ. G. Delfosse, La gestion financière des entreprises pri-
vées, 1945 σελ. 246 ἐπ.

2. Περὶ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἔχει ἡ νομικὴ μορφή τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπὶ τῆς λογι-
στικῆς ὀργανώσεως τῆς βλ. Μ. Τσιμάρα, Ἀρχαὶ Γενικῆς Λογιστικῆς, β' ἐκδόσις σ.β.
30 καὶ 50 ἐπ.

χειρήσεως μέσω καθορισμού τῆς αὐτονομίας τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀκουσμένων.

α) Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσωμεν διὰ μακρῶν τοὺς τεχνολογικούς καὶ μηχανολογικούς ἐλέγχους τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ ἀπόψεως ἀσφαλείας, ὑγιεινῆς κ.λ.π. ¹.

β) Τοὺς ἐλέγχους τῶν ποιοτήτων τῶν παραγομένων ἢ πωλουμένων προϊόντων τοὺς ἐπιβαλλομένους ὑπὸ τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος ².

γ) Τὴν διατίμησιν ἢ κοστολόγησιν πολλῶν κατηγοριῶν παραγομένων ἀγαθῶν, ὡσαύτως βάσει τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος ³.

δ) Ὁ σοβαρώτερος τῶν ἐλέγχων εἶναι, ἡ διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς βιομηχανικῆς ἢ βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως ἢ διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ εἴδους παραγωγῆς ἢ διὰ τὴν μετατόπισιν τῆς ἐγκαταστάσεως, ἀπαιτήσεις προηγουμένης ἀδείας τῆς διοικῆσεως (Ἵπ. Βιομηχανίας), ἐλεγχούσης τὸ ἀπὸ ἀπόψεως συμφέροντος τῆς ἐθνικῆς καὶ τοπικῆς οἰκονομίας ἐνδεδειγμένον τῆς αἰτουμένης ἀναπτύξεως ἢ μεταβολῆς. Διὰ τοῦ ἐλέγχου τούτου δύναται νὰ ἐπιβληθῇ περιορισμὸς εἰς τὸ ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἰδιοκτησίας πηγάζον δικαίωμα τῆς ἀπεριορίστου χρησιμοποίησεως τοῦ ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως κέρδους, διὰ τὴν ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ ἀνάπτυξιν καὶ ἰσχυροποίησιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ αὐτὴ ἀδεία ἀπαιτεῖται καὶ διὰ τὴν ἰδρυσιν βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, δυναμένου οὕτω νὰ ἐπέλθῃ περιορισμὸς εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπίλογον τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος καὶ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἀτομικῆς κτήσεως ⁴.

ε) Ἄτερος θεμελιώδης περιορισμὸς τῆς αὐτονομίας τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὰς σχέσεις κεφαλαίου καὶ ἐργασίας καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ ρύθμισις αὐτῶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν ἐλευθέρων συμβατικῶν σχέσεων. Πρόσληψις τῶν ἐργατῶν διὰ μέσου τοῦ Γραφείου Εὐρέσεως Ἐργασίας, ἀναγκαστικὴ τοποθέτησις μισθωτῶν μέχρι ὀρισμένου ποσοστοῦ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, περιορισμοὶ εἰς τὴν ἀθρόαν ἀπόλυσιν μισθωτῶν καὶ εἰδικὰ ἀποζημιώσεις λόγω ἀπολύσεως, καθορισμὸς κατωτάτων ὁρίων μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, κατάρτισις τῆς ἐργασιακῆς συμβάσεως μέσω τῆς διαδικασίας τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, ἀναγκαστικὴ διαιτητικὴ διαδικασία πρὸς λύσιν τῶν συλλογικῶν διαφορῶν τῆ συμμετοχῆ τοῦ κράτους, ὑποχρεωτικὰ ἀδειὰ καὶ ὑποχρεωτικὴ ἀμοιβὴ ὀρισμένων ἡμερῶν μὴ ἐργασίας, ἀναγκαστικὴ εἰσφορὰ διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισιν τῶν ἐργαζομένων, περιορισμὸς τοῦ δικαιώματος ἀπεργίας εἰς τὸν ἐργοδότην, καθορισμὸς ἀνωτάτου ὁρίου ὥρων ἐργασίας καὶ εἰδικὴ πρὸς ὑπέρβασιν τούτων ἀδεία ἀπαγορευομένης τῆς χρησιμοποίησεως τῶν αὐτῶν ἐργατῶν, εἰδικὰ εὐθῦναι ἐκ τῶν κινδύνων τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος κ.λ.π. ⁵.

στ) Περιορισμοὶ πολλάκις ἐπιβάλλονται καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς μορφὰς τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω ἡ τραπεζικὴ πιστοδότησις διέπεται, κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰ ποσὰ, ὑπὸ κανόνων καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ κράτους. ⁶ Ἐνίοτε ἐπιβάλλονται καὶ ἀπαγορεύσεις ἐκδόσεως κινητῶν

1. Βλ. περὶ τούτων Κεφάλαιον ΙΓ'.

2. Βλ. περὶ τούτων Κεφάλαιον ΙΔ'.

3. Ὁμοίως βλ. Κεφάλαιον ΙΑ'.

4. Βλ. Κεφάλαιον ΙΓ'.

5. Πᾶσαι αἱ ρυθμίσεις αὗται ἐπετέλεσαν ἀντικείμενον νομοθετικῆς προβλέψεως παρ' ἡμῖν. Βλ. διὰ τοὺς θεσμοὺς τοῦ ἐργατικῶν δικαίου Χρ. Ἀγαλλοπούλου, Εἰσαγωγή εἰς τὸ ἐργατικὸν δίκαιον, 1958.

6. Βλ. Κεφάλαιον ΙΑ'.

ἀξιῶν διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς (γαλλικὸς ν. τῆς 3-3-1925) ἢ εἰδικαί εὐνοϊκὰ μεταχειρίσεις πρὸς τοῦτο (ἑλλην. νόμος ἔτους 1957).

ζ) Πολλάκις ἐπιβάλλονται ἀπαγορεύσεις ἐνώσεων ἐπιχειρήσεων ἢ δύνανται νὰ ἐπιβληθῇ ἀναγκαστικὴ συγχώνευσις ἐπιχειρήσεων (παρ' ἡμῖν τῶν τραπεζιτικῶν) ¹.

η) Δύνανται νὰ ἐπιβληθῇ ἀναγκαστικὴ διαχείρισις τῆς ἐπιχειρήσεως λόγῳ εἰδικῆς προστασίας τῶν πιστωτῶν κατὰ παρέκκλισιν τῆς διαδικασίας τῆς πτωχεύσεως ².

θ) Ἐπιβολὴ ἐπὶ ὠρισμένων κλάδων ἐπιχειρήσεων (ὡς παρ' ἡμῖν π.χ. ἐπὶ τῆς ἀλευροβιομηχανίας) εἰδικῶν αὐστηρῶν ἐλέγχων προληπτικῶν καὶ κατασταλτικῶν καὶ ἄλλων περιορισμῶν (Τραπεζῶν, ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων) ³.

ι) Ἐπιβολὴ πολλάκις ἀναγκαστικῶν συμπράξεων καὶ συνεταιρισμῶν μεταξὺ τῶν ἐπιχειρηματιῶν ὡς π.χ. παρ' ἡμῖν οἱ ἀναγκαστικοὶ συνεταιρισμοὶ σταφιδεργοστασιάρχων, κιτροπαραγωγῶν, μαστιχοπαραγωγῶν, ἀμπελουργῶν κ.λ.π. ἢ τὰ κοινὰ ταμεῖα εἰσπράξεως τῶν λεωφορείων.

ια) Ἐπιβολὴ πωλήσεως, εἰς τιμὴν ἀναγκαστικῶς καθωρισμένην προϊόντων τοῦ ἐπιχειρηματίου, ὡς παρ' ἡμῖν ὁ καθορισμὸς κατωτάτης τιμῆς πωλήσεως πολλῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

ιβ) Ἐπιβολὴ ἐλέγχων καὶ προϋποθέσεων εἰς τὰς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχέσεις τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς π.χ. παρ' ἡμῖν ἄδειαι συναλλάγματος, περιορισμοὶ εἰσαγωγῶν, ἄδειαι εἰσαγωγῶν μηχανημάτων, ἔγκρισις πιστωτικῶν εὐκολύνσεων κ.λ.π. ⁴.

Οἱ περιορισμοὶ καὶ οἱ ἔλεγχοι οὗτοι δὲν ἀναφέρονται ἐνταῦθα ὡς δυσμενεῖς πάντοτε διὰ τὸν ἐπιχειρηματιῶν. Ἀντιθέτως μάλιστα, τινὲς ἀπὸ τινῶν πλευρῶν δύνανται ἀναλόγως τῆς ἐπιχειρήσεως νὰ εἶναι καὶ ὠφέλιμοι δι' αὐτὴν καὶ νὰ δημιουργῶσι δι' αὐτὴν ἐγγυήσεις καὶ νὰ προλαμβάνωσι ζημίας, πάντως ὅμως ἀποτελοῦσι περιορισμὸν τῆς αὐτονομίας τοῦ ἐπιχειρηματίου. Οὕτω οἱ περιορισμοὶ οὗτοι καταλήγουσι νὰ μετατρέβουν κατὰ πολλὰ τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν ⁵.

Γ'. Ἐντὸς τῶν περιορισμῶν καὶ ἐλέγχων αὐτῶν δεόν νὰ περιλάβωμεν μίαν ἄλλην κατηγορίαν ὑποχρεώσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνυφασμέναι πρὸς τὸν τρόπον ἀσκήσεως τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος: ὑποχρεωτικαὶ ἐνέργειαι διασφαλίσεως τοῦ κοινοῦ, ἀναγγελίαι καὶ ἀνακοινώσεις πρὸς τὴν δημοσίαν ἀρχήν, δικαίωματα γνώσεως στοιχείων, ἀνακοινώσεις στατιστικῶν στοιχείων, εἰσπράξεις διὰ λογαριασμὸν τρίτων, ὑπηρεσίαι διὰ λογαριασμὸν τῶν ἐργαζομένων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, εἰδικοί τύποι καταρτίσεως τῶν πράξεων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τηρήσεως βιβλίων, εἰδικὴ διαδικασία ἵνα ἡ ἐπιχείρησις λάβῃ διαφόρους νομικὰς μορφάς, ὡς π.χ. ἑταιριῶν κλπ., ἀναγκαστικαὶ ἀσφαλίσεις τοῦ ἐπαγγελματίου, ἀναγκαστικαὶ συμμετοχαὶ εἰς ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα, ἐκπλήρωσις ἔργων ἐκπροσωπήσεως εἰς ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα δημοσίου δικαίου, ὡς π.χ. Ἐπιμελητήρια, διαδικασία

1. Βλ. ἀνωτέρω Κεφάλαιον ΙΑ'.

2. Ὁμοίως ἀνωτέρω Κεφάλαιον ΙΑ'.

3. Εἰδικὴ νομοθεσία ὑφίσταται ἀπὸ μακροῦ παρ' ἡμῖν.

4. Βλ. Κεφ. ΙΑ', καὶ ΙΓ'. καὶ εἰδικώτερον Στρ. Κ. Παπλιζιάννου, Ἡ τεχνικὴ τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, 1958, ἐνθα ἀνάλυσις διαφόρων μορφῶν κρατικῆς ρυθμίσεως τῶν συναλλακτικῶν σχέσεων.

5. Βλ. P. Durant. Les fonctions publiques de l'entreprise privée, ἐν Droit Social 1946 σελ. 246-250.

κτήσεως άδειας έπαγγελματος, άναγγελία διακινήσεως προσωπικού, διαδικασίαι τελωνειακάι εισαγωγής και έξαγωγής προϊόντων κ.λ.π., έλεγχου προϊόντων πρό τής διαθέσεως εις τήν άγοράν κ.λ.π.

Ίδιάζουσαν σημασίαν έχουσιν αι ύποχρεώσεις αι έπιβαλλόμεναι εις τόν έπιχειρηματίαν υπό τών φορολογικών νόμων¹.

Δ'. Εις τούς περιορισμούς τής άυτονομίας του έπιχειρηματίου δέον πρός τούτοις να περιλάβωμεν και εκείνους οίτινες προέρχονται έξ αυτής ειδικώς τής προσφυγής του έπιχειρηματίου εις τήν δημοσίαν έξουσίαν πρός ένίσχυσίν του. Τά αιτήματα ταύτα γενόμενα δεκτά έκ μέρους τής δημοσίας διοικήσεως, έν όλω ή έν μέρει, συνεπάγονται δεσμεύσεις τής άυτονομίας του έπιχειρηματίου έναντι του κράτους και νέας άυτου ύποχρεώσεις. Έξασφαλίσεις τιμών, χορήγησις ριιμ, όργανωσις τής τυποποιήσεως διά τήν έξαγωγήν, ένίσχυσις διά τήν άνεύρεσιν άγορών τοποθετήσεως τών προϊόντων, συμβάσεις άνταλλαγών διά του κράτους, παροχή έπιχορηγήσεων, πιστώσεων και τεχνικής βοθηείας, παραχωρήσεις ευνοικών φορολογικών μεταχειρίσεων, άνάληψις υπό του κράτους έπιχειρηματικού κινδύνου, άναστολή χρεών, δασμολογική προστασία, προτίμησις άγοράς προϊόντων, ευνοικά άπαλλοτριώσεις, ειδικά τιμολόγια κομιστρων, ειδικαι παρεμβάσεις πρός συγκράτησιν τής άγοράς τών προϊόντων και άπορροφήσεως πλεονασμάτων, κ.λ.π. είναι τόσαι αιτίαι νέων έλέγχων και παρεμβάσεων τών δημοσίων άρχών. 'Η φράσις καθ' ην «καθίσταται διαρκώς και όλιγώτερον άληθές ότι ο έπιχειρηματικός κίνδυνος είναι εις βάρος του κεφαλαίου» δέν φαίνεται να είναι έκτός πραγματικότητας. "Όπως τό κράτος τείνει να μεταφέρη έπί τής έπιχειρήσεως ένα μέρος τών κινδύνων του συνόλου ούτω και ο έπιχειρηματίας τείνει να μεταφέρη ένα μέρος τών ιδικών του κινδύνων έπί του συνόλου. 'Αλλ' άμφοτεροι αι τάσεις πάντως δημιούργουñ περιορισμούς εις τήν άυτονομίαν τής έπιχειρήσεως και τήν μετατροπήν ταύτης εις δημοσίαν ύπηρεσίαν κατά τά όρια μόνον τής όποιας ύπάρχει ο έπιχειρηματίας ο άπολαμβάνων του θεμιτου κέρδους.

3. Έπεμβάσεις εις τήν έπιχείρησιν τών έργαζομένων: Α'. Ως έλέχθη ή τάσις του έπιχειρηματίου να έπιφέρη τήν διάσπασιν μεταξυ κόστους παραγόντων τής παραγωγής και τιμής τών προϊόντων άποτελεί τήν άπωτέραν αιτίαν τών παρεμβάσεων τής πολιτικής έξουσίας εις τήν οικονομίαν του έπιχειρηματίου. 'Αλλ' άποτελεί και αιτίαν άλλης κατηγορίας παρεμβάσεων, έφ' όσον ή διάσπασις αύτη ευθέως θίγει, λόγω τής πτώσεως ηñ προκαλεί τής εργατικής άμοιβής και γενικώτερον λόγω τής άπομακρύνσεως ηñ έπιφέρει τής εργασίας έκ τής θέσεως ισότητος πρός τό κεφάλαιον ως παράγοντος τής οικονομίας, τά συμφέροντα τών μισθωτών εργαζομένων έν τή έπιχειρήσει. Συνίπεια τούτου είναι ότι και ή παρέμβασις του έργατου εις τήν έπιχείρησιν καθιερούται και άναγνωρίζεται νομοθετικώς, όργανούται δέ ούχι άπλώς ως συμφέρον μόνον τών εργατών άλλ' ως γενικώτερον οικονομικόν και κοινωνικόν συμφέρον. 'Η προσπάθεια τής εισδοχής του προσωπικού τής έπιχειρήσεως, υπό διαφόρους μορφάς, εις τήν διοίκησιν και διαχείρισιν τής έπιχειρήσεως, περιοριζόμενης ούτω τής άυτονομίας του έπιχειρηματίου διά του εργατικού έλέγχου, είναι άπόρροια τής

1. Βλ. π.χ. προκειμένου περί τής σημασίας του τρόπου ύπολογισμού τών άποσβέσεων και τής άποτιμήσεως τών περιουσιακών στοιχείων τής έπιχειρήσεως. Μ. Γεωργιάδου, Οικονομική τών έπιχειρήσεων, 1954 σελ. 184 ύ.π. και 241 έπ.

2. A. Marchal, L' action ouvriére et la transformation du régime capitaliste, 1943. Στρ. Κ. Παπαϊωάννου, Οι γενεσιουργοί λόγοι τής κοινωνικής πολιτικής, 1964.

ἀντιλήψεως, ἠθελημένης ἢ ἐξηναγκασμένης, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ μεταρρυθμι-
 σις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως, μέσῳ τῆς ὀργανώσεως ἐν αὐτῇ τῆς συνερ-
 γασίας μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας. Βεβαίως τὰ ἀποτελέσματα τῆς
 προσπάθειας αὐτῆς, ἦν κατὰ πολλὰ ὑπεβοήθησε τὸ κράτος ἀλλαχοῦ,
 δὲν ὑπῆρξαν ὅσον ἀνεμένοντο σημαντικά. Πάντως ἀποτελεῖ, ἄνευ καταρ-
 γήσεως τῆς αὐτονομίας τοῦ ἐπιχειρηματίου, θεσμὸν περιορισμοῦ αὐτῆς
 ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, μέσῳ τῆς παρεμβάσεως τῆς ὀργανωμένης ἐργασίας.
 Ἡ παρέμβασις τῆς ἐργασίας εἰς τὴν ἐπιχείρησιν δὲν ἀναφέρεται κυρίως
 εἰς τὰς δύο παλαιότερας μεθόδους συμμετοχῆς τῶν ἐργατῶν εἰς τὸ συμφέρον
 τῆς ἐπιχειρήσεως, αἵτινες ἐσημείωσαν ἤδη πολλάκις ἀποτυχίαν: τὴν
 συμμετοχὴν εἰς τὰ κέρδη διὰ τῆς χορηγήσεως ποσοστοῦ ἐπ' αὐτῶν ἢ
 τὴν διευκόλυνσιν κτήσεως μετοχῶν τῆς ἐπιχειρήσεως¹. Ἀναφέρεται σήμε-
 ρον εἰς ἐκεῖνο ὅπερ προκηρύσσει ἡ Διακήρυξις τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος
 τοῦ 1946 καθ' ἣν, «πᾶς ἐργάτης μετέχει διὰ μέσου τῶν ἐκπροσώπων αὐτοῦ
 εἰς τὸν συλλογικὸν καθορισμὸν τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας καθὼς καὶ εἰς τὴν
 διαχείρισιν τῆς ἐπιχειρήσεως.»

Ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς ἐπιχειρήσεως θέτει τρία βα-
 σικὰ προβλήματα: α) ἡ συμμετοχὴ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν οικονομικὴν
 διαχείρισιν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ κέρδους καὶ ἐπομένως καὶ εἰς τὸν καθορισμὸν
 τῆς συμμετοχῆς εἰς αὐτὸ διὰ τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας; β) ἡ ἐκπροσώπησις
 τῶν ἐργατῶν ἔχει συμβουλευτικὴν ἢ ἀποφασιστικὴν ψήφον εἰς τὴν διοίκησιν
 τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει κατὰ ποῖαν μορφήν
 ἀσκεῖται αὕτη; γ) ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀντιπροσώπων θὰ πηγάζῃ ἐκ τῶν ἐρ-
 γατῶν τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ θὰ παρεμβαίνει ἡ συνδικαλιστικὴ αὐτῶν ὀργά-
 νωσις²;

Β'. Αἱ δοθεῖσαι λύσεις εἰς τὸ πρόβλημα τῆς συνεργασίας κεφαλαίου
 καὶ ἐργασίας ὑπῆρξαν διάφοροι ἀναλόγως τοῦ κινουμένου αἰτίου τὴν μεταρ-
 ρυθμισιν³.

α) Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Η.Π.Α. ἐπήγασεν ὁ θεσμὸς κυρίως ἐκ τῆς κατὰ τὴν
 διάρκειαν τοῦ πολέμου ἀνάγκης ὑπερεντάσεως τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπιχει-
 ρήσεως καὶ γενικωτέρας κοινωνικῆς πολιτικῆς. Οὕτω ἐν Ἀγγλίᾳ ἐδημιουρ-
 γήθησαν αἱ joint co-sultations, μικταὶ ἐπιτροπαὶ συμβουλευτικαὶ κατὰ
 ἐπιχειρήσεις καὶ ὀμάδας ἐπιχειρήσεων. Μετὰ τὸν πόλεμον ὁ θεσμὸς ἀπέμεινε
 μόνον κατὰ ἐργοστάσια, ἰδίᾳ μεγάλα, ὡς καθαρῶς συμβουλευτικός, ἄνευ
 μεγάλης ἐντάσεως ἐφαρμογῆς. Εἰς τὰς Η.Π.Α. ἔχει πλέον ἐκτεταμένην
 ἐφαρμογὴν κατὰ ἐργοστάσια, ἐκ τεχνολογικῶν λόγων κυρίως, ὡς θεσμὸς
 συνεργασίας διοικησεως τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐργασίας ἐν τῇ διαδικασίᾳ
 παραγωγῆς. Σημειωτέον ὅτι εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας ὁ θεσμὸς λειτουργεῖ
 μᾶλλον ὡς κατανόησις τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἄνευ νομοθετικῆς ἐπιβολῆς, ὡς
 διαμόρφωσις ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἐκ τῆς συνδικαλιστικῆς δράσεως νέων
 συγχρόνων ὄρων ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐν ὅψει ἰδίᾳ ἐπιτεῦ-
 ξεως μείζονος ἀποδοτικότητος.

1. Ἐν τούτοις ὁ θεσμὸς τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ κέρδος εὐρίσκειται πάλιν σήμερον
 ὑπὸ ἀνάπτυξιν εἰς τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς χώρας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς Η.Π.Α., ἐλευθέρα
 πρωτοβουλία τοῦ ἐπιχειρηματίου.

2. P. Laroque, Le problème ouvrier, Cours 1952-53, II, σελ. 145 ἐπομ. I.E.S.A.,
 La participation des salariés aux reponsabilités de l' entrepreneur, 1947. Ἡ ἀνά-
 λυσις τῶν θεμάτων τούτων ἀνήκει εἰς τὸ ἐργατικὸν δίκαιον.

3. La Documentation Française, Les comitéés d' entreprises à l'étranger, 1953
 (ἀναφέρεται εἰς 21 χώρας).

β) Ἐν Γαλλίᾳ ὁ θεσμός ἐπεβλήθη νομοθετικῶς (ν. τῆς 22—2—1945 *περὶ Comités d'entreprise*)¹, ὡς θεσμός συμμετοχῆς ἀποφασιστικῆς εἰς τὴν διοίκησιν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ κοινωνικὰ ἔργα, συμβουλευτικῆς δὲ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαχείρισιν. Ὁ θεσμός δὲν εἶχε τ' ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα καὶ περιωρίσθη εἰς ἐφαρμογὰς ὡς πρὸς τὸν τρόπον διαθέσεως τῶν κερδῶν.

γ) Ἐν Γερμανίᾳ² ὁ θεσμός ἔλαβε νομοθετικὴν διαμόρφωσιν βαθυτέρας σημασίας. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 21—5—1951 ἐθεσπίσθη ἡ ἐκπροσώπησις τῶν ἐργαζομένων εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον καὶ εἰς τὴν διοικοῦσαν ἐπιτροπὴν τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς βαρεῖας βιομηχανίας, μεταλλουργικῆς καὶ σιδηρουργικῆς. Κατὰ τὸν νόμον τὰ συμβούλια ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ πέντε μελῶν ἐκπροσώπων τοῦ κεφαλαίου, πέντε μελῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐργασίας καὶ ἐνὸς οὐδετέρου μέλους, προφανῶς ὀριζομένου ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ κράτους. Ἡ δὲ διοικοῦσα ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μελῶν ἥτοι ἐνὸς τεχνικοῦ διευθυντοῦ, ἐνὸς ἐμπορικοῦ διευθυντοῦ καὶ ἐνὸς διευθυντοῦ ἐργασίας. Ἀναμφιβόλως εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν ὁ περιορισμός τῆς αὐτονομίας τοῦ ἰδιοκτῆτου εἶναι σοβαρώτατος, διότι κατ' ἀρχὴν τίθεται ἡ βᾶσις περὶ ἴσων δικαιωμάτων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει τῆς ἐργασίας μετὰ τοῦ κεφαλαίου. Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ ψῆφος τοῦ ἑνδεκάτου μέλους, ἐκπροσωποῦντος προφανῶς τὸ κράτος, μέλει νὰ καθορίσῃ τὴν κλίσιν τῶν ἀποφάσεων πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πλευράν, δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἡ μεταρρυθμίσις ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς ἐθνικοποιήσεως.

Ἄλλὰ καὶ διὰ τοῦ νόμου τῆς 11—10—1952 ἐθεσπίσθη καθ' ὅλην τὴν χώραν τῆς Ὀμοσπονδίας ὁ θεσμός τῶν Ἐπιτροπῶν Ἐργασίας, ὃν ἤδη εἶχον εἰσαγάγει πᾶσαι αἱ χώραι τῆς Ὀμοσπονδίας. Ὁ θεσμός ἐπιβάλλεται εἰς πάσας τὰς μὴ ἀγροτικὰς ἐπιχειρήσεις τὰς ἐχούσας προσωπικὸν ἄνω τῶν πέντε μισθωτῶν.

Γενικῶς ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὁ θεσμός, ὑπὸ γενικὴν ἔννοιαν τῆς συνδιαχειρίσεως τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς συνεργασίας κεφαλαίου—ἐργασίας, πηγάζει ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, τῆς ἐργασίας ἢ ἐκ τῆς παρεμβατικῆς διατιτησίας δυνάμει τοῦ νόμου τῆς δημοσίας ἐξουσίας καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ κεφαλαίου. Δι' αὐτὸ διαμορφώνει ὁ θεσμός δέσμευσιν τῆς αὐτονομίας τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν παραδεδομένων νομικῶν ἐννοιῶν τοιοῦτος εἶναι. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν νέων ἀντιλήψεων φαίνεται πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα νὰ καταλήγωμεν, διότι ἡ ἑτέρα πλευρά, ἡ τῆς ἐργασίας, θεωρεῖ τὸν θεσμόν ὄχι ὡς λύσιν καθ' ἑαυτὴν ἀλλ' ὡς βῆμα πρὸς τὴν γενικωτέραν λύσιν, τὴν κατὰκτησιν τῶν μέσων τῆς οἰκονομίας καὶ παραγωγῆς. Ἐν συμπεράσματι, παρά τινὰς ἐξαιρέσεις, ἡ συνεργασία εἶναι κατὰ κανόνα ἐξηναγκασμένη.

4. Παρέμβασις τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὸ μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεων: Α'. Δύο εἶναι αἱ κατευθύνσεις τοῦ κράτους ἐν τῇ ἐπεμβάσει εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ μία κατευθύνσις εἶναι ἡ ἐπέμβασις ἐπὶ σκοπῶν παρακλώσεως τῆς ἀναπτύξεως τῶν νόμων τῆς οἰκονομικῆς συγκεντρώσεως. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται εἴτε διὰ μέτρων προστασίας καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ἐπιβιώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων μικρῶν καὶ μέσων, εἴτε διὰ τῆς παρεμποδίσεως τῆς ἀπεριορίστου ἀναπτύξεως τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων. Αἱ ἐπιδιώξεις αὗται ἀποτελοῦν συνήθη, ἀπὸ τῆς

1. Ph. Bayart, *Comités d'entreprises*, 1947.

2. A. Piettre, *L'économie allemande contemporaine*, 1950, σελ. 446—460 καὶ 620—622.

ἀπόψεως τῆς παρεμβάσεως εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, κρατικήν πολιτικήν, καθ' ὅσον ὁ νόμος τῆς συγκεντρώσεως τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως ἀποτελεῖ ἄνευ σχεδὸν ἐξαιρέσεως νόμον διέποντα κατὰ μέγαν ἢ περιορισμένον βαθμὸν τὴν οἰκονομίαν ἐν γένει καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν αὐτῇ¹.

Ἡ ἕτερα κατεύθυνσις τῆς παρεμβάσεως εἶναι ἀντίθετος, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπιβοήθησιν τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς συγκεντρώσεως διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς τεχνικῆς ὀργανώσεως ἐπιχειρήσεων ἰκανωτέρων μεγαλυτέρων διαστάσεων. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἢ διὰ συγχωνεύσεων, ἢ διὰ ἀπομακρύνσεως τῶν μικρῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν μεγάλων, ἢ διὰ ἐπιβολῆς ἀναγκαστικῆς συνεργασίας ἢ κορρεσιῶν. Ἡ κατεύθυνσις αὕτη ἐκδηλοῦται ἰδίᾳ εἰς καθυστερημένας οἰκονομίας καὶ εἰς τὰς ἐπιδιώξεις διαμορφώσεως ἐπιχειρήσεων ἐξαγωγῆς προϊόντων εἰς ξένας ἀγοράς.

Τοιοῦτοτρόπως διὰ μὲν τῆς παρεμβάσεως ὑπὲρ τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως, ἐπιβοηθεῖται μὲν ἡ αὐτονομία τοῦ μικροῦ ἐπιχειρηματίου περιορίζεται ὅμως ἡ αὐτονομία ἐμέσως τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως. Διὰ δὲ τῆς παρεμβάσεως κατὰ τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως περιορίζεται ἀμέσως ἡ αὐτονομία τοῦ μικροῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἐπιβοηθεῖται ἡ αὐτονομία τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως.

Β'. Αἱ παρεμβάσεις εἰς τὴν μικρὰν ἐπιχείρησιν². Αὗται εἶναι πολλῶν μορφῶν ποικίλλουσαι ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ νομοθέτου³. Αἱ κυριώτεραι εἶναι :

α) Ἐπεμβάσεις διὰ τῆς φορολογίας. Σύγκεινται εἰς τὴν διαμόρφωσιν καθεστῶτος φορολογικοῦ διαφορικοῦ ὑπὲρ τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως, ἐξυπηρετουμένης οὕτω καὶ τῆς φορολογικῆς ἰσότητος. Τοιοῦτον καθεστῶτος ἐπιτυγχάνεται διὰ ἐιδικῶν ἀπαλλαγῶν ἢ μειώσεων ὠρισμένων φόρων, τελῶν κ.λ.π. ἢ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐιδικοῦ συστήματος φορολογίας, ὡς π.χ. ἐν Γαλλίᾳ, καθ' ὃ ἀντὶ τῆς φορολογίας κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος ἐπιβάλλεται ἡ κατ' ἀποκοπὴν φορολογία, ὡς ἐπιεικῆς μεταχειρίσις, διὰ τοῦ συστήματος τῶν συντελεστῶν, ἄνευ ὑποχρεώσεως δηλώσεων.

Ἄνάλογοι εὐνοϊκαὶ φορολογικαὶ μεταχειρίσεις παρ' ἡμῖν ἔθεσπίσθησαν διὰ τῶν νόμων περὶ ἀπαλλαγῶν τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν καὶ ἐκπτώσεων ἐν τῇ φορολογίᾳ τοῦ εἰσοδήματος, διὰ τῶν ἀπαλλαγῶν τῶν μικρῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τῆς φορολογίας κύκλου ἐργασιῶν καὶ ἄλλας.

β) Ἐπεμβάσεις διὰ τῆς πίστωσης. Εἶναι γνωσταὶ αἱ δυσχέρειαι τῶν μικρῶν καὶ πολλάκις τῶν μέσης μᾶλλον διαμορφώσεως ἐπιχειρήσεων ἵνα ἐπιτύχουν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀγορὰν πιστώσεις ἀναγκαίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν ἀκόμη καὶ βραχυπροθέσμων τοιοῦτων. Ὑπὸ μὲν τῶν Τραπεζῶν ζητοῦνται ἐγγυήσεις σοβαραὶ, εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν ἀπαιτεῖται τόκος μέγας, τὸ δὲ κράτος δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ πολιτικὴν ἐπενδύσεων εἰς τὸ πλῆθος τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἀνάγκη δὲ τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως εἰς πιστώσεις ἐκδηλοῦται κυρίως κατὰ τὴν κρίσιμον καμπήν, τὴν μεταβατικὴν, πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς εἰς ἰσχυροτέραν μονάδα. Πρὸς τοῦτοις ὅμως ἡ πίστωσης

1. Δ. Δελιβάνη, Παράδοξις ἐφηρμοσμένης πολιτικῆς οἰκονομίας, 1954, σελ. 77 ἐπ.
2. Α. Δ. Η. Kaplan, Small business, its place and problems, 1948. Τοῦ αὐτοῦ, Big enterprise in a competitive system, 1954. Διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς βιοτεχνίας βλ. J. Hamel - G. Lagarde, Traité de droit commercial, I, σελ. 386 ἐπ.
3. J. Meynard, op. cit. II, σελ. 691-698.

εις τὴν μικρὰν οἰκονομίαν δέον νὰ εἶναι ὑπὸ εὐνοϊκωτέρου ὄρου—τόκου—χρόνου—ἐγγυήσεων—προβλέψεων—ἐκείνων ὑφ' οὗς παρέχεται εἰς τὴν ὄργανωμένην ἰσχυρὰν οἰκονομίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτου διειροφώθησαν νομοθετικῶς κατὰ χώρας διάφορα συστήματα πιστοδοτήσεως τοῦ πλήθους τῶν μικροτέρων ἐπιχειρήσεων. Εἰς τοῦτο συνέτεινε πολὺ καὶ ἡ ἐκ μέρους τοῦ μικροῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τῶν ἐπαγγελλομένων, διαμόρφωσις ταξικῆς καὶ οἰκονομικῆς συνειδήσεως ἐκδηλουμένης εἰς πολιτικὰ αἰτήματα πλησίου τῶν κομμάτων. Οὕτω ἡ οἰκονομικὴ πίστις πρὸς τὸν κόσμον τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων λαμβάνει τὴν μορφήν ἀσκήσεως κοινωνικῆς πίστεως, ἀνεξαρτήτως τούτεστι τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ θέσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Οὕτω εἰς πολλὰς χώρας ἀνεπτύχθησαν κρατικαὶ ὑπηρεσίαι ἢ δημόσιαι τράπεζαι ἢ εἰδικὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα ἐπὶ σκοπῷ ἀσκήσεως πίστεως πρὸς τὴν μικρὰν οἰκονομίαν ὑπὸ εὐνοϊκοῦ ὄρου. Ἀναφέρονται ὡς παραδείγματα τὸ ἐν Γαλλίᾳ πλέγμα τοῦ *Cr. dit populaire*, περιλαμβάνον 300 Ταμεία καθ' ὅλην τὴν χώραν. Ὑπενθυμίζω ὡσαύτως τὰς θαυμασίως ἐν Ἰταλίᾳ λειτουργούσας *Banc di popolare*. Ὡσαύτως ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει *Caisse centrale du cr. dit Hotelier-Industriel et Commercial*. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχει τὸ θαυμασίως ἀναπτυχθὲν ὑπὸ τοῦ κράτους σύστημα τῶν δημοσίων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, *Cr. ditanstalt*, δι' ὧν παρέχεται πίστις ὑπὸ εὐνοϊκωτάτου ὄρου πρὸς ὅλην τὴν μικρὰν καὶ μέσην οἰκονομίαν. Ἀναφέρονται ἐπίσης τὴν ἐν Ἀμερικῇ ἰδρυσιν δημοσίων τραπεζικῶν ἐπιχειρήσεων δι' ὧν ὄργανώθη ἡ πίστις πρὸς τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν.

Παρ' ἡμῖν δὲν ὑφίσταται εἰδικὴ προστασία τῆς μικρᾶς καὶ μέσης ἐπιχειρήσεως ἀπὸ ἀπόψεως πίστεως. Βεβαίως ἡ παρ' ἡμῖν παρέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς πίστεως εἶναι βαθυτάτη, διότι μέσῳ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καθορίζονται οἱ ὅροι τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας ἐν γένει ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων Τραπεζῶν. Ὅμως ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ὑπάρχουν εἰδικαὶ πιστωτικαὶ λειτουργίαι φύσεως οἷαι αἱ ἀνωτέρω, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους δὲν ἔλαβε γενικὰ μέτρα εὐνοικῆς κατευθύνσεως τῆς πίστεως πρὸς τὴν μικρὰν ἐπιχείρησιν ἢ τις παρ' ἡμῖν ἀποτελεῖ τὸν μέγα κόσμον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἀντιθέτως μάλιστα ὡς θέλομεν ἶδει μέτρα κρατικῆς πιστοδοτήσεως συστηματικῶς ἐλήφθησαν ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, μὲ ἕμμεσον οὕτω ἐπίδρασιν δυσμενῶς ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως, ἀφιέμενης ἀβοηθήτου. Ἐξαιρέσις μόνον δύναται ν' ἀναφερθῇ ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τόσον πρὸς τὴν μικρὰν γεωργικὴν ἐπιχείρησιν ὅσον καὶ πρὸς τὴν γεωργικὴν βιοτεχνικὴν ἐπιχείρησιν τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν ὡς βιομηχανιῶν ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων. Ὡσαύτως εἰδικοί εὐνοϊκοὶ ὅροι πιστοδοτήσεως ὑπὸ τῶν Τραπεζῶν καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Ν.Ε. διὰ τὴν βιοτεχνίαν καὶ τὴν ἐπαρχιακὴν βιομηχανίαν.

γ) Ἐπεμβάσεις διὰ τῶν κορεσμῶν καὶ τῶν ἀναγκαστικῶν συνεταιρισμῶν ἀσφαλείας κ.λ.π. Ὁ κίνδυνος τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως καὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐκ τῶν μέσων ἐπιχειρήσεων εἶναι ὁ ἀνταγωνισμὸς. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιχείρησις ἐξελισσεται ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει ὁ ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ ἀνάγκη ἀντιστοίχως συγκεντρώσεως οἰκονομικῆς δυνάμεως. Οὕτω ὁ ἀνταγωνισμὸς ἐὰν δὲν ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν σπανιωτέραν κατάστασιν τῆς δημιουργίας μεγάλων ἐπιχειρήσεων ὀδηγεῖ ἀναγκαίως συνήθως πρὸς τὴν στασιμότητα. Ὅταν ὁμως ἡ ἐπιχείρησις παραμείνῃ εἰς κατάστασιν στάσιμον ὁ κίνδυνος τῆς βραδείας ἐξαφανισέως της εἶναι μέγας εἴτε διότι ἐκμηδενίζεται

διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἄλλων, εἴτε διότι νέαι ἐπιχειρήσεις ἀνακύπτουσαι ἐκβάλλουσι τὰς παλαιότερας. Ἐντεῦθεν ἡ σύγχρονος, τόσοσ ἐκδηλος ἀνάγκη εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, δημιουργίας καταστάσεως ἀσφαλείας, ἣτις ἐκδηλοῦται εἰς τὰ ἐπαγγέλματα κυρίως ἐκεῖνα ἅτινα εἶναι κατατεματισμένα εἰς μέγαν ἀριθμόν, οὐχὶ μεγάλων ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους ἐκδηλοῦται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐπὶ σκοπῶ ὅπως διὰ τῆς μειώσεως τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς παροχῆς ὄρων ἀσφαλείας εἰς αὐτάς, ἀποφευχθῆ ἡ κρίσις ἐν τῷ ἐπαγγέλματι, ἣτις δύναται νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εὐρύτερον εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ οὕτω ἀποτραπῆ ἡ βλάβη τῶν γενικωτέρων οἰκονομικῶν συμφερόντων.

Διὰ δύο μεθόδων ἐπιτυγχάνει ἡ παρέμβασις τοῦ κράτους τὴν προστασίαν ταύτην, δι' ἧς περιορίζεται οὐσιωδῶς ἡ αὐτονομία τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας. Διὰ τῆς ἐπιβολῆς ἀναγκαστικῶν κορεσμῶν ἐν τῷ ἐπαγγέλματι, ἢ διὰ τῆς δημιουργίας ἀναγκαστικῶν ὀργανισμῶν ἐπαγγελματικῆς προστασίας.

Οἱ κορεσμοὶ τῶν ἐπαγγελμάτων εἶναι γνωστοὶ καὶ ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν ἀναλόγου νομοθεσίας, ἐπιβάλλονται δὲ οὐχὶ γενικῶς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, διότι τοῦτο κατ' ἀρχὴν εἶναι συνταγματικῶς ἀνεπίτρεπτον καὶ ἀδύνατον, ἀλλὰ κατὰ ὠρισμένα ἐπαγγέλματα π.χ. παρ' ἡμῖν κατὰ καιροὺς ἐπεβλήθησαν κορεσμοὶ ἐπὶ τῶν ἀρτοποιειῶν, βενζινοπωλῶν, πρακτόρων, μαιτῶν κ.λ.π. ἀλλὰ καὶ ὅλων σχεδόν τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων, περὶ ὧν ἐν προκειμένῳ δὲν πρόκειται. Διὰ τοῦ κορεσμοῦ ἀπαγορεύεται ἡ ἄσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς νέα πρόσωπα κατὰ ὠρισμένην χρονικὴν περίοδον ἢ καὶ διαρκῶς, τῆς ἀσκήσεως ἐπιτρεπομένης μόνον εἰς συμπλήρωσιν θέσεων κενουμένων ἐντὸς τοῦ ὅλου καὶ ἀνωτάτου ἀριθμοῦ ἐπιτρεπομένων ἐπαγγελματιῶν, ὅπερ διαπιστοῦται διὰ πράξεως τῆς διοικήσεως ἐπεχούσης θέσιν ἀδείας. Διὰ τοῦ κορεσμοῦ οἱ ὑφιστάμενοι ἐπαγγελματίαι ἀπαλλάσσονται τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἀπὸ τῆς εἰσόδου νέων ἐπαγγελματιῶν εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Ἡ οἰκονομία ὁμοσ οὕτω ἐκάστου ἐπαγγέλματος ὑπόκειται εἰς τοὺς κινδύνους μονοπωλιακῶν καταστάσεων εἰς χεῖρας τῆς ὑφισταμένης τάξεως τῶν ἐπαγγελματιῶν ἢ καὶ μόνον ὠρισμένων ἐκ τούτων.

Οἱ ἀναγκαστικοὶ Ὄργανισμοὶ ἐπαγγελματικῆς ἐπιβοηθήσεως. Συνίστανται κυρίως εἰς δημιουργίαν ἀναγκαστικοῦ συνεταρισμοῦ τῶν ἐπαγγελματιῶν ἐνὸς ὠρισμένου ἐπαγγέλματος, ὅστις διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως ἐνὸς κοινοῦ κεφαλαίου ἀσφαλείας σκοπὸν ἔχει νὰ βοηθῆ οἰκονομικῶς τὰς πλησοσόμενάς ἐπιχειρήσεις ἐκ τῆς κρίσεως ἢ ἐξ ἐκτάκτων λόγων τῆς οἰκονομικῆς συγκυρίας. Τοιαύτη περίπτωσις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 31 β'. τοῦ ἀναθεωρηθέντος κατὰ τὸ ἔτος 1948 Συντάγματος τῆς Ἑλβετίας προβλεπομένη, περὶ προστασίας τῆς ἀναπτύξεως τῶν συνεργατικῶν συνεταρισμῶν καὶ τῶν ἀλληλοβοηθητικῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν. Δυνάμει τῆς διατάξεως ταύτης ἐξεδόθη τὸ ν.δ. τῆς 23 6-1948 δι' οὗ ὀργανώθη τὸ Ταμεῖον Ἀλληλοβοηθείας τῆς βιομηχανίας κεντημάτων τῆς Ἑλβετίας, ἐνὸς τῶν μεγαλυτέρων βιοτεχνικῶν κλάδων αὐτῆς. Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος ἀποτελεῖ συνεργατικὴν ἐταιρείαν δημοσίου δικαίου περιλαμβάνουσαν ὅλον τὸν κλάδον μὲ ἴδιον κεφάλαιον, σχηματιζόμενον διὰ περιοδικῶν εἰσφορῶν ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπιχορηγήσεων τοῦ κράτους. Σκοπὸς τοῦ Ταμεῖου εἶναι ἡ ἀποζημίωσις ἐπιχειρηματιῶν στερουμένων ἐργασίας λόγω ἐλλείψεως τοιαύτης καὶ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν ἐξερχομένων πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐπαγγέλματος.

Παρ' ἡμῖν σπανίως ἐθεσπίσθησαν τοιοῦτοι θεσμοὶ ἐπαγγελματικῆς ἐπιβοηθήσεως καὶ ἀσφαλίσεως ἀπὸ οἰκονομικῶν κινδύνων. Περίπτωσιν

ἀνάλογον δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὰς διὰ νόμου ἐπιβληθείσας Ἐνώσεις τῶν Εἰσαγωγῶν, αἵτινες ἀπέτελουν νομικά πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἐκάστη τούτων ἀπέτελετο ἐκ τῶν εἰσαγωγῶν ἑνὸς ἢ καὶ περισσοτέρων εἰδῶν, ἀναλόγως δὲ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως κατενέμετο τὸ σύνολον τῶν εἰσακτέων ποσοτήτων μεταξύ τῶν ἐμπόρων μελῶν τῆς Ἐνώσεως κατὰ μερίδας εἰσαγωγῆς ἀναλόγως τῆς δυναμικότητος ἑκάστου εἰσαγωγῆς. Ὁ θεσμὸς οὗτος ὑπῆρξε μεταβατικὸς λόγῳ τῆς τότε οἰκονομικῆς κρίσεως. Ἀνάλογος μορφή ρυθμίσεως εἶναι οἱ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενοι τρόποι διανομῆς εἰς τὰς ἀλευροβιομηχανίας τῶν κρατικῶν δημοπρασιακῶν εἰσαγομένων ἢ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐξαγοραζομένων πρὸς ἀλευροποίησιν. Ἄλλη περίπτωση εἶναι τὸ Ταμεῖον βενζινοπωλῶν ὅπερ ἀποτελεῖ ὄργανισμὸν ἀναγκαστικῶν ἐπαγγελματικῆς ἀσφαλείας τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐπιχειρηματιῶν ὅλου τοῦ κλάδου, μέσῳ διανομῶν ἐκ κεφαλαίων σχηματιζομένων δι' εἰσφορὰς ποσοστοῦ ἐπὶ τῶν κερδῶν ἑκάστου ἐπιχειρηματιῶν. Ὁμοίως τὰ Κοινὰ Ταμεῖα εἰσπράξεων τῶν λεωφορειούχων ἀστικῶν καὶ ὑπεραστικῶν συγκοινωνιῶν.

δ) Τὰ ἀνω μέτρα δύνανται νὰ συνδυασθῶσι πρὸς κατὰ περιόδους ὁμαδικὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κλάδου διὰ τοῦ μέσῳ ἀποζημιώσεως κλεισίματος τῶν ἐπιχειρήσεων αἵτινες κατέστησαν ὀριστικῶς καθυστερημέναι ἔναντι τῆς τεχνικῆς καὶ ὀργανικῆς προόδου. Τοιαῦτα μέτρα ἐφηρμόσθησαν παρ' ἡμῖν προπολεμικῶς ἐπανειλημμένως ἐπὶ τῶν ἀρτοποιητικῶν ἐπιχειρήσεων. Τοιοῦτον μέτρον προβλέπει καὶ ὁ ἀνωτέρω διαληφθεὶς ἑλβετικὸς νόμος.

ε) Τέλος ὁ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενος θεσμὸς τῆς προηγουμένης ἀδείας πρὸς ἴδρυσιν καὶ ἐπέκτασιν βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ἄγει εὐθέως εἰς προστασίαν τῶν ὑφισταμένων ἐπιχειρήσεων καὶ περιορισμὸν τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας. Τοιαῦται ρυθμίσεις ἐπεβλήθησαν καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ εἰδικῶς διὰ τοὺς κλάδους τῆς ὥρολογιοποιίας καὶ τῶν ξυνοδοχείων¹.

Γ'. Αἱ ἐπεμβάσεις εἰς τὴν μεγάλην ἐπιχείρησιν. Αἱ ἐπεμβάσεις εἰς τὴν μεγάλην ἐπιχείρησιν δύνανται νὰ εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως καὶ κατ' αὐτῆς. Αἱ ἐπεμβάσεις ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως ἢ πρὸς δημιουργίαν μεγάλης ἐπιχειρήσεως εἶναι λίαν περιορισμέναι καὶ δὲν ἀναφέρονται πολλὰ τοιαῦται περιπτώσεις καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς μεγάλης συγκεντρωτικῆς ἐπιχειρήσεως περὶ οὗ θὰ ὁμιλήσωμεν ἀμέσως κατωτέρω.

α) Αἱ ἐπεμβάσεις ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως ἐνεφανίσθησαν ἐνίοτε εἰς τὰς ὑποαναπτύκτους οἰκονομίας ἢ οἰκονομίας νέων καὶ μικρῶν χωρῶν, ἀποβλεπούσας εἰς τὴν δημιουργίαν ἰσχυρῶν οἰκονομικῶν μονάδων βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ τάσις βραβείως αὕτη δὲν ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν προστασίαν τῆς μεγάλης συγκεντρωτικῆς ἢ μονοπωλιακῆς ἐπιχειρήσεως. Τοιαύτης φύσεως παραδείγματα ἔχομεν παρ' ἡμῖν ὅπου τὸ κράτος καὶ ἡνομοθεσία ἠνύθησαν τὴν ἰσχυροτέραν ἐπιχείρησιν καὶ τὴν διαμόρφωσιν ταύτης διὰ λόγους βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Τοιαῦτα μέτρα παρ' ἡμῖν ὑπῆρξαν: 1) Ἡ προπολεμικῶς φροντίδι τοῦ κράτους καὶ ἐγγυήσει αὐτοῦ ὀργανώσεις εἰδικῶ ὀργανισμοῦ πίστεως βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως (Hellenik Trust Company), δι' ἧς κυρίως ἐχρηματοδοτοῦντο αἱ μεγαλύτεραι ἐπιχειρήσεις τῆς χώρας, 2) ἡ μεταπολεμικῶς ὡσαύτως ὑπὸ τὴν ρύθμισιν τοῦ κράτους κατευθυνθεὶς τῆς πίστεως πρὸς δημιουργίαν βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως ὅπερ ἐπιτυγχάνεται μέσῳ τῆς μεγαλυτέρας ἐπιχειρήσεως. 3) Ἡ μεταπολεμικῶς ἐπίσης

1. Γενικῶς διὰ τὴν μικρὰν καὶ μέσην ἐπιχείρησιν βλ. Γ. Καντζουράκη, τὸ πρόβλημα τῆς μικρᾶς καὶ μέσης ἐπιχειρήσεως, 1960.

διοχέτευσις ενός μεγάλου καὶ κατὰ σύστημα μέρους τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κρατικῶν πόρων διὰ πρὸς τοῦτο εἰδικοῦ δημοσίου πιστωτικοῦ ὄργανισμοῦ, τοῦ O.X.O.A., πρὸς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς μεγάλης βιομηχανικῆς ἰδία ἐπιχειρήσεως. 4) Εἰδικαὶ διατάξεις φορολογικαὶ ἐπιβληθῆσας τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς δημιουργίαν μεγαλύτερων καὶ ἰσχυροτέρων μονάδων, 5) Εἰδικαὶ διατάξεις διὰ τὴν πρωτοβουλία τοῦ κράτους συγχώνευσιν τῶν τραπεζιτικῶν ἐπιχειρήσεων, μέτρον ὅπερ ἐφηρμόσθη πρὸς συγχώνευσιν τῶν δύο μεγάλων Τραπεζῶν Ἀθηνῶν καὶ Ἐθνικῆς. 6) Εἰδικὴ φορολογικὴ μεταχείρισις ὠρισμένων κατηγοριῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ὡς τῆς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, 7) Εἰδικὴ νομοθεσία προστασίας εἰσαγωγῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κεφαλαίων, πρᾶγμα ὅπερ τὴν μεγάλην κυρίως ἐπιχείρησιν μέλλει νὰ ὠφελήσῃ διότι μόνον εἰς τοιαύτας μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἐπιδίδωκει νὰ τοποθετηθῆ εἰσαγόμενον κεφάλαιον. 8) Πρωτοβουλία καὶ μεσολαβῆσαι τοῦ κράτους σύναψις συμφωνιῶν πιστοδοτήσεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ὑπὸ τῆς οἰκονομίας ἄλλων χωρῶν (τραπεζῶν καὶ μεγάλων ἐπιχειρήσεων) δι' ὧν κυρίως ἐπιχορηγεῖται ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἐπιχείρησις, 9) Καὶ ἡ δασμολογικὴ προστασία, ἣν συστηματικῶς παρέχει παρ' ἡμῶν τὸ κράτος, κατὰ μέγα μέρος τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις ὠφελεῖ, κατὰ τὸ πλεῖστον μόνων ἱκανῶν νὰ δημιουργήσωσι παραγωγὴν ἐξαγομῆνων προϊόντων, 10) Τοῦτ' αὐτὸ λεκτέον καὶ διὰ τὰ διάφορα παρ' ἡμῶν κρατικὰ μέτρα ἐπιβληθῆσας τῆς ἐξαγωγῆς βιομηχανικῶν προϊόντων μέσῳ ἐμπορικῶν κρατικῶν συμφωνιῶν κ.λ.π.

Ἀφ' ἐτέρου ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, βεβαίως σπανιώτερα παραδείγματα μέτρων τοῦ κράτους ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τῆς μεγάλης ἢ συγκεντρωτικῆς ἐπιχειρήσεως, ἀνάλογα τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχουσιν παρ' ἡμῶν. Τοιαῦτα μέτρα ἐφηρμόσθησαν εὐρύτατα εἰς φασιστικὰς χώρας πρὸ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου καὶ μάλιστα εἰς εὐρυτάτην καθ' ὅλην τὴν οἰκονομίαν ἕκτασιν. Οὕτω ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1930—1940 προωθήθη μὲν ἡ καρτελοποίησις τῆς οἰκονομίας. Εἰς δὲ τὴν Ἰαπωνίαν κατὰ τὸ 1940 ἐφηρμόσθη πρωτοφανὲς εἰς ἕκτασιν μέτρον ὁργανώσεως εἰς συγκεντρωτικὰ τράστ ὁλοκλήρου τῆς οἰκονομίας διὰ τῆς συγχωνεύσεως εἰς αὐτὰ ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κλάδου. Καὶ μεταπολεμικῶς ὠρισμένα κράτη ὑπεβοήθησαν τὴν οἰκονομικὴν συγκέντρωσιν εἰς ὠρισμένους κλάδους ἐπιχειρήσεων, ὡς ἐν Γαλλίᾳ διὰ τὴν βιομηχανίαν τοῦ χάλυβος καὶ εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γερμανίαν ἐπίσης.

β) Αἱ ἐπεμβάσεις πρὸς περιορισμὸν τῆς μεγάλης συγκεντρωτικῆς καὶ μονοπωλιακῆς ἐπιχειρήσεως¹. Παραδείγματα τοιούτων παρεμβάσεων παρ' ἡμῶν δὲν ἔχομεν, δι' ὃ καὶ θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἀναφορὰν ὠρισμένων χαρακτηριστικῶν ξένων τοιούτων. Σημειωτέον ὅτι καὶ ἐν τῇ ξένη τὰ μέτρα ταῦτα οὔτε συστηματικὰ εἶναι οὔτε καὶ ἐφηρμόσθησαν εἰς μεγάλην ἕκτασιν, πάντως δὲ ἐθεσπίσθησαν πολλάκις ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ὅλην ἀντιμονοπωλιακὴν ρύθμισιν περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν ἀμέσως κατωτέρω ἐν § 5.

Αἱ κρατικαὶ παρεμβάσεις πρὸς περιορισμὸν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὰς ἄλλας χώρας ἐξεδηλώθησαν πρῶτον ὑπὸ τὴν μορφήν φορολογικῶν μέτρων ἢ τοι βαρυτέρας φορολογήσεως τῶν μεγάλων κερδῶν ἢ διὰ τῆς βαρείας φορολογήσεως τῶν συγχωνεύσεων ὥστε νὰ ἐμπο-

1. Temporary National Economic Committee, Reports, 1938—1941.— D, Lynch. The concentration of economic power, 1943.— S. Aaronovitch, Monopoly, a study of british capitalism, 1954.

δισθῶσιν αὐται. Ἐπίσης συστηματικὴ παρακολούθησις καὶ ρύθμισις τῆς ἐκτάσεως τῶν χορηγουμένων πιστώσεων πρὸς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις. Πλὴν τούτων ἐφαρμόζονται καὶ ἄλλαι ρυθμίσεις ὡς ἰδίᾳ 1) ἔλεγχος καὶ περιοριστικὴ ἐφαρμογὴ τῶν νομικῶν ἐκείνων κατασκευῶν (ἀν. ἐταιρεῖαι, ἐνώσεις κ.λ.π.) δι' ὧν διευκολύνεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ μεγέθους καὶ ἡ ἐξάρτησις πολλῶν ἐπιχειρήσεων ἐκ μιᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ holding, καθ' ὃ μίᾳ ἐπιχειρήσει με ὀλίγα κεφάλαια ἐλέγχει πολὺ ἀνώτερα κεφάλαια περισσοτέρων ἐπιχειρήσεων (ἀναφέρουν παραδείγματα καθ' ἃ βασικὴ ἐπιχείρησις, διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀνεστραμμένης πυραμίδος, με κεφάλαια ὀλίγων δεκάδων ἑκατομμυρίων ἐλέγχει κεφάλαια ἐνὸς δισεκατομμυρίου)'. 2) ἔλεγχος πρὸς περιορισμὸν τῶν συγχωνύσεων, ὅπως εἰς τὰς Η.Π.Α. ἐφαρμοζόμενος ὁμοῦ μόνον ἐὰν πρόκειται νὰ προκύψῃ μονοπωλιακὴ κατάστασις, 3) περιορισμὸς τῆς αὐτοχρηματοδοτήσεως μέσω βαρεῖας φορολογίας τῶν ἀποθεματικῶν ἀνω ὀρισμένου ποσοῦ, 4) ἔλεγχος τῆς χρησιμοποίησεως τῶν προνομίων διπλωμάτων εὐρεσιτεχνίας, ἐπὶ σκοπῶ ἑλευθέρας ἐκμεταλλεύσεως τούτων.

Σπουδαιότερα παρέμβασις εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ἡ ἀσκουμένη ἐπὶ σκοπῶ διαλύσεως τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως ἢ τῆς καταργήσεως γενομένης συγχωνύσεως ἐπιχειρήσεων. Τοιαῦτα εἰδικὰ περιπτώσεις ἐπραγματοποιήθησαν ἐν Η.Π.Α. δυνάμει τῆς κατὰ τῶν τράστ νομοθεσίας (Sherman Act. 1891). Πρόκειται περὶ τῆς δι' ἀποφάσεως τοῦ Supreme Court, δυνάμει τῆς ἀνω νομοθεσίας, διαλύσεως τῆς Standard Oil of N w Jersey καὶ τῆς American Tobacco Co ὡς καὶ τῆς Du ont de Nemours. Κατὰ τὸ 1945 διελύθη ἡ Aluminum Company of America Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐπρόκειτο περὶ τράστ καλυπτόντων τὸ σύνολον σχεδὸν (90% καὶ ἄνω) τῆς παραγωγῆς τοῦ κλάδου, ἤτοι σχεδὸν μονοπωλίου². Ὡσαύτως μετὰ τὸν β'. παγκόσμιον πόλεμον ἐφημέσθη τόσον ἐν Γερμανίᾳ ὅσον καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ, νομοθεσία, ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, εὐρυτάτης καταργήσεως καρτέλ καὶ τράστ τῶν οἰκονομιῶν αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἤδη ἤρχισεν νὰ παρατηροῦνται πάλιν ἐν Γερμανίᾳ ἐκδηλώσεις δημιουργίας νέων καρτέλ καλυπτόντων μονοπωλιακῶς σχεδὸν ὀρισμένους κλάδους οἰκονομίας³.

Δ'. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐδ. Α'—Γ'. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τῆς ρυθμίσεως τοῦ μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν παρεμβάσεις τῆς δημοσίας ἐξουσίας δὲν ὑπῆρξαν οὔτε συστηματικαὶ οὔτε ἐφημέσθησαν εἰς μεγάλην ἐκτασιν. Εἴτε δὲν ἠδυνήθη εἴτε δὲν ἠθέλησε, τὸ κράτος μετὰ μεγάλης ἐπιφυλάξεως ἐξεδηλώθη πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν αὐτὴν, με μόνην ἴσως ἐξαιρέσιν ὀρισμένης προσπάθειας ἐνισχύσεως τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως ὡς καὶ τὰς περιπτώσεις δημιουργίας ἐθνικοποιημένων καὶ δημοσιοποιημένων ἐπιχειρήσεων, περὶ ὧν κατωτέρω.

Πάντως αἱ παρεμβάσεις αὐταὶ καθωρίσθησαν πολλακίς ἐξ ὀρισμένων εἰδικῶν οἰκονομικῶν αἰτίων καὶ ἐπιδιώξεων ὀρισμένων σκοπῶν, οὓς ἐν συνόψει ἐκθέτομεν κατωτέρω ἵνα ὀλοκληρώσωμεν τὸ θέμα τῆς μελέτης τῶν νομικῶν τούτων θεσμῶν. Σημειοῦμεν ὁμοῦ ὅτι σπουδαία αἰτία εἰς τὴν

1. Διὰ τὰς ἐταιρεῖας holding ἀπὸ οἰκονομικῆς, νομικῆς καὶ φορολογικῆς ἀπόψεως βλ. Δ. Τσίγρη, Αἱ ἐταιρεῖαι χαρτοφυλακίου, 1959.

2. V. A. Mund, Government and business, 1948, σελ. 139-261 καὶ 327-351.

3. z. PritzKoleit, Manner, Mächte, Monopole, 1953.

μή δυνατότητα κατά σύστημα οργανώσεως τῶν παρεμβάσεων τούτων ὑπῆρξεν 1) ἡ δυσχέρεια ἂν μὴ ἀδυναμία καθορισμοῦ διὰ γενικῶν κανόνων διακρίσεως τῶν μικρῶν ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, διότι πολὺ ποικίλλουν ἐν ἑκάστη χώρα αἱ διακρίσεις αὗται, ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ κλάδου, τοῦ βαθμοῦ συγκεντρώσεως κεφαλαίων καί τῆς διαφόρου σημασίας ἐκάστης ἐπιχειρήσεως κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, 2) ἡ ἀδυναμία διαγνώσεως τῶν πράγματι ὑφισταμένων οἰκονομικῶν ἐξαρτήσεων, σχέσεων καὶ οἰκονομικῶν συνεργασιῶν κεφαλαίων, ὥστε νὰ καθορισθῇ ἐὰν πράγματι ὑπάρχῃ μεγάλη ἐπιχείρησις καὶ ποία εἶναι αὕτη. 3) ἡ ὑπαρξὶς ὠφελίμων καὶ δυσμενῶν στοιχείων τόσο ἐν τῇ μεγάλῃ ὅσον καὶ ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιχείρησιν, ἅτινα ἄλλωστε εἰς βαθμὸν ποικίλλουν ἀναλόγως καὶ τῶν ἐν γένει συνθηκῶν τῆς οἰκονομίας. Ἐν ὄψει τούτων ἐξετάσωμεν ἐν συνόψει τὰ αἷτια τῶν παρεμβάσεων καὶ τῶν σκοπῶν αὐτῶν.

α) Μία τῶν κυρίων αἰτιῶν τῶν παρεμβάσεων εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ὅτι κατὰ κανόνα ἡ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης ἐξελίσσεται διὰ τοῦ νόμου τῆς συγκεντρώσεως, δηλαδὴ τῆς μεγεθύνσεως διαρκῶς τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς δυναμικότητα παραγωγῆς, ἐξ οὗ γεννᾶται ἀνισότης οἰκονομικῆ μεταξὺ ὀλίγων μεγάλων καὶ πολλῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω εἰς τὰς Η.Π.Α. κατὰ τὸ ἔτος 1947 τὰ 5% μόνον τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπασχόλουν τὰ 62,3% τοῦ συνόλου τῶν μισθωτικῶς ἐργαζομένων ἐργατῶν.

β) Δευτέρα αἰτιολογία εἶναι ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων συνεπάγεται τὴν οὐσιαστικὴν ἐξάρτησιν διὰ ποικίλων δεσμῶν καὶ μορφῶν ὑποταγῆς, πολλῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων, φαινομενικῶς ἀνεξαρτήτων, ἐκ τῆς μεγάλης.

γ) Τρίτη αἷτια εἶναι ὅτι τὰ ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως προβαλλόμενα πλεονεκτήματα δὲν εἶναι τόσο ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται πειστικά, διότι καὶ ἡ μεγάλη ἐπιχείρησις δὲν διαφεύγει ἀπὸ τὸν νόμον τῆς αὐξούσης μειώσεως τῆς ἀποδόσεως καὶ ὅτι κατὰ κλάδον διαφέρει τὸ ἀνώτατον ὄριον τοῦ ποσοστοῦ κέρδους ἀναλόγως τῶν διαφόρων ὀρίων τοῦ ὠφελίμου μεγέθους τῆς ἐπιχειρήσεως.

δ) Εἰδικώτερον ἡ προστασία τῆς μικρᾶς ἐπιχειρήσεως αἰτιολογεῖται ἐκ τοῦ ὅτι δέον εἰς πάντας νὰ προσφέρωνται οἱ ὅροι τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμένον εἰς τὴν κοινωνίαν ν' ἀνεχθῇ τὸν ἐκπρολεταριασμόν τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ἐλευθέρως ἐπαγγελλομένων, οὐδὲ τὴν συγκέντρωσιν τῶν κερδῶν εἰς χεῖρας ὀλίγων, μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς δημιουργίας κοινωνικῶν ζητημάτων ἀνασταλατικῶν τῆς οἰκονομικῆς προόδου.

ε) Πρέπει ν' ἀποφεύγεται καὶ νὰ περιορίζεται ἡ δημιουργία μεγάλων συγκεντρωτικῶν καὶ μονοπωλιακῶν μονάδων, συγκεντρώσεως καὶ ἐλέγχου τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, διότι ἀποτέλεσμα τούτων εἶναι ἡ ὑποταγὴ τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ κράτους εἰς τὰς δυνάμεις αὐτὰς καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ κοινωνικοῦ κράτους τοῦ δικαίου ὡς καὶ ἡ ὑποκατάστασις τῆς μονοπωλήσεως εἰς τὸν ἐλεύθερον συναγωνισμόν καὶ ὁ δι' αὐτῆς καθορισμὸς τοῦ ὄγκου τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ὕψους τῶν τιμῶν.

στ) Ἀντιθέτως κυρία αἰτιολογία τῆς παρεμβάσεως ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως εἶναι ἡ πολλακίς ἀνωτέρα τεχνολογικὴ αὐτῆς ἀποτελεσματικότης¹.

1. Διὰ τὴν σημασίαν τῆς τεχνικῆς οργανώσεως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας βλ. Γ. Πίντου, τρία ἄρθρα εἰς «Βῆμα» φ. 11, 13, 14-1-1959 καὶ γενικώτερον Σ. Ἀγαπητίδης, Τεχνικὴ καὶ Οἰκονομία ἐν Α.Β.Σ., Ἐπετηρὶς, 1959 σελ. 290 ἐπ.

Ε'. Το μέγεθος τῆς ἀγροτικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ κρατικὴ παρέμβασις. Τὸ ζήτημα τοῦ μεγέθους τῆς ἀγροτικῆς ἐπιχειρήσεως διέπεται ὑπὸ ἰδίων οἰκονομικῶν ὄρων καὶ ἰδίων μορφῶν παρεμβατισμοῦ, δι' ὃ καὶ ἐξετάζεται αὐτοτελῶς κατωτέρω.

α) Δὲν ἔχει λυθῆ τὸ ζήτημα ἐὰν εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ἐμφανίζε-
ται ἡ ἴδια τάσις πρὸς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὑποστηρίζεται
ὅτι ἡ ἀγροτικὴ ἰδιοκτησία εἶναι κατακερματισμένη (π.χ. Γαλλία, Ἑλλάς) καὶ
ὅτι ἡ ἀγροτικὴ ἐπιχειρήσις δὲν ἀκολουθεῖ τὸν νόμον τῆς συγκεντρώσεως.
Τοῦτο ὁμῶς ἀμφισβητεῖται κατὰ πολλὰ καὶ δι' ἐκείνας ἀκόμη τὰς χώρας,
ὡς ἡ Γαλλία, ὅπου ὁ κατακερματισμὸς εἶναι προφανής. Χῶραι ἀντιθέτως
νέαι καὶ ἐκτεταμέναι, ὡς π.χ. Η.Π.Α., παρουσιάζουσι διαμόρφωσιν μεγάλης
γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ ζήτημα ὅθεν εἶναι ἀμφίβολου. Παρ' ἡμῖν ὑπο-
στηρίζεται ὅτι ἡ ἀγροτικὴ ἰδιοκτησία εἶναι πράγματι νομικῶς κατακερ-
ματισμένη, ἀλλ' ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι ἐξάρτημα ἰσχυρῶν
κεφαλαίων καὶ ὅτι μετὰ τὰς ἀπαλλοτριώσεις παρατηρήθη μεγάλη τάσις
πωλήσεως τῶν κλήρων καὶ δημιουργίας νέας ἀγροτικῆς ἐπιχειρήσεως μέσης
ἐκτάσεως. Πάντως αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν εἶναι ἐξηκριβωμέναι.

Περαιτέρω γεννᾶται ἕτερον ζήτημα, μὴ ἐκκαθαρισμένον ὡσαύτως, ἐὰν
ἐνδείκνυται διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς
γῆς ἡ διατήρησις τῆς μικρᾶς οἰκογενειακῆς ἀγροτικῆς ἐκμετάλλευσως,
ταύτης δὲ μέχρι ποίας ἐκτάσεως, ἢ ἐὰν δεόν νὰ δημιουργηθῆ μεγάλη
ἀγροτικὴ ἐκμετάλλευσις. Λέγεται ὅτι ἐν Γαλλίᾳ 800.000 μικρῶν οἰκογε-
νειακῶν ἐκμεταλλεύσεων δὲν ἀποδίδουν ἐπαρκῆ εἰσοδήματα διὰ τὴν συντή-
ρησιν τῆς οἰκογενείας καὶ παρ' ἡμῖν ὑποστηρίζεται ὅτι μέγα μέρος τῆς
ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας οὔτε διὰ τὴν φυτοζωίαν τοῦ ἀγρότου δὲν ἐπαρκεῖ.

Ἄφ' ἑτέρου συνήθης μορφή τῆς ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως παρα-
μένει ἡ ἔχουσα ὡς βᾶσιν τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν, πλὴν τῶν κολλεκτι-
βιστικῶν ἐφαρμογῶν τῶν σοσιαλιστικῶν κρατῶν, ὧν τὰ ἀποτελέσματα
εἶναι ἀκόμη ἀμφίβολα μετὰ 25 ἔτη δοκιμασίας, ὡς καὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ
Kibouls.

Πρὸς τούτοις ὁμῶς ἡ συνεταιριστικὴ οἰκονομία ἐχρησιμοποίηθη εἰς μεγά-
λην κλίμακα, τῇ ἐνισχύσει κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ, διὰ τὴν ἐπιβοήθησιν τῆς
ἀγροτικῆς ἐπιχειρήσεως, τόσον τῆς μικρᾶς, ὅσον καὶ τῆς μέσης. Εἰς ὅλας τὰς
χώρας, μάλιστα δὲ τὰς εὐρωπαϊκάς, οἱ ἀγροτικοὶ συνεταιρισμοὶ παντὸς
σκοποῦ, ἀνέλαβον διενέργειαν κοινῶν οἰκονομικῶν λειτουργιῶν διὰ τὰς συν-
εταιρισμένας ἀγροτικὰς ἐπιχειρήσεις, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ λειτουργήσῃ ἀπο-
δοτικῶς ἡ ἀγροτικὴ ἐπιχειρήσις. Οὕτω ἔχομεν συνεταιρισμοὺς ἀγορᾶς ἀπὸ
κοινοῦ πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν ἀγροτικὴν ἐκμετάλλευσιν, βιομηχανικῆς ἐπε-
ξεργασίας τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ἀποθηκεύσεως καὶ πωλήσεως τῶν
γεωργικῶν προϊόντων, καὶ τέλος πιστοδοτήσεως τῶν γεωργικῶν ἐπιχει-
ρήσεων. Καὶ παρ' ἡμῖν μεγάλως ἔχει ἀναπτυχθῆ τὸ σύστημα τῶν γεωργικῶν
συνεταιρισμῶν, ἰδίᾳ ὁμῶς πίστεως, μέσῳ τῆς ἀγροτικῆς Τραπεζῆς πολλακίς
ὁμῶς καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων.

Ἐπίσης τὸ κράτος καὶ διὰ τῆς ὀργανώσεως ἀγροτικῶν ἀγορῶν παρενέ-
βη πρὸς ἐπιβοήθησιν τῆς μικρᾶς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως.

β) Εἰδικώτεραι παρεμβάσεις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς προστασίας τῆς μικρᾶς
γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ' : 1) Ἡ ἐφαρμογὴ ὑποχρεωτικῶν ἑναδασμῶν

1. G. Pirou, *Traité d'économie politique, Les cadres de la vie économique. L'agri-
culture*, σελ. 46-63, 57-100, 102-108, 153-215. Nations Unis, *La reforme agraire
et le defauts de la structure agraire xxi Progrès de la reforme agraire.*

προσαρμόζεται ή παραγωγή προς την κατανάλωσιν και γενικώτερον ή προσφορά προς την ζήτησιν. Ἡ πολιτικὴ αὕτη δικαιολογεῖ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐξ ὧν καθορίζεται ἡ σχέση προσφοράς καὶ ζήτησεως.

Τὸ σύνθετος καὶ κύριον περιεχόμενον τῆς παρεμβάσεως αὐτῆς εἶναι ἡ ἀποκατάστασις ἢ ἡ συγκράτησις κατὰ τὸ δυνατόν τῆς ἐλευθέρως λειτουργίας τοῦ συναγωνισμοῦ, παραλλήλως ὁμως ἢ καὶ ἐν συνδυασμῷ πολλάκις ἢ ἐπέμβασις ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ἐπενέργειαν κατὰ τῶν συνεπειῶν ἐκ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. Ἡ πρώτη κατευθύνσις τοῦ παρεμβατισμοῦ προκαλεῖται ἐκ τῶν συνήθων ἐκδηλώσεων ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς δημιουργίας ὀργανισμῶν καὶ μεθόδων ἐπιχειρήσεως μονοπωλιακῶν¹. Ἡ ἀντίθετος κατευθύνσις τοῦ παρεμβατισμοῦ πηγάζει ἐκ τῆς δημιουργίας εἰς τομεῖς τῆς οἰκονομίας, ὡς ἴδια γεωργίαν, βιοτεχνίαν, βιομηχανίαν, πρῶτας ὕλας, τοιοῦτων καταστάσεων ἀνταγωνισμοῦ, καταθλιπτικοῦ τῆς οἰκονομίας, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως συγκεντρώσεως, ὥστε ἡ παρεμβάσις τοῦ κράτους νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν δημιουργίαν συγκεντρώσεως. Κατὰ ταῦτα ἀμφότεραι αἱ ἐπεμβάσεις σκοποῦσαι νὰ μεταβάλουν τὰς ἐκ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ δημιουργηθείσας καταστάσεις—μονοπώλησιν ἢ κοινορτοποιήσιν—κατευθύνονται ἀντιστοίχως πρὸς ἀντιθέτους σκοπούς, εἴτε τὴν ἀποκέντρωσιν εἴτε τὴν συγκέντρωσιν. Ὑπὸ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις διὰ τῆς παρεμβάσεως, ἐπέρχονται μεταβολαὶ εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ ἐπιηρεασοὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἀμέσως ἐπιηρεάζουσαι τὴν αὐτονομίαν τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ἐξαρτῶσαν ταύτην ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ κράτους, παρεισάγοντος τὸ στοιχεῖον τοῦ δημοσίου συμφέροντος εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Β'. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομνησθῇ ἡ ἕκτασις ἢν εἰς ὅλας τὰς χώρας ἔχει λάβει ἡ μονοπώλησις τῆς ἀγορᾶς καὶ αἱ μονοπωλιακαὶ καταστάσεις καὶ μέθοδοι ἐν αὐτῇ. Ἀντιστοίχως τὰ κράτη ἔχουν λάβει σπουδαιότατα καὶ συνήθως μεγάλης ἐκτάσεως νομοθετικὰ μέτρα κατὰ τῶν *pratiques monopolistiques*, καίτοι τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἔτυχον πάντοτε εὐρείας καὶ συνεχοῦς ἐφαρμογῆς.

Δὲν πρόκειται βεβαίως ἐνταῦθα νὰ ἀναλύσωμεν τὰς μορφὰς ἃς ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἀγορᾷ λαμβάνει ἡ μονοπώλησις διότι τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς θεωρητικῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς ἐφηρμοσμένης οἰκονομικῆς, ἐνῶ ἐνταῦθα ἡ ἀνάλυσις ἀναφέρεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους καὶ τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον εἰδικώτερον. Θὰ ὑπομνήσωμεν μόνον δι' ἀπαριθμήσεως τὰς κυρίας μορφὰς τῆς μονοπωλήσεως ἵνα εὐχερανθῇ ἡ κατανόησις τῶν ἀντιστοιχῶν παρεμβατικῶν ρυθμίσεων τοῦ κράτους. Αἱ κύριοι μονοπωλιακαὶ διαμορφώσεις εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) Πολλοὶ καὶ μεγάλοι κλάδοι παραγωγῆς ἢ καὶ ἐμπορίας περιέρχονται εἰς ὠρισμένους μεγάλας ἐπιχειρήσεις, εἴτε μίαν (μονοπώλησις πλήρης, σπάνια ὁμως περιπτώσεις), εἴτε δύο (δυσωπώλιον), εἴτε ὀλίγας (ὀλιγοπώλιον), καλυπτούσας πολλάκις σχεδὸν τὸ σύνολον τοῦ κλάδου. Αἱ ὀλίγαί πάλιν αὐτὰ ἐπιχειρήσεις δύνανται νὰ εἶναι εἰς συμφωνίαν ἢ ἀνταγωνισμὸν μεταξύ των. Αἱ μονοπωλήσεις αὗται ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι ἡ μεγάλη ἐπιχειρήσις προέρχεται συνήθως ἐξ ἀπορροφήσεως ἄλλων μικροτέρων ἢ καὶ

1. J. Schumpeter, *Capitalisme, Socialisme et Démocratie*, 1951, σελ. 168 ἐπ. F. Machlup, *The economics of sellers conduct καὶ τοῦ αὐτοῦ, The political economy of Monopoly*. 1958. E. H. Chamberlin. *Monopoly and competition and their regulation* (ed Intern. Econ. Association).

διά συγχωνεύσεως εἰς μίαν ἐνιαίαν (trust) ἢ δι' ἐκμηδενίσεως τῶν μικροτέρων ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ.

β) Συγκέντρωσις τῶν ἐπιχειρήσεων μέσῳ οἰκονομικῶν σχέσεων, ἐξαρτήσεων ποικίλης φύσεως καὶ ἐκτάσεως, ὁδηγοῦσα εἰς τὴν ἐπικράτησιν ἐνὸς ἐπιχειρηματικοῦ πυρῆνος ἀσκοῦντος τὴν ἐξουσίαν ἀποφάσεως καὶ ρυθμίσεως. Ἡ μορφή αὕτη ὁδηγεῖ πρὸς τὴν συνεννόησιν (entente).

γ) Συμφωνία δι' ὧν ἐνοῦνται πλείσται ἐπιχειρήσεις εἰς μίαν ἢ συμφωνία ὠρισμένου κλάδου, ὅτε αἱ ἐπιχειρήσεις διατηροῦσι τὴν προσωπικότητα καὶ μέρος τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ἐπὶ σκοπῷ ἀσκήσεως μονοπωλιακῆς πολιτικῆς (cartel, συνδικάτα).

δ) Συμφωνία ἐνώσεων ἐταιρειῶν εἰς μίαν, ἄνευ ὁμως ἐμφανοῦς ἀπωλείας τῆς ἰδίας προσωπικότητος, ὅτε ἡ ἐνωσις ἐξυπηρετεῖται διὰ ἰδίας ἐταιρείας διαχειρίσεως (holding, konzern, trust, κοινοπραξία κ.λ.π.).

Αἱ διαμορφώσεις αὗται μονοπωλιῶσεως, καθ' ὧν βάλλει ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς, ἐνεργοῦν κατὰ ὠρισμένας μεθόδους ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς οἰκονομικῆς ἀγορᾶς, αἵτινες μέθοδοι αἰτιολογοῦν τὸν κρατικὸν παρεμβατισμὸν. Αἱ μέθοδοι αὗται ἐν συνόψει εἶναι :

α) Περιορισμοὶ εἰς τὴν παραγωγὴν διὰ νὰ ἐνισχύουν τὴν ζήτησιν τῶν προϊόντων εἰς τὴν ἀγορᾶν.

β) Ἀποκλεισμὸς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, μέσῳ κατανομῆς τῆς ἀγορᾶς ἢ τῆς πελατείας, διὰ συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐπιχειρήσεων (cartel, κ.λ.π.).

γ) Καθορισμὸς κοινῆς πολιτικῆς τιμῶν, ἐπὶ σκοπῷ συγκρατήσεως τῆς πτώσεως αὐτῶν.

δ) Ἀποκλεισμὸς καὶ παρεμπόδισις δημιουργίας νέων ἐπιχειρήσεων ἐν τῷ κλάδῳ.

ε) Πάλη κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἢ διαφωνούντων ἢ τῶν μὴ ἐκτελούντων τὴν συμφωνίαν, μέσῳ ἐφαρμογῆς τοῦ πολέμου τιμῶν ἢ ἐπιβολῆς κυρώσεων.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ κρατικὴ παρέμβασις τείνει νὰ περιορίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐπιχειρηματιῶν πρὸς σύναψιν ἐλευθέρων συμβατικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διὰ μονοπωλιακοῦ σκοποῦς. Δεδομένου ὅμως ὅτι πολλοὶ ἐπιχειρήσεις, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἰσχυροτέρων ἐπιχειρήσεων, καταλήγουσιν νὰ συνάψουν ἀναγκαστικῶς μονοπωλιακὰς σχέσεις, ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας ὠρισμένων μεγάλων ἐπιχειρηματιῶν τείνει ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐλευθερίαν ἄλλων.

Γ'. Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν τὰς κρατικὰς παρεμβάσεις εἰς τὸν τομέα τοῦτον, τὰς ἐκ τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν, εἰς ὠρισμένα ἐκ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν κρατῶν (Γερμανία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Η.Π.Α. καὶ Καναδά), κατὰ τὰ λοιπὰ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν περὶ οἰκονομικῶν μονοπωλιῶν ἀνάλυσιν.

α) Γερμανία : Θὰ περιορισθῶμεν ν' ἀναφέρωμεν τὴν σπουδαιότεραν τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων, ἣτις σκοπὸν εἶχε τὸν περιορισμὸν τῶν καταχρήσεων ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεθόδων συνεννοήσεως. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 2—11—1923 καὶ τοῦ τροποποιήσαντος τοῦτον ν. τῆς 26—7 1930 ἐθεσπίσθη ἔλεγχος τοῦ κράτους ἐπὶ τῶν καρτέλ καὶ τῶν μεθόδων ἐνεργείας αὐτῶν ἐπὶ σκοπῷ περιορισμοῦ τῶν καταχρήσεων κατὰ τῶν καταναλωτῶν καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ καρτέλ ἐπιχειρήσεων ἢ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ διαφωνούντων. Ὁ ἔλεγχος ἐθεσπίσθη διοικητικὸς καὶ δικαιοδοτικὸς. Ὁ διοικητικὸς ἔλεγχος ἤσκειτο ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑποθέσεων καὶ ὁ δικαιοδοτικὸς ὑπὸ ἐδικοῦ διοικητικοῦ δικαστηρίου ἀποτελουμένου ἐκ τριῶν δικαστῶν καὶ δύο οἰκονομολόγων.

Ἡ ἐπέμβασις ἐπετρέπετο ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ ἐνεργηθῆ κατὰ τῶν καρτέλ ἄτινα δυνάμει συμφωνιῶν ἢ ἀποφάσεων ἀνελάμβανον ρυθμίσεις σχετικὰς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν πολιτικὴν τῶν τιμῶν, τὴν ἐφαρμογὴν ἐμπορικῶν ὄρων, ἢ τὸν καθορισμὸν τῶν τιμῶν. Προϋπὸθεσις τῆς παρεμβάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ ἦτο ὅτι αἱ ἐφαρμοζόμεναι ὑπὸ τοῦ καρτέλ μέθοδοι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὁλότητος ἢ ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν. Ὁ Ὑπουργὸς εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνακώσασιν τῶν συμφωνιῶν καὶ λοιπῶν ἀποφάσεων, δυνάμενος νὰ καταργήσῃ τὰς συμφωνίας καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τὰ μέλη τῆς ὑποχρέωσης τηρήσεως τῆς συμφωνίας. Κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ παρείχετο εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους προσφυγὴ εἰς τὸ Διοικ. Δικαστήριον τῶν καρτέλ, τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα εἶχε καὶ ὁ Ὑπουργὸς πρὸς ἀκύρωσιν συμφωνίας. Ἡ νομολογία τοῦ δικαστηρίου τούτου διέκρινε μεταξύ καρτέλ νομίμων, ὡς χρησίμων εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν καὶ καρτέλ παρανόμων ὡς ἐπικινδύνων διὰ τὸ δημόσιον συμφέρον, λόγω ἐξαιρετικῆς ὑψώσεως τιμῶν, ἀνισότητος σχέσεων μεταξύ τῶν ἐπιχειρήσεων μελῶν τοῦ καρτέλ, ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ κατὰ τῶν διαφωνούντων κ.λ.π.

Μεταπολεμικῶς τοῦ β'. παγκοσμίου πολέμου κατ' ἀρχὰς μὲν ἐθεσπίστησαν μέτρα, κατ' ἐπιταγὴν τῶν συμμάχων, ἀποκαρτελοποιήσεως τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ὅπως τῆς J. G. Farben Industrie, μεταγενεστέρως δὲ ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνησις εἶχεν ὑπὸ ψήφισιν νόμον περὶ καρτέλ.¹

β) Γαλλία²: Ἡ Γαλλία ἐπὶ μακρὸν καὶ μετὰ ἀκόμη τῶν β'. παγκόσμιον πόλεμον δὲν εἶχε θεσπίσει εἰδικὴν νομοθεσίαν κατὰ τῶν ἐπιχειρηματικῶν ἐνώσεων (ententes professionnelles) καὶ τῶν μονοπωλιακῶν μεθόδων. Σχετικαὶ κυρώσεις ἠδύναντο μόνον νὰ στηριχθοῦν ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 419 τοῦ Γαλλ. Ποινικοῦ Κώδικος. Τούτου ὅμως οὔτε ἠδύναντο νὰ γίνῃ οὔτε ἐγένετο σοβαρὰ ἐφαρμογὴ. Ἐν τούτοις καὶ ἐν Γαλλίᾳ αἱ μέθοδοι αὗται καὶ αἱ συνηνοήσεις εἶχον εὐρυτάτην ἐφαρμογὴν καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν β'. παγκόσμιον πόλεμον, ὥστε καὶ τὸ Conseil Economique ἐξεδήλωσεν εὐχὴν ὑπὲρ τῆς λήψεως σχετικῶν μέτρων καὶ ἐν τῇ Βουλῇ κατετέθησαν σχετικαὶ προτάσεις νόμων. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1955 οὐδεὶς σχετικὸς νόμος εἶχε ψηφισθῆ ἐν Γαλλίᾳ. Πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἡ Κυβέρνησις, ποιουμένη χρῆσιν τῆς ἐξουσιοδοτήσεως τῆς παρεχομένης αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἐξαιρετικοῦ νόμου τῆς 11-7-1953 περὶ οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς ἀνορθώσεως, προέβη εἰς ἔκδοσιν τοῦ ἀπὸ 9-8-1953 Διατάγματος περὶ διατηρήσεως ἢ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐλευθέρου βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ συναγωνισμοῦ.

Διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τούτου γίνεται διάκρισις μεταξύ τῶν ἐνώσεων, συνηνοήσεων καὶ συμφωνιῶν αἰτίνας ἀποβλέπουσιν εἰς τὸν παρεμποδισμὸν τῆς ἐλευθέρως ἀσκήσεως τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, διὰ τεχνητῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν κ.λ.π. καὶ ὠφελίμων τοιοῦτων σχηματισμῶν, οἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον διὰ τῆς rationalisation καὶ specialisation τῆς παραγωγῆς.

Διὰ τοῦ Διατάγματος ἰδρύεται συλλογικὴ διοικητικὴ ἀρχή, ἡ Τεχνικὴ

1. Διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν Kartelle καὶ Konzerne βλ. E.R. Huber, op. cit. I, σελ. 280 ἐπ. La Doc. Fr., Documents relatifs à la condamnation et à la decartelisation de l' J. G. Farben, 1952. Ὁμοίως, Structures et activités commerciales de l' J. G. Farben des origines à 1945, 1952, Ὁμοίως, Ententes et Monopoles dans le monde, Allemagne, I-II, 1952.

2. La Docum Fr., Ententes et Monopoles dan le Monde, France, 1953, I - II,

Ἐπιτροπὴ Συνενοήσεων, ἐκ δώδεκα μελῶν ἕξ ὧν ἕξ δικασταὶ καὶ ἕξ ἐκπρόσωποι τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Παραγωγικότητος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας. Αὕτη ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ γνωμοδοτῇ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν Ὑποθέσεων περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ὠφελίμου ἢ μὴ τῆς συνενοήσεως. Βάσει τῆς γνωμοδοτήσεως ὁ Ὑπουργὸς δύναται νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστήριον εἴτε δυνάμει τοῦ ἀρθρ. 419 Π.Ν. εἴτε δυνάμει τῆς Διατάξεως (Ordinance) τῆς 30-6-1945.

γ) Μεγάλη Βρεταννία¹: Καὶ ἐν Μ. Βρεταννίᾳ μέχρι τοῦ ἔτους 1948 δὲν ὑπῆρχε νομοθεσία εἰδικὴ περὶ τῶν συνενοήσεων μολοντί, ὡς ἐλέχθη, ἐν τῇ Μ. Βρεταννίᾳ εἶχον καθ' ὅλην τὴν οἰκονομίαν ἀναπτυχθῆ αἱ συνενοήσεις καὶ αἱ μονοπωλιακαὶ μέθοδοι. Ὁ Monopolies and Restriction Practices Act, τῆς 30-7-1948 τὸ πρῶτον ἐθέσπισε καθεστῶς περιοριστικῶν τῶν καταστάσεων τούτων. Ὁ νόμος ἐπιτρέπει τὴν παρέμβασιν μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν περιοριστικῶν μεθόδων τῶν ἀναφερομένων, κατ' ὄγκον ἐμπορευμάτων ἐπὶ ἐνὸς εἶδους, εἰς τὸ τρίτον τῶν προμηθειῶν τῆς βρεταννικῆς ἀγορᾶς ἢ τοῦλάχιστον εἰς σοβαρὸν τμῆμα τῆς ἀγορᾶς αὐτῆς ἢ καθ' ὅς ἡ συνενοήσεις εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παραγωγὴν ἢ εἰσαγωγὴν ἐνὸς προϊόντος εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν, πάντως δὲ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ περιορισμὸς εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον.

Διὰ νὰ κινήθῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ἀπαιτεῖται ἀπόφασις τοῦ Board of Trade, κατόπιν τῆς ὁποίας εἰσάγεται ἡ ὑπόθεσις εἰς Ἐπιτροπὴν ἐρευνῆς ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ Board of Trade. Ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ὑποχρεοῦνται οἱ καλούμενοι, ἐπὶ ἀπειλῇ αὐστηρῶν ποινῶν, νὰ καταθέσωσιν. Τέλος ὁ Ὑπουργὸς βάσει τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκδίδει ἀπόφασιν (order) καθορίζουσαν τὰς μεθόδους αἵτινες εἶναι παράνομοι καὶ τὰς μεταβολὰς ὅς αἱ ἐπιχειρήσεις δέον νὰ ἐπιφέρουν εἰς τὴν πολιτικὴν των. Ἡ order δέον νὰ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ὅτε καὶ ἐκτελεῖται.

δ) Καναδᾶς: Τὴν νομοθεσίαν ταύτην διέπει ὁ Combines Investigation Act τοῦ 1923, ὡς μεταγενεστέρως ἐτροποποιήθη, ἰδίᾳ διὰ τοῦ ν. τῆς 10-4-1930. Καὶ ἐδῶ ὁ νόμος ἐπιδιώκει τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἀδικαιολογήτου καὶ βλαβερᾶς μειώσεως τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ διὰ τῶν γνωστῶν μεθόδων τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν, περιορισμοῦ παραγωγῆς κ.λ.π.

Ἐπιτροπὴ τῆς ἐνάρξεως ἐρευνῆς κατὰ μονοπωλίων, συνενοήσεων κ.λ.π. εἶναι ὁ Commissioner, διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου καὶ ὑπαγόμενος εἰς τὸν Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης, ὅστις ἔχει ἀρμοδιότητος εἰσαγγελικὰς, διευθύνων τὴν ὅλην διαδικασίαν τῆς διώξεως, ἀνακρίσεως, ἐρευνῶν κ.λ.π. Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ἀποφασίζουσιν τὰ τακτικὰ δικαστήρια κατόπιν μηνύσεως ἢ αὐτεπαγγέλτου ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου διώξεως.

ε) Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς²: Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1890 ὁ νομοθέτης διὰ τοῦ Sherman Act ἐπενέβη εἰς τὰς μονοπωλιακὰς ἐκδηλώσεις διὰ τῆς κηρύξεως ὡς παρανόμου παντὸς μονοπωλίου ἢ ἀποπείρας μονοπωλήσεως ἣτις θὰ εἶχε συνέπειαν τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου (restraint of trade). Ἐπηκολούθησεν ἔκτοτε σειρά νόμων ἣτις συνεπλήρωσε καὶ ἀνέπτυξε τὸν ὅλον θεσμὸν: Wilson Act 1913, Clayton Act 1914, Webb export Act 1918 κ.λ.π.

1. La Doc.Fr., Les ententes industrielles en Grande Bretagne, 1951 καὶ Commonwealth Britannique, 1951.

2. La Doc.Fr., Ententes et Monopoles dans le Monde, Etats-Unis, Les Lois Antitrusts, I-II.

Ἡ νομοθεσία αὐτὴ τυγχάνει διοικητικῆς ἐφαρμογῆς ἐκ μέρους τοῦ ἐπὶ τοῦ νόμου *Altorney general*, παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Δικαιοσύνης καὶ περαιτέρω ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἅτινα καὶ ἀποφαίνονται.

Ἡ σύγχρονος τάσις τῆς νομολογίας φαίνεται ν' ἀποκλίνει πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ὅτι ἀπαγορευομένη μονοπώλησις ὑπάρχει καὶ ὅταν ὑφίσταται κατάστασις ὀλιγοπωλίου, μεταξύ ἐλαχίστων ἐπιχειρήσεων (75% τῆς παραγωγῆς), ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀποδεικνύεται ἄλλη κατάχρησις, ἐφ' ὅσον αἱ ἐλάχισται αὐταὶ ἐπιχειρήσεις διεμόρφωσαν ὄρους ὁμοίους διὰ τὸ προϊόν των εἰς τὴν ἀγορᾶν. Γενικῶς ὅμως, μολονότι ἡ νομοθεσία αὐτὴ ἐφηρμόσθη καὶ ἐφαρμόζεται εἰς ἀπείρους περιπτώσεις, ἐν τούτοις ἡ ἀποτελεσματικότης αὐτῆς θεωρεῖται λίαν περιορισμένη καὶ ἔχουσα σημασίαν καιρίαν καθ' ἃ ἐφηρμόσθη εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν μονοπωλιακῶν μεθόδων ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ οὐχὶ τῶν μονοπωλιακῶν σχηματισμῶν.

στ) Ἐν Ἑλλάδι οὐδέποτε ἀντιμετωπίσθη οὐδὲ κἂν ἐτέθη τὸ θέμα τῆς θεσπίσεως νομοθεσίας κατὰ τῶν μονοπωλιακῶν μεθόδων τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἀγορᾷ. Τὸ πνεῦμα «τὰ πάντα συγχωροῦνται χάριν τοῦ κέρους» διέπει τὸν οἰκονομίαν ἀκόμη παρ' ἡμῖν, ὥστε νὰ μὴ τεθῆ κἂν τὸ ζήτημα τῆς ἐρεύνης περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἐκτάσεως μονοπωλιακῶν καταστάσεων καὶ ὀργανώσεων, ἐν τῇ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ τῆς χώρας¹.

Δ'. Κρατικαὶ παρεμβάσεις ὑπὲρ τῆς συγκεντρώσεως περιορίζουσαι τὴν αὐτονομίαν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ παρέμβασις τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἐναντίον τῶν μονοπωλιακῶν καταστάσεων καὶ διαρθρώσεων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν κατάστασιν ἐνὸς ἀνοργανώτου καὶ ἀναρχικοῦ ἀναγωνισμοῦ. Ἀντιθέτως μάλιστα ἡ παρέμβασις περὶ τῆς ὠμιλήσαμεν κατὰ βάθος τείνει εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς ἐπαγγελματικῆς ὀργανώσεως, ἥτις προϋποθέτει τὴν ὀργανωμένην οἰκονομίαν. Ὅθεν καὶ εἰς ἃς περιπτώσεις ὑπάρχει κατάστασις οἰκονομίας κατακερματισμένης εἰς μικρομονάδας, ἀνοργανώτου καὶ καταπεσοῦσης εἰς τὸν καθυστερημένον, ἀλλ' ἀχαλίνωτον ἀνταγωνισμόν, πάλιν ἐπιβάλλεται ἡ ἐπέμβασις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ δημιουργίας καταστάσεως ὀργανωμένης λειτουργούσης οἰκονομίας ἐπὶ σκοπῷ ἀναπτύξεως αὐτῆς.

Ὅθεν σήμερον εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν χωρῶν ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους πρὸς ὀργανωσιν τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ περιορισμοῦ τῶν ἀνταγωνισμῶν ἐφαρμόζεται εἰς εὐρείαν ἔκτασιν, ὅπου ἰδίᾳ τούτεστιν ἡ λεγομένη ἐπαγγελματικὴ διεύθυνσις (*dirigisme professionnelle*) δὲν ἀποδίδει τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Αἱ μορφαὶ τῶν τοιούτων παρεμβάσεων εἶναι ποικίλαι εἰς τὰ σύγχρονα κράτη ἐξ ὧν σημειοῦμεν τὰς σπουδαιότερας.

α) Διαμόρφωσις τῶν ἐπιχειρηματιῶν εἰς ομάδας, συνήθως δι' ἰδίῳ πρὸς τοῦτο ὀργανισμοῦ, σπανιώτερον καὶ ἄνευ τούτου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ πραγματοποιήσεως ἐκ μέρους τούτων ὠρισμένων ἐπιδιωκομένων σκοπῶν ἐπαγγελματικῶν. Τοιαῦται μορφαὶ εἶναι ἐξαναγκασμοὶ εἰς συμμετοχὴν εἰς ὑφισταμέναις ἐνώσεις ἢ εἰς δημιουργίαν τὸ πρῶτον ἐπαγγελματικῆς ἐνώσεως. Ἀναφέραμεν ἄνωτέρω ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἄλλης παρεμβάσεως διὰ τὰ παρ' ἡμῖν

1. Ἐν τούτοις βλ. Κ. Βαρβαρέσσου, "Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος, 1952. Ὡσαύτως, Μπερνάρη, Προτάσεις οἰκονομικῆς πολιτικῆς, 1949, § 6.

Ἄπο ἀπόψεως κειμένης νομοθεσίας καὶ νομολογίας βλ. Γ', Σημίτου, Μελέται ἐπὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, 1939, σελ. 5 ἐπ. Διὰ τὸν βαθμὸν τῆς συγκεντρώσεως τῆς βιομηχανίας παρ' ἡμῖν βλ. Διμασκηίδην, ἐν Ἑγκυκλοπαίδειᾳ Οἰκονομικῇ, Τόμ. Δ', 1959, σελ. 578.

τάς ενώσεις Εισαγωγέων και τούς 'Αναγκαστικούς Συνεταιρισμούς Σταφιδοπαραγωγών. Άλλαι περιπτώσεις είναι αϊ αναγκαστικάϊ ενώσεις γεωργών ως παρ' ήμϊν είχον προπολεμικώς επίβληθῆ αναγκαστικώς οϊ γεωργικοϊ Συνεταιρισμοϊ.

β) Δύναται νά ιδρυθῶσϊν ὑπό τοῦ κράτους εϊδικοϊ ὀργανισμοϊ, ἐξειδικευμένοι πρὸς ρύθμισϊν τῆς ἀγορᾶς ὡς π.χ. τὰ Marketing Boards ἐν Μ. Βρεταννίᾳ. Θά ἴδωμεν κατωτέρω ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν σχετικῶν θεσμῶν ὅτι καϊ παρ' ήμϊν ὑφίστανται ἀνάλογοϊ θεσμοϊ. Οϊ θεσμοϊ οὔτοι ἔχουν ἐξαιρετικὴν ἐπίδρασϊν ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων.

γ) Δὲν ἀναφέρομεν τὰ γενικὰ οϊκονομικὰ μέτρα ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν καϊ τῆς οϊκονομίας, ὡς καθορισμὸν διατιμῆσεων, καθορισμὸν τιμῶν ἀσφαλείας προϊόντων, συγκέντρωσις προϊόντων, ποσοστῶσεις παραγωγῆς, δημοσιονομικὰ μέτρα, ὅπως *primics* κ.λ.π., διότι ταῦτα ὑπάγονται εἰς τὰ γενικὰ οϊκονομικὰ μέτρα ἐπὶ ὠρισμένων τομέων καϊ δὲν ἀναφέρονται εὐθέως εἰς τὴν ἐπιχείρησϊν. Ἐν τούτοις πολλᾶκις τινὰ τῶν μέτρων τούτων συνδυάζονται πρὸς παρεμβάσεις εὐθέως εἰς τὴν ἐπιχείρησϊν. Κατωτέρω παραθέτομεν τινὰ ἐκ τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν καϊ μείζονος σημασίας τοιοῦτων παρεμβάσεων.

I. Ἐν Γαλλίᾳ διὰ Διαταγμάτων τοῦ 1935 καϊ 1938 ἀπηγορεύθη εἰς ὠρισμένους κλάδους ἡ ἴδρυσϊς νέων βιομηχανιῶν, ἡ ἐπέκτασις τῶν ὑφισταμένων ἢ προεβλέφθη ποσοστῶσις τῆς παραγωγῆς. Ἐν Ἑλβετίᾳ καϊ Ὀλλανδίᾳ θεσπίζονται κατὰ τὸ ἔτος 1935 νόμοι ἐπιτρέποντες τὴν ἴδρυσϊν ὑποχρεωτικῶς ἐπαγγελματικῶν ενώσεων.

II. Ἐν Η.Π.Α. ὑπό τὴν πολιτικὴν τοῦ New Deal τοῦ Προέδρου Fr. Roosevelt καϊ δυνάμει τοῦ National Recovery Act τοῦ 1933 ἰδρύθη ἡ National Recovery Administration ἣτις κατήρτισε δι' ἕκαστον κλάδον τῆς οϊκονομίας ἴδιον κώδικα νομίμου συναγωνισμοῦ, καθορίζοντα τὰ ὅρια ἄτινα ἔδει νά τηρηθῶσϊν εἰς μισθοῦς, τιμὰς, διάρκειαν ἐργασίας κ.λ.π. Οὐσιαστικῶς διὰ τῶν Κωδικῶν αὐτῶν εἰσήγετο μορφή ὑποχρεωτικοῦ καρτέλ. Συνετάγησαν οὕτω 546 Κώδικες καϊ 185 Συμπληρωματικοὶ περιληφθέντες εἰς 18 Τόμους (13.000 σελίδας). Οϊ Κώδικες αὐτοὶ ἐπεκυρώθησαν ἀλλὰ τὸ Supreme Court ἐκήρυξεν αὐτοὺς ἀντισυνταγματικούς.

III. Ἡ ἕκτασις καϊ τὸ γενικὸν σχῆμα εἰς τὸ συντεχνιακὸν κράτος τῶν ὑποχρεωτικῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς οϊκονομίας, εἶναι ἐπαρκῶς γνωστὰ ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ φασισμοῦ ὥστε νά μὴ εἶναι ἀνάγκη εὐρυτέρας ἀναπτύξεως.

IV. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσίασε κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀγροτικῶν ἀγορῶν. Οὕτω ἐν Δανίᾳ ἡ θαυμασία ὀργάνωσις τῶν συνεταιρισμῶν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν δημοσίαν διοίκησϊν νά ὀργανώσῃ ἕνα λεπτομερειακὸν σύστημα καθορισμοῦ, ἐφαρμογῆς καϊ ἐλέγχου τηρήσεως κανόνων τυποποιήσεως τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων δι' ἃ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρεται ἡ οϊκονομία τῆς χώρας ἐκείνης. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἀνήκει εἰς εἰδικὰς διεπαγγελματικὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες τοῦτοχρόνως ἐπεξεργάζονται καϊ συνάπτουν συμβάσεις μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοποθετήσεως τῶν προϊόντων. Παρ' ήμϊν ἔχουν θεσπισθῆ μεταπολεμικῶς αἱ ὑπηρεσίαι τυποποιήσεως καϊ ἐλέγχου τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων, βάσει κανόνων διατυπωμένων διὰ πολλὰ ἐξαγομῆνα προϊόντα ὑπὸ τῆς διοικήσεως κανονιστικῶς. Δὲν ἔχει ὁμως εὐρυτέρας ἡ διοίκησις ἐν προκειμένῳ ἀρμοδιότητος.

Ἐν Γαλλίᾳ δύναται ν' ἀναφερθῆ τὸ Office d'Etude, ἰδρυθὲν τὸ 1936,

διά τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀγορᾶς τοῦ σίτου καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς τιμῆς αὐτοῦ.

Ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1930 ἐθεσπίσθη ὁ Marketing Agricultural Act, δι' οὗ ἐδημιουργήθη ἕνα σύστημα ὀργανώσεως τῶν ἀγροτικῶν ἀγορῶν διὰ τῶν Ἐπιτροπῶν Ἀγορᾶς (Marketing Boards) ἰδρυομένων τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν ἐνδιαφερομένων ἢ τῆς διοικήσεως. Αἱ ἐξουσίαι τῶν Ἐπιτροπῶν αὐτῶν ἦσαν εὐρύταται ἔχουσαι τὴν μορφήν ὑποχρεωτικῶν συνεννοήσεων. Ὁ θεσμὸς ἴσχυε μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, μετὰ δὲ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον ὁ Agricultural Marketing Act τοῦ ἔτους 1946, τὸν ἐπανάφερον.

Ἐν Η.Π.Α. ἔλαβε εὐρείαν ἑκτασιν ὡσαύτως ὁ θεσμὸς τῆς ὀργανώσεως τῶν ἀγροτικῶν ἀγορῶν. Ἡ ἐνέργεια συνίσταται εἰς τὴν μέσῳ τῆς Commodity Credit Corporation, δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ὑποστήριξιν τῶν ἀγροτικῶν τιμῶν διὰ δανείων ἢ ἐξαγορᾶς τοῦ πλεονάσματος.

Καὶ παρ' ἡμῖν τὸ Κράτος ἀνέκαθεν παρενέβη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀγορᾶς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, λόγῳ τῶν μεγάλων κρίσεων ὑφ' ὧν δοκιμάζονται τ' ἀγροτικά προϊόντα παρ' ἡμῖν, ὡς ἡ σταφίς, ὁ καπνός, ὁ βράμβας ἤδη δὲ καὶ ὁ σίτος καὶ τὸ ἔλαιον. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐπέμβασις ἐξεδηλώθη κυρίως διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἰδρύσεως εἰδικῶν ὀργανισμῶν κατὰ προϊόν, ἐπὶ σκοπῶ διατηρήσεως τῶν τιμῶν αὐτῶν μέσῳ ἐξαγορᾶς τῶν πλεονασμάτων ἢ καὶ βιομηχανοποιήσεως αὐτῶν καὶ ὀργανώσεως τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ¹.

6. Παρέμβασις τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως.² Α'. Ὁ ἔλεγχος ἐκ μέρους τῆς δημοσίας ἐξουσίας τῆς γεωγραφικῆς κατανομῆς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἀνεπτύχθη ὡσαύτως σπουδαίως κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας. Ἀναγκαίως βεβαίως, αἱ ἐκάστοτε ἐφαρμοζόμεναι ρυθμίσεις, δύνανται ν' ἀναφέρονται εἰς τὴν ἴδρυσιν νέων ἐπιχειρήσεων ἢ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὑφισταμένων, σπανιώτατα δὲ καὶ ἐξ ὄλλως ἐξαιρετικῶν λόγων δύνανται ν' ἀναφέρονται καὶ εἰς μετατόπισιν τῶν ὑφισταμένων. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τοῦτο δύναται ν' ἀγῶσιν ἐμμέσως ὀρισμένα κρατικά μέτρα, ὡς παρ' ἡμῖν ἡ εὐνοικωτάτη φορολογικὴ μεταχειρίσις τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν, με ἀποτέλεσμα ἔμμεσον, ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, τὴν μετατόπισιν μέρους τῶν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν ἐκ τοῦ κέντρου εἰς τὴν ἐπαρχίαν.

Κυρίως ἡ ἀπ' εὐθείας ρυθμίσις τοῦ τόπου τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως συναρτᾶται ἀμέσως πρὸς ἑτέρας σχετικὰς γενικὰς κρατικὰς ρυθμίσεις ἢ τοῦ τοπικοῦ σχεδιασμοῦ (planification regionale, town and country planning), τοῦ συστήματος τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους χρησιμοποίησεως³.

Πάντως ὁμως ἡ κρατικὴ πολιτικὴ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ἐξεδηλώθη μέχρι τοῦδε μόνον εἰς τὸν τομέα τῆς βιομηχανικῆς οἰκονομίας, συνήθως δὲ δι' ἐκτάκτων μᾶλλον καὶ μερικῶν ἐφαρμογῶν.

Ἡ παρέμβασις αὕτη, ἀπὸ ἀπόψεως αὐτονομίας τῶν ἐπιχειρήσεων, εἶναι

1. Βλ. σχετικῶς Ε.Ο.Κ., Α.Σ.Ο., Ο.Β., Κ.Σ.Ο.Σ., Κ.Τ.Δ.Ε.Π. Βλ. περὶ τούτων Κεφάλ. ΙΔ'.

2. Π. Κουβέλη, Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν βιομηχανιῶν, 1948, Δ. Ε. Καλλιτσωνάκη, Ἐφαρμοσμένη πολιτικὴ οἰκονομία, 1957, σελ. 202-211. Α. Lohsch, The economics of location.

3. W. Kapp, The social costs of private enterprise, 1950.

μία τῶν μᾶλλον σοβαρῶν καὶ περιοριστικῶν. Ἀπὸ ἀπόψεως δὲ σκοποῦ μία τῶν περισσότερον ἐρειδομένων ἐπὶ θεωρητικῶν ἀντιλήψεων, πολλάκις ἀμφιβόλων, δι' ὃ καὶ δυσχερέστερον ἐφαρμοζομένη ἢ ἐμπειρικῶς μόνον δοκιμαζομένη.

Βεβαίως εἰς τὴν παροῦσαν ἐξέτασιν δὲν περιλαμβάνομεν τὰ μέτρα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας, βάσει τῶν κειμένων διατάξεων, τ' ἀναφερόμενα εἰς τὴν μετατόπισιν λόγῳ ἀσφαλείας, ὑγείας δημοσίας κ.λ.π.

Ἡ πρώτη μορφή τῶν μέτρων, περὶ ὧν νῦν, ἐκινήθησαν ἐξ αἰτίων στρατιωτικῶν, ὡς ἡ τοποθέτησις βιομηχανιῶν διὰ λόγους προφυλάξεως ἢ ἀποκρύψεως, ἢ διὰ λόγους στρατιωτικῶν ἀναγκῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῶν πολέμων αἱ μετατοπίσεις αὗται ἔλαβον πολλάκις ὁμαδικὸν χαρακτῆρα.

Κυριώτερος ὁμως λόγος καθορισμοῦ τόπου ἰδρύσεως βιομηχανιῶν ὑπῆρξεν ὁ λόγος τῆς πτώσεως μιᾶς περιφερείας εἰς κατάστασιν ἀνεργίας τοῦ πληθυσμοῦ, ἰδίᾳ ὅταν, ἐπελθούσης τῆς κρίσεως, μιὰ περιοχὴ ἐξαρτᾶται ἐξ ὠρισμένων μόνον βιομηχανίας ἢ ἐκ μικρᾶς σημασίας βιοτεχνιῶν. Τοιαῦτα μέτρα ἐλήφθησαν ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ μεσοπολέμου.

Γενικώτερος λόγος εἶναι ἡ παρατηρουμένη ἀνομοιομέρεια τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀπασχολήσεων ἐν τῇ χώρᾳ, ὅπου συνήθως ἄλλαι περιοχαὶ παρουσιάζουν ὑπερτροφίαν οικονομικῆς δραστηριότητος καὶ συγκεντρώσεως βιομηχανικῶν καὶ ἄλλαι περιοχαὶ ἔλλειψιν πάσης ἀναπτύξεως. Τοιαῦτα καταστάσεις ὁδηγοῦν εἰς τὴν ὑπερσυγκέντρωσιν εἰς ὠρισμένας μεγάλας πόλεις ὡς π.χ. εἰς τὸ Λονδίνον, μέχρι τοῦ σημείου ὅστε νὰ προταθῆ νὰ γίνη ἐκεῖ μία ἐξ ὑπαρχῆς ἀνακατανομῆ τῆς ὅλης βιομηχανίας τῆς νήσου. Καὶ παρ' ἡμῖν ἡ συνεχίσις τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἰς τὸ κέντρον καθίσταται διαρκῶς καὶ περισσότερον ἀνησυχαστικὴ¹.

Ἐν τῷ συνόλῳ του τὸ πρόβλημα τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, κυρίως τῆς βιομηχανικῆς, ἣτις ὁμως δύναται νὰ συμπαρασύρῃ καὶ ἄλλους τομεῖς, συνάπτεται πρὸς τὸ ὅλον κοινωνικὸν συμφέρον καὶ ὅλων τῶν πλευρῶν τὰς ἐπιδιώξεις. Τούτέστι τὸσον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ὅσον καὶ ἐιδικώτερον τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐπιχειρηματίου. Διότι ἡ μὲν ὀλόγητος ὠφελεῖται ἐκ τῆς ἀναλόγου κατανομῆς τῆς ἀναπτύξεως καθ' ὅλην τὴν χώραν. Ἡ ἐργασία ὠφελεῖται διότι ἀποκτᾶ ἀπασχόλησιν ἐκεῖ ὅπου δὲν εἶχεν ἀντικείμενον τοιαύτης καὶ μάλιστα διὰ τεχνολογικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς προόδου. Τέλος ὠφελεῖται καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας διότι διὰ πολλοὺς λόγους ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἐπιχειρήσεως δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀλλ' ἐπιβάλλεται αὐτῷ ἐκ λόγων ἐν γένει διαμορφώσεως τῆς οἰκονομίας, ἐπηρεαζομένης τῆς θελήσεως του ἰδίᾳ ἐκ τῆς ὅλης συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, ἐνῶ πολλάκις ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἐπιχειρήσεως, βάσει τῆς προτιμῆσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου, δὲν ἐκπροσωπεῖ τὸ μέγιστον τῆς ἐπιχειρηματικῆς ὠφελιμότητος, ἀντιθέτως μάλιστα, πολλάκις ἡ ἐγκατάστασις καθορίζεται καὶ ἐκ λόγων ἀσχέτων πρὸς τὸ ἐπιχειρηματικὸν συμφέρον.

Τοιαῦτα ὁμως, δι' ἐπεμβάσεων τῆς δημοσίας ἐξουσίας, βασικαὶ μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν οἰκονομίαν προσκροοῦν εἰς τὴν ἀντίστασιν ἄλλων δημιουρ-

1. Διὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι φαινόμενα τῆς συγκεντρώσεως τοπικῶς τῶν ἐπιχειρήσεων, τῆς παθογενείας τῶν περιφερειακῶν διαφοροποιήσεων καὶ τῆς ἐνδεικνυμένης πολιτικῆς βλ. Δ(α). Κωνελλόπουλον, Περιφερειακὴ διαφοροποιήσις καὶ οἰκονομικὴ ἀποκεντρώσις ἐν Ἑλλάδι, ἐν Α.Β.Σ., Α'. Ἐκδ. Κεντρ. Κοινων. Σπουδῶν, 1959 σελ. 243 ἐπ.

γημένων οικονομικῶν δυνάμεων, ὡς ἰδίᾳ τὴν αὐτονομίαν καὶ τὰς σχέσεις τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἤδη ἀπασχολουμένης ἐργασίας.

Β'. Παράδειγμα χαρακτηριστικῶν γενικωτέρως ἐφαρμογῆς κρατικῆς πολιτικῆς ρυθμίσεως τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βιομηχανίας ἐν γένει εἶναι ὁ ἀγγλικὸς νόμος *Distribution of Industries Act* τοῦ Ἰουνίου 1945, ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τῆς οικονομικῆς ζωῆς εἰς καθυστερημένας καὶ ὑποαναπτύκτους περιοχὰς τῆς νήσου (*depressed areas, distressed areas, special areas*). Κατὰ τὸ αἰτιολογικὸν τοῦ νόμου τούτου ἡ ρύθμισις σκοπεῖ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐξασφαλίσῃ ἱκανοποιητικὴν κατανομήν τῶν βιομηχανιῶν εἰς τὸ σύνολον τῆς χώρας, διὰ τῆς προωθήσεως τῆς βιομηχανικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ζωνῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁ κίνδυνος τῆς ἀνεργίας ἔχει ἐκδηλῶς διαπιστωθῆ καὶ διὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἄλλων περιοχῶν, εἰς ἃς περιπτώσεις τοιαῦτα μέτρα παρίστανται ἀναγκαῖα διὰ λόγους οικονομικῆς, κοινωνικῆς ἢ στρατιωτικῆς τάξεως. Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τούτου ἐδημιουργήθησαν ὀκτὼ *development areas*, πρὸς ἐγκατάστασιν νέων βιομηχανιῶν, οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ β'. παγκοσμίου πολέμου καὶ ἐντεύθεν τὸ ἥμισυ τῶν νέων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων ἐτοποθετήθησαν εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς¹.

II

Ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις

7. Ἐννοία τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐν γένει.
α) Γενικαὶ ἐννοιαί: Δημοσίαν ἐπιχείρησιν ἀποτελεῖ ἡ, κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐντὸς πλαισίων δημοσίου συμφέροντος καὶ διοικητικῶν κανόνων, ἄσκησις, ἀμέσως ὑπὸ τοῦ κράτους ἢ ἄλλων αὐτοδιοικουμένων ὀργανισμῶν, ἢ ἐμμέσως, διὰ τῆς ἐκχωρήσεως ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ὑπὸ ἄλλων δημοσίων ὀργανισμῶν εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ἢ διὰ συμμετοχῆς τούτων εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις, βιομηχανικῆς ἢ ἐμπορικῆς ἐν γένει ἐκμεταλλεύσεως ἢ ἄλλης οικονομικῆς παροχῆς ἢ ὑπηρεσίας κοινῆς ὠφελείας, κηρυχθείσης ὡς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς μορφῆς τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαρκῶς αὐξήσεως παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οικονομίαν πρὸς ἄσκησιν ἀπὸ συστήματος οικονομικῆς πολιτικῆς.

Τὸ κεντρικὸν πρόβλημα τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς οικονομικῆς ἐρεύνης ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀναπτύξεως τῶν νεωτέρων βιομηχανικῶν κοινωνιῶν, ἢτοι ἤδη πρὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος, εἶναι τὸ τῆς ἐπεμβάσεως ἢ μὴ τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν ἐθνικὴν οικονομίαν καὶ εἰς τὰς διαφόρους δραστηριότητας ταύτης. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀνεπτύχθη καὶ κατέστη πολυσχιδῆς, ἀφ' ἧς διὰ τῆς πολυπλοκότητος τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων, ἐντὸς τοῦ ἀναπτυσσομένου βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ, κατέστη ἐντονωτέρα κατὰ πλείστας ἐκδηλώσεις ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ ἢ ἀντίθεσις μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τῶν κοινῶν ἀναγκῶν, κατευθύνσεων καὶ παραγόντων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἀτομικῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἐκδηλώσεων. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη, μεταξὺ τῆς ὁμάδος καὶ τοῦ ἀτομικισμοῦ ὠδήγησεν εἰς τὴν ἰδεολογικὴν πάλην μεταξὺ τοῦ φελελευθερισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ

1. B. Lewis, *British planning and nationalization, 1952* σελ. 166-186.

καί γενικώτερον εἰς τὴν ἔλλογον προσπάθειαν μεταβολῆς τῆς δημοκρατίας κλασσικῆς μορφῆς εἰς δημοκρατίαν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν. Μία δὲ ἐκ τῶν γενικωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων ἀπαιτήσεων τῆς ἐξελίξεως ταύτης τῶν κοινωνιῶν ὑπῆρξε, σήμερον δὲ κατέστη μόνιμος ἐπιδίωξις καὶ μέθοδος, ἡ τῆς παρεμβάσεως, χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, τῆς δημοσίας ἐξουσίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐξέλιξις τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων ὑπῆρξε κατὰ πολλὰ συνάρτησις τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν καὶ τῶν παρεμβάσεων ἢ μὴ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἀναλόγως τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀτομιστικῆς ἀντιλήψεως ἢ τῆς κοινωνιστικῆς τάσεως.

Ἡ παρέμβασις αὕτη τοῦ κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ ἀσκήσις οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐξεδηλώθη πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις, τόσον πρὸς τὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν καὶ λειτουργιῶν, ὅσον καὶ πρὸς τὴν ρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν μονάδων καὶ τῶν διαθρώσεων ἐν τῇ ἀγορᾷ. Μία μορφή τοιαύτης παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὰς οἰκονομικὰς μονάδας εἶναι ἡ παρ' αὐτοῦ ἀνάληψις ἀσκήσεως οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ ἀσκήσις αὕτη, οἰκονομικῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ἐκ μέρους τοῦ κράτους, δύναται νὰ λάβῃ τὴν μορφήν εἴτε ἐκμεταλλεύσεως ὠρισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, τὸ πρῶτον ἐπιχειρουμένης ἢ τὸ πρῶτον ἀναλήψεως παροχῆς ὠρισμένων οἰκονομικῆς φύσεως ὑπηρεσιῶν ἢ γενικωτέρας κοινωνικῆς ὠφελείας ἐξυπηρητήσεων· εἴτε νὰ ἔχῃ τὴν μορφήν μεταβιβάσεως ὑφισταμένων ἐπιχειρήσεων, διὰ λόγους γενικωτέρου συμφέροντος, ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως εἰς τὸν δημόσιον τομέα, ὅτε ἔχουμεν τὸ κυρίως φαινόμενον τῆς δημοσιοποιήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἄφ' ἑτέρου ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τοῦ φορέως τῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νὰ γίνῃ εἴτε κατὰ τὰς κλασσικὰς μεθόδους τῆς ἀπαλλοτριώσεως διὰ δημοσίαν ὠφελειαν ἢ δι' ἐξαγορᾶς κατόπιν συμφωνίας, εἴτε κατὰ τὰς εἰδικωτέρας καὶ πλέον συγχρόνους μορφὰς τῶν ἐθνικοποιήσεων. Ἡ διαφορὰ μεταξύ τῶν κυρίως ἐθνικοποιήσεων καὶ τῶν ἄλλων δημοσιοποιήσεων ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι αἱ ἐθνικοποιήσεις ἔχουν περισσότερον σοσιαλιστικὴν τὴν καταγωγὴν καὶ διάθεσιν, κινουῦνται ἐντὸς πλαισίου ἐκδήλων κοινωνικῶν μεταβολῶν καὶ ἐπιδιώξεων καὶ ἐκτὸς τῶν παραδεδομένων ὁρίων τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστώτος, ἐκτείνονται εἰς τομεῖς εἰς οὓς συνήθως, ὡς καθαρῶς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ κερδοσκοπίας, τὸ κράτος ἀπέχει, λαμβάνουν δὲ μορφὰς ὁργανώσεων αὐτοδιοικουμένων, αἵτινες διέπονται ἀπὸ κοινωνικοὺς κανόνας συμμετοχῆς εἰς τὴν διοίκησιν τῶν συμφερόντων καὶ τῶν παραγόντων τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἄφ' ἑτέρου, ἐνῶ αἱ συνήθεις δημοσιοποιήσεις δύναται ν' ἀναλαμβάνονται εἴτε εὐθέως ὑπὸ τοῦ κράτους εἴτε ὑπὸ αὐτοδιοικουμένων νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, αἱ ἐθνικοποιήσεις κατὰ κανόνα ὁργανοῦνται εἰς ἰδίους φορεῖς ἀσκήσεως τῆς ἐθνικοποιήσεως ἐπιχειρήσεως.

Τέλος ἡ ἐν στενῇ ἐννοίᾳ δημοσιοποιήσις τῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νὰ λάβῃ καὶ περιωρισμένην ἔκτασιν εἴτε διὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν, κατὰ διαφόρους συνδυασμούς καὶ μεθόδους, εἴτε διὰ τῆς ἐκχωρήσεως ὠρισμένης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, κηρυχθείσης ὡς δημοσίας ἢ κοινῆς ὠφελείας ὑπηρεσίας, εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ κράτους εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν λαμβάνει τὰς ποικίλας μορφὰς τῆς λεγομένης μικτῆς οἰκονομίας, καθ' ἧς τὸ κράτος μετέχει εἰς τὸ κεφάλαιον ἢ τὴν διοίκησιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ καὶ εἰς ἀμφότερα ἢ κατὰ ὠρισμένην μέθοδον θέτει ὑπὸ τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ

τὴν ἐπιχειρήσιν, ὡς διὰ κανονιστικῆς ρυθμίσεως τῶν ὄρων τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ ἐπιβολῆς ἐλέγχου ἢ συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη κ.λ.π. Ἡ ἐκχώρησις ἀφ' ἐτέρου ἔχει ἐνίοτε καὶ τὴν μορφήν τῆς μισθώσεως ἐναντι μισθώματος ἢ τῆς παραχωρήσεως ἐναντι ἄλλων ὄρων καὶ ἐπιτευγμάτων.

Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι μεταξὺ τῆς δημοσίας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος δὲν ὑφίσταται ἀπόλυτος διαχωρισμός, ἀλλ' εἰς πολλὰς μορφὰς καὶ τομεῖς συνεργασία καὶ ἀλληλεξάρτησις.

β') Δραστηριότητες οἰκονομικαὶ ἐφ' ὧν ἔχει κυρίως ἐφαρμογὴν ἡ μέθοδος τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις δὲν ἐμφανίζεται εὐδοκιμοῦσα καὶ τυγχάνουσα ἐφαρμογῆς εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος. Λαμβανομένου δ' ὑπ' ὄψιν τοῦ πολυσχιδοῦς τῶν φαινομένων τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς διαφόρους χώρας, εἶναι δυσχερεστάτη ἡ ὑπαγωγή τῆς τοιαύτης μορφῆς ὀργανώσεως εἰς ἓνα ὀρισμένον σχῆμα κατατάξεως ἐντὸς τῶν τομέων τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Ἐνδείκνυται ὅθεν μόνον, ὁ δι' ἀπαριθμήσεως τῶν τομέων, εἰς οὓς ἐκδηλοῦται συνήθως καὶ κυρίως τὸ φαινόμενον τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, καθορισμός τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐκδηλώσεων ἦν ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ ἔχει λάβει ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις.

I. Ὑπηρεσίαι καὶ παροχαὶ κοινῆς ὠφελείας. Εἰς τὸν τομέα τοῦτον περιλαμβάνονται δραστηριότητες τόσον οὐσιώδεις καὶ ἀπαραίτητοι διὰ τὸ κοινόν, ὥστε ἡ δημοσία ἐξουσία ἀναγκάως ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ τακτικόν, τὸ κατάλληλον καὶ τὸ προσιτὸν τῆς παροχῆς, ἢ ἄλλης δραστηριότητος, ὅταν ἰδίως αὐταὶ τείνουν νὰ ὑπόκεινται εἰς μονοπωλιακὴν ἐκμετάλλευσιν, ἰδίᾳ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν. Τοιαῦται ἐπιχειρήσεις εἶναι ἰδίᾳ αἱ ἐκμεταλλεύσεις παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ὕδατος, φωταερίου, λιμένων κ.λ.π. Τοιαῦται ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας καὶ παρ' ἡμῖν ἀπὸ παλαιότερον ἤδη εἶχον καταστῆ δημοσίου ἢ καὶ δημοτικαί.

II. Μεταφορὰ καὶ τηλεπικοινωνία. Ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἐμφανίζεται ἰδίᾳ εἰς τοὺς σιδηροδρόμους ἢ τὰς δημοτικὰς συγκοινωνίας. Λειτουργεῖ ὁμως ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη πολλάκις καὶ εἰς τὰς ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας, τὰς δι' αὐτοκινήτου μεταφορὰς καὶ ἐνίοτε καὶ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας. Τὰ ἐλλείμματα εἰς τὸν τομέα τοῦτον τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἐπέκτασις τῶν ἐπιχορηγήσεων τοῦ κράτους συνέβαλον πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων. Καὶ παρ' ἡμῖν οἱ σιδηροδρόμοι καὶ αἱ ἀεροπορικαὶ συγκοινωνίαι ἀποτελοῦσι δημοσίου ἐπιχειρήσεως, αἱ δὲ δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνία ὑπήχθησαν ὑπὸ ἴδιον καθεστῶς ρυθμίσεως καὶ ἐλέγχου, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ τηλεγραφικαὶ καὶ τηλεφωνικαὶ ὑπηρεσίαι κατέστησαν παρ' ἡμῖν δ. ἐπ.

III. Τραπεζιτικαὶ καὶ ἀσφαλιστικαὶ ἐργασίαι. Εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἐπ' ἐσχάτων ἐκδηλοῦται μεγάλη ἐπέκτασις τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων. Ἡ νέα αὕτη δημοσία ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης ἀναπτύσσεται εἰς πλείστας χώρας, ὡς εἰς τὰς Η.Π.Α. ὅπου ὑπάρχουν τριάκοντα καὶ πλέον Ὀμοσπονδιακαὶ τραπεζιτικαὶ ἐπιχειρήσεις διανομῆς πιστώσεων, εἰς τὴν Γερμανίαν ὅπου ἐδημιουργήθη πλῆθος δημοσίων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, εἰς τὴν Γαλίαν διὰ τῆς ἐθνικοποιήσεως πολλῶν μεγάλων Τραπεζῶν. Ἡ κίνησις αὕτη εἶχε καὶ εὐρυτέρας διεθνεῖς πραγματοποιήσεις, διὰ τῆς συμμετοχῆς διαφόρων κρατῶν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς Διεθνούς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἄλλων σχετικῶν διεθνῶν

ὀργανισμῶν. Ἄλλὰ καὶ παλαιότερον τὸ κράτος ἀνέλαβεν ἐνίοτε τοιαύτας πιστωτικὰς λειτουργίας ὡς διὰ τῶν Ταχυδρομικῶν Ταμειυτηρίων ἢ τῶν Ταμείων Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων, ὀργανισμῶν ῥίτινες καὶ παρ' ἡμῖν ὑφίστανται. Παρ' ἡμῖν δὲ τὸ κράτος ἵδρυσεν καὶ ἴδιον τραπεζικὸν ὀργανισμὸν πρὸς ἄσκησιν δημοσίας πίστεως διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας, τὸν Ὀργανισμὸν Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως (Ο.Χ.Ο.Α.). Ἡ τάσις αὕτη τῆς δημοσιοποιήσεως ὀικονομικῶν ὑπηρεσιῶν ἐπέξετάθη ὡσαύτως μεταπολεμικῶς καὶ εἰς τὴν ἀσφάλισιν. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἐθνικοποιήθησαν αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς πολλὰς χώρας, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλισις ἀσθενείας, ἀτυχημάτων, ἐργασίας, τὰ οἰκογενειακά ἐπιδόματα κ.λ.π. κατέστησαν δημόσια ὑπηρεσία. Εἰς τὰς Η.Π.Α. δημόσια ὁμοσπονδιακαὶ ὑπηρεσίαι παρέχουν ἀσφαλίσεις τῶν ἐσοδειῶν, (Federal Crop Insurance Corporation), ἀσφαλίσεις ὑποθηκικῶν δανείων (Federal Housing Administration).

IV. Νέαι ἐκμεταλλεύσεις πλουτοπαραγωγικῶν πόρων καὶ ἄλλων βασικῶν βιομηχανιῶν. Πρόκειται περὶ ἀναλήψεως ὠρισμένων οἰκονομικῶν ἐκμεταλλεύσεων δι' ἃς ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία παρίσταται διὰ διαφόρους λόγους ἀκατάλληλος νὰ τὰς ἀναλάβῃ. Ἡ παρέμβασις αὕτη τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεις ἐμφανίζεται ὡς ἐνδεδειγμένη κυρίως εἰς χώρας ἡμιανεπτυγμένης οἰκονομίας, αἷτινες σπεύδουν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἄλλὰ καὶ εἰς χώρας παλαιᾶς καὶ ἀνεπτυγμένης βιομηχανικῆς οἰκονομίας, ἐνεφανίσθησαν εἰς μεγάλην ἔκτασιν τοιαῦται ἐπιχειρήσεις. Εἰς τὰς Ἰνδίας πλῆθος νέων μεγάλων βασικῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (παραγωγῆς ἀτμομηχανῶν, ναυπηγείων, πενικιλίνης κ.λ.π.) ἰδρύθησαν ὡς δημόσια ἐπιχειρήσεις, ἐν Γαλλίᾳ τὸ Γραφεῖον ἐρευνῶν πετρελαίων, τὸ Γραφεῖον Ὀργανώσεως βιομηχανικῶν συγκροτημάτων Ἀφρικῆς, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Η.Π.Α. αἱ ἐγκαταστάσεις ἀτομικῆς ἐνεργείας καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ὑδροηλεκτρικῶν δυνάμεων διὰ τὴν δημιουργίαν ἐθνικοῦ δικτύου ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας κατέστη δημοσία ἐπιχείρησις.

V. Βιομηχανίαι — Κλεῖδιες. Ἡ ἐκ μέρους τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἀφαίρεσις ὠρισμένων βασικῶν βιομηχανιῶν ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως πρὸς ὑπαγωγὴν εἰς τὸν δημόσιον τοιοῦτον ὀφείλεται εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιδίωξιν τῆς λειτουργίας τῶν βιομηχανιῶν τούτων οὐχὶ βάσει τῶν κριτηρίων τοῦ ἰδιωτικοῦ κέρδους, ἀλλ' ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τούτων ὑπὲρ τοῦ συνόλου τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Τοιαῦται βιομηχανίαι εἶναι ἰδίᾳ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, τοῦ πετρελαίου, τῆς σιδηρουργίας, τοῦ ἀνθρακος. Ἡ τοιαύτη ἀλλαγὴ φορέως εἶναι σπανιωτέρη καὶ τελεῖται συνήθως ὑπὸ τὴν μορφήν ἐθνικοποιήσεως καὶ ἐξ αἰτίων ἀδυναμιῶν τῆς καπιταλιστικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἄλλων γενικωτέρων κοινωνικῶν λόγων.

Τοιαῦται ἐθνικοποιήσεις ἐγένοντο ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ νεοσοσιαλισμοῦ. Παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται περπτώσεις.

VI. Ἐπιχειρήσεις ἐξιοποιήσεως ὠρισμένων περιοχῶν. Πρόκειται περὶ ἐκπληρώσεως σκοπῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀνάληψιν διὰ πολλαπλῶν ἐπιτεύξεων ἀναπτύξεως ὠρισμένων περιοχῶν καθυστερημένων διὰ τῆς ρυθμίσεως ὑδάτων, ἐκμεταλλεύσεως δυνάμεων ἐνεργείας, διαμορφώσεως καὶ ἐξιοποιήσεως τοῦ ἐδάφους, παραγωγῆς λιπασμάτων, δασικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ἐργῶν ὑποδομῆς καὶ κοινῆς ὠφελείας κ.λ.π. Κλασικὸν παράδειγμα κατέστη τὸ τῆς Tennessee Valley Authority

καὶ τῆς Missouri Valley Buthority. Ἀνάλογος εἶναι καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας ἡ Danodar Valley Authority καὶ ἡ Volta River Aluminium Scheme εἰς τὴν Χρυσὴν Ἀκτὴν, ὡς καὶ τὸ γαλλικὸν Γραφεῖον Ἀφρικανικῶν Περιοχῶν Bureau des Ensembles Africaines, ὡς καὶ ἡ Compagnie National du Rhône διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς περιοχῆς τοῦ Ροδανοῦ. Ἡ δημοσία αὕτη ἐπιχειρήσεις ἐμφανίζεται καὶ εἰς τὰ πλαίσια τῆς τοπικῆς ἀναπτύξεως, ὡς διὰ τῆς New Town Development Corporation ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τοῦ γαλλικοῦ Office de Niger.

Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν καὶ ὑπὸ πλέον περιορισμένους σκοποῦς δυνάμεθα διὰ τὰ παρ' ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν μόνον τὸν Ὄργανισμὸν Κωπαίδος, δημοσίαν ἐπιχείρησιν σκοποῦσαν τὴν διοίκησιν, διαχείρισιν καὶ ἀνάπτυξιν ἀρδευτικῶν καὶ ὑδραυλικῶν ἔργων μεγάλης περιοχῆς ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ρύθμισιν τῶν καλλιεργειῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μηχανικῆς καλλιεργείας κ.λ.π.

VII. Δημόσιαι ἐπιχειρήσεις μορφωτικάί, πληροφοριῶν κλπ. Πλείστα ὅσα ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι, ἐνίσχυσις τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν, ἀνάπτυξις τῆς μορφώσεως καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν παροχῶν εἰς τὸ κοινὸν ὡς καὶ αἱ ραδιοφωνικαὶ ἐκπομπαὶ ἀπετέλεσαν εἰς πλείστας χώρας σκοποὺς οὓς ἀνέλαβον δημόσιαι ἐπιχειρήσεις. Ἡ ἀνάγκη μεγάλων κεφαλαίων καὶ συστηματικῆς ὀργανώσεως πρὸς ἐκπλήρωσιν τοιοῦτων σκοπῶν, ὠδήγησεν εἰς πολλὰς περιπτώσεις εἰς τὴν παρέμβασιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Τοιαῦται ἐπιχειρήσεις καὶ παρ' ἡμῖν ἐδημιουργήθησαν καὶ μάλιστα δυσαναλόγως πρὸς ἄλλους τομεῖς, ὡς τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας, τὸ Ἰδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν, ὁ Ὄργανισμὸς Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων, τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον, ἡ Ἐθνικὴ Λυρική Σκηνὴ κλπ.

VIII. Κρατικὰ μονοπώλια. Ἡ σκοπιμότης τοῦ περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως ὠρισμένων εἰδῶν κοινωνικῶς ἐπικινδύνων ἢ ἡ δημιουργία ἐξόδων ἐκ δαπανῶν περιττῶν ἢ πολυτελείας τοῦ κοινοῦ ἢ τέλος ἡ ἐπιδίωξις δημιουργίας πηγῶν εὐχερῶν ἐσόδων διὰ τὸ κράτος ὠδήγησεν εἰς τὴν θέσπισιν εἰς πλείστα κράτη τῶν μονοπωλίων διαθέσεως ὠρισμένων εἰδῶν ὡς ἀλκοόλ, καπνοῦ, ἄλατος, πυρείων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν. Τοιαῦτα μονοπώλια ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν ὡς παιγνιοχάρτων, ἄλατος, πυρείων, πετρελαίου φωτιστικοῦ κ.λ.π.

Αἱ κατηγορίαι τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ἃς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, δὲν ἐξαντλοῦν τοὺς σκοποὺς οὓς εἰς τὰ διαφόρους χώρας ἀναλαμβάνουν αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις. Ὡς εἶναι γνωστὸν ἡ ἀνάπτυξις τούτων, ἰδίᾳ μεταπολεμικῶς, ἐγένετο εἰς ἐκάστην χώραν ἄνευ προηγουμένου προγράμματος, ἀναλόγως τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε κυβερνήσεως πολιτικῆς, τῆς ἰδιομορφίας ἐκάστης ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν ἐμφανιζομένων ἀναγκῶν. Εἰς τινὰς χώρας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἔλαβε τὴν μορφήν μεταρρυθμίσεως εἰς τὸ οἰκονομικὸν καθεστῶς διὰ τῶν ἐθνικοποιήσεων, ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. ἐνῶ εἰς ἄλλὰς χώρας ὡς αἰτίαν εἶχε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ὄλου καπιταλιστικοῦ καθεστώτος, ὡς εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσην καὶ τὰς λοιπὰς Λαϊκὰς Δημοκρατίας. Εἰς ἄλλὰς χώρας ἔλαβε τὴν μορφήν εὐρυτάτης συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ὡς ἰδίᾳ ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ὑπολογίζεται ὅτι ἐν ἑκατομύριον ἐπιχειρήσεων ὑπόκεινται εἰς τὴν οἰκονομικὴν συμμετοχὴν καὶ ἔλ γχον τοῦ Ἰταλικοῦ δημοσίου. Εἰς ἄλλὰς τέλος χώρας, ὡς ἐν Βελγίῳ καὶ Ὀλλανδίᾳ ἔλαβε τὴν μορφήν δημιουργίας ἀνωτέρου ἐπιπέδου ἡμιδημοσίων ὀργανι-

τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἃ κατωτέρω σημειοῦται. Γενικῶς αἱ ἐπὶ τοῦ νομίσματος καὶ συναλλάγματος ἀρμοδιότητες τῆς Ν.Ε. εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Ἡ Ν.Ε. ἔχει ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ χαρτονομίσματος, νέαι δὲ ἐκδόσεις χαρτονομίσματος θὰ γίνωνται μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως αὐτῆς¹. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀποφασιστικὴ ἐξουσία περὶ τοῦ χρόνου ἐκδόσεως καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐκάστοτε ἐκδοτέου χαρτονομίσματος ἀνετέθη εἰς τὴν Ν.Ε., τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὑποχρεουμένης νὰ συμμορφῶται ἐν τούτῳ πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ν.Ε. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀσκήσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους κατὰ τρόπον συντονισμένον καὶ συστηματικὸν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἐπέβαλε τὴν ἐκ μέρους τούτου ἐπιβολὴν περιορισμῶν ἐπὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου ἐκ μέρους τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Ἡ ἀσκῆσις τῆς ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας, κατὰ τὸ θεμελιῶδες τοῦτο σημεῖον διὰ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ἐκ μέρους μόνης τῆς Τραπεζῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κράτος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ συντονισμοῦ καὶ τῆς πλήρους προσαρμογῆς τῆς χρήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου συμφώνως πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐκάστοτε μεταβολὰς αὐτῆς. Δὲν θὰ ἦτο ὅμως ὀρθὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἀρμοδιότητος τῆς Ν.Ε. κατηργήθη ἡ ἀνάθεσις τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος καὶ περιωρίσθη αὕτη ἐφεξῆς εἰς ἀπλοῦν ὄργανον ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Ν.Ε. Αἱ δύο ἀρμοδιότητες τῆς Ν.Ε. καὶ τῆς Τραπεζῆς συμπολιτεύονται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι κατ' ἀρχὴν μὲν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ν.Ε. ἐναπόκειται ὁ καθορισμὸς τῶν ἐκδόσεων ἐκάστοτε τοῦ νομίσματος, ἀλλ' ὅτι περαιτέρω ἐντὸς τῶν ρυθμίσεων τούτων ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα διαχειρίζεται κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς τὴν ἐκδοσιν τοῦ χαρτονομίσματος².

1. δ.ν. 971/1946 ἄρθρ. 5 § 3, δι' οὗ νόμου ἐκυρώθη ἡ συμφωνία τοῦ Λονδίνου.

2. Ἐξητάσθη ἐὰν αἱ πράξεις τῆς Ν.Ε. αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀσκῆσιν τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, δηλαδὴ τὴν ἐκδοσιν τοῦ χαρτονομίσματος, ἀποτελοῦσι πράξεις κυβερνήσεως αἰνέως ὡς τοιαῦται δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν ἀκυρωτικὸν ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ὡς εἶναι γνωστὸν ἡ ἐπιστήμη τοῦ διοικητικοῦ δικαίου δὲν κατάρθωσε ν' ἀνεύρῃ τὸ θεωρητικὸν κριτήριον, καθ' ὃ θὰ ἠδύνατο νὰ διακρίθωσιν ὠρισμέναι πράξεις ἀσκήσεως τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, αἰνέως ὡς τοιαῦται διαφεύγουν τὸν ἀκυρωτικὸν ἔλεγχον τοῦ Σ.Ε. Ὡς ἐκ τούτου ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῆς θεωρίας μὲν ἡ μέθοδος τῆς ἀπαριθμήσεως, ὑπὸ τῆς νομολογίας δὲ ἡ εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ἐξέτασις τῆς φύσεως τῆς ὑπὸ ἔλεγχον πράξεως εἰδικῶς. Ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως τῶν δεδομένων τῆς νομολογίας καὶ τῆς ἐμπειρίας δὲν δύναμθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι θεωροῦνται γενικῶς ὡς κυβερνητικαὶ πράξεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀσκῆσιν τῆς λεγομένης κυβερνητικῆς λειτουργίας—οἰκονομικῆς πολιτικῆς—ἢ τὴν ἀσκῆσιν δημοσίων προνομίων χορηγηθέντων ὑπὸ τοῦ Συντάγματος εἰς τὸ Κράτος, ὡς τὸ τῆς κοπῆς νομίσματος. Ἀντιθέτως κατὰ τεκμήριον αἱ τοῦ Συντάγματος ἡ ἀσκῆσις τῶν λειτουργιῶν ἐνεργεῖται διὰ κανόνων δικαίου θεσπιζομένων ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ ἐντὸς τούτων ἀσκήσεως ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας ἐκ μέρους τῆς δημοσίας διοικήσεως ὑπόκειται κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος. Κυβερνητικαὶ πράξεις ἐξακρατηρίσθησαν ἐν τῇ νομολογίᾳ συνήθως ἐκείναι αἱ ἐνέργειαι τῆς Κυβερνήσεως αἰνέως ἀνετέθησαν αὐτῇ ὡς ἀποφασίζονται βάσει ἀπολύτως πολιτικῶν κριτηρίων—κίρως καταστάσεως πολιτορίας, προκήρυξις ἐλλογῶν, ἀπονομὴ χάριτος κλπ.—δὲν ἀναφέρονται δὲ εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς ἀσκήσεως τῶν διοικητικῶν λειτουργιῶν. Συνεπῶς καὶ αἱ πράξεις τῆς Ν.Ε. αἰνέως ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ χαρτονομίσματος ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Σ.Ε. ἀπὸ ἀπόψεως τῆς νομιμότητος τούτου ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κεκλιμένους νόμους. Π.χ. θὰ ἦτο ἐλεγκτέα ἀπόφασις τῆς Ν.Ε. διατάσσουσα ἐκδοσιν χαρτονομίσματος πρὸς χορήγησιν δανείων εἰς κατηγορίας ἰδιωτῶν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἐὰν ἡ τοιαύτη ἐκδοσις καίτῃ ἐντὸς τῶν σκοπῶν δι' οὓς ὁ νόμος ἐπιτρέπει τὴν ἐκδοσιν τοῦ χαρτονομίσματος. Περὶ τοῦ παραδεικτοῦ τῆς προσβυλῆς δι' αἰτήσεως ἀκυρώσεως τῶν πράξεων τῆς Ν.Ε. βλ. Σ. Ε. 1438]1953.

Πάντως ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ προβῆ εἰς ἔκδοσιν χαρτονομίσματος ἀνεὶ ἀποφάσεως τῆς Ν.Ε.¹.

Ὁ νόμος καθορίζει περιοριστικῶς τοὺς σκοποὺς δι' οὓς ἐπιτρέπεται ἡ ἔκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος² οἵτινες εἶναι σταθεροποιήσις τῆς δραχμῆς, κάλυψις ἐλλείμματος τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, ἀνασυγκρότησις, ἀποκατάστασις τῆς γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς παραγωγῆς, διευκολύνσεις τοῦ ἐμπορίου. Ὅσον καὶ ἂν οἱ σκοποὶ οὗτοι καθορίζονται εὐρύτατοι, ὥστε ἐντὸς αὐτῶν νὰ δύναται εὐχερῶς νὰ ἱκανοποιηθῇ πᾶσα δημοσία ἐπιδιώξις, ἐν τούτοις φανερὸν εἶναι ὅτι ὁ νομοθέτης συναρτᾷ ἀμέσως τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους ἀσκίαν τῆς ἐκδοτικῆς αὐτοῦ προνομίας πρῶτον μὲν πρὸς τὴν οικονομικὴν πολιτικὴν τὴν ἀσκουμένην ὑπ' αὐτοῦ καὶ δεύτερον, πρὸς ὠρισμένην προγραμματισμένην οικονομικὴν πολιτικὴν. Ἄξιοι ὅθεν ὁ νομοθέτης ἐκ μέρους τῆς οικονομικῆς κυβερνήσεως τὴν ἔλλογον προγραμματισμένην διαχείρισιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ χαρτονομίσματος.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ κανόνα ἡ ἔκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος, πέραν τοῦ ἐκάστοτε κυκλοφορούντος, δὲν ἀποφασίζεται ὑπὸ τῆς Ν.Ε. δι' ἐξειδικῶν πρὸς τοῦτο ἀποφάσεων, δι' ὧν νὰ καθορίζηται τὸ ποσὸν τῆς ἐκάστοτε ἐκδόσεως, ἀλλὰ τοῦτο ἐπέρχεται ὡς συνέπεια διὰ τῶν ἀποφάσεων δι' ὧν καθορίζεται τὸ ὕψος καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ἐκάστοτε χρηματοδοτήσεως τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομίας, οὕτως ὥστε βάσει τῶν ἀποφάσεων τούτων τὰ πέραν τῶν διαθεσίμων τῶν Τραπεζῶν λαμβάνονται ἐκ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἥτις πάλιν τὰ πέραν τῶν διαθεσίμων αὐτῆς κεφαλαίων εἰς χαρτονομίσμα καλύπτει δι' ἐκδόσεως. Διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τούτου δὲν εἶναι εὐχερῆς ἡ παρακολούθησις κατὰ πόσον καὶ πότε ἐκάστοτε αὐξάνει ἡ ἔκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος καὶ ποῖα τὰ ἐκάστοτε παρὰ τῇ Τραπεζῇ διαθέσιμα κεφάλαια εἰς χαρτονομίσμα, πάντως ὁμως ἡ ἔκδοσις τοῦ χαρτονομίσματος καθορίζεται βάσει τῶν ἐιδικῶν σκοπῶν τῶν οὕτω προσδιοριζομένων ἐκάστοτε.

ⓑ Ἡ Ν.Ε. γνωμοδοτεῖ, καθορίζουσα οὕτως ἐμέσως, τὴν ἰσοτιμίαν τῆς δραχμῆς πρὸς τὸ δολλᾶριον Η.Π.Α. καὶ τὴν λίραν Ἀγγλίας, ὡσάκις ἡ Κυβέρνησις ἤθελε ἀποφασίσει νὰ προβῆ εἰς μεταβολὴν τῆς ὑφισταμένης ἰσοτιμίας ἥτις δύναται νὰ ἐνεργῆται διὰ Β. Διατάγματος³.

Ⓨ Τὸ θέμα τῆς διαχειρίσεως τῶν διαθεσίμων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἀπετέλεσε καὶ παλαιότερον καὶ ἰδία μεταπολεμικῶς ἀντικείμενον παρεμβατικῆς ρυθμίσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Τρεῖς λόγοι συντέλεσαν εἰς τοῦτο. Ἡ ἀνάγκη διασφάλισεως τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν, ἡ ἀνάγκη χρησιμοποίησεως τῶν ἐκ μέρους τοῦ κράτους δι' ἰδίους σκοποὺς, ἡ ἀνάγκη προσαρμογῆς τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν πρὸς τὴν ὅλην νομισματικὴν ρύθμισιν καὶ τὴν οικονομικὴν πολιτικὴν τοῦ κράτους. Κατόπιν διαφόρων νομοθετικῶν μεταβολῶν ἰσχύει σήμερον τὸ καθεστῶς καθ' ὃ τὰ διαθέσιμα ταῦτα, ἀνερχόμενα εἰς μεγάλα κεφάλαια, κατατίθενται ὑποχρεωτικῶς παρὰ τῇ Τραπεζῇ Ἑλλάδος καὶ οἱ σκοποὶ καὶ τὰ ποσὰ τῆς χρησιμοποίησεως τούτων ρυθμίζονται δι' ἀποφάσεων τῆς Ν.Ε.⁴. Ἡ Ν.Ε. ἔχει ἀρμοδιότητα προηγουμένης ἐγκρίσεως πάσης ἐπενδύσεως τῶν διαθεσίμων τῶν ν.π.δ.δ. καὶ παντὸς δανεισμοῦ ἢ οἰασδήποτε ἄλλης διαθέσεως τῶν κεφαλαίων αὐτῶν. Τὰ νομικὰ ταῦτα πρόσωπα ὑποχρεοῦνται

1. ἀν.ν. 1015/1946 ἄρθρ. 2.

2. ἀν.ν. 1015/1946 ἄρθρ. 3.

3. ν.δ. 3074/1954 καὶ ν.δ. 2415/1953.

4. ἀν.ν. 1611/1950, ν.δ. 2999/1954.

ὅπως παρέχῃσι πρὸς τὴν Ν. Ε. πᾶν στοιχεῖον καὶ πᾶσαν πληροφορίαν σχετικὴν πρὸς τὴν κίνησιν τῶν κεφαλαίων των καὶ τὰς χορηγήσεις ἐξ αὐτῶν. Ἡ Ν. Ε. δικαιούται νὰ ἐνεργῇ πάντα ἔλεγχον ἐπὶ τῶν προσώπων τούτων πρὸς διασφάλισιν τῆς τηρήσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς καὶ τῶν σχετικῶν ἀπαγορεύσεων τοῦ νόμου. Παράβασιν τῶν κανόνων τούτων ὑπὸ τῶν ὑποχρέων νομικῶν προσώπων δ.δ. συνεπάγεται ἐπιβολὴν αὐστηροτάτων κυρώσεων, ἃς προβλέπει τὸ ν.δ. 2999)1954, κατὰ τῶν διοικούντων τοῦτα.

δ) Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποφασίζει περὶ τῶν ὄρων ἀποκτήσεως καὶ διαθέσεως, ὑπὸ πάντος φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου, κατοικοῦντος, διαμένοντος ἢ ἐδρεύοντος ἐν Ἑλλάδι, ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, ξένων τραπεζογραμμάτιων, χρυσῶν νομισμάτων καὶ χρυσοῦ ἀνεξαρτήτως ἐὰν πάντα ταῦτα εὑρίσκονται ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος¹. Συναφῆς εἶναι καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν ἀναγκαίων τυχόν ἀγοραπωλησιῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς, πρὸς ῥύθμισιν τῆς ἰσοτιμίας τῆς δραχμῆς, ξένων νομισμάτων τουτέστι κυρίως χρυσῶν λιρῶν.

Πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀρμοδιότητός της ταύτης ἡ Ν.Ε. κατήρτισε δύο Ὑποεπιτροπὰς αὐτῆς. Τὴν Ὑποεπιτροπὴν χορηγήσεως συναλλάγματος δι' οἰκονομικὰς ἀνάγκας² καὶ τὴν Ὑποεπιτροπὴν ἐλέγχου συναλλάγματος³.

Ἡ Ὑποεπιτροπὴ χορηγήσεως συναλλάγματος δι' οἰκονομικὰς ἀνάγκας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν 1) Διευθυντοῦ τῶν συναλλαγῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, 2) Διευθυντοῦ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μετὰ τῆς ἄλλοδαπῆς τῆς αὐτῆς Τραπεζῆς, 3) Ὑποδιευθυντοῦ τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως τῆς αὐτῆς Τραπεζῆς καὶ 4) ἐνὸς τῶν Ὑποδιευθυντῶν τῆς Διευθύνσεως ἐλέγχου πίστεως τῆς αὐτῆς Τραπεζῆς. Κατ' ἀρχὴν ἡ Ν.Ε. εἶναι ἐκείνη εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ἀρμοδιότης ὅπως δι' εἰδικῶν ἀποφάσεων ὑπὲρ παρέχῃ ἐξουσιοδοτήσεις εἰς τὴν Τ.Ε. πρὸς χορήγησιν συναλλάγματος. Εἰς τὴν Ὑποεπιτροπὴν ἀνήκει ἡ ἀρμοδιότης τῆς ἐγγρῶν ὡς χορηγήσεως συναλλάγματος, πέραν τῶν ὑπὸ τῆς Ν.Ε. παρασχεθεισῶν ἐξουσιοδοτήσεων, μόνον δι' ὠρισμένους εἰδικούς σκοπούς, οὓς περιοριστικῶς καθορίζει ἡ ἰδρυτικὴ τῆς Ὑποεπιτροπῆς ἀπόφασις τῆς Ν.Ε. Εἶναι δὲ οἱ σκοποὶ οὗτοι : σπουδαί, θεραπείαι, διαμονὴ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ, ἀμοιβαὶ δημοσίων ὑπαλλήλων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, βοηθήματα μέχρι 200 δολλαρίων ἑτησίως κατ' ἄτομον, διὰ περιηγητὰς κ.λ.π.

Ἡ Ὑποεπιτροπὴ ἐλέγχου συναλλάγματος ἀποτελεῖται : 1) ἐκ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου ὡς πρόεδρος, ἀναπληρουμένου ὑπὸ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ του ἐν τῷ Ὑπουργείῳ, 2) ἐξ ἐνὸς ἀνωτάτου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ὀριζομένου μετὰ τοῦ ἀναπληρωτοῦ του ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, 3) ἐκ τοῦ προϊσταμένου τῆς Ὑπηρεσίας Προστασίας Ἐθνικοῦ Νομίσματος, 4) ἀπὸ τοὺς Διευθυντὰς ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μετὰ τῆς ἄλλοδαπῆς καὶ συναλλάγματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Ὑποεπιτροπὴν ταύτην μετεβιβάσθησαν διὰ τῆς ἰδρυτικῆς αὐτῆς ἀποφάσεως τῆς Ν.Ε. πᾶσαι αἱ ἀρμοδιότητες, αἱ κατὰ τὴν ἰσχύουσαν νο-

1. ἀ.ν. 1837/1951 ἀρ. 2 § 1, κυρωθεὶς διὰ τοῦ ν.δ. 3074/1954, καὶ ἀ.ν. 1665/1951 τὰς ἀρμοδιότητας ταύτας ἤσκει πρότερον ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου Συναλλάγματος παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ν. 5406/1932, ν.δ. 1-2-1932, ἀ.ν. 5422/1932, ν.δ. 14-7-1932, ἀ.ν. 5665/1932, ἀ.ν. 800/1937, ἀ.ν. 33/1936.

2. Ἀπόφ. Ν.Ε. 13980/19-12-1954 (Ἐφ. Κ. Α/10/1955).

3. Ἀπόφ. Ν.Ε. 14057/8-2-1955 (Ἐφ. Κ. Α/28/1955) δι' ἧς καὶ κατηργήθη ἡ κατὰ τὰς ὡς ἀνω προίσχυούσας διατάξεις Ἐπ. Ἐλ. Συναλλάγματος.

μοθεσίαν ἀνήκουσαι εἰς τὴν καταργηθεῖσαν Ἐπιτροπὴν ἐλέγχου συναλλάγματος παρὰ τῆς Τ.Ε. Διὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν χορηγήσεως συναλλάγματος, μὴ προβλεπομένην ὑπὸ τῶν διατάξεων ἐκείνων ἢ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ν.Ε., ἢ Ἐπιτροπῆς διαβιβάζει τὴν σχετικὴν αἴτησιν εἰς τὴν Ν.Ε. μετὰ εἰσηγήσεώς της πρὸς ἀπόφασιν. Ἡ Ἐπιτροπὴ περιορίζεται κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἀποφασιστικῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς ὑπὸ τῶν κανονιστικῶν ἀποφάσεων τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τῆς Ν.Ε.

Αἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἔγκρισιν χορηγήσεως συναλλάγματος ἢ εἰσαγωγῆς εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Χορήγησις συναλλάγματος διὰ ναύλους.
 2) Χορήγησις συναλλάγματος δι' ἀγορὰν πλοίων.
 3) Χορήγησις συναλλάγματος διὰ τὰς εἰς ἄλλοδαπὸν νόμισμα ἢ συνάλλαγμα ἀσφαλίσεις ἤτοι ἀσφαλιστρῶν πλοίων καὶ ἀεροπλάνων, ἀσφαλιστρῶν ζωῆς ἐπὶ ἀσφαλείων συνομολογηθεισῶν ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ὑπὸ ἑταιρείας μὴ ἀντιπροσωπευομένης ἐν Ἑλλάδι, ἀσφαλιστρῶν θαλασσοασφαλειῶν.

4) Χορήγησις συναλλάγματος δι' εἰσαγωγὰς βιβλίων καὶ περιοδικῶν, καὶ τινὰς ἄλλας περιπτώσεις.

5) Ἐλεγχος ἐξαγομῶν ἀγαθῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ δύναται νὰ χορηγῇ ἀδείας ἐξαγωγῆς ἐλευθέρως ἐμπορευμάτων ἢ προϊόντων, ὧν ἡ πληρωμὴ ὑπὸ τῶν ἀγοραστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ γίνεται εἴτε διὰ δραχμῶν δεσμευμένων ἢ μὴ, εἴτε ἐναντὶ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, ἐπὶ χωρῶν εἰς ἃς ἰσχύουσι περιορισμοὶ τοῦ συναλλάγματος, εἴτε ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἐμπορευμάτων εἰσαγομῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὡσαύτως νὰ χορηγῇ ἀδείας ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων ἐναντὶ εἰσαγωγῆς τοῦ ἀντιστοίχου συναλλάγματος ἐντὸς προθεσμίας. Ὡσαύτως ἐπιανεξαγωγῆς εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων. Ὅμοιος διὰ τὴν εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐξαγωγῆν ἐμπορευμάτων—πλὴν σταφίδος, καπνοῦ καὶ σύκων— ἄνευ εἰσαγωγῆς ἀντιστοίχου συναλλάγματος.

6) Κατὰ συνέπειαν τῶν ἄνω ἐκτεθέντων εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐλέγχου συναλλάγματος δὲν μετεβιβάσθη ἡ ἀρμοδιότης τῆς Ν.Ε. ὅπως ἐγκρίνη τὴν χορήγησιν συναλλάγματος δι' εἰσαγωγὰς ἐμπορευμάτων καὶ γενικῶς ἀγαθῶν. Ἡ ἀρμοδιότης αὕτη παρέμεινεν εἰς τὴν Ν.Ε. Αὕτη ἀσκεῖ τὴν ἀρμοδιότητα ταύτην δι' ἰδίαν κανονιστικῶν ἀποφάσεων, συνήθως δι' ἐκείνων δι' ὧν καθορίζει ἐκάστοτε τὰ τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου κατὰ κλάδους καὶ ποσά. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανονισμῶν τούτων αἱ Τράπεζαι, χρηματοδοτοῦσαι τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον, κατανέμουσιν αὐτὰι τὰς πρὸς τοῦτο πιστοδοτήσεις πρὸς ἀγορὰν τοῦ συναλλάγματος εἰς τοὺς εἰσαγωγεῖς, βάσει τῶν παρ' αὐτῶν ἐφαρμοζομένων εἰδικωτέρων κριτηρίων.

ε) Ἡ Ν.Ε. ἔχει ἀρμοδιότητα καθορισμοῦ τῶν κατηγοριῶν δανείων παρεχομένων ὑπὸ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α.²

στ) Καθορίζει τὸν πῖνακα τῶν εἰς τὸ πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως συμμετεχουσῶν Τραπεζῶν.³

Ἡ εἰδικωτέρα ἱστορία τῶν ὀργάνων τῆς ἀσκήσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς παρ' ἡμῖν εἶναι ἡ ἑξῆς. Τὸ πρῶτον ἐπὶ Δικτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου δημιουργεῖται εἰδικὸν κυβερνητικὸν ὄργανον, εἰς ὃ ἀνατίθεται ἡ ἀποφασιστικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῆς νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς πολιτικῆς. Τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι ἡ Ἀνωτάτη Διοικήσις Οἰκονομικῆς Ἀμύνης, ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ Ὑπουργοὶ Ἐξωτερικῶν, Οἰκονομικῶν

1. Π.Δ. 7-7-1932 (Α/217) καὶ Β.Δ. 9-1-1936 (Α/9).

2. ν.δ. 2970/1954, ἀρθρ. 9.

3. ν.δ. 1198/1949 καὶ 2970/1954.

γαλοσχημόνων και έπιτηδείων όφειλετών, γενικώς δέ ότι θίγει βαθέως τό αίσθημα του δικαίου και την ήθικην των συναλλακτικών σχέσεων ή ποι-αύτη, παρά την άρχικην βούλησιν των συμβαλλομένων και άντιθέτως προς αύτην, έκπλήρωσις τής συμφωνίας κατά τρόπον δημιουργούντα την ύπό τόν έξαναγκασμόν του συμβατικού δεσμού, άλλ' έκτός αυτού, άφαιμαξιν του ένός των συμβαλλομένων ύπό του έτέρου. Η άδικία δέ παρίσταται πλέον έξοργιστική όταν αύτη δέν πηγάζη έξ άπροβλέπτων οικονομικών συνθηκών, άλλ' έξ αύτής ταύτης τής ήθελημένης κρατικής παρεμβάσεως¹. Έν τούτοις, ως άνωτέρω έν τή έξετάσει τής δημοσιονομικής πολιτικής άνεπτυχθη, ή διά του πληθωρισμού νομισματική ύποτίμησις κατέστη πολλάκις μέτρον οικονομικής πολιτικής, δικαιολογούμενον έκ γενικωτέρων λόγων και ίδίως έκ λόγων προωθήσεως τής οικονομικής άναπτύξεως εις περιόδους οικονομικής ύφέσεως και κυριαρχίας έν τή άγορά του ξένου νομίσματος². Άποτελεί ούτω τό φαινόμενον του πληθωρισμού πολλάκις μίαν των έκδηλώσεων τής γενικωτέρας συγκρούσεως εις την σύγχρονον έννομον τάξιν και τό οικονομικόν αύτής καθεστώς μεταξύ άτομικών δικαίων και γενικωτέρου συμφέροντος, δια τής περιθάψεως όμως του όποιου πολλάκις επαναδίδεται εις τ' άτομικά συμφέροντα γενικωτέρα και νομιμωτέρα ίκανοποιήσις.

η) Πάντως γεγονός είναι ότι εις 160 έκατ. χρυσών λιρών ύπολογίζεται ή εις την χώραν μας διά του πληθωρισμού ώφέλεια των οικονομικώς ίσχυροτέρων επί θυσία των οικονομικώς άσθενών. Διά του έξευτελισμού του νομίσματος έξηνεμίσθησαν 90 δισεκ. ύγιών προπολεμικών δραχμών, ήτοι 25 δισ. καταθέσεων, 25 δισ. εις χαρτονόμισμα, 30 δισ. όμολογιακών δανείων και 10 δισ. ιδιωτικών χρεών³.

θ) Έν όψει των διαπιστώσεων τούτων ύπεστηρίχθη ότι προκειμένου περι τών προπολεμικών όφειλών θα ήδύνατο νά γίνη εύρυτέρα έρμηνεία των περι καλής πίστεως και ίσαξίου άρχών του άστικού δικαίου, δι' τής θα έκάλυπτοντο πάσαι αί όφειλαί, άνεξαρτήτως καθορισμού ποσότητος τής χρηματικής άπαιτήσεως, δι' άναγωγής τής όφειλής εις σύγχρονον αξίαν εις δραχμάς. Προκειμένου δέ περι τών όφειλών μετά τόν ν. 1073)1946 αύται έδει νά κρίνονται ύπό των δικαστηρίων κατ' άναπροσαρμογήν, διότι ή λύσις αύτη εις ουδένα νομικόν κανόνα άντίκειται, άλλ' άντιθέτως ύποδεικνύεται ύπό του Α. Κ.

Άλλ' εις ταύτα άντετάχθη ότι τό θέμα τής άποκαταστάσεως τής δικαιοσύνης εις τās διαταραχθείσας έκ τής ύποτιμήσεως σχέσεις δέν είναι εύχερές προς λύσιν όσον φαίνεται, πάντως δέ ότι εις τουτό είναι ένεπαρκής ή δικαιοσύνη, άπαιτουμένης τής έπεμβάσεως του νομοθέτου διά γενικών κανόνων. Έμφανίζεται μέν τό πρόβλημα ως ζημία των πιστωτών ήτοι των πολλών (καταθετών τραπεζών κλπ.) και ώφέλεια των όφειλετών ήτοι όλίγων (τραπεζών, μεγαλοβιομηχανών κλπ.) Πράγματι όμως εις την σύγχρονον ζωήν τό αυτό πρόσωπον είναι πολλάκις δανειστής και όφειλέτης (μισθωτός και ένοικιοστασιακός μισθωτής, μεγαλοβιομηχανός όφειλέτης του

Ξηρούντος πώς ό πληθωρισμός ένέχει την έννοιαν τής άπάτης.

Μ. Πεσματζόγλου. Η άναπροσαρμογή τής 9-4-1953, Θ.ΞΔ, 721. Ίδία, Α. Βαζούρα, Αί προπολεμικά όφειλαί, ή σύγχρονος νομισματική άκούλασία και ή χρεωκοπία του δικαίου, Ν. Δ. 1958, 64 έπ.

1. Βλ. περι τούτων λίαν έναργή έκθεσις έν Α. Βαζούρα, ορ. οίτ.

2. Βλ. τās άπόψεις ταύτας έν Π. Βαρελᾶ, Η ρήτρα εις χρυσόν, 1936.

3. Π. Βαρελᾶ, Αί έκ τής ύποτιμήσεως του νομίσματος γενόμενοι άδικιαί, Νομ. Βημ. 6, 408 έπ.

ὁποῖου ὁμως τὸ ἐργαστάσιον ἐπετάχθη καὶ ἀπώλεσεν οὕτω τὴν ἐπιχείρησιν του κ.λ.π.), ὡστε ἡ ὑποτίμησις ἐπιφέρει μίαν γενικὴν ἀναστάτῳσιν εἰς τὰς συναλλακτικὰς σχέσεις, ἀποτέλεσμα τῆς ὅλης πτωχεύσεως τῆς οἰκονομίας. Ὑπενθυμίζεται ἀκόμη τὸ βασικώτερον ζήτημα ὅτι ἡ ὑποτίμησις, ὑπαγορευομένη ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν διὰ τὴν ἀνάπτυσιν τῆς οἰκονομίας, συνεπάγεται θυσίας διὰ τὰς μάζας ὧν ἡ ἀντιμετώπισις θὰ καθίστα ἀκριβῶς ἀδύνατον τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ὑποτίμησεως. Ὅσο ἀνδρόποτε δὲ καὶ ἂν σήμερον ἡ ρύθμισις τοῦ νομίσματος συνδυάζεται πρὸς μέτρα κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ περιορισμοῦ τῶν ὑψώσεων τῶν τιμῶν, πάντως βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἄρσις τῶν ἐκ τῆς ὑποτίμησεως συνεπειῶν δὲν ἀποτελεῖ θέμα ἀπασχολήσεως τοῦ νεωτέρου νομοθέτου, πλὴν σπανίως ἐξαιρέσεων, ὡς ἐκ τοῦ καθ' ἑαυτὸ δυσχεροῦς τοῦ θέματος.

12. Ἡ Μετατρεψιμότης τοῦ ἑλληνικοῦ νομίσματος: Ἡ μετατροπὴ τοῦ ἑλληνικοῦ νομίσματος εἰς ἄλλα ξένα νομίσματα ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀκολουθηθείσης πολιτικῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῆς ἐπιτεύξεως τῆς νομισματικῆς σταθερότητος, ὡστε σήμερον τὸ ἑλληνικὸν νόμισμα νὰ θεωρῆται ἐν τῶν ὑγιεινῶν εὐρωπαϊκῶν νομισμάτων.

Πράγματι ἤδη πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ ἐφαρμογῆς ἐν Ἑλλάδι τοῦ συστήματος τῆς περιορισμένης μετατρεψιμότητος¹, αὕτη εἶχε δε l'eto ἐφαρμοσθῆ κατὰ μέγα μέρος. Διότι ἐφ' ὅσον ἐν κράτος, ἐφαρμόζον τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν, ὑποχρεοῦται νὰ σέβεται τὰς ὑποχρεώσεις του καὶ οὕτω νὰ καταβάλλῃ εἰς ξένον νόμισμα τὰ ἐλλείμματα ἐκ τῶν εἰσαγωγῶν του, τοῦτο συνεπάγεται τὴν μετατρεψιμότητα ἐν μέρει τοῦ νομίσματος εἰς ξένον νόμισμα. Οὕτω καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς τρεχούσας μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλαγὰς, ἡ Ἑλλάς, εἰς ἣν δὲν ἐχορηγοῦντο πλέον πιστωτικὰ ὑπόλοιπα τῆς Ἐνώσεως Εὐρωπαϊκῶν πληρωμῶν², ἵνα καλύψῃ τὰ ἐλλείμματά της, ὑπηρεθῆ νὰ διακανονίζῃ τὰς ὑποχρεώσεις της ἀμέσως πληρώνουσα τὰ ἀνοίγματα τῶν συναλλαγῶν της διὰ διαθέσεως ξένων νομισμάτων μέσῳ ἀγορᾶς τούτων. Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μετατρεψιμότητα κεφαλαίων εἰς ξένον νόμισμα αὕτη εἶχε μεγάλως διεκολυνθῆ πρῶτον μὲν διὰ τοῦ νόμου 2687)1953, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ εἰσαγόμενα πρὸς ἑπένδυσιν κεφάλαια, δεύτερον δὲ διὰ τῆς παροχῆς ἐγκρίσεων ἐξαγωγῆς συναλλάγματος πρὸς μεταφορὰν κεφαλαίων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξ ἀδήλων πόρων κλπ.

Διὰ τῆς προδιαληφθείσης ὁμως ἀποφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καθιερώθη ἐπισημῶς ἡ μετατρεψιμότης τῆς δραχμῆς περιορισμένη, ὁμως κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἀποφάσεως ταύτης. Ἡ μετατρεψιμότης ἀναγνωρίζεται ὑπὲρ τῶν μονίμων κατοίκων τῆς ἀλλοδαπῆς εἴτε οὗτοι εἶναι ξένοι, εἴτε Ἕλληνες μονίμως ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Εἰς τούτους παρέχεται τὸ δικαίωμα ἀνοίγματος δύο λογαριασμῶν εἴτε παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, εἴτε παρ' ἄλλαις ἐκ τῶν ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν. Ὁ εἰς τῶν λογαριασμῶν τούτων εἶναι εἰς δραχμὰς καὶ ὁ ἕτερος εἰς συνάλλαγμα. Οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι τροφοδοτοῦνται ἐκ τοῦ εἰσαγομένου συναλλάγματος ὅπερ καθορίζεται ὡς μετατρέψιμον ὑπὸ τῆς Τ.Ε., ἐκ τοῦ μὴ ὑποχρεωτικῶς ἐκχωρητέου, ἐκ τοῦ ἀντιτίμου ἀπαιτήσεων ἀλλοδαπῆς ἐξ εἰσαγωγῶν ἢ

1. Ἀπόφασις Ν. Ε. Ἀπὸ 23-5-1959 (Ἐφημερὶς Κυβερνησεως Τεύχος Α' φύλλον 109).

2. Αὕτη καθιερώθη τὴν 24-12-1958 ἂν διεδέχθη τὸ Ταμεῖον Εὐρωπαϊκῆς Νομισματικῆς Συμφωνίας.

καὶ διαμορφώσεως ἀγροτικῆς τραπέζης ἀπέτυχον ὡς καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1899 ἰδρυθεῖσα Σταφιδικὴ Τράπεζα. Βραδύτερον ὁμως, ἡ διαρκῶς καὶ τακτικώτερα καὶ σημαντικώτερα ἀσκήσις, δυνάμει κρατικῶν παρεμβάσεων, μέσῳ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τοῦ δανεισμοῦ πρὸς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ὑπὸ ὄρουσ ἐιδικούς καὶ εὐνοϊκούς, ὡδήγησεν εἰς τὴν παρ' αὐτῇ δημιουργίαν ἐιδικοῦ τομέως ἐπὶ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, ὅστις μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἀποσπασθεὶς ἀπέτελεσε τὸν πυρῆνα τῆς τότε ἰδρυθεῖσης Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ἀφ' ἐτέρου εἰς τὴν ἐδραίωσιν τοῦ νέου τούτου ὀργανισμοῦ παρ' ἡμῖν, σπουδαίως συνέβαλον οἱ ἐν τῷ μεταξύ ἀναπτυχθέντες γεωργικοὶ συνεταιρισμοί, οἵτινες καὶ τελικῶς ἀπέτελεσαν τὰς ἐνδιαμέσους ὀργανώσεις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, μεταξύ Τραπέζης καὶ ἀγροτῶν.

Τὸ νομικὸν οὕτω καθεστὼς τὸ διέπον τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος, διεμορφώθη παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κράτους¹, βάσει τοῦ νόμου περὶ κυρώσεως τῆς μεταξύ Κράτους καὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης συμβάσεως περὶ ἰδρύσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης καὶ τῶν λοιπῶν ἔκτοτε ἐκδοθέντων πολλαριθμῶν νόμων. Βάσει τούτων ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ, ἡ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης, καθορίζεται ἐκάστοτε κατὰ τὰς βασικὰς αὐτῆς γραμμάς, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κράτους.

Οὕτω, ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦσα μοναδικὴν ἐξαίρεσιν παρ' ἡμῖν Τραπέζης μὴ λειτουργούσης ὡς ἀνωνύμου ἐταιρείας, διεμορφώθη ὡς κοινωφελὴς οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς μικτῆς οἰκονομίας καὶ συνεταιριστικῆς συμμετοχῆς, λειτουργῶν ἐν ἀμέσῳ ἐξαρτήσῃ ἀπὸ τοῦ κράτους. Εἰς τὴν Α.Τ.Ε. ἀνετέθη ὄχι μόνον ἡ προνομιακὴ ἀσκήσις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφάς, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι συναρτώμενοι πρὸς ταύτην σκοποὶ, ὡς ἡ ἐνίσχυσις τῆς συνεταιριστικῆς δράσεως τῶν ἀγροτῶν, ἡ βελτίωσις τῶν ὄρων διεξαγωγῆς τῶν γεωργικῶν ἐν γένει ἐργασιῶν καὶ συναλλαγῶν, ἡ ἐκτέλεσις ἔργων ἐγγείου βελτιώσεως καὶ γενικῶς ἡ κατὰ προγραμματισμὸν, διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀγροτικῆς πίστεως καὶ χρηματοδοτήσεως ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην ἔννοιαν, ἀνάπτυξις τῆς ὅλης ἐθνικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας².

24. Ὁργάνωσις τῶν φορέων τῆς ἀγροτικῆς πίστεως: Φορεὺς τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἶναι παρ' ἡμῖν μόνον, ὡς ἐλέχθη, ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα Ἑλλάδος καὶ οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί.

Ἡ Α.Τ.Ε. ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀσκοῦν ὁμως τὴν γεωργικὴν πίστιν κατὰ τοὺς κανόνας δημοσίου συμφέροντος καὶ ὑπαγόμενον εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ ἐιδικὰς διατάξεις τῶν νόμων. Δι' ὃ καὶ κατὰ τινὰς αὐτοῦ λειτουργίας ἀσκεῖ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐφ' ἧς αἱ σχετικαὶ πράξεις αὐτοῦ ὑπόκεινται εἰς αἴτησιν ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, καθ' ἃ ἡ νομολογία τούτου ἐδέχθη, καίτοι κατ' ἀρχὴν αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς πιστοδοτήσεως, ὡς διεπόμεναι ὑπὸ κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου δὲν ἀποτελοῦν διοικητικὰς ἀμφισβητήσις αἰτίνας νὰ δύνανται νὰ ἀχθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

Τὸ ἀνώτατον ὄργανον διοικήσεως τῆς Α.Τ.Ε. εἶναι τὸ Δ. Συμβούλιον εἰς τὸ ὁποῖον, ἔκτος τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπέζης καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως

1. Ν. 4392/1929.

2. Κ. Λεοντίδου, Ἡ δημοσία καὶ συνεργατικὴ ἀγροτικὴ πίστις, ἐν Α. Β. Σ. Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι, 1959 σελ. 324 ἐπομ.

τοῦ Ὑπ. Γεωργίας μετέχουν καὶ ἐκπρόσωποι τῶν γεωργικῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων. Τοιοῦτοτρόπως πραγματοποιεῖται ἡ ἄμεσος συνεργασία μεταξύ Τραπεζῆς καὶ Συνεταιρισμῶν ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀγροτικῆς πίστεως. Εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀνήκει ἡ ἀρμοδιότης τοῦ καθορισμοῦ τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς Τραπεζῆς, ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς γεωργικῆς πίστεως, τῆς κατανομῆς τῶν χρηματοδοτήσεων εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, τοῦ κανονισμοῦ τῶν ὄρων καὶ τοῦ ἐπιτοκίου τῶν δανείων, τῆς διακρίσεως μεταξύ ἀτομικῶν καὶ συνεταιριστικῶν πιστώσεων, τῆς ἰδρύσεως ὑποκαταστημάτων, τῆς ρυθμίσεως τῶν ἐργασιῶν δι' ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ κ.λ.π. Ὁ Διοικητὴς καὶ παρ' αὐτῷ ὁ Ὑποδ)τῆς ἀποτελοῦσι τ' ἀνώτατα ἐκτελεστικά ὄργανα τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ., τοῦ πρώτου ἀποτελοῦντος καὶ τὸ εἰσηγητικὸν ὄργανον ἐνώπιον τοῦ Δ.Σ. ἐπὶ τῶν παρ' αὐτοῦ λαμβανομένων ἀποφάσεων. Ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν Διοικητὴν δύνανται τὸ Δ.Σ. νὰ μεταβιβάσῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ καθορισμοῦ εἰδικώτερον τῶν ἀτομικῶν καὶ συνεταιριστικῶν πιστώσεων.

Τὸ Δ.Σ. ἐκλέγει τὴν Ἐπιτροπὴν Πιστώσεων, εἰς ἣν μετέχει ὁ Διοικητὴς, ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, δύο μέλη τοῦ Δ.Σ. καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς ὡς καὶ οἱ Διευθυνταὶ τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως καὶ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας. Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Πιστώσεων μεταβιβάζεται τὸ Δ.Σ. τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν πιστώσεων καὶ χρηματοδοτήσεων, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἀποφασισθέντων ὑπὸ τοῦ Δ.Σ.

Ὁ ἐλεγχος τῆς νομιμότητος τῶν πράξεων καὶ ἀποφάσεων ἐν γένει τῶν διοικούντων τὴν Α.Τ.Ε. ὀργάνων εἶναι ἀνατεθειμένος εἰς τριμελὲς Συμβούλιον Ἐλέγχου, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν Συμβούλου Ἐπικρατείας, εἰς ὃ μετέχει καὶ εἰς τῶν Ἀρεοπαγιτῶν.

Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Τραπεζῆς εἶναι κατανεμημέναι εἰς κεντρικὰς καὶ εἰς περιφερειακὰς. Αἱ κυριώτεραι τῶν κεντρικῶν εἶναι ἡ Διεύθυνσις Ἀγροτικῆς Πίστεως, ἡ Διεύθυνσις Συνεταιρισμῶν καὶ τὸ Γραφεῖον Διευθύνσεως. Αἱ περιφερειακαὶ ἀποτελοῦν τὰ ἀνά τὴν χώραν ὑποκαταστήματα, ὑπαγόμενα εἰς εἰδικὴν Διεύθυνσιν τοῦ κέντρου, ἕκαστον δὲ τούτων τελεῖ ὑπὸ ἴδιον διευθυντὴν. Ἀφ' ἑτέρου μετὰ τῶν διευθυντῶν τῶν ὑποκαταστημάτων συμπράττουσιν οἱ τεχνικοὶ ἐπιθεωρηταὶ καὶ οἱ ἐπιθεωρηταὶ συνεταιρισμῶν. Πρὸς τοῦτοις ἀντὶ ὑποκαταστημάτων ὀργανοῦνται καὶ ὑπηρεσίαι ἐκ συνεργείων ἀποτελουμένων ἐξ ὑπαλλήλων, διὰ τὰς μεμακρυσμένας περιοχάς, εἰς ἃς δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ λειτουργῇ ὑποκατάστημα.

Γενικῶς αἱ σχέσεις τοῦ Κράτους μετὰ τῆς Α.Τ.Ε. διέπονται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς συνεργασίας, εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, χωρὶς ἡ δημοσία Διοίκησις νὰ ἔχῃ ἄλλο δικαίωμα παρεμβάσεως εἰς τὰς λειτουργίας αὐτῆς. Ἐμμέσως ὅμως, τὸ κράτος δύνανται νὰ ἐπηρεάζῃ καὶ μάλιστα νὰ καθορίσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Τραπεζῆς, πρῶτον μὲν διότι τὸ κράτος διορίζει τὸν Διοικητὴν καὶ τὸν Ὑποδιοικητὴν τοῦ Ἰδρύματος, δεύτερον διότι ἐκπρόσωπος τοῦ κράτους μετέχει εἰς τὸ Δ.Σ. καὶ τρίτον, ὅπερ καὶ τὸ σημαντικώτερον, διότι ἡ Τράπεζα ἀπὸ ἀπόψεως κεφαλαίων χρηματοδοτεῖται κυρίως ὑπὸ τοῦ κράτους, οὕτως ὥστε τὸ ἐκάστοτε γενικὸν πρόγραμμα τῶν πιστοδοτήσεων, καθορίζεται ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως μετέχουν ὡς ἐλέχθη, οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί. Ἐκάστος τῶν γεωργῶν ἀτομικῶς ἔχει συνήθως μικρὰν ἀτο-

μικτή οικονομική επιφάνεια, ήτις είναι ανεπαρκής, ίνα κατασφαλίση σοβαράν πίστωσιν προς αὐτὸν ἀτομικῶς. Ἄλλ' ἢ πιστωτικὴ ἐπιφάνεια διευρύνεται ἀφ' ἧς διὰ τῆς συνενώσεως εἰς συνεταιρισμὸν δημιουργεῖται ἡ ἀλληλέγγυος εὐθύνη ὄλων τῶν μελῶν διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὅστις καθίσταται ὁ πιστοδοτούμενος διὰ λογαριασμὸν τῶν μελῶν του. Σήμερον τὸ πλεῖστον τῶν ἀγροτῶν ἀνήκει εἰς πιστωτικούς συνεταιρισμούς καὶ δανείζεται δι' αὐτῶν. Αἱ διοικήσεις τῶν συνεταιρισμῶν καθορίζουν τὸ ὕψος καὶ τὸ εἶδος τοῦ δανεισμοῦ ἐκάστου μέλους, οὕτω δὲ ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῆς συνεταιριστικῆς διοικήσεως, διευκολύνεται μεγάλως τὸ ἔργον τῆς Τραπεζῆς. Ἄφ' ἐτέρου διὰ τῆς χορηγήσεως τῶν δανείων μέσω τῶν συνεταιρισμῶν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐμπρόθεσμον καὶ κανονικὴν ἐξόφλησιν τῶν δανείων ἀναλαμβάνουν οἱ συνεταιρισμοί, οἵτινες ταυτοχρόνως μεριμνοῦν διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν δανείων ἀπὸ τὰ πιστοδοτούμενα μέλη των. Κατ' οὐσίαν οὕτω αἱ γεωργικαὶ πιστωτικαὶ συνεταιριστικαὶ ὀργανώσεις ἀποτελοῦν παρεμβαλλομένας ὑπηρεσίας πίστεως μεταξὺ ἀγρότου καὶ Τραπεζῆς, ἐξυπηρετοῦσαι ἀμφοτέρων τὰ συμφέροντα.

25. Αἱ προνομίαι τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς: Οἱ κίνδυνοι τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἶναι λίαν ἠϋξημένοι ἰδίᾳ λόγῳ τοῦ ἐπιπρασμοῦ τῶν φυσικῶν συνθηκῶν ἐπὶ τῆς ἐπισηφαλοῦς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἐντεῦθεν προκύπτει καὶ ἡ ἀνάγκη μείζονος κατοχυρώσεως τοῦ πιστοδοτοῦντος φορέως περὶ τῆς ἐγκαίρου καὶ ἀσφαλούς ἐξοφλήσεως τῶν πιστώσεων. Ἄφ' ἐτέρου ἡ ταυτοχρόνος ἐπιρροή τῶν μεταπτώσεων τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος μεγάλου πλήθους πιστοδοτηθέντων καλλιεργητῶν, καθιστᾷ τὸ πρόβλημα τῶν ἔγγυθσεων τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἐκ τῶν σοβαρωτέρων. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν οἱ φορεῖς οἱ ἀσκοῦντες τὴν ἀγροτικὴν πίστιν, ὄχι μόνον εἶναι κατὰ κανόνα ἰδρύματα ἰσχυρά, τελούντα ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐνίσχυσιν τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ κατοχυροῦνται δι' εἰδικῶν προνομίων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εἰσπραξίν τῶν γεωργικῶν πιστώσεων. Τὰ πρὸς τὴν Α.Τ.Ε. χορηγηθέντα ὑπὸ τῶν νόμων προνόμια εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα, ὡς ἐγγυητικά, οἰκονομικά, ἐξαναγκαστικά κ.λ.π. Τὰ προνόμια ταῦτα εἰδικώτερον εἶναι:

1) Ἡ Α.Τ.Ε. δικαιούται νὰ ἐγγράφῃ πρώτην ὑποθήκην ἐπὶ τῶν πρὸς τοὺς ἀκτήμονας καλλιεργητὰς παραχωρηθέντων αὐτοῖς ἐπὶ νομῇ κλήρων διὰ τὰ χορηγηθέντα παρ' αὐτῆς δάνεια πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν τοκοχρεωλυτικῶν τούτων δόσεων. Οὕτω παρέχεται δικαίωμα ὑποθήκης καὶ ἐπὶ κτημάτων ἀπλῶν κατόχων αὐτῶν μὴ κυρίων καὶ δὴ ἐπὶ γεωργικῶν κλήρων.

2) Ἡ Α.Τ.Ε. δικαιούται νὰ ἐγγράφῃ ὑποθήκην ἐπὶ ἀκινήτων ὀφειλετῶν τῆς δι' ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας ἀπαιτήσεις τῆς, τῆς ἐγγραφῆς ταύτης ἀπηλλαγμένης παντὸς τέλους καὶ δικαιώματος.

3) Ἡ ἐγγραφή τῆς ὑποθήκης πρὸς ἀσφάλειαν δανείου ἐπιτρέπεται καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ἀμέσου ἢ μὴ παροχῆς τοῦ δανείου ἢ πιστώσεως, ἅμα τῇ ὑπογραφῇ τῆς οἰκείας συμβάσεως.

4) Τὸ προνόμιον πρωτοπραξίας, ὅπερ συνίσταται εἰς τὸ δικαίωμα τῆς Α.Τ.Ε., δι' ἀπάσας τὰς ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας καὶ ἐξ οἰουδήποτε τίτλου ἀπαιτήσεις τῆς, ὡς καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐκ τῶν ἄρθρων 22—23 τοῦ νόμου 602)1915, τῆς αὐτοδικαίας καὶ ἀνευ ἄλλου εἰδικοῦ συστατικοῦ ἐγγράφου πρωτοπραξίας καὶ γεωργικοῦ ἐνεχύρου ἐπὶ διαφόρων περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ ὀφειλέτου γεωργοῦ μέχρις ὀλοσχεροῦς ἐξοφλήσεως τῆς ἀπαιτήσεως. Τὰ περιουσιακὰ αὐτὰ στοιχεῖα εἶναι παντὸς εἶδους καρποί, προϊόντα καὶ μέσα πάσης φύσεως ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως, τὰ κτήνη, ἡ γονὴ αὐτῶν

καὶ πάσης φύσεως προϊόντα ἐκ τούτων καὶ τὰ εἶδη τὰ διὰ τῆς μετουσιώσεως ἢ εἰδοποιίας προερχόμενα ἐκ τῶν ἄνω πραγμάτων. Καὶ ἐὰν τὸ προνόμιον τοῦτο συντρέχη μετὰ τοῦ προνομίου ἐνυποθήκου δανειστοῦ, προηγείται τούτου, προηγείται δὲ ὡσάυτως καὶ τοῦ προνομίου τοῦ ἐκμισθωτοῦ, τοῦ δικαιώματος τῆς διεκδικήσεως λόγῳ κυριότητος ἢ ἄλλου ἐμπραγμάτου δικαιώματος, ὡς καὶ τῶν ἀπαιτήσεων λόγῳ ἐξόδων ἐκτελέσεως. Ὁφειλέται καὶ συνυπόχρεοι ἐν γένει βλάπτοντες, καταστρέφοντες, ἀναλίσκοντες, ἀποκρύπτοντες, ἀπαλλοτριούντες ἢ καθιστῶντες ἄνευ ἀξίας τὰ ὑπὸ τὸ πρόνομιον τῆς πρωτοπράξιαις καὶ τοῦ γεωργικοῦ ἐνεχύρου τελούντα κινήτὰ πράγματα τιμωροῦνται μὲ φυλάκισιν τοῦλάχιστον τριῶν μηνῶν ἐγκλήσει τῆς Τραπεζῆς. Τὸ γεωργικὸν ἐνεχύρον παρακαλοῦθαι τὰ ὑπέγγραφα πράγματα ἐπὶ ἐξ οἰουδήποτε λόγῳ ἀπομακρύνσεως τούτων τῆς κατοχῆς τῶν ὀφειλετῶν, ἐπιτρεπομένης τῆς διεκδικήσεως καὶ κατασχέσεως τούτων ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς ὅποτεδήποτε καὶ εἰς χεῖρας οἰουδήποτε Ἡ Τράπεζα δύναται ν' ἀπαλλάσῃ τῆς ὑπεγγυήσεως ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὰ ἄνω ἀντικείμενα, ὑποχρεομένη ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν ὀφειλετῶν εἰς ἕκδοσιν πιστοποιητικοῦ περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ὑπεγγυότητος καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ταύτης.

5) Ἡ Α.Τ.Ε. δικαιούται νὰ συμψηφίξῃ μονομερῶς καὶ ὅποτεδήποτε ἀπαιτήσεις ὀφειλετῶν καὶ συνυποχρέων κατ' αὐτῆς πρὸς ἰδίας αὐτῆς ἀπαιτήσεις καὶ μὴ ληξιπροθέσμιους ἐτι.

6) Ἀπαγορεύεται, οὔσα αὐτοδικαίως ἄκυρος, πᾶσα κατάσχεσις τρίτων ἐπὶ δεσμευμένης παρὰ τῇ Ἀγροτικῇ Τραπεζῇ καταθέσεως ὀφειλέτου τ.η.σ, καθὼς καὶ πᾶσα ἐκχώρησις τοιαύτης καταθέσεως ὀφειλέτου τῆς εἰς τρίτον.

7) Ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Τραπεζῆς δὲν ἐπιτρέπεται ἀναστολὴ ἐκτελέσεως καὶ ἐν γένει ἐκπονητικῆς διαδικασίας, ἐπὶ ἀπαιτήσεων τῆς Τραπεζῆς, οὐδὲ χωρεῖ ἀναστολὴ λήξεως τῶν προθεσμιῶν.

8) Τὰ δανειακὰ καὶ ἀποδεικτικά γεωργικῶν ἀπαιτήσεων ἐν γένει ἔγγραφα τῆς Α.Τ.Ε. συντάσσονται ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου ὡς καὶ τὰ τῆς διαδικασίας καὶ διαδικασίας τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως.

9) Δυνάμει δανειακοῦ ἐγγράφου ἢ ἀποδεικτικοῦ τῆς ἀπαιτήσεως, ἀποτελοῦντος τίτλον ἐκτελεστὸν ἄνευ ἄλλης περιγραφῆς, δικαιούται νὰ προβῆ ἢ Τράπεζα εἰς ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν κατὰ τοῦ ὀφειλέτου καὶ παντὸς συνυποχρέου.

10) Ἡ Α.Τ.Ε. δικαιούται νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν εἰσπραξιν τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω πάσης φύσεως γεωργικῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου περὶ εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων καὶ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως παντὸς πρὸς τὴν Α.Τ.Ε. ὑποχρέου.

11) Ἐπὶ συνεταιρισμῶν ὅπωςδήποτε ὑποχρέων πρὸς τὴν Α.Τ.Ε. δικαιούται αὕτη, διὰ τὰς ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας ληξάσας ἀπαιτήσεις αὐτῆς κατὰ τούτων, νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν ἀρμόδιον Εἰρηνοδίκην πίνακα κατὰ τῶν μελῶν τοῦ ὑποχρέου συνεταιρισμοῦ περὶ καταλογισμοῦ εἰς αὐτοὺς εἰσφορᾶς πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ἀπαιτήσεως.

12) Πάντα τὰ ἔγγραφα δι' ὧν ἡ Α.Τ.Ε. λαμβάνει ἢ δίδει δάνεια καὶ αἱ ὑπ' αὐτῆς διδόμεναι ἢ λαμβανόμεναι ἀποδείξεις, πιστοποιητικά ὑποθηκοφυλάκων καὶ ἄλλα ἔγγραφα πρὸς δικαστικὰς ἢ ἄλλας ἀρχὰς ἢ δικόγραφα ἀπαλλάσσονται παντὸς τέλους χαρτοσήμου '.

26. Γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως: Ἡ σύγχρονος ἀποστολὴ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως παρ' ἡμῖν εἶναι εὐρυτάτη, σκοποῦσα εἰς τὴν καθ' ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ τὰς λειτουργίας ἐνίσχυσιν καὶ τροφοδότησιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὴν συστηματικὴν καὶ ἐντατικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν διαφόρων τομέων τῆς καλλιέργειας. Παρ' ἡμῖν ἡ κατάρτησις τῆς γεωργικῆς ἰδιοκτησίας, τὸ χαμηλὸν τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος, μὴ παρέχον περιθώρια ἐπενδύσεων καὶ ἡ καθυστερημένη ὀργάνωσις τῶν ἐκμεταλλεύσεων, καθιστοῦν τὴν ἀγροτικὴν πίστιν τὸν κύριον οἰκονομικὸν μοχλὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

Βασικοὶ οὕτω σκοποὶ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἶναι ἡ ὑποβοήθησις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τῆς χώρας, ἡ προστασία τοῦ ἀτομικοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν. Ἡ σκοπιμότης τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἶναι οὕτω οὐχὶ καθαρῶς οἰκονομικὴ ἀλλὰ καὶ κοινωνικὴ. Ἐντὸς τῶν πλαισίων τούτων ἡ ἀγροτικὴ πίστις κινεῖται πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις ὑπὲρ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας: πρὸς βοήθειαν τῆς ἐλλειμματικῆς οἰκονομίας τοῦ ἀγρότου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καλλιέργειας, πρὸς βοήθειαν τοῦ παραγωγοῦ τῶν πολυτελῶν γεωργικῶν προϊόντων, πρὸς προμήθειαν μέσων παραγωγῆς, ὡς ἰδίως ἐργαλείων, λιπασμάτων, σπόρων κλπ. πρὸς ὀργάνωσιν γεωργικῶν ἐγκαταστάσεων, ὡς ἀποθηκῶν κλπ, πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων ἀξιοποιήσεως καὶ βελτιώσεως τῆς γῆς, πρὸς χρηματοδότησιν μακροπνῶν καλλιεργητικῶν σκοπῶν, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ παραγωγοῦ διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν προϊόντων του ἢ τὴν συσκευασίαν ἢ τὴν μεταποίησιν τούτων κλπ.

Ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἡ Α.Τ.Ε. ὑποχρεοῦται νὰ εὐρίσκειται εἰς διαρκῆ συνεργασίαν μετὰ τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας. Ἀφ' ἑτέρου δέον νὰ σταθμίζεται μετὰ προσοχῆς τόσον ἡ ἀσφάλεια τῶν παρεχομένων πιστώσεων, πρὸς ἀποφυγὴν διογκώσεως τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, δι' ὃ δέον ἡ συναλλαγὴ τῆς χρηματοδοτήσεως νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν ἐπωφελῆς ὅσον καὶ πρὸς τούτοις νὰ γίνεται ἡ δέουσα ἐπιλογὴ πρὸς χρηματοδότησιν τῶν προσηφοτέρων καλλιεργητικῶν μεθόδων διὰ τῶν καταλληλοτέρων μέσων.

Ἡ ἔκτασις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἀπαιτεῖ πρὸς τούτοις διαρκῆ ἐνημέρωσιν τῶν φορέων τῆς πίστεως περὶ τῆς καταστάσεως καὶ δεδομένων τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας γενικῶς καὶ τοπικῶς ὥστε δέον νὰ εὐρίσκονται οὗτοι εἰς διαρκῆ συνεργασίαν μετὰ τῶν πιστοδοτουμένων ἀγροτῶν. Τέλος εἰς τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων τῶν ἀγροτῶν, διὰ τῆς παροχῆς πρὸς τούτους ἐκ μέρους τῆς Τραπεζίτης τῶν οἰκονομικῶν μέσων τῆς συλλογικῆς τῶν οἰκονομίας.

Εἰδικώτεροι κανόνες διέποντες τὴν ἀγροτικὴν πίστιν εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ ὑπερδανεισμοῦ ἀτόμων καὶ ὀργανώσεων, μὴ ἐπιτρεπτομένου ὅπως τὸ σύνολον τῶν ἀναγκῶν τοῦ γεωργοῦ καλύπτεται διὰ τοῦ δανεισμοῦ· ἡ κατόπιν μελέτης ἐπιλογὴ τῆς πρὸς πιστοδότησιν ἀνάγκης τοῦ γεωργοῦ καὶ τῆς ἀντοχῆς τῆς οἰκονομίας τούτου· ἡ χορήγησις τῶν δανείων εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν· ἡ παρακολούθησις τῆς σκοπίμου χρησιμοποίησεως τοῦ δανείου· ἡ προσαρμογὴ τῆς πιστοδοτήσεως πρὸς τὰς ἐξελισσομένας ἀνάγκας τοῦ γεωργοῦ· ἡ προσαρμογὴ τῶν ὄρων τῆς πιστοδοτήσεως καὶ τῆς λήξεως αὐτῆς πρὸς τὰς συνθήκας τῆς οἰκονομίας τῶν γεωργῶν· ὁ συντονι-

σμός τῶν καθ' ἕκαστον πιστοδοτήσεων πρὸς τὸ γενικώτερον γεωργικὸν πρόγραμμα.

27. Τὸ γεωργικὸν πρόγραμμα: Τὸ κράτος καθ' ἕκαστον ἔτος καθορίζει τὸ γεωργικὸν πρόγραμμα τῆς χώρας, σκοπὸς τοῦ ὁποίου κυρίως εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν μέσων ἄτινα θὰ διοχευθοῦν εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, τοῦ ὕψους καὶ τοῦ εἴδους αὐτῶν, τῆς μορφῆς τῆς διαθέσεως, τοὔτεστιν ὡς πιστοδοτήσεις ἢ καθαρὰ ἐπιχορήγησις καὶ τέλος τῶν ἀντικειμένων δι' ἃ θὰ χρησιμοποιηθοῦν αἱ παροχαὶ αὐταὶ (καλλιέργειαι, ἔργα κλπ.). Τοιοῦτοτρόπως διὰ τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ κράτους, καθορίζονται ταῦτοχρόνως καὶ τὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κινηθῇ ἡ πιστοδότησις τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ὑπὸ τῶν φορέων τῆς ἀγροτικῆς πίστεως χρηματοδοτούμενων ὑπὸ τοῦ κράτους.

Ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ τείνουσα νὰ σταθεροποιήσῃ τὸ νόμισμα καὶ νὰ ἐξυγιάνῃ τὴν οἰκονομίαν, ἀποβλέπει μετὰξυ ἄλλων εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ ὄγκου τῶν κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων πρὸς ἀποφυγὴν διευρύνσεως τῆς κυκλοφορίας καὶ πληθωριστικῶν πιέσεων. Ἐχον ὁμως τὸ κράτος ὑπ' ὄψει, 1) τὸ βασικὸν οἰκονομικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας δηλαδή τὴν ἐπικρατοῦσαν μικρὰν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν συνετεία ταύτης ἀδυναμίαν τῶν ἑλληνικῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων νὰ ἀποφύγῃ τὸν δανεισμόν, 2) ὅτι εἰς τὴν ἔλλειψιν ταύτην τῶν κεφαλαίων ὀφείλεται κατὰ ἱκανὸν ποσοστὸν ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς εἰσαγωγῆς βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας τῆς γῆς ἢ ἐπεξεργασίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ τῆς ἐν γένει ἀναπτύξεως πλήρους παραγωγικῆς δραστηριότητος τῶν ἀγροτῶν καὶ τέλος τὸ ἀνωτέρω γεγονός καθ' ὃ 3) λόγω τῆς ἔλλειψεως κεφαλαίων δυσχεραίνεται καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ συνήθης καὶ πρωτόγονος καλλιέργεια τῆς γῆς, ἐνέτεινε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐξυμμερίας κεφαλαίων διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος τοῦ ἀσκοῦντος τὴν ἀγροτικὴν πίστιν. Ἐπέτυχεν οὕτω ὄχι μόνον νὰ συνεχισθῇ τῇ ἐγγυήσει τοῦ κράτους ἡ πιστοδότησις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατόν αὐξήσις τῆς πιστοδοτήσεως ταύτης, διατεθέντων κατὰ τὸ 1953 καὶ 1954 πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτο κεφαλαίων ἀνωτέρων ἀπὸ τὰ διατεθέντα κατὰ τὸ 1952, ἐν ὄψει τῶν ἐξαιρετικῶν ἐπιτεύξεων εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ ἀναλόγως πρὸς αὐτάς. Ἐπὶ πλέον ἡ κρατικὴ πολιτικὴ δὲν ἀπέκρουσε καὶ τὴν διευρύνσιν τῆς κυκλοφορίας, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἠϋξημένων ἀναγκῶν τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου καὶ τῆς ἠϋξημένης δραστηριότητός του.

Ἰδιαιτέρως βασικὴν σημασίαν ἀπέδωσε τὸ κράτος εἰς τὰς μακροπρόθεσμοις τοποθετήσεις, ὡς κατὰ κύριον λόγον ὑποβοηθούσας τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος καὶ παρὰ τὴν μείωσιν τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας διετήρησε ταύτας εἰς τὸ αὐτὸ ὡς κατὰ τὸ παρελθόν, ἐπίπεδον καὶ μάλιστα ἠϋξήσεν αὐτάς.

Τοιοῦτοτρόπως βαίνοσι πραγματοποιούμενοι οἱ κύριοι σκοποὶ τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος, ἥτοι ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν καλλιεργειῶν βασικῶν προϊόντων ἐγχωρίου κατσαλώσεως καὶ παραλλήλως τῶν πολυτελῶν προϊόντων πρὸς ἐξαγωγήν ἢ μείωσις τοῦ κόστους, ἢ βελτιώσεις τῆς ποιότητος καὶ τῆς συναγωνιστικῆς ἱκανότητος τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἢ διάδοσις τῶν καταλλήλων καλλιεργειῶν καὶ ἡ ἐντατικοποίησις τούτων ἢ ἐκτέλεσις ἔργων ἀποθηκέσεως, συντηρήσεως κλπ. γεωργικῶν προϊόντων, ἐγκαταστάσεων, βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν, σχετικῶν πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῶν καλλιεργειῶν καὶ τὴν καταλληλοτέραν ἐκ-

σμών, εἰς οὓς ἡ συνδιοικήσις ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν ἐξασφαλίζει τὸν ἐλεγχον καὶ τὴν κατεύθυνσιν ὀλοκλήρων τομέων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ σύγχρονον φαινόμενον τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως οὔτε μεταβατικόν εἶναι οὔτε καθοριζόμενον ἐκ τῆς ἰδιομορφίας ὠρισμένων οἰκονομιῶν. Εἶναι φαινόμενον γενικώτερον τῆς ἐξελίξεως τοῦ παγκοσμίου οἰκονομικοῦ καθεστῶτος καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐκδήλωσις ἐντονωτέρα τῆς γενικωτέρας προσπάθειας πρὸς μεταρρυθμίσιν τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος καὶ τῆς φιλελευθέρου οἰκονομίας.

Ἡ προσπάθεια δὲ αὕτη ἐκδηλοῦται ἐπι εὐρύτερον διὰ τῆς ἐπιδιώξεως ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς ρυθμίσεως τοῦ καθεστῶτος τῆς λειτουργίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ὑπαγωγῆς ταύτης εἰς τὸ γενικώτερον δημόσιον συμφέρον, περὶ οὗ ἀμέσως ἀνωτέρω ὠμιλήσαμεν.

γ) Ἡ πολιτικὴ τῆς δημιουργίας δημοσίων ἐπιχειρήσεων καὶ τὰ προβλήματα ταύτης. Ἐκ τῶν λεχθέντων καταφαίνεται ποῖα εἶναι συνήθως τὰ αἷτια τῆς θεσπίσεως ὑπὸ τοῦ κράτους δημοσίων ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἀδυναμία τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος ἐπὶ ὠρισμένων βασικῶν τομέων τῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν κοινωφελῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ ἐλλιπὴς ἱκανοποίησις τοῦ γενικωτέρου οἰκονομικοῦ συμφέροντος ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ ἀνάγκη ἀναπτύξεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, ἡ ἐξασφάλισις εἰς τὸ κοινὸν ὠρισμένων ἀγαθῶν, παροχῶν καὶ ὑπηρεσιῶν οὐσιωδῶν κατὰ τρόπον διαρκῆ, σταθερὸν καὶ εὐχερῆ, εἶναι οἱ συνηθέστεροι λόγοι οἱ ὀδηγοῦντες τὰ κράτη εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, λόγοι οἵτινες καθίστανται ἐπιτακτικώτεροι εἰς τὰς ἡμιανεπτυγμένας καὶ ὑποαναπτύκτους οἰκονομίας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πολιτικὴ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἀνήκει εἰς τὸν τομέα τῆς ὅλης ποιητικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν μονάδων καὶ τῶν διάρθρωσεων τῆς οἰκονομίας.

Πρὸς τὴν πολιτικὴν αὕτην ἀντετάχθησαν σοβαρὰ ἐπιχειρήματα τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι: 1) ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις κινδυνεύει νὰ ἐμπλακῆ εἰς τὴν ἐξάρτησιν ἐκ τῶν κομμάτων ἅτινα μάχονται διὰ τὴν ἐπικράτησιν εἰς τὸ κράτος, 2) ἡ δημοσία ἐπιχείρησις, ἐργαζομένη οὐχὶ βάσει τοῦ κανόνος τοῦ μεγαλυτέρου κέρδους ἀλλὰ τοῦ κανόνος τοῦ δημοσίου συμφέροντος, κινδυνεύει νὰ λειτουργῇ ἄνευ σαφοῦς κανόνος δράσεως, δοθέντος ὅτι εἶναι δυσχερὲς νὰ καθορισθῇ ποῖον εἶναι τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ τοῦτο, 3) ἡ δημοσία ἐπιχείρησις δὲν διαφεύγει τοῦ γενικοῦ ἐλαττώματος ὅλων τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς δημιουργίας γραφειοκρατίας καὶ τοῦ ἀνευθύνου ἐν τῇ διοικήσει, 4) ἡ δημοσία ἐπιχείρησις πάντως λειτουργεῖ ὑπὸ ὠρισμένην οἰκονομικὴν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ κράτους, ἥτις παρέχει εἰς τὰς κυβερνήσεις καὶ τοὺς Ὑπουργοὺς τοὺς ἐλέγχοντας εὐχέρειαν πολιτικῶν ἐπεμβάσεων, ἀξιώσεων καὶ ἀνοχῶν.

Μολονὶ τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα εἶναι σοβαρὰ, δὲν ἐμίωσαν ἐν τοῦτοις τὴν καθ' ὅλας τὰς χώρας ἀνάπτυξιν καὶ ἐδραίωνσιν τοῦ θεσμοῦ, ἐλάχισται δὲ εἶναι αἱ περιπτώσεις ἐκμεταλλεύσεων αἵτινες ἀφαιρεθεῖσαι ἐκ τοῦ δημοσίου τομέως ἐπανεδόθησαν εἰς τὸν ἰδιωτικόν. Τοιοῦτοτρόπως σήμερον κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ P. Samuelson «τὸ οἰκονομικόν καθεστῶς εἶναι ἕνα σύστημα ἐλευθέρου πρωτοβουλίας μικτὸν εἰς τὸ ὅποιον ὁ οἰκονομικὸς ἔλεγχος ἀσκεῖται ταῦτοχρόνως ὑπὸ θεσμῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν».

8. Αί Δημόσιαι Ἐπιχειρήσεις ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως: Α'. Αἱ οικονομικαὶ ἰδιομορφίαι τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων. Ἡ οικονομικὴ ἰδιοτυπία τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἀνεύρεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἐν αὐτῇ ἡ διοίκησις καὶ ἡ εὐθύνη τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὑπάρχει εἰς τὰς χεῖρας τῶν δημοσίων ὀργάνων, ἐκπροσώπων τῆς δημοσίας ἐξουσίας, καὶ οὐχὶ εἰς χεῖρας τοῦ ἰδιώτου ἐπιχειρηματίου. Ἐν τούτοις τὸ γεγονός αὐτό, καθ' ὃ ἡ διοίκησις τῆς ἐπιχειρήσεως δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐλευθέραν πρωτοβουλίαν καὶ κρίσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, οὐδὲ ὅτι τοῦτο ἐπέρχεται μόνον διὰ τῆς δημοσιοποιήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Πράγματι ὅταν λέγωμεν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις παύει νὰ ὑπόκειται εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἰδιώτου ἐπιχειρηματίου νοοῦμεν πρωτίστως τὸ οικονομικὸν γεγονός καθ' ὃ ἡ ἐπιχείρησις παύει νὰ καθορίζεται καὶ νὰ διέπεται γενικῶς ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, τοῦ μείζονος κέρδους καὶ τῶν μεθόδων καὶ μέσων τοῦ κεφαλαίου, ὑπὸ τοῦ οικονομικοῦ τούτέστι νόμου τῆς μεγαλυτέρας καὶ εὐχερατέρας εἰς κέρδος ἀποδόσεως. Σημαίνει τούτέστιν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἐξέρχεται τοῦ τομέως τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν μὴ καπιταλιστικὸν τομέα. Ἐν τούτοις τὸ γεγονός αὐτὸ δύναται νὰ συμβῇ ἐν μέρει καὶ εἰς ἄλλας μορφὰς ἐπιχειρήσεων, λειτουργουσῶν ἐν μέρει εἰς τὸν ἐξωκαπιταλιστικὸν τομέα (π.χ. συνεταιρισμοί).

Δευτέρα ἰδιοτυπία τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ διοίκησις, τῆς ἐπιχειρήσεως περιέρχεται εἰς χεῖρας διοικητῶν μὴ εὐρισκομένων εἰς σχέσιν συμφέροντος πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. Πράγματι δὲ ἡ νομικὴ καὶ οικονομικὴ αὕτη ἰδιομορφία μόνον εἰς τὸν τομέα τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων συμβαίνει ὀλοκληρωτικῶς. Τοιοῦτοτρόπος ὑπάρχουν μὲν αἱ πολυπληθεῖς μορφαὶ τῶν συνεταιριστικῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς, καταναλώσεως, πίστεως, αἵτινες δὲν λειτουργοῦν πλήρως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς καπιταλιστικῆς ἐπιχειρήσεως, ὧν ὅμως ἡ διοίκησις εὐρίσκεται εἰς ἀμεσον καὶ προσωπικὴν σχέσιν πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιχειρήσεως. Οὕτω μόνον ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐπιχειρήσει τὸ συμφέρον ταύτης—διάφορον τοῦ ἰδιωτικοῦ ὡς θέλομεν ἴδει—ἐξυπηρετεῖ νομικὸν πρόσωπον δημοσίου ἢ ἡμιδημοσίου δικαίου, κράτος ἢ ἄλλο, εἰς ὃ ἡ ἐπιχείρησις ἔχει περιέλθει, ἐνῶ ἡ ἐπίτευξις τοῦ συμφέροντος ἐπιτυγχάνεται τῇ φροντίδι φυσικῶν προσώπων, ὀργάνων τοῦ νομικοῦ προσώπου μὴ μετεχόντων εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, καίτοι παρατηρεῖται εἰς τινὰς ἑταιρικούς μορφὰς ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων (ὡς ἀνώνυμος ἑταιρεία), δὲν καθορίζει ὅμως ὀλοκληρωτικῶς τὴν λειτουργίαν τῶν τοιούτων ἐπιχειρήσεων. Θὰ ἠδύνατο οὕτω νὰ παρατηρηθῇ ὅτι καὶ τὸ γεγονός τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ μοναδικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ τομέως τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Πρῶτον μὲν διότι πᾶσα δημοσία ὑπηρεσία διὰ τῆς αὐτῆς ἀκρῆβῶς διασπάσεως μεταξὺ φόρου καὶ πραγματοποιοῦντος τὸ συμφέρον, λειτουργεῖ. Δεύτερον δὲ διότι καὶ ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις κατὰ μέρος ἀναθέτει τὴν διαχείρισιν τῶν συμφερόντων τῆς καὶ ἐπίτευξιν τοῦ κέρδους εἰς πρόσωπα μὴ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα. Ἄλλ' ὅμως αἱ μὲν δημοσῖαι ὑπηρεσίαι λειτουργοῦσι κατὰ κανόνας «ἀντικειμενικούς» καὶ ἀσχετοῦς οἰουδήποτε προσωπικοῦ οικονομικοῦ συμφέροντος, αἱ δὲ ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις εὐρίσκονται πάντως ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος τῶν ἰδιοκτητῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ συνέπειαν δύο εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς οικονομικῆς ἰδιοτυπίας τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως: 1) ἄσκησις ἐπιχειρήσεως ἐμπορικῆς, βιομηχανι-

κῆς ἢ γενικῶς οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐκτός τοῦ καπιταλιστικοῦ τομέως, καὶ 2) διάσπασις μεταξύ τοῦ φορέως τοῦ οἰκονομικοῦ συμφέροντος τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τοῦ πραγματοποιήσαντος τοῦτο διοικητοῦ αὐτῆς. Ἐξ ἐκάστου τῶν δύο τούτων στοιχείων παρέπονται ὠρισμένοι θεμελιώδεις συνέπειαι οἰκονομικαὶ αἵτινες καθορίζουσιν τὴν φύσιν καὶ τὴν μορφήν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως.

α) Συνέπειαι ἐκ τῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς μὴ καπιταλιστικῆς τοιαύτης. 1) Ἡ πρώτη συνέπεια εἶναι ἡ μεταβολὴ τῶν οἰκονομικῶν σκοπῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ κεφαλαιοκρατικὴ ἐπιχείρησις ἀποβλέπει νὰ ἐπιτύχη τὸ μεγαλύτερον δυνατὸν κέρδος εἰς νόμισμα. Ἀντιθέτως ἡ δημοσία ἐπιχείρησις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἱκανοποίησιν, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἢ κατὰ τὸν καλύτερον διὰ τὸν καταναλωτὴν τρόπον, τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως ὅπως καὶ ἡ δημοσία ἐπιχείρησις εἰς τινὰς περιπτώσεις ἀποβλέπη εἰς μόνην ἢ κυρίως τὴν ἀπόκτησιν τοῦ μεγαλύτερου χρηματικοῦ κέρδους. Τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ τῶν δημοσίων ἐκείνων ἐπιχειρήσεων αἵτινες ἔχουσι χαρακτῆρα δημοσιονομικόν, αἵτινες ἀποβλέπουσιν ὅπως διὰ τῶν ἐσόδων αὐτῶν τροφοδοτῶσι τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ ἐπιχείρησις λειτουργεῖ μονοπωλιακῶς διὰ τιμῶν ὑψηλῶν. Ἀλλὰ πολλάκις καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ μονοπωλῆσις δὲν ἔχει καθαρῶς ταμιευτικὸν σκοπὸν ἀλλὰ δύναται ν' ἀποβλέπη εἰς ἄλλον σκοπὸν κοινωνικῆς ὠφελείας π.χ. περιορισμὸν τῆς καταναλώσεως τοῦ μονοπωληθέντος εἶδους διὰ λόγους ὑγείας τοῦ κοινῶ (δημοσιονομικὸν μονοπῶλιον τοῦ ἀλκοόλ). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καίτοι αἱ ὑψηλαὶ τιμαὶ διαθέσεως τοῦ εἶδους φέρουσι κατ' ἀρχὴν ὑψηλὸν ἔσοδον, πράγματι ὁμως δὲν ἀποβλέπουσι εἰς τοῦτο, διότι αἱ ὑψηλαὶ τιμαὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιφέρουσι μείωσιν τῆς καταναλώσεως καὶ κατὰ συνέπειαν πτωσίν τῶν ἐσόδων. Τοῦτ' αὐτὸ δύναται νὰ συμβῆ καὶ ἐπὶ ἄλλων δημοσίων ἐπιχειρήσεων παροχῆς ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν (π.χ. ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἢ μεταφορῶν) αἵτινες δύναται προσκαίρως, πρὸς ἐφαρμογὴν ὠρισμένου προγραμματισμοῦ ἀναπτύξεως αὐτῶν, νὰ ἐφαρμόζουσι πολιτικὴν ὑψηλῶν τιμῶν πρὸς αὔξησιν τῶν χρηματικῶν ἐσόδων διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ προγραμματισμοῦ ἀναπτύξεως, μετὰ ταῦτα ὁμως αἱ τιμαὶ νὰ ὀρισθῶσι χαμηλαί, μόνον διὰ τὴν δαπάνην λειτουργίας, συντηρήσεως καὶ ἀποσβέσεως τῆς ἐπιχειρήσεως. Κατὰ συνέπειαν τὸ οἰκονομικὸν κίνητρον τὸ διέπον τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν εἶναι τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ καταναλωτοῦ. Τοῦτο δύναται νὰ συνίσταται εἴτε εἰς τὴν παροχὴν ἀγαθῶν εἰς ὅσον τὸ δυνατόν χαμηλὴν τιμὴν, εἴτε εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς καὶ ἀνεξαρτήτως οἰουδήποτε κέρδους. Οὕτω ἡ δημοσία ἐπιχείρησις δύναται νὰ λειτουργῇ καὶ μὲ ζημίαν, ὡς π.χ. τὰ κόμιστρα τῶν σιδηροδρόμων, ἀσκουμένων ὑπὸ δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ὀρίζονται χαμηλὰ εἴτε διὰ λόγους κοινωνικῆς προνοίας (μεταφοραὶ μισθωτῶν) εἴτε διὰ λόγους προστασίας τῆς παραγωγῆς (μειώσεις τοῦ βιομηχανικοῦ κόστους). Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ δημοσία ἐπιχείρησις σιδηροδρόμων λειτουργῇ μὲ ζημίαν, οὐδέποτε, διὰ λόγους γενικοῦ ἔθνικοῦ συμφέροντος, δύναται νὰ καταργηθῇ καὶ τὸ κράτος, ὡς συμβαίνει παρ' ἡμῖν, θὰ καλύτερη τὸ ἔλλειμμα. Ἡ ἐπιτυχία συνειπῶς τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους ἢ τῆς ὑπάρξεως κερδῶν, διότι ὅπου ἀπέτυχε ἢ ἀδυνατεῖ νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ κεφάλαιον δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτύχη ἡ δημοσία ἐπιχείρησις. Ἡ ἐπιτυχία τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως εἶναι σχετικὴ καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ καθ' ὃν κατώρθωσε νὰ ἱκανοποιήσῃ καλύτερον τὸ

κοινὸν συμφέρον ὅπερ ἀνέλαβε νὰ ἐκπληρώσῃ, μὲ τὴν μικροτέραν κατὰ τὸ δυνατὸν δαπάνην καὶ συνεπῶς μὲ τὴν χαμηλοτέραν τιμὴν διαθέσεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ οἰκονομικὸς νόμος τῆς δημοσίας ὠφελείας ὅστις τὴν διέπει. Κατὰ συνέπειαν τὸ μικρὸν ἔλλειμμα δύναται νὰ εἶναι ἐνδείξεις ἐπιτυχίας, διότι δὲν ὑπῆρξε μεγαλύτερον καὶ τὸ κέρδος δύναται νὰ εἶναι ἐνδείξεις ἀποτυχίας, διότι δὲν ὑπῆρξε μικρότερον μὲσφ τῆς μειώσεως τῶν τιμῶν διαθέσεως τοῦ προϊόντος.

II) Ἡ δευτέρα συνέπεια εἶναι ὅτι ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις εἶναι κατὰ μέρος ἀπληλευθερωμένη τῶν ἐπιηρεασμῶν τῆς ἀγορᾶς. Πᾶσα ἐπιχείρησις, ἀνεξαρτήτως τῆς μορφῆς αὐτῆς, καπιταλιστικὴ (κέρδος τοῦ κεφαλαίου), συνεταιριστικὴ (ικανοποιήσις ἀναγκῶν μελῶν,), συνεργατικὴ (ἀνταμοιβὴ τῆς ἐργασίας τῶν μελῶν), ἀγροτικὴ (κατανάλωσις τῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας), οἰκοτεχνικὴ (ἀξία τῆς ἐργασίας), καθορίζεται καὶ ἐπιηρεάζεται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἀγορᾶν, ὑπόκειται εἰς αὐτὴν καὶ ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῆς. Ἀντιθέτως ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις ἔχει τὰ μέσα καὶ τὴν δύναμιν νὰ μὴ τὴν ὑπολογίσῃ ἢ κατὰ μέγα μέρος νὰ τὴν ἀντιμετωπίσῃ. Διότι εἰς πᾶσας τὰς ἄλλας μορφὰς τῶν ἐπιχειρήσεων, ἂς ἀνεφέραμεν, εἴτε κεφάλαιον εἰς πάσης φύσεως ἀξία εἰσφέρεται, εἴτε ἐργασία προσωπικὴ, εἴτε τέχνη, εἴτε μία διέξοδος διαθέσεως τοῦ προϊόντος, αἱ εἰσφοραὶ αὐταὶ δὲν ἀποτελοῦν τί ἄλλο παρὰ ἐν μέσον οἰκονομικῆς δραστηριότητος ὑποκειμένης εἰς τὸν ἔλεγχον, τὴν ἀξιολόγησιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῶν καταστάσεων καὶ μεταπτώσεων τῆς οἰκονομικῆς ἀγορᾶς. Ἄλλ' εἰς τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν δὲν εἰσφέρονται ἀπλῶς καὶ μόνον κεφάλαια ἰσχυρᾶ, ὀργάνωσις ἀνωτέρα, τεχνικὰ μέσα τελειότερα καὶ προσωπικὸν κατηρητισμένον· εἰσφέρεται πρό παντὸς ἡ δημοσία ἐξουσία καὶ τὰ μέσα αὐτῆς δι' ὧν τίθεται ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις ἐκτὸς τοῦ καθεστῶτος τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἐκτὸς τοῦ οἰκονομικοῦ νόμου τοῦ κινδύνου τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὰ δημοσία μέσα ἄτινα κατέχει ἡ δημοσία ἐπιχείρησις καὶ ἄτινα θέτουσιν αὐτὴν ἐκτὸς τοῦ οἰκονομικοῦ νόμου τῆς ἀγορᾶς, δύνανται νὰ εἶναι ποικίλα. Κυρίως εἶναι: αα) ἀπὸ ἀπόψεως κεφαλαίου, τὰ κεφάλαια αὐτῆς εἶναι ἐξαιρετικῶς ἰσχυρὰ διότι εἴτε προέρχονται ἐκ τοῦ κράτους, εἴτε ἐξ ἀπαλλοτριώσεων ἢ δημοσιοποιήσεων, εἴτε ἐκ τῆς ἐκδόσεως ὁμολογιακῶν δανείων ὑπὸ ὄρου νομοθετικῶς καθοριζομένους εἴτε ἐκ πιστοδοτήσεων ἂς εὐχερῶς δύναται νὰ ἀνεύρῃ εἰς τὴν τραπεζικὴν ἀγορᾶν, ββ) ἀπὸ ἀπόψεως φορολογικῆς ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις τίθεται κατὰ κανόνα εἰς εὐνοϊκωτέραν θέσιν ἔναντι τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων, συνήθως ἀπαλλασσομένη τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν λοιπῶν κρατικῶν ἐπιβαρύνσεων, γγ) ἀπὸ ἀπόψεως πιστωτικῆς συνήθως ἀντὶ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ προσφεύγῃ εἰς τὸν δανεισμὸν καὶ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀγορᾶν τοῦ χρήματος, ἐπιχορηγεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους, βάσει προβλέψεων περὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, τῆς μελλοντικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως καὶ τῶν προσωρινῶν ἢ παγίων δυσχερειῶν αὐτῆς, δδ) λειτουργεῖ μὲ τὴν ἐγγύησιν καὶ τὴν προοπτικὴν τοῦ κράτους ὅπερ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν εἶναι ἕτοιμον νὰ παράσχῃ πᾶσαν ἀναγκαίαν καὶ κατάλληλον βοήθειαν, εε) πολλάκις κατέχει τὸ μονοπώλιον τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας ἢ ἀσκεῖ καὶ οὕτω ἔχει προνομιακὴν θέσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ, στ στ) αἱ τιμαὶ τῶν παροχῶν δύνανται ἐν ἀνάγκῃ ν' αὐξάνωνται καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται ἀναγκαστικῶς ἐπὶ τῶν καταναλωτῶν, ζζ) δύναται διὰ δημοσίων μέσων νὰ εἰσπράττῃ τὰ ἔσοδά της, ηη) πολλάκις τῆς παρέχεται τὸ μέσον τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως λόγφ δημοσίας ὠφελείας, θθ) δύναται πολλάκις νὰ διοχετεύσῃ τὸ προϊόν της ἢ τὴν ὑπηρεσίαν

της προνομιακῶς ἢ εἰς ἄλλας δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ βάσει εἰδικῶν συμφωνιῶν ἐκ τῶν προτέρων, 11) τέλος ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις δὲν ὑποφέρει ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν τῶν ἐνδιαφερομένων μετόχων ἢ τῶν κινδύνων ἀπορροφησεῶς τῆς ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ.

β) Συνέπειαι τῆς μὴ-ὑπάρξεως προσωπικοῦ συμφέροντος ἐν τῇ διοικήσει τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Συνέπειαι τῆς μὴ ἐπιδιώξεως κέρδους ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐπιχειρήσει ὑπὸ τῶν διοικούντων αὐτὴν καὶ τῆς συναφοῦς ἐλλείψεως προσωπικοῦ ἐνδιαφερόντος τοῦ φορέως τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς μὴ ἀποτελεσματικότητος τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, διοικήσεως ἀσκουμένης ὑπὸ προσώπων μὴ ἐνδιαφερομένων ἐκ προσωπικοῦ συμφέροντος διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἐνῶ τὸ προσωπικὸν συμφέρον τοῦ ιδιώτου ἐπιχειρηματίου δύναται πολλάκις νὰ καταλήξῃ εἰς βᾶρος τῆς ἐπιχειρήσεως λόγω ἐσφαλμένης ἐπιδιώξεως τοῦ χρηματικοῦ κέρδους, ἢ εἶναι ἀνεπαρκές διὰ νὰ τὴν ἀναπτύξῃ, ἤδη ἢ ἐλλείψις συμφέροντος κινδυνεύει νὰ δημιουργήσῃ πλήρη ἀνεπάρκειαν τῆς διοικήσεως τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Τοῦτο εἶναι ὁ βασικὸς κίνδυνος τῆς ἐπιτυχίας τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ὅστις ἀντιμετωπίζεται διὰ διαφόρων μεθόδων ὀργανώσεως ἢ καὶ ἐντάξεως ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἐκπροσώπων ἐνδιαφερομένων συμφερόντων. Αἱ λύσεις αὗται ὀδηγοῦν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ νομικῆς ἀπόψεως κατὰ ὠρισμένας βασικὰς μορφὰς ὀργανώσεως περὶ ὧν ἀμέσως κατωτέρω. Διὰ τῶν λύσεων αὐτῶν ἐπιδιώκεται ὁ συνδυασμὸς τοῦ δημοσίου συμφέροντος πρὸς τὴν καλύτεραν ἐπιδίωξιν τούτου διὰ τῶν μεθόδων ἐπιλογῆς τῶν διοικούντων, συνδυασμὸς ὅστις πολλάκις ἐξικνεῖται καὶ μέχρι τῆς ἀνοχῆς καὶ συνεργασίας τοῦ ιδιωτικοῦ συμφέροντος μετὰ τοῦ δημοσίου.

Τὸ πρόβλημα ὅθεν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως εἶναι κυρίως ἡ μέθοδος καθορισμοῦ τῶν διοικούντων ταύτην, τοῦτο δὲ προσδίδει ἰδιάζουσας σημασίαν εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως.

Β'. Αἱ μορφαὶ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Αἱ δημοσῖαι ἐπιχειρήσεις ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας βασικὰς. Τὰς κρατικοποιημένας ἐπιχειρήσεις καὶ τὰς δημοσιοποιημένας ἐπιχειρήσεις. Ἡ διάκρισις τῶν δύο τούτων γενικῶν κατηγοριῶν ἀνεξαρτήτως τῆς νομικῆς αὐτῶν μορφῆς, ἐρείδεται ἐπὶ τῆς διακρίσεως ἐν ἐκάστη τούτων διαφόρων οἰκονομικῶν στοιχείων. Κρατικοποιημένη ἐπιχείρησις εἶναι πᾶσα ἐπιχείρησις δημοσία εἰς τὴν ὁποίαν τὸ κεφάλαιον αὐτῆς προέρχεται ἐκ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ καὶ διοικεῖται ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων. Δημοσιοποιημένη ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν ἐπιχείρησιν ὀνομάζομεν πᾶσαν ἐπιχείρησιν δημοσίαν ἣτις δὲν διοικεῖται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ κράτους κατὰ τὴν ἄνω ἔννοιαν ἢ εἰς ἣν μετὰ τῆς δημοσίας ἐξουσίας συνεργάζονται καὶ ἄλλα συμφέροντα ἐντὸς τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, τὸ δὲ κεφάλαιον λειτουργεῖ ὡς κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως. Δημοσιοποιημένη ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν νοοῦμεν τὴν μὴ ἐθνικοποιημένην.

Ἐκάστη τῶν κατηγοριῶν τούτων διακρίνεται εἰς διάφορα εἶδη δημοσίων ἐπιχειρήσεων. Οὕτω κρατικοποιημένα ἐπιχειρήσεις εἶναι αἱ κρατικαὶ διαχειρίσεις (regie) καὶ τὰ κρατικὰ ταμεῖα (offices). Δημοσιοποιημένα ἐπιχειρήσεις εἶναι αἱ κατ' ἐκχώρησιν δημοσῖαι ἐπιχειρήσεις (concessions) αἱ ἐπιχειρήσεις μικτῆς οἰκονομίας (économie mixte) αἱ συνεταιριστικαὶ διαχειρίσεις (regies coopératives) αἱ συνδιαχειρίσεις (regies interessées), τὰ δη-

μύσια τράστ ἢ δημόσιοι ὀργανισμοὶ (public trusts ἢ public corporations) καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ ἐθνικοποιημέναι (nationalised enterprises).

1. Κρατικοποιημένα δημόσια ἐπιχειρήσεις (I) Αἱ κρατικαὶ διαχειρίσεις (rigies). Εἰς τὰς ὀνομαζομένας δημοσίας διαχειρίσεις κεφάλαιον καὶ διοικήσεις τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι κρατικά, οἱ κανόνες τῆς οικονομικῆς λειτουργίας εἶναι οἱ τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, ἡ δὲ διοικήσεις εἶναι ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων οἵτινες ὑπόκεινται εἰς τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως ἀσκεῖ ἐνταῦθα μεγάλην σημασίαν ἡ ἔλλειψις παντὸς προσωπικοῦ συμφέροντος τῶν διοικούντων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ἡ σχετικὴ διασφάλισις τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν περιπτώσει σφαλμάτων καὶ ἔλλειψεως ἐπαρκoῦς ἐπιμελείας Ἐν τούτοις τὰ μειονεκτήματα ταῦτα παρατηρήθησαν ἐν μέρει καὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις τὰς ὀργανωμένας δι' ἰσχυρᾶς ἰδιωτικῆς γραφειοκρατίας. Ἐτερον σοβαρὸν μειονέκτημα τῶν διαχειρίσεων τούτων εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν συνήθως ὑπολογισμοῦ τοῦ κόστους τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ συνεπῶς τῶν οικονομικῶν τῆς ἀποτελεσμάτων. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀνάγκη τῆς συμπεριλήψεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς διαχειρίσεως εἰς τὸν δημόσιον προϋπολογισμὸν καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατ' ἔτος ψηφίσεως τῶν ἐσόδων τῆς καὶ τῶν δαπανῶν τῆς, ἀποτελεῖ μίαν ἀκόμη οικονομικὴν ἀδυναμίαν.

II) Κρατικαὶ διαχειρίσεις ἀποκεντρωμένα (offices). Διὰ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐπιδίδεται κυρίως ἡ ἀποφυγὴ τῶν οικονομικῶν ἀδυναμιῶν ἄς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, μέσῳ τῆς μείζονος αὐτοδιοικήσεως. Ἐνταῦθα ἡ οικονομικὴ πρωτοβουλία καὶ ἡ διαχείρισις καίτοι κρατικαὶ εἶναι πλέον ἀδέσμευτοι καὶ ὑπάρχει ἡ εὐχέρεια δημιουργίας ἰδίου κεφαλαίου. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ παρατηρεῖται ἡ ἔλλειψις παντὸς προσωπικοῦ συμφέροντος τῶν διοικούντων καὶ ἡ ἀνωμαλία τῶν σχέσεων μεταξὺ κράτους καὶ τῆς διοικήσεως τῆς διαχειρίσεως καὶ ἡ ἀνάγκη ἐπιβολῆς εἰδικοῦ ἐλέγχου.

2. Δημοσιοποιημένα ἐπιχειρήσεις ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν. I. Εἰς τὰς αὐτοδιοικουμένας δημοσίας ἐπιχειρήσεις (public corporations) χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀντίθετος θέσις τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἀποφυγῆς ἀναμίξεως τοῦ κράτους εἰς αὐτήν, ὅσον καὶ τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως μετὰ τῶν ἰδιωτικῶν τοιοῦτων. Ἡ ἐπέκτασις ἢ ὁ περιορισμὸς τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ γενικῶς ἡ εὐρύτης τῶν σκοπῶν αὐτῆς καθορίζονται μόνον ἀπὸ τὸ γενικώτερον συμφέρον ἄνευ δεσμεύσεως ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν κερδῶν, εἰς ὃν δὲν ἀποβλέπει ἡ δημοσία ἐπιχείρησις. Τὰ περισσεύματα ἐκ τῶν ἐσόδων τῆς χρησιμοποιοῦνται περειαίρῳ διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ ἀπέκτασιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ καλύτερα οικονομικὴ ἐκμετάλλευσις αὐτῆς ἀποβλέπει τόσον εἰς τὴν μείωσιν τοῦ κόστους αὐτῆς ὅσον καὶ εἰς τὴν μείωσιν τῆς τιμῆς διαθέσεως τῆς παραοχῆς, ὑπηρεσίας ἢ τοῦ προϊόντος αὐτῆς. Ἀποφεύγει ἀκόμη καὶ τὴν διὰ δανεισμοῦ συμμετοχὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἐπιτυχία τῆς, ἥτις ὑπῆρξε γενικὴ, ἐξηρητήθη κυρίως ἐκ τῆς ἐπιλογῆς τῶν τεθέντων ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διοικήσεως τῆς προσώπων καὶ ἐκ τῆς δημιουργηθείσης ἐν αὐτῇ παραδόσεως διοικήσεως, οὕτως ὥστε νὰ πραγματοποιηθῆται ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκμεταλλεύσεως μέσῳ τῆς ἄνευ συμφέροντος καὶ ἄνευ παρεμβάσεως τῆς κρατικῆς διοικήσεως ἀσκήσεως ταύτης.

II. Ἐθνικοποιημένα δημόσια ἐπιχειρήσεις (nationalisations). Ἡ αὐτὴ ἐπιδίωξις καθορίζει τὴν μορφήν αὐτῶν, τοῦτέστιν ἡ ἐπιλογὴ τῶν καταλλήλων προσώπων διοικήσεως ὡς φορέων τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ

δημοσίου συμφέροντος. Ἄλλ' ἐν προκειμένῳ ἡ ἐπιλογή αὕτη ἐνεργεῖται ἐκ κατηγοριῶν προσώπων ἐκπροσωποῦντων οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ συμφέροντα, ὡς καταναλωτῶν καὶ ἐργασίας, συνδεδεμένων πρὸς τὴν ἐπιχειρήσιν καὶ ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, καίτοι ἄνευ συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς. Ἡ ἀξία περαιτέρω ἢ προσωπικῆ τῶν ἐπιλεγόμενων ἐκπροσώπων τῶν συμφερόντων θέλει συμβάλλει εἰς τὸν καλύτερον συνδυασμὸν καὶ συντονισμὸν τῶν διαφόρων τούτων καὶ πολλάκις ἀντιτιθεμένων συμφερόντων τῶν ἐκπροσωπουμένων ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐπιχειρήσει. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις λειτουργεῖ οἰκονομικῶς κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς καθ' ὅσας καὶ ἡ προηγουμένη κατηγορία αὐτοδιοικουμένων δημοσίων ἐπιχειρήσεων.

III. Συνεργασία μετὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως ἐν τῇ διοικήσει τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. αα) Αἱ ἐκχώρησις. Τὸ Κράτος παραχωρεῖ προνομιακῶς ἢ μὴ τὴν ἐκμετάλλευσιν ὠρισμένης οἰκονομικῆς ἐπιχειρήσεως κοινῆς ὠφελείας, κηρυχθείσης ὡς δημοσίας ὑπηρεσίας, εἰς ἰδιώτην ἐπιχειρηματίαν ἀσκούντα ταύτην, συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς παραχώρησεως, κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ κανόνας τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Πολλάκις ἡ παραχώρησις προβλέπει καὶ περὶ κρατικῶν οἰκονομικῶν μέσων τιθεμένων εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου, ὡς ἐπιχορηγήσεων, ἐγγυήσεων, διαδικασιῶν ἀπαλλοτριώσεως, φορολογικῶν εὐνοιῶν, τεχνικῶν μέσων, ὑποχρεώσεων κλπ. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐκμεταλλεύσεως δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐπεκρίθη ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως λόγῳ τοῦ ἀμφιβόλου, τῆς ἀοριστίας καὶ τῆς δυσχερείας συνδυασμοῦ ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἀντιτιθεμένων συμφερόντων κράτους καὶ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου. Τοῦτο ἐπηρεάζει καὶ τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἐπιχείρησις νὰ διεξάγεται ὑπὸ ὅρους διαρκούς πίεσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀναδόχου τοῦ κράτους πρὸς ἀπόσπασιν ἐνισχύσεων ἐκ μέρους τούτου, μέχρι τοῦ σημείου τῆς παραμελήσεως ἐκ μέρους τοῦ ἐπιχειρηματίου τῆς καλῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ ἀντιθέτως ἐν περιπτώσει οἰκονομικῆς κρίσεως αἱ ἐκχωρηθεῖσαι ἐπιχειρήσεις εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους καὶ εἰς καλύτεραν μοῖραν τοῦ ἐλευθέρου ἰδιωτικοῦ τομέως, ἀδικαιολογήτως καὶ ἄνευ δυνατότητος ἐξυγιάνσεως τούτων.

ββ) Ἐκχώρησις τῆς διοικήσεως μόνον τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Εἰς τὴν μορφήν αὕτην τὸ κράτος ἐκχωρεῖ εἰς ἰδιώτην ἐπιχειρηματίαν μόνον τὴν διοίκησιν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐναντι ἀμοιβῆς, τοῦ κράτους, διατηροῦντος τὴν οἰκονομικὴν εὐθύνην, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ζημίας, τὰς δαπάνας καὶ τὰ κεφάλαια καὶ εἰσπράττοντος τὰ κέρδη. Ἡ δυσχέρεια τῆς τοιαύτης οἰκονομικῆς ρυθμίσεως ἔγκειται εἰς τὸν τρόπον καθορισμοῦ τῆς ἀμοιβῆς τοῦ ἀναδόχου διαχειριστοῦ, τῆς διοικήσεως προσταθούσης νὰ διοικήσῃ τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναδόχου διὰ μεγαλύτερον ἔσοδον πρὸς ὠρισμένην κατεύθυνσιν, ὡς ἀναζητήσιν αὐξήσεως κερδῶν ἢ ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ οἰκονομίαν δαπανῶν κλπ. Καὶ ὡς πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο ἀνάλογοι παρατηρήσεις ἰσχύουν ὡς πρὸς τὴν ἀντίθεσιν συμφερόντων ἐκχωρητοῦ καὶ ἀναδόχου ἥτις παρακωλύει τὴν καλὴν ἐκμετάλλευσιν.

γγ) Ἐπιχειρήσις μικτῆς οἰκονομίας (economie mixte). Πρόκειται περὶ συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τὸ κεφάλαιον ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, κατὰ κανὸνα ἀνωνύμων ἑταιριῶν ἢ ἑταιριῶν περιορισμένης εὐθύνης, καθισταμένου μετόχου εἴτε πλειοψηφίας εἴτε μειοψηφίας. Πολλάκις ἡ συμμετοχὴ αὕτη ἀναφέρεται εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ἀσκούσας κατ' ἐκχώρησιν δημοσίαν ἐπιχείρησιν, πολλάκις ὁμως ἀναφέρεται καὶ εἰς καθ'

ἑαυτὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, δι' ἃς ὅμως τὸ κράτος ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, συνθήσασιν κοινῆς ὠφελείας, δεικνύει ἰδιάζον ἐνδιαφέρον. Οὕτω καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσηιν ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις μῆσφ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους προσλαμβάνει χαρακτῆρα δημοσίου συμφέροντος. Ὁ οἰκονομικὸς αὐτὸς μηχανισμὸς ἔχει μεγάλην εὐελίξιαν. Ὅταν τὸ κράτος καθίσταται μέτοχος μειοψηφίας, ἀσκεῖ ἔμμεσον ἐξουσίαν ἐλέγχου τῶν καπιταλιστικῶν ὁμάδων χωρὶς νὰ ὑποκαθίσταται εἰς αὐτάς. Ὅταν καθίσταται μέτοχος πλειοψηφίας κατευθύνει τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον χωρὶς νὰ τὴν καταργῇ. Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη συμμετοχὴ δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ κατευθύνῃ τὴν ὅλην ἐπιχείρησιν πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν καταναλωτῶν ἀπομακρύνουσα ταύτην τῆς κερδοσκοπίας.

γ) **Θεμελιώδη οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως.**

1. Τὸ πρῶτον πρόβλημα τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς τοιαύτης ἐκμεταλλεύσεως δέον νὰ συντονισθῇ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὄγκον τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν τιμὴν τῶν προϊόντων πρὸς τὴν ὅλην κρατικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἣς ἡ δημοσία ἐπιχείρησις ἀποτελεῖ ἓν τμημα. Ἡ δημοσία ἐπιχείρησις δέον ν' αὐξάνῃ ἢ νὰ μειώνῃ τὸν ὄγκον τῆς παραγωγῆς ἢ τὸ ὕψος τῶν τιμῶν ἀναλόγως τῶν γενικῶν κατευθύνσεων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ καὶ τῶν μέσων ἅτινα βάσει τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς διατίθενται ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τὴν ἐπιχείρησιν. Ἄλλ' ἢ προσρμογὴ αὕτη ἀφ' ἑνὸς μὲν φέρει τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν εἰς πλήρη ἀποσύνδεσιν ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν τομέα, μεθ' οὗ συνάλλασσεται καὶ παρ' οὗ ποικιλοτρόπως ἐπηρεάζεται. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προσρμογὴ αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνεται πάντοτε καὶ δὴ κατὰ τρόπον σαφὸς ἐπιδιώξεως σκοπῶν, ὡς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐλλείψεως ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως καὶ καταστρώσεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν θεωρητικῶν λύσεων.

2. Τὸ δεύτερον πρόβλημα εἶναι τὸ εἰδικώτερον τοῦ τρόπου τῆς οἰκονομικῆς κατευθύνσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Δύο εἶναι οἱ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης σκοποὶ οἵτινες φαίνεται νὰ τίθενται ὑποχρεωτικῶς διὰ τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν. Ἡ συμπίεσις τοῦ κόστους παραγωγῆς εἰς τὸ κατώτερον δυνατόν ἐπίπεδον καὶ ὁ ὑποβιβασμὸς τῶν τιμῶν πωλήσεως εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ κόστους παραγωγῆς. Ἡ ὅσον τὸ δυνατόν σταθερὰ καὶ ἐπιτυχῆς ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων τούτων ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως.

Ἐν τούτοις δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων προϋποθέτει τὴν προσρμογὴν των πρὸς δύο ἄλλας ἀρχάς. Πρῶτον μὲν τὸν μὴ περιορισμὸν τοῦ κόστους διὰ συμπίεσεως τῶν ἀμοιβῶν τῆς ἐργασίας ἣτις ἀντιθέτως κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις δέον ν' ἀνυψοῦται εἰς κύριον συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς. Δεύτερον δὲ αἱ τιμαὶ δὲν πρέπει νὰ κατέρχωνται μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ καθίσταται ἀνέφικτος ἡ δημιουργία κεφαλαίων ἀναπτύξεως τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὲρ τοῦ συνόλου.

9. Αἱ **δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως:** α) Τὸ νομικὸν πρόβλημα: Ἡ ποικιλία τῶν σκοπῶν καὶ τῶν αἰτίων τῆς δημιουργίας τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ἡ ἐπ' εὐκαιρίᾳ θεσπισις τούτων καὶ ἡ ἔλλειψις προκαθορισμένων νομικῶν πλαισίων ἐκ τοῦ παλαιότερου δικαίου, κατέστησαν ἀδύνατον τὴν ὑπαγωγὴν τῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἔθνικὰς νομοθεσίας ἰδρυομένων δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἐντὸς ἐκάστης ἔθνικῆς νομοθεσίας, εἰς ὁμοιομόρφους τύπους

νομικῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας. Ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν κανόνων τούτων καὶ ὁ διαφορισμὸς τούτων κατὰ περιπτώσεις καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἀπὸ ἀπόψεως συγκριτικοῦ δικαίου διατύπωσιν γενικῶν συμπερασμάτων, θέμα ὅπερ ἄλλωστε θ' ἀπετέλη ἀντικείμενον εἰδικῆς μελέτης. Δύναται ὁμως νὰ λεχθῆ ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως τύπου ὀργανώσεως, δύνανται αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις νὰ καταταγῶσιν εἰς ὠρισμένης γενικωτάτας κατηγορίας αἵτινες εἶναι :

1. Ἀπ' εὐθείας διοικήσεις καὶ διαχειρίσεις ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τῶν ἰδίων του ὀργάνων.

2. Ἴδιος αὐτοδιοικούμενος ὀργανισμὸς, κατὰ κανόνα ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ κράτους, ἀσκῶν τὴν δημοσίαν ἐπιχειρήσιν.

3. Συνδιαχειρίσεις κράτους ἢ δημοσίου ὀργανισμοῦ μετὰ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

Δέον νὰ παρατηρηθῆ ὅτι κατ' ἀρχὴν θὰ ἦτο ἄνευ σημασίας ν' ἀναζητηθῆ ὁ ἐρμηνευτὴς ν' ἀνεύρη σχέσιν μεταξὺ τῆς νομικῆς διαμορφώσεως καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ σκοποῦ, πάντως δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον μίᾳ τοιαύτῃ ἔρευνᾳ δὲν ἀποδίδει θετικὰ καὶ σαφῆ συμπεράσματα. Παρὰ ταῦτα θὰ ἦδύνατο νὰ διαγνωσθῆ ὠρισμένη κατεύθυνσις καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν προσανατολισμὸν τοῦ συγχρόνου κράτους ἐν τῇ ἐπιλογῇ μιᾶς τῶν τριῶν κατηγοριῶν ὀργανώσεως περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν. Ἡ κατεύθυνσις αὕτη εἶναι ὅτι τὸ κράτος κατ' ἀρχὴν ἀποφεύγει ν' ἀναλάβῃ τὴν δι' ἰδίων του ὀργάνων ἀσκήσιν δημοσίας ἐπιχειρήσεως, πρᾶττον τοῦτο κατ' ἐξαιρέσιν καὶ δι' εἰδικούς λόγους ἀσφαλείας, τεχνικῆς ἢ ἐκτάκτου ἀνάγκης· ὅτι κανὼν κρατεῖ ὅπως ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις ἀνατίθεται εἰς ἴδιον ὀργανισμὸν αὐτοδιοικούμενον· ὅτι τέλος ἡ ἐν συνδιαχειρίσει μετὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως ἀσκήσις δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐκδηλοῦται συνήθως εἰς δραστηριότητας κατ' ἐξοχὴν κερδοσκοπικὰς εἰς ἃς ἡ μεταβολὴ τοῦ φορέως θὰ ἐξήρχετο τῶν ἀκραίων ὀρίων τῆς δημοσίας δραστηριότητος καθ' ἣν στιγμὴν ἐνδεδειγμένος θὰ ἦτο μόνον ὁ κρατικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος.

Ἀσχέτως ὁμως τῆς ἐξαρτήσεως ταύτης τῆς νομικῆς μορφῆς ἐκ τοῦ ἐπιδικωμένου οἰκονομικοῦ σκοποῦ, δέον νὰ τονισθῆ ὅτι οἱ κανόνες ὀργανώσεως τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ἐλλείψεως διαγνώσεως τῶν ἐνδεδειγμένων ἐνιαίων κανόνων ὀργανώσεως τούτων, ἀσκοῦσιν ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας καὶ τῆς ἐξειδικεύσεως αὐτῶν οὐσιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ἐντεῦθεν δὲ τὸ νομικὸν πρόβλημα τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἀσχεῖ θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν περαιτέρω μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τοῦ θεσμοῦ.

β) Μορφαὶ ὀργανώσεως : 1. Ἄμεσος διοικήσεις καὶ διαχειρίσεις διὰ τῶν κρατικῶν ὀργάνων. Εἶναι ἡ ἀρχαιότερα νομικὴ μορφή τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Αἱ δημόσιαι αὗται ἐπιχειρήσεις δύνανται νὰ λάβουν καὶ διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν ἄνευ ἰδίας νομικῆς προσωπικότητος ἢ νὰ ἀσκοῦνται διὰ τῆς ὑπηρεσίας ἐνὸς Ὑπουργείου ἢ μιᾶς εἰδικευμένης ὑπηρεσίας, κρατικῆς ἢ δημοτικῆς. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ὑπόκεινται εἰς τοὺς κανόνους τῆς διαχειρίσεως κατὰ τὸ δημόσιον λογιστικόν, εἰς τὴν ἱεραρχικὴν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ τὰ ὄργανα αὐτῶν εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι. Τοιαῦτα περιπτώσεις διαχειρίσεων (regies) ἦσαν καὶ παρ' ἡμῖν αἱ ὑπηρεσίαι τηλεγράφων καὶ τηλεφῶνων. Εἰς τὴν Σουηδίαν κατὰ τὴν μορφήν αὐτὴν γίνεται ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν σιδηροδρόμων καὶ εἰς τὴν Νέα Ζηλανδίαν γίνεται οὕτω ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν. Καὶ παρ' ἡμῖν ὑπάρχουν πλεῖστα τοιαῦτα διαχειρίσεις ἀσκούμεναι ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ κράτους, ὡς ἐκμεταλλεύσεις δασῶν, ἐργοστάσια ἀεροπλάνων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πολεμικῆς ἀεροπορίας καὶ ἄλλα ἐργοστά-

σια πολεμικών ειδών, ή έκμετάλλευσις τῆς ναξίας σμύριδος, τὸ ἔθνικόν τυπογραφεῖον διὰ τὰ κρατικά δημοσιεύματα κλπ. Πολλάκις ὅμως ἡ έκμετάλλευσις τῆς ἐπιχειρήσεως ἐνεργεῖται μὲν δι' αὐτεπιστασίας ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως, ἀλλὰ μέσῳ ἐκμισθώσεως ἐπὶ καταβολῇ παρ' ἀναδόχου μισθώματος, ὡς συμβαίνει παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν ἰχθυοτροφείων καὶ τῶν ἄλυκων. Ἄφ' ἑτέρου αἱ νεώτεροι προσαρμογαὶ τῶν μορφῶν τούτων τῶν διαχειρίσεων συνδεδασθησαν εἴτε πρὸς χρησιμοποίησιν ἰδιωτικοῦ προσωπικοῦ, ὡς ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν Σιδηροδρόμων Π.Α.Π. παρ' ἡμῖν, εἴτε πρὸς μείζονα ἔτι ἀποκέντρῳσιν ἐξικνουμένην μέχρις αὐτοδιοικήσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν γαλλικῶν offices, οἷα τὸ office national de l'Azote, Manufacture National des Sèvres, Manufacture d'armes κλπ.

Ἡ νομικὴ αὕτη μορφή τῆς ὀργανώσεως προεκάλεσε πολλὰς ἐπικρίσεις ἀναφερομένης ἰδίᾳ εἰς τὰς ἀπόψεις τῆς ἀκαμψίας καὶ ἀτελείας τοῦ συστήματος τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, τοῦ μὴ σχηματισμοῦ ἰδίων ἀποθεματικῶν, τῆς παρεμβολῆς διοικητικῶν ἐλέγχων καὶ ἱεραρχιῶν καὶ τῆς ἐλλείψεως ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς καθυστέρησεως ἐναντι τῶν τεχνικῶν προόδων. Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἤγαγον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν οὐσιωδῶν βελτιώσεων εἰς τὸν θεσμόν διὰ τῆς καθιερώσεως ἰδίου προϋπολογισμοῦ, τῆς μείζονος τεχνικῆς ἀποκεντρώσεως, τῆς εὐρυτέρας χρησιμοποίησεως ἰδιωτικοῦ προσωπικοῦ καὶ τῆς ὀμιουργίας ἐιδικοῦ κεφαλαίου (*evolving funds*) διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

2. Ἀνάληψις τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ὑπὸ ἰδίου αὐτοδιοικουμένου ὀργανισμοῦ. Πρόκειται περὶ ὀμιουργίας ὑπὸ τοῦ νόμου ἰδίου φορέως, ὑπακειμένου ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ἐντὸς τῶν δι' αὐτὸ καθοριζομένων πλαισίων τῆς διοικητικῆς δικαίου καὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, διὰ τῶν κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ὁ θεσμός τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως (*public enterprises*) ἐχαρακτήρισθη ὡς ἡ σπουδαιότερα διοικητικὴ μεταρρύθμισις τοῦ κράτους κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, ἀνάλογος εἰς σημασίᾳ πρὸς τὴν ὀμιουργίαν τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀνωλύμου ἐταιρίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Νοεῖται ὅτι οἱ τύποι καὶ αἱ μορφαὶ τῶν ὀργανισμῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων καὶ αἱ ἐιδικότερα διατάξεις διαμορφώσεως καὶ λειτουργίας τούτων διαφέρουν ἐκτάως κατὰ χώρας καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κράτους κατὰ ὀργανισμούς. Αἱ διαφοραὶ αὗται κατὰ ἕν μέρος δύνανται νὰ συναρτῶνται πρὸς λόγους σκοπῶν καὶ οἰκονομικῆς ἐπιτεύξεως τούτων. Ἀδιαφόρως ἐπίσης οἱ αὐτοδιοικούμενοι ὀργανισμοὶ δύνανται νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς νομικὰ πρῶστωπα ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου.

Ἡ δημοσία αὕτη ἐπιχείρησις ἀπέρρευσε, ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, ἥτις δὲν ἦτο εὐχερῶς συμβιβαστὴ πρὸς εὐθέως ὑπὸ τοῦ κράτους ἐκμετάλλευσιν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀποτελεῖ οὕτω αὕτη τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἰσορροπίας, μεταξὺ τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἀκαμψίας τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς προσαρμογῆς ἐντὸς τῶν ἀπαιτήσεων τῶν δημοσίων συμφερόντων καὶ τῶν γενικώτερων οἰκονομικῶν τοιοῦτων τῶν καταναλωτῶν. Ἐκεῖθεν ἀπέρρευσε καὶ ἡ κατεύθυνσις ὅπως εἰς τὰς δημοσίας ταύτας ἐπιχειρήσεις παρέχεται ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρα ἀνεξαρτησία ἀπὸ τῶν κρατικῶν ἐλέγχων διὰ τῆς παραλλήλου ὀμιουργίας ἐιδικῶν θεσμῶν πρὸς παρακολούθησιν τῆς. Ταῦτοχρόνως καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐξάρτησις μειοῦται διὰ τῆς μὴ συμμετοχῆς τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου τὸ κράτος θέτει τὴν ἐπιχείρησιν ἐντὸς τῶν γενικῶν πλαισίων τῆς δημοσιονομικῆς του

δραστηριότητα, εξασφαλίζουν εις αὐτὴν τὰς ἀναγκαίας ἐπιχορηγήσεις, εἴτε διὰ τὴν κάλυψιν τῶν περιόδων δυσχερεῶν τῆς, εἴτε διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς. Κατὰ πόσον ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ἐξάρτησις δύναται ν' ἀποτελέσῃ βᾶσιν κυβερνητικῶν ἐπεμβάσεων εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦτο εἶναι ζήτημα καθοριζόμενον ἔκ τοῦ πολιτικοῦ ἐπιπέδου τῆς δημοσίας ζωῆς ἐκάστου κράτους καὶ ἔκ τοῦ βαθμοῦ ἀντιστάσεως τῶν διοικούντων τὴν ἐπιχείρησιν.

Ἐν ὄψει τούτων προκειμένου περὶ τῆς μορφῆς ταύτης τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι κρατοῦν οἱ ἐξῆς γενικοὶ κανόνες:

I. Ὁ αὐτοδιοικούμενος ὀργανισμὸς δύναται νὰ χαρακτηρίζεται ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ὁ χαρακτηρισμὸς δὲν ἔχει τόσον σημασίαν ὅσον τὸ νομικὸν καθεστῶς ὑφ' οὗ διέπεται. Τοῦτο εἶναι τὸ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, πλαισιούμενον καὶ περιοριζόμενον ὑπὸ κανόνων διοικητικοῦ δικαίου καὶ δημοσίου συμφέροντος. Ἡ νομικὴ κατασκευὴ τῆς ὀργανώσεως εἶναι ἡ τῆς διοικήσεως διὰ συλλογικοῦ ὀργάνου ἔχοντος τὸ τεκμήριον τῆς ἀποφασιστικῆς ἀρμοδιότητος. Ἐνίοτε ἐνεφανίσθησαν καὶ τύποι «δημοσίας ἀνωνύμου ἐταιρίας», ὡς ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν Ἀσφαλίσεων καὶ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ο.Τ.Ε. Ὁ τοιοῦτος τύπος δὲν ἔχει οὐσιώδη νομικὴν σημασίαν εἰμὴ μόνον νὰ διατηρήσῃ τὸν σύνδεσμον τῆς νέας ἐπιχειρήσεως πρὸς τὴν παλαιάν διὰ τοῦ τονισμοῦ ὅτι καὶ ἡ νέα ἐπιχείρησις διέπεται εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ὑπὸ τοῦ καθεστώτος τῆς ἀνωνύμου ἐταιρίας, ὑπὸ τοὺς περιορισμοὺς μόνον τῶν ἐλέγχων τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Διὰ τὸν Ο.Τ.Ε. μάλιστα ἡ τοιαύτη νομικὴ κατασκευὴ εἶναι ἐντελῶς περιττὴ καθ' ὅσον οὔτε εἰς τὸ παρελθὸν αἱ τηλεπικοινωνίαι ἠσκοῦντο ὑπὸ ἀνωνύμου ἐταιρίας οὔτε καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν διέπονται ὑπὸ τῶν περὶ ἀνωνύμων ἐταιριῶν κανόνων.

II. Ἡ προσπάθεια συνδυασμοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ μετὰ τοῦ δημοσίου συμφέροντος ἐξεδηλώθη κυρίως διὰ τῶν τύπων ἐκείνων διοικήσεως τῶν ἐθνικοποιημένων ἐπιχειρήσεων, δι' ὧν ἐντάσσονται ἐν αὐτῇ αἱ ἐκπροσωπήσεις τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν καταναλωτῶν παραλλήλως πρὸς τὰς τοῦ κράτους (gestion tripartite), ὡς ἐπὶ τῶν γαλλικῶν ἐθνικοποιήσεων. Ταιαύτη μορφή διοικήσεως ἔθεσπίσθη περιορισμένως καὶ εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἐθνικοποιήσεις καὶ εἰς πολλὰς ἀμερικανικὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις, διὰ τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν συμφερόντων εἰς συμβουλευτικὰς Συνελεύσεις τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ὧν ὁ ρόλος εἶναι λίαν οὐσιώδης. Ἀντιθέτως παρ' ἡμῶν λίαν χαρακτηριστικῶς εἰς τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις κυριαρχεῖ ἀπολύτως ἡ κρατικὴ ἐκπροσωπήσις χωρὶς νὰ ἀναφαινεται ἐκπροσωπήσεις συμφερόντων. Ἐξαιρέσεις δύναται νὰ σημειωθῇ ἐπὶ τῆς Δ.Ε.Η., εἰς τὴν συμβουλευτικὴν Συνέλευσιν τῆς ὁποίας μετέχουσι ἐν μειοψηφίᾳ ἐκπροσωπήσεις συμφερόντων καὶ καταναλωτῶν.

III. Ἡ δημοσίαι ἐπιχείρησις ἀποτελεῖ ὄλοσχερῶς περιουσίαν τοῦ δημοσίου. Ἡ ἔννοια ἐν τούτῳ εἶναι ὅτι τ' ἀρχικὰ αὐτῆς κεφάλαια εἶναι δημοσία κτῆσις καὶ ὅτι πᾶν ὅ,τι περαιτέρω κτᾶται εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸν δημοσίον σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως μετὰ τὴν λήξιν ἢ τὴν διάλυσιν τῆς ὁποίας ἡ περιουσία αὐτῆς ἐπανέρχεται εἰς τὸ κράτος. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας ἐπιτρέπεται ἀνάμειξις τοῦ δημοσίου εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ Ὄργανισμοῦ, εἰς ὃν νομικῶς ἀνήκει αὕτη, διὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ παρ' οὗ διαχειρίζεται.

IV. Ἡ δημοσίαι ἐπιχείρησις ἰδρύεται διὰ νόμου, οὕτως ὥστε ἐκάστη δημοσίαι ἐπιχείρησις διέπεται ὑπὸ ἰδίου δι' αὐτὴν νομικοῦ καθεστώτος. Συνήθως δὲ ἐκάστη ἐθνικὴ νομοθεσία δὲν ἔχει θεσπίσει ἐνιαίους κανόνας ἀναφερομένους

εις τὴν ρύθμισιν γενικῶς τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων μὲ μόνην ἴσως ἐξαιρέσιν τὴν Τουρκίαν. Ἐν τούτοις πολλάκις δυνάμεθα νὰ διαγνώσωμεν ἀναλόγους κανόνες ἀναφερομένους εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν ὁμάδων δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἰς ἕκαστον κράτος.

Οὕτω γενικῶς ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις ἔχει εὐρείαν αὐτονομίαν καὶ ἐξουσιοδότησιν ρυθμίσεως τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ὀργανώσεως καὶ εὐρείαν ἐξουσίαν συναλλαγῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς κατὰ τοὺς κανόνους τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

V. Τὰ οἰκονομικὰ μέσα τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ἐξαιρέσει τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς κεφαλαίου, προέρχονται ἐκ τῶν ἰδίων τῆς ἐργασιῶν καὶ ἐσόδων. Προσφυγὴ εἰς τὸ κρατικὸν κεφάλαιον θὰ ἐσήμαιεν ἀποτυχίαν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως καὶ ἀδικαιολόγητον ἐξάρτησιν ταύτης ἐκ τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων, ἐκτὸς ἐὰν αὗται παρέχωνται διὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ἐδραΐωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, εἴτε διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτης, εἴτε ἐξαιρετικῶς πρὸς κάλυψιν ζημιῶν. Ἐν τούτοις πολλάκις τὸ κράτος ἀναλαμβάνει ἐκ λόγων γενικωτέρου συμφέροντος καὶ τὴν ἐπιχορήγησιν δημοσίων ἐπιχειρήσεων κατὰ κανόνα ἐλλειμματικῶν, ὡς παρ' ἡμῖν οἱ Σ.Ε.Κ.

Ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις κατὰ κανόνα, δύναται ὑπὸ ὠρισμένους ἐνίστε περιορισμούς κατὰ τοὺς τύπους, νὰ συνάπτῃ πιάσης φύσεως δάνεια ἐκ τοῦ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ τομέως, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ χορηγῇ τοιαῦτα.

Τὰ ἔσοδα αὐτῆς χρησιμοποιοῦνται μόνον διὰ τὴν συντήρησιν, βελτίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

VI. Ἡ διαχείρισις αὐτῆς ἐνεργεῖται οὐχὶ κατὰ τοὺς κανόνους τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, τῶν δημοσίων ἔργων καὶ τῶν κρατικῶν προμηθειῶν. Τὰ βιβλία αὐτῆς συντάσσονται κατὰ τὸ διπλογραφικὸν σύστημα καὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς τοὺς συνήθεις ἐλέγχους τοῦ κράτους, πλὴν ἐνίστε τῶν φορολογικῶν τοιαύτων.

VII. Ἡ διοίκησις τοῦ ὄργανισμοῦ συνήθως ἀσκέεται ὑπὸ ἀνωτάτου συλλογικοῦ ὄργανου, τὰ μέλη τοῦ ὁποίου ὀρίζονται συνήθως κατ' ἐπιλογὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐκ προσώπων εἰδικευμένων. Πολλάκις προστίθενται εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους ἢ συμφερόντων, ἐνίστε δὲ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ κράτους κυριαρχοῦν. Ἄλλοτε ἀντιθέτως ἀκολουθεῖται τὸ τριμερές σύστημα τῆς ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως, ἐνῶ ἄλλοτε ἡ ἐκπροσώπησις τῶν συμφερόντων περιορίζεται εἰς τὴν συμμετοχὴν εἰς συμβουλευτικὴν συνέλευσιν.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον εἶναι τὸ κυρίαρχον ὄργανον τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως καὶ διοικεῖ ταύτην ἐλευθέρως, ὑποκείμενον μόνον κατὰ κανόνα εἰς τὸν πειθαρχικὸν ἐλεγχὸν τῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν περίπτωσιν παραβάσεως καθήκοντος καὶ βλάβης τῶν συμφερόντων αὐτῆς.

VIII. Τὸ προσωπικὸν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως εἶναι συνήθως ἰδιωτικοῦ δικαίου, χωρὶς ν' ἀποκλείεται νὰ ἀποτελῆται ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ ἐκ δημοσίου δικαίου ὑπαλλήλων.

IX. Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις εὐρίσκονται πάντοτε ὑπὸ ὠρισμένην ἐποπτεῖαν νομιμότητος καὶ κατὰ τινα ἀντικείμενα ὑπὸ ἐλεγχον οὐσίας ἐκ μέρους τῆς δημοσίας διοικήσεως, ἐνεργούσης διὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ.

10. Ἡ δημοσία ἐπιχειρήσεις ἐν Ἑλλάδι: α) Δημοσία ἐπιχειρήσεις καὶ κράτος παρ' ἡμῖν. Ἡ μορφή τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, ὡς ἀνάληψις καὶ ὀργανώσις λόγῳ δημοσίας ὠφελείας ὠρισμένων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐκμεταλλεύσεων, λειτουργούσης κατὰ τῶς κανόνους τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρόν, τοῦλάχιστον δὲ μέχρι τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, ἀγνωστος παρ' ἡμῖν. Εἰς τὰς σπανίας δὲ ἐξαιρέσεις, καθ' ἃς τὸ κράτος εὐρέθη πρὸ τῆς ἀνάγκης ν' ἀσκήσῃ τοιαύτας

έκμεταλλεύσεις, πάντοτε ήκολούθει την μέθοδο τής παραχωρήσεως, διά μισθώσεως ή άλλως, εις ιδιωτικήν επιχείρησιν. Τοιαύται περιπτώσεις υπήρξαν ανέκαθεν παρ' ήμιν ή έκμετάλλευσις τών ίχθυοτροφείων και τών άλυκών, βραδύτερον ή παραγωγή και διανομή ήλεκτρικής ένεργείας, ήτις έχαρακτηρίσθη υπό τοῦ νόμου ώς δημοσία υπηρεσία. 'Επί μακρόν οὔτω παρ' ήμιν διεφυλάχθη μετ' ιδιαιζούσης έπιμελείας υπό τοῦ Κράτους ή διάκρισις μεταξύ δημοσίας υπηρεσίας και ιδιωτικής οίκονομίας και ο συναφής διαχωρισμός μεταξύ κανόνων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου. Μόνον τὰ δημόσια έργα, άναλαμβάνόμενα υπό τοῦ κράτους κατά τὰς αὐστηράς μεθόδους τών περι τούτων κανόνων, από ένωρίσ, διά λόγους κυρίως συμμετοχῆς τών ώφελουμένων εις τὰς δαπάνας τούτων, άνετέθησαν κατά ώρισμένους τομείς εις ίδίους τούτων φορείς έκτελέσεως και συντηρήσεως ένεργούντας και δι' έργολαβίωv.

Οὔτω κυρίως μετὰ τόν α' παγκόσμιον πόλεμον ήρχισεν άναπτυσσομένη ή συμμετοχή τοῦ κράτους εις την λειτουργίαν τής ιδιωτικής οίκονομίας, κυρίως λόγω τών επιδιώξεων οίκονομικής και κοινωνικής πολιτικής εκ μέρους τούτου.

'Αλλά και τότε άκόμη τὸ κράτος άπέφυγε ν' άναμιχθῆ εις άσκησιν έμπορικῶν και βιομηχανικῶν επιχείρησεων, έξαιρέσει ώρισμένων, έλαχίστων περιπτώσεων, ώς τών Σιδηροδρόμων 'Ελληνικού Κράτους (Σ.Ε.Κ.). 'Ακόμη και μετὰ τόν β' παγκόσμιον πόλεμον, οτε διηρύνθησαν οὐσιωδῶς αἱ επιδιώξεις τής κρατικής οίκονομικής πολιτικής, τὸ κράτος, εις έλαχίστας περιπτώσεις άπεδέχθη την άνάληψιν, ώς δημοσίωv υπηρεσίωv, τοιούτων έκμεταλλεύσεων και έφάνη πάντοτε νά προτιμᾶ την ιδιωτικήν επιχειρηματικήν πρωτοβουλίαν, άποβλέπον κυρίως εις την ένίσχυσιν ταύτης. Πάντως δὲ και οταν έθεώρησε οτι έδει νά καταστήσῃ ώρισμένης έμπορικῆς και βιομηχανικῆς έκμεταλλεύσεις δημοσίας υπηρεσίας, άπέκλεισε κατά κανόνα την δι' εις αὐτὸ έντεταγμένων υπηρεσιῶν άσκησιν τούτων και έπροτίμησε την διαμόρφωσιν ίδίωv πρὸς τοῦτο ὀργανισμῶν, ώστε νά εἶναι έφικτὸς ὁ σύνδεσμος τών κανόνων τοῦ ιδιωτικού μετὰ τοῦ δημοσίου δικαίου. Συνεπῶς και ὁ θεσμός τών 'έθνικοποιήσεων εἶναι άγνωστος παρ' ήμιν, λαμβανόμενου άλλωστε υπ' ὄσιν οτι δέν υπάρχει άνεπτυγμένη μεγάλη βιομηχανία. Γενικῶς δὲ τὸ κράτος υπήρξεν άκρως συντηρητικὸν ώς πρὸς την έπιβολήν μεταβολῶν και παρεμβάσεων εις τὰς μονάδας τής οίκονομίας.

'Αφ' έτέρου ή δημοσία επιχείρησις δύναται νά νοηθῆ υπό εύρειαν και στενήν έννοιαν, αναλόγως τής εύρύτητας τοῦ σκοποῦ άφ' ἧς θεωρεῖται ή ως δημοσίας υπηρεσίας άσκησις άρμοδιοτήτων αναφερομένων εις οίκονομικὰς δραστηριότητες. 'Υπὸ στενήν έννοιαν δημοσία επιχείρησις νοεῖται ή άσκησις δημοσίας υπηρεσίας φερούσης καθαρῶς χασα κτήρα έμπορικῶν ή και βιομηχανικῶν. Τοιαύτη επιχείρησις και παρ' ήμιν δύναται ν' άσκήται είτε ευθέως διά τών κρατικῶν ὀργανῶν και υπηρεσιῶν τών έντεταγμένων διά την διοίκησιν αὐτῶν, είτε δι' άποκεντρωμένων άπλῶς κρατικῶν υπηρεσιῶν, είτε υπό άλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου ή ήμιδημοσίου χαρακτήρος, είτε δι' ίδίωv πρὸς τοῦτο αὐτοδιοικουμένων νομικῶν προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε τέλος δι' έκχωρήσεως υπό τοῦ κράτους πρὸς ιδιωτικὰς επιχειρήσεις μετὰ συμμετοχῆς ή άνευ τοῦ κράτους. Δημοσία επιχείρησις υπό εύρειαν έννοιαν νοεῖται πᾶσα δημοσία δραστηριότης ήτις εύρίσκεται εις άμεσον σχέσηιν πρὸς οίκονομικὸς ή κοινωνικὸς σκοποῦς και σκοπεῖ νά παράσχη υπηρεσίας ευθέως εις την παραγωγικήν ή έμπορικὴν ιδιωτικὴν δραστηριότητα ή νά ίκανοποιησῆ παροχὰς κοινῆς ώφελείας.

Οὔτω ή έκμετάλλευσις τών σιδηροδρόμων (Σ.Ε.Κ.), ή παραγωγή και ή διανομή ήλεκτρικῆς ένεργείας (Δ.Ε.Η.), ή παροχή υπηρεσιῶν τηλεπικοινωνι-

νωνίων (Ο.Τ.Ε.), ή άσκησις τής πίστεως (Ο.Χ.Ο.Α.), ή ανάληψις γεωργικών έκμεταλλεύσεων (Ο.Κωπ.), άφου άσκούνται κατά τήν βούλησιν τής δημοσίας έξουσίας, ώς δημοσία ύπηρεσία και έντός τών πλαισίων τών ύπ' αύτης πρòς έξυπηρέτησιν του γενικοϋ συμφέροντος τιθεμένων κανόνων, άποτελοϋσιν άσκησιν παραγωγικής ή έμπορικής έπιχειρήσεως ύπό στενήν έννοιαν. Διότι άποτελοϋσι κατ' οϋσίαν δραστηριότητας έμποροβιομηχανικής. Τά κριτήρια διακρίσεως τών κυρίων τούτων δημοσίων έπιχειρήσεων άπό τής άλλης ύπό έννοιαν δημοσίας οικονομικής δραστηριότητας δύνανται νά είναι πολλά. Τοιαϋτα δύνανται νά είναι ή ύπαγωγή τής δημ. έπιχειρήσεως εις τούς κανόνους του ίδιωτικοϋ δικαίου και ή κατά κανόνα ένέργεια έμπορικών πράξεων, ή δυνατότης πραγματοποιήσεως κερδών κλπ. Κυρίως όμως προέχει ή φύσις τής άσκουμένης δραστηριότητας, τούτέστιν ή άσκησις βιομηχανικής και έμπορικής κατά κύριον λόγον δραστηριότητας, διά τής έκμεταλλεύσεως τής παραγωγής ή τής διαθέσεως ώρισμένου άγαθου ή ώρισμένης παροχής. Τόρον οϋτω τής ύπό κυρίαν έννοιαν δημοσίας έπιχειρήσεως ύπάρχει ο άλλος τομέας δημοσίων ύπηρεσιών αίτινες ώς έκ τής φύσεως και του σκοπου αύτών διακρίνονται μέν τής συνήθους διοικητικής ύπηρεσίας, λόγω τής οικονομικής αύτών φύσεως, διακρίνονται όμως και τής κυρίως δημοσίας έπιχειρήσεως. Η παρεμβάσις εις τήν άγοράν καπνου διά τής συγκεντρώσεως μέρους τής παραγωγής (Ε.Ο.Κ.), ή διοικήσις και έκμετάλλευσις ένòς λιμένου (Ο.Α.Π.), ή άνάπτυξις του Τουρισμοϋ (Ε.Ο.Τ.), ή διαχείρισις υλικου (Ο.Δ.Ι.Σ.Υ.), ή παροχή τών ραδιοφωνικών εκπομπών (Ε.Ι.Ρ.), ή όργανωσις παροχής κοινωνικής ασφάλισεως (Ι.Κ.Α.), άποτελοϋν ύπηρεσίας αίτινες περιέχουσι πράξεις έκμεταλλεύσεως και έμπορίας — άγορά και πώλησις καπνου, φορτοεκφορτώσεις, έκμετάλλευσις ξενοδοχείων, διαθέσις μηχανών, παροχή ψυχαγωγίας, παροχή νοσοκομειακής περιθάλψεως — άλλα αί πράξεις και έκμεταλλεύσεις, αύται δέν άποτελοϋσι τον κύριον σκοπον τής ύπάρξεως και λειτουργίας τής ύπηρεσίας, οϋδέ καθορίζονται αύται κατά κύριον λόγον ύπό τών άρχών και επιδιώξεων τής βιομηχανικής και έμπορικής έκμεταλλεύσεως. Πάσαι αί ένέργειαι τών ύπηρεσιών τούτων δύνανται νά διαμορφοϋνται αναλόγως πρòς τας δημοσίας επιδιώξεις και συμφέροντα. Ο άγοραζόμενος καπνός δύνανται νά παραμείνι άπώλητος, χάριν τής ρυθμιστικής παρεμβάσεως εις τήν άγοράν, ο λιμήν δύνανται νά άποβλέπη κυρίως εις τήν παροχήν ύπηρεσιών και όχι τό κέρδος, αί έκμεταλλεύσεις τών ξενοδοχείων νά μη δημιουργοϋν έσοδον άναπτύξεως του τουρισμοϋ κλπ.

Τò κοινόν συνεπώς τών δύο κατηγοριών τών δημοσίων έπιχειρήσεων είναι ότι αί ένέργειαι αύται άποβλέποϋσιν ευθέως εις τήν άμεσον συμβολήν εις τήν ιδιωτικήν οικονομίαν, κατά τούτο διαφέρουσαι τών κυρίως διοικητικών ύπηρεσιών. Η διαφορά δέ μεταξύ τούτων συνίσταται εις τήν άσκησιν ύπό μέν τών πρώτων κυρίως έμποροβιομηχανικών έκμεταλλεύσεων και αντίθετως ύπό τών δευτέρων οϋχι κατά κύριον λόγον τοιοϋτων, άλλα γενικώτερον κοινής ώφελείας ύπηρεσιών.

Η διάκρισις αύτη δέν έχει σημασίαν άπό άπόψεως τύπων και μορφών όργανώσεως. Κατά τον αύτον λόγον δύνανται νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικοϋ δικαίου ν' άσκώσι και τας μέν και τας δέ ύπηρεσίας, ποι- κίλλουσα δέ είναι ή όργανωσις τούτων. Τò χαρακτηριστικόν όμως τής διαφορᾶς είναι ότι αί μέν κυρίως δημόσιαι έπιχειρήσεις ύπάγονται, καθ' όσον άφορᾷ τήν άσκησιν τής λειτουργίας αύτών, πρωτιστως εις τούς κανόνους του ίδιωτικοϋ δικαίου, ένῶ αί λοιπαί οικονομικαι έπιχειρήσεις ύπάγονται εις μικτούς κανόνους ιδιωτικοϋ και δημοσίου δικαίου, καθ' όσον ά-

φορᾶ τὴν δραστηριότητα αὐτῶν. Βεβαίως ἄμως καὶ ἡ διάκρισις αὕτη ἐπιδέχεται ἐξαιρέσεις. Πάντως ὅμως παρ' ἡμῖν ἡ τάσις τῆς νομοθεσίας εἶναι ὅπως τὰς κυρίως δημοσίας ἐπιχειρήσεις, βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς, ἀναθέτη εἰς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐνῶ τὰς λοιπὰς εἰς νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Ὑπὸ τὴν διάκρισιν αὐτὴν κυρίως δημόσιαι ἐπιχειρήσεις αὐτοδιοικουμέναι παρ' ἡμῖν δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ἡ Δημοσία Ἐπιχείρησις Ἡλεκτρισμοῦ, οἱ Σιδηρόδρομοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὁ Ὄργανισμός Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος, ὁ Ὄργανισμός Κωπαίδος καὶ ὁ Ὄργανισμός Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως.

Τὸ κράτος ἐν τούτοις δὲν ἀγνοεῖ παρ' ἡμῖν καὶ τὴν ἀσκησιν ὠρισμένων οἰκονομικῶν διαχειρίσεων καὶ ὑπηρεσιῶν ἀμέσως δι' ὄργανων αὐτοῦ εἶτε καὶ δι' ἀπλῶς ἀποκεντρωμένων ὑπηρεσιῶν, περὶ ὧν κατωτέρω.

β) Ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους εὐθὲως ἀσκουμένη ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης. Καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κράτος, ὡς ἐλέχθη, διετήρησε τὴν ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ ἀσκησιν ὠρισμένων δημοσίων ἐπιχειρήσεων, τινὲς τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθησαν παρακολουθοῦσαι τὴν ὅλην ἀνάπτυξιν ἀντιστοίχων δημοσίων ὑπηρεσιῶν κατόπιν τῆς εὐρυτέρας ἀσκήσεως οἰκονομικῆς καὶ γενικῶς παρεμβατικῆς πολιτικῆς. α) Ἡ τοιαύτη ἀνάληψις ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Κράτους τοιούτων ὑπηρεσιῶν ὀφείλεται εἰς πολλοὺς λόγους, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι διὰ τινὰς ὑπηρεσίας τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν δὲν παρεῖχε δυσχερεῖας ἀσκήσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους, ἢ ὅτι ἀνεγνωρίζετο τὸ περιορισμένον τῆς δράσεώς των ἢ τὸ συνηθέστερον ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ των ἀποβλεπουσῶν εἰς παροχὰς μόνον διὰ τὸ κράτος. Τοιαῦται περιπτώσεις εἶναι :

I. Τὸ Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον, ἀπλῶς ἀποκεντρωμένη δημοσία ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν παρ' ἧς ἐκτυποῦνται τὰ διάφορα ἔντυπα τοῦ κράτους, τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς, ἡ Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως, αἱ ἐγκύκλιαι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν κλπ.

II. Τὸ Νομισματοκοπεῖον, ἐν ᾧ κόπτονται τὰ νομίσματα τοῦ κράτους.

III. Τὸ Ἐθνικὸν Καπνοκοπήτριον, περιορισμένης ἤδη σημασίας.

IV. Τὸ Ἐργοστάσιον Ἀεροπλάνων καὶ ἄλλα ἐργοστάσια κατασκευῆς πολεμικῶν εἰδῶν διὰ τὸν στρατόν.

V. Ἡ ἐκμετάλλεσις τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ κρατικοῦ μεταλλείου Σμύριδος, ἀποκεντρωμένη ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

VI. Τὰ Ἐργαστήριον δοκιμῆς ἠλεκτρολογικῶν ὑλικῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐργαστήρια δοκιμῶν τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, ἀποτελοῦντα τεχνικὰς ὑπηρεσίας περιορισμένων σκοπῶν, κυρίως δοκιμῆς ὑλικῶν διὰ τὰς χρήσεις τοῦ κράτους ἢ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὠρισμένων κρατικῶν ἐλέγχων.

VII. Οἱ Ἀερολιμένες, διοικούμενοι ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας πολιτικῆς ἀεροπορίας τοῦ κράτους.

ββ) Εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὸ κράτος διετήρησε τὴν ἐπιχείρησιν ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἔχη ταύτην ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησίν του καὶ καθορίζη περιορισμένως τοὺς δημοσίους αὐτῆς σκοπούς, ἢ ὡς ἐκ τοῦ ὅτι κυρίως λειτουργεῖ διὰ δημοσίων κεφαλαίων. Τοιαῦται περιπτώσεις εἶναι :

I. Τὰ Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια, ἀποκεντρωμένη δημοσία ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν φύσεως τραπεζιτικῆς. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη, διοικουμένη ὑπὸ ἰδίου Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ δημοσίων λειτουργῶν, τελεῖ εἰς ἄμεσον ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ κράτους, ἄνευ ἰδίας νομικῆς προσωπικότητος, τῶν σκοπῶν διαθέσεως τῶν παρ' αὐτῆς συγκεντρωμένων κατα-

θέσεων ἐκ μέρους τῶν ἰδιωτῶν, ἃς δέχεται, καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ κράτους. Ταύτοχρόνως ἡ ἐξάρτησις αὕτη ἀποτελεῖ μίαν πρόσθετον ἐγγύησιν διὰ τοὺς καταθέτας. Αἱ καταθέσεις χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ δάνεια πρὸς δημοσίους λειτουργοὺς καὶ ἄλλας κρατικὰς ἐπιτευδύσεις.

II. Τὸ Κρατικὸν Ἐνεχυροδανειστήριον, ὡσαύτως ἀποκεντρωμένη ἀπλῶς κρατικὴ ὑπηρεσία, ἥτις χάριν ἀσφαλείας καὶ ἐγγυήσεως τελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τοῦ κράτους, διοικουμένη ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τοῦ κοινοῦ διὰ παροχῆς δανείων ἐπ' ἐνεχύρω τιμαλφῶν κλπ.

III. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δικτύου τῶν Σιδηροδρόμων Ἀθηνῶν - Πελοποννήσου, ἀποτελοῦσα ἀποκεντρωμένην ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν, διοικουμένη ὑπὸ ἰδίου Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐκ δημοσίων λειτουργῶν καὶ ἄλλων εἰδικῆς ἐμπειρίας προσώπων. Λόγος τῆς τοιαύτης μορφῆς διοικήσεως εἶναι ὅτι ἡ ἀσκοῦσα τὴν ἐκμετάλλευσιν ταύτην ἰδιωτικὴ ἐπιχειρήσις περιήλθεν εἰς οἰκονομικὴν ἀδυναμίαν, τὸ δὲ κράτος ἀνέλαβεν ἐκ λόγων γενικωτέρου οἰκονομικοῦ καὶ δημοσίου συμφέροντος τὴν διαχείρισιν τῆς ὑπὸ ἐκκαθάρισιν ἐπιχειρήσεως, ἣν ἀπὸ καιροῦ ἐχρηματοδοτεῖ. Μετὰ τὸ πέρασ δὲ τῆς ἐκκαθαρίσεως διετήρησε τὸ κράτος τὴν ἄμεσον διοίκησιν ἐφ' ὅσον θὰ ἦτο δυσχερὴς τόσον ἡ ὑπαγωγή εἰς τὸν Ὄργανισμὸν τῶν Σ.Ε.Κ., ὅστις ὡσαύτως εὐρίσκειται ὑπὸ οἰκονομικῆς διαχειρείας, ὅσον καὶ ἡ δημιουργία νέας αὐτοδιοικουμένης διοικήσεως.

IV. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἄμεσων διοικήσεων δεόν νὰ προσθῆσόμεν καὶ τὸ Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων. Ἀποτελεῖ μὲν ἡ οἰκονομικὴ αὕτη διαχείρισις ἰδιῶν αὐτοδιοικούμενων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, φορέα ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ἀλλ' ὁμως εὐρίσκειται εἰς τοιαύτην ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ κράτους ὥστε κατ' οὐσίαν πρόκειται διὰ κρατικῆς ἀποκεντρωμένης ὑπηρεσίας. Τὸ Ταμεῖον τοῦτο διαχειρίζεται διαφόρους πόρους προερχομένους ἐκ καταθέσεων τῶν ἐγγυήσεων δημοσίων ὑπολόγων, τῶν καταθέσεων ἰδιωτῶν διὰ λογαριασμὸν τρίτων πρὸς ἐκπλήρωσιν νομίμων αὐτῶν ὑποχρεώσεων, ἄλλων δημοσίων κεφαλαίων καθὼς καὶ κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων παρεχομένων αὐτῷ πρὸς διαφόρους σκοποὺς ἢ κεφαλαίων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὡς τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, περιερχομένων αὐτῷ λόγῳ τῆς ἐνεργείας παρ' αὐτοῦ τῆς ὑπηρεσίας τῶν εἰσπράξεων τῶν ἐσόδων των κλπ. Τὰ κεφάλαια ταῦτα χρησιμοποιεῖ τὸ Ταμεῖον διὰ διαφόρους δημοσίους σκοποὺς, καθοριζομένους ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὡς δανειοδότησιν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ ὑπαλλήλων, χρηματοδοτήσιν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἔργων, χρηματοδοτήσιν δημοσίων ὀργανισμῶν κλπ. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ δημοσίων λειτουργῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ κράτους, ἡ δὲ διαχείρισις αὐτοῦ ὑπόκειται εἰς τὸν ἑλεγχον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

γγ) Ἀσκήσιν δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἀμέσως ὑπὸ τοῦ κράτους ἀποτελεῖ ἢ διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὀργάνων του δι' αὐτεπιστάσις ἐκτέλεισις ἔργων κοινῆς οἰκονομικῆς ὠφελείας, ὡς ἰδίᾳ τὰ μεγάλα ἔργα ἀξιοποιήσεως τῆς γῆς, ρυθμίσεως ὑδάτων ποταμῶν καὶ λιμνῶν, ἀποξηραντικά, ἀποστραγγιστικά, ἀρδευτικά, ἄτινα ἐκτελοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Δημ. Ἔργων καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας διὰ τῆς Ὑπηρεσίας Ἔργων ἐγγείων βελτιώσεων (ν.δ. 3881 1958). Πολλάκις ἐν τούτοις ἡ ἐκτέλεισις τῶν ἔργων τούτων ἀνατίθεται ἐργολαβικῶς εἰς μεγάλας ξένας ἢ ἑλληνικὰς ἐταιρίας ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἑλεγχον τῶν κρατικῶν ὀργάνων.

δδ) Τέλος, ή διεύρυνσις τής κρατικής παρεμβάσεως εις τόν τομέα τής γεωργικής καί κτηνοτροφικής οικονομίας έδημιούργησε παρά τῷ Ὑπουργείῳ Γεωργίας πολλὰς δημοσίας ὑπηρεσίας αἰτινες ὡς ἐκ τής τεχνικῆς φύσεως καί τῶν οικονομικῶν αὐτῶν σκοπῶν ἀποτελοῦν δημοσίας ἐπιχειρήσεις ἀμέσως ἀσκουμένας ὑπὸ τοῦ κράτους. Τοιαῦται ὑπηρεσίαι εἶναι ή τής Μηχανικῆς Καλλιέργειας, τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν, τής Σποροπαγωγῆς, ὀρειῶν κατασκευῶν, κλπ.

εε) Ὡσαύτως τὸ κράτος ἐνεργεῖ διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ καί διὰ σχετικῶν τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων ἐκμετάλλευσιν μεγάλου μέρους τῶν δημοσίων δασῶν, ἐνῶ ἄλλων δασῶν ἐνεργεῖ τήν ἐκμετάλλευσιν διὰ μισθώσεων.

γ) Ἡ αὐτοδιοικουμένη δημοσία ἐπιχειρήσεις κατὰ τὰ νῦν ἰσχύοντα.

Α'. Οἱ αὐτοδιοικούμενοι ὀργανισμοὶ οἵτινες κατὰ τὰ νῦν ἰσχύοντα ἀσκοῦσιν ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν δημοσίαν ἐπιχείρησιν δύνανται νὰ περιληφθῶν εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας :

αα) Νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἀσκοῦντα ὑπηρεσίας δημοσίων ἔργων :

1. Εἰδικὰ Ταμεῖα Ἐπαρχιακῆς Ὀδοποιίας (54) (συγχωνευθέντα νῦν).
2. Ταμεῖα Μονίμων Ὀδοστρωμάτων (21).
3. Ταμεῖα λιμενικῶν ἔργων (144).
4. Ὑδραυλικά Ταμεῖα (56).
5. Ταμεῖα ἀνεγέρσεως δικαστικῶν μεγάρων (54).
6. Ταμεῖα ἀνεγέρσεως διδακτηρίων (107).
7. Νομαρχιακὰ ταμεῖα ἔχοντα ἀρμοδιότητα τήν ἐκτέλεσιν δημοτικῶν καί κοινοτικῶν ἔργων κατὰ νομόν (50).
8. Ὀργανισμὸς Ἀποχετεύσεως Πρωτευούσης, ἐπιφορτισμένος μετὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἀποχετεύσεως τῆς περιοχῆς πρωτευούσης καί μετὸ δίκτυον τῶν ὑπονόμεων τῆς πόλεως.
9. Ὀργανισμὸς Δημοσίων Μηχανημάτων, ἔχων ἀρμοδιότητα τήν συντήρησιν καί τήν ἐκμίσθωσιν μηχανημάτων χρησιμοποιοιμένων διὰ δημόσια ἔργα.
10. Εἰδικὸν Ταμεῖον Μηχανημάτων Λιμενικῶν Ἔργων, ἔχον ἀρμοδιότητας ἀναλόγους πρὸς τὸν ὡς ἄνω Ὀργανισμόν.
11. Οἱ Ὀργανισμοὶ Ἐγγείων Βελτιώσεων (ν.δ. 3881/1958).

Κατὰ ταῦτα εἰς τήν κατηγορίαν ταύτην τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου τῶν ἀσκούντων δημοσίας ὑπηρεσίας δημοσίων ἔργων ἀνήκουσι δημόσια ἐπιχειρήσεις ἐκτελέσεως, συντηρήσεως καί διαχειρίσεως δημοσίων ἔργων πάσης φύσεως καθὼς καί διαχειρίσεως καί διαθέσεως σχετικοῦ πρὸς τὰ ἔργα ταῦτα μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

ββ) Νομικὰ πρόσωπα δημοσίου κυρίως δικαίου ἀσκοῦντα δημοσίας ὑπηρεσίας ἀρμοδιότητος Ὑπουργείου Γεωργίας, ἀτινα μετέχουσι μορφῶν ἀσκήσεως τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, οικονομικῶν παροχῶν καί δημοσίων ἐκμεταλλεύσεων εἰς ὄφελος τῆς ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν ἀναπτύξεως τῆς οικονομίας των καί τῶν ἄλλων μορφῶν ἐκμεταλλεύσεως τῆς γῆς, ὡς κτηνοτροφικῆς, δασοπονικῆς κλπ. Τοιοῦτοι Ὀργανισμοὶ εἶναι :

1. Τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον Γεωργίας, Κτηνοτροφίας καί Δασῶν.
2. Τὰ περιφερειακὰ Ταμεῖα Γεωργίας, Κτηνοτροφίας καί Δασῶν (50).
3. Ἴνστιτοῦτα Ἐρευνῶν (8) ὡς τὸ Ἴνστιτοῦτον Βάμβακος Σύνδου, τὸ Ἴνστιτοῦτον Βελτιώσεως Φυτῶν, ὁ Σταθμὸς Κτηνοτροφικῶν Φυτῶν καί Ψυχανθῶν, ὁ Σταθμὸς Δοκιμῶν Σπόρων κλπ.

4. Μικροβιολογικά έργαστήρια (3).

5. Φυτοπαθολογικοί Σταθμοί (3).

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν καί πολλαί ἄλλαι ἡμιαυτοδιοικούμεναι ὑπηρεσίαι, ὡς γεωργικαί σχολαί, κτηνιατρικαί κλινικαί, κτηνοτροφικοί σταθμοί, ἀγροκτήματα κλπ.

γγ) Ὅργανισμοί δημοσίου ἢ καί ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀσκοῦντες κατὰ κύριον προορισμόν καί ὡς δημοσίαν ὑπηρεσίαν τήν ἀρμοδιότητα τῆς παρεμβάσεως εἰς τήν ἀγοράν πρὸς προστασίαν διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τήν ἀνάληψιν ἐμποροβιομηχανικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς προστασίας τῶν προϊόντων καί τήν παροχὴν ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὸ προϊόν ὑπηρεσιῶν, ὡς διαφήμισις, ἔλεγχος κλπ. Τοιοῦτοι Ὅργανισμοί εἶναι :

1. Ὁ Αὐτόνομος Σταφιδικός Ὅργανισμός (Α.Σ.Ο.), νομικόν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου.

2. Ὁ Ἐθνικός Ὅργανισμός Καπνοῦ (Ε.Ο.Κ.), νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

3. Ὁ Ὅργανισμός Βάμβακος, ἔχων ἀρμοδιότητα τήν παρέμβασιν μέσῳ διαφόρων ὑπηρεσιῶν ἐπὶ σκοπῷ προστασίας τοῦ προϊόντος, ὡς διὰ τοῦ ἔλεγχου τοῦ ἐξαγομένου βάμβακος, τῆς κατατάξεως κατὰ ποιότητας, τοῦ ἔλεγχου τῶν ἐκκοκκιστηρίων, τῆς διαφημίσεως τοῦ προϊόντος κλπ. Ὁ Ὅργανισμός ἀποτελεῖ νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

4. Ἡ Κεντρικὴ Ὑπηρεσία Διαχειρίσεως Ἐγχωρίων Προϊόντων (Κ.Υ.Δ.Ε.Π.). Μολοντί ὁ Ὅργανισμός οὗτος ἀποτελεῖ Ὁμοσπονδίαν Ἐνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν, ἐν τούτοις, ἀνατίθενται αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Κράτους δημοσίαι ὑπηρεσίαι παρεμβάσεως εἰς τήν ἀγοράν ἐπὶ σκοπῷ συγκεντρώσεως διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων, συμφώνως πρὸς τήν ἐκάστοτε πολιτικὴν προστασίας τοῦ κράτους, ὡς σίτου, δημητριακῶν, βάμβακος κλπ. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἐκτελοῦνται διὰ λογαριασμόν τοῦ κράτους. Ὁ Ὅργανισμός ἀποτελεῖ νομικόν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου.

δδ) Ὅργανισμοί δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀσκοῦντες ὡς δημοσίαν ὑπηρεσίαν τήν προστασίαν ὀρισμένων τομέων τῆς παραγωγῆς καί τῶν προϊόντων ταύτης. Τοιοῦτοι εἶναι :

1. Ὁ Ἑλληνικός Ταπητουργικός Ὅργανισμός, νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

2. Ὁ Ἐθνικός Ὅργανισμός Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας (ν.δ. 3875 1958), νομικόν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀσκοῦν ὡς δημοσίαν ὑπηρεσίαν τοὺς σκοποὺς τῆς προστασίας καί ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς χειροτεχνίας ἐν γένει καί τῶν προϊόντων ταύτης. Οἱ σκοποὶ οὗτοι ἐκπληροῦνται διὰ χρηματοδοτήσεως τοῦ κλάδου τούτου, τεχνικῆς βοήθειας, παροχῆς ἐξοπλισμοῦ καί δανείων, ὀργανώσεως ἢ συνενώσεως τῶν ἐπιχειρηματιῶν, διαφήμισεως, ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐξαγωγῶν τῶν προϊόντων κλπ.

3. Τὸ Ἑλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος, ὀργανισμός ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀποβλέπων εἰς τήν παροχὴν τεχνικῆς βοήθειας διὰ δημοσίων κυρίως πόρων εἰς τήν παραγωγικὴν καί εἰδικώτερον τήν βιομηχανικὴν οἰκονομίαν.

εε) Ὅργανισμοί δημοσίου ἢ καί ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀσκοῦντες δημοσίας ὑπηρεσίας κοινῆς ὠφελείας μετεχούσας καί σχετικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Τοιοῦτοι Ὅργανισμοί εἶναι :

1. Ὁ Ὅργανισμός Λιμένος Πειραιῶς, (Ο.Λ.Π.), νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

2. Ὁ Ὄργανισμὸς Λιμένος Θεσσαλονίκης, ἀναλόγου ὀργανώσεως καὶ ἀρμοδιοτήτων πρὸς τὸν Ο.Λ.Π.

3. Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.), ἀποτελοῦν νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

4. Ὁ Ἑλληνικὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ (Ε.Ο.Τ.), νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

5. Ὁ Ὄργανισμὸς Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων, νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, ἀσκοῦν ὡς δημοσίαν ἐπιχείρησιν τὴν ἐκδοσὶν τῶν διὰ τὰ δημόσια σχολεῖα ἐγκρινομένων ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

6. Ὁ Ὄργανισμὸς Ἀνεγκύσεως Ναυαγίων, νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου.

7. Ἡ Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης, νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, ἀσκοῦν τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐτήσιας διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης.

στστ) Ὄργανισμοὶ δημοσίου δικαίου διαχειρίσεως ὠρισμένων περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ Κράτους ἢ τῆς Ἐκκλησίας ἀσχοῦντες καὶ μορφὰς ἐκμεταλλεύσεως τῶν περιουσιῶν τούτων. Οὗτοι εἶναι :

1. Ὁ Ὄργανισμὸς Διαχειρίσεως Συμμαχικοῦ Ὑλικοῦ (Ο.Δ.Ι.Σ.Υ.).

2. Ὁ Ὄργανισμὸς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας (Ο.Δ.Ε.

Π.).

3. Ὁ Ὄργανισμὸς Δημοσίας Περιουσίας Δωδεκανήσου.

ζζ) Νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου παρέχοντα πρὸς τὸ κοινὸν πνευματικὰς ἢ καλλιτεχνικὰς παροχὰς καὶ ὑπηρεσίας ἢ συμβάλλοντα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μορφώσεως.

1. Τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον.

2. Ἡ Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκηνή.

3. Τὸ Κρατικὸν Θέατρον Θεσσαλονίκης.

4. Τὸ Κρατικὸν Ὠδεῖον Θεσσαλονίκης.

5. Ἡ Κρατικὴ Ὄρχηστρα.

6. Τὸ Κρατικὸν Ταμεῖον Συναυλιῶν.

7. Ἡ Ἐθνικὴ Πινακοθήκη.

8. Τὸ Ἰδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν (Ι.Κ.Υ.). Ἐχει ἀρμοδιότητα τὴν διαχείρισιν τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων πρὸς ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς ἐκπαίδευσιν ἢ ἐπιμόρφωσιν εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ἐπιλέγον τούτους καὶ παρακολουθοῦν τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν.

ηη) Δὲν θὰ ἦτο πλήρης ἡ ἐκθεσις τῶν μορφῶν τῆς ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐὰν δὲν περιλαμβάνωμεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τούτων καὶ ὠρισμένας ἄλλας μορφὰς τοιούτων ἐπιδιώξεων αἵτινες δὲν ἀποτελοῦσι μὲν κατὰ κύριον λόγον δημοσίας ὑπηρεσίας, ἀποτελοῦσιν ὅμως ἰδιωτικοῦ δικαίου ὀργανώσεις, ἐιδικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ἐξαναγκαστικῶς διαμορφωθείσας ἐπὶ σκοπῶ ἐκπληρώσεως γενικωτέρων οἰκονομικῶν λειτουργιῶν ἢ βοηθητικῶν τῆς οἰκονομίας ὑπηρεσιῶν.

Τοιαῦτα μορφαὶ εἶναι :

1. Ἀναγκαστικὰ ἐπαγγελματικὰ ὀργανώσεις, διοικούμεναι ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐκπροσωπήσεων, σκοποῦσαι ὅμως τὴν παροχὴν εἰς τὸ ἐκπροσωπούμενον ἐπάγγελμα ἢ κλάδους τούτου ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον καὶ διὰ τὴν γενικωτέραν ἐπαγγελματικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐξυπηρέτησιν, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀσκησιν μορφῶν ἐλέγχων ἐπὶ τῶν ἐπαγγελμά-

των. Τοιοῦτοι ἐπαγγελματικοὶ ὀργανισμοὶ ὑποχρεωτικῆς συμμετοχῆς εἶναι ἰδίᾳ τὰ διάφορα ἐπαγγελματικὰ ἐπιμελητήρια, ἤτοι τὰ Ἐμπορικὰ καὶ Βιομηχανικά, τὰ Ἐπαγγελματικὰ καὶ Βιοτεχνικά, τὸ Τεχνικὸν Ἐπιμελητήριον Ἑλλάδος, τὸ Ναυτικὸν Ἐπιμελητήριον, τὸ Ξενοδοχειακὸν Ἐπιμελητήριον, τὸ Καλλιτεχνικὸν Ἐπαγγελματικὸν Ἐπιμελητήριον, τὸ Ἐπιμελητήριον Τουριστικῶν Καταστημάτων

2. Ἀναγκαστικὰ συνεταιριστικὰ ὀργανώσεις, ὑποχρεωτικῆς συμμετοχῆς ὠρισμένου κλάδου παραγωγῆς, ἰδίᾳ προϊόντων γῆς, αἵτινες συνεταιριστικὰ ὀργανώσεις, μολονότι ἀποτελοῦσι νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀσκοῦντα τὴν συνεταιριστικὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τοὺς περὶ συνεταιρισμῶν νόμους καὶ τοὺς κανόνες τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὅμως αὐταὶ διέπονται ὑπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένων οικονομικῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου καὶ τῶν ὑποχρεωτικῶς μετεχόντων μελῶν των, ὡς καὶ τῆς οἰκονομίας τούτων. Τοιοῦτοι ἀναγκαστικοὶ συνεταιρισμοὶ εἶναι :

Ἡ Κεντρικὴ Ὑπηρεσία Διαχειρίσεως Ἐγχωρίων Προϊόντων (Κ.Υ.Δ.Ε. Π.).

Ἡ Κοινοπραξία Συνεταιριστικῶν Ὀργανώσεων Σουλτανίνας (Κ.Σ.Ο.Σ.).

Οἱ Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Κιτροπαραγωγῶν Κρήτης.

Οἱ Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Ἀμπελοκτημόνων Χαλκιδικῆς.

Οἱ Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Ἀμπελουργῶν Ἀττικῆς.

Οἱ Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Μαστιχοπαραγωγῶν Χίου.

Οἱ Ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοὶ Ἐγγείων Βελτιώσεων.

Αἱ Ἀναγκαστικαὶ Ἐνώσεις Σταφιδοπαραγωγῶν.

Β'. Αὐτοδιοικουμέναι δημοσίαι ἐπιχειρήσεις ὑπὸ στενῆν ἔννοιαν :

Δημοσίαι ἐπιχειρήσεις, ὑπὸ τὴν στενῆν ἔννοιαν, παρ' ἡμῖν ἔχουσαι ὀλίγας μόνον, ἤτοι :

1. Τὴν Δημοσίαν Ἐπιχείρησιν Ἡλεκτρισμοῦ (Δ.Ε.Η.).

2. Τοὺς Σιδηροδρόμους Ἑλληνικοῦ Κράτους, (Σ.Ε.Κ.) τὴν παλαιότεραν τῶν ἑλληνικῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων.

3. Τὸν Ὀργανισμὸν Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος, ἐκμεταλλεῖται τὰς τηλεγραφικὰς καὶ τηλεφωνικὰς ἐπικοινωνίας ἐν τῇ χώρᾳ.

4. Τὸν Ὀργανισμὸν Κωπαίδος, ἐκμεταλλεῖται τὰς ὑπηρεσίας ρυθμίσεως τῶν καλλιέργειῶν καὶ τῶν συναφῶν ἔργων τοῦ κωπαϊδικοῦ πεδίου, ἐκτάσεως 240 χιλ. στρεμμάτων.

5. Τὸν Ὀργανισμὸν Χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως (Ο.Χ.Ο.Α.) ἀσκοῦντα δημοσίαν πίστιν.

6. Εἰς τὰς δημοσίας ταύτας ἐπιχειρήσεις θὰ ἡδυνάμεθα νὰ προσθῶμεν καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος καίτοι αὕτη προσιδιάζει περισσότερον νὰ ὑπαχθῆ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐπιχειρήσεων μικτῆς οἰκονομίας, ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἐργάζεται μὲν κυρίως διὰ δημοσίων κεφαλαίων καὶ ὑπόκειται εἰς οὐσιώδη ἔλεγχον ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἀποτελεῖ ὁμως ἐπιχείρησιν ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐργαζομένην μὲ κριτήρια τραπεζιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

δ) Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα γενικῶς τῶν αὐτοδιοικουμένων δημοσίων ἐπιχειρήσεων παρ' ἡμῖν.

Δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ ἀνεύρωμεν κοινὰ γνωρίσματα ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας εἰς ὅλας ἐκείνας τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις ὑπὸ εὐρείαν καὶ ὑπὸ στενῆν ἔννοιαν, ὅς κατετάξαμεν ἀνωτέρω ὡς ἀνηκούσας

παρ' ἡμῖν εἰς τὸν κύκλον τῶν αὐτοδιοικουμένων δημοσίων οικονομικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὡς ἐλέχθη αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις δὲν διέπονται ὑπὸ ἐνιαίου καθεστῶτος δικαίου ἢ ἄλλων γενικῶν διατάξεων εἰς αὐτὰς ἀναφερομένων, ἐκάστης τούτων ρυθμιζομένης ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ καθεστῶτος τοῦ διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῆς νόμου καὶ τῶν λοιπῶν δι' αὐτὴν κανόνων θεσπισθέντος.

Ἐν τούτοις ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῶν καθεστώτων ἄτινα διέπουν μίαν ἐκάστην τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων δύναται νὰ παράσχη γενικά τινα γνωρίσματα ἀναφερόμενα εἰς πάσας ἢ ὠρισμένας ομάδας ἐκ τούτων, νὰ διαφωτίσῃ οὕτω ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων ὅς ὁ νομοθέτης ἐπιδιώκει νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς καὶ νὰ ἐξηγήσῃ ὠρισμένας ἐκ τῶν μεταξύ τούτων κυρίων διαφορῶν. Πάντως δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι κατ' ἐξοχὴν λόγοι τυχαῖοι, πρόσκαιροι ἢ ἄλλαι πολιτικαὶ ἀντιλήψεις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἰδρύσεως ἐκάστης ἐπιχειρήσεως ἐπηρεάζουν τὴν μορφήν καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῶν καὶ τοὺς κανόνας λειτουργίας των, χωρὶς οἱ λόγοι οὗτοι ἐν τῇ περαιτέρῳ ἐπιστημονικῇ ἀναλύσει τῆς ζωῆς τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ παράσχουν ἐξηγήσεις ὡς πρὸς πολλὰς ἐκ τῶν μεταξύ τούτων διακρίσεων καὶ διαφορῶν, αἵτινες κατέστησαν πάγια καὶ ὡς πρὸς τοὺς εἰδικούς καὶ μονίμους κανόνας οἵτινες διέπουν αὐτάς. Πολλάκις ὅμως ἡ φύσις καὶ ἡ ἔκτασις τῶν σκοπῶν καὶ τὰ μέσα πραγματοποιήσεως τούτων ἐπηρεάζουν τὰ μέγιστα τὰς διαφοροὺς ἀποκλίσεις τῶν κανόνων τούτων.

Τὰ γενικά ταῦτα χαρακτηριστικά εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Ἡ ἐξουσία ὄλων τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἶναι δοτὴ, ὡς παντὸς νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, κατὰ πρωτοβουλίαν τοῦ νόμου παρεχομένη καὶ κατὰ ρύθμισιν, τοῦλάχιστον κατὰ τὰ πλαίσια αὐτῆς, διεπομένην ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. Ἡ δοτὴ αὕτη ἐξουσία δύναται νὰ εἶναι καὶ ἔμμεσος, ὅταν διὰ τοῦ νόμου, ὡς ἐπὶ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, παρέχεται ἐξουσία νὰ ἰδρυθῶν αὐτοδιοικουμένοι δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ὡς νομικὰ πρόσωπα.

2. Ἡ δημοσία ἐπιχείρησις δύναται νὰ καθίσταται νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, χωρὶς τοῦτο νὰ μεταβάλλῃ τὴν φύσιν αὐτῆς. Διατὶ εἰς τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν δίδεται ὁ δημόσιος ἢ ὁ ἰδιωτικὸς χαρακτῆρ δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερῶς διαγνωστέον π.χ. διατὶ ὁ Α.Σ.Ο. εἶναι νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ὁ Ε.Ο.Κ. εἶναι δημοσίου καὶ διατὶ ὁ Ο.Τ.Ε. εἶναι ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ οἱ Σ.Ε.Κ. δημοσίου. Σημασίαν πολλάκις εἰς τὰς διακρίσεις ταύτας ἀσκεῖ ἡ ἐκ μέρους τοῦ νομοθέτου ἐπιδίωξις ὑπαγωγῆς ἐνὸς ὀργανισμοῦ κυρίως εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἐναντι ἄλλου διεπομένου ὀλιγώτερον ὑπὸ τούτων, ὡς διὰ τὴν Δ.Ε.Η., ἐναντι τῶν Σ.Ε.Κ. ἢ τοῦ Ο.Λ.Π. ἢ προσδόσεως ὠρισμένης μορφῆς ὀργανώσεως, ὡς διὰ τὸν Α.Σ.Ο. ὀργανωμένον ἐπὶ συνεταιριστικῆς βάσεως, ἐναντι τοῦ Ε.Ο.Κ. ἀποτελοῦντος κυρίως ὑπηρεσιακῆν ὀργανῶσιν, ἢ ὡς ἐκ τῆς ἐπιτάσεως ἣν θέλει νὰ δώσῃ τὸ κράτος εἰς τὸν δημόσιον σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐν συνδυασμῶ καὶ πρὸς τὴν τροφοδότησιν τούτου διὰ δημοσίων κεφαλαίων ὡς διὰ τοὺς Ὄργανισμοὺς δημοσίων ἔργων, τοὺς Σ.Ε.Κ. καὶ τὸν Ε.Ο.Τ. ἐναντι τοῦ Ο.Χ.Ο.Α., τῆς Α.Τ.Ε. καὶ τοῦ Ε.Λ.Κ.Ε.Π.Α.

Πάντως δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐνὸς νομικοῦ προσώπου ὡς δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δὲν ἔχει κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας σημασίαν, διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς φύσεως τῆς νομικῆς προσωπικότητος, διότι ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς ἔξαρτᾶται ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχομένων αὐτῷ ἐξουσιῶν καὶ τῶν

μέσων πρὸς πραγματοποίησιν τούτων, μὴ ἀποκλειομένου οὕτω ὅπως ἄσκησις δημοσίας ὑπηρεσίας ἀνατεθῆ καὶ εἰς νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐν-εργουῶν κατὰ τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον.

Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι ὅσον περισσότερο ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἄσκησιν οικονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἢ δραστηριότητος προσιδιαζούσης εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, τόσο σταθερώτερον ὁ νόμος ἀποκλείει πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου : Α.Τ.Ε., Ο.Χ.Ο.Α., Δ.Ε.Η., Ε.Λ.Κ.Ε.Π.Α.

Ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως ἐξελίξεως τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος διοικητικοῦ δικαίου, σημασίαν ἔχει ὅτι ἀνατίθεται ἄσκησις δημοσίας ὑπηρεσίας εἰς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ὅτι ταῦτα δύνανται ν' ἄσκούν τὴν ἐπιχειρήσιν καὶ διὰ τινων πράξεων δημοσίας ἐξουσίας.

3. Οἱ σκοποὶ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων παρ' ἡμῖν ὡσαύτως διαφέρουν μεταξύ των, ἀναφερόμενοι ὅμως πάντως εἰς τὴν ἄσκησιν οικονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἢ παροχῆς ὑπηρεσίας πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν ἢ τὸ κοινὸν ἐντὸς τῶν κατηγοριῶν τῶν σκοπῶν ἐκείνων εἰς ἃς, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, κινεῖται καὶ εἰς ἄλλας χώρας ἢ ἀνάπτυξις τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων. Οὕτω οἱ ἐπιδιωκόμενοι σκοποὶ εἶναι : α) δημόσια καὶ γενικώτερον κοινωφελῆ ἔργα, β) οικονομικαὶ καὶ τεχνικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ παροχαὶ εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, γ) παρεμβάσεις εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν γεωργικῶν προϊόντων, δ) προστασία ὠρισμένων προϊόντων βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἢ παροχὴ τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς κλάδους τῆς παραγωγῆς, ε) παροχὴ καὶ ἐκμετάλλευσις κοινωφελῶν ὑπηρεσιῶν, στ) διαχειρίσεις δημοσίας περιουσίας, ζ) παροχὴ πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, η) μεταφοραὶ, τηλεπικοινωνίαι καὶ βιομηχανίαι - κλειδῆς ἢ ἐκμεταλλεύσεις πλοτοπαραγωγικῶν πόρων, θ) ἄσκησις πίστεως, ι) κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις.

4. Τὸ καθεστῶς τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως δὲν διέπεται ὑπὸ γενικῶν κανόνων ἀναφερομένων εἰς τὸ σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἢ ομάδας ἐξ αὐτῶν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἀναφερομένων εἰς παλαιότερον ἰδρυθείσας μορφὰς φορέων δημοσίων ἔργων, ὡς λιμενικῶν ταμείων, ταμείων ὁδοποιίας, ἄτινα καθ' ὁμάδας διέπονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν διατάξεων, καίτοι δὲν ἐλλείπουν καὶ ἐδῶ διακρίσεις καὶ εἰδικαὶ διατάξεις. Κατὰ κανόνα συνεπῶς ἐκάστη δημοσία ἐπιχειρήσις διέπεται ὑπὸ ἰδίου καθεστῶτος, καθορισθέντος νομοθ.τικῶς, συμπληρουμένου διὰ διαταγμάτων ἢ καὶ ὑπουργικῶν ἀποφάσεων ἢ καὶ ἄλλων σχετικῶν κανονισμῶν.

5. Τὸ νομικὸν καθεστῶς τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἶναι οὕτω καθεστῶς καθοριζόμενον μονομερῶς ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ θεσπιζομένων κανόνων, μικτοῦ περιεχομένου. Πράγματι καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιχειρήσεως αὕτη ἄσκειται ἐλευθέρως κατ' ἀρχὴν διὰ τῶν κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Ἄλλ' οἱ κανόνες οὗτοι κατὰ πολλὰ περιορίζονται καὶ ἀλλοιοῦνται ὑπὸ κανόνων διοικητικοῦ δικαίου καὶ δημοσίου συμφέροντος, οἵτινες διέπουν εἰδικῶς ἐκάστην δημοσίαν ἐπιχειρήσιν καὶ δι' ὧν ὀρίζονται ἡ ὀργάνωσις, οἱ σκοποὶ, οἱ ὄροι τῆς λειτουργίας της, τὰ οικονομικὰ της μέσα καὶ ὁ τρόπος τῆς χρησιμοποίησεως τούτων, οἱ ἐπ' αὐτῆς ἔλεγχοι καὶ ἄλλοι σχετικοὶ κανόνες.

6. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῆς ἄσκήσεως τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνήκει εἰς τὸν Ὀργανισμόν, ὅστις κατὰ κανόνα ἔχει τὴν αὐτονομίαν τῆς κανονιστικῆς ρυθμίσεως τῆς ἐσωτ.ρικῆς του ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας, τοῦ τρόπου παροχῆς τῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὸ κοινόν, μολοντί εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς αὐτονομίας πολλαχῶς παρεμβαίνει τὸ κράτος,

ιδία δι' ἐγκρίσεων, διατιμήσεων καὶ ἄλλων μονομερῶν κανονιστικῶν ρυθμίσεων.

7. Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἀσκοῦν κατὰ κανόνα τὰς ἐκμεταλλεύσεις αὐτῶν κατὰ πλήρως μονοπωλίον, ἀποκλειομένης νομοθετικῶς τῆς ἀσκήσεως τῆς αὐτῆς δραστηριότητος ὑπὸ ἄλλου φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου : τηλεπικοινωνίαι, σιδηρόδρομοι, ἐξηλεκτρισμός, ῥαδιοφωνία, παρέμβασις εἰς τὴν ἀγορὰν σταφίδος κλπ. Ἐν τούτοις εἰς τινὰς περιπτώσεις δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀσκήσις τῆς αὐτῆς δραστηριότητος καὶ ὑπὸ ἄλλου δημοσίου ἢ καὶ ἰδιωτικοῦ φορέως. Οὕτω τὴν ρύθμισιν τῆς ἀγορᾶς καπνοῦ πολλάκις τὸ κράτος ἀναθέτει καὶ εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν διὰ τῆς συγκεντρώσεως μέρους τοῦ προϊόντος· ἔργα ἀξιοποιήσεως τῆς γῆς πραγματοποιοῦν καὶ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ἢ τεχνικὴ βοήθεια πρὸς τομεῖς τῆς παραγωγῆς παρέχεται καὶ ὑπὸ ἄλλων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ καλλιτεχνικαὶ παροχαὶ ὡσαύτως.

8. Ἡ διάκρισις τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἰς νομικὰ πρόσωπα δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου συνεπάγεται κατ' ἀρχὴν καὶ τὴν διάκρισιν ὅτι τὰ πρῶτα ἀσκοῦν διοικήσιν καὶ τὰ δεύτερα οὐχί. Ἐν τούτοις ἡ ἀσκήσις διοικήσεως ἀναφέρεται εἰς τὰς σχέσεις δημοσίου δικαίου τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἐπιχειρήσεως, τὰς διεπομένας τοὔτεστιν ὑπὸ τῶν ἐξαιρετικῶν κανόνων τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ οὐχὶ εἰς τὰς σχέσεις τοῦ νομικοῦ προσώπου τὰς διεπομένας ὑπὸ τῶν κανόνων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Οὕτω ὀρθότερα εἶναι ἡ διατύπωσις ὅτι ἀνεξαρτήτως τῆς νομικῆς φύσεως τοῦ νομικοῦ προσώπου, ἢτοι ἂν χαρακτηρίζεται ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τοῦτο ἀναλόγως τῶν παρ' αὐτοῦ ἐφαρμοζομένων διατάξεων δύναται νὰ ἐκδίδῃ πράξεις διοικητικὰς ὑποκειμένας εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Σ.τ.Ε., ἢ νὰ συνάπτῃ σχέσεις ἰδιωτικοῦ δικαίου. Οὕτω δύναται καὶ ἰδιωτικὸς ὀργανισμός, εἰς ὃν ἔχει ἀνατεθῆ ἡ ἀσκήσις δημοσίας ἐπιχειρήσεως νὰ ἐκδίδῃ κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ νόμου κανονιστικὰς πράξεις δι' ὧν περιορίζονται ἢ ὑποχρεοῦνται τρίτοι, ὑποκειμένας οὕτω εἰς τὸν ἀκυρωτικὸν ἔλεγχον τοῦ Σ.τ.Ε.

9. Ἡ διοίκησις τῶν ὀργανισμῶν τούτων διέπεται ὑπὸ τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν ὀργάνων τῶν ἀσκούντων τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν καὶ τῶν ὀργάνων τῶν, κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν πρώτων καὶ τοὺς κανόνας τοὺς διέπουντας τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν, ἐπιφορτισμένων μὲ τὴν διοικητικὴν καὶ τεχνικὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς. Ἡ διάκρισις αὕτη διέπυσα ὅλα τὰ νομικὰ πρόσωπα. τ' ἀσκοῦντα δημοσίαν ἐπιχείρησιν, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν διάκρισιν τῶν ὀργάνων τῆς πολιτείας εἰς ἄμεσα καὶ ἔμμεσα, ὅπως δὲ εἰς τὸ κράτος παρατηρεῖται ἡ σύγχυσις τῶν ἐξουσιῶν, οὕτω καὶ εἰς τὰ νομικὰ πρόσωπα τὰ ἀσκοῦντα δημοσίας ἐπιχειρήσεις παρατηρεῖται μέλη τοῦ ἀποφασιστικοῦ ὀργάνου νὰ ἐκτελοῦν ὑπηρεσίας διοικήσεως ἢ ἔλεγχων καὶ διοικητικὰ ὄργανα τοῦ ὀργανισμοῦ ν' ἀσκοῦν ἀποφασιστικὰς ἐξουσίας.

10. Τὰ ὄργανα τ' ἀσκοῦντα τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων παρ' ἡμῖν εἶναι κατὰ κανόνα συλλογικῶς ὀργανωμένα. Συνήθως ἐν ἀνώτατον ὄργανον, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, πολλάκις δὲ παρ' αὐτοῦ ὀριζομένη ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου ἢ ἀνώτατον ὄργανον ὑπηρεσιακὸν εἰς ὃ μεταβιβάζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ δύναται νὰ μεταβιβασθῆ μέρος τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ἀσκοῦσι τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν. Ἡ σύνθεσις τῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν λαμβανομένων ἐκ δημοσίων λειτουργῶν, εἰς ἃ πολλάκις προστί-

θενται καὶ πρόσωπα εἰδικῆς ἐμπειρίας ἢ τεχνικῆς καταρτίσεως, σπανιωτέρα δὲ εἶναι ἢ περίπτωσις τῆς συνθέσεως τοῦ Δ.Σ. ἐκ προσώπων ὀριζομένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, λαμβανομένων ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τῶν κατεχόντων εἰδικὰ προσόντα πείρας, γνώσεων καὶ ἡθους διὰ τὴν διοίκησιν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῆς Δ.Ε.Η. Ἐνίοτε προστίθενται καὶ ἐκπρόσωποι αἰρετοὶ ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων παραγωγικῶν τάξεων ἢ συλλογικῶν συμφερόντων, τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς των καθοριζομένου νομοθετικῶς. Τέλος δὲν ὑπάρχει περίπτωσις συμμετοχῆς τοῦ προσωπικοῦ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, πλὴν τῆς περιπτώσεως τῶν Σ.Ε.Κ. Δύο περιπτώσεις ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχουν τῆς ἐπὶ συνεταιριστικῆς βάσεως ὀργανώσεως τοῦ ὀργανισμοῦ: ἐπὶ τοῦ Α.Σ.Ο., εἰς ὃν τὴν πλειοψηφίαν τοῦ Δ.Σ. κατέχουν οἱ ἐκπρόσωποι παραγωγικῶν τάξεων καὶ ἐπὶ τῆς Α.Τ.Ε., εἰς τὸ Δ.Σ. τῆς ὁποίας οὐσιώδης εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐκπροσώπων τῶν συνεταιρισμῶν.

Ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ κράτους ὀρίζονται κατὰ κανόνα ἀνώτατοι ἢ ἀνώτεροι κρατικοὶ ὑπάλληλοι τῶν διαφόρων ἐνδιαφερομένων Ὑπουργείων.

11. Εἰς τὴν ὀργανώσιν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων παρ' ἡμῖν ἐνεφανίσθη καὶ ὁ θεσμὸς τῆς συμβουλευτικῆς διοικήσεως διὰ τῆς ἰδρύσεως παρὰ τῇ δημοσίᾳ ἐπιχειρήσει συμβουλευτικῆς συνελεύσεως ἀποτελουμένης ἐξ ἐκπροσώπων τῶν ἐνδιαφερομένων συμφερόντων: Δ.Ε.Η., Α.Σ.Ο. Ὁργ. Κωπ., Ε.Λ.Κ.Ε.Π.Α. Διὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐπιδιώκεται παρ' ἡμῖν ἡ ἔνταξις τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὸ ἔργον τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, μέσῳ τοῦ δικαιώματος παρακολουθήσεως, γνωματεύσεως καὶ ἐκφράσεως συμβουλῶν ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ τινων γενικῶν ἀποφασιστικῶν ἐξουσιῶν.

12. Αἱ διοικητικαὶ ὑπηρεσίαι τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως εἶναι κατὰ κανόνα ὠργανωμένα κατὰ τὴν συνήθη διοικητικὴν ἱεραρχίαν εἰς ἣν προστίθενται ὑπηρεσιακὰ καὶ πολλάκις τεχνικὰ συμβούλια ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὁργανισμοῦ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τίθεται κατὰ κανόνα ἀνώτατον ὑπηρεσιακὸν μονομελὲς ὄργανον, συνήθως ὀριζόμενον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐξαιρετικῆς ἐμπειρίας καὶ ἰκανότητος ὅπῃ εἰς τὰς παρ' ἡμῖν δημοσίας ἐπιχειρήσεις ἀποτελεῖ τὸ κύριον ὄργανον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὡς εἰσηγητὴς παρὰ τῷ Δ.Σ. καὶ γενικῶς ὡς ἐκφράζον τὴν συνέχειαν τοῦ ἔργου τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὸν συντονισμόν αὐτοῦ. Ὀνομάζεται συνήθως Γενικὸς Διευθυντὴς ἢ Διοικητὴς ἢ Διευθύνων Σύμβουλος ἐνίοτε.

13. Τὸ καθεστῶς τῶν ὑπαλλήλων τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων εἶναι τὸ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ ἐργατικοῦ δικαίου, πολλάκις, ὅμως, ἐφ' ὅσον ἡ δημοσία ἐπιχείρησις προκηρύσσεται ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, τὸ προσωπικὸν αὐτῆς διέπεται ἐν ὅλῳ ὑπὸ τῶν κανόνων τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ συγκεκριμένως τῶν κανόνων τῶν ὑπαλλήλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ δημοσία ἐπιχείρησις δύναται νὰ προσλαμβάνῃ προσωπικὸν κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

14. Ἡ ἔσωτερικὴ ὀργάνωσις τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐν γένει ἐνεργεῖται, κατὰ κανόνα, διὰ κανονιστικῶν πράξεων τοῦ Δ.Σ. αὐτῆς, τούτων πολλάκις ὑποκειμένων εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς δημοσίας διοικήσεως ὡς ἐπὶ Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η., Α.Σ.Ο. Σπανιώτερον ὁ ἔσωτερικὸς ὀργανισμὸς διέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς ἐπὶ τῆς Α.Τ.Ε.

15. Τὰ κεφάλαια τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως προέρχονται κατὰ τὴν

πρώτην αὐτῆς ἴδρυσιν ἐκ τοῦ κράτους, περαιτέρω δὲ αὐτοχρηματοδοτεῖται ἐκ τῶν ἐσόδων τῆς. Πολλάκις ὅμως αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις ἐπιχορηγοῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους εἴτε διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν, ὡς ἡ Δ.Ε. Η, καὶ ὁ Ο.Τ.Ε. ἢ διὰ τὴν κάλυψιν προσωρινῶν δυσχερειῶν αὐτῶν, ὡς ὁ Ο.Λ.Π., εἴτε καὶ σπανιώτερον λόγῳ παγίων ἐλλειμμάτων ὡς οἱ Σ.Ε.Κ. Πολλάκις ὅμως ὁ νόμος παρέσχε εἰς αὐτὰς ἰδίους πόρους, ὡς διαρκεῖς ἔσοδον ὑπὸ τὴν μορφήν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων, εἰδικῶν τελῶν, εἰσφορῶν κ.λ.π.

16. Ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισίς των ἐνεργεῖται πάντοτε δι' ἰδίου προϋπολογισμοῦ, ἀνευ ἀναμίξεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων μετὰ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Τὸ Κράτος ὡσαύτως δὲν μετέχει εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὰ ἔσοδα τῆς ἐπιχειρήσεως χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Μοναδικὴ περίπτωσις συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τὰ κέρδη εἶναι ὁ Ο.Τ.Ε. καὶ ἐκ τῶν κατ' ἐκχώρησιν ἐπιχειρήσεων ἡ Ε.Τ.Ε. καὶ τὸ Διῦλιστήριον.

Ἡ διαχείρισις αὐτῆ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἐνεργεῖται κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ τὰ βιβλία τηροῦνται κατὰ τὸ λογιστικὸν διπλογραφικὸν σύστημα, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ νομικῶν προσώπων ἀναγορευομένων ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς ταιαῦτα ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἐν τῶν ὀριζομένων περιορισμῶν, ἀναφερομένων κυρίως εἰς δικαιώματα ἐγκρίσεως καὶ ἑλέγχων ὑπὸ τῆς διοικήσεως. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου οἱ περιορισμοὶ εἶναι περισσότεροι καὶ δὲν ἐφαρμόζεται τὸ λογιστικὸν διπλογραφικὸν σύστημα, ὑπόκεινται δὲ ταῦτα εἰς τὸν γενικὸν ἑλεγχον τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ὡς ἐπὶ ὅλων τῶν νομικῶν προσώπων τοῦ δημοσίου δικαίου, πλην ὠρισμένων ἐξαιρέσεων ὡς τοῦ Ε.Ο.Κ.

17. Αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις, κατ' ἀκολουθίαν ὄλων τῶν προδιαληφθέντων κανόνων, ὡς αὐτοδιοικούμενοι ὀργανισμοί, δροῦν κατ' ἰδίαν ἀποφασιστικὴν ἀρμοδιότητα καὶ συνεπῶς δὲν ὑφίσταται ἐπ' αὐτῶν ὁ ἱεραρχικὸς ἑλεγχος τῆς νομιμότητος ἐπὶ τῶν πράξεων καὶ ἐνεργειῶν αὐτῶν τῆς δημοσίας διοικήσεως, οὔτε κατὰ μείζονα λόγον ὁ ἑλεγχος τῆς σκοπιμότητος. Ἐν τούτοις πᾶσαι αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις τελοῦν κατὰ νόμον ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν ὠρισμένου Ὑπουργοῦ, ἀναλόγως τοῦ ἀντικειμένου ἐκάστης τούτων. Ἡ ἐποπτεία αὕτη συνίσταται εἰς ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν διοικούντων ταύτας, τὴν ἐγκρίσιν ὠρισμένων ἐκ τῶν πράξεων αὐτῶν, τὸν κατασταλτικὸν ἑλεγχον τῆς διαχειρίσεως καὶ τὴν ἐν γένει παρακολούθησιν τοῦ προγραμματισμοῦ των, τοῦ ἔργου των καὶ τῆς πορείας αὐτῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀσκήσεως συμβουλευτικῆς κατευθύνσεως ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ λήψεως ἀποφάσεως περὶ χρήσεως τῶν γενικωτέρων ἐξουσιῶν, ἃς ἔχει τὸ κράτος, οἷον ἐπιχορηγήσεως, νομοθετικῆς παρεμβάσεως κ.λ.π.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἑλέγχου ἐπὶ τῶν προσώπων, οὔτως ἐκδηλοῦται κυρίως διὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ κράτους, ὅπερ παρέχει αὐτῷ ὁ νόμος, εἰς πλείστας περιπτώσεις, ὀρισμοῦ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τῶν ὀργάνων διοικήσεως τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως καὶ ἀσκήσεως ἐπ' αὐτῶν πειθαρχικοῦ ἑλέγχου ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐγκρίσεως τῶν πράξεων τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, αὕτη κατὰ κανόνα ἐπιβάλλεται ἐπὶ ὠρισμένων ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, ὡς ἐκ τῆς γενικωτέρας αὐτῶν σημασίας, ἰδίᾳ πράξεων ὀργανώσεως καὶ δανεισμοῦ, τιμῶν τῶν παροχῶν, καθορισμοῦ χρησιμοποίησεως κεφαλαίων κ.λ.π. Πολλάκις αἱ περιπτώσεις αὗται ἀυξάνονται, ὥστε ἡ ἐξάρτησις τοῦ Ὄργανισμοῦ ἀπὸ τοῦ Κράτους νὰ εἶναι

λίαν αίσθητή, ὡς ἐπὶ τοῦ Α.Σ.Ο. Συνηθέστερον ὁμως ἡ ἐξάρτησις αὐτῆ εἶναι λίαν περιωρισμένη ὅπως ἐπὶ Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε., Α.Τ.Ε., Ο.Χ.Ο.Α.

Ἐπὶ ἀπόψεως ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως, οὗτος ἀσκεῖται κατασταλτικῶς, ὑπὸ εἰδικῶν Συμβουλίων, συνήθως, συντεθειμένων ἐκ προσώπων ἐγγυήσεως, ἰδίᾳ Συμβούλων Ἐπικρατείας, Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, δικαστικῶν, ἀσκούντων ἐλεγχον νομιμότητος. Τοῦτο ἰσχύει ἐπὶ Α.Τ.Ε., Ο.Χ.Ο.Α. Ε.Ο.Κ., Δ.Ε.Η., Α.Σ.Ο. κλπ.

18. Ὅλαι σχεδὸν αἱ δημοσίαι ἐπιχειρήσεις ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν τῶν ὁποίων καὶ τὸ Δημόσιον.

ε) Κατ' ἐκχώρησιν ἄσκησις δημοσίας ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος παρ' ἡμῖν. Ἡ μορφή αὐτῆ τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, τῆς ὑπὸ εἰδικούς τούτέστιν ὄρους καὶ περιορισμούς παραχωρημένης εἰς ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν, συνήθως μονοπωλιακῶς, ἐπὶ σκοπῶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὠρισμένης οικονομικῆς δραστηριότητος, κηρυχθείσης ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἀνεπτύχθη παρ' ἡμῖν μεταπολεμικῶς. Προπολεμικῶς ἐλάχισται ἦσαν αἱ περιπτώσεις τοιούτων ἐπιχειρήσεων, ὡς ἰδίᾳ, αἱ ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἡ διαχειρίσις τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, διάφοροι δημοτικαὶ ὑπηρεσίαι κλπ. Μεταπολεμικῶς, ἡ ὑπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ κράτους διὰ τῶν οικονομικῶν μέσων τούτου προώθησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ἔθνικοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ βασικῆς σημασίας ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ὅλην ἔθνικὴν οἰκονομίαν, ἤγαγε τὸ κράτος εἰς τὴν ἐκχώρησιν τοιούτων ἐπιχειρήσεων, ἐφ' ὅσον δὲν ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ διαμορφώσῃ ταύτας εἰς ἰδίᾳ αὐτοδιοικουμένας δημοσίας ἐπιχειρήσεις. Τοιαῦτα παραχωρημένα δημοσία ἐπιχειρήσεις εἶναι:

- 1) Αἱ Ἀεροπορικαὶ συγκοινωνίαι.
- 2) Τὰ Ναυπηγεῖα Σκαρμαγκαῖ
- 3) Τὸ Διύλιστήριον
- 4) Τὰ Μεταλλεῖα Λιγνίτου Πτολεμαΐδος
- 5) Ἡ Ἡλεκτρικὴ Ἑταιρία Ἀθηνῶν
- 6) Ἡλεκτρικοὶ Σιδηρόδρομοι Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Κηφισίας
- 7) Ἡ προνομιοῦχος Ἑταιρία Γενικῶν Ἀποθηκῶν
- 8) Ἡ Ἑταιρία Ὑδάτων Ἀθηνῶν
- 9) Ἡ Ἑταιρία Διαχειρίσεως Ὑπεγγύων Προσόδων
- 10) Ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος¹.

1. Βιβλιογραφίαν γενικὴν καὶ κατὰ χώρας περὶ δημοσίων ἐπιχειρήσεων βλ. ἐν Public Enterprise, ed. A. H. Hanson, I. I. A. S. 1955. ἐνθ' αὐτῇ καὶ Δ. C. Psaros, Two Greek public Corporations. Ὁμοίως Δ. C. Psaros, Les sociétés et entreprises publiques en Grèce, ἐν Annales de l'Economie Collective, 1957, σελ. 473 ἐπομ.—Γ. Σπηλιωτοπούλου, Αἱ δημοσῖαι ἐπιχειρήσεις ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἐπ. Δ. Δ., 1958, σελ. 362 ἐπ.—W. Robson, Report, A. Int. S. Pol., Table Ronde, 1954. Β. Lavergne, Le probleme des nationalisations, 1946. W. Robson, Problems of nationalized industrie, 1950. Δ. Κ. Ψαροῦ, Ἐπιχειρήσις δημοσῖα, ἐπιχειρήσις δημοτικὴ, ἐν Ἐγκυκλοπαίδεια Οἰκονομικὴ καὶ Λογιστικὴ, Tom. Ε', 1959.—The Public Corporation, A comparative Symposium, ed. W. Friedmann, 1954.—Ν. Φωτιά, Τοπολογία τῶν Ἐπιχειρήσεων (παραδόσεις) 1947.—Ι. Καραβίδης, Ἡ δημοσῖα Ἐπιχειρήσις, 1953.—J. E. Godchet, les sociétés d'economie mixte et l'ennement du territoire, 1958. Σ. Κορώνη, Ἡ δημοσῖα ἐπιχειρήσις τῆς Σ.Ε.Κ. 1929. Βλ. καὶ Α. Τούση, Νομικὰ πρόσωπα, 1946.

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

I. Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς κρατικῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς.—1. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς Κατοχῆς.—2. Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον.—

II. Ὁργάνωσις καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.—3. Ἱστορία τούτου καὶ ἀρμοδιότητες.—4. Αἱ τεχνικαὶ ἐπιτηδεύσεις.—5. Αἱ οἰκονομικαὶ διοικήσεις.—

III. Ρυθμίσεις καὶ ἔλεγχοι τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.—6. Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῆς ἰδρύσεως, ἐπεκτάσεως κλπ. βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν.—7. Ὁ τεχνολογικὸς ἔλεγχος τῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν ἐγκαταστάσεων.—8. Ὁ ἔλεγχος τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων.—9. Ὁ ἔλεγχος τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων.—10. Ἡ βιομηχανία τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.—11. Ἡ Δημοσία Ἐπιχειρήσις ἠλεκτροισμοῦ.—12. Ἡ δημοσιοποίησις τῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων.—13. Μέτρα προστασίας ἐγγυορίων βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.—14. Εἰδικὴ προστασία τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.—15. Ἀναγκαστικαὶ ἐνώσεις ἐπιχειρήσεων.—16. Εἰδικαὶ ρυθμίσεις κλάδων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.—17. Ἡ διοικήσις μεταλλείων καὶ ὀρυχείων.—18. Ὁ κρατικὸς προγραμματισμὸς τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως.—19. Ἐκμετάλλεισις ἰχθυοτροφείων καὶ ρυθμίσις ἀλιείας.—20. Ὁργάνωσις καὶ ἐκμετάλλεισις ἀλκῶν.—21. Κέντρον παραγωγικότητος.—22. Συμπεράσματα.—

IV. Ἡ χρηματοδοτήσις τῆς βιομηχανίας.—23. Γενικά.—24. Σκοπὸς τῆς χρηματοδοτήσεως.—25. Τὰ προβλήματα τῆς χρηματοδοτήσεως.—26. Ἱστορία τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας παρ' ἡμῖν.—27. Ἡ διαδικασία καὶ οἱ κανόνες τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας.—28. Τὸ πρόβλημα τοῦ ὄργανου τῆς χρηματοδοτήσεως.—29. Εἰδικωτέρα ἐνίσχυσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων.—

I.

Ἱστορία τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς παρ' ἡμῖν.

I. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς Κατοχῆς: Βιομηχανικὴν πολιτικὴν λέγοντες νοοῦμεν τὴν παρέμβασιν τοῦ κράτους, διὰ τῆς, συμφώνως πρὸς τὴν γενικωτέραν οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν πολιτικὴν αὐτοῦ, ρυθμίσεως κανονιστικῶς τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος ἐν γένει καὶ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν συναφῶν προληπτικῶν ἢ κατασταλακτικῶν ἐλέγχων καὶ ἐποπτείας, ἢ τέλος διὰ τῆς ἀναλήψεως τομέων βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ ἐκμεταλλεύσεων καὶ τῆς προστασίας, ἐνισχύσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κράτους διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἤρρησε νὰ ἐκδηλωθῇ παρ' ἡμῖν καὶ δύνатаί τις εἰπεῖν ὅτι δολόκληρος ὁ 19ος αἰὼν παρήλθεν ἀνευ

βασικῶν καὶ σοβαρῶν μέτρων ὑπὲρ τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἐνδεικτικῶν εἶναι ὅτι μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1910 ἰδρύθη τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ὑπῆρξεν ἡ καθυστέρησις αὕτη μία τῶν σοβαρωτέρων αἰτιῶν τῆς ὅλης οἰκονομικῆς ὑποαναπτύξεως, ἧς τὰς συνεπείας ἔχομεν σήμερον πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτε ἀγωνιζόμεθα νὰ ἐκφυγῶμεν τοῦ ἐξ αὐτῆς δημιουργηθέντος κλοιοῦ.

Οὕτω μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, τὰ σπανίως ἐκδηλούμενα κρατικὰ μέτρα ὑπὲρ ἐπιβροθήσεως τῆς ἔθνικης οἰκονομίας, περιορίζονται κατὰ κανόνα κυρίως εἰς τὰς εὐνοϊκὰς δασμολογικὰς μεταχειρίσεις. Τὸ Διάταγμα τῆς 9-1-1837 τοῦ Ὁθώως, δι' οὗ συνεστήθη Ἡπιτροπὴ ἐμφυχώσεως τῆς βιομηχανίας, παρέμεινεν ἄνευ τινὸς περαιτέρω ἐφαρμογῆς. Τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1889 θεσπισθὲν νέον δασμολόγιον, λίαν προστατευτικὸν καὶ ἡ συνεχὴς μέχρι τοῦ 1895 ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος ὑπεβόηθησαν τὴν σχετικὴν ἀνάπτυξιν βιοτεχνικῆς μόνον τότε ὑφισταμένης παραγωγῆς, λίαν ἄλλωστε περιορισμένης. Δὲν ἔλειψαν ὁμῶς καὶ τινα ἐνίοτε εἰδικὰ μέτρα. Ἀναφέρεται χορηγίασι δασμολογικῆς ἀτελείας εἰς τινα Φωτεινὸν πρὸς Ἴδρυσιν βυμβακοκλωστήριον εἰς Πάτρας, ἀτελείας ἀναφερομένης εἰς εἰσαγωγὴν μηχανημάτων καὶ πρώτων ὑλών. Τὸ 1871 θεσπίζεται νόμος περὶ ἀτελοῦς εἰσαγωγῆς βόμβεκος πρὸς κατεργασίαν καὶ βραδύτερον ψηφίζονται καὶ ἄλλοι τινὲς σχετικὸι εἰδικοί νόμοι. Τὸ 1878 καταργεῖται ὁ εἰσαγωγικὸς ἔσμος ἐπὶ τοῦ βυμβακος καὶ τοῦ βυμβακοσπόρου. Ἀνάλογος νόμος ψηφίζεται καὶ τὸ 1901. Τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1912 εἰσάγεται ὁ θεσμὸς τῆς διοικητικῆς ἀυτονομίας ἐπὶ τῆς βιομηχανίας, ἐπὶ σκοπῶν προστασίας τῆς δημοσίας ὑγείας, ἀσφαλείας καὶ τάξεως. Διὰ τοῦ νόμου τούτου¹ εἰσάγεται τὸ πρῶτον τὸ σύστημα τῆς προηγουμένης τεχνολογικῆς ἀδείας πρὸς Ἴδρυσιν βιομηχανικοῦ ἐργαστασίου. Ἄλλ' ἡ ἀδεῖα αὕτη δὲν εἶναι ἀδεῖα ἀναφερομένη εἰς τὴν σκοπιμότητα τῆς ἰδρύσεως τῆς βιομηχανίας, διὰ τῆς ἐρευνῆς τῶν οἰκονομικῶν ὄρων εὐδοκιμῆσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, περὶ ἧς κατωτέρω, ἀλλ' εἶναι ἀδεῖα διοικητικῆς ἀυτονομίας ἀναφερομένη εἰς τὴν διαπίστωσιν καὶ ρύθμισιν τῶν τεχνικῶν ὄρων τοῦ ἰδρυομένου ἐργαστασίου ἀπὸ ἀπόψεως ὑγείης, ἀσφαλείας, κοινῆς ἡσυχίας, προστασίας ἐργαζομένων κλπ. Πρὸς τοῦτο τὰ ἐργαστασία διακρίνονται εἰς 4 κατηγορίας: α) τὰ ἐπικίνδυνα ἐκρήξεως, β) τὰ ἀθυγιεινὰ καὶ ἐπιβλαβῆ διὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν, γ) τὰ προκαλοῦντα θόρυβον, δ) πάντα τὰ λοιπὰ.

Ἄλλ' ἡ κυρίως κρατικὴ βιομηχανικὴ πολιτικὴ, διὰ παρεμβατισμοῦ τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος, ἐμφανίζεται ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου καὶ δι' ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923. Τότε τῶν πρώτων τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ ἐκβιομηχανισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ὅπερ καθίσταται ἐπιτακτικότερον λόγῳ τῆς σωρεύσεως εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας μεγάλων μαζῶν μὴ ἀπασχολουμένων πληθυσμοῦ, προσφύγων ἰδίας, ἀλλὰ καὶ ἀπολυομένων τῶν τάξεων, τραυματιῶν καθὼς καὶ πλεονάζοντος ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Οὕτω ὁ ν. 2498/1922 «περὶ παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς βιοτεχνίας» θεσπίζει τὰ πρῶτα βασικὰ μέτρα τοῦ κράτους διὰ τὴν ἐπιβροθήσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας. Παραλλήλως διὰ τοῦ ν. 2190/1920 «περὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν» διαμορφοῦται ὁ θεσμὸς τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, ἧτοι μορφῆς ἐπιχειρήσεως δι' ἧς εὐχερένεται ἡ συγκέντρωσις κεφαλαίων διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Διὰ τοῦ νόμου τούτου 2498 τὰ κύρια μέτρα τῆς δημοσίας παρεμβάσεως εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Κανόνες δι' ὧν διευκολύνεται ἡ ἀπόκτησις ἀκινήτων διὰ τὴν ἰδρυσιν ἢ ἀξιόλογον ἐπέκτασιν ἐργαστασίων. Πρὸς τοῦτο ἐπιτρέπεται ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωσις ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων ἢ κοινοτικῶν κτημάτων. Ὡσαύτως παραχωρεῖται δωρεὰν δικαίωμα ἐπιφανείας ἢ χρήσεως ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Πρὸς τούτοις ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιβολὴ ἐμπραγμάτων δουλείας ἐπὶ ἰδιωτικῶν κτημάτων.

β) Ἀνωνυμοὶ ἑταιρεῖαι βιομηχανικαί, ἐπεκτείνουσαι τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἢ ἰδρυόμεναι πρὸς ἄσκησιν βιομηχανίας, ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου καθαρῶς προσόδου ἐπὶ τῶν μερισμάτων τῶν διανεμομένων πρὸς τοὺς μετόχους αὐτῶν. Ὡσαύτως προβλέπονται ἀπαλλαγαὶ ἀπὸ δασμολογικῶν τελῶν διὰ μηχανὰς καὶ πρώτους ὑλὰς διὰ βιομηχανικὰς ἐγκαταστάσεις.

γ) Τὰ προϊόντα τῆς ἔγχωριου βιομηχανίας προτιμῶνται κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἐνεργουμένης δημοπρασίας καὶ ὅταν ἡ τιμὴ τούτων εἶναι κατὰ 5% ὑπερτέρα τῶν προϊόντων τῆς ἀλλοδαπῆς.

δ) Παρέχονται ἐκπτώσεις ἐπὶ τῶν σιδηροδρομικῶν κομιστῶν.

Τὸ γενικώτερον ὅμως μέτρον προστασίας εἶναι τὸ διὰ τοῦ δασμολογίου. Τὸ νέον δασμολόγιον τοῦ ἔτους 1923, ὑπερεδίπλωσάσε τὴν προστασίαν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων γενικῶς².

1. Ν. ΔΚΣΤ/1912.

2. Βλ. Δ. Καλλιτσινούκη Ἐφαρμοσμένη Πολιτικὴ Οἰκονομία, 1957, σελ. 22.

Πρὸς τούτοις τὸ Ν.Δ. τοῦ ἔτους 1923 περὶ χρηματιστηρίου ἐμπορευμάτων ἐπιβου-
θεῖ τὴν διαπραγματεύσιν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων.
Ἄλλὰ ἰδίᾳ μετὰ ταῦτα ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1932 ἐγκατάλειψις τῆς χρυσῆς βάσεως καὶ ἡ
ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος συμβάλλουσι πολὺ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν εισαγωγῶν
καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ ἐντεύθεν εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς ἐν
συνδυασμῷ πρὸς τοὺς ἐπιβληθέντας περιορισμοὺς εισαγωγῶν¹.

Περαιτέρω χορηγεῖται ἡ εὐχέρεια ἀτέλους εισαγωγῆς πρώτων ὑλῶν πρὸς βιομηχα-
νοποίησιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξαγωγῆν τῶν ἐξ αὐτῶν παραχθέντων προϊόντων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1925 θεσπίζεται ὁ νόμος 3305 περὶ ἰδρύσεως βιοτεχνικῶν καὶ ἐπαγ-
γελματικῶν ἐπιμελητηρίων.

Τὸ ν.δ. τῆς 26—11—1925 λαμβάνει πλέον συγκεκριμένην θέσιν διὰ τὴν προώθησιν τῆς
ἀναπτύξεως μεγάλων οἰκονομικῶν βιομηχανικῶν μονάδων (κεφαλ. ἀξίας 30.000 λιρ.).
Πρὸς αὐτὰς παρέχεται ἡ ἐξῆς εἰδικὴ μεταχείρισις: α) προνόμιον ἀποκλειστικῆς ἐκμεταλ-
λεύσεως ὀρισμένου βιομηχανικοῦ εἶδους μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερβῇ τὴν διετίαν, β) ἀτέλεια
εἰσαγωγῆς πρώτων ὑλῶν ἐφ' ὅσον αὐταὶ δὲν παράγονται ἐπαρκῶς ἐν Ἑλλάδι, γ) ἀτέ-
λεια εισαγωγῆς πρὸς ἐπανεξαγωγήν. Οὕτω εἰς τὰ μέτρα ταῦτα βλέπομεν καὶ τὴν ἀναγνώ-
ρισιν μονοπωλιακῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς ἐπὶ σκοπῷ προωθήσεως τῆς ἀναπτύξεως
τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας. Τὸ μέτρον ἐν τούτοις τοῦτο δὲν ἔτυχεν ἐφαρμογῆς καὶ ἔκτοτε
ἐγκατελείφθη.

Κατὰ τὸ ἔτος 1927 θεσπίζεται καὶ τὸ σύστημα τῆς πριμοδοτήσεως ἐγχωρίων προϊόν-
των ἐπὶ σκοπῷ διευκολύνσεως τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν. Οὕτω παρέχονται 10 δρχ. κατὰ χι-
λιόγρ. καπνοῦ ὑπὸ τοῦ κράτους εἰς τὰς καπνοβιομηχανίας τὰς ἐξαγοῦσας σιγαρέττα.

Παραλλήλως καὶ ἡ βιομηχανικὴ πιστοδότησις ἀρχίζει νὰ λαμβάνῃ συστηματικὴν
μορφήν μέσω τῆς ἰδρύσεως τῆς Hellenik Corporation μὲ κεφάλαια 1 ἐκ. λιρ. ἐπὶ σκοπῷ
συστηματικοῦ βιομηχανικοῦ δανεισμοῦ, χρηματοδοτουμένην ὑπὸ δύο ξένων τραπε-
ζῶν, μιᾶς Ἀγγλικῆς Παθηρῶ καὶ μιᾶς Ἀμερικανικῆς Spreyer. Τὴν ἐκβιομηχανίαν ἐπι-
βοηθεῖ καὶ ἡ κατὰ τὸ 1928 διχοτόμησις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς
Τρ. Ἑλλάδος. Κατὰ τὸ ἔτος 1928 διαγράφονται οὕτω σαφῶς ποῖα εἶναι αἱ ἐπιδιώξεις
τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανικῆς τάξεως κατέναντι τοῦ κράτους ἅς τοῦτο κατὰ ἕνα μέσον
ὄρον καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τείνει νὰ ἱκανοποιήσῃ². Ἦσαν δὲ αὐταί:

1. Βιομηχανικαὶ ἀτέλεια εισαγωγῶν.
2. Εἰδικαὶ μειώσεις κομίστρων.
3. Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις διὰ τὴν δημιουργίαν ἐξειδικευμένης ἐργασίας.
4. Πλήρης δασμολογικὴ προστασία.
5. Εὐρεία βιομηχανικὴ πίστις.
6. Εἰδικῶν σύστημα βιομηχανικῆς ὑποθήκης.
7. Εἰδικὴ φορολογικὴ μεταχείρισις εἰς τοὺς ὑπὲρ τρίτων φόρους.
8. Ὄργανωσις συστήματος ἐμπορικῶν συμβάσεων μετὰ τῶν ξένων χωρῶν πρὸς
ἐξασφάλισιν καὶ εισαγωγῆν πρώτων ὑλῶν.
9. Περιορισμὸς φιλεργατικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς.

Τὸ ἔτος 1930 παρουσιάζει νέον σταθμὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς
διὰ τὸ ν. 4536/1930 περὶ προαγωγῆς τῆς βιομηχανίας. Διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θεσπιζομένων
κανόνων παρέχονται εὐεργετήματα καὶ εἰδικαὶ μεταχειρίσεις ἀνάλογοι ἀλλ' εὐρύτεραι τῶν
χορηγηθεισῶν διὰ τοῦ ἀρχικοῦ νόμου 2948.

Ὁ Ν. 4580/1930 ἐκδοθεὶς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς χρεωκοπίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην με-
γάλης τινὸς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως καθώρισεν ἐδικοὺς ὄρους μεταχειρίσεως τῆς
ἐν πτωχεύσει βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπὶ σκοπῷ προστασίας τῶν πιστωτῶν καὶ με-
τόχων. Κατὰ τοὺς νόμους αὐτοὺς ἡ ἐταιρεία δύναται ἐφ' ὅσον συντρέχουν ὀρισμένοι ὅροι
νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν πιστωτῶν αὐτῆς οἷτινες συνεχίζουσι
τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

Οἱ ν. 4607 καὶ 4782/1930 παρέχουν νέας εὐνοϊκὰς δασμολογικὰς μεταχειρίσεις εἰς τὴν
ἐγχώριον βιομηχανίαν.

Παραλλήλως, α) παρέχονται ἐκπτώσεις εἰς τὰ κόμιστρα 20% διὰ τὰς πρώτας ὕλας
καὶ 25% διὰ τὰ προϊόντα, β) ὀργανοῦται δανεισμὸς ἐπὶ ὑποθήκῃ βιομηχανικῶν ἐγκατα-
στάσεων (ν. 4211/1930), γ) προβλέπεται ἡ παροχὴ ὑπὸ τοῦ κράτους συνεγγυήσεως μετ'
ἄλλων Τραπεζῶν ὑπὲρ βιομηχανικῶν δανείων (ν. 4557/1930) κ.λ.π.

1. ν. 5426/1931.

2. Πλ. τὰς ἐπιδιώξεις ταύτας ἐν Γ. Ἀνστασσοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Βιο-
μηχανίας τῆμ. Γ' 1951.

τὰς βιομηχανικὰς ἐξορύξεις μετάλλων φυταζωοῦν μέχρι τοῦ 1953 καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1954, ὁ δείκτης τῆς παραγωγῆς προϊόντων τοῦ ὑπεδάφους (ἐξαιρέσει τοῦ λιγνίτου) εὐρίσκεται ἀκόμη μόνον εἰς τὸ 80'. Ἐπιβάλλεται ὁμῶς ἡ εἰδικότερα ἐξέτασις τῆς καταστάσεως βιομηχανικῆς-βιοτεχνικῆς παραγωγῆς ἵνα κατανοηθῇ ἡ ἔκτασις τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους.

Οὕτω θὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω : α) τὸ πρόβλημα τῆς ἐνεργείας, β) τὸν βιομηχανικὸν ἐξοπλισμὸν, γ) τὰς ἐλαφρὰς βιομηχανίας, δ) τοὺς πόρους τοῦ ὑπεδάφους καὶ ε) τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἐπενδύσεων.

α'. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐνεργείας : Εἰς τὰ βορειο-ἀνατολικά τῆς Ἑλλάδος ὑφίστανται αἱ πλεον ἐνδιαφέρουσαι δυνατότητες δι' ὕδρο-ἠλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις. Ὁ Νέστος δύναται νὰ προμηθεύσῃ ὁσπὺς φαίνεται 500.000 κιλοβάτ ἐτησίως. Ὁ Βόδος πλησίον τῆς Ἐδέσσης δύναται μὲ 70.000 κιλοβάτ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν περιοχὴν τῆς Θεσ/νίκης, δευτέρως πόλεως τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν Νότιον Μακεδονίαν μία σημαντικὴ ἐγκατάστασις θὰ ἴδωτο νὰ γίνῃ ἐπὶ τοῦ Ἀλιάκμονος ὁ ὅποιος διασχίζει δύο στενὰ διαβάσεις. Διὰ τὴν Ἠπειροῦν καὶ τὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα καθιερώθησαν σχέδια, καθ' ἃ ἡ διαρρύθμισις τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου θὰ ἔθετε τέρμα εἰς τὰς πλημμύρας καὶ θὰ περιεῖχεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν βιομηχανικὴν τῶν περιοχῶν πόσιμον ὕδωρ καὶ ἐνέργειαν. Ἀντιθέτως ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Κρήτη εἶναι πτωχεαὶ εἰς ὕδροηλεκτρικὰς δυνατότητας.

Ἡδὴ ἐπερατώθη ἡ πρώτη φάσις ἐκ τεσσάρων ἔργων : ἐν ἐργοστάσιον θερμικῆς ἐνεργείας εἰς τὸ Ἀλιβέρι παρὰ τὴν Χαλκίδα, δυνάμεως 80.000 κιλοβάτ, 3 ὕδροηλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις συνολικῆς δυνάμεως 100.000 κιλοβάτ εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὴν Ἠπειροῦν καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπὶ τοῦ Βόδα. Ἡ παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἡ ὅποια ἀνήρχετο εἰς 700 ἑκατομμύρια κιλοβάτ κατὰ τὸ 1950 φθάνει ἤδη τὸ ἐν δισεκατομμύριον περίπου. Ὁ δείκτης τῆς συνολικῆς παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας φθάνει ἀπὸ 240 κατὰ τὸ 1951 εἰς 294 κατὰ τὸ 1953 καὶ εἰς 323 κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον τοῦ 1954. Μία δευτέρα φάσις τῶν ἔργων τῆς ὁποίας ἡ λήξις προβλέπεται διὰ τὸ 1960 περιλαμβάνει ἐν θερμικὸν ἐργοστάσιον εἰς τὴν Πτολεμαίδα, ὅπου ὑφίστανται τὰ μεγάλα κοιτάσματα λιγνίτου καὶ δύο μεγάλα ὕδρο-ἠλεκτρικὰ ἐγκαταστάσεις ἐξ ὧν ἡ μία εἰς τὴν Θεσσαλίαν (84.000 κιλοβάτ) καὶ ἡ ἄλλη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου 180.000 κιλοβάτ. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ σχέδιον τὸ ὅποιον εὐρίσκεται ἤδη ὑπὸ πραγματοποιήσιν ἰσθ' ἐπιτρέψῃ νὰ καταστῇ κανονικὴ ἡ διαρροὴ τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ. Ὅταν θὰ ἀποπερατωθῶν αὐτὰ τὰ ἔργα τὰ 45%, περίπου τῶν πόρων τῆς χώρας εἰς λευκὸν γαιάνθρακα θὰ ἔχουν διαρρυθμισθῇ διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἀλλὰ ὁ ὑπολογισμὸς ὑπὸ τοῦ ΟΗΕ τοῦ ὕδρο-ἠλεκτρικοῦ δυναμικοῦ εἰς 800.000 κιλοβάτ δὲν ὑπολείπεται τῆς πραγματικότητος.

Ἡ Ἑλλάς προσπαθεῖ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν γαιάνθρακος διὰ τῆς ἐξορύξεως λιγνίτου. Ἡ παραγωγή ἤρξησε εἰς μέγα βαθμὸν μετὰ τὸν πόλεμον ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ ἀποθέματα δὲν ἔλαβον τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν. Τὸ πετρέλαιον εἰσάγεται ἀλλ' ἤδη ἡ κατασκευὴ διυλιστηρίων θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξοικονόμησιν σημαντικοῦ ποσοῦ συναλλαγματος. Ἡδὴ τὸ πετρέλαιον καὶ τὰ πετρελαιοειδῆ ἀγοράζονται ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐνῶ ἡ γειτνίασις τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς καὶ τὰ δεξαμενόπλοια τὰ ὅποια διαθέτουν οἱ Ἕλληνες ἐφοπλισταὶ θὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἐξαγωγήν τοῦ ἀκαθάρστου προϊόντος τοῦ ὁποίου ἡ κατεργασία θὰ γίνεταί ἐπὶ τόπου.

β) Εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας : Ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία παρουσιάζει, τρία εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ. Ἡ δραστηριότης τῆς συγκεντρῶται εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς καὶ αὐτὸ ὀφείλεται εἰς πολλοὺς λόγους : Εἰς τὴν ἔλλειψιν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὴν μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, πολὺ δραστηρίον, ἀνασυγκροτηθέντα κατὰ προτεραιότητα, εἰς τὴν ὑπάρχον ἀσθὼν ἐργατικῶν χειρῶν λόγῳ τῆς συρροῆς μεγάλου ἀριθμοῦ προσφύγων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, εἰς τὴν συγκεντρωτικότητα τῶν οικονομικῶν δυνάμεων, ἣν ἐπέτειεν ἡ πολιτικὴ καὶ εἰς τὴν

1) Δείκται τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς 1939-100

	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Γενικὸς δείκτης.....	73	87	110	125	124	141	172
Ἡλεκτρ. ἐνέργεια.....	148	178	210	240	256	294	340
Κλωστοϋφαντουργία.....	70	79	107	124	117	127	151
Βιομ. χημ. προϊόντων.....	60	77	90	110	98	114	160
Μεταλλουργία.....	54	62	82	98	100	118	164
Βιομ. εἰδῶν διατροφῆς.....	69	79	102	114	112	124	151
Παραγωγή μετάλλων.....	20	16	24	45	64	110	—

έλλειψιν γενικής ανάπτυξεως έργων υποδομής εις τήν χώραν. Τò δεύτερον χαρακτηριστικόν τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ μάλλον βιοτεχνίαν παρά πραγματικὴν βιομηχανίαν, ἢ, ἵνα ἐκφρασθῶμεν ἀκριβέστερον, συνυπαρχούν χιλιάδες μικρῶν ἐργαστηρίων ἀτασθαλοῦντων ὀλίγα πρόσωπα καί μερικά μεγάλα ἐργοστάσια ἐγκατεστημένα εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ ἀλλαχοῦ. Τò τρίτον χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι ἡ βιομηχανία εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ἐντῶνας ἡμιμονοπωλιακῆν. Εἰς τὴν κλωστοϋφαντουργίαν ὅπως καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν χημικῶν προϊόντων ἐξ περιπτου ἐπιχειρήσεις ἔχουν οὐσιαστικῶς μονοπωλήσει τὴν παραγωγὴν. Εἶναι φανερόν ὅτι ταιαύτη κατάστασις πραγμάτων ἐνν εὐνοεῖ τὴν πτώσιν τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν τιμῶν πωλήσεως!

γ) Ἐλαφραὶ βιομηχανίαι: Οὐδεμία σχεδὸν βαρεῖα βιομηχανία ὑφίσταται καὶ αὐτὸ ὀφείλεται πρὸ παντὸς εἰς τὴν μικρὰν ποσότητα τῆς διαθέσιμου ἐνεργείας, ἡ δὲ σιδηρουργία καὶ ἡ μηχανουργία μόνον τὰ 8% τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐλαφρῶν βιομηχανιῶν ἀντιπροσωπεύουν. Ἀντιθέτως ἡ κλωστοϋφαντουργία ἐρχεται ἐπὶ κεφαλῆς, μὲ καθαρόν εἰσόδημα 2,000 δισεκατομμυρίων δρχ. τοῦ 1951, προηγουμένη τῶν βιομηχανιῶν εἰδῶν διατροφῆς τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα κυμαίνεται μεταξὺ 1000 καὶ 1200 δισεκατομμυρίων. Αἱ ἐπιχειρήσεις κλωστοϋφαντουργίας καὶ ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων ἀντιπροσωπεύουν ὁμοῦ τὰ 45% περίπου τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν ἐλαφρῶν βιομηχανιῶν.

Ἡ βαμβακοϋργία εἶναι ἡ περισσότερον συγχρονισθεῖσα βιομηχανία ἀπὸ τοῦ 1945. Λόγω τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τοῦ βάμβακος δὲν ἐξαρτᾶται πλέον ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν διὰ τὸν ἀνεφοδιασμόν τῆς εἰς πρώτην ὕλην. Ἀναποκρίνεται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ζήτησιν καὶ ἡ ποιότης τῆς δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τῆς παραγωγῆς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ παραγωγή νημάτων ἠξήση ἀπὸ 16.000 τόνους κατὰ τὸ 1938 εἰς ποσότητα ὑπερβαίνουσαν τοὺς 20.000 τόνους κατὰ τὸ 1951. Ἡ παραγωγή ὑφασμάτων ἀνῆλθεν ἀπὸ 6.000 τόνους κατὰ τὸ 1930 εἰς 14.000 τόνους κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τὰ ἔτη 1950-1953.

Ἡ ἔριουργία εἰσάγει ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Ν. Ζηλανδίαν ἔριον τοῦ ὁποῖου ἔχει ἀνάγκην (μεταξὺ 5 καὶ 6.000 τόνων). Ἡ κατάσταση τῆς εἶναι ὀλιγώτερον ἱκανοποιητικὴ. Ἡ παραγωγή τῆς ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατον ὄριον μὲ 5000 περίπου τόνους κατὰ τὸ 1950 καὶ κατὰ τὸ 1951, ἀλλ' ἐσημειώθη κόμψις κατὰ τὸ 1952 καὶ κατὰ τὸ 1953. Εἰς ἀίμοφτέρας τὰς περιστάσεις, προκειμένου περὶ βάμβακος ἡ ἔριου, ἡ προσπάθεια ἐξοπλισμοῦ καὶ ἀναδιοργανώσεως πρέπει νὰ συνεχισθῇ διότι σημαντικόν ποσοστὸν τοῦ ὕλικου ἔχει ἀχρηστευθῆ.

Ἐπάρχουν ἐπίσης ἐργοστάσια τεχνητῶν ἰνῶν. Σημιοῦται ἐπιβράδυνσις τοῦ ρυθμοῦ τῆς δραστηριότητος τῆς βιομηχανίας ταύτης, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὅλα τὰ στάδια τῆς προεργασίας διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τῶν ὑφασμάτων, μολοντί ἡ βιομηχανία αὕτη εἶναι ἤδη εἰς θέσιν ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν ξένον συναγωνισμόν. Ἡ ἐπιβράδυνσις αὕτη ὀφείλεται ταῦτοχρόνως εἰς τὴν πτώσιν τῶν διεθνῶν τιμῶν καὶ εἰς τὴν φιλελεύθεραν ἐμπορικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Κυβέρνησις χωρὶς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ προστατευτικὰ δασμολόγια, τὰ ὁποῖα εἶχον ὑποβοηθήσει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τομέως αὐτοῦ τῆς βιομηχανίας, ἐπιβάλλει δασμοὺς μετρίου εἰς τὴν εἰσαγωγὴν βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ὑφασμάτων ἐκ τεχνητῆς μετάξης.

Ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων ἐσημείωσε καὶ αὕτη προόδους μετὰ τὸν πόλεμον. Προηθεύει χημικὰ λιπάσματα (ὑπερφωσφορικά), θεικόν δξύ, βαφὰς καὶ βερνίκια, ἐκρηκτικὰς ὕλας. Ἐπάρχει καὶ βιομηχανία ὑαλοποιίας καὶ ἡ προσφάτως δημιουργηθεῖσα βιομηχανία φαρμακευτικῶν προϊόντων εὐημερεῖ ἤδη.

Τὸ σχέδιον τοῦ συγχρονισμοῦ προβλεπεῖ αὐξήσιν καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν ἀζωτοχῶν λιπασμάτων τῶν ὁποίων ἡ γεωργία ἔχει ἐπείγουσαν ἀνάγκην διότι τὰ 60% τῶν γαιῶν στεροῦνται ἀζώτου καὶ φωσφορικῶν. Τὸ καθαρόν εἰσόδημα τῆς βιομηχανίας χημικῶν προϊόντων ἀνῆρχετο κατὰ τὸ 1953 εἰς 670 δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἦτοι εἰς τὰ 10,7% τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν ἐλαφρῶν βιομηχανιῶν.

Ἡ κατασκευὴ πλινθῶν καὶ τσιμέντων ὑπῆρξε πολὺ δραστηρία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διότι ἔπρεπε ν' ἀναποκριθῇ πρὸς τὴν ζήτησιν τῶν σεισμοπλήκτων. Ἡ ἀνοικοδόμησις ἤχθη ἀρκετὰ ταχέως εἰς αἴσιον πέραις 200.000 περίπου οἰκίας ἐπεσκευάσθησαν

1. Κατὰ τὸν Α. Δαμασκηνίδην, Ἡ διχρόνωσις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας 1958, ἐν Ἐγκυκλοπαίδειᾳ Οἰκονομικῆ καὶ Λογιστικῆ Τόμ. Δ', σελ. 578, ἐπὶ 187 κατηγοριῶν ἐν συνόλῳ ἐπιχειρήσεων, 26 κατηγορίαι εἶναι μονοπωλιακαί, ἐκάστης κατηγορίας τούτων περιλαμβάνουσίν τι μὲν ἐπιχειρήσεων, 90 κατηγορίαι ὀλιγοπωλιακαί, ἐκάστης περιλαμβάνουσίν 2-10 ἐπιχειρήσεις, ἐπὶ 42 κατηγοριῶν ἄλλων ἐκάστη περιλαμβάνει 11-25 ἐπιχειρήσεις καὶ 23 κατηγορίαι ἐκάστη περιλαμβάνει 26-100 ἐπιχειρήσεις.

καί ὁ δείκτης τῆς παραγωγῆς τῶν ὑλικῶν οἰκοδομῆς καί τῶν εἰδῶν τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῆς βιομηχανίας τῶν οἰκοδομῶν μὲ βάση 1938—100 ἀνῆλθε εἰς 120 κατὰ τὸ 1951, εἰς 154 κατὰ τὸ 1952, εἰς 192 κατὰ τὸ 1953, εἰς 210 κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1954. Αἱ ἐπενδύσεις εἰς κατοικίας ἀντιπροσωπεύουν τὰ 30 % τῶν ἀκαβαρίστων ἐπενδύσεων εἰς ἀκίνητοποιημένον κεφάλαιον. Τέλος ἡ τσιμεντοურγία τῆς ὁποίας αἱ ἐγκαταστάσεις εἶναι συγχρονισμέναι ἔξαιρει εἰς τιμὰς ἱκανοποιητικὰς εἰς τὰς ξένας ἀγοράς. Ἡ κατὰ κάτοικον παραγωγή ἤξησησεν ἀπὸ 75% ἕως 80% ἐν σχέσει πρὸς τὸ 1938.

δ) Οἱ πόροι τοῦ ὑπεδάφους: Ἡ παραγωγή μετάλλων καὶ μεταλλευμάτων ἐπαυτίρησεν βραδέως. Αἱ ἐγκαταστάσεις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἢ κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἡ παραγωγή μόνον κατὰ τὸ 1950 πράγματι ἐπανέληθη. Ἡ ἀνασυγκρότησις καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν μεταλλείων θ' ἀπαιτήσῃ ἀρκετὰ μακρὸν διάστημα, αὐτὸ δὲ ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν κυρίων μελημάτων τῆς Κυβερνήσεως ἢ ὅποια ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πόρων τοῦ ὑπεδάφους. Ἡ Ἑλλάς παρήγεν ἐτησίως κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν τοῦ πρῶτου παγκοσμίου πολέμου δεκαετίαν 500.000 τόνους σιδηρομεταλλεύματος καὶ πυρίτου ἀλλὰ κατόπιν ἡ ἐξόρυξις ἐμειώθη. Βραδέως θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παλαιὸν ἐπίπεδον. Αἱ ἐξαγωγαὶ σιδηρομεταλλευμάτων ἀνῆλθον εἰς 41.000 τόνους κατὰ τὰ 1950, εἰς 100.000 τόνους κατὰ τὸ 1953. Τὰ ἀποθέματα ὑπολογίζονται εἰς 57.000.000 τόνους. Κοιτάσματα πυριτῶν ὑπολογιζόμενα εἰς 2.500.000 τόνους ὕφισταται εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ εἰς τὴν Χαλκιδικίην. Αἱ ἐξαγωγαὶ ἐπανέληθησαν εἰς κλίμακα μικροτέραν τῆς προπολεμικῆς.

Τὰ ἀποθέματα μὴ σιδηρούων μετάλλων εἶναι σημαντικὰ. Ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν κοιτασμάτων μολύβδου καὶ ψευδαργύρου ἦτο πολὺ ἐντατικὴ εἰς τὰ μεταλλουργεῖα Λαυρίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος. Τὰ ἤδη ὑφιστάμενα ἀποθέματα ὑπολογίζονται εἰς 120.000 τόνους διὰ τὸν μολύβδον καὶ εἰς 150.000 τόνους διὰ τὸν ψευδαργύρον. Ἡ παραγωγή μεταλλευμάτων ψευδαργύρου ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1953 εἰς 5.200 τόνους. Ὑπάρχει ἀφ' ἑτέρου μαγγάνιον, ἐξαγόμενον ἤδη προπολεμικῶς, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὰ ἀποθέματα δὲν ὑπερβαίνουν τοὺς 220.000 τόνους, χρώμιον εἰς τὴν Θεσσαλίαν (ἀποθέματα ὑπολογιζόμενα εἰς 2 ἑκατ. τόνους) καὶ ἰδίως σημαντικὰ κοιτάσματα βωξίτου (πληθῆς τῶν Δελφῶν) καὶ νικέλιον. Ἡ Ἑλλάς εἶναι μὲ τὴν Γαλίαν καὶ τὴν Φινλανδίαν μία ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ὅπου ὑφίστανται ἀποθέματα τοῦ μετάλλου τούτου. Τέλος διὰ τὰ ἐξαντλήσωμεν αὐτὸν τὸν κατάλογον τῶν πόρων τοῦ ὑπεδάφους ὡς ἀναφέρωμεν ὅτι εἰς τὴν Νάξον γίνεται ἐκμετάλλεσις σμύριδος ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ὅτι εἰς τὴν Χαλκιδικίην καὶ εἰς τὴν Εὐβοίαν ἐξορύσσεται χλωριούχον μαγνήσιον καὶ ὅτι τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου προμηθεύουν μικρὰν ποσότητα μεταλλεύματος ἀργύρου. Ἡ προσπάθεια πρέπει μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ξένων κεφαλαίων νὰ στραφῇ πρὸς τὸν βωξίτην καὶ τὸ νικέλιον. Ἐξορυσσόμενος εἰς σημαντικότερας ποσότητας ὁ βωξίτης δὲν θὰ ἐξάγεται πλέον ἀκατέργαστος ἀλλὰ ὑπὸ τὴν μορφήν λευκαργύλου (άλουμίτη) κατόπιν καταργασίας. Ἡ παραγωγή ἡ ὁποία κατὰ τὸ μεταξὺ 1935 καὶ τοῦ 1939 χρόν. διάστημα ἀνήρχετο εἰς 129.000 τόνους ἐφάσσε κατὰ τὸ 1952 τοὺς 285.000 τόνους. Ἡ ἀποπεράτωσις τῶν ἐργασιῶν ἠλεκτρισμοῦ τῶν ὁποίων προβλέπεται ἡ λειτουργία ἐπὶ τοῦ Ἀχελώου καὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ τοῦ Μέγδοβα, θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ κατεργάζεται τὸ μέταλλεμα καὶ νὰ παράγῃ ἀργίλιον. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κοιτάσμα νικελίουσιν οἰδηρομεταλλεύματος τῆς Λαρυμνῆς πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀθηνῶν τὸ σχέδιον προέβλεψε τὴν ἐγκατάστασιν σταθμοῦ καθαρισμοῦ τοῦ μεταλλεύματος καὶ ἐνὸς χυτηρίου μὲ τὴν συμμετοχὴν γερμανῶν βιομηχάνων ὅπερ καὶ ἐπραγματοποιήθη. Ἐπικρατεῖ ἐπίσης ἡ σκέψις ἐκμετάλλεως τῶν κοιτασμάτων μαγνήσιου. Πρόκειται περὶ δαπάνης 35 περίπου ἑκατομ. δολ. Λαρίων ἀλλ' ἡ ὁποία θὰ ἐπέτρεπε βραδύτερον τὴν πραγματοποιήσιν συμπληρωματικῶν ἐσόδων ἐξ ἐξαγωγῶν τῆς τάξεως τῶν 30 ἑκατομμυρίων δολαρίων ἐτησίως (ἀριθμὸς τοῦ ΟΗΕ). Αἱ διαρρυθμίσεις ὁμοῦ αὐταὶ εἰς πολὺ περιορισμένον ἀριθμὸν ἐργατῶν θὰ ἐξασφαλίσουν ἐργασίαν, δοθέντος ὅτι ὑπολογίζεται εἰς 1 ἑκατομμύριον περίπου τὸ ἤδη ὑφιστάμενον πλεόνασμα ἐργατικῶν χειρῶν.

ε) Ἡ χρηματοδότησις τῶν ἐπενδύσεων: Τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνασυγκροτήσεως, καθυστερήσασιν λόγῳ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τῶν δημοσιονομικῶν δυσκολιῶν αἱ ὁποῖαι ἐξήντησαν τὰς πιστώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ, μόνον κατὰ τὸ 1949 ἤρχισεν ἐκτελούμενον. Τὰ ἀντιμετωπιζόμενα ἐξόδα ἀνήρχοντο εἰς ποσὸν ὑπερβαῖνον τὸ ἐν δισεκατομμύριον δολαρίων ἀλλ' αἱ δημοσιονομικαὶ δυσκολίαι ἠνάγκασαν τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ προβῇ εἰς σημαντικὰς περικοπὰς τῶν πιστώσεων, τῆς τάξεως τῶν 400 ἑκατομμυρίων δολαρίων.

1. Βλ. περὶ τοῦ ὅλου θέματος τῶν πόρων τοῦ ὑπεδάφους τῆς χώρας, Στ. Κατράκη Ὁ προγραμματισμὸς καὶ ἡ συμβολὴ του εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ ὑπογείου πλούτου τῆς χώρας, 1954.

Κατά τὸ 1952 ἐσημειώθη σαφὴς ἐπιβράδυνσις τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐπενδύσεων ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τομέα τῶν ἑλαφρῶν βιομηχανιῶν. Κατὰ τὸ 1953 τὸ πρόγραμμα τῶν βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἐτροποποιήθη ἀπ᾿ ἑτι ληθεσίων ὑπ' ὄψιν τῶν περιορισμένων δυνατοτήτων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἑλλείψεως ξένων κεφαλαίων. Τὸ σχέδιον τῶν ἐπενδύσεων ἀναφέρεται εἰς τρία σημεῖα: ἔγχειοβελτιωτικὰ ἔργα, ἐξηλεκτρισμός, ἐκβιομηχανήσις. Ἐγινε λόγος περὶ αὐτῶν ἀνωτέρω. Δυνάμεθα νὰ τὰ ἀναφέρωμεν περιληπτικῶς ὡς ἑξῆς: Ἐποστράγγισις τῆς πεδιδόσης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ διαρρῦμισις τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Ἀρχελώου. Ἐγκατάστασις ἐργοστασίων παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Ἴδρυσις διυλιστηρίου πετρελαίου καὶ ἀξιοποιήσις τῶν πόρων τοῦ ὑπεδάφους. Προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῆς κατανομῆς τῶν ἐπενδύσεων ὅτι δὲν διετέθησαν διὰ τὴν γεωργίαν ποσὰ ἀνταποκρινόμενα πρὸ τὴν θέσιν τὴν ὅποιαν κατέχει εἰς τὴν ἔθνικὴν παραγωγὴν καὶ τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐγχειοβελτιωτικῶν ἔργων. Εἶναι ἀρκετὰ ὄχιον περιεργεῖαι τὸ ὅτι διὰ τὸ σύνολον τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ ἡ ἀλίεια, ἡ δασοκομία καὶ ἡ γεωργία τὸ πρόγραμμα τῶν ἐπενδύσεων μόνον τὰ 14% τῶν πιστώσεων διέθετε. Εἰς τὴν πραγματικότητά τὸ ποσοστὸν τῶν ἐπενδύσεων διεκυμάνθη μεταξὺ 8 καὶ 12% (13,4% κατὰ τὸ 1953). Τὸ αὐτὸ συνέβη μέχρι τοῦδε διὰ τὴν βιομηχανίαν ἐξορυξέως προϊόντων τοῦ ὑπεδάφους.

Εἰς τὴν πραγματικότητά, ἂν ἐξαιρεθῇ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ, θὰ διαπιστωθῇ ὅτι τὰ ποσὰ τῶν ἐπενδύσεων διατέθησαν κυρίως διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν ἀκινήτων καὶ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν μέσων συγκοινωνίας (διατεθέντος ποσοστοῦ ὑπερβαίνοντος τὰ 60%) καὶ πολὺ ὀλιγώτερον διὰ τὸν συγχρονισμόν τῶν βιομηχανιῶν μεταποιήσεως. Ἀπορροφηθέντα εἰς μέγαν βαθμὸν ὑπὸ ἔργων τὰ ὅποια ἦσαν κατεπειγόντα τὰ διαθέσιμα κεφάλαια τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ ἐπιφέρουν σταθερὰν καὶ λίαν ἀισθητὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς τοῦ ἔθνικοῦ ἐισοδήματος.

Οἱ πραγματογνώμονες ὑπολογίζουν ὅτι ἀνέρχεται εἰς τὰ 10 ἕως τὰ 13% τοῦ ἔθνικοῦ ἐισοδήματος, τὸ ποσὸν τῶν καθαρῶν ἐπενδύσεων τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τὸ ὅποιον εἶναι ἐκ τῶν χαμηλοτέρων ἐν Εὐρώπῃ (152 δολᾶρια κατὰ κάτοικον κατὰ τὸ 1952 ἔναντι 1079 εἰς τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον καὶ 308 εἰς τὴν Ἰταλίαν).

Κατὰ τὸ 1952 καὶ κατὰ τὸ 1953 τὸ ποσοστὸν τῆς καθαρῆς ἐπενδύσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνῆλθεν εἰς 9% ἀλλὰ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς συμβολῆς τοῦ πλεονάματος τῶν εἰσαγωγῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν τὸ ποσοστὸν τῆς καθαρῆς ἐπενδύσεως δὲν ὑπερβαίνει τὰ 2%. Ἐκ τῆς προσφάτου ἐκθέσεως τοῦ Ε.Ο.Ο.Σ. προκύπτει ὅτι παρά τὴν λίαν ἀισθητὴν αὐξήσιν τῆς ἀποταμιεύσεως δὲν θὰ ἦτο αὕτη εἰς τὰ 1956 ἀκόμη εἰς θέσιν νὰ χρηματοδοτηθῇ περισσότερα τῶν δύο τρίτων τῶν καθαρῶν ἐπενδύσεων εἰς ἀκίνητοποιημένον κεφάλαιον.

Ὁ βραχυπρόθεσμος σκοπὸς θὰ συνίσταται ἐπομένως εἰς τὸ νὰ παράγῳνται περισσότερα καὶ νὰ εἰσάγῳνται ὀλιγώτερα. Εἰς τοὺς τομεῖς τῆς φυσικῆς παραγωγῆς, τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς κλωστοῦφαντουργίας καὶ τῆς παραγωγῆς χημικῶν προϊόντων ἑνδιαφέροντα ἀποτελέσματα ἐπιτεύχθησαν ἀλλὰ πρόκειται περὶ πρώτου μόνου σταθμοῦ. Εἰς τὸν τομέα τῆς κτηνοτροφίας καὶ εἰς τὸν τομέα ἐξορυξέως προϊόντων τοῦ ὑπεδάφους τὰ πάντα ἀπομένει νὰ γίνουιν. Ὁ ἀνώτερος γενικώτερον σκοπὸς δὲν συνίσταται εἰς τίποτε περισσότερον παρά εἰς τὴν διαρρῦμισιν τῆς οἰκονομίας καὶ εἰς τὴν ἰσορροπίαν τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ μὲ βραδυνότητα ῥυθμὸν εἰς τὴν δημιουργίαν νέων μεγάλων βιομηχανιῶν. Ἦδη τὰ ὑπὸ ἐκτέλεσιν σχέδια ἐξηλεκτρισμοῦ θὰ ἐπιτρέψουιν τὴν βελτιώσιν τῆς τύχης τῶν καλλιεργητῶν καὶ ἴσως καὶ τὴν ἐπιτεύξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀποσυγκεντρώσεως. Ἀκόμη περισσότερον παρά τὰ χαμηλὰ ἐπιτόκια μία πτώσις τῆς τιμῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς βιομηχάνους νὰ ἱδρῦσιν ἐργοστάσια εἰς τὰς ἐπαρχίας. Μέχρι τοῦδε ὑπῆρξε πολὺ περιορισμένη ἡ ἐπίρροψις τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἐπὶ τῆς κατανομῆς τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων τομέων καὶ τῶν διαφόρων περιοχῶν. Ἡ ἱδρυσις εἰδικῶν ταμείου μακροπρόθεσμου χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας θὰ ἔπρεπε νὰ δώσῃ ὠθησιν εἰς τὴν ἀποταμίευσιν ἀλλὰ αὕτη ἔστω καὶ ἀν ὑποθεθῇ ὅτι ἡ δραχμὴ θὰ παραμείνῃ σταθερὰ δὲν δύναται νὰ ἐξασφαλίῃ μόνον τὸν βιομηχανικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς χώρας. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ἕνεκα τοῦ ὅποιου καθ' ὄν χρόνον ἐμειοῦτο ἡ ἐξωτερικὴ βοήθεια ἡ Κυβέρνησις καταβόλεϊ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1953 προσαθείας ἀποβλεπούσας εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίῃ τὴν βοήθειαν τῶν ξένων κεφαλαίων.

Ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη βοήθεια προσκρούει εἰς δύο δυσκολίας: ἀπ' ἐνὸς τὰ ξένα κεφάλαια δὲν θὰ ἐκπατρισοῦν ἀν ἡ ἀποταμίευσις δὲν τύχῃ τῶν ἀναγκαίων ἐγγυήσεων. Ἀπ' ἑτέρου εἰς τὰς βιομηχανικὰς χώρας ἐπικρατεῖ ἡ τάσις νὰ ἐξετάζονται αἱ ἐξοδοὶ κεφαλαίων ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν καὶ ὄχι ἔν συναρτήσῃ πρὸς τὴν αὐξήσιν τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς τὴν ὅποιαν ἐπιφέρουν ἐπενδύσεις εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Φοβούν-

ται δηλαδή μήπως προς την αύξηση αυτήν της παραγωγής εις τήν χώραν τῆς τοποθετήσεως ἀντιστοιχίσουν ἀκόμη σημαντικώτεροι εἰσαγωγαί ἀλλοδαπῶν ἔμπορευμάτων καί ἐπομένως καί ἐξαγωγαί συναλλάγματος. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐπέρχεται ὅταν εἰς τήν χώραν πρὸς ἣν ἡ τοποθέτησις τῶν ξένων κεφαλαίων κρατῆ ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν ὅτε αὐξανομένης τῆς ἐξαγωγῆς συναλλάγματος ὁ κίνδυνος πληθωρισμοῦ εἶναι πάντοτε ἄμεσος.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τήν Ἑλλάδα σημαντικοί συμφωνία συνήφθησαν μὲ τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. Πρόκειται περὶ βραχυπρόθεσμων πιστώσεων καὶ ἡ χορήγησις των ἔχει ὡς πρᾶξιόνθην τὴν παράδοσιν εἰδῶν βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐξουσιοδότησε τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις νὰ χορηγήσουν πιστώσεις πενταετεῖς, δι' ἐξαγωγὰς συνολικοῦ ποσοῦ 15 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Ἡ συμφωνία προβλέπει ἐπίσης συνεργασίαν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὑπεδάφους. Ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις παρενέβη εἰς σύμβασιν συναφθεῖσαν μετὰ τῆς ἡμετέρας ἠλεκτρικῆς βιομηχανίας διὰ προμήθειαν εἰδῶν ἀνεφοδιασμοῦ καὶ ὑπηρεσιῶν μέχρι συμπληρώσεως ποσοῦ 16 ἑκατομμυρίων δολλαρίων ἀποδοτέων κατὰ τὸ 1960. Ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἐπελθούσα συμφωνία ἀναφέρεται εἰς 48 ἑκατομμύρια δολλαρίων χορηγουμένων ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶν κεφαλαίων καὶ ἀποδοτέων μετὰ πέντε καὶ ὀκτὼ ἔτη.

Τοιαῦται διμερεῖς συμφωνίαι δὲν δύνανται παρὰ νὰ διευκολύνουν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ νὰ εὐνοήσουν τὰς ἐπενδύσεις εἰς τὰς ὑποαναπτύκτους χώρας. Ἡ ἐπέκτασις καὶ ἡ διέυρυνσις αὐτῶν θὰ ἐσήμαινεν ὅτι ἡ διεθνὴς ἀλληλεγγύη δὲν ἀποτελεῖ λέξιν ἀνευ περιεχομένου. Ἡδὴ νέα συμφωνία μετὰ τῆς Γερμανίας διευρύνουσι μεγάλως τὸ ἔδαφος τῆς οικονομικῆς ἐπιβοηθήσεως τῆς ἑλληνικῆς οικονομίας πρὸς ἀνάπτυξιν.

στ) Ὑπὸ τὰς μεταπολεμικὰς αὐτὰς ἐξελίξεις τὸ σύστημα τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ εἰς τὴν βιομηχανικὴν οἰκονομίαν διεμορφώθη οὕτω :

1. Προστασία ἀπὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ : 1) γενικὴ δασμολογικὴ προστασία ἀπὸ τῶν εἰσαγωγῶν ἀναλόγων βιομηχανικῶν προϊόντων, 2) δασμὸς ἀντιτάμιγκ, 3) προηγουμένη ἄδεια εἰσαγωγῆς δι' ὠρισμένα εἶδη, τὸ καθεστῶτος διατηρουμένου ἐλευθέρου κατ' ἄρχὴν δι' ὅλα τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα.

2. Εἰδικὴ προστασία ἀναπτύξεως βιομηχανικῆς παραγωγῆς : 1) ἀτέλεια εἰσαγωγῶν πρώτων ὑλῶν πρὸς βιομηχανικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἐξαγωγῆν προϊόντων, 2) ἐλαφρὰ δασμολογίσις εἰσαγωγῶν ὠρισμένων εἰδῶν τῆς βιομηχανίας ὡς μηχανημάτων ἢ καὶ ἀτέλεια δι' ὠρισμένα εἶδη.

3. Ἐνίσχυσις ἐξαγωγῶν : 1) ἐμπορικαὶ συμβάσεις καὶ συμβάσεις ἀνταλλαγῶν μετὰ ἄλλων χωρῶν διὰ τὴν τοποθέτησιν ἑλληνικῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, 2) εἰδικὸς ἔλεγχος καὶ τυποποίησις ἐξαγωγῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, 3) εἰδικὴ φορολογικὴ καὶ πιστοδοτικὴ μεταχείρισις τῶν ἐξαγωγικῶν βιομηχανιῶν.

4. Ἀνάπτυξις ἐπενδύσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν : 1) Εἰδικὴ προστασία ξένων κεφαλαίων πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἐπένδυσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, 2) θέσπισις εἰδικῆς μεταχειρίσεως ὁμολογιακῶν δανείων ἐπιχειρήσεων παραγωγικῶν Βλ. καὶ ἐδ. 7 ἐμέσως κατωτέρω.

5. Προστασία τοποθετήσεως προϊόντων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ : 1) προτίμησις ἐγχωρίων βιομηχανικῶν προϊόντων εἰς προμηθείας δημοσίου καὶ νομ. πρ. δημ. δικαίου, 2) προστασία ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας διὰ εἰδικῆς φορολογικῆς μεταχειρίσεως.

6. Προστασία ἀπὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ : 1) προηγουμένη ἄδεια περὶ τοῦ σκοπίμου ἰδρύσεως νέας ἢ ἐπέκτασεως ὑφισταμένης βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας ἢ μεταφορᾶς ταύτης, 2) νόμοι ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ, σημάτων, εὐρεσιτεχνίας, ἐπαγγελματικῶν μυστικῶν, ἔπωνυμιῶν.

7. Ἐνίσχυσις λειτουργίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος : 1) πιστοδότησις τῆς βιομηχανίας διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς ἐκ δημοσίων πόρων, 2) πιστοδότησις αὐτῆς ἐκ τῆς ἀποταμιεύσεως διὰ τὰς ἐξαγωγὰς, εἰσαγωγὰς τῆς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς. 3) ἀναγκαστικὰ ἀπαλλοτριώσεις διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ ἐπέκτασιν βιομηχανιῶν. 4) καθεστῶς βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας, βιομηχανικῆς ὑποθήκης. 5) εἰδικὴ φορολογικὴ μεταχείρισις εἰσοδήματος ἐπαρχιακῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐν αὐταῖς ἐπενδύσεων, 6) εἰδικὰ τιμολογία μεταφορῶν.

8. Ὁργάνωσις τῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας : 1) τεχνολογικὸς ἔλεγχος μηχανολογικῶν ἠλεκτρολογικῶν κλπ. ἐγκαταστάσεων, 2) τεχνικὴ βοήθεια διὰ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, κέντρον παραγωγικότητος κ.λ.π. 3) λογιστικὸν καθεστῶς.

9. Καθεστῶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως : 1) Ἐλεγχος ἐργασίας καὶ ἀναγκαστικὴ τοποθέτησις μισθῶν, 2) ἔλεγχος πηρήσεως νόμων ἐργασίας, 3) ρυθμίσις σχέσεων κεφαλαίου καὶ ἐργασίας.

10. Συμμετοχή του κράτους εις την βιομηχανικήν δραστηριότητα: I) ανάληψις ώρισμένων τομέων διὰ δημοσίων επιχειρήσεων, ὡς παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας κ.λ.π. II) ἐκχώρησις ὑπὸ τοῦ κράτους προνομίων ἐκμεταλλεύσεως δημοσίων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, ὡς λιγνίτου Πτολεμαίδος κ.λ.π. III) ἐκχώρησις προνομιακῆς ἐκμεταλλεύσεως ὠρισμένων παραγωγικῶν ἐκμεταλλεύσεων ὡς ναυπηγείων, πυρείων κ.λ.π.

11. Εἰδικὴ ρύθμισις βιομηχανικῶν κλάδων: ἀλευροβιομηχανίας κ.λ.π.

12. Ἐλεγχος ἐμμεσῶν κερδῶν διὰ κοστολογήσεως καὶ διατιμῆσεως ὠρισμένων βιομηχανικῶν προϊόντων.

II.

Ὅργανωσις καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

3. Ἱστορία καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας: Ἡ σύστασις ἰδίου Ὑπουργείου ἐπὶ σκοπῶ ἐκπληρώσεως διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν, εἰδικῶς ἀποβλεπουσῶν εἰς τὴν ρύθμισιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἐκφράζει παρ' ἡμῖν τὴν μετάβασιν εἰς τὴν περίοδον τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ, καθ' ἣν τὸ κράτος ἀρχίζει ν' ἀναπτύσῃ ἰδίαν οἰκονομικὴν καὶ βιομηχανικὴν πολιτικὴν, ἧς ἡ πραγματοποίησις ἀπαιτεῖ εἰδικευμένας πρὸς τοῦτο δημοσίας ὑπηρεσίας. Ὡς ἐλέχθη ἡ μετάβασις παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς κλασσικῆς πολιτικῆς δημοκρατίας εἰς τὴν περίοδον τῆς παρεμβατικῆς δημοκρατίας συμπίπτει πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος, περὶ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ἧτοι πολὺν βραδύτερον τῶν ἀναλόγων κρατικῶν ἐκδηλώσεων ἐν Εὐρώπῃ. Οὕτω μέχρι τοῦ ἔτους 1910 αἱ ἐλάχιστοι διοικητικαὶ ἀστυνομίαι, αἵτινες ἠσκοῦντο ὑπὸ τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς βιομηχανίας ἀνῆκον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, ἀσκούμεναι παρ' αὐτοῦ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων στοιχειωδῶν ὑπηρεσιῶν τῆς δημοσίας διοικητικῆς ἀστυνομίας. Διὰ τοῦ ν. ΓΥΚΔ/1910 συνιστᾶται τὸ πρῶτον ἴδιον Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας, ὅπερ μετ' ὀλίγον κατὰ τὸ ἔτος 1911 μετονομάζεται εἰς Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο, μὲ διαφόρους κατὰ καιροὺς διευρύνσεις ἢ περιορισμοὺς τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτοῦ διατηρεῖται οὕτω μέχρι τοῦ ἔτους 1951.

Ὡς ἐλέχθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1945 σημειοῦται εἴσοδος τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους εἰς τὴν τρίτην περίοδον τῆς γενικώτερον διευθυνομένης παρ' αὐτοῦ οἰκονομίας τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δημοκρατίας, καὶ οὕτω ἐκδηλοῦται ἡ ἀνάγκη ὅπως, αἱ ἐν τῷ μεταξύ διογκωθείσαι ὑπηρεσίαι τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἐλέγχων τῆς βιομηχανίας ἀποσπασθῶσιν ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικ. Οἰκονομίας καὶ ἄλλων Ὑπουργείων, ὡς Μεταφορῶν καὶ Συντονισμοῦ, εἰς ἃ ἦσαν κατανεμημένα συνεπεῖα οὐχὶ ὀρθῆς διοικητικῆς διαρθρώσεως καὶ ἀποτελέσωσιν ἴδιον Ὑπουργεῖον. Οὕτω διὰ τοῦ ν. 1671/1951 συνιστᾶται τὸ Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας¹.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον αἱ κρατικαὶ παρεμβάσεις εἰς τὴν βιομηχανικὴν οἰκονομίαν, ἀσκούμεναι διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν εἶναι ἐλάχιστοι διοικητικοὶ ἀστυνομικοὶ ἔλεγχοι κλασσικοῦ τύπου καὶ ἄνευ ἰδιαζούσης σημασίας ἐπὶ τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς καὶ ἐξελίξεως. Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον διήκουσαν ἀπὸ τοῦ 1910 μέχρι τοῦ 1940, αἱ ἐπὶ τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἀσκούμεναι δι' ἐνὸς μέρους τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἀποτελοῦσιν εὐρυτέ-

1. Ὅργανωσις διὰ τῶν Β.Δ. 25/16-1-1952 καὶ 27-3-1952 καὶ ἰδίᾳ Β.Δ. 4/10-6-1954.

ρους αστυνομικούς αλλά και οικονομικούς ελέγχους, Ταύτοχρόνως ένασχοῦνται αἱ ἐφαρμογαὶ τῶν διαφόρων μέτρων βιομηχανικῆς πολιτικῆς, ὡς ἰδίᾳ προστασίας ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων Ὑπουργείων τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, συμμετοχῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς ἐπὶ σκοπῶ προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ρυθμίσεως τῆς ἀναπτύξεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, συνεργασίας μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἐπὶ τῶν συναπτομένων ἐμπορικῶν συμβάσεων, ὀργανώσεως ἐκθέσεων τῶν ἑλληνικῶν βιομηχανικῶν—βιοτεχνικῶν προϊόντων, ἀσκήσεως ἐλαχίστων τιμῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων κ.λ.π. Τέλος κατὰ τὴν τρίτην περίοδον, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, εἰς τὰς ὑπηρεσίας ταύτας προστίθεται ἡ ἀρμοδιότης ἀσκήσεως εὐρυτέρας βιομηχανικῆς πολιτικῆς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας, ἐκτελέσεως μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων ὡς ἰδίᾳ παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἐλέγχου ἔργων ἐκμεταλλεύσεως τῶν μεταλλείων, ἐλέγχου μεγάλων ἐπιχειρήσεων βιομηχανικῆς φύσεως κ.λ.π.

β) Ἡδὴ τὸ Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας ἀποτελεῖ τὸ σύνολον ἐκεῖνο τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ὧν σκοπὸς εἶναι : 1) ὁ τεχνικὸς ἐλεγχος ἐν γένει τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐγκαταστάσεων, 2) ὁ ἐλεγχος τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανικῆς—βιοτεχνικῆς παραγωγῆς, 3) ἡ ἐνίσχυσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν πηγῶν ἐνεργείας, τοῦ ὄρυκτοῦ καὶ ὑπογείου ἐν γένει πλοῦτος τῆς χώρας 4) ἡ ἀσκήσις σχετικῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, 5) ἡ προστασία τῶν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ 6) ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως¹.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν τὸ Ὑπ. Βιομηχανίας κατανέμεται εἰς 1) δύο Γενικὰς Διευθύνσεις, τὴν Γεν. Δ/σιν Μηχανολογικῶν καὶ τὴν Γεν. Δ/σιν Ἡλεκτρολογικῶν Ἐγκαταστάσεων, 2) τὴν Διεύθυνσιν Βιομηχανίας, 3) τὴν Διεύθυνσιν Βιοτεχνίας, 4) τὰς Διευθύνσεις Μεταλλείων, Ἀλιείας, Ἀλυκῶν, Βιομηχανικῶν Ἐρευνῶν καὶ 5) τὸ Τμήμα Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως περιεχομένου καὶ συνθέσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας δεῖον νὰ παρατηρηθῆ βασικῶς μὲν ὅτι αὐταὶ εἶναι ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὴν ὅλην ἀνώμαλον καὶ ἀσχεδιάστον ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν τῆς ἐπὶ τῆς δημοσίας οἰκονομικῆς διοικήσεως νομοθεσίας παρ' ἡμῖν. Οὕτω καίτοι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο παρέχεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ὅλη ἀρμοδιότης ἐπὶ τῆς ρυθμίσεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ὅλης οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους καὶ τῶν εἰδικωτέρων περιορισμῶν τοῦ νόμου, ὁμοῦς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἔχει ἀποξενωθῆ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, ἐξαιρέσει τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ,² περιελθόντος ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ. Μόνη δὲ ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομικὴν Ἐπιτροπὴν ἀφ' ἑτέρου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπαρκὴς συντονισμὸς τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, μετὰ τῶν ἐκτὸς τούτου ὑπηρεσιῶν αἵτινες προπαρασκευάζουσι καὶ ἐφαρμόζουσι τὰς ἀποφάσεις καὶ ρυθμίσεις ἐπὶ τῆς πιστοδοτήσεως τῆς βιομηχα-

1. Β.Δ. 4/10-6-1954.

2. Β.Δ. 2/22-2-1951.

νίας, ἐπὶ τῆς προγραμματίσεως καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν μεγάλων παραγωγικῶν βιομηχανικῶν ἔργων (Διυλιστηρίον, Ναυπηγεῖον κ.λ.π.) καὶ γενικῶς ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Ἄλλα καὶ πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἄλλων Ὑπουργείων, ἀναφερομένων εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὡς ἡ τῆς δασμολογικῆς προστασίας, ἐφ' ἧς ἀποφασίζει τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, τῆς κοστολογήσεως, ἣν ρυθμίζει τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου, τῆς τοποθετήσεως τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἰς τὴν ἄλλοδαπήν, ἣν ρυθμίζει τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου καὶ Ἐξωτερικῶν, ὁ συντονισμὸς μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας ἐμφανίζεται χαλαρὸς καὶ οὐχὶ ἐπαρκῶς ὀργανωμένος. Ἦτο τοῦτο, μίᾳ τῶν αἰτιῶν δι' ἃς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸν αὐτὸν Ὑπουργὸν ἀνετίθετο ἡ διεύθυνσις καὶ τῶν δύο Ὑπουργείων Βιομηχανίας καὶ Ἐμπορίου.

4. Αἱ τεχνικαὶ Ὑπηρεσίαι: Ἡ ἱστορία τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν παρακολουθεῖ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὅλου κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ ἐπὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς βιοτεχνίας παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ὅλην βραδύτητα τῆς διαμορφώσεως καὶ ὀργανώσεως τῶν θεσμῶν τῶν ἐλέγχων τῆς οἰκονομίας. Αἱ πρῶται τεχνολογικαὶ ὑπηρεσίαι ἐλέγχου τῶν μηχανολογικῶν καὶ ἠλεκτρολογικῶν ἐγκαταστάσεων ὀργανοῦνται εἰς ἴδιον Τμῆμα κατὰ τὸ ἔτος 1914. Χαρακτηριστικὸν ὅμως τῶν παρ' ἡμῖν ἀντιλήψεων εἶναι ὅτι τὸ τμῆμα τοῦτο δὲν ὑπῆρχε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἀλλὰ τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνιῶν, ὡς ὑπηρεσία περισσότερον τεχνολογική¹, μολοντί ὁ τεχνολογικὸς ἔλεγχος τῆς βιομηχανίας καθορίζεται βασικῶς ἐκ κριτηρίων ὄχι μόνον τεχνικῆς ἀλλὰ καὶ βιομηχανικῆς πολιτικῆς. Τὸ Τμῆμα τοῦτο διεχωρίσθη βραδύτερον εἰς δύο τοιαῦτα ἄτινα μετὰ ταῦτα κατέστησαν αἱ δύο Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν². Μετὰ διαφόρους περαιτέρω ἀλληλοδιαδόχους μεταβολάς, λόγῳ τῆς καταργήσεως καὶ ἀνασυστάσεως τῶν Ὑπουργείων Συγκοινωνιῶν καὶ Μεταφορῶν, ἐδόθη τέλος μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1951, διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, ἡ ὀρθὴ λύσις ὡς πρὸς τὴν ὑπαγωγὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων.

Α'. Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Μηχανολογίας. Ἐχει ἀρμοδιότητα τὸν ἔλεγχον τῶν πάσης φύσεως μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἐργοστασίων, πλὴν τῶν ἠλεκτρολογικῶν, ἀπὸ ἀπόψεως ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας καὶ τοῦ συμφώνου τούτου πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν νόμων, διαταγμάτων καὶ κανονιστικῶν ἀποφάσεων καὶ τεχνικῶν κανονισμῶν ἢ τῶν ὄρων τῶν καθοριζομένων εἰς τὰς χορηγούμενας σχετικῶς ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἀδείας. Ὁ τεχνικὸς οὗτος ἔλεγχος εἶναι προληπτικὸς, ἐνεργούμενος δι' ἐκδόσεως προηγουμένης τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ἀδειῶν καὶ κατασταλτικὸς δι' ἀπαγορεύσεων καὶ δι' ἐπιβολῆς μέτρων καὶ κυρώσεων ἐν περιπτώσει παραβάσεων. Ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας Διευθύνσεις.

Τὴν Διεύθυνσιν τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων. Δι' αὐτῆς χορηγοῦνται αἱ ἀδείαι ἰδρύσεως, ἐπεκτάσεως, ἀνακαινίσεως, μεταφορᾶς καὶ λειτουργίας πάσης μηχανολογικῆς ἐγκαταστάσεως, πλὴν τῶν θερμικῶν. Παράλληλως ἀσκεῖται καὶ ὁ ἔλεγχος περὶ τοῦ νομίμου τῆς λειτουργίας αὐτῶν. Προπαρασκευάζει τὰς ἐκδιδόμενας σχετικῶς κανονιστικὰς τεχνολογικὰς πράξεις. Ἐχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῶν μηχανημάτων τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν μηχανολογικῶν τούτου ἐγκαταστάσεων (προμηθείας, δοκιμῆς, ἐπισκευῆς).

1. Ν. 276/1914.

2. Ν. 6434/1934.

Καταρτίζει τὸ Μητρώον τῶν ἐν τῇ χώρᾳ μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων. Ἔχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ παντὸς θέματος προβλεπομένου κατὰ νόμον διὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ μηχανολόγου. Διοικεῖ τὰ δημόσια ἐργοστάσια συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς μηχανημάτων τοῦ Δημοσίου. Συγκεντρῶι τὰ τεχνικά, οἰκονομικά καὶ στατιστικά στοιχεῖα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὰς ὑπηρεσίας ταύτας καὶ προπαρασκευάζει πᾶν σχετικὸν σχέδιον ἐπὶ τῆς συμφωνοῦ πρὸς τὰς ἀρμοδιότητάς της νομοθεσίας.

Τὴν Διεύθυνσιν θερμικῶν ἐγκαταστάσεων. Εἰς ταύτην ὑπάγεται ἡ ἀρμοδιότης ἐπὶ τῶν θερμικῶν ἐγκαταστάσεων. Αἱ ἀρμοδιότητες αὗται εἶναι ἀνάλογοι πρὸς ἐκείνας τῆς Μηχανολογικῆς Διευθύνσεως, ἀσκούμεναι ἐπὶ τῶν θερμικῶν μηχανῶν καὶ ἐγκαταστάσεων (ἀτμολεβήτων, δοχείων ὑπὸ πίεσιν κ.λ.π.).

Τὴν Διεύθυνσιν Καυσίμων. Ἔχει ἀρμοδιότητα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐγγωρίων στερεῶν καὶ ὑγρῶν καυσίμων, μελετῶσα πρὸς τοῦτο τὰς δυνατότητας χρησιμοποίησεως τούτων ὑπὸ τῆς ἐγγωρίου παραγωγῆς, τὰς δυνατότητας τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, τὸ πρόγραμμα εἰσαγωγῶν, τὴν ὑπαρξιν ἀποθεμάτων ἐν τῇ χώρᾳ, ἴδια καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν λιγνίτην, τὸ πετρέλαιον, τὸ μαζούτ, κ.λ.π.

Τὴν Διεύθυνσιν Μηχανολογικῶν μελετῶν.

Παρά τῇ Γεν. Διευθύνσει Μηχανολογίας λειτουργοῦσι τὰ ἐξῆς συλλογικά ὄργανα: τὸ Μηχανολογικὸν Συμβούλιον¹ καὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ ἐξετάσεως μηχανικῶν καὶ θερμαστῶν.

β) Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Ἡλεκτρισμοῦ. Ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς ἐξῆς Διευθύνσεις: Διεύθυνσιν μελετῶν, συμβάσεων καὶ κατασκευῶν ἠλεκτρολογικῶν ἐγκαταστάσεων, μελετῶσαν καὶ ἐλέγχουσαν τὴν λειτουργίαν πάσης τοιαύτης κατασκευῆς, καταρτίζουσιν τὰς συμβάσεις παντὸς σχετικοῦ δημοσίου ἔργου καὶ ἐκδίδουσιν τὰς σχετικὰς ἀδείας.

Τὴν Διεύθυνσιν ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου ἠλεκτρολογικῶν ἐγκαταστάσεων, ἔχουσιν ὡς ἀρμοδιότητα τὴν ἐκδοσιν τῶν ἀδειῶν λειτουργίας τοιούτων ἐγκαταστάσεων καὶ τὸν ἐλεγχον αὐτῶν, τὴν ἐκδοσιν τῶν σχετικῶν τεχνολογικῶν κανονιστικῶν διατάξεων, τὸν κανονισμὸν τῶν τιμολογίων τοῦ ρεύματος καὶ τὴν ἀρμοδιότητα ἐπὶ παντὸς θέματος ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἠλεκτρολόγου.

Τὴν Διεύθυνσιν ἠλεκτρολογικῶν μελετῶν, ἦτις μελετᾷ τὰ γενικώτερα ζητήματα τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὴν ἐκδοσιν κανονισμῶν ἀσφαλείας.

Τὸ Ἡλεκτρολογικὸν Ἐργαστήριον.

Παρά τῇ Γεν. Δ)νσει Ἡλεκτρισμοῦ λειτουργεῖ τὸ Συμβούλιον Ἐνεργείας² ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐγκρίσεως ἠλεκτρικῶν ὑλικῶν³ καὶ Ἐπιτροπαὶ ἐξετάσεως ἠλεκτρολόγων.

5. Αἱ οἰκονομικαὶ διοικήσεις: α) Ἡ Διεύθυνσις Βιομηχανίας. Ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα τῆς δημοσίας διοικήσεως τῆς βιομηχανίας—βιοτεχνίας—οἰκοτεχνίας. Περιφερειακῶς ἐνεργεῖ διὰ ἑπτὰ Ἐπιθεωρήσεων βιομηχανίας, ἐκάστη τῶν ὁποίων τελεῖ ὑπὸ ἑνᾶν Ἐπιθεωρητῆν. Ἡ ἀρμοδιότης αὕτη περιλαμβάνει τὴν χορήγησιν τῶν ἀδειῶν ἰδρύσεως, ἐπεκτάσεως καὶ μεταφορᾶς πάσης βιομηχανικῆς καὶ βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τὴν

1. ν.δ. 1150/1949 παρ. 7.

2. Β.Δ. 18/1-3/2-1954.

3. Π.Δ. 12/25-9-1935.

χορήγησιν τῶν ὑποίων γνωμοδοτεῖ τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον τῆς Βιομηχανίας. Τὸν ἔλεγχον τῆς τηρήσεως τῶν ὄρων τῶν καθοριζομένων ὑπὸ τῶν ἀδειῶν τούτων. Τὸν ἔλεγχον τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν εἰσαγωγῶν μηχανημάτων καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν σχετικῶν ἀδειῶν εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς τὴν ἐνέργειαν ἀναγκαστικῶν ἀπαλλοτριώσεων. Τὴν μελέτην τῆς μηχανικῆς συγκροτήσεως τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν κατάρτισιν σχετικῶν στατιστικῶν, τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐπιτεύξεων τῆς παραγωγῆς, τὴν κατανομήν τῶν πρώτων ὑλῶν, καταρτίζουσα καὶ σχετικά προγράμματα διὰ ἐιδικῶν Ἐπιτροπῶν ὡς ἐπὶ τῶν πρώτων ὑλῶν, ἐπὶ τοῦ ἐκ βιομηχανισμοῦ, ἐπὶ βιομηχανικῶν πιστώσεων κ.λ.π.

Παρά τῆ Δ)νσει Βιομηχανίας λειτουργεῖ τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον Βιομηχανίας.

β) Ἡ Διεύθυνσις Βιοτεχνίας. Ἐχει ὡς ἀρμοδιότητα πάντα τὰ θέματα τὰ σχετικά πρὸς τὴν παρακολούθησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τῆς οἰκοτεχνίας καὶ τῆς λαϊκῆς τέχνης¹.

Παρά τῆ Διεύθυνσει Βιοτεχνίας συνεστήθη Συμβούλιον βιοτεχνίας, οἰκοτεχνίας καὶ λαϊκῆς τέχνης.

γ) Αἱ δύο Διευθύνσεις Μεταλλείων, ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων, μετὰ τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως μεταλλείων ἀποτελοῦσι τὴν ὑπηρεσίαν Μεταλλείων. Ἐχουσιν ἀρμοδιότητας τὴν χορήγησιν ἀδειῶν παραχωρήσεως μεταλλείων εἰς ἰδιωτικὴν κτῆσιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ μεταλλιοκτησίας νόμων καὶ κυρώσεων, τὸν ἔλεγχον τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν κατάρτισιν κτηματολογίων μεταλλείων καὶ λατομείων, τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν δημοσίων μεταλλείων, τὴν εἰσπραξιν τῶν ἐξ αὐτῶν ἐσόδων, τὴν ἐκδοσιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας ἐκμεταλλεύσεις κανονιστικῶν πράξεων, τὸν τεχνικὸν ἔλεγχον τῶν ἐκμεταλλεύσεων κ.λ.π. Εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν αὐτὴν περιλαμβάνεται καὶ ἡ Διεύθυνσις Βιομηχανικῶν ἔρευνῶν.

Παρά τῆ Ὑπηρεσίᾳ Μεταλλείων λειτουργεῖ τὸ Συμβούλιον Μεταλλείων².

δ) Ἡ Διεύθυνσις Ἀλιείας μετὰ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἀλιείας. Ἀσκοῦσι τὴν δημοσίαν διοίκησιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἰχθυοτροφείων, ἰχθυοτροφῶν ὑδάτων καὶ γενικῶς τοῦ ἔλεγχου τῆς ἀλιείας θαλάσσης, μελετῶσαι τὰ σχετικά πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὀργάνωσιν τῆς ἀλιείας ζητήματα κ.λ.π. Περιλαμβάνεται καὶ τὸ Ἐργαστήριον Ἀλιευτικῶν Ἐρευνῶν.

Παρά τῆ Δ)νσει Ἀλιείας λειτουργεῖ τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον Ἀλιείας καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκδικάσεως ἀλιευτικῶν προσφυγῶν³.

ε) Ἡ Διεύθυνσις Ἀλυκῶν. Ἐχει ἀρμοδιότητα τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν ἀλυκῶν καὶ τῶν σχετικῶν τεχνικῶν ἔργων, τὴν διαχείρισιν τοῦ ἄλατος καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀλυκῶν κ.λ.π. Περιλαμβάνει καὶ ἡ Ἐπιθεώρησιν Ἀλυκῶν.

Παρά τῆ Δ)νσει Ἀλυκῶν λειτουργεῖ τὸ Συμβούλιον Ἀλυκῶν καὶ ἡ Τεχνικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀλυκῶν⁴.

στ) Ἡ Διεύθυνσις βιοχημικῶν ἔρευνῶν. Ἐχει ἀρμοδιότητα τὴν αἰτήσῃ

1. ν.δ. 3876/1958.

2. ἀν.ν. 17-10-1935.

3. ν.δ. 18/1946 καὶ ὑπ' ἀριθ. 302/1946, Πρ. Γ. Συμβ. ν. 2078/1939. ἀριθ. 27. ν. 2004/1952 ἀριθ. 2.

4. ν. 2945/1922, ἀριθ. 6. ἀν. ν. 2184/1940.

ἰδιωτῶν ἐκτέλεσιν χημικῶν ἀναλύσεων ὀρυκτῶν, ὑλῶν, βιομηχανικῶν προϊόντων κ.λ.π.

ζ) Ἡ Ὑπηρεσία Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, περιλαμβάνουσα καὶ τὴν Ἐπιθεώρησιν ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Παρὰ τῆ Ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ λειτουργεῖ τὸ Συμβούλιον Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως¹.

III

Ρυθμίσεις καὶ ἔλεγχοι τῆς βιομηχανικῆς οἰκονομίας

6. Ὁ ἔλεγχος τῆς δημοσίας διοικήσεως ἐπὶ τῆς ἰδρύσεως, ἐπεκτάσεως, μετατροπῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν: Ὁ κυριώτερος παρεμβατισμὸς τῆς δημοσίας διοικήσεως εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ βιοτεχνίαν εἶναι ὁ προληπτικὸς καὶ κατασταλατικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῆς ἰδρύσεως, ἐπεκτάσεως, μετατροπῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν. Ὁ ἔλεγχος οὗτος ἔθεσπισθη διὰ τοῦ ἀν. ν. τῆς 3—6—1935 περὶ ἰδρύσεως καὶ ἐπεκτάσεως βιομηχανικῶν. Ὁ ἔλεγχος συνίσταται εἰς τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως εἰς προηγουμένην τῆς δημοσίας διοικήσεως ἄδειαν. Ἀλλ' ἡ ἔννοια τοῦ προληπτικοῦ τούτου ἐλέγχου εἶναι ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς ἀσκήσεως παραμένει κατ' ἀρχὴν ἀπεριόριστος, τῆς διοικήσεως ὑποχρεουμένης εἰς τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχει κατὰ νόμον λόγος συμφέροντος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀποκλείων ταύτην. Οὕτω διὰ τὴν ἰδρυσιν βιομηχανίας ἀπαιτεῖται προηγουμένη ἄδεια διαπιστοῦσα τὴν μὴ ὑπαρξιν τοιοῦτου τινὸς λόγου, ἐκδιδομένη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας κατόπιν συμφώνου γνώμης τοῦ Συμβουλίου Βιομηχανίας. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ὁμως δέον νὰ διαπιστοῦται ἢ ὅτι συντρέχουν αἱ κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου ὀριζόμεναι προϋποθέσεις πρὸς χορήγησιν ταύτης ἢ ὅτι συντρέχουν νόμιμοι λόγοι μὴ χορηγήσεως τῆς ἀδείας.

Τὰς προϋποθέσεις καθ' ἃς κρίνεται ἡ ἔκδοσις τῆς ἀδείας καθορίζει ὁ νόμος.² Ὡς τοιαύτας δὲ ὀρίζει τὸ συμφέρον ἐν γένει τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τὴν ἀνεπάρκειαν εἰς παραγωγὴν τοῦ εἶδους ὑπὸ τῶν ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν σοβαρότητα τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸν τόπον ἰδρύσεως τοῦ ἐργοστασίου, τὴν προέλευσιν τῶν πρώτων ὑλῶν, τὸν ἀριθμὸν τῶν χρησιμοποιηθησομένων ἐργατῶν κ.λ.π. Αἱ προϋποθέσεις αὗται ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐνδεικτικῶς καὶ κατὰ συνέπειαν πρῶτον μὲν διὰ τὴν χορήγησιν ἢ μὴ τῆς ἀδείας δύναται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ ἄλλα κριτήρια, μὴ κατονομαζόμενα ἐν τῷ νόμῳ, πάντως ὁμως ἀναφερόμενα εἰς τὸ συμφέρον γενικῶς ἢ τοπικῶς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Δεύτερον δὲ ὅτι αἱ προϋποθέσεις αὗται δὲν ἀπαιτοῦνται νὰ συντρέχωσιν ἀθροιστικῶς, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκάστοτε περιπτώσεως νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὠρισμένα μόνον κριτήρια ἀτινα θεωρούμενα ὡς προέχοντα νὰ δικαιολογήσουν τὴν χορήγησιν ἢ μὴ τῆς ἀδείας καίτοι αἱ ἄλλαι προϋποθέσεις ἔλλείπουν ἢ καὶ ὑπάρχουν ὑπὸ ἀντίθετον ἔνδειξιν. Οὕτω τὸ Σ.Ε. ἐδέχθη ὅτι εἶναι λόγος ἀναγόμενος εἰς τὸ συμφέρον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ δικαιολογῶν συνεπῶς τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας ἢ ἰδρυσιν νέων μηχανικῶς συγχρονισμένων ἐργοστασίων, εἰς περίο-

1. ν.δ. 2628/1953. Ἡδὴ ἡ ἀρμοδιότης αὕτη μετεβιβάσθη εἰς νόμον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας.

2. Βλ. Σχετικὴν νομολογίαν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἐν Ζαχαροπούλου, Νομολογία τοῦ Σ.Ε. 1952.

χὴν ὅπου τὰ ὑφιστάμενα ἐργοστάσια εἶναι πεπαλαιωμένα, ἔστω καὶ ἂν διαπιστοῦται ὅτι ὑφίσταται ἐπάρκεια παραγωγῆς τοῦ προϊόντος τοῦ ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ παραγομένου ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων παλαιῶν βιομηχανιῶν. Ἐπίσης προκειμένου περὶ ἰδρύσεως μιᾶς νέας βιομηχανίας εἰς ἐπίπεδο παραγωγῆς διὰ τὴν ὅλην χώραν ἢ προϋπόθεσις τῆς ἀνεπαρκείας τῆς παραγωγῆς τοῦ εἴδους ἐν τῇ χώρᾳ ἐξετάζεται μὲ πολὺ εὐρύτερα κριτήρια καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν τυχόν ὑπαρξίν μονοπωλιακῆς καταστάσεως ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν ἢ ἀνάγκης ἐπενδύσεων κεφαλαίων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπαρχιακῆς οἰκονομίας κ.λ.π. Ἐν συμπεράσματι εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως ἀνήκει ἡ ἐκτίμησις μόνον τῶν πραγματικῶν στοιχείων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀνάγκην πρὸς ἴδρυσιν νέας βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας. Συνεπῶς ἡ ἐπὶ τῆς χορηγήσεως τῆς ἀδείας διακριτικὴ αὕτη ἐξουσία περιορίζεται οὕτω: α) ὅτι ἡ διοίκησις πρέπει ν' ἀσκήσῃ τὴν διακριτικὴν τῆς ἐξουσίαν λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰ κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου κριτήρια, β) ὅτι αὕτη δικαιούται ἀλλὰ καὶ ὑποχρεοῦται νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν συντρέχῃ λόγος, ἐκ τῶν κατὰ νόμον προβλεπομένων ἵνα μὴ χορηγήσῃ τὴν ἀδειαν, γ) ὅτι ἐφ' ὅσον διαπιστώσῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος μὴ χορηγήσεως τῆς ἀδείας εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ χορηγήσῃ ταύτην, δ) ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτῆς ἢ ἀπορρίπτουσα τὴν αἴτησιν χορηγήσεως τῆς ἀδείας δέον νὰ εἶναι ἠτιολογημένη, ε) ἀλλ' ὡσαύτως καὶ ἡ χορηγοῦσα τὴν ἀδειαν ἀπόφασις δέον νὰ εἶναι ἠτιολογημένη ἵνα διαπιστοῦται ὅτι δὲν ὑφίσταται λόγος τῆς ἐκ τῶν κατὰ νόμον μὴ χορηγήσεως τῆς ἀδείας καὶ νὰ καθίσταται οὕτω ἐφικτὸς ὁ ἔλεγχος τῆς νομιμότητος τῆς πράξεως.

11. Ἐν τῇ χορηγομένη ἀδείᾳ καθορίζονται: α) ὁ δικαιούχος τῆς ἀδείας φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον, β) τὸ εἶδος τοῦ ἰδρυομένου ἐργοστασίου καὶ τῆς παραγωγῆς τούτου εἰς προϊόντα, γ) ἡ εἰς ἵππους δύναμις αὐτοῦ, δ) ὁ τόπος τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ ε) ἡ προθεσμία ἐντὸς τῆς ὁποίας δέον νὰ γίνῃ ἡ ἴδρυσις τοῦ ἐργοστασίου ἢς παρελθούσης παύει ἡ ἰσχὺς τῆς ἀδείας. Γενικῶς δὲ ὁ νόμος πρὸς διασφάλισιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ παρέχει ἐξουσίαν πρὸς τὴν διοίκησιν ὅπως καθορίσῃ αὕτη οὖς νομίζει ἐνδεδειγμένους ὅρους διὰ τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα δύνανται νὰ τροποποιηθῶν διὰ μεταγενεστέρως πράξεως ὡς καὶ νὰ παραταθῇ ὁ ὀρισθεὶς χρόνος ἰσχύος τῆς ἀδείας. Παράτασις τοῦ χρόνου ἰσχύος τῆς ἀδείας μετὰ τὴν λήξιν τούτου εἶναι ἀνεπίτρεπτος, τοιαύτη δὲ τυχόν παράτασις ἀποτελεῖ πράγματι χορήγησιν νέας ἀδείας δι' ἣν πρέπει νὰ συντρέχουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεώς της οἱ ὅροι τοῦ νόμου. Παράβασις δὲ τῶν ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἐν τῇ ἀδείᾳ τιθεμένων ὄρων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῶν ὁποίων ἐχορηγήθη ἡ ἀδεια ἀποτελεῖ λόγον ἀνακλήσεως ταύτης.

Ἡ ἀδεια ἀποτελεῖ περιουσιακὸν στοιχεῖον ἀλλὰ δὲν εἶναι αὕτη κατ' ἀρχὴν, πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐργοστασίου, μεταβιβάσιμος, ἐκτὸς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τοῦτο ἡ διοίκησις, ὡς π.χ. δύναται ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ προσώπου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη νὰ εἰσφερθῇ εἰς πρὸς τοῦτο συνιστωμένην ἑταιρείαν ἣτις καθίσταται κυρία ταύτης. Ἡ διοίκησις δικαιούται ἠτιολογημένως ν' ἀρνηθῇ τὴν τοιαύτην μεταβίβασιν ἐφ' ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι τὸ πρόσωπον ὑπὲρ οὗ αὕτη δὲν εἶναι κατάλληλον ἢ δὲν παρουσιάζει τὰς δεούσας ἐγγυήσεις διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐπιχειρήσεως. ἢ δι' ἄλλους νομίμους λόγους.

Ἄλλὰ μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ἐργοστασίου καὶ τὴν ἔναρξιν λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως ἡ ἀδεια εἶναι ἐλευθέρως μεταβιβάσιμη μετὰ ἢ ἀνευ τῆς ἐπιχειρήσεως, οὐδεμιᾶς ἀπαιτουμένης ἐγκρίσεως. Ἡ τοιαύτη ἀδεια ἰσχύει

πλέον εις τὸ διηνεκές, οὕσα κληρονομητὴ καὶ δὲν δύναται πλέον ν' ἀνακληθῆ λόγῳ μὴ ὑπάρξεως τῶν νομίμων προϋποθέσεων ἐκείνων ὑφ' ἃς ἐξεδόθη, ἐκτὸς ἂν τοιοῦτος ὅρος ἐτέθη κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τῆς ἡ ἄλλως διατάξῃ ὁ νόμος Οὕτω π.χ. ἐὰν δημιουργηθῆ ὑπερπερὶ ἀρκεία παραγωγῆς τοῦ προϊόντος ἐν τῇ περιοχῇ δὲν δύναται ἡ διοίκησις ν' ἀνακαλέσῃ τὰς ἀδείας λειτουργίας ὠρισμένων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ὡς πλεοναζουσῶν.

Ἡ χορήγησις τῆς ἀδείας εἶναι ἡ προϋπόθεσις τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν, οὕτως ὥστε ἐπὶ τῶν μὴ ἐφωδιασμένων δι' ἀδείας τοιούτων ἐπιχειρήσεων ἡ διοίκησις ἀσκεῖ καὶ κατασταλτικὸν ἔλεγχον ὑποχρεωμένη ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν¹. Ἐν τούτοις ὁ νομοθέτης εὐρεθεὶς πρὸ δημιουργηθεῖσῶν ἀπὸ μακροῦ καταστάσεων βιοτεχνικῶν-λειτουργουσῶν ἀπὸ μακροῦ ἄνευ ἀδείας ἐνομιμοποίησε ταύτας διὰ ἐιδικῶν πρὸς τοῦτο διατάξεων².

Ἀρμόδιον ἔργον γενικῶς πρὸς ἐκδοσὶν τῶν ἀδειῶν τούτων εἶναι ὡς ἐλέχθη ὁ Ὑπουργὸς Βιομηχανίας. Ἐν τούτοις προκειμένου περὶ ὠρισμένων κατηγοριῶν βιομηχανικῶν εἶναι ἀρμόδια ἄλλα Ὑπουργεῖα. Οὕτω διὰ τὰ ἐκκοκκιστήρια βάμβακος εἶναι τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας, διὰ τοὺς κυλινδρομύλους καὶ τὰ ἀρτοποιεῖα τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου, διὰ τὰ ζυθοποιεῖα, ἐργοστάσια ἀεριοῦχων ποτῶν, οἰνοπνευματοποιεῖα κ.λ.π. εἶναι τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν (Γενικὸν Χημεῖον τοῦ Κράτους).

Ἡ ἀδεία ὡς ἐλέχθη ἐκδίδεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας κατόπιν συμφώνου γνώμης τοῦ Συμβουλίου Βιομηχανίας. Κατὰ συνέπειαν ἐὰν μὲν τὸ Συμ. Βιομ. γνωμοδοτήσῃ ἀρνητικῶς ὁ Ὑπουργὸς Βιομηχανίας δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ τὴν ἀδείαν. Ἐὰν τὸ Συμβούλιον Βιομηχανίας γνωμοδοτήσῃ θετικῶς ὑπὲρ τῆς χορηγήσεως τότε εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Ὑπουργοῦ ἀνήκει νὰ χορηγήσῃ ἢ ν' ἀρνηθῆ τὴν χορήγησιν. Καὶ ἡ γνωμοδοτήσις τοῦ Σ. Βιομ. καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ δέον νὰ εἶναι πλήρως ἠτιολογημένα κατὰ τὰ προδιαληφθέντα, συνήθως ὁμῶς ὁ Ὑπουργὸς ἀναφέρεται εἰς τὰς αἰτιολογίας καὶ σκέψεις τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ Συμβουλίου.

Τὸ Συμβούλιον Βιομηχανίας εἶναι ἐνδεκαμελὲς καὶ συγκροτεῖται νῦν ἐκ τῶν κάτωθι μελῶν³: α) τοῦ Προϊσταμένου τῆς Δ)νσεως Βιομηχανίας τοῦ Ὑπ. Βιομ. ὡς Προέδρου, β) ἐκ δύο Ἐπιθεωρητῶν Βιομηχανίας, γ) ἐκ δύο Ἐπιθεωρητῶν ἢ Ἀρχιμηχανικῶν Μηχανολόγων, δ) ἐκ δύο Διευθυντῶν ἢ Τμηματάρχων τῆς Δ)νσεως Βιομηχανίας, ε) ἐξ ἐνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργ. Συντονισμοῦ, στ) ἐκ δύο ἀντιπροσώπων τοῦ Συνδέσμου Βιομηχανικῶν. Ἐκ τῶν μελῶν ὅθεν αὐτοῦ δύο εἶναι ἐκπρόσωποι τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων, ἐφαρμοζόμενης οὕτω τῆς ἀρχῆς τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν δημοσίαν οἰκονομικὴν διοίκησιν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας διὰ τῆς μεθόδου τῆς συνεργασίας μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων.

Κατὰ τὸ ἰσχύον μέχρι τοῦδε δίκαιον ἀρμόδιος πρὸς χορήγησιν ὅλων τῶν ἀδειῶν ἦτο ὁ Ὑπουργὸς Βιομηχανίας πλὴν τῶν περιπτώσεων τῆς μικρᾶς βιομηχανίας δι' ἣν μέχρι δυνάμεως 10 ἵππων, ἦτο ἀρμόδιος ὁ κατὰ τόπους Νομάρχης. Ἡδη μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποκεντρώσεως διὰ τοῦ ν. 3200/1955 ἡ ἀρμοδιότης τῆς χορηγήσεως τῶν ἀδειῶν ἰδρύσεως βιομηχανίας ἢ

1. ἀ.ν. 611/1937.

2. ν. 1993/1952 καὶ ν.δ. 2695/1953.

3. Β.Δ. 4/10-6-1954.

βιοτεχνίας μετεβιβάσθη εις τούς κατά τόπους Νομάρχας πλὴν ἐκείνων τῶν κατηγοριῶν τῶν βιομηχανιῶν αἰτίτες ἐξηρέθησαν (Β.Δ. 28—6—1955) καὶ διετηρήθησαν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπ. Βιομηχανίας. Αἱ κατηγορίαι ὅμως αὗται εἶναι πολλαὶ καὶ ἀνήκουν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς ὡς τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ χάλυβος, μηχανολογικῶν, κίκοδομικῶν, κλωστοῦφαντουργίας, διατροφῆς, χημικῶν, δέρματος, χάρτου, ξύλου, καπνοῦ, ἠλεκτρισμοῦ, ὀρυκτῶν, ζακχάρεως, μετάλλων. Διετηρήθησαν οὕτω ἐξ ἐκάστου τῶν κλάδων τούτων αἱ σπουδαιότεραι κατηγορίαι, ἐκείναι αἰτίτες ἐνδιαφέρουν τὸ σύνολον τῆς ἐθν. οἰκονομίας καὶ δι' ἃς δέον ν' ἀποφασίζη, ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ἡ κεντρικὴ διοίκησις.

Κυρώσεις : Ἡ ἴδρυσις ἢ ἐπέκτασις βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας ἄνευ ἀδείας ἀποτελεῖ ἀδίκημα τιμωρούμενον διὰ φυλακίσεως τούλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς μέχρι 500.000 δρχ. ἐπιβάλλονται δὲ διοικητικῶς εἰς τούς παραβάτας καὶ ἄλλαι οικονομικαὶ κυρώσεις ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως¹. Παράβασις ἀποτελεῖ τιμωρουμένην διὰ τῶν αὐτῶν ποινῶν καὶ ἡ μὴ τήρησις τῶν διὰ τῆς ἀδείας καθοριζομένων ὄρων ἢ ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἀδείας διὰ παραγωγὴν προϊόντων διαφόρων ἐκείνων δι' ἃ ἐχορηγήθη ἡ ἀδεια.

Τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἀπακλείουν βεβαίως τὴν ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἀνάκλησιν τῆς χορηγηθείσης ἀδείας, λόγῳ μὴ τηρήσεως τῶν ὄρων αὐτῆς, τοῦ νόμου ἄλλωστε καὶ ρητῶς προβλέποντος τὸ δικαίωμα τῆς διοικήσεως ὅπως διατάσῃ τὸ κλείσιμον τῶν τοιούτων καταστημάτων.

Ἐξαιρέσεις : Κατ' ἐξαιρέσιν ἐπιτρέπεται ἡ ἴδρυσις καὶ ἐπέκτασις ἄνευ ἀδείας μικρῶν βιομηχανιῶν ἢ βιοτεχνιῶν. Ἡ τοιαύτη ἐξαιρέσις ὀρίζεται κατὰ κατηγορίας ἢ κλάδους ἐπιχειρήσεων δι' ὅλην τὴν χώραν ἢ δι' ὀρισμένας περιφέρειάς διὰ Β.Δ. ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπ. Βιομηχανίας μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου Βιομηχανίας². Ἄλλ' ἡ τεχνολογικὴ ἀδεια ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας περὶ ὧν κατωτέρω ἀπαιτεῖται πάντοτε.

Βιομηχανικαὶ ζῶναι : Διὰ τοῦ νόμου ἐπετρέπη ὅπως καθορίζωνται εἰς τὰς πόλεις ἢ ἄλλας περιοχὰς τῆς χώρας μία ἢ πλείονες βιομηχανικαὶ ζῶναι εἰς ἃς καὶ μόνον θὰ ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ τὰς κειμένους διατάξεις ἐγκατάστασις βιομηχανιῶν, βιοτεχνιῶν καὶ ἀποθηκῶν. Οἱ τοιοῦτοι περιορισμοὶ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ κατὰ τμήματα ἢ ὁδοὺς πόλεων. Οἱ περιορισμοὶ οὗτοι ἐπιβάλλονται διὰ Διαταγμάτων ἐκδιδομένων προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Βιομηχανίας καὶ Δημοσίων Ἔργων μετὰ γνώμην τῶν παρ' αὐτοῖς Συμβουλίων³. Σκοπὸς τῆς ρυθμίσεως τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως δὲν εἶναι μόνον ἡ προφύλαξις τοῦ κοινῶ ἀπὸ τῶν δυσμενῶν ἐπιδράσεων τῶν βιομηχανιῶν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς καταλλήλους καὶ ἐκ τῶν προτέρων καθοριζομένου χώρου καὶ διὰ τῆς λήψεως μέτρων συλλογικῆς ἐξυπηρέτησεως τούτων.

Διὰ τὴν μελέτην καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν βιομηχανικῶν ζωνῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης συνιστᾶται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπ. Βιομηχανίας Ἐπιτροπὴ ἐξ ἀνωτέρων τεχνικῶν δημοσίων διοι-

1. Ἄρθρ. 2 ἀν.ν. 29/5-3/6-1935, ν. 2948/1922 καὶ 4536/1930 ἀ.ν. 966/1946. Διὰ τὸ μέτρον ἡμῶς τῶν ποινῶν βλ. ἀρθρ. 2, ν. 110/1945 καὶ ἀρθρ. 57 II.Κ.

2. ν. 3203/1955 ἀρ. 1, ν. 3244/1955. Β.Δ. 19/18-12-1955.

3. ν. 3206/1955. Β.Δ. 27/12/1956-21/1/1957 περὶ ἐτελέσεως ἀν.ν. 3206. Β.Δ. 19/28-12-1955.

κητικῶν ὑπαλλήλων, εἰς ἣν μετέχουν ἐκπρόσωποι τοῦ Συνδέσμου Βιομηχανῶν καὶ ὡσαύτως τῆς Συνομοσπονδίας Ἐπαγγελματιῶν καὶ Βιοτεχνῶν. Τοιαῦται Ἐπιτροπαὶ δύνανται νὰ συνιστῶνται καὶ διὰ τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς χώρας.

7. Ὁ τεχνολογικὸς ἔλεγχος τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων γενικῶς: Ὁ τεχνολογικὸς ἔλεγχος τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων σκοπὸν ἔχει τὴν ἀπὸ ἀπόψεως ἀσφαλείας, ὑγείας, προστασίας γενικῶς τῶν ἐργαζομένων καὶ τοῦ κοινοῦ ἀπὸ ἐνοχλήσεων καὶ κινδύνων ἐξέτασιν τῶν μηχανημάτων, ὀργάνων κ.λ.π. τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ὡς καὶ ἐν γένει τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν, ὡς πρὸς τὸ σύμφωνον τούτων πρὸς τοὺς σχετικoὺς νομοθετικοὺς καὶ διοικητικοὺς κανονισμοὺς καὶ ὅρους. Ὁ ἔλεγχος εἶναι προληπτικὸς διὰ τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἐγκαταστάσεων τούτων καὶ τῆς χορηγήσεως τῆς ἀδείας λειτουργίας τούτων καὶ κατασταλικὸς διὰ τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας των παρακολουθήσεως τούτων.

Ὁ τεχνολογικὸς ἔλεγχος διακρίνεται εἰς δύο κατηγορίας, τὸν ἔλεγχον τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν ἠλεκτρολογικῶν ἐγκαταστάσεων.

Ὁ ἔλεγχος οὗτος εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς περι ἧς ἀνωτέρω χορηγήσεως ἀδείας ἰδρύσεως βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, ἐξαρτωμένης ὡς ἐλέχθη ἐκ κριτηρίων φύσεως οἰκονομικῆς¹. Προϋποτίθεται ὁμως διὰ τὴν χορήγησιν ἀδείας μηχανολογικῆς ἢ ἠλεκτρολογικῆς ἐγκαταστάσεως ἢ ὑπαρξίς ἀδείας ἰδρύσεως τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τέλος προκειμένου περὶ τῆς ἰδρύσεως ἠλεκτρολογικῶν ἐπιχειρήσεων καθορίζεται καθεστῶς αὐστηροτέρου προληπτικοῦ ἐλέγχου.

8. Ἐλεγχος τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων: Ὡς βιομηχανικαί, βιοτεχνικαὶ καὶ ἐργαστηριακαὶ γενικῶς ἐγκαταστάσεις, ἐφ' ὧν ἀσκεῖται ὁ ἔλεγχος τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων, νοοῦνται τὰ ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια ἐν οἷς ἐκτελοῦνται ἐργασίαι εἴτε διὰ μηχανῶν εἴτε διὰ τῆς δυνάμεως τῶν χειρῶν σκοπὸν ἔχουσαι τὴν μετατροπὴν πρώτων ὑλῶν ἢ ἡμικατεργασμένων προϊόντων εἰς ἀτελῆ ἢ τέλεια τοιαῦτα ἢ καὶ τὴν ἀπλὴν μεταβολὴν τοῦ ποιοῦ ἢ τῆς μορφῆς παντὸς ὑλικοῦ ἀντικειμένου².

Τὰ καταστήματα ταῦτα (ἐργοστάσια, ἐργαστήρια, καταστήματα χρησιμοποιοῦντα τοιαῦτα μέσα, ἀποθήκαι, ἐπαγγέλματα ἐν γένει παραγωγῆς καὶ ἀπασχολήσεως τοιαύτης φύσεως,) διαίρουνται εἰς τρεῖς κατηγορίας: α) τὰ ἐπικίνδυνα (πυρκαϊᾶς, ἐκρήξεως), β) τὰ ἀνθυγιεινὰ (ἀναθυμιάσεων, μολύνσεων κ.λ.π.), γ) τὰ ἐνοχλητικὰ (θορύβου κ.λ.π.).

Ὁ θεσπιζόμενος ὑπὸ τοῦ νόμου τεχνολογικὸς ἔλεγχος εἶναι προληπτικὸς καὶ κατασταλικὸς.

α) Ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος ἀναφέρεται πρῶτον εἰς τὸν ἔλεγχον πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως. Διὰ τὴν ἐνέργειαν, μεταφορὰν καὶ πάσαν οὐσιώδη μεταρρύθμισιν τῆς ἐγκαταστάσεως ἀπαιτεῖται προηγουμένη εἰδικὴ ἀδεῖα τῆς διοικήσεως. Αἱ ὑποβαλλόμεναι αἰτήσεις διὰ τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας δεόν νὰ συνοδεύωνται ἀπὸ ἠτιολογημένην ἐκθεσιν τῆς ἀρμοδίας δημοτικῆς ἢ κοινοτικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῶν τυχόν ἀντιρρήσεων τῶν περιόικων. Διὰ τῆς ἀδείας πλὴν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ τύπου

1. Βλ. ἀνωτέρω § 6.

2. ν. ΔΚΣΤ'/1912. Β.Δ. 29/9-4/10-1922.

τῆς ἐγκαταστάσεως, ἐκτάσεως, διαρρυθμίσεως κ.λ.π. αὐτῆς δύνανται νὰ καθορίζωνται καὶ ὄροι, περιορισμοὶ ἢ προϋποθέσεις διαρκοῦς ἢ ὠρισμένης χρονικῆς διαρκείας, οὐχὶ ἐλάσσονος τῆς διευτοῦς ¹.

β) Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως χορηγεῖται ἄδεια λειτουργίας δι' ἧς διαπιστοῦται ὅτι ἡ γενομένη ἐγκατάστασις εἶναι σύμφωνος πρὸς τοὺς κανονισμοὺς καὶ τοὺς ταχθέντας διὰ τῆς ἀδείας ἰδρύσεως ὄρους.

Ἡ ἄδεια λειτουργίας δὲν δύναται νὰ εἶναι διὰ χρονικὸν διάστημα μείζον τῶν 50 ἐτῶν καὶ ἔλασσον τῶν 15. Νέα ἄδεια ἀπαιτεῖται ἐὰν τὸ κατὰσθημα ἤρρησεν ἐπὶ δεκαετίαν ἢ ὑπέστη καταστροφὴν.

γ) Προληπτικὸς ἔλεγχος τῆς μηχανολογικῆς ἐγκαταστάσεως ². Κατὰ τὸν προληπτικὸν τοῦτον ἔλεγχον, διὰ τὴν ἰδρυσιν πάσης μηχανολογικῆς ἐγκαταστάσεως ἀπαιτεῖται προηγουμένη ἄδεια τῆς διοικήσεως δι' ἧς ἐξετάζονται καὶ καθορίζονται οἱ τεχνικοὶ ὄροι ἀσφαλείας κ.λ.π. οἵτινες δέον νὰ τηρηθῶσι κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς μηχανολογικῆς ἐγκαταστάσεως. Μετὰ τὴν περαίωσιν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν μηχανικῶν μέσων ἀπαιτεῖται ἄδεια λειτουργίας ἐκδιδόμενη ὡσαύτως ὑπὸ τῆς διοικήσεως δι' ἧς διαπιστοῦται τὸ σύμφωνον τῆς γενομένης μηχανικῆς ἐγκαταστάσεως πρὸς τοὺς τεχνικοὺς κανόνας καὶ τοὺς διὰ τῆς ἀδείας ἰδρύσεως ταχθέντας ὄρους.

Εἰδικαὶ διατάξεις προβλέπονται δι' ὠρισμένας κατηγορίας ἐγκαταστάσεων ὡς προκειμένου περὶ λατομείων ἢ τῶν ἀτμολεβήτων ³.

Σημειωτέον ὅτι διὰ διαφόρων ἐκάστοτε νομοθετικῶν ρυθμίσεων ἐνομοποιήθησαν μηχανολογικαὶ ἐγκαταστάσεις ἰδρυθεῖσαι καὶ λειτουργοῦσαι ἄνευ διοικητικῆς ἀδείας ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως τηρήσεως ὠρισμένων ἐπιβαλλομένων τεχνικῶν ὄρων ἢ χορηγήσεως προθεσμίας πρὸς μεταφορὰν τῆς ἐπιχειρήσεως ⁴.

δ) Ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος ἐνεργεῖται ὡσαύτως ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἄρμοδιῶν τεχνικῶν οἵτινες εἶναι μόνοι κατὰ νόμον ἐπιτηρετῶν ὅπως ἀσκῶσι τὴν τεχνικὴν διαχείρισιν τῆς λειτουργίας καὶ συντηρήσεως τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων. Πρὸς τοῦτο διὰ εἰδικῆς νομοθεσίας καθορίζονται οἱ ὄροι καὶ προϋποθέσεις ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ μηχανολόγου καὶ μηχανοδηγοῦ, διακρίνονται δὲ τὰ πτυχία τοῦτων ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν μηχανημάτων καὶ ἀντιστοίχως διακρίνονται αἱ μηχανολογικαὶ ἐγκαταστάσεις κατὰ κατηγορίας δι' ἐκάστην τῶν ὁποίων ἀρμόδιοι μηχανολόγοι λειτουργίας εἶναι οἱ κατέχοντες τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὴν κατηγορίαν τῶν μηχανῶν πτυχίον ⁵, κ.λ.π.

ε) Ὁ κατασταλτικὸς ἔλεγχος ἀσκεῖται διὰ τῆς παρακολουθήσεως περὶ τῆς τηρήσεως ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν τεχνικῶν κανονισμῶν καὶ τῶν διὰ τῶν ἀδειῶν ταχθέντων τεχνικῶν ὄρων. Ἀσκεῖται ὡσαύτως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κυρώσεων διοικητικῶν καὶ ποινικῶν, ἐν περιπτώσει

1. Ν. 3214/1955, ἐν ᾧ περιέχονται καὶ διατάξεις μεταβατικαὶ διὰ τὰς πρὸ τοῦ νόμου πρᾶξιν ἐνεργησάσας ἐπιχειρήσεις.

2. Β.Δ. 15/21-10-1922.

3. Π.Δ. 30/12-9/1-1934. Β.Δ. 20/11-27/2-1952. ν. 3214/1955. Β.Δ. 11/3-4-4-1955.

4. ν. 1993/1952. ν. 3214/1955.

5. ν. 6422/1934, ἀ.ν. 878/1946, ν.δ. 1150/1949. Β.Δ. 16/17-3-1950, Β.Δ. 4/5-10-1951.

παραβάσεως τῶν ὑπὸ τῶν νόμων, κανονιστικῶν πράξεων ἢ σχετικῶν ἀδειῶν τεταγμένων.

9. Ἐλεγχος τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων: Ὁ ἔλεγχος τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων εἶναι ὡσαύτως προληπτικός καὶ κατασταλτικός ἐπὶ σκοπῶ ὅπως αὐταὶ εἶναι σύμφωνα καὶ λειτουργοῦσι συμφώνως πρὸς τοὺς ἰσχύοντας κανονισμοὺς ἀσφαλείας¹.

Ὁ προληπτικός ἔλεγχος συνίσταται εἰς τὴν μετὰ ἐξέτασιν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας χορήγησιν πιστοποιητικοῦ περὶ τοῦ συμφώνου τῆς ἐγκαταστάσεως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς καὶ περὶ τῆς καλῆς κατασκευῆς αὐτῆς. Κατὰ τὸν κατασταλτικὸν ἔλεγχον ἡ δημοσία ὑπηρεσία ὀφείλει νὰ υποδεικνύη ἐγγράφως τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένας ἁλλείψεις ἢ παραβάσεις, τοῦ ἐν ἰσχύϊ κανονισμοῦ, εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις, διὰ δελτίων ἐλέγχου κοινοποιουμένων πρὸς τὸν ἐνδιαφερόμενον ὡς καὶ τὴν χορηγοῦσαν τὸ ρεῦμα ἐπιχείρησιν. Ἡ τελευταία αὕτη ὑποχρεοῦται ὅπως ἐντὸς τασσομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου προθεσμίας προβῆ εἰς διόρθωσιν τῆς ἐγκαταστάσεως κατὰ τὰ ὑποδειχθέντα ὑποκειμένα ἄλλως εἰς ποινικὴν δίωξιν. Ὡσαύτως ἀπαγορεύεται ἡ χορήγησις ρεύματος ἀνευ τῆς προσαγωγῆς πιστοποιητικῆς καλῆς κατασκευῆς^{2 3}.

Πλὴν τοῦ ἐλέγχου τούτου καὶ ἅπαντα τὰ δι' ἐκτέλεσιν ἐσωτερικῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων ὑλικά, ὡς καὶ παντὸς εἶδους συσκευαὶ καταναλώσεως ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς δημοσίας διοικήσεως. Ὁ ἔλεγχος εἶναι προληπτικός ἀπαγορευομένης τῆς χρήσεως καὶ ἐμπορίας παντὸς τοιοῦτου ὑλικοῦ ἀνευ ἐγκρίσεως ἐκ μέρους τοῦ Ὑπ. Βιομηχανίας, κατόπιν ἐξετάσεως τούτου ὑπὸ τοῦ Ἡλεκτρολογικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Ὑπουργείου, λειτουργοῦντος παρὰ τῷ Ἐθνικῷ Μετσοβίῳ Πολυτεχνεῖῳ. Ὁ ἔλεγχος συνίσταται εἰς τὴν ἐξέτασιν ἐὰν τὰ ὑλικά ταῦτα πληρῶσι τοὺς ὅρους τοὺς καθοριζομένους δι' εἰδικῶν κανονισμῶν ἀσφαλείας ἐγκρινόμενων διὰ Β. Διαταγμάτων⁴.

Διὰ τὴν χορήγησιν ἀδείας ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας ἠλεκτρολογικῶν ἐγκαταστάσεων ἐπιβάλλονται τέλη⁵. Ἀπαιτεῖται δὲ ὡσαύτως προληπτικῶς εἰδικὴ ἀδεία ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας ἐγκαταστάσεως παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας⁶.

Οἱ ἔλεγχοι οὗτοι συμπληροῦνται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων διὰ καθορισμοῦ προσόντων εἰδικῶν τῶν τεχνικῶν εἰς οὓς δύναται ν' ἀνατεθῆ ἡ λειτουργία, ἐπιβλέψεις καὶ συντήρησις τῶν ἠλεκτρολογικῶν ἐγκαταστάσεων⁷.

10. Ἡ Βιομηχανία ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἐπ' αὐτῆς κρατικῆς πολιτικῆς: Τὰ τεχνικά καὶ οἰκονομικά δεδομένα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐνεργείας ἀπέδειξαν πρὸ πολλοῦ ὅτι δὲν προσαρμόζονται πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου ἄσκησιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας ἐπὶ τοῦ τομέως τούτου τῆς βιομηχανι-

1. Ν. 4341/1929, ν. 5404/1932.

2. ν.δ. 6/13-6-1935, Π.Δ. 12/25-9-1935.

3. Τὸ ν.δ. 2596/1953 προέβλεψε περὶ ἐπανελέγχου τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων ἐν γένει.

4. Ν.Δ. 6/13-6-1935, Π.Δ. 12/25-9-1935, Β.Δ. 9/5-8/7-1936. Β.Δ. 26/27-2-1950

5. Ἀποφ. Ὑπ. Οἰκονομικῶν—Βιομηχανίας 2780/1954.

6. Π.Δ. 18/27-4-1934.

7. Β.Δ. 13/19-2-1936. Β.Δ. 14/25-10-1937, περὶ διαιρέσεως τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων, Β.Δ. 19/26-3-1938, Β.Δ. 25/5-14/6-1938 κλπ.

κῆς παραγωγῆς. Ἄφ' ἐτέρου ἡ βασικὴ σημασία ἣν ἔχει ἡ παραγωγὴ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας διὰ τὴν ὅλην βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν ἐπιβάλλει τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πύξημένου ἐνδιαφέροντος τοῦ κράτους ἐπὶ σκοπῶ ἑξασφαλίσεως τῆς ἀνελλιπούς, εἰς χαμηλὴν τιμὴν καὶ κατ' αὐξοῦντα ρυθμὸν παραγωγῆς τῆς ἐνεργείας. Ἐάν ταῦτα ἀληθεύωσι διὰ πᾶσαν σύγχρονον οἰκονομίαν εἶχον πάντοτε δι' ἡμᾶς μεγαλύτεραν σημασίαν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἑλλείψεως ἄλλων ἐγχωρίων πρώτων ὑλῶν ἐνεργείας. Ἄλλ' ἔτι περαιτέρω, ἐάν ἐπιδιωχθῆ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐνεργειακῆς οἰκονομίας διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἔθνικῶν πηγῶν παραγωγῆς ἐνεργείας, ἔτι περισσότερον ἐμφανίζεται ἐπιβεβλημένη ἡ μὴ ὑπαγωγὴ τῶν πηγῶν αὐτῶν ἐνεργείας ὑπὸ τὴν ἰδιωτικὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ ὑπὸ τὰ κριτήρια τοῦ συνήθους ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον ἀδυνατεῖ ν' ἀναλάβῃ τοιαύτης ἐκτάσεως ἐπιχειρηματικὴν ὀργάνωσιν. Ἡ παρέμβασις ὅθεν τοῦ Κράτους καθίσταται ἀπαραίτητος εἴτε διὰ νὰ κανονίσῃ τοὺς ὅρους τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἴτε διὰ ν' ἀναλάβῃ αὐτὸ τοῦτο τὴν ἐπὶ εὐρύτερου ἔθνικοῦ ἐπιπέδου ὀργάνωσιν τῆς παραγωγῆς τῆς ἐνεργείας.

Παρ' ἡμῖν ἡ ἱστορία τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ρυθμίσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως παραγωγῆς καὶ διανομῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας διήλθεν ἐκ δύο σταδίων. Κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον, διήκον μέχρι τοῦ 1950, ἡ ἐπιχειρήσις παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καθίσταται ὑπὸ τοῦ κράτους δημοσία ὑπηρεσία, ἀσκουμένη ὁμως κατ' ἐκχώρησιν τοῦτου ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑποκειμένων εἰς εἰδικούς κανόνας ἐκμεταλλεύσεως καὶ ὑπὸ αὐστηρὸν καθεστῶς προληπτικῶν καὶ κατασταλτικῶν ἐλέγχων. Κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον τὸ κράτος ἀναλαμβάνει προγραμματικῶς τὴν δι' ἰδίων ἐπιχορηγήσεων ἀνάπτυξιν ἐπὶ ἔθνικοῦ ἐπιπέδου τῆς παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας δι' ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἔθνικῶν θερμικῶν δυνάμεων καὶ ὕδατοπτώσεων, οὕτως ὥστε ὁ κλάδος οὗτος τῆς βιομηχανίας καθίσταται δημοσία ὑπηρεσία ἀνήκουσα μονοπωλιακῶς εἰς τὸ κράτος, ἀσκουμένη ὑπὸ τὴν νομικὴν κατασκευὴν τῆς αὐτοδιοικουμένης δημοσίας ἐπιχειρήσεως.

Α'. Τὸ καθεστῶς τῆς ἐκχώρησεως τῆς ὑπηρεσίας παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Κατὰ τὸ καθεστῶς τοῦτο αἱ ἐγκαταστάσεις ἐργοστασίων παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας δι' οἰασδήποτε κινητηρίου δυνάμεως ὡς καὶ μεταφορᾶς, μετατροπῆς, προσαγωγῆς καὶ διανομῆς τῆς ἐνεργείας διακρίνονται εἰς πέντε κατηγορίας ἀναλόγως τῆς ἐντάσεως τοῦ ρεύματος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς παραγωγῆς.

Δι' ἀπάσας τὰς κατηγορίας τῶν ἐργοστασίων καὶ ἐγκαταστάσεων τούτων ἀπαιτεῖται πρὸς ἴδρυσιν προηγουμένη ἀδεία τῆς διοικήσεως ἥτις διὰ μὲν τὰς τρεῖς πρώτας κατηγορίας ὀρίζεται ὡς ἀπλή ἀδεία διὰ δὲ τὰς ἄλλας κατηγορίας ὡς προνομιακὴ.

Διὰ τῆς προνομιακῆς ἀδείας παρέχεται εἰς τὸν ἀνάδοχον τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ δικαίωμα ὅπως καθ' ὅλον τὸν χρόνον δι' ὃν ἡ ἐκχώρησις ἀσκεῖ κατ' ἀποκλειστικὸν προνόμιον τὴν παροχὴν ρεύματος εἰς τρίτους. Ἡ χορήγησις τῆς προνομιακῆς ἀδείας ἐνεργεῖται διὰ δημοσίου συναγωνισμοῦ ἐπὶ τῇ βάσει προηγουμένου τύπου συγγραφῆς ὑποχρεώσεων ὀριζομένης διὰ Β. Διατάγματος. Ἡ παραχώρησις ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ δι' ἐπικυρώσεως τῆς σχετικῆς συμβάσεως διὰ Β. Διατάγματος. Ἡ

τοιαύτη προνοιακή ἐκχώρησις δύναται ν' ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν παροχὴν ρεύματος διὰ τὸν φωτισμὸν. Πᾶσα προνοιακὴ ἐκχώρησις διὰ παροχὴν ρεύματος πρὸς ἄλλας χρήσεις πλὴν τοῦ φωτισμοῦ δύναται νὰ ἐνεργηθῆ μόνον διὰ εἰδικοῦ νόμου. Ἄλλ' οἱ λαβόντες προνοιακὴν ἄδειαν χορηγήσεως ρεύματος φωτισμοῦ δύναται νὰ λάβωσιν ἀπλὴν ἄδειαν χορηγήσεως ρεύματος διὰ τὰς λοιπὰς χρήσεις διὰ Β. Διατάγματος δι' οὗ καθορίζονται αἱ ὑποχρεώσεις καὶ λοιποὶ ὅροι τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἡ ἄδεια αὕτη ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀνακλητὴ ἢ μὴ.

Οἱ Δήμοι, αἱ Κοινότητες ἢ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου διακιοῦνται νὰ ἰδρῦσωσι καὶ ἐκμεταλλεύωνται ἠλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρὸς διάθεσιν διὰ φωτισμὸν ἢ δι' ἄλλας βιομηχανικὰς χρήσεις εἴτε διὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀνάγκας. Οἱ ὅροι τῆς ἰδρύσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως κανονίζονται διὰ Β. Διατάγματος.

Ἡ χορήγησις τοῦ ρεύματος εἰς τοὺς καταναλωτὰς ὑπὸ τῶν ἐπιχειρήσεων γίνεται βάσει συμβολαίου συνδρομῆς, τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ τύπος δι' ἐκάστην ἐπιχείρησιν ἐγκρίνεται διὰ Β. Διατάγματος, ἐν ᾧ δέον ν' ἀναφέρονται τὰ τιμολόγια πωλήσεως τοῦ ρεύματος δι' ἐκάστην κατηγορίαν τῶν καταναλωτῶν.

Ἡ διατίμησις τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἠδύνατο νὰ γίνῃ δι' ὑπολογισμοῦ τιμῶν πωλήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τύπων, εἴτε δι' ἐκάστην ἐπιχείρησιν εἴτε ὁμάδας τούτων, ὀριζομένων διὰ Διαταγμάτων.

Διὰ τὴν περιφέρειαν ὅμως τῆς κειμένης ἐντὸς ἀκτίνας 20 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθῆναις πλατείας Ὀμονοίας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς παραγωγῆς, μεταφορᾶς, μετασχηματισμοῦ καὶ διανομῆς τῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος παρεχωρήθη διὰ νόμου εἰς τὴν Ἡλεκτρικὴν Ἑταιρίαν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς¹, διὰ χρονικὴν περίοδον λήγουσαν τὴν 31—12—1985. Ἡ ἐκχώρησις αὕτη ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς εἰδικούς ὅρους τῆς συμβάσεως ταύτης, ἐξαιρεθεῖσα τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὰς περὶ ἠλεκτρικῶν ἐκμεταλλεύσεων διατάξεις.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τέλος τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς ἐγεννήθη τὸ ζήτημα τῆς τιμῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ὅπερ διὰ νόμου ὑπήχθη εἰς διατίμησιν ἐνεργουμένην ὑπὸ τῆς διοικήσεως². Τὸ καθεστῶς τοῦτο διτηρήθη καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐνῶ ταύτοχρόνως παρετάθη ἀναγκαστικῶς ὁ χρόνος λήξεως τῶν συμβάσεων ἐπὶ σκοπῶ ὅπως ἀντιμετωπισθῶσιν αἱ ζημίαι ἃς ὑπέστησαν οἱ ἀνάδοχοι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου³.

Β'. Τὸ καθεστῶς τοῦτο μετεβλήθη ἀπὸ τοῦ 1950 διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Ἡλεκτρισμοῦ ἐπὶ τῶ σκοπῶ ὅπως ἀναλάβῃ αὕτη, ὡς δημοσία ἐπιχείρησις, τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ κρατικοῦ προγράμματος τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς χώρας. Κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου ἡ

1. Σύμβασις μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ Δημοσίου ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ ἀναδόχου Συνδικάτου Τραπεζῶν Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀγγλικῆς ἐταιρίας Power and Traction, κυρωθεῖσα διὰ τοῦ ν.δ. τῆς 16/17—10—1925. Διὰ τῆς Συμβάσεως αὐτῆς παρεχωρήθη ὡσαύτως καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν Ἡλεκτρικῶν Σιδηροδρόμων Ἀθηνῶν—Πειραιῶς καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Κηφισίας, τῆς ἐκμεταλλεύσεως τροχιοδρόμων καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως λεωφορείων καὶ τὸ οὐχὶ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ πέραν τῆς ἀκτίνας τῶν 20 χιλιομέτρων. Δυνάμει τῆς συμφωνίας ταύτης οἱ ἀνάδοχοι ἰδρυσαν τέσσαρας ἐταιρίας τὴν Ἑταιρίαν Παραγωγῆς, Ἑταιρίαν Μεταφορῶν, Ἑταιρίαν Διανομῆς καὶ τὴν γενικὴν Ἡλεκτρικὴν Ἑταιρίαν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς.

2. ν.δ. 542/1941.

3. ν.δ. 489/1947. ν.δ. 642/1948 κλπ.

παραγωγή και διανομή εν γένει τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως ἐκηρύχθη δημόσια ὑπηρεσία μονοπωλιακῶς ἀσκουμένη ὑπὸ δημοσίας ἐπιχειρήσεως.

Διὰ τῶν νόμων περὶ ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης¹ ἐξεχωρήθη αὐτῇ ὑπὸ τοῦ κράτους ἡ ἀποκλειστικὴ προνομία τῆς κατασκευῆς, λειτουργίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως εἴτε ὑδροηλεκτρικῶν εἴτε θερμικῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ὡς καὶ τοῦ ἔθνικου δικτύου μεταφορᾶς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος μετὰ τῶν δικτύων διανομῆς μέχρι τῶν κέντρων ἐκμεταλλεύσεως. Κατὰ συνέπειαν ἀπὸ τοῦ νόμου τούτου καὶ ἐφεξῆς οὐδεμία ἄλλη ἐκμετάλλευσις παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας δύναται ἐν τῇ χώρᾳ νὰ συσταθῇ. Ἀνοχὴν ἔδειξε τότε ὁ νόμος ἔναντι τῶν ὑφισταμένων ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ὁμως τελικῶς ἐξηγοράσθησαν ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Η. δυνάμει τοῦ νόμου², περὶ οὗ εἰδικῶς κατωτέρω. Ὁ νόμος δὲ οὗτος ἐπέξετάθη καὶ εἰς τὰς νήσους³. Ἐξαιρέσεις μόνον ἐγένετο δι' ἐπιχειρήσεις διανομῆς ἀπὸ τοῦ καταναλωτικοῦ κέντρου εἰς τοὺς καταναλωτάς.

⁴Ἐπετράπη ὁμως ὅπως⁴ διὰ Β. Διαταγμάτων ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς Δ.Ε.Η. ἐξαιρῶνται τῶν προνομίων τούτων ὠρισμένοι περιοχαὶ τῆς Ἐπικρατείας. Δυνάμει τῆς διατάξεως ταύτης ἐξηρέθη ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἅπασα ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάς, δι' ἣν ἰσχύει ἡ παλαιὰ νομοθεσία πλὴν τῶν νήσων Εὐβοίας, Λευκάδος καὶ Λέσβου. Μετὰ ταῦτα ὁμως ἐπέξετάθη ἡ προνομία τῆς Δ.Ε.Η. δυνάμει τοῦ περὶ δημοσιοποιήσεως τῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς τὰς νήσους.

Βραδύτερον προκειμένον περὶ τῶν νήσων, ἀλλὰ καὶ τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, προβλέφθη διὰ εἰδικοῦ νόμου⁵ ἡ κατάρτισις εἰδικῶν μελετῶν γενικωτέρων ἔργων ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοιούτων ἔργων μετὰ δυνατότητος ἐξαιρέσεως ἀπὸ τῶν προνομίων τῆς Δ.Ε.Η. καὶ ἀναθέσεως τῶν ἐκμεταλλεύσεων τούτων εἰς ἄλλους φορεῖς. Ἡ πρόβλεψις αὕτη δὲν ἔτυχεν ἐφαρμογῆς.

Εἰς τὸ καθεστῶς τοῦτο δέον νὰ προστεθῶσι καὶ δύο ἐκμεταλλεύσεις δημοτικαὶ αἵτινες διετηρήθησαν, ἐξαιρεθεῖσαι τῆς δημοσιοποιήσεως ὡς ἐκ τῆς καλῆς λειτουργίας αὐτῶν, αἵτινες εἶναι αἱ ἠλεκτρικαὶ ἐκμεταλλεύσεις Λαρίσσης καὶ Γλαύκου Πατρῶν.

II. Ἡ Δημοσία Ἐπιχειρήσις Ἡλεκτρισμοῦ:
α) Αἱ προϋποθέσεις τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Ἡλεκτρισμοῦ. Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα πλουσία εἰς λευκὸν ἀνθρακὰ, εἰς μεγάλας καὶ μικρὰς ὑδατοπτώσεις. Ὁ μέγας οὗτος ἔθνικὸς πλοῦτος δὲν ἔτυχεν ἀξιοποιήσεως· λόγῳ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν μέσων τόσοσιν εἰς ἰδιωτικὰ κεφάλαια ὅσον καὶ εἰς δημοσία τοιαῦτα. Ἡ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν παροχὴ ἐκ μέρους τῶν Η.Π.Α. οἰκονομικῆς βοήθειας διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάσχυρσιν τῆς χώρας καὶ ἡ περαιτέρω συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ σχέδιον Μάρσαλ καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸν σχέδιον Ἀνασυγκροτήσεως, ἐπέτρεψαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὴν ὀργανώσιν μεγάλου προγραμματισμοῦ διὰ τὸν ἠλεκτρισμὸν τῆς Χώρας μέσῳ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὑδατοπτώσεων ἢ καὶ θερμικῆς ἐνεργείας. Πράγματι τὸ Ἑλληνικὸν

1. 1468/1950.

2. ν. 8. 3523/1956.

3. Β.Δ. 7/19-6-1957.

4. ἀ.ν. 1672/1951.

5. ν. 3485/1955.

σχέδιον ένεκρίθη τελικῶς ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς καὶ ἐξρηματοδοτήθη ἐκ τῆς οικονομικῆς βοηθείας διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν 80 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ὅπερ προϋπελογίσθη ὅτι θ' ἀπῆρτετο διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀποφασισθέντων πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας μετὰ ἐθνικοῦ δικτύου μεταφορᾶς. Τὰ ἀποφασισθέντα πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργα εἶναι: α) Θερμικὸς σταθμὸς παραγωγῆς 68.000 Κ. W. Χαλκίδος ἀξίας \$ 15.461.000 μετὰ γραμμῶν μεταφορᾶς καὶ δικτύων μεταφορῶν ἀξίας \$ 12.078.000, β) ὕδροηλεκτρικὸς σταθμὸς Ἄγρας—Βόδα παραγωγῆς 40.000 Κ. W. ἀξίας 9.000.000 \$ μετὰ γραμμῶν μεταφορῶν καὶ δικτύου διανομῶν ἀξίας \$ 14.889.000, γ) ὕδροηλεκτρικὸς σταθμὸς Λάδωνος παραγωγῆς 50.000 Κ. W. ἀξίας 14.552.000 \$ μετὰ δικτύων μεταφορᾶς ἀξίας 10.045.000 \$, δ) ὕδροηλεκτρικὸς σταθμὸς Λάδωνος ἰσχύος 5.000 Κ. W. ἀξίας 2.226.000 \$ μετὰ γραμμῶν μεταφορᾶς ἀξίας 951.000 \$ ε) ἐγκαταστάσεις γενικῆς χρήσεως ἀξίας \$ 3.810.000.

Ἄλλ' ἡ κατασκευὴ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἔργων καὶ ἡ περαιτέρω λειτουργία αὐτῶν διὰ τῆς παραγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῆς ἐνεργείας ἀπῆρτε τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀναγκαίου φορέως, ὄργανου διαχειρίσεως καὶ διοικήσεως. Τὸ ἑλληνικὸν κράτος κατέληξεν οὕτω εἰς τὴν θέσπισιν ἐιδικοῦ πρὸς τοῦτο Ὁργανισμοῦ, διαμορφωθέντος κατὰ τὸν τύπον τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἰδίως ἀνεπτύχθησαν εἰς τὰς Η.Π.Α. Ὁ Ὁργανισμὸς αὐτὸς ἀπέτελεσε τὴν δημοσίαν ἐπιχείρησιν ἠλεκτρισμοῦ. Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη μεγάλη ἐπιχείρησις δημοσίου δικαίου ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν ἐκμετάλλευσιν ὠρισμένου κλάδου παραγωγῆς διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν κανόνων καὶ μεθόδων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

Ὁ ὅλος θεσμὸς ὠργανώθη διὰ τοῦ ν. 1468/1950 περὶ ἰδρύσεως τῆς Δ.Ε.Η., τοῦ Ν.1633/1951 περὶ κυρώσεως τῆς μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐταιρείας Ebasco συμβάσεως, ἀναλαβούσης τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, τοῦ Δ. τῆς 28-1-1951 περὶ ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως τῆς Δ.Ε.Η. καὶ τοῦ ἀν.ν. 1672/1951.

β) Σκοπός: Ἡ Δημοσία ἐπιχειρήσις ἠλεκτρισμοῦ ἔχει σκοπὸν τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὕδατοπηγῶν τῆς χώρας διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, τὴν κατασκευὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν ὕδροηλεκτρικῶν καὶ θερμοηλεκτρικῶν ἐργοστασίων καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, τὴν ἐγκατάστασιν ἐθνικοῦ δικτύου πρὸς μεταφορὰν τῆς παραγομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ τὴν διάθεσιν αὐτῆς διὰ πώλησεως πρὸς διανομὴν εἰς τὴν κατανάλωσιν. Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν ὁ νόμος παραχωρεῖ εἰς τὴν Δ.Ε.Η τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἀναλήψεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐκμετάλλευσέως τοῦ ὕδατινοῦ πλοῦτου τῆς χώρας. Εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου μεταφορᾶς περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἐγκατάστασις ὑποσταθμῶν καὶ γραμμῶν δι' ὧν θὰ γίνεταί ἡ πώλησις εἰς τοὺς καταναλωτάς. Ἄλλ' ἡ διανομὴ τοῦ ρεύματος εἰς τὴν κατανάλωσιν δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὰ προνόμια τῆς Δ.Ε.Η., τοῦ κράτους δικαιουμένου νὰ παραχωρῆ κατὰ βούλησιν τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην τῆς διανομῆς εἰς τοὺς καταναλωτάς.

Ἡ Δ.Ε.Η. δικαιούται νὰ παραχωρῆ διὰ χρονικὸν διάστημα μὴ ὑπερβαῖνον τὴν εἰκοσαετιαν τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν κατὰ τὰ ἄνω προνομίων τῆς. Ἡ παρέκκλισις αὕτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποκλειστικῆς διὰ τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἐκπληρώσεως τῶν δημοσίου συμφέροντος παραγωγικῶν τούτων σκοπῶν, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐνδεχομένην ἀνάγκην συνεργασίας τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς ὡς ἐκ τῆς εὐρύτητος αὐτῶν καὶ τῆς δαπανηρότητος αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὁμας μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἐγένετο προσφυγὴ εἰς τὴν συνεργασίαν αὐτήν.

Ἐν σχέσει πρὸς τοὺς σκοποὺς οὓς ἐκπληροῖ ἡ Δ.Ε.Η. σημασίαν ἔχει ἡ θέσις αὐτῆς κατ' ἐναντι τῶν ἤδη ὑφισταμένων ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς καὶ διανομῆς ηλεκτρικῆς ἐνεργείας. Αἱ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις καὶ αἱ σχετικῶς ὑφιστάμεναι κρατικάι παραχωρήσεις θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς νομίμως ὑφιστάμεναι ἔστω καὶ ἂν ἐμπίπτουν εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Δ.Ε.Η. Μετὰ τὴν λήξιν ὅμως ἡ ὀπωσδήποτε λύσιν τῶν ὑφισταμένων συμβάσεων τῶν ἐπιχειρήσεων τὸ προνόμιον τῆς Δ.Ε. ἔπεκτείνεται αὐτοδικαίως καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ τῆως ἀναδόχου ἐξυπηρετουμένην περιοχὴν. Μεταγενεστέρως ὅμως ὁ νομοθέτης ἐπέτυχεν τὴν ἀπορρόφησιν τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Η., καθ' ἃ κατωτέρω καὶ ἐν § 12 ἐκτίθεται.

γ) Νομικὴ φύσις τοῦ Ὁργανισμοῦ: Ἡ δημοσία ἐπιχειρήσις ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ὡς αὐτόνομος ὀργανισμὸς. Ἀνήκει μὲν εἰς τὸ κράτος ἀλλ' ἀποτελεῖ ἴδιον νομικὸν πρόσωπον, εἰς ὃ περιέρχεται τὸ προνόμιον τῆς ἐκπληρώσεως τῶν κατὰ τὰ ἄνω καθορισθέντων σκοπῶν. Λειτουργεῖ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τοὺς σχετικoὺς κανόνας τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐντὸς τῶν εἰδικῶν περιορισμῶν καὶ ὄρων τῶν χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἡ ἑλληνικὴ ὀργανωσις ἀποδέχεται τὴν γενικῶς ἐπὶ τῶν τοιούτων δημοσίων ἐπιχειρήσεων κρατοῦσαν ἀρχὴν τῆς διφυοῦς φύσεως, ὡς ὀργανισμὸν κατὰ κανόνα ἰδιωτικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀλλ' ἐπὶ σκοπῶ δημοσίας ὠφελείας καὶ συμφέροντος.

Οὕτω ἡ Δ.Ε.Η. ὀρίζεται μὲν νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου¹. Ἄσκει ὅμως μορφήν διοικήσεως ἥτοι βιομηχανικὴν ἐκμετάλλευσιν ὡς δημοσίαν ἐπιχείρησιν ἐπὶ σκοπῶ κοινῆς ὠφελείας. Ἀλλὰ τὸ μέγα μέρος τῶν πράξεων αὐτῆς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν παραγωγικῶν καὶ ἐμπορικῶν σκοπῶν, διέτεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, οὕτω δὲ αἱ πράξεις αὐταὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς αἴτησιν ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως τινὲς τῶν πράξεων αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἀποτελοῦσιν ἄσκησιν δημοσίας διοικήσεως καὶ ἐξουσίας, νὰ εἶναι δεκτικάι ἀμφισβητήσεως ἐνώπιον τοῦ διοικητικοῦ ἀκυρωτικοῦ.

Ὁ ὅρος τοῦ νόμου ὅτι ἡ Δημοσία Ἐπιχείρησις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κράτος δὲν ἔχει νομικὴν τινα ἰδιάζουσαν σημασίαν ἀλλὰ τινίζεται δι' αὐτοῦ ὁ γενικώτερος ἐθνικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δικαιολογοῦνται βασικῶς αἱ καθοριζόμεναι διὰ τοῦ νόμου εἰδικαὶ οἰκονομικαὶ καὶ λοιπαὶ σχέσεις ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου ὡς καὶ ὁ προορισμὸς τῆς παρουσίας τοῦ ὀργανισμοῦ, περι ὧν κατωτέρω.

Αἱ διατάξεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις ἢ τοιαύτας κοινῆς ὠφελείας δὲν ἔχουν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῆς Δ.Ε.Η.².

δ) Διοίκησις: Κατὰ τὴν βασικὴν διάταξιν τοῦ νόμου, τὰ διοικητικὰ ὄργανα τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως δεόν νὰ εἶναι συντεθειμένα οὕτως ὥστε νὰ περιλαμβάνουν κατὰ ἐπαρκῆ ἀναλογίαν εἰδικευμένα πρόσωπα ἐκπαιδευτοῦ τῶν παραγωγικῶν τάξεων καὶ ἐκπροσώπους τοῦ καταναλωτικοῦ κοινοῦ. Τοιοῦτοτρόπως βασικῶς ὁ νόμος θέτει ὡς τρόπον ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως τὴν ἀρχὴν τῆς τετραμεροῦς συνθέσεως (δημοσία διοίκησις—τεχνικοὶ—παραγωγοὶ—καταναλωταί), τὴν κρατοῦσαν καὶ εἰς τὴν ὀργανῶσιν τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἐθνικοποιήσεων. Ἡ σύνθεσις αὐτῆ ἰκανοποιεῖ κατ' ἀρχὴν ὄχι μόνον τὴν ἐθνικὴν καὶ δη-

1. ν. 1468/1950

2. ν.δ. 3785/1957 ἄρθρ. 3.

μοκρατικήν φύσιν τοῦ θεσμοῦ ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ σκοπιμότητα, συναρμόζουσα ἐντὸς τῶν κόλπων του τὰ ἐνδιαφερόμενα συμφέροντα μετὰ τῶν ἀναγκαίων τεχνικῶν παραγόντων. Ἄλλ' ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξουσιοδότησις, ὅπως περαιτέρω διὰ κανονιστικοῦ διατάγματος καθωρισθῆ ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τῆς διαληφθείσης συνθέσεως ἐν τῇ ὀργανώσει τῆς διοικήσεως τῆς Δ.Ε., ὑπῆρξεν ἡ ὁδὸς διὰ τὴν οὐσιώδη ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς τεθείσης ἀρχῆς. Διότι τὸ ἐπακολούθησαν διατάγματα ὠργανώσωσιν μὲν τὴν διοίκησιν διὰ δύο ὀργάνων : τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἀσκοῦντος τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς Συνελεύσεως ἀσκούσης γνωμοδοτικὴν, ἐποπτικὴν καὶ συμβουλευτικὴν ἐξουσίαν. Ἀλλὰ ἡ τεθεῖσα ἀρχὴ δὲν ἐφηρμόσθη ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῆς Ἀντιπροσωπευτικῆς Συνελεύσεως, ἐνῶ τὸ ἀσκοῦν τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν Διοικητικὸν Συμβούλιον ὥρισθη ὅτι συντίθεται μόνον ἐκ προσώπων κεκτημένων τὸ ἀπαιτούμενον κύρος, γνώσεως καὶ πείραν δυναμένων νὰ συμβάλωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς Δ.Ε.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Δ.Ε. μόνον ἀποφασιστικὸν ὄργανον αὐτῆς, ἀποτελεῖται ἐξ ἑννέα μελῶν¹. Ταῦτα διορίζονται διὰ β. διατάγματος ἐκδιδόμενου προτάσει τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀρμοδίου ἐπὶ τῆς Βιομηχανίας Ὑπουργοῦ. Ἐκ τῶν ἑννέα τούτων μελῶν ἐν ὀρίζεται ὡς Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ ἐν ὡς Ἀντιπρόεδρος. Μόνον τὰ τέσσαρα τῶν μελῶν δύνανται νὰ εἶναι διαρκοῦς ἀπασχολήσεως. Ἡ θητεία τῶν εἶναι πενταετής. Ἀνανεοῦνται τμηματικῶς. Ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς δέον νὰ εἶναι πρόσωπον κεκτημένον πρὸς τούτοις καὶ δίπλωμα τοῦ πολυτεχνείου.

ε) Συμβουλευτικὴ Συνέλευσις: Ἡ Ἀντιπροσωπευτικὴ Συνέλευσις ἀποτελεῖται ἐξ 27 ἐν ὄλῳ μελῶν. Ἀποτελεῖ γνωμοδοτικῆς καὶ ἐποπτικῆς ἐξουσίας πολυμελὲς σῶμα, συντεθειμένον ἐκ προσώπων λαμβανομένων ἐκ τεσσάρων γενικῶν κατηγοριῶν :² ἀντιπρόσωποι τοῦ Κράτους καὶ τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, εἰδικοί καὶ τεχνικοί, ἀντιπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν καὶ τῶν καταναλωτικῶν τάξεων. Ἐν προκειμένῳ ὀρθῶς κατ' ἀρχὴν ἐτηρήθη ἡ βασικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου καθορισθεῖσα τετραμερὴς σύνθεσις. Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ὅμως περαιτέρω τῆς συνθέσεως αὐτῆς θὰ ἠδύναντο νὰ προβληθῶσι σοβαραὶ ἐπιφυλάξεις.

Διότι πρῶτον προκειμένου περὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ κράτους ὀρίζονται ὡς μέλη : ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὡς Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου. Θὰ ἠδύναντό τις νὰ ἔχη σοβαρὰς ἀμφιβολίας περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ἀνωτάτων αὐτῶν δημοσίων λειτουργῶν εἰς μίαν καθαρῶς τεχνικῆς φύσεως ἐκμετάλλευσιν ἐνεργειακῆς βιομηχανίας. Ἐν ἐκ τούτων θὰ ἤρκη, ὡς πρόσωπον ἀνωτάτου κύρους καὶ ἐγγυήσεων. Μεταξὺ τῶν εἰδικῶν προσώπων περιλαμβάνονται οἱ Διοικηταὶ τῶν μεγάλων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, ἤτοι Τραπεζίης Ἑλλάδος καὶ Ἀγροτικῆς Τραπεζίης. Μεταξὺ τῶν ἐκπροσώπων τῶν παραγωγικῶν τάξεων περιλαμβάνονται καὶ οἱ Πρόεδροι ὄλων τῶν Ἐπαγγελματικῶν Ἐπιμελητηριῶν τῆς Πρωτευούσης. Ἡ ἐργασία ἐκπροσωπεῖται δι' ἑνὸς μόνου ἀντιπροσώπου τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῶν Ἐργατῶν. Τὸ προσωπικόν

1. Βλ. Β.Δ. 9/11-11-1957.

2. Β.Δ. 9/11-11-1957.

τῆς Δ.Ε. δὲν συμμετέχει. Πρὸς τούτοις συμπεριλαμβάνονται οἱ Πρόεδροι τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων τῶν πέντε μεγαλύτερων Δήμων τῶν Χώρας, δύο καθηγηταὶ τεχνικοὶ καὶ ἕξ ἐκπρόσωποι τῶν ἐνδιαφερομένων οικονομικῶν Ὑπουργείων. Ἡ ὅλη σύνθεσις ἐμφανίζει μεγάλην δυσκινησίαν, πολλὰς ἀναρμοδιότητας καὶ ἀφθονον ἐπιστημότητα. Ἡ Ἀντιπροσωπευτικὴ Συνέλευσις συνέρχεται ὑποχρεωτικῶς ἀπαξ τοῦ ἔτους.

Αἱ ἀρμοδιότητες αὐτῆς εἶναι : α) λαμβάνει γνώσιν τοῦ ἰσολογισμοῦ καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Δ.Σ., β) ἐκφράζει τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τῆς ὅλης πολιτείας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς δράσεως τῆς Δ.Ε., καὶ διατυπώνει τὴν γνώμην ταύτην ἐν Ἐκθέσει ἣτις κατατίθεται εἰς τὴν Βουλὴν καὶ δημοσιεύεται διὰ τοῦ τύπου, γ) ἐκφράζει τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ Δ.Σ. ἀπὸ ὠρισμένων εὐθυνῶν, δ) ἐκφράζει τὴν γνώμην αὐτῆς ἐπὶ τῶν προτεινομένων τροποποιήσεων τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τῆς Δ.Ε. Κατὰ ταῦτα αἱ ἀρμοδιότητες αὐταὶ εἶναι κυρίως γνωμοδοτικαὶ καὶ συμβουλευτικαὶ καὶ ἐν μέρει ἐποπτικά.

στ') Τὸ κεφάλαιον τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως: Ὁ νόμος προβλέπει περὶ τῶν οικονομικῶν μέσων τῆς συστάσεως καὶ τῆς λειτουργίας τῆς Δ.Ε.Η. καὶ διακρίνει τὸ ὅλον κεφάλαιον αὐτῆς εἰς κεφάλαιον ἀρχικόν καὶ κεφάλαιον ἀποθεματικόν. Τὸ ἀρχικόν κεφάλαιον τῆς Δ.Ε. ἀποτελεῖται ἐκ περιουσιακῶν στοιχείων ἐξ ὀλοκλήρου καταβαλλομένων ὑπὸ τοῦ κράτους εἴτε ἀμέσως ἐπὶ τῶ σκοπῶ ἐκπληρώσεως τῶν πρώτων ἐπιδιώξεων αὐτῆς, οἱ ἴδια ἢ κατασκευὴ τῶν μεγάλων ἔργων, περὶ ὧν ἐν ἀρχῇ ὠμίλησαμεν, εἴτε μεταγενεστέρως διὰ τὴν περαιτέρω εὐδωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Δ.Ε. Τὰ περιουσιακὰ ταῦτα στοιχεῖα εἶναι κεφάλαια εἰς συνάλλαγμα, κεφάλαια εἰς δραχμάς, μηχανήματα, ἐφόδια, τεχνικὰ ὕπηρεσῖαι κ.λ.π., χορηγούμενα ὑπὸ τοῦ κράτους πρὸς τὴν Δ.Ε. εἴτε ἐκ τῆς ἑξωτερικῆς οικονομικῆς βοήθειας καὶ τοῦ προγράμματος Εὐρωπαϊκῆς Ἀνορθώσεως, εἴτε ἐκ τῶν ἰταλικῶν ἐπανορθώσεων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν Δημοσίον, εἴτε ἐξ ἄλλων πόρων τοῦ δημοσίου Προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως ἢ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Ταῦτα καθορίζονται κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ Δημοσίου Ἐπενδύσεων ἀναλόγως τῶν δυνατοτήτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Δ.Ε.

Ἄφ' ἑτέρου τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον σχηματίζεται κατὰ τὸν νόμον διὰ τῆς διαθέσεως ἐκ τῶν πραγματοποιουμένων ἐσοδῶν τῆς Δ.Ε., μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κρατήσεων, διὰ τοὺς σκοποὺς οὓς καθορίζει ὁ νόμος, ὠρισμένων ποσῶν διὰ τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ. Τὸ ἀποθεματικὸν τοῦτο σκοπὸν ἔχει κατὰ τὸν νόμον τὴν τελειοποίησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐγκαταστάσεων, βελτίωσιν τῶν ὁρῶν τῆς ἐξυπηρέτησεως τοῦ κοινῶ καὶ γενικῶς διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς οικονομικῆς αὐταρκειᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως ἐφ' ὅσον δὲν χρησιμεύει διὰ τὴν κάλυψιν τυχόν ζημιῶν τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἡ νομικὴ συνεπὼς διάκρισις μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν τούτων τοῦ κεφαλαίου τῆς Δ.Ε. δὲν εἶναι τόσον εἰς τὸν σκοπὸν ἐν γένει, ἀφοῦ ἀμφότερα σκοποῦσι τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅσον εἰς τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἕκαστον τούτων προέρχεται, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸν εἰδικώτερον προορισμὸν, ὅστις δύναται εἰς ἕκαστον τούτων νὰ δοθῇ παρὰ τοῦ εἰσφέροντος τοῦτο.

Ἄμφότερα τὰ κεφάλαια ὑπόκεινται εἰς ἀπόσβεσιν.

Τὰ κεφάλαια ταῦτα ἀνήκουσιν ὀλοσχερῶς καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Δ.Ε. Δὲν ἔχουν τὸν χαρακτῆρα τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου, οὔτε τὸ κράτος εἶναι μέτοχον τῆς ἐπιχειρήσεως, οὔτε τοῦτο μετέχει εἰς τὰ κέρδη αὐτῆς.

ζ') Ἡ Διαχείρισις τῆς Δ.Ε.Η. : Ἡ γενικὴ ἀρχὴ ἀφ' ἧς λειτουργεῖ ἡ Δ.Ε.

είναι εκείνη όλων τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ τοι λειτουργεῖ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ὀλότητος, δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν χρηρήγησιν κερδῶν εἰς τὸ κράτος, τὰ ἔσοδα τῆς ἐπιχειρήσεως ἔχουν αὐστηρῶς ἀποκλειστικὸν προορισμὸν τὴν ἀνάπτωξιν καὶ βελτίωσιν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢν ἐκπλήροῖ. Ἐπιτυγχάνει δὲ κατὰ τὸν νόμον τῶν σκοπῶν τῆς διὰ τῆς παφοχῆς τῆς ὑπηρεσίας εἰς τὸ κοινὸν κατ' ἰσότητα καὶ μὲ τὰ μικρότερα δυνατὸν τιμολόγια. Οὕτω ἡ Δ. Ε. λειτουργεῖ ἄνευ συμμετοχῆς τινὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, ἢ πραγματοποίησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν ἐπιδιώξιν σχηματισμοῦ κερδῶν ἢ κερδοσκοπικῶν τοποθετήσεων. Δι' ὃ καὶ ἀπαγορεύεται ἡ δι' ὑποθήκης ἢ ἄλλου ἐμπραγμάτου βάρους ἐπιβάρυνσις τῶν ἔργων καὶ τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Δ.Ε. Ἐπιτρέπεται νὰ προσφύγη ἡ Δ.Ε. εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου διὰ δανεισμοῦ, ἐφ' ὅσον τὰ δάνεια δὲν ἀφοροῦν τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ μετ' ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ἐπίσης συνεργασία εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν μετὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου δύναται νὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς ἐπιτρεπομένης ἐκχωρήσεως εἰς τρίτους μέρους τῆς ἀσκήσεως τοῦ προνομίου τῆς Δ.Ε. Κατὰ τὸν νόμον ἡ Δ.Ε. χορηγεῖ τὴν παραγομένην ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν πρὸς τοὺς ἀγροτικούς καὶ ἀστικούς πληθυσμοὺς εἰς τὴν εὐθηνότεραν δυνατόν τιμὴν, ἐνεργοῦσα βάσει ὑγιῶν ἐμπορικῶν ἀρχῶν καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς γενικωτέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Χώρας.

Τὰ πραγματοποιούμενα ἔσοδα, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κρατήσεων διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κατὰ τὰ ἄνω ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου, διατίθενται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς τελειοποίησιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐγκαταστάσεων, βελτίωσιν τῶν ὄρων ἐξυπηρητήσεως τοῦ κοινοῦ καὶ ἀπόσβεσιν τῶν παγίων στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ.

Εἰδικώτερον οἱ ὅροι οὗς ὁ νόμος ἐπιβάλλει εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν εἶναι :

1) Κατὰ τὴν παραγωγὴν, μεταφορὰν καὶ διάθεσιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἰς τὰς διαφόρους περιφέρειας τῆς Χώρας νὰ ἐνεργῇ ἄνευ διακρίσεων μεταξύ αὐτῶν· διακρίσεις ἐπιτρέπονται δι' ἔθνικους ἢ ἄλλους ἰδιαιτέρους οἰκονομικούς λόγους. 2) Ἡ κατάστροφισ τῶν σχεδίων κατασκευῶν καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐγκαταστάσεων παραγωγῆς τῆς ἐνεργείας διὰ τῶν ὑδατίνων δυνάμεων δέον νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνάγκας ἀρδεύσεων, ἀποστραγγίσεων, βελτιώσεως τοῦ ἐδάφους κ.λ.π. 3) Νὰ μεταφέρῃ καὶ διαθέτῃ τὴν ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τόσον τῶν ἀγροτικῶν ὅσον καὶ τῶν ἀστικῶν περιφερειῶν.

Τὸ λογιστικὸν σύστημα τῆς Δ.Ε. δέον κατὰ τὸν νόμον ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πρότυπα λογιστικὰ συστήματα τῶν ἐπιχειρήσεων κοινῆς ὠφελείας.

Ὁ ἐτήσιος ἰσολογισμὸς συνοδεύεται ὑπὸ λεπτομεροῦς ἐκθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τῆς διαχειρίσεως καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀποδόσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὡς καὶ ἐπὶ τῶν προβλέψεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως.

η) Ἐποπτεία καὶ ἔλεγχος ἐπὶ τῆς Δ.Ε.Η.: Κατὰ τὴν γενικὴν ἀρχὴν ἡ Δ.Ε.Η. τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. Ἡ ἐξάρτησις αὕτη τοῦ Ὁργανισμοῦ ἀπὸ τοῦ κράτους λαμβάνει συγκεκριμένον περιεχόμενον διὰ τῶν εἰδικῶν διατάξεων αἵτινες καθορίζουν τὰς περιπτώσεις ἐλέγχου τῆς δημοσίας ἐξουσίας ἐπὶ τῆς Δ.Ε. Αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι αἱ ἐξῆς : α) οἱ ἠλεκτρολογικὸι κανονισμοὶ τῆς Δ.Ε. ἐγκρίνονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας, β) σύναψις δανείων ἐπιτρέπεται μόνον μετ'

ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, γ) τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν καθηκόντων των διὰ σοβαρὰν παράβασιν τῶν διεπόντων τὴν λειτουργίαν τῆς Δ.Ε.Η. διατάξεων ἢ λόγῳ βλάβης ἢ παραμελήσεως τῶν συμφερόντων αὐτῆς διὰ β. διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας, δ) ὁ Ὑπουργὸς Βιομηχανίας συντάσσει ἐτησίαν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς Δ.Ε.Η. τὴν ὁποίαν μετὰ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς Δ.Ε. καταθέτει οὗτος εἰς τὴν Βουλὴν ¹.

Ὁ νόμος προβλέπει εἰδικὸν ἔλεγχον τῆς οἰκονομοτεχνικῆς διαχειρίσεως τῆς Δ.Ε. παρέχων πρὸς τοῦτο ἐξουσιοδότησιν ὅπως διὰ β. διατάγματος καθορισθῆ τὸ πρὸς τοῦτο ὄργανον. Ὡς τοιοῦτον ὄργανον ὠρίσθη Συμβούλιον Ἐλέγχου ἐδρευον παρὰ τῶ Ἐλεγκτικῶ Συνεδρίῳ. Τὸ Συμβούλιον ἀπετελέσθη ἐξ ἑνὸς Συμβούλου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ὡς Προέδρου καὶ δύο Παρέδρων αὐτοῦ ὡς μελῶν. Ἡ ἀρμοδιότης του εἶναι ὁ ἔλεγχος τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως καὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ὕλικου ἀναλωσίμου καὶ μὴ. Ὁ ἔλεγχος εἶναι μόνον κατασταλτικός, συνιστάμενος εἰς τὴν βεβαίωσιν τῆς νομιμότητος τῶν ἐνεργουμένων εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν, τῆς νομιμότητος ταύτης ἐκτεινομένης καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς υπάρξεως πλάνης περὶ τὰ πράγματα διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἐνεργῆται καὶ πᾶσα ἀναγκαία ἔρευνα.

Ἡ Δ.Ε. ἔχει τὴν ἐλευθερίαν νὰ κανονίσῃ τὰ τιμολόγια τῆς χορηγομένης ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἅτινα ὁμως ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς δημοσίας διοικήσεως.

θ) Ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις καὶ προσωπικόν: Ἡ Δ.Ε.Η. καταρτίζει τοὺς ἐσωτερικοὺς αὐτῆς ὀργανισμοὺς ἰδίᾳ ἀποφασιστικῆ ἐξουσίᾳ ἀνευ ἐγκρίσεως τινος τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν κεντρικῶν καὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν, τὴν ὑπαλληλικὴν ὀργάνωσιν καὶ κατάστασιν, τὸν τρόπον τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, τὸν καθορισμὸν τῆς διαθέσεως τῶν κερδῶν, δαπανῶν καὶ ἐν γένει ἐξόδων, τὴν ὀργάνωσιν τοῦ λογιστικοῦ συστήματος, τὴν ἐν γένει ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν θέσπισιν ὀργάνων ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου.

Τὸ προσωπικόν τῆς Δ.Ε. διέπεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

12. Δημοσιοποίησις τῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων: Παρ' ἡμῖν, ἰδίᾳ μετὰ τὸν β'. παγκόσμιον πόλεμον, παρετηρήθη ἐνίοτε θέσπισις δημοσίων ἐπιχειρήσεων βιομηχανικοῦ χαρακτῆρος εἰς ἅς τὸ κράτος ἀνέθεσε τὴν ἐκμετάλλευσιν ὠρισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας δι' ἰδρύσεως πρὸς τοῦτο νέων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, ὡς π.χ. ἡ Δημοσία Ἐπιχειρήσις Ἡλεκτρισμοῦ περὶ ἧς ἀνωτέρω. Περίπτωσις ὁμοῦ ἐθνικοποιήσεως ἢ δημοσιοποιήσεως ὕφισταμένων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν ὑπῆρξεν, ἢ ἀνάληψις δὲ ὑπὸ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ὠρισμένων σιδηροδρομικῶν δικτύων, ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὠφείλετο κυρίως εἰς τὴν πλήρη οἰκονομικὴν ἀδυναμίαν τῶν ἑταιρειῶν τούτων. Οὕτω ἢ διὰ λόγους γενικωτέρου δημοσίου καὶ οἰκονομικοῦ συμφέροντος ἀφαίρεισις ἐπιχειρήσεων ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ μεταβίβασις τού-

1. Ἡ εἰδικωτέρα ἐποπτεία ἦν ὁ Ὑπ. Βιομηχανίας ἀσκει ἐπὶ τῆς Δ.Ε.Η. ἐρρυθμίσθη διὰ τοῦ Β.Δ. 29/12-8/1-1953.

των πρὸς ἐκμετάλλευσιν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τὸ πρῶτον πραγματοποιεῖται ἐν Ἑλλάδι καὶ δι' εἰς ὁλόκληρον τομέα βιομηχανικῆς δραστηριότητος διὰ τοῦ ν.δ. 3523/1956, δι' οὗ πᾶσαι αἱ ἐν τῇ χώρᾳ ἠλεκτρικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐδημοσιοποιήθησαν μεταβιβασθεῖσαι πρὸς ἐκμετάλλευσιν εἰς τὴν Δημοσίαν Ἐπιχειρήσιν Ἠλεκτρισμοῦ¹. Δὲν θὰ ἐξετασθῶσιν ἐν προκειμένῳ τὰ προκύψαντα συνταγματικὰ ζητήματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου, οὐ ἄλλωστε τὸ κύρος δὲν ἠμφισβητήθη ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Θὰ ἐρευνηθῶσι μόνον δι' ὀλίγων αἰ γενικαὶ ἀρχαὶ τῆς θεσπισθείσης τεχνικῆς τῆς δημοσιοποιήσεως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων.

α) Διὰ τοῦ νόμου κηρύσσονται λήγουσαι πᾶσαι αἱ προνομιακαὶ συμβάσεις παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ὡς καὶ αἱ ἀπλᾶι ἀδειαι ἀσκήσεως τοιούτων ἐπιχειρήσεων εἰς περιοχὰς τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐβοίας πλὴν τῶν νήσων. Εἰς τὰς νήσους δύναται νὰ γίνῃ ἐπέκτασις τοῦ νόμου διὰ Β. Διαταγμάτων. Πᾶσαι οὕτω αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἀσκήσιν τοιούτων ἐκμεταλλεύσεων ἐπιχειρήσεις ἐν ταῖς περιοχαῖς ταύταις ὑπάγονται ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἢ προαιρετικῆς ἐξαγορᾶς.

β) Πᾶσαι αἱ ἐπιχρήσεις αὗται δύναται νὰ κηρύσσωνται ἀπαλλοτριωτέαι δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας μετὰ γνώμην τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῆς Δ.Ε.Η. Δύναται ὁμῶς νὰ κηρυχθῇ ἡ ἀπαλλοτριώσις καὶ ὡς πρὸς ὠρισμένα μόνον στοιχεῖα τῆς ἐπιχειρήσεως, τοῦτο δὲ ἐπὶ σκοπῷ ὅπως ἡ ἐξαγορὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰς κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Δ.Ε.Η. χρῆσιμους ἐγκαταστάσεις.

γ) Πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἀπαλλοτριώσεως παρέχεται δικαίωμα ἐλευθέρως συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς Δ.Ε.Η. διὰ τὴν ἐξαγορὰν ὑπὸ τῆς τελευταίας τῶν ὑπὸ ἀπαλλοτριώσεων ἐπιχειρήσεων. Ἐν περιπτώσει ἀσυμφωνίας παρέχεται δικαίωμα προσφυγῆς εἰς διαιτησίαν πρὸς καθορισμὸν τοῦ τιμήματος ἐξαγορᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως.

δ) Τὸ διαιτητικῶς καθοριζόμενον τίμημα ἐξαγορᾶς δέον νὰ περιλαμβάνῃ τὴν ἀξίαν τοῦ συνόλου τῶν ἐγκαταστάσεων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποζημιώσεως ὑπὸ τῆς διαιτητικῆς ἐπιτροπῆς καθὼς καὶ τὴν ἀποζημιώσιν διὰ τὴν πρόωρον λῆξιν τῆς συμβάσεως.

ε) Τὸ τίμημα τῆς ἐξαγορᾶς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν χρεῶν τῆς ἐπιχειρήσεως καταβάλλεται εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας εἰς ὁμολογίας ἐν τῷ συνόλῳ μὲν προκειμένου περὶ τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τῆς ἀποζημιώσεως διὰ τὴν πρόωρον λῆξιν τῆς συμβάσεως, κατὰ 50%, δὲ προκειμένου περὶ ἄλλης ἀποζημιώσεως, τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος καταβαλλόμενου εἰς δρασχμὰς καὶ ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐγκαταστάσεων μεταφορᾶς καὶ διανομῆς.

1. Ζήτημα ἐγενήθη ἐὰν θὰ ἦτο συνταγματικῶς ἐπιτρεπτὴ δημοσιοποίησις ἢ ἐθνικοποίησις τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων—τοὐλάχιστον διὰ τὰ εἰς ἀκίνητα περιουσιακὰ αὐτῶν στοιχειώδη λόγῳ τοῦ ἀρθρ. 17 τοῦ Συντάγματος, ὅσον καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὅτι πρῶτασις ὅπως περιηφθῆ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀναθεώρησιν τούτου διάταξις περὶ ἐθνικοποιήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπερρίφθη. Δι' ὅ ὁ νόμος ἠκολούθησε τὴν διαιτησίαν τῆς κατόπιν διαιτησίας ἐξαγορᾶς ἢ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κατὰ τὸ ἀρθρ. 17 καὶ ἦν παρέχεται πλήρης ἀποζημιώσις. Δύο διάταξις ὁμῶς θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῶσι προσκρούουσαι εἰς τὸ Σύνταγμα, ἢ περὶ κατ' ἐκλογὴν ἀπαλλοτριώσεως τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ καταβολὴ μέρους τῆς ἀξίας αὐτῶν εἰς ὁμολογίας. Αἱ ἐταιρεῖαι ὁμῶς δὲν εἶχον λόγον νὰ θέσουν ζητήματα συνταγματικότητος καὶ ὅσον ὁ νόμος ἦτο ἐπιφελῆς δι' αὐτάς, ὡς τοιζεται καὶ ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει τούτου, διότι πᾶσαι λειτουργοῦσαι διὰ πεπαλαιωμένων ἐγκαταστάσεων κατὰ τρόπον δὲ μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς στοιχειώδεις συγχρόνους ἀπαιτήσεις θὰ ἠδύνατο νὰ κηρυχθῶσιν ἐκπτώται.

στ) Ἐφ' ὅσον ἀκολουθηθῆ ἡ διαδικασία τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως καὶ οὐχὶ τῆς διαιτησίας τότε συμφώνως τῷ Συντάγματι ἡ ἀποτίμησις γίνεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ ὀρισθησομένη ἀποζημίωσις καταβάλλεται εἰς χρῆμα.

ζ) Αἱ ἐπιχειρήσεις αὐταὶ καθ' ὃ μέρος ἐξαγοράζονται ἢ ἀπαλλοτριοῦνται περιέρχονται εἰς τὴν Δ.Ε.Η., εἰς ἣν διὰ τοῦ νόμου μεταβιβάζεται τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἀσκήσεως εἰς τὰς ἀντιστοίχους περιοχὰς τῆς χώρας τῆς ἐπιχειρήσεως παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διανομῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

η) Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς ἡ Δ.Ε.Η. ὑποχρεοῦται νὰ ἐκδώσῃ ὁμολογίας εἰς τὸν κομιστὴν διαπραγματευσίμου εἰς τὸ χρηματιστήριον Ἀθηνῶν. Αἱ ὁμολογαὶ ἐκδίδονται μὲ τὴν ρήτηραν δολλαρίου. ἀποφέρουν τόκον 8% ἐτησίως καὶ εἶναι ἐξοφλητέαι ἐντὸς 10 ἐτῶν διὰ κληρῶσεων εἰς τὸ ἄριον.

θ) Εἰδικαὶ διατάξεις περιελήφθησαν ἐν τῷ νόμῳ εὐνοϊκωτέρας μεταχειρίσεως τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἐπιχειρήσεων.

ι) Εἰδικὴ προστασία ἀνεγνωρίσθη εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν ἑταιρειῶν τούτων.

ια) Τέλος ὠρίσθη διὰ τοῦ νόμου τούτου ὅτι ἐνεργεῖται ἡ προβλεπόμενη, ὑπὸ τῆς μετὰ Ἡλεκτρικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν—Πειραιῶς συμβάσεως, προεδοποίησις περὶ ἐξαγορᾶς ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης κατὰ τὴν 31—12—1960 Καὶ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη μέλλει νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν Δ.Ε.Η. ἐνισχυομένην ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος οἰκονομικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ διὰ μακροπροθέσιμου δανείου εἰς συνάλλαγμα.

ιβ) Ἡ Δ.Ε.Η. τὴν ἀσκήσιν τῆς μεταφορᾶς καὶ κατανομῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καθ' ὅλην τὴν χώραν ἐνεργεῖ μέσῳ περιφερειακῶν διοικήσεων αὐτῆς.

Γενικώτερος σκοπὸς τῆς ὅλης μεταρρυθμίσεως ἦτο ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐπὶ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας βιομηχανικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους ἥτις ἐπὶ σκοπῷ βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν διανομῆς, ἐπεκτάσεως τῶν δικτύων εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ θέσπισιν ἐνιαίων χαμηλῶν τιμολογίων ἀπῆτι τὴν ἐνιαίαν ὀρθολογικὴν ὀργάνωσιν τῆς παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διανομῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

13. Μ ἑ τ ρ α π ρ ο σ τ α σ ῖ α ς τ ῆ ς ἑ γ χ ω ρ ῖ ο υ β ἰ ο μ η χ α ν ῖ α ς καὶ β ἰ ο τ ε χ ν ῖ α ς : α) Τὸ κυριώτερον τῶν μέτρων προστασίας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας εἶναι τὸ σκοποῦν τὸν ἐμποδισμὸν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ξένων προϊόντων ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν ἐπιβολὴν ὑψηλῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν εισαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὁμοειδῶν ἢ ἀναλόγων πρὸς τὰ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ παραγόμενα προϊόντα¹. Ἡ προστασία αὕτη ὑπῆρξε πάντοτε γενικὴ καὶ σταθερὰ παρ' ἡμῖν, ἡ μεγάλη δὲ αὐτῆς σημασία κατέστη ἐκδηλὸς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1953 ἐπάνοδον εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν εισαγωγῶν. Ἡ ἀνάλυσις τῆς δασμολογικῆς αὐτῆς ρυθμίσεως ἀνήκει εἰς τὴν δημοσιονομικὴν ἐπιστήμην ὑπομιμησκαί μόνον ἐδῶ ὅτι αὕτη ποικίλλει ἀναλόγως τῶν προϊόντων, τῆς σημασίας αὐτῶν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, τῆς σημασίας τῆς προστατευομένης βιομηχανίας, τῆς προστασίας οὕτω ταύτης μὴ οὔσης ὁμοιομόρφου ἀλλ' ἀναλόγως τοῦ εἴδους.

1. Βλ. ἀνωτέρω, Κεφᾶλ. Γ'. § 14.

Λόγω δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953 ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν ἀπὸ παντὸς περιορισμοῦ καὶ ποσοστῶσεως, ἡ ρύθμισις τῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν χρησιμοποιοῖται καὶ ὡς ἔμμεσος τρόπος περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ προστασίας τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας κατὰ κλάδους αὐτῆς. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1959 ἠϋξήθη λίαν αἰσθητῶς ὁ δασμὸς ὠρισμένων εἰδικῶν προϊόντων εἰσαγομένων κατ' αὐξοῦντα ρυθμὸν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἅτινα οὕτω ἀντεγωνίζοντο ἰσχυρῶς καὶ μάλιστα ἐνίοτε καὶ μὲ τιμὰς ντάμπινγκ ἀντίστοιχα προϊόντα τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας. Τὰ προϊόντα ταῦτα ἀνεφέροντο κυρίως εἰς τὸν κλάδον νηματουργίας καὶ ὑφαντουργίας ἣτις ἀποτελεῖ ἓνα τῶν μεγαλύτερων κλάδων τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας καὶ σπουδαῖον παράγοντα ἀπασχολήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας¹. Διὰ τῆς τοιαύτης αὐξήσεως τῆς δασμολογικῆς ἐπιβαρύνσεως θέλουσι ἀσφαλῶς περιορισθῶν αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν προϊόντων τούτων, οὕτω ἡ δὲ ἀντίστοιχος ἐγχώρια παραγωγή θὰ δυνηθῇ ν' ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν εἰς αὐτὴν ἔντονον κρίσιν κατόπιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν.

Ἡ ἔμμεσος αὕτη παρέμβασις εἰς τὰς εἰσαγωγὰς, ἀποτελοῦσα κατ' οὐσίαν περιορισμὸν τούτων κατὰ ὠρισμένα εἶδη ἀποδεικνύει πόσον ἡ πολιτικὴ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἄτοπα καὶ βλάβην τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ὅταν δὲν συνοδεύεται ὑπὸ παραλλήλου πολιτικῆς προγραμματισμένης προστασίας τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς ἀναλόγως τῶν κλάδων καὶ τῶν προϊόντων αὐτῆς, δι' ἣν ἡ διὰ τοῦ δασμολογίου παρέμβασις εἶναι ἀνεπαρκής, πρῶχειρος καὶ ἀνεῦ ἐπαρκοῦς προβλέψεως. Καὶ ἡ δασμολογικὴ οὕτω προστασία συναρτᾶται πρὸς τὸν ὅλον προγραμματισμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας ὅπως ὅστις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης χωλαίνει παρ' ἡμῖν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐρείδεται ἐπὶ συστήματος λελογισμένου καὶ προγραμματισμένου περιορισμοῦ ἢ ποσοστῶσεων τῶν εἰσαγωγῶν χωρὶς νὰ διακυβεύεται ἡ νομισματικὴ σταθερότης.

Ἀφ' ἐτέρου ἡ ἀντίθεσις τῶν συμφερόντων μεταξὺ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν, δι' οὐ προστατεύεται ἡ βιομηχανία καὶ ἀπελευθερώσεως τούτων, δι' ἧς προστατεύεται τὸ ἐμπόριον, ἐκδηλοῖ τὴν ὀξείαν πάλην εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἡμῶν μετὰ τῶν βιομηχανικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν κεφαλαίων. Οὕτω τὰ περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος μέτρα ἐμμέσου περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν αἱ μὲν βιομηχανικαί, βιοτεχνικαὶ καὶ ἐργατικαὶ τάξεις ἐδέχθησαν εὐμενῶς, αἱ δὲ ἐμπορικαὶ τάξεις ἀπέκρουσαν ζωηρῶς. Εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν τελευταίων καθ' ἃς διὰ τῆς δασμολογικῆς προστασίας δὲν πημιουργοῦνται ὅροι ἀναπτύξεως βιωσίμων βιομηχανιῶν ἀλλὰ δι' ἄλλων μέτρων δέον νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ δημιουργία βιομηχανίας ἀνταγωνιστικῆς τῶν ξένων προϊόντων ἀνεῦ βλάβης τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων, αἱ πρῶται ἀπαντοῦν ὅτι διὰ τῆς διδομένης προστασίας τὸ ἐμπόριον δὲν πρόκειται νὰ βλαβῆ διότι ἀντὶ τῶν ξένων προϊόντων θὰ πωλῆ ἐγχώρια ὥστε τοῦτο ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὑπερόγκων κερδῶν μέσῳ τῶν εἰσαγωγῶν ἀλλοδαπῶν προϊόντων. Αἱ ἀντιθέσεις αὗται ἐπὶ τῆς σχετικῆς πρὸς τὴν βιομηχανίαν οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, βασιζόμενα ἀμφότερα ἐπὶ ἓν μῆρει ὀρθῶν ἐπιχειρημάτων μαρτυροῦν ὅτι κατ' ἐξοχὴν τὸ πρόβλημα τῆς βιο-

1. Τὰ εἶδη ταῦτα (ἐκ βάμβακος, τεχνιτῶν ἰνῶν, ἐρίων καὶ μετάξης καθὼς καὶ ἄλλα τινὰ) περιλήφθησαν εἰς τὸν καταρτισθέντα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐμπορίου Πίνακος § 280.

μηχανικῆς ἀναπτύξεως μόνον δι' ἐνὸς ὀλοκληρωμένου ὡς πρὸς ὅλους τοὺς τομῆς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας προγραμματισμοῦ εὐνᾶται ν' ἀντιμετωπισθῆ.

Ἐν τούτοις ἤδη ἔχει καθαρτισθῆ νέον δασμολόγιον, ἔπερ ἐν τὸς ὀλίγον πρόκειται νὰ καταστῆ νόμος, προσημερμενὸν πρὸς τὴν ὀνοματολογίαν τῶν Βρυξελλῶν. Διὰ τοῦ νέου δασμολογίου προβλέπεται αὐξήσις τῶν δασμῶν εἰς 120 περίπου δασμολογικὰς ἰλάσεις ἐπὶ τῷ σκοπῷ προστασίας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Ἡ αὐξήσις ὁμως αὕτη δὲν εἶναι ἀσχετος πρὸς τὴν προβλεπομένην ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀγοράν, ἥτις θὰ συνεπήγητο τὴν ἀνάγκην τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον μειώσεως τῶν δασμῶν. Σκοπὸς οὕτω τῆς τοιαύτης αὐξήσεως θὰ εἶναι ἡ μείωσις αὕτη ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ ἀνώτερα τῆς σημερινῆς δασμολογικῆς προστασίας ἐπίπεδα ὥστε ἡ μείωσις κάτω τῶν σημερινῶν ἐπιπέδων ν' ἀρχίσῃ μετὰ πάροδον ὠρισμένων ἐτῶν.

Πολλάκις ἡ δασμολογικὴ προστασία εἶναι καὶ ἀντίστροφος δι' ἐλαφρύνσεως ἢ ἀπαλλαγῆς τῶν δασμῶν ἐπὶ ὠρισμένων εἰδῶν ἐπὶ σκοπῷ προστασίας ὠρισμένων κατηγοριῶν βιομηχανιῶν χρησιμοποιοῦσάν τὰ εἶδη ταῦτα. Οὕτω οἱ συνεταιρισμοὶ ἀπηλλάγησαν τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν διὰ τὰ μηχανήματα καὶ λιπάσματα. (ν. 4055/1929). Ὅμοίως ἀπηλλάγη πᾶσα πρώτη ὕλη εἰσαγομένη πρὸς βιομηχανικὴν παραγωγὴν (ν. 4607/1930). Ὅμοίως πᾶσα ὕλη ἢ ἀντικείμενον πρὸς ἐπεξεργασίαν. Ὅμοίως τὰ σιδηρόφυλλα πρὸς παραγωγὴν ἀσφαλτομένων εἰδῶν. Ἀλλὰ χάριν τῆς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως ἀπηλλάγησαν καὶ τὰ γεωργικὰ μηχανήματα καὶ ἐργολεῖα μὴ κατασκευαζόμενα ἐν τῇ Χώρα (ἀν.ν. 881/1946). Ἐλαφρότερον δὲ δασμολογοῦνται τὰ εἰσαγόμενα μηχανήματα, πρὸς χρῆσιν ὑπὸ τῶν βιομηχανιῶν ἐπιχειρήσεων, νεώτατος δὲ νόμος (3949 1959) ἐπέτρεψε τὴν ἀτελεῖ εἰσαγωγὴν μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἐπὶ σκοπῷ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων¹.

Ἄλλ' ἔτι γενικώτερον ἡ προστασία δύναται νὰ συνίσταται καὶ εἰς τὴν ἀπαγορεύσιν εἰσαγωγῆς ὠρισμένων βιομηχανικῶν προϊόντων. Οὕτω ἀπηγορεύθη ἡ εἰσαγωγή μηχανημάτων ἢ εξαρτημάτων κατασκευαζομένων ὑπὸ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως ἀποφαίνεται ἐκάστοτε τὸ Συμβ. Βιομηχανίας κρίνον ἰδίᾳ ἐὰν τὰ ἐγχώρια μηχανήματα εἶναι ἀναλόγως κατάλληλα ἐν τῇ χρήσει πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ἀλλοδαπῆς περιοχῆς (ν. 5426/1952),

β) Προτίμησις τῶν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν προϊόντων. Διὰ τοῦ νόμου, 4536/1930 ὠρίσθη ὅτι τὰ προϊόντα τῶν ἐγχωρίων βιομηχανιῶν προτιμῶνται, κατὰ τὰς δημοπρασίας προμηθειῶν τὰς ἐνεργουμένας ὑπὸ τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν ν. προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τῶν ἀλλοδαπῶν τοιούτων, ἐφ' ὅσον ἡ προσφορὰ τῶν πρώτων δὲν ὑπερβαίνει τὴν τῶν δευτέρων κατὰ 8% ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν. Τὸ ὄριον τοῦτο δύναται ν' αὐξηθῆ καὶ μέχρι 30%. Εἰδικῶς προκειμένου περὶ τῶν προϊόντων τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας βάμβακος τὸ ὄριον ὠρίσθη ὅτι δύναται νὰ εἶναι μέχρι 40%, ἐφ' ὅσον ὁμως τὰ προϊόντα ταῦτα κατεσκευάσθησαν δι' ἐγχωρίου βάμβακος (ν. 254/1936). Τέλος προκειμένου περὶ προϊόντων τῆς ἐγχωρίου σιδηροβιομηχανίας καὶ μεταλλοβιομηχανίας τὸ ὄριον αὐξάνεται μέχρι 35% (ν. 3215/1955). Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου νόμου ἐρρυθμίσθη ἐξ ὑπαρχῆς

1. Ι. Φράγκου, Μέτρα τελωνειακῆς καὶ δασμολογικῆς φύσεως διευκολυντικῆς τῆς ἐξαγωγικῆς βιομηχανίας, εἰς Δελτίον Διευθύνσεως Τελωνείων, ἀρ. 14/1952.

ἡ προστασία αὐτή, ὀρισθέντος ὅτι ἀντὶ ταύτης δύναται νὰ χορηγηθῇ, κατ' αἵτησιν τῆς βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Βιομηχανίας, ἀτέλεια εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν προσφερομένων προϊόντων ἀναγκαίων πρώτων ὑλῶν καὶ βοηθητικῶν τοιούτων.

14. Εἰδικὴ ἐννοϊκὴ μεταχειρίσις τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας: α) Δύο σκοποὶ καθωδήγησαν τὸν νομοθέτην παρ' ἡμῖν εἰς τὴν θέσπισιν εἰδικῆς προστασίας τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν. Πρῶτος τούτων ὑπῆρξεν ἡ τόνωσις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως προϋποθέσεων ἀπασχολήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ αὐτῆς διὰ τῆς δημιουργίας εὐνοϊκῶν ὄρων βιομηχανικῆς δραστηριότητος. Δεύτερος ὑπῆρξε, σχετικὸς πρὸς τὸν πρῶτον, ὁ ἐμποδισμὸς τῆς συγκεντρώσεως τῶν παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας εἰς τὸ κέντρον, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο ὁ περιορισμὸς τῆς συγκεντρώσεως τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, οὕτω δὲ πάλιν ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς ἐπαρχίας. Ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἡ παρέμβασις, διὰ τῆς εἰδικῆς προστασίας τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, καταλήγει εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐξ οὗ ἐλέχθη παρέπεται ὁ καθορισμὸς ἄλλων λειτουργιῶν τῆς οἰκονομίας ὡς ἀπασχολήσεως, τοπικῆς ἀναπτύξεως, κόστους παραγωγῆς, προσεγγίσεως πρὸς τὰς πρώτας ὑλῆς κ.λ.π.¹. Ἡ παρέμβασις ὁμως αὐτὴ ἐπεδιώχθη μόνον μέσῳ φορολογικῶν μέτρων. Κατ' οὐσίαν οὕτω ἐξεταζομένη ἡ παρέμβασις αὕτη συνέπειαν εἶχε τὴν οὐσιαστικὴν ἐλάφρυνσιν ἀπὸ τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιχειρήσεων μὲ ἀποτέλεσμα πράγματι τὴν αὐξησιν τῆς δραστηριότητος αὐτῶν.

Ὡς ἐπαρχιακὰ βιομηχανία καὶ βιοτεχνία νοῦνται αἱ ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς ὡς καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Αἰγίνης, Κυθήρων, Τροιζηνίας καὶ Ὑδρας καὶ τοῖς Δήμοις Λαυρεωτικῆς καὶ Σπετσῶν ἐγκατεστημένοι ἢ μεταφερόμενοι ἢ ἰδρυθησόμενοι. Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν καθορισμοῦ τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας πραγματοποιεῖται διάκρισις μόνον μεταξὺ τῆς βιομηχανίας περιοχῆς τοῦ κέντρου ἀφ' ἑνὸς καὶ λοιπῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑτέρου, ἥτις φαίνεται νὰ μὴ ἐρείδεται ἐπὶ ἀντικειμενικῶν καὶ οἰκονομικῶν κριτηρίων, ὡς πρὸς τὴν ἀποδοτικότητα, τὴν ὀργανώσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως. Δὲν δικαιολογεῖται οὕτω διατὶ, ἡ βιοτεχνία τοῦ κέντρου, ὑποκειμένη εἰς τὸν βαρύτετον ἀνταγωνισμὸν τῆς βιομηχανίας ἐπίσης τοῦ κέντρου, θεωρεῖται ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην προστασίας, καὶ διατὶ βιομηχανία ἰσχυρὰ ἐγκατεστημένη εἰς τὰς ἐπαρχίας ἔχουν ἀνάγκην εἰδικῆς προστασίας τιθέμεναι εἰς θέσιν ἐξαιρετικῆς ἀνταγωνιστικότητος κατὰ τῶν βιομηχανιῶν τοῦ κέντρου καὶ τῶν βιοτεχνιῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Ἄλλα συνεπῶς κριτήρια θὰ ἔδει νὰ καθωρίσουν τὰ εὐεργετικά μέτρα ὑπὲρ ὀρισμένων κατηγοριῶν βιομηχανιῶν, ὥστε ἡ διὰ τῆς παρεμβάσεως ἐπερχομένη ἀλλοίωσις εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ νὰ μὴ

1. ν.δ. 2176/1952, ν. 3213/1955. Ἐκ τῶν στατιστικῶν δεδομένων δὲν φαίνεται τὰ ὑπὲρ τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας μέτρα νὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀποσυμφορήσιν τοῦ κέντρου διὰ τῆς μεταφορᾶς ἐκτὸς αὐτοῦ σοβαροῦ ἀριθμοῦ βιομηχανιῶν. Ἀντιθέτως πλείσις μόνον καταβάλλεται ὅπως τὰ ὄρια τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς περιορισθῶσιν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν - Πειραιῶς, ἐπὶ σκοπῷ δηλαδὴ μόνον ἐλαττώσεως τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως. Ὑπερβολὴ ὕλως δὲ τῶν μέτρων τούτων ἢ ὕδρας περισσοτέρων νέων βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας

λειτουργῆ ὑπὲρ δικαίων καὶ ἀδικῶν κατὰ τρόπον μὴ συντελοῦντα εἰς τὴν φυσιολογικὴν καὶ ὀρθολογιστικὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος. Διακρίσεις ὡς ἴδια τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς μέσης ἐν γένει οἰκονομίας, ἀνεξαρτήτως τόπου ἐγκαταστάσεως ἢ τῶν ἐξαγωγικῶν ἐπιχειρήσεων ἢ τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν ἢ τῶν βιομηχανιῶν τῶν χρησιμοποιουσῶν τοπικῶς πρώτας ὕλας ἢ ἐργασίαν. τῶν ὑποκειμένων εἰς ἰσχυρὸν ἀνταγωνισμόν ἢ τῶν νέων ἐπιχειρήσεων ἢ τῶν ὠφελίμων τοπικῶς ὡς ἐκ τοῦ εἶδους τῆς παραγωγῆς κ.λ.π. θὰ ἐδικαιολόγουν πληρύτερον τὴν ὀρθολογιστικὴν κατανομήν τῶν εὐνοϊκῶν καὶ τῶν εἰδικῶν μεταχειρίσεων.

β) Βασικὸς περιορισμὸς εἶχε τεθῆ ὑπὸ τοῦ νόμου καθ' ὃν ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος του ἀπαγορεύεται ἡ ἴδρυσις βιομηχανίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς. Ἐπετράπη δὲ κατ' ἐξαιρέσιν ἡ χορήγησις ἀδείας ἰδρύσεως βιομηχανιῶν ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας, ἀποφασίζοντος μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου Βιομηχανίας ἐνδείκνυται ἡ χορήγησις αὕτη ὡς ἐκ τοῦ εἶδους τῆς βιομηχανίας, ἐφ' ὅσον τοῦτέστι θέλει ἐξυτηρηθῆσαι βασικὸς ἀνάγκας τῆς περιοχῆς, ἢ ἐκ λόγων τεχνικοοικονομικῶν ἢ ἐθνικῆς σκοπιμότητος. Ἀμφίβολον εἶναι ἐὰν ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐτηρήθη ἢ ἄλλωστε ἡ χρονικὴ διάρκειά ἐληξεν ἤδη.

γ) Ἡ εἰδικὴ εὐνοϊκὴ μεταχειρίσις ἧς ἔτυχεν ἡ ἐπαρχιακὴ βιομηχανία-βιοτεχνία εἶναι ἡ ἑξῆς εἰδικώτερον :

1) Αἱ εὐνοίαι εἶναι κυρίως δασμολογικαὶ καὶ φορολογικαὶ. Χορηγεῖται ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν φόρων καὶ εἰσφορῶν τῶν εἰσπραττομένων κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐπὶ τῶν μηχανημάτων, ἐξαρτημάτων, ὀργάνων, καὶ ἀνταλλακτικῶν τούτων τῶν εἰσαγομένων διὰ τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν τῶν ἰδρυομένων ἢ διὰ τὴν ἐπέκτασιν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν ἢ διὰ τὴν ἀντικατάστασιν παλαιῶν μηχανικῶν μέσων ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω ἐπιχειρήσεων¹.

2) Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰδικὴν φορολογικὴν μεταχείρισιν: I) εἰς τὴν φορολογίαν τοῦ εἰσοδήματος τ' ἀνώτατα ὅρια τῶν ἀποσβέσεων αὐξάνονται κατὰ 100% II) αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ τηροῦσαι βιβλία Δ' κατηγορίας δικαιούνται νὰ ἐκπίπτωσιν ἐκ τῶν καθαρῶν αὐτῶν κερδῶν ποσοστὸν 40% ἐφ' ὅσον τοῦτο διατίθεται διὰ νέας ἐγκαταστάσεις ἢ διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ νὰ ἐνεργῶσιν εἰδικὴν κράτησιν ἀφορολόγητον 25% ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὰς 60 χιλ. τμημάτων τῶν καθαρῶν κερδῶν αὐτῶν. III) ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν μειοῦται κατὰ 20%, διὰ τὰς νεοἰδρυομένας δὲ ἡ μεταφερομένας κατὰ 30%. IV) Ἀπαγορεύεται ἡ ἐπιβολὴ πάσης τοπικῆς εἰδικῆς φορολογίας ἢ εἰσφορᾶς ἢ πάσης ἄλλης τοπικῆς οἰκονομικῆς ἐπιβαρύνσεως. V) καταργεῖται διὰ τὰς αὐτὰς ἐπιχειρήσεις ὁ ὑπὲρ τρίτων ἐπιβαλλόμενος καὶ παρ' αὐτῶν εἰσπραττόμενος φόρος ἐπὶ τῶν ἀποδοχῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων.

3) Αἱ πρὸς I.K.A. καὶ τοὺς ὀργανισμοὺς ἐπικουρικῆς ἀσφαλίσεως εἰσφοραὶ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἠσφαλισμένων μειοῦνται κατὰ 10%.

4) Καθορίζονται εὐνοϊκώτεροι ὅροι πιστοδοτήσεως ἀπὸ τὰς μὴ ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκάστοτε πιστωτικῆς πολιτικῆς².

5) Κατὰ τὰς προμηθείας τοῦ Δημοσίου, νομ. πρ. δημ. δικαίου, δημοσίων ἐπιχειρήσεων καὶ Τραπεζῶν Ἑλλάδος καὶ Ἀγροτικῆς, βιομηχανικῶν προΐ-

1. Ἀποφ. Ὑπ. Οἰκονομικῶν-Βιομηχανίας 4783/1955.

2. Βλ. περὶ τούτου, ἀνωτέρω Κεφαλ. ΙΑ'. § 14.

όντων ἢ βιομηχανοποιησίμων πρώτων ὑλών, διὰ δημοπρασίας ἢ μὴ, προτιμῶνται αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιχειρήσεις ἔστω καὶ ἂν αἱ τιμαὶ τούτων εἶναι μέχρις 8% ἀνώτεροι τῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς Ἀττικῆς.

θ) προβλέπονται εἰδικοί εὐνοϊκοὶ ὅροι πρὸς ἀπαλλοτριώσιν ὑπὲρ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ὡς καὶ ἐπιβολὴ ὑπὲρ αὐτῶν ἐμπραγμάτων δουλειῶν.

15. Ἀναγκαστικαὶ Ἐνώσεις ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ: Εἰδικὸς θεσμὸς ἐνώσεως ἀναγκαστικῶς τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπεξεργασίας καὶ συσκευασίας κορινθιακῆς σταφίδος προεβλήθη διὰ τοῦ ν. 2221/1951¹. Σκοπὸς τῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ ἐπιμελὴς καὶ ἔγκαιρος ἐπεξεργασία καὶ συσκευασία τῆς ἐξαγομῆνης κορινθιακῆς σταφίδος. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἡ Ἐνωσις ὑποδεικνύει εἰς τὸν Α.Σ.Ο. τὰς ἀναμίξεις σταφίδων ἐκ τῶν εἰς τὰς ἀποθήκας του διαθεσίμων ἐξ ἐκάστης περιφερείας ὥστε νὰ παρασκευάζεται καὶ διατηρῆται κατὰ τὸ δυνατόν σταθερὸς τύπος ἐκάστης ποιότητος σταφίδος καθ' ἕκαστον σταφιδικὸν ἔτος. Σκοπὸς κατὰ ταῦτα τῆς Ἐνώσεως εἶναι ἡ ἐνιαία ὀργανώσις τῆς βιομηχανικῆς ἐπεξεργασίας τῆς σταφίδος καὶ ἡ τυποποίησις τῶν προϊόντων, ἵνα διευκολύνεται ἡ ἐξαγωγή αὐτῆς. Χρόνος διαρκείας τῆς Ἐνώσεως δὲν δύναται νὰ εἶναι μεγαλύτερος τῶν δύο ἐτῶν, δύναται ὅμως νὰ ἐπανασυνιστᾶται ἀπεριορίστως. Ἡ σύστασις γίνεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, κρίνοντος ἐκάστοτε ἀναλόγως τῶν διαμορφουμένων συνθηκῶν ἐμπορίας τῆς κορινθιακῆς σταφίδος εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀνευ παρεμβάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας, ἀφοῦ τὸ μέτρον ἀποβλέπει εἰς τὴν προστασίαν τῆς ἐμπορίας τοῦ εἴδους.

Εἰς τὴν Ἐνωσιν μετέχουν ὡς μέλη πάντες οἱ ἔχοντες ἐργοστάσια, δυνάμενα νὰ τεθῶσιν ἐν λειτουργίᾳ, ἐπεξεργασίας καὶ συσκευασίας κορινθιακῆς σταφίδος.

Οἱ ἰδιοκτῆται ἢ ἐκμεταλλεῖται τῶν ἐργοστασίων ὑποχρεοῦνται νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὴν Ἐνωσιν τὰ ὑπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν ἢ κατοχὴν αὐτῶν ἐργοστάσια καὶ ἀποθηκευτικούς χώρους. Οἱ ἀρνούμενοι τὴν συνεισφορὰν ἀφ' ἑνὸς μὲν διαγράφονται ἀπὸ μέλη τῆς Ἐνώσεως ἐφ' ἑτέρου δὲ ὑπόκεινται εἰς τὸ μέτρον τῆς ἐπιτάξεως τῶν σταφιδεργοστασίων τῶν καὶ ἀποθηκευτι-

1. Βλ. καὶ ὑπ' ἀριθ. 70155/1952 Ἀπόφασιν Ὑπ. Ἐμπορίου. Θὰ ἴδοντο πολλὰ ἀμφιβολία καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ γεννηθῶσιν ὡς πρὸς τὴν συνταγματικότητα τοῦ νόμου ἐν ὅψει τῶν περὶ προστασίας τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐλευθερίας συνταγματικῶς κατοχυρωμένων ἀρχῶν, αἵτινες δὲν περιορίζονται διὰ ἐπιρρυσμένης τυπικῆς δυνάμεως διατάξεων ἀναφερομένων εἰς τὸν παρεμβατισμὸν τοῦ κράτους πρὸς εἰδικὴν ρύθμισιν ὀρισμένων ἐπαγγελμάτων διὰ περιορισμοῦ τῆς οικονομικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας δραστηριότητος καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς κέρρους. Ἀλλ' ἠθάς διὰ τοῦ νόμου καταργοῦνται κατ' οὐσίαν αἱ ἰδιωτικαὶ βιομηχανία ἐπεξεργασίας τῆς σταφίδος, τὰ ἐργοστάσια τῶν ὁποίων συνεισφέρονται ὑποχρεωτικῶς εἰς ἄλλο νομικὸν πρόσωπον, τὴν Ἐνωσιν, ἀκούσαν ἰδίως ὀνόματι τὴν ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα, ἀντὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπολαμβανόντων, ἀντὶ τοῦ ἐν τῆς ἐλευθερίας ἐπιχειρήσεως κέρρους, τὸ καταβαλλόμενον ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως ἐνοίκιον διὰ τὰ εἰσφερόμενα ἐργοστάσια, ὅπερ καθορίζεται ὑπὸ τῆς διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄλλο βεβαίως ζήτημα ἐὰν διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐπέργεται κατάργησις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ τῶν σταφιδεργοστασιαρχῶν οὕτω δὲ εὐεργετικὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποτελέσματα ἦτοι ἡ μείωσις τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κινδύνου καὶ ἡ ἐξασφάλισις ἐνὸς παχίου εισοδήματος μέσῳ τοῦ ἐνοικίου. Βεβαίως σκοπὸς τῆς παρεμβάσεως εἶναι ἡ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐμπορίας (ἐξαγωγῆς) ἔγκαιρος καὶ καλὴ καὶ τυποποιημένη βιομηχανοποίησις τοῦ προϊόντος, σκοπὸς τοῦτέστι γενικωτέρως σημασίας διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ἀλλ' ἡ μέχρι τοιούτου σημείου παρεμβάσις εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν ἐπὶ καθαρῶς ἰδιωτικῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος προσκρούει ἴσως εἰς τὰ ἀρχαῖα ἕρια τοῦ ἐπιτροπομένου περιορισμοῦ τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῆς χρήσεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας κατὰ τὴν ἐνοικίαν τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος.

κῶν των χώρων, ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ὁ Α.Σ.Ο. ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐπεξεργασίας τῆς σταφίδος εἰς τὰ ἐπιτασσόμενα ἐργοστάσια.

Ἡ εὐθύνη ἐκάστου τῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως διὰ τὴν καλὴν καὶ ἔγκαιρον ἐκτέλεσιν τῆς ἔργασίας παραμένει εἰς τὸ ἀκέραιον, ἀντίστοιχος δὲ εὐθύνη ὑπάρχει καὶ ὅλης τῆς Ἐνώσεως ἔναντι τοῦ Α.Σ.Ο. Ἄλλ' ἔναντι τῆς εὐθύνῃς ταύτης ὁ Α.Σ.Ο. καταβάλλει εἰς τὴν Ἐνωσιν ποσὸν καθοριζόμενον ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου, τοῦ Α.Σ.Ο. οὐδεμίαν ἄλλην εὐθύνην ὑπέχοντος ἔναντι τῆς Ἐνώσεως.

Διὰ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν φθορὰν ἐκ τῆς συνήθους χρήσεως τῶν σταφιδερ-γοστασίων καὶ ἀποθηκῶν καθορίζεται ἐνοίκιον καταβαλλόμενον ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως. Τὸ ἐνοίκιον καθορίζεται καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐνώσεως, τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Α.Σ.Ο. καὶ ἑνὸς ἐκπροσώπου τούτου. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποφασίζει ὁ Ὑπ. Ἐμπορίου. Ἡ κατανομή τῶν δικαιωμάτων τούτων εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐνώσεως γίνεται δι' ἀποφάσεως τῆς Ἐνώσεως. Ἐκ δὲ τοῦ καταβαλλομένου ποσοῦ ὑπὸ τοῦ Α.Σ.Ο. πρὸς κάλυψιν τῶν εὐθύνων τῆς Ἐνώσεως παρακρατεῖται 25% πρὸς δημιουργίαν κεφαλαίου κατανεμομένου κατ' ἔτος εἰς μερίδας τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀναλόγως τῆς παρ' ἑκάστου ἐγκιβωτισθείσης σταφίδος. Ἡ διανομή τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐφ' ὅσον δὲν ἦτολε χρησιμοποιηθῆ πρὸς κάλυψιν ζημιῶν ἐνεργεῖται μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Ἐνώσεως.

Αἱ παραγγελίαι πρὸς ἐξαγωγήν σταφίδος κορινθιακῆς δίδονται εἰς τὸν Α.Σ.Ο., ὅστις βάσει τῶν ἀποθεμάτων αὐτοῦ καὶ τῆς δυναμικότητος τῆς Ἐνώσεως ἀναθέτει εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην τὴν ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελιῶν.

Πλὴν τοῦ ἄνω σκοποῦ εἰς τὴν Ἐνωσιν δύναται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου ν' ἀνατίθεται καὶ ἡ ἐκπλήρωσις δραστηριότητος ἀναφερομένης εἰς τὴν ἐμπορίαν τῆς σταφίδος, ὡς ἡ ἐξαγωγή κορινθιακῆς σταφίδος ἢ καὶ γενικώτερον ἀρμοδιότητες ἐξ ἐκείνων ἃς εἶχεν ἡ καταργηθεῖσα Ἐνωσις Ἐξαγωγῶν κορινθιακῆς σταφίδος.

Ἡ Ἐνωσις διοικεῖται ὑπὸ διοικήσεως Ἐπιτροπῆς συντιθεμένης ἐξ ἐπτὰ μελῶν αὐτῆς, ἐνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Α.Σ.Ο. καὶ ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Συνεταιρισμῶν. Παρὰ τῇ Ἐνώσει ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος, ἔχων δικαιώματα παρακολουθήσεως τῆς ὅλης λειτουργίας τῆς Ἐνώσεως. Προφανῶς ἡ Ἐνωσις ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον ἄλλ' ἰδιωτικοῦ δικαίου.

16. Εἰδικαὶ ρυθμίσεις ὠρισμένων κλάδων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων: α) Χημικαὶ βιομηχανία. Πᾶσα χημικὴ βιομηχανία εἰς τὴν φύσιν τῆς ὁποίας ἐνυπάρχουν κίνδυνοι ἐκρήξεων, ἀναφλέξεων, δηλητηριάσεων ἢ μολύνσεων ὑποχρεοῦται εἰς τὴν πρόσληψιν χημικοῦ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενων ἤτοι μόνον ἐκ τῶν ἐχόντων πτυχίον χημικοῦ ἀνωτάτης σχολῆς ἢ ἰσοτίμου τῆς ἀλλοδαπῆς¹. Ὁ χημικὸς διευθύνει τὰς χημικὰς ἐργασίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Διὰ Διαταγμάτων ἢ ὑποχρέωσις αὕτη δύναται νὰ ἐφαρμόζεται καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην χημικὴν βιομηχανίαν². Οἱ οὕτω προσλαμβανόμενοι χημικοὶ ὑπέχουν κατὰ νόμον εἰδικὰς εὐθύνας καὶ ὑπόκεινται εἰς πειθαρχικὴν εὐθύνην

1. ν.δ. 20/26-11-1925, ν. 3518/1928.

2. Βλ. Διάταγμα ἐπεκτάσεως 24/4-17/5-1928 (διὰ πολλὰς κατηγορίας χημικῶν βιομηχανιῶν) καὶ 28/31-5-1930 (δι' ἀλευρομύλους), ὁμοίως 7/16-2-1934 (φαρμάκων καὶ λοιπῶν).

ένώπιον τοῦ πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλλήνων Χημικῶν.

β) Εἰδικαὶ ρυθμίσεις ἐπεβλήθησαν ἐπὶ ὠρισμένων κλάδων βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας ἐξ ἐκείνων ἰδίᾳ αἰτινες ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν ἐν γένει γεωργικῶν προϊόντων. Οὕτω 1) κορινθιακῆς σταφίδος (ν. 2221/1952), 2) σπυροτροφικῆς παραγωγῆς καὶ ἐπεξεργασίας φυσικῆς μετάξης (ν. 6161/1939 καὶ 2152/1952), 3) βιομηχανίας τοματοπολτοῦ (ν. 1847/1951), 4) βιομηχανίας ὀρύξης (ν. 1110/1938 καὶ 1850/1951), 5) ἴδρυσις, ἐπέκτασις καὶ μεταφορὰ κυλινδρομύλων, πετρομύλων καὶ μετατροπὴ τούτων (ν. 395/1936 καὶ 1810/1951), 6) ἡ οἰνοπνευματοποιία ὑπήχθη εἰς λίαν εἰδικὴν καὶ αὐστηρὰν ρύθμισιν διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν καὶ εἰδῶν οἴνων, τῶν ὑλῶν ἃς δεόν νὰ περιέχωσιν, τὰς κατηγορίας τῶν οἰνοπνευματοποιεῖων κ.λ.π. (ν. 3501/1928, 5056/1922 Κωδ. Β. Δ. 14-2-1939, κ.λ.π.), 7) καὶ σταφιδίνης (ἀ.ν. 787 1958), 8) τῶν ἐκκοκκιστηρίων βάμβακος (ν. δ. 3854/1958), 9) χυμῶν ἐκ σταφίδος (ν. 1476/1950) 10) ἀρτοποιίας (ν. 2307/1929, 405/1936 κ.λ.π.), 11) εἰδικαὶ ρυθμίσεις παρασκευῆς ζυμομυκῆτων ἀρτοποιίας, 12) γλυκόςης διὰ κατεργασίας ξηρῆς σταφίδος (ἀ.ν. 892/1937), 13) ὄξους (ν. 4586/1930). 14) αἱ βιομηχανίαὶ παραγωγῆς πάγου ὡς ἐκ τοῦ ἐποχιακοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος ἰδίᾳ ἐπὶ σκοπῶ ρυθμίσεως τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος καὶ παραγωγικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως (ν.δ. 2479/1953), κ.λ.π.

γ) Ταπητουργία: Ἡ ταπητουργία, εἰς ἐκ τῶν σπουδαίων κλάδων τῆς βιοτεχνίας παρ' ἡμῖν, ἐνισχύθη καὶ ὀργανώθη διὰ τῆς ἱδρύσεως εἰδικοῦ πρὸς τοῦτο ὀργανισμοῦ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Ταπητουργικοῦ Ὄργανισμοῦ¹. Σκοπὸς τούτου ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ἀνάπτυξις καὶ διάδοσις τῆς ταπητουργίας, εἴτε ὡς ἐπιχειρήσεως εἴτε ὡς οἰκοτεχνίας, ἡ διαφήμισις ταύτης καὶ ἡ μέριμνα διὰ τὴν κατανάλωσιν καὶ ἡ ἐξασφάλισις καὶ ἐγγύησις τῆς καλῆς ποιότητος τοῦ προϊόντος. Εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἀπηγορεύθη ἡ ἀσκήσις βιομηχανίας καὶ ἐμπορίας ταπήτων. Κατ' ἐξαιρέσιν καὶ ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις καὶ ὅρους ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἡ πώλησις ταπήτων². Πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ ὁ ὀργανισμὸς δύναται νὰ παρέχη δάνεια εἰς τὴν οἰκοτεχνίαν, χειροτεχνίαν καὶ βιοτεχνίαν ταπήτων καὶ νὰ ἐνεργῇ δαπάνας πρὸς διαφήμισιν τῶν ἑλληνικῶν ταπήτων. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐξαγωγή ἑλληνικῶν ταπήτων ἐὰν δὲν προηγηθῆ πιστοποιήσις ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ κατόπιν ἐλέγχου περὶ τῆς ποιότητος τούτων.

Ὁ ὀργανισμὸς ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ἀσκοῦν οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας κοινῆς ὠφελείας ἀναφερομένης εἰς τὴν ἑλληνικὴν ταπητουργίαν. Διοικεῖται ὑπὸ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐξ ἀνωτέρων κρατικῶν λειτουργῶν, τραπεζικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἰδιωτῶν εἰδικῶν εἰς τὴν ταπητουργικὴν οἰκονομίαν ἐξ ὧν ὁ εἰς ἐκπρόσωπος τῶν ταπητουργῶν. Τριμελής Ἐπιτροπὴ ἐκ συμβούλων ἀσκεῖ τὸ ἔργον τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ. ὅπερ εἶναι ἀρμόδιον ἐπὶ τῆς ὅλης διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τοῦ ὀργανισμοῦ. Τέλος ἡ διεύθυνσις τοῦ ὀργανισμοῦ ἀνατίθεται εἴτε εἰς δύο Συμβούλους εἴτε εἰς Γενικὸν Διευθυντὴν μὴ ταπητουργόν. Πόροι τοῦ ὀργανισμοῦ εἶναι εἰδικὸν τέλος ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγομέ-

1. ν.δ. 11/11-5-1929, ν. 4251/1929. Ὁ Ὄργανισμὸς οὕτως ἐπανειλητούργησε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Β.Δ. 28-8-1957 περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας. Βλ. καὶ ν.δ. 3876/1958 καὶ ν.δ. 3875/1958.

2. Βλ. εἰδικὴν ἐξαιρέσιν διὰ τὴν βιομηχανοποίησιν ἀ.ν. 857/1946.

νων ύφαντικῶν πρώτων ὑλῶν τῶν εἰσαγομένων πρὸς κατασκευὴν ταπήτων δι' ἔξαγωγήν καὶ οἱ πόροι καὶ αἱ προμήθειαι ἐκ τῶν χορηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ δανείων. Ὁ Ὁργανισμὸς περιεβλήθη διὰ εἰδικῶν προνομίων καὶ φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν, ἡ δὲ εἰσπραξις τῶν ἐσόδων του γίνεται κατὰ τὰς διατάξεις περὶ εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων.

δ) Ἔτεροι εἰδικοί παρεμβάσεις εἰς τὴν βιομηχανικὴν οἰκονομίαν εἶναι : 1) παρέχεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξουσιοδότησις ὅπως ἡ διοίκησις ἐλέγξει τὴν ἐγχώριον παραγωγήν, εἰσαγωγήν, ἔξαγωγήν, κατανομήν καὶ διάθεσιν τῶν σπανιζουσῶν πρώτων ὑλῶν¹. 2) ἐφηρμόσθη ἐνίοτε ἐπὶ ὄρισμ νων βιοτεχνιῶν—ἀρτοποιείων, μικρῶν καπνοβιομηχανιῶν—τὸ μέτρον τῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος, πρὸς ἐξυγιάνσιν καὶ ἀποσυμφόρησιν τούτου, κατόπιν ἀποζημιώσεως². παραγωγῆς³. 5) ἔρευναι πρὸς κατάρτισιν μητρώων τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς χώρας καὶ συγκέντρωσιν σχετικῶν πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας στοιχείων⁴.

ε) Ἡ χειροτεχνία, σπουδαῖος ἀλλὰ παρημελημένος κλάδος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἔτυχεν ἐσχάτως εἰδικῆς ρυθμίσεως ἐπὶ σκοπῶ προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τούτου διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁργανισμοῦ Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας⁵. Ἀποτελεῖ ὁ Ὁργανισμὸς οὗτος νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου κοινωφελούς χαρακτήρος ἀσκοῦν ὡς δημόσιον ὑπηρεσίαν τὴν ἐν γένει προαγωγήν τῆς ἐγχωρίου χειροτεχνίας, οἰκοτεχνίας καὶ βιομηχανίας εἰδῶν τέχνης.

Πόροι τοῦ ὀργανισμοῦ ὀρίζονται ἐπιχορήγησις τοῦ κράτους ἐτήσιαι εἰσφοραὶ τῶν Ἐπιμελητηρίων καὶ τῶν ἐνδιαφερομένων ὀργανώσεων καὶ πρόσδοσι ἐκ τῆς περιουσίας του. Ὁργανα διοικήσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ εἶναι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Τὸ Δ.Σ. εἶναι πολυμελές, 17 μέλη, ἅτινα λαμβάνονται ἐκ δημοσίων λειτουργῶν, ἐξ ἐκπροσώπων ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων κ.λ.π.

17. Ἡ Διοίκησις τῶν μεταλλείων καὶ ὀρυχείων" : Παρ' ἡμῖν τὰ μεταλλεῖα, ὀρυχεῖα κ.λ.π. δὲν ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν συνταγματικὴν προστασίαν τῆς ἐμπραγμάτου ἰδιοκτησίας τοῦ ἄρθρ. 17 τοῦ Συντάγματος, τοῦ ἄρθρου τούτου προβλέψαντος ὅτι εἰδικοί νόμοι καθορίζουσι τὰ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ διαθέσεως τῶν ἀκινήτων τούτων κτημάτων. Ὁ ν. ΤΦΚΔ/1910 εἰσήγαγε παρ' ἡμῖν τὸ σύστημα καθ' ὃ ἰδιοκτησία μεταλλείων κατ' ἀρχὴν δὲν ἀνήκει εἰς οὐδένα. Τὸ κράτος διατηρεῖ οὐχὶ τὴν ἐπὶ τῶν μεταλλείων κυριότητα ἀλλὰ τὸ κυριαρχικὸν δικαίωμα ὅπως παραχωρήσῃ ἀδειαν εἰς τὸν πρῶτον εὐρέτην, τὸν δηλώσαντα τὸ μεταλλεῖον πρὸς τὸ κράτος ὅπερ χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν προσωρινὴν ἀδειαν μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν. Συμμορφούμενος ὁ κάτοχος τῆς προσωρινῆς ἀδείας πρὸς τὰς ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ὑποχρεώσεις τῆς ἐνεργείας τῶν μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν κ.λ.π. καθίσταται περαιτέρω οὗτος ἰδιοκτήτης τοῦ μεταλλείου διὰ τῆς ὀριστικῆς παραχωρήσεως τούτου ὑπὸ τοῦ κράτους. Ἐν τούτοις τὸ κράτος διατηρεῖ τὸ

1. ν. 2115/1952.

2. ν.8. 2946/1954. Β.Δ. 6/15-10-1954. Πρ. Ὑπουργ. Συμβ. 611/1955.

3. Β. Δ. 22-10-1953.

4. Β.Δ. 8/24-5-1957

5. ν. 8. 3875 |1958.

6. Γ. Ξυλόπουλος, Μεταλλευτικῶν Δικαίων, 1957.

δικαίωμα όπως εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος άρνηθῆ τὴν παραχώρησιν. Τὸ Κράτος ἔχει διατηρήσει εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν του μεταλλεῖα τινὰ (Μήλου, Κιμώλου κ.λ.π.).¹ Εἰδικοί νόμοι καθώρισαν περαιτέρω τὸν ἔλεγχον τῶν ἐργασιῶν εἰς τὰ μεταλλεῖα, ὄρυχαια καὶ λατομεία, τοὺς κανονισμοὺς τῶν ἐργασιῶν κ.λ.π. Ὁσαύτως τὴν εἰδικὴν προστασίαν ὠρισμένων μεταλλευμάτων, ὡς τοῦ λιγνίτου. Περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς μεταλλειοκτησίας παρ' ἡμῖν εἰσῆχθησαν διὰ τοῦ ν. 2514/1940. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν λιγνιτωρυχείων ἐπεβλήθη εἰδικῶς διὰ νόμου ἐπὶ τῆς τιμῆς

1. ν. 3613/1956

Τὰ δημόσια μεταλλεῖα, δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τέσσαρας κατηγορίας :

Α') Μεταλλεῖα, περιέχοντα μεταλλευτικὰ ὄρυκτά, ὧν ἡ ἀναζήτησις καὶ ἐκμετάλλευσις, ἀπανταχοῦ τῆς Χώρας λόγῳ τοῦ εἶδους καὶ τῆς ἐκ τούτου ἰδιαιτέρας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας αὐτῶν, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Δημόσιον, ἐξαιρηθεῖσα τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς παραγωγῆσεως τῶν μεταλλείων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ δραστηριότητα.

Β') Μεταλλεῖα, ἄτινα, ἀσχέτως τοῦ εἶδους τῶν ἐν αὐτοῖς ὄρυκτῶν, ὑπῆχθησαν, δυνάμει εἰδικῶν νόμων, εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Δημοσίου, λόγῳ τῆς μείζονος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον οἰκονομικῆς σημασίας, ἧτις ἀπεδόθη εἰς ταῦτα.

Γ') Μεταλλεῖα, ὧν μεταλλειοκτητῆς κατέστη τὸ Δημόσιον, συνεπεῖα διαδοχῆς ἐκ τοῦ Τουρικοῦ Δημοσίου ἢ συνεπεῖα τῶν περὶ ἐχθρικῶν περιουσιῶν νόμων.

Δ') Μεταλλεῖα, ὧν μεταλλειοκτητῆς κατέστη τὸ Δημόσιον, συνεπεῖα ἐκπτώσεως ἢ παρτίσεως μεταλλειοκτητῶν.

Ε') Μεταλλευτικὰ ὄρυκτά, ὧν ἡ ἀναζήτησις καὶ ἐκμετάλλευσις, ἀπανταχοῦ τῆς Χώρας ἢ ἐν τισι περιοχαῖς ταύτης, ἀνήκει εἰς τὸ Δημόσιον, εἶναι τὰ ἐξῆς :

1) Ὁ ἐν Μακεδονίᾳ αὐτοφῆς ἢ εἰς μεταλλικὴν κατάστασιν χρυσὸς καὶ λευκόχρυσος, 2) οἱ ὕδρογονάνθρακες παντὸς εἶδους, ἐν στερεῇ, ὑγρῇ καὶ ἀερίῳδῃ καταστάσει μετὰ τῶν προϋόντων ἀλλοιώσεως αὐτῶν (οἶον ὀξοχηρίτου, ἀσφάλτου, πισσασφάλτου, πισσασφαλιτοφόρων ἀσβεστολίθων ἢ χηιστολίθων, πετρελαίων κ.λ.π.), 3) ἡ σμύρις, 4) τὰ ὄρυκτῶν μαγειρικῶν ἄλας μετὰ τῶν παρακολουθουμένων αὐτῷ ἀλάτων, 5) τὰ ἀργυρομεταλλεύματα (βαρυτίνη) τῶν νήσων Μήλου, Κιμώλου καὶ Πολυαίγου καὶ τῶν παρὰ ταύτας ἢ μεταξύ τούτων νησίδων, ἧτοι, πάντων τῶν ἀργυρούχων ὄρυκτῶν καὶ τῶν βαρυτικῶν κοιτασμάτων τῶν νήσων καὶ νησίδων τούτων, ἀνεξαρτήτως τῆς εἰς ἄργυρον περιεκτικότητός των, μετὰ τῶν συνοδουμένων ταῦτα μεταλλευτικῶν ὄρυκτῶν.

¹ Ἐσχάτως δυνάμει τοῦ Ν.Δ. 2627/1953 ἐχορηγήθη εἰς τὸ Δημόσιον ἀποκλειστικὸν ἀναζητήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως ὄρυκτῶν ὕλων περιουσιῶν εἰς ἐκμεταλλευσίμους ποσότητες ὠράνιον, ὄθριον, ράδιον καὶ γενικῶς ραδιενεργὰ στοιχεῖα.

Δημόσια μεταλλεῖα τῆς κατηγορίας ταύτης, νῦν ἐν ἐκμετάλλευσει, εἶναι τὰ ἐξῆς :

α') Τὰ ἐν Νάξῳ σμυριδωρυχεῖα σμύριδος, ὧν ἡ ἐκμετάλλευσις ἐνεργεῖται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Δημοσίου διὰ τῶν κατοίκων τῶν κοινοτήτων Ἀπειράνθου καὶ Κορωνίδος Νάξου κεκτημένων, δυνάμει μακροχρονίου ἐθίμου, ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ἐξορύξεως καὶ παραδόσεως τοῦ ὄρυκτοῦ εἰς τὴν ἐν τοῖς τόποις τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὑπηρεσίαν τοῦ Δημοσίου.

β') Ὁ προσηωματικὸς χρυσὸς τῆς Μακεδονίας, οὗτινος ἐνεργεῖται ἐκμετάλλευσις ἐν ταῖς κοίταις τοῦ Γαλλικοῦ ποταμοῦ (ἀρχ. Ἐγεδῶρου) ὑπὸ τῆς μισθωτρίας ἀνωνύμου ἐταιρείας «Χρυσωρυχεῖα Βορείου Ἑλλάδος».

γ') Τὰ ἀργυρομεταλλεύματα (βαρυτίνη) τῆς Μήλου, ἃτινα ἐκμεταλλεῖται ἡ μισθωτρια τούτων Ἀνώνυμος Ἐταιρεία Ἀργυρομεταλλευμάτων καὶ βαρυτίνης.

δ') Ὡς πρὸς τὰ πετρέλαια καὶ γενικώτερον τοὺς ὕδρογονάνθρακας, ἔχειται λόγῳ ἐκ τῶν νῦν ἐν ἰσχύϊ συμβάσεων ἀναζητήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τούτων εἶναι αἱ ἐξῆς :

α') ἡ μετὰ τοῦ Βασιλείου Χέλθς καταρτισθεῖσα τὴν 19 Ν/βρίου 1938 σύμβασις τοῦ Δημοσίου, κυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 1541 τοῦ 1938,

β) ἡ μετὰ τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας «Πλίου» σύμβασις, καταρτισθεῖσα, κατόπιν δημοπρασίας, μετὰ τῶν δικαιωπαρῶχων ταύτης ἐν ἔτει 1934 καὶ συμπληρωθεῖσα διὰ τῆς ἀπὸ 10 Μαρτίου 1953 συμβάσεως κυρωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ν. Διατάγματος 2691 τοῦ 1953, καὶ

γ) ἡ μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καταρτισθεῖσα τὴν 24 Μαρτίου 1938 σύμβασις καὶ κυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Α.Ν. 1184 τοῦ 1938.

Β) Μεταλλεῖα, ἄτινα, καίτοι δὲν περιέχουσι μεταλλευτικὰ ὄρυκτά ἐξηρημένα τῆς ἐν τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ παραγωγῆσεως, οὐχ' ἥττον ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν ὑπῆχθη εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἐξουσίαν τοῦ Δημοσίου, δυνάμει εἰδικῶν νόμων.

Τοιοῦτοι εἰδικοί νόμοι ἐξεδόθησαν :

τοῦ λιγνίτου τοῦ ἐξαγομένου ἐξ ὠρισμένων ἐκ τούτων (Καλογρέζης, Ἡρακλείου, Περιστερίου, Κύμης) προσαύξησις 10% πέραν τῆς τιμῆς τῆς ἐκάστοτε ὀριζομένης διὰ τῶν ἀγορανομικῶν διατάξεων, τὸ δὲ ἐκ τῆς προ-

1) Ὁ ΓΦΠΗ' νόμος τοῦ 1909, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐξηρέθη ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου τὸ ἐν τῇ θέσει «Χάλκρα» τῆς νήσου Σερφίου μεταλλεῖον σιδήρου, οὕτινος ἡ ἐκμετάλλευσίς ἐπαύσατο προπολεμικῶς λόγῳ ἐξαντλήσεως τοῦ μεταλλεύματος.

2) Ὁ 530 τοῦ 1914 νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐξηρέθησαν τῆς παραχωρήσεως διὰ διαταγμάτων διάφοροι γῶροι, ἵνα ἡ ἔρευνα καὶ ἐκμετάλλευσίς τούτων γίνῃ ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου, δι' ἐργολαβίας, κατόπιν δημοπρασίας.

Ἐντὸς τῶν γῶρων τούτων ἀπεκαλύφθησαν τὰ κάτωθι μεταλλεῖα.

α) Λιγνιτωρυχεῖον ἐν τῇ περιφερείᾳ Βεύης τοῦ Νόμου Φλωρίνης.

β) Λιγνιτωρυχεῖον ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀμυνταίου τοῦ Νομοῦ Φλωρίνης.

γ) Λιγνιτωρυχεῖον ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀγλάδας τοῦ Νομοῦ Φλωρίνης.

δ) Λιγνιτωρυχεῖον ἐν τῇ περιφερείᾳ Τσερέπλιανης-Κορμιστής τοῦ Νομοῦ Σερρών.

ε) Λιγνιτωρυχεῖον ἐν τῇ περιφερείᾳ Δρανήσιος-Κατερίνης τοῦ Νομοῦ Πιερίας.

στ) Μεταλλεῖον μαγγανίου ἐν τῇ περιφερείᾳ Πόπλης τοῦ Νομοῦ Δράμας.

ζ) Μεταλλεῖον λευκολίθου καὶ χρωμίτου ἐν τῇ περιφερείᾳ Βάβδου τῆς Χαλκιδικῆς, καὶ ἄλλα τινά.

Ἐπίσης εἰς ἐξαιρηθέντας, δυνάμει τοῦ ἰδίου νόμου 530 τοῦ 1914, ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου γῶρους, ὑφίστανται ἐμφανίσεις χρωμίτου παρὰ τὰ χωρία Νεζεροῦ-Σκουτίνης—Πλαταμῶνος τοῦ Νομοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ἐμφανίσεις χαλκοῦ παρὰ τὰ χωρία Περιβόλι—Ἀβδέλλα τοῦ Νομοῦ Κοζάνης καὶ διαπιστώθη ἡ ὑπαρξίς ὀρυκτοῦ ἄλατος εἰς ἐξαιρηθέντας γῶρους ἐν Ἠπείρῳ.

3) Ὁ νόμος 3712 τοῦ 1928 ἀπὲρ κυρώσεως τοῦ Ν. Διατάγματος περὶ ἐπεκτάσεως τῆς μεταλλευτικῆς νομοθεσίας εἰς Κίρκην, δυνάμει τοῦ ὁποίου κατέστη δημοσίον μεταλλεῖον τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ «Κίρκη—Καρακχιῶν» τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ Νομοῦ Ἐβρου λιγνιτωρυχεῖον.

4) Ὁ Α.Ν. 2091 τοῦ 1939, δυνάμει τοῦ ὁποίου κατέστη δημοσίον τὸ λιγνιτωρυχεῖον Πτολεμαῖδος, τὸ παραχωρηθὲν εἰς συμβατικῶς πρὸς ἐκμετάλλευσιν εἰς τὴν Ἑλληνοαμερικανικὴν Ἑταιρείαν Γενικῶν Προϊόντων Λιγνίτου δυνάμει τοῦ Νόμου 1717 τοῦ 1951 καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν

5) Ὁ Α. Νόμος 2514 τοῦ 1940, ὅστις διὰ τοῦ 11 ἄρθρου τούτου κατέστησε δημοσίον τὸ ἐν τῇ περιφερείᾳ Σουσακίου τῆς Κορινθίας μεταλλεῖον θείου.

1) Περιελθόντα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Δημοσίου, συνπερὶ αἰ διαδοχῆς ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ τούτων.

Ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς τρία :

α) Τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρυστίας τοῦ Νομοῦ Εὐβοίας λιγνιτωρυχεῖον γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐθνικὸν Λιγνιτωρυχεῖον Κύμης». Τοῦτο ἦτο ἐν ἐκμετάλλευσί καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Εὐβοία ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1830. Ἐκτοτε τὸ λιγνιτωρυχεῖον τοῦτο περιήλθεν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, ὅπερ ἐξηκολούθησεν ἐκμεταλλεῖν αὐτὸ ἀπ' εὐθείας διὰ Βαυαρῶν τεχνιτῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1852. Μετὰ ταῦτα τὸ Δημόσιον ἐξεμίσησεν τὸ λιγνιτωρυχεῖον ἐκ διαφόρου μισθωτᾶς καὶ τέλος κατὰ τὸ ἔτος 1932 παρεχώρησε τοῦτο συμβατικῶς εἰς τὴν Ἀνώτερον Ἑταιρείαν Ἑπιχειρήσεων, δυνάμει τῆς ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1932 συμβάσεως κυρωθείσης ὑπὸ τοῦ Νόμου 5470 τοῦ 1932. Καὶ ἤδη περιήλθε διὰ παραχωρήσεως εἰς τὴν Δ.Ε.Η.

β) Τὰ δυνάμει τῆς Συνθήκης τῶν Ἀθηνῶν περιελθόντα ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Δημοσίου εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον μεταλλεῖα ψευδαργύρου καὶ μολύβδου ἐν Θάσῳ.

γ) Τὰ δυνάμει τῆς Συνθήκης τῶν Ἀθηνῶν, περιελθόν ἐπίσης εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου μεταλλεῖον «Ἀβρὲτ—Χισσάρ» τοῦ Νομοῦ Κιλίκης.

Περιελθόντα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον, δυνάμει τῶν περὶ ἐχθρικῶν περιουσιῶν νόμων, μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Δυνάμει τῶν νόμων τούτων περιήλθον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον ἐξ ἐχθρικῶν περιουσιῶν, ὅχι μόνον δικαιώματα μεταλλοεκπίστησας, ἀλλὰ καὶ μισθωτικὰ δικαιώματα μεταλλεῖων καὶ δικαιώματα ἐξ αἰτήσεων προτεραιότητος καὶ μεταλλευτικῶν ἔρευνῶν.

Ἀναφέρομεν ἐκ τούτων τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου, οἷα τὰ ἐν Φθιώτιδι μεταλλεῖα βωξίτου τῶν γερμανικῶν ἑταιρειῶν Otavi καὶ Hansa Leicht Metall, τὰ μεταλλεῖα υαλιῶν τῆς περιφερείας Ααρμύνης, τὰ μεταλλεῖα μολυβδαίνου Κιλίκης, τὸ λιγνιτωρυχεῖον Περιστερίου Ἀθηνῶν καὶ ἄλλα.

Ἐπίσης, κατόπιν τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἑλληνικῆς μεταλλευτικῆς νομοθεσίας εἰς τὴν Δω-

σαυξήσεως ταύτης ἔσοδον τὸ εἰσπραττόμενον ὑπὸ τῶν πωλητῶν κατατίθεται ὑπὸ τούτων κατὰ μῆνα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν εἰς ἴδιον λογαριασμόν. Τὸ ἔσοδον τοῦτο διατίθεται ὑπὲρ ἐκάστης ἐπιχειρήσεως κατοπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας ἀποκλειστικῶς πρὸς κάλυψιν τῶν δι' ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων καταβλητέων ἀποζημιώσεων κ.λ.π.

Ἡ διὰ τῆς ἰσχυροῦς νομοθεσίας ρύθμισις τῆς μεταλλειοκτησίας καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μεταλλείων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἱκανοποιητικῆ. Ὅχι μόνον ἡ νομοθεσία αὕτη εἶναι πεπαλαιωμένη, μὴ ἀνταποκρινόμενη εἰς τὰς συγχρόνους ἀνάγκας ἀναπτύξεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὑπογείου πλούτου, ἀλλὰ καὶ λίαν συγκεχυμένη, κατὰ πολλὰ δὲ τυγχάνει ἐφαρμογῆς πλημμελοῦς καὶ ἀτελοῦς. Ἀποτέλεσμα τοῦ καθυστερημένου τούτου νομοθετικοῦ καὶ διοικητικοῦ καθεστῶτος, ἕπερ λειτουργεῖ διὰ λίαν ἀνεπαρκοῦς προσωπικοῦ, εἶναι μεγάλη ἀνωμαλία εἰς τὴν ὅλην διαμόρφωσιν τῆς μεταλλειοκτησίας ἣτις ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἑξῆς χαρακτηριστικῶν: 1) ἡ διαδικασία τῆς χορηγήσεως τῆς παραχωρήσεως τῶν μεταλλείων παρατείνεται εἰς μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀνοχῆ τῆς διοικήσεως. 2) ἡ παραχώρησις ἐνεργεῖται ἀνευ ἐλέγχου τινός τοῦ πρὸς ὃν ἡ παραχώρησις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ μεταλλείου. 3) μέχρι τῆς ὀριστικῆς παραχωρήσεως τὸ μεταλλεῖον τελεῖ ὑπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀδείας ἔρευνῶν τοῦ πρὸς ὃν αὕτη, δικαιουμένου παρὰ ταῦτα νὰ ἐκμεταλλεῖται τὸ μεταλλεῖον. 4) οὐδεὶς σοβαρὸς ἔλεγχος ἐνεργεῖται ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐρευνῶν καὶ οὕτω παραχωροῦνται τεράστια ἐκτάσεις ἀνευ διαπιστώσεως τινός ὅτι πρόκειται περὶ μεταλλείων. 5) οὕτω διὰ τῆς μεθόδου τῆς δηλώσεως πρὸς χορήγησιν ἀδείας ἔρευνῶν καὶ τῆς ἐκεῖθεν δημιουργουμένης προτεραιότητος παρακρατοῦνται ἐκτάσεις δι' ὅσες πιθανολογεῖται ὅτι περιέχουν μεταλλεύματα ἅτινα οὕτω δὲν εἶναι ἐφικτὸν νὰ παραχωρηθῶσι πρὸς ἐκμετάλλευσιν ἢ πρὸς ἔρευναν. 6) δὲν εἶναι ἐπιτρεπτή ἡ ἀνάκλησις τῆς γενομένης παραχωρήσεως τοῦ μεταλλείου, αἱ δὲ προβλέψεις τοῦ νόμου περὶ ἀργούντων μεταλλείων οὐδέποτε ἔτυχον ἐφαρμογῆς, οὐδέποτε κηρυχθέντος ἐκπτώτου μεταλλειοκτητήτου τινός ἢ μισθωτοῦ λόγῳ μὴ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ μεταλλείου. 7) οὐδεὶς περιορισμὸς ὑπάρχει ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν δυναμένων νὰ χορηγηθῶσι παραχωρήσεων εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὥστε ὀλίγοι μεταλλειοκτῆται συγκεντρῶνουν εἰς χεῖρας τῶν ἑκατοντάδας παραχωρήσεων ἀναφερομένων εἰς τεραστίαι ἐκτάσεις μεταλλευτικῶν γῶρων. 8) ἡ μονοπώλησις αὕτη τοῦ μεταλλευτικοῦ πλούτου ἐδημιούργησε τὸ πρόβλημα τῶν λεγομένων ἀργούντων μεταλλείων ἧτοι κατ' οὐσίαν τῆς ἀνάγκης ἀφαιρέσεως τῶν μεταλλείων τούτων ἐκ τῶν κρατουσῶν ταῦτα κλειστῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ σκοπῶ ἀξιοποιήσεως τοῦ ἔθνικοῦ τούτου πλούτου. 9) ἡ αὕτη καὶ χειρότερα κατάστασις κρατεῖ καὶ εἰς τὰ δημόσια μεταλλεῖα διὰ μέσον τῆς μισθώσεως αὐτῶν κατὰ τεραστίαι ἐκτάσεις παραμεινουσῶν ἀνευ ἔρευνῶν¹.

¹ Δεκάνησον, δυνάμει τοῦ ἀπὸ 28 Ν ββρίου 1949 Β. Δικτάγματος, κατέστησαν κρατικά μεταλλευτικά περὶ αἱ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 178457 τοῦ 1950 ἀποφάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθν. Οἰκονομίας ἀναφερόμενα τοιαῦτα (Φ.Ε.Κ. 210 Β' τοῦ 1950).

Δ) Τὰ μεταλλεῖα τῆς κατηγορίας ταύτης, περιεργόμενα εἰς τὸ Δημόσιον, συνεπεῖς ἐκπτώσεως ἢ παραίτησεως τῶν μεταλλειοκτητῶν αὐτῶν οὐδεμίαν ἢ μικρὰν ἀξίαν κέρηται.

1. Ἀναφέρεται μίσθωσις ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον δημοσίου μεταλλευτικοῦ γῶρου ἐκτάσεως 2 ἐκ. στρ.

Τὸ πρόβλημα οὕτω τῆς ὀργανώσεως τῆς μεταλλευτικῆς ἐπιχειρήσεως τίθεται ὀξύτατον ἐν ὄψει τοῦ ἐπιβαλλομένου προγραμματισμοῦ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἐνδείκνυται δὲ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἡ ὀργάνωσις τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ ἐπὶ σκοπῶ ἐντάξεως τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν προγραμματισμένην πρὸς τοὺς γενικοὺς σκοποὺς μεταλλευτικῆν οἰκονομίαν¹

18. Ὁ κρατικὸς προγραμματισμὸς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως: Α'.) Ἡ σύγχρονος κατεύθυνσις τῆς προγραμματισμένης κρατικῆς πολιτικῆς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐκτελέσεως γενικωτέρας κοινῆς καὶ οἰκονομικῆς ὠφελείας ἔργων δύναται νὰ διακριθῆ εἰς τρεῖς κυρίως τομεῖς. Τὸν τομέα τῶν ἔργων μεταλλευτικῆς καὶ βιομηχανικῆς οἰκονομίας. Τὸν τομέα τῶν ἔργων ἐξηλεκτρισμοῦ. Καὶ τὸν τομέα τῶν ἔργων ἀξιοποιήσεως τῆς γῆς. Περί τοῦ τελευταίου τούτου δὲν θὰ ὀμιλήσωμεν νῦν.

α) Ἔργα μεταλλευτικῆς καὶ βιομηχανικῆς οἰκονομίας ἅτινα κατεσκευάσθησαν, εὐρίσκονται ὑπὸ κατασκευὴν ἢ ὑπὸ προγραμματικὴν προπαρασκευὴν εἶναι: 1) ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν λιγνιτωρυχείων Πτολεμαίδος μὲ πρῶτον πρόγραμμα ἐξαγωγῆς ἑτησίως 2,1/2 ἑκ. τόννων μεταλλεύματος (εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτέλεσιν) 2) τὸ ἐργοστάσιον ἀζωτοῦχων λιπασμάτων λειτουργοῦν διὰ τοῦ λιγνίτου τῆς Πτολεμαίδος (ἀξία 35—40 ἑκ. δολλ.) μὲ ἑτησίαν παραγωγὴν ἀξίας τοῦλάχιστον 18 ἑκ. δολλ. καλύπτουσαν τὰς σήμερον εἰσαγωγὰς λιπασμάτων (εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτέλεσιν). 3) ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν μεταλλείων σιδήρου Λαρῦνης μετὰ ἐργοστασίων μεταλλουργικῆς ἐπεξεργασίας παραγωγῆς σιδηρονικελίου (τριῶν ὕψικαμίνων) (ἐξετελέσθη). 4) ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν κοιτασμάτων Κοζάνης ἀμιάντων (εὐρίσκεται εἰς τὸ στάδιον ἐρεῦνης). 5) ἡ ἐπιχειρήσις ναυπηγείων, κατασκευῆς καὶ ἔπισκευῆς καὶ τῶν μεγαλύτερων ἐμπορικῶν πλοίων (ἐξετελέσθη), 6) ἡ ἴδρυσις ἐργοστασίου πυρείων καλύπτουσα τὰς ἀνάγκας ἑσωτερικοῦ. (εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτέλεσιν). 7) τὸ διυλιστήριον πετρελαίου καλύπτου τὰς ἀνάγκας ἑσωτερικοῦ (ἐξετελέσθη). 8) ἡ νέα ὀργάνωσις καὶ ἀνακαίνισις τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν (ἐξετελέσθη). 9) ἡ ἴδρυσις βιομηχανίας ζακχάρους ἐκ τεύτλων ἀρχικῆς δυναμικότητος 28 χιλ. τόννων (εὐρίσκεται ὑπὸ ἑναρξιν κατασκευῆς). 10) ἴδρυσις βιομηχανίας χαλυβουργίας παραγωγῆς χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος καὶ προϊόντων ἐξ αὐτῶν συνολικῆς δυνάμεως 300.000 τόννων (δαπάνη κατασκευῆς 80 ἑκ. δολλ.) ἡ ἐκ τῆς βιομηχανίας ταύτης ὠφέλεια ὑπολογίζεται εἰς 40 ἑκ. δολλ. ἑτησίως. 11) ἡ ἴδρυσις βιομηχανίας ἀλουμινίου διὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ μεταλλείων βωξιτῶν. Ἡ δαπάνη κατασκευῆς ὑπολογίζεται κατ' ἀνώτατον ὄριον εἰς 120 ἑκ.δολλ. ἀλλ' ἡ ἑτησία οἰκονομία συναλλάγματος θ' ἀνέλθῃ εἰς 40 ἑκ. δολλ. 12) ἄλλαι βιομηχανίας ὑπὸ ὑπὸ προγραμματισμὸν ὡς ἐλαστικῶν αὐτοκινήτων, ἄχυροκυματίνης, πολυστερίνης, αὐτοκινήτων, λιπασμάτων κ.λ.π.

1. Εὐρίσκεται ἤδη ὑπὸ κατάρτησιν νομοσχέδιον περὶ ἀργούντων μεταλλείων δι' οὗ κατεβάλλεται σοβαρὰ προσπάθεια, τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων τοῦ Μεταλλευτικοῦ Κώδικος, ἀπιδεσμεύσεως μεταλλουργικῶν χώρων ἀπὸ τῆς συγκεντρώσεως ταύτης τῆς μετ'ἀλλοιωτικῆς ἐπὶ σκοπῶ ἀναπτύξεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τούτων καὶ τῆς δημιουργίαις μεταλλουργικῶν βιομηχανιῶν.

Βλδτικῶς διὰ τὴν ἀναζήτησιν, ἔρευναν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν ὕδρονανθράκων ἐν ὕψει καὶ ἀερίωδῃ καταστάσει ἐξεδόθη ὁν. 3048]1958 σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ διευκόλυνσις τῆς μέσῃ ἐιδικῶν συμβάσεων πρᾶχωρήσεως τοῦ προνομίου τοῦ Δημοσίου εἰς ἐπιχειρηματικὰς ἰκανοὺς πρὸς ἀξιοποίησιν τούτου. Ὁ ὁμοιος νόμος εὐρίσκεται ὑπὸ ψήφισιν καὶ διὰ τὰ ἀκτινεργὰ ὄρυκτά.

β) Έργα ένεργειακῆς οἰκονομίας. Νέα ἔργα παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, δι' ὧν θ' αὐξηθῆ ἡ δυναμικότης τῆς Δ.Ε.Η. εἶναι : 1) τὸ θερμικὸν ἔργοστάσιον Πτολεμαίδος, ὡς πρώτη μονάς, δυνάμεως 70 χιλ. κιλοβάτ, 2) δύο μονάδες τοῦ Μέγδοβα ἐκάστη δυνάμεως 40 χιλ. κιλοβάτ, ἅτινα εὐρίσκονται ὑπὸ ἐκτέλεσιν. Ἐπιογραμματίσθησαν, 3) δευτέρα μονάς Πτολεμαίδος δυνάμεως 100 χιλ. κιλοβάτ, 4) τρίτη μονάς Μέγδοβα δυνάμεως 40 χιλ. κιλοβάτ, 5) ὑδροηλεκτρικὸν ἔργοστάσιον Ἐδεσσα δυνάμεως 25 χιλ. κιλοβάτ, 6) δευτέρα μονάς Λούρου, 7) τὸ μέγα ὑδροηλεκτρικὸν ἔργοστάσιον Ἀχελώου, δι' οὗ θὰ λυθῆ ὀριστικῶς τὸ πρόβλημα τῆς ἐνεργείας εἰς τὴν χώραν, εὐρίσκεται ὑπὸ ἔναρξιν, 8) Κατὰ τὴν περίοδον 1952—1956 κατέσκευάσθησαν δίκτυα ὑψηλῆς τάσεως 1300 χιλιομέτρων καὶ μέσης καὶ χαμηλῆς 4100 χιλιομ. 9) εὐρίσκονται ὑπὸ κατασκευῆν 1000 χιλ. δίκτυα ὑψηλῆς τάσεως καὶ 6000 χιλ. δίκτυα μέσης καὶ χαμηλῆς τάσεως.

γ) Ὁ τρόπος ἐνεργείας τῆς ἐκτελέσεως τῶν μεγάλων δημοσίων ἔργων μεταπολεμικῶς ποικίλλει καὶ ὑπόκειται εἰς εἰδικὰς διατάξεις. Οὕτω ὀρισμένα ἔργα, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀνετέθη κατόπιν δημοπρασίας εἰς μεγάλους τεχνικοὺς οἴκους, ὑπόκεινται εἰς τὰς διατάξεις τῆς εἰδικῆς ἐκάστοτε συμβάσεως μεταξὺ κράτους καὶ ἀναδόχου ὑπηρεσίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ κράτος ἰδρύει παραλλήλως καὶ ἰδίαν τεχνικὴν ὑπηρεσίαν παρακολούθησεως καὶ ἐλέγχου τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Οὕτω διὰ Β. Διαταγμάτων (6/8-7-1955, 24-1-1956 καὶ 17/22-1-1957) ἰδρύθη Προσωρινὴ Ὑπηρεσία πρὸς παρακολούθησιν καὶ ἐλέγχον τῆς κατασκευῆς τοῦ κρατικοῦ Διυλιστηρίου Πετρελαίου. Ἡ ὑπηρεσία ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ Συμβουλίου πολυμελοῦς, συγκειμένου ἐξ ἀνωτάτων δημοσίων διοικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τεχνικῶν ἀνωτάτου ἐπιπέδου, ὡς καθηγητῶν πολυτεχνείου κ.λ.π. Ὁμοίως καὶ διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἔργων Πτολεμαίδος συνεστήθη εἰδικὴ προσωρινὴ ὑπηρεσία ἐλέγχουσα τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑπογραφείσης συμβάσεως (Β.Δ. 2-9-1955 καὶ 10-7-1956).

Β Εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ ἄνω προγραμματισμοῦ παρατηρητέα τὰ ἑξῆς :
α) Μεταξὺ τῶν ἔργων τῶν ἐκτελεσθέντων διὰ δημοσίων κεφαλαίων καὶ διὰ λογαριασμόν τοῦ κράτους, εἶναι ὡς ἐλέχθη καὶ τὸ διυλιστήριον πετρελαίου. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὅλου ἔργου ἀνετέθη διὰ συμβάσεως κατόπιν δημοπρασίας εἰς τέσσαρας ξένας συνεργαζομένας τεχνικὰς ἐταιρείας (Σύμβασις ἀπὸ 8-5-1955 κυρωθεῖσα διὰ τοῦ ν. 3253/1955). Τὸ τίμημα τῆς ὅλης κατασκευῆς καθωρίσθη εἰς \$ 11.833.214 ἐκτὸς τῶν εἰς δραχμὰς δαπανῶν τοῦ ἐσωτέρικοῦ.

β) Ὁμοίως διὰ τῆς ἀπὸ 18-3-1955 Συμβάσεως ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς ἄλλοδαπὴν ἐταιρείαν ἡ σύνταξις μελέτης διὰ τὴν κατασκευῆν βιομηχανικοῦ συγκροτήματος παραγωγῆς ἀμμωνίας καὶ ἀζωτοῦχων λιπασμάτων διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς θερμικῆς δυνάμεως τῶν λιγνιτῶν Πτολεμαίδος. Ἀμοιβὴ διὰ τὴν μελέτην ὠρίσθη τὸ ποσὸν τῶν \$ 97.500. Περαιτέρω δὲ ἀνετέθη ἡ ἐκτέλεσις εἰς ξένας ἐταιρίας τοῦ βιομηχανικοῦ τούτου συγκροτήματος. Ἡ δαπάνη τοῦ ὅλου ἔργου ἀνέρχεται εἰς 1 ἐκ. δολλ. προβλεπομένης παραγωγῆς ἐτησίως 155.000 τόννους θεικῆς ἀμμωνίας, 1.500 τόννων νιτρικῆς ἀμμωνίας καὶ 6.000 τόννων ἀνδρῶν ἀμμωνίας καλυπτομένων οὕτω τῶν εἰς ἀζωτοῦχα λιπάσματα ἀναγκῶν τῆς χώρας.

γ) Ἐν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἔργων ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν λιγνιτωρυχείων Πτολεμαίδος.

Ἡ ἐκμετάλλεσις τούτων εἶχε παραχωρηθῆ ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τῆς

συμβάσεως από 24—4—1951 εις ἑλληνοαμερικανικὴν ἑταιρείαν ἣτις δὲν ἦδυνήθη νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τὸ ἔργον. Διὰ τῆς ἀπὸ 18—6—1955 Συμβάσεως (ν. 3304/1955) ἐλύθη ἡ σύμβασις αὕτη. Δι' ἐπακολουθησάσης συμβάσεως ἀπὸ 18—6—1955 (ν. 3304/1955) παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ κράτους τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς ἀναζητήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως λιγνίτου εἰς τὴν περιοχὴν Πτολεμαΐδος εἰς τὴν ἑλληνικὴν Α.Ε. χημικῶν προϊόντων καὶ λιπασμάτων. Σκοπὸς τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὀρίζεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ δι' ἐγχωρίων καυσιμῶν ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ὁ ἀνάδοχος ὑποχρεοῦται εἰς ἐγκατάστασιν τῶν ἀναγκαίων μηχανημάτων διὰ τὴν ἐξόρυξιν τοῦλάχιστον 1.800.000 τόννων λιγνίτου ἑτησίως καὶ παραγωγὴν ἑτησίως τοῦλάχιστον 200.000 τόννων λιγνιτοπλίνθων, 100.000 τόννων ἡμικῶκ ὡς καὶ ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἰδρυομένου πρὸς τοῦτο θερμοηλεκτρικοῦ ἔργουστασίου κινουμένου διὰ λιγνίτου. Τὸ Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας διατηρεῖ πάντα ἔλεγχον διὰ τὸ ἄριον τῶν ἐγκαταστάσεων κ.λ.π. Ἡ προμήθεια τῶν μηχανημάτων κ.λ.π. ἀνήκει τῷ ἀναδόχῳ. Ἡ ἔγκρισις τῶν προσφορῶν ἀνήκει εἰς τὸ Ὑπ. Βιομηχανίας. Ὁ ἀνάδοχος ὑποχρεοῦται νὰ καλύπτῃ διὰ λιγνίτου τὰς ἀνάγκας καταναλώσεως τῶν Σ.Ε.Κ., τοῦ ἰδρυθησομένου ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Η. θερμοηλεκτρικοῦ ἔργουστασίου Πτολεμαΐδος καὶ τὰς ἀνάγκας πάσης ἄλλης βιομηχανικῆς ἐγκαταστάσεως. Ἡ χρηματοδότησις τῆς κατασκευῆς τοῦ ἔργου προβλέπεται ἐκ τριῶν πηγῶν : α) κεφαλαίων τοῦ ἀναδόχου (3 ἐκ. δολλ.) β) πιστώσεων γερμανικοῦ τραπεζιτικοῦ οἴκου πρὸς αὐτόν (3,5 ἐκ. δολλ.), γ) δάνειον τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. (13,5 ἐκ. δολλ.). Ἡ ἀνάδοχος ἑταιρεία ὑποχρεοῦται ὅπως ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων, μετ' ἀφαίρεσιν τῶν πάσης φύσεως δαπανῶν ἐκμεταλλεύσεως παρακρατεῖ ἀναγκαῖον ποσὸν πρὸς σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ ἀποσβέσεως κεφαλαίου καὶ ἀνανεώσεως τῶν ἐγκαταστάσεων. Τὸ ὑπόλοιπον διατίθεται κατὰ τὸ καταστατικόν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ διανεμόμενα εἰς τοὺς μετόχους μέρισμα οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι μεγαλύτερον τοῦ 18% ἑτησίως. Τὰ μετὰ τὴν καταβολὴν τοῦ μερίσματος ἀπομένοντα τυχόν κέρδη ἀνήκουν εἰς τὸ Δημόσιον. Ἡ ἑταιρεία δὲν θὰ ὑπόκειται εἰς φόρον καθαρῶν προσόδων μέχρι τῆς ἀποπληρωμῆς τοῦ δανείου ἐκ τῶν γερμανικῶν πιστώσεων, οὐδὲ θὰ σχηματίζῃ τὰ κατὰ τὰ προδιαληφθέντα ἀποθεματικά, οὐδὲ θὰ διανέμῃ μέρισμα. Ἡ διάρκεια τοῦ παραχωρουμένου προνομίου ἐκμεταλλεύσεως ὀρίζεται εἰς 40 ἔτη. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συμβάσεως ἅπαναι αἱ τεχνικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις περιέρχονται εἰς τὸ Δημόσιον. Ἡ ἀνάδοχος ἑταιρεία ὑποχρεοῦται νὰ ἰδρύσῃ ἀνώνυμον ἑταιρείαν εἰς ἣν νὰ μεταβιβάσῃ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς ἐκ τῆς συμβάσεως, ἧς τὸ κεφάλαιον δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 3 ἐκ. δολλ. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ν. 3304/1955 συνεστήθη παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Βιομηχανίας εἰδικὴ προσωρινὴ ὑπηρεσία πρὸς παρακολούθησιν καὶ ἔλεγχον ἐκτελέσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἔργων. Ἐπ' ἐσχάτων ἡ ἀνάδοχος Α.Ε. Λιπασμάτων παρεχώρησε τὰ δικαιώματα αὐτῆς εἰς τὴν Δ.Ε.Η.

δ) Διὰ συμβάσεως ὡσαύτως ἀνετέθη εἰς ἀλλοδαπὴν ἑταιρείαν (τὴν Ἰταλικὴν ἑταιρείαν Hydro μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἑταιρείας Τεχνικῶν Μελετῶν καὶ Ἐπιβλέψεων κ.λ.π.) ἡ ἐκπόνησις μελέτης τῶν ἔργων ἐξηλεκτρισμοῦ καὶ ἐγχειοβελτιώσεως τῆς νήσου Κρήτης (ν. 3485/1955). Ἡ παρακολούθησις καὶ ἐπιβλέψις τῶν μελετῶν καὶ τῶν περαιτέρω ἔργων ἀνετέθη εἰς Ἐπιτροπὴν καὶ εἰδικὴν Ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ Ὑπ. Βιομηχανίας.

ε) Ἄλλο ἔργον εἶναι τὸ ὑδροηλεκτρικὸν ἔργουστάσιον Μέγδοβα οὗ ἡ κατασκευὴ ἀνετέθη εἰς Γαλλικὴν ἑταιρείαν βάσει πιστώσεων γαλλικῶν

Τραπεζῶν ἐξοφλητέων εἰς 7 ἔτη, ἀξίας συνολικῆς 2.250 ἐκ. δραχ. Τὸ σύνολον τῶν γαλλικῶν πιστώσεων ἀνήλθεν εἰς 6 δισ. δρχ. καὶ ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὸ ὑπόλοιπον διὰ προμήθειαν ὑλικοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ (σχετικαὶ συμβάσεις ἀπὸ Νοέμβριον 1953 κ.λ.π. κυρωθεῖσαι διὰ τοῦ ν. 3307/1955).

στ) Ἐτερον ἐκ τῶν σπουδαιότερων βιομηχανικῶν ἔργων εἶναι ἡ Ἴδρυσις βιομηχανίας κατασκευῆς πυρεῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ κόντρα πλακέ, κιβωτίων συσκευασίας κ.λ.π. (ν.δ. 3720/30—7—1957, δι' οὗ ἐκυρώθη ἡ σχετικὴ σύμβασις μεταξύ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τοῦ ἀναδόχου). Διὰ τῆς συμβάσεως αὐτῆς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον ἐξεχώρησεν εἰς ἰδιώτην ἐπιχειρηματίαν τὸ προνόμιον τὸ ἀποκλειστικὸν τῆς ἰδρύσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως ἐν Ἑλλάδι ἐργοστασίου κατασκευῆς πυρεῶν. Λόγοι δικαιολογούντες κατὰ τὸν νόμον τὴν τοιαύτην ἐκχώρησιν εἶναι ὅτι θέλει ἰδρυθῆ διὰ ἰδιωτικῶν κεφαλαίων σειρὰ ὀλόκληρος βιομηχανιῶν, ὅτι ταυτοχρόνως θέλει ἐπέλθει ἐτησίως ἐξοικονόμησις διατιθεμένου συναλλάγματος διὰ τὴν προμήθειαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ παραχθησομένου παρ' ἡμῖν προϊόντος καὶ ὅτι τέλος θέλει ἐπέλθει ἀπασχόλησις μεγάλου ἀριθμοῦ ἐργατικῶν χειρῶν.

ζ) Διὰ συμβάσεως μεταξύ Κράτους καὶ ξένης ἐταιρείας (Ἐταιρείας Jhear, ν.δ. 3429/1955), ἀνετέθη εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἡ σύνταξις μελέτης ἰδρύσεως βιομηχανίας ζακχάρους ἐκ σακχαροτεύτων ἐν Ἑλλάδι. Τιμὴ διὰ τὴν μελέτην αὐτὴν ὠρίσθη τὸ ποσὸν τῶν 3.000 λιρ. Ἀγγλίας.

η) Διὰ συμβάσεως ἀπὸ 28—8—1951 μεταξύ Κράτους καὶ ἀλλοδαπῆς ἐταιρείας (Σουηδικοῦ Οἴκου Aga) συνεισηγήθη ἡ Ἴδρυσις, διὰ κεφαλαίω ὑπὸ τοῦ οἴκου εἰσαχθησομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐργοστασίου παραγωγῆς πρωτοξιδίου τοῦ ἀζώτου, καταλλήλου διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν ἀναισθητικῶν συσκευῶν. Ὁ ξένος οἶκος ὑποχρεοῦται ὅπως ἰδρύσῃ πρὸς τοῦτο Ἄνώνυμον Ἐταιρείαν παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας τοῦ πρωτοξιδίου τοῦ ἀζώτου μὲ ὑποχρέωσιν παροχῆς ἐπὶ πενταετίαν εἰς τὸ Δημόσιον τοῦ προϊόντος εἰς τιμὰς ὀριζομένας διὰ τῆς συμβάσεως (ν.δ. 3010/1954).

θ) Εἰς τὰ μεγάλα βασικὰ ἔργα ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας ἡμῶν περιλαμβάνεται, ὡς ἐλέχθη, ἡ Ἴδρυσις ναυπηγείων. Τὴν περὶ τούτου ἀδειαν, ἰδρύσεως ἐν τῇ χώρᾳ ἐργοστασίου ναυπηγῆσεως, παρεχώρησε τὸ κράτος βάσει ἐιδικῶν ὄρων εἰς τὸν Ἕλληνα ὑπήκοον Στ. Νιάρχου, διὰ συμβάσεως μετ' αὐτοῦ κυρωθείσης διὰ τοῦ ν.δ. 3593/1956. Ἡ Ἴδρυσις καὶ ἡ λειτουργία τῶν ἐργοστασίων ἐγένετο μερίμνη, εὐθύνη καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀναδόχου. Δύναται ὁμως ἡ ἐπιχείρησις νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν ἰδρυσιν ἐργοστασίων ἐπισκευῶν πλοίων καὶ σκαφῶν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ ἱκανότης ἐπισκευῶν δέον ν' ἀναφέρηται εἰς πλοία ἱκανότητος φορτίου 50.000 τόννων. Τὸ συνολικὸν κόστος τοῦ ἐργοστασίου δὲν θά εἶναι ἀξίας μικροτέρας τῶν \$ 8.630.000. Ὁ ἀνάδοχος ὑποχρεοῦται νὰ συστήσῃ Ἄνω. Ἑλληνικὴν Ἐταιρείαν ἡ περιορισμένης εὐθύνης τοιαύτην μὲ κεφάλαιον τοῦλάχιστον \$ 500.000. Τὸ ἐργοστάσιον δέον νὰ εἶναι ἔτοιμον πρὸς λειτουργίαν ἐντὸς προθεσμίας τεσσάρων ἐτῶν. Ἡ περιοχὴ τοῦ ἐργοστασίου ἀποτελεῖ ἐλευθέραν ζώνην. Ἡδη τὰ ναυπηγεῖα ἐτέθησαν ἐν λειτουργίᾳ.

ι) Τὸ δημόσιον μεταλλεῖον Βάβδου Χαλκιδικῆς παραγωγῆς λευκολίθου καὶ χρωμίου διὰ συμβάσεως ἐνοικιάσθη εἰς αὐστραμερικανικὴν ἐταιρείαν (κυρωθεῖσαν διὰ τοῦ ν.δ. 3714/1957). Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως ταύτης τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀναλαμβάνει τὸ ξένον κεφάλαιον τεχνικῶς ὀργανωμένον ἐναντι μισθώματος ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν πωλουμένων προϊόντων τοῦ μεταλλεῖου. Περαιτέρω ἡ σύμβασις ὑποχρεώνει τὸν μισθωτὴν πρὸς παρα-

σκευήν ἐκ τοῦ λευκολίθου ὠρισμένου εἶδους μαγνησίας, παρέχεται δὲ τὸ δικαίωμα ἐξαγωγῆς τοῦ προϊόντος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μὲ ὑποχρέωσιν διαθέσεως μέχρι τοῦ 1/3 τοῦ εἶδους εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως. Ὁ μισθωτὴς ὑποχρεοῦται εἰς καταβολὴν πάντων τῶν κατὰ τὸ κείμενον δίκαιον φόρων, τεχνικὴν ὀργάνωσιν τοῦ μεταλλείου, ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ὀριζομένων κανονισμῶν καὶ ὑπόκειται εἰς τὸν ἔλεγχον, διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ ἐξαγωγὴν, τῆς δημοσίας διοικήσεως. Ἡ μίσθωσις εἶναι τριακονταετῆς δυναμένη νὰ παραταθῆ ἐπὶ μίαν δεκαετίαν.

ια) Τὰ μεταλλεῖα Ἀμιάντου (Κοζάνης). Διὰ συμβάσεως, μετὰ μεγάλης ξένης μεταλλευτικῆς ἐπιχειρήσεως (Comet Copper Corporation), κυρωθείσης διὰ τοῦ ν.δ. 3992/1956 τὸ Κράτος παρεχώρησεν αὐτῇ τὸ δικαίωμα ὅπως κατὰ βούλησιν καὶ συμφώνως τοῖς κειμένοις νόμοις ἀγοράσῃ τὰ ἐπὶ τῶν μεταλλείων τούτων δικαιώματα παρὰ τῶν τρίτων εἰς οὓς ταῦτα ἀνήκουσιν. Ἡ παραχώρησις τοῦ δικαιώματος σκοπὸν ἔχει ὅπως ἡ ἔταιρεία προβῆ εἰς ἀναζήτησιν, ἐρευναν, ἀνάπτυξιν, κατεργασίαν καὶ ἐξορυξιν ἀμιάντου, κατασκευὴν προϊόντων ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐμπορίαν τοῦ ἀμιάντου ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἄλλοδαπῇ. Ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῆ δύναται νὰ γίνῃ καὶ μέσω ἄλλης ἑταιρείας πρὸς τοῦτο συνιστωμένης. Ἡ ἔταιρεία ὑπάγεται εἰς φόρον εἰσοδήματος ἐπὶ τῶν καθαρῶν αὐτῆς κερδῶν ὀριζόμενον εἰς 50% αὐτῶν.

ιβ) Ὅμοιως διὰ συμβάσεως κυρωθείσης διὰ νόμου (ν.δ. 2691/1953 καὶ ν.δ. 3637/1956) μετὰ τοῦ κράτους καὶ τῆς μεταλλευτικῆς ἑταιρείας «Ἥλιος» παρεχωρήθη εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην τὸ δικαίωμα τῆς ἀναζητήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως πετρελαίων καὶ ἐν γένει ὑδρογονανθράκων πάσης φύσεως εἰς τὴν περιοχὴν Νομῶν Ἐβρου καὶ Ροδόπης.

ιγ) Τὸ ἐργοστάσιον ἀχυροκυτταρίνης Λαρίσσης κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Κράτους πρόκειται νὰ παραχωρηθῆ εἰς τοὺς γεωργικοὺς συνεταιρισμοῦ Θεσσαλίας πρὸς ἐκμετάλλευσιν.

ιδ) Τὸ βιομηχανικὸν συγκρότημα Πτολεμαίδος περιλαμβάνει ἐκτὸς τοῦ ἐργοστασίου ἀζώτου, δύο μονάδας ἠλεκτροπαραγωγικῆς δυνάμεως 195 000 κιλοβάτ καὶ διεύρυνσιν τῆς ἐξορύξεως τοῦ λιγνίτου μὲ πρόσθετον αὐξησιν παραγωγῆς 2 1/2 ἐκ. τόνους ἑτησίως.

19. Ἐκμετάλλευσις ἰχθυοτροφείων καὶ ρύθμισις ἀλιείας: α) Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἰχθυοτροφείων ὑπὸ τοῦ κράτους ἀπετέλεσε μίαν τῶν πρώτων δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας. Κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1824 συναφθέντος πρώτου δανείου ἐν Λονδίνω, παρεχωρήθησαν πρὸς ἐξασφάλισιν μετὰ ἀλλων καὶ αἱ πρόσδοι ἐκ τῶν ἰχθυοτροφείων τοῦ ἐλευθερωθησομένου κράτους. Ἡ ἀλιεῖα ὅμως κατ' ἄρχὴν ἐπετρέπη ἐλευθέρως (Δ. τοῦ 1834) ἐπιβληθέντος φόρου ἐπὶ τῶν ἀλιευομένων ἰχθύων.

Ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἰχθυοτροφείων, θυννείων, ἰχθυοτρόφων ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους δι' ἐνοικιάσεως (Δ. τοῦ 1839 καὶ ν. ΣΔ'/1853, Β.Δ. 1915). Εἰδικαὶ αὐστηραὶ ποινικαὶ κυρώσεις προεβλήθησαν κατὰ τῆς λαθραλιείας (ν. Β 34/1903). Ἡ κρατικὴ αὐτῆ ἐκμετάλλευσις τῶν ἰχθυοτροφείων διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἐνοικιάσεως σφοδρῶς ἐπεκρίθη ἔκτοτε.

Ἄφ' ἑτέρου ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους ἐπὶ σκοπῶ προστασίας τῆς ἀλιείας ἐξεδηλώθη ἑνωρῖς, συνισταμένη εἰς ἀπαγορεύσεις ἀλιείας εἰς ὠρισμένας περιοχὰς καὶ κατὰ ὠρισμένους χρόνους ἢ δι' ὠρισμένων μεθόδων (Β.Δ.

1878, ν. Π 4 Α/1882 και ν. 652/1915) έπιβαλλομένων αύστηροτάτων κυρώσεων κατά τών παραβατών.

Ή περαιτέρω όργάνωσις τής έκμεταλλεύσεως τών κρατικών ίχθυοτρόφων ύδάτων και ή ανάπτυξις τής θαλασσίως άλιείας δέν παρουσίασε σοβαράν εξέλιξιν παρά τās έκδηλωθείσας προσπάθειάς διά τής ίδρύσεως του Τμήματος Άλιείας παρά τώ Ύπ. Έθνικής Οικονομίας και τής θεσπίσεως πολλών και σοβαρών νομοθετημάτων άπομεινάντων άνευ σοβαράς έφαρμογής (ν. 3977/1911 και 3978/1911, 241)1914, 421/1914), και τής ίδρύσεως έπιστημονικών όργανισμών, ώς τής Έλληνικής θαλασσογραφικής Έπιτροπής, του Ύδροβιολογικού Σταθμού Παλαιού Φαλήρου και του Ίχθυοτροφικού Σταθμού γλυκέων ύδάτων Άμαρουσίου, οΐτινες περιέπεσαν εις άφάνειαν και τελικώς κατηργήθησαν.

Μετά τόν πρώτον παγκόσμιον πόλεμον δέν έπεδιώχθη και πάλιν σοβαρά όργάνωσις τής άλιείας. Το κράτος απέβλεπε νά ένισχύση τήν τάσιν προς άγοράν μηχανοτρατών επί σκοπώ ανάπτυξεως τής άλιείας τών θαλασσών άλλ' ούτω έδημιούργησεν ένα φαύλον κύκλον έντός του όποιου άπετελεματώθη ή άλιεία εις διαρκή κρίσιν. Ή πληθώρα τών άνεμοτρατών και το ύψηλόν κόστος τής άλιείας έδημιούργησαν κρίσιν, αύτη δέ παρεκίνει τούς άλιείς εις διαρκή παραβίασιν τών άπαγορευτικών και προστατευτικών τής άλιείας διατάξεων, δι' ό το κράτος επέτεινε τās κυρώσεις χωρίς όμως νά έχη τά μέσα νά τās έφαρμόση (Β.Δ. 1923, ν. 2054/1926, ν. 5262/1931). Διά του ν. 4762/1930 έπεχειρήθη νά όργανωθ ή άλιεία έν Ελλάδα διá τής αναλήψεως τής έκμεταλλεύσεως ταύτης υπό ξένων κεφαλαιούχων, τήν μετά τών όποιων σύμβασιν του κράτους έκύρωσεν ό νόμος εκείνος. Άλλ' ή μετ' όλίγον έκδηλωθείσα παγκόσμιος οικονομική κρίσις έματαιώσε και τήν πραγματοποιήσιν εκείνην.

Έτέρα προσπάθεια διά τής ίδρύσεως Ταμείων Άλιείας, πρότυπον τών όποιων ύπήρξε το Ταμείον Προστασίας Άλιέων Θερμαϊκού Κόλπου (ν. 4759/1930), σκοπός τών όποιων ήτο ή ύποβοήθησις προς άπόκτησιν άλιευτικών μέσων και συνεργατικήν έκμετάλλευσιν τούτων άπέτυχεν ώσαύτως έλλείπει πόρων και όργανώσεως.

Τήν αύτην τέλος τύχην ειχε και ό μετá πολλά έτη ίδρυθείς Όργανισμός Άλιείας (ά. ν. 2087 1939), ώς νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου. Εις τόν όργανισμόν τούτον μετεβιβάσθη ή έκμετάλλευσις τών κρατικών ίχθυοτροφείων, τά έσοδα έκ τών όποιων θ' άπετέλουσιν τόν κύριον πόρον του Όργανισμού προς έκμετάλλευσιν τών λίαν διωγκωμένων πάσης φύσεως σκοπών αυτού, έπιστημονικών, πιστωτικών και άλλων ύπέρ τής άλιείας. Τότε διεπιστώθη ό άναχρονιστικός και έπιζήμιος τρόπος έκμεταλλεύσεως τών ίχθυοτροφείων ένοικιαζομένων εις άνικάνους και άφερεγγύους ένοικιαστās μη καταβάλλοντας τά μισθώματα (όφειλαί δρχ. 12.731.500 τής έποχής εκείνης) ών όμως ήτο άδύνατος ή είσπραξις λόγω τής έφαρμογής τών μεθόδων τής ύπερκετιμήσεως τών παρεχομένων εις άκίνητα υπό τών μισθωτών έγγυήσεων. Ό Όργανισμός ούτος διελύθη επί Κατοχής.

β) Μετά τήν άπελευθέρωσιν ή κρατική πολιτική εις τά ζητήματα τής άλιείας έξεδηλώθη έντονωτέρα, περισσότερο συστηματική και ρεαλιστική. Ή κρατική παρέμβασις ήκολούθησε κυρίως τρεις κατευθύνσεις: 1) ανάπτυξιν τών συνεταιρισμών άλιέων, 2) χρηματοδότησιν τής άλιείας, ίδια μέσων τών συνεταιρισμών έκ τής Άμερικανικής βοήθειας, γ) ένίσχυσιν και όργάνωσιν τών συνεταιρισμών μέσω τής Άγροτικής Τραπεζής. Διά τής νέας αύτης

πολιτικής δὲν ἐλύθη μὲν τὸ ζήτημα τῆς ἀλιείας ἀλλὰ κατὰ πολλὰ ἀνεπτύχθη αὕτη.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀλιευτικῶν Συνεταιρισμῶν εἶναι κυρίως μεταπολεμικὸν φαινόμενον, ἐνισχυθέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τοῦ ν. 1688/1944 δι' οὗ ἐπετράπη ἡ ἐκμίσθωσις τῶν κρατικῶν ἰχθυοτροφείων εἰς τοὺς Συνεταιρισμένους ἀλιεῖς. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὀργανωσις αὐτῶν ὑπεβοηθήθη κατὰ πολλὰ ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης (ν. 2078/1939) ἣτις παρέχει καὶ τὴν ἐγγύησιν πρὸς τὸ Κράτος διὰ τὴν μίσθωσιν τῶν ἰχθυοτροφείων. Εὐρίσκονται σήμερον ἐν λειτουργίᾳ 267 ἀλιευτικοὶ Συνεταιρισμοὶ ἐξ ὧν 60 ἰχθυοτρόφων ὑδάτων.

Ἀνωτέρα Συνεταιριστικὴ Ὀργανωσις εἶναι δύο Ἐνώσεις Συνεταιρισμῶν Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἡ Συνδικαλιστικὴ δράσις τῶν ἀλιέων ἐξεδηλώθη καὶ διὰ μεγάλων πανελληνίων Συνεδρίων οἷα τὰ τοῦ 1946 καὶ 1947. Τὸ ἐκ τῆς κρατικῆς πολιτικῆς δημιουργηθὲν καὶ πάλιν ζήτημα ἦτο ὁ κίνδυνος κρίσεως λόγῳ τῆς διὰ τῶν ἐπιχορηγήσεων αὐξήσεως τῶν ἀλιευτικῶν πλοίων μειώσεως ὅμως κατὰ πλοῖον τῆς ἀποδόσεως τῆς ἀλιείας. Ὁ κίνδυνος οὗτος ὠδήγησεν εἰς τὴν προώθησιν τῆς ἀλιείας εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν μεγάλην Μεσόγειον, ἣτις ἔδωκε ὠρισμένα καλὰ ἀποτελέσματα.

γ) Αἱ ἐπιχορηγήσεις διὰ πιστοδοτήσεως τῆς ἀλιείας ἤρχισαν προπολεμικῶς διὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης κατόπιν τῆς πρὸς τοῦτο τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς κατὰ τὸ ἔτος 1935 (Δ. 1935). Συστηματικὴ ὅμως ἐπιχορήγησις τῆς ἀλιείας ἐνηργήθη μεταπολεμικῶς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς Βοηθείας. Οὕτω ἐκ τῆς Οὐνρα ἐχορηγήθησαν εἰς τοὺς ἀλιεῖς ἐφόδια συνολικῆς ἀξίας 5 ἐκ. δολλ. Ἐκ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ συνολικὴ βοήθεια 10 ἐκ. δολλ. Μέσω δὲ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης ἀπὸ τοῦ 1945 μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1954 ἐχορηγήθησαν ἐν συνόλῳ πιστώσεις αἰτίνες ὑπερβαίνουν ἐν συνόλῳ τὰ 32 ἐκ. ν. δρχ. καὶ 2 ἐκ. δολλ. περίπου.

δ) Κατὰ τὰ νῦν ἰσχύοντα ἡ ἐκμετάλλεσις τῶν ἰχθυοτροφείων ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἐνεργεῖται διὰ μισθώσεως πρὸς ἰδιώτας ἐκμεταλλεὺτας ἢ ἀλιευτικοὺς συνεταιρισμοὺς. Ἐν περιπτώσει μὴ ἐνοικιάσεως δι' οἰονδήποτε λόγον ἡ ἐκμετάλλεσις ἐνεργεῖται δι' αὐτεπιστασίας ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἡ μίσθωσις πρὸς μὲν τοὺς ἰδιώτας ἐνεργεῖται διὰ δημοπρασίας πρὸς δὲ τοὺς ἀλιευτικοὺς συνεταιρισμοὺς δι' ἀπ' εὐθείας συμβάσεως ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης.

Αἱ κατὰ τὰς συμβάσεις μισθώσεων δόσεις τῶν μισθωμάτων δύνανται ν' αὐξάνωνται ἢ νὰ μειοῦνται ἀναλόγως πρὸς τὴν αὐξήσιν ἢ μείωσιν τῆς μέσης ἀγορανομικῆς τιμῆς χονδρικῆς πωλήσεως τῶν ἰχθύων εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς οἰκονομικῆς Ἐφορίας εἰς ἣν ὑπάγεται τὸ ἰχθυοτροφεῖον. Ἡ διαφορά δέον νὰ εἶναι κατὰ ποσοστὸν τοῦλάχιστον 40% καὶ νὰ προκύψῃ ἐντὸς τῶν κατὰ τὴν σύμβασιν χρόνων καταβολῆς του δόσεων, ἐν σχέσει πρὸς τὴν αὐτὴν τιμὴν κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταρτίσεως τῆς συμβάσεως. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὕτη ἐνεργεῖται ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας μετὰ γνώμην Ἐπιτροπῆς ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου.

ε) Ἡ ἀλιεία ἢ θαλασσιὰ ὑπόκειται εἰς αὐστηροὺς περιορισμοὺς ἀπο-

1. ν.Σ.Α./1853, Β.Δ. 7/18-3-1940 (περιλαμβάνονται γενικῶς ἰχθυοτροφεῖα καὶ ἰχθυοτρόφα ὕδατα, θυνεῖα, λιμνῶν καὶ ποταμῶν).

2. ν. 1163/1924.

3. ν. 2004/1952.

βλέποντας κυρίως εἰς τὴν προστασίαν τοῦ γόνου καὶ τοῦ εἴδους γενικῶς. Εἶναι δὲ οὗτοι εἴτε γενικοί, εἴτε ἐποχιακοί, εἴτε κατὰ ὠρισμένης ἀκτᾶς. Οἱ περιορισμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὰ χρησιμοποιούμενα μέσα ἀλιείας¹, εἴτε εἰδικώτερον εἰς τὴν προστασίαν ὠρισμένου εἴδους ἰχθύων, ὡς ποταμῶν, λιμνῶν κ.λ.π.².

20. Ὁ ρ γ ἄ ν ω σ ι ς καὶ ἐ κ μ ε τ ἄ λ λ ε υ σ ι ς τ ῶ ν ἄ λ υ κ ῶ ν³: Ἡ παραγωγή τοῦ ἄλατος ἀποτελεῖ μονοπώλιον τοῦ κράτους. Τὸ κράτος παράγει τὸ ἅλας εἰς ἄλυκας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἄλυκῶν, ἢ ἐν ἐνεργείᾳ ἢ μὴ θέσις τούτων καὶ ἡ χρησιμοποίησις τούτων πρὸς παραγωγὴν ἄλατος διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀγορὰν ἢ πρὸς ἐξαγωγὴν καθορίζονται ἐκάστοτε ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως καὶ τῶν ἀποθεμάτων ταύτης.

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἄλυκῶν γίνεται κατὰ κανόνα δι' ἐκμισθώσεως εἰς ἰδιώτας ἐκμεταλλευτάς, δύναται ὅμως νὰ γίνεται καὶ δι' αὐτεπιστασίας ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως. Ἡ ἐκμίσθωσις ἐνεργεῖται διὰ δημοπρασίας. Διὰ Β.Δ. καθορίζονται ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως καὶ πληρωμῆς τῶν ἐν ταῖς ἄλυκαῖς ἔργων. Τὸ ἅλας δέον νὰ εἶναι ὠρισμένης καλῆς ποιότητος. Παραδίδεται ὑπὸ τοῦ παραγωγοῦ εἰς τὴν Ἑταιρείαν Διαχειρίσεως Ὑπεργγῶν Προσόδων ἣτις διαχειρίζεται τὸ κρατικὸν μονοπώλιον.

Εἰς ἐκάστην ἄλυκὴν ὀρίζεται εἰς ἐπιτηρητῆς καλλιέργειας.

Τὸ κράτος δικαιούται νὰ διατάσῃ ἀλυκοστάσιον δι' ὠρισμένον ἀλοπηγικὸν ἔτος ὅτε, διὰ τὰς ὑπὸ μίσθωσιν ἄλυκας, ὑποχρεοῦται νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς μισθωτάς.

Ἡ τιμὴ τοῦ ἄλατος ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, εἰδικὴ δὲ τιμὴ δύναται νὰ ὀρισθῇ διὰ βιομηχανικὰς χρήσεις τοῦ προϊόντος.

21. Τὸ Ἑλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος: Μεταξὺ τῶν παρεμβάσεων τοῦ κράτους ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς δέον νὰ περιληφθῇ καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου παραγωγικότητος⁴. Τὸ Ἑλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος ἰδρύθη ὡς αὐτόνομος κοινωφελὴς Ὄργανισμὸς ἀποτελῶν νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγικότητος εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας. Τοὺς σκοποὺς τούτους δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ ὁ Ὄργανισμὸς διὰ πολλῶν μέσων, ἐξ ὧν τινὰ ἐνδεικτικῶς ἀπαρριθμεῖ ὁ νόμος, ὡς διὰ τῆς ἐκπονήσεως προγραμμάτων ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, διὰ πειραματικῆς ἐφαρμογῆς βελτιώσεων τῶν μεθόδων παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, διὰ τῆς ἀναπτύξεως συνεργασίας ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν, δι' ἀνταλλαγῶν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς στοιχείων καὶ ἐρευνῶν, διὰ παροχῆς δανείων καὶ ἄλλων τεχνικῶν ἐνισχύσεων, δι' ὀργανώσεως ἀποστολῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ κ.λ.π. Πόροι τοῦ Κέντρου ὀρίζονται ἐπιχορήγησις τοῦ Κράτους, εἰσφοραὶ ἐνδιαφερομένων ὀργανισμῶν, πρόσοδοι ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ κ.λ.π. Τὴν διοίκησιν τοῦ Ὄργανισμοῦ

1. Β.Δ. 17/21-10-1940 (δικτυα ἀπὸ ξηρῶς), Β.Δ. 28/12-8/3-1947 (δι' ἀνεμοτρατῶν Β.Δ. 23/14/4-1953 (διὰ μηχανοτρατῶν). Β.Δ. 27/5-11/6-1953, (διὰ μικρῶν κυκλικῶν δικτύων). Β.Δ. 23/3-8/4-1953 (γρί-γρί).

2. Β.Δ. 26/1-13/2-1954, Β.Δ. 6/26-10-1954.

3. ν. 726/1916. Β.Δ. 7/12-9-1917, ν. 1416/1918. Β.Δ. 24/7-20/8-1920, ν. 8. 12/13-11-1927 καὶ ν. 3503/1928. ν.δ. 14/18-7-1933 ἄ.ν. 207/1936 ἄ.ν. 933/1937 ἄ.ν. 2184/1940.

4. ν. 8. 2473/1953 καὶ Β.Δ. 16-3-1955.

ἀποτελοῦσι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντής. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον εἶναι συλλογικὸν ὄργανον πολυμελές, ἐκ 16 ἐν ὄλῳ μελῶν, κυρίως ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καὶ συμφερόντων καὶ καθηγητῶν τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων. Τὸ Δ.Σ. ἐκλέγει τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ ἐκ τῶν μελῶν του. Τὸ Δ.Σ. ἀποτελεῖ τὸ ἀποφασίζον ὄργανον τοῦ Ὄργανισμοῦ, ἐκλέγει δὲ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποτελοῦσιν ὄργανα ἐκτελεστικά καὶ εἰσηγητικά τοῦ Δ.Συμβουλίου. Παρὰ τῷ Κέντρῳ προβλέπεται Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελοῦν εἶδος Συνελεύσεως συμβουλευτικῆς, συγκειμένης ἐξ 70 ἐν ὄλῳ μελῶν. Τὰ μέλη αὐτῆς λαμβάνονται ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν ὀργανισμῶν, ἐκ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καὶ αὐτονόμων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν συμμετεχόντων καὶ τῶν μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου, παρ' οὗ ἐκλέγονται καὶ ἕτερα 25 μέλη μεταξὺ προσώπων συντελούντων εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἔργον τῆς Συνελεύσεως εἶναι ἡ προαγωγὴ τῆς παραγωγικότητος διὰ τῆς ἐκφράσεως γνώμων ἐπὶ θεμάτων ἀφορώντων εἰς τὰ πρόβλήματα τῆς παραγωγικότητος. Ἡ Γνωμοδοτικὴ Συνέλευσις καλεῖται εἰς συνεδρίασιν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ προεδρεύεται παρ' αὐτοῦ. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ὄργανισμοῦ εἶναι ἰδιωτικοῦ δικαίου ὡς καὶ ὁ Ὄργανισμός, ἀποτελεῖ ὁμως μορφήν δημοσίας ἐπιχειρήσεως κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ. Οὗτος δύναται νὰ ἰδρῆ παραρτήματα εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς χώρας. Ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ὄργανισμοῦ ἀποτελεῖ τὴν Ἐπιτροπὴν Δανείων Παραγωγικότητος ἣτις ἐλέγχει καὶ ἐγκρίνει τὴν χορήγησιν δανείων κατὰ τὸ σχετικὸν Πρόγραμμα τὸ καταρτιζόμενον ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ. Ὁ Ὄργανισμὸς δύναται ἐπίσης νὰ συνάπτῃ δάνεια πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

22. Συμπεράσματα ἐν σχέσει πρὸς τὸν κρατικὸν παρεμβατισμὸν εἰς τὴν βιομηχανίαν παρ' ἡμῖν: Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξετασθέντων θεσμῶν προκύπτει ὅτι αἱ παρεμβάσεις τοῦ κράτους εἰς τὴν βιομηχανίαν εἰς τὴν περιλαμβανέται καὶ ἡ βιοτεχνία δύνανται νὰ καταταγῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς ἐξ γενικᾶς κατηγορίας: α) παρεμβάσεις πρὸς μείωσιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ περιορισμοῦ τῶν ἐκεῖθεν συνεπειῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καὶ γενικῶς ἐξασφάλισιν τῆς ἀναπτύξεως ὑγιᾶν παραγωγικῶν μονάδων, (ἀδεῖα ἰδρύσεως καὶ ἐπεκτάσεως βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας) β) φορολογικὰ μέτρα προστασίας ἀπὸ τοῦ ξένου ἀνταγωνισμοῦ, (δασμολόγιον), γ) εἰδικὰ μέτρα ἀναπτύξεως τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, (εἰδικὰ φορολογικὰ μέτρα, τεχνικὴ βοήθεια, προτιμήσεις ἐγχωρίων προϊόντων, ἀπαλλοτριώσεις κλπ.), δ) τεχνολογικοὶ ἔλεγχοι καλῆς λειτουργίας, ε) εἰδικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐνεργειακῆς βιομηχανίας καὶ ἄλλων τινῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἔργων, στ) προσπάθεια προγραμματισμοῦ τῆς χρηματοδοτήσεως. Ἐὰν ἐκ τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων ἀφαιρέσωμεν τὴν χρηματοδοτήσιν, ἣτις δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν προγραμματισμὸν τοῦ Ὑπ. Βιομηχανίας καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐνεργείας, ἣτις πράγματι ἐμφανίζει σύστημα ὠλοκληρωμένων καὶ συγχρονισμένων μέτρων καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τούτου, αἱ λοιπαὶ παρεμβάσεις οὐδὲν τὸ νέον προσθέτουν εἰς τὴν γνωστὴν κρατικὴν πολιτικὴν ἣτις ἦτο ὑπὸ ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς καὶ εἶχε διαμορφωθῆ ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἀπλῆς παρεμβατικῆς δημοκρατίας, ἣτις μετὰ δισταγμοῦ ἀπέβλεπε πρὸς τὴν διευθυνομένην οἰκονομίαν. Οὕτω τὰ μὲν εἰδικὰ μέτρα ἐπὶ ὀρισμένων

κλάδων τῆς βιομηχανίας, δὲν παρουσιάζωσι γενικώτερον ἐνδιαφέρον, ἡ δασμολογικὴ πολιτικὴ παραμένει κατὰ βάσιν αὐστηρῶς προστατευτικὴ καὶ τέλος ἡ εἰδικὴ προστασία τῆς λεγομένης ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας-βιοτεχνίας, κυρίως διὰ φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν, δὲν ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν παραγωγικῶν μονάδων. Τέλος ἡ παρέμβασις πρὸς περιορισμὸν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἐπιλογὴν εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν παραγωγικῶν μονάδων ὑγιῶν—διὰ τῆς ἀδείας εἰσαγωγῆς μηχανημάτων, τῆς ἀτελοῦς εἰσαγωγῆς μηχανημάτων καὶ τῆς ἀδείας σκοπιμότητος—εἶναι σχετικῶς ἄσχετος πρὸς πάντα γενικώτερον προγραμματισμὸν καὶ κατεύθυνσιν τῆς ἡμιαναπτύκτου παρ' ἡμῖν οἰκονομίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δύναται ὡσάυτως νὰ παρατηρηθῆ καὶ διὰ τὰς μεθόδους ρυθμίσεως τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας, ἥτις ἐνεργεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἄσχετως πρὸς εἰδικὸν προγραμματισμὸν προβλεπόμενον ἐκ μέρους τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου.

Ἡ ὅλη νομοθεσία καθιστᾷ ἐναργὲς ὅτι δὲν ἔχουν ὑπὸ τοῦ Κράτους συνειδητοποιηθῆ οἱ σκοποὶ καὶ τὰ μέσα τῆς παρεμβάσεως εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἰδίᾳ πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς ἐν ἡμιαναπτύκτῳ χώρῳ, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν μέτρων εἶναι περισσότερον καιροσκοπικὰ καὶ ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ὑπουργείου ὡς ἐπόπτου ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς βιομηχανίας ἐφαρμόζεται κατὰ τρόπον ἀπλῆς παρακολουθήσεως ἄνευ ἐφαρμογῆς συμπερασμάτων περὶ τῶν ἀναγκαίων ρυθμίσεων εἰς τὰς λειτουργίας καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν μονάδων.

Ἀφ' ἐτέρου τὰ πλεῖστα τῶν μεγάλων ἔργων τοῦ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ εὐρίσκονται κυρίως ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ὑπ. Συντονισμοῦ καίτοι ἀρμοδιότητος Ὑπ. Βιομηχανίας.

IV

Ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας.

23. Γενικὰ περὶ χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας: α) Εἰς τὰς συγχρόνους οἰκονομίας τὸ πρόβλημα τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανικῆς οἰκονομίας εἶναι ἐκ τῶν ὀξυτέρων. Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τόσον κατὰ περιόδους ὅσον καὶ παγίως ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή δὲν δύναται ν' ἀναπτυχθῆ ἢ καὶ νὰ λειτουργήσῃ κανονικῶς ἄνευ τῆς ἐξευρέσεως οἰκονομικῶν πόρων πέραν ἐκείνων οὓς αὕτη ἐξ ἰδίων διαθέτει. Τοῦτέστιν ἐνῶ ἡ αὐτοχρηματοδότησις δὲν ἐπαρκεῖ ἢ δὲν ὑπάρχει, ἡ ἐξευρέσις εὐθέως νέων κεφαλαίων ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ μόνῃ τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ συνήθους δανεισμοῦ ἢ πιστώσεων ἢ ἐκδόσεως μετοχῶν ἢ ὁμολογιῶν εἶναι δυσχερῆς, ἀνεπαρκῆς ἢ καὶ πολλᾶκις ἀδύνατος. Ἡ ἀνάγκη χρηματοδοτήσεως καθίσταται πλέον ἐπιτακτικὴ λόγῳ τῆς ταχείας τεχνικῆς ἐξελιξεως ἥτις ἐπιβάλλει διαρκεῖς τεχνικὰς ἀνανεώσεις καὶ προσαρμογὰς τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων. Ἐντεῦθεν παρίσταται ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς ἀνωτέρας καὶ γενικώτερας ἀποστολῆς ὀργανισμοὺς ἐνεργοῦντας μὲ κριτήρια τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ καθολικοῦ οἰκονομικοῦ συμφέροντος. Καὶ οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι εἶναι κατὰ κανόνα τὸ κράτος καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατευθυνόμενα μεθ' ἄλλοι πιστωτικὰ Ἰδρύματα. Οὕτω ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας λαμβάνει ἀναγκαίως, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, δύο μορφάς: τὴν ἐπιχορηγήσιν, ἥτις κατὰ κανόνα ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ τὴν προγραμματισμένην πιστοδότησιν, ἥτις ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν μεγάλων Τραπεζῶν ὑπὸ

τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. Ἐφ' ἑτέρου τὸ κράτος πολλάκις, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, πλὴν τῶν ἐπιχορηγήσεων παρέχει καὶ πιστοδοτήσεις.

Οὕτω ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας περιέχεται κατὰ κανόνα εἰς τοὺς κυρίους σκοποὺς τῆς κρατικῆς οικονομικῆς πολιτικῆς.

Ἡ ἀνάγκη χρηματοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας προσλαμβάνει ὅλους βασικὴν καὶ ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὰς ἡμικρατοῦσας χώρας εἰς ἃς καταλέγεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ἡ ἡμιανάπτυξις τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐκδοχὴν, μόνον διὰ μιᾶς κυρίως μεθόδου δύναται ν' ἀντιμετωπισθῇ: διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἐπιτυγχάνονται συνδεδεασμένοι σκοποὶ: ἱκανοποιεῖται ἡ ἐσωτερικὴ ἀγορὰ καὶ περιορίζεται ἡ ἐξαγωγή συναλλάγματος δι' εἰσαγωγὰς, ἀλλὰ ταύτοχρόνως προωθείται ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐξαγωγῶν καὶ ἡ αὐξήσις οὕτω τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος τῆς χώρας: παραλλήλως γίνεται γόνιμος ἐπένδυσις τοῦ περισσεύοντος ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπασχόλησις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ συνεπῶς ἡ αὐξήσις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τούτου καὶ παραιτέρω ἡ ἀξιοποίησις τῶν ἔθνικῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἐδραίωσις τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας ἐπὶ παγίων καὶ ἰδίων οικονομικῶν βάσεων¹. Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ ἐκβιομηχανισμοῦ ἀποτελεῖ οὕτω τὴν σταθερὰν καὶ θεμελιώδη κατευθυντήριον γραμμὴν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους παρ' ἡμῖν².

β) Ὁ παρεμβατισμὸς πρὸς χρηματοδότησιν τῆς βιομηχανίας ἀποτελεῖ ἐν τῶν σοβαρωτέρων μέτρων τῆς οικονομικῆς διοικήσεως μὲ τὰς πλέον οὐσιώδεις συνεπειὰς ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς ἐλευθέρως οικονομικῆς ἀγορᾶς. Διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ κράτους καθορισμοῦ καὶ ἐλέγχου τῆς χρηματοδοτήσεως ἐπιτυγχάνονται οὐσιώδη ἀποτελέσματα ἅτινα δύναται ἄρδην ν' ἀνατρέψουν τὴν κατάστασιν, τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὅλης ἔθνικῆς οἰκονομίας ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἐκάστης ἐπιχειρήσεως: αἱ χρηματοδοτούμεναι ἐπιχειρήσεις τίθενται εἰς εὐνοϊκωτέραν θέσιν ἔναντι τῶν μὴ χρηματοδοτούμενων, ἀλλοιοῦνται δὲ οὕτω οἱ ὅροι τοῦ συναγωνισμοῦ, γίνεται ἄμεσος μεταβολὴ τῶν προϋποθέσεων τῆς ἀπασχολήσεως καὶ οὕτω μεταβολὴ τῆς κατανομῆς τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, γίνεται ἔμμεσος ἐπηρεασμὸς τόσου τῶν τιμῶν διὰ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ὅσον καὶ τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος, διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν καὶ ἐκείθεν ἐπέρχεται ἔμμεσος ρυθμισις τοῦ νομίσματος. Τὸ σύνολον οὕτω τῶν οἰκονομικῶν λειτουργιῶν ἐπηρεάζεται κατὰ τὰ μεγέθη καὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ. Ἐνάλογοι μεταβολαὶ ποσοτικαὶ καὶ ποιοτικαὶ ἐπέρχονται διὰ τῆς ἀμέσου ἢ ἔμμεσου ἀναλήψεως ὑπὸ τοῦ κράτους τομῶν βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους διὰ τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας ἐρείδεται οὕτω ἐπὶ ἐνὸς θεμελιώδους οἰκονομικοῦ νόμου: ὁ βαθμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἐκάστης κοινωνίας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ὕψος τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων καὶ τῆς δημιουργίας παγίων κεφαλαίων. Ἐφ' ὅσον ἡ εὐημερία ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου καὶ τοῦτο εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, τοῦτο δὲ πάλιν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὴν παραγωγικὴν δραστηριότητα τῆς οἰκονομίας, ἔπεται ὅτι ἡ εὐημερία εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ὕψος τοῦ διατιθεμένου ἐκ τοῦ

1. Πλ. Χ. Σπεντζῆ, Ἐπενδύσεις εἰς τὰς ὑποανάπτυκτους χώρας, 1958

2. Πλ. Ξ Ζολώτα, Ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανιοποιήσεως 1927, τοῦ

είσοδήματος ποσοῦ εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις ὥστε διὰ τῆς ἐργασίας νὰ κινηθῆ ἡ παραγωγικὴ λειτουργία τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἡ σώρευσις τοῦ μὴ καταναλισκομένου τμήματος τοῦ εἰσοδήματος εἴτε εἰς ἀποθησαύρισιν εἴτε εἰς κατάστασιν μὴ χρησιμοποιουμένης ἀποταμιεύσεως ἢ τέλος ἢ διαφυγῆ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποτελεῖ ἐν τῇ παρῶδῳ τοῦ χρόνου αἰτίαν καθυστέρησεως καὶ τελικῆς καταστροφῆς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἐκεῖνο συνεπῶς τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνει ὁ παρεμβατισμὸς τοῦ κράτους δὲν εἶναι μόνον ὅτι ἀνευρίσκει καὶ παρέχει οἰκονομικὰ μέσα εἰς τὴν παραγωγὴν ἀλλ' ὅτι ἐπιτυγχάνει νὰ τοποθετήσῃ καὶ κινήσῃ παραγωγικῶς τοὺς παραμένοντας ἀχρησιμοποίητους οἰκονομικοὺς πόρους τῆς χώρας. Ὅσον δὲ περισσότερο ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις τοῦ κράτους εἶναι ἰκανὴ πρὸς τούτοις νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς καταλλήλους φορεῖς τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς τόσον περισσότερο ἐπιτυγχάνει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ποσοτικῆς μετὰ τῆς ποιοτικῆς παρεμβάσεως καθιστᾷ ἀποτελεσματικὴν τὴν χρηματοδότησιν.

24. Σκοπὸς χρηματοδοτήσεως: Ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ἢ τὸν καθορισμὸν τοῦ κράτους, προσλαμβάνει ἰδιάζουσαν σημασίαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν σκοπῶν δι' οὓς προορίζεται αὕτη. Ὄταν μίᾳ ἐπιχειρήσει αὐτοχρηματοδοτεῖται ἡ ἐπιτυγχάνει πιστώσεις ἐν τῇ ἀγορᾷ χρησιμοποιοῖ ταύτας βάσει ὑποκειμενικῶν κριτηρίων τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀναλόγων πρὸς τὴν θέσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀντιθέτως ἡ χρηματοδότησις ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους κατεθύνεται πρὸς ὅλους ἐκεῖνους τοὺς σκοποὺς οἵτινες συμβάλλουν οὐχὶ ἀπλῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀλλ' εἰς τὴν ἔλλογον καὶ κατὰ πρόβλεψιν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγικότητος. Ἡ ἀνάπτυξις δὲ τῆς παραγωγικότητος περιλαμβάνει¹.

α) Τὰς βιώσιμους καὶ ὠφελίμους διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν βιομηχανίας.
β) Τὸν μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τὴν δημιουργίαν νέων τοιούτων.

γ) Βελτίωσιν ὄρων ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως, βελτίωσιν ὄρων ἐργασίας.

δ) Ἐφαρμογὴν μεθόδων ὀργανώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ἰκανῶν νὰ μειώσωσι τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς.

ε) Τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἐξειδίκευσιν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως.

στ) Ἐπαρκῆ πληροφοριοδότησιν τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ὀργανῶσιν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἢ κατὰ κλάδους ὑπηρεσιῶν ἐπιστημονικῶν καὶ οἰκονομικῶν ὀργάνων μελέτης, στατιστικῆς κ.λ.π.

Οὕτω ἡ ἐλεγχομένη καὶ κατευθυνομένη ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως πιστοδοτήσις δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν ἀπλῶς καὶ κατ' ἀνταγωνισμὸν νέων παραγωγικῶν μονάδων ἢ τὴν ἐπέκτασιν τοιούτων. Δὲν πρέπει οὕτω νὰ λησμονηταῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Keynes λεχθέν ὅτι πάντως κατὰ κάποιον τρόπον, ἡ κρατικοποίησις τῶν ἐπενδύσεων θ' ἀποδείχῃ ὅτι ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸν τρόπον ἐπιτεύξεως κατὰ τὸ δυνατὸν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως ἂν καὶ τοῦτο δὲν ἀποκλείει πάσης φύσεως συνδυασμοὺς συνεργασίας διοικήσεως καὶ ἰδιωτῶν.

1. Βλ. Τσουτρέλη, Ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας 1957.

25. Τὰ προβλήματα τῆς χρηματοδοτήσεως: Ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας ὑπὸ τὴν κρατικὴν πολιτικὴν θέτει περαιτέρω ὀρισμένα βασικὰ προβλήματα ἀναφερόμενα εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς, ἅτινα κατ' ἀνάγκην ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ ἡ δημοσία διοικήσις ἐπὶ τῆς χρηματοδοτήσεως. Τὰ προβλήματα ταῦτα δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν οὕτω :

α) Ὁ ποσοτικὸς καθορισμὸς τῆς χρηματοδοτήσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης βασικοὶ παράγοντες ἐπηρεάζοντες τὸ ὕψος τῆς χρηματοδοτήσεως εἶναι: 1) αἱ πηγαὶ καὶ οἱ ὅροι τῆς χρηματοδοτήσεως ἕνα τούτῃστιν αὕτη χορηγῆται ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων ἢ ἐκ τραπεζιτικῶν κεφαλαίων καὶ ἕνα παρέχεται ὡς ἐπιχορήγησις ἢ κατὰ δανεισμὸν καὶ μὲ ποῖα ὕψη ἐπιτοκίου, 2) τὸ γενικὸν ὕψος τῶν διατιθεμένων διὰ τὴν βιομηχανίαν κατὰ πρόγραμμα ἐπενδύσεων, βάσει τῶν κρατικῶν πόρων καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, ἕναντι τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ἄλλων τομέων τῆς οἰκονομίας, 3) οἱ σκοποὶ οὓς τὸ κρατικὸν πρόγραμμα καθορίζει ἀναλόγως τῶν ἐπιδείξεων τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας π.χ. ἐνεργειακῆς ἢ βαρείας ἢ ἑλαφρᾶς ἢ ἐξαγωγικῆς ἢ μεταλλευτικῆς καὶ ἕνα σκοπῆ τὴν ἀπόκτησιν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν ἢ τὴν ἐπιβοήθησιν εἰς κυκλοφοροῦν κεφάλαιον, 4) γενικῶς τὸ ὕψος τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας καθορίζεται, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, ὡς θέλομεν ἴδῃ, βάσει διαρκῶς ἐξεταζομένων κριτηρίων σχέσιν ἰδίᾳ ἐχόντων πρὸς τὴν ὅλην οἰκονομικὴν καὶ νομισματικὴν ἰσορροπίαν, τὰ χρηματικὰ διαθέσιμα καὶ τὰς δυνατότητας τῆς βιομηχανίας πρὸς ἀνάπτυξιν. Ἐξετάζεται δὲ τὸ ὕψος τῆς χρηματοδοτήσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἕνα ἢ εἰς δραχμὰς χρηματοδότησις, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς παραγωγικὴν ἀνάπτυξιν, ἔχει ἀντίστοιχον χρηματοδότησιν εἰς συνάλλαγμα, δοθέντος ὅτι ἡ ἀπόκτισις κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν γίνεται κατὰ μέρος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τέλος ἀπὸ ἀπόψεως ποσοῦ χρηματοδοτήσεως σημασίαν ἔχει ἡ δυνατότης ἀπορροφήσεως τῆς χρηματοδοτήσεως ὑπὸ τῶν οἰκονομικῶν φορέων τῆς βιομηχανίας μίᾳ δὲ τῶν σοβαρῶν αἰτιῶν τῆς παρ' ἡμῖν καθυστερήσεως τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἀπορροφήσεως μεγάλων ἐπενδύσεων πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἡ δυσχέρεια δημιουργίας νέων ἐπιχειρηματικῶν μονάδων.

β) Ἡ παροχὴ τῆς χρηματοδοτήσεως διὰ πάγιον ἢ κυκλοφοροῦν κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ κατὰ ποίαν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκοπῶν. Τὸ ζήτημα τοῦτο προσλαμβάνει ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν ὅπου πράγματι ἡ ζήτησις πρὸς χρηματοδότησιν διὰ κυκλοφοροῦν κεφάλαιον εἶναι τόση, ἴσως καὶ μεγαλυτέρα, ὅση καὶ ἡ ζήτησις πρὸς ἀνάπτυξιν διὰ παγίου κεφαλαίου. Ὑπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἡ ζωὴ τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ἐμφανίζεται ὑπὸ μίαν διαρκῆ ἀγωνίαν ἐξισορροπήσεως τῶν ἐσόδων τῆς πρὸς τὰς δαπάνας τῆς μὲ ἐτήσιον ἀποτέλεσμα μικρὰν διαφορὰν κέρδους οὕτως ὥστε νὰ εὐρίσκηται ὑπὸ τὴν διαρκῆ πίεσιν ἑλλείψεως οἰκονομικῶν μέσων κινήσεως. Συνεπῶς ἡ χρηματοδότησις ἀπαιτεῖται νὰ λαμβάνῃ κατὰ βάσιν ὑπ' ὅψιν τὴν σχέσιν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει

1. Βλ. ἀνάλυσιν τῶν προβλημάτων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν γένει χρηματοδότησιν τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ἐν Μ. Γεωργιάδου, Τὸ πρόβλημα τῆς χρηματοδότησεως εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, Α.Β.Σ. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς, 1959, σελ. 172 ἔσφ.

μεταξύ παγίου και κυκλοφορούντος κεφαλαίου και την άποδοτικότητα τούτων, διότι χρηματοδοτήσεις της βιομηχανικής επιχειρήσεως μόνον κατά το κεφάλαιον κινήσεως, έλλειψει ίδιου τοιούτου, σημαίνει προώθησιν άσφαλή αυτής εις χρεωκοπία.

γ) Η κατανομή της χρηματοδοτήσεως εις όλους τους συντελεστάς της παραγωγής της επιχειρήσεως ώστε ν' άποφεύγεται η άνομοιομερής ανάπτυξις της διαρθρώσεως της επιχειρήσεως. Άποτέλεσμα, πολλάκις παρατηρηθέν, της μη τηρήσεως του κανόνος τούτου είναι η ύπέρμετρος εισαγωγή μηχανημάτων η πρώτων ύλων η προσλήψεων.

δ) Αί βιομηχανίαι υπόκεινται εις την επίδρασιν των κυκλικών διακυμάνσεων της οικονομίας εν γένει, ειδικώτερον δέ ώρισμένοι κατηγορίαί επιχειρήσεων εις έποχιακάς διακυμάνσεις. Κατά τας περιόδους αυτές η βιομηχανία η κλάδοι αυτής η ώρισμένοι επιχειρήσεις έχουν έκτάκτους ανάγκας χρηματοδοτήσεως εις κυκλοφοριακόν κεφάλαιον, όπερ η χρηματοδότησις δέον να ίκανοποιηθή. Έν τούτοις η μόνον έποχιακή διόγκωσις των άναγκών χρηματοδοτήσεως δημιουργεί κινδύνους πληθωριστικών πιέσεων άς η διοικήσις της χρηματοδοτήσεως δέον να προλαμβάνη.

ε) Η σχέση μεταξύ χρηματοδοτήσεως εις έσωτερικόν νόμισμα και συνάλλαγμα έχει κεφαλαιώδη σημασίαν διά τας παραγωγικάς επενδύσεις. Το πρόβλημα τούτο συνδέεται προς το έτερον ζήτημα της χρηματοδοτήσεως της επιχειρήσεως δι' άλλοδαπου κεφαλαίου. Έπι του τελευταίου τούτου ζητήματος ύποστηρίζεται ότι προκειμένου περι των ύποαναπτύκτων χωρών η χρηματοδότησις της βιομηχανίας δέον να ένεργηται διά δανεισμού έξ άλλων χωρών. Άλλ' είναι γνωστή η δυσχέρεια τοποθετήσεως ξένων κεφαλαίων εις ύποαναπτύκτους χώρας λόγω ιδία του ύψηλου κόστους παραγωγής, του περιωρισμένου κέρδους και της έλλειψεως σταθερού οικονομικού λογισμού. Ούτω εμφανίζεται κατ' άρχήν ως όρθότερα η γνώμη καθ' ην η χρηματοδότησις δέον να έπιτυγχάνεται εκ της κατά μέγα μέρος συστηματικής και συνεπούς διαχειρίσεως των ίδιων της χώρας διαθεσίμων. Άλλά τούτο δέν είναι πάντοτε έξ ολοκλήρου δυνατόν λόγω της ανάγκης παραλλήλως έξευρέσεως κεφαλαίων εις ξένον νόμισμα διά τας εισαγωγάς. Πάντως ό εκ του έξωτερικού δανεισμός δέον πάντοτε να είναι περιωρισμένος. Τας ανάγκας αυτές των ήμιαναπτύκτων ιδία χωρών δύνανται να έξυπηρετήσουν άποτελεσματικώς μόνον οι όργανισμοί της διεθνούς οικονομικής βοηθείας.

στ) Η χρονική διάρκεια της χρηματοδοτήσεως. Τούτο έχει σημασίαν από της άπόψεως ότι η διευθυνομένη χρηματοδότησις και γενικώς ό κρατικός έλεγχος της πίστεως εκτείνεται έπι πάσης μορφής από άπόψεως διαρκείας χρηματοδοτήσεως και ρυθμίζει κατά χρονικάς περιόδους τά συνολικά ποσά της χρηματοδοτήσεως. Προκειμένου περι της διαρκείας της χρηματοδοτήσεως διάφοροι παράγοντες εξετάζονται έπι της χρηματοδοτήσεως διά πάγια κεφάλαια και διάφοροι διά κυκλοφορούντα, οίτινες έξαρτώνται έπίσης και εκ της άσφαλείας της παρεχομένης υπό της επιχειρήσεως.

ζ) Η κατανομή της χρηματοδοτήσεως κατά κλάδους και μονάδας βιομηχανίας. Τούτο εξετάζεται όχι μόνον από της άπόψεως της κατευθύνσεως εις την ανάπτυξιν ώρισμένων κλάδων έναντι άλλων, άλλα και από της άπόψεως της συγκεντρώσεως της άναπτύξεως εις ώρισμένους μόνον μονάδας άντι του κατακερματισμού αυτών εις τό πλήθος των επιχειρήσεων.

θ) Η κατεύθυνσις της πιστοδοτήσεως δέον να είναι τοιαύτη ώστε να επέρχεται αύξησις της άποδοτικότητας της επιχειρήσεως ήτις πέραν της δαπά-

νης νά είναι άνωτέρα του τόκου. 'Ο Keynes απέδειξε ότι εις τας ύποαναπτύκτους χώρας ή άποδοτικότητα του κεφαλαίων συναρτάται τελικώς προς τον τόκον του χρήματος.

1) 'Η διάκρισις τής χρηματοδοτήσεως μεταξύ κρατικών έπιχορηγήσεων ή πιστώσεων και βιομηχανικής τραπεζιτικής πίστεως. 'Η χρηματοδότησις υπό του κράτους ρυθμίζεται κατά κανόνα υπό του κρατικού προγραμματισμού. 'Η βιομηχανική πιστοδότησις των Τραπεζών γεννᾶ δυσχερέστερα προβλήματα διότι δυσχερέστερον υπάγεται υπό προγραμματισμέν.

ια) Τελευταίον ζήτημα γεννᾶται τό του όργάνου τής άσκήσεως τής βιομηχανικής χρηματοδοτήσεως όπερ θά έξετάσωμεν ειδικώτερον κατωτέρω.

26. 'Η ιστορία τής χρηματοδοτήσεως τής βιομηχανίας παρ' ήμιν: α) 'Από τής 'Ανεξαρτησίας ή σπάνις των κεφαλαίων απέκλιε πάσαν ανάπτυξιν πιστοδοτήσεως τής βιομηχανίας. Τό κράτος απέσχευ άπολύτως πάσης έπεμβάσεως εις τον τομέα τουτον, έλλείψει πόρων. Ούτω άφου επί μακρόν ή έθνική παραγωγή άπέμεινε άνευ τής έλαχίστης βοθηείας τέλος διά τής κατά τό 1841 ίδρύσεως τής 'Εθνικής Τραπεζής ήρχισαν νά δημιουργώνται προϋποθέσεις τινές άσκήσεως βιομηχανικής πίστεως. Τοιουτοτρόπως καθ' όλον τον 19ον αιώνα και μέχρι και αυτών των πρώτων δεκαετηρίδων του 20ου αιώνος ή 'Εθνική Τράπεζα άπέμεινε ό μόνος φορεύς τής βιομηχανικής χρηματοδοτήσεως. 'Αλλ' ούτω ή δυσπραγία τής βιομηχανίας δέν κατωρθώθη σοβαρώς και ουσιαστικώς ν' άντιμετωπισθῆ και ή βιομηχανία προωθήθη κυρίως έξ ίδίων. 'Η 'Εθνική Τράπεζα ήσκει τήν όλην πιστωτικήν λειτουργίαν προς όλους τους κλάδους τής οικονομίας αλλά τά προς τουτο άποθέματα έκ τής άποταμείσεως παρέμειναν πάντοτε λίαν περιωρισμένα ως έκ του περιωρισμένου του εισοδήματος. 'Εντεϋθεν ή τοκογλυφία έκυρίαρχη εις τήν όλοσχερώς ύποανάπτυκτον εκείνην οικονομίαν μας και ή πιστοδότησις ένηργείτο εις περιωρισμένα όρια και υπό δυσμενείς μάλλον όρους. Μακροπρόθεσμοι τραπεζιτικοί τοποθετήσεις πιστώσεων προς ανάπτυξιν τής βιομηχανίας έλάχιστοι αναφέρονται καθ' όλην τήν μακράν αυτήν περίοδον.

Ειδικώτερα επιδιώξεις ανάπτυξεως τής βιομηχανικής πίστεως παρ' ήμιν έμφανίζονται διά τής κατά τό έτος 1918 ίδρύσεως τής Τραπεζής Βιομηχανικής Πίστεως διαλυθείσης όμως τό 1932. Κατά τήν περίοδον αυτήν, έν όψει τής όλης έκδηλώσεως τής βιομηχανικής πολιτικής του κράτους παρ' ήμιν, περί ής ώμιλήσαμεν άνωτέρω, και ή 'Εθνική Τράπεζα άνέπτυξε ευρύτεραν δραστηριότητα βιομηχανικών πιστώσεων. Κατά δε τό έτος 1925 ίδρύεται υπό τήν πρωτοβουλίαν τής 'Εθνικής Τραπεζής, τή συμμετοχή του χρηματοδότης τής ελληνικής οικονομίας άγγλικού οίκου Hambro, ή *Hellinik a d general Trust Ltd*, με καταβεβλημένον κεφάλαιον 500.000 £ επί σκοπώ άσκήσεως βιομηχανικής πίστεως προς ανάπτυξιν τής έθνικής βιομηχανίας έν όψει τής τότε γενικωτέρας βιομηχανικής πολιτικής του κράτους. 'Αλλά και αυτη επί έξαιτίαν μόνον κυρίως έλειτούργησε ήτοι μέχρι του 1931 κατά δε τό χρονικόν τουτο διάστημα έχορήγησε έν συνόλω δάνεια 447.000 £. 'Η έπελθοῦσα διεθνής οικονομική κρίσις διέκοψε τας έργασίας του οργανισμού τουτου, άποκρινάσθη και πάλιν μόνης τής 'Εθνικής Τραπεζής προς συνέχισιν προσπάθειας έξειδικευμένης βιομηχανικής πίστεως κατά τρόπον όμως νυν συστηματικώτερον.

β) 'Η μετά τήν μακράν περίοδον του β' παγκοσμίου πολέμου άπελευθέρωσις τής χώρας ανεφάνισε διαφόρους βασικώς τας προϋποθέσεις τής όλης οικονομίας και συνεπώς και τής βιομηχανικής χρηματοδοτήσεως. 'Η πλήρης

καταστροφή τῆς βιομηχανίας κατὰ τὰς ἐγκαταστάσεις, τ' ἀποθέματα καὶ τὰς πρώτας ὕλας, ἢ κατάργησις τῶν χρεῶν καὶ τῶν καταθέσεων, ἐδημιούργησαν ὄρους ἀνωμάλους εἰς τὴν ὅλην οἰκονομίαν. Ἐπιχειρήσεις κατ' οὐσίαν δὲν ὑπῆρχον ἀλλὰ μόνον τέως ἐπιχειρηματῖαι ἢ διάδοχοι τούτων, ὀνομαστικῶς ἐμφανιζόμενοι ὡς ἰδιοκτῆται ἐπιχειρήσεως· οὗτοι διὰ τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ νομίσματος ἀπηλλάγησαν πάσης ὑποχρεώσεως ἐκ τῶν προπολεμικῶν ὀφειλῶν αὐτῶν. Ἄφ' ἑτέρου αἱ καταθέσεις δὲν ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀποταμίευσις ἐφυγαδεύθη ἐπὶ μακρὸν ἀπὸ τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα. Τέλος ὑπῆρχον κέρδη δημιουργηθέντα ἐπὶ κατοχῆς ἀτινα ἐπὶ μακρὸν ἀπεκρύπτοντο.

Ἐντεῦθεν ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας περιήλθε κατὰ κύριον λόγον εἰς τὸ κράτος καὶ κατὰ λίαν περιορισμένην ἔκτασιν εἰς τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα τοῦτο δὲ διήρκεσεν ἐπὶ μακράν σειρὰν ἐτῶν, μέχρις ἐπ' ἑσχάτων, διότι ἡ ἐκ τῶν Τραπεζῶν πιστοδότησις ἐνηργεῖτο μέσῳ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου. Τοιοῦτοτρόπως ὅλη ἡ λειτουργία τῆς πίστεως καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τῆς βιομηχανικῆς περιήλθεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ κράτους, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν κρατικῶν ἐπενδύσεων καὶ πιστοδοτήσεων εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν πιστοδοτήσεων ἐκ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, εἴτε τέλος ἐκ τῆς περιορισμένης ἀποταμίευσεως συμφώνως πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ κράτους.

γ) Οὕτω τὴν κυρίαν κατεύθυνσιν τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας ἀναλαμβάνει ἡ Ν. Ε. μὲ βοήθους διὰ μὲν τὴν ἐκ τοῦ κράτους χρηματοδότησιν τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Δανείων διὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ προνομίου καὶ τῆς ἀποταμίευσεως πιστοδότησιν τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν σκοπὸν συντονισμοῦ τοῦ ἔργου τούτου τῆς Τρ. Ἑλλάδος συνεστήθη παρ' αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ Βιομηχανικῶν Πιστώσεων, ἀποτελουμένη ἐξ ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργείων, ἐξ ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς καὶ ἐξ ἐκπροσώπων τῶν βιομηχάνων. Ἀρμοδιότης τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης εἶναι ἡ εἰσήγησις εἰς τὴν Ν. Ε. ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν πιστοδοτήσεων καὶ ἡ ἐγκρίσις χορηγήσεων τοιούτων ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀρμοδιότητος τῆς Τρ. Ἑλλάδος, ὡς αὕτη καθορίζεται ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς Ν. Ε. Πρὸς τούτοις ὁ ἀ. ν. 233/1945 παρέσχεον εἰς τὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος τὸ δικαίωμα ὅπως κατὰ παρέκκλισιν τῶν διατάξεων τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς παρέχη μακροπρόθεσμα βιομηχανικὰ δάνεια εἰς βιομηχανικὰς, γεωργικὰς, τραπεζιτικὰς ἢ ἄλλας ἐπιχειρήσεις ὑπὸ ὄρους καθοριζομένους ἐιδικώτερον ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς¹.

Ἐφ' ὅσον ὁμως καθ' ἕκαστον ἔτος ηὔξανον τὰ παρὰ ταῖς ἄλλαις Τραπεζαῖς διαθέσιμα ἐξ ἰδίων πόρων, ἤτοι κυρίως τῶν παρ' αὐταῖς καταθέσεων, ηὔξανε καὶ ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας ἐκ τῶν Τραπεζῶν τούτων. Ἡ ὅλη χρηματοδότησις ἐτησίως κατὰ μέσον ὄρον αὐξάνει κατὰ 22% ἤτοι κατὰ μεγαλύτερον ρυθμὸν τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς ὑπολογιζομένης εἰς 11%.

Ἄλ' ἢ τε κρατικὴ καὶ τραπεζικὴ χρηματοδότησις θὰ ἦσαν ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς ἀνεῦ τῶν πόρων ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας. Οὕτω κατ' ἀρχὰς ἡ

1. Βλ. καὶ Ἀπόφ. Ν. Ε. ἀπὸ 14-8-1946. Ὁ νόμος 233/1945, παρετάθη κατὰ τὴν ἰσχὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀ. ν. 1330/49, ν. 2134/1952, ν. 2539/1953.

Ούνρα παρέσχεν ὑπὸ μορφὴν βιομηχανικῶν ἐφοδίων βοήθειαν ἐκ 54 περίπτου ἐκ § κατόπιν δὲ ἡ Ἀμάγκ περίπτου 2 ἐκ.

Ἡ δανειοδότησις τῶν βιομηχανικῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐγένετο μέχρι τοῦ ἔτους 1953, συστηματικώτερον ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας μέσῳ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Δανείων. Ἀπετέλει αὕτη συλλογικὸν ὄργανον κρατικῆς διοικήσεως ἐπὶ σκοπῶ μελέτης καὶ ἀποφάσεως περὶ τῶν χορηγουμένων δανείων εἰς συνάλλαγμα καὶ δραχμὰς εἰς τὴν βιομηχανίαν ἐκ τῆς Βοηθείας. Ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου καὶ ἐκπροσώπους τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, τῶν Τραπεζῶν καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐιργάζετο μέσῳ Ὑποεπιτροπῶν κατὰ κλάδους τῆς παραγωγῆς αἰτινες προπαρασκευάζον τὴν τελικὴν ἔγκρισιν τῶν δανείων βάσει τεχνικοοικονομικῶν μελετῶν. Τὰ δάνεια ταῦτα ἐνεκρίνοντο ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ἐτησίου Προγραμματισμοῦ καὶ παρεῖχοντο διὰ τῶν συμμετεχουσῶν εἰς τὸ πρόγραμμα Τραπεζῶν. Τὸ ἐπιτόκιον τῶν δανείων τούτων ἐκυμαίνεται μεταξύ 5—8% καὶ ὁ χρόνος διάρκειας αὐτῶν μεταξύ 20—30 ἐτῶν¹.

Περαιτέρω ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954 τὴν ἐκ τῶν κεφαλαίων τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας δανειοδότησιν τῆς βιομηχανίας ἀνέλαβεν ὁ δημόσιος Ὄργανισμὸς χρηματοδοτήσεως Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως περὶ οὗ ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω².

27. Ἡ διαδικασία καὶ οἱ κανόνες τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας κατὰ τὰ νῦν ἰσχύοντα: Περὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν κανόνων καθ' οὓς ἀσκήεται γενικῶς ἡ ρύθμισις καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς πίστεως παρ' ἡμῖν ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω. Εἰδικώτερον προκειμένου περὶ τῆς βιομηχανικῆς πίστεως παρατηροῦμεν ὅτι ἐκ μέρους μὲν τοῦ κράτους ἀσκήεται νῦν κυρίως μόνον μέσῳ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. χρηματοδοτοῦντος ἐκ τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ ἀνάγκας ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας. Τὸ Κράτος διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν Δημοσίων ἐπενδύσεων δὲν χρηματοδοτεῖ δανειακῶς ἢ ἄλλως τὴν ἰδιωτικὴν βιομηχανίαν, ἀλλὰ μόνον τὴν πραγματοποίησην μεγάλων βιομηχανικῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας ἐνεργειακῶν, λιπασμάτων κλπ. Τὸ κράτος ἐπομένως μόνον μέσῳ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, τῆς Βοηθείας καὶ τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. μετέχει τῶν πιστοδοτήσεων τῆς ἰδιωτικῆς βιομηχανίας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ βιομηχανία ἀντλεῖ καὶ πάλιν τὰς πιστώσεις αὐτῆς κυρίως ἐκ τῶν Τραπεζῶν ἢ τοὶ εἶτε ἐκ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος εἶτε τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν πάντοτε δὲ συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς Ν. Ε. καθοριζομένους κανόνας καὶ ὅρια.

Οἱ κανόνες οὗτοι εἰδικώτερον εἶναι: α) Πιστοδοτήσεις τῆς βιομηχανίας διὰ προεξόφλησεων: I) Ἡ προεξόφλησις ἐμπορικῶν γραμματίων αὐτῆς ἐπιτρέπεται ἄνευ περιορισμοῦ τινος ὡς πρὸς τὸ ἀνώτατον ὕψος τοῦ ποσοῦ δι' ἐκάστην ἐπιχείρησιν. Προϋπόθεσις ὅμως τῆς προεξόφλησεως εἶναι ἡ ἐμπορικότης τῆς συναλλαγῆς δι' ἧς καὶ δέον νὰ συνοδευθῆται ὑπὸ τοῦ τιμολογίου χονδρικῆς πωλήσεως, II) Εἰδικοί περιορισμοὶ χρηματοδοτήσεως διὰ προεξόφλησεις συναλλαγματικῶν ἐπιβάλλονται ὡς πρὸς ὠρισμένας κατηγορίας ἐπιχειρήσεων ὡς τσιμέντων, σιδηρῶν μετετῶν, κεραμοποιίας³.

1. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω Κεφάλαιον 8ον.

2. Τὸ σύνολον τῶν χορηγηθέντων δανείων ὑπὸ τοῦ κράτους μέσῳ τοῦ Προγράμματος (Ἀναγκ. ΚΕΔ, Τραπεζῶν) ἀνέρχεται μέχρι 31—12—1956 εἰς 95 περίπτου ἐκ. § ἐξ ὧν εἰς τὴν Βιομηχανίαν—Μεταλλεία περίπτου 78 ἐκ. §.

3. Ν.Ε. Ἀποφ. 683/1953.—967/1956.

β) Πιστοδότησις τῆς βιομηχανίας ἐπὶ ἐμπορευμάτων : 1) Βάσει ἐνεργωμάτων πιστώσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ οἱ δικαιούχοι τούτων δύνανται νὰ χρηματοδοτῶνται μέχρι ποσοστοῦ 85% ἐπὶ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν πιστώσεως. II) Βάσει προπωλήσεως ἀποδεικνυομένης ἐκ τῶν φορτωτικῶν ἐγγράφων παραδοτέων δύναται νὰ χορηγηθῆ προκαταβολὴ μέχρι 85% ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος.

γ) Πιστοδότησις τῶν βιομηχανιῶν διὰ τὰς ἀνάγκας ἐν γένει αὐτῶν γίνεταί εὐθὺν τῶν Τραπεζῶν διὰ δάνεια μέχρι ἕξ μηνῶν. Ἐκ τῶν ἕξ ἕως δέκα ὀκτῶ μηνῶν ἀπαιτεῖται ἔγκρισις τῆς Ὑποεπιτροπῆς Πιστώσεων τῆς Ν.Ε. ἀπαιτουμένης πρὸς τοῦτο καὶ χορηγήσεως ἀσφαλείας ἐκ μέρους τῆς πιστοδοτουμένης ἐπιχειρήσεως.

δ) Πιστοδότησις βιομηχανικῶν εισαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν : 1) ἐξαγωγαὶ καὶ εισαγωγαὶ βιομηχανικῶν προϊόντων ἐνεργοῦνται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν βιομηχανῶν βάσει ἐνεργῶν πιστώσεων ἢ φορτωτικῶν ἐγγράφων χρηματοδοτοῦνται κατὰ τοὺς γενικοὺς ὅρους χρηματοδοτήσεως ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. II) πιστοδότησις τῶν βιομηχανιῶν δι' εισαγωγὰς εἰδῶν ἐνεργοῦνται διὰ δανείων 6—18 μηνῶν μετ' ἔγκρισιν τῆς Ὑποεπιτροπῆς πιστώσεων τῆς Ν.Ε. III) εἰδικαὶ διατάξεις διὰ ἐπιχειρήσεις ἐριοῦφαντουργίας.

ε) Ἀνώτατον ὄριον χρηματοδοτήσεως δι' ἑκάστην βιομηχανίαν ὀρίζεται τὸ ποσὸν τῶν δραχ. 4 ἐκ. εἰς ὃ δὲν περιλαμβάνονται αἱ προεξοφλήσεις καὶ αἱ χρηματοδοτήσεις ἐπὶ φορτωτικῶν καὶ ἐνεργῶν πιστώσεων.

στ) Αἱ εἰδικώτεροι κατευθύνσεις ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῶν πιστοδοτήσεων παρ' ἡμῖν καθιέρωθησαν α) δι' ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ἰδίᾳ διατροφῆς, β) ἐπιχειρήσεις σπουδαίας ἐργατικῆς ἀπασχολήσεως, γ) ἐπιχειρήσεις βασικὰς δι' ἄλλας βιομηχανίας, δ) γεωργικὰς, ε) ἐξαγωγικὰς.

28. Τὸ πρόβλημα τοῦ ὀργάνου τῆς χρηματοδοτήσεως : Ἡ διαμόρφωσις τῆς οἰκονομικῆς λειτουργίας τῆς πίστεως εἰς διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ κράτους χρηματοδοτήσιν θέτει περαιτέρω τὸ πρόβλημα τοῦ ὀργάνου-φορέως τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς δημοσίας ἐπενδύσεις, αἵτινες ρυθμίζονται εὐθέως ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τοῦ προγραμματισμοῦ αὐτοῦ, παρέχονται αὐταὶ κατὰ κανόνα, ἀπ' εὐθείας εἰς μεγάλους παραγωγικοὺς σποπούς ὡς ἰδίᾳ δημοσίας βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις κ.λ.π., μεγάλα ἔργα κ.λ.π. Ἐν τούτοις τὸ πρόβλημα τίθεται γενικῶς διὰ τὴν πιστοδοτήσιν τῆς βιομηχανίας, εἴτε αὕτη παρέχεται ἐκ κεφαλαίων τοῦ κράτους εἴτε ἐκ τῆς ἀποταμίεωσός, διότι κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἀπαιτεῖται εἰδικὴ μελέτη, ἐπιλογή, παρακολούθησις καὶ ἐξακρίβωσις τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πιστοδοτήσεως. Ἡ ἀνάγκη αὕτη τῆς ὀργανώσεως τῆς πιστοδοτήσεως ἐμφανίζεται ὡς σπουδαιότερα ὅπου ἢ σπάνις τῶν κεφαλαίων καὶ ἡ ἐξάρτησις τῆς βιομηχανίας ἐκ τῆς ὑπάρξεως προχείρου καὶ εὐθὺν τοῦ χρήματος καθιστᾷ τὴν πιστοδοτήσιν προὔποθρον τῆς λειτουργίας τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας. Κατ' ἀρχὴν βεβαίως ἡ βιομηχανικὴ πίστις ἐξυπηρετεῖται διὰ τῶν τραπεζιτικῶν ὀργανισμῶν, ἀρμοδιῶν φορέων ἐν τῇ ἰδιωτικῇ οἰκονομίᾳ ὅπως διοχετεύσωσιν εἰς τὴν οἰκονομίαν τὴν εἰς χεῖρας τῶν ἀποταμίεωσιν ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἐν τούτοις ἀνεξαρτήτως ὅτι πολλάκις, ὡς συνέβη παρ' ἡμῖν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, αἱ Τράπεζαι δὲν ἐπαρκοῦν πάντοτε εἰς μεγάλον καὶ μακροπρόθεσμον δανεισμόν, εἰς τὴν διὰ τῶν Τραπεζῶν πιστοδοτήσιν γεννᾶται τὸ πρόβλημα τῆς ἀνάγκης ἐξειδικεύσεως τῆς πίστεως, ἐξειδικεύσεως ἥτις ἐνίοτε δὲν εἶναι ἐφικτὴ, ἀπαιτοῦσα εἰδικὴν τεχνι-

κοοικονομικήν ὀργάνωσιν καὶ διάρθρωσιν ὑπηρεσιῶν ἐλέγχου χωρὶς τὰς βλαβεράς συνεπειάς τῆς μονοπωλήσεως. Ἐτέρου δὲ εἶναι πάντοτε ἐφικτὴ οὐδὲ ἐνδεδειγμένη ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς ὅλης πιστοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας εἰς ἓνα ὀργανισμόν καθ' ὅσον ἡ διὰ κρατικῶν κεφαλαίων πιστοδοτήσεις δὲν ταυτίζεται πρὸς τὴν κατὰ τραπεζιτικὰ κριτήρια πιστοδοτήσιν. Γενικῶς δέον νὰ παρατηρηθῇ, τοῦτο δὲ ἐπεβεβαιώθη καὶ παρ' ἡμῖν καὶ προπολεμικῶς καὶ μεταπολεμικῶς, ὅτι αἱ μὲν μικρότεροι Τράπεζαι δὲν δύνανται σοβαρῶς ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ πρόβλημα τῆς πιστοδοτήσεως τῆς βιομηχανίας, αἱ δὲ μεγάλαι ἐκ παραδόσεως παρ' ἡμῖν μικτῶν ἐργασιῶν Τράπεζαι, οἷα ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα Ἑλλάδος καὶ Ἀθηνῶν, κυρίως μόνον τὴν βραχυπρόθεσμον καὶ μεσοπρόθεσμον βιομηχανικὴν πίστιν δύνανται ἰκανοποιητικῶς ν' ἀντιμετωπίσουν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν μακροπρόθεσμον καὶ μάλιστα τὴν γενικωτέραν τοιαύτην. Ἡ στενότης τῶν κεφαλαίων, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλλειψις ὠργανωμένου προγραμματισμοῦ καὶ ὑπηρεσιῶν ἐλέγχου καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς μεγάλης μικτῆς Τραπεζῆς, ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν, ὡς κύριον ὄργανον ἀσκήσεως τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους. Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα δὲν εἶναι παρασκευασμένη ἵνα καταστή ἐν τοιοῦτον ὄργανον.

Ἐντεῦθεν τὸ πρόβλημα τοῦ ὀργάνου ἀσκήσεως τῆς μακροπρόθεσμου βιομηχανικῆς πίστεως συνάπτεται πρὸς τὸ πρόβλημα τῶν κεφαλαίων, αὐτῆς· ἐφ' ὅσον δέ, τοῦλάχιστον παρ' ἡμῖν καὶ ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, τὸ πρόβλημα τῶν κεφαλαίων δύναται νὰ λυθῇ κατὰ μέγα μέρος μόνον μέσῳ διαθέσεως δημοσίων πόρων, ἀναγκαιῶς παρέπεται καὶ διὰ τοὺς ἄνω λόγους ὅτι ἐνδείκνυται δημόσιος νὰ εἶναι ὀργανισμὸς ὅστις θ' ἀσκήσῃ παρ' ἡμῖν τὴν δημοσίαν μακροχρόνιον βιομηχανικὴν πίστιν. Ἡ τραπεζιτικὴ τοιαύτη θὰ εὐρίσκειται μόνον ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. Αὗται εἶναι αἱ ὀρθαὶ καὶ παρ' ἡμῖν κρατήσασαι κατ' ἀρχὴν λύσεις. Πάντως καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ ἐλέγχου τῆς ἀποταμιεύσεως ἀπὸ ἀπόψεως διοχετεύσεως αὐτῆς εἰς βιομηχανικὴν πίστιν δέον νὰ τύχῃ ἐιδικωτέρας ἀντιμετωπίσεως ἐν ὧσιν τῆς ἐμφανιζομένης ἀδυναμίας τῶν τραπεζῶν φορέων ταύτης ν' ἀναποκριθῶσιν εἰς τὴν ταχείαν γονιμοποίησιν τῆς αὐξούσης ἀνόδου τῆς ἀποταμιεύσεως. Ἐτέρου κατ' ἀρχὴν σήμερον δὲν ἐνδείκνυται ἡ λόγω τῆς αὐξήσεως ταύτης δημιουργία νέου ἐιδικοῦ τραπεζιτικοῦ ἰδρύματος ἰδιωτικῆς βιομηχανικῆς πίστεως διότι τοιαῦτα ἰδρύματα προϋποθέτουσιν λίαν ἀνεπτυγμένην οἰκονομίαν καὶ μεγάλα ἰδιωτικὰ κεφάλαια, ἀντοχῆς καὶ μακρᾶς πνοῆς. Τοῦτο δύναται νὰ εἶναι ἔργον μεταγενέστερον.

Ἐτέρου ὁ ἔλεγχος ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς τραπεζιτικῶς ἀσκουμένης βιομηχανικῆς πίστεως δέον νὰ ἀκολουθῇ ἐιδικωτέροις καὶ αὐστηροτέροις κανόνας. Μόνον οὕτω δύναται νὰ προληφθῇ ὁ γνωστὸς κίνδυνος τῆς παγιοποιήσεως μεγάλου μέρους τῶν βιομηχανικῶν πιστώσεων. Πρὸς τοῦτο οἱ ἐιδικοὶ οὗτοι κανόνες ἐλέγχου τῆς διευθυνομένης βιομηχανικῆς πίστεως δύνανται ν' ἀναφέρονται ἰδίᾳ εἰς : α) τὸ σύνολον τοῦ ὕψους τῆς διανεοδοτήσεως τῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ἐκ πάσης πηγῆς, β) τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς τρόπους διαθέσεως τῆς πιστοδοτήσεως, γ) τὴν θέσιν τῆς δανειοδοτουμένης ἐπιχειρήσεως ἐντὸς τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας, δ) τὴν σχέσιν τῆς δανειοδοτήσεως πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἰκανότητα τῆς ἐπιχειρήσεως, ε) τὴν παρακολούθησιν τῆς πορείας τῆς ἐπιχειρήσεως μετὰ τὴν πιστοδοτήσιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς χρησιμοποίησεως ταύτης.

Τὸ θέμα τοῦ ἐλέγχου τῆς τραπεζικῶς ἀσκουμένης βιομηχανικῆς πίστεως ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐιδικῆς ρυθμίσεως καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Οὕτω ἐν

Γαλλία συνεστήθη ειδικόν πρὸς τοῦτο ὄργανον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν κατὰ τὸ 1946 γενομένην μεγάλην τραπεζιτικὴν ματερρύθμισιν δι' ἐθνικοποιήσεως τῶν μεγάλων τραπεζῶν. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐδρεύουσα παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Γαλλίας ἔχει τὰς ἐξῆς κυρίας ἀρμοδιότητας: α) συγκεντρώνει διὰ τῶν τοπικῶν Γραφείων Κινδύνων πᾶσαν πληροφορίαν περὶ πάσης πιστοδοτήσεως γενομένης ἐξ οἰασθήμοτε Τραπεζῆς εἰς οἰονδήποτε κλάδον τῆς οἰκονομίας, β) κατατάσσει τὰς πιστώσεις κατὰ κλάδους οἰκονομίας καὶ ἐπιχειρήσιν καὶ τράπεζαν καὶ μελετᾷ πάντα τὰ σχετικὰ οἰκονομικὰ στοιχεῖα, γ) διαβιβάζει πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον Πίστεως ἀρμόδιον διὰ τὸν προγραμματισμὸν τῆς ὅλης πιστωτικῆς πολιτικῆς.

Ἄλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἤδη διὰ τοῦ νόμου περὶ ὀργανώσεως τῆς πίστεως τοῦ 1934 ὑπεχρεώθησαν αἱ Τράπεζαι ν' ἀνακοινώσωσιν εἰς τὸ Κράτος τὰς παρεχομένας παρ' αὐτῶν πιστοδοτήσεις μεθ' ὅλων τῶν σχετικῶν στοιχείων.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς Ν.Σ. δὲν δύναται νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς ὀργανώσεως τῆς βιομηχανικῆς πίστεως, κατὰ πολλὰ λίαν αὐστηρὸς, κατ' ἄλλα λίαν χαλαρὸς, πάντως δ' ἐξηρητημένος ἐκ κυρίως πολιτικῶν κριτηρίων. Ἡ ἀνάγκη εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ συνοντιστιοῦ ὄργανου ἐλέγχου τῆς πίστεως εἶναι προφανής.

29. Ἡ εἰδικωτέρα ἐνίσχυσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων: Μεταξὺ τῶν εἰδικωτέρων μέτρων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν: α) τὴν προστασίαν εἰσαγωγῆς ξένων κεφαλαίων περὶ ἧς προβλέπει τὸ ἄρθρον 112 τοῦ Συντάγματος καὶ ὁ ν. 2687/1953 περὶ προστασίας καὶ ἐπενδύσεως κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ.

β) τὰς συμβάσεις τοῦ κράτους μετὰ μεγάλων διεθνῶν Ὄργανισμῶν χρηματοδοτήσεως, ὡς τῆς Διεθνούς Τραπεζῆς χρηματοδοτήσεως ἢ τοῦ Διεθνoῦς Ὄργανισμοῦ χρηματοδοτήσεως, κ.λ.π.

γ) ὡσαύτως τὰς ἐγγυήσεις τοῦ κράτους πρὸς χορήγησιν μακροπροθέσμων πιστώσεων εἰς τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν ὑπὸ ξένων κεφαλαίουχων.

δ) εἰδικὰς συμβάσεις τοῦ κράτους μετὰ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων περὶ παραχωρήσεως ὑπὸ μονοπωλιακὴν ἐκμετάλλευσιν ὠρισμένης γενικωτέρας ὠφελείας βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως π.χ. ναυπηγείων ἢ ἐθνικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν π.χ. μεταλλείων.

ε) εἰς τὰ πλαίσια τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους μεταπλευθερωτικῶς ἀναφέρεται καὶ ἡ προσπάθεια ἐνίσχυσεως τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἀποθέματος εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις ἰδίᾳ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας. Πρὸς τοῦτο διεμορφώθη δι' εἰδικῶν εὐνοϊκῶν κανόνων ὁ θεσμὸς τῶν ὁμολογιακῶν δανείων (ν.δ. 3746/1957 Ἐφ. Κ. φυλ. 173). Οὕτω ἡ ἐκδοσις ὁμολογιακῶν δανείων ὑπὸ τοῦς εἰδικoὺς ὄρους καὶ τὴν εἰδικὴν εὐνοϊκὴν μεταχείρισιν, περὶ ἧς κατωτέρω, ἐπιτρέπεται μόνον εἰς ἀνωνύμους ἐταιρείας ἢ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀσκοῦντα παραγωγικὴν δρᾶσιν οἷα καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις κοινωφελοῦς ἔργου ἢ ἐπιχειρήσεως. Προϋποθέσεις ἐκδόσεως τῶν εἰδικῶν τούτων ὁμολογιακῶν δανείων, ἅτινα δύνανται νὰ ἐκδίδωνται καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν προνομιοῦχων μετοχῶν, εἶναι ὅτι τὸ προῖον τοῦ δανείου θέλει χρησιμοποιηθῆ πρὸς χρηματοδότησιν ἔργων παραγωγικῆς καὶ

οικονομικής ανάπτυξεως ἢ διὰ συγχρονισμόν ὑφισταμένων ἐγκαταστάσεων παραγωγικῶν καὶ ὅτι ἡ ἐκδίδουσα τὸ δάνειον ἐπιχειρήσεις ἐμφανίζει τοὺς ἀναλόγους ὅρους ἀσφαλείας. Τὸ δάνειον ἐκδίδεται κατ' αἴτησιν τῆς ἐνδιαφερομένης ἐπιχειρήσεως μετ' ἔγκρισιν τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Χ.Ο.Α., ἐκτιμώμενος τὸ θέμα καὶ ἐγκρίνοντος τοὺς ὅρους τοῦ δανείου, καθορίζοντος δὲ κατὰ τὴν κρίσιν του τὴν διάρκειαν, τὸ ἐπιτόκιον, τὸν τρόπον ἐξοφλήσεως καὶ ἄλλους συμπληρωματικούς ὅρους.

Εἰς τὰ τοιαῦτα ὁμολογιακὰ δάνεια παρέχονται ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τριῶν κατηγοριῶν εἰδικαί μεταχειρίσεις ἧτοι : α) δικαίωμα ὅπως συμφωνῆται ἡ ἀπόδοσις τοῦ κεφαλαίου καὶ ἡ καταβολὴ τῶν τόκων ἢ τῶν τυχόν ὀρισθησομένων λαχνῶν κατὰ ὀρισμένους δείκτας ὡς π.χ. βάσει τῆς δραστηριότητος τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος ἢ τοῦ χρυσοῦ κ.λ.π. β) δυνατότης ἐγγυήσεως τοῦ δανείου ἐκ μέρους τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. ἢ ἄλλων Τραπεζῶν πρὸς τοῦτο καθοριζομένων καὶ γ) παρέχονται φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ εἰς τὰς προσόδους ἐκ τῶν τοκομεριδίων κ.λ.π. ἀπὸ τοῦ φόρου εἰσοδήματος, μεταβιβάσεων καὶ χαρτοσήμου. Ἄς προστεθῆ ὅτι τὸ προϊόν τῶν δανείων κατατίθεται ὑποχρεωτικῶς παρά τινι τῶν ἐν Ἑλλάδι Τραπεζῶν ἢ τῶ Ο.Χ.Ο.Α., τούτων ὑποχρεομένων νὰ παρακολουθῶσι καὶ ἐλέγχωσι τὴν διάθεσιν τοῦ προϊόντος διὰ τοὺς ἐγκριθέντας σκοποὺς κατὰ τοὺς ὅρους τῶν δανείων. Τέλος τὸ Συμβούλιον τοῦ Ο.Χ.Ο.Α. δύναται νὰ διατάσῃ περιοδικούς ἢ ἐκτάκτους ἐλέγχους τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἐκδοσάντων τοιαῦτα δάνεια πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐσόδων κ.λ.π.

στ) Δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων¹. Παρ' ἡμῖν οἱ δημοσιονομικαὶ παρεμβάσεις ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν καὶ δι' τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὰς διὰ τοῦ φόρου παρεμβάσεις. Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1949 ἤρχισαν θεσπιζόμενα τοιαῦτα μέτρα φορολογικῶν ἀνακουφίσεων διὰ τὰ κέρδη ἐκεῖνα ἅτινα διατίθενται εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις, μέτρα ἅτινα καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐπανελήφθησαν. Οὕτω :

1) Παρεχωρήθη πρόσθετον ποσοτὸν ἀποσβέσεως ἐπὶ τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων ἐπὶ κτισμάτων ἀνεγερμένων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ μηχανημάτων καὶ ἐν γένει ἐγκαταστάσεων ἢ ἐπέκτασεων ἢ βελτιώσεων τούτων (ἀ.ν. 942/1949).

2) Τὰ ποσοστὰ ταῦτα αὐξάνονται προκειμένου περὶ τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν, αἵτινες πρὸς τούτοις τυγχάνουσιν εἰδικῆς εὐνοικῆς φορολογικῆς μεταχειρίσεως πρὸς δημιουργίαν ἀποθεματικοῦ (ἀ.ν. 942/1949)².

3) Παρεχωρήθησαν ἀπαλλαγαὶ δασμολογικαὶ καθ' ἃς 1) μηχανήματα ἢ τεμάχια τούτων εἰσαγόμενα ὑπὸ βιομηχανιῶν ἢ βιοτεχνιῶν ἐπὶ σκοπῶ ἀντικαταστάσεως παλαιῶν μηχανημάτων ἢ ἐπέκτασιν ἢ βελτίωσιν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν ἢ ἴδρυσιν νέων ὑπόκεινται εἰς μειωμένον φόρον κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων (ν.δ. 1211/1949). Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη καθηργήθη διὰ τοῦ ἀ.ν. 1419/1950. Ἦδη παρεχωρήθη πλήρης δασμολογικὴ ἀτέλεια διὰ τὰ εἰσαγόμενα μηχανήματα πρὸς ἀνανέωσιν τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων (ν. 3949/1959). 11) μηχανήματα εἰσα-

1. Βλ. Ο.Ε.Ο.Σ., Mesures fiscales en faveur du développement industriel 1952. Σ. Πουλοπούλου, ο.π. cit σελ. 17 ἐπιμ.

2. Περὶ τῆς μεταχειρίσεως τῶν ἐπαρχιακῶν βιομηχανικῶν βλ. ἀνωτέρω § 14.

γόμενα υπό μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων δι' ἐγκαταστάσεις τούτων ὑπόκεινται εἰς τὸ ἡμισυ τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν φόρων ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καὶ τρίτων. Ἡ μείωσις αὕτη χορηγεῖται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν καὶ Βιομηχανίας (ἀ.ν. 1851/1951)., III) Εἰδικαὶ ἀπαλλαγαὶ εἶχον χορηγηθῆ διὰ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Δήμου Λαυρευτικῆς, καθὼς καὶ εἰς τὰς γεωργικὰς βιομηχανίας αἵτινες ἔπαυσαν ἰσχύουσαι ἀπὸ τῶν ἐτῶν 1948 καὶ 1950 ἀντιστοίχως.

4) Εἰδικὴ μεταχείρισις ἐγένετο διὰ τὴν φορολογίαν τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις I) διὰ τὴν προκύπτουσαν ὑπεραξίαν ἐκ τῆς πωλήσεως μηχανημάτων ἢ βιομηχανικῶν ἐν γένει ἐγκαταστάσεων, ἧτις δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον ἐφ' ὅσον ἤθελε χρησιμοποιηθῆ ὡς πρόσθετος ἀπόβεσις ἐτέρων μηχανημάτων ἢ ἐγκαταστάσεων (ν. 3765/1958). I) τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων προβλεπόμενα ἀνώτατα ὄρια ἀποσβέσεων προκειμένου περὶ ὠρισμένων κλάδων ἐπιχειρήσεων, βιομηχανικῶν, βιοτεχνικῶν, μεταλλευτικῶν, γεωργικῶν καὶ τεχνικῶν ἔργων αὐξάνονται κατὰ 50% καὶ ἐφ' ὅσον αἱ ἀποσβέσεις αὗται ἀναφέρονται εἰς καινουργεῖς ἐγκαταστάσεις καὶ μηχανήματα. Οἱ κλάδοι τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων θὰ καθορίζονται διὰ Β. Διαταγμάτων (ν.3765/1958). III) εἰς τὰς ἡμεδαπὰς ἐπιχειρήσεις αἵτινες ἐνεργῶσιν ἐξαγωγὰς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν, βιοτεχνικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων ἀναγνωρίζεται ἔκπτωσης ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων τῶν μέχρι ποσοστοῦ 1% ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν τούτων ἀκαθαρίστων ἐσόδων (ν. 3765 1958). IV) τέλος ἐθεσπίσθησαν εἰδικαὶ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ, εἰς τὴν φορολογίαν τοῦ εἰσοδήματος ἐπὶ σκοπῶ διευκολύνσεως τῆς δημιουργίας ἰσχυρῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων, διὰ τὴν ὑπεραξίαν τὴν προκύπτουσαν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἢ μετατροπῆς ἐταιριῶν καὶ προσωπικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπὶ σκοπῶ δημιουργίας κινητῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων (ν. δ. 4002/1959).

Πάντα τὰ φορολογικὰ ταῦτα μέτρα ὑπὲρ τῆς προωθήσεως τῶν ἐπενδύσεων εἰς βιομηχανικὰς καὶ βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν οὐσιώδη καὶ ἀποτελεσματικά.

γ) Διὰ τοῦ ν. δ. 4014 1959 ἰδρύθη νέος φορεὺς ἀναπτύξεως τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν βιομηχανίαν ἰδίᾳ διὰ τῆς ἰδρύσεως νέων βασικῶν βιομηχανιῶν, ὑπὸ τὴν μορφήν ἰδιοτύπου ἀνωνόμου ἐταιρίας. Εἰς τὸν νέον τοῦτο Ὅργανισμὸν βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως μετέχει τὸ κράτος τὸσον εἰς τὴν διοίκησιν ὅσον καὶ εἰς τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον αὐτοῦ. Πρόκειται τουτέστιν περὶ Ὁργανισμοῦ ὀργανώσεως καὶ ἐλέγχου τῆς ἐπενδύσεως εἰς τὴν βιομηχανίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

I. Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς.—1. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς κατοχῆς.—2. Ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον.

II. Ἡ ὀργάνωσις καὶ αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου.—3. Ἱστορία καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου.—4. Ἡ οἰκονομικὴ διοικήσις ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου.—5. Ἡ οἰκονομικὴ διοικήσις ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν.

III. Αἱ παρεμβατικαὶ ρυθμίσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.—6. Γενικοὶ κανόνες ρυθμίσεως εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν.—7. Τὸ σύστημα ρυθμίσεως τῶν εἰσαγωγῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1953.—8. Τὸ ἰσχύον σύστημα ρυθμίσεως τῶν εἰσαγωγῶν.—9. Ἡ ρύθμισις τῶν ἐξαγωγῶν.

IV. Αἱ παρεμβατικαὶ ρυθμίσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου.—10. Οἱ περιορισμοὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου γενικῶς.—11. Ἡ ρύθμισις τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν.—12. Ὁ ἀγορανομικὸς Κώδιξ.—13. Ρέθυμισις τῆς ἐμπορίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων.—14. Ἡ παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν διὰ τῶν κρατικῶν διανομῶν.—15. Εἰδικαὶ ρυθμίσεις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὸ ὀργανισμῶν.

V. Ρύθμισις τῶν ἐμπορικῶν ἐπαγγελμάτων.—16. Οἱ μεστῖται ἀστικῶν συμβάσεων.—17. Μεστῖται ἐγχωρίων προϊόντων.—18. Οἱ ἀντιπρόσωποι εἰσαγωγῶν.—19. Οἱ ἐξαγωγεῖς ἐγχωρίων προϊόντων.—20. Πωληταὶ λιανικῶς σιγαρέττων κ.λ.π.

Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς.

1. Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς κατοχῆς: Α'. Ὁ 19ος αἰὼν διέρρευσε ἀνευ ἀμέσου παρεμβάσεως τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἐμπορίου, ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου ἠκολούθησε τὴν ὅλην βραδυτάτην ἐξέλιξιν τῆς ἔθνικης οἰκονομίας, τελούσαν ὡς ἐλέχθη εἰς κατάστασιν ὑποαναπτύξεως καὶ στενότητα πῶρων καὶ μέσων. Τρεῖς ἐν τούτοις παράγοντες, πηγάζοντες ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κρατικῆς μερίμνης διὰ τὴν ἔθνικὴν καθόλου οἰκονομίαν, ἐπηρέασαν εἰδικώτερον τὴν ἐμπορικὴν οἰκονομίαν. Ἦσαν δὲ οὗτοι α) ἡ ἐλάχιστη ἐκτέλεσις ὀρισμένων ἔργων ὑποδομῆς, συγκοινωνιακῶν, κοινῆς ὠφελείας κ.λ.π. δι' ὧν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐτίθεντο αἱ προϋποθέσεις τῆς εὐρύτερας ἐμπορικῆς κυκλοφορίας καὶ τῶν συναλλαγῶν, β) ἡ διαρρύθμισις τοῦ δασμολογίου, δι' οὗ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπροστατεύετο ἡ ἐσωτερικὴ παραγωγή καὶ διηκολύνετο ἡ ἐξαγωγή τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, γ) τὰ δημοσιονομικὰ μέτρα, ὡς ὁ ἐξωτερικὸς δανεισμός, αἱ νομισματικαὶ διαρρυθμίσεις κ.λ.π. δι' ὧν ἐπηρεάζετο ἡ ὅλη οἰκονομικὴ δραστηριότης ἅμα καὶ ἡ ἐμπορικὴ πρωτίστως.

Οὕτω κατὰ τὰ ἔτη 1882—1885 προωθοῦνται τὰ πρῶτα μεγάλα ἔργα ὁδοποιίας, συγκοινωνιῶν καὶ ναυσιπλοίας, ἐπίσης δὲ καὶ τινὰ ἔργα λιμενικὰ καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς γῆς. Πρὸς τούτοις κατὰ τὴν αὐτὴν ὡσαύτως περίοδον ὑπὸ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, καταρτίζεται νέον δασμολόγιον. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ περίπου ἔτη, 1884—1890 συνάπτονται τὰ μεγάλα εἰς χρυσὸν δάνεια δι' ὧν κατέστη δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις τῶν

μεγάλων συγκοινωνιακῶν καὶ ἄλλων ἔργων, ὡς Ἰσθμοῦ κ.λ.π. Τέλος κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἤρχισεν ἡ συστηματικὴ κρατικὴ ἐμπορικὴ πολιτικὴ διὰ συνάνεως ἐμπορικῶν συμβάσεων μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν βάσει τῆς ρήτηρας τοῦ πλέον εὐνοουμένου κράτους, δι' ὧν ἐπετυγχάνετο ἡ τοποθέτησις τῶν ἑλληνικῶν πολυτίμων γεωργικῶν προϊόντων εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ παρεμβολὴ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἔτους 1893 καὶ ἡ πτώσις τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος δημιουργοῦσι γενικωτέραν κρίσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ἣς ἐξέρχεται ἡ χώρα διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Διεθνoῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου. Ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν τούτου διὰ τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν κατεῦθυνσιν τὸ νόμισμα καὶ ἐκείθεν ἡ ὅλη οἰκονομία ἀνακτῶσι τὴν ἰσορροπίαν αὐτῶν. Ἡ ἀνοδος αὐτῆ τῆς ἐμπορικῆς ζωῆς συνεχίζεται, βελτιοῦται ἡ θέσις τῶν δύο κυρίων ἑλληνικῶν προϊόντων σταφίδος καὶ οἴνου, ἀρχίζουσι δὲ νὰ ἀυξάνωνται αἰσθητῶς τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα¹.

Β'. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομίας ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς συνεχίζεται καὶ κατὰ τὴν πρώτῃν δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος². Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην δὲν ἀναφέρονται κρατικαὶ παρεμβάσεις. Ἡ ἐκδήλωσις ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς περιόδου ταύτης τοῦ Ἀνορθωτικοῦ Κινήματος βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς δραστηριότητος. Παραλλήλως καὶ ἡ καλὴ δημοσιονομικὴ διαχείρισις ὑπὸ τῶν Δ.Ε.Ο. καὶ ἡ προστασία τῆς πιστωτικῆς κυκλοφορίας δι' αὐτοῦ συνετέλεσαν εἰς τὴν διατήρησιν σταθερῶν προϋποθέσεων οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Ἐτι περισσότερον ἐπιβοηθεῖ τὴν ἐξέλιξιν ταύτην ἡ πρώτῃ Κυβέρνησις Βενιζέλου, τὸ παρ' αὐτῆς συναφθὲν μέγα ἐξωτερικόν δάνειον, ἡ ἰσοτιμία τοῦ συναλλάγματος καὶ ἡ ἐπάρκεια τῶν δημοσίων ἐσόδων. Ἡ μετ' ὀλίγον κατὰ τὰ ἔτη 1912—1913 ἀπελευθέρωσις τῶν νέων χωρῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπαύξησιν τοῦ ἐλλειμμάτου τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, λόγῳ τῆς ἀνάγκης νῆξιμῶν εἰσαγωγῶν κατόπιν τοῦ ὑπερδιπλασιασμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ νομοθεσία ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων, ἡ ἴδρυσις Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, αἱ μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ δασμολόγιον καὶ τὴν φορολογίαν συμβάλουσι καὶ πάλιν ἐμμέσως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου. Ὡσαύτως νέα μεγάλα ἔργα συγκοινωνίας ἴδια σιδηροδρόμων, λιμένων καὶ κοινῆς ὠφελείας καὶ ἡ ἐγκαινιάσις τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀκτημόνων συμβάλλουσιν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ὡσαύτως τὰ δημοσιονομικὰ μέτρα διὰ τῆς διαχείρισεως τοῦ χαρτονομίσματος,

1. Ἐξέλιξις Ἐμπορικοῦ Ἰσοζυγίου κατὰ τὴν περίοδον 1890—1900 :

Ἔτος	Ἀξία Εἰσαγ. (χλ.δρχ.)	Ἀξ. Ἐξαγ.	Ἀναλ. Ἐξαγ. ἐπὶ Εἰσ. %
1890	120,8	95,7	79,31
1892	119,3	82,2	68,95
1893	91,5	88	96,23
1894	109,9	74,2	67,56
1895	107,9	73,10	72,81
1897	116,3	81,7	70,22
1898	138,2	82,2	63,81
1899	131,2	93,8	71,46
1900	131,4	102,7	78,90

2. Ἐξέλιξις ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου κατὰ τὴν περίοδον 1900—1910

Ἔτος	Ἀξ. Εἰσαγ.	Ἀξ. Ἐξαγωγ.	Ἀναλογ. ο)ο
1901	140,506	93,994	69,90
1902	137,229	79,663	58,05
1903	137,494	85,924	62,49
1904	197,016	90,570	66,10
1905	141,756	83,691	59,04
1906	144,636	123,526	85,40
1907	149,068	117,620	78,90
1908	154,633	110,713	71,60
1909	137,540	101,687	73,93
1910	160,536	144,571	90,05

τακτοποιήσεως τῶν ἐξωτερικῶν δανείων καὶ τῆς καλύψεως τῶν πολεμικῶν δαπανῶν¹. Ἐν τούτοις τὸ ἀνοιγμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου διαρκῶς διευρυνόμενον μαρτυρεῖ ὅτι τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον λειτουργεῖ εἰς βάρος τῆς ὀρθῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Γ'. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιτείνεται κατ' ὄλην τὴν ἐπακολουθήσαντα περίοδον τοῦ α'. παγκοσμίου πολέμου, μολοντί παραλλήλως διαπιστοῦται οὐσιώδης αὔξησης τῶν ἐξαγωγῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐμπορίῳ ἀρχίζει τὸ πρῶτον νὰ δημιουργηθῆται ἡ μαύρη ἀγορὰ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν πρώτης ἀνάγκης ἧτις ἐπιτείνει τὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν καὶ τὴν ἀπόκρυψιν τῶν ἀγαθῶν. Ἡ κατάστασις ἀπαιτεῖ πλέον τὴν εὐθέως παρέμβασιν τοῦ κράτους εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐπὶ σκοπῷ πρωτίστως ἐξασφαλίσεως τοῦ ἐπιστισμοῦ τῆς χώρας. Διὰ τοῦ ν. 702/1916 ἱδρύεται Ἐπιτροπὴ Προμηθειῶν καὶ Διανομῶν Τροφίμων καὶ τὸ Ἀνώτερον Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον ἐπιστισμοῦ, συλλογικὰ ὄργανα κρατικά εἰς ἃ μετέχουν καὶ ἐκπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν ἐμπορικῶν καὶ καταναλωτικῶν τάξεων, ὡς καὶ τῶν τραπεζιτικῶν ὀργανισμῶν. Τὰ ὄργανα ταῦτα ἐπικρατοῦσιν με εὐρυτάτας ἐξουσίας προμηθειῶν καὶ διανομῶν ἀγαθῶν, διατιμήσεων καὶ ἐπιτάξεων, περιορισμῶν ἐξαγωγῶν κ.λ.π. Τὰ ὄργανα ταῦτα ἐξελλίχθησαν μετὰ ταῦτα εἰς τὸ διὰ τοῦ ν.δ. 11-12-1917 ἱδρυθέν Ὑπουργεῖον Ἐπιστισμοῦ. Βραδύτερον ὁ παρεμβατισμὸς εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ ἰδίαν τὴν ἐμπορίαν ἐγενετώθη διὰ τοῦ ν. 1252/1918 δι' οὗ ὑπῆχθησαν ὑπὸ τὸν κρατικὸν ἔλεγχον ἡ ὅλη παραγωγή καὶ ἡ κυκλοφορία τῶν ἀγαθῶν ἰδίᾳ τροφίμων, εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, πρώτων ὑλῶν καὶ καυσίμων, τῆς ἐμπορίας τούτων ὑπαχθεῖσι εἰς προηγουμένην τῆς διοικήσεως ἀδειαν².

Δ'. Τὰ ἔτη 1918-1922 ὑπῆρξαν ἔτη οἰκονομικῆς καταστροφῆς τῆς χώρας, ὑπὸ τὴν διαρκῆ ἐλάττωσιν τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος, τῶν πολεμικῶν δαπάνων καὶ τελικῶς τὴν στρατιωτικὴν καταστροφὴν, ἧς ἐπηκολούθησεν ἡ εἰσροὴ εἰς τὴν χώραν πληθυσμοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ τὸ ἐμπόριον ἤρχισαν ν' ἀναξωργοῦνται πάλιν περὶ τὸ τέλος 1923 μετὰ τὴν ὑπογραφήν διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάνης τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας εἰρήνης. Εἰς τὴν ἀναβίωσιν τῆς ἐμπορικῆς ζωῆς πολὺ συνέβαλεν ἡ ἐπακολουθήσασα προσωρινὴ ἀποκατάστασις. Ἄλλ' αἱ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1922 πολιτικαὶ καὶ πολιτειακαὶ ἀνωμαλίαι ἠμπτόδιον τὴν ἀνάληψιν ὑπὸ τοῦ κράτους σοβαρῶς καὶ συνεποῦς παρεμβατικῆς πολιτικῆς ὡς ἦτο τότε ἐνδεδειγμένον. Ἡ ἴδρυσις ὁμῶς τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ νομισματικὴ σταθεροποίησις τοῦ 1927 συμβάλλουν εἰς τὴν οἰκονομικὴν σταθερότητα καὶ περαιτέρω τὴν πρόοδον τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν. Τὰ ἀποθέματα τοῦ συναλλάγματος αὐξάνουσι ὡς καὶ τὰ δημόσια ἔσοδα, ἄλλ' αἱ ἐξαγωγαὶ ἐπίσης αὐξάνουσι καὶ πάλιν. Μεγάλαια παραγωγικὰ καὶ ἐγχειροβελτιωτικὰ ἔργα ἐκτελοῦνται. Οὕτω ἡ ἐπέλθοῦσα κατὰ τὸ ἔτος 1929 παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις εὐρίσκει τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ ἐμπόριον σχετικῶς ἰσχυρὰ ὥστε νὰ μὴ καμφθῶσι, καίτοι δὲν ἐλήφθησαν μέχρι τοῦ 1932 οὐσιώδη παρεμβατικὰ μέτρα τοῦ Κράτους.

1. Ἐξέλιξις ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου 1910-1914 :

Ἔτος	Ἄξις Εἰσαγ.	Ἄξ. Ἐξαγ.	Ἀναγλυ. ο)ο
1910	160,536	144,571	90,05
1911	173,617	140,903	81,21
1912	157,657	146,163	92,71
1913	177,933	119,001	66,88
1914	318,846	178,564	56,00

2. Ἐξέλιξις ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου 1914-1922 :

Ἔτος	Ἄξ. Εἰσαγ.	Ἄξ. Ἐξαγ.
1914	318,846	178,564
1915	289,390	218,356
1916	399,439	154,842
1917	233,075	112,826
1918	733,907	296,860
1919	1,552,159	764,202
1920	2,177,530	686,311
1921	1,725,605	947,729
1922	3,085,475	2,485,080

Ε'. 1) Καί πάλιν τό παρατηρήθην καί προηγουμένως μειουέκτημα τῆς μή ἐγκαίροι διεφυλάξεως τῶν συναλλαγματικῶν μας ἀποθεμάτων καί ἡ ἐκείθεν δημιουργία μεγάλων ἀποθεμάτων ἀγαθῶν ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἐκτάσεως ἤν προσέλαβε καί παρ' ἡμῶν ἡ οικονομική κρίσις, ἣν ἐπέτεινεν ἡ κατά τό ἔτος 1932 ἐγκατάλειψις ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας τῆς χρυσῆς βάσεως, πρὸς τό νόμισμα τῆς ὁποίας ἦτο σταθεροποιημένον τό ἴδιόν μας νόμισμα. Τότε πλέον ἐξεστρίσθησαν τά μέτρα τῆς ἀπαγορεύσεως ἐξαγωγῆς συναλλάγματος (ν. 5406/1932). Συνέπειαι τῶν μέτρων ἐπεράσθησαν τό ἐμπόριον ἤσαν ἡ πώλησις συναλλάγματος τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος δι' εἰσαγωγᾶς κατόπιν κρίσεως περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσαγωγῆς, ἡ ὑψώσις τοῦ προεσφλητικοῦ τόκου καί ὁ περιορισμός τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας. Συμπληρωματικόν μέτρον, κατόπιν τῆς περιελεύσεως τοῦ μονοπωλίου συναλλάγματος τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος καί τῶν περιορισμῶν εἰς τὴν διάθεσιν τούτου ὑπῆρξε τό διὰ τοῦ ν. 5422/1932 θεσπισθῆν ἐμπόριον χρεωστάσιον, καθ' ὃ πᾶσαι αἱ ληξιπρόθεσμοι ὑποχρεώσεις ἑλλήνων ἐμπόρων ἐξ ἐμπορικῶν ὀφειλῶν εἰς τό ἐξωτερικόν ἠδύνατο νά ἐξοφληθῶσι διὰ καταβολῶν καθ' ἐξάμηνον εἰς ποσοστόν 10% τούτων κ.λ.π.

2) Οὕτω τό ἐσωτερικόν καί ἐξωτερικόν ἐμπόριον ὑπῆχθη περαιτέρω ὑπό ρυθμιστικῶν καθιστώσων ἔχον ἐν περιλήψει οὕτω (ν. 5422/1932, 5426/1932): α) Παρεσχέθη ἐξουσιοδότησις εἰς τὴν δικίησιν ὅπως διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Ἑθνικῆς Οἰκονομίας καί Οἰκονομικῶν ἐπιβάλλη τὴν πληρῆ ἀπαγόρευσιν ἢ τὸν περιορισμὸν τῶν εἰσαγωγῶν ἢ τὴν ἀύξησιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν. Βάσει τῆς ἐξουσιοδοτήσεως ταύτης καθωρίζοντο κατὰ ἐξάμηνον αἱ εἰσακτεαί ποσότητες ἀγαθῶν κατὰ εἶδη, τοῦ περιορισμοῦ κυμαίνομένου ἀπὸ 0—90%, βάσει τῆς κατὰ τό 1931 εἰσχεθίστης ποσότητος. Αἱ εἰσακτεαί ποσότητες κατενέμοντο περαιτέρω κατὰ Ἐπιμελητήρια ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς κατανομῶν, τελούσης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐμπ. καί Βιομ. Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, μετεχόντων διοικητικῶν λειτουργῶν καί ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων. Περαιτέρω ἕκαστον Ἐπιμελητήριο διὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ κατένειμε τὰς εἰσακτεὰς ποσότητας κατὰ εἰσαγωγεῖς. Παραλλήλως ὑψώθησαν καί οἱ τελωνειακοὶ δασμοὶ μέσω ὑψώσεως τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς. Τὸ σύστημα ὅμως τοῦτο εἶχε τὸ μειουέκτημα τῆς ἀκαμψίας διότι ἐστηρίζετο κυρίως ἐπὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ μὴ ὑποκειμένων εἰς περιορισμὸν εἰσαγωγῆς ἀγαθῶν καί τῶν ὑπὸ ποσότητασι τοιούτων, χωρὶς πρὸς τοῦτο νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ τρόπος τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀγαθῶν. Οὕτω δι' ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καί Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἔτους 1935 καθωρίσθη διαφόρος τὸ σύστημα τῶν περιορισμῶν τῶν εἰσαγωγῶν.

Κατὰ τό νέον τοῦτο σύστημα τὰ ἐμπορεύματα κατατάσσονται εἰς τέσσαρας πίνακας: τῶν ἐλευθέρων ἄνευ περιορισμῶν, τῶν κατόπιν ἐιδικῆς ἀδείας εἰσαγομένων, τῶν ὑποκειμένων εἰς ποσοστόσεις καί ἐκείνων ὧν ἀπηγορεύετο ἡ εἰσαγωγή. Ἄλλ' ἡ λειτουργία ἐκάστου τῶν πινάκων τούτων ἦτο συνδεδεασμένη πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ τρόπου τῆς εἰσαγωγῆς ἢτοι ἔαν θά εἰσῆγοντο, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἢ διὰ συναλλάγματος, οὕτω δὲ τὰ ἐμπορεύματα κατατάσσοντο εἰς 9 πίνακας. Οἱ πίνακες οὗτοι ἦσαν οἱ ἐξῆς: α) Ἐμπορεύματα εἰσαγωγῆς ἐλευθέρως διὰ συναλλαγματικοῦ διακανονισμοῦ μέσω τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἢ τῶν ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν. Ὁ διακανονισμὸς γίνεται δι' ἐλευθέρου συναλλάγματος, ἡ μέσω κληρικῆς ἐφ' ὅσον μετὰ τῆς χώρας τῆς προελεύσεως ὑπάρχει κληρικὴ ἢ δι' ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὑπουργικὴ ἔγκρισις τοιαύτης ἰδιωτικῆς ἀνταλλαγῆς μετὰ τῆς χώρας προελεύσεως (κυρίως, τρόφιμα, δέρματα, φάρμακα, καύσιμα). β) Ἐμπορεύματα εἰσαγωγῆς ἐλευθέρως ὑπὸ τὸν ὅρον ἀνταλλαγῆς, ἢτοι ἐφ' ὅσον μετὰ τῆς χώρας προελεύσεως ὑπάρχει ἐγκεκριμένον κληρικὴ ἢ ἰδιωτικὴ ἀνταλλαγῆ ἢ καί δι' ἐλευθέρου συναλλάγματος ἔαν τό ἐμπόριον μας ἰσοζύγιον πρὸς τὴν χώραν εἶναι ἐνεργητικόν (κυρίως προϊόντα κοινῆς χρήσεως ὡς ἐνδύματα, ὑποδήματα κ.λ.π. ἐπὶ σκοπῷ διευκολύνσεως τῶν ἐξαγωγῶν μας εἰς χώρας αἰτίνας πάντοτε εἰσηγῶν τὰ ἐμπορεύματα μας). γ) Ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα κατὰ περιορισμὸν ποσότητος δι' ἀδείας εἰσαγωγῆς βάσει δυναμικότητος διὰ διακανονισμοῦ δι' ἐλευθέρου συναλλάγματος ἢ κληρικῆς κ.λ.π. (κυρίως ὑπὸ περιορισμὸν ἐμπορεύματα λόγῳ ἐγχωρίου παραγωγῆς ἢ ὡς πολυτελεῖ κ.λ.π.) δ) Ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα δι' ἐιδικῆς προσωπικῆς ἀδείας διὰ οἰουδήποτε διακανονισμοῦ (ὄλως ἐιδικῆς χρήσεως εἶδη). ε) Ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα κατὰ περιορισμὸν ἀξίας δι' ἀδείας εἰσαγωγῆς βάσει δυναμικότητος καί διὰ οἰουδήποτε διακανονισμοῦ (ἐμπόρευματα ἐσωτερικῆς παραγωγῆς ἢ πολυτελεῖ κ.λ.π.) στ) Ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα κατὰ περιορισμὸν ποσοῦ ἢ ἀξίας διὰ διακανονισμοῦ μόνον μέσω ἀνταλλαγῆς (κληρικῆς ἢ ἰδιωτικῆς) ἢ ἐνεργητικοῦ ἰσοζυγίου (ὁμοίως ὡς ἄνω). ζ) Ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα κατὰ περιορισμὸν ὡς πρὸς τό ποσὸν δι' ὁ ὅμως ἐπιτρέπεται ὑπέρβασις τῆς δυναμικότητος ἐφ' ὅσον ἡ εἰσαγωγή ἐνεργηθῇ ἐπ' ἀνταλλαγῇ (κληρικῆς ἢ ἰδιωτικῆς, ἐνεργητικῶν ὑπόλοιπων) (εἶδη γεωργικὰ καί βιομηχανικὰ ὑπὸν περιορισμὸν η) Ἐμπορεύματα ὧν ἡ εἰσαγωγή ἀπαγορεύεται (πολυτελεῖ ἢ κυρίως ἑλληνικῆς παραγωγῆς). θ) Ἐμπορεύματα ὧν ἡ εἰσαγωγή εἶναι περιωρισμένη κατὰ ποσὸν ἢ ἀξίαν ἢ εἶναι ἐλευθέρως ὧν ὅμως ἡ εἰσαγωγή δύναται

νά ενεργηθῆ ἀποκλειστικῶς ἐκ χώρας μεθ' ἧς ἡ Ἑλλάς ἔχει κληρινγκ διαρκῶς ἐνεργητικῶς ὑπολοίπου (ἐπὶ σκοπῷ εἰσπράξεως τῆς διαφορᾶς τοῦ κληρινγκ) ¹.

Οἱ πίνακες οὗτοι ὑπῆρξαν μέχρι τέλους 1939 ἐπανειλημμένως ἀνακατατάξεις καὶ τροποποιήσεις τῆ συμπληρώσεως. Οἱ περιορισμοὶ οὗτοι συνεπληροῦντο διὰ τῆς ὑποχρεώσεως τῶν εἰσαγωγῶν ὅπως ἐντὸς τακτικῆς προθεσμίας παραλαμβάνωσι τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα τῶν ἐπὶ ποιῆ αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγικῶν τελῶν, τοῦτο δὲ ἐπὶ σκοπῷ μὴ σχηματισμοῦ ἐμπορικῶν ἀποθεμάτων εἰς βέρος τοῦ συναλλαγματικῆ ἀπτεθῆμετος. Τὸ δὸν σύστημα καταδεικνύει πράγματι προσπάθειαν ἐλλόγου προσαρμογῆς τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῶσον πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς διαφυλάξεως τοῦ συναλλάγματος, διὰ τοῦ ἔνδεδειγμένου περιορισμοῦ τῶν καταναλώσεων, ὅσον καὶ κατὰ συνδυασμὸν προστασίας τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν, ἀλλὰ καὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῆς ὑμώσεως τῶν τιμῶν ἐν τῷ ἔσωτερικῷ. Ἐν τούτοις ἐπεκρίθη τὸ σύστημα τοῦτο ὅτι κατ' οὐσίαν εἰς οὐδὲν κατέληξε διότι ἐλάχιστα συνέβαλεν εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐξαγωγῆς συναλλάγματος καὶ μόνον τροχοπέδη ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν τοῦ ἐμπορίου.

3) Τὸ προδιαληφθὲν σύστημα, ἐπιδιδόμενον κυρίως ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ ποσοτήσεων κατὰ εἶδη τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων, αἵτινες ἀντεστοίχουν εἰς κατανομήσας δυναμικότητας τῶν εἰσαγωγῶν, ὠδήγησεν ἀναγκαστικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν μονοπωλιακῶν ἐνώσεων μεταξὺ τῶν εἰσαγωγῶν τοῦ εἶδους ἄφου αἱ κατανομαὶ ἐνεργοῦντο βάσει τῶν κατὰ τὰ προηγούμενα εἶδη ὑπαρχόντων εἰσαγωγῶν. Τοιαῦτα Ἐνώσεις Εἰσαγωγῶν ἐπέτραπῆ διὰ νόμου (1960/1939) ὅπως Ἰδρυθῶσι δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπ. Ἐθν. Οἰκονομίας, ὡς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικῶς δικαίου εἰς ἃ συμμετεῖχον πάντες οἱ κατ' ἐπάγγελμα εἰσαγωγεῖς τοῦ εἶδους, ἐπὶ σκοπῷ μονοπωλιακῆς εἰσαγωγῆς ὠρισμένου ἐμπορεύματος ἀπαγορευμένης πώσεως εἰσαγωγῆς τοῦ εἶδους τούτου ὑπὸ τρίτων. Ἡ συμμετοχὴ ἡδύνατο νὰ ἐξαναγκασθῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ. Κεφάλαια τῆς Ἐνώσεως ἦσαν χρηματικῆ καθόλου ἑκάστου μέλους ἀναλόγως τῆς προηγούμενης εἰσαγωγικῆς του ἱκανότητος, βάσει δὲ τοῦ ποσοῦ τῆς καταβολῆς καθωρίζετο καὶ τὸ ποσοστὸν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν κατονομην ². Διακοῦντο ὑπὸ Συμβουλίου ἐκ μελῶν τῆς ἐνώσεως παρ' ᾧ ὠρίζετο ἕκαστὸν τοῦ Ὑπουργοῦ Κυβερνητικῶς Ἐπίτροπος. Αἱ ἀποφάσεις ἀγορῶν ἐνεργοῦμεναι δι' ἀνοικτῶν μειοδοτικῶν διαγωνισμῶν ὑπέκειντο εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ Ὑπ. Ἐθν. Οἰκονομίας. Ἡ Ἐνωσις ἤδρευεν εἰς Πειραιᾷ καὶ κατένειμε: τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα εἰς τὰ μέλη τῆς καθ' ὅλην τὴν χώραν.

4) Τὸν παρεμβετισμὸν τοῦ κράτους εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον προέβλεπε τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ὁ ἀν.ν. 4—3—1936, καθ' ὃν ἡ ἐξαγωγή ὠρισμένων ἐγχωρίων προϊόντων ἡδύνατο νὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ χορηγήσεως διοικητικῆς ἀδείας ³, ἐφ' ὅσον ἰδίᾳ τὸ ἐμπόρευμα θεωρεῖται ἀναγκασιότερον διὰ τὴν ἔσωτερικὴν κατανάλωσιν. Ἐτέρον μέτρον ἦτο καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐπανεξαγωγῆς παντὸς εἰσαχθέντος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορεύματος ἢ τελούστος ὑπὸ διαμετακόμισιν ἢ εἰς τὰς ἐλευθέρους ζώνας. Ἡ ἐπανεξαγωγή ἡδύνατο νὰ ἐπιτραπῆ μόνον κατόπι ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

5) Διὰ τοῦ ν. 1960/1939 παρεσχέθη ἐξουσιοδότησις εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν ὅπως διὰ κανονιστικῶν αὐτῶν πράξεων ἐπιβάλλωσιν ἐπιφορὰς ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἢ ἐξαγομένων προϊόντων κατὰ εἶδη αὐτῶν βάσει τῆς ἀξίας ἢ τοῦ βάρους αὐτῶν, περιερχομένου τοῦ ἐσόδου τούτου εἰς τὸ Δημόσιον. Εἰς τὰ μέτρα ταῦτα δέον νὰ προστεθῶσι καὶ τ' ἀναφερόμενα εἰς τὸν διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ δασμολογίου περιορισμὸν τῶν εἰσαγωγῶν ὅστις τότε ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν τῶν ἄλλων χωρῶν εἰς ἀποδοχὴν ἐννοσικῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων ⁴. Τοιοῦτρόπως αἱ ἐμπορικαὶ συμβάσεις ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν ἀναπροσαρμογὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπετέλεσαν τὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν περαιτέρω ἀφαρμογὴν τῶν συμβάσεων ἀνταλλαγῶν.

6) Ἡ ὑπαγωγή τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ὑπὸ τὸν κρατικὸν παρεμβατισμὸν καὶ ἡ διάθεσις τοῦ συναλλάγματος ὑπὸ τὸν κρατικὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους καὶ ἡ κατὰ συνέπειαν ἀνάγκη εἰδικωτέρας προστασίας τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου ὑπῆρξαν ἀπὸ κοινοῦ αἰτίαι αἵτινες ἔχουν τὴν συνέπειαν τῆς ὑποκαταστάσεως κατὰ μέγα μέρος τῶν ἐλευθέρων ἐξωτερικῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν δι' ἀνταλλαγῶν ἐμπορικῶν συναπτομένων ἐπ' εὐθείας μετ' ἄλλων κρατῶν. Εἰδικώτερον αἱ συμβάσεις ἀνταλλαγῶν διακρίνονται εἰς κρατικὰς συμβάσεις ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν, εἰς συμβάσεις ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν καὶ συμφωνίας συμψηφισμοῦ.

1. Βλ. Κ. Ἀρόνη, *Εἰσαγωγικοὶ Πίνακες 1939*

2. Ἰδρυθῆσαν Ἐνώσεις Ὀσπρίων, Ὀρύζης, Καφῆ, Ζαχαρώσεως, Βασιλάου, Γαλακτομάκων, Φαρμάκων, καὶ τινες ἄλλαι.

3. Ὡσαύτως καὶ ν. 107/1936 καὶ 637/1937.

4. Διὰ τοῦ ν. 5312/1932 ἐδρακαπλασιάσθησαν οἱ δασμοί.

ΑΙ κρατικά συμβάσεις έμπορικῶν ἀνταλλαγῶν (clearing officiel) ἔχουσι περιεχόμενον τὴν μεταξύ τῶν συμβαλλομένων κρατῶν συμφωνίαν περὶ ἀμοιβαίων εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, καθοριζομένων κατὰ εἶδος καὶ ἀξίαν ὥστε τελικῶς νὰ ἐπέρχεται πλήρης συμψηφισμὸς τῶν έμπορικῶν τούτων ἀνταλλαγῶν ἄνευ καταβλήτης ὑπὸ τῶν μερῶν συναλλάγματος. Ἡ συμφωνία περιλαμβάνει καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν προθεσμίων τῶν ἐκάστοτε μεταβιβάσεων τῶν αγαθῶν ὡς καὶ τὴν ἀγοραίαν τιμὴν τούτων. Ἐντὸς τῶν οὕτω ὀριζομένων διὰ τῆς συμφωνίας ἀνταλλαγῆς κανόνων διεξάγεται περαιτέρω ἡ συναλλαγή τοῦ ἰδιωτικοῦ ἔμπορίου τῶν δύο συμβληθέντων κρατῶν. Ἡ σύμβασις ἀνταλλαγῆς δύναται νὰ εἶναι εἴτε ὀλοκληρωτικὴ, καλύπτουσα τὸ σύνολον τῶν μεταξύ τῶν συμβληθέντων κρατῶν συναλλαγῶν τῆς ἔμπορίας των εἴτε μερικὴ, καλύπτουσα μέρος μόνον αὐτῶν, τοῦ ὑπολοίπου δυναμένου νὰ διεξάγεται διὰ χορηγήσεως συναλλάγματος ἢ ἄλλως.

Αἱ κρατικαὶ συμφωνίαι συμψηφισμῶν ἀποτελοῦσι διάφορον ρύθμισιν τῆς αὐτῆς βάσεως πρὸς τὴν κατ' ἀνταλλαγὴν ἐνεργεσίαν τῶν ἔμπορικῶν συναλλαγῶν μεταξύ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἔμπορίου τῶν συμβαλλομένων κρατῶν. Διάφορον καθ' ὅτι ἡ ὅλη ἀνταλλαγή καθορίζεται ἐκ τῶν προτέρων κατ' ἀξίαν λογιστικοῦ συμψηφισμοῦ οὕτως ὥστε ὁ συμψηφισμὸς εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τὴν οὕτω ἐξελισσομένην δι' ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ ὑπολοίπου ἔμπορος, ἔχει δικαίωμα ἰκανοποιήσεως ἐκ τοῦ ἐκάστοτε ἐνεργητικοῦ ὑπολοίπου τῆς χώρας του, τούτου δὲ μὴ ὑπάρχοντος ὑποχρεοῦται ν' ἀναμένῃ τὴν ἰκανοποίησίν του, ζημιούμενος οὕτω κατὰ τὸν ἐν τῷ μεταξύ χρόνον διὰ τῆς στερήσεως τοῦ κεφαλαίου του καὶ τῶν τόκων αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ διὰ τῆς διαφοράς ἐκ τῆς ἐν τῷ μεταξύ ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος. Δι' ὃ καὶ ἐθεσπίσθησαν διάφοροι μέθοδοι προστασίας τοῦ συναλλαγέντος.

Ἡ διὰ τῶν κρατικῶν συμψηφιστικῶν συμβάσεων δημιουργία ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων παρασπένδοντα πολλάκις ἐπὶ μακρῶν ἀχρησιμοποίητων εἰς βάρος τοῦ ἔμπορίου τῆς χώρας ὠδήγησεν εἰς τὴν συμπεριληψὴν εἰς τὴν συμφωνίαν καὶ τρίτου ἢ περισσοτέρων κρατῶν δημιουργηθεῖσων οὕτω τῶν λεγομένων Τριγωνικῶν ἢ Πολυμερῶν συμψηφιστικῶν συμφωνιῶν. Δυνάμει τούτων τὸ ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον τῆς Α' χώρας εἰς βάρος τῆς Β' χώρας μεταβιβάζεται εἰς τὴν Γ' χώραν εἰσαγούσαν ἐκ τῆς Α' χώρας τ' ἀναγκαίουτα εἰς αὐτὴν ἔμπορεύματα ἐξάγουσαν δὲ ἀντιπολίχως εἰς τὴν Β' χώραν τ' ἀναγκαίουτα εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην χώραν ἔναντι παρ' αὐτῆς ἐξαγωγῆς εἰς μίαν τῶν δύο ἄλλων χωρῶν τῶν ἀναγκαίουτων εἰς αὐτὰς ἔμπορευμάτων.

Τέλος τὰ μειονεκτήματα τῶν συμφωνιῶν συμψηφισμοῦ ὠδήγησαν εἰς τὰς ἰδιωτικὰς συμφωνίας ἀνταλλαγῶν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ κράτους (clearing privé). Ἀποτελοῦσιν αὐταὶ ἔμπορικὰς συμφωνίας ἀνταλλαγῶν, ἄνευ παρεμβολῆς συναλλάγματος, μεταξύ τῶν ἰδιωτῶν ἔμπόρων δύο κρατῶν, αἰτινες ἀπεδείχθησαν λίαν ἐπωφελεῖς καὶ συνέβαλον πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τοῦ ἔμπορίου.

Ἐνδιαφέρουσαι εἶναι καὶ αἱ εἰδικαὶ συμφωνίαι συμψηφισμοῦ, ὡς αἱ τότε συναφθεῖσαι τουριστικαὶ ἰδιωτικαὶ ἀνταλλαγαί.

Βάσει τῆς πολιτικῆς αὐτῆς κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ 1932 μέχρι 1935 καθηρτίσθησαν συμβάσεις ἀνταλλαγῶν κρατικά ἢ ἰδιωτικά καὶ συμψηφισμῶν μετὰ 34 χωρῶν¹.

7) Ὁ ἔλεγχος τοῦ συναλλάγματος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου ἀναγκαιῶς συνδυάζεται πρὸς ἔλεγχον τῶν τιμολογίων ἐπὶ σκοπῷ ὅπως προληφθῇ καταστρατήγησις τῶν διατάξεων περὶ ἔλεγχου τοῦ συναλλάγματος μέσω τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν εἰσαγομένων ἔμπορευμάτων. Πρὸς τοῦτο συνεστήθη κατὰ τὸ ἔτος 1933 Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου Τιμολογίων κατὰ ἐξαγωγικούς λιμένας. Ὁ διασφαλιστικὸς ὁμως θεσμὸς οὗτος ἀπεδείχθη ἀμφιβόλου ἀποτελεσματικότητος.

2. Ἀ π ὄ τ ῆ ς Ἀ π ε λ ε υ θ ε ρ ῶ σ ε ω ς μ ἔ χ ρ ι σ ῆ μ ε ρ ο ν : Α'. Μὲ τὴν Ἀπελευθέρωσιν καὶ ὑπὸ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ξένης βοήθειας ἐλήφθησαν ἑκτακτα μέτρα ὑπὸ τοῦ Κράτους διανομῶν εἰδῶν διατροφῆς καὶ πολλῶν ἄλλων αγαθῶν. Μέτρα ἐξαιρετικὰ ἐλήφθησαν παραλλήλως ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔμπόριον (ἐπιτάξεις, ἐπιδοτήσεις, κρατικά εἰσαγωγαὶ κ.λ.π.) ἄτινα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξέλιπον μετὰ ταῦτα. Οἱ κατὰ τὴν διάρκεια ὁμοῦ τοῦ μεσοπολέμου ἐκδηλωθέντες παρεμβατισμοὶ εἰς τὴν ἔμπορικὴν οἰκονομίαν ἐπετάθησαν μετὰ τὸν β'. παγκόσμιον πόλεμον, ὧν ἡ χαλάρωσις ἤρχισε μόλις κατὰ τὸ ἔτος 1953. Οὕτω κατὰ τὰ ἰσχύοντα σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ ἔμπορικὴ πολιτικὴ ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἀσκειται κατὰ πολλὰς μορφὰς καὶ μεθόδους. Πρῶτον μέσω τῆς πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου καὶ τῶν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορικῶν σχέσεων τῆς χώρας. Ἡ ἐξωτε-

1. Κατὰ τὰ συμπέρασματα τοῦ Πλ. Χατζημηχάλη, Ἐθνικῆς Οἰκονομίας πενήντα ἔτη, 1944, σελ. 239, ἐνῶ εἰς τὰς χώρας τὰς ἄνευ συμψηφισμοῦ ἢ βελτίωσις τοῦ ἔμπορικοῦ μὲς ἰσοζυγίου κατὰ τὴν περίοδον 1931-1935 εἶναι κατὰ 4,27 ο/ο ἀντιθέτως εἰς τὰς χώρας μὲ ἐπισήμους συμψηφισμούς ἢ βελτίωσις εἶναι κατὰ 28,6 ο/ο κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον καὶ εἰς τὰς χώρας μὲ ἰδιωτικούς ἢ δυνητικούς συμψηφισμούς ἢ βελτίωσις εἶναι 14,24 ο/ο.

ρική έμπορικὴ πολιτικὴ ἀσκεῖ πάντοτε ἰδιόζουσαν σημασίαν παρ' ἡμῖν ὡς ἐκ τοῦ πάντοτε παθητικοῦ έμπορικοῦ ἰσοζυγίου τῆς χώρας, οὕτως ὥστε ἡ πολιτικὴ αὕτη σκοπὸν ἔχει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, κυρίως γεωργικῶν εἰς τὰς ξένους ἀγορὰς μετὰ ταύτοχρόνου καταλλήλου ἐκμεταλλεύσεως τῶν μεγάλης ἐκτάσεως εἰσαγωγῶν παρ' ἡμῖν. Ἡ παθητικότης τοῦ έμπορικοῦ ἰσοζυγίου παρ' ἡμῖν ἔχει τόσοσ μεγαλύτεραν σημασίαν ὅσον δὲν ἰσορροπεῖται διὰ τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν πλήρως ἀλλὰ κατὰ ποσοστὸν μόνον, τῶν ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ ἐμβασμάτων προερχομένων οὐχὶ κυρίως ἐκ τῆς τοποθετήσεως κεφαλαίων ἀλλ' ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐργασίας καὶ τῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπομένως οὐχὶ ἐπαρκῶν καὶ πολλῶν κιναιομένων. Πολὺ βροδέως ἀφ' ἑτέρου ἤρχισαν ἀνάπτυσσόμενα ἔσοδα πέραν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ ἐμβασμάτων ὡς ἔσοδα ἐκ κεφαλαίων τοποθετημένων εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ἐκ τῆς ἔξωτερικῆς ἐνισχύσεως, ἐκ τοῦ τουρισμοῦ ἢ τῆς τοποθετήσεως ξένων κεφαλαίων ἐν τῷ ἔσωτερικῷ. Οὕτω μόνον μετὰ τὸν β'. παγκόσμιον καὶ κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἦν ἐξαιρετικῶς ἐπεβοήθησε ἡ ἔξωτερικὴ βοήθεια, ἐπετεύχθη, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953, κατόπιν μεγάλης θυσίας διὰ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ ἔθνικοῦ νομίσματος, σταθερὰ τὸ πρῶτον εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν οἰκονομικὴν ἱστορίαν οὐσιώδης βελτίωσις, ἀνευ καλύψεως διὰ δανεισμοῦ, εἰς τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν ἐν ὧν ἀνοδικῆς τούτου ἐξελιξέως.

Εἰδικώτερον ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἐπὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ έμπορίου ἐκδηλοῦται διὰ τῶν έμπορικῶν συμβάσεων, συμβάσεων κληρινγκ καὶ ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν δι' ὧν καθορίζονται οἱ ὅροι τῶν μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων χωρῶν έμπορικῶν συναλλαγῶν. Πρὸς τοῦτους διὰ τῶν έμπορικῶν συμβάσεων καθορίζονται καὶ ἄλλοι ὅροι σχετικοὶ πρὸς τοὺς δασμοὺς καὶ τὰ δικαιώματα διαμετακομίσεως, τῶν ἔσωτερικῆς φο ολογίας, τοὺς ὅρους μεταφορῶν, τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ὑπηκόων, τὰς ἀπαγορεύσεως εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, ἄλλοι γενικοὶ ὅροι συναλλαγῶν κ.λ.π. Σοβαρῶς ἐπηρεάσαν τὴν ἑλληνικὴν έμπορικὴν πολιτικὴν μεταπολεμικῶς αἱ ἔξωτερικαὶ σχέσεις τῆς χώρας αἵτινες ἐξηρτήθησαν ἐκ τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας, μέρος μάλιστα τῆς ὁποίας χορηγεῖται ὑπὸ ἔμμεσον μορφήν διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν Ἐνδοευρωπαϊκὴν ἔνωσιν πληρωμῶν.

Ἐπομένως ἡ ἔξωτερικὴ έμπορικὴ πολιτικὴ ἐκδηλοῦται διὰ τῶν διαφόρων περιορισμῶν τῶν εἰσαγωγῶν, οἵτινες πλὴν τῶν ἀμέσων, δι' ἀπαγορεύσεων καὶ ποσοστῶν τῶν εἰσαγωγῶν εἶναι καὶ ἔμμεσοι, διὰ τῶν ἐλέγχων καὶ περιορισμῶν χορηγήσεως συναλλαγμάτων καὶ πιστοδοτήσεως τῶν εἰσαγωγῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ διὰ τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐξαγομένων ἐγχωρῶν προϊόντων παρέμβασις ἀναφέρεται εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάπτυξέως τῶν ἐξαγωγῶν.

Τοιοιουτρόπως ἡ οἰκονομικὴ έμπορικὴ πολιτικὴ διέπεται ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ Ἐμπορίου καὶ Ἐπιχειρηματικῶν ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἐπιχειρηματικῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν, ἐπηρεαζομένη τόσοσ ὑπὸ τῶν ὀρων καὶ συνθηκῶν τῶν ἔξωτερικῶν σχέσεων τῆς χώρας καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ὅσον καὶ τῆς ὅλης ἔσωτερικῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Ἡ ἔξωτερικὴ έμπορικὴ πολιτικὴ τυγχάνει παρακολούθησεως, ἐφαρμογῆς καὶ μελέτης ἐν τῷ ἔξωτερικῷ διὰ τῶν διπλωματικῶν ἐκπροσώπων τῆς χώρας καὶ ἰδίᾳ τῶν παρὰ ταῖς Πρεσβείαις έμπορικῶν συμβούλων καὶ ἀκολουθῶν ὧν τὸν θεσμὸν διεμόρφωσαν ὁ ν. 292/1947 (βλ. καὶ ν. 752/1948 καὶ 3070/1954). Ἡ ἀρμοδιότης αὐτῶν εἶναι κυρίως συγκεντρώσεως στοιχείων, πληροφόροδοτήσεως, μελέτης ἀγορῶν, προπαρασκευῆς συμβάσεων κ.λ.π.

Β'. Ἡ έμπορικὴ πολιτικὴ ἀσκεῖται ὡσαύτως διὰ μέτρων ἐπὶ τοῦ ἔσωτερικοῦ έμπορίου καὶ ὀργανώσεως σχετικῶν ὀργανισμῶν. Εἰς τὴν παρέμβασιν ταύτην περιλαμβάνονται αἱ ὀργανομικαὶ ἐν γένει ἐπεμβάσεις, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων περὶ έμπορικῶν δικαίωμάτων εὔρεσιν τεχνίας, σημάτων, ἐπωνυμιῶν καὶ ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ, ἡ ρύθμισις καὶ ὀργανώσις Ἐξαγωγῶν καὶ Χρηματιστηρίων Ἐπιχειρηματικῶν καὶ Ἀξίων καὶ Γενικῶν Ἀποθηκῶν, ἡ ὀργανώσις τῶν ἐπαγγελματικῶν έμπορικῶν ἐκπρωσώπησεων διὰ τῶν Ἐμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων, ἡ ὀργανώσις καὶ ὁ ἐλεγχος διαφόρων μορφῶν ἑταιρικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς ἀνώνυμων ἑταιριῶν, ἡ ρύθμισις διαφόρων έμπορικῶν ἐπαγγελμάτων ὡς έμπορικῶν ἀντιπροσώπων κ.λ.π.

Τοιοιουτρόπως ὁ ὅλος κρατικὸς παρεμβατισμὸς εἰς τὴν έμπορικὴν οἰκονομίαν διέπεται ὑπὸ βασικῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν: α) τὴν προστασίαν τῶν προϊόντων τῆς ἑθνικῆς παραγωγῆς καὶ διὰδοσιν τούτων, β) τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν, γ) τὴν ἰσορροπίαν τοῦ έμπορικοῦ ἰσοζυγίου γενικώτερον, δ) τὴν συγκράτησιν τῶν τιμῶν τοῦ ἔσωτερικοῦ, ε) τοὺς περιορισμοὺς ἐξαγωγῆς συναλλαγμάτων, στ) τὴν ὀργανώσιν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐλεγχον τῆς ἀσκήσεως τοῦ έμπορικοῦ ἐπαγγελματοῦ, ἐπὶ σκοπῷ καλύτερας ἀσκήσεως τούτου ζ) τὸν ἐλεγχον τῶν κυκλοφορούντων ἀγαθῶν καὶ η) τὴν ὀργανώσιν καὶ τὸν ἐλεγχον τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ έμπόριον ὀργανισμῶν.

Γ'. Τὸ Ἐξωτερικόν Ἐμπόριον καὶ τὸ ἰσοζύγιον τῶν Πληρωμῶν. Ἀποτελεῖ παράδοσιν διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ὑπερβαίνουσι αἱ εἰσαγωγαὶ τὰς ἐξαγωγὰς καὶ ὁ πόλεμος ἐπεδείνωσε

σημαντικῶς μίαν κατάστασιν ἢ ὁποία εἶχε βεβαιωθῆ κατὰ τὰ πρῶ τοῦ 1930 καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἔτη. Μόνον χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τῶν διασυμμαχικῶν ὀργανισμῶν—τῆς Οὐνρα τῆς Εἰ.Α., τῆς Γ'Ο.Α.—καὶ χάρις εἰς τὰς πιστωτικὰς διευκολύνσεις τῶν ξένων προμηθευτῶν ἐπετεύχθη μετὰ τὸ 1945 ἡ ἰσορροπία τῶν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνταλλαγῶν, τοῦτο δὲ ἐν συνδυασμῷ μὲ συμπέσιον τῆς ἰκανοποιήσεως τῶν ἐσωτερικῶν καταναλωτικῶν ἀναγκῶν. Αἱ εἰσαγωγαὶ ᾗξησαν πάντως εἰς μέγιστον βαθμὸν διότι ἡ χώρα ἐσπερείτο τῶν πάντων, τῶν ἀπαραιτήτων εἰδῶν διατροφῆς, πρώτων ὑλῶν, γυιάνθρακος, μηχανῶν, εἰδῶν τρεχούσης καταναλώσεως. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν οἱ Ἕλληνες ἐξαγωγαί μικρὸν μέρος τῆς παραγωγῆς διέθετον καὶ ὀρισμαίνοι ἐκ τῶν συνήθων διεξόδων εἶχον ἀποκλεισθῆ. Κατὰ τὸ 1946 αἱ ἐξαγωγαὶ ἐκάλυπτον τὸ 10% τῶν εἰσαγωγῶν καὶ μέχρι τοῦ 1950 τὸ ἐν τέταρτον αὐτῶν. Ἡ συμμαχικὴ οἰκονομικὴ βοήθεια ἐκάλυπτε τὸ 60% τῶν ἐσόδων τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν κατὰ τὸ 1949, καὶ ποσοστὸν αὐτῶν ὑπερβαίνει τὸ 50% κατὰ τὸ 1950 καὶ κατὰ τὸ 1951. Μόλις ἀπὸ τοῦ 1952 κατέρχεται τὸ ποσοστὸν αὐτὸ κάτω τοῦ 20%. Κατὰ τὸ ἔτος 1952 ἡ ἀξία τῶν ἐξαγωγῶν ὑπερβαίνει κατὰ 70% τὴν μέσθην ἀξίαν τῶν ἐξαγωγῶν τῶν ἐτῶν 1931—1938 ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν ἐγγίζει τὸ τρίπλασιον τῆς ἀξίας τῶν προπολεμικῶν εἰσαγωγῶν. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου τὸ ὁποῖον ἀνήρχετο εἰς 240 ἑκατομμύρια καὶ ὑπερέβαινε τὸ πῶσον αὐτὸ κατὰ τὸ 1948 καὶ κατὰ τὸ 1949, ἀνέρχεται εἰς 170 ἑκατομμύρια κατὰ τὸ 1952 καὶ τέλος ὑποχωρεῖ εἰς 94 ἑκατομμύρια κατὰ τὸ 1953.

Δ'. Τὸ Συνάλλαγμα καὶ τὸ Ἰσοζύγιον τῶν Πληρωμῶν : Τοιαύτη ἀνισορροπία εἰς τὰς συναλλαγὰς ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπιτείνῃ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος καὶ νὰ μὴ δημιουργῇ ἀνυπερβλήτους ἀνησυχίας εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν. Ἐξ ληφθεῶν ὑπ' ὄψιν ἡ ὑπέρογκος ὕψωσις τοῦ τιμαριθμοῦ, ἡ αὐξήσις τῶν πιστώσεων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ Δημόσιον καὶ ἡ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τοῦ 1945 καὶ τοῦ 1953 αὐξήσις τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας. Αὐτὴ ἡ κατάστασις ἐπέβαλε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1947 τὴν υἱοθέτησιν τοῦ συστήματος τῶν πιστοποιητικῶν ἀνταλλαγῶν σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ ἔμμεσος ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἰσοτιμίας τῆς δραχμῆς. Κατὰ τὸ 1949 ἡ ἔπισημος τιμὴ τοῦ δολλαρίου ἦτο δραχ. 5.000 ἐνῶ ἡ πραγματικὴ του τιμὴ, βάσει τῶν πιστοποιητικῶν, ἦτο δραχ. 15.000. Ἡ νέα ἰσοτιμία ἢ ὁποία ἀντεπεκρίνετο πρὸς τὸ πῶσον τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1949 (ἡμερομηνίαν τῆς ὑποτιμήσεως τῆς λίρας) ἐπελθοῦσαν ὑποτίμησιν ἠνύνησε τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον. Τὸ σύστημα καθρηγῆθη τὴν 1ην Ἰουνίου 1951 καὶ ἡ ἰσοτιμία ἐκράτηθη εἰς 15.000 δραχ. διὰ τὸ δολλᾶριον καὶ εἰς 42.000 δραχ. διὰ τὴν λίραν Ἀγγλίας μέχρι τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ Ἀπριλίου 1953.

Τὰ πιστοποιητικὰ ἀνταλλαγῆς εἶχον ἐπικριθῆ. Κατ' ἀρχὴν ἀπέτελεσαν πριμοδότησιν τῆς ἐξαγωγῆς, στερηθῆσαν ἀφ' ἑτέρου τοὺς εἰσαγωγαίους τοῦ μεγάλου περιθωρίου κέρδους τοῦ προκύπτοντος δι' αὐτοὺς ἐκ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν ἐσωτερικῶν τιμῶν καὶ τῶν διεθνῶν τιμῶν.

Ε'. Οἱ ἀδήλοι πόροι καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου : Εἰς τὴν πραγματικότητᾴ τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξαρτᾶται εἰς σημαντικὸν βαθμὸν ἀπὸ ἀδήλους πόρους τῶν ὁποίων τὸ μέγεθος ποικίλλει σημαντικῶς.

Ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν καὶ δὴ κατὰ τὰ ἔτη 1951—1957 οἱ ἀδήλοι πόροι ἐκάλυψαν μέχρι καὶ τὰ 60 ἢ καὶ τὰ 70% τοῦ ποσοῦ τῶν εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων καὶ τὰ 75% τῶν συνολικῶν συναλλαγματικῶν μας ἐσόδων (πλὴν βοήθειας). Τὸ κενδύλιον ὁμῶς «δωρεᾶ» τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰ χρηματικὰ ποσὰ τὰ ἀποστελλόμενα ἀπὸ μετανάστᾳ εἰς τὰς οἰκογενείας των αἱ ὁποῖαι παρέμειναν εἰς τὴν χώραν, ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς διακυμάνσεις εἰς τὰς χώρας ὅπου ἔχουν ἔγκρασταθῆ εἰ μετανάστᾳ.

Τὰ ἐκ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἐσοδα παρουσιάζουν καὶ αὐτὰ ἀστάθειαν. Θὰ ἦτο δυνατόν ν' αὐξηθοῦν εἰς μέγιστον βαθμὸν ἐὰν πολλοὶ Ἕλληνες ἐφοπλιστὰι ἐγκατεστημένοι εἰς ὑπερπόντιους χώρας εἶδεοντο νὰ ἀποδοθοῦν τὰ πλοῖα των εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ἔμπορικὸς στόλος τῆς Ἑλλάδος περιελάμβανε τὴν 30ην Σεπτεμβρίου 1954 πλοῖα συνολικῆς χωρητικότητος 1.280.000 κῶρων. Ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τράμπι (κατὰ 75%) χρησιμοποιοῦμενα διὰ τὴν μεταφορὰν στερεῶν φορτίων. Τὰ δεξαμενόπλοια μόνον τὰ 10% ἀντιπροσωπεύουν ἐπὶ τοῦ συνόλου καὶ ὀλίγα εἶναι τὰ ἐπιβατηγὰ (7%). Ὁ ἔμπορικὸς αὐτὸς στόλος ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ 1939 κατείχε τὴν ἐνάτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν στόλων τοῦ κόσμου μὲ μεγάλην, εἶναι ἀληθῆς, ἀναλογίαν, ἐπὶ τῆς συνολικῆς χωρητικότητος πλοίων ἀπρηχαιωμένου τύπου, ὑπέστη σκληρὰς ἀπωλείας κατὰ τὸν πόλεμον καὶ κατέχει ἤδη τὴν 14ην θέσιν πρὸ τοῦ Ἰσπανικοῦ. Σημαντικὸν ποσοστὸν αὐτοῦ συνίσταται ἀπὸ πλοῖα κατασκευασθέντα κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ἀγορασθέντα ἀπὸ τὰς Η.Π.Α.

Ἀνεξαρτήτως τῶν πλοίων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα φέρουν τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐφοπλιστὰς ἀνήκει μέγα ποσοστὸν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορικοῦ στόλου. Ἡ ὑπ' αὐ-

των έλεγχόμενη χωρητικότητας δέν δύναται νά ύπολογισθί μετ' άκριβείας άλλα κυμαίνεται πιθανώς μεταξύ 9 και 12 εκατομμυρίων κόρων (ύπάρχουν 700 περίπου μονάδες πομπούρων) ¹. Κατά ύπολογισμούς όμως του έτους 1957 τά έμπορικά πλοία τά άνήκοντα εις Έλληνας έφοπιτιστάς κατέχουν τήν τρίτην θέσιν μεταξύ των έμπορικών στόλων του κόσμου, έρχόμενα μετά τόν στόλον των Ήνωμένων Πολιτειών και τής Μεγάλης Βρετανίας και προηγούμενα του νορβηγικού. Τά ύπό έλληνικήν σημαία πλοία τυγχάνουν των πλεονεκτημάτων των προσφερομένων εις τά έν Έλλάδι έπενδύόμενα κεφάλαια, δύναται ν' άνήκουν εις άλλοδαπάς εταιρείας και άπαλλάσσονται τής φορολογίας επί πενταετίαν. Ουδείς περιορισμός ύποβάλλεται εις τά εις συνάλλαγμα έσοδα.

Τρίτην πηγήν έσόδων τής όποίας ή άπόδοσις πρέπει κανονικώς ν' αύξηθί άποτελεί ό τουρισμός : 31 εκατομμύρια δολларίων κατά τό 1952 έναντι 23 κατά τό 1950.

Έν συνόλω ή καμπύλη των άδήλων πόρων άκολουθεί σαφώς τήν άνιούσαν, ίδίως από του 1952. Είς ταύτα δέν να προσθέσωμεν τάς έπανορθώσεις των όποιων τό ποσόν άνήλθεν έντός έπταετίας εις 110 έκατομ. δολларίων ήτοι σχεδόν εις τό καθορισθέν ύπό των διεθνών συμφωνιών ποσόν (διά τής Συνθήκης των Παρισίων αι όρειλούμενα ύπό τής Ίταλίας έπανορθώσεις καθορίσθησαν εις 105 εκατομμύρια δολларίων, ένώ ή Δυτική Γερμανία πρέπει νά καταβάλη 10 έκατομ. δολларίων.).

ΣΤ'. Η Έξωτερική Βοήθεια εις άγαθά : Κατά τό μεταξύ Άπριλίου 1945 και τής 30ης Ίουνίου 1947 χρονικήν διάστημα ή Ούρα εισήγαγε 2.667 χιλιάδας τόννων προϊόντων, γεωργικών ώς επί τό πλείστον. Τά 7/10 συνίστανται πράγματι εις λιπάσματα, έντομοκτόνα, κτήνη και γεωργικά έργαλεία. Έτερος αι μηχαναί και αι πρώτα ύλα και τά προϊόντα ύφαντουργίας και τά φαρμακευτικά προϊόντα άποτελούν τό έκ 3/10 ύπόλοιπον.

Η AMAC («Άμερικανική Άποστολή Βοήθειας προς τήν Έλλάδα») ύπεκατεστάθη έντός του 1947 εις τήν Βρετανικήν Βοήθειαν και εις τήν Ούρα, έν συνόλω δέ ή AMAC έδαπάνησε 119 έκατομ. δολларίων εις άγαθά και ύπηρεσίας.

Η δράσις τής ECLA και από του 1951 τής MSO και τής F.O.A, έξητάσθη ήδη άνωτέρω καθώς επίσης και τό έκ ταύτης άπορρεύσαν πρόγραμμα άνασυγκροτήσεως. Η συμβολή τής εις τό ίσοζύγιον των πληρωμών, σπουδαιότητά κατά τήν διάρκειαν των έτών 1949, 1950 και 1951, συνεδυσάσθη με τάς εύκολιάς πληρωμών τάς όποιάς προσέφερον από τής κατά Ίούνιον του 1950 συγκροτήσεώς τής ή Εύρωπαϊκή Ένωσις των Πληρωμών.

Ζ'. Η έξελίξις των ίσοζυγίων. Σαφής βελτίωσις σημειώθη από του 1952 παρά τήν κάμψιν τής Άμερικανικής Βοήθειας. Αι έξαγωγαι έμπορευμάτων αι όποια έφθασαν μόνον μέχρι των 85 περίπου έκατομ. κατά τό 1949 και 1950 άνήλθον κατά τό 1952 εις 115 έκατομ., κατόπιν δέ εις 134 έκατ. κατά τό 1953 χάρις εις τήν ύποτίμησιν. Άπό τήν άλλην πλευράν αι εισαγωγαι έμειώθησαν, 228 έκατομ. κατά τό 1953 έναντι 353 έκ. κατά τό 1950. Τό ίσοζύγιον των άγαθών και των ύπηρεσιών έξειλίχθη προς τήν αύτην ώς και τό έμπορικόν ίσοζύγιον κατεύθυνον. Τό έλλειμμα διά τά αύτά έτη 1950 και 1953 κατήλθεν από 320 έκ. εις ποσόν ύπολειπόμενον των 170 έκατ. διά νά άνέλθη όμως πάλιν κατά τά έπόμενα έτη.

Έν τούτοις ή θέσις τής Έλλάδος εις τήν Εύρωπαϊκήν Ένωσιν των Πληρωμών δέν ήτο ίκανοποιητική. Τό συσσωρευόμενον λογιστικόν ύπόλοιπον δέν έπαυσεν αύξανόμενον και τό καθαρόν έλλειμμα τής τελευταίας χρήσεως έκαλύφθη κατά τό μεγαλύτερόν του μέρος διά των «ειδικών πόρων» ήτοι διά τής χορηγήσεως 19 έκατ. λογιστικών μονάδων διά μέσον των Η.Π.Α. Άλλ' έπειδή ή χρεωστική άναλογία τής Έλλάδος έχε παραμείνει δεσμευμένη από τής συγκροτήσεως τής Ε.Ε.Π. (Εύρωπαϊκής Ένωσεως Πληρωμών) τό έλλειμμα έδέησε νά πληρωθί έξ όλοκλήρου διά πληρωμών εις χρυσόν. Είναί άληθές όμως ότι τό εις χρυσόν και συνάλλαγμα άπόθεμα τής Έλλάδος είχε σημαντικώς αύξηθί.

Μέλος τής Ε.Ε.Π. ή Έλλάς έκλήθη ν' άσκήση φιλελευθεναν πολιτικήν εις τό πεδίου του έξωτερικού έμπορίου. Η Έλλάς ύπέγραψε τάς συμφωνίας του Άνεσσό (Άπριλιος 1949) και του Τόρκουε (Φθινόπωρον του 1950) επί του τελωνειακού δασμολογίου και του έξωτερικού έμπορίου (FKATT). Τά περισσότερα έκ των πληττόντων τάς εισαγωγάς περιοριστικά μέτρα, ώρισμένοι βαρύτατοι φόροι και έισφοραί κατηργήθησαν τον Ίούλιον του 1953 άλλ' ή άπόφασις αύτή δέν ύπήρξεν άμοιρος συνειδήσεως διά τάς βιομηχανίας αι όποιαί εργάζονται διά τήν έξαγωγήν. Η άπελευθέρωσις όμως των εισαγωγών έθεσεν εύτυχώς έπίμα εις ώρισμένα έμπορικά μονοπόλια έπιβληθείσα χάρις εις τήν νομισματικήν άναπορρομήν, παρά τά μειοεκτιμήματα ά αύτη συνεπήγετο.

Η. Σύνθεσις των Άνταλλαγών : Η θεμελιώδης δυσκολία έγκειται ίδίως εις τήν συν-

1. Κατά τό έτος 1955 ύπολογίζετο εις 9.303.221 μικτούς κόρους ήτοι τά 15 0/0 του παγκοσμίου συνόλου έναντι 6.912 000 μικτών κόρων του Νορβηγικού ό δε ύπό έλληνικήν έμπορικώς στόλος άνήλθεν κατά τό αύτό έτος εις 2 1/2 έκ. κόρους.

θουν των εξαγωγών. Η Έλλάς έχει συνεχώς ανάγκην πρώτων υλών, κεφαλαιουχικών αγαθών και βιομηχανοποιημένων προϊόντων ενώ αι εξαγωγαί της περιλαμβάνουσαι γεωργικά ως επί το πλείστον προϊόντα έχουν ως αντικείμενον είδη των οποίων η ζήτησις υπόκειται εις μεγάλας διακυμάνσεις αναλόγως των ετών. Οι όροι των ανταλλαγών σπανίως είναι ευνοϊκοί και εις περιπτώσεις υφώσεως των τιμών των ειδών πρώτης ανάγκης (των δημητριακών, της σακχαρώους, της ξυλείας, του έριου, του άνθρακος), ως άμέσως μετά τον δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον και κατά τας έν Κορέα έθροπραξίας μετά ταύτα, ταχέως ή κατάστασις καθίσταται κρίσιμος. Οι περιορισμοί των εισαγωγών δέν είναι άμοιροι κινδύνων, διότι συνεπάγονται καθυστέρησιν του βιομηχανικού έξοπλισμού χώρας τής οποίας είναι ήδη χαμηλόν τό δυναμικόν και, έστω και άν οι περιορισμοί αναφέρωνται εις είδη τρεχούσης καταναλώσεως, οι περιορισμοί συνεπάγονται πτώσιν του ήδη άνεπαρκούς βιοτικού έπιπέδου.

Η καμπύλη των εισαγωγών δεικνύει κατ' άρχάς τάσιν προς την βελτίωσιν διότι μεταξύ του 1951 και του 1954 έμειώθησαν αύται εις άξίαν και εις όγκον. Άλλά από τότε αι εισαγωγαι αύξάνουν διαρκώς. Αι εισαγωγαι ειδών διατροφής καλύπτουν πάντοτε τά 23% περίπου τής άξίας των ελληνικών άγορών εις τό έξωτερικόν άλλ' ό όγκος των σαφώς έμειώθη. Αι εισαγωγαι σίτου έφθασαν εις χαμηλότατον έπίπεδον κατά τό 1953. Εισαγωγαι όρυζις δέν διενεργούνται ούσιαστικώς πλέον. Ούτω οι Έλληνες άγρόται συνέβαλον άποτελεσματικώς εις την ίσοσκέλισιν των εξαγωγών και των εισαγωγών. Άντιθέτως εισαγωγαι κρεάτων και γαλακτοκομικών προϊόντων έδέησε ν' άντισταθμίσουν την μικράν άπόδοσιν τής κτηνοτροφίας. Αι πρώται ύλαι, και τά άπαραίτητα βιομηχανικά προϊόντα, ή ξυλεία, τό έριον, ό σίδηρος και ό χάλυψ, ό έξοπλισμός των μεταλλείων, ό ηλεκτρικός έξοπλισμός και τά όχηματα καλύπτουν τά 55% των εισαγωγών. Τέλος τό ποσοστόν του εισαγομένου γαιάνθρακος και των εισαγομένων πετρελαιοειδών άνήλθεν από 9% εις 16% μεταξύ του 1950 και του 1953¹.

Άπό την άλλην πλευράν αι εξαγωγαι άποτελούνται μέχρι ποσοστού 60—70% από καπνόν και σταφίδα. Η ελληνική γεωργία προσπαθει ήδη ν' άντιμετώπιση την κατάστασιν αύτην των πραγμάτων δια τής καλλιέργειας εξαγωγίμων προϊόντων παρουσιαζόντων μεγαλυτέραν ποικιλίαν. Έν συνόλω άν ληφθούν ύπ' όψιν ό έλαιόκαρπος, ό οίνος, τό έλαιόλαδον και διάφορα άλλα προϊόντα, τά γεωργικά προϊόντα άντιπροσωπεύουν τά 70—75% των ελληνικών πωλήσεων προς τό έξωτερικόν. Τό ποσοστόν των «διαφόρων προϊόντων» ηύξησεν ενώ αι ποσότητες των δύο κυρίως εξαγομένων ήτοι καπνού και σταφίδας φαίνονται σταθεροποιηθείσαι. Τό τελευταίον τέταρτον των εξαγωγών περιλαμβάνει κατά πολύ μικρόν ποσοστόν προϊόντα τής βιομηχανίας και του ύπεδάφους, προϊόντα ύφαντουργίας και μεταλλεύματα².

1. Εισαγωγαι (ποσοστόν εις άξίαν).

	1939	1949	1950	1951	1952	1953
α) Ζώα και είδη διατροφής	23,5	31,2	23	30,7	21,4	23
β) Πρώται ύλαι και ήμιπροϊόντα	21,4	19,9	22	19,7	22,7	20,3
γ) Κάσιμα	12,8	8,4	23	12,8	14,6	16
δ) Βιομηχανικά προϊόντα	40,6	37,7	38,4	31,8	36,2	35,3
ε) Διάφορα	1,7	2,8	7,3	5	5,1	5,3
	100	100	100	100	100	100

2. Έξέλιξις του έμπορικού ίσοζυγίου κατά την περίοδον 1938—1957.

Έτος	Άξίς Εισαγωγών	Άξίαν Έξαγωγών	Άναλογία
1938	131,8	90,6	68,7
1946	383,0	40,3	40,5
1947	387,0	77,3	19,8
1048	553,0	94,0	12,1
1949	409,6	114,9	28,0
1950	428,2	90,4	21,0
1951	378,3	101,6	25,5
1952	346,3	119,9	34,6
1953	295,8	132,4	47,4
1954	330,0	151,8	46,0
1955	392,2	182,8	47,8
1956	463,7	189,9	41,0
1857	524,9	219,5	41,8

Θ'. Κατεύθυνσις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου : Ἡ μεταβολὴ τῆς κατεύθυνσεως τῶν ἐμπορικῶν ρευμάτων, μία ἐκ τῶν σημαντικωτέρων οἰκονομικῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου, δὲν διηκόλυε τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ χώρας κατανομὴ μετεβλήθη. Μεταπολεμικῶς καὶ μέχρι τοῦ 1951 ἡ Ἑλλάς διετέλει εἰς στενὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας προκειμένου περὶ εἰσαγωγῶν. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἦτο 47% κατὰ τὸ 1948 καὶ 41% κατὰ τὸ 1949. Θὰ κατέληξεν ἐν τούτοις εἰς 17% κατὰ τὸ 1953, ποσοστὸν τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκόμη πολὺ σημαντικὸν ἀλλ' ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Κατὰ τὰ πρὸ τοῦ 1930 καὶ τὰ μετὰ τὸ 1930 ἔτη ἡ συμβολὴ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν παραδουναβίων χωρῶν εἰς τὸν ἐφοδιασμὸν τῆς Ἑλλάδος ἦτο σημαντικωτέρα πάσης ἄλλης χώρας. Κατὰ τὰ ἔτη 1936–1938 μέσον ποσοστὸν ἀνέρχεται εἰς 26% προκειμένου περὶ τῆς Γερμανίας καὶ εἰς 16,5% διὰ τὸ σύνολον τῶν τεσσάρων ἐκκολουθῶν χωρῶν : Αὐστρίας, Τσεχοσλοβακίας, Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἰδίας Ρουμανίας, ἤτοι ἐν συνόλῳ εἰς 42,5%. Κατὰ τὸ 1950 αἱ ἐκ τῶν αὐτῶν χωρῶν εἰσαγωγαὶ δὲν θὰ ὑπερβούν τὰ 10%. Αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι, ἔλαβον προσωρινῶς τὴν θέσιν τῶν παλαιῶν προμηθευτῶν. Ἄλλ' ἂν ἡ Γερμανία τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομικὴ θέσις ἦτο προπολεμικῶς ἰσχυροτάτη εἰς τὰ Βαλκάνια δὲν τὴν ἐπανάκτησε μέχρι τῆς σήμερον, ἡ συμμετοχὴ τῆς εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἤρξησε πάλιν σημαντικῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἐκάλυψε τὰ 13% τῶν ἑλληνικῶν εἰσαγωγῶν κατὰ τὸ 1953 (40 ἑκατ. δολλαρίων.). Αἱ πρόοδοι τῆς Ἰταλίας δὲν ὑπῆρξαν ὀλιγώτερον ἀξιοσημείωτοι, 8% κατὰ τὸ 1950 καὶ 16% κατὰ τὸ 1953 (47 ἑκατομ.) καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Γαλλίας ὑπῆρξε σαφῶς ἀνωτέρα τῆς προπολεμικῆς !.

Γ'. Κατεύθυνσις ἐξαγωγῶν : Ἡ ἀπὸ τοῦ 1950 συνεχισθεῖσα σταθερὰ αὐξήσις τῶν ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ Ἰδίας τῆς Γερμανίας. Αἱ μὲ προσορισμὸν τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον καὶ τὰς Ἡν. Πολιτείας ἐξαγωγαὶ ἠξήσαν κατὰ τι ἀλλ' εἰς βαθμὸν μικρότερον τῶν πρὸς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην κατευθυνομένων. Κατὰ τὸ 1952 τὸ ποσοστὸν τῆς Γερμανίας (30%) πλησιάζει τὸ ἐπίπεδον τοῦ 1936–1938 (35%). Ἡ μελέτη τοῦ καπνεμπορίου, ἀντιπροσωπεύοντος τὰ 45%, τῶν πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν πωλήσεων, χαρακτηρίζει πλήρως τὴν ἐξέλιξιν τοῦ συνόλου τῶν ἐξαγωγῶν, ἀγωνιζομένων ν' ἀνεύρωσι τὰς προπολεμικὰς τῶν ἀγορὰς.

Αἱ προοπτικαὶ διὰ τὰς ἐξαγωγὰς σταφίδος κορινθιακῆς καὶ σταφίδος ἐν γένει δὲν εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικαί. Αἱ ἐξαγωγαὶ σταφίδος κατέχουν ἀκόμη τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὰς ἐξαγωγὰς 18%, ἐρχόμενοι ἀμέσως μετὰ τὰ καπνὰ ἀλλ' ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Καλιφόρνια συναγωνίζονται τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεταφορὰ νεπτῶν ὀπωρῶν αἱ ὁποῖαι τυγχάνουν τῆς προτιμησέως τῶν καταναλωτῶν βελτιοῦνται αἱ ἀναπτύσσεται. Ἰσως θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀπικατασταθῇ τὸ ἐμπόριον σταφίδος ἐν μέρει διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἱσπεριδοειδῶν διὰ τὸ ὁποῖον ὑφίστανται ἀκόμη εὐρείαι δυνατότητες εἰς τὴν Εὐρώπην.

* Ἄν αἱ βιομηχαναὶ μεταποιήσεως δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συμβάλουν μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν τὸ αὐτὸ δὲν ἰσχύει διὰ τὴν βιομηχανίαν ἐξορύξεως. Τὰ εἰς μέταλλα καὶ μεταλλεύματα ἀποθέματα εἶναι σημαντικὰ καὶ ποικίλα ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐξορύξεως καὶ τῆς ἐξαγωγῆς ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν ἐπένδυσιν ἀφθόνου κεφαλαίου. Ἡ ἥδη λιμνάζουσα παραγωγὴ μετάλλων δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐλπίδα μεγάλων αὐξήσεων εἰς τὸ ἀμέσον μέλλον τῶν πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν πωλήσεων. Ἡ ἐξαγωγὴ μεταλλευμάτων καὶ συμπυκνωμένων μὴ σιδηρούχων μεταλλευμάτων ἐφθασεν εἰς τὰς 204 χιλιάδας τόνων κατὰ τὸ 1951, τὰς 373 χιλιάδας τόνων κατὰ τὸ 1952 καὶ τὰς 339 χιλιάδας τόνων κατὰ τὸ 1953.

1. Κατανομὴ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου κατὰ χώρας (ἠ.α. εἰς ἄξιν).

Εἰσαγωγαὶ	1937	1949	1950	1951	1952	1953
Ἡνωμ. Βασίλειον	41	9	12	10	10	11
Γερμανία	30	4	8	9	12	13
Γαλλία	2	5	4	5	8	8
Ἰταλία	2	4	6	9	12	18
Η.Π.Α.	4	41	32	30	20	17
Ἐξαγωγαὶ :						
Ἡνωμ. Βασίλειον	40	21	15	15	16	12
Γερμανία	33	10	20	20	30	24
Γαλλία	3	11	5,3	11,2	9	6
Η.Π.Α.	17	19	17	14	13	12

Ουσιαστικῶς ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐξαγωγῶν ἐν γένει ἐξαρτᾶται ἀφ' ἐνὸς ἀπὸ τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγῆς;—ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πρόβλημα ὑφῆς—καὶ ἐρ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν μείωσιν τοῦ κόστους. Τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς εἶναι ὑψηλὸν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ οὕτω κατὰ τὸ 1952, πρὸ τῆς ὑποτιμήσεως, ἡ τιμὴ τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ τοῦ ἐξαγομένου εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ἀγορὰν ἦτο πολὺ ἀνωτέρα τῆς τιμῆς τοῦ τουρκικοῦ καπνοῦ. Ἡ ὑποτιμήσις ἐξῆλγε τὴν κατάστασην ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ παραγωγικοῦ κόστους θ' ἀναπροσαρμοσθῶν ἀναποφεύκτως. Εἰς τὴν βιομηχανίαν λόγου χάριν ἐσημειώθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1954 ὑψωσις κατὰ 49% τοῦ δείκτου τῶν καυσίμων καὶ κατὰ 47% τοῦ δείκτου τῶν πρώτων ὕλων. Ἡ μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν διεθνῶν τιμῶν διαφορά δύναται νὰ μειωθῆ ἢ καὶ νὰ ἐξουδετερωθῆ προσωρινῶς διὰ τῆς λήψεως καὶ νομισματικῶν μέτρων. Ἄλλ' ἡ ὀριστικὴ λύσις συνεῖται τὴν ἐφαρμογὴν προγράμματος μακρᾶς πνοῆς. Ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία πρέπει νὰ συγχρονισθῆ διὰ ν' ἀναπτυχθῆ τὸ ἐμπόριον.

ΙΑ'.—Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς ἐμπορικῆς καὶ πολιτικῆς.—Ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ πολιτικὴ καθορίζεται ὑπὸ τοῦ Κράτους πρὸς ἐπίτευξιν πολλαπλῶν καὶ πολλακῶν ἀντιτιθεμένων σκοπῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ κράτος ἐπιδιώκει νὰ ἐπιτύχῃ ἐκάστοτε ὀρισμένην ἰσορροπίαν. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ εἶναι συντηρητικὴ πρὸς τὴν βασικὴν ἐπιδιώξιν τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς, τὴν νομισματικὴν σταθεροποίησιν. Ἡ διατήρησις ἀδιαταράκτου τῆς ἰσοτιμίας τοῦ νομίσματος πρὸς τὸ συνάλλαγμα ἀπαιτεῖ ἐπάρκειαν ἀγαθῶν πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς ζητήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς. Αὕτη δὲ πάλιν ἐπιβάλλει τὴν συνέχισιν τῆς πολιτικῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν ἐφ' ὅσον ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀναγκῶν. Ἄλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη τῶν εἰσαγωγῶν εἶναι κατὰ πολλὰ φαινομενικῶς ὑψηλοὶ δασμοὶ διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας περιορίζουσι τὴν εἰσαγωγὴν πλείστων προϊόντων· φορολογικαὶ ἐπιβαρύνσεις εἰδῶν πολυτελείας καὶ ἄλλαι εἰδικαὶ ἀγορῶν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα· περιορισμοὶ εἰς τὴν χρηρῆσιν συναλλάγματος καὶ εἰς τὴν πιστοδότησιν τῶν εἰσαγωγῶν ὡσαύτως σκοποῦσι τὸν περιορισμὸν τῶν εἰσαγωγῶν πολλῶν κατηγοριῶν εἰδῶν.

Καὶ πέραν ὁμῶς τῶν περιορισμῶν τούτων ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι στερεῖ τὸ Κράτος τῆς εὐχερείας ὅπως διὰ διαπραγματεύσεων ἐπιτυγχάνῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ ἐπιδιώξις τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν μας ἀποτελεῖ τὸ ἕτερον σκέλος τῆς ἐμπορικῆς μας πολιτικῆς, ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν περιορίζεται διὰ χειρισμῶν διὰ τῶν ὁποίων σκοπεῖται ἡ ρύθμισις τῶν εἰσαγωγῶν κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὴν ἐπίτευξιν αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν μας εἰς ὀρισμένην χώραν. Οὕτω καταβάλλεται προσπάθεια κατευθύνσεως μέρους τῶν εἰσαγωγῶν μας ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ ἐλευθέρου συναλλάγματος πρὸς τὰς χώρας μεθ' ὧν συνδεόμεθα διὰ διμερῶν συμφωνιῶν ἀσυμφιρισμοῦ. Πρὸς τὴν πολιτικὴν ταύτην π.χ. συνδέεται τὸ ἐπ' ἐσχάτων ληφθὲν μέτρον καθ' ὃ ὀρισμένων προϊόντων (ὑφασμάτων βαμβακερῶν, ἐκ τεχνιτῶν ἰνῶν καὶ ἐρίων, ἐνδυμάτων, ἐκ τούτων, φορητῶν αὐτοκινήτων, λεωφορέων, κλπ.) ἡ εἰσαγωγὴ ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀδείας ἐκδιδομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου· οὕτω θὰ παρεμποδίζεται ἡ εἰσαγωγὴ τοιούτων εἰδῶν ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης ἥτις δὲν εἰσάγει ἑλληνικὰ προϊόντα.

Ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν ἐπιδιώκεται καὶ διὰ νέων νομοθετικῶν μέτρων περὶ ὀργανώσεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου· διὰ τῶν ρυθμίσεων τούτων καθίστανται αὐστηρότεροι οἱ ἔλεγχοι τόσοσιν ἐπὶ τῶν ἀσκούντων τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐξαγωγέως ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος καὶ συσκευασίας τούτων. Ἐτι εἰδικώτερον ἡ ἐπίτευξις τῆς βελτιώσεως τῶν ἐξαγομένων προϊόντων ἐπιδιώκεται καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως ὀργανισμῶν εἰδικῶν οἱτινες θ' ἀναλάβωσι τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὀργάνωσιν τῶν ἐξαγωγῶν μας.

Τὴν ἑλληνικὴν ἐμπορικὴν πολιτικὴν ἀπασχολεῖ τέλος τὸ πρόβλημα τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας μας πρὸς τὴν ἐνταξιν ταύτης εἰς τὴν Κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀγορὰν ἥτις κατ' ἀρχὴν ἔχει ἀποφασισθῆ. Τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης μέτρον εἶναι ἡ κατάρτισις νέου δασμολογίου ὄχι μόνον προσηρμοσμένου πρὸς τὴν ὀνοματολογία τῶν Βρυξελλῶν ἀλλὰ καὶ ἀναθεωρημένου κατὰ τὰ ὑψητῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων βιομηχανικῶν γεωργικῶν καὶ λοιπῶν προϊόντων. Ἡ προοπτικὴ ὑπὸ τῆς ὁποίας διέπεται τὸ νέον δασμολόγιον εἶναι ἡ προσαρμογὴ πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ διαρκοῦς ἀναπτυσσομένου ἀνταλλακτικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῶν οικονομιῶν τῆς κοινῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν βαθμιαίαν μεταξὺ τῶν χωρῶν τούτων μείωσιν τῶν δασμολογικῶν φραγμῶν. Ἡ διὰ τοῦ νέου δασμολογίου, τὸ ὁποῖον τελεῖ ὑπὸ κατάρτισιν, ἐπιδιωκομένη πολιτικὴ συνίστα-

ται εις την προστασίαν κυρίως τῶν οικονομικῶν βιωσίμων κλάδων τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, ἐπίσης θά εὐνοηθῆ ἡ εἰσαγωγή τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τῶν ἀναγκαίων πρώτων ὑλῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας¹.

II.

Ῥοργάνωσις καὶ ἀρμοδιότητες τοῦ Ῥπουργείου Ῥμπορίου.

3. Τὸ Ῥπουργεῖον Ῥμπορίου: Ἡ ἐξέλιξις τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς δημοσίας διοικήσεως τοῦ ἔμπορίου, πρὸς διαμόρφωσιν ἰδίου Ῥπουργείου ἐπὶ τοῦ ἔμπορίου, παρακολοῦθεὶ ὡσαύτως, ὅπως καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς οικονομικῆς διοικήσεως τῆς βιομηχανίας, τὴν πορείαν τῆς δημοκρατίας παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς κλασσικῆς εἰς τὴν παρεμβατικὴν καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν σύγχρονον δημοκρατίαν τῆς διευθυνομένης οικονομίας. Ἡδὴ δὲ αἱ δημοσῖαι ὑπηρεσίαι τῆς οικονομικῆς διοικήσεως τοῦ ἔμπορίου ἔχουν ἀναπτυχθῆ εἰς ἓνα τῶν σπουδαιοτέρων καὶ μεγαλυτέρων οικονομικῶν Ῥπουργείων.

Αἱ ἀρχικαὶ ἐμβρυώδεις δημοσῖαι ὑπηρεσίαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ἀστυνομίαν διοικητικὴν ἐπὶ τοῦ ἔμπορίου ἀφηρέθησαν ἐκ τοῦ Ῥπουργείου Ῥσωτερικῶν καὶ ὑπῆρξαν εἰς τὸ διὰ τοῦ ν. ΓΨΚΔ/1910 ἱδρυθέν Ῥπουργεῖον Ῥμπορίου καὶ Βιομηχανίας, ὀνομασθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1911 Ῥπουργεῖον Ῥθνικῆς Οἰκονομίας. Ὡς προηγουμένως ἐλέχθη τὸ Ῥπουργεῖον τοῦτο διετηρήθη μέχρι τοῦ ἔτους 1951 ὅτε διὰ τοῦ νόμου 1671/1951 διεσπᾶσθη εἰς δύο Ῥπουργεῖα τῆς Βιομηχανίας καὶ τοῦ Ῥμπορίου. Ἀλλ' εἰς τὸ κατὰ τὸ 1951 ἱδρυθέν Ῥπουργεῖον Ῥμπορίου συνεχωνεύθησαν καὶ αἱ ὑπηρεσίαι ἐτέρου Ῥπουργείου, ἀσκοῦντος οικονομικὴν διοίκησιν ἐπὶ τῆς οικονομίας τοῦ ἔμπορίου καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν, τοῦ Ῥπουργείου Ῥφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν. Διότι ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ Ῥπουργ. Ῥσωτερικῶν διεχωρίσθη ἡ λεγομένη Ῥγορανομικὴ Ῥπηρεσία, ἥτις κατὰ τὸ ἔτος 1935 εἶχε καταστῆ ἰδίᾳ Γενικῆ Δ/νσις, καὶ ἥτις κατέστη κατὰ τὸ ἔτος 1938 διὰ τοῦ ἀν. ν. 1227/1938 ἰδίον Ῥφυπουργεῖον Ῥγορανομίας παρὰ τῶ Ῥπουργεῖον Ῥσωτερικῶν. Τὸ Ῥφυπουργεῖον τοῦτο κατέστη ἰδίον Ῥπουργεῖον Ῥπισιτισμοῦ διὰ τοῦ ν. δ. 13/5/1941, διὰ τοῦ ν. 27/13-11-1944 Ῥπουργεῖον Ῥφοδιασμοῦ καὶ τέλος διὰ ν.δ. 666/1948 Ῥπουργεῖον Ῥφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν². Παρὰ τῶ Ῥπουργεῖον Ῥφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν, ὅπερ διατηρήθη μέχρι τοῦ 1951, ὑπῆρχε καὶ Ῥφυπουργός.

Ὅπως οἱ στοιχειώδεις ὑγειονομικοὶ καὶ ἀπλῶς διοικητικοὶ ἀστυνομικοὶ ἔλεγοι ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ Ῥπουργείου τῶν Ῥσωτερικῶν τοῦ 19ου αἰῶνος καθίστανται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διευρυνόμενοι, ἰδίᾳ Γενικῆ Διεύθυνσις μὲ εὐρείας ἀρμοδιότητος ἐπὶ τῆς ποιότητος, τοῦ τρόπου κυκλοφορίας καὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν. Περαιτέρω ἡ ἐτι περισσότερον διεύρυνσις τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀγοραστικοῦ κοινῶ καθιστᾶ τὴν Γεν. Δ/νσιν Ῥφυπουργείου. Ἡ μετὰ ταῦτα δημιουργία ἐκτάκτων ἀναγκῶν ρυθμίσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς ἐπαρκείας τῶν ἀγαθῶν εἰς τὴν ἀγοράν, τῆς κατανομῆς τούτων εἰς τὸ σύνολον καὶ ἡ φροντίς διὰ τὴν προμήθειαν τούτων ἐπιβάλλει τὴν ἱδρυσιν ἰδίου

1. Βλ. Κ. Παπακωνσταντίνου, Τροποποιήσις τῆς συνθέσεως τῶν εἰσαγωγῶν κλπ., ἐν Οἰκ. Ταχ. τῆς 8-10-1959.

2. Βλ. καὶ ἀν. ν. 786/1948, ν.δ. 1185/1949, Ῥπ. Ῥποφ. 36027/1949.

Υπουργείου Ἐπισιτισμοῦ ὅπερ, ἐπιταθειςῶν τῶν ἀναγκῶν καὶ φροντίδων τούτων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, καθίσταται Ἐφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν μὲ εὐρυτάτας ἀρμοδιότητος διανομῶν διὰ δελτίου εἰδῶν ἰδίᾳ πρώτης ἀνάγκης, κατανομῆς τῶν πρώτων ὕλων κ.λ.π. Παρελθούσης τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως τῆς χώρας καὶ τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν, ἀναπτύσσονται νέα ἀνάγκαι οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ παρεμβατικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἐμπορίου, ἐν ὧσι τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Οὕτω τελικῶς ἰδρύεται τὸ ἔτος 1951 τὸ Ἐμπορίου εἰς ὃ συγχωνεύονται αἱ διεσπασμένα εἰς δύο Ἐπιχειρήματα Ἐπιχειρήματα αἱ ἀναφερόμενα εἰς τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομίας καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν. Ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις τοῦ ἐμπορίου ἐρείδεται οὕτω ἐπὶ δύο κυρίων ὑπηρεσιῶν : τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν (ὁ Ἀγορανομικὸς Κώδικις καὶ πρὸς τούτοις ν. 1879/1951 περὶ ἐλέγχου τιμῶν κλπ. καὶ Β.Δ. 9/15-11-1951 περὶ συνθέσεως καὶ λειτουργίας γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου Τιμῶν) καὶ ἀπ' ἐτέρου τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, ἰδίᾳ πρὸς τοποθέτησιν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἀγορὰς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων μετὰ τῶν σχετικῶν ζητημάτων ἐμπορικῶν συμβάσεων καὶ γενικώτερον τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Ἡ ἰσχύουσα διάρθρωσις τοῦ Ἐμπορίου ἐρείδεται οὕτω ἐπὶ τῆς διακρίσεως τῆς ὅλης ταύτης οἰκονομικῆς διοικήσεως εἰς διοίκησιν τοῦ ἐμπορίου (ὑπηρεσίαι ἐκ τοῦ Ἐπ. Ἐθν. Οἰκονομίας) καὶ διοίκησιν ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν (ὑπηρεσίαι ἐκ τοῦ Ἐπ. Ἐφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν).

Α'. Οἰκονομικὴ Διοίκησις τοῦ ἐμπορίου κατανέμεται εἰς δύο Γενικὰς Διευθύνσεις : Γενικὴ Δ/σις Ἐμπορίου καὶ Γεν. Δ/σις Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ Γεν. Δ/σις Ἀπογραφῶν.

Β'. Οἰκονομικὴ Διοίκησις τῶν ἀγαθῶν κατανέμεται ὡσαύτως εἰς δύο Γεν. Δ/σεις : τὴν Γεν. Δ/σιν Ἐλέγχου παραγωγῆς καὶ ἐμπορίου καὶ τὴν Γεν. Δ/σιν Ἐφοδίων καὶ διανομῶν, ὑπεράνω δὲ τούτων ὑπάρχει ἡ ὑπηρεσία τοῦ Γενικοῦ Δ/ντοῦ Συντονιστοῦ τῆς ὅλης ταύτης οἰκονομικῆς διοικήσεως.

4. Ἡ Οἰκονομικὴ διοίκησις ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου :

Α'. Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις ἐμπορίου κατανέμεται εἰς Διευθύνσεις ὡς ἑξῆς :

α) Ἡ Διεύθυνσις τῶν Ἐμπορικῶν Συμβάσεων ἣτις ἔχει τὰς ἐξῆς ἀρμοδιότητας : τὴν παρακολούθησιν τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, κατάρτισιν σχεδίων διαμορφώσεως αὐτῶν καὶ ἐκθέσεων ἐπὶ τῆς καταστάσεως τούτων, ἐπὶ τῆς ἐξελιξέως των, ἐπὶ τοῦ προγραμματισμοῦ των καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων βελτιώσεως των. Πρὸς τοῦτο συνεργάζεται μετὰ τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἐμπορ. Ἐμπορίου, Βιομηχανίας, Συντονισμοῦ, Ἐξωτερικῶν καὶ Οἰκονομικῶν. Τὴν παρακολούθησιν τῆς κινήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῶν ἄλλων χωρῶν, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰ ὁμοειδῆ πρὸς τὰ ἐγχώρια προϊόντα καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων χωρῶν εἰς προϊόντα ἐκ τῶν ἐγχωρίων. Τὴν παρακολούθησιν καὶ καθοδήγησιν τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐμπορικῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἑλλάδος. Συγκέντρωσιν σχετικῶν στοιχείων καὶ πληροφοριῶν. Παρακολούθησιν τῶν Διεθνῶν Οἰκονομικῶν Ὄργανισμῶν καὶ Διασκέψεων ἐμπορίου καὶ ὀργανώσιν τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τοὺς Ὄργανισμοὺς καὶ Διασκέψεις τούτους. Κατάρτισιν τῶν ἐμπορικῶν συμφωνιῶν τῆς χώρας μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν λοιπῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, κατόπι προπαρασκευῆς τούτων μετὰ τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν, ὀργανισμῶν, ἐπαγ-

γελματικῶν ὀργανώσεων καὶ διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν.

β) Ἡ Διεύθυνσις Ἐξαγωγῶν : Ἔχει ἀρμοδιότητα, τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς προωθήσεως τῶν ἐξαγωγῶν γενικῶς, ὡς καὶ οἰουδήποτε μέτρου ἀναφερομένου εἰς ὠρισμένον ἑλληνικὸν προϊόν, ὡς καὶ τῆς διαδικασίας ἐξαγωγῆς τούτου. Τὴν προπαρασκευὴν καὶ μελέτην πρὸς ἔκδοσιν τῶν κατὰ τὰς κειμένης διατάξεις κανονιστικῶν ἢ ἐιδικῶν διατάξεων καὶ ἀποφάσεων πρὸς ρύθμισιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἑλλ. προϊόντων, ἢ τοῦ συναλλαγματικοῦ διακανονισμοῦ τῆς ἀξίας τούτων. Τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀδειῶν ἐξαγωγῆς ἐναντὶ ἐλευθέρου συναλλάγματος ἢ μέσῳ κληριγγκ ἢ καὶ ἄνευ συναλλαγματικῶν διατυπώσεων ἢ ἐξαγωγῶν πρὸς ἐπαμειβασαγωγίην. Τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῶν ὀργανισμῶν τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν ἐμπορίαν ἑλληνικῶν γεωργικῶν προϊόντων, ὡς Ἐθν. Ὄργανισμοῦ Καπνοῦ, Α. Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ κ.λ.π. Τὴν μελέτην παντός ζητήματος ἀφορῶντος τὸν καθορισμὸν τιμῶν ἀσφαλείας τῶν γεωργικῶν προϊόντων, τὴν συγκέντρωσιν αὐτῶν καὶ τὴν χρηματοδότησιν τῆς συγκεντρώσεως.

γ) Ἡ Διεύθυνσις Εἰσαγωγῶν ἔχει τὰς ἀρμοδιότητας : τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀδειῶν εἰσαγωγῶν διὰ τὰ διάφορα κατὰ κατηγορίας προϊόντα βάσει τοῦ ἐτησίως καταρτιζομένου προγράμματος εἰσαγωγῶν, ἰδίᾳ μέχρι τοῦ 1953, ὅτε ἴσχυον τὸ καθεστῶς τῶν περιορισμῶν τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῆς ἐκδόσεως ἀδειῶν δι' αὐτάς. Ἦδη μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ συστήματος τούτου κατὰ τὸ ἔτος 1953 ἀνήκουν τῇ Δ' σὲ ταύτη αἱ ἀρμοδιότητες τῆς παρακολουθήσεως τῶν εἰσαγωγῶν τῶν διαφόρων προϊόντων καὶ τῶν δι' αὐτὰ χορηγουμένων χρηματοδοτήσεων καὶ ἡ ρύθμισις τοῦ διακανονισμοῦ τῶν τρόπων πληρωμῆς τούτων καθὼς καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν ἀδειῶν εἰσαγωγῶν δι' ὅσα προϊόντα ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἀδεια καὶ ἰσχύουσιν οἱ περιορισμοὶ εἰσαγωγῶν. Τῆς παρακολουθήσεως ἐν γένει τῶν εἰσαγωγῶν εἰς καταναλωτικὰ καὶ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ καὶ τῆς μελέτης περὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν εἰσαγωγῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐγγῶριον παραγωγὴν κλπ.

δ) Ἡ Διεύθυνσις ἐμπορικῶν ἐκθέσεων καὶ σχέσεων μετὰ τῶν παροικιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἔχει ἀρμοδιότητα τὴν ὀργάνωσιν ἐκθέσεων διαρκῶν ἢ κατὰ περιόδους ἢ ἐκτάκτως ἐπὶ σκοπῷ διαφημίσεως τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τοιαύτας διεθνεῖς ἢ ἄλλων χωρῶν ἐθνικὰς ἐκθέσεις. Τὴν παρακολουθήσιν τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑλληνικῶν παροικιῶν καὶ τὰς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ οικονομικὰς αὐτῶν σχέσεις καὶ τὴν δημοθυρίαν μορφῶν οἰκονομικῶν ἐπαφῶν τούτων μετὰ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

ε) Ἡ Διεύθυνσις ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ προστασίας τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας. Εἰς τὴν Διεύθυνσιν ταύτην ἀνήκουσιν αἱ ἐξῆς ἀρμοδιότητες : Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὀργάνωσις τοῦ ἐντὸς τῆς χώρας ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, ἢ μελέτη καὶ λήψις πρὸς τοῦτο μέτρων. Ἡ ὀργάνωσις ἀγορῶν ἐσωτερικοῦ καὶ ἐμποροπανηγύρεων. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κειμένης νομοθεσίας περὶ Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων, Χρηματιστηρίων Ἐμπορευμάτων, Γενικῶν Ἀποθηκῶν, Γραφείων Προστασίας ἑλληνικῶν προϊόντων κλπ. Ἡ ἐποπτεῖα τῶν καταναλωτικῶν Συνεταιρισμῶν ὡς καὶ τῶν πιστωτικῶν τοιούτων. Ἡ προαγωγή καὶ ἀνάπτυξις ἐιδικῶς τῆς τάξεως τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ βιοτεχνῶν τῆς χώρας καὶ ἡ λήψις μέτρων προστασίας τῶν ἐπαγγελματιῶν ἐν τῇ λειτουργίᾳ καὶ τῷ ἀνταγωνισμῷ αὐτῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κειμένης νομοθεσίας περὶ Ἐπαγγελ-

ματικῶν καὶ Βιοτεχνικῶν Ἐπιμελητηρίων καὶ Σωματείων, ὡς καὶ περὶ τῶν Ἐπαγγελματικῶν καὶ Βιοτεχνικῶν ὀργανισμῶν δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἡ ἐφαρμογὴ ὡσαύτως τῆς περὶ μεσιτῶν νομοθεσίας. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κειμένης νομοθεσίας περὶ τῶν διπλωμάτων εὐρεσιτεχνίας, περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων, ἐπωνυμίας, ἐνδείξεων προελεύσεως, ἀθεμίτου ἀνταγωνισμοῦ.

στ) Ἡ Διεύθυνσις Ἄνωθῶν Ἐταιρειῶν. Ἔχει ἀρμοδιότητας: τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κειμένων διατάξεων περὶ ἀνωθῶν ἐταιρειῶν, βιομηχανικῶν, ἐμπορικῶν, τραπεζικῶν, ἀσφαλιστικῶν καὶ τῶν περὶ αὐτῶν ἐδικῶν κατὰ κλάδους νομοθετικῶν καὶ κανονιστικῶν διατάξεων καὶ ἡ ἐποπτεία καὶ ὁ ἔλεγχος τούτων ὡς καὶ τοῦ χρηματιστηρίου Ἀξιών.

ζ) Διεύθυνσις Μελετῶν. Ἀνήκει αὐτῇ ἡ μελέτη θεμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ κατάρτισις στοιχείων διὰ τοὺς Διεθνεῖς Ὄργανισμοὺς καὶ τὸν Ο.Ε.Ο.Σ.

β'. Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου (Διοικήσις Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου). Ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τοῦ Ἐμπορίου περιλαμβάνονται πολλοὶ ἀρμοδιότητες ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας. Οὕτω ἡ Δ/σις Ἐμπορικῶν Συμβάσεων, ἡ Δ/σις τῶν ἔξαγωγῶν, καὶ ἡ Δ/σις τῶν Εἰσαγωγῶν ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ζητήματα τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῶν ἔξαγωγῶν καὶ τοποθετήσεων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων. Ἡ ἀρμοδιότης οὕτω τῆς Διοικήσεως Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου εἶχε βασικὴν σημασίαν διὰ τὸ μέχρι τοῦ χρόνου τῆς καταργήσεως τῶν περιορισμῶν τῶν εἰσαγωγῶν κρατοῦν σύστημα. Οὕτω κατὰ τὸ μέχρι τοῦ 1953 ἰσχύον σύστημα τοῦ καταρτισμοῦ κατ' ἔτος προγράμματος εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων, θέμα ὄπερ βασικῶς ἐνδιέφερε τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανικὴν Διοίκησιν τῆς Οἰκονομικῆς Ἀποστολῆς, ἐπεβάλετο ἡ ὀργανωσις ἐιδικῆς ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν σχετικῶν θεμάτων. Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται διατὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Διοικήσεως αὐτῆς ἐτέθη ἀμερικανικῆς ὑπηκοότητος Διευθυντῆς ὑποδεικνυόμενος ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀμ. Ἀποστολῆς. Παρὰ δὲ τῇ Διοικήσει Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου ἐδρεύει τὸ Συμβούλιον Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, εἰς ὃ ἀνήκεν ἡ κατάρτισις τοῦ Προγράμματος τῶν Εἰσαγωγῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀρμοδιότης τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως ταύτης ἦτο γενικῶς ἡ τοῦ Προγραμματισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν ἐν σχέσει ἰδίᾳ πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν πλεόν χρησιμῶν εἰδῶν καταναλωτικῶν καὶ κεφαλαιουχικῶν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐπάρκειαν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς καὶ τοὺς πόρους τοὺς συναλλαγματικούς τῆς χώρας καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας. Οὕτω τὸ μὲν Συμβ. Ἐξωτ. Ἐμπορίου ἐνέκρινε τὸ Πρόγραμμα εἰσαγωγῶν καὶ ἔξαγωγῶν ἐν γένει (ἰδιωτῶν, νομικῶν προσώπων, δημοσίου, ν. πρ. δημ. δικαίου) καὶ ἐξέδιδε πρὸς τοὺς τὰς κανονιστικὰς διατάξεις καὶ ἀποφάσεις περὶ τῶν μέτρων, περιορισμῶν καὶ διαδικασίας, ὡς πρὸς τὰς εἰσαγωγὰς καὶ ἔξαγωγὰς ἐν γένει. Ἐντὸς δὲ τῶν ὀρίων καὶ τῶν πλαισίων αὐτὰ καθώριζεν ἡ Δ/σις τοῦ Ἐξωτ. Ἐμπορίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλιτούργουν αἱ ἀρμοδιότητες τῶν λοιπῶν Διευθύνσεων τῆς Γεν. Δ/σεως Ἐμπορίου.

Ἡ Διοικήσις Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου εἶναι συντεθειμένη ἐκ τοῦ Δ/ντοῦ καὶ τοῦ Ἀναπληρωτοῦ του, τοῦ Συμβουλίου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γραμματείας, τελοῦσης, ὑπὸ Δ/ντὴν καὶ ἀποτελοῦσης τὸ προσωπικὸν τῆς Ὑπηρεσίας. Κατόπιν ὁμως τῆς θεσπίσεως τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν αἱ ἀρμοδιότητες τῆς ὑπηρεσίας ταύτης

ἔχουν περιορισθῆ, συνίστανται δὲ κυρίως εἰς τὴν παρακολούθησιν καὶ μελέτην τῶν ἐξελίξεων τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν καὶ τῶν σχετικῶν χρηματοδοτήσεων, τὴν ἔκδοσιν σχετικῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν κανονιστικῶν πράξεων καὶ τὴν ρύθμισιν τοῦ δασμολογίου, δι' ὃ προΐσταται πάντοτε τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἀμερικανὸς διευθυντῆς.

Γ'. Γενικὴ Διεύθυνσις Ἀπογραφῶν : στατιστικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου.

5. Ἡ οἰκονομικὴ Διοίκησις ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν. Ὁ ἕτερος τομεὺς τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου κατανέμεται εἰς τρεῖς ὑπηρεσίας ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ μίαν Γενικὴν Διεύθυνσιν. Τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Συντονισμοῦ, τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἐλέγχου παραγωγῆς καὶ ἔμπορίου καὶ τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν ἐφοδίων καὶ διανομῶν.

Α'. Γενικὴ Διεύθυνσις Ἐλέγχου Παραγωγῆς καὶ Ἐμπορίου, κατανέμεται εἰς τρεῖς Διευθύνσεις :

α) Ἡ Διεύθυνσις Ἐλέγχου Βιομηχανίας. Περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς ἀρμοδιότητας : ἐφαρμογὴν τῶν κειμένων νόμων καὶ διατάξεων περὶ ἀλευροβιομηχανίας, μακαρονοποιίας καὶ ἀρτοποιίας. Χορήγησιν ἀδειῶν ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας ἀλευρομύλων, καὶ ἐπεκτάσεως τῶν ἐγκαταστάσεων τούτων κλπ. Ἐλέγχους διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων, ὡς ἑλαιουργίας, σπορelaiουργίας, πυρηνelaiουργίας, σαπωνοποιίας, παραγωγῆς λιπῶν. Δειγματοληψίαν ἐπὶ πρώτων ὑλῶν, προϊόντων καὶ ὑποπροϊόντων. Ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων περὶ ἐλέγχου καὶ ἐποπτείας βιομηχανιῶν διατροφῆς. Ἀσκήσιν ἀρμοδιοτήτων ἀναλόγως καὶ ἐπὶ εἰδῶν διατροφῆς καὶ σχετικῶν βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, ἰδίᾳ διὰ τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων περὶ παραγωγῆς τοῦ προϊόντος, ποιότητος, ὑγιεινῆς, καθαριότητος κλπ. τούτων.

β) Ἡ Διεύθυνσις Κοστολογήσεων, ἔχει ἀρμοδιότητας τὴν κοστολόγησιν τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν προϊόντων κατόπιν συγκεντρώσεως τῶν σχετικῶν στοιχείων. Ἐκδοσιν ἀποφάσεων περὶ καθορισμοῦ τιμῶν καὶ περὶ ἐπιβολῆς εἰσφορᾶς ἐπὶ τῶν ὑπαγομένων εἰς ὑποχρεωτικὴν κοστολόγησιν προϊόντων. Τὰς αὐτὰς ἀρμοδιότητας ἔχει καὶ διὰ τὴν κοστολόγησιν τῶν ἐγχωρίων γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν, ἀλιευτικῶν προϊόντων. Κοστολόγησιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων εἰδῶν, τῶν ὑπαγομένων, συνεπεῖα ἀγορανομικῶν διατάξεων, εἰς ὑποχρεωτικὴν κοστολόγησιν. Καθορισμὸν τιμῶν πωλήσεως καὶ ἐπιβολῆν εἰσφορῶν.

γ) Ἡ Διεύθυνσις Ἀγορανομίας, ἔχει ἀρμοδιότητας : τὴν μέριμναν διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῆς χώρας εἰς εἶδη διατροφῆς, τὴν ἔκδοσιν ἀγορανομικῶν διατάξεων καὶ δελτίων τιμῶν ἀγαθῶν τούτων, τὴν διενέργειαν ἀγορανομικῶν ἐλέγχων, τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν Ἀγορανομικῶν Ἐπιτροπῶν κλπ. Τὰς αὐτὰς ἀρμοδιότητας ἀσκεῖ εἰδικώτερον καὶ διὰ τὰ εἶδη ἱματισμοῦ καὶ ὑποδήσεως, καθὼς καὶ δι' ἄλλα ἀγαθὰ ὡς φαρμακευτικὰ προϊόντα, οἰκοδομικὰ ὑλικά κλπ.

Β'. Γενικὴ Διεύθυνσις Ἐφοδίων καὶ Διανομῶν. Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν ἀνήκουσι νῦν αἱ ἀρμοδιότητες τῆς εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἐφοδίων τοῦ κράτους, τῆς διενεργείας τῶν σχετικῶν δημοπρασιῶν, ὁσάκις τοῦτο ἀπαιτεῖται, τῆς παραλαβῆς καὶ διαθέσεως τούτων, τοῦ ἐλέγχου τῆς ἐν γένει διακινήσεώς των κλπ.

Γ'. Ὑπηρεσία Γενικοῦ Διευθυντοῦ Συντονισμοῦ, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ἀρμοδιότης τοῦ συντονισμοῦ πᾶσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς διοικήσεως ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν (τέως ὑπηρεσίαι Ὑπουργείου Ἐφοδιασμοῦ καὶ διανομῶν). Περι-

λαμβάνει τὰς Διευθύνσεις Διοικητικοῦ, Δικαστικοῦ, Ἐπιθεωρήσεως, Οἰκονομικῶν Μελετῶν, Ἐκκαθαρίσεως ΕΦΕΞ, Ἐλέγχου παρὰ τῆ Ἀγροτικῆ Τραπεζῆ τῆς κινήσεως ἐφοδίων κλπ.

III

Ἡ ρύθμισις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου

6. Οἱ Γενικοὶ κανόνες ρυθμίσεως τῶν ἐξαγωγῶν καὶ εἰσαγωγῶν: Α'. Ἡ ρύθμισις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ὑπὸ τῶν συγχρόνων κρατῶν δὲν ἐπήγαγεν ἐκ τῶν πλαισίων τοῦ νεωτέρου παρεμβατισμοῦ καὶ τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας. Τὴν μέθοδον τῆς κρατικῆς ταύτης παρεμβάσεως τὴν ἐδίδαξε καὶ τὴν ἐφήρμοσε καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα τὸ φιλελεύθερον κράτος. Κατὰ μίαν παράδοξον ἀντινομίαν, ἣτις προανειγέλλεν ἤδη τὰς ἀδυναμίας καὶ ἀσυνεπείας τῆς φιλελευθέρως ἐρμηνείας, ἡ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διατήρησις καθεστῶτος οἰκονομικοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ προϋπέθετε τὴν δημιουργίαν, διὰ τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον, κλειστοῦ ἐθνικοῦ χώρου καταχωρωμένου ἐναντι τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἄλλων οἰκονομιῶν. Τὴν παράδοσιν αὐτὴν συνέχισε καὶ συνεπλήρωσεν ὁ παρεμβατισμὸς καὶ ἡ διευθυνομένη οἰκονομία δι' ἧς ἡ ὅλη οἰκονομία ὑπήχθη ὑπὸ τὸν κρατικὸν ἔλεγχον, χωρὶς ὅμως, εἶναι ἀληθὲς τὴν φορὰν αὐτὴν, νὰ παραβλεφθῆ ὁ συνδυασμὸς τοῦ συστήματος τοῦ προστατευτισμοῦ μετὰ μεθόδων συμφωνιῶν καὶ συνεργασιῶν οἰκονομικῶν διεθνῶν', ὡς ἡγνὴ κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ προστατευτισμὸς τῆς φιλελευθέρως οἰκονομίας.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερα οὐσιώδης διαφορὰ ὑπάρχει μετὰ τὸ προστατευτισμοῦ τῆς φιλελευθέρως καὶ τοῦ προστατευτισμοῦ τῆς διευθυνομένης δημοκρατίας. Ὅτι εἰς μὲν τὸν πρώτον κύριος σκοπὸς τῆς παρεμβάσεως ἦτο ἡ προστασία τῆς ἐγχωρίου παραγωγικῆς δραστηριότητος καὶ παραλλήλως ἴσως καὶ τῆς δημιουργίας κρατικῶν ἐσόδων διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς. Κατὰ τὸν δεύτερον ὅμως ὁ προστατευτισμὸς πλὴν τῶν δύο τούτων σκοπῶν ἐξυπηρετεῖ καὶ τρίτον, καταστάντα ἔτι σπουδαιότερον διὰ τὴν διευθυνομένην οἰκονομίαν, τὸν τῆς προστασίας καὶ ρυθμίσεως τῶν συναλλαγματικῶν ἀποθεμάτων καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ ἐθνικοῦ νομίματος. Οὕτω παραιτέρω ἡ διάκρισις κατὰ τὸν σκοπὸν, μετὰ τῶν δύο περιόδων τοῦ προστατευτισμοῦ, προσέθεσε καὶ μίαν ἀκόμη διαφορὰν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέθοδον ἐφαρμογῆς τούτου. Διότι ὡς μέσον προστασίας δὲν ἐχρησιμοποιήθη μόνον ἡ δασμολογικὴ ἐπιβάρυνσις ἀλλὰ καὶ αἱ κατὰ σύστημα ἀπαγορεύσεις καὶ ποσοστόσεις εἰσαγωγῶν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅμως τῶν ἐξαγωγῶν ὁ προστατευτισμὸς, παλαιότερος καὶ σύγχρονος, ἐκδηλοῖ τὴν ἀντίστροφον ἐπιδίωξιν ἀπὸ ἐκείνην τῶν εἰσαγωγῶν, ἦτοι κατὰ κανόνα τὴν ἀνάπτυξιν ὅσον τὸν δυνατὸν περισσότερον τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐνίοτε, σπανίως βεβαίως, προσλαμβάνει ὁ προστατευτισμὸς τὴν μορφήν περιορισμοῦ καὶ τῶν ἐξαγωγῶν, τούλαχιστον ὡς πρὸς ὠρισμένα εἶδη, ἐπὶ σκοπῷ ἐπαρκείας τῆς ἀγορᾶς ἐσωτερικοῦ.

Κατὰ ταῦτα προστασία τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ τῆς τοῦ ἐμπορίου ἰσοζυγίου, ἐξέυρεισι διὰ τῶν ἐξαγωγῶν εὐχερῶς δημοσίων ἐσόδων

1. H Truchy et M. Byé, Les relations économiques internationales, 1948, σελ. 65 ἐπέμ. Κυριακίση, Διεθνεῖς Ἐμπορικαὶ Σχέσεις, 1959.

ἀνευ προσφυγῆς εἰς τὰς δυσχερεῖς μεθόδους τῆς φορολογίας τῆς περιουσίας, ἀνάπτυξις τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, προστασία τοῦ νομίσματος διὰ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, προστασία πολλάκις τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς εἶναι οἱ σκοποὶ οὓς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐπιδιώκει ἡ ὅλη κρατικὴ παρέμβασις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον.

Ἄλλ' εἰς τὴν παρέμβασιν αὐτὴν πρὸς ῥύθμισιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἐνυπάρχουν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, θεμελιώδεις ἀντιθέσεις, ἅς ἀκριβῶς προσπαθεῖ νὰ ὑπεριτηδῆσῃ ἢ διαμορφώσῃ τῆς συγχρόνου ρυθμίσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Πρώτη ἀντίφασις εἶναι ὅτι ἀφοῦ πάντα τὰ κράτη ἀκολουθοῦν τὴν ἀρχὴν τοῦ προστατευτισμοῦ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἔπεται ὅτι τείνοντα καθ' ἕκαστον πρὸς τὴν αὐτάρκειαν ἀποκλείουν ἀμοιβαίως τὰς ἐξαγωγὰς, τῶν προϊόντων των καὶ συνεπῶς ὁ προστατευτισμὸς διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐισαγωγῶν εὐρίσκειται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὸν προστατευτισμὸν διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν. Κατὰ συνέπειαν ἡ ῥύθμισις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου δὲν δύναται σήμερον νὰ γίνῃ αὐτοτελῶς δι' αὐξήσεως τῶν τελωνειακῶν τελῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ ἐισαγωγῶν πρὸς τὰς ἐξαγωγὰς, μέσω τούτῃστιν ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐισαγωγῶν ἐκ χωρῶν μὴ ἐισαγουσῶν τὰ ἐγχώρια προϊόντα καὶ ἀντλήσεως τῶν ἀναγκαίων ἐισαγωγῶν ἐκ χωρῶν ἐισαγουσῶν τὰ ἐγχώρια τοιαῦτα. Μία τοιαύτη πολιτικὴ δὲν εἶναι βεβαίως πάντοτε καθ' ἑαυτὴν πραγματοποιήσιμος, λόγῳ ἐλλείψεως πολλάκις τῶν ἀντικειμενικῶν προϋποθέσεων, ἐκεῖθεν δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῶν εὐρυτέρων διεθνῶν συμφωνιῶν ὡς π.χ. ἡ Ἐνωσις ἑνδοευρωπαϊκῶν πληρωμῶν.

Δευτέρα ἀντίφασις εἶναι ὅτι, ὅπως αἱ ἐλεύθεραι ἐισαγωγαὶ δύνανται νὰ συνεπάγονται τὴν καταστροφὴν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας διὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ταύτης ὑπὸ τῶν ξένων προϊόντων, οὕτω καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν ἐισαγωγῶν δύναται νὰ δημιουργῇ τεχνητὰς ὑψηλὰς τιμὰς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ αἱ ὑψηλαὶ τιμαὶ νὰ δημιουργοῦν περαιτέρω καταστάσεις πληθωρισμοῦ αἰτινες τελικῶς διαταράσσουσι τὴν νομισματικὴν ἰσοτιμίαν καὶ σταθερότητα νὰ ὀδηγήσωσιν εἰς κρίσιν συνεπαγομένην τὴν ἀναστολὴν τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος, ἣν ἡ προστασία ἠθέλησε νὰ ἀναπτύξῃ. Ἀναγκαιῶς ὁ σύγχρονος προστατευτισμὸς ἐνεργεῖ βάσει προγράμματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐσωτερικῆς βιομηχανίας καὶ παραγωγῆς, λαμβάνων ἰδίᾳ ὑπ' ὄψιν τὸσον τοὺς νόμους τῶν φυσικῶν καὶ λοιπῶν τεχνικῶν ἱκανοτήτων καὶ προϋποθέσεων τῆς χώρας, ὅσον καὶ τοὺς νόμους τῆς διεθνούς κατανομῆς τῶν ἐργων.

Τρίτη τέλος ἀντινομία εἶναι ὅτι ἡ διὰ τοῦ τελωνειακοῦ δασμολογίου προστασία ἐπιβαρύνουσα τὴν τιμὴν τοῦ ἐμπορεύματος καὶ κατὰ συνέπειαν μειοῦσα τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τοῦ καταναλωτικοῦ κοινοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν μισθωτῶν τάξεων τρέπει τὴν κατανάλωσιν πρὸς τὰς κατωτέρας ποιότητος ἐμπορεύματος ἥτις οὕτω ἐπιζομένη συνεπιφέρει τὴν ὀπισθοδρομικότητα τῆς παραγωγῆς ἥτις ὁμως οὕτω ἐπιτυγχάνει κέρδη μεγάλων διαφορῶν διὰ παλαιῶν μεθόδων καὶ καθυστερημένης τεχνικῆς ὀργανώσεως, συνεπυρομένης καὶ χαμηλὰ ἡμερομίσθια καὶ πλημμελῆ ἱκανοποίησιν τῆς ζητήσεως. Δι' αὐτὸ ἡ παρέμβασις ἀποβλέπει εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, οὐχὶ ὁμοιόμορφων, πρὸς τὰς ποσοστώσεις τῶν ἐισαγωγῶν καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει προγραμματισμοῦ τῆς παραγωγῆς καὶ τεχνικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπιλογῆν βιωσίμων, ἀποδοτικῶν καὶ ἐξαγωγικῶν ἐπιχειρήσεων.

Β'. Οί γενικοί κανόνες τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον. α) Ἐκ τῆς προπολεμικῆς νομοθεσίας ἰσχύει ὁ νόμος 1960/1939 ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ν. δ. 480 1947. Κατὰ τὸ πρῶτον τῶν νομοθετημάτων τούτων ἐν μὲν ἀρθροῖς 1-14 προβλέπονται τὰ τῶν Ἐνώσεων Εἰσαγωγέων, αἵτινες ὅμως μεταπολεμικῶς δὲν ἀνεβίωσαν, εἰ μὴ διὰ τινὰ μόνον ἐλάχιστα εἶδη καὶ προσκαίρως. Ἄλλ' ἐν ἀρθροῖς 16-18 παρέχονται εὐρύταται ἐξουσιοδοτήσεις πρὸς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ρυθμίσεως διὰ κανονιστικῶν πράξεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Κατὰ τὰς ἐξουσιοδοτήσεις ταύτας δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου δύναται :

1) Ν' ἀπαγορευθῆ γενικῶς ἢ ἐν σχέσει πρὸς ὠρισμένας μόνον χώρας ἢ εἰσαγωγὴ οἰουδήποτε ἐμπορεύματος. Ἡ νὰ περιορισθῆ κατὰ ποσὸν ἢ κατ' ἀξίαν ἢ τοιαύτη εἰσαγωγὴ ἢ ἐξαγωγὴ. Ἡ νὰ καθορισθοῦν εἰδικοί ὅροι τῆς εἰσαγωγῆς ἢ ἐξαγωγῆς ἢ ἡ χώρα προελεύσεως ἢ προορισμοῦ ἢ ὁ τρόπος πληρωμῆς.

2) Νὰ ἐξαρτηθῆ ἡ εἰσαγωγὴ ἢ ἐξαγωγὴ ἐν γένει ἢ οἰουδήποτε ἐμπορεύματος, ἐκ προηγουμένης ἀδείας τῆς διοικήσεως. Νὰ καθορισθῶσιν αἱ περιπτώσεις καὶ οἱ ὅροι κατὰ χώρας καθ' ἃς ἐπιτρέπεται ἡ χορήγησις ἀδείας ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν.

3) Νὰ καθορισθῶσιν αἱ συναλλαγματικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν ἐξαγωγέων ἐμπορευμάτων, ὁ τρόπος τῆς ἐκπληρώσεως τούτων, ἢ παροχὴ ἐγγυήσεων ἐκπληρώσεως ἐπιβαλλομένων ὄρων εἰς εἰσαγωγεῖς καὶ ἐξαγωγεῖς.

4) Νὰ καθορίζηται ὁ τρόπος ἐλέγχου τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων προϊόντων καὶ νὰ συνιστῶνται Συμβούλια ἢ Ἐπιτροπαὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τούτων ἢ καὶ ν' ἀνατιθῆται ἡ εἰσαγωγὴ ἐμπορευμάτων εἰς Ὄργανισμοὺς δημοσίου δικαίου κλπ. Πρὸς τούτοις ὁ αὐτὸς νόμος ὠριζεν ὅτι πᾶσα προμήθεια ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ν.π.δ.δ. ἐν γένει ἢ κοινωφελῶν ἰδρυμάτων ἐνεργεῖται κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Τέλος παρείχeto ἐξουσιοδοτήσεις ὅπως διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν ἐπιβάλληται εἰσφορά ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἢ ἐξαγομένων εἰδῶν.

Τὸ νεώτερον ὅμως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νομοθέτημα ἀπέβλεπεν εἰς γενικωτέραν κατὰ πρόγραμμα ρυθμίσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ συντονισμὸν τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν καθ' ἑαυτὰς καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὄλην οἰκονομίαν καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν πόρων τῆς χώρας τῶν τε ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας¹.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ προέβλεπεν ὁ νόμος οὗτος περὶ ἀναδιαρθρώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ τότε Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου δημοσίας διοικήσεως, θεσπίσαν νέα ὄργανα πρὸς ἀσκήσιν τῶν ρυθμιστικῶν παρεμβάσεων τοῦ Κράτους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἰδίᾳ ὅπως αὐτὰ εὐρίσκωνται εἰς ἄμεσον προσαρμογὴν τόσοσιν πρὸς τὴν γενικωτέραν οἰκονομικὴν κυβερνητικὴν πολιτικὴν ὅσον καὶ πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι διοίκησιν τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας. Πρὸς τοῦτο παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, νῦν Ἐμπορίου, ἰδρύθη ἡ Διοίκησις Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Παρ' αὐτῇ προβλέπονται τὸ Συμβούλιον Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου², συλλογικὸν ὄργανον διοικήσεως ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου, ἀσκοῦν τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν, ὁ ἐντεταλμένος Διευθυντῆς τῆς Διοικήσεως, ἢ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ αὐτῆς καὶ ἡ

1. ν.δ. 480/1947 ἀρθρ. 1.

2. Βλέπε περὶ τούτου, ἀνωτέρω Κεφάλαιον ΣΤ' § 8.

Γραμματεία, ὄργανα προπαρασκευῆς καὶ ἐκτελέσεως, ἀσκοῦνται πρὸς τούτους εἰδικωτέραν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου.

β) Τὸ Συμβούλιον Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου ἔχει ἀρμοδιότητα τὴν ἐγκρίσιν τοῦ γενικοῦ προγράμματος εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, εἴτε αὐτὰ ἐνεργοῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους εἴτε ὑπὸ νομικῶν προσώπων δ.δ. εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν. Ἐν τούτῳ δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὸ πρόγραμμα τοῦτο δέον νὰ συντονισθῇ ἐκάστοτε πρὸς τὸ ὅλον πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ὡς καὶ τὰς πιστοδοτήσεις τῆς οἰκονομίας. Ὁ ἐπὶ τῶν καιρίων τούτων σημεῖον συντονισμός, ὡς εἰσηγήσις καὶ κατεύθυνσις, γίνεται ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου Συντονισμοῦ, ἀλλ' ἡ ἐκάστοτε προσαρμογὴ ἐνεργεῖται διὰ τῶν γενικωτέρων ἀποφάσεων τῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς κυβερνητικῶν ὀργάνων ἢ τοῖς τῆς Οἰκονομικῆς Ἐξ. Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Πάντως ὁ θεμελιώδης οὗτος συντονισμός ἐστὶν χαρακτηριστικῶς ἑλληπθῆς καὶ ἀνεπαρκῆς ἵνα καθορίσῃ σταθερῶς τὰς γραμμὰς καθοδηγήσεως τῶν ἐπὶ μέρους λειτουργιῶν τῆς διοικήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ ἰδίᾳ τοῦ Συμβουλίου τούτου, τοῦ ὁποῦ οὕτω αἱ ἐξουσίαι εἶναι εὐρύταται. Ὡσαύτως τὸ Σ.Ε.Ε. ἔχει ἀρμοδιότητα τὴν ἐκδοσὶν κανονιστικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ τῆς ρυθμίσεως καὶ διαδικασίας τῶν τε εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν, ὡς π.χ. περὶ τοῦ εἰδικωτέρου καταρτισμοῦ τῶν προγραμμάτων εἰσαγωγῶν ἢ ἐξαγωγῶν, τῶν ἰδιωτικῶν ἢ τῶν δημοσίων, περὶ τῶν μέσων ἐνισχύσεως τῶν ἐξαγωγῶν, περὶ τῆς συνομολογήσεως δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν συμφωνιῶν ἀνταλλαγῶν ἢ συμψηφισμῶν, περὶ τῆς διαδικασίας ἐγκρίσεων εἰσαγωγῶν ἢ ἐξαγωγῶν, περὶ τῆς κατανομῆς τῶν εἰσακτέων κλπ. Κατὰ τὸ σύνθημα μειονέκτημα τῆς ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως ἑλληνικῆς νομοθεσίας αἱ ἐξουσιοδοτήσεις αὐταί, ἰδίᾳ τινὲς τούτων, εἶναι λίαν ἀόριστοι ἢ τόσο γενικαί ὥστε καὶ ζητήματα συνταγματικότητος αὐτῶν νὰ γεννῶνται καὶ ἄλλα ζητήματα συγκρούσεως τῶν τοιούτων ἀρμοδιοτήτων τῆς Διοικήσεως Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου πρὸς τὰς ἀρμοδιότητας ἄλλων δημοσίων διοικήσεων καὶ δὴ κυβερνητικῶν ὀργάνων νὰ δημιουργῶνται ὡς π.χ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ καθορισμοῦ τῶν εἰσακτέων διὰ τὸ πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων εἰδῶν¹. Ἐν τούτοις διὰ λελογισμένης χρήσεως τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τούτων ἐρρυθμίσθησαν τὰ βασικώτερα θέματα τῆς ὀργανωτικῆς διαδικασίας τῶν εἰσαγωγῶν, περὶ ἧς κατωτέρω².

1. Κατὰ τὸ ἄρθρον 7 ἐδ. 8' ν. δ. 480/1947 αἱ κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις ἀρμοδιότητες τῶν Ἐπιτελείων, Ν. Πρ. Δ.Δ. κλπ. ἐν σχέσει πρὸς πάντα τὰ θέματα τὰ ρυθμιζόμενα διὰ τοῦ νόμου τούτου, διατηροῦνται ἐν ἰσχύϊ ἐφ' ὅσον δὲν τροποποιῶνται εἴτε διὰ τοῦ νόμου εἴτε διὰ τῶν δυνάμει τούτου ἐκδιδόμενων ἀποφάσεων τοῦ Σ.Ε.Ε. Ἢδὴ μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἐλέγχων ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, ὁ καθορισμός τῶν εἰσακτέων διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν ἐφοδίων, ἀγαθῶν κλπ. ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρμοδίους φορεῖς τῶν ἔργων βάσει τῶν περὶ τῶν ἔργων κοινῶν ἀποφάσεων τῶν ἀρμοδίων Ἐπιτελείων.

2. Καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ νομοθέτης (ν.δ. 480/1947 ἄρθρ. 4) ἠκολούθησε τὴν ἐφαρμόζουσαν ὁδὸν νὰ χαρακτηρίσῃ ὀρισμένους κανονιστικὰς πράξεις, ἐκδιδόμενας δυνάμει τῶν ἀνω ἐξουσιοδοτήσεων, ὡς π.χ. τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν κλπ. ὡς πράξεις κυβερνήσεως, αἵτινες ὡς τοιαῦτα δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν ἐλεγχον τοῦ Συμβουλίου Ἐπιτελείας. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ προσήκει ἡ αὐτὴ λύσις οἷα καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς αἵτινες ὑπὸ τοῦ νόμου εἶχον χαρακτηρισθῆ ὡς πράξεις κυβερνήσεως (Σ.Ε. 1438/1953), λύσις καὶ ἦν ἡ ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως σύμμοσις, διὰ θεσπίσεως κατ' ἐξουσιοδότησιν κανόνων δικαίου, τῶν οἰκονομικῶν λειτουργιῶν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, ἀποτελεῖ πράξιν ἀσκήσεως δημοσίας ἐξουσίας ἧτις ἐστὶν τοιαῦτα, καὶ ὁ μέρος δὲν ἀποτελεῖ ἀσκῆσιν διακριτικῆς εὐχερείας ὑπάγεται εἰς τὸν ἀκυρωτικὸν ἐλεγχον τοῦ Σ.Ε.

γ) Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Διοικήσεως, ἐκ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἐκ τοῦ Γενικοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Ἐμπορίου. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν, ἥτις ὁμως δύναται νὰ σχηματισθῆ μόνον τῆ ψήφῳ τοῦ Προέδρου αὐτῆς, διότι ἀνευ τῆς συμφώνου τούτου ψήφου ἡ ἀπόφασις εἶναι ἀνύπαρκτος. Ἀρμοδιότης κυρίως τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Διοίκησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου ὑπηρεσιῶν, ἐπιτροπῶν κλπ. καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν διαδικασιῶν τοῦ ἔργου αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου Ε.Ε.

δ) Ὁ Διευθυντὴς τῆς Διοικήσεως ἔχει ἀρμοδιότητα ὅπως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἀποφάσεων τοῦ Σ.Ε.Ε. ἐκδίδῃ τὰς ἀποφάσεις περὶ χορηγήσεως ἢ ἀπορρίψεως τῶν αἰτουμένων ἀδειῶν εἰσαγωγῶν ἢ ἐξαγωγῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου. Ὡσαύτως καθορίζει τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐνεργοῦνται αἱ δημοπρασίαι εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν διὰ προμηθείας τοῦ κράτους ἢ τῶν νομικῶν πρ.δ.δ., παρακολουθεῖ τὴν τήρησιν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Σ.Ε.Ε. καὶ ὑποβάλλει σχετικὰς ἐκθέσεις εἰς αὐτό¹.

7. Τὸ σύστημα τῆς ρυθμίσεως τῶν εἰσαγωγῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1953: Ἐπὶ τῆ βάσει τῶν προδιαληφθέντων γενικῶν κανόνων ρυθμίσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου οἱ εἰδικώτεροι κανόνες ρυθμίσεως τῶν εἰσαγωγῶν διεμορφώθησαν διὰ τῶν κανονιστικῶν ἀποφάσεων τοῦ Σ.Ε.Ε. καθ' ὃ κατωτέρω.

α) Διακρίσεις ὡς πρὸς τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα. Τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα διεκρίνοντο εἰς τέσσαρας γενικὰς κατηγορίας: 1) ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα βάσει τοῦ καταρτιζομένου ὑπὸ τοῦ Σ.Ε.Ε. προγράμματος, 2) ἐμπορεύματα ἐκτὸς προγράμματος κυρίως ἐκ χωρῶν συνδεομένων μετὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ ἐμπορικῶν συμφωνιῶν. 3) εἰσαγόμενα μέσῳ ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν. 4) εἰσαγόμενα ἀνευ συναλλαγματικῶν διατυπώσεων.

1. Ἴνα χορηγηθῆ ἀδεία εἰσαγωγῆς ἐμπορεύματος καὶ τὸ ἀντίστοιχον συνάλλαγμα ὑπὸ τῆς Τραπεζίης Ἑλλάδος ἀπαιτεῖται τὸ εἶδος τοῦ ἐμπορεύματος νὰ περιλαμβάνεται εἰς τὸ πρόγραμμα εἰσαγωγῶν τὸ καταρτιζόμενον ὑπὸ τοῦ Σ.Ε.Ε. Αἱ εἰσαγωγαὶ αὗται καλύπτουσι κατὰ κανόνα τὸ μείζον μέρος τῶν εἰσαγωγῶν τῆς χώρας². Εἰσαγωγὴ εἶδους μὴ κατονομαζομένου εἰς τὸ πρόγραμμα ἀπαγορεύεται κατ' ἀρχὴν ἐκτὸς ἐὰν ἐπιπίπτῃ εἰς μίαν τῶν τριῶν ἐπομένων κατηγοριῶν. Ἐν τῷ προγράμματι τὰ εἰσακτέα ἐμπορεύματα κατανέμονται εἰς δώδεκα κατηγορίας, ἐν ἐκάστῃ δὲ τούτων καθορίζονται τὰ ἐμπορεύματα κατὰ εἶδος διὰ εἰδικῶν προσδιορισμῶν.

2. Βάσει τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων τῶν συναπτομένων μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν καὶ ἐπὶ σκοπῶ ὅπως διευκολυνθῆ ἡ ἐξαγωγή τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἰς τὰς χώρας ταύτας συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς συμβάσεις, παρέχεται ἀδεία καὶ συνάλλαγμα πρὸς εἰσαγωγὴν ἐκτὸς προγράμματος ἐμπορευμάτων προβλεπομένων ὑπὸ τῶν συμβάσεων τούτων. Κατὰ τὸ πλει-

1. Β.Δ. 28/28-1-1948, περὶ καθηκόντων κλπ. Γραμματείας τῆς Διοικ. Ἐξ. Ἐμπορίου.

2. Αἱ δώδεκα κατηγορίαι τοῦ Προγράμματος εἶναι I Τρόφιμα καὶ Ζῶα, II Χημικὰ κλπ. III Φαρμακευτικὰ κλπ. IV Καύσιμα, V Μέταλλα, VI Κλωστοϋφαντουργικὰ VII Πρώται ὕλαι, VIII Δέρματα, ἐλαστικά, IX Ὀρυκτά, X Ἡλεκτρικὰ εἶδη ἐκ μετάλλου, XI Μέσα μεταφορᾶς XII Μηχανήματα (Πρόγραμμα Εἰσαγωγῶν 1953). Τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας εἶδη εἶναι κυρίως πρώτης ἀνάγκης διὰ τὴν κατανάλωσιν ἢ ἀπαραιτήτα διὰ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐν γένει.

στον τὰ εἶδη ταῦτα εἶναι δευτερευούσης σημασίας¹. Ἐκτός τούτου ἐπιτρέπεται εἰδικῶς ἐκτός προγράμματος εἰσαγωγή εἰδῶν ἐξ ὠρισμένων ἐλαχίστων χωρῶν, κυρίως Ἀγγλίας καὶ Η.Π.Α., πρὸς ἃς ἐξάγονται μεγάλα ποσότητες ἑλληνικῶν προϊόντων. Αἱ εἰσαγωγὲς αὐταὶ ἐπιτρέπονται δι' εἰδικῶν ἀδειῶν καὶ διὰ εἰδικῶς καθοριζόμενα ἔμπορεύματα κατόπιν συμφωνίας μετὰ τῆς ἄλλης χώρας.

3. Βάσει εἰδικοῦ προγράμματος², προβλέπεται ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ καθοριζόμενα εἶδη δύνανται νὰ εἰσαχθῶσι δι' ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν³ ἀνεξαρτήτως ἐὰν ταῦτα περιλαμβάνονται ἢ οὐ εἰς τὸ γενικὸν πρόγραμμα εἰσαγωγῶν. Σκοπὸς καὶ ἐδῶ τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης εἶναι ἡ διευκόλυνσις τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μετὰ ἄλλων χωρῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μέσῳ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

4. Εἰσαγωγὰ ἄνευ συναλλαγματικῶν διατυπώσεων ἐπιτρέπονται ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ μικρῶν ποσοτήτων εἰδῶν μὴ προοριζομένων δι' ἐμπορίαν, εἰσαγομένων λόγῳ δώρου ἄνευ χορηγήσεως κρατικοῦ συναλλάγματος, ὡς ἀποστελλομένων ὑπὸ συγγενῶν ἢ ἐπιβατικῶν αὐτοκινήτων λόγῳ δώρου ἢ δειγμάτων ἢ δι' ἰδίου συναλλάγματος εὐρισκομένου κανονικῶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Πέραν τῶν εἰδῶν τούτων, ἅτινα καθορίζουσι ἐκάστοτε αἱ παρεχόμεναι βάσει τῶν προδιαληφθέντων κανόνων ἀδειαι εἰσαγωγῶν, οὐδενὸς ἄλλου ἔμπορεύματος ἢ εἰσαγωγῆς ἐπιτρέπεται.

β) Οἱ εἰδικότεροι περιορισμοὶ τῶν εἰσαγωγῶν. Ἐκτός τῶν καθοριζομένων διὰ τοῦ προγράμματος εἰσαγωγῶν περιορισμῶν ἐπὶ τῶν εἰσακτέων ἔμπορευμάτων κατὰ χώρας, πρὸς χορήγησιν ἀδείας εἰσαγωγῆς τὰ ἔμπορεύματα κατετάσσοντο εἰς ἕξ ἐν ὄλῳ πίνακας. Οὗτοι εἶναι: 1) ἔμπορεύματα δυνάμενα νὰ εἰσαχθῶσιν ἐλευθέρως ἄνευ ποσοτικοῦ τινὸς περιορισμοῦ παρὰ παντὸς προσώπου ἄλλ' ἐκ τῶν χωρῶν τῶν καθοριζομένων διὰ τοῦ Προγράμματος⁴. 2) ἔμπορεύματα εἰσαγόμενα ἄνευ ποσοτικοῦ καθορισμοῦ ἀλλὰ παρ' ὠρισμένων μόνον προσώπων, ὀνομαστικῶς καθοριζομένων⁵. 3) ἔμπορεύματα εἰσαγόμενα ὡσαύτως ἐλευθέρως κατὰ ποσὸν παρὰ παντὸς προσώπου ὑπὸ τῆν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ εἶδη ταῦτα δὲν παράγονται ἐν τῇ χώρῃ, δι' ἃ ἀπαιτεῖται ἔγκρισις τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας⁶. 4) ἔμπορεύματα περιορισμένα κατὰ τὸ ποσὸν εἰσαγωγῆς καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ κατὰ εἰσαγωγεῖς⁷. Διὰ τὰ ἔμπορεύματα ταῦτα προβλέπεται περιορισμένη ποσότης εἰσαγωγῆς ὑπὸ τοῦ προγράμματος δι' ὃ καὶ αἱ αἰτήσεις ἐξετάζονται κατὰ σειράν προτεραιότητος τὰ δὲ αἰτούμενα δι' αὐτῶν ποσὰ εἰσαγωγῆς δύνανται νὰ περικοποῦν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου κατ' ἐκτίμησιν ταύτης. 5) ἔμπορεύματα περιορισμένα κατὰ ποσὸν εἰσαγωγῆς βάσει κριτηρίων αὐστηρῶν, καθοριζομένων ὡς ἐκ τοῦ λίαν περιορισμένου

1. Κατὰ τὸ ἔτος 1953 ὑπῆρχον ἐμπορικαὶ συμφωνίαι μετὰ δέκα ἐξ περίπου ἄλλων χωρῶν.

2. Ὑπ' ἀριθ. 39902/1950 ἀπόφασις τοῦ Σ.Ε.Ε. δι' ἧς τὰ εἶδη ταῦτα κατετάγησαν εἰς δύο πίνακας, τὸν Α-2, περιλαμβάνοντα εἶδη προβλεπόμενα καὶ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ προγράμματος καὶ Β-2 περιλαμβάνοντα εἶδη μὴ προβλεπόμενα ὑπὸ τούτου, κυρίως πολυτελείας καὶ ἡμιπολυτελείας.

3. Περὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν βλ. ἀνωτέρω.

4. Ἀποφ. Ε.Ε.Ε.Ε. 289/1953. Διαδικασία ὀνομαζομένη Γ-1

5. Διαδικασία Γ-1/Α

6. Διαδικασία Γ-1/Β

7. Ἀποφ. ὑπ' ἀριθ. 248/1951 Ε.Ε.Ε.Ε. Διαδικασία Γ-2.

ποσού τῆς ἐπιτρεπομένης εἰσαγωγῆς¹. Πρὸς τοῦτο ἕκαστον Ἐμποροβιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον δι' Ἐπιτροπῆς αὐτοῦ καθώριξε τὸ εἰσαγωγικὸν δικαίωμα ἕκαστου εἰσαγωγέως, ἐπιτρεπομένης ἐνστάσεως ἐνώπιον δευτεροβαθμίων Ἐπιτροπῶν κατὰ τοῦ οὕτω καταρτισθέντος πίνακος. Οἱ πίνακες οὗτοι κυροῦνται τελικῶς ὑπὸ τῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς Κατανομῶν παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐμπορίου. Τὰ κριτήρια τῆς κατανομῆς ἦσαν τὰ στατιστικὰ δεδομένα εἰσαγωγῶν ἕκαστου Ἐπιμελητηρίου κατὰ τὰ ἔτη 1938—1939 καὶ 1950—1951, δικαίωμα δὲ συμμετοχῆς εἶχον, μόνον οἱ ἔχοντες ὠργανωμένην ἐπιχείρησιν εἰσαγωγῆς ἢ οἱ χρησιμοποιούντες τὸ εἶδος καὶ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ Ἐπιμελητήριον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰσαγωγῶν τοῦ 1948—1952².

6) εἰσαγωγαὶ κρατικά, ν. πρ. δ.δ. κ.λ.π. ἐνεργούμενα διὰ μειοδοτικῶν διαγωνισμῶν κατόπιν προεγκρίσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου³.

γ) Τροποποιήσις ἀδείας εἰσαγωγῆς⁴. Ἡ δυνατότης τροποποιήσεως τῆς ἐκδοθείσης ἀδείας εἰσαγωγῆς ἐρρυθμίσθη διὰ εἰδικῶν κανονιστικῶν διατάξεων, δι' ὧν ἐπετράπη ἡ τροποποιήσις ὠρισμένων ὄρων καὶ στοιχείων τῆς ἀδείας, περιοριστικῶς καθοριζομένων καὶ ὑπὸ ὠρισμένης προϋποθέσεως. Οὕτω ἡ τροποποιήσις δύναται ν' ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ εἰσαγωγέως ἢ προμηθευτοῦ ἢ ἀντιπροσώπου, εἰς τὸ τελωνεῖον εἰσαγωγῆς, εἰς τὴν προθεσίαν φορτώσεως, εἰς τὴν τράπεζαν ἑξωτερικοῦ, εἰς τὸν χρόνον ἰσχύος τῆς πιστώσεως, εἰς τοὺς ὅρους παραδόσεως ἐμπορεύματος, εἰς τὰς μονάδας μετρήσεως τούτου, εἰς τὴν δασμολογικὴν κλάσιν, εἰς τὴν χώραν προελεύσεως, εἰς τὰς εἰσακτέας ποσότητας ἀναλόγως αὐξήσεως ἢ μειώσεως τιμῆς, εἰς τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως λόγω ἀλλαγῆς τιμῆς, εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ νομίματος ὡς τρόπου πληρωμῆς λόγω ἀλλαγῆς χώρας προελεύσεως. Περὶ τῆς ἀλλαγῆς τούτης ἀποφασίζει εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ⁵.

δ) Διαδικασία διακανονισμοῦ τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων. Διακανονισμὸς τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων νοεῖται ὁ τρόπος καθ' ὃν πραγματοποιεῖται ἡ πληρωμὴ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ εἰσαγομένου ἐμπορεύματος καὶ ἡ ὀριζομένη δι' αὐτὴν διαδικασία. Τέσσαρες εἶναι οἱ τρόποι διακανονισμοῦ τῆς ἀξίας 1) δι' ἀνοίγματος πιστώσεως πρὸς τὴν Τράπεζαν τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ προμηθευτοῦ ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πίστωσις ἀνοίγεται εἴτε διὰ προκαταβολῆς ἐκ μέρους τοῦ εἰσαγωγέως τοῦ ὅλου τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος εἴτε διὰ χρηματοδοτήσεως ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς ἑσωτερικοῦ μέρους τῆς ἀξίας. Ἡ πίστωσις εἶναι ἀνέκκλητος ἀλλὰ δὲν καταβάλλεται πρὸ τῆς καταθέσεως τῶν φορτωτικῶν ἐγγράφων εἰς τὴν τράπεζαν ἑξωτερικοῦ. Αἱ δι' ἀνοίγματος πιστώσεως εἰσαγωγαὶ δύνανται ν' ἀναφέρονται εἴτε εἰς ἐμπορεύματα δι' ἃ ἀπαιτεῖται προηγουμένη ἀδεία εἰσαγωγῆς, ὅτε ἐφαρμόζεται ἡ λεγομένη διαδικασία Δ., εἴτε ἄνευ προηγουμένης ἀδείας εἰσαγωγῆς, δι' ἐμπορεύματα ἄτινα δύνανται νὰ εἰσαχθῶσιν ἐλευθέρως ἄνευ ποσοτικῶν περιορισμῶν παρὰ παντὸς προσώπου, ὅτε ἐφαρ-

1. Ἀποφ. Ὑπ. Ἐμπορίου 65623/1952. Διαδικασία Κ.

2. Εἰδικότερα προβλέψεις ἐγένοντο εἰς τὰς κατανομὰς διὰ τὰς ἐπαρχίας, τοὺς νέους ἐπαγγελματίας, τοὺς εἰδικευμένους ἐπαγγελματίας, τοὺς μικροὺς εἰσαγωγεῖς κλπ. Αἱ δευτεροβάθμιοι Ἐπιτροπὴν κατανομῶν ἐτέλουν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν Προέδρου Πρωτοδικῶν. Ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπὴ Κατανομῶν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν Ἐφέτου ἀπετελεῖτο ἐκ δέκα τριῶν μελῶν, λαμβανομένων ἐξ ἀνωτάτων διοικητικῶν λειτουργῶν τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργείων καὶ ἐξ ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματιῶν.

3. Ἀποφ. Ὑπ. Ἐμπορίου 58111/1951.

4. Ὑπ' ἀριθ. 312/1951 Ἀποφ. Ε.Ε.Ε.Ε.

5. Ἀποφ. Ε.Ε.Ε.Ε. ὑπ' ἀριθ. 312/1951 καὶ 118/1952.

μόζεται ή λεγομένη διαδικασία Ε. (ήτοι είδη του πίνακος Γ-1 και τινά άλλα), πάντως δὲ δι' ἔμπορεύματα προελεύσεως χωρῶν Ἑνώσεως Εὐρωπαϊκῶν Πληρωμῶν καὶ τινος ἄλλας. 2) ἔναντι φορτωτικῶν ἐγγράφων, ἥτοι ἄνευ προηγουμένου ἀνοιγματος πιστώσεως, ὅτε ἡ καταβολὴ τῆς ἀξίας εἰς τὸν προμηθευτὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ γίνεται μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ ἔμπορεύματος εἰς τὸν λιμένα εἰσαγωγῆς τοῦ ἔμπορεύματος καὶ τῶν φορτωτικῶν ἐγγράφων εἰς τὴν Τράπεζαν ἐσωτερικοῦ, πρὸ δὲ τοῦ ἐκτελωνισμοῦ¹. 3) διὰ τμηματικῆς καταβολῆς τῆς ἀξίας μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἔμπορεύματος. Τοῦτο κυρίως ἰσχύει ἐπὶ εἰσαγωγῆς μηχανημάτων ἐκ χωρῶν Ἑνώσεως Εὐρωπαϊκῶν Πληρωμῶν. 4) ἐπὶ πιστώσει διὰ καταβολῆς τῆς ἀξίας μετὰ τὸν ἐκτελωνισμόν κατὰ τὴν συμφωνίαν μετὰ τὴν προμηθευτοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ εἰσαγωγέως.

ε) Ἄνοιγμα πιστώσεως. Οὕτω ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἔμπορευμάτων—εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ κατόπιν προηγουμένης ἀδείας Πίνακος Δ., εἴτε περὶ τοῦ ἐλευθέρου Πίνακος Ε—ἀπαιτεῖται ἀνοιγμα τῆς πιστώσεως ἐκ μέρους τοῦ εἰσαγωγέως ὑπὲρ τοῦ προμηθευτοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ πίστωσις δύναται ν' ἀνοιγῆ εἴτε διὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος εἴτε δι' ἄλλης ἐκ τῶν ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν διὰ καταβολῆς τοῦ εἰς δραχμὰς ἰσοπόσου τῆς εἰς ξένον συναλλάγμα τιμῆς τοῦ εἰσαγομένου ἔμπορεύματος. Δύναται ὁμως μέρος τῆς ἀξίας νὰ καλυφθῆ διὰ χρηματοδοτήσεως ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς, τοῦτο ὁμως προϋποθέτει ὅτι ἡ πίστωσις αὕτη ἐμπίπτει εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς Ν.Ε. καθοριζομένους ἐκάστοτε ὅρους καὶ γενικὰ ὅρια χρηματοδοτήσεως². Τοιοῦτοτρόπως αἱ εἰσαγωγαὶ ρυθμίζονται ἐμμέσως διὰ τῆς Ν.Ε. διότι ἡ χρηματοδοτήσις ἀσκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς εὐχερείας εἰσαγωγῆς ἔμπορευμάτων. Εἶναι ὁμως ἀμφίβολος ὁ συντονισμὸς μετὰ τὴν πινάκων εἰσακτέων ἔμπορευμάτων τῆς Δ/νσεως Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καὶ πινάκων χρηματοδοτούμενων ἔμπορευμάτων—ἄλλων κατὰ 50%, ἄλλων κατὰ 25%, ἄλλων ὑπὸ εἰδικούς ὅρους—τῆς Ν.Ε. Σημειωτέον ὅτι ἡ ρύθμισις τῆς χρηματοδοτήσεως ἐκ μέρους τῆς Ν.Ε. δύναται νὰ γίνεται καὶ διὰ τὰ ἔναντι φορτωτικῶν ἐγγράφων εἰσαγόμενα ἔμπορεύματα.

στ) Μεταβίβασις τῆς πιστώσεως. Ἐπιτρέπεται ἡ μεταβίβασις τῆς πιστώσεως ὑπὸ τοῦ δικαιούχου εἰς ἕτερον δικαιούχον ἐντὸς μόνον τῆς αὐτῆς χώρας, ἐξ ἧς ἡ εἰσαγωγή.

ζ) Εἰσφοραὶ. Ἡ διαφορὰ μετὰ τὴν ἐπισημῶν καὶ ἐλευθέρων τιμῆς συναλλάγματος ἐπέβαλε τὴν ἐπιβολὴν εἰσφορῶν ἐπὶ τῆς ἀξίας, τῶν εἰσαγομένων ἔμπορευμάτων, αἵτινες κατ' οὐσίαν ἀπετέλουν ἔμμεσον ἐπαύξησιν τῆς ἐπισημῶν τιμῆς τοῦ συναλλάγματος. Ἡ εἰσφορὰ αὕτη ἦτο ἐπιβεβλημένη ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ εἰσαγομένων ἔμπορευμάτων καὶ ἀπετέλει ἔσοδον τοῦ Δημοσίου³.

η) Εἰσαγωγή μηχανημάτων. Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν μηχανημάτων καὶ ἀνταλλακτικῶν αὐτῶν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ προέγκρισις ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Βιομηχανίας, ἐξεταζομένης τῆς χρησιμότητος τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν, τὸ πρόγραμμα ἀναπτύξεως ταύτης καὶ τὰς καταναλωτικὰς ἀνάγκας τῆς ἀγορᾶς ἢ τὰς δυνατότητας ἐξαγωγῆς⁴. Δὲν ἀπαιτεῖται ἡ τοιαύτη ἐγκρισις διὰ τὰς εἰσαγωγὰς βάσει τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως.

1. Ἀπόφ. Ε.Ε.Ε.Ε. 294-Α/1953

2. Περὶ τῶν ὅρων καὶ ὁρίων ταύτης βλ. ἀνωτέρω.

3. Ἀποφ. Ὑπ. Συντονισμοῦ-Οἰκονομικῶν-Ἐμπορίου ὑπ' ἀριθ. 71074/1952.

4. Ἀπόφ. Σ.Ε.Ε.Ε. ὑπ' ἀριθ. 51370/1951.

8. Τὸ ἰσχυρὸν καθεστῶς ρυθμίσεως τῶν εἰσαγωγῶν:
 Α'. Γενικά. Διὰ τῆς νομισματικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς 9-4-1953 καθωρίσθη νέα ἰσοτιμία τῆς δραχμῆς πρὸς τὸ συναλλάγμα, διὰ τῆς ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς ἐναντι τούτου, οὕτως ὥστε ἔπαυσε πλέον νὰ ὑφίσταται διαφορά μεταξύ τῆς ἐπίσημου καὶ τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ τιμῆς τοῦ συναλλάγματος. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγαὶ ἐμπορευμάτων γίνονται βάσει τῆς νέας τιμῆς τοῦ συναλλάγματος καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ περιορισμὸς τῶν εἰσαγωγῶν ἀπὸ ἀπόψεως τοῦλάχιστον συναλλαγματικῆς ἤτοι κατ' ἀρχὴν περιττός, Μολονότι δὲ τὸ σύστημα τῶν περιορισμῶν ἀπέβλεπε καὶ εἰς ἄλλους γενικωτέρους σκοποὺς, οἱοὶ ἰδίᾳ ὁ περιορισμὸς τῆς διαφυγῆς τῶν συναλλαγματικῶν ἀποθεμάτων καὶ ἡ προστασία τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἐν τούτοις ὁμως ἐκρίθη ὅτι ὀρθότερον θὰ ἦτο ν' ἀφεθῆ ἑλευθέρα ἡ λειτουργία τῆς οἰκονομικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἂν παρίστατο ἀνάγκη, ἐν τῇ προοδῷ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν, νὰ ἐφηρμῶζοντο μέτρα ρυθμίσεως προστασίας τῶν συναλλαγματικῶν ἀποθεμάτων, ὅτε θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ ἄλλα προστατευτικὰ μέτρα. Διότι κατ' ἀνάγκην ἡ ἐλευθερία εἰσαγωγῶν κατέστη συνάρτησις τῆς νομισματικῆς σταθεροποιήσεως, καθ' ὅσον αὕτη προϋπέθετε σταθερότητα τιμῶν ἣτις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλισθῆ ἂν ταυτοχρόνως δὲν ἐξησφαλίζετο ἐπάρκεια ἀγαθῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς, πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς ὁποίας δὲν ἀνταποκρίνεται ἡ προσφορά τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς. Ὑψώσεις οὕτω τῶν τιμῶν, συνεπεῖα ἐλλείψεως ἀγαθῶν θὰ ἀνέτρεπε τὴν νομισματικὴν σταθερότητα. Τὸ σύστημα τοῦτο ἰσχύει ἐτι παρ' ἡμῖν μολονότι οὐχὶ ἄνευ πολλῶν ἐπικρίσεων, ἰδίᾳ ὡς πρὸς ὠρισμένας συνεπειάς αὐτοῦ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰδικωτέραν ἐπιρροὴν ἣν εἶχεν ἐπὶ ὠρισμένων κλάδων τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς¹.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἰσχυρὸν σύστημα τῶν εἰσαγωγῶν πᾶν ἐμπόρευμα, πλὴν ὠρισμένων ἐξαιρέσεων, περὶ ὧν ἀμέσως κατωτέρω, δύναται νὰ εἰσάγεται ἐλευθέρως παρὰ παντὸς εἰσαγωγέως ἄνευ ποσοτικοῦ τινὸς περιορισμοῦ καὶ ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τῆς Διοικήσεως².

Ἐν τούτοις πάντως διὰ τὴν εἰσαγωγὴν οἰουδήποτε ἐμπορεύματος ἀπαιτεῖται προηγουμένως ἔγκρισις εἰσαγωγῆς, ἀποβλέπουσα ὄχι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς σκοπιμότητος τῆς εἰσαγωγῆς ἀλλὰ εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς συνδρομῆς τῶν ὀριζομένων κατὰ τὰς σχετικὰς κανονιστικὰς διατάξεις προϋποθέσεων, ὧν συντρεχουσῶν ἡ χορήγησις τῆς ἐγκρίσεως εἶναι ὑποχρεωτικῆ. Αἱ ἐγκρίσεις αὗται χορηγοῦνται κατὰ ὠρισμένην διαδικασίαν ἣτις εἶναι δύο μορφῶν, ἡ λεγομένη διαδικασία «Ε» καὶ ἡ λεγομένη διαδικασία «Δ».

Δι' ὠρισμένα ὁμως προϊόντα ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν ἰσχύουσιν ἐδικαὶ διατάξεις δυνάμει τῶν ὁποίων καθορίζονται τὰ ποσὰ καὶ ὁ τρόπος εἰσαγωγῆς. Τοιαῦται ἐδικαὶ περιπτώσεις εἶναι: 1) τὰ μονοπωλικά εἶδη τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, 2) τὰ ἀπαγορευόμενα πρὸς εἰσαγωγὴν λόγῳ ἀσθενειῶν εἶδη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, 3) προϊόντα ὧν ἡ εἰσαγωγή ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας κ.λ.π.

Πέραν ὁμως τούτων, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, κατ' ἐξαιρέσιν ὠρισμένα προϊόντα ὑπήχθησαν ἐκ λόγων ἐμπορικῆς ἢ συναλλαγματικῆς πολιτικῆς

1. Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω.

2. Ἀποφ. Σ.Ε.Ε. 29268/17-4-1953, καὶ ἰδίᾳ 39000/5-10-1956. Γενικῶς τὰς κανονιστικὰς ἀποφάσεις τὰς διεπούσας τὰ θέματα περὶ ὧν ἡ § 8 βλ. ἐν Τράπεζα Ἑλλάδος, Ὁδηγία διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰδῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, 1959.

εις ποσοτικούς περιορισμούς ἢ καὶ προηγουμένην τῆς διοικήσεως ἄδειαν.

Τὰ εἶδη διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖται προηγουμένη ἄδεια σκοπιμότητος τῆς διοικήσεως εἶναι: 1) ἅπαντα τὰ εἶδη τοῦ ὀνομαζομένου «Πίνακος Α'»¹. Τὰ εἶδη ταῦτα περιλαμβάνονται κατ' ἄρχος εἰς 9 κατηγορίας ἀφορώσας προῖοντα κυρίως πολυτελεῖ (δέρματα ἑρπετῶν, σῦρα, πολίτιμοι λίθοι, σκεύη ἀργυρᾶ, προϊόντα ἀρωματιστοῦσις, ὑφάσματα καὶ εἶδη ἐκ φυσικῆς μετᾶξης κ.λ.π.). Εἰς ταῦτα προσετέθησαν βραδύτερον διὰ νεωτέρων πράξεων τοῦ Σ.Ε.Ε. καὶ ἄλλαι κατηγορίαι ὡς 1) ὠρισμένα εἶδη παραγωγῆς Ἰαπωνίας, 2) ὠρισμένα εἰδικὰ ὑφάσματα καὶ φορητὰ αὐτοκίνητα, 3) ὑφάσματα βαμβακερά, ἐξ ἐρίου καὶ ἐκ τεχνητῶν καὶ συνθετικῶν ἰνῶν, οὐτοκίνητα ἐπιβατηγὰ καὶ ἄμαξώματα αὐτοκινήτων καὶ ἄλλα τινά. 2) μηχανήματα, ἐξαρτήματα ἀνταλλακτικὰ τούτων δι' ἃ ἀπαιτεῖται προηγουμένως ἄδεια τοῦ ὑπουργοῦ Βιομηχανίας, 3) θεῖον καὶ θειοῦχος χαλκὸς δι' ἃ ἀπαιτεῖται ὁμοίως ἄδεια τοῦ ὑπουργοῦ Βιομηχανίας. 4) πετρελαιοεἶδη ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα παράγονται ἐν Ἑλλάδι διὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖται ἄδεια τοῦ ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, 5) ὄρυζα δι' ἣν ἀπαιτεῖται ἄδεια τοῦ ὑπουργοῦ Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου.

Τὰ εἶδη δὲ τὰ ὁποῖα κατ' ἐξαιρέσιν ὑπήχθησαν εἰς ποσοτοσίν εἶναι τὰ κατεψυγμένα κρέατα, ἡ ξυλεῖα, οἱ γαιάνθρακες, ὁ σίδηρος, ἡ χαρτόμαζα, τὰ ὄργανα ἐφορμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, αἱ ραπτομηχαναὶ, ὁ δημοσιογραφικὸς χάρτης καὶ οἱ ἀεροθάλαμοι.

Β'. Διαδικασία διὰ τὴν χορήγησιν ἐγκρίσεων εἰσαγωγῶν. Ὑπάρχουν ὡς ἐλέχθη δύο διαδικασίαι τῆς τοιαύτης ἐγκρίσεως οἱ ὀνομαζόμεναι «Ε» καὶ «Δ». Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν εἰδῶν τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν διαδικασίαν «Ε» ἡ ἐγκρισις χορηγεῖται ὑπὸ οἰασδήποτε ἐκ τῶν ἐξουσιοδοτημένων Τραπεζῶν. Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν εἰδῶν τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν διαδικασίαν «Δ» ἡ ἐγκρισις χορηγεῖται μόνον ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ι. Διαδικασία «Ε».—Εἰς ταύτην ὑπάγονται τὰ εἶδη: 1) προελεύσεως χωρῶν μετεχυσῶν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Νομισματικὴν Ἐνωσίν, 2) προελεύσεως χωρῶν μεθ' ὧν ἡ Ἑλλὰς ἔχει διμερεῖς συμφωνίας (Ισπὴριγκ), 3) προελεύσεως Ἦνωμ. Πολ. Ἀμερικῆς, κτήσεων καὶ Καναεᾶ. Ἡ ἐγκρισις εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ αἰτήσεως τοῦ εἰσαγωγέως καὶ προτιμολογίου τεθεωρημένου ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας ἐλέγχου τιμολογίων. Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν μηχανημάτων καὶ πρώτων ὑλῶν ἀπαιτεῖται πιστοποιητὶὸν βιομηχανικῆς ἐνημερότητος. Ὡσαύτως ἀπαιτεῖται ἡ κατάθεσις τοῦ ἀντιτίμου τῆς ἀξίας τῆς εἰσαγωγῆς ἢ τοῦ τμήματος ταύτης (περιθωρίου) ὅπερ καθορίζεται ἐκάστοτε δι' ἐκφάσεως τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς. Διὰ τινος κατηγορίας εἰδῶν ἀπαιτεῖται καὶ ἡ κατάθεσις προκαταβολῆς ἐναντι ἀναλογούντων εἰσαγωγικῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν φόρων.

ΙΙ. Διαδικασία «Δ».—Εἰς τὴν διαδικασίαν ταύτην ὑπάγονται πέντε κατηγορίαι εἰδῶν ἧτοι: 1) ὧν ἡ ἀξία καλύπτεται διὰ συναλλάγματος ἀμερικανικῆς βοηθείας, 2) εἰσαγομένων ὑπὸ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ν.π.δ. δικαίου, Τραπεζῶν, κοινωφελῶν ἰδρυμάτων, 3) εἰδῶν ὑπαγομένων εἰς ποσοτοσίν, 4) εἰδῶν ἐξ οἰασδήποτε χώρας, πλὴν εἰδῶν προελεύσεως

1. Ἡ ἄδεια διὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν χορηγεῖται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς προβλεπομένης ὑπὸ τῆς ὑπ' ἀριθ. 71877/1952 ἀποφάσεως τοῦ Σ.Ε.Ε. Βλ. σχετικῶς Σ.Ε.Ε. 3900/1956, 15540/1959, 38100/59.

2. Δεκαπέντε χώραι μετὰ τῶν κτήσεων αὐτῶν καὶ ἡ Ἑλλὰς.

χωρῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν διαδικασίαν «Ε». 5) εἰδῶν ὑπαγομένων μὲν εἰς τὴν διαδικασίαν «Ε» ὧν ὁμως ζητεῖται ἡ κατὰ παρέκκλισιν τῶν ὄρων αὐτῆς εἰσαγωγή. Καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ εἰσαγωγεὺς ὑποχρεοῦται νὰ καταθέσῃ πιστοποιητικὰ ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα ἅτινα προσάγονται κατὰ τὴν διαδικασίαν «Ε».

III. Ἡ ἔγκρισις ὡς προϋπόθεσις τῆς φορτώσεως καὶ τῆς πιστώσεως. Ἡ ἔγκρισις εἴτε κατὰ τὴν διαδικασίαν «Ε» εἴτε κατὰ τὴν διαδικασίαν «Δ» ἀποτελεῖ κατὰ τὰς σχετικὰς κανονιστικὰς πράξεις τὴν προϋπόθεσιν πολλῶν ἐμπορικῶν καὶ οἰκονομικῶν πράξεων συναπτομένων πρὸς τὴν εἰσαγωγήν. Οὕτω ἀπαγορεύεται ἡ φόρτωσις τοῦ ἐμπορεύματος πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐγκρίσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐκδοσις τῆς φορτωτικῆς. Παράβασις τῆς διατάξεως ταύτης συνεπάγεται τὴν ἐπιβολὴν εἰσφορᾶς. Ἡ προθεσμία δὲ τῆς φορτώσεως ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐγκρίσεως εἶναι ἕξ μηνῶν.

Ἡ ἐκδοσις τῆς ἐγκρίσεως ἀποτελεῖ ὡσαύτως προϋπόθεσιν τῆς χορηγήσεως τῆς πιστώσεως καὶ τοῦ χρόνου ἰσχύος τῆς πιστώσεως.

IV. Ἡ τροποποιήσις τῶν χορηγηθεισῶν ἐγκρίσεων ἐπιτρέπεται μόνον εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις περιοριστικῶς καθοριζόμενας δι' ἐκάστην τῶν δύο διαδικασιῶν. Οὕτω κατὰ τὴν διαδικασίαν «Ε» ἐπιτρέπεται ἡ τροποποιήσις πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἀξίας πρὸ τῆς φορτώσεως ἢ διὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ εἰσαγωγέως μετὰ τὴν φόρτωσιν καὶ πρὸ τοῦ διακανονισμοῦ.

V. Ἀλλαγὴ δασμολογικῆς κλάσεως. Κατὰ τὴν διαδικασίαν «Ε» ἡ ἀλλαγὴ τῆς δασμολογικῆς κλάσεως ἐπιτρέπεται αἰτήσῃ τοῦ εἰσαγωγέως μόνον εἰς ὠρισμένως περιοριστικῶς καθοριζόμενας περιπτώσεις.

VI. Ἐμπορεύματα εἰσσχθέντα ὑπὸ διαμετακόμισιν δύναται νὰ διακανονισθῶσιν πρὸς ἀνάλωσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διὰ λογαριασμόν τοῦ ἀποστολέως τοῦ ἐξωτερικοῦ πλὴν ὠρισμένων εἰδῶν (Πίνακες «Α», «Φ50», καὶ «Φ. 100») ¹.

VII. Μετὰ τὴν νομισματικὴν μεταρρύθμισιν κατηργήθησάν πᾶσαι αἱ εἰσφοραὶ αἱ ἐπιβληθεῖσαι ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων.

Γ'. Ὁ διακανονισμὸς τῆς ἀξίας τοῦ εἰσαγομένου ἐμπορεύματος. I. Ὁ διακανονισμὸς τῆς ἀξίας τοῦ εἰσαγομένου ἐμπορεύματος ἐνεργεῖται κατὰ τοὺς ἑξῆς κανόνας: 1) δι' ἀνοίγματος ἐνεγγύου πιστώσεως, δι' ἧς καθορίζεται καὶ ὁ χρόνος τῆς ἰσχύος ταύτης. Ἡ πίστωσις ἐγκρίνεται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὑποβολῆς προτιμολογίου θεωρημένου ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας ἐλέγχου τιμολογίου, ἐν ᾧ καθορίζεται τὸ εἶδος τοῦ εἰσακτέου ἐμπορεύματος, ἡ χώρα προελεύσεως καὶ ἡ τιμὴ μονάδος τούτου. (μέθοδος διακανονισμοῦ ὑπὸ στοιχείου «Κ») 2) ἐναντι φορτωτικῶν ἐγγράφων ἢτοι ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν καταθέσεως τούτων, ὅτε ὁ διακανονισμὸς γίνεται τοῖς μετρητοῖς (τρόπος διακανονισμοῦ ὑπὸ στοιχείου «Φ» 3) ἀλλ' ὁ προθεσμιακὸς διακανονισμὸς τῆς πληρωμῆς τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων ἀπαγορεύεται κατ' ἀρχήν. Ἐπιτρέπεται δὲ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ὅτι τὸ εἰσαγόμενον εἶδος προβλέπεται εἰς εἰδικὸν πίνακα (Π') εἰς ὃν περιλαμβάνονται κυρίως κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ, πρῶται ὕλαι, ἀλλὰ εἶδη πρώτης ἀνάγκης. Γενικῶς ἡ προθεσμία διακανονισμοῦ δὲν δύναται νὰ εἶναι μακροτέρα τῶν ἕξ μηνῶν ἀπὸ τῆς χρονολογίας ἐκδόσεως τῆς ἀδείας ἐκτελωνισμοῦ τοῦ ἐμπορεύματος. Διὰ τοῦ περιορισμοῦ τούτου ἐπιβάλλεται ἔμμεσος περιορισμὸς εἰς τὰς εἰσαγωγὰς ἀφοῦ ὁ ἐπὶ προθεσμίας διακανονισμὸς θὰ ἐπέτρεπε τὴν εὐχερεστέραν εἰσαγωγήν ἐμπορευμάτων

1. Ἀπόφ. Ε.Ε.Δ.Ε.Ε. 573/Α) 10.10.1956.

ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐν τούτοις παρεσχέθη ἐξουσιοδότησις εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Δ.Ε.Ε. ὅπως χορηγήῃ κατ' οἰκίαν κρίσιν ἐγκρίσεις ἐπὶ προθεσίᾳ διακανονισμοῦ εἴτε ὑπὸ προθεσίαν μακροτέραν τῆς ἐξαμήνου εἴτε δι' εἶδη μὴ περιλαμβανόμενα εἰς τὸν Πίνακα (Π'). 4) ἔμπορεύματα εἰσαγόμενα ὑπὸ διαμετακόμισιν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσαχθῶσιν ὀριστικῶς εἰς τὴν χώραν, πλὴν τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὸν περὶ οὗ ἀνωτέρω ὁ λόγος πίνακα Α'. καὶ ἕτερον πίνακα Φ100 καὶ Φ50. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ὀριστικὴ εἰσαγωγὴ ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Διοικήσεως, ἣτις καθορίζει καὶ τὰς προϋποθέσεις ἃς δέον νὰ πληρῶσι τὰ οὕτω εἰσαγόμενα ἔμπορεύματα. 5) ἡ εἰσαγωγὴ ἔμπορευμάτων χρηματοδοτούμενων ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Διεθνoῦς Συνεργασίας ἐπιτρέπεται κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

II. Ὁ διακανονισμὸς τῆς ἀξίας ἐνεργεῖται κατόπιν καταθέσεως εἰς τὴν μεσολαβοῦσαν Τράπεζαν ὠρισμένων δικαιολογητικῶν ἥτοι: 1) ὑπευθύνου δηλώσεως τοῦ εἰσαγωγέως περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ ἔμπορεύματος ἐπὶ σκοπῶν ἀναλώσεως. 2) τῆς ἐγκρίσεως εἰσαγωγῆς κατὰ τὴν διαδικασίαν «Ε» ἢ «Δ» καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐξετέθη. 3) τοῦ τιμολογίου θεωρημένου ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἐλέγχου τιμολογίων. 4) τῆς φορτωτικῆς, 5) πιστοποιητικοῦ παραγωγῆς τοῦ ἔμπορεύματος, δι' οὗ ἀποδεικνύεται ἡ χώρα παραγωγῆς τούτου, ἐκδιδομένου κατὰ κανόνα ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ ἢ βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς χώρας ταύτης. Σκοπὸς τῆς προσαγωγῆς τοῦ πιστοποιητικοῦ τούτου εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ εἴδους, ἀναλόγως τῆς χώρας, τοῦ χορηγητέου συν-ἀλλάγματος πρὸς διακανονισμὸν τῆς ἀξίας τοῦ εἰσαγομένου ἔμπορεύματος.

III. Ὁ χρόνος ἰσχύος τῆς χορηγηθείσης ἐγκρίσεως διακανονισμοῦ καθορίζεται περιοριστικῶς κατ' ἀρχὴν, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς εἰσαγωγῆς ἥτοι ἂν πρόκειται περὶ ὠρισμένων κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν—ἰσχύς μέχρις ὡδέκα μηνῶν—ἢ ἔναντι φορτωτικῶν ἐγγράφων ἢ ὑπὸ προθεσμιακῶν διακανονισμῶν—ἰσχύς μέχρις ἕξ μηνῶν—ἢ περὶ εἰδῶν πίνακος Α'. ἰσχύς εἴκοσιν ἡμερῶν—ἢ ἔμπορευμάτων ὑπὸ διαμετακόμισιν—ἰσχύς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν. Ἐλλείπει εἰδικῆς διατάξεως ἡ προθεσμία διακανονισμοῦ εἶναι 45 ἡμερῶν. Ἐν τούτοις παρέχεται ἐξουσιοδότησις εἰς τὴν Ἐκτ. Ἐπιτροπὴν τῆς Δ.Ε.Ε. ὅπως κατ' ἐκτίμησιν χορηγήῃ ἐγκρίσεις μείζονος χρονικῆς διάρκειας τῆς κατὰ κανόνα ἰσχύος τοῦ διακανονισμοῦ ἢ παρατάσεως τῆς χρονικῆς ἰσχύος τῶν ἐγκεκριμένων διακανονισμῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας διακανονισμοῦ δύνανται αἱ ἐξουσιοδοτημένοι Τράπεζαι, ἄνευ νεωτέρας τινὸς ἐγκρίσεως, νὰ ἐνεργῶσιν τὸν διακανονισμὸν τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν κατόπιν εἰσπράξεως εἰσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου. Αὕτη ὀρίζεται εἰς 1% ἐπὶ τῆς ἀξίας αἰῖ δι' ἕνατον μῆνα ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας. Μετὰ ὁμῶς τὴν παρέλευσιν ἔτους ἡ εἰσφορὰ αὐξάνεται εἰς 2% καὶ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ 25% τῆς ἀξίας.

IV. Κυρώσεις. Ἐν περιπτώσει εἰρήσεως διακανονισμοῦ τῆς ἀξίας ἔμπορεύματος, 1) φορτωθέντος ἄνευ ἐγκρίσεως, 2) μετὰ τὴν λήξιν τῆς προθεσμίας ἰσχύος τῆς ἐγκρίσεως, 3) καθ' ὑπέρβασιν τῆς ἐγκρίσεως, δύναται νὰ χορηγητῆ ἐγκρίσις διακανονισμοῦ ἐπὶ εἰσπράξει εἰσφορᾶς ἣτις ἀναλόγως τῆς κατηγορίας τοῦ ἔμπορεύματος ὀρίζεται 2%, 10% καὶ 15% ἐπὶ τῆς ἀξίας αἰῖ τοῦ ἔμπορεύματος.

V. Τέλος ὁ τρόπος διακανονισμοῦ τῆς πληρωμῆς τῆς ἀξίας τοῦ εἰσακτέου ἔμπορεύματος καθορίζεται ἀναλόγως τῆς χώρας προελεύσεως τούτου ὡς ἑξῆς: 1) δι' ἔμπορεύματα προελεύσεως χωρῶν συμμετεχουσῶν εἰς τὴν Εὐρω-

παικὴν Ἐνωσιν πληρωμῶν, μέσω ταύτης. 2) δι' ἔμπορεύματα προελεύσεως χωρῶν μεθ' ὧν ἡ Ἑλλάς ἔχει συνάψει κληρινγκ μέσω τοῦ συμψηφιστικοῦ λογαριασμοῦ. 3) δι' ἔμπορεύματα προελεύσεως Η.Π.Α. κτήσεων, ἢ Καναδὰ διὰ χορηγήσεως συναλλάγματος κρατικοῦ. 4) δι' ἔμπορεύματα προελεύσεως ἄλλων χωρῶν πλὴν τῶν ἀνωτέρω προβλεπομένων κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Διοικήσεως¹. Ὡστε ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ὑπάρχει ἔμμεσος περιορισμὸς τῶν εισαγωγῶν μολονότι κατὰ κανόνα ἡ ἐγκρισις παρέχεται. 5) τέλος δι' εισαγωγὰς χρηματοδοτουμένας ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Διεθνoῦς Συνεργασίας ὁ διακανονισμὸς γίνεται διὰ τὴν χώραν προελεύσεως τὴν καθορισθεῖσαν διὰ τῆς σχετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὑπάρχουσι πολλοὶ ἔμμεσοι περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν εισαγωγῶν, εἰς ἃς δέον νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ ἔμμεσοι περιορισμοὶ ἐκ τῶν περὶ χρηματοδοτήσεως κανονιστικῶν διατάξεων τῆς Ν.Ε. Οὕτω ὑπὸ τῆς Ν.Ε. τὰ ἔμπορεύματα τῶν ὀπιοίων ἢ ἐκ τῆς ἄλλοδαπῆς εισαγωγή δύναται νὰ χρηματοδοτηθῇ κατετάγησαν εἰς δύο πίνακας: τὸν Α'.. οὗ τὰ ἔμπορεύματα χρηματοδοτοῦνται κατὰ 50% καὶ τὸν Β'.. οὗ τὰ ἔμπορεύματα χρηματοδοτοῦνται κατὰ 25%. Αἱ χρηματοδοτήσεις δέον νὰ ἐξοφλῶνται ἐντὸς 45 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ εἶδους. Εἰδικότερα διατάξεις ἰσχύουν διὰ τὰς χρηματοδοτήσεις εἰδῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων².

Δ'. Διαδικασία ἐλέγχου τιμολογίων³. Πᾶσα αἴτησις δι' ἀνοίγμα πιστώσεως ἢ εισαγωγῆν ἐν γένει ἔμπορεύματος δέον νὰ ὑποβάλληται μετὰ προτιμολογίου τούτου. Τοῦτο συντάσσεται ὑπὸ τοῦ προμηθευτοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσώπου του, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ εισαγωγέως, βάσει τῶν στοιχείων τῆς συμφωνίας. Τὸ προτιμολόγιον δέον νὰ εἶναι θεωρημένον ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας ἐλέγχου τιμολογίων. Κατὰ δὲ τὸν ἐκτελωνισμὸν τοῦ εισαγομένου ἔμπορεύματος ἐνεργεῖται ὁ ὀριστικὸς ἔλεγχος τοῦ τιμολογίου. Ὁ ἔλεγχος οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὸ σύμφωνον τοῦ ὀριστικοῦ τιμολογίου πρὸς τὸ προτιμολόγιον. Περὶ τοῦ συμφώνου τούτου εἶναι ὑπεύθυνος ἢ μεσολαβήσασα Τράπεζα, ἐνῶ ἐφ' ἑτέρου τὰ ὀριστικά τιμολόγια διαβιβάζονται πρὸς θεώρησιν εἰς τὴν ἀρμοδίαν ὑπηρεσίαν ἐλέγχου τιμολογίων⁴.

Ἡ Ὑπηρεσία Ἐλέγχου Τιμολογίων⁵, ἣτις ἐλέγχει τὰ τε προτιμολόγια καὶ τὰ τιμολόγια, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συσταθείσης παρ' ἐκάστῳ Ἐμπορικῶ καὶ Βιομηχανικῶ Ἐπιμελητηρίῳ ὑπηρεσίας ἐλέγχου, ἀποτελουμένης ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἐξαιρέσει τοῦ Ἐμπ. καὶ Βιομ. Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, οὗ ἡ παρ' αὐτῶ ὑπηρεσία τιμολογίων ἀποτελεῖται ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Ἐκάστη τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τοῦ τελώνου, ἐκ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ἐπιμελητηρίου. Παρὰ δὲ τῶ Βιομηχανικῶ καὶ Ἐμπορικῶ Ἐπιμελητηρίῳ Ἀθηνῶν συνεστήθη Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου Τιμολογίων ἀποτελουμένη ἐκ πέντε μελῶν, ὑπαλλήλων Ὑπουργείων, τοῦ Ἐπιμελητηρίου καὶ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος, μεθ' ἐνὸς μέλους ἐκ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἐπιμελητηρίου. Ἡ κεντρικὴ

1. Διαδικασία ὑπ' ἀριθ. 447/Α/1955 ἀποφάσεως τῆς Ε.Ε. τῆς Δ.Ε.Ε.

2. Ἀποφ. Ν.Ε. 10411/1953.

3. Ἀποφ. Ε.Ε. τῆς Δ.Ε.Ε. ὑπ' ἀριθ. 348-Α/18-4-1953.

4. Ἀποφ. Σ.Ε.Ε. ὑπ' ἀριθ. 21355/1953 καὶ 31710/1953.

5. ν.δ. 2609/1953.

Ἐπιτροπὴ καθοδηγεῖ πάσας τὰς ὑπηρεσίας καὶ ἐπιτροπὰς ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Ἡ ἀρμοδιότης τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐπιτροπῶν τούτων συνίσταται εἰς τὸν ἔλεγχον ἐὰν αἱ ἐν τῷ προτιμολογίῳ ἢ τιμολογίῳ τιμαὶ εἰσαγομένων εἰδῶν ἀνταποκρίνονται πράγματι πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ εἶδους εἰς τὴν χώραν τῆς προελεύσεώς του καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συμφωνίας¹. Οὕτω ἐπιδιώκεται ὁ ἀποκλεισμός τῆς λαθραίας ἐξαγωγῆς συναλλάγματος διὰ τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων. Ἀμφίβολος ὅμως εἶναι ἡ πλήρης ἀποτελεσματικότης τοῦ συστήματος.

Ε΄.) Ἐπιδόσεις εἰσαγωγῶν. Μέχρι τοῦ ἔτους 1953 ἠκολουθεῖτο τὸ σύστημα τῆς ἐπιδοτήσεως πολλῶν εἰσαγομένων προϊόντων. Σκοπὸς τῆς ἐπιδοτήσεως ἦτο ἡ ἀποφυγὴ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, λόγῳ τῆς περιορισμένης προσφορᾶς ὠρισμένων βασικῶν ἀγαθῶν ὅτινα ἰδιαιζόντως ἐπηρέαζον τὸ κόστος τῆς ζωῆς καὶ ἄτινα οὕτω ἐπιδοτούμενα εἰσήγοντο εὐχερέστερον. Τοιαῦται ἐπιδοτήσεις παρεσχέθησαν διὰ διαφόρων πράξεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κυρωθεισῶν τελικῶς διὰ νόμου².

9. Ἡ ρύθμισις τῶν ἐξαγωγῶν κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον: Ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἡ πολιτικὴ τοῦ κράτους παρ' ἡμῖν ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐντεῦθεν ἡ ἀκολουθουμένη κατεύθυνσις ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἦτο ἡ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τῆς μὴ ἐπιβολῆς δασμῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν. Παρεκκλίσεις ἐκάστοτε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης, οὐχὶ γενικαί ἀλλ' ἐπὶ ὠρισμένων εἰδῶν καὶ προσωρινῶς, ἐπιβεβαιούσι τὸν κανόνα. Τὸ καθεστῶς τοῦτο ἰσχύει καὶ σήμερον βασικῶς, εἶναι δὲ ἴσως ὁ μόνος τομεὺς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς ὃν διειρηθῆ κατὰ τρόπον κατὰ τὸ δυνατόν ἀδιατάρακτον ἡ κλασσικὴ ἀρχὴ τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας. Βεβαίως οἱ πόλεμοι καὶ ἐνίοτε ἑκτακτοὶ ἀνάγκαι τῆς χώρας ἐπέβαλον καὶ ἐδῶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ παρεμβατισμοῦ, ἀλλ' ὡς περιορισμῶν μεταβατικῶν. Οἱ σημειούμενοι δὲ συστηματικοὶ καὶ ἀναπτυσσόμενοι παρεμβατισμοὶ εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ἔχουσιν ἀντιθέτως σκοπὸν ἐνισχύσεως τῶν ἐξαγωγῶν, ἀποτελοῦσι τοῦτέστι μέτρα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κατ' ἀρχὴν καὶ οὐχὶ κατ' αὐτῆς. Ἐν τούτοις ὅμως πολλὰ τῶν μέτρων ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν, σκοποῦντα ἐν ἐνισχύσει τὴν προτίμησιν τῶν ξένων ἀγορῶν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα, ἀποβλέποντα τοῦτέστιν εἰς τὸ νὰ ἀξιολογήσωσι τὰ προϊόντα ταῦτα, ἀποτελοῦν ἀναγκαίως μέτρα περιοριστικὰ ἐμμέσως τῶν ἐξαγωγῶν, διὰ τε τὰ πρόσωπα τ' ἀσκούντα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐξαγωγέως καὶ διὰ πολλὰ εἶδη προϊόντων, ἅτινα ἐξαγόμενα θὰ ἠδύνατο νὰ ζημιώσωσι τὴν ἀνταγωνιστικὴν ἰκανότητα τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων εἰς τὰς ξένας ἀγοράς. Καὶ ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἀπόψεως οἱ ἔλεγχοι καθίστανται διαρκῶς καὶ αὐστηρότεροι. Κατὰ ταῦτα οἱ ἔλεγχοι ἐπὶ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου δύναται νὰ καταταγῶσιν εἰς τέσσαρας γενικὰς κατηγορίας: α) περιορισμὸς ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν ὠρισμένων μόνον προϊόντων, β) ἐπιβολὴ δασμῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν ὠρισμένων μόνον προϊόντων, γ) ἔλεγχος ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων δ), χρηματοδότησις τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου.

Α'. Περιορισμοὶ τῶν ἐξαγωγῶν. Ἐνίοτε κατὰ διαφόρους περιόδους καὶ ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἐπεβάλλοντο περιορισμοὶ ἐξαγωγῶν, ἐπὶ ὠρισμένων εἰδῶν, ὡς ἰδίᾳ τοῦ σίτου, τῶν δημη-

1. Ἀποφ. Κεντρ. Ἐπιτροπῆς ἐλέγχου τιμολογιῶν ὑπ' ἀριθ. 720/1953.
2. ν.δ. 2478/1953.

τριακῶν, τῶν γεωμήλων, τῶν κτηνῶν¹. Ὡσαύτως ἀπαγορεύσεις εἶχον ἐπιβληθῆ ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν καὶ ἐπανεξαγωγὴν εἰδῶν δυναμένων νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς λαθρεμπόριον πολέμου². Βραδύτερον ὁ νομοθέτης παρέσχε γενικὰ ἐξουσιοδοτήσεις πρὸς τὴν Διοίκησιν ὅπως διὰ ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀνατίθεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἢ διὰ πράξεων αὐτοῦ ἀπαγορεύσεις τῆς ἐξαγωγῆς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει παντὸς ἐμπορεύματος. Κριτήριον τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως ἔτασεν ὁ νόμος τὰ συμφέροντα ἐν γένει τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἀνευ εἰδικωτέρου προσδιορισμοῦ³. Καὶ ὁ προϊσχύων ἀγορανομικὸς Κώδιξ εἶχε χορηγήσει ἐξουσιοδοτήσεις εἰς τὸν Ὑφυπουργὸν Ἀγορανομίας ὅπως μετ' ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐξαγωγὴν παντὸς εἶδους εἰσαχθέντος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ⁴.

Περαιτέρω ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου εἰσαγωγὴ καὶ παρ' ἡμῖν τῶν μεθόδων τῆς κρατικῶς διευθυνομένης οἰκονομίας περιέλαβεν εἰς τὰ σχετικὰ μέτρα καὶ τὴν ὄλην ρύθμισιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη. Οὕτω παρεσχέθη γενικὴ ἐξουσιοδότησις εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ὅπως διὰ πράξεων τοῦ ἀπαγορεύῃ γενικῶς ἢ ὡς πρὸς ὠρισμένας χώρας τὴν ἐξαγωγὴν οἰουδήποτε ἐμπορεύματος, ἢ νὰ περιορίζῃ κατὰ ποσὸν ἢ κατ' ἀξίαν πᾶσαν ἐξαγωγὴν, καθορίζων ἅμα καὶ τὸν τρόπον κατανομῆς τῶν ἐξακτέων ἐμπορευμάτων ἢ νὰ καθορίξῃ τοὺς ὅρους τῶν ἐξαγωγῶν ἢ νὰ ἐξαρτᾷ ταύτας ἐκ προηγουμένης τούτου ἀδείας ἢ νὰ προσδιορίξῃ τὰς συναλλαγματικὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐξαγωγέων ἢ νὰ καθορίξῃ τὰς τιμὰς τῶν ἐξαγομένων προϊόντων, κ.λ.π.⁵. Ὡσαύτως ἐπετράπη ἡ ἐπιβολὴ εἰσφορῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν.

Ἐπίσης ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν εἶχεν εἰσαχθῆ ὁ θεσμὸς τῶν Ἐνώσεων Ἐξαγωγέων⁶. Αἱ Ἐνώσεις Ἐξαγωγέων ἰδρύοντο δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Σκοπὸς τῆς Ἐνώσεως ἦτο ἡ ἀσκήσις τῆς ἀποκλειστικῆς ἐξαγωγῆς ἐνὸς ἢ πλείονων ἐλληρικῶν προϊόντων εἰς πάσας ἢ ὠρισμένας μόνον ἠπείρους ἢ χώρας. Τὰ προϊόντα ὅμως δι' ἃ δύναται νὰ συσταθῶσιν Ἐνώσεις Ἐξαγωγέων καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Παρεῖχeto δὲ ἐξουσιοδοτήσεις εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ὅπως δι' ἀποφάσεων αὐτοῦ καθορίξῃ τὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐξαγωγέων εἰς τὴν Ἐνωσιν καὶ πάντας γενικῶς τοὺς κανόνας λειτουργίας ταύτης. Τὰ καθαρὰ κέρδη τῶν Ἐνώσεων διανέμονται μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως.

Τέλος μεταπολεμικῶς ὑπήχθη καὶ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν γενικὴν ρύθμισιν τοῦ ὅλου ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου περὶ τῆς ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω⁷. Ἄλλ' ὡς ἐλέχθη ἡ ρυθμιστικὴ παρέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ὑπῆρξε λιαν περιωρισμένη ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἀπαγορεύσεων καὶ περιορισμῶν τῶν ἐξαγωγῶν. Ἀντιθέτως δὲ καὶ αἱ ρυθμίσεις τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου ὡς ἠρηνήσαμεν ἀνωτέρω ἀπέβλεπον πρὸς τούτοις εἰς τὴν διευκόλυνσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαγωγῶν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων.

1. ν. 26-2/2-3/1839. ν. ΝΘ'/1847, ν. ΣΑΒ/1853, ν. ΣΕΖ'/1854., ν. ΙΘ'/1856, ν. ΑΣΠΔ'/1885.

2. ν. 651 καὶ 659/1915.

3. α.ν. 637/1937.

4. α.ν. 107/1936.

5. α.ν. 1960/1939.

6. α.ν. 2592/1940.

7. α.ν. 480/1947 Βλ. ἀνωτέρω.

Ἐν τούτοις ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐξαγωγῶν καθιεροῦται κανονιστικῶς ἀρνητικῶς, διὰ τοῦ καθορισμοῦ ποίων εἰδῶν ἡ ἐξαγωγή ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως, οὕτως ὥστε ἀπαγορεύεται ἡ ἐξαγωγή πάντων τῶν εἰδῶν τῶν μὴ ἀναφερομένων εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐλευθέρως ἐξαγομένων¹. Ἀληθῶς ὁμοῦς ἡ ρυθμίζουσα τὸ θέμα κανονιστικὴ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου περιλαμβάνει εἰς ἐικοσι τέσσαρας ἐν συνόλῳ κατηγορίας τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐξακτέων ἐμπορευμάτων, οὕτως ὥστε σχετικῶς ὀλίγα εἶναι τὰ ἀπομένοντα εἶδη ἄτινα, ὡς μὴ περιλαμβανόμενα εἰς τὴν προδιαληφθεῖσαν ἀπόφασιν, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ ἐξαχθῶσιν. Οὕτω τὰ εἶδη ὧν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐξαγωγή εἶναι σήμερον ἐν συνόλῳ τριάκοντα τρία καὶ ἀναφέρονται κυρίως εἰς εἶδη πρώτης ἀνάγκης ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοράν. Ἐν τούτοις καὶ τὰ εἶδη ταῦτα κατατάσσονται εἰς τρεῖς κατηγορίας δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου. Εἰς ἐκεῖνα ὧν ἡ ἐξαγωγή ἀπαγορεύεται ἀπολύτως², εἰς εἶδη ὧν ἐπιτρέπεται ἡ ἐξαγωγή μέχρις ὠρισμένης ποσότητος κατ' ἔτος ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου³, καὶ εἰς εἶδη ὧν ἡ ἐξαγωγή ἐπιτρέπεται κατόπιν ἐιδικῆς ἀδείας τοῦ Ὑπουργοῦ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἢ τῆς παραγωγικῆς τῶν χρησιμότητος⁴. Ἡ ἐξαγωγή ἐλαιολάδου ἐρρυθμίσθη εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, οὕσης ἐλευθέρως μόνον τῆς ἐξαγωγῆς εἰς δοχεῖα⁵. ἐνῶ ἡ εἰς βαρέλια ἐξαγωγή ἐγκρίνεται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου⁶.

Β'. Ἐπιβολὴ δασμῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν. Ἡ ἐξαγωγικὴ ἱκανότης τοῦ ἐγχωρίου προϊόντος, ἡ ἱκανότης τούτέστιν ἀνταγωνισμοῦ τούτου πρὸς τὰ ξένα ὅμοια προϊόντα, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τιμῆς εἰς ἣν προσφέρεται τοῦτο. Ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους καθορίζεται πολλάκις ἐκ τῆς προσπαθείας προσφορᾶς τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἰς χαμηλοτέραν τιμὴν, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐμμέσως διὰ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος ἔναντι τοῦ ξένου συναλλάγματος καὶ τῆς ἐκειθεν δυνατότητος μειώσεως τῆς τιμῆς τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πωλουμένων προϊόντων, ἐφ' ὅσον μὲ τὸ εἰς δραχμᾶς ἀντίτιμον τούτων εἶναι κατόπιν τῆς ὑποτιμῆσεως ἐφικτὴ ἡ ἀπόκτησις μεγαλυτέρου ἀντιστοίχου ξένου νομίσματος. Ὡσαύτως ὁ ἔλεγχος τοῦ κράτους ἐπὶ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόστους καὶ ἡ προσπάθεια μειώσεως τούτου διὰ φορολογικῶν καὶ ἄλλων μέτρων συμβάλλει ὡσαύτως εἰς τὴν πτώσιν τῆς τιμῆς τοῦ ἐγχωρίου προϊόντος καὶ συνεπῶς εἰς τὴν αὐξησιν τῶν ἀνταγωνιστικῶν του ἱκανοτήτων πρὸς τὰ προϊόντα ἐξωτερικοῦ. Τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐκπληροῖ καὶ ἡ μὴ ἐπιβάρυνσις τῶν ἐξαγομένων προϊόντων διὰ ἐξαγωγικῶν δασμῶν.

Ἐξαγωγικὸς δασμὸς ἐπιβάλλεται παρ' ἡμῖν μόνον ἐπὶ τεσσάρων ἐν ὄλῳ εἰδῶν⁷.

Ἀντιθέτως διὰ τοῦ νόμου ἐλήφθη εἰδικὴ πρόνοια πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ

1. Ἀπόφ. Ὑπ. Ἐμπορίου 49600/23-1-1955.

2. Δέκα τέσσαρα εἶδη ὡς ρητίνη, παληροσίδηρος καὶ μέταλλα, ἐλαιουρῆνες, φασόλοι, εὐλεία σφενδάμου κ.λ.π.

3. Εἶδη ὡς κομπούλια ξηρά, ἔρια λευκὰ κούρας, θεῖον Μήλου, λεμόνια, τυρὸς σκληρὸς καὶ μαλακὸς κ.λ.π.

4. Ὀκτὼ εἶδη ὡς γεωμῆλα, πολυτίμα μέταλλα, ἐρυκτέλαια, γλυκερίνη, ἐκρηκτικὰ ὕλαι κ.λ.π.

5. ν.δ. 3786/1957.

6. Ἀποφ. Ὑπ. Ἐμπορίου 42407/1957.

7. Διὰ Β. Διατάγματος, προτάσει τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν ἐκδιδόμενου, ἐπὶ τῶν ὑαλοφραυσμάτων, παλαιῶν σιδηρῶν, ἐρίων, τριγῶν καὶ ἀκατεργάστων δερμάτων.

ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου διὰ ἐλαφρύνσεώς του ἀπὸ οἰκονομικῶν βαρῶν. Ἡ τοιαύτη εὐνοϊκὴ μεταχείρισις ἀναφέρεται εἰς α) ἐπιστροφὴν τῶν δασμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν τῶν χρησιμοποιηθεισῶν διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων, β) μείωσιν τῶν ἐργοδοτικῶν εἰσφορῶν ὑπὲρ ὀργανισμῶν κοινωικῆς ἀσφαλίσεως διὰ τὰ προϊόντα τὰ παραγόμενα πρὸς ἐξαγωγὴν

Γ'. Ἐλεγχος ἐπὶ τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων. Ἡ ἀνταγωνιστικὴ ἱκανότης τῶν ἐγχωρίων προϊόντων πρὸς τὰ ξένα ὁμοειδῆ ἢ ἀνάλογα τοιαῦτα καὶ συνεπῶς ἡ δυνατότης τοποθετήσεως αὐτῶν εἰς τὰς ξένας ἀγοράς καὶ γενικῶς ἡ ἐπίτευξις ἀναπτύξεως τῶν ἐξαγωγῶν ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν ὡς ἐλέχθη παραγόντων. Εἰς ἐκ τῶν παραγόντων τούτων εἶναι ἡ ποιότης αὐτῶν, ἡ ἐπιλογὴ τούτων, ἡ διαμόρφωσις, ἐμφάνισις καὶ τυποποιήσις γενικῶς αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος ἐνασκήσεως ἐκ μέρους τοῦ ἐξαγωγέως τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος. Εἰς τὴν ἐξασφάλισιν οὕτω τῆς καταλληλότητος τοῦ προϊόντος, πρὸς ἐξαγωγὴν καὶ ἀνταγωνισμόν πρὸς τὰ ξένα προϊόντα, ἀποβλέπουσιν οἱ ἐλεγχοὶ ἐπὶ τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων.

Ὁ ἐλεγχος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου δύναται ν' ἀναφέρηται οὕτω εἴτε εἰς τὰ πρόσωπα γ' ἀσκούντα τοῦτο εἴτε εἰς τὰ ἐξαγομῆνα προϊόντα.

α) Ἐλεγχος ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν ἀσκούντων τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον'. Ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ἀσκησις ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου εἰς φυσικὰ ἢ νομικὰ πρόσωπα μὴ πληροῦντα τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενας προϋποθέσεις. Αἱ τελωνειακαὶ ἀρχαὶ ὑποχρεοῦνται ν' ἀπαγορεύωσι τὴν ἐξαγωγὴν ἐγχωρίων προϊόντων ἐνεργουμένην ὑπὸ μὴ ἐξαγωγέως κατὰ νόμον καὶ τὰ Ἐμπορικὰ Ἐπιμελητήρια ἀπαγορεύεται νὰ προβαίνωσιν εἰς ἐκδοσιν πιστοποιητικοῦ προελεύσεως, ἐπικύρωσιν ὑπογραφῶν, θεώρησιν τιμολογίων κλπ. ἀφορῶσαν ἐξαγωγὴν προϊόντος ὑπὸ μὴ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου ἐξαγωγέως.

Κατὰ ταῦτα ἡ κατ' ἐπάγγελμα ἐνέργεια ἐξαγωγῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν προϊόντων ἑλληνικῆς παραγωγῆς, φυσικῶν, ἐπεξεργασμένων ἢ βιομηχανικῶν ἐπιτρέπεται μόνον εἰς φυσικὰ ἢ νομικὰ πρόσωπα συγκεντροῦντα τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενας προϋποθέσεις καθ' ἅς α) δεόν νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένα εἰς τὸ Ἐμπορικὸν καὶ Βιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον β) νὰ ἔχωσι δηλώσει τὴν ἐπωνυμίαν, ὑφ' ἣν τὸ ἐπάγγελμά των, εἰς τὸ οἰκεῖον Ἐπιμελητήριον, ἐν τῇ δηλώσει δὲ ν' ἀναφέρηται τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου γ) νὰ ἔχωσι συγκεκροτημένην ἐμπορικὴν ἐγκατάστασιν (γραφεῖα κλπ.) ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ καταχώρησις τῆς ἐπωνυμίας, ἣν ὑπαρξιν τῆς ἐγκαταστάσεως βεβαίῳ τὸ Ἐπιμελητήριον, δ) ν' ἀνανεώσωσι τὴν ἐπωνυμίαν καθ' ἕκαστον ἔτος μετ' ἀναφορᾶς περὶ τῶν ἐξαχθέντων κατὰ ποσὰ προϊόντων κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ἡ ἐπὶ τριετίαν ἑλλειψις ἐνεργείας ἐξαγωγῆς ἐκ μέρους τοῦ καταθέσαντος ἐπωνυμίαν ἐξαγωγέως συνεπάγεται διαγραφὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ μητρώου τῶν ἐξαγωγέων.

Ὁ ἐξαγωγέως ὑποχρεοῦται νὰ ἐξυπηρετῇ καὶ νὰ τηρῇ χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ διεθνούς οἰκονομικοῦ κύρους τῆς χώρας τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου". Ἀποτελεῖ προσβολὴν τῆς πίστεως ἐκ μέρους τοῦ ἐξαγωγέως πᾶσα πρᾶξις ἢ παράλειψις τούτου σκοποῦσα τὴν ἀθέτησιν τῶν ἐναντι τῶν ἀγοραστῶν γενικῶς παραδεγεμένων ἢ ρητῶς συμπεφωνημένων ὑποχρεώσεων.

1. α.ν. 1490/1938. ν.δ. 3999/1959.

2. α.ν. 1490/1938 ἄρθρ. 4. ν. δ. 3999/1959 ἄρθρ. 4.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς τηρήσεως ἐκ μέρους τῶν ἐξαγωγέων τῆς ἀρχῆς τῆς πίστεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου ὁ νόμος ἰδρύει ἐπαγγελματικὴν πειθαρχικὴν δικαιοδοσίαν ἐνώπιον τῆς ὁποίας παραπέμπεται πᾶς ἐξαγωγεὺς παραβάτης τῶν ὑποχρεώσεων του ἢ τῶν περὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου διατάξεων. Τὴν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἀσκοῦσι τὰ Πειθαρχικά Συμβούλια Ἐξαγωγικοῦ Ἐμπορίου, συνιστώμενα παρ' ἐκάστῳ Ἐμπορικῷ καὶ Βιομηχανικῷ Ἐπιμελητηρίῳ, ἅτινα ἀπαρτίζονται 1) ἐξ ἑνὸς Πρωτοδίκου ὡς Προέδρου 2) τοῦ διευθύντοῦ τοῦ οἰκείου παραρτήματος τοῦ Γενικοῦ Χημείου τοῦ Κράτους 3) τοῦ προϊσταμένου τῆς οἰκείας γεωργικῆς ὑπηρεσίας 4) ἑνὸς ἐξαγωγέως. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου ἐπιτρέπεται προσφυγὴ ἐνώπιον τοῦ Ἀνωτάτου Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου Ἐξαγωγικοῦ Ἐμπορίου ἀπαρτιζομένου ἐκ 1) ἑνὸς Ἐφέτου, ὡς Προέδρου, 2) ἑνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου 3) ἑνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπ. Γεωργίας 4) τοῦ Γενικοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Γεν. Χημείου τοῦ Κράτους 5) ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῆς τάξεως τῶν ἐξαγωγέων. Τὴν πειθαρχικὴν δίωξιν δύναται νὰ κινήσῃ πᾶς ἔχων ἔννομον συμφέρον ἢ πᾶσα δημοσία ἀρχή.

Παραβάσεις δι' ἧς χωρεῖ πειθαρχικὴ δίωξις εἶναι ἡ μὴ τήρησις τῆς πίστεως τοῦ ἐξαγωγέως, καὶ ἡ ἀπόπειρα ἐξαγωγῆς ἑλληνικῶν προϊόντων κατὰ παράβασιν τοῦ νόμου ἢ τῶν περὶ ἐλέγχου τῆς ποιότητος διατεταγμένων. Αἱ πειθαρχικαὶ αὗται δικαιοδοσίαι δύναται νὰ ἐπιβάλλωσιν ὡς ποινάς: 1) ἐπίπληξιν ἧτις δύναται κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου νὰ δημοσιεῖται, 2) πρόστιμον 3) στέρησιν μέχρι δύο ἐτῶν τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου διὰ τινὰ ἢ δι' ὅλα τὰ προϊόντα, 4) ἐν ὑποτροπῇ ὀριστικὴν στέρησιν τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἐξαγωγέως¹.

β) Ἐλεγχοὶ ἐπὶ τῶν προϊόντων. Διὰ τοῦ νόμου² παρεσχέθη ἐξουσιοδότησις εἰς τὴν Διοίκησιν ὀπως διὰ Βασ. Διαταγμάτων καθορίζωσιν οἱ ὅροι οὓς δεόν νὰ πληρῶσι τὰ ἐξαγόμενα πάσης φύσεως ἑλληνικὰ προϊόντα. Οἱ ὅροι δύναται ν' ἀναφέρωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν, σύστασιν, ποιότητος, τύπον, συντήρησιν, ἐμφάνισιν, συσκευασίαν κλπ. Διὰ τῶν αὐτῶν κανονιστικῶν Διαταγμάτων καθορίζεται καὶ ὁ τρόπος ἐφαρμογῆς τῶν περὶ ἐλέγχου τῶν προϊόντων διατάξεων, διὰ ὀργανώσεως τοῦ τρόπου παρακολουθήσεως καὶ ἐλέγχου τῶν ἐξαγομένων προϊόντων, καὶ διὰ καθορισμοῦ τῶν ὀργάνων διενεργείας τῶν ἐλέγχων τούτων ἅτινα δύναται νὰ εἶναι τὰ τελωνεῖα, ἡ τεχνικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ἢ ὄργανα τοῦ Γενικοῦ Χημείου τοῦ Κράτους ἢ ἄλλα ὄργανα. Ὁ καθορισμὸς τῶν ὄρων, ποιοτικῶν καὶ ἄλλων, ὑφ' οὓς ἐπιτρέπεται ἡ παραγωγή κλπ. προϊόντων προσωρινῶν δι' ἐξαγωγάς, ἀποτελεῖ οὕτω ταυτοχρόνως καὶ παρέμβασιν εἰς τὴν διαδικασίαν καὶ τὸ οἰκονομικὸν ἔργον τῆς παραγωγικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ οὐσιώδη περιορισμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας ταύτης. Παράβασις τῶν περὶ ὄρων τῶν ἐξαγομένων προϊόντων διατάξεων συνεπάγεται τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ προϊόντος καὶ τὴν πειθαρχικὴν δίωξιν τοῦ ἐξαγωγέως, νοθεῖα δὲ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων ἀποτελεῖ παράβασιν καὶ ποινικῶς κολάσιμον κατὰ τὰς περὶ αἰσχροκερδεῖας διατάξεις.

Ὁ ποιοτικὸς ἔλεγχος δύναται ν' ἀναφέρηται εἰς πᾶν ἑλληνικὸν προϊόν ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἀνεξαρτήτως ἐὰν πρόκειται περὶ φυσικῆς ἢ δευτε-

1. Β.Δ. 19/28-12-1939. ν. δ. 3999/1959.

2. α.ν. 1490/1938 ἀρ. 12. ν. δ. 3999/1959.

ρογενούς παραγωγής. Κυρίως όμως οι ποιοτικοί έλεγχοι εφηρμόσθησαν επί των έξαγομένων γεωργικών προϊόντων, άτινα άποτελοϋσι και τό μέγιστον μέρος τών έλληνικών έξαγωγών ¹.

Ειδικότερον οι έπιβληθέντες έλεγχοι αναφέρονται εις τά έξής προϊόντα :

I. Οι έλεγχοι επί τής σταφίδος. Ρυθμίζεται ή όλη διαδικασία παραγωγής του πολυτίμου τούτου είδους ήτοι του τρυγητού, του χρόνου και τρόπου ενεργείας τούτου, του τρόπου άποξηράνσεως, τής προσμίξεως, του χαρακτηρισμού του σταφιδοκάππου ως έμπορευσίμου, τής μεταφορής αυτού, τής άποθηκείσεως και τής συσκευασίας τούτου και τέλος τών ένδείξεων τής ποιότητας κατά κατηγορίας τούτου. Οι έλεγχοι οϋτοι άφορoυσι την τε μαύρην σταφίδα και την σουλτανίνα ².

II. Νωπά σταφυλά. Ο έλεγχος αναφέρεται εις την διάρκειαν τούτων κατά τύπου, ποιότητας και κατηγορίας, αναλόγως του προορισμού τής χρήσεως αυτών. Έκαστος έξαγωγικός τύπος καθορίζεται κατά τά ποιοτικά αυτού στοιχεία και γενικώς κατά τά χαρακτηριστικά του είδους άτινα προβλέπονται ως έλάχιστα όρια. Τέλος καθορίζεται ό τρόπος συσκευασίας και τά υλικά ποιοτικώς τής συσκευασίας ³.

III. Γλεύκος και οίνοι. Και εδώ ό έλεγχος αναφέρεται εις τās ποιότητας, την οργανικήν σνδθσιν, τό χρώμα, την διαύγειαν, την άλλοισιν, τούς μικροοργανισμούς, τās ένδείξεις επί τής συσκευασίας κλπ. Ο έλεγχος ενεργείται υπό του Γενικού Χημείου του Κράτους, διά τών κατά Τελωνεία Παραρτημάτων αυτών, διά δειγματοληψιών. Έρευνάται προς τούτους έάν τά προϊόντα ταύτα πληρώσι τούς όρους είσαγωγής τούς καθοριζόμενους υπό τής χώρας δι' ήν προορίζονται ⁴.

IV. Βρώσιμοι έλαια. Ο έλεγχος αναφέρεται όχι μόνον εις την ποιότητα και τās ποικιλίας αλλά και εις την καθαριότητα, την όμοιομορφίαν, τόν καθορισμόν του τύπου παραγωγής, τό μέγεθος και τό χρώμα κ.λ.π. ⁵. Άπαγορεύεται ή έξαγωγή έλαιών παρεσκευασμένων δι' άλκαλικών διαλυμάτων ⁶. Ειδικοί έλεγχοι έχουσι έπιβληθή επί τών έξαγομένων βρωσίμων έλαιών ώρισμένων περιφερειών παραγωγούσων καρπόν εξαιρέτου ποιότητας ως Σαλώνων, Άμφισης, Πηλίου κ.λ.π. ⁷.

V. Έλαια. Ο ποιοτικός έλεγχος του έξαγομένου έλαιολάδου αναφέρεται εις τό άμυγές και την όξύτητα τούτου, τό διαυγές και την γεύσιν, τά δοχεία, ένδείξεις κ.λ.π. Διάφοροι όροι άπαιτούνται διά τά μη βρώσιμα βιομηχανικής χρήσεως έλαιόλαδα. Ο ποιοτικός έλεγχος ενεργείται υπό τών Παραρτημάτων του Γενικού Χημείου του Κράτους διά δειγματοληψιών ⁸.

VI. Δενδροκομικά και κηπουρικά προϊόντα. Πάντα τά έσπεριδοειδή, ως τά μήλα, ροδάκινα, πορτοκάλια, μανδάρινα κ.λ.π. υπόκεινται εις τόν έλεγχον από άπόψεως ποικιλίας, ποιότητας, καταλληλότητας προς βρώσιν, υγείας, μεγέθους, συσκευασίας, ένδείξεων κ.λ.π. ⁹. Όσαύτως υπόκεινται εις έλεγχον και τά κηπουρικά, ή τομάτα, τά κάστανα και τά χαρούπια ¹⁰.

VII. Ξηρά σϋκα. Υπόκεινται εις έλεγχον ποιότητας και άποστειρώσεως ¹¹.

VIII. Καπνός. Πέπερι. Σάπυνες, υπόκεινται ώσαύτως εις ειδικόν έλεγχον ¹².

IX. Και ή όρυζα έξαγομένη υπάγεται εις έλεγχον ¹³.

Ο τρόπος ενεργείας του ποιοτικού έλέγχου τών έξαγομένων προϊόντων καθορίζεται ειδικώς δι' έκαστον είδος. Κατά κανόνα, έφ' όσον δέν πρόκειται περι προϊόντων οϋ ό έλεγχος δύναται ν' άνατεθή εις τό Γενικόν Χημείον του Κράτους, ενεργούντος διά τών Παραρτημάτων αυτού, ό έλεγχος ανατίθεται εις γεωπόνους ή άλλους τεχνικούς υπαλλήλους του Υπουργείου Γεωργίας, έφ' όσον κατά τό συνήθως συμβαίνει ό έλεγχος αναφέρεται εις γεωργικά προϊόντα. Οϋτοι ενεργοϋσι τόν έλεγχον εις τούς λιμένες έξαγωγής

1. ν. 5693/1932 και 5806/1933.

2. Β.Δ. 13-1-1956, Β.Δ. 26/7-6/8-1955, Β.Δ. 25/6-1/7-1957.

3. Β.Δ. 7/22-8-1950.

4. Β.Δ. 18/3-17/4-1953.

5. Π.Δ. 24/2-7/3-1934, Β.Δ. 20/8-10/9-1954.

6. α.ν. 1891/1939.

7. ν.δ. 26/8-5/9-1925 ν.δ. 11/16-5-1926 Π.Δ.7/9-8-1930, ν. 2851/1954.

8. Β.Δ. 15/22-5-1939.

9. Β.Δ. 22/25-7-1938, Β.Δ. 15-11-1952, Β.Δ. 11-11-1952, Β.Δ. 12/25-6-1953, Β.Δ. 8/14-5-1957 και όμοιον 8/14-5-1957.

10. Β.Δ. 22/25-7-1938, Β.Δ. 11/22-5-1939.

11. Π.Δ. 17/20-8-1934, ν. 2167/1952.

12. Β.Δ. 15/22-5-1939, Β.Δ. 29/5-1916-1939.

13. Β.Δ. 30/10-13/11-1954.

χώρας ν' αποκλεισθεί να ενεργήσει και προληπτικόν ἔλεγχον εἰς τοὺς τόπους παραγωγῆς. Τὰ ὄργανα τοῦ ἐλέγχου τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἐποπτῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ἰ.π. Γεωργίας. Τὸ σύμφωνον τοῦ ἐξαγομένου προϊόντος πρὸς τοὺς ἄρους ποιότητος κ. λ. π. βεβαιούται ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου ὄργανου δι' ἐκδόσεως παρ' αὐτοῦ πιστοποιητικοῦ ποιοτικοῦ ἐλέγχου καὶ ἐπιθέσεως ἐπὶ τῆς συσκευασίας τοῦ ἐξαγομένου εἶδους τοῦ κρατικοῦ σήματος. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐξαγωγή προϊόντων μὴ φέροντος τὸ κρατικόν σῆμα καὶ μὴ συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ πιστοποιητικοῦ ἐλέγχου.

γ) Τυποποιήσις ἐξαγομένων προϊόντων (ν. 3475/1955). Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὀργανώσεως καὶ προστασίας τῆς παραγωγῆς, τῆς προστασίας τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως ἰδίᾳ τῶν ἐξαγωγῶν, ἐπιβάλλεται ἡ ὑποχρεωτικὴ εἰς τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς τυποποιήσις τῶν πάσης φύσεως νωπῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Ἡ τυποποιήσις δύναται νὰ γίνῃ εἴτε ὑπὸ τῶν παραγωγῶν, εἴτε μέσῳ τῶν συνεταιρισμῶν, εἴτε εἰς τὰ κέντρα τυποποιήσεως. Κατ' ἐξαιρέσειν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως καὶ ἡ τυποποιήσις εἰς ἐμπόρους. Ὁ τρόπος καὶ οἱ ὅροι ὑφ' οὗς δέον νὰ γίνεταί ἡ τυποποιήσις καθορίζονται διὰ Β. Διαταγμάτων, ἐκδιδομένων προτᾶσει τῶν Ἰπουργῶν Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναται νὰ ἐπεκτείνηται ἡ τυποποιήσις καὶ ἐπὶ τῶν ξηρῶν καρπῶν ἢ καὶ ἄλλων ἀγροτικῶν προϊόντων. Τὸ μέτρον τῆς τυποποιήσεως ἐφαρμόζεται κατὰ παραγωγικὰς περιφέρειας εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων ἱδρύεται ἓν τούλάχιστον Κέντρον τυποποιήσεως νωπῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Τὸ Κέντρον αἰδύεται διὰ Β. Διατάγματος δι' οὗ καθορίζεται ἡ ἔδρα καὶ ἡ περιφέρεια αὐτοῦ. Διὰ τὴν κάλυψιν τῶν δαπανῶν ἱδρύσεως, λειτουργίας, ἐξοπλισμοῦ κλπ. τῶν Κέντρων τυποποιήσεως ἐπιβάλλεται εἰσφορά 0,20 δρχ. κατ' ἑκάστην ἐπὶ τῶν τυποποιημένων νωπῶν προϊόντων. Ὡς ἐμπειρογνώμονες καὶ ἔλεγκταὶ χρησιμοποιοῦνται ὑπάλληλοι τοῦ Ἰπουργείου Γεωργίας καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Ἔργον αὐτῶν εἶναι ἡ ἐποπτεία καὶ ὁ ἔλεγχος τοῦ ἔργου τῆς τυποποιήσεως καὶ ἡ καθοδήγησις καὶ ἐκπαίδευσις τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν ἀγροτῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς τυποποιήσεως. Ὁ θᾶσιμος εἶναι εἰσέτι νέος.

δ) Ἐλεγχος ἐπὶ τῶν τιμολογίων τῶν ἐξαγομένων εἰδῶν. Ὁ σκοπὸς τῆς προστασίας τοῦ συναλλάγματος ἐπιβάλλει καὶ ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν τὸν ἔλεγχον τῶν τιμολογίων καθ' ὅσον ὑποτιμολόγησις τῶν ἐξαγομένων προϊόντων συνεπάγεται τὴν διαφυγὴν ἐκ τῆς χώρας συναλλάγματος ὅπερ δὲν εἰσάγεται εἰς αὐτήν, παραμένον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἰς ὄφελος τοῦ ἐξαγωγέως. Ὁ ἔλεγχος προβλέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου ὅτι ἐνεργεῖται κατὰ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν καθ' ἣν καὶ ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῶν τιμολογίων τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων περὶ οὗ ὠμίλησαμεν ἀνωτέρω¹.

Δ'. Χρηματοδότησις ἐξαγωγικοῦ ἔμπορίου. Ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ ρυθμίζει εἰδικῶς τὴν χρηματοδότησιν τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἔμπορίου ἐπὶ τῶν σκοπῶν ἐνισχύσεως τῶν ἐξαγωγῶν. Τὸ ὄψος τῆς χρηματοδοτήσεως καθορίζεται ἀναλόγως τῆς σημασίας τοῦ προϊόντος διὰ τὰς ἐξαγωγὰς καὶ τῆς ἀνάγκης ἐνισχύσεως τούτου. Πάντως ἡ προχρηματοδότησις εἶναι χαμηλοτέρα τῆς χρηματοδοτήσεως, κυμαίνεται δὲ αὐτὴ ἀναλόγως τοῦ εἶδους μεταξὺ 60-90% τῆς ἀξίας τούτου. Αἱ χρηματοδοτήσεις εἶναι κατὰ κανόνα τρίμηνοι δύναται ὅμως νὰ παρατείνωνται δι' ἀποφάσεων τῆς Ἰποεπιτροπῆς πιστώσεων τῆς Ν.Ε. εἶναι δὲ ἡγγυημένα διὰ τοῦ εἰσακτέου συναλλάγματος ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς².

1. ν.δ. 2609/1955.

2. Τὰς χρηματοδοτήσεις τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἔμπορίου, κατὰ τὴν ἰσχύουσαν ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ρύθμισιν τούτων βλ. εἰς τὸν πίνακα τῆς ἐπομ. σελίδος.

IV

Αί ρυθμίσεις του έσωτερικού έμπορίου¹.

10. Οί περιορισμοί τής έλευθερίας του έσωτερικού έμπορίου γενικῶς: Έάν αί ρυθμίσεις του έξωτερικού έμπορίου έχουν αίτιαν τήν γενικωτέραν οίκονομικήν πολιτικήν του κράτους, καθοριζομένην

Είδος	Προρηματώσεις	Χρηματοδοτήσεις
1. Σταφίς Κορινθιακή και Σουλτανίνα.	75%	90%
2. Οίνοι		50% επί τής τιμής γλεύκους ή σταφυλών με άνώτατον όριον 1 δρχ. κατά χ/μον.
3. Έλαιον	40%	α) άνοιγμα πιστώσεως 60% β) φορτωτικά έγγρ. 70%
4. Χαρούπια	ισχύουν τά αυτά ποσοστά	με του έλαιου.
5. Σύκα	40%	α) άνοιγμα πιστώσεως 75% β) φορτωτικά 80%
6. Δέρματα άκατέργαστα	50%	80%
7. Βάμβαξ	50%	70%
8. Σπόγγοι	50%	80%
9. Μεταλλεύματα	70%	
10. Ποϋλπα όπωρών	70%	90%
Μαρμελάδα κομπόσται		
11. Νωπά όπωρα εν γενει	60%	90%
12. Έλαϊα	40%	α) άνοιγμα πιστώσεως 60% β) φορτωτικά 80-90%
13. Ρητινώδη προϊόντα	50%	α) άνοιγμα πιστώσεως 60% β) φορτωτικά 70%
14. Κρόκος	50%	
15. Καπνά		α) Διά άγοράς μέχρι 100.000 όκ. 75% β) Διά άγοράς πέραν 100.000 όκ. 70% γ) Διά άγοράς μέχρι 50.000 όκ. 80% δ) Διά άγοράς κλασσικών καπνών 80% Έφ' όσον οί χρηματοδοτούμενοι καπνέμποροι ήθελον προβή εις άγοράς ηύξημένων κατά 10% έναντι του προηγούμενου έτους τά ποσοστά αύξάνονται άντιστοιχώς εις: α) 80% β) 75% γ) 90% δ) 90%
16. Διά τά λοιπά έξαγωγικά είδη	40%	α) άνοιγμα πιστώσεως 60%

1. Περί τής υπό του Κράτους παρ' ήμιν ακολουθουμένης πολιτικής επί όλων τών τομέων του έσωτερικού έμπορίου βλ. τήν άνάλυσιν του Καθηγητού Δ. Στεφανίδου, Μαθήματα Έμπορικής Πολιτικής, 1957.

ἰδίᾳ ἐκ τῶν σκοπῶν τῆς προστασίας τῶν συναλλαγματικῶν πόρων καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, αἱ ρυθμίσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου ἔχουν τὴν καταγωγὴν των εἰς τὴν κλασσικὴν διοικητικὴν ἀστυνομίαν τὴν σκοποῦσαν τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ὑγείας, ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς τάξεως κλπ. καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον καθορίζονται ὑπὸ τῶν κανόνων ταύτης. Ἐν τούτοις ἡ σύγχρονος διευθυνομένη οἰκονομία συμπεριέλαβεν εἰς τὰς ρυθμίσεις της καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον, ἰδίᾳ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς τιμὰς τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' ὅσον τὸ ὕψος αὐτῶν ἐπιρραίζει ἀμέσως τὴν ὅλην οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν εἴτε διότι ἐξ αὐτῶν καθορίζεται ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις πάσης ἀμοιβῆς καὶ κέρδους, εἴτε διότι καθορίζεται ἡ ἐσωτερικὴ ἰσοτιμία τοῦ νομισματός, ἐκείθεν δὲ ὁ πληθωρισμός. Ἐὰν ἐν τούτοις, ἀκόμη καὶ ἡ πλήρης κατάργησις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου οὐδέποτε ἠμφισβητήθη ἀπὸ ἀπόψεως συνταγματικότητος, ὡς ἐπιβεβλημένη ἐκάστοτε ἐκ λόγων ἔθνικῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, ὧν ἡ ἐκτίμησις ἀνήκει εἰς τὴν ἀνέλεγκτον διακριτικὴν εὐχέρειαν τῶν νομοθετικῶν καὶ κυβερνητικῶν ὀργάνων, ὅμως ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου ἐθεωρήθη πάντως κατ' ἀρχὴν ἀπρόσβλητος. Οἱ περιορισμοὶ ἐπὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας, ὅπως καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως παραγωγῆς, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν συνταγματικῶς νὰ καταργήσουν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθέρας οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Οἱ κλασσικοὶ περιορισμοὶ τῆς ἐμπορίας καὶ οἱ ἔλεγχοι αὐτῆς δύνανται ν' ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τηρήσεως ὀρίων ἠθικῆς ἐπαγγελματικῆς – ἀθέμιτος ἀνταγωνισμός – προστασίας εἰδικῶν δικαιωμάτων ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας – ἐπωνυμίας, κλπ. –, προστασίας τῶν καταναλωτῶν – ποιότητος τῶν εἰδῶν –, προστασίας τῆς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς καὶ τῶν καταναλωτῶν – ἀισχροκέρδεα –, ἐλεγχῶς τῆς οἰκονομίας τῆς ἐμπορίας γενικώτερος – διατιμήσεις, κοστολογήσεις. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἀνεπτύσσετο ὁ ὄγκος καὶ ἡ πολυπλοκότης τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐμπορίου ἐπὶ τοσοῦτον παρατηρεῖται ἐπίτασις καὶ πληθῶρισις τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων καὶ ρυθμίσεων τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος, διὰ κανόνων αὐστηροτέρων ἐλέγχων ἢ δημιουργίας θεσμῶν βοηθητικῶν τῆς ἐμπορίας ὡς χρηματιστηρίων, ἐπιμελητηρίων κλπ. Ὁ παρεμβατισμὸς οὕτω εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου ὑπερέβη τὰ ὅρια τῶν σκοπῶν τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας καὶ συνεδέθη πρὸς τοὺς γενικωτέρους σκοπούς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἄλλ' ὁ κανὼν εἶναι ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ καθεστῶς τοῦ ἐμπορίου διέπεται κατὰ πλεῖστον ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ἧτοι κανόνων ἰδιωτικοῦ δικαίου, συμπληρουμένων διὰ ὀρισμένων κανόνων ἐγγυωμένων τὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνόμου τάξεως ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας. Οὕτω δὲ τὸ καθεστῶς τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος εἶναι κατὰ πολλὰ ἐλευθεριώτερον καὶ τοῦ καθεστώτος τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ἀντιθέτως πρὸς τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ἀσκήσιν βιομηχανίας, δὲν ἀπαιτεῖται προηγουμένη τῆς διοικήσεως ἄδεια πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος, πλὴν ὀρισμένων ἐξαιρέσεων ἀναφερομένων κυρίως εἰς ἀσκήσιν ἐπαγγεμάτων τινῶν παροχῆς οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν, ὡς ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων, μεσιτῶν, τουρισμοῦ καὶ ἄλλων.

11. Ἡ ρύθμισις τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν: Τὸ πρόβλημα τῆς δικαίας τιμῆς τοῦ ἀγαθοῦ δὲν εἶναι νέον. Καὶ τὸν Ἄριστοτέλην ἀπησχόλησε τὸ «δικαίον ἀντιπεπονθός»¹ καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα οἱ θεολόγοι

1. Ε. Κουτούπη, Οἰκονομικὴ τῶν Ἑλλήνων, 1908 σελ. 198 ἐπιμ.

ἀπρηχολήθησαν μὲ τὸ ζήτημα τῆς δικαίας τιμῆς. Ἡ φιλελευθέρα ἐρμηνεία παραμέρισε προσκαίρως τὸ θέμα διότι κατ' ἐξοχήν ἡ τιμὴ τῶν ἀγαθῶν ἦτο κατ' αὐτὴν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστου λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, ὅστις ἐπραγματοποιεῖ οὕτω ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν οικονομικὴν δικαιοσύνην, ἀφοῦ ἡ ἄνευ ἐμποδίων τοιαύτη ἐνέργεια τῆς ἐλευθέρως ἀγορᾶς συνεπήγετο τὴν δημιουργίαν τῶν καλύτερων τιμῶν τοῦ ἐμπορεύματος διὰ τὸν καταναλωτὴν. Περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως ἦσαν ἀνεκτοὶ μόνον χάριν τῆς τηρήσεως τῶν γενικῶν ὄρων τῆς ἐνόμου τάξεως, οὓς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, δι' ὧν ἀκριβῶς διασφαλίζεται ἡ ἀπρόσκοπτος λειτουργία τοῦ οικονομικοῦ νόμου.

Ἄλλ' αἱ μεγάλαι κοινωνικαὶ διαταραχαί, αἱ σιτοδεΐαι, οἱ πόλεμοι, ἔφερον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὑπὸ μορφήν ἐκτάκτου ἀνάγκης καὶ ἐξαιρέσεως κατ' ἀρχὴν τὸ πρόβλημα τῆς ἐπὶ τῆς τιμῆς κερδοσκοπίας, ἥτις καθίστατο οὐχὶ ἀνεκτὴ πέραν ὠρισμένων ὁρίων. Οὕτω τὸ ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν πρόβλημα, τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνάγκης τοῦ μὴ ἔχοντος ὑπὸ τοῦ ἔχοντος, ἀνέκυπτεν εἰς ὅλην του τὴν σημασίαν, ὑπεράνω τῶν οικονομικῶν νόμων οἵτινες ἀπεδεικνύοντο ἀνεπαρκεῖς ἵνα ὑπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς ἐκείνας συνθήκας πραγματοποιήσωσι τὴν καλύτεραν τιμὴν διὰ τὸν ἀγοραστήν. Εἶναι γνωστὸς ὁ νόμος τῆς 22-7-1771 τῆς Γαλ. Ἐπαναστάσεως περὶ διατιμῆσεως οὗ ἡ ἐφαρμογὴ ἀνετέθη εἰς τοὺς Δήμους. Καὶ ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἐπέβαλε τὴν θέσπισιν τῶν διατιμῆσεων. Ἐκτοτε ἤρχισε νὰ διαμορφοῦται ἡ πολιτικὴ ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν διὰ παρεμβάσεως τοῦ κράτους, μὴ σκοποῦντος ἀπλῶς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπαρκείας τοῦ προϊόντος εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ τὸν περιορισμὸν τῆς κερδοσκοπίας, ἀλλὰ τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν ἐπὶ σκοπῶν γενικωτέρας ρυθμίσεως τῆς οικονομίας διὰ καθορισμοῦ τῶν «κανονικῶν τιμῶν»¹.

Οὕτω ἡ κρατικὴ παρέμβασις εἰς τὰς τιμὰς τῶν ἀγαθῶν διαμορφοῦται βάσει μιᾶς νέας ἀρχῆς, ἐκείνης καθ' ἣν ἡ δημοσία ἐξουσία ὀρίζει ἐν χρονικὸν σημεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποίου καταργεῖ ἢ ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως ἀφοῦ ὀρίζει ὡς ἀνώτατον ὄριον τῶν τιμῶν ἐκείνας αἰτινες εἶχον διαμορφωθῆ κατὰ ὠρισμένην χρονολογίαν ἀπαγορευομένης τῆς πέραν τῶν ὁρίων τούτων ὑψώσεως ἐφεξῆς τῶν τιμῶν. Μόνον ἀδεία τῆς Διοικήσεως δύναται πλέον νὰ ἐπιτραπῇ ὑψώσις τῶν τιμῶν.

Τὸ πρόβλημα ὅμως δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τὴν θέσπισιν τοῦ κανόνος ἀλλ' εἰς τὴν δυνατότητα ἐφαρμογῆς του. Πῶς θὰ ἡδύνατο τὸ κράτος νὰ ἐποπτεύσῃ ὀλόκληρον τὴν ἀγορὰν τῆς ἐθνικῆς οικονομίας ὥστε αὐτὴ νὰ τηρήσῃ τὸν κανόνα τῆς μὴ ὑψώσεως τῶν τιμῶν; Ἡ ὑπάρξις πολυπληθοῦς καὶ καλῶς ὀργανωμένης ἐδικτῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ ἀυστηρότης τῶν κυρώσεων κατὰ τῶν παραβατῶν ἦσαν ἀπαραίτητα μέσα ἐπιτυχίας τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ τῶν διατιμῆσεων, ἀλλ' ἤδη τοῦτο καταδεικνύει ὅτι ἡ παρέμβασις αὕτη ἠλλοίωσε βαθέως τὰς οικονομικὰς λειτουργίας καὶ ἐστρέβλωνε τὰς οικονομικὰς ἐλευθερίας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, τῆς ἐλλείψεως τουτέστιν ἐπαρκῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ παρέμβασις εἰς τὰς τιμὰς κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐν μέρει μόνον ἐπέτυχε καὶ τελικῶς ὅπου διτηρήθη ἐπὶ μακρὸν διεμορφώθη κατὰ διαφόρους συγκερασμοὺς καὶ συνδυασμοὺς. Πάντως

1. Γαλλικὸς νόμος τῆς 19-8-1936. G. Pirou, *Economie liberale et économie dirigée*. II, 1947 σελ. 235 ἐπορ.

βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ ἔλεγχοι καὶ οἱ περιορισμοὶ ἐπὶ τῶν τιμῶν ἀποτελοῦσιν ἓνα τῶν θεμελίων τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ὅλης σχεδιασμένης οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Καὶ ἀντιστοίχως ἡ ρυθμιστικὴ ἐπέμβασις τοῦ κράτους ἐπὶ τῶν τιμῶν εἶναι ἐξ ἐκείνων αἰτίας γενικώτερον ἐπηρεάζουσι τὸ σύνολον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Κατὰ ταῦτα ἡ παρέμβασις τοῦ κράτους εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν θέτει τὰ ἑξῆς προβλήματα :

- α) δημιουργίας εἰδικῆς ἰσχυρᾶς γραφειοκρατίας
- β) συνεργασίας μετὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων
- γ) συντονισμοῦ τῆς ρυθμίσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὴν νομισματικὴν ρύθμισιν καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὴν ρύθμισιν τῆς παραγωγῆς.

Ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἡ ρύθμισις τῶν τιμῶν ἀποτελεῖ κατανομήν τῶν βαρῶν βάσει τῆς γενικώτερας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς. Συγκράτησις τῶν τιμῶν σημαίνει μείωσιν τοῦ βάρους τοῦ καταναλωτοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐργατικοῦ εἰσοδήματος καὶ μεταφορὰν τούτου ἐπὶ τῶν ἐπιχειρηματιῶν μὲ ἀποτέλεσμα οὕτω τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἰσοπέδωσιν τῶν εἰσοδημάτων. Τοῦτο ἐάν ὑπερβῆ τὰ ὅρια τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἐνδιαφέροντος δύναται νὰ συνεπάγεται τὴν ἀναστολὴν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, δι' ὃ ἀντὶ τῆς δεσμεύσεως τῶν τιμῶν (*price controls*) ἐφαρμόζεται ἡ μέθοδος τῆς διατιμῆσεως ἣτις συνδυάζεται πρὸς τὸν ἔλεγχον τοῦ παραγωγικοῦ κόστους ἤτοι πρὸς ἔλεγχον τῆς διαδικασίας τῆς παραγωγῆς. Ἡ διατίμησις ἀγει τελικῶς εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ γενικῶς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰς τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου, ἣτις βοηθεῖ, μέσω τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόστους, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μέσης καὶ μικρᾶς ἐπιχειρήσεως, δυναμένης διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς συγκεντρώσεως τῶν κερδῶν ν' ἀνταγωνισθῇ πλησίον τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως.

Ἡ σημασία τῶν διατιμῆσεων, ὡς μέσον περιορισμοῦ τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ὑπὸ τῶν κατόχων τῶν μέσων τῆς οἰκονομίας καὶ παραγωγῆς, τῶν μὴ κατόχων τούτων, ἐξεδηλώθη καὶ γενικώτερον διὰ τῶν διατιμῆσεων τῶν ἐνοικίων (ἐνοικιστάσιον), τῶν διατιμῆσεων τῆς παροχῆς τῶν ὑπηρεσιῶν μεταφορῶν (σιδηροδρόμων, λεωφορείων), τῆς διατιμῆσεως τῆς παροχῆς ἄλλων οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ παροχῶν κοινῆς ὠφελείας, ὡς ἐφημερίδων κ.λ.π. Ἄλλ' ἐξεδηλώθη καὶ ὡς μέσον ἐμποδισμοῦ ἀνακτήσεως ὑπὸ τῆς ἐργασίας τῶν δικαιομάτων αὐτῆς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτῆς παραγομένης ἀξίας διὰ τῶν διατιμῆσεων τῶν ἀμοιβῶν τῆς ἐργασίας (ἡμερομισθίων καὶ μισθῶν). Τελικὴ σκοπιμότης ὅθεν τῶν διατιμῆσεων εἶναι ἡ παρεμπόδισις τῆς δημιουργίας τοῦ καταχονίου οἰκονομικοῦ κύκλου ἣτοι διὰ τῆς ὑψώσεως τιμῶν—μισθῶν τῆς δημιουργίας τοῦ πληθωρισμοῦ τοῦ νομίσματος καὶ συνεπῶς τοῦ ἐξανεισμοῦ παντὸς κέρδους. Ἡ διατίμησις ἀποτελεῖ οὕτω προστασίαν τοῦ συνόλου τοῦ οἰκονομικοῦ καθεστῶτος.

Αἱ διατιμῆσεις ἐθεωρήθησαν ἀνάκαθεν παρ' ἡμῖν ὡς συμπολιτευόμεναι πρὸς τὴν συνταγματικὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἐπιβαλλόμεναι ἐκ τοῦ γενικώτερου συμφέροντος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

12. Ὁ Ἀγορανομικὸς Κῶδιξ. Α'. Αἱ πρῶται παρεμβάσεις παρ' ἡμῖν εἰς τὰς τιμὰς τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν ἐθεσπίσθησαν ὑπὸ τὸ κράτος ἐξαιρετικῶν περιστάσεων καὶ οἰκονομικῶν ἀνωμαλιῶν αἰτίᾳ τῶν πολέμων¹. Αἱ παρεμβάσεις αὗται εἶχον χαρακτῆρα ποινικόν, διὰ τῆς θεσπί-

1. ν. ΔΡΗ/1912. ν. 703/1916. — Ἡ ἀσκήσις ἐλέγχου ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰσχροκερδείας εἶναι θεσμὸς γνωστότατος εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ρωμαϊκὴν ἀρχαίω-

σεως τοῦ ἀδικήματος τῆς αἰσχροκερδεΐας, τιμωρουμένου δι' αὐστηρῶν ποινῶν. Στοιχεῖα κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀδικήματος τῆς αἰσχροκερδεΐας εἶναι : α) ἀντικείμενον πρῶτης ἀνάγκης διὰ τὸν πληθυσμὸν ἢ πολεμικῆς ἀνάγκης διὰ τὸ κράτος, β) προσφορά τοῦτου εἰς τιμὴν ὑψηλὴν ἥτις νὰ ἐμπεριέχη πραγματοποίησιν ὑπερβολικοῦ κέρδους ἢ καταστροφή τῆς παραγωγῆς ἢ περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς τοιοῦτων εἰδῶν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἢ ἀπόκρυψις τοιοῦτων εἰδῶν ἐπὶ σκοπῷ ὑψώσεως τῆς τιμῆς διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς προσφορᾶς ἢ τέλος χρησιμοποίησις ἄλλων δολειῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀθεμίτου κέρδους. Τὸ ἐλάττωμα τοῦ συστήματος τούτου, δι' οὗ ἐπεδιώκετο ὁ περιορισμὸς τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν, ἦτο ὅτι ἀνετίθετο εἰς τὸ ποινικὸν δικαστήριον ὁ καθορισμὸς ποῖον τὸ εἶδος τῆς πρῶτης ἀνάγκης καὶ πότε ὑφίστατο πραγματοποίησις ὑπερβολικοῦ κέρδους. Οὕτω τὸ ποινικὸν δικαστήριον διὰ τὴν συγκρότησιν ἐκάστοτε τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος τῆς αἰσχροκερδεΐας προέβαιεν ἀναγκαιῶς εἰς καθορισμὸν τῶν ἐπιτρεπομένων ὁρίων τῆς οικονομικῆς ἐλευθερίας ἐν τῇ προσφορᾷ ἀγαθῶν ὅπερ ἔδει ν' ἀποτελέσει ἀκριβῶς ἔργον καθορισμοῦ διὰ κανονιστικῶν διοικητικῶν πράξεων βάσει σχετικῶν ἔρευνῶν.

Ὅθεν μεταγενεστέρως καὶ μέχρι τοῦ β'. παγκοσμίου πολέμου, διὰ διαφόρων νόμων, κατ' ἄρχας μὲν διηρῦνθη ἡ ἐννοία τῆς αἰσχροκερδεΐας, βραδύτερον δὲ ἀνετέθη εἰς τὴν διοίκησιν ὅπως διὰ κανονιστικῶν πράξεων αὐτῆς καθορίζη τοῦτο μὲν τὰ εἶδη τῆς πρῶτης ἀνάγκης, τοῦτο δὲ τὰς τιμὰς τῶν εἰδῶν τούτων, οὕτως ὥστε ἡ ἀρμοδιότης τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ περιορίζετο εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς πράξεως ὡς ἐμπιπτούσης εἰς τὴν παράβασιν, εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ βαθμοῦ τοῦ δόλου καὶ τῶν ἐλαφρυντικῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς¹. Τὸ προπολεμικὸν συνεπῶς σύστημα ἐλέγχου τῶν τιμῶν συνίστατο εἰς τὴν διατίμησιν τῶν εἰδῶν πρῶτης ἀνάγκης κατὰ τὴν κρίσιν τῆς διοικήσεως, βάσει ἐκτιμήσεως περὶ τοῦ ἐπιτρεπομένου κέρδους καὶ περαιτέρω διασφάλις τῆς τηρήσεως τῆς διατιμῆσεως διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὡς αἰσχροκερδεΐας τῆς ὑπὲρ τὰς καθορισθείσας διοικητικῶς τιμὰς διαθέσεως τοῦ ἐμπορεύματος. Δύο ἦσαν τὰ κύρια ἐλαττώματα τοῦ συστήματος τούτου : πρῶτον τὸ ἀκαμπτον αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ καὶ ἡ ἔλλειψις προσαρμοστικότητος πρὸς τὴν οικονομικὴν πραγματικότητα καὶ δεύτερον ἡ πλημμελής αὐτοῦ ἐφαρμογὴ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, ἅτινα δὲν κατῴρθωσαν νὰ περιορίσουν οὐσιωδῶς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν καταναλωτῶν ὑπὸ τῶν κατόχων τῶν ἀγαθῶν.

Ἐνάλογοι μέθοδοι ἐθεσπίσθησαν καὶ κατὰ τὴν κατοχὴν μὲ πολὺ ὀλιγώτερα ὅμως ἀποτελέσματα, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε οἱ ἴδιοι οἱ κατακτηταὶ ἐπρωτοστάτου εἰς τὴν ἀπομύζησιν τοῦ δουλεύοντος λαοῦ καὶ τῶν πεινομένων καὶ στερουμένων τῶν πάντων καταναλωτῶν.

Β'. Ἡ κατάστασις τῆς οἰκονομίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἡ γενικώτερα προσπάθεια τοῦ κράτους ὅπως μέσω τῆς ἐξωτερικῆς βοηθείας ἐπιτύχη τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς ἔθεσαν ὀξύτερον τὸ ζήτημα τῆς ἐπαρκείας τῶν ἀγαθῶν καὶ γενικώτερον τῆς τιμῆς αὐτῶν.

Τοιοιουτρόπως ἡ ἐπέμβασις τοῦ κράτους πρὸς ρύθμισιν τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν ἐπεβάλλετο ἀπὸ τῶν ἐξῆς ἀπόψεων : 1) διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς

τητα. Ἡ ὑπηρεσία τῆς ἀγορανομίας ἡσκειτο διὰ τῶν Ἀγορανόμων εἰς πλείστας πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης.

1. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1918 ἐξεδόθη πληθὺς νόμων μὲ τελικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀγορανομικοῦ ἐλέγχου διὰ τοῦ ἀν. ν. 382/1936 περὶ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος.

αίσχροκερδείας και τῆς μαύρης ἀγορᾶς τῶν ἀγαθῶν και ὑπηρεσιῶν ἥτις ἐλυμαίνετο ὀλόκληρον τὴν οἰκονομίαν. 2) τὸν ἐμποδισμόν τῆς διὰ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν δημιουργίας τοῦ φαύλου κύκλου τοῦ πληθωρισμοῦ αὐξήσεως τιμῶν—μισθῶν 3) ἔλεγχον τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν και τῆς προσφορᾶς τῶν ὑπηρεσιῶν ἐπὶ σκοπῷ ὑποταγῆς τῶν τιμῶν εἰς φυσιολογικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους και ἐνισχύσεως αὐτῶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς μέσω τῆς αὐξήσεως τῆς καταναλώσεως. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἐπέβαλλε τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσαγωγῶν ἥτις θὰ διηυκόλυνε τὴν πτώσιν τῶν τιμῶν, ἀλλ' εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτὴν ἀντετίθετο ὄχι μόνον ἡ ἀνάγκη προστασίας τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς ἀλλὰ και ἡ ἀνεπάρκεια συναλλαγματοικῶν πόρων—μέχρι ἰδίᾳ τοῦ 1953—διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσαγωγῶν αἵτινες ἐκαλύπτοντο διὰ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας ἐπὶ θυσίᾳ τοῦ προγραμματισμοῦ. Ὑπὸ τὴν βασικὴν αὐτὴν μορφήν ὁ παρεμβατισμὸς τοῦ κράτους εἰς τὴν ρύθμισιν τιμῶν—κέρδων ἦτο ἐνδεδειγμένος και κατὰ συνέπειαν παραμένει ἔκτοτε βασικῶς ἐν ἰσχύι και σήμερον.

Οὕτω μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς εἰς τὰς τιμὰς ἐθεοπίσθη διὰ νέου Ἀγορανομικοῦ Κώδικος¹. Δύο εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἰσχύοντος Ἀγορανομικοῦ Κώδικος. Πρῶτον ὅτι ἐρείδεται ἐπὶ συστήματος αὐστηροτάτων και λεπτομερειακῶν ποινῶν ἐπιβαλλομένων διὰ πᾶσαν σχεδὸν παράβασιν τῶν διατάξεων περὶ τιμῶν, θεμιτοῦ κέρδους κ.λ.π., ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων ἄλλωστε προϋποθέτει καταλλήλους ἀγορανομικὰς ὑπηρεσίας ἀνακαλύψεως και διώξεως τῶν παραβάσεων. Τὸ δεῦτερον χαρακτηριστικὸν εἶναι αἱ παρεχόμεναι εὐρύτητα ἐξουσιοδοτήσεις πρὸς τὴν Διοίκησιν ὅπως διὰ κανονιστικῶν πράξεων ἐπεμβαίη και ρυθμίη αὐτὴ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς κυκλοφορίας ἐν γένει και παραγωγῆς τῶν ἐμπορευμάτων, ὥστε θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῆ ζήτημα ἐάν τινὲς τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τούτων εὐρίσκωνται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ Σύνταγμα ἀπὸ ἀπόψεως τῆς γενικότητος και τῆς ἀοριστίας αὐτῶν και βαθμοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν. Ἐν τούτοις τινὲς τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τούτων, τεθεῖσαι ὑπὸ συνθήκας ἐξαιρετικῶς ἀνωμόλου καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς, λίαν περιορισμένης ἔτυχον ἔκτοτε ἐφαρμογῆς.

Τὸ ἰσχύον σύστημα ρυθμίσεως τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν και γενικῶς τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπορίας και κυκλοφορίας τούτων συνίσταται βασικῶς εἰς τὴν παραχώρησιν κανονιστικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν Διοίκησιν ἐπὶ σκοπῷ ἀσκήσεως παρεμβάσεων αἵτινες δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας ἐξουσιοδοτήσεων 1) πρὸς παρέμβασιν ἐν γένει εἰς τὰς σχέσεις παραγωγῆς, διανομῆς και καταναλώσεως (ἄρθρ. 1 παρ. 1 ἐδ. α'). 2) πρὸς λήψιν παντὸς μέτρου διὰ τὸν κανονισμόν τῶν τιμῶν παντὸς ἀντικειμένου και πάσης παροχῆς (ἄρθρ. 1 παρ. 1). 3) πρὸς καθορισμόν ἐιδικώτερον εἴτε τῶν ἀνωτάτων τιμῶν πωλήσεως χονδρικῆς, ἡμιχονδρικῆς και λιανικῆς, ἀντικειμένων βιοτικῶν ἀναγκῶν ἢ παροχῶν ἐξυπηρετουσῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὰς βιοτικὰς ἀνάγκας ἢ καθορισμόν τοῦ ποσοστοῦ κέρδους ἐπὶ τοιούτων πωλήσεων ἢ παροχῶν (ἄρθρ. 1 παρ. 1 δ'—ε'). 4) πρὸς παρέμβασιν ἐν γένει ἐπὶ σκοπῷ ὀργανώσεως και προστασίας τῆς καταναλώσεως (ἄρθρ. 1 παρ. 1 ἐδ. β'). 5) πρὸς παρέμβασιν ἐιδικώτερον ἐπὶ σκοπῷ ἀπαγορεύσεως ἢ περιορισμοῦ πωλήσεως και καταναλώσεως ὀρισμένων εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν ἢ ἀναπληρώσεως και ἀντικαταστάσεως

τούτων (άρθρ. 1 παρ. 1 έδ. ζ'). 6) πρὸς καθορισμὸν ειδικώτερον τοῦ τρόπου καὶ μέσου πωλήσεως καὶ ἀποθηκεύσεως βιοτικῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἰδιοκτητῶν ἢ κατόχων τῶν εἰδῶν τούτων. 7) πρὸς ρύθμισιν τῶν μεταξὺ παραγωγῶν ἢ ἐμπόρων χονδρικῆς ἢ ἡμίχονδρικῆς πωλήσεως καὶ ἐμπόρων λιανικῆς πωλήσεως ἀγοραπωλησιῶν καὶ ἐπιβολὴν ἀπαγορεύσεων παραγωγῆς παντὸς εἴδους βιοτικῶν ἀγαθῶν. 8) πρὸς κατὰ τάξιν κατὰ κατηγορίας παντὸς ἐν γένει ἐργοστασίου, ἐργαστηρίου ἢ καταστήματος παρασκευάζοντος ἢ πωλοῦντος τρόφιμα ἢ ποτὰ καὶ παντὸς δημοσίου κέντρου ἐξυπηρετοῦντος τὸ κοινὸν ἐπὶ σκοπῷ καθορισμοῦ τῆς ἀνωτάτης τιμῆς ἢ ποσοστοῦ κέρδους ἐπὶ τῶν παρ' αὐτῶν πωλουμένων ἀγαθῶν ἢ προσφερομένων ὑπηρεσιῶν. 9) πρὸς ἀπαγόρευσιν ἢ περιορισμὸν τῆς ἐξαγωγῆς ὠρισμένων εἰδῶν. 10) πρὸς ρύθμισιν ἐν γένει τῶν μεταφορῶν ἀπὸ τῶν τόπων τῆς παραγωγῆς μέχρι τῶν τόπων τῆς καταναλώσεως (άρθρ. 1 παρ. 1 έδ. β'). 11) πρὸς ἐπιβολὴν ἀπαγορεύσεων μεταφορᾶς ἀπὸ μιᾶς περιφερείας εἰς ἄλλην παντὸς εἴδους. 12) πρὸς καθορισμὸν τῶν κομίστρων μεταφορᾶς προσώπων ἢ πραγμάτων. 13) πρὸς εἰδικώτερον καθορισμὸν τῆς τιμῆς τῶν ἀλεύρων καὶ τοῦ ἄρτου, τῶν ποιότητων αὐτῶν, τῶν προσμίξεων αὐτῶν κ.λ.π. 14) πρὸς καθορισμὸν τῶν ὄρων οὓς δέον νὰ πληρῶσι τ' ἀντικείμενα τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν καὶ ἔλεγχον τῆς ποιότητος αὐτῶν καὶ λῆψιν τῶν κατὰ τῆς νοθείας μέτρων.

Γ'. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τούτων καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς γενομένης χρήσεως αὐτῶν, ὁ νόμος ἀναθέτει εἰς τὴν Διοίκησιν ὅπως διὰ κανονιστικῶν πράξεων ρυθμίξῃ ἐκάστοτε ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένων κριτηρίων, τὰ ἀνώτατα ὅρια τιμῶν καὶ τὸ θεμιτὸν κέρδος παντὸς ἐν γένει ἀγαθοῦ καὶ πάσης παροχῆς καὶ εἰδικώτερον τῶν εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν. Ἡ ρύθμισις αὕτη δύναται νὰ εἶναι τριῶν μορφῶν: καθορισμὸς ἀνωτάτου ὁρίου τιμῶν, καθορισμὸς ποσοστοῦ ἐπιτρεπομένου κέρδους ἢ ἀνωτάτου ὁρίου θεμιτοῦ κέρδους καὶ ἐπιβολὴ εἰσφορᾶς ἀπολογιστικῶς.

Διὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἐλέγχων τούτων τ' ἀγαθὰ διακρίνονται εἰς ἐπουσιώδη, ἐφ' ὧν οὐδεὶς ἔλεγχος ἀσκεῖται καὶ εἰς οὐσιώδη, τὰ τελευταῖα δὲ ταῦτα εἰς οὐσιώδη ἐν ἐπαρκείᾳ, ἐφ' ὧν δύναται ν' ἀσκηθῇ ποινικὸς ἔλεγχος δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ οὐσιώδη ἐν ἀνεπαρκείᾳ ἐφ' ὧν ἀσκεῖται ὁ τιμορρυθμιστικὸς ἔλεγχος. Ἄρα τ' ἀγαθὰ διακρίνονται εἰς μὴ ἐλεγχόμενα, ἐλεγχόμενα κατασταλτικῶς καὶ ἐλεγχόμενα προληπτικῶς.

1. Ἀγαθὰ ἐπουσιώδη καὶ οὐσιώδη. Ἡ Διοίκησις ὑποχρεοῦται κατὰ τὸν Ἄγ. Κ. νὰ κατατάξῃ πάντα ἐν γένει τ' ἀγαθὰ καὶ πάσας ἐν γένει τὰς παροχὰς εἰς οὐσιώδεις καὶ ἐπουσιώδεις, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως περαιτέρω προβῇ εἰς τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν τιμῶν, ἐφ' ὅσον βεβαίως ὑφίσταται πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Τὸ οὐσιώδες ἢ ἐπουσιώδες τῆς παροχῆς ἢ τοῦ ἀγαθοῦ κρίνονται ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐτῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, καθ' ἃ ὁ νόμος ἐκφράζεται. Προφανῶς ὡς λαὸς νοεῖται ἐνταῦθα τὸ καταναλωτικὸν κοινόν, ὁ πληθυσμὸς ἐν γένει. Εἰς τὴν διακριτικὴν εὐχέρειαν τῆς Διοικήσεως ἀνήκει οὕτω, ἐκτιμώσης τὰς συνθηκὰς καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως, τὰ ἐπίπεδα τῆς διαβιώσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τὰς διαφορὰς ἐν γένει τῶν κοινωνικῶν καταστάσεων, καὶ τὴν τοπικὴν κατάστασιν τῆς ἀγορᾶς, ὅπως χαρακτηρίσῃ ἀγαθὸν ὡς οὐσιώδες ἢ ἐπουσιώδες. Σημασίαν ἐπίσης διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ οὐσιώδους τοῦ ἀγαθοῦ ἀσκεῖ ἢ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὰς χρήσεις ἢ τὰς τιμὰς ἄλλων ἀγαθῶν. Ἄλλ' ἢ ἔννοια τοῦ οὐσιώδους ἢ ἐπουσιώδους ἐνὸς ἀγαθοῦ εἶναι ἐν μέρει

διακριτικής εξουσίας και ἐν μέρει νομική, τούτέστι καθορίζεται δι' ὀρισμένων ἀκραίων ἀντικειμενικῶν ὀρίων ὧν ἡ ὑπέρβασις ὑπὸ τῆς Διοικησεως θ' ἀπετέλη παράβασιν νόμου¹.

Ἡ Διοίκησις, κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, ἠκολούθησε τὸν κανόνα ὑπαγωγῆς εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν οὐσιωδῶν ὄχι μόνον τῶν εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν πρώτης καταναλώσεως ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν κοινωνικοῦ πολιτισμοῦ (π.χ. ραδιόφωνα, τὰ μπάρ κ.λ.π. ἐνῶ τὰ καλλυπτικά ἐχαρακτηρίσθησαν ἐπουσιώδη)². Συνέπεια νομική, ἀπὸ ἀπόψεως ἀγορανομικοῦ ἐλέγχου, τῆς διακρίσεως μεταξὺ οὐσιωδῶν καὶ ἐπουσιωδῶν ἀγαθῶν εἶναι ὅτι τὰ δευτέρα δὲν ὑπόκεινται εἰς τὴν διατίμησιν ἢ καθορισμὸν ἀνωτάτης τιμῆς θεμιτοῦ κέρδους καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ τιμαὶ αὐτῶν διαμορφοῦνται ἐλευθέρως ἐν τῇ ἀγορᾷ. Συνεπῶς δὲν ὑπόκεινται οἱ πωλητὰι τούτων οὐδὲ εἰς δίωξιν ἐπὶ αἰσχροκερδεῖα κ.λ.π. (ἄρθρ. 130 Ἄγορ. Κώδικος), ὑποκείμενοι μόνον εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ ποινικὴν δίωξιν λόγῳ νοθείας τοῦ πωλουμένου εἶδους κ.λ.π.³. Ἀντιθέτως τὰ χαρακτηρισθέντα ὡς οὐσιώδη ἀγαθὰ ὑπάγονται περαιτέρω εἰς τὸν ἀγορανομικὸν ἔλεγχον ὑπὸ τὰς περαιτέρω ἐν τῷ νόμῳ καθοριζόμενος διακρίσεις.

Δύναται ἐν εἶδος νὰ μεταφερθῆ ἐκ τῶν ἐπουσιωδῶν εἰς τὰ οὐσιώδη καὶ ἀντιθέτως ἀναλόγως τῆς ἐκάστοτε σημασίας αὐτοῦ ἐν τῇ καταναλώσει καὶ τῇ διαβίωσει. Ὡσαύτως ὁ καθορισμὸς τῆς διακρίσεως δὲν εἶναι ἐνιαίος καθ' ὅλην τὴν χώραν ποικίλλων καὶ ὀριζόμενος ἐκάστοτε ἀναλόγως τῆς ἀγορᾶς.

Διὰ τῆς βασικῆς αὐτῆς διακρίσεως παρέχεται μὲν ὑπὸ τοῦ νόμου κριτήριον οἰκονομικῶς ὀρθὸν διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐλέγχου τῶν τιμῶν καὶ μεγάλη εὐχέρεια ἐλαστικότητος τοῦ ἐλέγχου τούτου, ἀλλ' ὅμως ἀφίεται ἀνοικτὴ ἢ δυνατὸτης δημιουργίας ὑπερβολικοῦ κέρδους ἐπὶ τῶν χαρακτηρισμένων ὡς ἐπουσιωδῶν ἀγαθῶν, τούτέστιν ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ὀλιγώτερον δικαιολογεῖται ἡ ἐκμετάλλεσις τοῦ καταναλωτοῦ.

II. Οὐσιώδη ἐν ἐπαρκείᾳ καὶ ἀνεπαρκείᾳ. Θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Διοικησεως εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν ἀσκεῖ ἡ ἐπάρκεια τοῦ εἶδους ἐν τῇ ἀγορᾷ. Κατὰ τὸν νόμον τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, ἐφ' οὗ κατὰ μέγα μέρος συνήθως στηρίζεται ἡ διαμόρφωσις τῶν τιμῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐφ' ὅσον αὐξάνει ἡ ζήτησις ἐνὸς προϊόντος ἐπὶ τοσοῦτον ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἀνέρχεται ἐκτὸς ἐὰν ἀναλόγως αὐξάνη καὶ ἡ παραγωγή αὐτοῦ δηλαδὴ ἡ προσφορὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει πάντοτε, εἴτε διότι ἡ παραγωγή δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κατανάλωσιν διὰ διαφόρους λόγους μονίμους ἢ προσωρινούς, εἴτε διότι ἡ κερδοσκοπία περιορίζει τὴν παραγωγήν ἵνα διατηρηθῆ ὑψηλὴ ἡ τιμὴ τῶν διαθεσίμων εἴτε διότι οἱ ἰσχυρότεροι οἰκονομικῶς συγκεντρώνουν εἰς χεῖρας τῶν τ' ἀποθέματα καὶ περιορίζουν τὴν διάθεσιν τῶν ἀγαθῶν εἰς τὴν ἀγοράν. Ἀποτέλεσμα οὕτω τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν εἶναι : α) σῶρευσις κέρδους εἰς τοὺς κατόχους τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀντίστοιχος ἐκμετάλλεσις τῶν καταναλωτῶν καὶ β) δημιουργία καταστάσεως ἐλλείψεως τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἡ διατίμησις ὅθεν τοῦ προϊόντος τείνει εἰς τριπλοῦν ἀποτέλεσμα : νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ καταναλωτοῦ, ν' ἀποκλείσῃ τὸ ἀθέμιτον κέρδος καὶ ν' ἀναγκάσῃ

1. Π.χ. Ὁ κινηματογράφος ἢ ἡ ἔφημερις ἀποτελοῦσιν ἀγαθὰ οὐσιώδη διὰ τὸν σύγχρονον βίον τοῦ λαοῦ ὡς συμβάλλοντα ἀμέσως εἰς τὴν διαβίωσιν ἐπὶ ἐνὸς ἐπιπέδου κοινωνικοῦ πολιτισμοῦ. Βλ. Σ.Ε.

2. Ἄγορανομικὴ Διάταξις 68/1957, 89/1951, 172/1951.

3. Α.Π. 224/1954.

τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγαθοῦ εἰς τὴν ἀγορὰν, οὕτω δὲ δύναται περαιτέρω νὰ ἐπιναφέρῃ τὴν παραγωγὴν εἰς ἰσορροπίαν πρὸς τὴν κατανάλωσιν καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Ὁ νόμος οὕτω παρέχει εἰς τὴν διοίκησιν ἐξουσιοδότησιν ὅπως παρακολουθοῦσα διαρκῶς τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ κατάστασιν ἑνὸς ἐκάστου ἀγαθοῦ κηρύσῃ τοῦτο ἐν ἐπαρκείᾳ ἢ ἀνεπαρκείᾳ. Ἐπὶ τῆς βάσει δὲ τῆς ὑπαγωγῆς τοῦ οὐσιώδους ἀγαθοῦ εἰς μίαν τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἐπέρχεται περαιτέρω ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἐλέγχου τῆς τιμῆς, διότι διάφορος βασικῶς δέον προφανῶς νὰ εἶναι ἡ μεταχείρισις ἐὰν ἡ τιμὴ τοῦ εἴδους λόγῳ τῆς ἐπαρκείας διαμορφοῦται φυσιολογικῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ διάφορος ἐὰν τοῦτο, αἰτίᾳ τῆς ἀνεπαρκείας, δὲν συμβαίνει.

Ἐπὶ τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἐπαρκείᾳ ἀγαθῶν, ὡς εἶναι αὐτονόητον, ὁ ἐλεγχος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλον σκοπὸν παρὰ τὸν ἐμποδισμὸν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐιδικῶν ἢ τοπικῶν περιπτώσεων ἢ τῆς συνηθείας ἢ τῆς ἐξαιρετικῆς ἀνάγκης τοῦ καταναλωτοῦ. Ἐφ' ὅσον τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἐν ἐπαρκείᾳ ἢ τιμὴ του διαμορφοῦται βάσει ἐλευθέρως λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ τιμὴ του ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ κανονικὸν οἰκονομικῶς ὕψος τοῦ κέρδους βάσει τῶν στοιχείων τοῦ κόστους. Κατὰ συνέπειαν μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς τὸ ἀγαθὸν προσφέρεται εἰς τιμὴν τοιαύτην, ὥστε νὰ διαπιστοῦται ὑπαρξίς ὑπερβάλλοντος κέρδους, ὑφίσταται ἀνάγκη περιορισμοῦ τοῦ ὑπερβολικοῦ τούτου κέρδους. Κατὰ συνέπειαν τὰ οὐσιώδη ἐν ἐπαρκείᾳ ἀγαθὰ, οἷα ταῦτα καθορίζονται ὑπὸ τῆς διοικήσεως, ὑπόκεινται μόνον εἰς τὸν ἔλεγχον διὰ πώλησιν εἰς τιμὴν ὑπερβολικοῦ κέρδους λόγῳ αἰσχροκερδείας, ὅπερ διαπιστοῦται κατόπιν διώξεως, ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου.

Πότε ἐν ἀγαθὸν εἶναι ἐν ἐπαρκείᾳ καὶ πότε ἐν ἀνεπαρκείᾳ καθορίζεται ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς διοικήσεως, οὕτως ὥστε ἐν ἀγαθὸν δύναται νὰ μεταφέρηται ἀπὸ τῆς μιάς καταστάσεως εἰς τὴν ἄλλην ἀναλόγως τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ βαθμοῦ ζητήσεως τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ νόμος δὲν καθορίζει κανόνες ἢ κριτήρια ἅτινα δέον ν' ἀκολουθήσῃ ἡ διοίκησις περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ὡς ἐν ἀνεπαρκείᾳ. Κατ' ἀρχὴν ὑπόκειται τοῦτο εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως, ἥτις ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ζητήσεως ἑνὸς ἀγαθοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ἐν ἀντιστοιχείᾳ πρὸς τὸν βαθμὸν προσφορᾶς τούτου, ὑπάγει τὸ ἀγαθὸν εἰς μίαν τῶν δύο καταστάσεων. Ἀποφασιστικὴν βεβαίως σημασίαν δύναται ν' ἀσκήσῃ ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τούτου ἡ τιμὴ τοῦ προϊόντος, ὅπερ ἐφ' ὅσον προσφέρεται εἰς τιμὴν αἰσθητῶς ἀνωτέραν τῆς κανονικῆς καὶ τοῦ κόστους παραγωγῆς του δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἐνδειξιν ὅτι τοῦτο εὐρίσκεται ἐν ἀνεπαρκείᾳ. Μόνη ὅμως ἡ ὑψωσις τῆς τιμῆς ἑνὸς προϊόντος δὲν ἀρκεῖ ἵνα κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου ἐπιτρέψῃ τὴν ὑπαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐν ἀνεπαρκείᾳ καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ὑψωσις αὕτη δὲν ἐμφανίζῃ σοβαρὰν καὶ ἐξηκριβωμένην διαφοράν κέρδους. Οὕτω τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἔκρινε ὅτι ἡ ὑψωσις τῆς τιμῆς τῶν εισιτηρίων τῶν κίνηματογράφων κατὰ μίαν δραχμὴν δὲν παρέχει δικαίωμα μεταφορᾶς τῆς παροχῆς ταύτης εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἀνεπαρκείᾳ ἐφ' ὅσον δὲν διαπιστοῦται ὅτι πράγματι τὸ ἀγαθὸν τοῦτο προσφέρεται ἀνεπαρκῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ. Πράγματι ἀντίθετος ἔρμηνεία θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὴν διοίκησιν νὰ παρεμβαίη εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπηρεάζουσα τὴν ἐλευθέραν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν, αἵτινες ὡς γνωστὸν δύναται ἐλευθέρως νὰ διακυμαίνονται πρὸς τὰ ἄνω ἢ τὰ κάτω,

οὕτω δὲ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν φυσιολογικὴν τούτων ἐκάστοτε ἰσορροπίαν. Ὁ νόμος ἀπέβλεπε κυρίως νὰ ἐπιβάλληται ἡ διατίμησις ἢ νὰ καθορίζηται τὸ ποσοστὸν κέρδους μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας καθ' ἃς πράγματι ὑφίσταται οὐσιώδης διάστασις ἐν τῇ ἀγορᾷ μεταξύ ζητήσεως καὶ προσφορᾶς, ἥτις καθιστῶσα τὸ ἀγαθὸν ἐν ἀνεπαρκείᾳ, δημιουργεῖ τὰ φαινόμενα τῆς ὑψώσεως τῆς τιμῆς αὐτοῦ καὶ τῆς κερδοσκοπίας, ἥτις ἐπιβάλλει τὴν ἐπέμβασιν ἐπὶ σκοπῶν περιορισμοῦ τῆς τοιαύτης ἐκμεταλλεύσεως.

Συνέπεια τῆς ὑπαγωγῆς εἶναι ὅτι ἐνῶ ἐπὶ τῶν ἐπουσιωδῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἐπαρκείᾳ αἱ τιμαὶ εἶναι ἐλεύθεραι (freie Preise) ἐπὶ τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἀνεπαρκείᾳ αἱ τιμαὶ εἶναι δεσμευμέναι (gebundene Preise). Ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν αἱ τιμαὶ σχηματίζονται διὰ τῆς ἐλευθέρως λειτουργίας τῶν οικονομικῶν παραγόντων ἐν τῇ ἀγορᾷ, εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν κατὰ ἓνα μέγα μέρος καθορίζονται ὑπὸ τῆς δημοσίας βουλήσεως. Ἄλλ' ἐνῶ τὰ ἐπουσιώδη ἀγαθὰ δὲν ὑπόκεινται εἰς δίωξιν ἐπὶ αἰσχροκερδεῖα τὰ οὐσιώδη ἐν ἐπαρκείᾳ ὑπόκεινται εἰς ταύτην.

Μόνον ὅθεν διὰ τῆς ὑπαγωγῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τῆς παροχῆς εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνεπαρκῶν δύναται ἐπὶ αὐτοῦ νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ ἐξουσιοδοτήσεις περὶ διατιμῆσεως ἢ καθορισμοῦ θεμιτοῦ κέρδους τούτου. Κατὰ τὸν νόμον εἴτε δι' ἀγορανομικῆς διατάξεως, περὶ ἧς κατωτέρω, ὁρίζονται ἀνωτάται τιμαὶ ἢ ποσοστὰ θεμιτοῦ κέρδους εἴτε ἔλλειπει ταύτης ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου δύναται νὰ καθορίσῃ ἀνωτάτης τιμᾶς, προκειμένου ὅμως μόνον περὶ ἀντικειμένων βιοτικῶν ἀναγκῶν, δι' ἐκδόσεως Δελτίου τιμῶν. Διὰ τοῦ καθορισμοῦ οὕτω τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως πραγματοποιεῖται μία τὴν σπουδαιότερων καὶ βαθυτέρων παρεμβάσεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συμβάσεων καὶ τῶν οικονομικῶν συναλλαγῶν, διὰ τῆς ὑποκαταστάσεως εἰς τὴν τιμὴν ἀγορᾶς τοῦ διοικητικοῦ καθορισμοῦ.

Ὁ νόμος δὲν καθορίζει πότε εἶναι ἐφαρμοστέος ὁ περιορισμὸς δι' ἀνωτάτης τιμῆς καὶ πότε διὰ καθορισμοῦ ποσοστοῦ κέρδους. Ἡ προτίμησις μίᾳ τῶν δύο μεθόδων ἐναπόκειται εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως, ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῶν ἀγαθῶν ἢ τῆς παροχῆς καὶ τῆς εὐχερεστερᾶς χρήσεως ἐκάστης τῶν δύο μεθόδων. Εἰς καθορισμὸν θεμιτοῦ κέρδους ὑπάγονται ὅσα ἀγαθὰ δὲν ὑπήχθησαν εἰς ἀνωτάτην τιμὴν εἴτε δι' ἀγορανομικῆς διατάξεως εἴτε διὰ δελτίου τιμῶν. Τέλος ἐπὶ τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἀνεπαρκείᾳ ἀγαθῶν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κατασταλτικὸν μέτρον τῆς ἐπιβολῆς εἰσφορᾶς διὰ τυχόν διαφορὰν μεταξύ τῆς καθορισθείσης ἀγορανομικῶς προσωρινῆς τιμῆς καὶ τῆς ὀριστικῆς διὰ τῆς κοστολογήσεως ἐξευρεθείσης τοιαύτης.

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἐλέγχου προϋποθέτει τὴν κοστολόγησιν τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τῆς παροχῆς, τοῦ νόμου ὁρίζοντος ὅτι δι' ἀποφάσεων κανονιστικῶν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, ἐκδιδόμενων μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐφοδιασμοῦ καὶ Διανομῶν, ὅπερ νῦν αντικατέστησε τὸ Συμβούλιον Κόστους, ὁρίζονται ἐκάστοτε εἰδικώτερον τὰ στοιχεῖα ἅτινα λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν πρὸς καθορισμὸν τῶν ἀνωτάτων τιμῶν καὶ οἱ ὅροι καὶ προϋποθέσεις τῆς ἀναθεωρήσεως τούτων.

III. Κοστολόγησις τοῦ προϊόντος. Ὁ καθορισμὸς ὑπὸ τῆς διοικήσεως τοῦ ἀνωτάτου ποσοστοῦ θεμιτοῦ κέρδους ἢ τῆς ἀνωτάτης τιμῆς προϋποθέτει τὴν κοστολόγησιν τοῦ ἐμπορεύματος ἥτοι τὸν καθορισμὸν τοῦ κόστους πα-

1. E. R. Huber, op. cit., II, σελ. 361 ἐπέμ.

2. Ἀρθρ. I α.ν. 782/1948.

ραγωγής του ἐμπορεύματος, ὥστε ἐπ' αὐτοῦ νὰ καθορισθῇ περαιτέρω τὸ ποσοστὸν τοῦ βιομηχανικοῦ ἢ τοῦ ἐμπορικοῦ κέρδους, καθαρῶ ἢ μικτοῦ¹. Ἐν τούτοις ἡ Διοίκησις δὲν καθώρισε δι' ὅλα τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐν ἀνεπαρκείᾳ ὑποχρεωτικὴν κοστολόγησιν, ἀλλὰ ὀρίζει ἐκάστοτε περιοριστικῶς ποια εἶναι τὰ ὑπαγόμενα εἰς κοστολόγησιν. Πρὸς καθορισμὸν δὲ τῶν στοιχείων τῆς κοστολογήσεως τὰ ὑπαγόμενα εἰς αὐτὴν ἀγαθὰ διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας: τὴν τῶν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν, βιοτεχνικῶν, γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων καὶ ἄφ' ἑτέρου τὴν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων². Δέον ὁμῶς νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Ἄγ. Κ. οὐδένα κανόνα ἐπὶ τῆς κοστολογήσεως διαγράφει πλὴν τοῦ ἀρθρ. 30 προβλέποντος περὶ τῶν στοιχείων ὅτινα δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ ποινικὸν δικαστήριον διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κόστους. Τοιοῦτοι κανόνες ἐτέθησαν δι' ἀγορανομικῶν διατάξεων περὶ ὧν κατωτέρω.

α). Προκειμένου περὶ κοστολογήσεως βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν προϊόντων τούτῃσι καθορισμῶν τοῦ βιομηχανικοῦ ἢ βιοτεχνικοῦ κόστους τοῦ προϊόντος τοῦ πωλουμένου ὑπὸ βιομηχανικῆς ἢ βιοτεχνικῆς ἐπιχειρήσεως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

1. Ἡ τιμὴ ἀντικαταστάσεως τοῦ παραγομένου προϊόντος. Ὡς τιμὴ ἀντικαταστάσεως ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία ἀναπαραγωγῆς τοῦ προϊόντος κατὰ τὸν χρόνον τῆς κοστολογήσεως σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα τοῦ κλάδου τῶν ἐπιχειρήσεων οὗ τὸ ἐμπόρευμα κοστολογεῖται. Ἡ ἀξία αὕτη περιλαμβάνει πᾶσαν δαπάνην παραγωγῆς ἥτιι πρώτων ὕλων, καυτῶν, μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων κλπ. Ἡ τιμὴ αὕτη θὰ περιλαμβάνῃ, ὅταν συντρέχῃ περίπτωσις, συμψηφισμὸν ὑπεριτιμῆσεως καὶ ὑποτιμῆσεως ὡς πρὸς ὠρισμένας παραγωγικὰς μονάδας τοῦ κλάδου τοῦ κοστολογουμένου ἐμπορεύματος.

2. Αἱ δαπάναι συντηρήσεως ἥτιι αἱ δαπάναι συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τῶν παραγωγικῶν μέσων, αἱ ἐνεργούμεναι κατὰ τὴν διαχειριστικὴν χρῆσιν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἀγαθοῦ. Δαπάναι μεγάλης παραγωγικῆς συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς, ἐξυπηρετοῦσαι χρόνον μείζονα τῆς διαχειριστικῆς περιόδου καθ' ἣν αὐταὶ ἐτελέσθησαν, κατανέμονται κα. • ἀναλογίαν πρὸς τὴν σημασίαν αὐτῶν, μεταξὺ ἀναλόγου ἀριθμοῦ χρήσεων. Ἐάν αἱ δαπάναι σκοποῦσι τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς, δι' ὧν αὐξάνεται αὐτὸ τὸ ἐνεργητικόν, δημιουργοῦσι δικαίωμα ἐκπτώσεως μόνον τῶν νομίμων ἀποσβέσεων. Τέλος αἱ δαπάναι ἐντικαταστάσεως μηχανημάτων τῶν κατ' ἐξουσιοδότησιν τῆς νομοθεσίας περὶ φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος ἐκδομένων Β. Διαταγμάτων καὶ ἐφ' ὅσον ἔχουν λογιστικῶς καταχωρηθῇ.

3. Τὰ γενικά ἐξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὡς τοιαῦτα ἀναγνωρίζονται τὰ συμβάλλοντα εἰς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. Τοιαῦτα θεωροῦνται συνήθως τὰ ἐνοίκια, ὁ φωτισμὸς, τὰ ταχυδρομικά, αἱ δικαστικαὶ δαπάναι, τὰ δεδικαιολογημένα ὁδοιπορικά, αἱ δαπάναι κοινωνικῆς φύσεως διὰ τὴν ἐργασίαν, ὡς αἱ δαπάναι κοινωνικῆς ἀσφαλείσεως, περιθάλψις τοῦ προσωπικοῦ, παιδικαὶ κατασκηνώσεις κλπ. Δὲν ἐκπίπτουνται οἱ δημόσιοι φόροι, ὧν ἀπαγορεύεται κατὰ νόμον ἡ ἐπίπτωσης ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἐμπορεύματος.

4. Αἱ ἀποσβέσεις τῶν παραγωγικῶν μέσων τῆς ἐπιχειρήσεως. Αὐτὰ ὑπολογίζονται ὡς αὐτὰ καθορίζονται διὰ τὴν κατ' ἐξουσιοδότησιν τῆς νομοθεσίας περὶ φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος ἐκδομένων Β. Διαταγμάτων καὶ ἐφ' ὅσον ἔχουν λογιστικῶς καταχωρηθῇ.

5. Τὰ ἀσφάλιστρα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὡς τοιαῦτα καθορίζονται ὅσα ἀποδεικνύονται δι' ἀσφαλιστηρίων συμβολαίων.

6. Οἱ τόκοι τῶν δανείων τῶν ἐξυπηρετούτων τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ ποσὸν ἀνώτερον τῶν κεφαλαίων τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὡς κεφάλαια τῆς ἐπιχειρήσεως λογίζονται τὰ καταβεβλημένα κεφάλαια - τὰ τακτικά καὶ ἑκτακτὰ ἀποθεματικά κατὰ τὸν τελευταῖον ἰσολογισμὸν - τὸ πιστωτικὸν ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ διαφορᾶ ἐξ ἀναπροσαρμογῶν - τὸ πιστωτικὸν ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ ἀποτελέσματα χρήσεως - δὲν περιλαμβάνονται δὲ οὕτω τὰ εἰδικὰ ἀποθεματικά ὡς προβλέψεις, κρατήσεις κλπ.

7. Αἱ προμήθειαι τῶν ἀντιπροσώπων ὡς καὶ αἱ δαπάναι καὶ προμήθειαι τῶν πρατηρίων τῆς ἐπιχειρήσεως. Αἱ προμήθειαι ἀντιπροσώπων καὶ πρατηρίων δὲν ὑπολογίζονται

1. Ἄποφ. Ἰ.π. Ἐμπορ. 128/1951.

2. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουσιν 16 εἶδη καὶ εἰς τὴν δευτέραν 15, διὰ ὧν ὁμῶς διατάξεων δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν καὶ ἄλλα.

εις ποσοστόν άνω τών 3% προστιθέμενοι εις τό κόστος μετά τόν ύπολογισμόν του βιομηχανικού κέρδους. Αύται ύπολογίζονται μόνον επί βιομηχανιών και βιοτεχνιών.

8. 'Η φθορά τών σάκκων δι' ένσάκκωσιν.

9. 'Επί τών άποσβέσεων, τόκων, προμηθειών κ.λ.π. δέν ύπολογίζεται κέρδος.

10. 'Αναγνωρίζεται κέρδος βιομηχανικών 6% επί του κόστους διά τά είδη τρεφίμων και 8% διά τά λοιπά είδη.

11. Δέν αναγνωρίζεται ποσοστόν δι' έπιχειρηματικούς κινδύνους.

12. Δέν αναγνωρίζεται διαπάθη δι' άμοιβήν έργασίας του έπιχειρηματίου.

β) Προκειμένου περί κοστολόγησως τών πωλουμένων έμπορευμάτων υπό τής έμπορικης έπιχειρήσεως λαμβάνονται ύπ' όψιν τά έξής οικονομικά στοιχεία.

1) Το κόστος του βιομηχανικού ή βιοτεχνικού προϊόντος ως τούτο καθωρίσθη άνωτέρω.

2) Οι αύτοί παράγοντες ως άνωτέρω οι άναφερόμενοι εις τήν έμπορικήν έπιχείρησιν έφ' όσον βεβαίως συντρέχουσιν δι' αύτήν, ως και τά γενικά έξοδα, τά ασφάλιστρα και αι προμήθειαι τής έμπορικης έπιχειρήσεως.

γ) 'Η κοστολόγησις τών εισαγομένων εκ του έξωτερικού ειδών ενεργείται βάσει δικαιολογητικών ήτοι του όριστικού τιμολογίου του τεθεωρημένου υπό τής 'Επιτροπής 'Ελέγχου Τιμολογίων, τής έκκαθαρίσεως έξόδων τής μεσολαβούσης Τραπεζίης, του λογαριασμού του έκτελωνιστού, του λογαριασμού ψυκτικών, του αναλυτικού κοστολογίου. Πρό τής ενεργείας τής κοστολόγησως τών εις ύποχρεωτικήν κοστολόγησιν ύπαγομένων ειδών άπαγορεύεται ή διάθεσις εις τήν κατανάλωσιν τούτων, πλην ώρισμένων έξαιρέσεων ήτοι ειδών ύποκειμένων εις φθοράν.

IV. Το σύστημα τής έπιτρεπομένης υπό του νόμου διατιμήσεως τών άγαθών και παροχών ούσιωδών έν άνεπαρκεία δέν συνίσταται εις τήν έπιβολήν ύποχρεωτικών τιμών, άλλα μόνον τιμών άνωτάτων. Συνεπώς κατά τών τιμών τούτων έπιτρέπεται έλευθερώς ή διακύμανσις τών τιμών και γενικώς ή διαπραγματεύσις και διάθεσις. Τούτο όμως βεβαίως έξαρτάται εκ του περιθωρίου όπερ άφίνεται διά τής διατιμήσεως μεταξύ τής κοστολόγησως και τής άνωτάτης τιμής τής διατιμήσεως. 'Ακριβώς όμως, έπειδή είναι δυσχερές να καθωρισθ ή διαφορά κέρδους διά τής τιμής, διά πλείστα είδη άκολουθείται ή μέθοδος του καθορισμού άνωτάτων ποσοστών θεμιτού κέρδους. Δέον όμως να παρατηρηθ ή, ότι ο καθορισμός ένιαίας άνωτάτης τιμής δι' όλας τάς έπιχειρήσεις του κλάδου, άναγκαιώς γίνεται βάσει του κόστους τών έπιχειρήσεων αίτινες έχουσι τό ύψηλότερον τοιούτον, τούτέστι κατά κανόνα βάσει του μικροτέρου περιθωρίου κέρδους, τούτο όμως συνεπάγεται δι' αύτάς μέν μεγάλην περιορισμόν τών κερδών δι' άλλας δέ μεγάλα ύπερκέρδη.

Υ. Το σύστημα του καθορισμού άνωτάτων όρίων θεμιτού κέρδους συνίσταται ώσαύτως εις τήν έλευθερίαν τής διαμορφώσεως τιμών κάτω εκείνων αίτινες προκύπτουσιν εκ του καθορισμού του άνωτάτου όριου κέρδους'. Το σύστημα τούτο λειτουργεί ούτω :

1. Διά τās βιομηχανίας και βιοτεχνίας καθορίζεται τό θεμιτόν κέρδος κατά γενικωτέρους κλάδους. Ούτω επί τών βιομηχανιών τροφίμων και τών βιομηχανιών χάρτου όρίζεται καθαρόν κέρδος κατ' άνωτάτον όριον 6% επί του κόστους, του κέρδους ύπολογιζομένου πρό τών τόκων, άποσβέσεων, προμηθειών και τιμών άλλων, δι' ών τούτο προσαυξάνεται. Διά τās λοιπάς βιομηχανίας τό καθαρόν κέρδος έπιτρέπεται μέχρι 8% επί του κόστους. Διά τās βιοτεχνίας ή προσάυξησις δύναται να είναι μέχρι 2% επί του καθαρού κέρδους. 'Επί κατεργασίας προϊόντων διά λογαριασμόν τρίτων (φασόν) αι βιομηχανίαί και βιοτεχνίαί επί τών άνωτέρω ποσοστών κέρδους δικαιούνται να προσθέσουν 4% επί τής άξίας τής πρώτης ύλης.

2. Διά τās έμπορικās έπιχειρήσεις καθορίζονται άνωτάτα όρια θεμιτού

κέρδους κατά τὸ σύστημα τοῦ μικτοῦ κέρδους. Τούτέστι, μετὰ ἐξεύρεσιν τοῦ καθαροῦ βιομηχανικοῦ κόστους μετὰ τοῦ θεμιτοῦ βιομηχανικοῦ κέρδους, ὑπολογίζεται ἐπ' αὐτοῦ ποσοστὸν μικτοῦ κέρδους, ἢ τοῦ κέρδους μετὰ τῶν γενικῶν ἐξόδων, ἐξόδων μεταφορᾶς, φόρων κλπ. τῆς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ βάσει αὐτοῦ ἐξευρίσκειται ἡ ἀνωτάτη τιμὴ εἰς ἣν δύναται νὰ διατεθῇ ἐμπορικῶς τὸ ἐμπόρευμα.

Εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦτον ὑπήχθησαν 37 ἐν ὄλῳ κατηγορίαι εἰδῶν τροφίμων, μὲ ποσοστὸν μικτοῦ χονδρικοῦ κέρδους ἀπὸ 4—12% ἐπὶ τῆς ἀξίας, ἀναλόγως τοῦ εἶδους καὶ 8—30% λιανικοῦ μικτοῦ κέρδους. Ἐκτός αὐτοῦ ὑπήχθησαν εἰς τὴν αὐτὴν ρύθμισιν καὶ 21 ἐν ὄλῳ διάφοροι κατηγορίαι ἄλλων εἰδῶν, ἰδίᾳ πρώτης ἀνάγκης καὶ καθημερινῆς ἢ οἰκιακῆς χρήσεως, ὀνομαστικῶς κατονομαζόμενα. Τέλος πάντα τὰ εἶδη βιοτικῆς ἀνάγκης τὰ μὴ εἰδικῶς κατονομαζόμενα ὑπήχθησαν εἰς ἀνώτατον ὄριον θεμιτοῦ κέρδους 12% διὰ τὴν χονδρικὴν πώλησιν καὶ 20% διὰ τὴν λιανικὴν.

Παρέχεται ὁμως ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐξουσιοδότησις ὅπως αἱ κατὰ τόπους Ἀγορανομικαὶ Ἐπιτροπαὶ καθορίζουσιν ἐν τῇ περιφερείᾳ των καὶ μικρότερα ποσοστὰ κέρδους ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἐκάστοτε καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς.

Τέλος προβλέπεται, ἐπὶ πωλήσεων λιανικῶν μὲ δόσεις εἰδῶν βιοτικῆς ἀνάγκης, δικαίωμα εἰσπράξεως προσθέτου ποσοστοῦ ἐπὶ τοῦ εἰς δόσεις καταβαλλομένου ἀντιτίμου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς προκαταβολῆς.

Δ'. Διαδικασία ἐκδόσεως ἀγορανομικῶν διατάξεων. Ἡ ἀρμοδιότης ἐκδόσεως τῶν ἀγορανομικῶν διατάξεων ἀνήκει εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ἰδρυμένους Ἀγορανομικὰς Ἐπιτροπὰς. Ἀγορανομικαὶ Ἐπιτροπαὶ συνιστῶνται ἀνά μίαν εἰς τὴν ἔδραν ἐκάστου Πρωτοδικείου. Ἡ Ἐπιτροπὴ δύναται νὰ συνιστᾷ Ὑποεπιτροπὰς ἐκ μελῶν αὐτῆς. Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται ἀποτελοῦνται ἐκ περιφερειακῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματιῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν Ἐφέτου. Διὰ τὴν περιφέρειαν τῶν Πρωτοδικείων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς συνιστᾶται μίαν Ἐπιτροπὴν ἐδρεύουσαν ἐν Ἀθήναις ἀποτελουμένη ἐξ ἀνωτάτων καὶ ἀνωτέρων δημοσίων λειτουργῶν καὶ ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου. Δύναται νὰ προεδρεύσῃ τῶν Ἀγορανομικῶν Ἐπιτροπῶν ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου ἐφ' ὅσον ἤθελε τοῦτο κρίνει σκόπιμον. Αἱ Ἀγορανομικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἐκδίδουσι τὰς ἀγορανομικὰς διατάξεις ἢ δελτία τιμῶν αἵτινες ἀποτελοῦσι κανονιστικὰς πράξεις, ἐκτελεστάς. Αἱ ἀποφάσεις αὗται ὑποβάλλονται εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐμπορίου ὅστις δικαιούται ν' ἀσκήσῃ ἐπ' αὐτῶν ἔλεγχον νομιμότητος καὶ σκοπιμότητος εἴτε ἀκυρῶν ταύτας εἴτε ἀναστέλλον ἢ καταργῶν ἢ τροποποιῶν αὐτάς. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου δικαιούται ὡσαύτως ὅπως ἐπιτάξῃ τὰς Ἀγορανομικὰς Ἐπιτροπὰς πρὸς ἐκδοσὴν ἀγορανομικῶν διατάξεων κατὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ καθοριζόμενα¹. Ὅθεν ἡ ἀρμοδιότης τῶν ἀγορανομικῶν Ἐπιτροπῶν ἀσκέεται ἐντός τῶν ὁρίων τῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, καθοριζομένων διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένων Ἀγορανομικῶν διατάξεων καὶ ἀποφάσεων, δυνάμει τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος χρηρησόμενων αὐτῶ ἀρμοδιοτήτων, περὶ ὧν ἀνωτέρω, εἴτε ἀνευ τοιούτων περιοριστικῶν ὁρίων ἐπὶ περιπτώσεων καθ' ἃς δὲν ὑπάρχει καθορισμὸς δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου. Εἶναι ἀνεπίτρεπτος ὁμως ἡ διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἀγορανομικῶν Ἐπιτροπῶν κατάργησις ἢ τροποποίησις τῶν ὑπὸ τοῦ

1. Ἀγοραν. Κῶδιξ ἄρθρ. 19—20

Ἵπουργοῦ Ἐμπορίου ὀρισθέντων. Ὑπὸ τοὺς περιορισμοὺς τούτους αἱ Ἀγορανομικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἔχουσι ἀρμοδιότητα νὰ καθορίζωσι δι' ἀγορανομικῶν Διατάξεων ἀνωτάτας τιμὰς ἢ ποσοστὰ θεμιτοὺς κέρδους ἐπὶ τῆς χονδρικῆς, ἡμιχονδρικῆς καὶ λιανικῆς πωλήσεως ἀντικειμένων βιοτικῶν ἀναγκῶν ἐν γένει ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως παροχῶν δι' ὧν ὀπωσδήποτε ἐξυπηρετοῦνται βιοτικά ἀνάγκαι¹. Ἐπίσης δύνανται νὰ ἐκδίδωσι Δελτία τιμῶν ἐπὶ τῶν τροφίμων καὶ εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν.

Πλὴν τῶν ἀποφασιστικῶν ἀρμοδιοτήτων αἱ Ἀγορανομικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἔχουσι καὶ γνωμοδοτικὰς ἀρμοδιότητας, ὡς ἐπὶ ὀρισμένων περιπτώσεων καθ' ἃς ὁ Ἵπουργὸς Ἐμπορίου ἀσκεῖ ἀγορανομικὰς ἀρμοδιότητας, π.χ. ἐπὶ κατατάξεως καταστημάτων ἢ τῶν ἀγαθῶν εἰς οὐσιώδη καὶ ἐπουσιώδη, ἐν ἐπαρκείᾳ ἢ ἀνεπαρκείᾳ². Ὡσαύτως γνωμοδοτοῦσιν ἐπὶ διώξεως ποινικῆς δι' ὑπερβολικὸν κέρδος, ἐπὶ πωλήσεων οὐσιωδῶν ἐν ἐπαρκείᾳ ἀγαθῶν, πρὸ πάσης εἰσαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ ἀκροατήριον³.

Εἰ. Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἰσχύοντος Ἀγορανομικοῦ Κώδικος⁴. Κατὰ τοῦ ἰσχύοντος συστήματος ἐλέγχου τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, ὡς τοῦτο διεμορφώθη ἐν τῷ ἀγορανομικῷ Κώδικι, διευτυπώθησαν πλεῖσται ἐπικρίσεις αἵτινες δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν οὕτω: 1) Ὁ Κώδιξ περιέχει διατάξεις διευρυνούσας τὰς ἐξουσίας ἐλέγχου τῆς Διοικήσεως (Ἵπουργοῦ Ἐμπορίου) μέχρι δυνατότητος ὀλοκληρωτικῆς ρυθμίσεως παραγωγῆς καὶ κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν, αἵτινες προϋποθέτουσι ἀνωμάλους ἰδίᾳ ἐκ πολέμου περιόδους καὶ αἵτινες ὑπὸ ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ οικονομικοῦ συντάγματος εἶναι ἀνεφάρμοστοι. 2) περαμένουσαι οὕτω ἐν ἰσχύι αἱ διατάξεις αὗται, καίτοι μὴ ἐφαρμοζόμεναι κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀποτελοῦσι μίαν διαρκῆ ἀπειλήν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας κατὰ τῆς δράσεως τῶν ἐπαγελωμένων τάξεων, 3) ἡ ἀγορανομικὴ παρέμβασις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν συμπίεσιν ἢ καὶ τὴν ἐξφάνισιν τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους, ὅπερ οὕτω χαρακτηρίζεται ὡς φαινόμενον ἀντικοινωνικόν, καθίσταται μηχανισμὸς ἀντισοικονομικός. Δι' ὃ ἡ συμπίεσις τοῦ κέρδους δεῖν νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ τοῦ κράτους μόνον ἐπὶ τῶν μονοπωλιακῶν, προνομιούχων καὶ συγκεντρωτικῶν ἐπιχειρήσεων. 4) ἡ παροχὴ ἐξουσιοδοτήσεων πρὸς ἐπιβλητὴν ἀπαγορεύσεων εἰς τὰς μεταφορὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δὲν δύνανται νὰ δικαιολογηθῆ ἕξ οὐδεμιᾶς σκοπιμότητος οικονομικῆς καὶ ἐπιφέρει μεγάλας διαταραχὰς εἰς τὴν οικονομίαν καὶ τὰς ἐλευθερίας ὡσάκις ἐφαρμόζεται. 5) ἡ διάκρισις μεταξὺ οὐσιωδῶν καὶ ἐπουσιωδῶν καὶ ἐν ἐπαρκείᾳ καὶ ἀνεπαρκείᾳ ἀγαθῶν μεταβαλλομένη κατὰ βραχέα χρονικὰ διαστήματα καὶ ἄνευ καθορισμοῦ κριτηρίων κεῖται ἐκτὸς πάσης οικονομικῆς πραγματικότητος.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐν τῷ συνόλω των ὀρθαί. Ἀναμφισβητήτως ὁ ἄγορ. Κώδιξ, διαμορφωθείς ὑπὸ ἄλλας συνθήκας τῆς οικονομίας τῆς χώρας καὶ ὑπὸ καταστάσεις γενικωτέρων διεθνῶν καὶ ἔθνικων ἀνωμαλιῶν καὶ κινδύνων δὲν ἀναποκρίνεται πρὸς τὴν κατάστασιν οικονομίας εἰσελθούσης, ὀριστικῶς εἰς περιόδον σταθεροποιήσεως καὶ ἀναπτύξεως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης αἱ γενικώταται τοῦ Κώδικος ἐξουσιοδοτήσεις, αἱ παρέχουσαι εὐρυτάτας εἰς τὴν Διοίκησιν ἐξουσίας ρυθμίσεως τοῦ συνόλου τῶν σχέσεων προσφοράς καὶ ζήτησεως, κατὰ μέγα

1. ἄγορ. Κώδιξ ἀρ. 7.

2. ἄγορ. Κώδιξ ἀρ. 2.

3. ἄγορ. Κώδιξ ἀρ. 7 § 3 καὶ 30 § 1.

4. Δ. Παπαδημητρίου, Εἰσήγησις περὶ τῶν ἐπενεχθέντων τροποποιήσεων ἐπὶ τῆς ἀγορανομικῆς νομοθεσίας, ἐν Α. Β. Σ., Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς, 1959 σελ. 150 ἑπομ.

μέρος άλλωστε άντισυνταγματικά, δέον νά κατηργηζώσιν, άφοϋ πρής τού-
τος δέν τυγχάνουσιν έφαρμογής.

Πέραν όμως τούτου, ή υπό του Κράτους έγκατάλειψις τής άρχής τής παρεμβάσεως εις τήν ρύθμισιν των τιμών και ό περιορισμός τής παρεμβάσεως ταύτης εις μόνας τās περιπτώσεις τιμών μονοπωλιακών και προνομιακών επιχειρήσεων, δέν δύναται νά θεωρηθί συμβιβασόμενη πρής τήν άσκησιν σχεδιασμένης οικονομικής πολιτικής άναφερομένης εις οικονομίαν ήμιανά-
πτυκτον, ώς ή έλληνική. Άναγκαιώς ή διατίμησις και ή κοστολόγησις έ-
ποτελοϋν συνάρτησιν του συστήματος των ρυθμίσεων υπό του κράτους τής οικονομίας, είναι δέ τοσοϋτον περισσότερο επιβεβλημένα παρ' ήμιν όσον είναι γνωστή ή τάσις τής επιχειρήσεως εις τήν έρφάνισιν ηύξημένου κόστους με άντίστοιχον τάσιν αύξήσεως των τιμών και δημιουργίας μη έμφανών διαφορών κερδών. Οϋτω ό διά τής κοστολογήσεως έλεγ-
χος των τιμών των αγαθών και του κέρδους απέμεινε παρ' ήμιν ό μόνος έλεγχος των επιχειρήσεων, ένω εις τās άλλας άνεπτυγμένες οικονομίας άσκεΐται κατά πολλαπλοϋς τρόπους, ήτοι άνταγωνιστικώς, φορο-
λογικώς, συνδικαλιστικώς και δι' άλλων διοικητικών έλέγχων, παρακα-
λουθήσων και έρευνών. Κατ' άκολουθίαν ό,τι κυρίως ένδεικνυται είναι ή βελτίωσις τής διοικητικής μεθόδου τής κοστολογήσεως, ήτις γενικευόμενη και έφαρμοζομένη κατά τρόπον έξακριβώσεως του πραγματικού οικονομικού κόστους τής επιχειρήσεως, δύναται νά καταστή έν των κυρίων μέτων έφαρ-
μογής τής όλης κρατικής οικονομικής πολιτικής.

Άπό τής άπόψεως ταύτης θά έδει νά τονισθώσιν ώρισμένα βασικά μειο-
νεκτήματα του συστήματος τής διατιμήσεως τούτου διεμορφώθη έν τή διοικητική πρακτική: α) Η διατίμησις δέν στηρίζεται πάντοτε εις προη-
γουμένην κοστολόγησιν άλλ' εις άμφίβολα διοικητικά στοιχεία. β) Το περιεχόμενον του κόστους καθορίζεται λίαν στενώς και κατά πολλά αυθαίρε-
τως. γ) Η έννοια του κέρδους είναι έτι περισσότερο άσαφώς καθωρισμένη. δ) Δέν ύπάρχει συσχέτισις μεταξύ του πραγματικού κόστους (κατά επι-
χείρησιν), του κλαδικού κόστους (κατά κλάδον επιχειρήσεων) και του κανονικού κόστους (βάσει των γενικών όρων κατά επιχείρησιν), ε) ό έλεγ-
χος πρέπει νά άποβλέπη κυρίως εις τήν έξακριβώσιν και τήν έμφάνισιν του κόστους και νά είναι λίαν έφεικτικός εις τον περιορισμόν των κερδών, όστις δέον νά εύρίσκεται έν συναρτήσει πρής τήν παρακολούθησιν των διακυμάνσεων των τιμών.

ΣΤ'. Χημική έξετάσις των αγαθών.- Βιοτικά αγαθά και άντικείμενα παν-
τός είδους, έφ' όσον εκτίθενται ή όπωσδήποτε προορίζονται πρής πώλησιν ύπόκεινται εις έλεγχον διοικητικών ή δικαστικών¹. Ο έλεγχος δύναται νά ένεργήται υπό των άρμοδίων άγορανομικών, άστυνομικών, ύγειονομι-
κών, κτηνιατρικών άρχών, των Προέδρων των Άγορανομικών Έπιτροπών και των Εισαγγελέων ή δικαστικών λειτουργών άγορανομικής άρμοδιό-
τητος. Ο έλεγχος ένεργείται δι' επιθεωρήσεως και δειγματοληψίας επί τώ σκοπώ χημικής έξετάσεως έκ μέρους των άρμοδίων ύπηρεσιών του Γενικού Χημείου και κατά τά ύπ' αυτού κεκατονισμένα. Περύ τής έξετάσεως συντάσ-
σεται έκθεσις ήτις ύποβάλλεται εις τον Εισαγγελέα και κοινοποιείται εις τήν άρμοδίαν διοικητικήν άρχήν και τον Ιδιοκτήτην του είδους. Ο κύριος του δείγματος ή ό έξ ου τούτου ήγοράσθη δύναται νά ύποβάλλη έφεσιν, κατά τήν υπό του νόμου όριζομένην ένδικοφανή διαδικασίαν, έφ' ής άποφαίνεται

1. Άγορ. Κώδιξ Άρθρ. 26.

ἕτερος χημικός τοῦ Γεν. Χημείου. Ἐν περιπτώσει διαφωρίας μεταξύ τῶν ἐνεργησάντων τὴν ἐξέτασιν χημικῶν ἀποφαίνεται τὸ Ἀνώτατον Χημικὸν Συμβούλιον¹.

Ζ'. Δεσμεύσεις καὶ ἐπιτάξεις ἀγαθῶν. Ὁ Ἀγορανομικὸς Κώδιξ παρέχει εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐμπορίου εὐρυτάτας ἀρμοδιότητος πρὸς δεσμευσίν ἢ ἐπιτάξιν παντὸς εἴδους. Τὰς ἀρμοδιότητας αὐτὰς ἀσκει ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου δι' ἀποφάσεων ἐκιδιοθεμένων ἀνευ ἐτέρας διαδικασίας, εἴτε διὰ κανονιστικῶν εἴτε δι' ἀτομικῶν πράξεων αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τὰς δεσμεύσεις δύναται ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου 1) νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ὑποχρέωσιν εἰς πάντα παραγωγὸν ἢ κάτοχον εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν ὅπως δηλώσῃ εἰς τὴν Διοίκησιν τὰ παρ' αὐτοῦ παραγόμενα ἢ κατεχόμενα εἶδη. 2) ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοιούτων εἰδῶν, 3) νὰ ὀρίξῃ τὰ τοῦ τρόπου διαθέσεως τῶν οὕτω δεσμευομένων εἰδῶν². Ὡς πρὸς τὰς ἐπιτάξεις δύναται ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου 1) νὰ διατάσῃ τὴν ἐπίταξιν τροφίμων καὶ ἄλλων εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν ἢ ἐργαστασίων παραγωγῆς ἢ καταστημάτων πωλήσεως ἢ χώρων ἀποθηκείσεως τοιούτων εἰδῶν. 2) νὰ καθορίξῃ τὸν τρόπον χρησιμοποίησεως ἢ διαθέσεως τῶν ἐπιταχθέντων. Τὴν τιμὴν τοῦ ἐπιταχθέντος εἴδους ἢ ἀντικειμένου καθορίζει ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου μετὰ γνώμην τῆς οἰκείας Ἀγορανομικῆς Ἐπιτροπῆς³.

Τὰ δυνάμενα νὰ ἐπιταχθῶσιν ἢ δεσμευθῶσιν ἐπὶ σκοπῶ πωλήσεως ἢ διαθέσεως τούτων ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἀγαθῶ, περὶ ὧν ἀνωτέρω, ἀποτελοῦσι πράγματα κινητὰ ὑπαγόμενα εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἀρθρ. 17 τοῦ Συντάγματος. Συνεπῶς ἡ ἀναγκαστικὴ ἀφαίρεσις ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην τῆς ἐπ' αὐτῶν κυριότητος τούτων, δύναται νὰ ἐνεργηθῇ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 17 τοῦ Συντάγματος ἐπιτρεπόμενας ἐξαιρέσεις τούτέστιν εἴτε δι' ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως λόγῳ δημοσίας ὠφελείας εἴτε δι' ἐπιτάξεως. Ἐπιτάξις κατὰ τὸ Σύνταγμα ἐπιτρέπεται μόνον ἐπὶ σκοπῶ ἰκανοποιήσεως ἀναγκῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων εἰς περιπτώσιν πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως ἢ ἐπὶ σκοπῶ θεραπείας ἀμέσου κοινωνικῆς ἀνάγκης ἢς ἢ μὴ ἰκανοποιήσις δύναται νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ ὑγιάν. Ἐπιτάξις ὅμως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην κινητῶν πραγμάτων, ὡς πάσης φύσεως ἀγαθῶν, νοεῖται, κατὰ τὸν Ἀγ. Κ., ὄχι μόνον ἢ προσωρινῇ ἀφαίρεσιν τούτων ἀπὸ τῆς κατοχῆς τοῦ ἰδιοκτήτου, ἐπὶ σκοπῶ χρησιμοποίησεως μόνον τούτων ἀνευ φθορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ σκοπῶ ἀναλώσεως τούτων πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς δημοσίας ἀνάγκης, οὕτως ὥστε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐπιτάξεως καὶ ἡ ἀφαίρεσις τῆς ἰδιοκτησίας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐπιτάξις χωρεῖ νομίμως, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὑπάρξεως τοιαύτης ἐξαιρετικῆς ἀνάγκης, περὶ ἧς ὁμιλεῖ τὸ ἀρθρὸν 17 τοῦ Συντάγματος. Ὑπὸ τοιαύτην ὄθεν ἔννοια δέον νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ὁ Ἀγορ. Κώδιξ ὅστις μὴ καθορίζων τοὺς λόγους ἀνάγκης παρέχει εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐμπορίου ἐξουσιοδότησιν ἐνεργείας τοιούτων ἐπιτάξεων, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τούτέστιν ὅτι αἱ παραβάσεις τῶν διατάξεων περὶ ἀνωτάτων τιμῶν ἢ κέρσεως ἢ ἡ πραγματοποιήσεως ὑπερβολικοῦ κέρδους ἢ τῆ ἀπόκρυψις τοῦ ἀγαθοῦ κλπ. συνεπαγομένη τυχόν τὴν θέσιν ἐν κινδύνῳ τῆς δημοσίας οικονομικῆς τάξεως, παρέχει νόμιμον βᾶσιν ἐνεργείας τῆς ἐπιτάξεως ἢ δεσμεύσεως τῶν ἀγαθῶν.

Η'. Ὑποχρεώσεις κατόχων ἀγαθῶν. Ὑποχρεώσεις ἐπιβάλλονται εἰς πάντα διατηροῦντα κατάστημα, ἐν ᾧ παρέχεται οἰονδήποτε εἶδος τροφῆς καὶ ποτοῦ ἢ ἐργαστασίων, ἐν ᾧ παράγονται τοιαῦτα εἶδη ἢ ξενοδοχείον ἢ δημόσιον θέαμα, πρὸς τήρησιν ὠρισμένων μέτρων ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπὶ σκοπῶ προστασίας τοῦ κοινοῦ ἢ εὐχεράνεως τοῦ ἀγορανομικοῦ ἐλέγχου⁴. Αἱ ὑποχρεώσεις αὐταὶ συνίστανται ἰδίᾳ εἰς τὴν, εἰς ἀνηρτημένας ἐντὸς τοῦ καταστήματος πινακίδας, σαφῆ ἀναγραφὴν τοῦ ὀνοματεπωνύμου καὶ τῆς ἐπωνυμίας τῆς ἐπιχειρήσεως, τοῦ εἴδους καὶ τῆς τιμῆς τῶν πωλουμένων εἰδῶν ἢ προσφερομένων, ἥτις, πρὸς τούτοις δέον ν' ἀναγράφηται εἰς πινακίδας τοποθετουμένας ἐπὶ ἐκάστου εἴδους, ὅπερ εἶναι ἐκτεθειμένον πρὸς πώλησιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν διατήρησιν πρὸς χρῆσιν τῆς πελατείας τιμολογίαν. Αἱ αὐταὶ ὑποχρεώσεις ἐπιβάλλονται καὶ εἰς πάντα ἐκμισθουμένα ὑπηρεσίας πληρούσας ἀπαραιτήτους βιοτικὰς ἀνάγκας. Πᾶς βιομήχανος ἢ ἔμπορος ὑποχρεοῦται νὰ κατέχη καὶ

1. Ἀγορ. Κώδιξ ἀρθρ. 26-29.
2. Ἀγορ. Κώδιξ ἀρθρ. 22.
3. Ἀγορ. Κώδιξ ἀρθρ. 23-25
4. Ἀγορ. Κώδ. ἀρθρ. 38.

ἐκδίδη τιμολόγια τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγοραζομένων ἢ πωλουμένων εἰδῶν. Ὁ Ὑπ. Ἐμπορίου δύναται νὰ διατάσῃ ἐπισιτιστικὸν καὶ διαχειριστικὸν ἔλεγχον εἰς πάντα ὀργανισμὸν ἢ εὐαγὲς ἴδρυμα. Τέλος δύναται νὰ ληφθοῦν μέτρα ἐπὶ σκοπῷ μὴ διακοπῆς τῆς παροχῆς τῶν ἐπαγγελματικῶν ὑπηρεσιῶν συνιστάμενα, εἰς τὴν διὰ Διαταγμάτων, ἐκδιδομένων προτάσει τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν, ἐπιστράτευσιν τῶν προσώπων ὅτινα παύουσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἢ τὴν ὀριστικὴν ἢ πρόσκαιρον ἀφαίρεσιν τῆς ἀδείας ἐπαγγέλματος εἰς τοὺς ἀρνούμενους ὅπως ὑπακούσωσιν εἰς τὴν διαταγὴν τῆς Διοικήσεως καὶ συνεχίσωσι τὴν διακοπείσαν ἀσκήσιν τῆς ἐργασίας τῶν¹.

Θ'. Ἐπέμβασις εἰς τὴν δημιουργίαν μεσολαβητικοῦ κέρδους. Προκειμένου καθορισμοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ κόστους τοῦ προϊόντος, δὲν ἀναγνωρίζεται ποσοστὸν κέρδους εἰς πλείονα παρεμβαλλόμενα πρόσωπα, ἐπὶ ἀγοραπωλησιῶν παντὸς εἶδους τροφίμων, μεταξύ παραγωγῶν ἢ εἰσαγωγέων καὶ τῶν ἐμπόρων λιανικῆς ἢ ἡμιχονδρικής πωλήσεως. Μόνον εἰς ἓνα ἔμπορον χονδρικής ἢ ἡμιχονδρικής πωλήσεως ἐν τῷ τόπῳ τῆς παραγωγῆς ἢ εἰσαγωγῆς καὶ ἓνα εἰς τὸν τόπον καταναλώσεως ἀναγνωρίζεται τοιοῦτον κέρδος².

Ζ'. Ποινικὸν δίκαιον ἐπὶ τῶν τιμῶν. Ἡ τήρησις τῶν διατάξεων τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος κατοχυροῦται δι' αὐστηροτάτου συστήματος ποινικῶν κυρώσεων. Ἀδίκημα ἀποτελεῖ, τιμωρούμενον διὰ ποινῆς φυλακίσεως καὶ χρηματικῆς ποινῆς, εἴτε ἡ πώλησις ἢ μίσθωσις τροφίμων, φαρμάκων καὶ παντὸς εἶδους ἀντικειμένων χρησίμων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ κοινοῦ, χονδρικῶς, ἡμιχονδρικῶς ἢ λιανικῶς, εἰς τιμὴν, ἢ ἐπὶ τοιούτων ἀντικειμένων ἢ παροχῶν ἀπαιτήσις τιμῆς (ἀνταλλάγματος), ἣτις ὑπερβαίνει τὴν ἀνωτάτην τιμὴν ἢ τὸ ἀνώτατον ποσοστὸν ἐπαγγελματικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ κέρδους³ εἴτε προκειμένου περὶ τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν καὶ παροχῶν, κηρυχθέντων ὡς οὐσιωδῶν ἐν ἐπαρκείᾳ, ἐν γένει ἢ ἀπαιτήσις τιμῆς ἢ ἀνταλλάγματος ἐν οἷς περιέχεται ὑπερβολικὸν κέρδος λαμβανομένης ὑπ' ὅσιν τῆς κοστολογήσεως τοῦ εἶδους. Τὰ αὐτὰ ἀδικήματα θεσπίζονται καὶ διὰ τὰ διόδια καὶ κόμιστρα. Ἀδικήματα ὡσαύτως ἀποτελοῦσιν, τιμωρούμενα διὰ ποινῆς φυλακίσεως καὶ χρηματικῆς ποινῆς ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων τούτων α) ἡ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἢ δι' οἰουδῆποτε τεχνάσματος ἐπιδίωξις ἢ ἐπίτευξις ὑπερβολικοῦ κέρδους β) ἢ μὴ συμμόρφωσις πρὸς τὰς ἀγορανομικὰς διατάξεις καὶ λοιπὰς ὁδηγίας ἐν γένει τῶν δημοσίων ἀρχῶν δι' ὧν καθορίζονται ὅροι πωλήσεως, κατεργασίας κλπ. τῶν ἀγαθῶν γ) ἢ παρεμπόδισις ἢ δυσχέρασις τῶν ἀγορανομικῶν ἐλέγχων, δ) ἢ καταστροφὴ ἀποθεμάτων, ὁ περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς ἢ τῆς ἐμπορίας, ἢ ἀπόκρυψις ἢ ἄρνησις πωλήσεως ἢ μὴ θέσις εἰς κυκλοφορίαν εἰδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν κλπ⁴.

ΙΑ'. Τῶν ἐξουσιοδοτήσεων τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος ἐγένετο μεγάλη χρῆσις, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη τὰ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀποκαθίστατο ἡ οἰκονομικὴ τάξις τῶν τοσοῦτον ἐχαλαροῦντο οἱ ἀγορανομικοὶ περιορισμοί, οὕτως ὥστε πολλὰ εἶδη νὰ κηρύσσωνται ὡς οὐσιώδη μὲν ἀλλ' ἐν ἐπαρκείᾳ⁵. Ἡ βελτίωσις αὕτη τῆς οἰκονομίας καὶ

1. Ἀγορ. Κῶδ. ἀρθρ. 43.

2. Ἀγορ. Κῶδ. ἀρθρ. 35.

3. Ἀγορ. Κῶδ. ἀρθρ. 30.

4. Βλ. περὶ τῆς ἐξελιξέως τῆς ἀγορανομικῆς πολιτικῆς παρ' ἡμῖν Δ. Στεφανίδη, *op. cit.* σελ. 97-102.

ἡ χαλάρωσις τῶν ἀγορανομικῶν μέτρων εἶχε συνέπειαν καὶ τὴν κατάρ-
γησιν τοῦ κυβερνητικοῦ συμβουλίου ἐλέγχου τιμῶν καὶ τῆς κεντρικῆς
ἐπιτροπῆς τιμῶν, περὶ ὧν ὀργάνων ὠμιλήσαμεν ἤδη¹.

ΙΒ'. Εἰδικαὶ διατιμήσεις ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Ὁρισμένα προϊόντα
καὶ παροχαὶ ὑπήχθησαν εἰς εἰδικὰς διατιμήσεις, ὡς ἰδίᾳ :

α) Προϊόντα χρήσιμα εἰς τὴν γεωργίαν ἢ προϊόντα γεωργικῶν βιο-
μηχανιῶν ἢ γεωργικῆς παραγωγῆς : πυρηνέλαια, τοματοπολτός², δα-
σικὰ καύσιμα, λιπάσματα³, γεωργικὰ φάρμακα, κουκούλια. Αἱ ρυθμί-
σεις αὐταὶ ἐπιβάλλονται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

β) Τὰ φαρμακευτικὰ ἰδιοσκευάσματα διατιμῶνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου
Προνοίας (Ὑφ. Ὑγιεινῆς) βάσει τῆς σχετικῆς φαρμακευτικῆς νομοθεσίας.

γ) αἱ τιμαὶ ξενοδοχείων ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ Τουρισμοῦ.

δ) αἱ τιμαὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

ε) αἱ τιμαὶ σιδηροδρομικῶν, αὐτοκινητιστικῶν μεταφορῶν καὶ τηλε-
πικοινωνιῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν.

στ) αἱ τιμαὶ ὠρισμένων βιομηχανικῶν προϊόντων ὡς βιομηχανικοῦ
σιδήρου, ἀμυλοσιροπτιοῦ, ἀμύλου καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουρ-
ῒου Ἐμπορίου⁴.

ζ) αἱ τιμαὶ πωλήσεως σιγαρέττων, καθορίζονται ἐν συνδυασμῶ πρὸς
τὸν ἐπ' αὐτῶν φόρον καταναλώσεως ὑπὸ τοῦ Ὑπουργ. Συμβουλίου⁵.

η) τὸ οἶνόπνευμα διατιμᾶται εἰδικῶς κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κώδικος φορο-
λογίας οἶνοπνεύματος καθοριζόμενα καὶ τῶν εἰδικῶν σχετικῶν νόμων⁶.

θ) ἡ ρητίνη ὡσαύτως εἰδικῶς⁷.

ι) αἱ τιμαὶ ζύθου, σπορελαίων καὶ γενικῶς προϊόντων ὑδρογονώσεως
καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου καὶ κατὰ τοὺς εἰδικοὺς
ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενους ὅρους κοστολογήσεως⁸.

ια) ὁ πάγος διατιμᾶται διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Συν-
τονισμοῦ—Ἐμπορίου—Βιομηχανίας κατὰ τὰ εἰδικώτερον διὰ τοῦ νόμου
καθοριζόμενα⁹.

ιβ) εἰδικωτέρα ρυθμίσις τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων
προεβλέφθη διὰ τοῦ νόμου παρασχεθείσης ἐξουσιοδοτήσεως εἰς τὸν Ὑπ.
Ἐμπορίου ὅπως καθορίσῃ τὰ κατώτατα ὅρια τιμῶν τούτων¹⁰. Ἡ ρύ-
θμισις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν καθορισμὸν τιμῶν ἀσφαλείας τῶν προϊόντων
τούτων περὶ οὗ κατωτέρω.

ιγ) ἡ πώλησις τῶν ἐφημερίδων ὑπήχθη ὡσαύτως ὑπὸ εἰδικὴν ρύθμισιν
καθορισθέντος περιοριστικῶς ποιοῖ ἐχουσι δικαίωμα πωλήσεως ἐφη-
μερίδων πρὸς τὸ κοινὸν καθὼς καὶ τῆς ἀμοιβῆς τούτων¹¹.

1. Βλ. Κεφάλαιον, ΣΤ' § 8.

2. ν.δ. 452/1947. ν. 1444/1950. ν. 1705/50, δι' ὧν ἀφ' ἐνὸς μὲν καθωρίσθη ἀνωτάτη
τιμὴ πωλήσεως τοῦ προϊόντος (βιομηχανικὸν κόστος καὶ ὀμιτὸν κέρδος) ἀφ' ἑτέρου δὲ
ὠρίσθη ἐπαύξησις τιμῆς πωλήσεως δι' ἐπιβολῆς εἰσφορᾶς (πρίμ) ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς κα-
ταναλώσεως ἐπὶ σκοπῷ πριμοδοτήσεως τῆς ἐξαγωγῆς.

3. 760/1948.

4. 3561/1956.

5. Πραξ. Ὑπουργ. Συμβουλ. 1768/1955.

6. ν. 2128/1952, Β.Δ. 10/22-4-1953.

7. Β.Δ. 7/4-8/5-1953.

8. ν.δ. 2479/1953.

9. ν.δ. 2479/1953.

10. ν.δ. 2607/1953.

11. ν.δ. 2943/1954.

1δ) ειδικαί διατάξεις προβλέπουν την υπό του Ὑπ. Ἐμπορίου διατίμησην ἀλεύρων καὶ ἄρτου.

13. Ρύθμισις τῆς ἐμπορίας τῶν γεωργικῶν προϊόντων: Τὸ θέμα θέλει ἐξετασθῆ εἰδικῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐρμηνείας τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων εἰς τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν¹. Ἐν προκειμένῳ, διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ θέματος τῶν κρατικῶν ρυθμίσεων καὶ διατιμήσεων ἐπὶ τῆς ἐμπορίας τῶν ἀγαθῶν, ἐξετάζονται συνοπτικῶς αἱ σχετικαὶ παρεμβάσεις τοῦ κράτους αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν τιμῶν τῶν κυρίων παρ' ἡμῖν γεωργικῶν προϊόντων.

Τὸ πρόβλημα τῶν γεωργικῶν προϊόντων, κατὰ τὸ πλεῖστον παρ' ἡμῖν πολυτελεῶν, συνίσταται εἰς τὴν δυνατότητα ἀπορροφήσεως ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγορῶν τῆς ἐτησίας παραγωγῆς τούτων, ἤτοι ἀντιμετωπίσεως τῶν συνεπειῶν τῆς διακυμάνσεως τῶν τιμῶν καὶ τῆς συγκρατήσεως αὐτῶν. Ἄλλ' αἱ ἐπιτεύξεις αὗται εἶναι δυσχερεῖς καὶ ἐντεῦθεν τὸ γενικώτερον πρόβλημα τῆς προστασίας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς προϊόντων, ὅπερ ἐπιβάλλει τὴν κρατικὴν παρέμβασιν. Τὸ ζήτημα ἄλλωστε πολλὰκις ἐκτείνεται καὶ εἰς προϊόντα γεωργικὰ μὴ κατὰ κανόνα δι' ἡμᾶς ἐξαγόμενα, ὡς ὁ σίτος.

Ὁ σίτος, ὁ βάμβαξ, τὰ δημητριακὰ, ἡ σταφίς, ὁ καπνός, τὸ ἔλαιον, ὑπόκεινται κατ' ἔτος εἰς εἰδικὰς ρυθμίσεις τιμῶν καὶ παρεμβάσεις εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν, ἐπὶ σκοπῷ κυρίως διατηρήσεως τῶν τιμῶν εἰς τὸ ἀναγκαῖον ἐκεῖνο ὕψος, δι' οὗ θὰ δημιουργῆται ἐπαρκὲς περιθώριον ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος καὶ οὕτω θὰ ἰκανοποιῆται ὁ παραγωγὸς διὰ τὴν περαιτέρω συνέχισιν καὶ βελτίωσιν τῶν καλλιεργιῶν. Ἡ πολιτικὴ αὕτη συνδύαζεται πολλὰκις πρὸς τὴν συγκέντρωσιν ὑπὸ τοῦ κράτους μέρους τοῦ προϊόντος ἐπὶ σκοπῷ συγκρατήσεως τῆς τιμῆς αὐτοῦ, μέσῳ τῆς πρὸς τοῦτο, ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου, ἐνεργουμένης δαπάνης δι' ἧς ἐπιχορηγεῖται οὕτω ἐμμέσως ἡ γεωργικὴ παραγωγή. Ἡ πολιτικὴ αὕτη εἶναι κινδυνώδης ἀπὸ τῆς ἀπόψεως καθ' ἣν ἔαν τὸ συγκεντρούμενον ἀγαθὸν παραμείνῃ ἀδιάθετον, ὡς πολλὰκις συμβαίνει μὲ τὸν καπνὸν ἢ πωληθῆ τοῦτο εἰς τιμὰς κατωτέρας, ἢ ἐπιχορηγήσεις φέρεται ἐξ ὁλοκλήρου ἢ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ κράτους, ἤτοι ἐμμέσως τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας. Μετατρέπεται οὕτω τὸ πρόβλημα τῆς προστασίας τῆς ἐμπορίας τοῦ προϊόντος εἰς πρόβλημα εὐθέως ρυθμίσεως τῆς παραγωγῆς τούτου, ὄχι μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως βελτιώσεως ταύτης ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἰδία περιορισμοῦ ἢ ἀλλαγῆς ταύτης, ἐφ' ὅσον αὐξησις αὐτῆς δὲν θὰ ἐσήμαινε τι ἄλλο παρὰ δημιουργίαν παρασιτικῶν ἀπασχολήσεων, ἀφοῦ τὸ πλεόνασμα τῆς παραγωγῆς θὰ κατέληγε νὰ ἀγοράζηται ὑπὸ τοῦ κράτους, ἐπὶ σκοπῷ καταστροφῆς ἢ πωλήσεως εἰς ἐξευτελιστικὰς τιμὰς, οὕτω δὲ διὰ δαπανῶν τοῦ συνόλου μέσῳ τοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ συντηρῆται παραγωγή ἀχρηστος, πάντως δὲ εἰς βῆρος τούτου. Οὕτω ἡ πολιτικὴ αὕτη καθίσταται πολλὰκις ἀντίθετος πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε ἀσκουμένην πολιτικὴν ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων τούτων.

α) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν ἐλαιολάδου. Μεταπολεμικῶς τὸ πρῶτον παρεσχέθη ἐξουσιοδότησις γενικωτάτη, εἰς τοὺς Ὑπ. Ἐμπορίου, Βιομηχανίας καὶ Γεωργίας, ὅπως διὰ κοινῶν αὐτῶν ἀποφάσεων ρυθμίζωσι πᾶν θέμα ἀφορῶν τὴν συγκέντρωσιν, ἐξαγωγήν, δέσμευσιν ἢ ἀποδέσμευσιν ἐλαιολάδου². Ἡδη παλαιότερον ὁ νομοθέτης εἶχε παρέμβει καθορί-

1. Ἐν τῷ Δευτέρῳ Τόμῳ,
2. ν. 1404/1949, ἀν.ν. 755/1945.

ζων απαγορεύσεις προσμίξεως ελαιολάδων μετά σπορευλαίων και άλλων φυτικών ελαίων και όρους πωλήσεως τούτων και όξυττος ελαιολάδων ¹. Παραλλήλως είχαν επιβληθή και έτερα μέτρα άφορώντα την ελαιοπαραγωγήν, ώς έλεγχος έξαγομένων ελαίων, περιορισμοί είσαγωγής πυρηνελαίων και ελαιούχων σπερμάτων ².

Παραλλήλως και ή προστασία τής παραγωγής του έλαιου άπησχόλησε τον νομοθέτην από τής προπολεμικής έποχής, ότε έτέθησαν οι πρώτοι κανόνες τής τοιαύτης προστασίας επί σκοπώ ίδια αύξήσεως ταύτης και έλήφθησαν είδικά μέτρα άποβλέποντα εις την άπαγόρευσιν τής έκρίζώσεως ή άποκοπής των ελαιοδένδρων αλλά και την ένίσχυσιν των νέων φυτειών, ώς και τον έκκεντρισμόν αγριελαιώνων ³. Σχετικός προς την πραγματοποίησιν τής άναπτύξεως των ελαιώνων είναι και ό νόμος περί παραχωρήσεως δημοσίων δασικών έκτάσεων έπιδεκτικών έξημερώσεως ή έκκεντρισμού ⁴. Τα μέτρα ταύτα προώθησεν έτι περισσότερο ό νόμος περί παραχωρήσεως τοιούτων δημοσίων έκτάσεων εις νομικά και φυσικά πρόσωπα διά δημοπρασίας ⁵. Τέλος ρυθμίσεις προς άνάπτυξιν τής ελαιοπαραγωγής έλήφθησαν και διά νόμων νεωτέρων ⁶.

Όπως όμως και διά τα άλλα γεωργικά προϊόντα ούτω και διά τό έλαιον μεταπολεμικώς ή άνάγκη άσκήσεως υπό του κράτους παρεμβατικής πολιτικής κατέστη όξυτέρα. Και έδώ όπως και εις τα άλλα γεωργικά προϊόντα έτέθη διπλοϋν τό πρόβλημα: προστασία τής παραγωγής από των κινδύνων τής μη διαθέσεως του προϊόντος και έντεϋθεν πτώσεως τής τιμής και άφ' έτέρου βελτίωσις τής καλλιιεργείας επί σκοπώ άναπτύξεως ύπέρ τής έθνικής οικονομίας συναλλαγματικών έσόδων. Διά νεωτάτου νόμου περί μέτρων προστασίας τής έθνικής ελαιοπαραγωγής και όργανώσεως των σχετικών προς ταύτην ύπηρεσιών του 'Υπουργείου Γεωργίας τίθενται γενικοί τινές κανόνες σχετικώς προς την πολιτικήν του κράτους διά τό έλαιον ⁷, καθ' ούς 1) προς τον σκοπόν βελτιώσεως και προαγωγής τής καλλιιεργείας τής ελαίας ιδρύεται είδικός σταθμός γεωργικής έρεϋνης, υπό την έπωνυμίαν 'Ινστιτουτου 'Ελαίας, έδρευον έν Κερκύρα. Προς τούτοις διά την παρακολούθησιν και συντονισμόν των ζητημάτων των σχετικών προς την καλλιίεργειαν τής ελαίας ιδρύεται παρά τώ 'Υπ. Γεωργίας τμήμα ελαιοπαραγωγής. 2) Δύναται τό κράτος να παρεμβαίνη δι' έξαγοράς παρ' αυτού ποσοτήτων ελαιολάδου είτε προς ύποστήριξιν των τιμών του έλαιου είτε προς σχηματισμόν άσφαλιστικού άποθέματος. 3) 'Η έξαγωγή ελαιολάδου ώρισμένων κατηγοριών έκλεκτών (άγορευλαίων και πλήρως βιομηχανικώς έκκαθαρισμένων) είναι έλευθέρα. Προκειμένου περι των λοιπών ελαιολάδων καθορίζεται έκάστοτε ή έξακτέα ποσότης, οι τύποι και αι ποιότητες τούτων. 4) προβλέπεται ή σύγκλησις είδικού Συνεδρίου ελαιοπαραγωγής, ώς συμβουλευτικού όργάνου του 'Υπουργού Γεωργίας διά την άσκησιν τής πολιτικής του έλαιου Δέν είναι έν τούτοις πάντοτε τα μέτρα ταύτα άτινα είναι ένδεδειγμένα ή έπαρκή προς έφαρμογήν, οϋδέ τα μόνα άτινα διαθέτει τό κράτος προς ρύθμισιν τής άγοράς του ελαιολάδου. Οϋτω έπ' έσχάτων ή Κυβερνητική Οίκονομική 'Επιτροπή

1. ν. 3755/1929, Β.Δ. 9/9-4-1929, ν. 4824/1930.

2. α.ν. 424/1937.

3. ν. 1366/1918, ν. 5814/1933, α.ν. 2679/1940.

4. ν. 3542/1928.

5. ν. 857/1937.

6. ν. 525/1948, 1361/1949.

7. ν. δ. 3786/1957.

ἀπέκρουσε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τῆς ἐξαγορᾶς μεγάλων ποσοτήτων ἐλαιολάδου, ὡς δυναμένης νὰ προκαλέσῃ, διὰ τῆς διαθέσεως ἀθρόως εἰς τὴν ἀγορὰν μεγάλων ποσοτήτων χαρτονομίσματος, πληθωριστικὴν κατάστασιν καὶ πτώσιν τοῦ νομίσματος εἰς βάρος τῆς ὅλης οἰκονομίας. Ἐντὶ τούτου τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου, τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενου, προεκρίθη ὡς ἐνδεδειγμένη παρέμβασις καὶ ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ὑ.Ο.Ε. ὅπως ἐπιτραπῆ ἑλευθέρως ἡ ἐξαγωγή ἐλαιολάδων πέραν τῶν βασικῶς κατὰ νόμον ἐπιτρεπομένων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μὴ εἰσαγωγὴν διὰ σκοποῦς ρυθμιστικούς σπορευλαίων, ἔστω καὶ ἂν προήρχοντο ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας, ὥστε τὰ ρυθμιστικὰ ἀποθέματα τοῦ κράτους νὰ δημιουργηθοῦν δι' ἀγορᾶς λελογισμένης ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἐπεὶ ἔτερον διὰ τὴν ἐπι μείζονα ἐξασφάλισιν τῆς ἀπορροφήσεως τῆς παραγωγῆς ἀπεφασίσθη νὰ χρηματοδοτηθοῦν αἱ Τράπεζαι διὰ τὰς ἐξαγωγὰς ἐλαιολάδου καὶ ταυτοχρόνως θὰ χορηγηθῶσι δάνεια ἐπ' ἐνεχέρῳ ἐλαιολάδου. Τέλος πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς νὰ χορηγηθῶσι συστηματικῶς δάνεια ἐπ' ἐνεχέρῳ ἐλαιολάδου ἰδίως εἰς τοὺς μικροτέρους ἐλαιοπαραγωγούς. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν μέτρων τούτων ἐπιδιώκεται νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ διοχέτευσις τῆς παραγωγῆς, ἡ διατήρησις ταύτης καὶ ἡ συγκράτησις τῶν τιμῶν. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἔτος 199 ἀπεφασίσθη παρέμβασις εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ συγκεντρώσεως ποσοτήτων ἐλαιολάδου. Γενικῶς ἡ προστασία τῆς παραγωγῆς τοῦ προϊόντος τούτου γίνεται ἄνευ σταθερᾶς πολιτικῆς γραμμῆς καὶ ἄνευ παγίων κατευθύνσεως πρὸς τοῦτο ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἡ τοιαύτη ἔλλειψις ἐκδηλοῦται ἰδίᾳ εἰς τὸ μέγα ζήτημα τῆς καταπολεμήσεως τῶν ἀσθενειῶν τῆς ἐλαίας ὅπερ ἐπηρέαζει σπουδαίως τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἐμπορίαν τοῦ προϊόντος τούτου. Ἡ τοιαύτη καταπολέμησις πολλακίς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς ἰκανότητος τῶν παραγωγῶν. Πρὸς τοῦτο πολλακίς οὗτοι ἐφ' ὅσον συγκεντροῦσι τὴν πλειοψηφίαν κατὰ περιοχὰς ἰδρύουν ἀναγκαστικούς συνεταιρισμούς βάσει ὑποχρεωτικῶν εἰσφορῶν τῶν μελῶν αὐτῶν οἵτινες ἐγκρίνονται ὑπὸ τοῦ Κράτους¹.

Εἰδικῶς διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς ἀπὸ τοῦ δάκου ὁ νομοθέτης προέβη εἰς ὀργανώσιν εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν². Οὕτω συνεστήθη προσωρινῶς διὰ τὸ ἔτος 1953-1954 εἰς ἐκάστην ἐλαιοπαραγωγικὴν περιφέρειαν εἰδικὸν Ταμεῖον, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ταμεῖον Προστασίας Ἐλαίας, ἀποτελοῦν νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου καὶ τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Ἡ λειτουργία τῶν Ταμείων τούτων δύναται ν' ἀνασταλῆ διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Γεωργίας.

Τὰ Ταμεῖα διοικοῦνται ὑπὸ ἐπιταμελῶν Δ.Σ. ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἐκπροσώπων τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν ἐλαιοκτηματιῶν. Σκοπὸν ἔχουσι τὴν ὀργανώσιν καὶ ἐφαρμογὴν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν τῆς καταπολεμήσεως τοῦ δάκου καὶ τὴν προμήθειαν, παρασκευὴν κ.λ.π., χρησιμοποίησιν ἢ διάθεσιν εἰς τοὺς ἐλαιοπαραγωγούς τῶν ἀναγκαίων φαρμάκων, μηχανῶν, ἐργαλείων καὶ λοιπῶν ὑλικῶν. Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν τὰ Ταμεῖα χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, βάσει ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας.

Εἰδικωτέρα παρέμβασις τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἐλαιολάδου προβλέπεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ νόμου δι' οὗ ἀπηγορεύθη ἡ πώλησις ἐλαιο-

1. Πρ. Ὑπ. Συμβ. 156/1956.

2. ν.δ. 2413/1953, 2939/1954, 3004/1954. ν.δ. 3630/1956. ν.δ. 3633/1956.

λάδου αναμεμιγμένου μετά σπορελαίων και άλλων φυτικών ελαίων, άπηγορευθή δε ώσάυτως ή υπό του αυτού έμπόρου πώλησις και έλαιολάδων και σπορελαίων ¹. Κατά παρέκκλισιν των άπαγορευσεων τούτων έπετράπη ή υπό τον έλεγχον του Κράτους παρασκευή μέσω των έμπόρων τυποποιημένου ελαίου μίγματος έλαιολάδου και σπορελαίου ραφινέ, άπαγορευομένης και πάλιν τής διαθέσεως υπό του αυτού έμπόρου παντός έτέρου είδους τοιούτου μίγματος ².

Ειδικής προστασίας έτυχον και οι έλαιοπυρήνες ³. Σκοπός τής προστασίας είναι και ένταύθα ή προστασία τής έλαιοπαραγωγής, έπιτυχανομένης έν τή περιπτώσει ταύτη δια τής εξασφαλίσεως δικαίας τιμής εις τους έλαιοπυρήνας. Προς τούτο κατά Νοέμβριον έκάστου έτους καθορίζεται ή κατωτάτη τιμή άγοράς αυτών κατά περιφέρειας. 'Ο καθορισμός γίνεται δι' άποφάσεων του 'Υπουργού Γεωργίας. 'Αγορά εις τιμές κατωτέρας των ούτω καθοριζομένων διώκεται ποινικώς ως άγορανομική παράβασις.

β) Παρέμβασις εις τήν έμποριαν του καπνου. I. 'Ο καπνός άποτελεί έν των πολυτιμωτέρων προϊόντων τής έλληνικής γεωργικής παραγωγής, άλλα και των σπουδαιοτέρων από άπόψεως συναλλαγματικών έσόδων έξ έξαγωγών. Μεταπολεμικώς ή διαρκώς άνερχομένη αύξησις τής παραγωγής του και ό άνταγωνισμός των άλλων χωρών των παραγουσών τό αυτό προϊόν, άλλα και τό άνοργάνωτον του έλληνικού καπνεμποριου, τέλος δε και ή έλλειψις προγραμματισμένης σχετικής κρατικής πολιτικής, συνετέλεσαν εις τήν δημιουργίαν όξυτάτου του καπνικού ζητήματος. 'Από του έτους 1949 ήρχισε νά εκδηλούται ή παρέμβασις του κράτους εις τήν άγοράν καπνου δια του καθορισμού τιμών άσφαλείας και δια τής συγκεντρώσεως έκ μέρους του κράτους διαθέσιμων ποσοτήτων καπνου έκ των εις χείρας τής καπνοπαραγωγής ⁴.

Κατά τό έτος 1956 τό κράτος ήκολούθησε τήν όδόν τής χρηματοδοτήσεως τής Συνεταιριστικής 'Ενώσεως Καπνοπαραγωγών 'Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.) και άλλων έμπόρων δια τήν άπορρόφησιν έκ τής καπνοπαραγωγής και έπεξεργασίαν καπνου μέχρι 8 έκ. όκάδων έκ διαφόρων περιοχών και ποιότητων, αίτινες ήγοράζοντο μετά ταύτα υπό του κράτους έναντι προμθηθείς των έντολήν τούτου παρεμβληθέντων ⁵.

II. 'Η κρατική πολιτική επί του καπνου και τής έμπορίας τούτου έλαβεν επί έσχάτων τελικήν και συγκεκριμένην διαμόρφωσιν δια τής ίδρύσεως του 'Εθνικού 'Οργανισμού Καπνου ⁶ άποτελούντος νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, ού αί άρμοδιότητες όρίζονται ευρύτεραι και ή άποστολή γενικωτέρα. 'Αποστολή τής νέας αυτής μορφής δημοσίας έπιχειρήσεως,

1. ν. 3755/1929.

2. ν.δ. 2686/1953.

3. ν.δ. 2686/1953.

4. ν. 1666/1951. Βλ. ν. 2320/1953 δι' ού έκυρώθησαν πάσαι αι σχετικαι άποφάσεις από του έτους 1949 του 'Υπουργικού Συμβουλίου περί συγκεντρώσεως καπνών ενεργουμένης δια χρηματοδοτήσεως των έμπόρων προς άγοράν ή τής 'Αγροτικής Τράπεζας.

5. Πράξ. 'Υπουργ. Συμβουλίου όπ' αριθ. 578/1956. Κατά τό έτος 1955 δια τής όπ' αριθ. 1494/1955 Πράξ. του 'Υπουργ. Συμβουλ. έχρηματοδοτήθη ή 'Αγροτική Τράπεζα και ή Τράπεζα 'Ελλάδος (Δρχ. 276 έκ.) όπως τή έγγυήσει του κράτους προβόσιν εις άγοράς καπνών. Διά τής όπ' αριθ. 998/1957 Πράξ. 'Υπ. Συμβουλίου άπερασίθη ή άγορά μέχρι ενός και ήμισους έκ. όκάδων καπνου έν διαφόρων καπνικών περιφερειών και τύπων καπνών και αναλόγως των συνθηκών άγοράς καπνου.

6. ν.δ. 3758/1957. 'Ο Αύτόνομος 'Οργανισμός Καπνου (ν.δ. 2575/1953) κατηργήθη.

κυρίως έμπορικῆς φύσεως, όρίζεται ἡ προστασία γενικῶς τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ καὶ τῶν καπνοπαραγωγῶν ειδικώτερον. ἤτις πρὸ παντὸς ἐπι-
τυγχάνεται διὰ τῆς παρεχομένης τῷ Ὅργανισμῷ ἐξουσίας παρεμβάσεως
εἰς τὴν ἀγορὰν καπνῶν. ἐπὶ σκοπῷ δημιουργίας συνθηκῶν ἰσορροπίας με-
ταξὺ προσφορᾶς καὶ ζήτησεως, παρεμβάσεως συνισταμένης εἰς ἐξαγορὰν
ἐπεξεργασίαν, πῶλησιν καὶ ἐν γένει διαχειρίσιν ἐκάστοτε καθοριζομένων
ποσοτήτων καπνῶν, ἐπεξεργασμένων ἢ μὴ, διὰ λογαριασμόν τοῦ Δημο-
σίου, βάσει προγραμμάτων, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς δι' ἴδιον λογαριασμόν
ἐξαγορὰν τῶν ἐναπομενόντων καπνῶν μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν λήξεως
τῶν ἀγοραπωλησιῶν καπνῶν.

Ἄλλαι ἀρμοδιότητες τοῦ Ὅργανισμοῦ εἶναι : 1) ἡ παρακολούθησις
καὶ μελέτη τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν καλλιέργειαν, παραγωγὴν, ἐπεξεργ-
ασίαν, ἐμπόριον καὶ ἐξαγωγὴν ἑλληνικοῦ καπνοῦ καὶ σιγαρέττων,
μεριμνῶντος καὶ λαμβάνοντος τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν τυποποι-
ησιν τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν, τὸν ἐφοδιασμόν τῶν καπνοπαραγωγῶν
διὰ βελτιωμένων καπνοσπόρων, τὴν ἐγκαιρον καταπολέμησιν τῶν ἀσθε-
νῶν κ.λ.π. 2) ἡ παρακολούθησις καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς τηρήσεως τῶν κειμέ-
νων διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν καλλιέργειαν, παραγωγὴν κ.λ.π.
τοῦ καπνοῦ. 3) κατ' ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα ὁ τεχνικὸς ἔλεγχος καὶ αἱ
πραγματογνωμοσύναι καὶ πᾶν ζήτημα τεχνικῆς φύσεως ἀφορῶν εἰς τὸν κα-
πνόν. 4) ἡ μέριμνα ἐντὸς τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Ὅργανι-
σμοῦ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν καπνοπαραγωγῶν
καταρτίζοντος πρόγραμμα γεωργοοικονομικῆς δράσεως. 5) ἡ λήψις μέ-
τρων διὰ τὴν διαφύμισιν τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν. 6) ἡ ἐκδοσις πιστοποι-
ητικῶν προελεύσεως, ποιοτικῆς συνθέσεως καὶ ὑγιεινῆς καταστάσεως τῶν
καπνῶν κ.λ.π. 7) ἡ τήρησις μητρώου τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καπνεμπορικῶν
ἐπιχειρήσεων. 8) ἡ γνωμοδότησις παρὰ τῇ Κυβερνητικῇ Ἐπιτροπῇ Κα-
πνῶν ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν ἀγοραπωλησιῶν
καπνοῦ καὶ ὡς πρὸς πᾶν ζήτημα ἀναφερόμενον εἰς τὸν καπνόν, 9) εἶναι
δὲ ὁ Ὅργανισμὸς γενικῶς ὄργανον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐπὶ τοῦ καπνοῦ πο-
λιτικῆς ὡς αὕτη ἐκάστοτε καθορίζεται ὑπὸ τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς
Καπνοῦ.

Ἐκ τῶν σκοπῶν τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Ὅργανισμὸς οὗτος ἀπο-
τελεῖ μορφήν δημοσίας ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, ἀποροφώσης κατὰ τὸ
ἐκάστοτε πρόγραμμα μέρος τῆς καπνικῆς ἐσοδείας καὶ μεταπωλώσης ταύ-
της, δυναμένης δὲ ν' ἀσκήσῃ καὶ ἐμπορικὴν ἢ καὶ βιομηχανικὴν ἐπεξεργ-
ασίαν τοῦ παρ' αὐτῆς συγκεντρωμένου καπνοῦ. Ὁ κύριος οὗτος σκοπὸς
πλασιεῖται διὰ τῆς ἐκπληρώσεως, ὡς δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὅλων τῶν
σχετικῶν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπο-
ρίας τοῦ εἶδους ἐξυπηρετήσεων. Οὕτω ὁ Ὅργανισμὸς οὗτος σκοπεῖ νὰ
ἐπιτύχῃ τὴν ἀσφάλειαν τῶν τιμῶν τοῦ καπνοῦ καὶ τὴν ειδικώτεραν προ-
στασίαν τῶν καπνοπαραγωγῶν. Προϋπὸθεσις ὁμοῦ, ἐκ τοῦ νόμου τεθειμένη,
τῆς ἐπιτεύξεως τῶν σκοπῶν τοῦ ὄργανισμοῦ εἶναι ἡ ἐκ μέρους τοῦ κρά-
τους παρ' αὐτοῦ τῶν ἀναγκαίων χρηματοδοτήσεων διὰ τὴν ἀσκήσιν ὑπὸ
τοῦ Ὅργανισμοῦ τῆς ρυθμιστικῆς του παρεμβάσεως.

III. Πόροι τοῦ Ὅργανισμοῦ. Ὡς τοιοῦτοι ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου
τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι. Τακτικοὶ πόροι εἶναι εἰδικὸς πρόσθετος ἔγγειος
φόρος ἐπὶ τῆς τιμῆς πωλήσεως τῶν καπνῶν, ὡς εἰδικὸν τέλος ὑπὲρ τοῦ Ε.Ο.Κ.,
δικαιώματα διὰ τὴν ἐκδοσιν πιστοποιητικῶν κ.λ.π. καὶ τὰ ἐκ τῆς περιστάσεως

του Ὁργανισμοῦ εισοδήματα. Ἐκτακτοὶ πόροι εἶναι εἰδικὴ ἑκτακτος ἐφ' ἅπασι προικοδότησις ἐκ μέρους τοῦ ἑλ. δημοσίου διὰ 40 ἑκ. δρχ. πρὸς ἀνέγερσιν καπναποθηκῶν, τὸ προϊόν ἐκ συνομολογουμένων δανειῶν, ἃ δύναται ὁ Ὁργανισμὸς νὰ συνάπτῃ μετ' ἐγκρισίν τῆς Κ.Ε.Κ. ἐπὶ ἐγγυήσει τῶν ἐσόδων του καὶ αἱ χορηγούμεναι ὑπὸ τοῦ κράτους ἐκάστοτε ἐπιχορηγήσει διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς ρυθμιστικῆς αὐτοῦ παρεμβάσεως εἰς τὴν ἀγορὰν καπνῶν, παρεχόμεναι δι' ἀνοίγματος πρὸς τοῦτο εἰδικῶν λογαριασμῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν παρά τῇ Τραπεζῇ Ἑλλάδος.

IV. Ὁργανα Διοικήσεως τοῦ Ε.Ο.Κ. εἶναι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀγορῶν. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Προέδρου τοῦ Ε.Ο.Κ. διοριζομένου ἐπὶ τριετὴ θητεία ὑπὸ τῆς Κ.Ε.Κ., ἐκ τριῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου, δύο ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, δύο ἀνωτάτων ὑπαλλήλων ἐξ ἐκάστου τῶν Ὑπουργείων Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν, ἐνὸς ἐκπροσώπου τῆς Α. Τ. Ε., ἐκ τριῶν καπνοπαραγωγῶν, ἐξ ἐνὸς καπνεμπόρου, ἐκ δύο προσώπων ἐχόντων ἀνωτέραν θεωρητικὴν μόρφωσιν εἰς τὰ καπνικά.

Ἐπιτελεῖ τὰ καθήκοντα τοῦ Ε.Ο.Κ. εἶναι τὸ Ἐπιτελικὸν Συμβούλιον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν Συμβούλου Ἐπικρατείας, ὅπερ ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου Διαχειρίσεως Καπνῶν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν ὡσαύτως Συμβούλου Ἐπικρατείας.

V. Διὰ τοῦ νομοθετήματος τούτου, δι' οὗ ὡς ἐλέγχθη, διεμορφώθη τὸ ὄργανον τῆς ἀσκήσεως τῆς παρεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ καπνοῦ, διετηρήθη καὶ ἡ ἐξ Ὑπουργῶν Κυβερνητικῆ Ἐπιτροπὴ Καπνοῦ, εἰς ἣν ἀνετέθη ὁ καθορισμὸς τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς καπνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους¹.

Πρὸς τὴν παρέμβασιν τοῦ κράτους εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν καπνῶν, ἐπὶ σκοπῷ ἐξασφαλίσεως τῶν τιμῶν τῶν καπνῶν, συνάπτεται καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐπιτρέπεται ἡ σύναψις ἀγοραπωλησιῶν καπνῶν². Ὁ χρόνος οὗτος καθορίζεται καθ' ἔτος δι' ἀποφάσεως τῆς Κ.Ε.Κ. Ὁ νόμος καθορίζει ὡς συνέπειαν τῆς παραβάσεως τὴν ἀκυρότητα ἀγοραπωλησιῶν καπνῶν, συναπτομένων πρὸ τοῦ ἐν λόγῳ χρόνου, ὡς καὶ οἰασθήποτε συμφωνίας ἢ ρήτρας σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν σύναψιν καὶ ἐκτέλεσιν τοιοούτων συμβάσεων. Συνιστᾷ δὲ πρὸς τοῦτοις διοικητικὴν παράβασιν, τιμωρουμένην διὰ προστίμου, ὡς καὶ ποινικὸν ἀδίκημα διωκόμενον καθ' ἐγκλησιν καὶ τιμωρούμενον διὰ ποινῆς φυλακίσεως, ἢ ὑπὸ ἐμπόρων, μεσιτῶν, ἀντιπροσώπων ἢ ὑπαλλήλων τῶν ἀγοραστῶν σύναψις μετὰ τῶν παραγωγῶν συμβάσεων ἀγοραπωλησιῶν καπνῶν, καθ' οἰονδήποτε τύπον καὶ μορφήν ἢ διαπραγματεύσεις δεσμεύσεως τοιοούτων καπνῶν, πρὸ τοῦ κατὰ τὰ ἄνω καθοριζομένου χρόνου ἐνάρξεως ἀγοραπωλησιῶν³.

Ἐν συνδυασμῷ τέλους πρὸς τὴν ἐμπορικὴν παρέμβασιν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν ταύτης, τὸ κράτος κανονίζει ἐκάστοτε τὰς ἐκτάσεις τῆς καπνοκαλλιέργειας, ὥστε ὁ ὄγκος τῆς παραγωγῆς νὰ προσαρμόζηται πρὸς τὰς ἐτησίας ἐξαγωγικὰς δυνατότητας εἰς καπνὰ τῆς χώρας καὶ πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἤδη ἀποθέματα καπνῶν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐσοδείας⁴. Ἡ ρύθμισις

1. Ἰδρῶθη διὰ τοῦ ν. 1666/1951 (κύρωσις διὰ τοῦ ν.δ. 2575/1953) ἡ ἰδὴ διέπεται ὑπὸ τοῦ ν.δ. 3758/1957. Βλ. ἀνωτέρω Κεφάλ. Γ'.

2. ν. δ. 2575/1953, ν. 3193/1955. ν.δ. 3758/1957.

3. ν. 3193/1955.

4. Ὑπ. Συμβ. Πράξ. ὑπ' ἀριθ. 327/1956-118/1957.

οὕτη ἀποφασίζεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διὰ πράξεως αὐτοῦ κατόπιν σχετικῆς προτάσεως τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς Καπνοῦ. Διὰ τῶν κανονιστικῶν τούτων πράξεων ρυθμίζεται διὰ γενικῶν κανόνων ἡ ἔκτασις τῆς ὑπὸ ἐκάστου καπνοπαραγωγῶ ἐπιτρεπομένης νὰ καλλιεργηθῆ γῆς, καθὼς καὶ ἡ εὐχέρεια μεταβιβάσεως τῶν δικαιωμάτων καπνοκαλλιεργείας. Ἀποτελεῖ οὕτω ἡ παρέμβασις αὕτη οὐσιώδη περιορισμὸν εἰς τὸ δικαίωμα, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ὡς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ταύτης ἐκμετάλλευσιν. Ἡ διαδικασίᾳ τῆς χορηγήσεως ἀδειῶν καπνοκαλλιεργείας βάσει τῶν προδιαληφθεισῶν διατάξεων ἐνεργεῖται κατὰ τὸν ἀν. ν. 1525/1950¹.

γ) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τῆς σταφίδος.—Ι. Δὲν θὰ ἀναπτύξωμεν ἐν τῷ παρόντι τὴν μακρὰν ἱστορίαν τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος ὅπερ θὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸ οἰκείον κεφάλαιον τοῦ Β'. Τόμου. Μετὰ μακρὰς πάντως περιπετειᾶς καὶ παλινδρομήσεις ὁ θεσμὸς τῆς προστασίας τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας τῆς σταφίδος ἔλαβε τὴν τελικὴν αὐτοῦ μορφήν διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἀυτόνομου Ὄργανισμοῦ Σταφίδος κατὰ τὸ ἔτος 1925 καὶ τῆς ἀναθέσεως εἰς αὐτὸν τῆς ἀσκήσεως τῆς παρεμβατικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ πολυτιμοῦ τούτου γεωργικοῦ προϊόντος². Καὶ ἐδῶ οἱ αὐτοὶ λόγοι ἦδη ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐδημιούργησαν τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, ἦτοι ἡ δυσχέρεια πολλᾶκις τοποθετήσεως τοῦ προϊόντος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ αἱ διακυμάνσεις τῶν διεθνῶν τιμῶν τῆς σταφίδος ὡς καὶ τῆς ἐσοδείας κατ' ἔτος, καθὼς τέλος καὶ οἱ μεγάλοι κίνδυνοι κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ προϊόντος.

Ὁ Ἀυτόνομος Ὄργανισμὸς Σταφίδος, ἀποτελῶν νομικὸν πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἰδρύθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀσκήσεως τῆς πολιτικῆς τῆς προστασίας τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς ἐμπορίας τῆς κορινθιακῆς σταφίδος (Comptoir Central de Raisins de Corinthe). Εἰδικώτερον ἡ προστασία αὕτη ἀσκεῖται κατὰ νόμον κυρίως διὰ ἰσορροπήσεως τῆς προσφορᾶς πρὸς τὴν ζήτησιν τοῦ προϊόντος ἐπιτυγχανομένης διὰ παρεμβάσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ. Ἡ παρέμβασις αὕτη ἐνεργεῖται δι' ἐξαγορᾶς, εἰς τὰς ὑπὸ τῆς διοικήσεως καθοριζομένης κατ' ἔτος τιμᾶς ἢ καὶ ἀπ' εὐθείας διὰ συγκεντρώσεως ἀπὸ τῶν παραγωγῶν, πάσης ἐγγυρίου σταφίδος καὶ πρώτης ὕλης καταλλήλου πρὸς παραγωγὴν οἰνοπνεύματος, ὡς καὶ ὁ δι' αὐτῶν ἐφοδιασμὸς τῶν βιομηχανιῶν παραγωγῆς οἰνοπνεύματος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγή τοιαύτης πρώτης ὕλης. Ἀρμοδιότητες περαιτέρω τοῦ Ὄργανισμοῦ εἶναι ἡ ἀποθήκευσις τῆς παρά τῶν παραγωγῶν παραλαμβανομένης σταφίδος, ἡ εἰς καθωρισμένους τύπους ἐπεξεργασία καὶ ἡ ἐν γένει διὰ λαγαριασμῶν τῶν παραγωγῶν διαχείρισις αὐτῆς, ἡ μέριμνα διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων καλλιεργείας τῶν σταφιδαμπέλων πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς, ἡ βελτίωσις τῆς ποιότητος, προμήθεια γεωργικῶν ἐφοδίων καὶ φαρμάκων καὶ ἀσφάλις κατὰ κινδύνων χαλάζης καὶ παγετῶν, ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς καταναλώσεως μέσῳ διαφήμισεως κ.λ.π.

II. Διοικήσεις. Ὁ Α.Σ.Ο. ἔχει ὡς ὄργανον διοικήσεως τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, τὴν Διοικοῦσαν Ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον.

Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις, ἀποτελουμένη ἐξ ἐκπροσώπων τῶν σταφιδοπαραγωγῶν, σύγκειται ἐκ 45 ἕως 60 κατ' ἀνώτατον ὄριον μελῶν. Τὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως ἐκλέγονται ὑπὸ ἐτέρας συνελεύσεως ἐκλεκτόρων ὑποδεικνυομένων

1. ν. 3758/1957.

2. Βλ. Κωδικοπ. Β.Δ. 30-11-1955.

τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιπροσώπων ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν σταφιδικῶν συνεταρισμῶν ἐκάστου νομοῦ. Δι' ἕκαστον νομὸν ἐκλέγονται τ' ἀναλογουῦντα δι' αὐτὸν μέλη ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει. Ἡ θητεία τῶν μελῶν εἶναι τριετής. Ἐκλέξιμοι εἶναι μόνον σταφιδοκτῆμονες. Ἡ Γεν. Συνέλευσις συνέρχεται ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου, λαμβάνει γνώσιν τῆς ἐκθέσεως πεπραγμένων καὶ ἀπολογισμοῦ διαχειρίσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ ἐκφέρει γνώμας καὶ εὐχὰς ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ὄργανισμοῦ.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐξ 11 μελῶν ἐξ ὧν ἕξ εἶναι ἀντιπρόσωποι τῶν σταφιδοκτῆμόνων, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἀνά εἰς ἀντιπρόσωπος τῶν Ὑπουργείων Ἐμπορίου, Γεωργίας, Γενικοῦ Χημείου καὶ Ἀγροτικῆς Τραπέζης καὶ εἰς σταφιδοξεγαγωγούς. Ἐπίσης μετέχει καὶ ὁ Διευθύνων Σύμβουλος καθ' ἣν περίπτωσιν οὗτος δὲν προέρχεται ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου. Τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. ἐκλέγονται ἐπὶ τριετῆ θητεία. Τὸ Δ.Σ. συνέρχεται προσκλήσει τοῦ Προέδρου του ὡσάκις παρίσταται ἀνάγκη. Τὸ Δ.Σ. ἐκλέγει τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον καὶ ἀποτελεῖ γενικῶς τὸ ἀσκοῦν τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν ὄργανον τοῦ Ὄργανισμοῦ, ὅπερ διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ὅλην πολιτικὴν του. Ἐγκρίνει τὸν προϋπολογισμόν καὶ ἀπολογισμόν, ἀποφασίζει περὶ παραλαβῆς τῆς χλωρᾶς σταφίδος, ἀποφασίζει τὴν συναμνιν δανείων, κ.λπ. καὶ γενικῶς ἀσκεῖ πᾶσαν ἐξουσίαν ἥτις ὑπὸ τοῦ νόμου δὲν ἐπεφυλάχθη εἰς ἄλλα ὄργανα. Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ εἶναι ἐξαμελής, ἀποτελουμένη ἐκ μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἤτοι τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ὑπουργῶν Γεωργίας, Ἐμπορίου καὶ Γενικοῦ Χημείου καὶ τῶν ἀντιπρόσωπων τῶν παραγωγῶν Νομῶν Ἡλείας, Μεσσηνίας καὶ Αἰγιαλείας. Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ ἔχει ὠρισμένας ἀρμοδιότητας ἀποφασιστικὰς καὶ γνωμοδοτικὰς, σχετικὰς πρὸς τὴν διαχείρισιν τῶν κεφαλαίων τοῦ Ὄργανισμοῦ, καθαρτίζει τοὺς ἐσωτερικοὺς κανονισμοὺς τοῦ Ὄργανισμοῦ κ.λ.π.

Ὁ Διευθύνων Σύμβουλος ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου διὰ μίαν τριετίαν, δύναται δὲ νὰ μὴ προέρχεται ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Οὗτος ἔχει πᾶσαν ἀρμοδιότητα ἀνατιθεμένην αὐτῷ παρὰ τοῦ Δ.Σ. ἢ τῆς Δ.Ε., ἐκτελεῖ χρέη εἰσηγητοῦ εἰς τὰ δύο ταῦτα ὄργανα ἐπὶ τῶν πρὸς συζήτησιν θεμάτων, ἐκπροσωπεῖ τὸν Ὄργανισμόν εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τρίτους κ.λ.π.

III. Ἐποπτεία καὶ ἔλεγχος. Ὁ Ὄργανισμὸς τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου. Ἡ ἐποπτεία ἀσκεῖται μέσῳ τοῦ παρὰ τῷ Ὄργανισμῷ Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου.

Τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Προέδρου τῶν ἐφετῶν, ἐνὸς ἐφέτου καὶ ἐξ ἐνὸς ἀντιπροσώπου ἐκάστου τῶν Ὑπουργείων Γεωργίας, Ἐμπορίου καὶ Οἰκονομικῶν. Τοῦ Συμβουλίου μετέχει καὶ ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος. Ἀρμοδιότης τοῦ Ἐπ. Συμβουλίου εἶναι ἡ ἀσκησις τοῦ ἐλέγχου τῆς νομιμότητος ἐπὶ τῶν πράξεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Διοικουσίης Ἐπιτροπῆς ὡς καὶ τοῦ Διευθύνοντος Συμβούλου, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀσκησις τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς. Ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου παρὰ τῷ Ἐποπτικῷ Συμβουλίῳ τοῦ Α.Σ.Ο. Ὁ Κ.Ε. ὑποχρεοῦται νὰ παρίσταται καὶ εἰς πάσας τὰς συνεδριάσεις τοῦ Δ.Σ. καὶ τῆς Δ.Ε. Οὗτος δύναται νὰ διαφωνήσῃ πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν ὀργάνων τούτων λαμβανομένας ἀποφάσεις, ὅτε ἡ ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ πρὸ τῆς ἐπὶ τῆς διαφωνίας ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ὑποχρεομένου ὅπως ἀποφανθῇ ἐντὸς πευθημέρου ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς αὐτῷ τῆς

διαφωνίας. Τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον διορίζει ἐλεγκτὴν διὰ τὴν ἐνδελεχῆ παρακολούθησιν τῆς νομιμότητος τῶν διαχειριστικῶν πράξεων, θεωρῶν πᾶσαν ἐντολὴν πληρωμῆς. Ὁ ἐτήσιος ἀπολογισμὸς ἐξελέγχεται εἰδικώτερον ὑπὸ τριῶν ἐλεγκτῶν, τῆς ἐκθέσεως τούτων ὑποβαλλομένης μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς παρατηρήσεων τοῦ Ἐπ. Συμβουλίου εἰς τὰ Ὑπουργεῖα Ἐμπορίου καὶ Γεωργίας. Τέλος ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Ὁργανισμοῦ ἀποφασίζεται ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. καὶ ἐγκρίνεται τελικῶς διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Ἐμπορίου, Γεωργίας καὶ Οἰκονομικῶν.

IV. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ὁργανισμοῦ. Τοῦ προσωπικοῦ προΐσταται ὁ Διευθυντὴς τῶν Ὑπηρεσιῶν. Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ὁργανισμοῦ συνδέεται μετ' αὐτοῦ διὰ σχέσεως ἰδιωτικοῦ δικαίου ὑπαγόμενον εἰς τὰς εἰδικὰς περὶ αὐτοῦ διατάξεις τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ, διακρίνεται δὲ εἰς τακτικῶν, ἑκτακτῶν κ.λ.π. Παρὰ τῶν Ὁργανισμῶν προβλέπεται Ὑπηρεσιακὸν Συμβούλιον καὶ ἰδίᾳ δικαστικὴ ὑπηρεσία.

V. Λειτουργία τοῦ Ὁργανισμοῦ. Αἱ λειτουργίαι τοῦ Ὁργανισμοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν βασικὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἀναφέρονται εἰς τὰ ἑξῆς θέματα, περὶ ὧν ρητῶς προβλέπει ὁ νόμος.

1. Μέτρα ἐπὶ τῆς σταφίδος. Γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ κατὰ μῆνα Ἰουλίου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καθορισμοῦ τιμῆς ἀσφαλείας τῆς σταφίδος καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου μέτρου διὰ τὴν προστασίαν τοῦ προϊόντος καὶ τῶν σταφιδοπαραγωγῶν. Ὑποχρεοῦται ὅπως ἀπὸ τῆς 15 Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους παραλαμβάνει πᾶσαν προσφερομένην ὑπὸ τῶν παραγωγῶν ποσότητα κορινθιακῆς σταφίδος ἐξαγωγίμου ἢ μὴ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως ὅτι θέλει παρασχεθῆ αὐτῷ ἀντίστοιχος χρηματοδότησις ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἀποφασίζει περὶ τῆς παραλαβῆς χλωρᾶς σταφίδος, ἐφ' ὅσον τὰ ὑπάρχοντα ἀποθέματα δὲν ἐπαρκοῦν πρὸς κάλυψιν προβλεπομένης ἐξαγωγῆς τῶν ἐκ ταύτης οἴνων. Ἀποφασίζει ὅπως ἢ ἀποθήκευσις τοῦ σταφιδοκάρπου κατὰ περιφερείας ἐνεργῆται ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Α.Σ.Ο. Ἀποφασίζει περὶ τοῦ ποσοστοῦ κατ' ἀξίαν τοῦ εἰς ἐνέχυρον προσφερομένου σταφιδοκάρπου μέχρι τοῦ ὁποίου δύναται νὰ παρασχεθῆ εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ δάνειον ἐπ' ἐνεχύρω παρὰ τρίτων.

2. Ἔργασια ἐπὶ τῆς σταφίδος. Διαχειρίζεται τὸν συγκεντρούμενον σταφιδόκαρπον καὶ πάντα τὰ ἐξ αὐτοῦ προϊόντα παρὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ παραγόμενα ἢ ἀποκτώμενα. Δύναται ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν μεταφορὰν ἐκ τῶν λιμένων φορτώσεως μέχρι τῶν λιμένων προορισμοῦ τῆς πωλουμένης σίφ κορινθιακῆς σταφίδος. Δύναται νὰ ἐνεργῆ προμηθείας εἰδῶν διαφυλάξεως τῆς σταφίδος ἢ βελτιώσεως τῆς ποιότητος, ὡς θείου ἢ θεϊκοῦ χαλκοῦ ἢ ἄλλων εἰδῶν πρὸς διάθεσιν εἰς τὴν σταφιδοπαραγωγὴν. Προβαίνει κατ' ἔτος εἰς ἐξαγορὰν πλεονασμάτων γλευκούς ἢ οἴνων ἀμπελιτῶν καὶ διάθεσιν τούτων δι' ἐξαγωγὴν ἢ βιομηχανικὴν χρῆσιν. Δύναται νὰ παρασκευάζῃ χυμούς ἐκ τῆς παρ' αὐτοῦ συγκεντρουμένης χλωρᾶς σταφίδος. Δύναται νὰ διαθέτῃ σταφιδόκαρπον πρὸς παραγωγὴν οἴνων. Δύναται νὰ εἰσάγῃ μέλασσαν καὶ νὰ διαθέτῃ ταύτην πρὸς παραγωγὴν οἴνοπνεύματος. Δύναται νὰ συγκεντρῶνῃ ἐγχωρίους πρῶτας ὕλας καταλλήλους πρὸς παραγωγὴν οἴνοπνεύματος. Δύναται νὰ συγκεντρῶνῃ τὸ παραγόμενον στεμφυλόπνευμα. Δύναται νὰ εἰσάγῃ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ οἴνοπνευμα πρὸς μετουσίωσιν. Δύναται νὰ παρασκευάζῃ δι' ἴδιον λογαριασμὸν σταφιδίνην καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς προϊόντα καὶ νὰ διαθέτῃ ταῦτα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικόν. Ἐπιτρέπεται κατ' ἐξαιρέσιν καὶ ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις ἢ ἄκνησις ἐμπορίας τῆς κορινθια-

κῆ· σταφίδος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἤτις ἄλλως ἀπαγορεύεται διὰ τὸν Ὀργανισμόν. Διαθέτει τὴν περιερχομένην αὐτῷ σταφίδα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἔμποριον πρὸς βρώσιν. Δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν περιερχομένην αὐτῷ σταφίδα πρὸς βιομηχανοποίησιν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Παραλαμβάνει τὰ ἐκ τῆς σταφίδος ἀπορρίμματα κατὰ ὠρισμένον ποσοστὸν παρὰ τῶν σταφιδεργοστασιαρχῶν κ.λ.π.

3. Βιομηχανία τοῦ Ὀργανισμοῦ. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Α.Σ.Ο. ἢ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ ἐργοστάσια παραγωγή βιομηχανικῶν προϊόντων ἐκ χλωρᾶς σταφίδος πρὸς ἐξαγωγήν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὡσαύτως ἐπιτρέπεται καὶ ἡ ἐκ ξηρᾶς σταφίδος παραγωγή προϊόντων πρὸς ἐξαγωγήν. Ἐπιτρέπεται ἡ κατασκευὴ καθαρᾶς γλυκόζης κ.λ.π.

VI. Ἔσοδα τοῦ Ὀργανισμοῦ. Εἶναι αἱ χρηματοδοτήσεις τοῦ Κράτους ἢ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, εἰσφορὰ κατὰ χιλιόγραμμον ἐπὶ τῆς παραγομένης σταφίδος ὑπὲρ τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἔσοδα ἐκ τῆς παροχῆς διαφόρων ὑπηρεσιῶν ὡς ἀποθηκεύσεως τοῦ σταφιδοκάρπου, δανείων κ.λ.π., εἰδικαὶ φορολογίαι ὑπὲρ τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἔσοδα ἐκ τῆς βιομηχανοποιήσεως κ.λ.π.

VII. Περιορισμὸς καλλιέργειας. Οἱ περιορισμοὶ ἐπεβλήθησαν κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ σταφιδικοῦ ἔτους 1937-1938, ἀπαγορευθείσης τῆς καλλιέργειας φυτειῶν σταφιδαμπέλων Κορινθιακῆς σταφίδος, φυτευθειῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1925 μέχρι τοῦ ἔτους 1934, ἐκτὸς ἐκείνων αἰτινῶν ἐγένοντο κατόπιν ἀδείας τοῦ Α.Σ.Ο. Ἐπετράπη δὲ ἡ καλλιέργεια τῶν φυτειῶν τούτων μόνον κατόπιν ἀδείας τοῦ Α.Σ.Ο. Αἱ αὐταὶ διατάξεις ἔθεσπίσθησαν καὶ διὰ τὰς φυτείας ἀπὸ τοῦ 1934 μέχρι τοῦ 1937. Παράβασις τῶν διατάξεων τούτων ἀποτελεῖ πρᾶξιν ποινικῶς κολάσιμον.

Πᾶσα ἐπέκτασις τῶν ὕφισταμένων σταφυδοφυτειῶν κορινθιακῆς, δι' ἐμφυτεύσεως κ.λ.π., ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀδείας τοῦ οἰκονομικοῦ Ἐφόρου εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ κτῆμα χορηγουμένην κατόπιν καταβολῆς εἰς τὸν Α.Σ.Ο. δρχ. 5.000 ν. ἐκδ. κατὰ στρέμμα. Πᾶσα ἀνανέωσις φυτειῶν λόγῳ παλαιότητος ἐπιτρέπεται κατόπιν ἀδείας χορηγουμένης ὑπὸ τοῦ Α.Σ.Ο. Καὶ αἱ παραβῆσεις τῶν διατάξεων τούτων ἀποτελοῦσι πρᾶξεις ποινικῶς κολάσιμους. Αἱ παρανόμως γενόμεναι φυτεῖαι ἐκριζοῦνται.

VIII. Παρέμβασις τοῦ Κράτους διὰ τὴν προστασίαν τῆς σταφίδος σουλτανίνας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς προστασίας τῆς παραγωγῆς σουλτανίνας καθ' ἕκαστον ἔτος τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καθορίζει ἐπὶ τιμῆν ἀσφαλείας τῆς σταφίδος σουλτανίνας. Καθορίζει ὡσαύτως τὴν ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Συνεταιριστικῆς Ὀργανώσεως Σουλτανίνας συγκεντρωθησομένην ποσότητα τοῦ προϊόντος τούτου μετὰ τὴν καθορισθεῖσαν τιμὴν ἀσφαλείας. Ἡ Κ.Σ.Ο.Σ. ὑποχρεοῦται ὅπως παραλάβῃ τὴν προσφερομένην αὐτῇ ὑπὸ τῶν παραγωγῶν σταφίδα σουλτανίνας, βάσει τῆς παρεχομένης αὐτῇ τῆ ἐγκρίσει τοῦ Κράτους χρηματοδοτήσεως. Δικαιοῦται δὲ νὰ διαθέτῃ τὸ οὗτω συγκεντρούμενον προϊόν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἡ διάθεσις γίνεται διὰ προχείρου δημοσίου πλειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ, εἰς ὃν δύναται νὰ μετέχῃ καὶ ἡ ἴδια διαθέτουσα τὸ προϊόν Κ.Σ.Ο.Σ. τοῦ οὗτω κτωμένου ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει καρποῦ δυνάμενον νὰ ἐξαχθῇ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

IX. Ἡ παρέμβασις μεταπολεμικῶς. Ἡ ρύθμισις τῆς ἔμπορίας σταφίδος ἀ-

πετέλεσε καὶ μεταπολεμικῶς ζήτημα ἐξαιρετικῆς μερίμνης ἐκ μέρους τοῦ κράτους, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀξίας διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας τοῦ γεωργικοῦ τούτου προϊόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῶν δυσχερῶν συνθηκῶν ἐξαγωγῆς ὑπ' ἃς τὸ προϊόν τούτο εὐρέθη μεταπολεμικῶς λόγω ἐξαιρετικοῦ διεθνoῦς ἀνταγωνισμοῦ. Τοιοιουτρόπως τὸ κράτος καθορίζει τὴν μέσην τιμὴν πληρωμῆς τῶν παραγωγῶν τῆς σταφίδος τῆς συγκεντρωμένης ὑπὸ τοῦ Α.Σ.Ο. καὶ τῆς Κ.Σ.Ο.Σ. καθ' ἑκάστην ἐσοδεΐαν, μὲ ἰδίαν τιμὴν διὰ τὴν κορινθιακὴν καὶ ἰδίαν διὰ τὴν σουλτανίναν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τὸ κράτος παρέχει ἐγγύησιν πρὸς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν Ὀργανισμῶν τούτων ἐπὶ σκοπῷ καταβολῆς τῶν τιμῶν συγκεντρώσεως¹.

Πολλάκις μεγάλαι ζημίαι ἐπερχόμεναι εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς σταφίδος διὰ καταστροφῶν τῆς ἐσοδεΐας συνεπάγονται τὴν ἀνάγκην παρεμβάσεως τοῦ κράτους πρὸς προστασίαν τῶν σταφιδοπαραγωγῶν, ὡς μὴ ὑπαρχούσης κανονικῆς ὑπηρεσίας ἀσφαλείας τοῦ προϊόντος ἀπὸ τῶν γεωργικῶν κινδύνων. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1950 ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὅπως κατ' ἐξαιρέσιν τῶν νομοθετικῶν, περιορισμῶν, συνομολογήσῃ ὁ Α.Σ.Ο. δάνειον ἢ διαθήσῃ ἐκ τῶν ἀποθεματικῶν αὐτοῦ ὡς δάνειον, πρὸς τὸν κατὰ τὸν ἀν. ν. 1490/55 εἰδικὸν λογαριασμὸν ἀσφαλίσεως σταφιδοπαραγωγῶν. Τὰ δάνειον τούτο θέλει ἐξυπηρετηθῆ ἐκ τῶν εἰσπράξεων μελλοντικῶν ἐτῶν τοῦ Λογαριασμοῦ ἀναγκαστικῆς ἀσφαλίσεως σταφιδοπαραγωγῆς².

δ) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ σίτου. I. Καὶ ὡς πρὸς τὸ γεωργικὸν τούτο προϊόν ἢ παρεμβατικὴ πολιτικὴ ὀφείλεται εἰς τὴν προσπάθειαν ἐντατικοποιήσεως τῆς καλλιέργειας ἵνα καταλήξῃ εἰς τὴν προσπάθειαν συγκρατήσεως ὑψηλῆς τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος, πρὸς διατήρησιν τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος, μέσῳ συγκεντρώσεως καὶ ἐξαγορᾶς ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἀμφότεραι δὲ αἱ προσπάθειαι δὲν ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τῆς ἀυταρκείας εἰς σίτον τῆς χώρας, καθ' ὅσον ἀπαιτεῖται πάντοτε εἰσαγωγὴ ἄλλοδαποῦ σίτου πρὸς πρόσμιξιν μετὰ τοῦ ἐγχωρίου διὰ τὴν παραγωγὴν καταλλήλου πρὸς ἄρτοποιησιν ἀλεύρου, λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς κατωτέρας ἀποδόσεως εἰς ἄρτον τοῦ ἐγχωρίου σίτου, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ παραγωγὴ ἡμῶν δὲν καλύπτει καθ' ὅλας τὰς ἐσοδεΐας τὰς εἰς σίτον ἀνάγκας τῆς χώρας.

Ἡ ἐντατικοποίησις τῆς καλλιέργειας τοῦ σίτου ἐπεδιώχθη ἰδίᾳ πρῶτον διὰ τοῦ νόμου δι' οὗ ἐπεβλήθησαν περιορισμοὶ καὶ ὅροι ὡς πρὸς τὸν τρόπον καλλιέργειας τοῦ σίτου (γραμμικὴ σπορὰ κ.λ.π.)³. Δεύτερον διὰ μέτρων καταλλήλου ἐπιλογῆς τοῦ πρὸς σπορὰν σίτου, δημιουργίας κέντρων βελτιώσεως τῆς σιτοκαλλιέργειας, ὁργανώσεως καταλλήλως ἐξωπλισμένων ἀποθηκῶν κ.λ.π. μέτρων ὧν ἡ ἐπιμέλεια ἐφαρμογῆς εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὴν κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν προστασίας σιτοπαραγωγῆς. Τρίτον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, πρὸ τοῦ β'. παγκοσμίου πολέμου, διὰ μέτρων συγκεντρώσεως τοῦ σίτου, εἰς τιμὰς ἱκανοποιούσας τὸ γεωργικὸν εἰσόδημα, ὥστε περισσότερα τούτου νὰ διατίθεται πρὸς ἐπαύξησιν τῆς καλλιέργειας. Προφανῶς ὑπῆρχεν ἀντίφασις εἰς τὴν παράλληλον ἐφαρμογὴν τῶν δύο μέτρων ὁδηγοῦσα εἰς φαῦλον κύκλον καθ' ὅσον ἐπαύξησις τῆς παραγωγῆς ἐσθίμαιεν ἐπαύξησιν τῆς προσφορᾶς μειοῦσαν τὰς τιμὰς ἃς τὸ

1. ν. 3658/1957 (Πρ. Ὑπ. Συμβ. 881/1951).

2. Ὑπ. Συμβούλιον Πρ. 157/1956.

3. α. ν. 813/1937.

κράτος θέλον να διατηρήσει ύψηλὰς συνεκράτει διὰ διαρκῶς μεγαλυτέρας δαπάνης ἣτις κατέληγεν εἰς βάρος τοῦ συνόλου καὶ ἐδημιούργει κινδύνους πληθωρισμοῦ. Εἶναι ὅθεν ἀμφίβολος ἡ σιτική πολιτική τοῦ κράτους διὰ τῆς προωθήσεως ἀναπτύξεως παραγωγῆς εἶδους μὴ εὐδοκιμοῦντος ἐν τῇ χώρᾳ, ὡς κακῆς μᾶλλον ποιότητος καὶ μικροῦ εἰσοδήματος· ἐνδείκνυται ὅθεν ἴσως ἡ πολιτική ἀναπτύξεως τῶν πολυτελῶν γεωργικῶν προϊόντων, ἅτινα εὐδοκιμοῦσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ὀργάνωσιν τῆς τοποθετήσεώς των εἰς τὸ ἐξωθερικόν ἐπὶ κατὰ τὸ δυνατόν μειώσει τῆς καλλιέργειας τοῦ σίτου. Ἡ πολιτική ἐπὶ τοῦ σίτου εἶχεν ὀδηγήσει προπολεμικῶς καὶ εἰς λήψιν ἐδικῶν περιορισμῶν ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν σίτου καὶ εἰς ρύθμισιν τῆς προσμίξεως τούτου μετὰ τῶν ἐγχωρίων ἀλεύρων¹. Περαιτέρω ἡ ὅλη πολιτική ἐπὶ τοῦ σίτου ἐδημιούργησε τὰ πολυδαίδαλα ζητήματα τῆς διατιμῆσεως τῶν ἀλεύρων καὶ τοῦ ἄρτου, τῶν ἀλεστικῶν τῶν ἀλευροβιομηχανῶν, τῶν κερδῶν τῶν ἀρτοποιῶν, κ.λ.π. ρυθμιζόμενα ἐκάστοτε διὰ λίαν συγκεχυμένης νομοθεσίας, κινουμένης μέσῳ διοικητικῶν πράξεων ἐκδιδομένων δυνάμει εὐρυτάτων ἐξουσιοδοτήσεων.²

II. Τὸ πρόβλημα τοῦ σίτου κατέστη καὶ πάλιν ὀξύτερον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐγχωρίου γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ὑπέρβασιν παρ' αὐτῆς τῶν προπολεμικῶν ἐπιπέδων. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ κράτος ἀναγκάζεται νὰ προβαίνει εἰς εὐρυτάτης ἐκτάσεως συγκέντρωσιν τοῦ σίτου, βάσει τιμῶν ἀσφαλείας, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ διατήρησις τῶν τιμῶν τοῦ σίτου εἰς τὸ ἐπίπεδον ἐκεῖνο δι' οὗ ἐξασφαλίζεται ἕπαρκές περιθώριον καθαροῦ εἰσοδήματος εἰς τὸν γεωργόν. Ἄλλ' εἶναι καὶ πάλιν ἀμφίβολος ἡ ὀρθότης τῆς κρατικῆς παρεμβάσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν γενικωτέραν γεωργικὴν πολιτικὴν. Διότι ἐὰν μὲν τὸ δημιουργούμενον εἰσόδημα διατεθῆ πρὸς ἐπαύξησιν τῆς καλλιέργειας τοῦ σίτου, ὡς ἐπεδιώκετο προπολεμικῶς, τότε ἡ κρίσις τοῦ σίτου ἐπιτείνεται καὶ καταλήγει εἰς βάρος τῆς ὅλης ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἐὰν δὲ ἐν διατεθῆ, τότε παραμένει εἰς χεῖρας τοῦ γεωργοῦ νεκρόν, ὅπερ συχνὰ συμβαίνει, μὴ οὔσης ἐφικτῆς τῆς χρησιμοποίησεώς του εἰς ἄλλον σκοπὸν γεωργικῆς παραγωγῆς. Μόνη συνεπῶς πολιτική, ἣτις θ' ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἐπὶ σκοπῷ μειώσεως τοῦ κόστους αὐτῆς, ἀνάπτυξιν τῶν συνδεδεασμένων καλλιεργειῶν καὶ ἀναδιάρθρωσιν τῶν προσιδιαζουσῶν εἰς τὴν χώραν καλλιεργειῶν, ὡς ἰδίᾳ τῶν πολυτελῶν γεωργικῶν προϊόντων, θὰ ἠδύνατο ν' ἀποτελέσει τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν τοῦ νομοθέτου ἐν τῷ παρεμβατισμῷ του εἰς τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν καὶ ἐιδικώτερον τὸν σῖτον. Ἡ πεποίθησις τῶν χωρικῶν ὅτι διὰ τῆς καλλιέργειας φυτῶν εὐκόλου παραγωγῆς καὶ καλλιεργείας, ὡς ὁ σῖτος, θὰ δυνηθῶσι νὰ ἰκανοποιηθῶσι τὰς βιοτικὰς των ἐπιδιώξεις, καλύπτουσα τὴν μὴ προπαρασκευηὴν αὐτῶν καὶ τοῦ Κράτους διὰ τὰς πολυτελεῖς καλλιέργειας, ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχε ἐξηγηθῆ ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς ἐσφαλμένη.

Ἡ ἐφαρμοζομένη παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ σίτου ἐνεργεῖται κατὰ τοὺς ἑξῆς γενικοὺς κανόνας³. Σκοπὸς τῆς ρυθμιστικῆς παρεμβάσεως εἶναι ἡ στήριξις τῆς ἀγοραίας τιμῆς τοῦ σίτου τῆς ἐτησίως ἐσοδείας εἰς ἐπίπεδον ἀσφαλείας, ἡ παροχὴ ἐιδικῆς προστασίας εἰς τοὺς μικροὺς

1. ν.δ. 9/9-5-1933. ν. 5947/1933 α.ν. 2074/1939.

2. ν. 6376/1934. α.ν. 395/1936.

3. Βλ. Πραξ. Ὑπ. Συμβ. ὑπ' ἀριθ. 1222/1957 διὰ τὸ γεωργικὸν ἔτος 1957-1958.

^{*} Ἀνάλογος ρύθμισις ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1956 διὰ τῆς Πραξ. Ὑπ. Συμβ. ὑπ' ἀριθ. 1037/1956.

καὶ μέσους καλλιεργητάς, διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν παρ' αὐτῶν προσφερομένων ποσοτήτων καὶ ἡ παρεμπόδισις σοβαρᾶς ὑψώσεως τῶν ἀγοραίων τιμῶν τοῦ σίτου. Διὰ τοὺς σκοποὺς τούτους τὸ Κράτος ἀφ' ἑνὸς μὲν καθορίζει τὴν ἀγοραίαν τιμὴν τοῦ σίτου, εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις καὶ προνομιακὴν τιμὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποφασίζει νὰ προβαίνει εἰς ἀγορὰς εἰς τιμὰς παρ' αὐτοῦ καθοριζομένας· καὶ εἰς πωλήσεις, παρεμβαίνουν ρυθμιστικῶς ἵνα ἐπιβάλλῃ τὴν ἰσορροπίαν τῆς προσφορᾶς πρὸς τὴν ζήτησιν. Ἡ συγκεντρωσις καὶ ἀγορὰ τοῦ προϊόντος καθῶς καὶ ἡ ἐν γένει διαχείρισις καὶ μεταφορά τούτου εἰς τὰ κέντρα ἀλέσεως ἀνετέθη διὰ λογαριασμόν τοῦ κράτους εἰς τὴν Κοινοπραξίαν Ἐνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν (ἄλλως ΚΥΔΕΠ: Κεντρικὴν Ὑπηρεσίαν Διαχειρίσεως Ἐγχωρίων Προϊόντων) ἐνεργούσης κατὰ τόπους διὰ τῶν Ἐνώσεων Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν. Αἱ ἐντολαὶ πληρωμῆς τῆς ΚΥΔΕΠ ἐξοφλοῦνται ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἐπὶ πιστώσεων τιθεμένων εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Δημοσίων διὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος. Ἡ ΚΥΔΕΠ ὑποχρεοῦται νὰ παραδίδῃ τὸν σίτον εἰς τὸ Κράτος (εἰς τοὺς ἀλευρομύλους ἀλέσεως) μετ' ἐκτίμησιν περὶ τῆς ποιότητος κλπ. ἐνεργουμένην ὑπὸ τῆς περιφερειακῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας¹.

III. Ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν παρέμβασιν εἰς τὸν σίτον καὶ ἡ παραγωγή καὶ ἔμπορία τῶν ἀλεύρων, ὡς εἶδους βιοτικῶς πρωτίστως ἀνάγκης ὑπήχθη ὑπὸ ἐιδικὴν παρεμβατικὴν ρύθμισιν τοῦ Κράτους². Αἱ ρυθμίσεις αὗται εἶναι ἐν συνόψει αἱ ἑξῆς: 1) αἱ τιμαὶ διαθέσεως τοῦ κρατικοῦ σίτου, τόσον τοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένου ὅσον καὶ τοῦ ἐκ τῆς συγκεντρώσεως, ὀρίζονται ἐκάστοτε κατὰ κατηγορίας καὶ προελεύσεις ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου 2) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθορίζεται ἡ διαμόρφωσις τῶν τιμῶν τῶν διαφόρων τύπων ἀλεύρων κατὰ περιφέρειάς ἐπὶ σκοπῷ διαφοροποιήσεως τῶν τιμῶν αὐτῶν, ἀναλόγως τῆς θέσεως τῶν ἀλευρομύλων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀσκουμένην πολιτικὴν ἐπὶ τῶν τιμῶν τοῦ ἄρτου 3) ἐκάστη ὁκτὰ σίτου κρατικοῦ ἢ μὴ παραλαμβανομένη ὑπὸ τῶν ἀλευρομύλων πρὸς ἄλλοις ἐπιβαρύνεται μὲ τὸ 1/1000 τῆς δραχμῆς, δημιουργουμένου οὕτω κεφαλαίου ὅπερ κατατίθεται παρὰ τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ὡς κεφάλαιον ἐξυγιάνσεως τῆς ἀλευροβιομηχανίας 4) ὁμοίως καθορίζεται ἐκάστοτε τὸ ποσοστὸν προσμίξεως τοῦ κρατικοῦ σίτου μετὰ τοῦ ἐλευθέρου τοιοῦτου ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ στήριξις τῶν ἐγχωρίων τιμῶν εἰς ἱκανοποιητικὰ ἐπίπεδα πρὸς προστασίαν τῶν παραγωγῶν 5) τέλος διὰ τοῦ νόμου τούτου παρέχονται ἐξουσιοδοτήσεις εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐμπορίου ὅπως καθορίσῃ τὰς ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀλεύρων ἐπι-

1. Σημειωτέον ὅτι τόσον διὰ τὸν σίτον ὅσον καὶ διὰ τὸ ἐλαιὸν διὰ τοῦ ν.δ. 3548/1956 (199) καθορίσθη ἡ τιμὴ κατωτάτου ὁρίου πωλήσεως τούτου ἐσοδείας 1956. Κατὰ τὸ ἔτος 1955 ἐνηργήθη ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Κράτους συγκεντρωσις τοῦ σίτου ἐπὶ σκοπῷ ἵνα ἀφ' ἑνὸς στηρικθῶσι αἱ τιμαὶ τοῦ προϊόντος εἰς τὸ ἐπίπεδον ἀσφαλείας καὶ ἀφ' ἑτέρου παρασχεθῇ προστασία εἰς τοὺς μικροὺς παραγωγούς, τέλος δὲ καὶ ἵνα τὸ Κράτος δημιουργήσῃ ἀπόθεμα εἰς χεῖρας τοῦ ἐκ τοῦ προϊόντος διὰ νὰ ἀσκήσῃ τὴν ρυθμιστικὴν του παρέμβασιν εἰς τὴν ἀγορὰν (Πραξ. Ὑπ. Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ. 1200/1955). Καὶ τότε ἡ ΚΥΔΕΠ διεχειρίσθη τὴν συγκεντρωσιν. Κατὰ τὸ ἔτος 1953 καθορίσθησαν ὡσαύτως τιμαὶ ἀσφαλείας τοῦ σίτου καὶ συγκεντρώσεως τοῦ προϊόντος ὑπὸ τοῦ Κράτους (Πρ. Ὑπ. Σ. 560/53) Ἐπίσης κατὰ τὰ ἔτη 1947, 1948, 1949, 1950 κλπ. ἐνηργήθη συγκεντρωσις τοῦ σίτου κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τὴν μορφήν συγκεντρώσεως τῶν πλεονασμάτων τῆς συγκομιδῆς μετὰ ὀρισμῶν τιμῆς ἀσφαλείας κατόπιν δὲ ἀπεριορίσθη, πάντως ὁμως ἐντὸς τῶν δυνατοτήτων τοῦ δημοσίου Προϋπολογισμοῦ (βλ. σχετικὰς πράξεις Ὑπ. Συμβ. κυρωθείσας διὰ τοῦ ν.δ. 3363/1955).

2. ν. 3316/1955.

βαρύνσεις, τὴν ἐπιδότησιν τῶν πιτυρούχων ἀλεύρων, τὴν ἐπιδότησιν τῶν ὑποπροϊόντων τοῦ σίτου, τὴν ἀναλόγως τῆς ἀντοχῆς τῆς ἀλευροβιομηχανίας ἐπιβάρυνσιν ἢ ἀπαλλαγὴν διὰ τῶν προσθέτων ἐπιβαρύνσεων, ὡς μεταφορικών, εἰσφορῶν ἐν γένει κλπ., τὴν ἐξεύρεσιν πόρων διὰ τὴν ἐξυγιάνσιν τῆς ἀλευροβιομηχανίας κλπ.

Ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας τῶν ἀλεύρων ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν παραγομένων ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἀγορᾷ τοιούτων¹. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου καθορίζει ἐκάστοτε τοὺς τύπους τῶν παραγομένων ἀλεύρων, ἄρτου κλπ. ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἀγορᾷ. Ὡσαύτως ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου καθορίζει τοὺς ἀλευρομύλους εἰς οὓς ἐπιτρέπεται ἡ ἐπι ἐμπορία ἄλλοις δημητριακῶν κρατικῶν ἢ μὴ. Σκοπὸς τοῦ περιορισμοῦ τούτου εἶναι ἡ δυνατότης ἐλέγχου τῶν ὑπὸ τῶν ἀλευρομύλων παραγομένων προϊόντων καὶ ὑποπροϊόντων καὶ τῶν τιμῶν τούτων. Διὰ τῶν αὐτῶν ἀποφάσεων δύναται νὰ κανονίζωνται οἱ ὅροι τῆς τοιαύτης παραγωγῆς καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἀλευρομύλων διὰ τὰς δαπάνας ἐλέγχου. Ὁ ἔλεγχος οὗτος δύναται διὰ συμβάσεως μετὰ τοῦ Κράτους ν' ἀνατίθεται εἰς τὴν Π.Α.Ε. Γενικῶν Ἀποθηκῶν.

ε) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ βάμβακος.—Ι. Ἡ παραγωγή βάμβακος ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἀπὸ τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἰδίᾳ ὑπὸ τὴν προώθησιν τῶν ἀποκατασταθέντων προσφύγων καὶ λόγῳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς κλωστοῦφαντουργίας. Ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους ἤρχισεν ἐκδηλουμένη διὰ τῆς προστασίας τῆς βαμβακοπαραγωγῆς, ἰδίᾳ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιότητα τοῦ εἰσαγομένου βαμβακοσπόρου, τὴν ἀπολύμανσιν τούτου, τὸν ἐλεγχον τῶν ἐκκοκκιστηρίων κλπ.². Περαιτέρω ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὁργανισμοῦ Βάμβακος³ συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν θεμάτων τοῦ βάμβακος, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καταλλήλων καλλιεργητικῶν μεθόδων, τὴν βελτίωσιν τῶν σπόρων καὶ τῆς ἐκκοκκίσεως κλπ. Ὁ Ὁργανισμὸς Βάμβακος συνέβαλε καὶ συμβάλλει πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς τοῦ προϊόντος τούτου, ὅπερ μεταπολεμικῶς καλύπτει τὰς ἀνάγκας τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς καὶ παρουσιάζει πλεόνασμα ἐξαγωγῆς ἐνίοτε⁴.

II. Ὁ Ὁργανισμὸς ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, ἀσκοῦν τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τῆς προστασίας τοῦ βάμβακος καθ' ἃ εἰδικώτερον ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου. Ὁ Ὁργανισμὸς διοικεῖται ὑπὸ Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, τελούσης ὑπὸ τὴν προεδρίαν ἀνωτάτου λειτουργοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καὶ συντεθειμένης ἐξ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῶν Ὑπουργείων Γεωργίας, Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας, ἐνὸς Καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτ. Γεωπονικῆς Σχολῆς καὶ ἐκπροσώπων τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης, τῶν βαμβακοπαραγωγῶν καὶ τῶν βαμβακοβιομηχανῶν. Ὁ Ὁργανισμὸς λειτουργεῖ δι' ἐνὸς Κεντρικοῦ Σταθμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ὑποσταθμῶν εἰς βαμβακοπαραγωγικὰ κέντρα, οἵτινες ὁμως κατέστησαν

1. ν. 2637/1954. Εἰδικῶς ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ Κράτους ἡ ἀμειβὴ τῶν ἀρτοποιῶν διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἄρτου (Πραξ. Ὑπ. Συμβ. 1419/1955 ἐκδοθεῖσα δυνάμει τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος). Αὕτη ὀρίζεται εἰς ποσοστὸν ἐπὶ τοῖς ἐκατὸν ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ κόστους τοῦ ἄρτου, ὡς τοῦτο ὑπολογίζεται ὑπὸ τῶν κατὰ τύπους ἀγορανομικῶν Ἐπιτροπῶν.

2. Π.Δ. 20-2-1931. Π.Δ. 1-2-1932.

3. ἀ.ν. 19-11-1935 ἀ.ν. 28-12-1935, ἀ.ν. 254/1936.

4. ἀ.ν. 433/1937, ἀ.ν. 482/1937, ἀ.ν. 574/1937.

αυτότελη ιδρύματα ύπαχθέντα εις τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας¹. Πόροι τοῦ Ὁργανισμοῦ εἶναι εἰδικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ ἐκκοκκιζομένου ἐγχωρίου βάμβακος (5%) ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τῆς τιμῆς διαθήσεως τούτου, πρόσθετον τέλος ἐπὶ τοῦ εἰσαγομένου βάμβακος, ἐπιχορήγησις τοῦ κράτους καὶ ἔσοδα τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκ προϊόντων.

III. Εἰδικοί περιορισμοὶ ἐπεβλήθησαν εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ βάμβακος ἐν σχέσει 1) πρὸς τὸν τρόπον συσκευασίας τοῦ βάμβακος, τὸ ὄριον ἀνοχῆς ὑγρασίας, καὶ τὴν ποιότητα τούτου, τῶν ἐλέγχων τούτων ἀσκουμένων ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Γεωργίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ² 2) πρὸς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐξαγωγῆς βάμβακος ἥτις ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀδείας τῶν Ὑπ. Βιομηχανίας—Οἰκονομικῶν καὶ Γεωργίας καὶ βάσει πιστοποιητικῶν τοῦ Ὁργανισμοῦ περὶ τῆς καλῆς συσκευασίας αὐτοῦ³. 3) πρὸς τὸν περιορισμὸν τῆς εἰσαγωγῆς βάμβακος ἥτις δύναται κατ' ἐξαιρέσειν νὰ ἐπιτραπῆ. Ἡ ποιότης τοῦ εἰσαγομένου βάμβακος ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ. 4) πρὸς εἰδικούς ἐλέγχους ἐπιβαλομένους εἰς τὰ ἐκκοκκιστήρια καὶ τὰς παραγομένας παρ' αὐτῶν ποιότητας βάμβακος⁴. 5) τέλος ἐν σχέσει πρὸς ὑποχρεωτικὴν ταξινόμησιν ἐν τοῖς ἐκκοκκιστήριοις τοῦ παραγωγίου βάμβακος, ἐνεργουμένην διὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ, πρὸ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὁποίας ἀπαγορεύεται πᾶσα διάθεσις τούτου⁵.

Κατὰ τὸν ἰδρυτικὸν τοῦ Ὁργανισμοῦ νόμον δύναται ἡ δρᾶσις τούτου νὰ ἐπεκταθῆ διὰ Β. Διατάγματος καὶ ἐπὶ ἄλλων κλωστικῶν φυτῶν. Πράγματι δὲ τοιαύτη ἐπέκτασις ἐθεσπίσθη ἐπὶ ὄλων ἐν γένει τῶν κλωστικῶν φυτῶν⁶.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰδικωτέρας προστασίας ἔτυχεν ὁ βάμβαξ ἐκ μέρους τοῦ κράτους διὰ θεσπίσεως ὑποχρεώσεως ὅπως ἡ ἐγχώριος νηματοουργία ἀγοράζη τὸν ἐγχώριον βάμβακα, κατόπιν ἐξαγορᾶς ὑπὸ τοῦ Κράτους, διὰ τῆς Κ.Υ.Δ.Ε.Π., χρηματοδοτουμένης ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζίης, τῆς προσφερομένης ποσότητος βάμβακος⁷.

στ) Καὶ ἡ ἐμπορία τῆς καννάβεως ὑπήχθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους, ἀσκουμένην διὰ παρεμβατικῆς ρυθμίσεως εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ προϊόντος τούτου. Οὕτω κατ' ἔτος, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1947 καὶ ἐντεύθεν, διὰ πράξεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καθορίζονται⁸ 1) ἡ τιμὴ ἀσφαλείας τοῦ προϊόντος τούτου βάσει τοῦ κόστους παραγωγῆς καὶ λοιπῶν παραγόντων. 2) ὑποχρεώσεις τῶν βιομηχάνων καννάβεως ὅπως δηλώσωσι τὴν μηνιαίαν δυναμικότητα τῶν ἐργοστασίων αὐτῶν ἥτις θ' ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν διὰ τὴν κατανομήν τῆς ἐγχωρίου καννάβεως καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένης. 3) ἡ ὑποχρέωσις τῆς βιομηχανίας κατεργασίας καννάβεως ὅπως ἀγοράζη τὴν παραγωγὴν ἐγχωρίου καννάβεως παρελθόντος ἔτους. 4) ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγή οἰασθῆποτε πρώτης ὕλης διὰ βιομηχανίας κατεργασίας καννάβεως ἐπιτρέπεται μόνον εἰς τοὺς βιομηχάνους ταύτης καὶ κατόπιν ἀδείας τῆς Διοικήσεως. 5) ἡ ἐνέργεια ὑπὸ τοῦ κράτους συγκεντρώσεως καννάβεως παραγωγῆς ἀδιαθέτου προηγουμέ-

1. ἀ.ν. 574/1937.

2—3. ἀ.ν. 254/1936 καὶ ἀ.ν. 1757/1939. Β.Δ. 18/10—9/11—1956 περὶ ἐπιβολῆς ποιοτικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου βάμβακος.

4. Β.Δ. 4—12—1936, Β.Δ. 24—12—1939, Β.Δ. 5—2—1946.

5. ν. δ. 3611/1956.

6. β.δ. 27/2—24/3—1954.

7. ν.δ. 3349/1955.

8. ν.δ. 3349/1955.

νων ἐτών. Αἱ συγκεντρούμεναι ποσότητες ἀγοράζονται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τῶν βιομηχανιῶν ἐπεξεργασίας καννάβεως.

Ἡ ρύθμισις τῆς καλλιέργειας καννάβεως διέπεται ὑπὸ ἐδικῶν διατάξεων¹.

ζ) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν σύκων. Ἡ προστασία τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας τῶν σύκων ἀνετέθη προπολεμικῶς εἰς τὸ Γραφεῖον Προστασίας Ἑλληνικῶν Σύκων, ἀποτελοῦν ἀποκεντρωμένην δημοσίαν ὑπηρεσίαν (ν.π.δ.δ.) διοικουμένην ὑπὸ Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἐκπροσώπων τῶν συκοπαραγωγῶν². Σκοποὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου ἦσαν πλὴν τῶν ἀναφερομένων ἐιδικώτερον εἰς τὴν παραγωγὴν, τὴν βελτίωσιν καὶ προστασίαν τῆς ποιότητος καὶ ἡ ἀγορὰ ἐκ τῶν παραγωγῶν τοῦ προϊόντος ἐπὶ σκοπῶν συγκρατήσεως τῶν τιμῶν, καὶ βελτιώσεως τῆς ποιότητος. Ἡ τιμὴ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξαγορᾶς καθορίζονται ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεως τῆς Διοικήσεως. Ὁμοίως καὶ ἡ ἐξαγωγή σύκων κλπ. ὡς καὶ τὰ τῆς συλλογῆς, ἀποξηράνσεως, τῆς διαλογῆς, ἀποστειρώσεως, ἐπεξεργασίας, συσκευῆς φορτώσεως κλπ. τοῦ προϊόντος τούτου ὑπήχθησαν ὑπὸ ἐδικῶν διοικητικῶν ἐλέγχων³.

Ἐπ' ἐσχάτων ἐν τούτοις κατηργήθη τὸ Γ. Πρ. Ἑλλ. Σύκων καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἰδρύθη ἡ Συκικὴ⁴, ἀποτελοῦσα συνεταιριστικὴν ὀργάνωσιν ἣτις ἀσκεῖ τὰς παρεμβάσεις εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ προϊόντος.

η) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν βομβυκοσπόρου (κουκούλιου). Ἡ σηροτροφία ὑπήχθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ ἐδικῆν προστασίαν. Ἐπὶ τῶν σκοπῶν τούτῳ ἡ παραγωγή καὶ ἐμπορία τοῦ βομβυκοσπόρου ἐρρυθμίσθη διὰ τῶν ἐξῆς βασικῶν μέτρων⁵. 1) ἡ παραγωγή βομβυκοσπόρου ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν προηγουμένης ἐιδικῆς ἀδείας τοῦ Ὑπ. Γεωργίας. 2) ἀπαγορεύεται ἡ παρασκευὴ βομβυκοσπόρου κατ' ἄλλην μέθοδον πλὴν τῆς μεθόδου Pasteur 3) ἡ πώλησις καὶ διάθεσις βομβυκοσπόρου ἐπιτρέπεται μόνον κατὰ τοὺς κανονιστικῶς καθοριζομένους ὅρους. 4) ἡ πώλησις κατ' ὄλην τὴν χώραν, ἡ κυκλοφορία καὶ ἡ εἰσαγωγή βομβυκοσπόρου ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἐιδικῆς ἀδείας τῶν Ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου. 5) ὁ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενος βομβυκοσπόρος δέον νὰ πληροῖ τοὺς ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένους ὅρους, ἀπαγορεύεται δὲ ἡ ἐν τῇ χώρᾳ κυκλοφορία πρὶν ἢ ὑποβληθῆ εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. 6) κατ' ἔτος ὀρίζεται ἡ κατωτάτη τιμὴ πωλήσεως τοῦ μεταξοσπόρου.

Ἡ σηροτροφικὴ παραγωγή ἐκλείψασα σχεδὸν κατόπιν τοῦ πολέμου ἤρχισε καὶ πάλιν ἐπ' ἐσχάτων ν' ἀναπτύσσεται παρ' ἡμῖν, πρὸς ὄφελος τῆς οἰκοτεχνίας, χειροτεχνίας καὶ μικρᾶς βιομηχανίας, ὧν ἡ παραγωγή προπολεμικῶς εἰδῶν ἐκ φυσικῆς μετᾶξῃς ἦτο λίαν ἀνοήθη.

θ) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν σπόρων τῶν γεωργικῶν φυτῶν. Ἡ σποροπαραγωγή ἐτέθη ὑπὸ ἐδικῶν ἐλεγχῶν ἐπὶ σκοπῶν ἀμιγῶς πολλαπλασιασμοῦ τῶν σπόρων καὶ διαδόσεως τῶν ποικιλιῶν τούτων⁶. Παραλλήλως ἡ Διοίκησις καθορίζει τὰς τιμὰς διαθέσεως τοῦ πρὸς πολλαπλασια-

1. α.ν. 1970/1939.

2. ν.δ. 10-9-1929, ν. 5926/1933. α.ν. 1978/1939, Β.Δ. 6-9-1950.

3. Β.Δ. 17-8-1937.

4. ν.δ. 2167/1952. ν.δ. 2584/1953.

5. ν. 513/1914, ν. 4856/1930, ν. 6279/1934, ν.δ. 4-10-1935, α.ν. 615/1937, α.ν. 721/1937, Β.Δ. 7-6-1917 Β.Δ. 14-12-1917. Δ. 15-12-1933, α.ν. 1552/1939 α.ν. 2152/1952.

6. α.ν. 825/1937, ν.δ. 1348/1942, ν.δ. 255/1947, Ὑπ. ἀρθ. 167488/1951 ἀπόφασις Ὑπ. Γεωργ. περὶ Κανονισμοῦ ἐλέγχου σποροπαραγωγῆς.

σμών σπόρου, τὰς τιμὰς ἐξαγορᾶς τῆς συγκομιδῆς τῆς σποροπαραγωγῆς, τὰς τιμὰς διαθέσεως εἰς τοὺς γεωργοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ σπόρου, καὶ τὰς τιμὰς διαθέσεως τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων ὑπὸ τῆς Α.Τ.Ε. σπόρων. Ἀπαγορεύεται ἄνευ προηγουμένης εἰδικῆς ἀδείας τῆς Διοικήσεως ἡ εἰσαγωγή, μεταφορὰ καὶ πώλησις σπόρων. Παράβασις τῶν διατάξεων τούτων, νόθευσις τῶν σπόρων, λαθραία ἐμπορία σπόρων τιμωροῦνται ποινικῶς. Εἰδικὸν κανόνες ὀρίζουσι περὶ τῶν ὄρων οὓς δέον νὰ πληρῶσιν οἱ συγκεντρούμενοι σπόροι σιτηρῶν, ψυχανθῶν, σόγιας κλπ. Τέλος εἰδικοὶ ὅροι καθορίζονται περὶ τῶν σπόρων τῶν τιθεμένων εἰς ἐμπορίαν¹.

1) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν χημικῶν λιπασμάτων. Ἡ παρέμβασις αὕτη εἶναι ἐκ τῶν παλαιότερων, ἀποσκοποῦσα κυρίως τὴν διασφάλισιν τῶν καταλλήλων διὰ τὴν λίπανσιν τοῦ ἐδάφους ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου καὶ συνθέσεως λιπασμάτων καὶ τὴν προφύλαξιν τῶν γεωργῶν ἀπὸ ἐξαπατήσεως. Ὁ νόμος ὀρίζει τι εἶναι λίπασμα, ὑπάγων τὴν ἐμπορίαν τούτου εἰς τὸ καθεστῶς τῆς προηγουμένης διοικητικῆς ἀδείας. Ἡ ἀδεία ἐμπορίας λιπασμάτων, χονδρικῶς, λιανικῶς ἢ μεσολαβητικῶς παρέχεται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ ὑπὲρ οὗ αὕτη πρόκειται νὰ ἐμπορευθῆ λιπάσματα προερχόμενα εἴτε ἐκ βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, εἰς ἃς ἔχει χορηγηθῆ ἀδεία παραγωγῆς εἴτε ἐξ ἀνεγνωρισμένων οἰκῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ ἀδεία δύναιται ν' ἀνακληθῆ καὶ τὰ λιπάσματα νὰ καταστραφῶν ἕνεκα σοβαρῶν παραβάσεων τῶν σχετικῶν διατάξεων. Ὁ νόμος πρὸς τούτοις καθορίζει τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῶν ὠφελίμων στοιχείων ἅτινα δέον νὰ περιέχη τὸ λίπασμα, τὸν τρόπον πωλήσεως τούτων, τὰ τῆς δειγματοληψίας τούτων, τὰ τοῦ ἐλέγχου συνθέσεως. Ὡσαύτως ὀρίζει τὴν διαδικασίαν ὀρισμοῦ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τῶν τιμῶν πωλήσεως τῶν λιπασμάτων, τὰ τῶν πρώτων ὑλῶν παρασκευῆς λιπασμάτων, τὰ τῶν στοιχείων τῶν λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν τιμῶν τῶν λιπασμάτων κλπ.

1α) Ἡ παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ οἴνου².

1. Ὁ νομοθέτης ἀπέβλεπε νὰ ρυθμίσῃ τὴν ἐμπορίαν τοῦ οἴνου ἐπὶ σκοπῶν προστασίας τῆς ποιότητος τοῦ προϊόντος καὶ διασφάλισης τοῦ καταναλωτικοῦ κοινοῦ. Οὕτω ὁ νόμος 1) δίδει τὴν ἔννοιαν τοῦ οἴνου ὀρίζων τοῦτον ὡς προϊόν τῆς τελείας ἢ ἀτελοῦς οἰνοπνευματικῆς ζυμώσεως τῶν χλωρῶν σταφυλῶν ἢ τοῦ χυμοῦ τῶν χλωρῶν σταφυλῶν (γλεύκος) ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης προσθήκης ἐκτὸς τῶν οὐσιῶν τῶν ἐπιτρεπομένων ὑπὸ τοῦ νόμου. 2) διακρίνει τοὺς οἴνους κατὰ κατηγορίας (ἀφρώδεις, ἐπιδορπίους, ξηροὺς γλυκεῖς κ.λ.π.) ἀναλόγως τῆς ποιότητος αὐτῶν. 3) καθορίζει τὰς οὐσίας ὧν ἐπιτρέπεται ἡ προσθήκη εἰς τὰ γλεύκη καὶ τοὺς οἴνους, τ' ἀνώτατα ὅρια τούτων ὡς καὶ τὰς οὐσίας ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ἐμφάνισις ἢ προσθήκη εἰς τοὺς οἴνους. 4) ἀπαγορεύει τὴν πώλησιν οἴνων ἠλλοιωμένων ἢ περιεχόντων συστατικὰ διάφορα ἢ μίξζονα τῶν ἐπιτρεπομένων. 5) καθορίζει τὰ τῶν ὄρων παρασκευῆς συμπετυκνωμένου γλεύκους καὶ τῶν ἐπιτρεπομένων ἐν αὐτῷ ὑλῶν. 6) ὑπάγει τόσον τὰ ἐργαστᾶσια ξηρᾶς σταφίδος, ὅσον καὶ τὰ παντὸς εἶδους οἰνοποιεῖα καὶ τὰ οἰνοπωλεῖα ὑπὸ τὸν χημικὸν ἔλεγχον τοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. 7) καθορίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ τυπικοῦ οἴνου ἀναλόγως τοῦ

1. Β.Δ. 19-2-1938, Ἄπ. Ὑπ. Γεωργ. 168697/1951 περὶ ἐμπορίας σπόρων κηδισ-
 κῆς.
 2. ν. 527/1914 ν. 1274/1919 ν. 760/1948, Π.Δ. 27-11-1926.
 3. ν. 3501/1928, ν. 734/1937, 1840/1942, 205/1945, 787/1948 ν.δ. 3419/1955.

τόπου παραγωγής, καθώς και τὰ ειδικὰ χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα τυπικῶν οἴνων. 8) ὀρίζει τὰς ποινικὰς καὶ διοικητικὰς κυρώσεις διὰ τὰς παραβάσεις τῶν διατάξεων τούτων.

II. Παραλλήλως πρὸς τὰς ρυθμίσεις ταύτας ἰσχύουσι καὶ οἱ περιορισμοὶ καὶ ἔλεγχοι οἵτινες ἐπεβλήθησαν ἐπὶ τῆς οἰνοπνευματοποιίας καὶ ποτοποιίας καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας τῶν προϊόντων τούτων ἐπὶ σκοπῶ διασφαλίσεως τοῦ δημοσίου ἐσόδου τῆς φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος. Οὕτω ὁ νόμος ρυθμίζει: 1) τὰ τῆς ἰδρύσεως, ἐπεκτάσεως, μεταφορᾶς βιομηχανιῶν οἰνοπνευματοποιίας καὶ ποτοποιίας. 2) τὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν οἰνοπνευματοποιῶν καὶ ποτοποιῶν κατὰ κατηγορίας. 3) τὰ τῆς προτεραιότητος κατεργασίας τῶν πρώτων ὑλῶν. 4) τὰ τῆς κατασκευῆς μεταφορᾶς καὶ εἰσαγωγῆς μηχανημάτων τῶν ἐργοστασίων τούτων. 5) τὰ τῆς διατιμῆσεως τοῦ οἰνοπνεύματος. 6) τὰ τῆς διαθέσεως, ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς οἰνοπνεύματος καὶ ἀποστάγματος οἴνου. 7) τὰ τῶν κυρώσεων, ποινικῶν καὶ διοικητικῶν διὰ τὰς παραβάσεις τῶν διατάξεων τούτων¹.

III. Ἰδιαίτερον ἐπίσης ἐνδιαφέρον παρουσιάζει, ὡς παρέμβασις εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ ἐμπορίαν τῶν γεωργικῶν προϊόντων, ἡ ρύθμισις τῶν σταφυλῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν προϊόντων. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ παραγωγή τοῦ οἴνου ἔτυχε ἀπὸ τῆς προπολεμικῆς ἤδη ἐποχῆς τῆς φροντίδος τοῦ Κράτους, ἰδίᾳ εἰς τὴν περιοχὴν Ἀττικῆς. Διότι προκειμένου περὶ τῶν σταφυλῶν, ὅπως καὶ διὰ τὰ ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα εἶχε δημιουργηθῆ τὸ ζήτημα εἰς τὴν περιοχὴν Ἀττικοβοιωτίας τῆς ἀδυναμίας πολλακίς ἀπορροφήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπῆρχε παρεσκευασμένος ὀργανισμὸς διὰ τὴν οἰνοποίησιν τούτων. Διὰ τοῦ νόμου² εἶχεν προβλεφθῆ ἡ ἱδρυσις τῶν ἀναγκαστικῶν συνεταιρισμῶν Ἀττικοβοιωτίας ὡς καὶ ἐνὸς γενικωτέρου Ὄργανισμοῦ προστασίας Ἀμπελουργῶν Ἀττικοβοιωτίας, σκοποῦντος νὰ συγκεντρώσῃ τὸ προϊόν ἐκ τῶν συνεταιρισμένων παραγωγῶν καὶ νὰ βιομηχανοποιῇ τοῦτο. Ὁ ὀργανισμὸς δὲν ἀπέδωκεν, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τ' ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, λόγῳ κυρίως ἐλλείψεως συνεργασίας μεταξύ τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ τῶν Συνεταιρισμῶν.

Οὕτω ἐπεβλήθη διὰ νεωτέρου νόμου³ ἡ ἐξ ὀλοκλήρου ἀναγκαστικῆς συνεταιριστικῆς ὀργάνωσις τῶν ἀμπελουργῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς. Συμφώνως πρὸς τὴν νέαν ὀργάνωσιν οἱ μὲν δυνάμει τοῦ ν. 5845/1933 ἰδρυθέντες ἀναγκαστικοὶ ἀμπελουργικοὶ Συνεταιρισμοὶ διατηροῦνται, πάντες δὲ οὔτοι καθὼς καὶ οἱ τυχόν μελλοντικῶς ἱδρυθησόμενοι συνεταιρισμοὶ συνενοῦνται ἀναγκαστικῶς εἰς Ἐνωσιν οἰνοποιητικῶν συνεταιρισμῶν Ἀττικῆς. Αἱ οἰνοποιητικαὶ ἐγκαταστάσεις τοῦ καταργουμένου Ὄργανισμοῦ μεταβιβάζονται ἀναλόγως τῆς περιοχῆς ὅπου αὐταὶ κείνται εἰς τὸν ἀναγκαστικὸν συνεταιρισμὸν τῆς περιοχῆς, αἱ δὲ ἐγκαταστάσεις κοινῆς χρῆσεως εἰς τὴν Ἐνωσιν.

Εἰς τὴν Ἐνωσιν, ἐδρεύουσιν ἐν Κορωπῇ Ἀττικῆς ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ἐξῆς ἀποστολή: συγκέντρωσις, κατεργασία, ἐπεξεργασία καὶ γενικῶς διαχειρίσις καὶ διάθεσις τοῦ καθ' ἕκαστον Αὐγούστου δι' ἀποφά-

1. ν. 3501/1928, ν. 5/1936, ἀ.ν. 1311/1938, ἀ.ν. 787/1948, ν. 1476/1950, ν. 5506/1932, ἀ.ν. 859/1937, Β.δ. 17-2-1926, Β.δ. 5-5-1928, δ. 13-3-1930, δ. 23-3-1932, δ. 11-9-1932, δ. 26-8-1936, Β.δ. 26-8-1938, Β.δ. 18-3-1953, Β.δ. 14-2-1939 «περὶ κώδικος φορολογίας οἰνοπνεύματος», Β.δ. 25-12-1917.

2. ν. 5845/1933.

3. ν. δ. 3361/1955.

σεως τῆς Γενικῆς αὐτῆς Συνελεύσεως καθοριζομένου ὡς ὑποχρεωτικῶς εἰσκομιστέου, ὑπὸ τῶν συνεταίρων τῶν Ἀναγκαστικῶν Ἀμπελουργικῶν Συνεταιρισμῶν εἰς τὰς κατὰ τόπους οἰνικὰς αὐτῶν ἐγκαταστάσεις, ποσοστοῦ ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν μελῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ (παρακρατήματος). Τὸ παρακράτημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τοῦ 40% τῆς παραγωγῆς ἐκάστου μέλους. Ἡ Ἔνωσις ὑποχρεοῦται ἐπίσης νὰ παραλαμβάνη καὶ πέραν τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσκομίσεως τὸν εἰσκομιζόμενον καρπὸν ὑπὸ μικρῶν παραγωγῶν καὶ μέχρι ποσότητος δύο χιλιάδων ὀκάδων σταφυλῶν. Ἡ Ἔνωσις δύναται εἴτε νὰ διαθέσῃ εἰς τὴν ἐμπορίαν τὸν συγκεντρούμενον καρπὸν εἴτε νὰ γλευκοποιῇ ἢ οἰνοποιῇ αὐτόν, ἐπὶ καταβολῇ δικαιώματος ὀριζομένου ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Ἡ Ἔνωσις δύναται νὰ συνάπτῃ δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω τοῦ καρποῦ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξόδων οἰνοποιήσεως. Οἱ παραβαίνοντες τὰς διατάξεις περὶ ὑποχρεωτικῆς προσκομίσεως τοῦ ὀριζομένου ὡς εἰσκομιστέου ποσοῦ τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως, ὑποχρεούμενοι πάντως νὰ καταβάλωσι εἰς τὴν Ἔνωσιν τὴν ἀξίαν τοῦ μὴ εἰσκομισθέντος παρακρατήματος. Τὰ ἐκ τοῦ παρακρατήματος ἔσοδα διατίθενται ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ ἐπέκτασιν ἐγκαταστάσεων χρησίμων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐνώσεως, ἔξοδα διοικήσεως, δανείων αὐτῆς κλπ. Ἡ Ἔνωσις διοικεῖται ὑπὸ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐξ ἑπτὰ παραγωγῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῆς Ἐνώσεως, ἐνὸς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργ. Γεωργίας καὶ ἐνὸς τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Ἐνώσεως ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀντιπροσώπων τῶν μετεχόντων εἰς αὐτὴν Συνεταιρισμῶν ἑκάστου τῶν ὁποίων στέλλει 1—5 ἀντιπροσώπους.

Ἡ παρέμβασις οὕτω διαφέρει τῶν προηγουμένων διότι ἐπιβάλλεται μὲν καὶ ἐδῶ ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀλλ' ἀσκεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἀναγκαστικῶς συνεταρισμένων παραγωγῶν διὰ τῶν πρὸς τοῦτο ὀργάνωσεων αὐτῶν.

β) Ρύθμισις τῆς ἐμπορίας γλυκόζης καὶ ἐτέρων ἐκ τῆς σταφίδος προϊόντων, σταφιδίνης, χαρουπσουροπίου καὶ φυσικοῦ ὄξους. Πάντων τῶν ἀγαθῶν τούτων ἡ παραγωγή καὶ ἡ ἐμπορία ὑπήχθη ὑπὸ αὐστηροῦς περιορισμοὺς καὶ ἐλέγχους. Τῆς γλυκόζης καὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων ἐκ τῆς σταφίδος κυρίως ὡς ἐκ τοῦ λόγου ὅτι εἶναι προϊόντα τῆς σταφίδος ἣτις ὑπάγεται κατὰ τὰ προλεχθέντα ὑπὸ εἰδικὴν ρύθμισιν. ¹ Ἐπίσης ἡ ρύθμισις τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας τοῦ ὄξους εἶναι συνηρημένη πρὸς τὴν προστασίαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν σταφυλῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς προϊόντων ².

γ) Παρέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τῆς ὀρύζης. Λόγω τῆς αὐξούσης παραγωγῆς τῆς ὀρύζης, ἣτις ἐκάλυψε τὰς ἀνάγκας τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς, ἐξεδηλώθη κατὰ τὸ ἔτος 1959 παρέμβασις κρατικὴ διὰ καθορισμοῦ τιμῆς ἀσφαλείας καὶ συγκεντρώσεως ὑπὸ τοῦ κράτους ποσοτήτων ὀρύζης.

δ) Τοπικαὶ Ἀγοραὶ νωπῶν προϊόντων ³. Διὰ Β. Διαταγμάτων δύναται νὰ ἰδρυθῶσι τοπικαὶ ἀγοραὶ νωπῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, καθοριζομένων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ἔδρας καὶ τῆς περιφέρειας αὐτῶν. Τοιαῦτα ἀγοραὶ δύναται νὰ ἰδρυθῶσιν εἴτε κατὰ Κέντρα τυποποιήσεως εἴτε

1. ἀ.ν. 802]1937 ν. 5584]1932 ν.δ. 274]1941 ἀ.ν. 787]1638 (περὶ σταφιδίνης, γλυκόζης, ὀπωροσακχάρου, ἀμυλοσυροπίου, χαρουπσουροπίου). Β.Δ. 25-8-1938 Β.Δ. 8-1-1951.

2. ν. 4586]1930

3. ν. 3475/1955.

εις κόμβους συγκοινωνιῶν. Ἐν ταῖς τοπικαῖς ἀγοραῖς θὰ γίνεταί διαπραγματεύσεις καὶ διάθεσις τῶν εἰσκομιζομένων τυποποιημένων ἀγροτικῶν νωπῶν προϊόντων. Δύναται ὁμως κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Διοικήσεως νὰ εἰσάγονται καὶ μὴ τυποποιημένα προϊόντα. Αἱ ἐν ταῖς τοπικαῖς ἀγοραῖς διαμορφούμεναι τιμαὶ ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν πρὸς καθορισμὸν τῶν τιμῶν χονδρικῆς πωλήσεως τῶν ὁμοειδῶν προϊόντων τῆς περιφέρειας. Αἱ ἀγοραὶ αὗται δύνανται νὰ παραχωρῶνται εἰς συνεταιρισμούς β' βαθμοῦ. Εἰς τὰς περιφέρειας τέως Δ/σεως Πρωτεύουσας καὶ Θεσσαλονίκης ἰδρύνονται ἀνὰ μία Κεντρικὴ Ἀγορὰ χονδρικῆς πωλήσεως νωπῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ἡ δὲ ἀπ' εὐθείας πώλησις εἰς τὸ λιανικὸν ἐμπόριον θὰ ἐνεργῆται μόνον διὰ τῶν ἀγορῶν τούτων. Τοιαῦται Κεντρικαὶ Ἀγοραὶ δύναται νὰ ἰδρυθῶσι διὰ Β. Διαταγμάτων καὶ εἰς ἄλλα καταναλωτικὰ κέντρα.

Διὰ τὴν κάλυψιν τῶν δαπανῶν ἰδρύσεως, λειτουργίας, ἐξοπλισμοῦ κλπ. τῶν Ἀγορῶν τούτων ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ ἐπὶ πάντων τῶν εἰς τυποποίησιν ὑποκειμένων ἀγροτικῶν νωπῶν προϊόντων, οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν 0,20 λεπτ. κατ' ὄκῳ¹.

ιε) Ἐν ἐκ τῶν εἰδικῶν ὑπὲρ τῶν γεωργικῶν προϊόντων μέτρων τοῦ κράτους ὑπῆρξε καὶ ἡ διάθεσις εἰς τοὺς καλλιεργητὰς λιπασμάτων εἰς τιμὰς ἕλαττον τοῦ κόστους τούτων. Ἡ διάθεσις αὕτη ἀνετέθη εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν τοῦ σχετικοῦ ἀνοιγματος τῆς Τραπεζῆς καλυπτομένου ὑπὸ τοῦ κράτους δι' ἀναγραφῆς σχετικῆς πιστώσεως εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν ἐξόδων τοῦ Ὑπ. Γεωργίας. Ἡ διάθεσις αὕτη ἀποφασίζεται ἐκάστοτε διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ Οἰκονομικῶν δι' ἧς καθορίζεται καὶ ἡ τιμὴ διαθέσεως τῶν χημικῶν λιπασμάτων. Ἡ διάθεσις αὕτη ἀποτελεῖ μορφήν ἐπιχορηγήσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἐπὶ σκοπῷ αὐξήσεως αὐτῆς καὶ μειώσεως τοῦ κόστους τῶν γεωργικῶν προϊόντων².

14. Ἡ παρεμβασίς εἰς τὸ ἐμπόριον διὰ τῶν κρατικῶν διανομῶν καὶ πωλήσεων: α) Παρεμβατικὴ ρύθμισις, τοῦ κράτους σοβαρῶς ἐπηρεάζουσα τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι ἡ πολιτικὴ τῶν κρατικῶν διανομῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ρυθμιζομένων οὕτω ἀμέσως καὶ ἡμιέσως τῶν τιμῶν ὅλων τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης. Τὸ κράτος παρ' ἡμῖν, διὰ τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν χώραν μέσω τῆς ξένης βοήθειας ἐφοδίων, ἠσχίσε εὐρείαν πολιτικὴν διανομῶν, ἰδίᾳ κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἔτη. Ἐφ' ὅσον ὁμως ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς οἰκονομίας ἐπροχώρει αἱ διανομαὶ ἔβαινον μειούμεναι μέχρις οὕτω καταρρηγῆθαι ὀλοσχερῶς τὸ σύστημα τῶν διὰ δελτίου διανομῶν. Ἐν τούτοις διὰ νόμου³ τὸ κράτος ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ μίαν νέαν εὐρείαν πολιτικὴν διανομῶν, κατόπιν εἰδικῆς συμβάσεως κατὰ τὸ ἔτος 1951 μετὰ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, δι' ἧς ἐχορηγήθη ποσὸν προσθέτου οἰκονομικῆς βοήθειας 25 ἑκατομμυρίων δολλαρίων ἐπὶ τῷ σκοπῷ εἰσαγωγῆς ἐφοδίων διανεμηθησομένων εἰς τὸν πληθυσμὸν διὰ Δελτίων. Ὁ σχετικὸς προγραμματισμὸς ἀνετέθη εἰς τὸ Κ.Σ.Ε.Τ. ἀλλὰ ἡ ὅλη αὕτη πολιτικὴ δὲν ἔτυχε εὐρείας ἐφαρμογῆς. Ἐν τούτοις καὶ διὰ νεωτέρου νόμου⁴ προεβλέφθη ἡ ἐκδοσις εἰδικῶν δελτίων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀγροτικῶν ἐκείνων πληθυσμῶν

1. ν. 3475/1955.
2. ν.δ. 3059/1954.
3. ν. 1879/1951.
4. ν. 2341/1953.

οϊτινες ἐπλήττωντο ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν δελτίων γενικῶν διανομῶν. Τὰ οὕτω ἐκδιδόμενα κουπόνια τῶν εἰδικῶν δελτίων ἦσαν ὑποχρεωτικῶς δεκτὰ παρά τῶν ἐπαγγελματιῶν τροφίμων διὰ τὴν χορήγησιν ἰσοπίστου πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτῶν ἐκπτώσεως ἐπὶ τῆς τιμῆς τῶν πωλουμένων τροφίμων. Τὰ κουπόνια ταῦτα ἦσαν περαιτέρω ὑποχρεωτικῶς δεκτὰ παρά τῶν Ταμείων τοῦ κράτους καταβαλλομένης πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοὺς ἐπαγγελματίας τροφίμων τῆς χορηγομένης πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐκπτώσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν τροφίμων. Καὶ ἡ ρύθμισις αὕτη ἐπαυσε ἰσχύουσα.

β) Ἐφόδια τοῦ Κράτους, διαχειρίσεις τούτων καὶ ρυθμιστικὴ παρέμβασις δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἀγοράν.- Τὸ κράτος ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν ἤσκησεν εὐρυτάτην πολιτικὴν προμηθείας καὶ διανομῶν ἐφοδίων πάσης φύσεως. Ἡ κυριωτέρα αἰτία τῆς πολιτικῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀξιοποίησις τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας ἥτις, παρεχομένη κατ' ἔτος κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ μορφήν παντοδαπῶν ἐφοδίων ἀνασυγκροτήσεως, μετεβίβαζεν εἰς τὸ κράτος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὰ ἐφόδια ταῦτα ἄτινα διετίθεντο ὑπὸ τοῦ κράτους ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ παρεῖχον οὕτω ἔσοδα δι' ὧν ἐτροφοδοτεῖτο εἰς δραχμὰς ὁ Λογαριασμὸς Ἀνασυγκροτήσεως. Ἀλλὰ πέραν τούτου τὸ κράτος ἤσκησε καὶ πολιτικὴν ἐμπορικὴν διὰ συγκεντρώσεως καὶ διαθέσεως εἰδῶν καταναλώσεως πρώτης ἀνάγκης (σῖτος, ζάχαρις, ἔλαιον, κλπ.) ἐπὶ σκοπῷ ρυθμιστικῆς παρεμβάσεως εἰς τὴν ἀγοράν διὰ τὴν συγκράτησιν τῶν τιμῶν. Τὰ ἐφόδια δὲ ταῦτα ἐξευρίσκοντο εἴτε ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας, εἰσαγούσης μέρος τῆς βοήθειας εἰς γεωργικὰ προϊόντα εἴτε διὰ τῆς συγκεντρώσεως ὑπὸ τοῦ κράτους τοιούτων ἀγαθῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ δημιουργίας διὰ τούτων ἀποθεμάτων.

1) Τὴν διαχείρισιν ὁμως ταύτην δὲν ἠδύνατο τὸ κράτος νά ἐνεργῇ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν. Οὕτω διὰ συμβάσεως μετὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ 19-10-1948 ἀνετέθη εἰς ταύτην ἡ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Κράτους παραλαβή, ἀποθήκευσις, μεταφορὰ καὶ παράδοσις τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ Κράτος ἐφοδίων εἴτε ταῦτα προέρχονται, καθ' οἷονδήποτε τρόπον, ἐξ εἰσαγωγῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἴτε προέρχονται ἐκ συγκεντρώσεως ἢ ἀγορῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἐφ' ὅσον τὰ ἐφόδια ταῦτα προορίζονται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Παρεσχέθη ὁμως εὐχέρεια ὅπως ἀνατίθεται καὶ εἰς ἑτέρους Ὄργανισμοὺς ἢ διαχειρίσις ἐφοδίων, ὡς δημητριακῶν κ.λ.π.

Διὰ τῆς Συμβάσεως καθορίζονται λεπτομερῶς τὰ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Τραπεζῆς πρὸς ὄργανωσιν εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ κέντρων διαχειρίσεως, τὰ τῶν μεθόδων παραλαβῆς, ἀποθηκείσεως, διακινήσεως, παραδόσεως, τὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως, καὶ τῶν δαπανῶν, τὰ τῆς διαιτητικῆς ἐπιτροπῆς λύσεως τῶν ἀναφυσόμενων διαφορῶν, τὰ τῆς ἀποζημιώσεως τῆς Τραπεζῆς διὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς κ.λ.π. Ἡ σύμβασις αὕτη συνεπληρώθη καὶ παρετάθη ἕκτοτε δι' ἄλληπαλλήλων συμφωνιῶν. Μέχρι τοῦ ἔτους 1953 εἶχον δημιουργηθῆ 202 Ἀποθηκευτικὰ Κέντρα κατ' ὄλην τὴν χώραν¹.

II) Μετὰ ταῦτα τὸ κράτος ἀποβλέπον νά παρακολουθῆ τὴν ἀνάγκην παρεμβάσεως εἰς αὐτὴν διὰ διαθέσεως ποσοτήτων εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης ἐκ τῶν ἀποθεμάτων αὐτοῦ προῆλθεν εἰς Σύμβασιν μετὰ τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 1-4-1953². δι' ἧς ἀνετέθη αὐτῇ ἡ κατ' ἐντολήν καὶ

1. v. 3247/1955.

2. v. 3247/1955.

διὰ λογαριασμόν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου ἐνέργεια τῶν κάτωθι ἐργασιῶν: 1) νά συγκεντρῶνῃ καὶ παρέχῃ πληροφορίας ἐπὶ τῶν διαμορφουμένων τιμῶν λιανικῆς πωλήσεως βιοτικῶν ἀγαθῶν, ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὴν ἀγορὰν ἀποθεμάτων, τὴν προβλεπομένην ἀνάγκην καταναλώσεως κ.λ.π. καὶ 2) νά προβαίνειν ἐπὶ σκοπῶ ρυθμιστικῆς παρεμβάσεως πρὸς συγκράτησιν τῶν τιμῶν εἰς διαθέσεις ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τῶν κρατικῶν ἐφοδίων ἢ δι' ἄλλους ὑπὸ τοῦ κράτους ἐπιδιωκομένους σκοπούς. Ἡ ρυθμιστικὴ παρέμβασις ἐνεργεῖται κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Τραπεζῆς, ἥς ἡ διακριτικὴ εὐχέρεια ἐλέγχεται μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δόλου ἢ βαρείας ἀμελείας. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου ὁμῶς δύναται πάντοτε νά διατάξῃ τὴν ἀναστολὴν ἢ διακοπὴν ἢ τὴν ἐνέργειαν τοιαύτης παρεμβάσεως. Αἱ τοιαῦτα διαθέσεις τῶν κρατικῶν ἐφοδίων εἰς τὴν ἀγορὰν γίνονται κατὰ προτίμησιν διὰ πωλήσεων διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ ἔμπορίου. Τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως κατατίθεται εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς. Αἱ τιμαὶ ὁμῶς διαθέσεως καθορίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου. Παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἰδρύεται Ἐπιτροπὴ συμβουλευτικὴ ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τούτων, ἀποτελουμένη ἐξ ἐκπρὸσώπων τῶν ἐμπορικῶν ὀργανώσεων, μετέχουσι δὲ ἐκπρὸσώποι τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου καὶ τῆς Τραπεζῆς. Ἀμοιβὴ τῆς ἀναδόχου Τραπεζῆς διὰ τὴν ὅλην ὑπηρεσίαν ὀρίζεται 1, 1/2 ἐπὶ τοῦ ἀντιτίμου τῶν διενεργουμένων μέσῳ αὐτῆς πωλήσεων ἢ διαθέσεων κρατικῶν ἐφοδίων, τῆς ἀμοιβῆς ταύτης μὴ δυναμένης πάντως νά εἶναι κατωτέρας τῶν 200 χιλ. δρχ. μηνιαίως.

III) Ἀφ' ἑτέρου δι' ἑτέρας συμβάσεως μεταξὺ Κράτους καὶ Προνομιούχου Ἀνωνύμου Ἐταιρείας Γενικῶν Ἀποθηκῶν ἀπὸ 6-5-1953 ἀνετέθη εἰς ταύτην ἢ διὰ λογαριασμόν τοῦ Κράτους παραλαβή, ἀποθήκευσις, μεταφορὰ καὶ παράδοσις τῶν κρατικῶν ἐφοδίων οἷα εἶχον ἀνατεθῆ εἰς τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, παρ' ἧς θὰ παραδοθῶσι τὰ παρ' αὐτῆ ὑπάρχοντα ἐφόδια καθὼς καὶ οἱ ἀποθηκευτικοὶ χῶροι δι' αὐτά. Ἡ σύμβασις καθορίζει λεπτομερῶς τὰ τῆς διαχειρίσεως, τὰ τῶν Ἐπιτροπῶν ἐλλειμμάτων, τὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου κ.λ.π. Ἡ σύμβασις αὕτη παραταθεῖσα ἔκτοτε ἐπανειλημμένως ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα. Τέλος διὰ τῆς ἀπὸ 31-5-1953 συμβάσεως μεταξὺ κράτους καὶ τῆς αὐτῆς Π. Α.Ε.Γ.Α. ἀνετέθη αὕτη ἡ διαχείρισις κρατικῶν δημητριακῶν (σίτος ἐξωτερικοῦ καὶ συγκεντρώσεως, σίκαλις συγκεντρώσεως) μετὰ παρακολουθήσεως συγχρόνως καὶ τῶν ἐξαγομῶν ἐκ τῶν ἀλευρομύλων ἐλευρών.

Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ὠρίσθη διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν εἰς τὰ διάφορα ἀποθηκευτικὰ κέντρα ἐφοδίων ἀπὸ ἀπόψεως ποιοτικῆς καταστάσεως.

IV. Ὁρισμένα ἐφόδια τοῦ κράτους ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν διαχείρισιν εἰδικοῦ Ὁργανισμοῦ ἐπὶ σκοπῶ διαθέσεως τούτων εἰς τὴν ἀγορὰν. Τὰ εἶδη ταῦτα ἦσαν ἅπαν τὸ ἐπὶ πιστώσει ἢ τοῖς μετρητοῖς παρεχόμενον ὑπὸ τῶν συμμάχων στρατιωτικῶν ὑλικῶν ὡς καὶ ὑλικῶν στρατιωτικῶν ἢ μὴ, ἐφ' ὅσον παρέχεται ὑπὸ τῶν συμμάχων δωρεάν. Πρὸς τοῦτο ἰδρῦθη ὁ Κρατικὸς Ὁργανισμὸς Διαχειρίσεως Συμμαχικοῦ Ὑλικοῦ, ἀποτελῶν νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου. Ὁ Ὁργανισμὸς διοικεῖται ὑπὸ ἐπταμελοῦς Συμβουλίου, οὗ τὰ μέλη ὀρίζονται καὶ ἀπολύονται διὰ Β. Διατάγματος ἐκδιδομένου προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν¹. Ὁ Ὁργανισμὸς οὗτος ὑπόκειται εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῶν Ὑπ. Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν, ἀσκουμένην κυρίως διὰ Β. Ἐπιτρόπου ὀριζομένου διὰ Β. Διατάγματος. Εἰς τὸν Ὁργανισμὸν τοῦτον ἀνετέθη ἡ ἀγορὰ, διαχείρισις καὶ περαιτέρω πώλη-

σις τοῦ ἀνωτέρω ὕλικου, ὡς καὶ ἡ διαχείρισις τῶν γερμανικῶν ἐπανορθώσεων καὶ τέλος ἀνετέθη τῇ συγκέντρωσις καὶ ἡ διάθεσις τοῦ παλαιοσιδήρου καὶ χαλκοῦ τοῦ κατεχομένου ὑπὸ δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ὀργανισμῶν καὶ ἐπιχειρήσεων.

15. Διάφοροι εἰδικώτεροι κρατικοὶ θεσμοὶ καὶ παρεμβάσεις εἰς τὸ ἔσω-τερικὸν ἐμπόριον¹: α) Τὰ χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων². Χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων εἶναι ὀργανωμένοι ὑπὸ τοῦ κράτους ἐμπορικαὶ ἀγοραὶ εἰς ἃς συνέρχονται οἱ ἔμποροι ἐπὶ σκοπῶ συνάψεως ἐμπορικῶν πράξεων ἐπὶ ἀντικαταστατῶν πραγμάτων ἢ οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν. Τοιαῦται πράξεις δύναται νὰ εἶναι χρηματιστηριακαὶ ἀγοραπωλησῆαι ἐπὶ ἐμπορευμάτων ἢ ναυλώσεις ἢ ἀσφαλίσεις κ.λ.π. Σκοπὸς τῶν χρηματιστηρίων ἐμπορευμάτων εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ταχείας καὶ εὐχεροῦς συνάψεως τούτων ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιτεύξεως κέρδους, ἀλλὰ καὶ δημιουργίας σταθερῶν καὶ ἀντικειμενικῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων, μετὰ δυνατότητος παρακολουθήσεως τῶν διακυμάνσεων τούτων. βάσει τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ δημιουργουμένης προσφορᾶς καὶ ζήτησεως.

Τὰ χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων παρ' ἡμῖν ἀποτελοῦν νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ὀργανωμένα ἀναλόγως πρὸς τὰ χρηματιστήρια ἀξιών. Μέλη τοῦ χρηματιστηρίου εἶναι πάντες οἱ ἔμποροι καὶ οἱ βιομήχανοι, οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ μητρώον τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τὸ χρηματιστήριον, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ οἱ παρὰ τῷ χρηματιστηρίῳ τούτῳ μεσίται. Ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ συνάπτονται πράξεις εἴτε μεταξὺ τῶν μελῶν ἀπ' εὐθείας εἴτε μέσῳ τῶν μεσιτῶν. Οἱ μεσίται διορίζονται διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου μετὰ πρότασιν τῆς διοικήσεως τοῦ χρηματιστηρίου, ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα καὶ μετὰ κατάθεσιν ἐγγυήσεως.

Τὰς χρηματιστηριακὰς συναλλαγὰς ὀρίζει ὁ νόμος περιοριστικῶς δι' ἀπαριθμήσεως, εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ συμφωνίαι περὶ : α) ἀμέσου παραδόσεως ἐμπορεύματος, β) φορτίου ἐν πλῶ, γ) φορτίου ἐν φορτώσει δ) φορτίου ἐπὶ μελλοντικῇ φορτώσει, ε) μελλοντικῇ παραδόσει, στ) ἐπὶ χρηματιστηριακῇ προθεσίμῃ, ζ) ἐπὶ δώρῳ³. Συναλλαγαὶ ἐπὶ χρηματιστηριακῇ προθεσίμῃ, ἢ ἐπὶ μελλοντικῇ παραδόσει εἶναι ἄκυροι μὴ γενόμεναι χρηματιστηριακῶς, ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς χρηματιστηριακὰ εἶδη. Τούτων ἐπὶ συνομολογήσεως συμφωνιῶν ἄνευ χρηματιστηριακῆς προθεσίμῃς ἢ παρεμβασίς τοῦ χρηματιστηρίου ἐμπορευμάτων δὲν εἶναι ὑποχρεωτικῆ⁴.

Αἱ χρηματιστηριακαὶ συναλλαγαὶ δύνανται ν' ἀναφέρονται μόνον εἰς χρηματιστηριακὰ πράγματα ἅτινα κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ νόμου καθορίζονται ὡσαύτως διὰ Β.Διατάγματος⁵. Ὡς τοιαῦτα ὀρίσθησαν διάφορα εἶδη (περίπου 38), πᾶσα πρώτη ὕλη, αἱ ἀσφαλίσεις καὶ αἱ ναυλώσεις.

Αἱ χρηματιστηριακαὶ συναλλαγαὶ καταρτίζονται διὰ τῆς καταχωρίσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπαλλήλου τῆς ὑπηρεσίας τοῦ χρηματιστηρίου εἰς τὸ πρὸς τοῦτο εἰδικὸν βιβλίον, εἴτε πρόκειται περὶ ἀπ' εὐθείας μεταξὺ

1. Περὶ τῶν θεσμῶν τούτων ἀπὸ ἀπόψεως ἐμπορικῆς πολιτικῆς γενικῶς καὶ παρ' ἡμῖν Βλ. Δ. Στεφανίδη, Μαθήματα Ἐμπορικῆς Πολιτικῆς 1957.

2. ν.δ. 2-11-1923 καὶ 23-11-1923, ν.δ. 21-12-1925. Δ. 26-5-1926 καὶ 8-1-1927.

3. Β.Δ. 8-1-1927.

4. Βλ. σχετικῶς Δ. Στεφανίδη, ὁρ. σίλ. σελ. 83.

5. Β.Δ. 16-10-1924, Β.Δ. 6-5-1931

ἐμπόρων καταρτίσεως τῆς συμφωνίας εἴτε μεσολαβήσει τοῦ μεσίτου, ὅστις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δικαιούται προμηθείας.

Τὰ χρηματιστήρια διοικῶνται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ χρηματιστηρίου, τῶν μελῶν αὐτῆς ἐκλεγομένων, ἀνά διετίαν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ χρηματιστηρίου. ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ χρηματιστηρίου καὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου. Ἡ Ἐπιτροπεία διοικεῖ τὸ χρηματιστήριον, ἐποπτεύουσα ἐπὶ τῆς τηρήσεως τῶν κανονισμῶν λειτουργίας τούτου, διακανονίζουσα τὰς ἀναφουμένους διαφοράς, κ.λ.π. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν ἐγκρίνει τὸν προϋπολογισμόν καὶ τὸν ἀπολογισμόν τοῦ χρηματιστηρίου. Τὴν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν μεσιτῶν τοῦ χρηματιστηρίου ἀσκεῖ τριμελὴς Ἐπιτροπὴ μελῶν τοῦ χρηματιστηρίου. Χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων ἰδρύθησαν μόνον δύο, ἐν Πειραιεῖ καὶ Θεσσαλονίκῃ, λίαν ὁμως περιορισμένης δραστηριότητος¹.

β) Αἱ λαϊκὰ ἀγοραί. Αἱ παλαιότεραι ἐβδομαδιαῖαι ἀγοραί, κοινῶς «παζάρια», μετετράπησαν εἰς τὰς συγχρόνους λεγομένας λαϊκὰς ἀγοράς, ὑπαχθεῖσας ὑπὸ εἰδικὴν ρύθμισιν καὶ προστασίαν τοῦ κράτους. Αἱ παλαιότεραι τοιαῦται ἀγοραὶ σκοπὸν κυρίως εἶχον τὴν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν μικροβιοτεχνῶν, μικροκαλλιεργητῶν καὶ μικροπαραγωγῶν πώλησιν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων τῶν προϊόντων των ἀπ' εὐθείας, πρὸς τοὺς καταναλωτάς, ἐξοβελιζομένης οὕτω τῆς παρεμβολῆς τοῦ ἐμπορικοῦ κέρδους. Ἡ τάσις αὕτη τῆς εἰς εὐθηνότερας τιμὰς διαθέσεως λιανικῶς προϊόντων, κυρίως λαϊκῆς καταναλώσεως, κατέστη ὁ κύριος σκοπὸς τῶν συγχρόνων λαϊκῶν ἀγορῶν παρ' ἡμῖν, ἐπὶ τῷ τέλει περιορισμοῦ τοῦ μεσολαβητικοῦ κέρδους ὅστις ἐπιτυγχάνεται λόγῳ ἰδίᾳ τῆς ἑλλείψεως κόστους ἐμπορικοῦ καταστήματος καὶ τῆς διαθέσεως τῶν προϊόντων ἀπ' εὐθείας ὑπὸ μικροπαραγωγῶν ἐργαζομένων διὰ τῆς προσωπικῆς των ἐργασίας. Αἱ λαϊκὰ ἀγοραὶ ὑπήχθησαν εἰς τὸ καθεστῶς τῆς προηγουμένης ἀδείας τῆς διοικήσεως, οὕτως ὥστε οὐδεμίαν πλέον ἀγορὰ λαϊκὴ ἐν τῇ χώρᾳ δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐγκριθῇ ἡ σύστασις αὐτῆς διὰ ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου². Τὸ καθεστῶς τοῦτο ἐπεξετάθη οὕτω καὶ εἰς τὰς λαϊκὰς ἀγοράς τὰς λειτουργούσας κατ' ἔθιμον ὑπὸ τὴν μορφήν παζαρίων καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἢ ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος εἰς τοὺς Δήμους ἢ Κοινότητας τῆς χώρας μας³.

Ὁ νόμος παρέχει ἐξουσιοδότησιν εὐρυτάτην ὅπως τὰ τῆς λειτουργίας τῶν λαϊκῶν ἀγορῶν ρυθμίζονται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, κατὰ διακριτικὴν εὐχέρειαν δυναμένου νὰ ἰδρῦθῃ καὶ νὰ διαλύθῃ τὰς λαϊκὰς ἀγοράς. Κριτήρια ἀσκήσεως ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως τῆς ἐξουσίας ταύτης δὲν καθορίζονται ἐν τῷ νόμῳ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν ἀναπτύξεως τῶν λαϊκῶν ἀγορῶν καὶ ὀργανώσεως αὐτῶν ἰδρύθη Ταμεῖον Λαϊκῶν Ἀγορῶν ἀρμοδιότητος περιοχῆς Ἀθηνῶν—Πει-

1. Β.Δ. 11-4-1924, Β.Δ. 16-10-1924, Β.Δ. 5-10-1926.

2. Ἀγορῶν, Κωδ. ἄρθρ. 21.

3. ν. 3255/1955. Ἡ διάταξις αὕτη ἐθεοπίσθη κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1445/1954 ἀποφάσεως τοῦ Συμβ. Ἐπικρατείας δεξαμένης ὅτι ἡ διάταξις τοῦ Ἀγορανομικοῦ Κώδικος δὲν ἀφορᾷ τὰς κατ' ἔθιμον συγκεντρώσεις τῶν χωρικῶν εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς κωμοπόλεις ἐπὶ σκοπῷ ἐπὶ τόπου διαθέσεως τῶν προϊόντων αὐτῶν κατὰ τὰς Κυριακάς.

Ὁ νόμος ἤδη διὰ τῆς προδιαληφθείσης διατάξεως περιέλαβε καὶ πᾶσαν τοιαύτην ἀγορὰν, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας, ἀπὸ μὲν ἀπόψεως νομιμότητος εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν συνάδῃ πρὸς τὰς συνταγματικὰς ἐλευθερίας, ἀπὸ δὲ ἀπόψεως σκοπιμότητος εἶναι ὡσαύτως ἀμφίβολον ἐὰν βοηθῇ τὸν ἐν τῇ χώρᾳ περιορισμὸν τοῦ παρεμβαλλομένου μεσολαβητικοῦ κέρδους ὅπερ σπουδαίως συμβάλλει εἰς τὴν διαρκῆ ὑψώσιν τοῦ τιμαρίθμου.

ραιώς καὶ περιχώρων¹, ὅπερ ἔλαβε τὴν πλήρη διαμόρφωσιν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1938². Ὁ Ὄργανισμὸς οὗτος, ὅστις ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου, ἔχει σκοποὺν τὴν ὀργανώσιν, κανονικὴν καὶ εὐρυθμὴν λειτουργίαν, ἐπιβλέψιν, καθαρῶς, τακτοποιήσιν τῶν λαϊκῶν ἀγορῶν, τὴν φύλαξιν διὰ προσωπικοῦ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐμπορευμάτων, τὴν ἀνέγερσιν ἢ μίσθωσιν ἀποθηκῶν διὰ τὴν συγκέντρωσιν ἐμπορευμάτων, τὴν διευκόλυνσιν διὰ μεταφορῶν τῶν παραγωγῶν ὅπως φέρωσι τὰ προϊόντα των εἰς τὴν λαϊκὴν ἀγορὰν κ.λ.π. Πόροι τοῦ Ταμείου εἶναι δικαίωμα καταβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ λαϊκῇ ἀγορᾷ πωλητῶν κατὰ θέσιν, κράτησις 20% ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν λόγῳ ἀγορανομικῶν παραβάσεων, προικοδοτήσει τοῦ ταμείου κ.λ.π. Τὸ Ταμεῖον διοικεῖται ὑπὸ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐξ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου μετέχοντος καὶ ἐνὸς τῶν Προέδρων τῶν Σωματείων τῶν πωλητῶν Λαϊκῶν Ἀγορῶν.

γ) Ὁ θεσμὸς τῶν Γενικῶν Ἀποθηκῶν ἀνήκει, ἀπὸ ἀπόψεως σκοποῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ σύστημα τῶν μέτρων τοῦ Κράτους ἐν τῇ ἰδιωτικῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἐμπορίου, ἐπὶ σκοπῶν διευκολύνσεως τῆς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐπ' αὐτῆς πίστεως. Ἡ ἀποθήκευσις τῶν ἐμπορευμάτων ἀποτελεῖ κατὰ φύσιν ἰδιωτικὴν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν δι' ἧς παρέχονται τὰ μέσα εἰς τοὺς κατόχους τῶν ἐμπορευμάτων τῆς ἐναποθηκεύσεως τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν. Οὕτω διευκολύνεται εἰς χρόνον, ἀγοραστῆς καὶ πωλητῆς, διὰ τὴν καλύτεραν ἐπιλογὴν τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα πρὸς τούτοις δύναται νὰ μεταβιβάζονται ἄνευ ἀλλαγῆς θέσεως αὐτῶν. Ἄλλ' ἢ ἐπιχείρησις τῆς ἀποθηκεύσεως ἀπαιτεῖ δαπάνας καὶ ὑπηρεσίας καὶ ὀργανώσιν, ὡς καὶ δαπάνας ἀσφαλίσεως, αἵτινες καθιστῶσι δυσχερῆ τὴν ἀνάληψιν τούτων ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων μὲ μικρὸν κέρδος, ὡς ζητεῖ ὁ ἀναποθηκεύων. Δι' αὐτὸ παραλλήλως πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς ἀποθηκευτικὰς ἐπιχειρήσεις ἀνεπτύχθησαν καὶ αἱ δημοσίας χρήσεως ἀποθηκαί, λεγόμεναι γενικαὶ ἀποθηκαί. Διὰ τῶν γενικῶν ἀποθηκῶν ἐπετεύχθη καὶ ἡ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἀποθετηρίου ὅπερ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀποθηκῶν, μολονὸτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνεπτύχθησαν αἱ γενικαὶ ἀποθηκαὶ ὡς ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

Παρ' ἡμῖν εἰσήχθη ὁ θεσμὸς, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ κρατούντων, διὰ τοῦ νόμου δι' οὗ ἡ ἴδρυσις καὶ λειτουργία Γενικῶν Ἀποθηκῶν κατέστη προνομιακὸν δικαίωμα τοῦ κράτους ὅπερ δύναται νὰ τὸ παραχωρήσῃ³. Τὸ κράτος παρεχώρησε τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὴν Ἀνώνυμον ἑταιρείαν Γενικῶν Ἀποθηκῶν Ἑλλάδος⁴. Τὸ κράτος ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτὸ τὸ δικαίωμα ὅπως ἐκχώρησιν καὶ εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις τὴν ἄσκησιν τῆς δραστηριότητος αὐτῆς, ὅπερ μέχρι σήμερον δὲν ἔπραξεν. Οὕτω πρὸς ἄσκησιν ὑπηρεσίας γενικῶν ἀποθηκῶν ἀπαιτεῖται ἄδεια παραχωρήσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους τοῦ δικαίωματος τούτου. Μόνον αἱ Γενικαὶ Ἀποθηκαὶ ἔχουσι δικαίωμα ἐκδόσεως ἀποθετηρίου καὶ ἐνεχυρογράφου. Ἡ Ἑταιρεία Γεν. Ἀποθηκῶν ἔχει ἰδρύσει εἰς πλείστας πόλεις τῆς χώρας ἀποθηκευτικὰς ἐγκαταστάσεις.

1. ν. 647/1932 τροποποιηθεὶς διὰ πολλῶν μεταγενεστέρων νόμων.

2. ἀν. ν. 1470/1938, ν.δ. 860/1941. Τοιοῦτον Ταμεῖον ἰδρῦθη καὶ ἐν Θεσσαλονικίᾳ διὰ τοῦ ἀ.ν. 1328/1938. Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 152128/17501/1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐφοδιασμοῦ καθωρίσθησαν 12 ἐν συνόλῳ λαϊκὰ ἀγορὰ ἐν Ἀθήναις, 6 εἰς τὰ προάστια αὐτῶν καὶ 7 ἐν Πειραιεῖ.

3. ν. ΒΤΠ/1896.

4. ν. ΓΠ/1905 ἀ.ν. 1531/1950, ν. 2316/1953, Β.Δ. 3-5-1907 ν. δ. 12-11-1927, ν. 5155/1931.

Τὸ καθεστῶς τοῦτο περὶ Γενικῶν Ἀποθηκῶν μετερρυθμίσθη διὰ νεωτέρου νόμου, δι' οὗ ἐπεχειρήθη ἡ πλήρης ἐκσυγχρόνισις τοῦ θεσμοῦ³. Κατὰ τὸ νομοθέτημα τοῦτο ἡ σύστασις τῆς Γενικῆς Ἀποθήκης ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀδείας τῆς διοικήσεως ἥτις δύναται νὰ παρέχῃται εἴτε νομικά εἴτε εἰς φυσικά πρόσωπα εἴτε δημοσίου εἴτε ἰδιωτικοῦ δικαίου, τὸ τελευταῖον ὅμως τοῦτο κατ' ἐξαιρέσιν. Ἡ ἀδεια αὕτη εἶναι ἀδεια σκοπιμότητος καὶ ἐκδίδεται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἐκτιμήσεως ὑπὸ τῆς διοικήσεως τοῦ συμφέροντος τῆς οικονομίας, τῶν ὄρων λειτουργίας, τῶν οικονομικῶν τῆς προϋποθέσεων, τῆς φύσεως καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐγκαταστάσεων κ.λ.π. Ἡ ἀδεια χορηγεῖται διὰ Β. Διατάγματος μετὰ γνώμην τοῦ οἰκείου Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου καὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῆς ἀδείας καθορίζονται οἱ ὅροι, ἡ περιφέρεια τῆς ἀρμοδιότητος τῆς Γενικῆς Ἀποθήκης, ἡ χρονικὴ διάρκεια τῆς ἀδείας, τὸ εἶδος τῆς ἐγγυήσεως κ.λ.π. Εἰς τὰς Γεν. Ἀποθήκας δύναται νὰ χορηγηθῇ δικαίωμα ἀναγνωρίσεως ἰδιωτικῶν ἀποθηκευτικῶν χώρων ὡς Παραρτημάτων τῶν Γεν. Ἀποθηκῶν. Τὸ δικαίωμα δὲ τῆς ἀποθηκεύσεως ἐμπορευμάτων ὑπὸ διαμετακόμισιν παρέχεται μόνον διὰ Β. Διατάγματος, ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν, μόνον δὲ αἱ Γεν. Ἀποθήκαι αἱ ἔχουσαι τοιαύτην ἀδειαν δικαιοῦνται εἰς ἔκδοσιν τίτλων εἰς διαταγὴν. Ἐν τούτοις διὰ τοῦ νόμου τούτου διετηρήθη κατ' ἀρχὴν τὸ προνόμιον τῆς ὑφισταμένης προνομιοῦχου ἑταιρείας Γεν. Ἀποθηκῶν πρὸς ἀποκλειστικὴν ἐνάσκησιν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐκμεταλλεύσεως Γεν. Ἀποθηκῶν, παρασχεθέντος τοῦ δικαίωματος εἰς τὴν Διοίκησιν παρατάσεως αὐτοῦ.

Αἱ Γεν. Ἀποθήκαι δικαιοῦνται εἰς εἰσπραξίν δικαίωματος ἀποθηκεύσεως, ὅπερ καθορίζεται βάσει τιμολογίου, ἀναλόγως τῆς καταλαμβανομένης ἐκτάσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐμπορεύματος, ἐγκρινομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργ. Ἐμπορίου κατόπιν γνώμης Ἐπιτροπῆς συγκεκμημένης ἐκ δημοσίων διοικητικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐκπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν ὁργανώσεων (Ἐπιμελητηρίων) καὶ τῆς Τρ. Ἑλλάδος. Αἱ Γεν. Ἀποθήκαι ὑποχρεοῦνται νὰ δέχωνται πᾶν ἐμπόρευμα, προτιμωμένων τῶν δημοσίων ἐφοδίων, εὐθύνονται δὲ πρὸς ἀποζημίωσιν λόγῳ φυλάξεως καὶ συντηρήσεως τῶν ἀποθηκευμάτων.

Αἱ Γεν. Ἀποθήκαι ἐκδίδουν ἀξιόγραφα παραστατικά τῶν παρ' αὐταῖς ἀποθηκευομένων ἐμπορευμάτων. Οἱ ἐκδιδόμενοι τίτλοι εἶναι διπλοῖ, τοῦ ἐνὸς ὀνομαζομένου ἀποθετηρίου καὶ τοῦ ἑτέρου ἐνεχυρογράφου. Οἱ τίτλοι ἐκδίδονται ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου ὅστις παρέδωσε τὸ ἐμπόρευμα πρὸς ἀποθήκευσιν, εἶναι ὅμως ἐλευθέρως μεταβιβάστοι δι' ὀπισθογραφῆσεως. Ὁ ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου, ὃν ἀφορᾷ ἡ ὀπισθογράφησις τοῦ ἀποθετηρίου, δικαιούται νὰ μεταγράψῃ τὴν μεταβίβασιν εἰς τὸ πρὸς τοῦτο τηρούμενον βιβλίον ἐν τῇ Γεν. Ἀποθήκῃ, ἀνευ δὲ τῆς ἐγγραφῆς ταύτης οὐδὲν δικαίωμα τίκτεται δι' αὐτὸν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραλαβὴν τοῦ ἐμπορεύματος. Ἡ ὀπισθογράφησις μόνον τοῦ ἐνεχυρογράφου παρέχει μόνον δικαίωμα ἐνεχύρου ὑπὲρ τοῦ κομιστοῦ, ἀπαιτεῖται ὅμως ὡσαύτως μεταγραφὴ. Ἐπιτρέπεται ἡ ὀπισθογράφησις ἀποθετηρίου καὶ ἐνεχυρογράφου ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ἀμφότεροι οἱ τίτλοι διέπονται ὑπὸ τῶν διατάξεων περὶ συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν ἐφ' ὅσον ἄλλως δὲν ὀρίζεται. Ὁ ἐνεχυροῦχος πιστωτής, κομιστής τοῦ ἐνεχυρογράφου, δικαιούται ἐν περιπτώσει μὴ ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀναγ-

καστικήν έκποίησιν τοῦ ἐνεχύρου, ἥτις γίνεται ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ ἐμπορευμάτων.

δ) Ἡ Διεθνὴς Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης. Τῇ πρωτοβουλίᾳ ἑλλήνων βιομηχάνων καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους ὠργανώθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1926 Διεθνὴς Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης, σκοπὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ ἐκθεσις δειγμάτων ἑλληνικῶν βιομηχανικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων καθὼς καὶ ἄλλων, ἰδίᾳ εὐρωπαϊκῶν, χωρῶν ἐπὶ σκοπῷ ἀμοιβαίας ἐμπορικῆς γνωριμίας καὶ διαδόσεως τῶν προϊόντων. Ἐκτοτε ἡ Ἐκθεσις αὕτη ἐλειτουργεῖ συνεχῶς καὶ ὀλίγον μετὰ τὸν β'. πόλεμον ἡ λειτουργία τῆς ἐπανεληφθῆ με διαρκῶς αὐξοῦσαν συμμετοχὴν χωρῶν καὶ ἐκθεμάτων. Ἡ Ἐκθεσις ὠργανώθη ὑπὸ τοῦ κράτους ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου¹. Ὅργανα διοικήσεως τοῦτου εἶναι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Διευθυντής. Τὸ Δ.Σ. εἶναι πολυμελὲς ἀποτελούμενον ἐξ ἐκπροσώπων τοῦ Κράτους, τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων, τῆς τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως καὶ ἄλλων ὀργανισμῶν. Σκοπὸς εἶναι ἡ κατ' ἔτος καὶ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον ὀργανώσις τῆς Ἐκθέσεως ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἥτις διαρκεῖ περὶ τὰς 20 ἡμέρας. Πόροι τῆς Ἐκθέσεως εἶναι τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως χώρων καὶ ἐκ τῶν εἰσιτηρίων, ἐπιχορηγήσεις τοῦ κράτους καὶ ἄλλων δημοσίων ὀργανισμῶν κ.λ.π. Ἡ Ἐκθεσις ἀπονέμει βραβεῖα εἰς τὰ καλύτερα ἐκτιθέμενα εἶδη.

V

Εἰδικὴ ρύθμισις ὑπὸ τοῦ κράτους ὠρισμένων ἐμπορικῶν ἐπαγγελμάτων.

Ὁρισμένα ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα ὑπήχθησαν ὑπὸ εἰδικὴν ρύθμισιν διὰ λόγους ἀσφαλείας καὶ καλῆς λειτουργίας τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν ἀλλὰ καὶ προστασίας τῶν ἐπαγγελμάτων τούτων, περισσότερον ἐκτεθειμένων εἰς τὸν συναγωνισμόν. Τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα εἶναι: α) τοῦ μεσίτου ἀστικῶν συμβάσεων, β) τοῦ μεσίτου ἐγχωρίων προϊόντων, γ) τοῦ ἐμπορικῶ ἀντιπροσώπου ἐξωτερικοῦ, δ) τοῦ καπνοπώλου, ε) τοῦ ἐξαγωγῆως ἐγχωρίων προϊόντων.

16. Ρύθμισις τοῦ ἐπαγγέλματος μεσίτου ἀστικῶν συμβάσεων²: α) Μεσίτης ἀστικῶν συμβάσεων εἶναι ὁ κατ' ἐπάγγελμα ἀσκῶν μεσιτείαν ἐπὶ σκοπῷ συνάψεως ὑπὸ τῶν δι' οὓς ἡ μεσολάβησις προσώπων συμβάσεων ἀστικοῦ δικαίου ἀγοραπωλησίας, ἀνταλλαγῆς ἢ μισθώσεως ἀκινήτων καὶ δανείων πάσης φύσεως. Ὁ τοιοῦτος μεσίτης εἶναι ἔμπορος.

β) Τὸ διὰ τοῦ νόμου δημιουργούμενον καθεστῶς διὰ τοὺς μεσίτας τούτους εἶναι ἐπαγγελματικὸν καθεστῶς προηγουμένης ἀδείας τῆς διοικήσεως, ἐκδιδομένης ὑποχρεωτικῶς, μετὰ διαπίστωσιν περὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένων προϋποθέσεων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς περιοριστικούς κανόνας ὡς πρὸς τὴν ἀσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, διασφαλιζομένους διὰ κυρώσεων ἐφαρμοζομένων μέσῳ εἰδικῆς πειθαρχικῆς ἐπαγγελματικῆς ἐξουσίας.

1. ν.δ. 2407/1953 ν. 3326/1955. Κανονισμὸς τῆς 29-3-1954.

2. ν. 3505/1928. ν. 5436/1932, ἀ.ν. 1228/1938, ν.δ. 2583/53. Τὸ καθεστῶς τοῦτο ἐφηρμόσθη κατ' ἀρχὴν κατὰ τὸν νόμον ἐπὶ ὠρισμένων μόνον Πρωτοδικειακῶν περιφερειῶν παρεσχέθη δὲ ἐξουσιοδότησις ὅπως ἐπεκταθῆ καὶ εἰς ἄλλας περιφέρειας διὰ Β. Δ/τος.

γ) Προϋποθέσεις του διορισμού ως μεσίτου άστικῶν συμβάσεων είναι ἡ συνδρομή εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ διοριζομένου ὠρισμένων τυπικῶν προσόντων ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξ ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶναι : 1) κτῆσις τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας, ἀπαγορευομένης τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦτου ὑπὸ ξένου ὑπηκόου, ἐξαιρουμένων τῶν ἑλλήνων τὸ γένος. 2) συμπλήρωσις τοῦ 25ου ἔτους τῆς ἡλικίας. 3) κτῆσις ὠρισμένων γραμματικῶν γνώσεων ἧτοι τοῦλάχιστον ἐνδεικτικοῦ Β' τάξεως ἑξατάξιου Γυμνασίου. 4) Ἡ μὴ καταδίκη ἐπὶ ἀδικήματι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 22 τοῦ Π.Ν. προβλεπομένων. 5) Ἡ ἀπόλαυσις τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστικῶν δικαιωμάτων κλπ. Ὁ διορισμὸς ἐνεργεῖται, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου, διὰ πράξεως τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἐμπορίου Ὑπουργοῦ δημοσιευομένης εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Προτιμῶνται πρὸς διορισμὸν ἡ σύζυγος τοῦ μεσίτου, ἀνεξαρτήτως γραμματικῶν γνώσεων καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον κέκτηνται τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα καὶ μόνον ἐν περιπτώσει θανάτου ἢ παραιτήσεως τοῦ μεσίτου, ἀν ἤθελε ὑποβληθῆ ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω δικαιουμένων προτιμήσεως αἰτήσεις ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τοῦ θανάτου ἢ τῆς παραιτήσεως.

δ) Ἀπόλυσις. Αὕτη ἐνεργεῖται κατὰ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν καθ' ἣν καὶ ὁ διορισμὸς : 1) ἕνεκα ἀπώλειας τινὸς τῶν προϋποθέσεων τοῦ διορισμοῦ, 2) λόγω τιμωρίας τρις πειθαρχικῶς διὰ προσωρινῆς παύσεως ἢ ἀνεξαρτήτως εἶδους ποινῆς διὰ τὸ αὐτὸ παράπτωμα, 3) λόγω μὴ παραλαβῆς τοῦ διορισμοῦ ἐντὸς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου τασσομένης διμήνου προθεσμίας ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦτου. Ἀποτελεῖ ἀδίκημα τιμωρούμενον ποινικῶς ἢ ἀνευ διορισμοῦ ἐνέργεια μεσιτικῶν πράξεων ἢ ἡ ὅπωςδῆποτε ἐμφάνισις τινὸς ὡς μεσίτου. Οἱ μεσίται ἐγγράφονται ὑποχρεωτικῶς μέλη τοῦ οἴκειου Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου.

ε) Περιφέρειαι ἀσκήσεως καὶ κορεσμὸς τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἡ ἀσκῆσις τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ μεσίτου τῶν ἀστικῶν συμβάσεων ἐπιτρέπεται μόνον ἐντὸς τῆς περιφέρειᾶς τοῦ Πρωτοδικείου ἐν τῇ ὁποίᾳ διορίζεται, ἧτις καθορίζεται ἐν τῇ πράξει τοῦ διορισμοῦ συμφώνως τῇ αἰτήσει τοῦ διοριζομένου. Αἱ περιφέρειαι πρωτοδικείων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὀρίζονται ὡς μία περιφέρεια.

Παρέχεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξουσιοδότησις εἰς τὴν Διοίκησιν ὅπως διὰ διατάγματος καθορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν ἐκάστη περιφέρειᾳ μεσιτῶν. Οὕτω μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ ἐν τῇ περιφερειᾷ ὀριζομένου ἀριθμοῦ μεσιτῶν τὸ ἐπάγγελμα καθίσταται ἐν καταστάσει κορεσμοῦ. Ἐπὶ τῇ βᾶσει ποίων κριτηρίων θέλει ἡ Διοίκησις ἀσκῆσιν τὴν διακριτικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν πρὸς καθορισμὸν εἰς ἐκάστην περιφέρειαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεσιτῶν ὁ νόμος δὲν καθορίζει. Προφανῶς κύριον κριτήριον εἶναι ἡ βιωσιμότης τοῦ ἐπαγγέλματος, ἧτις ἐρείδεται ἐπὶ τῶν ἐσόδων τῶν προκυπτόντων ἐξ ἐνὸς ἐλάχιστου ἀριθμοῦ πράξεων, οὕτως ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ περιφερειᾳ μεσιτῶν ἐξαρτᾶται κυρίως, ἐκ τοῦ κατὰ μέσον ὄρον ἑτησίου ἀριθμοῦ μεσιτῶν.

στ) Ἀσυμβίβαστα. Ἡ ἰδιότης τοῦ μεσίτου εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ ὑπαλλήλου, δημοσίου, ἢ δημοτικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου.

ζ) Τρόπος ἐνασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐνάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος δι' ἀντιπροσώπου, τοῦ μεσίτου ὑποχρεουμένου ν' ἀσκῆ αὐτοπροσώπως τὸ ἐπάγγελμα. Ἀπαγορεύεται ὡσαύτως ἡ διατήρησις ὑπὸ τοῦ μεσίτου πλειονῶν τοῦ ἐνὸς μεσιτικῶν γραφείων, ἐπιβάλλ-

λεται δὲ ὑποχρέωσις ἐνασκήσεως τούτου εἰς αὐτοτελὲς κατάστημα, ἐπιτροπομένης μόνης τῆς συστεγάσεως μετὰ δικηγόρου, συμβολαιογράφου, μηχανικοῦ ἢ ἄλλου ἀντιπροσώπου.

η) Τρόπος καταρτίσεως τῆς ἐντολῆς. Ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ πελάτου πρὸς τὸν μεσίτην ἐντολὴ δέον νὰ εἶναι ἐγγραφός. Δὲν ἐπιβάλλεται τοῦτο εἰς ἄς περιπτώσεις τὸ ἐκ τῆς μεσιτείας μεσιτικὸν δικαίωμα τοῦ μεσίτου δὲν ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῶν 1500 δραχμ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κατάρτισις τῆς ἐντολῆς ἐπέρχεται διὰ τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀντισυμβαλλομένου ἀποδοχῆς τῆς μεσολαβήσεως τοῦ μεσίτου. Κατάρτισις τῆς συμβάσεως καὶ ἐκπλήρωσις αὐτῆς ὑφίσταται καὶ ἐπὶ ἀπλῆς ὑποδείξεως τοῦ ἀντικειμένου τῆς συμφωνίας ἐκ μέρους τοῦ μεσίτου, ἐφ' ὅσον ἡ σύμβασις ἦν ἀφεώρα ἢ ὑπόδειξις συνετελέσθη.

θ) Μεσιτικὰ δικαιώματα. Ὑπόχρεοι διὰ τὰ μεσιτικὰ δικαιώματα εἶναι ἀμφοτέροι οἱ συμβαλλόμενοι ἐν τῇ συμβάσει ἢν ἀφορᾷ ἡ μεσιτεία. Ὅριζονται δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ νόμου δι' ἕκαστον τῶν συμβαλλομένων εἰς 2% ἐπὶ ἀξίας ἀντικειμένου μέχρι 500.000 καὶ εἰς 1% ἐπὶ ἀξίας ἄνω ταύτης. Ἐπὶ δανείων τὸ ποσοστὸν ὀρίζεται εἰς 1%. Τὸ Δημόσιον ἀπαλλάσσεται καταβολῆς μεσιτικῶν.

ι) Δοσιδικαίαι διαφορῶν ἐκ μεσιτικῶν δικαιωμάτων. Αἱ μεταξὺ μεσίτου καὶ ἐντολέως διαφοραὶ ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου Πρωτοδικῶν ἐφ' ὅσον ἡ διαφορὰ ἀναφέρεται εἰς ἀπαιτήσιν ἐκ μεσιτικῶν δικαιωμάτων διὰ μίαν ἐντολὴν ποσοῦ ἀπὸ 5-10 χιλ. δραχμ., ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου δὲ ἐπὶ τῶν κάτω τῶν 5 χιλ. δρχ. ἀπαιτήσεων.

ια) Πειθαρχικὴ ἐξουσία. Ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῶν μεσιτῶν τούτων ἀσκήτῃται ὑπὸ πειθαρχικῆς δικαιοδοσίας παρ' ἐκάστῳ ἐπαγγελματικῷ ἢ ἐμπορικῷ Ἐπιμελητηρίῳ. Τοιαύτην ἀποτελεῖ Πειθαρχικὸν Συμβούλιον συντεθειμένον ἐξ ἐνὸς Πρωτοδίκου ὡς Προέδρου, ἐνὸς μέλους τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Ἐπιμελητηρίου ἐκ τοῦ κλάδου τῶν χρηματομεσιτῶν καὶ ἐνὸς ἀνωτέρου δημοσίου ὑπαλλήλου. Πειθαρχικὸν παράπτωμα συνιστᾷ πᾶσα παράβασις τῆς περὶ μεσιτῶν ἀστικῶν συμβάσεων νομοθεσίας, πᾶσα πράξις παραβλάπτουσα ἐκ δόλου τὰ ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα τῶν μεσιτῶν ἀστικῶν συμβάσεων καὶ πᾶσα ἐπίμεμπτος ἢ ἀναξιοπρεπὴς πράξις ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἐπαγγέλματος. Πειθαρχικαὶ ποιναὶ ὀρίζονται πρόστιμον μέχρι 1.000 δρχ. καὶ προσωρινὴ παύσις μέχρις 1 ἔτους. Ἐν ὑποτροπῇ δύνανται νὰ ἐπιβληθῇ καὶ ὀριστικὴ παύσις.

17. Ρύθμισις τοῦ ἐπαγγέλματος μεσίτου ἐγχωρίων προϊόντων¹. α) Μεσίτης ἐγχωρίων προϊόντων ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ὅτι εἶναι πᾶς ὁ ἐπὶ σκοπῷ μεσιτείας μεσολαβῶν πρὸς σύναψιν ἀγοραπωλησίας ἐγχωρίων προϊόντων. Ἐγχώρια προϊόντα ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον 1) ἡ κορινθιακὴ σταφίς εἴτε εἰς εἶδος εἴτε εἰς δελτία ἀποταμιεύσεως 2) ἡ ξηρὰ σουλτανίνα 3) τὰ ξηρὰ σύκα, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπάγγελμα ἐνασκεῖται εἰς ὠρισμένης περιφέρειας παραγοῦσας κατὰ μεγάλας ποσότητας τὰ προϊόντα ταῦτα, καθοριζομένης δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου. Δύναται ὅμως νὰ ἐπεκτείνηται διὰ Διατάγματος ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου καὶ ἐπὶ παντὸς ἐγχωρίου προϊόντος, ὅπερ ἐγένετο διὰ τὸ ἔλαιον, ἐλαίας καὶ καπνόν².

β) Διορισμὸς καὶ ἀπόλυσις. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μεσίτου ἐγχωρίων προϊ-

1. ν. 4487/1930, ν. 5434/1932, ἀ.ν. 1578/1939.

2. Β.Δ. 29/9-7/10-1936 29/1-3/2-1938, 24/9-9-/10-1946.

όντων επιτρέπεται ν' ασκήται μόνον υπό τῶν διοριζομένων διά πράξεως τῆς δημοσίας Διοικήσεως. Ὁ διορισμός ἐνεργεῖται διά πράξεως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου ἐντός τῆς περιφέρειας τοῦ ὁποίου μέλλει ὁ διορισθῆσόμενος ν' ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διορισθισομένου δεόν νά συντρέχωσιν ὠρισμένα τυπικὰ προϋποθέσεις, ἀνάλογοι πρὸς ἐκείνας αἰτινες ὀρίζονται διά τὸν διορισμὸν τοῦ μεσίτου ἀστικῶν συμβάσεων. Ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τῶν προϋποθέσεων τούτων ὁ διορισμός εἶναι ὑποχρεωτικός. Ὁ διοριζόμενος μεσίτης ὑποχρεοῦται ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του καταθέσῃ παρὰ τῷ Ταμείῳ Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων ἐγγύησιν ἣτις παραμένει ἀκατάσχετος καὶ ἀνεχώρητος πρὸς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν καλύψεως τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ μεσίτου, τῶν ἀπορρουσῶν ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἔναντι παντὸς τρίτου. Ἡ κατάθεσις τῆς ἐγγυήσεως ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἀπόλυσις τοῦ μεσίτου τούτου ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν, διὰ τοὺς περιοριστικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένους λόγους, ἥτοι λόγῳ καταδίκης διὰ τι τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 22 τοῦ Π.Ν. προβλεπομένων ἀδικημάτων ἢ λόγῳ πειθαρχικῆς τιμωρίας δις διὰ τὸ αὐτὸ παράπτωμα.

Ὁ ἐνεργῶν πρᾶξις ἐκ τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῶν διατάξεων περὶ μεσιτῶν ἐγχωρίων προϊόντων χωρὶς νά εἶναι διωρισμένος μεσίτης διώκεται ποινικῶς.

γ) Ἐντολὴ καὶ δικαιώματα. Ἡ πρὸς τὸν μεσίτην ἐντολὴ δύναται νά εἶναι ἔγγραφος ἢ προφορικῆ. Τὰ μεσιτικὰ δικαιώματα ὀρίζονται κατὰ τὰ ἰσχύοντα κατὰ τὰ ἑκασταχοῦ ἔθιμα. Τὰ ἔθιμα ταῦτα τηροῦνται παρὰ τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου.

δ) Πειθαρχικὴ ἐξουσία. Οἱ μεσίται ἐγχωρίων προϊόντων ὑπόκεινται εἰς πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἀσκουμένην ὑπὸ τοῦ πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐπιμελητηρίου. Πειθαρχικὰ παραπτώματα ἀποτελοῦσι παραβάσεις τῶν διατάξεων τοῦ περὶ τῶν μεσιτῶν τούτων νόμου καὶ πᾶσα παρέμβασις αὐτόβουλος εἰς διαπραγματεύσεις, πρὸς σύναψιν συμβάσεως ἀγοραπωλησίας ἐγχωρίων προϊόντων, ἀρξαμένης παρ' ἄλλου μεσίτου κατόπιν ἐντολῆς. Πειθαρχικὰ ποινὰ ὀρίζονται ἐπίπληξις, πρόστιμον καὶ προσωρινὴ παῦσις μέχρις ἑτοῦς.

18. Ρύθμισις ἐπαγγέλματος ἀντιπροσώπου εἰσαγωγῶν: α) Ἐμπορικός ἀντιπρόσωπος εἶναι φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον ὅπερ ἀσκεῖ κατ' ἐπάγγελμα μεσολαβήσεις ὡς ἀντιπρόσωπος ἑνὸς ἢ περισσοτέρων οἰκῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς εἰσαγωγὴν ἀλλοδαπῶν ἐμπορευμάτων. Καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ νόμος δημιουργεῖ καθεστῶς ἐπαγγέλματος ἀνάλογον πρὸς ἐκεῖνο τῶν μεσιτῶν ἀστικῶν συμβάσεων.

β) Διορισμός. Ἀσκήσις τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἀντιπροσώπου ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν προηγουμένης ἀδείας ἀσκήσεως χορηγουμένης ὑπὸ τῆς δημοσίας διοικήσεως. Ἡ χορηγοῦσα τὴν ἀδειαν ἀρχὴ εἶναι Ἐπιτροπὴ ἣτις συνιστᾶται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου παρὰ τῷ Ἐμπορικῷ Ἐπιμελητηρίῳ Ἀθηνῶν, ἀποτελουμένη ἐξ ἑνὸς ἐκπροσώπου τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἑνὸς ἐκπροσώπου τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων εἰσαγωγῆς καὶ ἐκ τριῶν ἐτέρων προσώπων ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπ. Ἐμπορίου. Διὰ Β. Διατάγματος δύναται νά ὀρισθῇ ὅτι ἀπαιτεῖται προηγουμένη εἰδικὴ ἀδεία τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς

έμπορίας άλλοδαπών προϊόντων ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν ἀντιπροσωπεῖαν οἴκου τοῦ ἐξωτερικοῦ. Προϋποθέσεις χορηγήσεως τῆς ἀδείας ὀρίζονται τυπικαί καὶ οὐσιαστικά. Τυπικαί εἶναι ἡ μὴ καταδίκη διὰ τι τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 22 τοῦ Π.Ν. προβλεπομένων ἀδικημάτων καὶ ἡ μὴ κήρυξις εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως. Οὐσιαστικά προσόντα ὀρίζονται ἡ εἰδικότης, ἡ φερεγγυότης καὶ ἡ ἐμπορικὴ ἰκανότης τοῦ προσώπου τοῦ αἰτουμένου τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας. Ἐπὶ τῇ διαπιστώσει περὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀνω προϋποθέσεων ἡ ἔκδοσις τῆς ἀδείας εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Παρέχει ὁμοίως ὁ νόμος ἐξουσιοδότησιν ὅπως ἡ Διοίκησις καθορίζη διὰ Διατάγματος τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων καθ' ἅπαν τὸ Κράτος.

Ἐξαίρεσιν καθιεροὶ ὁ νόμος προκειμένου περὶ άλλοδαπῆς ὑπηκόοιτος προσώπων, δι' αἱ αἱ ἀδείαι χορηγοῦνται ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ τῆς παραμονῆς τοῦ άλλοδαποῦ ἐν Ἑλλάδι. Οἱ κληρονόμοι ἀποβιώσαντος ἀντιπροσώπου ἔχουσι τὸ δικαίωμα συνεχίσεως τῶν ἐργασιῶν τούτου ἐφ' ὅσον περὶ τούτου ἤθελε ὑποβληθῆ παρ' αὐτῶν αἴτησις ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου.

γ) Πειθαρχικὴ ἐξουσία. Ταύτην ἀσκεῖ ἐπαγγελματικὸν πειθαρχικὸν Συμβούλιον παρὰ τῷ Ἐμπορικῷ Ἐπιμελητηρίῳ. Ἀποτελεῖ πειθαρχικὴν παράβασιν πᾶσα πρᾶξις ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου περὶ ἀντιπροσώπων ἢ τὰς κρατούσας ἐμπορικὰς συνηθείας ἢ τὰ συναλλαγματικά ἦθη ἢ ἀντιβαίνουσα εἰς τὴν καλὴν πίστιν ἢ τὰ χρηστὰ ἦθη. Πειθαρχικαὶ ποιναὶ ὀρίζονται ἐπίπληξις, πρόστιμον, προσωρινὴ ἀνάκλησις τῆς ἀδείας καὶ ὀριστικὴ ταύτης ἀνάκλησις.

δ) Ἐπέκτασις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου. Διὰ Β. Διατάγματος δύνανται νὰ ἐπέκταθῶν αἱ διατάξεις αὗται καὶ ἐπὶ ἀσκούντων πρᾶξεις μεσολαβήσεως ἐξαγωγῆς ἐγχωρίων προϊόντων εἰς τὴν άλλοδαπὴν.

19. Ρύθμισις ἐπαγγέλματος πωλητοῦ λιανικῶς σιγαρέττων¹. Καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ὑπήχθη ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς προηγουμένης ἀδείας καὶ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς αὐτὸ ἀσχολουμένων.

20. Ρύθμισις ἐμπορικῶν ἐπαγγέλματος ἐξαγωγέων ἐγχωρίων προϊόντων: Βλ. σχετικῶς ἀνωτέρω § 7, Γ!

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α΄ ΤΟΜΟΥ

1. α.ν. 590/1937, ν. 1324/1949, ν. 1994/1952. Β.Δ. 30/5-4-4/1952. Ἐποφ. Ἐπ. Οἰκονομικῶν - Ἐθν. Ἀμόνης 150001/1952.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ

A

Σελίδες

Ἄγοραι	553-554
νωπῶν προϊόντων.....	558-559
λαϊκὰ	520-534
Ἄγορανομικὸς Κώδιξ	523-529
διατιμήσεις	532
ἐπιτάξεις ἀγαθῶν.....	532-533
ὑποχρεώσεις κατόχων	533
κυρώσεις ποινικὰ	462-465
Ἀλιεΐα	465
Ἀλυκαὶ	130
Ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως	564-565
Ἀντιπρόσωποι εἰσαγωγῶν	151
Αὐτοδιοίκησις οἰκονομική.....	

B

Βάμβαξ	548-549
Βιομηχανία	415-480
βιομηχανικῆς πολιτικῆς ἱστορία	415-424
βιομηχανικὴ πολιτικὴ	466
ἴδρυσις-ἐπέκτασις-μετατροπὴ-μεταφορὰ	429-433
τεχνολογικὸς ἔλεγχος	433
μηχανολογικὸς ἔλεγχος	433-435
ἠλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις	435
μέτρα προστασίας	446
ἐπαρχιακὴ	449
ἀναγκαστικὰ ἐνώσεις	451-452
εἰδικοὶ κλάδοι	452-453
προγραμματισμὸς	458-462
χρηματοδότησις	467-479
Βιοτεχνία (βλ. Βιομηχανία)	415-480
Βοήθεια Ἀμερικανικὴ	183-184
Βομβυκόσπορος	550

Γ

Γενικαὶ Ἀρχαὶ	
συνταγματικῷ οἰκονομικῷ δικαίῳ	37-113
οἰκονομικῷ καὶ κοινωνικῷ δικαίῳ	44-52

	Σελίδες
Ισότης	73, 111
νομιμότητος	114
δημοσίου δικαίου	113-123
λαϊκής κυριαρχίας	118
Ιεραρχίας	120
έποπτείας	121-122
Γενικάί Ἄποθῆκαι	

Δ

Δάνεια δημόσια	277-279
Δασμός.....	286-289
Δημοκρατία	21
Δημοσία ὑπηρεσία	116-118
Δημοσιονομία	185
ἐξέλιξις	266-291
παρεμβάσεις	235-249
Δημοσιονομική πολιτική	52- 54
Διακήρυξις δικαιωμάτων	118
Διάκρισις ἐξουσιῶν	555-557
Διανομαί.....	520-534
Διατιμήσεις.....	214
Διαχείρισις προγραμματισμοῦ	
Δίκαιον	
ἀρχαί οικονομικοῦ καί κοινωνικοῦ	44- 52
διακρίσεις.....	29- 30
κοινωνική ζωή	17
οικονομικόν	27- 29
Δίκαιον Δημόσιον	18- 19
Δίκαιον Διοικητικόν	18
Δίκαιον Διοικητικόν Οἰκονομικόν	17- 33
περιεχόμενον	23- 24
ἐπεξεργασία	24
μεταβλητότης	25
ἐννοιαί	27
ὄρισμός	30
κανόνες.....	31, 33
Δίκαιον Ἰδιωτικόν	18
Δικαιώματα	35
ἀτομικά	56- 60
διακήρυξις	52- 54
κεκτημένα	123
Διοίξεις	
δημοσία οικονομική	32, 92- 96
ἐξέλιξις	94, 97
σκοπιμότης	94, 103
ὀργάνωσις	97
Ιεραρχία.....	120

αυτοδιοικουμένη	151-154
συντονισμός οργάνων	171

Ε

Εισαγωγαι	
ρύθμισις γενικῶς	271
καθεστῶς μέχρι 1953	501-504
ἰσχύου σύστημα	505-510
ἔλεγχος τιμολογίων	509
Εἰσόδημα	
ἀναδιανομή	227-229
ρύθμισις διὰ τῆς φορολογίας	284
*Εκθεσις Διεθνῆς Θεσσαλονίκης	
*Ἐλευθερία	19, 113
ἀτομικαί	45, 61-65
*Ἐλαίον	
*Ἐμπόριον	480-565
ἐμπορικὴ πολιτικὴ	480-492
ἐξωτερικόν—ἐξαγωγαι	510-516
ἐσωτερικόν—εἰσαγωγαι	501-510
γεωργικῶν προϊόντων	535-557
εἰδικοὶ θεσμοὶ	557-561
ἐπαγγέλματα ἐμπορικὰ	561-565
*Ἐξαγωγαι	497
ρύθμισις γενικῶς	505-510
ἰσχύου σύστημα	513-516
ἔλεγχος ἐξαγωγόμενων	513-514
*Ἐξαγωγεῖς	211-215, 273-276
*Ἐπενδύσεις	226-227
ἔσοδα	215-216
εἶδη, πόροι	216-218
ἀποτελέσματα	211-227
προϋπολογισμὸς	285
φορολογικὰ μέτρα	477-479
ἐνίσχυσις βιομηχανιῶν	34
*Ἐπιστήμαι	
*Ἐπιτροπαί	135
ἐξ ὑπουργῶν	136
νομισματικὴ	141
τιμῶν	144
καπνοῦ	144
ἐπανεποικισμοῦ	145
νομοπαρασκευαστικὴ	169
προγραμματισμοῦ	358-384
*Ἐπιχειρήσεις	354
διοικήσις πιστωτῶν	361-364
παρεμβάσεις εἰς αὐτονομίαν	364-366
παρεμβάσεις ἐργαζομένων	

	Σελίδες
μέγεθος.....	366-375
έγκατάστασις.....	382
ένώσεις αναγκαστικά.....	451-452
Έπιχειρήσεις δημοσία.....	384-414
Δ.Ε.Η.....	438-444
ήλεκτρικαί επιχειρήσεις.....	444-446
Έλλην. Κέντρον παραγωγικότητας.....	465-466
Ε.Ο.Κ.....	538-541
Α.Σ.Ο.....	541-544
Όργανισμός Βάμβακος.....	548-549
Έπιχορηγήσεις.....	274-276
Έποπτεία.....	121-122
Έργα.....	196
έπενδύσεων.....	213-214
Έργαζόμενοι.....	364-366
έλευθερία εργασίας.....	67
Έρμηνεία.....	35, 49-52
Εύθύνη.....	
ύπουργική.....	119
Κράτους.....	123
Έφόδια.....	196,

Η

Ήλεκτρική ενέργεια.....	435
έγκαταστάσεις.....	435-438
πολιτική.....	438-444
Δ.Ε.Η.....	444-446
δημοσιοποιήσις επιχειρήσεων.....	444-446

Ι

Ίδιωτική πρωτοβουλία.....	20
Ίχθυοτροφεία.....	462-465

Κ

Καθεστώς.....	
οικονομικόν.....	37- 38
τύπος καθεστώτων.....	40- 42
Καπνός.....	538-541
Κάνναβις.....	549-550
Κεφάλαια.....	
άγορά.....	229-232
προστασία.....	355-357
Κανόνες.....	
διοικητικού οικονομικού δικαίου.....	33
έφαρμογή τούτων.....	34
δημοσίας οικονομικής διοικήσεως.....	99-102
διακρίσεις.....	110
οικονομικού δικαίου.....	113-123

Κοστολόγησις	527-528
Κρίσεις κυκλικαί	76
Κυβέρνησις	
ὀργάνωσις	124
προεδρεία	129
Ἄντιπρόεδρος	130
Ἐπιτροπαί	135
ἀρμοδιότητες	145-149
δηλώσεις	164
Κυριαρχία	
λαϊκή	118
διεθνής	123

Λ

Λιπάσματα	551
Λογαριασμοὶ Ἐθνικοὶ	167

Μ

Μεταλλεῖα	454-456
Μεσίται ἀστικῶν συμβάσεων	561
Μεσίται ἐγχωρίων προϊόντων	563

Ν

Νομικὴ προσωπικότης	114-116
Νόμισμα	
ἐκδοτικὸν προνόμιον	271
ἐλεγχος κυκλοφορίας	276
συνάλλαγμα	277
διοίκησις νομίσματος	292-313
νομισματικὸν σύστημα	295-296
δίκαιον προστασίας	297-298
νομισματικοὶ περιορισμοὶ	298-299
ὑπηρεσία προστασίας	299
ρυθμίσεις	300-309
ὑποτίμησις	301-304
κτητικὴ δύναμις	309-312
μετατρεψιμότης	312-323
Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ	136-141
ἀρμοδιότητες	304-309
καθορισμὸς πιστοδοτήσεων	315-319
ἐποπτεία	324-325
Νομισματικὴ σταθερότης	267-273

Ο

Οἰκονομία	
διευθυνομένη	22
δίκαιον	27

	Σελίδες
καθεστώς	31
κατάστασις	185-187
Οικονομική πολιτική	75- 91
κυβέρνησις	124
ποιοτική	232-234
Όινοι	551-552
Όργανωσις	
διοίκησις	97, 120
κυβέρνησις	124
Όργανισμός Χρηματοδότησις Οίκ. Άναπτ.	219-222
Όρυχεΐα	454-456
Π	
Παρέμβασις	19- 20
αΐτια ταύτης	102
ένότης	103-106
σκοποι	106-108
συνέπειαι	108
χαρακτηρισμοί	111
δημοσιονομικοί	266-291
Πηγαί	
κανόνων δικαίου	17
διοικητικού οικονομικού δικαίου	26
Πίστις	
παρέμβασις	277
διοίκησις	313-325
κανόνες έλέγχου	313-315
ειδικοί καθορισμοί	315-319, 357
Πιστώσεις παγιοποιημέναι	352-354
Πολίται, ύποχρεώσεις	45
Προγραμματισμός	155
μακροχρόνιος	165, 187
έπιτροπή	169
έργα	174
άδυναμΐαι	176
μορφαι οργανώσεως	177
προύποθέσις	183-184
έπιτεύγματα	192-194
κρίσις επί του θεσμοϋ	195
δημοσίων επενδύσεων	211-215
περιεχόμενον, πόροι	215-216
άποτελέσματα	216-218
παρατηρήσεις	222-226
Προϋπολογισμός κρατικός	
έκθεσις	157-164
κανόνες	253-256
κατάρτισις	256-258
έκτέλεσις	258-260
ανάλυσις	261-266

παρέμβασις	266-267
ίσοσκέλισις	253-354, 269-272
Προϋπολογισμός Δημοσ. Ἐπενδύσεων	
κατάρτισις	211-215
ἐπενδύσεις	212
ἔργα	213
περιεχόμενον, πόροι	215-216
ἀποτελέσματα	216-218
ἔσοδα	226-227
Προϊόντα γεωργικὰ	535-557
Πρωθυπουργός	128-129

Σ

Σίτος	545-548
Σοσιαλισμός	21
Σποροπαγωγή	550-551
Σταφίς	541-545
Στοιχεῖα	98, 167
Συμβούλια	
ἐλέγχου τιμῶν	141
κοινωνικῆς πολιτικῆς	142
ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου	143
ἀνασυγκροτήσεως	179
συντονισμοῦ	207, 209
Συναλλαγὰί ἐξωτερικοῦ	289-291
Συνάλλαγμα	298-299
ρῦθμισις	300 309
Συνεργασία	122-123
Σῦκα	550
Σύνταγμα	31- 74
οἰκονομικόν	31- 45
δημοκρατικόν	44- 45
ἐλληνικόν οἰκονομικόν	54- 74
ἀναθεώρησις	60- 61
ισότης	73
Βόννης	43
Βαυμάρης	43
Ἑλβετίας	43
Συντονισμός	
ὀργάνων κράτους	171
ἀρχή	198
ὑπηρεσίαι	198-202
Σχεδιασμός	77- 79
ἐλληνικός	156
διατάξεις	162-164, 173

Τ

Ταπητουργία	413
Τιμαί	268, 272, 518

	Σελίδες
ρύθμισις	520-533
κυρώσεις ποινικαί	533
γεωργικῶν προϊόντων	535-557
Τόκος	319, 324, 357
Τράπεζα	
ἐλεγχος ἐν γένει	326-334
τραπεζιτικὸν σύστημα	326-327
σύστημα ἐλέγχου	327-331
συγχώνευσις	331-333
προνόμια	333-334
Τράπεζα Ἀγροτικὴ	334-352
Τράπεζα Ἑλλάδος	296-297
ἔκθεσις Διοικητοῦ	168
μονοπώλιον	298-299

Υ

Ἑπάλληλος	98
Ἑπηρεσία δημοσία	116-120
προεδρείας Κυβερνήσεως	129-130
Ἑπουργεῖα οἰκονομικά	149
Ἑπουργεῖον Βιομηχανίας	424-429
Ἑπουργεῖον Ἐμπορίου	492-497
Ἑπουργεῖον Οἰκονομικῶν	249-253
Ἑπουργεῖον Συντονισμοῦ	181, 202-209
Ἑπουργοὶ	
ἀνευ χαρτοφυλακίου	131
ἐπιτροπαὶ	135
ἔκθεσις ὑπουργοῦ οἰκονομικῶν	157
Ἑπουργικὸν Συμβούλιον	126-128
περιορισμένης συνθέσεως	132-135
Ἑποχρεώσεις, πολιτῶν, κράτους	45- 46
Ἑφυπουργοὶ	131

Φ

Φιλελευθερισμός	21
Φορολογία	68, 282-286
φορολογικὴ πολιτικὴ	261-262
μεταρρυθμίσεις	272
βάρη οἰκονομικά, κανόνες	279-282
ἀπαλλαγαὶ	284

Χ

Χειροτεχνία	453
Χρῆμα	292-295
Χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων	555-557
Χρυσός	
ἀπαγόρευσις συμφωνιῶν	297-298
ἐξωτερικαὶ πληρωμαὶ	298-299

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ

Σελίς	29	στίχος	46	ἀνάγνωθι :	ἐπιβάλλον	ἀντί :	ἐπιβάλλον
»	40	»	19	»	καθεστῶτων	»	καθισταμένων
»	42	»	11	»	περιορισμένως	»	περιορισμένης
»	69	»	18	»	ταῦτα	»	ταύτας
»	71	»	10	»	ἐπιβεβλημένων περιορισμῶν	»	ἐπιβευλημένων
»	91	»	5	»	ἡ πολιτική αὐτή, ὡσαύτως	»	ἡ πολιτική αὐτή ὡσαύτως
»	95	»	45	»	τῆς κλασσικῆς	»	τὰς κλασσικῆς
»	95	»	46	»	μεγάλα	»	μεγάλα
»	99	»	3	»	ὑπηρεσίας	»	ὑπηρεσίας
»	102	»	21	»	διαμορφούμενος	»	διαφορφούμενος
»	119	Σημ.	2	»	Παπανικολάδης	»	Παπανικολάου
»	186	στίχος	2	»	ἀποταμιεύσεις	»	ἀποταμιεύσεως
»	191	»	26	»	παρεχούσης	»	παρεχοχούσης
»	191	»	27	»	τὴν	»	τὸν
»	191	»	43	»	ψηφιζόμενος	»	ξηφιζόμενον
»	227	»	34	»	προεκάλεσε	»	προυκόλεσε
»	258	»	12	»	ἐμφαίνονται	»	ἀμφαίνονται
»	268	»	4	»	ἀνεπαρκές	»	ἀνεκαρκές
»	284	»	13	»	φορολογία 2.	»	φορολογία.
»	284	»	31	»	(ν. 3765/1957).	»	(ν. 3765/1957) 2.
»	306	»	28	»	ἐπὶ τῆς ἰσοτιμίας	»	τὴν ἰσοτιμίαν
»	313	Σημ.	1	»	ἔνθα ἡ	»	ν/αι
»	375	»	18	»	κονιορτοποιημένης	»	κωνιορτοποιημένης
»	375	»	45	»	καθορίζονται	»	καθορίζεται
»	432	»	40	»	καθοριζόμενους χώρους	»	καθοριζόμενου χώρου
»	438	»	21	»	ἐπιχειρήσεων νόμου	»	ἐπιχειρήσεων
»	447	»	13	»	περιορισθῆ	»	περιορισθοῦν
»	447	»	25	»	ὅστις ὁμως	»	ὅπως ὅστις
»	447	»	32	»	μεταξὺ	»	μετὰ
»	447	»	36	»	δημιουργοῦνται	»	πημιουργοῦνται
»	448	»	7	»	ἐγχωρίου	»	ἐκχωρίου
»	453	»	14	»	ἐργαστάσια σταφιδίνης	»	καὶ σταφιδίνης
»	454	»	12	»	ἀποζημιώσεως	»	ἀποζημιώσεως. παραγωγῆ
»	454	»	12	»	3)	»	5)
»	464	»	40	»	καταβολῆς τῶν	»	καταβολῆς τοῦ
»	468	Σημ.	2	»	τοῦ αὐτοῦ, Τὰ προβλήματα τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, 1952	»	τοῦ αὐτοῦ

Σελίς	στίχος	ανάγνωθι :	ἀπορροφήσεως	ἀντί :	τῆς ἀπορροφήσεως
» 474	Σημ. 2	»	Αμάγκ	»	Αναγκ.
» 477	στίχος 14	»	N. E.	»	N. Σ.
» 477	Σημ. 1	»	ἀνωτέρω Κεφ. ΙΑ' § 20	»	ἀνωτέρω
» 478	στίχος 27	»	παρεμβάσεις	»	παρεμβάσεως
» 479	» 13	»	Ι)	»	Ι)
» 479	» 27	»	κινήτρων	»	κινήτρων
» 479	» 32	»	Ζ)	»	Υ)
» 483	» 7	»	συναλλάγματος ὑπὸ	»	συναλλάγματος
» 486	» 10	»	τουτέστιν	»	ὡς
» 488	» 36	»	πληρωμῶν	»	ἀγαθῶν
» 491	» 53	»	προσηρμοσμένου	»	προσηρμοσμένου
» 491	Σημ. 1	»	ἐξαγωγικοῦ	»	εἰσαγωγικοῦ
» 492	στίχος 2	»	ἐπίσης δὲ	»	ἐπίσης
» 496	» 23	»	ἀναλόγων	»	ἀναλόγως
» 497	» 43	»	τῆς ἰσορροπίας τοῦ	»	τῆς τοῦ
» 505	Σημ. 1	»	ἀνωτέρω Κεφ. ΙΑ' § 9	»	ἀνωτέρω
» 512	στίχος 14	»	ἀπολύτως 2,	»	ἀπολύτως 2.
» 521	» 16	»	ἀντικείμενον	»	ἔργον
» 522	» 5	»	εἰς τὸ φυσιολογικόν	»	εἰς φυσιολογικόν
» 522	» 14	»	σκοπιμότητα	»	μορφήν
» 524	» 21	»	τῆς τοπικῆς ἀγορᾶς	»	τῆς ἀγορᾶς
» 524	Σημ. 1	»	Σ. Ε. 1088/57	»	Σ. Ε.
» 525	στίχος 9	»	ἢ	»	ἢ
» 531	» 11	»	ἐμφάνισιν	»	ἐρφάνισιν
» 537	» 7	»	Οἶκον. Ὑπ. Ἐπιτρ.	»	Υ.Ο.Ε.
» 537	» 13	»	νά	»	θά
» 537	» 19	»	1959	»	1909
» 541	» 38	»	ἢ προμήθεια	»	προμήθεια
» 541	» 46	»	τῆς	»	τῆς.
» 543	» 14	»	ἰδία	»	ἰδίᾳ
» 545	» 17	»	νομοθετικὴν	»	νομοθετικῶν,
» 545	» 24	»	ἣτις κατέληξε	»	ἵνα καταλήξη
» 558	» 18	»	ἀπ' εὐθείας	»	ἀπ' εὐθείας,